

ספר

משנה הלכות

מדור התשובות מהדורא קמא חלק שלישי

בארבעה חלקי שו"ע ובכמה מקצועות הש"ס אשר נשאתי ונתתי
והשבתי לידידי וחברי ותלמידי בדבר הלכה, וגם מה שהחלפתי
במכתבים עם גאוני וצדיקי הדור שליט"א, ולהבחיל"ח ששבקו לן
חיים זי"ע להשתעשע בדברי תורה

אשר חנן ה' את עבדו מקים מעפר דל

מנשה הקטן

אבדק"ק אונגוואר וראש ישיבת בית שערין בברוקלין נוא יארק

בן לאאמור"ר הקדוש חסיד ועניו מרן ר' אליעזר זאב

שנהרג ונשרף עקח"ש, הי"ד

הוצאה חמישית

עם הוספות ותיקונים מאת מרן המחבר שליט"א

יוצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות גדולות

שנת תש"ס לפ"ק

Published by
Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of
Rabbi Menashe Klein
of Ungvar
Dean of Yeshiva Beth Shearim
1578 53rd Street
Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים
עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:
To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free
ניו יורק (718) 851-0806 New York
ארץ ישראל (02) 587-0613 Israel
MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל
Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:
Please send your generous donations to:
Machon Mishne Halachos
3301 W. Strathmore Ave.
Baltimore, MD 21215
USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד
Copyright © 2004

הסכמות ומכתבי עידוד שנדפסו בחלק ראשון ושני

הרב אהרן רוקח זצוקלה"ה — כ"ק אדמו"ר מרן מבעלזא

הרב אהרן קאטלער זצלה"ה — ר"מ בית המדרש גבוה באמעריקה

הרב אליעזר יהודא פינקל זצלה"ה — ר"מ דשיבת מיר ירושלים עיה"ק

הרב אליעזר זילבר זצלה"ה — רב לאנח"ק סינסינטי וראש אנה"ר דארה"כ וקנדה

הרב דוב בעריש היידענפעלד זצלה"ה — אב"ד דק"ק טשעכין ר"מ דשיבת כוכב
מיעקב וישיבת חיי עולם ירושלים עיה"ק

הרב יצחק זאב הלוי פאלאווייטציק זצלה"ה — אבדק"ק בריסק, ירושלים עיה"ק

הרב זלמן פורוצקין זצלה"ה אבד"ק לוצק, יו"ר מועצת גדולי התורה,
ירושלים עיה"ק

הרב יקותיאל יהודה הלברשטאם שליט"א — כ"ק אדמו"ר מרן מקלויזענבורג, קרית
צאנז תו"א

הרב יוסף אדלר זצלה"ה — אבדק"ק מורדא ואגפי' ונשיא לשכת ארמו'
טרגסילבניא, ירושלים עיה"ק

הרב יוסף אליהו הענקין זצלה"ה — אב"ד בסמאליאן ושאר קהילות, מנהל לשכת
עזרת תורה

הרב ישראל זאב מינצברג זצלה"ה — רב ומו"צ ירושלים עיה"ק

הרב יונתן שטייף זצלה"ה — ראב"ד דקה"י בודאפעסט ואב"ד דקה"י ברוקלין

הרב מנחם מנדל שניאורסאהן שליט"א — כ"ק אדמו"ר מרן מליובאוויטש

הרב משה פיינשטיין זצלה"ה — ר"מ תפארת ירושלים, נוא יארק

הרב עקיבא פופר זצלה"ה — אב"ד ור"מ פרעסבורג, ירושלים עיה"ק

הרב מנחם עמשטיין זצלה"ה - ראב"ד בד"צ רבתי עיה"ק ירושלים

הרב צבי פסח פראנק זצלה"ה — ראש הרבנים ואב"ד ירושלים עיה"ק

אזמרה לא-י בשירה

הלכה כמשנ"ה	בקבל מפני פורא,	לות דן חיבורא,	תש-י כי בשרני בשורה,
בהלכה ומשנ"ה	למן דמתמר בשמעת,	יקמירו לה כתרא,	רק-מה לערמיל מלבשתא,
בהלכה ומשנ"ה	עתיקא וממירא חירותי,	ובמנלת ספר חברתי,	צפ-צוף שפתי בדרתי,
הלכה ומשנ"ה	בסוף לחיך ופיו,	מדבש וחלב לגוף,	עם-יפ מנופת צוף,
בהלכה ומשנ"ה	להבין פתגמין אטומין,	באורייתא לא יחכמו,	גמ-נו מחפשי מומין,
בהלכה ומשנ"ה	ירוח ית צחייא,	כמטרא מן רקיעא,	לכ-ל בסופי מרא,
בהלכה ומשנ"ה	ויתענגו כל החבורה,	ונערס יושבי שורה,	יפ-עמו אלופי-תורה,
בהלכה ומשנ"ה	מטה מנשה כפרה,	יצץ ציץ ויפרה,	חז-יון מאור המורה,
בהלכה ומשנ"ה	ויעלה לריח נחתה,	וכששנה בהחוחים פורה,	זה-יה כשמש וירח
בהלכה ומשנ"ה	בשפתי אשלם פרים,	ויתעלה עדי מרוב,	דג-לי כן תרוב,
בהלכה ומשנ"ה	ישעשעו תנחומיך בקרבי,	אתה אליי ישעי,	בא-מת תנחני נפשי,
ח"ג הלכה ומשנ"ה	וקבל מני תורה,	באוצר כלי חמדה,	חזק לעמם בעבודה,
בהלכה ומשנ"ה	לזכר עולם חרצה,	ובכן שמי נמצא,	משנה אות באמצע,
בהלכה ומשנ"ה	עדי במקור תדקדקו,	ממה ישבעמי נחקקו,	הלכות אל תפסקו,
בהלכה ומשנ"ה	ב' השרים הגאונים הצדיקים,	אליעזר זאב להקים,	חזק לבר חכים,
בהלכה ומשנ"ה	ותזכה לבנות בית,	אהובה שלום ורעות,	חזק לנות בית,
בהלכה ומשנ"ה	ותזכו לשיבת ציון,	אחי וביתך ר' כךציון,	ויברכך ר' מציון,
בהלכה ומשנ"ה	ותזכו לרוץ כצבי,	לאחי וביתך ר' צבי,	וברכה הנני להביא,
בהלכה ומשנ"ה	וירבו אלה פעמים ככה,	לכל בני המשפחה,	ועוד אסדר ברכה,
בהלכה ומשנ"ה	ולכל הכאים בעזרתך,	הדורשים את טובתך,	וברכה לקהל עדתי,

הַקְדָּמָה

חודו לח' כי טוב כי לעולם חסדו

ברוך אתה ה' אלנו מלך העולם אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו ברוך אתה ה' נתן התורה. מיה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי, נדבות פי רצה נא ה' ומשפטיך למדני, שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול, ה־ביננו ואצרה תורתך ואשמרנה בכל לב.

אמר המניד משנה הלכות באימה ביראה בזיע ובמורא, מאל הגדול הנבון והנורא, בכריעה ובקידה והשתחויה נמורה, נדכה בלב ונפש שבורה, בתפלה ותחנונים ליוצר ברא, בהכנעה וענוה מכל נברא, בידעי כעצמי ידיעה ברורה, מיעוט חכמתי ודעתי קצרה, מלהבין חכמת בעלי הצורה, ואף מלהניד דעתי הצעירה, הן ליישב הן לסתירה, בין נאוני הדורות בני הנבונה, אשר ראו באספקלריא המאירה, כל רז מהם לא נעדרה, משנתם וחכמתם כחמה ברה, במקרא ומשנה הלכה וסברה, הצפונים בחדרה עמיקא וטמירא, כשלחן ערוך לפנייהם סדירא, אבל מה אעשה ונפשי חשקה בתורה, ואש התאוהו כי בערה, כבסמה ובתבכרה, לראות בעטרת ישראל ותפארה, אור המאיר בחשיכא ונהורא, ואם אני הקטן

שבחבורה, הוי זנב לאריות בשורה, ולא ראש לשועלים נאמרה, ובעקבי הצאן יצאתי לחבירה, לאסוף גורנה מזוה והדרה, למלמלה ולרוממה לפארה ולסדרה, בצצים ופרחים להדרה ולעמרה, ובזר זהב סביב לכתרה, בה הניתי יומם להבין חמורה, לילות בליתי על כל שורה, ואם לאחר העיון דרישה וחקירה, נשארתי בספק קושיא או סתירה, אכנס עמם בעזבי הקורה, ואחזה דעתי בעזר צור ברא, והקורא יוסף שנית לבררה, כי להם נתנה הבחירה, למי ראוי משפט הבכורה, ואמדד דברי במדה ובמשורה, במללי מילי עם בעלי ספורה, וד' הגדול ינחינו בדרך ישרה, ויפתח לנו שערי אורה, ולכוין ההלכה ע"פ המסורה, וישמור עמי מדבר סוררה, ויצילנו מכל צוקה וצרה, ועל שניאות לי לכפרה, ואבקש מכל מדברי מרה, לחדול פשע באף חרה, ואם יצא פיהם בישות לאמרה, בכל כחי ביתי אשמורה, ובאם מאוהבי אקבל הערה, ואחר כל דרישה וחקירה, אראה שהוא באמת חמורה, אודה בפני כל חבורה, ולא אבוש לקבל תמורה, ואצא בתודה רנה ושריה, בחלילין וחצוצרות וקול זמרה, ואבקש מאל הנאור בנבורה, שישלח לנו הולך תמים במהרה, ויקבץ נדחנו בקול שיפורא, ויבנה לנו בית הבחירה, ויתרומם ויתנשא.

תורה

נבון

א ה ל

ר ח ל ל א ת *

ערב ויהי בקר יום הששי ה"א יתירה למה ליה מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלין את התורה אתם מתקיימין וא"ל אני מחזיר אתכם תוהו ובוהו. ופרש"י הששי המיוחד במקום אחר כדאמרין בעלמא חולין צ"א הירך המיומנת אף כאן ויהי ערב ויהי בקר של נמר גְּרָאשית תלוי ביום הששי והוא ששי בסיון שנתנה בו תורה מרבויה דה"א דריש ביה גמי הא ע"כ. מכאור דכל בריאת העולם וקיום העולם תלוי בקבלת התורה ע"י ישראל דוקא וכמו שהיה התנאי מפורש אם ישראל מקבלין את התורה אתם מתקיימין וא"ל וכו' והיה תנאי כפול לזה על ישראל שיקבלו **בכבוד התורה**.

לעשות רצונך אליי חפצתי ותורתך בתוך מעי **בראשית** ברא אליים את השמים ואת הארץ, ודרשו ז"ל בראשית בשביל התורה שנקראת ראשית ובשביל ישראל שנקראו ראשית, וי"ל דדא ודא חדא הוא לפי מה שאמרנו ז"ל קב"ה ואורייתא וישראל חד הוא ואין זה בלא זה וממילא תרווייהו אמת דבשביל התורה וישראל נברא העולם, ובגמ' שבת פ"ה משמים השמעת דין ארץ יראה ושקפה אם יראה למה שקמה ואם שקמה למה יראה אלא בתחלה יראה ולבסוף שקמה ולמה יראה כדר"ל דאמר ר"ל מאי דכתיב ויהי

• ע"ש א"מ הצנועה והצדקת וכו' מרת רחל לאה הי"ד.

אלא שדכריהם צ"ב ממה שדרשו ז"ל הופיע מהר פרן ואתא מרכבות קדש ודרשו ז"ל מלמד שחזר הקב"ה על כל האומות שיקבלו את התורה ורק אחר שמיאנו בה חזר אותה לישראל ולפום ריהטא נראה דאם אחד מהאומות היה מתרצה לקבל את התורה שוב לא היה נותנה לישראל והיה העולם מתקיים נ"כ ומשמע לכאורה דישראל לאו דוקא ולא כהו דוקא תולה קיום העולם. ומה שנלפענ"ד דודאי קיום העולם אינו תלוי אלא בישראל וכמו שדרשו שבשביל ישראל שנקראו ראשית וכדנ"ל שהתנה הקב"ה עם מעשי בראשית דוקא אם יקבלו ישראל את התורה אתם מתקיימין וא"ל יחזור העולם לתוהו ובוהו. ואפילו הסכימו כל האומות לקבל התורה וישראל ח"ו מיאנו בה לא היה העולם מתקיים דעל תנאי זה נברא העולם ומה שחזר הקב"ה על כל האומות הוא משום דאין הקב"ה בא בסרוניא עם בריותיו וכמו שאמרו בנמ' ע"ז דף ג' ע"ב וחשב דילמא גם הם מתרצים בה יתן גם להם התורה אבל אפילו עם קבלתם אכתי הכל תלוי בישראל שיקבלו ויתנו **בכבוד לתורה.** **וברא** יש לתת טעם למה חזר הקב"ה קודם על כל האומות שהם הטפלים ולא בא ראשונה לישראל שהם העיקר ואי לאו קבלתם ממילא קבלת האומות אינו כלום וז"ל לפי מה שדרשו ז"ל הטעם דעכו"ם אסור ללמוד תורה משום דתורה צוה לנו משה מורשה ודרשו אל תקרא מורשה אלא מאורסה והוי לה להתורה דין ארוסת ישראל וב"נ הבא עליה חייב מיתה או מטעם דהוה בכלל הגזול מתנת ישראל וכמו שכתב הס"א חגיגה בדרש מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל ע"ש וכבר הארכתי כזה בס"ד במקום אחר אלא שכל זה דוקא אחר שקבלו בני ישראל התורה נעשה ארוסתם או מתנתם ועכו"ם אסור בה ולכן ע"כ היה מוכרח לחזור בה לאומות העולם שאם ירצו לקבלה דוקא קודם שנתנה לישראל שאז עדיין היתה מותרת לעכו"ם ולא היה עדיין בכלל ארוסת ישראל שאסורה לעכו"ם, ובוהו יש להבין נ"כ הקרא מגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל כיון שכבר הגיד דבריו ליעקב חקיו ומשפטיו לישראל שוב לא עשה כן לכל נוי ומשפטים כל ידעום שמעתה ועד עולם אסור להם אבל מקודם היה יכול ליתן להם אם רצו **בכבוד התורה.** **ומיושב** נמי קושית המפרשים למה לא כפה עליהם ההר כניגית כשחזר עליהם כמו שעשה לישראל ולהנ"ל פשוט כיון דקיום העולם לא תלוי בהם אלא בישראל ולהם היתה רק בכחינת חסד מה' ואם לא ירצו לא ירצו אבל בישראל שכל העולם ועמודי תבל בהם תלוי ואם לא יקבלו את התורה יחזור לתוהו ובוהו ולכן כפה עליהם ההר (ובמקום אחר אמרתי דזה היה באמת כפיית ההר היינו

שהעולם יחזור לתוהו ובוהו ויפול עליהם ההר) אם ימאנו לקבלה וליתן **בכבוד לתורה** **ומיושב** נמי מה שמכרכין בברכת התורה אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, ולפום ריהטא נ"כ צ"ב דאדרבה הרי בראשונה חזר על כל האומות עם התורה ורק כשמיאנו בה הביאה אלינו ומה בחר בנו איכא, אבל לפי הנ"ל אדרבה מדחזר אליהם מתחלה הראה כזה שבחר בנו מכל העמים משעת הבריא, ועוד קודם כמו שאמרו בב"ר פ"א שמחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר, וכן איתא בזה"ק וירא קי"ח ב' דהא ישראל סליק ברעותא דקב"ה עד לא יברא עלמא, ועיין פ' נח ס"ה א', ופקודי רס"ח ב' אר"ש וכו' דכד רעיתא עלאה וכו', ועיין הנהגות רח"ו ז"ל ובע"ח שער עינולים ויושר ריש ענף ב' ובנה"ח ש"ד פי"א. ולכן הוכרח לחזור עליהם קודם דלאחר שקבלו ישראל שוב לא היה יכול להם משום ארוסת ישראל וכנ"ל, ומוכח מזה דבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו דוקא. ומה מאד מיושבת כזה ברכה שני' שמכרכין אשר נתן לנו תורת אמת וחיי עולם נסע בתוכינו שאין לו מוכן לכאורה, ולהנ"ל אתי שפיר דכיון דתנאי התנה הקב"ה שאם לא יקבלו ישראל את התורה יחזור העולם לתוהו ובוהו א"כ בקריאת ולימוד התורה אנו מקיימין העולם שלא יחרב ואמרינן לאחר הקריאה והלימוד וחיי עולם נסע בתוכינו כלומר שקיום העולם תלוי בנו היינו חיי עולם ממש שקיומה בטוח כ"ז שישראל יקיימו המצות וישמחו השמים ותגל הארץ **בכבוד התורה.** **ומעתה** יש להבין מה שאמרו חז"ל תענית (דף ט"ז) גדולה ת"ת יותר מהצלת נפשות, מבנין ביהמ"ק, מכיבוד אב ואם ע"ש וצ"ב הרי אדרבה להצלת נפשות מחללין שבת וכל איסורין נדחין לכד מנ' עבירות שאין מתרפאין בהם והתורה אמרה וחי בהם, וז"ל דודאי מחללין שבת אחד כדי שישמור שבתות הרכה, אבל אם לא ילמדו תורה ת"ו ויחזור העולם לתוהו ובוהו א"כ כל הנפשות תולים בתורה ואי לאו תורה כל העולם כולו בסכנה, וא"כ אדרבה הרי בלימודו הוא מציל את כל העולם, אלא שיש חילוק שאם יש אחרים שלומדים בשביל קיום העולם אז מבטלין בשביל יחיד אבל כשאין מי שילמוד אז גדולה ת"ת יותר מהצלות נפשות דאין לך הצלות נפשות גדולה מזו. וכירושלמי ר' פאה אמרו ר' ברכיה ור' חייא דכפר תחומין חד אמר אפילו כל העולם כולו אינו שוה אפילו לדבר אחד מן התורה וחד אמר אפילו כל מצוותיה של תורה אין שוות לדבר אחד מן התורה ע"ש וע"ז אמרו ז"ל ותלמוד תורה כנגד כולם ואמרתי לפרש כזה מה שאמר המשורר לעשות רצונך אלי חפצתי ותורתך בתוך מעי כלומר כשאני רוצה לעשות רצונך איזה הוא רצון הקב"ה היותר היינו שיהיה

למחלה זו ואז צעק עליו הרופא הוי סכל הלא אכדת עצמך לדעת כי לקחת סמים אחרים שהם ללא יועיל למחלתך ולא לקחת הסמים שנתתי לך שהם דוקא נגד מחלתך. כן אמר החכם בראתי יצה"ר בראתי תורה תכלין כנגדו ודוקא התורה הוא הסם החיים לנצח את היצה"ר ואם יקח רפואות אחרות בלי תורה אף שהם ודאי טובות מאוד ואפילו ישב בתענית כל ימיו ויסנף עצמו בסינופי אדם הראשון ואברדם אבינו ועוד לא ינצח בזה היצה"ר בלי תורה כי התורה העידה בראתי יצה"ר בראתי תורה תכלין כנגדו. ושמעתי בשם הקדוש אדמו"ר מוה"ר מליזענסק שאמר נסיתי להתענות משבת לשבת נסיתי לומר תהלים בכל יום, נסיתי לישב במים קרים שעות בימי החורף, לישב בין נמלים וקוצים וברקנים, ועוד לצער עצמי בכל מיני סינופים, ואותו הכחור (היצה"ר) א"א לנצח כי אם בדרך נמרא (כל"א אין דעם כחור קען מען נאָר מיט אַ בלעמעל נמרא דערווישען). וכנמ' תענית דף י"א אמר רב ששת האי בר כי רב דיתיב בתעניתא ליכול כלבא לשירותיה פי' המפרשים ז"ל שלא נהנה מתעניתו כלום ומדמה אותו לכלב שדרכו להתעבר על ריב לא לא, כדאיתא בילקוט שמעוני על הקרא מחזיק באזני כלב מתעבר על ריב לא ונ' כן זה מתענה ללא צורך כי תורה אנוני מננא אצולי ומצלא ומעתה ישמע חכם ויוסף לקח ויתן **כבוד לתורה**. וא"ל ימעך היצר לומר אם כל כך גדול כח התורה אתפוס רק בלימוד התורה ואשליך מעלי כל דבר, לא כדעת דברת ואין אלו אלא מעשה יצר וכבר אמרו ז"ל שבת ל"א ע"כ ויומא ע"ד ע"כ אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מאי דכתיב (משלי י"ז) למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין אוי להם לשונאיהן של ת"ח שעוסקים בתורה ואין בה יראת שמים מכריו ר' ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתה עבד, כלומר שהתורה היא שעך ליכנס בה ליראת שמים לכך צריך שתקדים לו יראת שמים ואי אפשר לתורה בלא י"ש ואמרו ראשית חכמה יראת ה' עוד אמר להו רבא לרבנן במסותא מיניכו לא תירתון תרתי ניהנן פי' להיות ינעים ועמלים בתורה בעולם הזה ולא תקיימוה ותיירשו ניהנן כמותכם ובחייכם לא נהניתם בעולמכם עיין רש"י שם ועל כרחך דתרווייהו בעי ומוזה וגם מזה על תנח ידיך וטובים השנים מן האחד וזה הוא **כבוד התורה**.

(ב) **ואחר** שכבר הדבר שא"א לעולם להתקיים בלי תורה צריך להתכונן במה ילמוד תחלה וכבר אמרו לנו ז"ל תלמוד גדול שמכיא לידי מעשה, ובירושלמי ריש פסחים וריש חגיגה בעוכדא דרבי אבהו דשלה בריה לפכריה, ובקדושין דף מ' ע"ב, נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שמכיא לידי מעשה,

תורתך בתוך מעי שאשכ ואלמוד תורה כי זה עיקר רצוני לישב וללמוד תורה. (ובשם השבט סופר שמעתי לפרש לפמ"ש רז"ל ולא ע"ה חסיד ואפילו רוצה לעשות רצון בוראו לא ע"ה חסיד ולכן אמר לעשות רצונך אלי- הפצתי או צריך שיהיה תורתך בתוך מעי וזה רצון הקב"ה ליתן **כבוד לתורה**.

ובזה מכואר מה שאמר החכם (משלי כ"ח) מסיר אזנו משמוע דברי תורה נם תפילתו תועבה וי"ל דהנה אמרו ז"ל אין עומדין להתפלל אלא מתוך הלכה פסוקה והנה תפלה הוא מתפלל על עניני עולם הזה כמו רוב ברכות השמ"ע וכיון שמסיר אזנו משמוע דברי תורה הרי לפי שיטתו לא איכפת ליה בקיום העולם בכלל ואינו חש לו ללמוד תורה שיתקיים העולם ולכן נם תפלתו תועבה. ולפי' רש"י שפי' אמר ללמוד קודם התפלה יתפרש מסיר אזנו משמוע תורה זה סימן שתפלתו תועבה הוא ואין תפלתו מתקבלת לפני הקב"ה כי מי שתפלתו מתקבלת לפני הקב"ה א"א שלא יהיה לו חשקת התורה דהא כהא תליא ואם תראה מי שנראה כמתפלל בהתלהבות ומראה מעשה חסידות אבל כשבא לדברי תורה מסיר אזנו ממנה אז תדע ברור שתפלתו תועבה ושבע תועבות בלבו כי א"א לזה בלא זה, להתפלל ככונה למי שמשפיל

ואמרו ז"ל כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו והכי נמי לענין מצות, כל שהוא מצוה גדולה היצר מתנכר בה ח"ו לכפלו סמצוה גדולה כזו ולכן רואין אנחנו שדוקא בלימוד התורה וכפרס תורה שבכ"פ היצר מתנכר בכל יום ואלמלא הקב"ה עוזרו לא היה יכול לו וכיון שבטל היסוד בטל כל הבנין ח"ו דהרי אמרו ז"ל בראתי יצר הרע בראתי תורה תכלין כנגדו והתורה הוא הרפואה הסם החיים נגד היצר, ואל יאמר אדם אני אנצחו ואפילו בשאר מצות באמירת תהלים או בתפלות או במילי דחסידיתא וכדומה אין אלו אלא דברי מרמה מהיצה"ר כי דברי חז"ל ברורים שהתכלין נגדו הוא רק תורה ולא דבר אחר וכבר משלו החכם במסילת ישרים לאחד שחלה במחלה ידועה וכא אצל הרופא ונתן לו סמים נגד המחלה והחולה חזר הכיתה וכא שכינו ואמר לו לי יש סמים מאד טובים למחלת הפה ר"ל ואני אתן לך מהם כי נסיתי בהם שהם הועילו לכמה אנשים ואף שמחלתך היא מחלת הלב זה לא חשוב, כמוכן סהר המחלה נכרה על החולה מאד עד שהיה מפרפר בין מות לחיים, וקראו את הרופא אליו עוד הפעם, והוא מתרעם להרופא האיך לא הצלתני הלא אתה הרופא שלי, והרופא מתפלל באמת האיך לא הועילו הרפואות שנתן לו וחקר על הדבר וראה שהחולה לקח רפואות אחרות שהם למחלה אחרת, ואף שהם טובים באמת אבל לא למחלה זו והניח הרפואות הטובות שנתן לו

ההלכות שידעו אותם כל אחד וילמדו בע"פ שיוכלו לקיים ורק אחר שידעו הלכות על בוריים יעסקו בדברים אחרים נ"כ וגם מזה אל תנח ידיך כי כולם מרועה אחד נתנו וכוח יתרכה **כבוד התורה ונתתי** את לבי לדרוש ולהבין מה שאמרו בנמי' וימא כ"ו ע"א אמר רבא לא משכחת צורבא מדרבנן דמורי אלא דאתי משבט לוי או משבט יששכר, לוי דכתיב (דברים ל' ג') יורו משפטך ליעקב, יששכר דכתיב (ד"ה א' י"ב) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים לדעת מה יעשה ישראל ואימא יהודה נמי דכתיב (תהלים ס') יהודה מחוקקי אסוקי שמעתא אליבא דהילכתא קאמינא ע"ש. ופרש"י אליבא דהילכתא להורות כדת וכהלכה ועיין מאירי שם. ולפי זה נפל פיתא בבירא דמה מועיל לימוד הלכה לשאר שבטים כיון שאין בידם להורות. עוד צ"ע לפ"י כיון דבני יהודה לא מצי אסוקי שמעתא אליבא דהילכתא א"כ איך מצינו בדוד המלך וד' עמו מלמד שהלכה כמותו בכל מקום והוא דוד המלך מיהודה קאתי ועיין בשו"ת שו"ם בהקדמה מה שכתב, ונלפענ"ד דודאי במלך ליכא האי כללא דמלך שאני ואף שאינו מן הכ' שבטים הנ"ל כיון שד' עמו הלכה כמותו מ"מ ולכן דוד שהיה מלך הלכה כמותו בכל מקום וכעין זה כתב בנזקם מנדים לחלק בין מלך לשאר ת"ח.

וזהו נלפענ"ד ליישב מה דאמרו בנמי' מנהדרין צ"ג ע"כ דוד דכתיב (ש"א מ"ז) ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי יודע גנן ונכור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תואר וח' עמו וגו' ואמר ר' יהודה אמר רב כל הפסוק הזה לא אמרו דואג אלא בלשון הרע יודע גנן שיוודע לישאל, גבור שיוודע להשיב, איש מלחמה שיוודע לישא וליתן במלחמתה של תורה, איש תואר שמראה פנים בחלכה, ונכון דבר שמבין דבר מתוך דבר וד' עמו שהלכה כמותו בכל מקום ככולהו אמר ליה יונתן בני כמותו כיון דאמר ליה וד' עמו מילתא דכדידיה נמי לא הוה ביה חלש דעת' ואיקניא ב' דבשאלו כתי' ובכל אשר יפנה ירשיע וכדוד כתיב ובכל אשר יפנה יצליח ע"כ, ופרש"י דכדידיה נמי לא הוה דשאל נמי לא הוה חלכה כמותו כדאמר' בעירובין נ"ג דוד דגלי מסכת כתיב ביה יראיך יראינו וישמחו שאלו דלא גלי מסכת כתיב ביה בכל אשר יפנה ירשיע.

ו"ש לדקדק למה עד השתא לא הוה חש שאלו דלא הוה מסיק שמעתא אליבא דהילכתא ולמה דוקא בזה איקנא ביה בדוד, ולפי מה שכתבתי נלפענ"ד לומר דמתחילה שאלו לא חש דלא מלקא ליה שמעתתא דדרש כדרש רבא דלא משכחת צ"מ דמורי אלא דאתי משבט לוי או יששכר וכיון דשאל משבט בנימין סבר דלכן לא מסיק שמעתתא, וע"כ סבר דאין חילוק בזה בין מלך לת"ח דעלמא, ולכלם נאמרה דלא

וברמב"ם פ"ג מהל' ת"ת ה"ג אין לך מצוה בכל המצות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה כנגד כל המצות כולן שהתלמוד מביא לידי מעשה וכו' ע"ש.

ובטוי"ד סי' רמ"ו נראה שעיקר הלימוד הוא שמביא לידי מעשה, ולכן צריך ללמוד במקומות שיביאוהו לידי מעשה דוקא, וע"כ עיקר הלימוד צריך להיות במס' והלכות הנוגעות למעשה, וללמוד פוסקים כמו בה"ג הרי"ף ורמב"ם ורא"ש וטור ש"ע עם האחרונים עד שיגיע להלכה למעשה וכבר אמרו לנו ז"ל בדיני קדשים הלכתא למשיחא למה לי הרי שאפי' בזמן הגמ' התנאים ואמוראים לא העמיקו בהלכות שאינן נוהגות בזמננו עד שתמהו הלכתא למשיחא, ובכמה מקומות אשר הש"ס מסיק הלכה כפלוגי בדני קדשים מקשים התוס' למה לא פריך בגמ' הלכתא למשיחא, ועיין תוס' זכחים מ"ה ע"א ד"ה הלכתא למשיחא, וסנהדרין ג"א ע"ב, ומנחות מ"ה ע"ב ד"ה הלכה, ועוד כמה מקומות הרי שאפי' בזמננו לא רצו לפסוק הלכות שאינן נוהגות, ואחריהם משכו הפוסקים הרי"ף, והרא"ש, ובעל הש"ע, ושאר פוסקים, לכד מהרמב"ם ז"ל שחבר על כל הש"ס בין הלכות הנוהגות ובין שאינן נוהגות, וזה ודאי רק אחר שכבר למד כל ההלכות הנוהגות על בוריים וכבר ידע כדת מה לעשות בכל המצות. א"כ יצא לנו שתחילת עיקר לימודו יהיה על מנת לעשות היינו שילמוד בש"ס ופוסקים שיצא ממנו הלכה למעשה לאמתה של תורה. ועיין מהרי"ק שרש קס"ה ותו"ט פ"ג דכלים ובתשכ"ץ ח"ג וכן הביא דעת רבינו שמשון דבריו וכן כתב החו"י סי' צ"ד בכלליו, ועיין גוב"י מ"ת א"ע סי' קכ"ט אות א' וביד מלאכי סי' רל"ד הביא כמה פוסקים ומחלוקת בזה ועיין ג"כ שד"ח מ' הכללים אות מ"ג, וגדול התלמוד שמביא לידי מעשה **וכבוד לתורה.**

וכבר צווחו הראשונים השל"ה והרש"ל ואז"ק מהר"ל ספראג ועוד על העוסקים בפלפולים שיוודעים שאינם נכונים לאמיתתה רק להראות גדלם ומה גם בזמננו אשר צריך לזרו לבני הישיבה התלמידים ובכוללים האכזריים שילמדו הלכה למעשה להורות את בני ישראל את הדרך אשר ילכו בה כי בעונ"ה בדוד יתום שלנו כמעט אין מי יורה דעה להלכה בפרט בא"ע דיני נשים ואפי' בשאר הלכות פשוטות ורבינו הקדוש כשסידר המשנה סידר בשביל ההלכות כידוע שכל המשנה היא כעין ש"ע מכל ההלכות אלא שלאחר זמן נתמעטו הלככות ולא יכלו לפסוק תו מהמשנה עד שקראו מבלי העולם הפוסקים מהמשנה ובאו האמוראים והרחיבו פשט המשנה ברוחב בינתם כשקליא ופריא עד שחעלו ההלכות ופסקו אותם בגמ' וכמותם פוסקים עד היום הזה ולאחר שנתמעטו עוד הלככות יצאו הגבורים אנשי חשם והוציאו עוד יותר בקיצור

אנא השב שכינתך לציון ע"ש. ועיין עיון יעקב ברכות הנ"ל ובס' גור ארי' לק"ו עה"ת פ' תשא ע"ש.

ובזה נראה נמי מה שאמרו שם וכשעה שאמר לו שאול לדוד טוב אתה ופגע בכהנים יצתה

כ"ק אל תרשע הרכה ולכאורה צ"ע שהרי מצינו כדוד שלא טוב עשה על שלא הרג את שמעי בן גירא לפי שהיה מורד במלכות והאיך נחשב זה לחמא לשאול מה שצוה להרוג נוב עיר הכהנים מח שלדעתו היו מורדים במלכות ולומר דלאחר שריחם על אנג שוב לא הוה ליה דין מלך אינו נראה שהרי דוד קראו משוח ד' ביום מותו כמובן. ולהנ"ל י"ל כיון דשאול ידע שאין הלכה כמותו היה לו לחוש גם כאן דילמא אין להם דין מורדים במלכות והיה לו לשאול ולא לסמוך על סברתו וכיון שסמך על עצמו והוי שלא כהלכה ולכן יצאתה ב"ק וכו'.

וראית' בכלי חמדה פ' שופטים סי' ה' דבר גאח ומתקבל דבמלך ישנם ב' ענינים בענין אימת

המלכות א' המשוחה שנמשח בשמן המשוחה ב' מפאת ישראל שקבלו אותו למלך ומצד המשיחה הוא קדושת נבזה ומצד ישראל הוא כבוד כל ישראל וכוה פ' דברי הרמב"ם שנראים סותרים לכאורה דבסה"מ כתב דהמוריד במלכות ראוי להמלך להרגו ובס' משנה התורה כהל' מלכים כתב דרשות ביד המלך להרגו ולא כתב דראוי לו להרגו ומחלק בין מלך שנמשח כשה"מ ובין מלך שנתמנה רק מישראל דכשנמשח בשמן המשוחה אין לו רשות למחול קדושת שמים ולכן ראוי לו להרגו אבל כבוד ישראל יכול למחול ולכן בשאול מאם אותו מלהיות מלך כיון דנמשח כשה"מ ולא נשאר עליו דין מלך רק מפאת כבוד ישראל ולכן היה יכול למחול לנוב עיר חכהנים, משא"כ דוד אע"ג דשש חדשים אלו היה גדון כהדיוט היינו מפאת כבודן של ישראל כיון דכל ישראל נמו אחרי אבשלום אבל מצד קדושת נבזה קדושתו עליו ושפיר אמרו ז"ל דלא טוב עשה שלא הרג לשמעיו כיון שנוגע לכבוד השם אין ראוי למחול ע"ש ועיין תוס' סנהדרין כ' ע"ב ד"ה מלך בתי' האחרון שנראה ראייה לדבריו ז"ל ע"ש אבל שאר פוסקים פירשו דאדרבה דלכן מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול כיון דכבודו לאו כבודו הוא אלא כבודן של ישראל ואין בידו למחול על כבודן של ישראל מה שלאו דיליה הוא וזה היפך סברת הכל"ח ז"ל וק"ל.

וכבר אמרתי מה שתקנו בתפילת יו"כ כי אתה מולחן לישראל ומוחלן לשבטי ישראל וכו' ודור ומבלעדך אין לנו מלך מוחלן וסולחן אלא אתה, וחכונגה נראה דודאי אמרינן מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול הפעם משום דהכבוד שייך לחכם כי חם חמליכותו עליהם ואין בידו לוותר על

משכחת דמורי רק מב' שבמים הללו אבל כיון שבא דואג ואמר ליה שדוד ה' עמו והלכה כמותו ככ"מ, מה דאפילו בדידיה לא הוה, היה קשה ליה והלא דוד מכית יהודה קאתי וא"כ למה הלכה כמותו וע"כ שצריך לחלק בצ"מ דלא משכחת דמורי אלא מב' שבמים אבל מלך הלכה כמותו ככ"מ אפי' משאר שבמים, וכיון דבדידי לא הוה הלכה כמותו וכדוד הוה ע"כ דוד ראוי יותר למלוכה ממנו כיון שהלכה כמותו חלש דעתיה ואיקניא ביה שראה שימול ממנו המלוכה. וכחא נמי מדויק מה שאמר דואג ראיתי בן לישי בית הלחמי ולמה לו להדגיש בית הלחמי ולא הזכיר כלל שמו ולהנ"ל אתי שפיר דרצה להדגיש שהוא מכית הלחמי לחם יהודה שהוא משבט יהודה ואפ"ה ד' עמו והלכה כמותו ומה נראה שראוי למלוכה יותר ממך והיה מספר בשבחו זה הכל כדי שיקנא בו שאול ויהרגנו.

ובזה נראה לפענ"ד ליישב עוד בנמ' יומא כ"ב ע"ב וירב בנחל על עסקי נחל בשעה שאמר לו הקב"ה לשאול (ש"א פ"ו) לך והכית את עמלק אמר ומה נפש אחת אמרה תורה הבא עגלה ערופה כל הנפשות הללו על אחת כמה וכמה ואם אדם חמא כהמה מה חמאה ואם גדולים חמאו קטנים מה חמאו יצתה בת קול ואמרה לו אל תהי צדיק הרבה וכו', אמר רב הונא כמה לא חלי ולא מרגיש נכרא דמריה מיעייה שאול באחת ועלתה לו דוד בשתים ולא עלתה לו שאול מה הוא, מעשה דאנג וכתוב שם נחמתי כי המלכתי את שאול. ולכאורה צ"ע למה נענש שאול והלא ק"ו דרש ומה נפש אחת וכו' וק"ו דאורייתא ומה היה לו לעשות וצ"ל דהק"ו פריכא הוא שהרי נבי עגלה ערופה לא נודע מי הכהו והכא נודע ועיין יומא כ"ג וירושלמים בת ע"ע הוא ע"ש ושאול מעה בק"ו ולא כיוון להלכה וכיון דשאול ידע דאין הלכה כמותו ככ"מ היה לו לשאול למורי הוראה אי הק"ו שלו אליבא דהלכתא הוא וכיון שלא עשה כן נענש דהוה ליה קרוב למזיד כיון שידע שלא מלקא ליה שמעתתא אליבא דהלכתא אבל דוד בשתים ועלתה לו דהרי אמרו בקדושין מ"ג אותו הרגת בחרב בני עמון מה חרב בני עמון אי אתה נענש עליו אף אוריה החתי אי אתה נענש משום דאין שליח לדבר עבירה ואפי' לשמאי הזקן דמחייב התם מורד במלכות חוה ואף דבהמתה לא כיוון להלכה אבל מ"מ תיקף ויך לב דוד ויאמר דוד אל ד' חמאתי מאד כי נמלכתי מאד. ועיין יל"ש סי' קס"ה ובאמת בילקום איתא שם דגם כזה לא חמא דוד אלא שכן השמים היתה שאמר ליה נד הנביא אל דוד שחמיתה חיתה שם על שלא תבעו את בנין בית חמקדש ולכך חתקינן הנביאים הראשונים שיחיו ישראל מתפללין בכל יום ג' פעמים

לכד מהשיבות לבחורים אשר ב"ה כבר רואים הפירות ד' ישמרם שיוכו להרחיב את גבולם בתלמידים וגם אני הקפן יזכני בוראני למען שמו שאזכה להרביץ. תורה ברכים וללמוד תורה לשמה ולבנות בית תורה בתוך שאר ישראל כאוות נפשי, ואשרי לו למי שזוכה **לכבוד התורה.**

(ג) **וראגה** בלב איש ישיחנה מה שבועונ"ה ראינו בזמנים הללו אשר שפחה תירש גבירתה

עקרת הבית תורת אמת מפי הנבורה בחכמת חזונית וז"ל השל"ה והיותר רע ומר כי כפתו את המלכה לדור בכפיפה עם השפחה הכעורה הכושית, ואמרת להביא מה שכתבו קצת גאוני עולם בזה מגלה מפה ומכסה מפחים. הרא"ש ז"ל כתב בתשו' כלל כ"ה ז"ל ואע"פ שלא ידעתי מחכמה החיצונה שלכם ברוך רחמנא דשיוכן מינה כי בא האות והמופת להדיח האדם מיראת השי"ת ותורתו וכו' עד לא תהא תורה שלנו כשיחה במילה שלכם חכמת הגיונכם אשר הרחיקו כל חכמי הדת וכו' עד כי חכמת התורה וחכמת הפילוסופיא אינן ע"ד אחד ואמר החכם כל באיה לא ישובין ר"ל כל הבא ונכנס מתחילה בחכמה זו לא יוכל לצאת ממנה להכנס בלבו חכמת התורה כי לא יוכל לשוב מחכמה מבקיעת ולא ישיג לעמוד על חכמת התורה ארחות החיים כי יהיה לבו תמיד על חכמת הטבע ותעלה ברוחו להשוות שתי החכמות יחד ולהביא ראיה מזו לזו ויעוות משפט כי שני חפכים הם צרות זו לזו ולא ישכבו במקום אחד עכ"ל ע"ש. והרשב"א ז"ל תשו' תי"ט האריך במחשבותיו וז"ל המתמיד בס' היוונים עושה אותם עיקר ועוקר תורת ה' ומן החרב אשר בידם לא נשמר וישום מר למתוק ומתוק למר מעורר על תורת אמת מצה ומריבה גם ראיתי את הלחץ שלוחצים ונלחצים נגד התורה חכמיה וכמעט עוקרין כל תחומיה וכו' ואם יש בס' ההם קצת דברים מועילים יש בהם נזקים ושועלים כרמים מחבלים ומושכים בחבלי שוא ונתעה לא יאמן בשוא ויצא שחר הדבר הטוב בהפסידו במכות אשר הכותו חכמים בין ידיו ואם אמרו חז"ל להנות בס' בן מירא כ"ש באלה שגורמים לסור מאחרי ד' הייתה איש אש בחיקו ובגדיו לא תשרפנה וגו' ע"ש יתד דברי קצפו אשר קצף על יושבי פרויניצא על התעסקם בחכמות חזוניות והחרם אשר החרים נגדם, כי הם ח"ו משפילים ומספילים אי **כבוד לתורה.**

ובספר הישר לר"ת שער ד' כתב העבודה על דרך קצרה (א) שיתחבר אדם לאנשים שיעירותו לעבודה כגון החכמים והחסידים והעניים והחולים והשרויים בצרות וכו' והד' לרחק מהסתכל בחכמת חזוניות לכד מי שידע ויאמין כי תתחזק בו אמונתו וצריך שילמוד בו במשפט ואל יעמוק בו כ"א יעמוק האמונה מנגד עיניו ירחיק וכו' ע"ש. עוד כשמנה י"ד

כבודם, אבל הקב"ה מלך מלכי המלכים הוא הוא הממליך מלכים ולו המלוכה בלי העם וא"כ כבודו שלו הוא ואין שייך לאחר ולכן יכול למחול על כבודו. וז"ש כי אתה סולחן לישראל וכו' ומבלעדיך אין לנו מלך מוחל וסולח אלא אתה דכל מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול מפני שאינו שלו ולא כן מלך ממ"ה הקב"ה.

ונחזור להראשונות דבעיקר דברי הנג' לכאורה צ"ע מהא דאמרינן בנג' דקללת חנם אפי' על תנאי הוא בא מיהודה שהיו עצמותיו מנודים עד שהתפלל עליו משה בידיו רב לו ולא הוה סלקא ליה שמעתא אליבא דהלכתא והתפלל עליו ועזר מצריו תהיה ומשמע דרק משום דמנודה היה לא סלקא ליה שמעתתא אבל בלאו הכי הלכה כמותו ועיין תוס' יומא מה שפי' ביהודה מחוקקי. עוד יש לעיין שהרי כל השבטים היו להם מנהדרין ומשה אמר להם לישראל הבו לכם אנשים חכמים ונבונים וידועים לשבטיכם ואשימם בראשיכם והם הם המנהדרין שבכל שבט ושבט שהורו הלכות בישראל וכל שבט ושבט משמע שהיה לו מורים שלו, עוד צ"ע מב"ר פצ"ח י' במחוקק מבין רגליו אמרו דרובן של מנהדרין משל יהודה היו וצ"ע.

ומה שנראה בזה בס"ד דודאי כל ישראל ראויין הם להוראה אלא דבנג' מוסה דף כ"ב ע"ב אמרו ת"ח שלא הגיע להוראה ומורה ועד כמה עד ארבעין שגין כלומר דומן הראוי להוראה הוא לאחר ארבעים שנה שהתחיל ללמוד תורה וכמו שאמרו בפ' אבות סוף פ"ה בן ארבעים לבינה ועיין ע"ז דף ה' וא"כ כל ת"ח שהגיע לארבעים מותר להורות מאיזה שבט שהוא אבל בנג' יומא הג"ל דייקו לומר צורכא מדרבנן דמורי ואצורכא מדרבנן פרש"י תענית דף ד' ע"א שזהו בחור חריף וזהו ע"כ קודם שהגיע לכלל ארבעים וכה"ג כל ישראל אינן מורין אלא מבני יששכר ולוי והמעט דהרי בבינה תלה הכתוב כמ"ש בן ארבעים לבינה ואין אדם עומד על סוף דעתו של רבו בפחות מכן אבל מבני יששכר יודעי בינה לעתים כלומר כשהם משבט יששכר אפי' הם בני יששכר ילדים יודעים בינה לעתים שהבינה בא להם לעת קרובה וזה לפענ"ד נכון בס"ד. וצ"ע אבעל שו"מ בהקדמתו שלא נחת לזה. עוד י"ל בדרך פשוט דרבא לא אמר בדרך איסור שאסור להורות לשאר שבטים אלא אמר לא משכחת היינו שלא נמצאים מורים ילדים משאר שבטים אלא מיששכר ולוי ולא שיש בו איסור אלא שהמציאות הוא כן אבל אם ימצא הלואי שימצאו ויורו כהלכה וכוה יתנו

ואל ההרים אשא עיני גדולי ישראל גאוני ארץ אשר ראו הסכנה הנשקפת ח"ו ובשנים אחרונים נפתחו כמה כוללים לאברכים מצוינים להשתלם בשלמות התורה בכל המקצועות וגם הלכה למעשה

חולכים אחר שרירות לבם עכ"ל. ועיין שו"ת מוהר"ם אלשך"ר בסוף תשובותיו. וזוה נראה לי לפרש נמי מה שאמר המשורר לעשות רצונך אלי- חפצתי ותורתך בתוך מעי פי' דרצון הבורא ב"ה הוא רק תורה ולא שאר חכמות חזוניות והפך בה דכולא בה ואם יאמר מי שהוא שהוא רוצה ללמוד חכמות אחרות לעשות כזה רצון הבורא מכחישו כזה אדוננו דוד ואומר כי לעשות רצון הבורא חפצתי זה רק ותורתך בתוך מעי, ולא רציתי להאריך בדברים אלו כי אפשר שהוא בכלל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע וכו' ומי שרוצה יעיין עוד במקומות הנ"ל ובשאר ספרי הראשונים וז"ל המדברים מזה ושומר נפשו ירחק מהם והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע מזיו השכינה. תאזר כלה מאד נתעלה וישמעו רחוקים ויבאו ויתנו כבוד לתורתך. (ד) ע"ז ראיתי להעיר דאין לסמוך בשום דבר על חכמי הסבט בעניני איסור והיתר ולומר כי נשתנו המכעים כגון כמה שאמרו ז"ל פריפה אינה חיה ובעלי מבעין רוצים להכחיש עדות חז"ל כאמרם נשתנו המכעים אין לנו אלא דברי רז"ל וכן מצאתי להריב"ש ז"ל בזמנו בסי' תמ"ז וז"ל בדבר חשאלה ידעת האדון נ"ר שאין לנו לדון בדיני תורתנו ומצותיה על פי חכמי הסבט והרפואה שאם נאמין לדבריהם אין תורה מן השמים חלילה כי כן הניחו הם במפותיהם הכוזבים ואם תדין בדיני הרפואה ע"פ חכמי הרפואה שכר הרבה תמול מן הקצבים כי באמת נהפכו רובם ממות לחיים ומחיים למות ויחליפו חי במת כי אין ספק בנפלה חכבד ונשאר בה כזית שאנחנו מכשירים הם יאמרו שימותו לשעתה, והן בחרותה בידי שמים ואחרים וכמה וכמה אחרים שאנחנו אוסרים כמו כל הפרכות וכל המראות הפוסלים בראה וכן בדיני הדרוסה ואחרים שאין ספק שהם מלעיגים בנו עליהם יוצק זהב רותח לתוך פיהם, והרב רבינו משה בר מיימון ז"ל כששנה מעט ואמר שצומת הגידין הם בעצם התחתון בעופות לא הודו לו אחרי שלפי מוגיות הגמ' נראה שהוא בעצם האמצעי וכו' ואע"פ שהיה הרב ז"ל חכם בחכמת הרפואה והמבט ובקי בנתוח כי לא מפי המבט והרפואה אנו חיינ ואנחנו על חכמינו ז"ל נסמך אפי' יאמר לנו על ימין שהוא שמאל שהם קבלו האמת ופירושי המצות איש מפי איש עד משה רבנו ע"ה לא נאמין אל חכמי תיונים וכו' כמוכר בפי' המפלת אני מביא ראיח מן התורה ואתם מביאים ראיח מן השופים ע"ש מה שהאריך וכ"ש בזמננו אלה שאם נסמך על חכמי המבט, ממש ח"ו יתחפך הקערה בכל ההתחדשות כמוכן. וכתבתי זה מאחר שראיתי כמה מן המורים שרוצים לסמוך על המכעים חכמתי דברי הריב"ש כזה ויכינו כי אין לנו לזוז אפילו כ"ש מדברי חז"ל בכל הדורות ואני ד' לא

דברים שמבמלים עבודת ה' ואחד מהן חכמת הדעות וז"ל יש חכמות משחיתות האמונה כמין חכמות חיצוניים וחכמת הפילוסופיא ואין צריך לעובד אלים לשקוד עליהם רק ירחק מהם בכל כוחו כי מרם שישיג מהם תועלת יאבד אמונתו וכמה חכמים בעיניהם חשבו שעלו למרום החכמה ושעמדו בסוד גדול ולא ידעו כי רחקו מהאמונה ולא יכירו הדבר כי המתעסק בחכמת הפילוסופיא הרחיקהו מעט מעט והוא לא ידע ולא יבטח הנכנס בפילוסופים שלא תאבד אמונתו עכ"ל בשער ו', ובשי"ג כתב עוד ואם מתעסק בחכמת חזוניות אשר מחייתו הם צריך לבקש עסק אחר שתחיה מחייתו ממנו ישליך עסק זה כי יותר יהיה החיזק חבא עליו מן התועלת שירויה בו כי כל המשחיתים אמונתם המאבדים תקותם מהעוה"ב הם אשר דבקו בחכמות חיצוניות ואשר התחברו ללומדיה ואם יחשוב שהוא חסיד ולא יוכלו החכמות להשחית אמונתו אין הדבר כאשר מדמה אבל הוא מתרחק מעט מעט מן האמונה ואינו מרגיש ויחשוב שהוא מחזיק בתומתו והוא לא ידע שהוא רחוק ממנה מאד וכו' ע"ש ועיין בס' עבודת הקדש חלק התכלת פ' מ"ו מ"ז י"ז י"ח י"ט ופ"א מחלק סתרי תורה מה שגילה קלוגם ברבים ע"ש. ועיין של"ה במס' שבועות ד' קס"ו שהביא שם דברים אלו ג"כ, ודבריהם כנחלי אש למען שמו יתברך ולכבוד התורה.

ור"ב האי גאון הבא דבריו בעין יעקב חגיגה על מאמר רז"ל ד' נכנסו לפרדס שצועק מרה על העוסקים בחכמות וסיים ואם תראה שאותן האנשים חמתעסקים באותם הדברים יאמרו לך כי היא דרך מלולה וזוה ישינו לידיעת הבורא לא תשמע ולא תאבה להם ודע באמת כי יכזבו לך ולא תמצא יראת חסא וזרירות וענוה וטהרה וקדושה אלא באותם המתעסקים במשנה וגמרא ע"כ דברי רבינו האי גאון ז"ל אביהם של ישראל. גם האלשיך בספרו רב פנינים על משלי האריך באזהרות עצומות לכרוח מהאשה וזה המנאפת שהיא חכמת חזוניות. והאברבנל ז"ל וז"ל בס' נחלת אבות מ"פ עקביא כתב כזה הלשון גם אני שמעתי שהרב הגדול המיימוני כתב באגרת שלו אלה הדברים בסוף ימי בא אלי אדם אחד ואמר לי דברים של מעם ואילולי שהייתי בסוף ימי ונתפשטו חבורי בעולם הייתי חוזר מדברים רבים שכתבתי בהם ואין ספק שדברי קבלה היה אשר שמע באחרית ימיו ע"כ דברי האברבנל. ובס' עבודת הקדש חלק העבודה פ' מ"ו כתב על דברי האברבנל"ל הוא שמע אבל אני ראיתי כתוב בספר אחד בשמו כזה"ל לסוף ימי בא אלי זקן אחד והאיר עיני בחכמת הקבלה ולולי שנתפשטו ספרי בעולם הייתי חוזר בי מכמה דברים שכתבתי ע"כ ודי כזה קיחתי שיניים אל חמתפלסוף ולרעיו

לחוד שאם ח"ו פנעתי בכבודו ח"ו שימלח לי, ואין ברצוני ח"ו שיהיה בלכם מינא עלי כי הוא זה, וגם אני אעשה כן, ואת והב בסופה הוא **כבוד התורה**. והנני בזה באזהרה חמורה לכל באי שער משנה חלכות שלא לסמוך עלי בשום דבר ולפסוק להלכה כוותי הן בספרי זה והן בספרים האחרים אשר הוצאתי בס"ד עד שיעיין לעצמו ויתברר לו הדבר ולא יהיו דברי בספרי אלו אלא כמראה מקום לו אף שהרבה מרחתי על כל הלכה וחפשתי עד היכן שידי הכה מנעת אבל צעיר לימים אנכי והרבה חד"ת כתבתי עוד כד הוינא מליא, ופוק חזי רב ורכא בנמ' (יומא פ"ו ע"ב) כי הוה נפיק לדינא אמר הכי בצבו נפשיה לקטלא נפיק וצבו ביתיה לית הוא עביד וריקן לביתיה אזיל ולואי שתהא ביאה כיציאה, פי' מתקונן שברצון עצמו הולך לישא עונש חטא שמא ישנה בדיון ועל עצמו אומר כן ובכל זה לא יעשה צרכי ביתו ולא ישתכר כלום בדבר ולואי שישבו ויכנס לביתו בלא חטא כיציאה וא"כ אנן מה נאמר ומה נענה אנן ואנכי תולעה ולא איש ודי בזה, ויבא חכם ויוסף לקח **כבוד לתורה** וירבה

ואפרוש כפי לשמים ואברך את ה' לעיני כל הקהל ויאמר מנשה ברוך ה' אלהי ישראל אבינו מעולם ועד עולם שבראנו לכבודו והבדילנו מן הסועים והוציאנו מכור האש אחר שעברתי כל המחנות הצוררים ימ"ש ע"י הנאצים באוישוויץ ובוכענוואלד ועוד כמה צרות עברו עלי מיום שירדה נשמתי על האדמה עד היום הוזה צרות ויסורים אשר לא היו עוד מיום הוסדה הארץ ולא עזבתני ועזרתני ומכל מתקוממי הצלתני ולא עוד אלא ששמת חלקי מיושבי ביהמ"ד וזכתני ללמוד וללמד ולחבר חיבורים בתורתך הקדושה והבאתני עד הלום לראות מעשי אצבעותי שו"ת **משנה חלכות חלק שלישי** נכתב בכתב ועופרת על הנייר מהודרת, כן יתן ה' שאזכה עוד לחבר חיבורים, בכל מקצועות התורה ולהשלים פירושי על רבינו בה"ג ולהוציא לאור, וגם שאר ח"ת אשר ישנם תח"י בס"ד על הלכה ועל התורה ולישב באהלה של תורה עם הצדיקים, ולחקות בה משפמים וחוקים, עד שיחוס עלינו ד' אלים, ויקבל תפילת ממעמקים, הבא מאוהביו המחכים, וישלח בר נפלי ממרחקים, וביהמ"ק של אש משחקים, וכהן גדול ואורים ותומים, ויראו עינינו בתולת ישראל לקום, ו**כבוד התורה** יחזור ויקום.

דברי הצעיר באלפי ישראל העמוס בעבודת הקדוש החותם ברעדה

מנשה הקמן

בן לאמור"ר הקדוש **אליעזר זאב** הי"ד
וא"מ **רחל לאה** הי"ד

שנתי ואתם בני יעקב לא כליתם וכמ"ש המורה שזאת התורה לא תהא מחולפת ולא תהא תורה אחרת מאת הכורא ית"ש וזה **כבוד התורה**. ועל זה דוח לבי על דברי מכתבי בחדושי תורה לגדולי עולם ולחברי ותלמידי ואולי פלטה הקולמוס דבר שלא כרצונם לפנוע בכבוד מי שהוא באיזה אופן שהוא הן בתורה או כתוארים שנשתנו וכל אחד מרגיש בעצמו גדלו ואולי הרבתי במקום שהי' צריך למעט ומיעטתי במקום שהי' צריך להרבות ומי כהחכם יודע פשר ולא אהי' ח"ו כמתכבד וכו' גם מדאמרו ז"ל באבות ואינו נבהל להשיב ואולי ח"ו עברתי על דבריהם ואולי הי' טוב שלא להוציא כלל דברי מלהוציא ולהכשל מלכד בדבר הלכה גם בענינים אחרים ח"ו ונמצא יצא שכרו בהפסדו ומן יהיב ויהין בנפשו לומר כל מעשה לשם שמים ומחשבת פינול פוסלת בו ובפרט כי צעיר לימים אנכי ואם אתה אומר כן נמצא אתה נועל דלת בפני **"השבים"** ואין כאן **כבוד התורה**.

אבל זאת נחמתי מה שראיתי להרמב"ם ז"ל בפי' המשנה דאבות שפי' להיפוך ואינו נבהל להשיב לומר שלא יבהל וישתומם כשעה חדא עד שמשיב, כ"א השב ישיב חיש להראות להמקשה מעותו ושנינו ע"ש וא"כ אדרבה מצוה להשיב מהר בדברי תורה. וראיתי בפתוחי חותם ליו"ד להח"ס ז"ל שפירש דתרווייהו אמת דבכיתו ובית מדרשו יעיין היטיב ואל ימהר להחליט שום סברא ודין עד שיהיה לו ברור ונקי כסולת נקייה ואח"כ יניחם בחדרי מוחו למען יהיו מוכנים ביום שיבאו לשאול לו יבהל להשיב מיד כדעת הרמב"ם. וכ"ה שקיימתי בעצמי דבריו הקדושים ולא החלטתי שום סברא או הלכה במהירות עד שנתיישבתי בה הרבה וכמה פעמים התיישבתי עם רבותי וחבירי וידידי וחפשתי בש"ס בבלי וירושלמי ומפרשי הש"ס והפוסקים עד היכן שידי מנעת לעמוד על בירור הדברים ונדדתי שינה מעיני על כל קוץ וקוץ של תורת רכותינו הראשונים כמלאכים והצדיקים האחרונים להבינם, ואם לאחר כל זאת לא זכיתי להבינם, רשמתי בקולמסי מה שעל לבי ביראת הכבוד לפניהם למען יראו התלמידים, ולכן אני מבקש ממחפשי שניאות שלא לבהל ביותר ועכ"פ יעיינו בכל ההלכה כל כך זמן כמה שאני עיינית ואם אח"כ יקשה להם עלי דברי מאד אשמח לקבל דבריהם יהיה מי שיהיה ואם יהיה בידי להשיב אז אשיבו כפי אשר יחננו ד' דעה ואם לאו אז אודה אליו בתודה וכבר אמרו אין אדם עומד על דבר הלכה אא"כ נכשל בה תחילה ח"ו וי"ר שיהיו דברי אלו לריח נחוח אשה לה' ולא נבוש ולא נכלם לעולם ועד וישמחו בי חברי ולא אומר דבר שלא כרצונך. והנני בזה לבקש סליחה מכל אחד ואחד

שאלות ותשובות

הלכות

חלק שרישי

משנה

סימן א'

פ"ק אי בעי בה גברא, והעומד תחת מקלחת
(שאזער בלע"ז) אם נטהר

ב"ה זאת חנוכה תשי"ז ברוקלין ג"י יצ"א.

משכיל לאיתן חכם חרשים בעל פיפיות ג"א שמו
מפארים הרה"ג מפורסם לשבח ולתהלה ידידי וידיד נפשי
אין גומרין עליו את ההלל וכו' כש"ת הרב מוה"ר א. ש.
פ"ץ שליט"א ששימש בכהונה גדולה לעדתו הרמה בק"ק
ריסקאווע כעת בברוקלין ג"י.

אחדשכ"ת ואחר נקשת סליחתו על הטריחו במכתבי
ולא לדידי ודכותי לריך, אמנם תורכ היא
וללמוד אני לריך ואמרתיו לסדר לפני כת"כ דברים מעטים
לפי מיעוט הפנאי, כי אני בעונ"ה ערוד עד למאוד
בערדות שונות וזפרט עול הישיבה והתלמידים מ"מ
לקחתי מעט פנאי זהה שילא מפני כת"כ פסק דין
בצעל קרי שאין לו מקוב שאמרו חכמים ט"ק מטברתו
מקרינו אי שפיר דמי לקבל ט" קצין תחת מקלחת המים
הנקרא טא"ש או שאזער בלע"ז בבית אמצעי שלו היינו
שיעמוד תחת הטא"ש זמן שישער שזודאי עברו עליו
ט"ק וכת"כ הרמה ילא צעברה שהוא טבור טבור ויאי
למיעבד הכי אפי' לכתחלה ויטברו בני ישראל מעומאחס
ולפי שלפע"ד דבר זה נ"ע אמרתי אעלה על הכתב מה
שעלה במחשבותי, וכנה ראיות כת"כ לא שמעתי לכן
אפלפל מעט כדרכי של תורה.

גרסינן בגמ' ברכות כ"ז ע"א ת"ר צע"ק שנחנו עליו
תשעה קצין מים טבור נחוס איש גם זו לחשה
ל"י עקיבא ור' עקיבא לחשה לכן עזאי וכן עזאי ילא
ושנאה לתלמידיו בשוק פליגי זה תרי אמוראי במערבא
ר"י בר אבין ור"י בר זבדא חד חני שנאה וחד חני
לחשה מאן דחני שנאה משום צטול תורה ומשום צטול
פ"ו ומאן דחני לחשה שלא יהא ת"ח מלויים אלל נשוחיבם
כתרגולין א"ר ינאי שמעתי שמקילין זה ושמעתי שמחמירין
זה וכל המחמיר זה על עצמו מאריכין לו ימיו ושנותיו
אמר ריב"ל מה עינם בארבעים סאה אפשר צע"ק מה

טיבן צטבילה אפשר בנתינה וכו' רבי זירא כוי יתיב
באגנא דמיא בי מסיתא אמר ל"י לשמע"י זיל ואייתי לי
ט" קצין ושדי עלויא אמר ל"י ר' חייה בר אבא למי
ל"י למר כולי האי וכו' יתיב צטבילה אמר ל"י בארבעים
סאה מה ארבעים סאה צטבילה ולא בנתינה אף ט"ק
בנתינה ולא צטבילה ע"כ ופרש"י ז"ל אפשר בנתינה
תשעה קצין ואע"ג דלא חנא לקמן אלא צטבילה סהם
תלמודי חכמים חולים הם כדאמר במס' נדרים מ"ט ע"ב
כמאן מלויין אקלירי ואמריש כ"י יוסף קלירי חולין מרישי
רצנן.

וב"ש דלא חנא אלא צטבילה הדבר מפורש בחוספחא
ברכות פ"ב ה"א צעל קרי חולה שנחן עליו
תשעה קצין מים הכי זה קורא אכל אינו מוילא ברכים
ידי חובתן עד שיבא בארבעים סאה (מכאן נראה לפע"ד
סמך מה שלא הניחו צבתי ככ"י של החסידים לעבור לפני
החיבה מי שלא ב"י במקוה וק"ל) ר' יהודה אומר מ' סאה
מ"מ וכן הוא בסוף העמוד ברכות בג"ל רב נחמן תקן
חצבא בת תשעה קצין כי אחא רב דימי אמר ר' עקיבא
ור' יהודה גלוסערא אמרי ל"ש אלא לחולה לאנסו אכל
לחולה המרגיל ארבעים סאה אמר ר' יוסף איצטר חלז"י
ד"ר נחמן ועיין ירושלמי כאן. וצפ"ג דמקואות מ"ד נמי
כתבו צע"ק החולה שנפלו עליו תשעה קצין מים וכו'.
ועיין רי"ף ורמב"ם ורא"ש ז"ל.

ובמקואות בג"ל אמרו מכלי א' או משנים מנערפין
ומאכרעב אין מנערפין ובגמ' תמורה דף
י"ב ע"ב איפליגו זה חנאי שאמרו שם אלא דכי אחא
רצין א"ר יוחנן שאובא שהמשיכה כולה טבורה מני
לא רצין ולא ר' אליעזר אלא אמר רבא לפי חשבון כלים
ויסוי בן חוני הוא דתניא שלשה לוגין מים שאובין
שנפלו למים בשנים ושלשה כלים ואפי' בארבעה וחמשה
כלים פוסלים את המקוה יוסף בן חוני אומר בשנים
ושלשה כלים פוסל את המקוה בארבעה וחמשה אין
פוסל את המקוה וכתבו בתוס' ז"ל דבראצ"ד פסק
ביוסף בן חוני דבארבע וחמשה אין פוסל את המקוה
ועיין ר"ש ז"ל מקואות בג"ל וכתב הר"ש ז"ל דג' מחלקות
בדבר ר"ש ויוסף בן חוני ורצין דבתם.

אפשר דבוא כמו נעילת ידים דאף ללא צמי כלי וכו

בצפל קרי שנחנו עליו ע"ק ומדאמר לי ר' חייל בר

הנה יספיק לו העברה וכו' שיספוק על עולמו ע' קצין ומשמע דצעי שיספוק דאל"כ הו"ל לומר שיפלו עליו ט"ק גם בגמ' בכל המקומות אמרו בלשון נתנו עליו וזה הכל ראי' לרבינו הראב"ד ז"ל בפירושו דצעי דוקא כה אדם וזה נראה ע"כ נמי דעת הפוסקים ר"י והב"י וכו' שכתבו סתם בלשון נתינה שהבאחי לעיל ונסתפקתי בהם. וא"כ הכא גבי מקלחת כיון דליכא כה אדם ועכ"פ רק בעמוד הראשון ואח"כ לא וכמו שכתב הראב"ש והש"ע לענין נטילת ידים מברוא ופיין חולין ק"י ובמפרשים ובש"ע ה' נט"י אר"ח סי' קנ"ט וכיון שאין כאן כה גברא אינו מוסיף לי' ט"ק מים סתם וזה לפע"ד ברור בעובד"י וא"כ אין היחור במקלחת ליעול ע' קצין.

והנה מדין כלי לא הזכיר הראב"ד ז"ל כלל אי צעי או לא רק כחצ דצעי כה אדם מ"מ לפע"ד נראה דגם כלי צעי אפי' לדעת הראב"ד ז"ל וגם הוא ז"ל מודה דכלי נמי צעי וכמו שהבאחי לעיל ומרוב פשיטתו לא הביאו דודאי המים יבואו בכלי ובאופן אחר איך יתנם על ראשו ככה גברא אם לא בכלי וזה מוכרח לפע"ד ובשלמא כלי בלא כה גברא אפשר ופיין חוס' חולין ק"י מה שפירשו בזה"ג ככה גברא לענין נטילת ידים אמנם ודאי כה גברא בלי כלי א"א לפע"ד לשפוק עליו א"ו דגם הראב"ד מודה דצעי כלי נמי וכמו שהבאחי לעיל ובהא מיושב לי פירש"י בחולין הג"ל שכתב אמה שאמרו שם בגמ' אחקין ר' יעקב מנהר פקוד נטלא בזה רביעית אחקין רב אשי בזה"ל כחצא בזה רביעית ופרש"י ז"ל נטלא בזה רביעית של זכויות קרי נטלא והיחא מולנעת לשער בזה כלי של כל איש ואיש שמחקנו ליעול ידיו ובזכרות הג"ל גבי חצא לא כתב טעם החצא שחקן הוא כדי לשער בזה מדה חשעה קצין לכל אדם כמו שכתב הכא ונראה דבכיון לא פי' רש"י שם משום שיעור דהא לאו דוקא משום שיעור חקיה אלא משום דצעי כלי נמי וכמו שכתבתי לעיל. יב"י איך שיהי' לא מייבצי אי צעי נמי כלי דודאי אין זה נקרא כלי דלא מקבל שום מים ולא דמי ללרצור לפע"ד אלא אפי' אי לא צעי כלי עכ"פ כה אדם צעין וליכא וא"כ לפע"ד אין שום היחור בדבר למי שרואה ליעור בכל מיני עובר.

ובדברי עם ידידי הרה"ג ר' משה פיינשטיין שליט"א אמר לי שכבר דן בדיון זה בס' עהרות מים לידידי הרה"ג ר"נ טעלושקין שליט"א וחפשתי שם ומלאתי בס' י"ח שהאריך בדבר ע"ש ויאל"ה ג"כ להחריף וכתב שם שהרב ר' יצחק הארויץ בעיר לו בדגמ' אמרו לשון נתנו עליו והשיב לו דבתוס' וט"ס נפל בדבריו וי"ל במחנ"י ברכות אמרו בלשון נפלו ולא ידענא למא לא הביא ג"כ ממחנ"י מקוואות הג"ל ולא הרגיש ג"כ בדברי הראב"ד ז"ל שהבאחי דמוכה להדיא דלא כדבריו שליט"א והגאון ר"מ פיינשטיין הסכים לדברי. ומעשה אהן קנלי למילי וכבר בארתי יותר מהפנאי מסכים ואהבה

גברא כשהוא עובד כמ' סאה אפי"ה נשצא ליעול ידיו מכלי צעי דוקא כלי וכה גברא וכל הדברים וכן בקידוש יום ורגלים בכהנים דצעי דוקא כלי וכה גברא ופיין ש"ע רש"י בזה נטילת ידים שזה הוא טעם לנטילת ידים דצעי כלי מכה קידוש ידים ורגלים דכהנים וא"כ הכ"י בט"ק ודו"ק וז"ע.

ומה שהבאחי לעיל קושית הב"י ארבינו יונה ז"ל דס"ל דרק מכלי אחד שופכין ובמחנ"י מפורש דמג' כלים מטערפין לולא דברי רבינו הב"י ז"ל הו"א ליישב דעת רבינו הגדול הר"י ז"ל דודאי לכתחלה עיקר דין ע' קצין מכלי אחד ולא מצ' וג' רק כדיעבד אפי' מג' מטערפין אבל לכתחילה צעי כלי אחד והכי משמע בלשון מטערפין דמשמע כדיעבד ודו"ק ועוד נראה ראי' לדברי ר"י ז"ל מר"ג דחקן חצא ואפשר דלכך חקן חצא וערה בזה משום דלכתחילה צעי כלי אחד וחקן חצא אחת בזה חשעה קצין ולא בור"ג שיהי' ביניהם סך ע"ק. ופיין מג"א אר"ה ס' תר"ו סק"ה שפי' דדעת ר"י לאפוקי כלי שהוא בולט קא"ה או רבד הרבה ע"ש.

ובחפשי בספרים האיר ד' עיני ומלאתי את שאהבה נפשי לרבינו הראב"ד ז"ל בתמים דעים תשו' סי' ח"ל פי' מס' ידים מן הרב הר' אברהם בר דוד זלה"ה דברים שבין מים הראשונים למים האחרונים וכו' עד ושמעתי כי יש בפסקות של ראשונים על המים הראשונים מברך על נטילת ידים והאחרונים מברך על רחיצת ידים והדעת מברכת כן הראשונים על שם נטלא שהוא כלי או על שם שהוא לריך להגביה את ידיו למעלה ונקראה נטילה אבל האחרונים שהם לנקות הזוכמה ואין מקפיד עליהם בנטלא ולא להגביה ידיו ונקראה רחיצה.

ומה שאמרו במים ראשונים שריכין כלי וכה אדם לא ידעתי מאין יאל' להם ואפשר כי הכלי למדוהו מקדוש ידים ורגלים שהיו מן הכיור אבל כה אדם לא ידעתי מאין (והנהמ"י) כתב דלמדוהו מזהב העבור על העמא דצעי כה אדם ע"ש) וי"ל משום דלא אפשר הוא שאי אפשר לרביעית אם לא יבא עליו מכה אדם שלא יתפזר ממנו לבעלה ונמאל רביעית חסר מעל גבי ידיו.

וכן נראה לי על ע' קצין שאמרו לטבילת בעל קרי שמוחן בנטילה ולא בטבילה כדאיתא בזכרות שהם לריכים שיבואו עליו מכה אדם שאם לא כן א"א שלא יתפזר מהן לבעלה ונמאל הע' קצין חסרים והחסם יבין ובגמ' דברכות הכי איתא אמר לי' ר' זירא לשמשי' אייתי ע' קצין ושי' עלי אלמא לריכים שיבואו מכה אדם וכיון שא"א לשיעור מלומס אלא מכה אדם גזרו אפי' יותר מכשיעור שלא יבא אלא מכה אדם כנ"ל עכ"ל רבינו הראב"ד ז"ל.

ודרי לן להדיא דעת הראב"ד ז"ל דבעל קרי נמי צעי כה אדם דוקא כנטילת ידים ונראה דלא משנה במחנ"י מקוואות שאמרו שפלו מכס דר"ז ומעשה רב גם מלשון הרמב"ם בפיה"מ מקוואות פ"ג מ"ד שכתב

גם בגמ' גיטין ט"ז ע"א אמר ר' ירמיה הרי אמרו בע"ק חולה שנתנו עליו חשעה קצין וכו'.

מקלקלת בשורה ואני מנקה מכח"כ לשם עין עיונו
עלי דברי ולכשיצני דבר.

כ"ד השפל והדל גבער מדעת המתאבק בעפר דגלי
חכמים ותלמידיהם ושותה בצמא את דבריהם ומתפלל
לאריכת ימיהם ושנותיהם בכל יום פעמים ולביאת בר
נפלי בד"ד

בכל הכבוד והוקרה ואהבת עולם

אני הצעיר מנשה הקטן

בן לאמור"ר הקדוש רא"ז הי"ד.

סימן ב'

המשך, מקום שלא ראו האחרונים דברי ראשונים,
הלכה בראשונים ולא אוליין בתר רוב אחרונים

יום י"ד לעומר כ"ט ניסן תשי"ז פה בדוקלין נ"י
יצ"א.

משכיל לאיתן חכם חרשים בעל פיפיות ג"א שבחו
מי ימלל אין נומרים עליו את ההלל שמו מפארים
בעל תריסין ה"ה הרה"ג המפורסם לשבח ולתהלה ידידי
לנצח הכל צריכין למדי דחיטיא וכו' כש"ת הרב מוה"ר
אברהם שלמה פ"ץ שליט"א ששימש בכהונה גדולה
לעדתו תרמה בק"ק ריסקעווע קצת בבדוקלין נ"י בעמ"ח
ספרי וכו'.

אחרשכת"ה אח קסתי נחתי צידי לעייל צפרים ולנוד
ידי ולכזיז מן המותר לקט שכח ופאח לקועי
נחר לקועי לזון דבדר בשאלה צט"ק וצימוד חזני אשר
כח"ה ילא צהמון גליו לשחפו ולחצרו ויסלה לי כח"ה
על איחור תשובתי זו כי מיד אור ליום קבלת תשובתו
הרמה היה צמחשתי ודעתי להשיב אמנם נחשכ דבדר
לפי שכבוד ח"ה הביא ראוה לדבריו מחשבת ה"ג
מפרוצימאנל צלור יעקב ומחשבת חורח יקותיאל ומחשבות
אלו לא היו לי ולפי שצ"מי לראות טעמם ונימוקם
דבדר נחאחר הדבר ועשה אצא אשיבה אראח סברתי
אשמור זה החלי צעור צורי וגואלי ונחפלת רבי נחויאל
בן הקנה.

ובמה שסיים כח"ה אני אפתח כתב כח"ה בסופו
שנאצד ממנו המכתב אשר כתבתי צענין זה
והגראה דכח"ה גם לא ראה עדיין היעני מה שכתבתי
צענין ואפשר דאפילו לא שם עין עיונו עלי דברי יותר
מקפויאל ולכן נראה נמי דכתב וחחס דבדרים קלרים
ככלכה מפי הגבורה — אשר אין צהם הרהורא, וסיים
כרצים הלכה — ואין להכיר אחר הכנה — ואף
כי גם צחורח יקותיאל מחיר — וצט"ח ליר יעקב ג"כ
כתב להחיר — והכי משמע צספר חסידים — וצספר
עוברת מים אחר שכן יעשו ידידים — צהם לעבר וליחד
יחודים.

והנה מה שכתב כח"ה הלכה כרצים ואין להכיר ע"ז
ודאי מקרא מלא הוא אחרי רצים להטות אמנם
מכ דפשיטא ליה למר דכח"ה נמי קו"ל כרצים לפע"ד
מיצני לי טוצא והוא דכח"ה דאמר הלכה כרצים וכן כתבו
הלכה כצחראי מאציי וצבא ואילך וכ"ה לכל הפוסקים קו"ל
הכי, כאלמונים נגד הראשונים ז"ל לצד מהגאונים ז"ל
דמספק צכנה"ג אה"ע סי' י"ג אי הלכה כצחרי נגד
או דנימא דהוב כצ"ש נגד צ"ה דאוה משנה ע"ש אצל
זה רק היכא דנחלקו דבדר וראו האחרונים דברי הראשונים
ז"ל ומאחר שראו אותם ולא השגיחו צהם ודאי דהיה
לכם ראשונים אחרים או מקורות מגמ' היפוך דצריכים
ז"ל אצל היכי דלא ראו דברי הראשונים אדרבה קו"ל
דהלכה בראשונים ואמרינן אולי ראה דברי הראשון ז"ל
היה מצטל דעמו נגדו שברי אמרו אם הראשונים כמלאכים
אנו כצני אדם וגדול צפרן של ראשונים ממחנם של
אחרונים. ואף כי זה דבר פשוט הוא צכל הפוסקים
אציה מקור הדברים צקלת מקומות משום יגדיל חורח
ויאדיר.

כתב הרמ"א צח"מ סי' כ"ה כל מקום שדברי הראשונים
כתובים על הספר והם מפורסמים והפוסקים
אחרונים חולקים עליהם כמו שלפעמים הפוסקים חולקים
על בגאונים הולכים אחר האחרונים דהלכתא כצחראי
מאציי וצבא ואילך אצל אם נמלא לפעמים תשובה גאון ולא
עלה זכרוננו על ספר ונמלא אחרים חולקים עליו אין
צריכין לפסוק כדברי האחרונים שאפשר שלא ידעו דברי
הגאון ואי הוה שמיע לכו הדרי צכו (מהר"ק שורש
צ"ד וע"ס מה שכתב צ"ו).

והש"ך ז"ל שם ס"ק כ"א כתב ומהר"ם אלשיך כתב
צחשבה סימן ל"ט דף ס"א ע"ז וצ"ל ואע"ג
דסברת מהר"ק שלא כדעת החוס' וסמ"ג אל יעלה
על לב לומר דכיון דצחרא הוא נקטין כותיה דלאו סברא
היא דאע"ג דגם צפוסקים נקטין כצחראי כדכתיבנא
היינו כשראה האחרון דברי הראשון ולא חזר צו מקמיה
דקמא אצל אם לא ראה אותו ולא שמע סברתו אדרבה
אמרינן דה"ל כקמא וכו' והכי מחלק הרא"ש צחשבה
דו"ק וצחשבה ומהר"ק ז"ל נראה דאישתמיטתיה הויה
דחוס' שלא הזכירה ועוד דע"כ לא אמרינן הלכה כצחראי
לגבי קמאי אלא כשאין צין צחראי לקמאי אלא כדרגא
אמוראי קמאי לאמוראי צחראי אצל היכא דאיכא צונייהו
כדרגא צצין אמורא לחנא לא אמרינן הלכה כצחראי
אלא אדרבה וכו' וא"כ אין ספק שמהר"ק שהוא מדורחיו
אלה לא אמרינן עליו לגבי החוס' דהלכה כמותו שהוא
צחראי לגבי יודחו ואין ספקי דאי דעתיא הוה שחוס'
סוצרים דאסור לא היה חולק עליהם ומה גם להקל
אלא אדרבה היה חוזר וכו' ע"ש.

והרדב"ן סי' תרמ"צ כתב ואם הרשנ"א היה רואה
טעמו של הרא"ש ודוחה אותו אז היה מקום
לסמוך עליו אצל כיון דלא שמיע ליה חלינן דאי היה

רצ גדול ועיין יד מלאכי כללי הרמז"ס ז"ל ועיין בספר ציח מאור א"ע סי' קי"ג ובספרי משנה כלכות כחוצות ס"ק מ"ח הבאתי דבריו בס"ד.

ומעתה לא מייבטי הכי דלא ראו האחרונים ז"ל דברי הראש"ד וכחצו סיפוך דבריו ז"ל דודאי אין דעם כלום נגד דעתו ז"ל שבו אפילו נגד סחם ראשונים ז"ל אלא אפילו אי ראו דבריו וחלקו עליו נמי היה הלכה בדבריו כי הוא כחצו נגדם אי לא בראיה מוכרחת מכ שמענו אי אפשר מגמרי' אם לא מראשונים ז"ל וזה פשוט ומעשה בני חרי גאוני אחרונים בתורת יקותיאל ועור יעקב מדלא הביאו דברי הראש"ד ז"ל נראה דלא ראו דבריו ז"ל ומאחר דלא ראו דבריו ז"ל דברין לכללא דאילו ראוהו ודאי היו חוזרין לדעתו וזה פשוט. *

וביון שכן מעשה אין לנו שום רוב נגד דעת הראש"ד ז"ל שם בטלים נגדו באופן שלפ"ד אין ספק דאפילו לזירוף סברא לא מועיל סברתם בזה נגד הראש"ד ז"ל. ובפרט לפי תשובת מהר"ם אלשקיר הג"ל. וממילא אין לנו שום ראייה להחזיר מדברי האחרונים הג"ל. **והנה** במכתבי הראשון הבאתי שם דברי רבינו הראש"ד ז"ל בחמים דעים וכפי הנראה לא הרגיש כח"ס במכתבי הג"ל קודם שנאבד מדברי החמים דעים דלא"כ אלא הרגיש וראה לחלוק עליו עכ"פ היה ליה לכח"ס להשיב עליו שום חירון והנה אעתיק כאן עוד פעם שנית דברי הראש"ד ז"ל לפי שנאבדו דברים הראשונים וז"ל בחש"י ס"ו.

פ' מסכת ידים מן הרצ הרי' אצרכם צר דוד זלכ"ב וכו' ומכ שאלמרו במים ראשונים שזריכין כלי וכן אדם לא ידעתי מאין יאל' לכם ואפשר כי הכלי למדוך מקדוש ידים ורגלים שבו מן הכיור אבל כה אדם לא ידעתי מאין ונ"ל משום דלא אפשר הוא שאי אפשר לרביעית אם לא יבא עליו מכה אדם שלא יתפזר ממנו לבטל ונמלא רביעית חסר מעל גבי ידיו. וכן נראה לי על ע' קצין שאלמרו לבטל על קרי שמלוחן בנעילה ולא בטעילה כדאיתא בכריתות (ז"ל בצרכות) שם לריכים שיבאו עליו מכה אדם שאם לא כן א"א שלא יתפזר מהם לבטל ונמלא הע' קצין חסרים והחכם יצין ובגמרי' דברכות איתא אמר ליה ר' זירא לשמעי' אייתי לי ע' קצין ושדי עלי אלמא לריכין שיבאו מכה אדם וכיון שא"א לשיעור מלומס אלא מכה אדם גזר אפי' יותר משיעור שלא יהא אלא מכה אדם עכ"ל רבינו הראש"ד ז"ל.

והנה הרי לן צרור מילל דעת הראש"ד ז"ל דע' קצין צבי דוקא מכה אדם ודלא כדעת האחרונים הג"ל גם נראה מדברי הראש"ד ז"ל ועמנו ז"ל דבצי דוקא מכה אדם משום שלא יתפזרו ממנו המים לבטל ונפי עטם זה ככ"י במקלחת (עוט) א"א הוא שלא יתפזרו המים לבטל כידוע ובני' קצין מלומנמן ודאי לא יתפזר על כל הנוף שם אין נוזלין בשפע ממקום אחד וצבת אחת ישראל אם לא שהוא מקובל מברוחי הגדולים דלא נהגו הכי ע"ש.

שמע ליה דלמא כוכ מקבל וכדר ציב ודכותיה אמרין בעלמא כל פלוגתא דאיכא בין קמאי לבתראי אם בתראי חזי מלתייהו דקמאי וטעמיהו ודחור קוי"ל הלכתא כבתראי ואי לא חזי טעמיהו הלכתא כקמאי דאי חזי בתראי טעמיהו כוכ מודי לכו וכלל זה קבלה צידו עכ"ל וכ"כ כתב צנכ"ג חו"מ סי' נ"ב צ"י אות ח' והח"ס יו"ד סי' רל"ג כתב בזה סלקין דאע"ג דבפ"י הש"ס נראה כהרמב"ן מ"מ בגוף הדיון הלכה כבתראי כהר"ן דראה דבריו ופליג עליו דבעל מעשה שלו קדימה על מי שאינו בעל מעשה אם עכ"פ שניהם שוים בחכמה ע"כ וברי דאולי לא ראה דברי הרמב"ן ז"ל היה הלכה כהרמב"ן ז"ל. ועיין חיד"א מערכת גדולים בשם מוכרי"ש איסרלין.

ובתשובת פרח מטה אהרן ח"צ סי' כ"ג כתב בשלבי החשובה וז"ל ומדי עברי בתשובת החכם השלם כמכרי' די צוע"ן נר"ו ראיתי כי הוא מנטער ולבו מהסס מלבחור במידי דליסור מטעמא דס"ס דפלוגתא דרבותא ומייתי מכתבא דכתב הרד"ז צח"א סי' ר"ה לא אמרין ספיקא דרען לקולא אלא היכא דהספק נולד מעמנו כגון צא ואז וטל בני מעיים וכו' אבל כשהספק צא מחמת חסרון ידיעתו לא נקרא ספק כלל וכו' עד וכיון דהר"ש ז"ל מרבותא קמאי ליה ליתחין וכותיה עבדין עובדא כיון דברי' מהרד"ז ומהר"ש עחיאל מרבותא בתראין לא מייתי באי מילתא דבר"ש ודאי לא חזו ליה אי"כ ודאי כהר"ש קוי"ל וכבטיא דהרב מהרי"ק שורש ל"ד וכתב הרב מהרי"ט צא"כ"ע סימן כ"צ דכל דמשיב תשובה צריחא אם איתא דשמיע ליה לא היה שחיק מיניה ולסותרה ע"כ ועיין ספר יהודה יעלה הספרי חלק יו"ד סי' י"א. בינא לנו מכ דלכלי עלמא היכא דלא ראו האחרונים דברי הראשונים אמרין הלכתא כקמאי וגם הא כלל לנו מהרי"ט ז"ל דהכי דלא הביאו האחרונים דברי הראשונים ז"ל שמחננים לסברתם ודאי לא ראו אותם. וזה אפילו ראשונים שלא היו זמן הרבה קודם.

ולדעת הר"ם אלשיך ז"ל אפילו היו אחרונים חולקין על הראשונים שבו זמן הרבה קודם הלכה כראשונים וככה ידוע כי רבינו הראש"ד נגד האחרונים שדורנו או דור הקודם הוא כחצו נגדם ואפילו נגד הרמב"ם ז"ל כתב בהר"ש דמחלוקת שבין הרמב"ם והראש"ד ז"ל קרוב הדבר שאין כאן ספק שיש לנו ודאי לעשות כהראש"ד ז"ל שבו רצ גדול כ"ש לחומרא וכנ"ג אור"ח סי' ק"ם כתב אדברי מהרש"ם דהיכא שבהראש"ד מחמיר מודה לדברי מהרש"ם ז"ל דודאי יש לעשות כהראש"ד ז"ל אבל כשהראש"ד מיקל מי יקל ראשו נגד דעת הרמב"ם ז"ל והרד"ז ח"צ סי' רס"ז מלשונות הרמב"ם כתב דהראש"ד אינן גדול הוא ואין לריך סמיכה וצקי בכל התלמוד צלי וירושלמי ספרא ספרי וחוספתא וצכמה מקומות כתב הרמב"ן עליו שבו

ועיין פסקי מהר"א סי' רמ"א דפשיטא ליה שאין כה להקל לרבנן בדבר שמפורש בחבורים הקדמים שנחפשוו בתוך

מכחו שנחנם שם ודו"ק (ועיין לקמן) חמנם אי משום
הא לפע"ד לא אריא וליא נן לדחות דעתו מדעת הראב"ד
ולעשות מחלוקת ביניהם. ואפשר שיחסי ויריחי לי ואמינא
ג' טעמי בדבר א' אי צעניא לדחוק הו"א דהכי פירושא
אדם שאין מי שיטפוך וכו' ואין לו כמו כן כלי עשוי
וכו' כלומר באי "אין לו כמו כן כלי", קאי אלדפיל
מיניה וכו' פירושא שאין לו אדם שיטפוך עליו ואפילו
אי היב לו אדם אין לו כלי שממנו יביו נשפכים המים
עליו ע"י האדם הנ"ל בלי ידיו יעשה צענחו וכו' חמנם
הדברים דחוקים ושנויא דחוקא לא משנינן ע"כ אמינא
פי' צ' וכוא דאפשר דכונת הספר חסידים שיש לו כלי
עשוי שיכיו המים נשפכים עליו הוב כעין הכלי שעשה
השואל לתורת יקוחאל כלי גדול עם חבל וכשמושיך החבל
הוי כח גברא וגם כלי איכא או שכיב לו כלי גדול חלוי
ופתח השולים וע"י פתיחת השולים נפלו המים עליו
צבת אחת וכו' כה"ג כח גברא.

ועוד שלישי וכוא עיקר מה שפסקו צ"ע או"ח סי'
קנ"ט סעי' י' דאם העב חצית מלאה מים והלך
וישב לו והחצית שופכת מים כל היום מחמת העיינות
ועל ידיו ממנו עלתה לו נטילה ולזה הסכימו המ"א
וא"ר ורוב האחרונים ז"ל וכתב הלבוש ז"ל ואע"ג דלפיל
בסי' ט' גבי צרוא חמרינן שצריך החזרה בצרוא ולחזור
ולבסירו בכל שפיכה ושפיכה וא"כ הכא ג"כ למד אינו
צריך לזקוף החצית ולבסירה בכל שפיכה ושפיכה אינו
קושיא דשאני גבי צרוא שהמים נחין צמקומן ובהסרת
הצרוא אינו מנענע המים ממקומן אלא שעל ידי הסרת
הצרוא בן מקלחין מעליהן לפיכך לא חשבו כח גברא
אלא מה שמקלחו צכה הראשון של הסרת הצרוא ולכך
צריך להחזירו ולבסירו בכל שפיכה ושפיכה אבל הכא
גבי העיית חצית כל המים שבחצית מחננין ללאח מכחו
ע"י העיית לפיכך כל זמן שהמים מקלחין מכה הנטייה
הראשונה חשבו הכל כחו וכו' כח גברא אפילו כל היום.
ולא דמי לניחא ידיו חוץ הצינור ששופך צפן הדולב
דאמרינן לעיל דלא עלתה לו נטילה דהתם כבר
פסק כח הדולב כיון שילאו מן הדלי והמים מקלחין
צינור מעליהן אבל הכא עדיין הם מקלחין מחוץ אותו
הכלי שהעב הראשון והוא מניח ידו תחת אותו הקינול
קרי שפיר כח הנוטח החצית הראשון ע"כ ועיין מ"א
סי' הנ"ל וכן הסכימו האחרונים ז"ל לצד מהגר"א ז"ל
שכתב דגם הא במחלוקת שנויה דאוסרין בסי"ב צקוף
הכ"צ צוב דלדידכו לא חשבינן זתא לכח גברא דשני אלא
הדינין נשנו במס' ידים במחלוקת וכו' כמבואר בצ"י
ועיין ביאור הלכה צא.

ומעתה עולים דברי הספר חסידים צקנה אחד עם
פי' הראב"ד דודאי גם לס"ח צעי כח אדם
כהראב"ד ומה שכתב שאין לו כלי עשוי שיכא נשפכים
עליו צלא ידיו היינו שעשאו כעין החצית שיעב את
הכלי וישפכו המים מכחו צלא ידיו אלא כח גברא איכא

כמו מכלי ועוד יש כאן קצת עיון שברי המים כשנפלין
על המקלחת (עוט) הם צאין מלגור ונפלין על המשפך
בשפע ושם מתעבצין קצת עד שמתפשטין צין הנקצים
כמוצן צוב חמנם אין זה נ"מ לשיטת הראב"ד ז"ל.
והנה מה שהצית כח"כ מספר תורת יקוחאל ראיתי
שם צפנים שחמה על השואל שאמר לו צשם גאון
אחד (אין לי הספר כעת לעיין מי היב ואינו זוכר שמו)
שנא רצה נבחר לו והתורה יקוחאל תמה עליו דודאי
נא הבין רבו הנ"ל מה ששאל ולפע"ד דודאי הבין מה
ששאלו חמנם לא היב צרור ליה לבחיר כה"ג והיב שם
היחב השאלה צאחד שכיב לו כלי חלוי והיב לו חבל
וכשנכנס תחתיו משך צחבל והמים נפלו עליו ע"ש וכה"ג
בחיר הרב ז"ל והיב כה"ג אפשר דגם הראב"ד ז"ל
יודע דמותר דהתם הוי צא מכה גברא דמשיכה החבל
וגם היב לו כלי וצבא לפע"ד ליכא פלוגתא ואף דמתחלה
כתב לבחיר אפילו בלי כח גברא כנראה שם מדבריו
ז"ל מ"מ לצקוף סיים וצפרט כי הא דכבוד מעלתו וכו'
ע"ש וכה"ג ודאי מותר וממילא אין מכלן ראיב לדין
דליכא כלי וליכא כח גברא חמנם צתשובתא לור יעקב
ראיב צרור לבדרי כח"כ אבל כרי לא ראה דברי החמנים
דעים הנ"ל וכמ"ש וממילא אין דבריו כלום נגד הראב"ד
ז"ל אף שכיב רב מוצק ופוסק מפירסם צדור.

ומעתה פש לן ליישב דברי הספר חסידים שהצית הור
יעקב וגם כח"כ נראה דנבא יסודו עליהן כמו
שהעיר במכתבו ואי נימא דפליג על הראב"ד ז"ל היב
אפשר לומר דצדצבן כולבין אחר המקיל דידוע דגם ר"י
בעל ספר חסידים היב מצעלי החוס' (אף שלא נחצבר
צצירור זמן חיותו עיין שם הגדולים מ"מ כי' צזמן
הנ"ל) חמנם לפע"ד דספר חסידים לא פליג ארציו
הראב"ד ז"ל וכלל גדול צידנו דהיב דדברי חד מן
הראשונים לא מצוררים ואפשר להשוותם ולא לעשות פלוגתא
ביניהם מילצין אפילו צדחק גדול ועיין ח"ס על מס'
כתובות שכתב רוב מן התיורנים דחוקים אחתיים הם.
וצפרט דלפע"ד יש ליישב צרווח כאן דלא פליגי.

והנה הס"ח אדם שאין לו מי שיטפוך עליו ט' קצין
ואין לו כמו כן כלי עשוי שיכא נשפכים עליו
צלא ידיו יכניס המים בכלי שלו וישתמש על דבר צבוב
וישפכו עליו וימכר להניח הכלי מידו וישים על זרועותיו
ועל ידיו ולא קודם שיכלו המים מן הראש כדי שיררו
המים על זרועותיו ועל ידיו ולא ידבק צעוב ידיו וזרועותיו
שמא לא ירד מים עליהם (אלא) עוב כלום מלא כלום
ע"כ.

והנראה דראיית כח"כ ואור יעקב הוא מדכתב ואין לו
כמו כן כלי עשוי שיכא נשפכים עליו צלא
ידיו משמע דאי הוב לי' כלי כעין זה הוב נכון אף
שהוא צלא ידיו ועדיין ל"ע דבא חסר כח אדם אלא
על כרחך דלא צמי כח גברא כנ"ל ואין לומר דהדיוק הוא
ממה שישתמש על דבר צבוב דהתם כרי יפלו המים

סימן ג'

עוד בהג"ל, ואי נפילת ידיה בעי כ"ג

ב"ה

ד"ך לימי הספירה תשי"ז פה ברוקלין נ"י יצ"א.
בימי הספירה יזכה לשמוע קול שופר מפי הגבורה הולך
וחזק מאוד להשמיע אותנו בכל ההוד, בבית גואל צדק
לתקן הכל מכל פגם וסדק, מעלת כבוד האי גאון ותיק
משכיל לאיתן וכו' דתילד כותיה תילד כש"ת מוה"ר
הרב אברהם שלמה ב"ץ שליט"א מלפנים ראב"ד
ריפקווע וכתת יושב בישיבה של תורה בברוקלין נ"י
יצ"א.

אחר שבת"ה נאכזב רב ונזכר כראוי וכיאות אבוא
בענין תשובתו הרמה אשר קבלתי וגילת
דעתא ונפל נכורא וכשחשעתי דבריו וכו' לי למשיב
נפש לראות מעשה אלזעוהו כחוצים משני עבריהם מה
ומה הם כחוצים מלאים זיו ומפיקים דברי חורר חידושים
בהאי הלכה אי שפיר יאי לקבל ט"ק חתח המקלחת
(טוב בלע"ז) ושנית גזר אומר להקים דברו ביתר
חוקף ועוז מבראשונה ולפי שלפע"ד דבריו אלו חמוכים
מרישא לסיפא ולכן אמרתי אעלה על הכתב מה שלבי
אומר לי ואף שכת"ה יאל בתוכחת מגילה מגלה טפה
ומכסה טפחיים שטעיתי דבריהם פשוטים וכן לא יעשה
לבעל הוראה וכדומה בקרקוש מליאח, אשר לכולם ידוע
כאלו ידיו לו רב, אשר לא זכיתי להבין מה הוא הנקרא
רב, ובדברים של חורר יאל במלחמה, וגזר עלי לעשות
נחמה לנחם על אשר דיברתי, ולחזור ולנחם אשר סתרחי,
אמנם כבר אמרו אין משא פנים בהלכה, ובפרט שדברי
ב"ה מחישבים בהרחה, וכל מי שרואה להודות על האמת,
יודע שדברי נכחו ככתב יושר וחומתה, אשר נבנו על
אדני פז ובס"ד נתגלה לי כאי רז, ויחי רזון שאימור
כל כי הני מילי, מהיום והלאה עד כי יבא שלח, ולו
יקבה עמים, וארסעון יתקן עם כל מעשמים, ומזה
לישב בעילא דרחא, ופינו מלא כל ברכתא ושירחא.
וזה החלי צעזר לורי וגואלי ואשיב על כל פרט ופרט
בס"ד כפי סדר שנכתב בתשובתו הרמה.

(א') ז"ל כח"ה ואני רואה שלא הבין מה שכתבתי יחיד
ורבים הלכה כרבים שהם דברי הרשב"א ז"ל
על הלכה זו של הראש"ד ותמוה לבעל הוראה שלא ראה
דברי הרשב"א אלו כת"ה ובחשו"י סי' תק"ע בפרט שכבודו
הלך כעת לעיין לברר כן ואני רואה שרק מבחין בצירור
הלכה מממשם כבודו ואינו מצין החידוש מה שמחדש
הראש"ד וכו'.

והנה מה שכתב כח"ה שלא הבינונו טומאו ככתבו
יחיד ורבים הלכה כרבים שהם דברי הרשב"א על
הלכה זו לא זכיתי להבין דברי כח"ה בזה דאם זה היה

זה ודאי פירוש מרות דבריו ז"ל וגם אינו חולק עם
הראש"ד ומודה דבעי כח גברא וזה לפע"ד פשוט וברור
עוד נראה לפע"ד ראה ברור מדכתב הס"ח שאין לו
מי שיספוק עליו וכו' ואין לו כלי עשוי שיהו נשפכים
עליו והנה שפוכה היינו ע"י גברא ואי יומא דמכלי
אפי' בלי כח גברא נמי סגי היה לו לומר שאין לו
מי שיספוק עליו ואין לו כלי שיהו נופלין עליו בלא ידיו
ונופלין משמע מאלוהי א"י דדוקא נשפכין בעי מכה אדם
זה לפע"ד ג"כ ברור בעז"ה ועיין מטעם אפרים סימן
תר"ו סי' י"ג גם כל הפוסקים כתבו לשון שופכין ולא
נופלין ולפי מה שכתבתי הכל אחי שפיר לפע"ד. גם
עלנו שנתן בכלי שלו נמי מיירי דעכ"פ כה"ג איכא
כח גברא וכנ"ל. ועלנו שאמרתי כוונתי עלה הספר
חסידים ז"ל.

ובענין אי ברחא כוח כח אדם עיין חזון איש מקוואות
חנינא סי' ג' ס"ק י"ז ובלקוועים ס"ז ס"ק צ"ב
לענין פסול ג' לוגים מים שאובין גם אי הוה כלי ע"ש
ודו"ק וכן כתב שם עוד בס"ק ג'.

ובר מן דין הרי הספר חסידים שם סיים דעוב כלום
מלא כלום ומשמע דבאמת גם הוא ז"ל ס"ל דאינו
מן המוכרח כעליו ואף שיש לומר דרק לעליו כתב כן
אבל באמת יורה דרכו וגם כי גוף דברי הס"ח נראים
שם מחוסרי הכנה בכלל וכבר הביא שם הרב אשכנזי
בשני מקומות ונראה דגירסא מוטעת היא שלפנינו וגם
צ"ל יעקב הביא שם הבהות ושינוי נסחאות מהבאון
מערנא עיי"ש וכיון דאינו לפנינו גירסא הראש"ד כפשוט
וגירסא הס"ח מוטעת מט"ם ודאי דלא שזקין גירסא
הראש"ד אפי' אלו כתב להדיא היות דעת הראש"ד דהוינא
אמר דגירסא מוטעת היא דגרמא וק"ל. וכ"ש דכבר
צירחתי בס"ד דאינו חולק עליו ואדרבה דעתו גם כן
דבריו ז"ל.

אשר ע"כ בלפע"ד בעז"ה ברור דהלכה כהראש"ד ז"ל
בהא ואין כח בשום אחרון לחלוק עליו אם לא
בראי ברור א"כ אין שום היתר לקבל ע' קבין לפע"ד
אם לא מכלי וכן גברא ואם יש את כבוד חוררו הרמה
ראה נגד דעת הראש"ד ז"ל אשמה לשמעה ולקבלה
כי כחה דהחירה עדיף ואודע ולא אבוא לומר אשר לא
שמעתי כי אני נצטר מדעת ועד הכח לפע"ד כמו שכתבתי.
והנני מסיים מעין הפתיחה באהבה וידידות לבצח
ויהי רצון שלא נבוש ולא נכלם ונזכה לטהר ולקדש במים
עליונים כמאמר ודקתי אליכם מים טהורים וטהרתם
וכו' והשירית יזכנו ללמוד וללמד תורתנו הקדושה על
מי טהור עד ביאת בר נפלי מתוך נחת והרחבת הדעת.

אני הצעיר מנשה הקטן
בן לאמור"ר הקדוש אליעזר זאב הי"ד

וכמו"ש להדיא ממילא ליכא חשש הזכ גם צ"ק והא"ך לא ראה דדברים אלו שגב חס וכל הפוסקים רוצים כולם פסקו כהראב"ד וכו"ו ולא כהרשב"א זכ"ל דענינה ידים ואחשבו קתם מהם החוס' והרא"ש והסמ"ג והסמ"ק והבבב"י וספר התרומה וכו' ויונה ומכרי' בן חציו והעור והאחרות חיים כולם פסקו כרי' וכהראב"ד ז"ל והי"ש חולין פ' כל הבשר סי' ס"ג כתב מ"מ מראה מאחר דרב פפא פסק הכא להדיא דענין כח גברא אלמא דס"ל הלכך כרי' יוסי להחמיר דאף כ"ג צעין וכ"פ הסמ"ג להדיא וכ"כ הרי' ויונה צ"ש הראב"ד וכ"ד כל האחרונים ע"כ מראה דאפי' צעעת הדחק אין ליעול בתוך הכלי ואם נעל לריך לחזור ולבדק ואל תשגיח בדברי הקארי' ע"כ. וכן פסק בע"ז להלכה באו"ח סי' קנ"ט, וכן דעת הרשב"א והמרדכי והאשכול והרוקח ורבינו ירוחם. ועיין לקמן.

והר"מ"א ז"ל אשר כל בית ישראל נשען עליו כהלכה מפי הגבורה כתב אפסקו כרי' שפסק כה"י פוסקים דפסקו כח"ק חז"ל דמ"מ שם ולא מראה כלל לרחות דברי כל הרי רבותא דקמאי ובתראי אלא נקטינן לחומרא אפי' דלא הוי אלא איסור דרבנן דאין זה ספק דרבנן לילך לקולא אלא הו"ל ורבים ובתראי מחמירין אף ניעבד כוחיכו ע"כ. ומעשה אדרבה הרי מפורש ואל מכל המקומות דבריהם הם כדעת הראב"ד דפסקו כרי' דצ"י דוקא כח גברא ודלא כח"ק והרשב"א שם המעשיות נגד הראב"ד ז"ל וא"כ כ"ש לפי מה שראה לפרש בדבריו האחרונים דכוותה כהר"ג כי הרי יחיד ורבים נגד הראב"ד ואין חוששין לדעת הראב"ד דברים אלו א"א להולמם צעו"ה. (גם מה שכתב שברמז"ס פסק כח"ק לא צרור טעם באי ודבריו נראים כסותרים וכמו שהביא שם הרשב"א ז"ל ומה שחילקו האחרונים ז"ל ידוע. וגם מה שכתב כח"כ דגם דעת החוס' כהרשב"א הפוסקים כתבו דעת החוס' כהראב"ד כרי' ועיין צ"י וצ"ח סס).

והב"ח כתב דמ"ה וכו' ודעת החוס' והרא"ש ורוב פוסקים לפסוק כרי' דפוסל במעב חצית על דרכו ובקוף ועממא דחרווייכו דענין כח גברא וליכא ע"כ ובש"ע סי' ח' הביא ב' הדעות באם הכנים ידו לתוך כלי של מים ושכשך ידיו בזה אם הכלי מחובר לקרקע לא עלתה לו נטילה ואם אינו מחובר לקרקע יש אומרים שעלתה לו נטילה וי"א שלא עלתה לו נטילה ובשעת הדחק יכול לסמוך על דברי המחמירין ואם אח"כ נזדמן לו ליעול בדרך נטילה נועל בלא ברכה ובאחרונים חפסו דאפילו צעעת הדחק אין להקל כמו שהביא בע"ז צ"ש הי"ש וכן מראה משמעות הגר"א ז"ל וכתבו עוד ז"ל דאפילו מי שרואה לסמוך צעעת הדחק בדברי הש"ע להקל מ"מ לא יצרך על נטילה זו ויחלל אז ע"י שיכרוך ידיו במעב עיין מ"צ צ"ש האחרונים העצם לא.

טווחו לא היה זה במכתבו ואפילו רמז ורמזא לא נמצא מזה במכתבו הראשון ולא יזכר ולא יפקד שם הרשב"א שם כלל ולא שום דבר ממנו לומר דעליה קאי ואעתיק כאן לשונו אות באת ממכתבו הראשון וז"ל והבאתי שם ס"ח ז"ל וחזן מה שביא כבודו גם מס' טברת מים עתה ראיתי בסי' לור יעקב מפרוץינא מהגאון המובהק עמוד הכוראה שג"כ מתיר והוסף שצנ"ד יותר עוב מצנידון כס"ח גם בסי' תורת יקוחיאל מתיר, ע"כ ידידי הלכה כרבים ואין להכריע ע"ז עכ"ל אות באת.

ועתה יראה וישפוט כל מי שיש צידו לשפוט ואפילו יהיה נבון וחכם גדול (אם לא שיהיה נבון) לא יבין פירוש אחר בדברי כח"כ ממח שכתבוני אני לפע"ד ואין כאן שום רמז ורמזא דהאי הלכה כרבים קאי אפלוגתא הרשב"א והראב"ד ז"ל או אפלוגתא ח"ק וחכמים דמס' ידים כאשר צלון כבודו עכשיו לומר דזו היתה טווחו ודברים אלו הם פשוטים לכל בר די רב דחד יומא מאחר שהביא כח"כ הפוסקים הללו שהם רבים נגדי טווחו היתה לומר דדברי בעלים הם נגדם דהלכה כרבים וכיוצא האור יעקב ותו"ק וע"מ ולא מורה לשון ומעשה ידידי הלכה כרבים ואין להכריע ע"ז והנה ודאי דאלו דברים אמתים הם דהלכה כרבים ודברי בעלים לו אמרתי כן מסברתי ומעמתי אמנם אין לזה שייכות כלל אפלוגתא הרשב"א והראב"ד שכתב כבודו עכשיו וזה פשוט וברור. ולכן לפי דבריו הראשונים הללו אין לכבדו שום חפיסה עלי שלא בבינותי כן צווחת הלכה כרבים דקאי על פלוגתא הרשב"א והראב"ד ז"ל ולא נביא אני ולא בן נביא אבל חכם עדיף מנביא ולולא דמיסתפינא הו"א דלא היה אז טווחו כעתה אמנם דברים הללו מסורים הם ללב ובודאי אינני מהרהר על זה ובפרט כי ודבר אמת אפילו בלבנו כחייב וחס ליה לזרעא דאבא.

אמנם אי טווחו בדבריו האחרונים חז היתה טווח כהר"ג צראשונה דברים האחרונים קשים מן הראשונים ותגדל עלי החימה במה שכתב כבוד הר"ג זכ"ל והרשב"א פליג אהראב"ד בסברתו דחידו ורבים הלכה כרבים וסיים וז"ל כי לא פסק הרשב"א כרי' יוסי רק כח"ק והח"ק לא חש לחשש זה ויחיד ורבים הלכה כרבים א"כ הרי הרשב"א צח"כ ובתשו' סי' תק"ע והר"ר ר' אחאי משבחא והרא"ב והרמב"ם וחוס' כולם פסקו דלא כהראב"ד ממילא ליכא חשש הזכ גם צ"ק ע"כ.

ונזכר אות נפלאה על דבריו כאן דנמצא לפי דעת כהר"ג דעת הרשב"א ודעתיים הם רבים נגד הראב"ד ולא קיימא לן כהראב"ד וליכא אפילו שום חשש לדבריו בנטילת ידים ולא צעין כח גברא בנטילת ידים וממילא כ"כ צ"ק דכדורי מינו לדעת כהר"ג

וגדולה מזו אני אומר לפי דעת המרדכי דפי' דעת
 בה"ג דמח שמעשיר לעצול בחור ככלי הוא
 משום דחשוב זאת כח גברא מח שמעשך ידיו כלי
 וכדכריו כתב גם הריטב"א וכן כתבו באשכול וכוונת
 ולפי דבריהם ז"ל בהכ"ג נמי כפי כח גברא ולא חולק
 אשאר פוסקים וראב"ד כזה וכפשטות דממרא דרצא
 בחולין ק"ז וא"כ לדבריהם כידי דהמים מקלחים מאליהם
 לכולי עלמא אין נועלין מכן ואסור משום דלא הוי כח
 גברא וא"כ הוי דעת הרשב"א דעת יחידא ל"גמרי וכן
 ראיתי בדיוור הלכה להגאון בעל המ"צ ז"ל ונראה לו
 שכן גם דעת המחבר בש"ע וכן מלמד הפמ"ג ולדידכו
 כ"ש דעת הראב"ד דעת הרבים היא ואם כן דברי
 הדר"ג שכתב דעת הרשב"א הוי דעת הרבים לש"ג וא"א
 ליישבם מדברי הפוסקים כלל לפע"ד.

סימן ד'

עוד בהנ"ל ובנפ"י ע"י קוף

(ב') ונ"ש כת"כ ח"ל ואינו מבין חידוש הראב"ד וכו'
 ותמוה לבעל הוראה שלא ראה דברי הרשב"א
 החולקין עליו ושנה ושלש צו וכו' עד שאלא מליאח חמים
 דעים וכו' ומי לא ידע מהכ"ה ומשמרת הבית ע"כ
 דברים כללו לא אלאמין פה כבודו יאמר כן ובודאי לא
 יאלו דברים אלו מחמת ידיו ואלו יאלו בטח
 לא עיין במכתבי השני שכתבתי לכת"ה וחדונו לקי זכות
 דלא יאל ידי חובת העיין במכתבי הראשון ולכן עשני
 כטועה בכל ימחול נא כת"ה ויעיין במכתבי הראשון
 דרי"ה ועוד שלישי שכתבתי שם בא דש"ע אור"ח
 סי' קנ"ע סי' י' אם הטעם חזית מלאה מים והלך וישב
 לו וכו' עד וכן הסכימו כל האחרונים ז"ל לבר מהגר"א
 ז"ל שכתב דגם בא במחלוקת שנויה דהאוסרין בסי"ב
 בקוף הכ"ג כזה ולדידכו לא חשבינן זאת לכה גברא
 דשני אלו הדינין נשנו במס' ידים במחלוקת וכו' כמבואר
 בד"י ע"כ.

דרי' שודעתי ב"ה ממחלוקת זו שאפילו בר צי רב דחד
 יומא יודע אותה וממנה כתבתי ולחלוחית הדיו
 עדיין שם היא ואם שלא הכחתי במחלוקת מהרשב"א
 כת"ה וכתש' הכחתי דבריו במחלוקת שהביאו בד"י ז"ל
 וכי כעורר הוא מפני שהכחתי מהב"י וכיון דראיתי
 דברי הש"ע והב"י בעוה"ש ומג"א שם ס"ק כ"א וגם
 דברי הלבוש ודאי ידעתי בעוה"ש ממחלוקת זו ומה שלא
 הכחתי בא פלוגתא לבאר יותר רק בדרך אגב מהב"י
 הוא מטעם אחר, ולא קשה לי משם.

והוא דכיון נשמרתי מלכתוב מחלוקת זו וכן נראה כי
 דעת האחרונים הלא יעקב ז"ל וחז"ק כדעתי כזה

וכוא' לדעתי כיון כשמיטו בני פוסקים ולא כביאו
 ז"ל ראינו להאי דיונא דע"ק מנעילת ידים לסעודה דס"ל
 להפוסקים האחרונים דנעילת ע"ק קיל מנעילת ידים
 לענין כח גברא כיון דלא מפורש בשום מקום (כיינו
 לדידכו ולסברתם) דע' קצין נמי כפי כח גברא ולא כן
 נעילת ידים דמפורש בפוסקים דלסעודה כפי כח גברא.
 איברא' דלפי שיטת כת"ה דס"ל דכוי תרי מילי כדדרי
 יניכו ע"ק ונעילת ידים וכמו שכתב כזה
 ח"ל כיון דפסקו דלא כהראב"ד ממילא ליכא כחשש גם
 בע"ק משמע דס"ל באמת דכדדרי יניכו א"כ לש"ג
 אהני פוסקים האחרונים הגאונים ז"ל וגם כת"ה למח
 לכו לערוח ולהביא ממחקק לחמם מספר חסידים בדיוק
 משמעות מח שלא משמע ועוד מהגרות הגאון מטארנא
 וכדומה והלא השלחן ערוך בסעודה ככל מיני מטעמים
 מנעילת ידים דלא כפי כח גברא לדעת הרשב"א והכ"ג
 לנעילת חשפה קצים דכדדרי יניכו ולמה לא זכרו ולא
 פקדו שום דבר מח וכלכו להם לצד ליד להביא מן
 המכוסה ומח הכרחתי בעוה"ש דעתם ז"ל דלא דמי
 בני תרי לכדרי ואדרבה אלו היו מדמי לכו לכדרי ודאי
 לא היו מחזיקין ע' קצין אפילו כפי כח גברא כלי
 שום פקפוק מאחר דנעילת ידים קיימא לן כהראב"ד
 הכא נמי יש לן לפסוק כן כהראב"ד כפי קצין
 אלא שהם חשבו דנעילת ידים לא דמי לנעילת ע"ק וקיל
 הוא ע"ק מנעילת ידים וכיון אומרים דאף דנעילת
 ידים קיי"ל כהראב"ד משום דהלכה כרבים אומנם דנעילת
 ע"ק אפילו הראב"ד מודה דלא כפי כח גברא כמו
 דנעילת ידים דקילא היא מנעילת ידים וחס לא ראו
 דבאמת הראב"ד ס"ל דגם חשפה קצים כפי דוקא כח
 גברא.

וע"ז הכחתי בעוה"ש במליאח שמלתי ויקרה היא אלא
 מפנינו ומפני כי טוב לי חרות פיה מאלפי זכר
 וכסף דהראב"ד ז"ל כתב להדיא דגם דנעילת ע"ק כפי
 דוקא כח גברא דנעילת ידים ושכן חקנו לנו חז"ל בע"ק
 דכפי דוקא כ"ג כע"י כמו שמפורש בגמ' דרכות הניל
 וכמו שכתבתי בס"ד ודלא באחרונים כזה דס"ל דלא כפי
 כח גברא בע"ק וע"כ דלא ראו דברי הראב"ד כזה
 דמדה נעילת ע"ק לנעילת ידים דאלו ראו דבריו באיך
 חלקו עליו בע"ק וקיימו דבריו דנעילת ידים ומנה לכו
 לחלק כן ועכ"פ היה להם לומר לן דבר כזה שכוה דבר
 חדש לחלק להראב"ד חלוק זה.

וע"ז אמרתי דאין כח ביד האחרונים ז"ל לחלוק כזה
 על הראב"ד ז"ל אפילו אי ראו דבריו ולומר
 דע"ק לא כפי כח גברא דקילא מנעילת ידים דקיי"ל
 דכפי כח גברא וא"כ נלך לדעתם לחלק חילוק חדש
 בין נעילת ידים דכפי כח גברא לפסוק כהראב"ד ונעילת
 ע"ק לא כפי כח גברא וקילא מנעילת ידים וזכר לחלוק
 על הראב"ד ז"ל וגם לחלוק על פירושו בגמ' הניל

סימן ה'

עוד בחנ"ל. ותקנת חז"ל דפ"ק בעי כ"ג. ולהראב"ד
הטעם משום פיזור. מפול מקלחת מטעם זוהלין. ה'
טעמים לפסול מקלחת

ג) במה שילא לחדש כח"כ דגם הראב"ד מודה כנ"ד
שמוחר ע"י מקלחת (עוש) כי מה שהוא חושש
אפי' צמים מרובים שיבי' ע"י אדם אף שלא יחסר חושש
אף שלפעמים יש שיעור הרבה מ"מ חושש שלפעמים לא
יביה אצל במקלחת שצאה ממקור המים שלא יחסר לעולם
ע"ז גם הראב"ד לא חשש וכמה פעמים מנינו כן ע"כ
והנה בעיקר סברתו לא ריחיק לפלפל דיש לומר דכח"כ
כן הוא אף שיש לומר דכ"ג יש כמה פעמים שלחן המים
(פרעשור בלע"ז) אינה עולה בחזקת וצפרט בעליות
העליות אשר אם פוחחין בצרור התחנותה ישאר העליון
בלי מים וזה שכיח עד למאוד כידוע ואפילו בדיועה
התחנותה נמי כן מ"מ אפילו נניח כן בעיקר הדבר א"א
לומר כן בדברי הראב"ד ז"ל ולפי מה שנראה לפע"ד
כבודו חשב דבאי חשש חשש הראב"ד הוא וכו' ז"ל גזר כן
דבעין כ"ג וכמו שכתב להדיא כח"כ וז"ל גם הראב"ד לא
חשש אמנם באמת אין זה חשש הראב"ד ז"ל אלא דהראב"ד
ס"ל דכן ביחוד חקנת חכמים ז"ל דאפילו יותר מכשיעור
לעולם אינם מטכרין עד שיבי' מכה גבירה.

וה"ר וכו' שח"א לשיעור מלומדם אלא מכה אדם גזרו
אפילו יותר מכשיעור שלא יהא אלא מכה אדם
עכ"ל הראב"ד הרי שכתב גזרו והיינו שהחכמים גזרו
כן שלא יעברו בזופן אחר. וע"כ דס"ל דכ"ג הוה חקנת
חכמים דבעי דוקא כ"ג בע"ק כמו בנע"י והראב"ד ז"ל
לא חדש האי הלכתא אלא חפש אחר טעם למכ חקנו כן
ונחן טעם מכה סברתו אצל בעיקר החקנה ודאי דלא
חלוי' כלל בבאי טעמא ואפי' אי נימא דאין העטם
כהראב"ד מ"מ חקנת חז"ל לא בעלה. בשביל זה וכמו
בנע"י אפי' להפוסקים דלא ס"ל העטם של פיזור מ"מ
ס"ל דבעי כ"ג וזה ברור. איברא דע"כ אי אפשר לומר
כסברת כח"כ שהרי הראב"ד ז"ל נחן טעם לדבר מידי
דבוי אנטילת ידים ונראה דהשור שניהם יחד וכדא
כן דא לענין כה גבירה ולכלי ובעלילת ידים ודאי
אפילו יפלו עליו כל מימות שבעולם בלי כה גבירה
לא ילא ידי חוצה נעילה אפילו יפלו עליו כל היום
כולו וכיון דכי הדדי נינו וצפרט לפי דעת כבוד
ח"כ דסבירא ליה דכהדדי נינו לענין פלוגתא כרשב"א
והראב"ד אס כן האריך עלה על דעת כח"כ לומר
דכה"ג מודה הראב"ד דא"כ אפילו בעלילת ידים נמי
מודה וזה ודאי מפורש ואלא דאינו מודה לזה הראב"ד
ז"ל בצרור א"י דגם זה לפע"ד אינו וא"כ מה שסיים כח"כ
בחידושו וז"ל: לדעתי דבר ברור שגם הראב"ד היה

דבע"ק לא ה' חקנת חז"ל דבעי כ"ג וזה א"א לאחרונים
לחלק כן ולחלוק על הראב"ד ז"ל אס לא שמנינו צראשונים
שחלקו כן בין ע"ק לנטילת ידים דזו קילא מזו או שנמצא
לזה מקור בגמרי' היפך דעת הראב"ד ז"ל. ואין לא
מנינו בשום מקום מי שיאמר דבע"ק לא ה' חקנה דלבעי
כ"ג.

וממילא הא דכתב כח"כ דהרשב"א ז"ל חולק על
הראב"ד ז"ל אמת הדבר וגם אנו ידענו מזה
אמנם הרי הרשב"א ז"ל מחלוקתו היא לנטילת ידים וגם
בהא לא קי"ל כוחיה כמו שכתבתי בעזרי' וממילא ה"ה
בע"ק נמי לא קי"ל כן במחלוקת זאת דהוא ז"ל לא
מנינו לו לחלק בשום מקום בין הדברים היינו הט"ק
ונע"י כדי שוכל לסמוך עליו בהא ולא בהא אלא שפליג
בעיקר הפסק של הראב"ד ז"ל דס"ל דלא צרי כה גבירה
ומחלוקתו לענין נע"י ובהא לא קי"ל כוחיה אלא כהראב"ד
וא"כ ה"ה בע"ק קי"ל כהראב"ד דבעין כ"ג כיון דאין
לנו שום ראייה לחלק בין ע"ק לנע"י ואדרבה יש לנו
לומר דבעיקר סברת הראב"ד ז"ל גם הרשב"א ז"ל מודה
דדין ע"ק דין נע"י לה ובמה שלא ראינו חולקין למכ
נשינו חולקין ואפשי בפלוגתא לא מפשינן וא"כ אדרבה
איה לן דעת הרשב"א ג"כ דלא מחלקין כדעת האחרונים
בין ע"ק לנטילת ידים וכיון דקי"ל בנע"י כהראב"ד
הכ"נ בע"ק כן דבעי דוקא כה גבירה וז"ל לפע"ד ועין
לקמן תשובה (ו') מה שהבאתי מחידושי הרשב"א וזו
ראי' לדברי.

ומעתה מה שכתב כח"כ וז"ל וברי כבודו רואה כי
מראשונים ראו נגד פסק הראב"ד ושאפיר יוכלו
להחזיק שיעט הראשונים שהם נגד הראב"ד וכו' הרי
לאחרונים יש חנא דמסייע ליה הראשונים שחשבו לעיל
וכו' אמנם לפי מה שכתבנו אין כאן קושיא כלל וכמו
שכתבתי בס"ד דאין זה סיוע כלל ובאמת נראה ברור שהם
לא הביאו דברי הרשב"א ראי' לדבריהם וגם לא דברי
הראב"ד שכי' היפוך דבריהם וכלל גדול בדיוני (הבאתי
במכתבי האי' בשם מכרי"ע) לאחרונים שאם ראו שיש ראייה
נגדם בודאי לריכים לישב דלא חקשה להו ומדלא הביאו
ש"מ דלא ראו וגם ידוע דאם ימצאו ראייה מפורשת
לדבריהם מראשונים לעולם מציאין ראייה לדבריהם וצפרט
שהרי ילאו ללקוט נמושי בחר נימושי ואי נימא דמדברי
הרשב"א והרמב"ם והרא"ה וחוס' ורז אחא משבחה
כולכו ס"ל דלא צרי כ"ג. בע"ק וכמש"כ כח"כ א"כ
הי' להם להביא ראי' ברורה לדבריהם מכל בני הראשונים
ז"ל וס' אפי' לא זכרו כלל מדברי הראשונים שכתב כח"כ
דמנכו מוכח להדיא דלא צרי כ"ג בע"ק. אלא ודאי דראו
דאין מדברי הרשב"א ראייה לדבריהם כלל ואדרבה סחירה
לו היו רוצין לדמות להדדי וזה לפע"ד ברור.

מחיר בשאווער כי אין דרכו לפסוק, לולא דברי דר"ג ברור לי היפוך זה דודאי לא היה מחיר ומטעם שכתבתי בס"ד. (ד') ומ"ש כח"כ עוד יש דרך לומר שהראב"ד מודה בשאווער כי הרי ע"י נילוק הוא מחובר למקור המים והוי כעובל במים בהפירה כשיטת הפוסקים המובא בס"י קנ"ט ע"ד וגם שכולני המים עד שיבא להשאווער בהמשכה אף שהמשכה ע"י כלים בקרקע הוי כמשכה בקרקע וכו' ובפרט שיעת הראב"ד בצע"י שהמשכה מועיל גם על כלים וכו'.

הנה סדרה זו לכאורה סדרה ישרה אף שאיננה חדשה וחקרנו ומלאנו בה"ר סי' קל"ט וז"ל כחצ בעולת חמיר מים שמושין ע"י קנים חלולים למרחק שקורין רער קאסעטן כ"ח"א אין ליעול מקנים עצמם משום דאין באים מכה גברא אבל מותר לעבול במים העומדים לפני הקנים דכו"ל כאלו מחוברים לנהר דנילוק חיבור אבל אם פסק הקילוח מן הקנים לא עלתה שם עבילה ע"כ הרי דהרגישו בזה הני פוסקים הנ"ל ועיין פמ"ג במשנאות ס"ק י"ח הבאתי לקמן בס"ד אמנם הרי כחצ דבעילה אסור ודוקא בעבילה הוי מותר ולא בקילוח כדירן ובש"ע סי' קנ"ט הביא ד' דעות ואמרו דיש חולקין בזה ואומרים דגם לנעילה ידים לא חשבו חיבור ובספר אורחות חיים ה"ל נט"י ס"כ כחצ וז"ל לנעילה המים מן הכלי על ידיו ולא לרחוק בקילוח המקלה מן לנור הגשמים ולא מקילוח משין דבעינן מכה גברא ע"כ.

אמנם כבוד תורתו הרמה נשמר מהו וכתב והוי כעובל במים בהפירה ועבילה ודאי עובד ה"א כה"ג אמנם אני חמה הפלא ופלא האין קורא לזה עובל כשהמים נופלין מעליו ודאי דעבילה בעי כל הבוג כאחד וכי מעולם ראינו מי שטובל רק מעט מעט ויעבר וכלא אפילו שטרכ אחת מבחון אין זו עבילה ומי שיעמוד תחת הרקיע עת ירידת גשמים יועיל לו לשם ע' קבין ובר מן דין לפע"ד סדרה זו נע"ג שהרי לפי שיטת כ"ג דהוי עבילה א"כ הוי לכו עבילה בזוחלין וזוחלין פוסלין ב"ק ואינם מעברין וכן משמע במג"א סי' קנ"ט ס"ק כ"ו ובמה"ש שם וכן כחצ בחשו' מחזה אצרכם ע"ש באריכות ובעל תורה להגאון ר"מ אריק מס' יומא בשלבי המסכת הביא שם בחוס' ד"ה מאי קסברי ונ"מ היכי דאניס ולא מאי עביל כחצ אכתי הוה מאי למימר נ"מ באין לו רק מקור זוחלת דזה פסול מה"ת ולבע"ק מהני ומוכה דמקור זוחלת גם לבע"ק לתפילה לא מהני ע"ש. ומעתה כה"ג הרי המים זוחלין כן וא"כ האין מעברין אפילו נימא דהוי עבילה מה שאינו כמו שכתבתי דזה לא מקרי עבילה (ועיין לקמן חשו' ז' פסול זוחלין לט"ק). וז"ל דמי להא דאמרו דהוי חיבור עם הנהר דהם כיון דמחובר עם הנהר דהוי מעיין ובמעיין לא חיישינן לזוחלין משא"כ בדידן דהמים באים ע"פ רוב ממי גשמים ומכניסין אותן במיכלים (תרצוורים בלע"ז) ודאי דפוסל בכו זוחלין וכבר ראיתי בפמ"ג או"ח במשנאות

סי' קנ"ט ס"ק י"ח ח"ל והנה בקנים חלולים (רע"ן) ומקלחין מים אם הניח ידו תחת הקילוח לא הוי נעילה דקנים לאו כלים הם ולינור בין עגול או חצי עגול לאו כלי הוא כל שאין לו בית קיבול (מכאן ראינו ברורה דלא הוי מכשיר המקלח (ע"ש בלע"ז) ועיין לקמן א"י"ח ועיין מ"א ס"ק ד' וחוס' ב"ב ס"ה ב' ד"ה לנור) ואם מקלה לארץ ועובל שם ידיו נלוך כזה לכ"ע חיבור חף שאין מ"ם כי רחצים הנקבים יותר משפ"ה ועל"ר ח' והנהו בארות שקורין פלומפין לא ראיתי בחוכן מלאכה המים אם הכלי ששואב המים שם כלי עניה ואין נקוב י"ל כשר לנע"י אם הניח ידיו תחת הקילוח דאפשר דהוי כמקרב ידיו לגבי דולא ואם אין שם כלי עניה בנעילה אין כלום ובעבילה מהני דהיינו שאחר יעגע בידו העץ שבוטע וישפוך הרבה מים על הארץ ויעבול על גבי קרקע ונלוך כזה חבור לכ"ע וא"כ חס יעשה שיהיה נעילה ועבילה יולא ממ"ג וי"ל חדא דא"י איזה הוא מקרב ידיו לדולא כה"ג ושמא כבר פסק כה הנותן ועוד דזוחלין הם ובסע"י ע' מסופק אי זוחלין מהני ומיכו הפלומפין הם מעיינות וכשרים בזוחלין ול"ע ע"כ.

והנה נראה להדיא מדברי הפמ"ג דבחורח עבילה לא מאי לעבול רק כשיש מים על גבי קרקע אמנם תחת הקילוח אינו כלום דאינה עבילה ואינה נעילה ג"כ וא"כ הכי נמי כמו שאמרתי דודאי דכ"ג לא הוי עבילה אפילו בהמשכה גם נראה להדיא דגם על הקרקע חשש לזוחלין רק דס"ל דפלומפין לא הוי זוחלין משום דמחובר למעיין משא"כ כאן כיון דהמים באים מרעזערווארען ורובם מי גשמים הם ודאי דפוסל בכו זוחלין וא"כ כיון דכאן הוי זוחלין אסור אפילו לעבול בכו.

איברא דהכי גרסינן בגמ' ברכות הנ"ל ר' זירא הוה יתיב באגנא דמיא בי מסותא ח"ל לשמעיה ז"ל ואייתי ע"ק ושדי עילוואי ח"ל ר"ח בר אבא ל"ל למר כולי האי והא יתיב' מר בגוויכו ח"ל כמי' סאה מה מ' סאה בעבילה ולא בנחיה אף ע"ק בנחיה ונא בעבילה ובכ"י סי' פ"ה כחצ וחשעב קבין שאמרו דוקא שיפסכם עליו אבל לעבול בחוכם לא מהני מידי בין אם הם בכלי או בקרקע ע"ש והרי מפורש דע"ק לא אפשר ליעול ע"י עבילה כלל וא"כ חקשה ממ"ג אם מכה עבילה בא ליעול ח"א ואם מכה מ"ם הוי זוחלין מלבד דגם בע"ק פוסלין בהם זוחלין וכמ"ש.

(ואגב ראיתי בשו"ת ארץ נבי להגאון מקהליגוב סי' פ"ח שח"א ר"ל דע"ק סגי אי נשפכין על רוב הבוג דא"ל שסכום קטן מים כזה יחפשע על כל הבוג והגאון ז"ל דחש דבריו ע"ש ולא ראו דברי הראב"ד דמפורש יולא דלכן בעי כה"ג משום דככה"ג מחפשע על כל הבוג).

וא"כ כ"ש דתת"ה דלא לי כספא ואנא משכחנא מרגניתא תוחיה וממילא נפל פיתא צבירא אפילו לשיטת כת"ה דהכא לעולם המים הוי זוחלין וא"ל לעבול בהם

ועצילה לא מכני וכ"ש נפי כח"כ דמכו לנעילה ידים. גם ז"ע מה שלא הזכירו מכני דכא ליכא כלי דכרי האי לגור נראה דנ"כ נח כוי כלי כמ"ש הפמ"ג וכמ"ש נעיל בשם האחרות חיים ח"כ אין כאן כלל לא כני ולא כח גברא ולא עצילה וז"ע.

(כ) ופ"ש וז"ל כי הס"ח יוכל להיות שסוצר כהרצ"ד דצעי כח גברא היינו שעשאב כלי כעין חצית שיטב הכני וישפוך המים מכחו בלא ידיו אבל כח גברא איכא עכ"ל של כ"ח נבכתי משתומם לכבודו שיאמר זה כרי הרצ"ד פסק כר"י ונחציות ליכא כח גברא רק בכל שפיכה מנענע צרכיו ע"ש ולא החיר הרצ"ד שיכיר די נחללת השפיכה יכיר כח גברא וכו' ותמכ לני שכי עוד שכוף פירוש מרווח בס"ח אלא הכרוח מה מילאח מלא בלחץ דרכיו שקורא אותו פשע מרווח מה היה במילאח בזה עכ"ל כח"כ.

ל"א ידענא מאי כל הרעש הזה והחדר שחדר כ"ג ולא עליו תלונותיו כי אם על הלבוש והמג"א ז"ל שבהצאתי שם במכתבי שבלבש ז"ל מחלק חלוק בג"ל בין חצית לגברא דשאני צרוא כיון שבמים נחין במקומן ובהסרת הצרוא אינו מנענע המים ממקומן אלא שעל ידי הסרת הצרוא הם מקלחין מאלהין לפיכך לא חשוב כח גברא אלא מה שמקלחו בזה הראשון של הצרוא אבל גבי העיית חצית כל המים שנחצית מתענין ללא מכחו ע"י העייתו לפיכך כל זמן שבמים מקלחין מכה כנעיייה הראשונה חשוב בכל כחו והיו כח גברא אפילו כל היום והמג"א ז"ל ס"ק כ"א בסכים לדבריו וביא עוד ראיות לדבריו ז"ל וכן בסכימו האחרונים לבד מהגר"א ז"ל ונראה להדיא דס"ל ז"ל דכ"ג הוי כח גברא וכן כתב עוד מהגר"א ס"ק כ"ג דכ"ג לא. פליג רבי יוסי דמקרי כח גברא וליכא כ"ג מחלוקת בין רבי יוסי וח"ק וא"כ יש לי חילוקים גדולים לתלות עליהן ומה דניחא לכו לדידי ודאי ניחא וצאמת לא ידענא למח שצק לכו החלוק הכ"ג ולא הקשה עליהם אם כיו' דעתו לבקשות.

הן אמת ודדגול מרצב כתב דמה שכתב מהגר"א בס"ק כ"ג דליכא מחלוקת בזה היינו בין הרמב"ם והעור ליכא מחלוקת אבל אע"פ כן לדברי הרמב"ם פליגי בזה חנאי אמנם כרי שאר אחרונים נראה דלא כתבו כן וס"ל דכ"ג אפילו רבי יוסי מודה וכן נראה לבחור מפשטות דברי מהגר"א והלבוש וכן ראיתי להדיא בא"ר שכתב דלא כדגול מרצב ח"ל בס"ק ע"י האחרונים תמכו בזה דכא הרא"ש מודה דין צרוא ממש להטב חצית ולפע"ד נ"ל דז"ל הרא"ש אבל לא החזיר הצרוא דמי לחצית שמוטב על זה ע"כ משמע דלא דמי לה להטב ולא להטב ע"י אדם דכיון שאינו מחזיר הצרוא הוי כמו הוטב (ע"י ענמה) דהולאח ראשונה לא מכני כלל לקיולו שני והשחא ניחא לי נמי מה שהאריכו כל הגדולים על מה ששינו הרא"ש והעור לכתוב בדברי רבי יוסי לכתוב בלשון מוטב אלא נ"ל דס"ל דלא פליג רבי

יוסי במעב ע"י אדם כלל דכוי כח גברא ממש וכן נ"ל דעת הר"ש בפ"י השני וגמי ניחא שפסק בש"ע דכעב סתם להחיר צס"י י"צ ובקוף כתב יש פוסלין וחס הפוסקים שפסקו כר"י אלא כשפרשתי וצביות כן נדחו נמי דברי רש"ל שפסק במעב לאיסור משום דהלכא כר"י דגם ר"י מודה לזה להרא"ש וסיעתו ע"כ.

ד"ר צרור מילל דעת הא"ר כמו שכתבתי בעצ"י דכ"ג ביכא דכעב ע"י אדם מקרי כח גברא אפילו לרי יוסי וממילא צרווח והרווחה יש לומר דזו דעת הס"ח לפסוק כר"י ואפ"ה מתיר משכעב חצית ע"י אדם וא"כ לא ידעתי מה זה נבבל ונשתומם כח"כ שאמרתי זה הלא גדולים ועוצים ממנו אמרו כן וזה לפע"ד פשט וגם בכה נראה דכח"כ אגב חורפי' לא עיין בפנים במכתבי ודן אותי לקב במכריע לחובה. ובר מן דין כרי בהצתי שם עוד ד' חידושים אחרים ג"כ ולכלוב לפע"ד יש ליישב דכ"ס פסק ג"כ כר"י דצעי כח גברא אף דכאי נ"ג מכולם. ומעב ודאי עדיף לומר דכ"ס פסק כר"י וכרוב פוסקים ולא כח"ק ודלא כהלכתא. וממילא מילאח אשר מילאחי בס"ד מילאח יקרב היא. גם כאן.

וה"ל דמסחפינא כוכ אמינא דכא אפילו כח ראשון נמי ליכא ומכיו קאחינא עלב דכרי הכא פתיחת הצרוא היא מלמעב ומשם עולים המים למעלה ואח"כ כופכין ונפלין למעב והנה ודאי דמכה הראשון אינם יורדים עדיין עד למעלה לחוץ אלא שכה הראשון פותח הצרוא ויואלין מעט מים ואח"כ באים מים אחרים ודוחפין אותם למעלה וכן עוד ועוד עד שיואלין למעלה ושם נפסק הכא כשנחפכין ונפלין על המקלח ויואלין לחוץ ע"י נקצים קטנים וגם שם מתעבדים מעט לפי שיעור המים אם כרכה יותר ואם מעט שוכין מעט כי הנפילה של המים היא על העם אשר עליו הנקצים ומשם מתפשט לנקצים כמובן.

והג"ה הכ"י כתב ליישב דעת הרמב"ם ז"ל דפסק כח"ק מקושיית הרצ"ד דר"מ פוסל צאריחא דלחאי משום דצעי כח גברא וחי' הכ"י ז"ל דגם לח"ק צעי עכ"פ כח גברא צחלח וכו' וצאריחא דלחאי דפוסל רב פפא משום דשם כשכלב שפיכת המים מן הדולב לצינור ואז בלב כח האדם וכו' לענין לגור בלא כוכ ממולא כיון שהאדם נועל מן הצינור והיינו כפירוש קמח דר"ש כמ"ש הכ"י ועיין ע"ז ס"ק י"ב. וא"כ הכ"י אפשר מאחר דהמים אין יואלין למעלה בשפופרת ונפלין אל המקלח ומשם יואלין חיקב צפתיחת הצרוא על גופו אלא יואלין למעלה בשפופרת ונפלין אל המקלח ומשם לנקצים והוי ככהיו אריחא דלחאי דפוסל רב פפא ואפילו לח"ק פסול מ"מ לא החלעתי כן כי עדיין יש להחישב בדבר ועיין חולין ע"ז ע"א האי מאן דפתח לחצריה ואשקיל עלי צידקא דמיא ומית וכו' וכ"מ בכה ראשון ופרש"י בכה ראשון שקשרו סמוך לשפת המים וכיון שנקב נקב בשפת המים מיד צאו מים לפיו אבל בכה שני שקשרו

צרחוק וכמים הלכו שם אפי"פ שהוא נקב הנקב והפכו לשם פטור דגרמא בעלמא הוא וגרמא דהכי דהמים בולכין רחוק מן הפתח לא מקרי עוד כה ראשון אפי" שבו וכ"ש הכא דלריכין לעלות מקודם ואח"כ לחזור ולנפול ודאי דכ"ג לא בוי כה ראשון.

ומעתה לפע"ד זאת חורח העולה מכל ה"ל דאין לקבל ע"ק ממקלח (שאזער בלע"ז) מטעמים הללו. (א) מדכחז הראב"ד ז"ל להדיא דבעי כה גברא וכלי כנטיילת ידים. (ב) דקוי"ל בהראב"ד נגד הרשב"א וכמו שפסקו כל האחרונים ז"ל. (ג) דנראה דעת הראב"ד דאין לחלק בין נטי"ל לנטי"ל כלי וכה גברא ולא מלינו חלוק לחלק בינייהו. (ד) דאין כאן כלי כלל. (ה) ראייה שהביאו האחרונים מס"ח אינה ראייה להחיר דשפיר יש לומר דפסק כר"י ודלא כח"ק. ולא כהאחרונים ז"ל. (ו) פסול משום זוחלון מאחר דאינו בכלי וזה לכל הדעות. (ז) טעם שכתב ח"ה לחדש שכאן אפילו הראב"ד מודה דלא חיישין שמא יפסקו לפע"ד ליחא כמו שכתבתי לעיל. (ח) אפשר דכ"ה אפילו כה ראשון נמי ליכא. *

ומעתה אפרוש כפי למרום אשר נהגתי בדרך אמת והנה אמרו בגמ' ברכות ל"א הנחשד בדבר שאין בו לריק להודיעו ופרש"י הנחשד לריק לנקות עלמו מן החשד ולהודיע את חושדו שאין בו אוחז דבר מגונה ולכן באחי להודיע את ח"ה שכתב חשדני שאין בי להצין דברי רבותיו ז"ל הראב"ד והרשב"א והס"ח ועוד ואני מעתה לריק לקבל ברכה כמו שאמר ר"א שם מכאן לחושדו בחזירו בדבר שאין בו שלריך לפייסו ולא עוד אלא שלריך לברכו שנאמר ואלקי ישראל יתן את שאלתך ואני מלפס לברכך ברכה כהן גדול צרכה המשולשת.

ומעתה אסיים מעין הפתיחה באהבה רבה ואהבת עולם **עזה לנצח המצפה לרחמי שמים וימחול לי על גמגום לשוני כי אני טרוד מאוד בפרט בסדור ספרי על בה"ג בס"ד ומה שכתבתי הוא רק מפני שאהבה מקלקלת את השורה.**

מנשה הקטן בן הקדוש רא"ז הי"ד

סימן ו

עוד בהנ"ל לפ"ק. וכן דעת הרשב"א. ודעת המאירי בהראב"ד

ב"ה ליד בעומר תשי"ז.

רובי שלומים מגבתי מרומים יחזירוהו לימי עלומים וחיים ארוכים למע"כ ידידי וידיד נפשי הרח"ג הגדול המפורסם דגול מרבבה שמו מפארים וכ"י כש"ת הרב מוה"ר אברהם שלמה ב"ף שליט"א.

אחדשכת"ה נראה ואלהבז עולם קבלתי תשובתו השלישית אשר בו ילא כת"ה ליישז דבריו

הראשונים והנה לא רייתי עוד להאריך בדבר כי לפע"ד כבר זיכרתי הדבר כשמלה בס"ד מדברי הראב"ד בחמים דעים חשו"ס"ו וגם מע"כ"ג לא השיב לי כלום על כל הטעמים שכתבתי לאיסורא היינו הטעם דהוי זוחלון ושאלו כאן כלי וגם האי חדש דהראב"ד מודה בכאן דהמים אינן נפסקין דהכי אפילו כה ראשון ליכא ועוד ומדשחקי לכו רבנן ש"מ וכו'.

ב"ד מה שרייתי להדיגש כאן מה שנראה דכדור"ג בכל השקו"ט מרישא ועד גמירא אזיל בשיטת דמה שכתב הראב"ד בחמים דעים (תשובה ס"ו) דע"ק בעי דוקא מכה גברא הוא המלח הראב"ד ז"ל ולשיטתיה דוקא דבעי כה גברא בנטיילת ידים מכה פיזור המליח ג"כ דמהאי גופי' לריק כ"ג גם בע"ק, אבל באמת אין זו המלח הראב"ד אלא דעת הראב"ד דכמו שחקנו חז"ל כה גברא בנטיילת ידים כמו כן חקנו דבעי כה גברא בעי קצין וזו היחה חקנת חז"ל יהיה מאיזה טעם שיהיה וע"ז ילא הראב"ד ז"ל לחפש טעם למה חקנו חז"ל בע"ק דבעי כה גברא דוקא ונתן טעם לדבר משום פיזור כמו בנטי"ל, והראב"ד דייק בלשונו הקדוש שם כן שכתב וכן נראה לי על ע' קצין שאמרו לעבילת בעל קרי שמלותן בנטיילה ולא בעבילת כריתות (ז"ל ברכות) שהם לריכוס שיצואו עליו מכה אדם וכו'. הרי שכתב מפורש על ע' קצין שאמרו וכו' שמלותן בנטיילה וריינו דהכי היא המלח שחקנו לנו חז"ל דבעי דוקא בנטיילה וכן עוד שם ובגמ' דברכות הכי איחא אמר ליה ר' זירא לשמיעא אייתי לי ע' קצין ושדי עליו חלמא לריכין שיצואו מכה אדם ע"כ.

ד"ר דכתב להדיא מכה ראיית הגמ' דברכות דמפורש שם דבעי כ"ג וריינו מדינא דגמ' וכן כתב וכיון שאי אפשר לשיעור מלומס אלא מכה אדם גזרו אפילו יותר מכשיעור שלא יהא אלא מכה אדם כנ"ל עכ"ל ולישנא שכתב גזרו אפילו יותר מכשיעור היינו שחכמינו ז"ל חכמי הש"ס גזרו כן וכן היחה החקנה ורק הוא ז"ל נתן טעם נדבר למה גזרו כן ומעתה אפי' נימא דאין זה הטעם משום פיזור ונימא דפליג עליו הרא"ה גם כהא לענין טעמא היינו דלא ס"ל דהחקנה היחה מטעם פיזור אבל ודאי לא פליג עליה בעיקר החקנה כמו דלא פליג עליה בעיקר הדין של נטיילת ידים דלא בעי כ"ג אף דפליג עליה בטעם של פיזור וכמבואר ובעיקר החקנה ודאי יש לומר דכל הפוסקים הכי ס"ל כיון דמפורש כן בגמ' ברכות דכך היחה החקנה ולא מלינו מי שחלוק עליו צפירוש הגמ' ברכות ה"ל ולומר דלא בעי כה אדם וא"כ אפילו אי נימא דהפוסקים חולקים על הראב"ד בטעם החקנה מכה פיזור (מה שלפע"ד אינו נראה כזה דלא מלינו צפירוש מי שחלוק עליו לענין ע"ק גם בטעם ואפשר דגם הרא"ה אף שחלוק עליו בטעם זה לענין נטי"ל מודה ליה בע"ק דליכא משום סרך תרומה וי"ל) אבל בעיקר החקנה שהיא היחה

ועיין רמב"ם פ"ט הי"ח ממקוואות אין מטבילין בזוחלין וק"ו בארד.

שבת וראיתי בספר חסידים סי' שצ"א שכחז ח"ל ימים אחדם אלכו מים זליגה שאם יראה קרי ולא יוכל לשפוך עליו ט' קצין יקח מים וישפוך סביב לערוה ע"ש. והנראה דהכי צרור מילל הספר חסידים בעצמו דע"ק צעי ע"י שפיכה כמ"ש ולא יוכל לשפוך עליו וא"כ ראוי דגם ר"י חסיד לא פליג אשאר פוסקים צזה דל"כ יהיו דבריו סותרים אע"כ כמו שכתבתי בס"ד דגם בס"ח צעי דוקא ע"י שפיכה וכדעת הראש"ד. וכשסדרתי הדברים לדפוס מלאתי להראש"ד צבעני הנפש בשער המים פרק שלישי שכתב שם צירוף שלשה כלים למים שאזכים ח"ל וכן צעל קרי החולה שגפלו עליו חולה ט' קצין מים וטבור שגפלו על ראשו ועל רובו ג"ל מים שאזכין מכלי אחד משנים ומשלש מטערפין מארבעה אין מטערפין וכו' דר"א צומן שהחיל השני עד שלא פסק הראשון וכו' והנה מכאן ה"כ נראה לכאורה דאפילו צנפילה סגי לקרי אפי' לדברי הראש"ד וא"כ לכאורה דברי הראש"ד סותרים. צרם לאחר העיון אין כאן סתירה שהרי נראה דמה שכתב הראש"ד הכא נפלו אין כונתו שגפלו עליו מעצמם אלא כונתו שגפלו עליו מן השפיכה ששפכו עליו צנ"א והכי משמע לשונו שכתב דר"א צומן שהחיל השני עד שלא פסק הראשון וצ"א שלא נחכוון לרצות וכו' פי' אם צעכה שהחיל הראשון להטיל לא ה"כ צדעתו לרצות ונמלך אח"כ והטיל אם עד שלא פסק הכלי הראשון נמלך והחיל השני וכן השלישי מטערפין ע"ש הרי שדייק להדיא דהנפילה עליו היכה ע"י צנ"א. וכ"ש דמס' ידים ילא לדייק אופן נחינה ט"ק ודאי הכי קיי"ל. ועיין ר"מ פ"ז מהס"ח בלי ט"ז וצ"י אור"ח סי' ע"ב וחשו' משאח צנימין סי' י"ב (ובכר הארבעה צזה בס"ד צש"ח ח"ב סי' ט').

ואדרבה ה"י אפשר לדייק מכאן ג"כ דאף שכתב שגפלו מ"מ לאו דוקא שגפלו מעצמם וא"כ הכ"נ י"ל להס"ח ז"ל וק"ל ועיין שלי"ח מס' יומא עמוד החשובה צס ראשית חכמה שער הקדושה ואם גופו חלש או צימי ה"נה יתן עליו ט' קצין של מים חמים וע"ק צריך להטיל עליו צכלי שיוכל להריקו ממנו צלי שום הפסקה ע"כ. על כן נלענ"ד דבכא כ"ע מודי להראש"ד ז"ל דצעי דוקא כ"ג צע"ק.

גם מה שכתב כ"ג דנחלפו לי הראש"ד חתח ר"י אומר אני צין רבים, ליחיד לא נחלף לי צין ראש"ד לר"י נחלף לי צתמיה אמנם האמת לעצמו יעיד כי ודאי לא נחלף לי וכמו שכתבתי צ"ה כבר ואני הצאתי כל הכי פוסקים רק להשיב על דברי כח"ה שכתב צראשונה, (כוונתי על שזכרתי השניה צראשונה כתב דברים אחרים) דקיי"ל כח"ק נגד ר"י וכמו שפסק הראש"א ושדעת הראש"א ה"י דעת רבים וע"י השצתי דצרים אלו שלא צעיון נכתבו דאדרבה הפוסקים פסקו כר"י דצעי כ"ג וגם הראש"ד פסק כר"י וא"כ הם שוים צפסקם לפסוק כר"י וזה צרור וצאמת נראה דכצודו הרמה חזר צו צזה

חקנה חז"ל לא מצינו שום פוסק ראשון שיחלוק עליו וא"כ כמו צנע"י קיי"ל דצעי כ"ג אף להפוסקים דלא ס"ל טעם הראש"ד הכ"נ לענין ט"ק ודאי פסקין דצעי כ"ג אפילו אי לא יומא כטעם הראש"ד מכה פיזור דצטול כטעם לא ה"י ציטול הדין והחקנה וזה פשוט וצזה נפלו כל ראיות כ"ג צזה.

וגדול"ה מו חזי אומר דבכא אפילו הראש"א ז"ל דפליג עליה צנע"י דפסק כחכמים מורה הוא דצע"ק צעי דוקא כ"ג דצשלמא צנע"י פסק כחכמים נגד ר"י ולכן פסק דלא להראש"ד ג"כ אצל צע"ק דלא מצינו פלוגתא צזה דלא צעי כ"ג אלא גמרי' מפורשת צרכות הג"ל דצעי כ"ג מהיכי חיתי יומא דהראש"א פליג גם אחקנה זו ועיינתי צחידוטי הראש"א צרכות הג"ל וראיתי שכתב ח"ל צד"ה אמר לו מהכא משמע דר"י צן צחירא לא מציך אפילו נחינה ט' קצין וכו' עוד שם ואם איחא דלא אמרו צמקום שאין עוצלין ואין נוחנין אפילו ט' קצין קאמר וכו' ע"כ, והנראה צעלי דהראש"א ז"ל דייק צנע"י הקדוש לכחצ צע"ק לשון נחינה וכחצ דלא מציך אפילו נחינה ט' קצין והי"ל לומר דר"י צ"צ לא מציך אפילו ט"ק או שיצואו עליו ט"ק ולמה דייק לכחצ נחינה ט' קצין וכן צסיפא דמילתא שאין עוצלין ואין נוחנין אפילו ט"ק והי"ל שאין עוצלין ואין מקצלין ט"ק ולא ה"כ צמשמע דצעי דוקא נחינה ומדכחצ עוצלין ונוחינן משמע דצעי דוקא נחינה אפי' צע"ק וע"כ דהכי ס"ל דצע"ק צעי כ"ג גם הראש"א ז"ל כיון שכך היכה החקנה וצו לפע"ד ראה גדולה וא"כ עלה לן צס"ד צחדא מחתא כל דברי הראשונים ז"ל ושלמא על רצן צלי חולק.

לאחר זמן קניתי ספר מאירי על מס' צרכות והאיר ד' עיני ומלאתי שם צדף הג"ל ח"ל עזילה זו שחקן עזרא ראו הצאים אחריו שלא פשט חקנהו צכל ישראל ושלא ה"י רוצ הצצור יכולין לעמוד צה וצטלוה וכו' ומכל מקום כדי שלא חחקר מכל וכל העמידה על נחינה ט' קצין על גופו שכך שצרו שכל הגוף עולה צהם דרך נחינה ואח"כ צטלו ג"כ נחינה זו ע"כ. ה"י צרור מילל רציו המאירי ז"ל כדעת הראש"ד ושיטתו דכן היכה חקנה החכמים ושכך שצרו חכמים שכל הגוף עולה צה דרך נחינה ודייק דרך נחינה דוקא וכוה כסברה הראש"ד ז"ל שכוה מטעם פיזור והציוו כן צלי שום חולק וצו ראוי צרורה צס"ד לדברי דבכא כ"ע מודי וצאמת כן כחצו הרציו יונה דצעי דוקא כלי ושישפכם עליו והיונו ע"י כ"ג וכ"כ הצ"י חשעה קצין שצמרו דוקא ששפכם עליו הצאתי דצריהם צמכתאי הראשון והכי נראה ריהטת כל הפוסקים ואמאי יומא דה"י פוסקים צולכו כחצו שלא צדיוק לשון נחינה ושפיכה וכו' וודאי דהכל צדיוק כחצו דה"י פשיטא להם דצו היכה חקנה החכמים כן דוקא צדרך נחינה מכ"ג וזה לפע"ד צרור צס"ד.

דכח"ה סבירא ליה דדעתו דעת יחידא הוא אכיל לא כן עמדי ולפע"ד גם שאר פוסקים הכי ס"ל ומלאתי לי רב המג"א סי' קנ"ט ס"ק כ"ו שכחז שם לענין נטילת ידים ח"ל מי מקור היינו מי גשמים המכונים צדור וכחז בלבושי שרש שם דאלו אין מכונים נחצאר דימי בם' שאח"כ וצ"ח כ"ז כחז המג"א ח"ל יש להסחפק פ"י להמקילין בסי"ד היינו דוקא במכונסין אבל צוחלין דפסולין אפילו לנטילת כלים יש להסחפק אבל להמחמירין לפיל ה"י פסולין ע"כ.

ובמחה"ש שם פ"י דספיקא היא להמקילין דבמעין אפילו אין צו מ"ם אדם עובל צו אס כל גופו מחכסב צו צפ"א כ"ש דכשר בנע"י דקיל וצבא אפשר דאפילו הרמז"ס ז"ל מורה אף דפליג לענין נטילת אדם אבל צמי מקור שאין צו מ"ם דלד"ה אין עובל צו ולכן ס"ל דאפילו לנע"י פוסל והררי חולק וס"ל כיון דמה"ח מותר לנטול כלים במקור כשאין צו מ"ם אס מחכסב צו ונהי דמדרבנן אסור מ"מ בנע"י הקילו י"ש לו דין כלים מה"ח וצ"ח במקור באשכחן אבל כשהמים צוחלין שאינו כשר כה"ג אלא בנע"יין אבל במקור אפילו יש צו מ"ם כה"ג אין מטבילין צו מה"ח אפילו כלים ולכן י"ל דגם לענין נע"י החמירו ע"כ. אבל לדעת המחמירים היינו הרמז"ס במקור שאין צו מ"ם אסא יבן אומרים דכשר מה"ח לכלים ואפ"ה פסול לנע"י כ"ש צוחלין אפילו יש צבן מ"ם אסא וכן מצוה צ"י.

והגאון ר"מ אריק בספרו על תורה שלהי יומא כחז ג"כ דוחלין פוסלין צע"ק ח"ל שם בחוס' ד"ה מאי קסברי אבל אכתי הוב מלי למימר נ"מ צאין לו רק מקור זוחל דה פסול מה"ח ולצע"ק מכני ומוכח דמקור זוחל גם לצע"ק לחפילה לא מכני והביא ראיה לדבריו ממג"א ומחלכ"ש הג"ל. ומעתה לאו עליה דמחז"א לצדו חלונותיו כי אס עליהו ג"כ וכ"ש לפי שיטת כח"ה שהביא דעת המג"א דפוסק בשאזיין דכשר וצוחלין נראה דפוסל א"כ יהיו דבריו סותרים.

איברא שכרי מדברי המחבר גופיה שם מוכרח לומר דס"ל לחלק בין צוחלין לשאזיין צע"ק שכחז שם צם' ע"ז ח"ל ארבעים אסא מים שאזינים שצקרקע להרמז"ס אין מטבילין צבם אח הידים ולהראצ"ד מטבילין וכו' וכחז בע"ז, ואחרונים, טעמו של הראצ"ד שבר צעלי קריין עובלין צבם אס יש צבם מ"ם אסא צקרקע ע"כ. והנה אי יומא דגם צוחלין צעלי קריין עובלין וכשרים הם לצעל קרי אס כן הוא הדין דנוטלין צבם לידים לדעת הראצ"ד צוחלין ואס כן יהי גם צבם מחלוקת הרמז"ס והראצ"ד כמו בשאזיין דחד טעמא הוא אס כן אמאי כחז המחבר שם צם"ק ע"ז מי גשמים שהם צוחלין וכו' יש להסחפק אס עובל צבם ידי ויאמאי מספקא ליה צבא והמפרשים פירשו דהספק הוא אי הקילו גם צוחלין ולמה לא פשיטא ליה דהא מחלוקת הראצ"ד והרמז"ס כמו בשאזינים דכיון דצוחלין

צמכצו האחרון מה שראה לומר צראשונה דהלכה כח"ק וכודר לזה דהלכה כר"י וממילא דואי צ"ה נכנסתי לעמקה של הלכה צזה הדיק היעב ומה שכחז כח"ה העעמים כצו צירחתי מחז ג"כ צראשונה אמנס נראה דכצודו אין רלונו להעריח עמנו לקרות אח דצרי כלס ורק מעציר עין עיונו עליהם מקופיא ודלג כמו שאני קורא דצרי כח"ה כמה פעמים להצין אוחס אס יש צבם ממש וע"כ אני מסכים להעט כ"ג א"י"ה לכחצו דצרים אלו לאיח גדולים ואמילא טעמא ידידי וטעמא ידידי.

אמנם כעת אני ערוד עד למאוד צהדפסת ספרי צם"ד ועול הישיבה והחלמידים ועל כולם קושית הגמ' כסף מנגן שא"א לי ליישב כי אס צדחק גדול וצפרט הולאות הדפוס שטולים עד למעלה ראש.

ומעתה אסיים באותות אהבה כמאמר ואת והב בסופה ידידו המכבדו בכל כבוד והוקרה כערכו הרם המצפה לרחמי שמים ולביאת בר גפלי.

בנשעה הקטן

בן לאאמור"ד הקדוש אליעזר זאב הי"ד קל"י

סימן ז'

זוחלין פסולין לפ"ק

ב"ה אור ליום מ"ב לעומר בדוקלין ג"י יצ"א.
כבוד אהובי ידידי ורב חביבי הרה"ג אי"א ג"א יושב בישיבה של תורה כש"ת וכו' מוה"ד אליעזר צבי גא—ליעב שליט"א מלפנים דומ"ץ דק"ק ניאמץ ראמאני.

אחדשת"ה כראוי אח יקרת מכתצו היום קבלתי צעידנא דאנא ערוד מאוד הא צמילי דישיבה הקדושה והחלמידים והא צקבלתי הקדושה וצפרט עכשיו אשר אני עוסק צהדפסת ספרי משנה הלכות צעזכ"י על צה"ג מ"מ אהבה מקלקלת השורה ופניתי מעט פנאי לעיין צדצרים עכ"פ צין צברי וחיכף להשיצ ואח כח"ה הסליחה על מיעוט פלפולי כעת וא"י"ה עוד חזון למועד.

והנה כח"ה חמה אצעל מחזה אצרכס ס"ק י"צ שכחז דוחלין פוסלין צע"ק ולא מטבירין וחמה שכרי הצ"י סי' פ"ח צא"ח ד"ה וכו' יודע כחז דשאזינים כשרים צו וכן הביא המ"א שם צם"ק וצחילה נחמיר צו דלא מכני והרי צחז"כ פ' שמיני הוקשו אהרדי זוחלין ושאזיין וא"כ אי שאזיין כשרים הכ"ג זוחלין ואי זוחלין פסולין הכ"ג שאזיין ומ"ש והאריך צקלח ראיות כדרכה של חורה גם צדין היקש הקשה דלא הקישם כדצצי וריחק צין כדצקים וגם צזה הביא קלח ראיות והנה אומר על ראשון ראשון.

ומתחלה אומר דהא דכחז צעל מחזה אצרכס ז"ל דוחלין אינס מטבירין צטבילה עזאל וכנראה

וכי לפע"ד לא תקשה כלל דודאי חלק גדול יש צינייכו ולא מיבעי לרעה לפוסקים דכולה שאוּבין למקור אינו אלא דרבנן ומדאורייתא שאוּבין כשרים למקור וכ"כ הרמב"ם פ"ד מה' מקואות ח"ל דין תורה שכל מים מכוּנסין עובלין בכן שנאמר מקור מים מ"מ וכו' ושיעור זה הוא מ' סאה בין מים שאוּבין בין שאין שאוּבין (כ"ב) מד"ם שהמים שאוּבין פוסלין לעבילה וכו' וכתב דכ"מ ז"ל דעת הרמב"ם כדעת ר"י בתוס' ספ"ק דפסחים ובר"ן כתב דפרק המוכר את הבית שכן נראה דעת הר"י בן מיג"ש והרמב"ן כתב שכן דעת הר"ף ז"ל ועיין תוס' ד"ב ס"ו ה"ל וכו' הבאונים ז"ל וכ"כ הראב"ן סי' כ"ה ח"ל ואם נובגת בן מקודם לא חפרוש אוחב כי פסול שאיבה אינו אלא מדרבנן כדאמרין במוכר את הבית ע"כ. והא דאמר בת"כ הוא רק בדרך אסמכתא בעלמא לכל הפוסקים ה"ל וצוחלים כל הפוסקים רובם ככולם פסקו דפסול דאורייתא ואפילו אותם דס"ל דשאוּבין הוי דרבנן וכו' דחילקו ג"כ בין שאוּבין לזוחלין.

ה"ן אמת דכ"ב ז"ל בבי' מקואות רבא לומר צו"ד לדעת הרמב"ם דס"ל שאוּבין דרבנן ככ"י זוחלין דרבנן אמנם כבר תמכו עליו בד"מ והב"ה ז"ל ושאר אחרונים ופסקו דלכולי עלמא זוחלין פסול דאורייתא ועיין גידולי עברה ס"ק ו' ובשמלה ס"ק ז' והרמ"א ז"ל וי"ד סי' ר"א ס"ב פסק בן וכ"כ דת"ש להגאון הקדוש ממונקאטש וד"ה להגאון הקדוש מלאנז ח"ל מי מקוב וכו' הנה זה מצוה מדרשא דאך מעין וכו' וגו' דאך מיעוטא הוא לומר דוקא מעין מטבר כ"ש זוחלין ולא מקוב וזה מן התורה כמעט לכל הפוסקים דלא ככ"ב ז"ל ועיין ד"מ ובצ"ח ע"כ והב"ם ז"ל בתשובה לידד בדברי הכ"ב ז"ל והגאון ר"מ אריק בתשובתו תמה עליו.

ומעתה הרי לן חלק גדול בין שאוּבין לזוחלין לכל בני פוסקים עכ"פ דלא סבירא לכו ככ"י צפי' הרמב"ם ז"ל ולדידכו תקשה כקושיא בת"כ א"י דלא חיישי לזה דהוי רק בדרך אסמכתא וא"כ אי צעניא הוי"א דעבילת עזרא כיון דמדרבנן היא סמכין בזה דשאוּבין מדאורייתא כשרים למקור משא"כ זוחלין דאפילו מדאורייתא אסור לא הקילו בה. אמנם לא לריכנא לזה שברי להדיא ראינו בנטילת ידיים שחלקו בין זוחלין לשאוּבין יסב מלאכה פעם שיכיה בכ"ג בן הוא וממילא לא קשה לפע"ד אצלל מחזה אצרכם מה שחמך עליו.

ומה שהקשה עליו בת"כ מהא דר"ה לחלק בין היקש, לקרא, דהיקש לא הוי כמפורש בקרא וכת"כ הקשה עליו מספר הליכות עולם וספר כריתות שכתבו דהיקש הוי כמו דכתוב בקרא להדיא. ולפע"ד נראה דאין כוונת המחז"א ז"ל לומר דהיקש אינו כקרא לענין דינא שברי בכל שלש עשרה מדות התורה נדרשה בכן ואח"כ נעלם מנייה דהמחזה אצרכם דבר זה אלא

כשרין לצמלי קריין הכ"י דכשרים לנטילה כמו בשאוּבין להראב"ד ז"ל ובס' ע"ז שם א"י מוכח מכאן צבירור דפשיטא ליה להב"י ז"ל והאחרונים דבעל קרי זוחלין פוסלין בו ולכן עלה בספק לענין נט"י אי הקילו בו.

ומעתה הרי לן דעת הב"י ז"ל וכל הפוסקים בזה דלא ס"ל להחזיר זוחלין לבע"ק וכמ"ש ומכאן י"ע אצלל על חורב והמחז"א ז"ל דלא הרגישו דהכי מוכרח מדעת המחבר והציוו ממרחק לחמם ועיין פמ"ג במשנת ס"ק י"א זוחלין לענין פלומפין בלע"ז ולע"ג וגוף ספר מחזה אצרכם אין לי לעיין בדבריו הקדושים ז"ל.

עוד נראה לפע"ד ראייה דזוחלין לא מעברין בעבילת עזרא דהנה הא ודאי דאם שאוּבין כשרים מ"מ צפי' מ' סאה מכוּנסות וכמו שכתבו הפוסקים דמ' סאה מים שאוּבין כשרים והכי אמרו בירושלמי ברכות פ"ג ה"ד וז"ל א"ר ינאי שמעתי שמקילין ומחמירין בה וכל המחמיר בה מאריך ימים בעובד מקילין בה לרחוץ במים שאוּבין מחמירין בה לעבול במים חיים ע"כ ובגמ' ברכות כ"ב פ"ב פרש"י שמחמירין בה במ"ם ועוד שם בגמ' ברכות כ"ב פ"ב אמר רבא הלכתא צריא במרגיל וחולב במרגיל מ' סאה וכו' הא דאמר ר' יהודה מ' סאה מ"מ לא שנו אלא בקרקע וכו' ר' יהודה אומר מ' סאה מ"מ וכו' לאחויי מים שאוּבין הרי להדיא דצפי' דוקא מ' סאה במים שאוּבין לעבילה ומעתה הא"ך מכשיר מ"ם מים שאוּבין בכיון לעבול בו זוחלין והלא יתמעטו ממ' סאה וא"כ אין כאן מ' סאה מים שאוּבין ג"כ זוחלין ואין לומר דמיירי במקור שיש בה יותר שברי כשאמרו מ' סאה משמע מ' סאה בדיוק ולא יותר פורתא אפילו עפ"ה אחת ואפ"כ כשר לעבול בו וכמו שאמרו לענין פסול ג"ל מים שאוּבין דאם הוה במקור מ"ם מים כשרים מכוּנים ולא יותר שוב לא פוסלין אותה כל מימות שצולס וכ"כ צב"ג בל"ג נדה ושאלחות פ' אחרי שאלחא ל"ו והוצא בתוס' חמורב י"ב ד"ה ואין, ובר"ף ב' נדה במס' שבוטות פ"ב והרא"ש מקואות סי' א' וכן מוכח מדברי רש"י חולין כ"ה ד"ה יין כמו שדייק צו צא"ז ח"א סי' של"ה ובתוס' ד"ב ס"ו ד"ה מכלל וכ"מ בספר יראים סי' קצ"ב ובס' האשכול ח"א סי' נ"א לצד מהראב"ן סי' כ"ה דלא משמע הכי וכבר הקשו עליו מכל המקומות ה"ל ועיין בעמק שאלה פ' ה"ל אוח י"ד וע"ז מ"ש בזה ודו"ק גם בצבני שהם באריך בדברים אלו.

ועיין מראה הפנים ירושלמי מה שפירש בעטם דמחמירין בה במים חיים דבר נאה ומתקבל מפני גודל הגדר שגדרו בה כדמשמע מהא עובדא ~~א~~ שכן מחמירין להם מים איכן בן עובלין וכו'.

ודא דקשה ליה לכת"כ מהא דתו"כ דשאוּבין זוחלין כוקשו להדיא ואי ניקל בשאוּבין בכ"ג זוחלין

סימן ח'

להכניס ראדיא לביה"ב ומרחץ להאזין שם לר"ת

ביה מוצש"ק י"ט לעומר תשי"ז ברוקלין נ"י יצ"א.

כבוד הרב החשוב מאיר לובין שליט"א. שלום וברכה

כל הימים.

בעברי בין חברי הכתבים שנשלחו אלי מאיגוד הרבנים היעמדו דבריהם לכדפיסם ובקראי מכחצו ששלח כבודו דין להכניס ראדיו צבית הכסא וצבית המרחץ צבית שחאיר ידיו הרכ"ג מוכר"א לאנגר אדמו"ר מקניעניטש שליט"א בהמאור שנת תשע"ז. וידיו הכ"ל ילא לישע מש"ע אור"ח סי' נ"ה ס"כ דאף דהדין הוא דאם יש עשרה במקום אחד ואומרים קדיש וקדושה יכול לענות אף מי שאינו עממם אבל מ"מ לריך שלא יהא מפסיק טינוף או עכ"ס ובמרחק כזה ש"ע העלפון או הרדיו לא יזויר שלא יפסיקו באמלע בהפסקות הכ"ל וכו' וכחצ דמטעם זה אין להבין מאין מאלו להם היחר אלו המליאים בראדיו ובעלפון כתבי קודש ודברי תורה והשומעים פעמים רבות שמכניסים אותם את הראדיו למרחצאות ולמבואות המטונפות ומאזינים שם לדברי תורה כלשאר דברי החולין מלבד מה שישנן בספקות הכ"ל ע"כ.

ובכבודו כתב עליו דכאשר נעין היטיב אין איסור בדבר והציא מאור"ח הכ"ל סי' הכ"ל בעלמז שאמרו עשרה במקום אחד ואומרים קדיש וקדושה אפילו מי שאינו עממם יכול לענות וי"א שריך שלא יהא מפסיק דבר שאינו נקי או עבדות כוכבים עכ"ל והמ"צ כתב דהני י"א לאו דברי הכל הוא וכן משמע מהרמ"א בסימן ע"ט ס"א בכה"ג דלא ס"ל כן הרי דאין אנו חוששין לדעת ה"א ומוחר להאזין. וגדולה מזו כתב דאפילו לדעת ה"א בדברי תורה מותר להאזין דהתם לא נאמרה הדבר אלא דלא יוכל להלערף למנין אמנם לדברי תורה וכו' לירוף כפי בחמיה ולכן ירצו כמותם בישראל השומעים לראדיו בדברי תורה ע"כ.

והנראה דכבודו ולמד על הכלל כולו ילא, ולעג"ד ככאן הפריז על המדה והנה אלו לא ילא לחלוק אלא על השומע צביתו על הראדיו שאין צו איסור עדיין ה"י מקום לסברתו אף שברב הכ"ל ג"כ הרגיש ביה"א ואדרבה מהם הציא רא"י לאיסור וע"כ דידע כמו שכתב כבודו דאין קי"ל כה"א מ"מ כתב כן לדעת ה"א דעכ"פ נראה דחולקין גם צוה וממילא ודאי דלכתחילה אין לעשות כן נגד ה"א ולהכניס דברי תורה דרך מקום טינוף ומילאום ובאמת נראה דלכן כתב דברים ערערו צוה וכונתו לומר דעכ"פ לפי דעת ה"א ואין כונתו רבים היינו הרוב דאין לא קי"ל כה"א ורק כונתו רבים אנשים רבים דעכ"פ לכתחלה יש סוברים כה"א, ונפרט כי ישנן כמה אשר שומעים חפילות על הראדיו ורואים לענות בחריצו.

כונתו לפע"ד (אף שאין לי ספרו לעיין צו מטעם אחרות מחכימות) כעין שכתב הרמז"ס ז"ל דכל מה שדרשו חז"ל צ"ג מדות דברי סופרים קרי ליה אף דלענין דינא הוי כעין קרא וכו"כ כן הוא ועיין בספר צאר יעקב חידושי כללות הסוגיות כלל למ"ד מש"כ שם צדין היקש ובכלל מ"ז כתב דאפילו גז"ש גדולה מהיקש וא"כ כ"ש קרא וכבר הארכתי בכעין זה להרכ"ג מחותני רי"ד ליעצברמאן ככהן צמדת אס אינו ענין שכתב הלח"מ דאין לוקן על דבר שנלמד באס אינו ענין. (ועיין לקמן סימן קטו).

ובכ"ז זה לרווחא דמילתא אמנם לעיקר הדבר מפורש להדיא כדעת הגאון ז"ל בדברי הרמז"ס ז"ל ה"י מקוואות צפ"ד ח"ב וז"ל אע"פ שפסול מים שאובין מדברי סופרים למדוכו צהיקש שברי הוא אומר אף מעין וצור מקוב מים יכה עכור המעין אין חפיסת יד אדם כלל וכו' אמרו חכמים המקוב לא יהא כולו שאוב כצור וא"ל להיות כולו צדי שמים כמעין וכו' והכ"מ כתב שם למדוכו צהיקש צת"כ הרי לן להדיא שצדיא רבינו בהיקש הכ"ל ואפ"כ ס"ל דלא הוי אלא אסמכתא בעלמא ובחולין פסק דהוי מדין תורה וכדעת רוב האחרונים ז"ל צוה וכמו שכתבתי לשיל צס"ד וע"כ דס"ל כדעת המחז"א צוה ודו"ק צוה כי אד לפע"ד צרור. וצו מן דין לפע"ד דברי בעל מחז"א כראוי מולקין צדינא דחולין ממח שכתבתי מש"ע הכ"ל וזה לפע"ד צרור צס"ד.

ומה שצדיא ראיה מעיין חלינא לפע"ד אינה ראיה ואדרבה אמינא ראיה להיפוך דכ"כ אימור כדעת הכ"ג דאינו מוכרח לעבול ומי יאמר לו לעבול שלא כתקנת חז"ל דודאי זוחלין פסולין כן למקוב.

ובעיקר הלכה אי מותר לקבל ע"ק ע"י שאווער כצו ציררתי צעכ"י צראיות צרורות כראוי מולקין מרציו הרצ"ד ועוד ראשונים דאין להחיר כלל צוה והלא הם כתובים על ספר וצדיו לכבוד וידיו הרכ"ג מריסקטוע שליט"א חצוצות ארוכות ואס צרלון כת"כ לראותם צתש"ח אעשה זאת וכעת נראה קל"ת דהנה צירושלמי שם פירשו דהא דהחמירו צדבר כדי שלא יהא מלוי להם ככל שעב מים ומשום גדר גדול וא"כ הכי נמי כן הוא עי"ש וכל זה לרווחא דמילתא.

ומעתה אתן קנצי למילין והארכתי יותר מדאי ורק להראות אהבת כת"ה אצלי והית"ש יזכנו לטהר ולקדש עצמנו בקדושה ובטהרה ללמוד וללמד תורתנו הקדושה מתוך נחת והרחבת הדעת ולטהר גופינו באש הטהרה עד ביאת בר נפלי, ולקבל את התורה ביו"ט הבא עלינו בנתינתה מסיני.

כ"ד הטרוד המבקש רחמי שמים בכל יום ערב ובקר וצהריים. המכבדו כערביו הרם.

הצעיר מנשה הקטן

בן לאדמו"ר הקדוש אליעזר זאב קליין הי"ד

דף ו' וכתב' אחרת הארכת הכרה כס"ד דיני לפני עור.
ודו"ק כי קרתי צוה, לעת הפנאי.

ומעתה אסיים בברכה ובכבוד המצפה לרחמי שמים בכל
יום פעמים מגאי ידידו אף שאינו מכיר ויתן ד' שנוכה לישב
על מי מניחות וללמוד תורה לשמה מתוך נחת והרחוה
ממקור קדוש עבגצ"א.

המכבדו כערכו

מנשה הקטן

סימן מ'

שם שלום ישראל וברומה האיך יחתום באגרת

כבוד ידידי הרב וכו' שלום וברכה.

בדבר שאלנו אחד ששמו ישראל או שלום או מיכאל אי
שפיר דמי לחתום שמו או דילמא יותר טוב שלא
יחתום אלא חתי השם כגון שלי או ישראל וכו'.

גרסינן בגמ' שבת דף י' מסייע ליה לרצ המנוח משמיה
דעולא דאמר אסור לאדם שיתן שלום לחזירו צבית
המרחץ משום שנאמר (שופטים) ויקרא לו ה' שלום וכו'
ולכאורח נראה מכאן דמאחר דאסור להזכיר השם שלום
צבית המרחץ אם כן הכי נמי דאסור לכחזר כן כיון
דכאן שם משמח של הקצ"ה אבל לאחר העיון אינו
ראוי דיש לומר דרק היכא דזכיר השם לשם השם
אז אסור להזכירו אבל היכי דכתב שלום סתם ולא
לשם השם אין צו איסור והא דבשאלת שלום אסור
הוא מטעם דבשאלת שלום הוא שואל בשם השם כמו
שמצינו בבבא ד' עמכס ואמרו ז"ל שהחירו לשאול בשלום
בשם ד' אבל כשכותב סתם חתום שלום אין זה משום איסור
וכגון עמך הכותב לאחד שיש שלום בעולם או ארץ ישראל
ודאי שאין צוה שום כו"א של איסור.

והרמב"ם פ"ו מ"ה יסודי התורה כתב השמות שאינם
נמחקים והשם אל"ף דל"ד נו"ג יו"ד וז"ל
דל"ד יו"ד וכן לדו"ק צי"ת אל"ף וי"ו חו"ו הם מהשמות
שאינם נמחקים ודאי דאסור לכתובם ואפ"ה מי שכתב
שדי מכור לך או שכתב צי אלדי בחירק תחת הנון או
אלדי הנכד מעולם לא שמענו ולא ראינו שיחששו צוה וכן
מי שכתב צלצלות או צלילות השדך לא חש משום דלצלות
נמי הוה משמח שאינם נמחקים והשם שלמה נמי שכל שלמה
בשיר השירים הוה קדש וליה מאן דחש לה לכתבו, ואף
שהרמב"ם לא חשש שם שלמה בין השמות שאינם נמחקים
אבל גם שם שלום אינו חושב מן השמות שאינם נמחקים
ועיין ר"ן שבת שהקשה למד בלחם לא הוה מן השמות שאינם
נמחקים. ועיין בפסקי מהרא"י סי' קע"א.

וגדו"ה מו מלאחי בר"י נתיב י"ד ח"ג בשם רבינו האי
גאון ח"ל מי שנטל חתוניים או סדור חפלות
וסליחות ושאר כתבי קדש ונשבע שבעה בלוחו ספר כתב

מ"מ עדיין הו' מקום לדברי כבוד מעלתו דאין צוה איסור
דברי אכן לא ס"ל כה"א והנה להם ישראל אף
שאין לומר על זה כמוהם ירצו בישראל דע"פ ודאי לחתול
יותר טוב שירצו בישראל לומדי תורה בעהרה צביתם או
צביתם, אמנם אפילו אי נניח דברי מעלתו צוה ודאי
לצבי כסאות ומרחלות אסור להכניסם ולא דמי זה כלל
לסעיף הג"ל צו"ה שהרי הכא כשמכניסם הראדיו צבית
הכסא או צית המרחץ ויושב ושומע דברי תורה או חפלה
זה ודאי איסור גמור הוא שהרי צוה לירי הרכור. ולא דמי
לסי' נ"ה דהתם מיירי שהשומע עומד במקום עבד וגם
המחפלים עומדים במקום עבד ורק קול החפלה הוא
שעובר דרך מקומות לא עוברים וזהא איכא מחלוקת
הפוסקים אי חיישין לה. (וכעין רמז דלא חיישין לקול
העובר מהא דכתיב והחפלו אלי דרך ארס והמחפלו
מכיון פניו כנגד מקום המקדש וכתבו דהפילות עולים
השמימה דרך שער המקדש וא"כ ע"כ כל הפילות שנאמרו
בקדושה עוברים כמה מקומות עד שבאים לירושלים מקום
המקדש ומאדב פיות העולם ודאי אי אפשר שלא יעברו
גם מקומות שאינם עוברים וק"ל) משא"כ כאן שהכניסם
הראדיו לצב"כ או צי"מ והוא יושב שם במקום שאינו
עבד ומאזין ומקשיב לקול דברי תורה וחפלה הגאמרים על
הראדיו ודאי איסור גמור הוא להשומע.

ומקור הדברים הם בגמ' שבת דף י' ופסקיה הפסקים
ובש"ע אור"ח סי' פ"ה ס"ב ואפילו להרבה בדברי
תורה אסור צבית הכסא ומרחץ ובמקום הטינוף וברמ"א
ז"ל כתב דאפילו הלכות המרחץ אסור ללמוד במרחץ והוא
מהר"ן פ' כירה וצ"י בשם ח"א ועיין רמב"ם בפ"ג מהק"ש
וכי נמי כיון דמכניסין הראדיו למקומות המעונפות
ושומעין שם ח"א שלא יברכו זה ולכן ודאי איסור גמור
הוא להכניס במקומות הג"ל מעטס הרכור וכמ"ש זה ברור.
גם הרי"ג ידידי אדמו"ר הג"ל לעג"ד נעלמה ממנו צאותו
רגע שח כתבו מקור הדברים לאיסור צוה ולכן דחק בעלמו
למאן לאיסור מהש"ע שם אמנם לעג"ד כמו שכתבתי שזה
איסור גמור ח"פ ודברי ידידי האדמו"ר מקניעניעש נכונים
צוה ולא מעמימה וכתבם השיג עליו כבודו.

וודאי דגם להמליאים יש צוה לאיסור היכא שהכניסו
למקומות הללו אנשים שאינם יודעים שאסור לשמוע
דברי תורה במקום מעונף כגון צב"כ או מרחץ ועובר
משום לפני עור לא חתן מכשול, ואפילו בלוחן היודעים
לאסור לשמוע ואפ"ה מכניסים מ"מ אפשר נמי דעובר
המעיק משום דהוי דומיא דתרי עוברא דהרע ולא אחרך
כאן צוה כי יש פנים לכאן ולכאן לעיין המעיק אבל להשומע
ודאי אסור לשמוע. ולהוי ידוע דגם מהגרמאמפאן לשמוע
במקומות הללו אסור והכא אין האיסור מהגרמאמפאן אלא
מעטס הרכור ג"כ דכששומע מהרבה בדברים ויש להסתפק
נמי בצב"ג אי העגל הפלאעאן היינו מי שעשה הפלאעא
אי עובר משום לפני דלפני דבישראל אסור ועיין חו"ס פ"ז

אכל אם זה לכתוב ככתב שיש שלום בעולם אין בין פלוני ופלוני וכיוצא בזה שהוא סיפור דברים בעלמא ואינו בשעת שאילת שלום אין לריך להיזכר וכתוב אות שלום וליכא קפידא שהרי אינו מכין לשם ולא חל עליהם קדושה ע"כ. והרי מפורש דעת הרד"ז ז"ל דרך בשכחות שלי לשם כי וכמו במכתב נמי שהוא כוונתו לשאילת שלום שהוא לשם כי אז דוקא יש קפידא שלא לכתבו מלא אצל איכא שכחות סחם שלום או ששמו שלום אין שום קפידא וזה ראייה ברורה בעצה"י למח שכתבתי לעיל והוא ג"כ כדעת הט"ז ז"ל ולא כדעת הבכור שור.

ובזה יש ליישב נמי דעת הר"ן עם הרא"ש ולא נשויים חולקים זה על זה דהר"ן הביא בשם רבינו יחיאל דכשכותב באיגרת לשם שאילת שלום וכמו שכתב שם מקודם דאסור לכתוב באיגרת שלומים שלום דשם קודש הוא ועליה קאי הר"ן ז"ל דאינו כותב מלא אצל בזה אפשר דגם הרא"ש מודה דלא לכתוב אצל כשכותב בסחם ולא באיגרת שלומים גם הר"ן מודה דמותר לכתוב כולו וא"כ עלתה לן דעת הר"ן והרי יחיאל נמי כדעת הט"ז דדוקא באיגרת חוסרים אצל כשאינו באיגרת כותב שלום ולית לן בזה וכ"ש ישראל ומיכאל וכדומה שודאי הכותב או חותם שמו אין כוונתו לשם השם.

וא"כ נלפענ"ד דאין שום איסור לכתוב כל השם במכתב וכדומה למי ששמו שלום וכ"ש מיכאל או שאר שם שדומה לשם השם וכן מלאחי מפורש בשו"ת חשד"ץ ח"א סי' קע"ז לענין לורישידי ועמנואל ואליהו וכחל צבן וכן עמאל עמישידי לוריאל לורישידי ועוד עיין שם מה שהאריך בזה הרבה וא"כ עלתה הא הלכתא כדעת הט"ז והרד"ז והחשד"ץ והרא"ש להחיות ול"ע לאחרונים ז"ל שלא להגישו בדברי הרד"ז ז"ל.

והשם הגדול והגורא יעמוד לנו שלא נכשל ח"ו בדבר הלכה ונזכה לכיין לאמיחה מצתה ועד עולם.

בברכת התורה כנפשו.

משנה הקטן

סימן י'

פרד ונוסח התפלה דרבנן. המתפלל אי מקיים מצוה דאורייתא

ב"ה עש"ק פ' פנחס התשי"ט פה עיה"ק קרית צאנז תר"א.

בין המצרים ישלח לנו מדלג על ההרים גבר בין הגברים וברכה מרובה אל כבוד ידידי ורב חביבי הרב הרה"ג המו"ר וכו' כשית מוה"ר אליהו שטרנבוך שליט"א ר"מ בשיבת ויזניץ. חיפה.

אחדשית"ה באהבת עולם שליח עשה שליחותו וקצלתו מכתבו היקר כרגע ואני על אם הדרך צלי

רבינו האי כחשבה שאותו שצוה כשצוה ס"ח כי יש בזה כמה שמות של הקצ"ה כמו ס"ח וגם יש בזה כמה פסוקים ולא עוד אלא כיון שכתוב בזה כל אותיות שצאלף בית הרי מאטרפין אותיות שלהם לכמה שמות ולכמה גופי תורה ע"כ ע"ש וא"כ כל אות ואות הוא חלק מחלקי השם וכן כתב הרמז"ן ז"ל בפתיחה לפירושו על התורה שכל התורה מרישא ועד סופא מלא שמות וא"כ יהיה אסור לכתוב סחם בלשון הקדש אלא ודאי דלא חיישינן לזה רק כשכותב לשם השם אצל אם חותם שמו סחם נראה דאין לחוש כיון דאינו כותב לשם השם. וקל"ה יש לדייק כן מגמ' שבת הג"ל מדאמר מסייע ליה לרי' המנוחא שאמר אסור לאדם שיחן שלום לחזירו בבית המרחץ ולתאורכה גדולה מזה היה ליה להשמיענו דאסור לו לאדם לקרוא לחזירו ששמו שלום בשמו בבית המרחץ וי"ל דודאי לקרוא לחזירו בשמו אין שום איסור כיון שאין מחכוין לשם השם אלא שאילת שלום אסור ועיין ע"ז אור"ח סי' פ"ד. **אל"א** שראיתי להב"ח ז"ל אור"ח הג"ל שכתב דה"כ שם שלום נמי אסור להזכיר בזה"מ וזה דאמרנו בגמ' רק שאילת שלום לאו דוקא הוא וכן נראה דעת המג"א והפ"ח והבכור שור סנהדרין ד' ס"ה ד"ה מגדף האריך הרבה ליישב דברי הב"ח והשיג על הט"ז ז"ל ע"ש. אמנם כחשבה הרא"ש כלל ג' סי' ע"ו כתב להדיא דשם שלום הוא נמחק והיו כמו שם שלמה או הגדול והנורא האדיר והאמין והחזק חנון ורחום אריך אפים שנמחקין וכתב דאע"פ שהשם עצמו נקרא שלום כיון שאינו שם בעלם אלא ע"י הפעולה נקרא כך הרי ליה כמו הגדול הגבור וכו' ע"ש. וכוונתו נראה דהשם שלום הוא על שם הפעולה משום שצוה שלום נקרא כך וכן.

ובזה נסחרו דברי הבכור שור ז"ל בסנהדרין כמה שרצה לדחות ראיה הט"ז ז"ל שכתב דאדם הנקרא שלום משמע שנקרא על שם מעשה השלום שהוא שמו של הקצ"ה וה"ל כשאילת שלום אצל לפי דעת הרא"ש הרי שם שלום של הקצ"ה נמי נמחק דבאמת אין זה עלם שמו של הקצ"ה אלא על שם הפעולה קוראין לו שלום וזה לא שייך באדם כלל כמוצן ולא דמי כלל לשאילת שלום שהוא ג"כ על שם הפעולה ששאל בשלמו וצ"ש הקצ"ה וכן. גם מה שדחה שם ראיה הט"ז מכנויין נמי להדיא נראה דעת הרא"ש כדעת הט"ז ז"ל. וראיתי בחידושי הר"ן שבת דף י' וז"ל אסור לאדם וכו' וכתב רבינו יחיאל ז"ל דמהכא שמעינן דאסור לכתוב באיגרת שלומים שלום דשם קודש הוא ומלוי אדם לזורקו באשפות ובמקומות המטונפים וכן אנו נוהגים שלא לכתוב שלום שלם ע"כ והביאו הבכ"י ומשמע דהר"ן פליג בזה על הרא"ש ז"ל וכן נראה דעת האחרונים ז"ל ועיין שפרי חשוכה.

שוב האיר לי עיני וראיתי בחשו' הרד"ז סי' ר"כ שכתב בשאלה על מה שנכתבו שלא לכתוב שלום מלא **במכתבים** וכתב חשוכה ופה הם עושים עד ולפיכך אני אומר שמה שיש ליזכר שלא לכתוב שלום לחזירו מלא בעל השלום כמו שאמר צופה לקולרים ה' עמכם שזו כוונת הכותב שלום לחייו

ספרים וגם שהדרך ממעט בשלש מ"מ להראות חציבותי אמרתי להשתמש בדבריו היקרים. על דבר הערתו מש"כ בספרי משנה הלכות מדרג החשי' ח"א בחש' י"ד שאפילו לדעת הרמב"ם דס"ל דתפלה מה"מ מ"מ נוסח התפלה וסדר התפלה ומה יתפלל והאיך יתפלל ומתי יתפלל ודאי דרבנן וכת"ה כחז דמפורש ברמב"ם ריש ה' תפלה שיש סדר לתפלה מדאורייתא דהיינו שבה בקשה ואח"כ הודאה וכו' תמכני על כת"ה שחשדני שלא ראיתי מה שידי כתבו והלא הבאתי שם בספרי מפורש דברי הרמב"ם וכת"מ מה"א דתפלה והאיך לא ראיתי הלכה ד' שם אבל באמת הלא כ"ה הדגיש על סדר התפלה וכוונתו שיש סדר לפנינים אבל יתחול נא לעיין שם בפ"א ה"ד שכתב ח"ל כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר וכו' וכיון שראה עזרא וצית דינו כך עמדו ותקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר וכו' הרי מפורש בגמ' וברמב"ם ז"ל דסדר התפלה הוא מדרבנן ומתקנת עזרא ועיין מנ"ח מלוב ח"ל דאף דכתב"ה הוי דאורייתא מ"מ נוסח הברכות הוב דרבנן ובאמת הרמב"ם ז"ל צטנמו כתב בהלכה א' שם ואין משנה התפלה היא מה"מ וכו' ועיין כ"ה שם ועיין עוד בכ"מ בה' ד' דלא יכיו דבריו סותרים מה"מ לה"א ע"ש ודו"ק חב פשוט וממילא שאר דברים נמי שכתבתי שם לא הוי אלא מדרבנן אפי' לברמב"ם.

וזה שבעיר עוד צמ"ש דלברמב"ם וסיעתיכו דהוב דרבנן והעיר דבחידושי ר"ח הלוי ה' תפלה כתב בפשיטות דאפילו לדעת הרמב"ם הפשט הוא רק שאין חיוב לתפלה מה"מ אבל ודאי כשהוא מתפלל קיים מלוב דאורייתא וא"כ מסתבר שאלויה כל הפוסקים והדרשות אינם אסמכתא רק דין גמור ע"כ. יתחול נא לעיין בספרי ח"א חש' י"ה דף קס"ט דר"ה בהערה מה שהבאתי שם הריעב"א ז"ל ולשיטתו כל אסמכתא הוי דין חורב גמור לאחר שפשו כן וא"כ ה"ה תפלה שנסמכה על אלו מקראות חב ראיה לדעת הר"ח אבל מ"מ פשטות הפוסקים הראשונים ואחרונים אינו כן ולהלכה לריבין אלו לפסוק כרוב הפוסקים ופוסקי הש"ע ידוע.

סימן י"א

דין שביעית אם נוהג בערלה וברם רבני

ובהיותינו צלוחת חלה בעיר עוד אהא שנסתפקתי בספרי משנה הלכות חלק ד' דאין דין שביעית נוהג בערלה והעיר על זה שיש לדייק בדברי החוסי' צ"ק דף ס"ט ע"א ד"ה ובלגווען מניחין את המעות כו' וכתבו אי שביעית נוהג בחרם רביעי דמשמע דאמלתי דח"ק קאי לריך לומר דלגווען אשאר שני שצו קיימי דאי אשביעית כיון שכוין מן בהפקר לא היו יכולים לחלל ע"כ. והגראח כוונת החוסי' דפשיטא לכו דבערלה ודאי לא נוהג שביעית דאפילו בחרם רביעי נסתפקו אי נוהג דין

שביעית, זה ראוי נכונה ויפס כיון בזה, אף שיש קצת לדחות דשאני ערלה מחרם רביעי דחרם רביעי הוא בכלל הקדש קודם שחללו ובהקדש ודאי לא שייך דין שביעית אבל ערלה שהוא חולין אפשר דהכ"ה דשייך ד' דין שביעית מ"מ לפי פשטות הדברים נראה דהכי ס"ל לכתוס' דאין נוהג.

אבר מה שבעיר ממשנה מעשר שני פ"ה מ"א וצמ"ה שם בחרם רביעי הוי מליינין אותו בקורות אדמה וכו' ושל ערלה בחרסית סימנא בחרסית מה בחרסית שאין הגאח מיני' אף האי ליתא בזה הגאח מיני' ואי אמרין דערלה שביעית אינו נוהג בזה אמאי לריך סימנא הא ממילא אסור ליעול ממנה משום גזל והוי כמו בשאר ימות השנה דאמר רש"י דבשאר שני השצוה הלעיטכו לרשע וימות במחכ"ת זה אינו דהכי ודאי כיון דערלה הוא מאסכ"י וכיון דשאר כל הפירות הם הפקר יחשבו שגם אלו הם פירות הפקר ולא ידעו שהם פירות ערלה ויצא ח"ו לידי איסור ולכן לריך לסמנן אף דמכת הפקר לא לריך דלאו הפקר ניבחו אבל לריך לסמנן משום מכשול וכנ"ל ח"פ.

והרמב"ם פ"ט מה' מעשר שני ה"ז כתב צי שבי' לו נטע רביעי בשנת השמיטה שיד הכל שוב לריך לליינין בקורות אדמה כדי שיכירו זו וכו' ואם ה' בתוך שני ערלה מליינין אותו בחרסית כדי שיפרשו ממנו וכו' שאיסור ערלה חמורה היא שביא אסורה בהנייה ע"כ ומשמע נמי בפשיטות דאין שביעית נוהג בערלה וק"ל.

ומחמת הטרדות לא אאריך בעת והגני בזה ידידו עח המברכו בברכת התורה ללומדיה שיזכה להגדיל תורה ולהאדירה כאות נפשו ונפש.

משנה הקסו.

סימן י"ב

כהן שלא היה בביהכ"נ בשעת עבודה ועלה לרובן אם ירד. מנהג מקומות שלא אמרו רצה במנחה וערבית

מעשה הוב ציו"כ שנת חשי"ט צית מדרשו בכהן שלא הוב ציו"כ"י בשטח שאמר הש"ן בעבודה ולא נעל ידיו וכשנכנס הכהן כבר היו הכהנים עומדים על הדוכן אלא הארוץ קודש כנהוג והוא בלי שאלה נעל ידיו צריחות ועלה למקום הדוכן ועמד בין הכהנים וברגע נסתפקתי כדת מה לעשות מאחר שלא עלה בעבודה ואמרין בגמ' כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה ומפשטות הדברים משמע דאין עולה אפי' דיעבד אבל לאידך גיסא להורידו ג"כ קשה הרי זה כבר עלה אף שלא בעבודה וא"כ אם נאזר לו לירד יש חשש שיאמרו כהן פסול הוא, ואמרתי לכהן אחר שיצרך בקול רם ויכוין להוליוו צרכתו והוא לא יצרך אלא יכוין ויענה אמר אחר ברכת חזירו ויצרך עמם ברכת כהנים, ולפוס ריהטא עלה במחשבתי דברי החוסי' שנת קי"ה אר"י מעולם לא עברתי על דברי חזרי וכו' וכתוס' שם לא ידע ר"י מאי איסור יש אם

וי"ל דהא דרדז"ז חולק אמריק"ש וס"ל דלא יעלה ביינו רק לכתחלה אבל בדיעבד מודה דאם עלה לא ירד עכ"פ עקר רגליו מצינו לילך לביכ"י אבל צב"כ שביח צביכ"י ולא עקר רגליו מודה דאפילו עלה ירד כיון דאינו ראו לנכ"ר וברוחונו עוד בחלוק זה לישב סתירה הדברים לברדז"ז דהא דכתב הטעם דש"ב אינו ראו לנכ"ר כיון שלא עלה בזמן העבודה זה מייירי כשהיה צביכ"י ולא עקר כלל והתם אפילו עלה ירד והא דכתב ומסתברא דאם עלה לא ירד מייירי כשעקר רגליו עכ"פ מצינו לביכ"י וכן ראיתי חלוק זה דגרע כהן היושב צביכ"י ולא עקר רגליו מכאן הו"ל מצינו בשו"ת הרמ"ז מסומן כ"ב עד סי' כ"ט שהאריך בזה בזה דיןא והעלה שם ד' חילוקים בזה דיןא מצינו לביכ"י גם הצאכ"ע הביא כן בשם ג"ו סי' כ"ב צב"כ שלא היה צדעתו לעלות לדוכן ומש"כ לא עקר רגליו בזה דיןא וכלכלה וכשהגיע הש"ל למודים נזכר וזה לעלות לדוכן לא יעלה ואם עלה ירד ע"ש והנראה נמי דס"ל דגרע כהן העומד צביכ"י ולא עלה בעבודה דלא אם עלה אח"כ ירד וצ"ן מי שעקר רגליו מצינו דאף שלכתחלה לא יעלה אבל אם עלה לא ירד.

וראיתי בעולת תמיד אור"ח הנ"ל סי' י"ז ח"ל אבל אם לא עקר רגליו וכו' מסקנת גמ' דלשם ואפילו לא עקר רגליו מחמת אונס כגון שהיו מחפלי או שהיו ידיו עמאות או שהיה חוץ לביכ"י וכל כיוצא בזה לא יעלה ואם עלה לא ירד כ"כ בחשו"ר רד"ז ולכאורה משמע דאם לא היה אונס אף על פי שעלה ירד מיכה למעשה י"ע ע"כ ונראה דהוא ז"ל מפרש דעת הברדז"ז ז"ל דדוקא אי היה אונס לא ירד אבל בלא אונס אפילו עלה ירד וזה דלא כמו שס"ל המ"א בו וס"ל דלעולם לא ירד וא"כ אית לן עוד שיעור חדא בזה.

ובא"ר אור"ח הנ"ל הביא בשם מוהר"מ מינץ חשו"ר י"ב שמסתפק בזה דאם לא עקר אינו עולה דכיינו מעצמו אבל אם אמרו לו לעלות לריק לעלות וקאת נראה דדעתו נוטה לזה ולמ"א אישחמיע זה ולדעתו ז"ל נראה דכ"ש אם עלה לא לריכים להורידו. *

ובא לידו בשאלה שו"ת גנת וורדים אור"ח כלל א' סי' כ"ב שהביאו בצאר היעבד ועיינתי בדבריו וכתב דלדעתו גם כן פשיטא ליה דהא דאמרו בגמ' כיון שלא עלה בעבודה שוב לא יעלה משמע אפילו בדיעבד דבסתם אמרו כן בגמ' דברי ריב"ל ובמחלוקת מוהריק"ש וברדז"ז כתב לחלק דברדז"ז מייירי כשלא שם על לבו לבוא לבית הכנסת בגלל לנכ"ר ברכת כהנים לכן לא חשבו עקירתו אבל מוהריק"ש מייירי צב"כ ששם על לבו לבא לביכ"י לנכ"ר ברכת כהנים ולכן חשבו עקירתו עקירה כיון דבשעה שהיה ש"ל מחפלי ברכת עבודה כבר שם לדרך פעמיו ופשרה נכונה היא ע"ש. גם בזה חמה ארדז"ז ז"ל שמסתברא ליה דאם עלה לא ירד דמאין הטעם לומר כן דמאמרו שוב לא יעלה משמע שפיר קפידא גדולה בדבר זה שאם לא היתה קפידא היה אומר כהן שאינו עולה בעבודה לא יעלה אבל מדכוסף

לא משום ברכת כהנים וע"כ אמרתי שעכ"פ לא יאמר בברכה כמובן, ועתה נראה לבאר האם הלכתא בס"ד.

גרסינן בגמ' סוטה ל"ח ע"ב ואמר ריב"ל כל כהן שאינו עולה בעבודה שוב אינו עולה שנאמר וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם וירד מעשות הכתות והעולה והשלמים מה להלן בעבודה אף כהן בעבודה אינו והא רבי אמי ורבי אסי מטיקרא כוון עקרי כרעיהו ממנו לא כוון מעו הכס וכתני ר' אבשיא לא שנו אלא שלא עקר את רגליו אבל עקר את רגליו עולה ותנן נמי אם הכעמחו שנושא את כפיו וחזר לחפלו רשאי והיון בזה הא לא עקר אלא דנד פורתא ככ"י דעקר פורתא ע"כ ופרש"י ז"ל שאינו עולה בעבודה קודם שיסיים שליח ליבור ראה צריך לעלות על הדוכן ע"כ. ופסקוהו הפוסקים והעור אור"ח סי' קכ"ח והשו"ע שם ס"ח כשמחליל ש"ל ראה כל כהן וכו' אבל אם לא עקר רגליו בזה שוב לא יעלה וכתב המג"א בסק"י אפילו היה אונס כגון שהיה מחפלי ואם עלה לא ירד (רדז"ז ח"ב תקי"ו) ולפי דעת המג"א לכאורה פשוט דאם עלה לא ירד והכ"י בידיו.

ורתב"מ עיני בחשבת הברדז"ז הנ"ל וראיתי שכתב שם רק בשלשן ומסתברא דאם עלה לא ירד וסברתו לכאורה י"ע שהרי לעיל מיינה כתב ח"ל אלא הטעם הוא מפני שכיון שלא עלה בזמן העבודה כמעשה דאבהן שוב אינו ראו לנכ"ר שוב איכה ראיא מהא דתנן אם הכעמחו שנושא את כפיו וחזר לחפלו רשאי והיון בזה הא לא עקר אלא דנד פורתא הא קמן דאע"ג דאונס היה שברי עומד בתפלה צריך לנוד ממקומו מעט וכו' אלא משום דאי לא נד בעבודה שוב לא יעלה לפי שאינו ראו לנכ"ר צ"ד נמי ל"ש אעפ"י שהיה אונס בשעה שהגיע ש"ל לעבודה שוב לא יעלה ומה שעקר רגליו מצינו לבוא לביכ"י לא נקרא עקר רגליו לעלות לדוכן הילכך לא יעלה ומסתברא דאם עלה לא ירד ע"כ.

והנה לפי הטעם שנתן הברדז"ז ז"ל שאינו ראו לנכ"ר כיון דלא נד ולא הוי כמעשה דאבהן ומאחר דאינו ראו לנכ"ר י"ע מה שכתב ומסתברא דאם עלה לא ירד דמאחר דאינו ראו לנכ"ר ודאי אם עלה נמי ירד. ולכאורה עלה דדעתו לומר דהא ומסתבר וכו' לא קאי אלא אסוף דבריו בזה שכתב ומה שעקר רגליו מצינו לבוא לביכ"י לא נקרא עקר רגליו לעלות לדוכן הילכך לא יעלה ע"ז כתב ומסתבר דאם עלה לא ירד והטעם דכאן סוף סוף הרי עקר רגליו מצינו אבל היכה דה"י צב"כ"י ולא עקר רגליו כלום גם הברדז"ז מודה דאם עלה ירד, וראוי לחלוק בזה נראה ממה שראיתי להצאכ"ע הביא דמוהריק"ש כתב דכאן שכתב לביכ"י כהדואר דיכול לנכ"ר ברכת כהנים אע"ג דלא היה צביכ"י כשאמרו ראה מדקאמר כל כהן צביכ"י נעקר ממקומו מכלל דכשאינו צביכ"י א"ל שיעקר רגליו בעבודה ויכול לעלות לדוכן אע"ג דלא שמת ראה ע"כ ע"ש. ובחשו"ר ג"ו בספרדי כלל ד' סי' וצ"ב ובהפ"ח חלקו עליו והעלו ברדז"ז.

בלשוננו ואמר שוב לא יעלה מוכרח דלא יעלה כלל ואפילו שכתב דיעצד עלה ירד ולא יצרך ומא שגס שיש חשש שצרכו לבעלה שהקצ"ח לא לזכר אלא מחוץ עסק עבודה וזלא עסק עבודה אין כאן לזכר ואזכרה לזכר ונמא מצד צרכה אשר קדשו לבעלה אכל מה אעשה דכבר ילאו הדברים מפי הרד"ז.

וסיים כלל הדברים יפה כוונה להלכה ועוד עשית שגערת ככהן שלא יעלה לזכר כיון שלא עקר רגניו בשעת צרכה עבודה ואם הכתובים הכהן ועלה לזכר ראוי היה להורידו כיון שכתרו בו שלא יעלה ונראה דכ"ג גם הרד"ז מודה דע"כ לא יאמר כן אלא בשוגג יעלה אכל במזיד ומותר ירד מה גם דדברי רבינו יש לגמס בהם כמ"ש ע"כ ע"ש. והעולה מדבריו ז"ל דאמח לולי דברי הרד"ז ס"ל ז"ל דאפילו אם עלה ירד וחשש משום צרכה לבעלה רק שוויתר לו מפני השלום כיון שמא דברים אלו ילאו מפי הרד"ז ז"ל אכל לפי מה שכתבתי לעיל דיש ליישב דגם הרד"ז ז"ל מודה דהכי דכבן היה צריכ"ל ולא עלה אפילו אם עלה ירד וצירוף דעת העולה חמיר דדוקא אם נאנס הוא דאמרינן אם עלה לא ירד ושכן ס"ל בשיטת הרד"ז ז"ל. ועיין בציואר הלכה מה שכתב מא"ר ומגן גיבורים כשלא היה מחמת אונס אם עלה ירד וגם מלשון הרמב"ם שכתב בפט"ו מה"ל נ"כ כבן שלא עלה וכו' שוב לא יעלה באותה חפלה ע"כ, משמע דכבר באותה חפלה אינו ראוי לזכר דהוי דומיא לעבודה וי"ל.

והעולה לידון בס"ד מאחר שצירתי דאיתא כמה פוסקים דס"ל דאם לא עקר בעבודה אפילו עלה ירד זכ"פ היכא דלא היה אונס נראה דעת העולה חמיר נמי דירד אלא שחששו להגיד דעתם נגד הרד"ז מ"מ היכא שאפשר שיאמר לחזירו שיצרך בשבילו וכוא לא יצרך בעצמו ודאי ילאו מידי כל הספקות ומשום חשש צרכה לבעלה שחשש עליו בג"ו וליכא דזה שום חשש לא זה ולא אחר וגם הרד"ז לפענ"ד יודה דזה עדיף ע"כ נראה לפענ"ד להלכה למעשה דהיכא דאפשר לעשות כמו שהוריתי בס"ד שאם נמא שם כבן אחר לא יצרך בעצמו אלא האחר יצרך ויולא לכל הדעות ולכל הספקות בס"ד, ולולי דמסתפינא אפשר דאפי' לכתחילה יעלה בכ"ג שאינו מצד אלא אחר מצד לו אכל דבר חדש הוא לכן לא הרכבתי בדעתי אלא לחתילה אכל דיעצד יעשה כמו שכתבתי בס"ד והכל יעלה יפה בס"ד.

ודע דראיתי בחש"י ברש"א סי' תשנ"ז ח"ל שאלה ומאמח כחוד בחש"י באוונים ז"ל שאין אומרים רב במנחה ובערבית אלא בשחרית בלזד וכן נהגו בכל ארצו ועכשיו ראית שנהגין כאן לומר רב במנחה וערבית יותר. חשוכה דברי באוונים לא שמעתי מעולם גם לא ידעתי טעם לדבר כ"ש למנחה ואנו נהגנו כן מעולם במנחה ע"כ. אכל אני ראיתי בספר האשכול ה"ל צרכה כהנים שכתב ח"ל ומעט זה יש לשנות בצרכה עבודה צד יואר

הנה ראיתי במאמרי.

ומוסף לזין מנחה וערבית ציואר ומוסף פוחח ואומר רב ד' אלקינו בעמך ישראל וחפלתם שעה וכשכ העבודה לדבר ציחק ואישי ישראל וכו' אכל במנחה אינו אומר רבא כולו אלא מתחיל מאישי ישראל ולהלן מפני שסימן זה לכהנים לעקור רגליהם וכ"כ הגאון בחשוכה רבא אין מנהג לומר במנחה כמ"ש ר' סעדי' ז"ל שאין אומרים אותו אלא במנחה של חטיות ומי שאומרה חמיר לא יפה עושה כי סימן זה הוסיף לכהנים לנשיאת כפים דכשואמר רבא עוקרים רגליהם אכל כשמתחיל ואישי ישראל וחפלתם אין עוקרין וציוס הכפורים מנחה אף שאין כהנים נושאים כפיהם מנהגו לומר רבא אף אחס עשו כמנהגות אלו ע"כ וכן איתא בחשוכה לרב שרירא גאון ועיין רש"י ברכות י"א ע"ב ויומא ס"ח ע"י. *ועיין טו"ז סי' ק"כ דואישי ישראל אין הסיוס של וכשכ העבודה אלא החחלה וכשנחיסדה בצרכה זו היחה לה מעצב אחרת. ופלא על רבינו ברש"א ז"ל שלא ראה מנהגות אלו של בני ג' גאונים רב סעדי' ורב שרירא וכאשכול.

למחרת יר"ב תשי"ט ברוקלין נ"י.

מנשה הקטן.

סימן י"ג

קראו ראשון לישראל והיו שם כהנים ואין לוי, וכבר עלה על הבימה, ואם יש חלוק בין ב"ה לשו"מ

ביה ב' לסדר נח תשס"ו לפ"ק ברוקלין נ"י יצ"א.

לכבוד הרב וכו' שליט"א.

בדבר הפלוגתא שנחכוך בשמש צית הכנסת שקרא לחורק לישראל במקום כבן ציוס צ' לקריאת החורק והיו שם כהנים ולא קראם וגם לא שאל אותם שימחלו לישראל או שילאו וכדומה ונחכוך שם מחלוקת בין הלומדים הללו אומרים לקריאת עד שיקרא לכהן תחתיו והללו מחירים ולא אפשר שם מפני הכבוד והמחירים נחנו טעם לקרותו כיון שהוא בחול וכבר עלה שוב לא ירד ודעת האומרים שאעפ"כ ימתין ויקרא לכהן, והוא יעלה שלישי ומה שהוא בחול אין נ"מ בזה שוב ראו שאין שם לוי וטעמו דאין כאן לוי ונחפרדכ החצילה ונראה מה יכ"י טענות. **גרסינן** בגיטין נ"ט ע"א במשנה אלו דברים נאמרו מפני דרכי שלום כבן קורא ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום ופרש"י שם כי היכי דלא ליחי לאנאוי תקיפו לכו רבן בא סדרא דכיון דתקנא דרבן היא חו לא מלין לאשמוי ולמימר אלא קרינא ברישא ע"כ ובגמ' פריך מנכ"מ וכו' ח"ל אצוי לר' יוסף מפני דרכי שלום דאורייתא הוא ח"ל דאורייתא ומפני דרכי שלום וכו' אלא אמר אצוי לכדמר דתני' שנים ממחנין זה לזה בקטרה שלש אף ממחנין וכו' ואם צא לחלוק כבוד לרבו או למי שגדול ממנו ברשות צידו ואמר מר עלה לא שנו

נדין אסור לחלוק כבוד וכן נראה דעת ר"ג גאון כ"ל
 דלא חילק בין ב"כ לשו"ע וכתב דלעולם קורא ראשון.
וראיתי בספר הפרדס לרש"י ז"ל סי' ע"ב ד"כ כהן
 שנשחמד באל"ד ונקרות בכ"כ נמי כי עזדו ל'י
 רבנן מעלה מפני דרכי שלום כדתנן אלו דברים אמרו מפני
 דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו וכו' ואשכחין כהנים
 איפלגון יקרא לישראל מיקרא מדקמייכו ושפיר דמי דכא
 רב קרי בכ"כ ורב הונא קרי בכ"כ במקום ר' אחי ור'
 אחי ע"כ ומרביטת לשונו משמע לכאורה דכל ישראל ס"ל
 דכהנים איפליג יקרא אי צ"י. וזכר נראה היפך ממה שכתב
 רש"י בגיטין כ"ל ד"כ אלא בסעודה וי"ל דכ"כ בשני
 ובחמישי או דוקא דומיא דר"א ור"א וצ"ע.

אמנם האחרונים ז"ל האריכו בדבר למנוח ביתר והנה
 כמ"א אור"ח סי' קנ"ה ס"ק ז' הביא בשם
 המכרי"ק א"ס המנהג לקנות במעות מי שיקרא ראשון
 בכתחלה בתורה ובנדרים וא"ס קנה אותו ישראל מוחל
 בכ"כ על כבודו ויולא מביכ"כ ופעם אחת לא רצה הכ"כ
 ללכת מביכ"כ מותר לכפותו ע"י השגטון ללכת מביכ"כ
 כדי שלא יתבטל המנהג וכבוד התורה צ"י מכרי"ק וחפיו
 לא ילא יקרא לישראל (כ"כ) ומיכו מלשון מכרי"ק לא
 משמע כן דא"כ אין לכפותו ע"י השגטון וכו' ע"ש ונפי
 שכל הכתירים צנויים על דברי מכרי"ק כ"ל ע"כ אחריו
 קנה בדבריו. והנה מפשטות דברי מכרי"ק נראה כפי
 אשר הבין כמ"א ז"ל דכ"כ כ"כ מביכ"כ לעולם אסור
 לקרות ישראל במקומו וכמו שכתב כמ"א ז"ל דא"כ
 למכ לן לכפותו ע"י השגטון.

ולכאורה עיקר דברי מכרי"ק נ"ך לבין דהאין אפשר
 לקבל לתקן תקנה כזו והלא בגמרא אמרו
 דכ"כ אפי' אי צ"י אינו ראוי למחול וא"כ האין מועיל
 התקנה שתקנו הקבל לבעל תקנה הש"ס וזכרנו לדעת
 הפוסקים דכ"י דאורייתא וע"י כמ"א ש"ס סק"כ בשם
 מכרי"ק וא"כ איך החזיק מנהג הקבל ואפי' להוציא
 בכ"כ ע"י השופע נקיים תקנה שכתב נגד חז"ל, ונלפע"ד
 דהוא הוא ומכאן באי קושית ס"ל למכרי"ק ז"ל דודאי
 עד שכתב בביכ"כ אין מועיל שום תקנה דכ"י תקנה
 נגד תקנה הש"ס ולכן המציא מכרי"ק שיתקנו שיאל
 בכ"כ מביכ"כ בשעת הקריאה וזכרנו דודאי נכחם לתקן
 דהקבל יאמרו לכהנים שיאלו בשעת קריאת וממילא כיון
 שיאל שוב אין כאן כהן לקרוא ראשון ולא בעל תקנה
 הש"ס דכ"כ קורא ראשון כיון שאין כאן כהן כלל ולכן
 הנ"ך מכרי"ק להוציא בכ"כ אפילו ע"י השגטון בא"ס
 אינו רואה ללכת ותקנה הקבל לא היו לבעל תקנה ראשונה
 ולכן עד שלא ילא בכ"כ כ"כ דאסור לקרות לישראל במקומו
 מפני תקון חז"ל עוד אפשר דמשמעות מכרי"ק נראה
 דבשעת התקנה בכ"כ הסכים לתקנה הקבל ללכת רק
 שלאח"כ לא רצה ללכת וא"כ אף דנימא דאין לתקן בסתם
 לב"כ שיאל מביכ"כ צ"י שום סדרה נגדו מ"מ כיבי
 דמסכים לזה מותר וכן צידם של הקבל, ולפי' זה נמלא

אלא בסעודה אבל בביכ"כ לא דאחי לאנאוי אר"מ כא
 דאמר ב"כ לא לא אמרן אלא בשבתות וי"ע דשכיחי רבים
 אבל בשני ובחמישי לא אינו וכו' וכו' קרי בכ"כ
 בשו"ע שא"י ר"כ דאפילו ר"א ור"א דכ"כ חשיבי דאין
 ישראל מיקף הוי כייפי ליכ.

והנה מפשטות בגמרא משמע בפשיטות דלעולם קוראין
 כהן ראשון ואפילו אם רואה לחלוק כבוד לרבו אסור
 וכ"ש לאחרים וכו' אמר אביי להדיא לא שני אלא בסעודה
 וכו', ופרש"י ז"ל ד"כ אלא בסעודה כדאמרין אבל לענין
 לקרות בתורה בביכ"כ אין כהן חולק כבוד ללוי ולוי לישראל
 דלא יתנו שרי לאנאוי ולמיתר אלא נמי קרינא ברישא
 וחינו דקתני מחני' כהן קורא ראשון כ"י כמה שכתב
 בתורה ואינו ראוי לחלוק כבוד בדבר ולשנותו מפני דרכי
 שלום ע"כ.

אמנם בשני וחמישי לכאורה נראה דאי צ"י חולק כבוד
 לרבו וכמו שאמר ר"מ להדי' אלא שכתב' כתבו
 שם ד"כ אבל בשני בשם ר"מ הג"מ נדודו דכחוי הוי
 טרידי במלכתה ואל שכיחי, אבל נדין שכיחי בשני וחמישי
 כמו צו"ע וכתבנו האחרונים ז"ל ונמנא דלדין אף בשני
 וחמישי נמי אסור וכו' מן דין טענתם משני וחמישי אינה
 טענה כלל דאפילו לפי מה שאמרו בגמרא צ"י סדרת ר"ח
 אין טענתם דבשני וחמישי אין כאן דין כהן כלל וישתקע
 בדבר רק טענת ר"מ דבשני וחמישי כיון דלא שכיחי רבים
 אי צ"י כהן מחיל וחולק כבוד לרבו אבל אם אינו רואה
 למחול מחוייבין לקרותו ראשון לר"כ וכתבנו מביכ"כ
 לשו"ע הוא כך דבב"כ אי צ"י מחיל ובשו"ע אפילו אי
 צ"י לא מני מחיל אבל צ"י שאלתו למחול, בודאי דאסור
 לקרות ישראל קודם כהן בין ב"כ וכ"ש בשו"ע מדינא
 דגמרא כך ה' נראה שיטת בגמרא לכאורה לפום ריבועא.

וראיתי בספר המנהג שכתב בשם רב נערוני גאון
 שאפילו כהן ע"כ וישראל ח"ח קורא כהן ראשון
 מפני דרכי שלום ואף לפני נשיא שבישראל ולפני ראש
 ישיבה דתנן אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא
 ראשון ואחריו לוי ואחריו ישראל ואחריהם חלמידי חכמים
 וכו' ונראה לפרש דע"כ טענתו כשאינו רואה לחלוק כבוד
 לנשיא שבישראל או לראש הישיבה ואי צ"י בודאי שרי
 דאלת"ה תקשי ר"כ כ"ל דקרא כהן ובקושיה בגמרא
 ולפני נשיא כ"ע כייפי ליכ וא"כ קשי' מר"כ כ"ל אע"כ
 נ"ך לחלק דר"כ קרא שכתב חלק לו כבוד ור"ג גאון מיידי
 שכתב ע"כ אינו רואה למחול ולחלוק כבוד לנשיא או
 לר"ה ואפשר דר"ג מיידי לפי מנהגו וכתב כן לפי מה
 שנוהגין עכשיו ועיין מה שהבאתי לקמן בשם הרמב"ם
 ז"ל פ"ג מה"ת. ביולא לנו דבמקום שאינו רואה למחול
 לעולם קורא ראשון אף לפני נשיא בישראל ובמקום שרואה
 למחול בשו"ע מוחל דוקא כהן ר"כ ובב"כ מוחל לכ"ע
 ורבו לאו דוקא וכן מדייק לשון רש"י כהן חולק ללוי ולוי
 לישראל וכו' ולא זכר רבו דוקא ולשיטת ר"כ אף בב"כ

דכשכבן צביכ"ג אפי' תקנו הקבל שלל לקרותו אינו מועיל ואפי' היחב התקנה בהסכמתו דכ"ז דאיכא כהן צביכ"ג התקנה הוא נגד תקון חז"ל ואינו תקנה. וממלא לפי זה אדרבה חומרא גדול מדרבי מהרי"ק ודלא כמו שבינו האחרונים ז"ל שדברי מהרי"ק יאל להקל ולא להחמיר וכן נוטין דברי המ"א שאחר שבינו בשם כ"כ דאפי' לא יאל הכהן יקרא ישראל כחז שמהרי"ק לא ס"ל הכי ומשמע דג"כ ס"ל כמהרי"ק ז"ל ודו"ק.

ורפ"י דעת הכ"כ ושאר אחרונים דס"ל דאפי' שכתבן צביכ"ג מותר לקרות ישראל במקומו קושיות כי"ל במקומה עומדת דהאריך אפשר לקבל לתקן תקנה נגד תקנת הש"ס ונלענ"ד לומר דבר חדש דמה שאמרו בגמ' דאין כהן רשאי לחלוק כבוד היינו דוקא במקום שהוא בעצמו חונק כבוד לאדם מיוחד וכיון שחולק כבוד לאחד ואין שני אחי לאלנזוי ולומר אלא נמי קרינא דרישא ולכן אסור לו למחול כיון שימחול לזה ולא לזה יבא מחב מחלוקת אמנם היכא דמחל לקבל, והקבל תקנו כן שימחול לכל אחד אז אין כאן חשש זה דלכל אחד תקנו למחול ואז לא שייך שוב בעמא דאחי לאלנזוי וכו' יש לדייק בדברי רש"י שם דר"כ בסעודה שכתב אצל לענין לקרות בתורה צביכ"ג אין כהן חולק כבוד ללוי ולוי לישראל דלא ליחי שארי לאלנזוי ולמימר אלא נמי קרינא דרישא ודייק רש"י בלשוננו דלא ליחי שארי לאלנזוי ולמימר אלא נמי קרינא דרישא וזה שייך דוקא היכא דמחל לאחד ולא לאחר וכיון שמהל בעצמו שייך הכי חששא אמנם היכי דתקינן כן הקבל והתקנה לכל הוא אז לא שייך הכי חששא לאלנזוי וכהאי גוונא לא תקנו חכמי הש"ס ולא כהי נגד תקנתם דהם לא תקנו רק דליחיד אינו יכול למחול ודכו דלא לבוסף עלב וממילא שפיר חל תקנת הקבל אף כשהכחן צביכ"ג, אמנם עכ"פ בשעת התקנה גם הם מודים דלריך להיות מדעת הכהנים ובהסכמתם, וכיון שאנו לריכין להסכמתם צד מקיימין מלות וקדשתו שצלי הסכמתם אין עושין תקנה כזו וכיון דמקור התקנה לא היחב רק מפני שלום חב אפשר צביכ"ג דאין כאן טעם דאחי לאלנזוי כן נלענ"ד לישב שאר הפוסקים דס"ל דאפי' לא יאל הכהן יקרא הישראל במקומו במקום שיש תקנה ואפי' לא היו תקנתם נגד תקנת חז"ל ודו"ק.

וראיתי בח"ס אור"ח סי' כ"ד שמפלפל בדברי מהרי"ק ותמה אצ"י ואמ"א שביאו דברי מהרי"ק דמהרי"ק מיירי בהם שכתבן כי יכול לילך לצביכ"ג אחרת לקרא צבכ"י וכו' נחטין לבעל מנהגם וע"ז כתב מהרי"ק דטופין על מדה סדום אלא ששארין על תחילת מנהגם וכתב שבי' דרין משום כבוד החורב ומלוב שנותן העולב להלנתק נר צביכ"ג ומשמע שכל זה דאם לא רצו ככהן ללאח שאין לבקף אלא משום זה נהנה וזה לא חסר שבי' יכול לעלות צביכ"ג אחרת וגם כי רק לפי שטב ודייק להדי' מהרי"ק שבי' לפי שטב ואקראי בעלמא וכו' ע"ש ומהרי"ק מיירי שבי' כן מנהג קבוע ציוס

ידוע ואותו מנהג נחקן בתחלה ברשות כהנים שבי' בלוחות הימים וגם מחלו ע"ז במחילה גמורה ובמחילה כזו ליכא משום אלנזוי כיון שהוא בזמן ידוע וגם קונה במשום להרצות כבוד החורב וכיון שבתחלה התנהגו ברשות כהנים והי' מנהג ותיקון א"כ שוב כל הכהנים הבאים אח"כ אל הקבל אפי' ממקומות אחרים ע"ד המנהג הם צאים ככל ענינים כאלו וכו' אצל לחדש מנהג צלי רשות כהנים מאן ספין ומאן חשבו וצגס לתקן כן בתמידיות ולא בזמן ידוע וקריאח ידוע א"כ בעלת וקידשחם וכו' ע"ש וגם בגלון בעל ברך טעם בהגותיו על אור"ח כתב דהתם לא היב רק משום שכתקנה לא היחב רק על זמן פרטי ואפי"כ כתב שטוב יותר שיאל הכהן וכמו שכתב המג"א אמנם בסתם ודאי אסור לקרא ישראל נגד כהן ומי שעושה כן ציעל מ"ע של וקדשתו ועיין בחינוך מ' רס"ע דס"ל דלא יכול למחול כלל ועיין במג"ח שם מה ששארין ועיין דריצ"ש סי' נ"ד וצכולס נראה דלא חתירו רק במקום שיש טעם לדבר ובתנאים כי"ל.

ועכשיו נביא טענותיהם אחת אל אחת למלא חשבון (א) מה שטענו שכבר עלב הישראל הכהן זה מפורש ויאל בשער אפרים שער א. ס"ק י"ד אס לא הי' כהן צביכ"ג וקרא לוי אז ישראל במקומו וצין כך נכנס כהן לצביכ"ג וכו' אצל אס עדיין לא אמר רק דברו וכו' אפי' התחיל ג"כ ברך אחב ולא הזכיר בשם עדיין כרי זה פוסק ועולב הכהן צלא קריאח בשם ומצרך דברו וכו' והלוי שפלב עומד ג"כ אצל התיצב עד שישלימו קריאח הכהן ואז קוראין לוי זה שנית ויצרך ויקרא וכן אס הוא ישראל עומד שם אצל התיצב וממחין עד שישלימו קריאח הכהן והלוי וקוראין שנית לישראל זה ומצרך וקורא וכתב צש"ח דאל"כ הוי ליה ציון ונראה דאס אין הישראל מקפיד ע"ז יכול לירד ויקרא אחר (ערוך השלחן) כרי שאפי' במקום שלא ידעו ואפי' לא הי' שם הכהן בשעת הקריאח רק שבינו וציוו צבא וכבר עלב הישראל ואמר דברו אפי"כ יפסיק ויעלב הכהן כ"ש במקום דעשו במזיד להדיח הכהנים צודאי דינא הכי דהכחן יעלב וישראל ימתין עד שלישי וא"כ טענתם זו אינה טענה.

(ב) **טענתם** כיון שהוא חול הכהן כבר הבאתי לעיל דלדידן אין נ"מ צד כפי דעת החוס' ושאר פוסקים

אס לא במקום התקנה וכפי דעת הח"ס ז"ל צפי' מהרי"ק וגם ע"ז פקפקו האחרונים ז"ל ואפי' מדינא דגמרא די"ל למחול דוקא בהסכמתו ולא בסתם וכמו שכתבתי לעיל וכהא כרי לא שאלו בכלל מהכהנים למחול.

(ג) **טענתם** דאין כאן לוי, כהן בגמ' שם אמר אצ"י נקטין אין שם כהן נחפרדב הכצילב ואמר אצ"י נקטין אין שם לוי קורא כהן איני ובאמר ר' יוחנן כהן אחר כהן לא יקרא וכו' כי קאמר' בלוחות כהן ומשמע דאין כלום מה שאין שם לוי ועיין בחוס' שם אי מיירי קודם שחקנו לצרך אחר כל העולב אמנם בשו"ת שרימ מה"ד וא"צ סי' כ"ע הביא בשם בגלון מהרי"מ צנעט

תורת העולה מדצוריו דלתקן לשנות רק לעתים מיוחדות חקנת חז"ל משום ד"ש אין חשש כלל אשר מה ימלא סעד גדול למח שחוקן כ"ח למען השלום אשר בצו"כ ובשנת צמנחא שפולים רק ג' יקרא לישראלים שלשתן וצו"ע חכ"י חקנת חז"ל קיימת להקדים הכהן ואני מוסיף שכרי מדן הש"ס בצו"כ ליכא תקנתא כלל דלא שכיחו רבים כדאיתא בגיטין נ"ט ע"ב חלל שבתוס' ושאר פוסקים כתבו דכאידנא שכיחו רבים בצו"כ כמו צו"ע ובאמת שאין כל העתים והמקומות שזים בזה וכו' ע"ש.

והנראה דס"ל למכרש"ס ז"ל דבצו"כ ליכא תקנתא כלל מדין הש"ס דכהן קורא ראשון וזה תמורה שמה שאמרו בגמרא בצו"כ קול היינו שבהן צרשותו לחלוק כבוד אבל אם לא מחל דודאי גם בצו"כ מחוייבין להקדימו וממה שכתוב ואני מוסיף נראה דס"ל דליכא תקנתא כלל דאי איתא עכ"פ לריבין למחילתו של כהן ואפשר לדחוק דכוונתו היכא דקבלו מחילתו הקבל. ועיין לקמן סימן ע"ו דנ"ה אמנם צר מן דין.

גם מה שכתב עוד שם דגם צמנחא דשנת יש לאדד דכוונת חז"ל לא הייתה אלא בשחרית דשנת וכו' ע"ש בצו"כ לא זכיתי להבין דצוריו ואדדנא מהטעמים שנתנו בגמרא נראה להדיא דה"כ בשנת צמנחא למנחה הוי דיון כן כמו בשחרית שברי נתנו הטעם משום דלא שכיחי רבים וכתבו החוס' הטעם בשם ר"ח דבחול הוי ערירי צמנחא ואלא שכיחי וא"כ זה דוקא בחול דמלאכה לא שייך בשנת צמנחא ודאי כולם הולכים לביהכ"נ והכי משמע צמנ' שנת פ' כ"ב שהלכו לשמוע דרשות וכיון שהיו כולם שם דודאי שז שייך הטעם דלמא אחי לאנלווי כמו בשחרית ולענין אין נ"מ בין שחרית למנחה בשנת, עכ"פ אפי' לדעת מכרש"ס שבהו מיקל יותר מכולם מ"מ לא קאמר חלל כיכי שבהקבל תקנו כן ולדעת הח"ס דווקא בכהסכמת הכהנים ואפשר דגם מכרש"ס מודה דבשעת התקנה לריך עכ"פ הסכמת הכהנים דלא יחלוק בזה אכל הפוסקים וכיון דלא כתב צפירוש דאין לריך הסכמת הכהנים הו' דלא לוסיק עלה וכיכי דאפשר להשוות הפוסקים משוין וע"כ לא נאמר קולא היכא דכל הפוסקים כתבו צפ"י להיפך וכולי האי ואולי ולדעת רוב הפוסקים אפי' אחר התקנה לריכים הכהנים ללאח אבל כגון דא בלי שום תקנה כלל אין שום היחור לזה והעושה כן מצטל מ"ע של וקדשתם.

סימן י"ד

אי ת"ח קודם לכהן בזמן חזה, ופתירה להרמב"ם בפיה"מ

והדי דצרי צו זכור ואזכרני מה שראיתי צמנ"ח ובשער החיים סתירת הרמב"ם ז"ל שהקשו דצוריו אהדדי שצפ"מ בגיטין הנ"ל פי' דלא כשאר הפוסקים וס"ל דצמקום שיש ת"ח ת"ח קודם ואפי' בזמן הזה רק כשיכיוו הכהנים והלוים והישראלים כולם במדרגה אחת צמנחא

ז"ל כשיכיוו מזמן שלא ה' צביכ"נ לוי בשעת הקריאה ה' פוסק שיאל הכהן מביכ"נ כדי שלא יטעך הכהן נצרך צ' פעמים וזה דמבואר בש"ע כהן שקרא ראשון יצרך שנית היינו דיעבד אבל לכתחילה לא יעשה כן, והנה מה ה' לכאורה ראי' לטענתם הנ"ל צרם גם דא לא תסחייע לכו דברי החס ע"כ מהר"ם הנ"ל לזה להכניס שיאלו ואולי לא יאלו דודאי ה' קוראין אותם לעלות אפי' אין שם לוי דאל"כ למה לזה ללאח וכמו שכתב המג"א אמהרי"ק הנ"ל בנאחתי דצוריו לעיל רק מכה חומרא יחירה נכג כן דלכתחילה לא יעשו צרכה שאינה לריבך לשיטתו כמ"ש החוס' חולין דף פ"ז דאין לגרום צרכה שאינה לריבך ועיין שו"ת מהרש"ם ח"א מה שכתיר צרם צסי' א' ועיין נקמן סי' (עו, לו) משא"כ הכא לא שאלו כלום מהכניס וזה ודאי אסור.

ובר מן דין הגאון מהר"ם שייך צאו"ח סי' ס"א חולק אמהר"ם בנעט הנ"ל והוכיח ממכה מקומות צראיות צרורות דאין חשש צרכה לצטלה וכ"כ בשו"ת אמהרי"א חאו"ח סי' מ"ב ועיין בש"ר שפסק כן אפי' צר"ח שכליו כופל מה שבהן קרא ואפ"כ יעלה אפי' לכתחילה וכן פסק בגאון ר' מאיר ארי"ק באמרי יוסף שלו ובצו"ה ראי' מתוספתא וכן נראה לענ"ד ראי' ממה שהביא בספר המנהיג מר' נטרנאי גאון דדוכתא דמנלי ציב עשרה וליה צהון שצטב דידעו למיקרא צסי"ח קרי כל צצרא דידע למיקרי תרי זמנין שפיר דמי דלא לצטל מנהג ישראל ולא ליצטלן צרכות ולאשמיעין להבך דלא גמירי ואין צזה משום מוציא שם שמים לצטלה כרי שזה לא הוי צרכה שאינה לריבך. אמנם אינה ראי' כ"כ דדלמא חסם כדיעבד דמי כיון שאין כהן מי שידע לקרות וכדי שלא לצטל מנהג ישראל מותר וממילא אין ראי' כ"כ ג"כ מה שהביא באמרי יוסף ואין ספרו צידי לעיין צו מ"מ הלא נראה דכולם פסקו דלא כמהר"ם בנעט ואפי' למכרש"ס עכ"פ לריך לשנות הכהנים חוזה וצלאו כהי אסור וק"ל וכיון שכן נפלה גם טענתם שלישית.

וראי'תי צה' מכרש"ס ח"א סי' רי"ד שבהרי"ר הרבה צדון זה וביא שם ת' מהר"י לבית לוי שגשאל צעיר שה' שם מחלוקת ודצרי ריבות ע"ד קריאת עשרת הדצרות וי"ג מדות וכדומה והעלה דכיון דכל התקנה היכא דכהן מוחל מפני ד"ש דלא ליחי לאנלווי יכולים לשנותה כל היכא דשייך חשש ריב וקטטה וצלבד שלא לצטל תקנת חז"ל לגמרי וגם אין לחוש לפגמו של כהן כיון שהכריחו התקנה צפירוסם ומינכר מילתא דמשום הסכמתם לשכך הריב נעשה כן וכו' ולירך שם מה שכתבי זמן הזה אינם כהני ודאי ואף דמ"ש מהרש"ם סי' רל"ב לנרף דין זה מה שנוגע לכהן עצמו לענין פסולי כהונה הוא תמורה דכיון שהוא עצמו החזיק את עצמו ככהן שאחרי"ל ודינו ככל דצר ככהן ודאי אבל אין לדין לענין אקדומי חזי לאגטרופי ספק זה עכת"ד וע"ש צסי' ל' מה שכתב עוד צזה ועיין מג"א חו"ח סי' ר"א סק"ד זאת

ז"ל שוב ראיתי ברמב"ם פירוש מה"מ כי"ח ש"י ז"ל
בכל קריאה וקריאה מאלו כהן קורא ראשון ואחריו לוי
ואחריו ישראל ומנהג פשוט הוא היום שאפילו כהן ע"כ
קודם לקרות לפני חכם גדול בישראל וכי ע"ש ונראה
בדולח דחזר בו ממה שכתב בפירושו לגיעון ועלה סמכין
וחמור על הגאון מהרש"ם ז"ל שלא הרגיש בזה ודו"ק
ומיושב נמי מה שתמה שם אחריו"ש ז"ל שכתב דברי
הרמב"ם מסכ"מ וכתב עליו אל לא הרגיש בסתירה דבריו
ולדעתי לולי דבריו ודאי הרגיש רק כתב כן לפי שראש כן
בד החזקה וכמו שכתב הרמב"ם דברי הרמב"ם הג"ל
בסופו ולכן לא אשגח בפס"מ הג"ל ואדרבה אני חמם עליו
ז"ל שלא הרגיש בדברי הרמב"ם הג"ל זה אי אפשר לישב
בשוב הג"ל.

ועיין בתשובות נגדי כהונה אור"ח סי' ג' מה שהאריך
ברכה לישב דברי הרמב"ם ז"ל ממה שהקשה עליו
הפרי"ח והבאר שבע ולדינא הטלו ג"כ לאיסור ע"ש ועוד
עיין בעור יו"ד סי' כ"ח וב"ח שם ובמגילת אור"ח סי' ר"ח
סק"ד ובדברי ע"ס הגאון מוהר"י שטייף ז"ל אמר לי
שגם בדבריו החמירו בזה וגם אני הוציאתי קבלתי כן וכן
ראיתי ג"כ בערוך השלחן שכתב הרב ב"ח ע"ש.

כ"ד נפש שפלה המצפה לא"ל גדול ונורא שיוציאו
מצרה לרוחה ונאמר לפניו שידה חדשה בביאת ב' נפלי.
אני הצעיד מנשה הקטן

סימן ט"ו

בהן מוחל אי צריך לצאת מביה"ב כמחרי"ק

כ"ה למטמונים ברקלין ג"י יצירא תשי"ח לפ"ק.
יעקב איש ת"ם יושב אוהלים, נחלת ד' תורה תמימה
מתולה ארץ על בלימה, ה"ה ידיד ד' וידידי הרה"ג
חוב"ב יפפת' בנשיק וכו'... כש"ת מוה"ר יעקב צבי הלוי
יוצרי"ז שליט"א.

אחרש"ת"ה נאכזה רב ונאכזה עולם כגני בזה צחוד
רבה עבור ספרו היקר מהרש"ד"ה אשר
הוליא לאור מאת כ"ק זקנו הגאון ז"ל וכמה לא חלי ולא
מרגיש גברא דמרי' סייט שזכר להיות לו נכד אשר יודע
עך המטמונים וכמה צעוני"ה מזדיק הדור הראשונים
אשר נאכד זכרם כמעט אחר החורבן ואשרי לנכד שזכר
בכה הזקן ואשרי הזקן שזכר לנכד כמותו ועליו שפיר לומר
אשרי ילדוהו של צדיק את זקנותו, ורק לאות שעינית
בספרו היקר אליג כאן איזה בערות מה שעלו צמחודתי
בהשקפה ראשונה בלי שיכ"י שכות הרבה לעיין בספרים
כעת.

בתשו"י"א חאו"ח באמנע התשובה בשוב דברי המהרי"ק
כתב לאמר לפי מנהגו דכשהכין מוחל קריאה
ראשונה אין נוהגים ללכת ומהרי"ק כתב דכופין אותו
ללכת ובגאון ז"ל כתב לפי דעת המהרל"ח ז"ל בבהותו

ולא יהיו קולם יותר חכמים מקולם אז תחזיר הקדמת
היום כהן קודם ואחריו לוי ואחריו ישראל וכתב אפי'
כשהכין ראוי שיקרא ראשון וכגון שאין חכמים גדולים
ממנו אם החיר לישראל שהוא כמותו או פחות ממנו
שיעלה ויקרא הכמות בידו אלל אסרו חכמים זה מפני
דרכי שלום לפי שיתחדש מזה המחלוקת וכי' ובספר המלות
מורה נ"ב כתב המורה הל"ב הוא שגונו לכבד זרע אהרן
לפארם ולנשאים ונשים מדרגתם מדרגה קודמת וראשונה
ואפילו ימאנו לא נשמע להם כי זה כולו הגדולה להם
יתברך אחר שהוא לקהם וברכס נעבודתו ולהקריב קרבותיו
וכוא אמרו יתברך ויתעלה שמו וקדשתו כי את לחם אלקי'
הוא מקריב וכי' וזה הפי' וקדשתו לכל דבר שנקדשה
לפחות ראשון ולבדך ראשון וכי' הרי מבורר דס"ל דאפי'
ימאנו לא נשמע להם גם לענין כבודם בפחיתת זה סותר
מה שכתב בפירושו.

ורענ"ד מראה לישב דודאי אהנו מחוייבין לקדשו לפחות
ראשון ואפי' אי ימאן רק הכהן אם רואה אה"כ
מוותר לתנו לאחר הכמות בידו וכמו מהמות כהונה ליעול
מנה יפח ראשון וכדומה דודאי אהנו מחוייבין לנתנו לבדן
ואפי"ה אי רואה שוב לנתנו לישראל הכמות בידו ואהנו
קיימנו המורה של וקדשתו בנתינתו וה"נ עליו מוטל
החויב לקראו וזהו אנו מקיימין וקדשתו ואי צ"ע שוב הכהן
למחול לאחר הכמות בידו ונותן לו משלו דלנו כבר קיימנו
כמי' של וקדשתו וס"ל להרמב"ם דאין כוונתו שיקראו אותו
דוקא קודם רק כיון שאנו נותנים לו הכמות בידו לתנו
למי שיראה ואי לאו דהחיר לו לעלות לא ה"י עולה ממילה
זה הוא הוקדשתו ועולם דברי הרמב"ם כהוגן שוב ראיתי
במהרש"ם הג"ל שכתב כן בשם מהר"א לז"כ הג"ל ועיין
בתשובות המיוחסות להרמב"ם סי' ר"ל.

ומהרש"ם חיון דבפס"מ מיירי אם מוחל לפעמים מהני
מחילתו דמ"מ צ"א זמן כבודו במקומו מונח
אלל אם ימאנו בכל הכבוד לעולם אז לא נשמע לו וכדאיתא
בכ"ג בחולין קל"ג גבי אב"י לענין קבלת מתנת כהונה
ע"ש ולפי' חירולו לכאורה עיקר חסר מן הספר דברי
הרמב"ם ז"ל כתב בסתם אם החיר לישראל ומי יאמר דלא
החיר לעולם ודו"ק ועיין ש"ך יו"ד סי' רמ"ז ס"ק י"ד
ובבזר יבחר.

ומה דקשה לענ"ד בדברי הרמב"ם בפס"מ גופא הוא מה
שכתב אם החיר לישראל שהוא כמותו או פחות ממנו
שיעלה ויקרא הכמות בידו ומדכתב או פחות ממנו משמע
דאפי' אינם במדרגה אחת יכול הכהן למחול וא"כ אם
יהי' הכהן ח"ח גדול יכול למחול לישראל שאינו ח"ח כמוהו
או אם יהי' הכהן ח"ח מקלם יכול להחיר לישראל ע"כ
וכרי' לעיל סייס דח"ח אפי' ישראל קודם בכל ענין וכי"ש
ח"ח כהן וא"כ איך יכול להחיר לישראל שהוא פחות ממנו
לפי שיעתו ז"ל וברי חכם שקרא לפניו אפי' כה"ג ע"כ
חייב מיחב כדאיתא צמגיל ב' פירוד וכ"ש כהן שכתב
לקרוא לפניו ישראל פחות ממנו ול"ע ועיין בריב"ש סי'

על בעור או"ח סי' תרע"א אות ד' שלא חששו למראית העין הנה הם עכ"פ לריך נומר שעשה שנה ככונן ח"כ יחשדוהו יותר ח"כ חף אלו נאמר דעד כאן לא כתב בטו"ז שיש נחוש אלא דוקא בחטיות בור"ה אשר מנהג חשכנו בהתענות כמבואר בטו"ח סי' תל"ב וכו' כשאנינו עונה גריך ענ כרחק נומר שפורש מן הבכור ע"כ לא יחשדוהו שאינו מתענה אלא יאמרו שנתכרר שהוא חג ונענים הוא מתענה דמכיו חיתי ימחול אבל כשיש לנו מקום נחנות במחיצה מכיו חיתי נומר שהוא חגל ויאמרו שמחג ע"כ כיון שיש נחלות בפרט בבור"ה וכו' ע"ש.

ורפ"ע ד' דבריו הקדושים ל"ע חדא בעיקר טעמה דכתב יחשדוהו שהוא פסול ולא יאמרו שאינו מתענה ולפע"ד אדרבה אמאי יאמרו שהוא פסול והנה הוי דן את כל האדם לכף זכות צדי ומאחר דידוע דהני חטיות אינם מעיקר דינא אלא מכה מנהגא בעלמא וכמו שכתב שם המכרי"ק בעלמו ואינו ידוע מעיקרה על מה נחקן וגלו כל אדם מתענה בו ודאי עוב לנו נומר שהוא ג"כ אינו מתענה מלאמר שנתכרר שהוא כהן חלל פסול לעלות לחורב דזכ פסול דאורייתא ומכ שכתב דכשאנינו עולה לריך על כרחק נומר שפורש מן הבכור כה"ג לא מקרי פורש מן הבכור דכולי עלמא ידעי דלאו כל אדם מתענה חטיות אלו ואינם אלא מנהגא ועל זה וכיוצא בזה לא נקרא לפע"ד פורש מן הבכור ועיין מש"כ הראב"ד בסוף המים דעים. **אמנם** בר מן דין בדברי מכרי"ק ח"א לפרש לפע"ד כסברת הגאון ז"ל שכרי המכרי"ק ז"ל כתב שם ח"ל בפרש ט' ואע"ג דפשיטא דאי לאו משום החטיות לא ה' הכהן ראוי למחול על כבודו אפי' בבור"ה כדפי' ר"ת וכו' הרי שכתב המכרי"ק ז"ל דהכהן לא ה' ראוי למחול על כבודו אפי' בבור"ה ומשמע דאפי' אם רואה למחול אין בידו אפי' בבור"ה וצבור"ה משמע אפילו כשאין כאן שום חטיות וליכא למיחשדי' בכלום אפי"ה אין בידו למחול אפי' אם יראה דר"ח בבור"ה סתם משמע.

ג מה שכתב שם עוד ח"ל וגם על ראיות המג"א נגד הכה"ג ג"כ יש לומר דשאני עובדא דמכרי"ק כיון שבי' מערער בחללה שלא למחול אם ישאר ואעפ"כ יקרא אחר אז יש חששא כמבואר בערבי פסחים בש"ס וכו' והגראח דס"ל להגאון ז"ל דאם באתה לא ה' מערער בחללה כוח מחילתו מחילה אפי' לדעת המכרי"ק ז"ל ולא צדי לנאת אבל ממכ שכתבתי לעיל לישנא דמכרי"ק ז"ל דלא ה' הכהן ראוי למחול משמע ברור דאין בהסדרן מחמת שלא ראה למחול אלא דאין זה בידו למחול על כבודו מפני תקנת חז"ל.

והנה בעיקר דברי מכרי"ק נחקשיתו זה כמה שנים לפני דעתו דאין הכהן ראוי למחול אפי' אי צדי מטעם תקנת חכמים ח"כ האריך כתב לקמן דמפני תקנת הקהל מוזילין אותו וקוראין ישראל תחתיו וכי האריך אפשר לקבל לחקן תקנה כזאת שהוא נגד תקנת חז"ל שכל תקנו דכין יקרא ראשון ולא ימחול וזה הקהל וחקן תקנה

להזילאו ולבעל תקנת חז"ל וכו' חלק תקנת הקהל על תקנת חז"ל. ואמרתו בסי"ד בתש"י אחרת לרצ אחד דבאתה מפני קושי' זו דאין כח ביד הקהל לחקן תקנה לבעל תקנת חז"ל המזילאו ענה אחרת דכח מקיימים תקנת חז"ל וגם קוראין למי שרואים וכו' דודאי יש כח ביד קהל לחקן תקנה ולומר מי שיצא צדיכ"ג שלהם ומי אסור לבוא ומעתה המזילאו שיצאו כהנים לצידיכ"ג שלהם אבל מחוייבים לנאת בשעת הקריאה ותקנה זו בידם לחקן אמנם ממילא כשלא יהי' צדיכ"ג שוב לא יכלו לקראו ראשון אבל זה אינם יכולים לחקן שימחול הכהן על כבודו דא"כ הוה תקנתם נגד תקנת חז"ל דאסור לו למחול ע"כ הם החקינו שכתב ינא וממילא לא יקראוהו וא"כ באתה עד שלא ינא מחוייבים לקראו מפני שאין בידו למחול ולכן אמר המכרי"ק דכופין אותו להזילאו מכה תקנת הקהל שחקנו להזילאו כל הכהנים בשעת קריאת החורה אבל למחול אין בידו כמו שכתב לעיל.

ובזה מיושב נמי מה שחקשו האחרונים ז"ל על המכרי"ק ז"ל דהוא"ה זו למכ מאחר שהוא תקנת הקהל שלא לקרות הכהן ראשון אמנם לפי מה שכתבתי בסי"ד ינא דודאי קהל אין להם לחקן תקנה כזו אלא דעיקר התקנה הינה להזילאו אף אם אינו רואה אבל לכופו למחול אינו מועיל כלום דאף אם מוחל בדרגו העוב אינו מועיל לדעת המכרי"ק ז"ל.

אמנם לפי דעת הכה"ג ושאר אחרונים ז"ל דס"ל דאפי' הכהן צדיכ"ג מותר לקרות ישראל במקומו לכאורה תקנה דמנא לבו לקבל כח לחקן תקנה לבעל תקנת חז"ל שכל אמרו דכין אין בידו למחול וכו' ח"כ יש ביד הקהל לחקן שיקראו ישראל ראשון כיון דאין בידו למחול על כבודו אף שכתב מחל ועכ"פ אפי' בשעת התקנה מחלו מ"מ אין המחילה מועלת כלום לפי תקנת הש"ס ונלפע"ד לומר לשיטתם ז"ל דהם מפרשים דהא דחקנו חז"ל דאין הכהן ראוי למחול על כבודו היינו דוקא כשהוא רואה לחלוק כבוד לשום אדם מיוחד ולמחול לו על כבודו ככה"ג חקנו חכמים דאין בידו למחול דחיישינן לאנאוי דיאמר השני מחול לי נמי ואנא נמי קרינא ברישא כדרך שמחלת לפלוגי ואם לא ימחול לו אז אחי לאנאוי כדדי' כשימחול לזה ולא לזה אבל הכה דהכין מוחל לכל הקהל ולא ליחידים היינו שהקהל מחנכ עם הכהנים באלו ימים ואופנים כגון כשיש ברית מילה או ג' חיובין אז יקראו ישראל במקומן וימחלו הם על כבודם מהשתחא על זה ועושין כן לעולם בלי הבדל יהי' מי שיבי' כה"ג שפיר מצי למחול דכה"ג לא חיישינן דילמא אחי לאנאוי כיון דאין המחילה לאדם פרטי שיצא לאנאוי עמו אלא המחילה לכל הקהל וכה"ג לא הוה תקנה נגד תקנת חז"ל דחז"ל לא חקנו אלא דאין כח ביד כהן למחול לאדם פרטי דחיישינן לאנאוי אבל למחול לקבל דליכא משום אנאוי לא גזרו ובידו למחול ושפיר מיושב דהאריך יש ביד הקהל לחקן תקנה כזו ואפי' כשהוא צדיכ"ג ואינו לריך לנאת דברי

הפוסקים דלרוב בשבת הוב כמחלל שבת חלילה ולדבר מזה מותר לרוב והיה אצרכם רץ לדבר מזה ולישראל שרי ולעכו"ם הוב חלול. ובשם הגאון מאוסטרואולא שמעתי מכ"ק אדמו"ר מקלויזענבורג שליט"א שלבשו עלית קטן עם זיגית דהליות הוי משא לעכו"ם דלא בעלו לגבי בגד ולישראל בעלו לגבי בגד משום מזה. ובהפלאה ראיתי שפי' דעשו מלאכה בע"ש וצומצ"ק ובישראל היום הולך אחר הלילה ובעכו"ם הלילה הולך אחר היום ולשיעמו ל"ל יומם וליילה לא יבצתו היינו או יום או לילה אצל יום לבדו או לילה לבדו מותר לשבת דאי נימא אפי' לילה לבדו או יום לבדו לא יבצתו לא אחי שפיר תירונו ודו"ק. עוד יש לאלקו מילין ולא אאריך רק משום יגדיל תורה ולהרואת חשיבות דבריהם הקדושים.

סימן י"ז

בשביל כמה אנשים מצויאם ס"ת לקרות

עוד כתב שם בחשובה י"ג על דבר השאלה דהצבור כבר שמעו קריאת התורה אצל יש אחי אנשים שלא שמעו אם מותר לקרות בשבילם אחרי שחיי אדם כלל ל"א מסופק אם רשאים להוליא ס"ת בשביל אחי יחידים וכתב דלפי המבואר במג"א סוף סי' מ"ט שם משפטי שמואל שאסור לא ידע מקום ספק לזה וכו' ושם הביא תשו' מהרי"א אסאד או"ח סי' נ"א דפעם אחת לא שמע הוא עם עוד שני גאונים קרה"ת ביום ז' בשחרית ובתפלת במנחה קיבץ מנין עשרה וקראו בקריאה של קרה"ת אם כי לא הי' רק שלשה אנשים שלא שמעו בקריאה ותמכ שלא זכר לא מדברי משפטי שמואל ולא מחיי אדם כלל וסיים ועל כל פנים אין לעשות כן אלא אם ימלאו ז' אנשים שלא שמעו עדיין קריאת התורה וכו' כן נראה לי ע"כ.

ורפ"ע ד"ר נראה כדעת מהרי"א אסאד דאפי' בתלחא סגי וראי' ממך דאיתא בארחות חיים לברא"ה מלוניל בה' תענית סי' ע"ו ח"ל ואז"ל ולתענית לצור צעי ג' מתענין לעבור לפני התיבה וכו' וכן פסק ברי' נתן שבתענית לצור די להם בג' מתענין להתפלל תפלת תענית ולהוליא ס"ת ולקרות צפרשת תענית ע"כ, וכן הביא בב"ח או"ח סי' תקס"ו שם ספר האגודה ע"ש והנראה דעת האו"ח ובר"ג ז"ל ורבו דבג' מתענין קוראין שבתענית לצור וע"כ מפני דבג' מתענין כבר יש כאן חיוב קריאה אף דאחר הקהל אינן מתענין ומינה דה"ה בדין מאחר דאיכא ג' שלא שמעו קריאת התורה מותרין לקרות בתורה דכ"ש הוא מת"ל דאי לאו המתענין ליכא כאן שום חיוב קריאה כלל על הצבור ואפי' בג' מתענין עושין כחיוב כ"ש בצו"ה וציוס שיש בו חיוב קרה"ת מכה תקנת משכ ועזרא ודאי אי איכא תלחא דלא קראו מותר לקרות בשבילם חו' ראי' גדולה לדעת הגאון מהרי"א אסאד והגאונים דעימיו.

מחל על כבודו וייליאה זו למח חז' לפע"ד נכון בס"ד, ומיושבים בזכ כמה קושיות מהאחרונים ז"ל וגם מנהגנו שאין ככהנים נוכחים ללחא ובאמת קתא מעין לזה דברי הח"ס ז"ל וגם דברי זקנו ז"ל דר"ה על כן אמנם לדידכו לריך ליש קושיתו דהאריך היו יכולים לנהוג כן בתחלת התיסדות והלא לא הועיל כלום לפי סברת המהרי"ק ז"ל ולפי מה שפירשתי נוחא בס"ד. וצפרע לפי מה שכתב זקנו דר"ה ומעשה ח"ל ואין כאן קדושת כהונה כלל והדברים מתמיכים קדושתם לביבן אזלא ודו"ק.

ורפ"י מה שכתבתי בס"ד מיושב נמי מה שהקשה שם בתשו' ע"ו בסברת הח"ס ז"ל דאם פעם אחת נעשה בבסכמת כהנים וכו' שוב אין ציד כהנים בבאים אחריהם לשם למחות וצעי טעמא למח ע"ש ולדידי כיון דמחלו להקבל שפיר הוב מחילה גמורה ויש כח ציד הקבל לתקן שלא יקראו לכהן ראשון ולקבל יש ציד ככהנים למחול וממילא בבאים אחריהם על תקנת הקבל הם באים ובתקנת כיון שנעשה צדיתר הוב תקנה א"כ כל כהן כזה אחריו על דעת תקנת הקבל הוא צא חז' לפע"ד צדור. עוד כתב שם כ"ש בכהן עולה ראשון שאינו רק מפני דרכי שלום באמת איכא מ"ד דס"ל דהוי דאורייתא והביאו מהרי"ק ז"ל אמנם לדיוא נראה דג"כ ס"ל דקוי"ל דהוב דרבנן ע"ש.

סימן ט"ז

האבות האידך שמרו שבת למ"ד רדין ב"ג להם

ובתשובה ל"ד פלפל בחכמה לדעת הפרשת דרכים דהאבות לא ילאו מכלל ב"ג האידך שמרו את השבת בא גוי ששבת חייב מיתח ולפע"ד דוחק גדול דחקו בני גאונים בחירולם ז"ל וצפרע שגראה שם לפי חד תירין דמלאכה דרבנן לא הוצרכו צה ואין קוי"ל קיימו האבות אפי' עירוב תצטילין וכבר אמרתי בדרך רמז, "עקב" אשר שמע אצרכם צקולי דאיתא צספר ידי דוד שקצץ כל תקנות חז"ל ומנינס, "קע"צ" ואמרתי בדרך רמז, "עקב" היינו אוחיות קע"צ אשר שמע אצרכם דגם כל התקנות חז"ל שמע אצרכם ושמר אותם, וכשאני לעמתי הי' נלפע"ד לפי הפוסקים דבן פקועה לא צעי שחיטה אפי' מדרבנן מפני מראית העין ולצ"ג אסור משום אצר מן החי ושחטוהו האבות בשבת ואכלו ממנו צשר אומלא ועשו כן בכל שבת ששחטו בן פקועה דלישראל לא הוב מלאכה דמותר לתחוך צשר אומלא לאכלו בשבת ולצ"ג הוב מלאכה דכרי מוליאו מכלל אצמכ"ה וא"כ קיימי את השבת ממ"נ. אלא שיש לעיין משום איסור נטילת נשמה.

עוד אמרתי לפי דעת המפרשים דאצרכם כה"ג הי' וכו' מקריב קרבנות בשבת דלישראל דוחק את השבת ולא הוב מלאכה ולצ"ג הוב מלאכה ודו"ק. או יאמר לפי

סימן י"ח

בח"ת בזמן המשנה לכל אחד, ישוב לקושית חפ"ז
וח"פ, אין מפסיקין בקללות

אל מע"כ ידיד נפשי האי גברא רבה יקרא חר"פ גר"ג
עבצ"צ שמו מפארים חוב"ט אי"א וכו' הרה"ג המפורסם
כש"ת מוה"ר שמואל אלכסנדר אונגדארפער שליט"א
ד"מ דמתיבתא ראשית חכמה מאנטרעאל.

אחד"ש"ה צאכצב רצב ואכצב עולם כראוי וכיאות את
קסתי נחתי בידי לאותות אכצב לפלפל ולחדד
דבריו כח"ה צמח שהקשה לרבינו הח"ס צש"ת או"ח
סי' ס"ו שהציו קושית הע"ז או"ח סי' קל"ט שמקשה
אהא דאמרו צמגילה כ"א ע"צ חנא הפותח מצרך לפניה
והחותם מצרך לאחריה והאידינא דכלהו מצרכים מלפניה
ולאחריה היינו טעמא דחקינו רבנן גזירה משום הכנסין
ומשום היוצאין וצגמ' שלהי מגילה על המשנה אין מפסיקין
בקללות אלא אחד קורא את כולן וקאמר עלה ר"ל לפי
שאין אומרים צרכה על הפורעניות ע"כ וקשה הלא צומן
הגמ' עדיין לא צרכו האמנעים ע"ש והח"ס ז"ל כחז שיש
לו צער הצרכה ליישב והעלה שם דבר חדש דאפי' צומן
המשנה ומחקנת עזאז ואפשר אפילו צחקנת מרע"ה תקנו
לומר לכל אחד שעלה לחורב צרכו את ה' המצורך רק
צרכת החורב לא אמרו וכו' והקשה כח"ה מהא דאמרו
התוס' גיעין נ"ט ע"צ צד"ה כי קאמרינן אס אין שם לוי
קורא כהן צמקום לוי וצאוחו כהן כחצו ז"ל דלפי מאי דחנן
הפוחת מצרך לפניה וחוחם מצרך לאחריה ז"ל צאוחו כהן
שקורא פעמיים שכולך ויושב צינחים דאי צע"א צמאי הוי
מייכרסא שתי קריאות והציוא ראיז לצריכיהם מתוספתא
דמגילה ולפי דעת הח"ס הלא מייכרסא שפיר שתי הקריאות
צאמיית צרכו ואמאי צפי יושב ועומד חב תמיה גדולה
ומלוח ליישב ע"כ.

לכאורה עלה בדעתי לומר ציוצב דבריו הח"ס ז"ל דאף
אי נימא דמחקנת משה מיד תקנו לומר כנ
אחד ואחד צעשה שעלה לחורב צרכו את ה' המצורך צלי
הצרכה מ"מ לא חקשה מגיעין ה"ל דיש לומר דדעת
הח"ס ז"ל דאף שחקנו לומר צרכו לכל מי שעולה אבל זה
לא חקנו אלא למי שעולה לחורב ועדיין לא צירך כלל
ואפילו צרכו לא אמר, אבל לכהן שעולה ללוי שכבר צירך
הצרכה צעליתו לכהן לא חקנו לו לצרך עוד הפעם דאין
סבירא לחקן לו לומר פעם שנית צרכו מאחר שכבר צירך
צרכתו הראוייה לו מלפניו, וצשלמא לדידן השחא דחקנו
לכל אחד ואחד לצרך לאחריה וכהן צחוכס א"כ כשקורא
צמקום לוי צריך לצרך מראשונה כיון שכבר צירך צרכה
לאחרונה וככי היתב החקנה אס קוראין אותה שנית ללא
מצרך פעם שנית לפניה ג"כ דהוי כקורא חדש מאחר שכבר
צירך לאחריה לא כן צומן כחלמוד דלא צרכו לאחריה
הצרכה הראשונה עלתה לו לכהן אפי' על הקריאה שנית

וכבר הקסתי מדברי האו"ח ה"ל לדעת הצ"ח ושאר
פוסקים צח"ל דצפי דוקא ו' או ז' וצפרט לשיטת
הצ"ח צרבינו נתן ולא זכרו מדברי האו"ח ה"ל עיין
לקמן סי' נ"ח.

שוב ראיתי צשחוי מהרש"ס ח"א סי' קע"ה שכבר שאלו
לו כעין זו והציו שם המשפטי שמואל והנוצ"י
ז"ל מ"ת או"ח סי' ע"ו שפי' דהמשפטי שמואל כתב כן
רק ליישב מנהג שנהגו שם שלא לקרות עוד הפעם וע"ז
כתב הנוצ"י דממילא צמקום שלא נהגו אין לחדש כן ונראה
דס"ל דגם המשפטי שמואל מודה לזה וצרכו יש ליישב נמי
מה דלא הציו המכרי"א דעת המשפטי שמואל ודו"ק
וחשו' מכרי"א אין לי לעיין צו נימוקו גם הצרכ"י סוף
סי' ס"ט הציו המשפטי שמואל ה"ל וכתב עליו וצאריך
מארים מנהג פשוט להוציא ס"ת וכו' וכן שמענו שנהגים
צאריך אחרת ע"ש וצאשל אצרכס או"ח סי' חל"ד נראה
דחוקך להחמיר כהמ"ש וכנה"ג ועיין צרכ"י סי' קכ"ד
וצגינת וודים הספרדי כלל צ' סי' כ"א וצרכ"י ע"ס שם.
ובתשו' מהרש"ס ה"ל הציו צשס האשל אצרכס סי'
ס"ט דמסתפק דסגי גם צאחד שלא שמע קריאה
והציוא צשערי רחמים ג"כ שער ז' ס"ק י"ח אמנם צאשל
אצרכס ריש סי' חל"ד פסק כדעת המשפטי שמואל
וכנה"ג סי' קמ"ד ול"ע וצש"ר הציו פסק הרי"ס ז"ל
לקרות אפי' צג' וכ"כ צש"ת פרי השדה ח"צ סי' ל"ז אות
צ' וכן פסק צש"ת תורת יקותיאל סי' נ"א ולכאורה ל"ע
מדברי האו"ח ה"ל דצפי עכ"פ ג' וצג' סגי ואפי' צתעניית
צבור ולמ"ד צאחד סגי חקשה מהג"ל ואפי' למ"ד דצפי
ג' עכ"פ ה' להס להציר דברי האו"ח וי"ל קצת והצן.

ובעיקר השאלה אפשר דחלוי צחקורת הציונים לחורב
כלל ע' צמלות קריאת החורב מה ענינה אס
החיוצ הוא השמיעה לדברי חורב הנקראים או צצאחמת
מחוייבים כל א' וא' לקרות רק שהקורא מוציא אותם
צקריאתו ע"ש מה שהאריך ואי נימא דהחיוצ על כל אחד
ואחד לקרוא אז אפשר דשפיר יכולים לקרות אפי' צצציל
א' שלא קרא דהחיוצ מועל על כל או"ח לקרות אבל אס
נימא דהחיוצ רק השמיעה אז וי"ל דדוקא כשכס עשרה
ככל דבר צקדושה ודו"ק כי לא צאחי רק לעורר כי יש
לדחות כמובן. ועיין מה שכחצתי (צסוי' יע) דדברי הציונים
לחורב כע"ג.

כל אלה דברי יוצאי חפזון ורק לאות שלקחתי לי עכ"פ
איזה רגעים לעיין בספרו היקר ואי"ה לכשאפנה אשנה
עוד, ועוד חזון למועד.

ידידו אהבו ומכבדו ומוקירו המצפה לרחמי שמים.
בכל יום פעמים. לשמוע בקול המבשר בנחמת ציון וירושלים.
בחרמת קרן התורה בביאת בר נפלי בב"א.

מנשה הקטן

בן לאאמיר הקדוש אליעזר זאב הי"ד

שהוא במקום לוי, ורק כשעלה לפני חדשה תקנו לומר אפי' זרכו.

וכרמות ראי' מלמתי לפע"ד בא"ח סי' ק"מ ס"ב שכחצ בעומד לקרות בתורה וצריך זכרה שלפניה וקרא מקל' פסוקים ופסק ודבר ד"ח או דברי חול לא היו הפסק ואינו צריך לחזור ולצרך וכחצ בע"ז ס"ג ולא היו הפסק דל"ד לנשחחק דלזיל ליה מעשה ראשון אבל שוחב אפילו הסיו דפחו לא היו הפסק להצריך לצרך שנית ע"ש וכ"ש הכי שלא הפסיק כלל אלא עולה מיד במקום לוי ודאי דאין לצרך שנית, והמ"א שם צסק"ד הביא בשם הצ"י והרד"א והירושלמי שאפי' הפסיק בשחיקה צריך לחזור ולצרך וכחצ עליהם שטעו כי לא קי"ל בהירושלמי דלא חשצין שחיקה להפסק (דקיי"ל כרצא דלמח מצרך ואח"כ בוצע ואין השחיקה הפסק ולא שנה שחיקה מדוצה ולא שנה שחיקה מועטת ועיין מ"א סי' ר"ו סק"ד שפסק כן להלכה בנפל הפרי מידו והצביח אינו צריך לחזור ולצרך לביש) ועיין יד אפרים שם וא"כ הכ"ז יש לומר כיון דלא צריך לאחריו כלום א"ל לצרך לפניו שניה כשעולה במקום לוי דהתקנה לא היתה אלא כשעולה מחדש והחוספות והחוספתא שכחצו דעומד וקורא ויושב מיירי במקום שהקורא הוא מי שצרך כבר בראשונה ולכן אין לו לצרך שניה כלום בהפסק לצד ולכן צפי דישב וכשיושב וצא פעם שניה היו הפסק דשיצב ודאי היו הפסק אף דשחיקה לא היו הפסק.

ומבאין יש לכאורה ראי' נכונה לדעת המ"א ז"ל דשחיקה לחוד לא היו הפסק דאי היו הפסק א"כ למח להחוספתא לומר עומד וקורא ויושב דשיצב למח לי הא בשחיקה סגי לה אלא ודאי דס"ל דשחיקה לחוד לא היו הפסק אבל ישיבה היו הפסק וחזור וקורא ועיין ברכיו יונה ברכות פ"ה דף ל' דהלוק נמי לא היו הפסק שפי' אפילו נחש כרוך לו על עקבו לא יפסיק ואע"פ שאין לו להפסיק ולדבר אפי"ה יכול ללכת כדי שישליכו מעליו שלא מנינו הליכה שנקראת הפסק בשום מקום ע"כ ועיין ע"ז א"ח סי' ק"ד סק"א. וצ"ה לפע"ד ליישב דהירושלמי לשיטתיה דהירושלמי פ"ד ה"ג לא הזכירו כלום ויושב שכחצו היה יודע אחד את כל הפרשה קורא את כולה ולא הזכיר כלום שעומד ויושב והקרבן עדה שם כתב קורא את כולה וחולק להצבעה כדלקמן והחם לא הזכיר הא דיושב וי"ל דהירושלמי לשיטתיה דס"ל דשחיקה היו הפסק ולכן לא צפי יושב כלל דשחיקה לחודה סגי לחלוק להצבעה קרואים דהיו הפסק אבל החוספתא אחיא אליבא דהילכתא דשחיקה לא היו הפסק ולכן צפי עומד וקורא ויושב וא"א צעין אחר לחלוק להצבעה קרואים.

ואפ"ש לדחוק קל' דאפי' אי נימא דשחיקה היו הפסק מ"מ היכר ודאי לא היו דלשצבע קרואים צעין היכר נמי לצד מההפסק וא"כ אפשר דהירושלמי מודה דצפי היכר ציציבה ועיין רמב"ם פ"י"ב מה' חפלה דאפילו צמן הזה שמצרך לפניו ולאחריו צריך לירד ולעלות צין קריאה

לקריאה וי"ל דהוא מעטס היכירא וק"ל וצחלוק הנ"ל הי אפשר לכאורה ליישב שיעת הח"ם ז"ל אלא שאף דחלוק נכון הוא אבל אינו אמח אליבא דהח"ם ז"ל. והח"ם ז"ל צעמנו הרגיש בקושיית חת"ה צחי' לגיטין הנ"ל וחוי' באופן אחר ולזה העיר לי ידיד נפשי הרב"ג המוצחק מוהר"א וילנער שליט"א ר"מ דשיצבתו דהחם סופר בחידושי לגיטין הרגיש בדברי החם' הנ"ל וכחצ דהרמב"ם צפי"ב מה' חפלה פסק דאפילו צמן הזה שמצרך לפניו ולאחריו צריך לירד ולעלות צין קריאה וקריאה ע"ש ולהחם' ז"ל דס"ל כיון שלא צריך צרכה אחרונה על מה שכבר קרא לא היו הפסק אלא"כ ישב לו צמחים וכו' ע"ש וכחצ דבאמח מצרך גם זרכו שחי פעמים ודלא כמו שכתבתי לשיל ונראה שדברי השצלי הלקט דחקו לומר שמצרך שחי פעמים זרכו כיון שהשצלי הלקט נתן טעם להצבעה ברכות שהם נגד שצבעה זרכו שצצבע ע"ש, וממילא מיושבת נמי קושייתו מה שהקשה עליו.

בר"ם צעיקר קושיית הע"ז והח"ם ז"ל חמכני הרבצ דנעלמה מינייהו לפי שעה דברי ירושלמי מגילה פ"ג ה"ז לוי בר פסטי שאל לרב הוגא חילין ארוריי מה דיקרינן חד ויצרך לפניו ולאחריו א"ל אין לך טעון זרכה לפניו ולאחריו אלא קללות שצחורת כהנים וקללות שצמשה חורה ר' יונתן ספרא דגופתח נחח להכא חייא לצר אצינא ספרא קרי שירת הבאר ומצרך לפניו ולאחריו א"ל ועצדין כן א"ל ועדיין את לזו כל השירות טעונות זרכה לפניו ולאחריו ואשחואיל לרי' סימן אמר לך ר' סימן בשם ריב"ל אין לך טעון זרכה לפניו ולאחריו אלא שירת הים ועשרת הדברות וקללות שצחורת כהנים וקללות שצמ"ח וכו' ע"כ ופי' השו"ק חולין ארורין וכו' נ"ל דה"פ דכל השירות טעונין זרכה לפניו ולאחריו כדחתיא בסמוך אפי"ג דתנן הפותח בתורה מצרך לפניו והחוסם מצרך לאחריו מ"מ שירות שאני והקללות דין כשירות דכשם שהוא מצרך על הטובה מצרך על הרעה ומצבי ליה אם הארורין דין כשירות ומצרך לפניו ולאחריו אי לא ומשני דאין צריך זרכה לפניו ולאחריו אלא קללות שצמ"ח וצמ"ח ע"כ. ובק"ע שם ח"ל פי' ועצדין כן וכו' עושין כן שמצרכין לפניו ולאחריו הא הפותח הוא מצרך לפניו והחוסם מצרך לאחריו ועדיין, את לזו, ועדיין אחכ צריך לדין זה הא דבר פשוע הוא דכל השירות מצרכין לפניו ולאחריו ה"ג צמ"ח סופרים אשאלת לרי' סימן נשאלה שאלה זו לרי' סימן ע"כ.

ורפ"י דברי הירושלמי הנ"ל לא קשה מידי קושיית הע"ז והח"ם ז"ל דמה שקשה ליה מדר"ל שאמר לפי שאין אומרים זרכה על פרעניות והקשה הא צמחתי לא זרכו האמנעים לא קשה דודאי כדצרי כן הוא דהאמנעים לא זרכו אבל שירות והקללות שאני ועליהם מצרכין אפילו האמנעים כדרי' סימן ולא היו מפסיקין מדר"ל דאין מצרכין על הפרעניות וזה לפע"ד ברור צפי' בגמ' ומיושבת צמחתי קושייתם ז"ל ומלמתי וראיתי לרבינו הגאון עקיבא

סימן י"ח

החיוב קריאת התורה ולא השמיעה, תמיה לציונים לתורה

בציונים לתורה להגאון מהר"י עגל כלל ע' פלג ונסתפק במלות קריאת התורה מה ענינה אם החיוב הוא אך השמיעה לדברי תורה הנקראים או שצאמת מחויבים כל אחד ואחד לקרות רק שהקורא מוסיף אותם בקריאתו והאריך שם הרבה להביא ראיות לכאן ולכאן ע"ש ולפע"ד לאחר נשיקת פער רגליו להאי גאון ז"ל הדבר מפורש מפי פוסקים ראשונים ואחרונים דהחיות על כל א' וא' לקרות ח"ל התוס' חולין דף פ"ז ע"א בד"ה וחייבו ר"ג ליתן עשרה זכובים וכו' ואחד שעמד במקום חבירו לקרוא בתורה פטור (מלינת עשרה זכובים) בלאו האי טעמא ואפילו תפס מפקין מיניה משום דכולם חייבים בקריאת התורה וכן פירש ריב"א ואפילו עמד במקום כהן דהא דרשנין צנדרים (דף ס"ב) וקדשתו לכל דבר שנקדושה לפתוח ראשון ולבצר ראשון אסמכתא הוא ע"כ.

דרי' צרור מיללו התוס' והריב"א דכולם חייבים בקריאת התורה ולא בשמיעה דאין לומר דמאי שאלוהו בקריאת התורה היינו אפי' ע"י שמיעה לדברי תורה ע"י המקרא וכוונתו צעיקר דין שמוחייבין בקריאת התורה היינו לשמוע או לקרוא דא"כ אכתי קשה למח לא מחייב ליתן לו עשרה זכובים הא אין מוטל עליו בקריאת דוקא אלא השמיעה וכיון שעמד במקום חבירו לקרוא תפס מחבירו מלות הקריאה וישלם לו עשרה זכובים א"י דהדברים כפשוטן דכל אחד מחויב בקריאת דוקא ולא בשמיעה וזה פשוט. ויותר מבואר בדבר בראש"ש ז"ל שם שכתב ולענין קריאת התורה אם עמד אחר שלא קראו החזן אף בארץ (שדין שם צ"ד סמוכין) היה פטור דבקריאת התורה הכל חייבין וקריאת החזן אינו אלא כי כיכי דלא ליתא לאינאוי ואפילו אם עמד ישראל במקום הכהן אין לחייבו וכו' והרי שדיק לכתוב רבינו הראש"ש דקריאת החזן אינו אלא כי כיכי דלא ליתא לאינאוי אבל אי לאו הכי החיוב על כל אחד בקריאה ממש ולא השמיעה וזה צרור ואמת בס"ד.

והצורך יו"ד סי' כ"ח בסופו כתב ומיכה אם עמד אחד לקרות בתורה ועמד אחר תחתיו אין לחייב כי זכובים דבקריאה כולם חייבים זה כמו זה ואפי' כהן ועמד ישראל תחתיו אין לחייבו צ"י זכובים וכו' דאמרינן וקדשתו לכל דבר שנקדושה לפתוח ראשון ולבצר ראשון וליטול מנה יפה ראשון אסמכתא בעלמא הוא ולא גבין מיני צ"י דינא והד"מ שם סי' י"א כתב וכ"כ ר"ת וריב"א ואפי' קרא החזן לאחר והקדימו שני אין לראשון עליו כלום דלא אבד השני זכותו משום קריאת החזן עכ"ל. ועיין פח"מ סי' שפ"ב צ"י שם בשם ר"ת. ועיין צ"ח ופרישה צו"ד ה"ל. ומעתה הרי לן דעת כל הפוסקים ראשונים ואחרונים דהחיות הוא בקריאה ולא בשמיעה וכמו שכתבתי בס"ד.

איגר ז"ל בתוס' פ"ג דמגילה משנה ו' אמר שהקשה שם בתו"ט צדכרי בר"ן דאין מפסיקין ואולי היו מפסיקין היה אותו שצא לקרות חייב לבצר על הקללות וכו' ואפי' דבסוף משנה א' פרק דלקמן תנן הפותח והחותם מצד לפניה ולאחריה אבל כל שאר הקוראים צחורא אין מצרכין כלל כדפירש שם הרע"ב והרי יש לפניכם ולאחריכם הרבה בפרשה שנמלא שהקללות אינם נקראים בראשון ולא בחרון י"ל דמ"מ צחעניות משכחת לכו וכו' ע"ש. ובאמת זו קושיא בע"ז ז"ל.

ובתוס' ה"ל כתב ח"ל כתב הלח"מ שמהא צירושלמי רבי סימון בשם ריב"ל אין לך טעון צרכה לפניו ולאחריו אלא שירת הים ועשרת הדברות וקללות שבת"כ ושצמשת ע"כ וא"כ אף לכל הדחוקים משנתנו עולה יפה צלי גמגום ע"כ. וזו ראיה צרורה למח שכתבתי בזה"כ צישוד הני גאוני ז"ל ולי"ע שלא הרגישו בזה גם לרבינו ע"א ז"ל שהביא דברי ירושלמי בשם הלח"מ ז"ע למח הביא ממרחק לתמו ולא הביא כן דכוח ירושלמי מפורש על מקומו גם צמ"ס סופרים לכאורה משמע הכי ודי ואיר טיני. ועיין ר"ן מגילה פ"ד אמשנה הקורא בתורה לא יפחות וכו'.

ובעיקר חידוש הח"ס ז"ל כבר קדמו בזה הפניי צמגילה כ"ג בתוס' ד"ה הני שלשה שכתב שם אדברי צ"י ה"ל דהתקנה היתה שיענו ז' פעמים צרכו כנגד ז' ימי השבוע כתב אלא לפע"ד ז"ע שהרי צימי המשנה לא היה מצדך אלא פותח וחותם אולי אפי' שאלמנעים לא צרכו צרכת התורה ממש אפי' כל א' וא' אומר צרכו דעייך טפי בדרשא דהכי שם ד' אקרא בצו גודל ע"כ ע"ש וכן בוצאו דבריו צ"ל להגאון הקדוש מליצאויטש ז"ל אר"ה סי' ל"ב.

וראיתי צמדרש רב פ' ראה פ"א ד"א למח אין מפסיקין בקללות א"ר יבושע דסכנין בשם ר' לוי אמר הקצ"ה אני כתבתי על כבודי עמו אכתי צרכה אין שורת הדין שיהיו צני יתקללן ואני מתצדך כיצד אם יקרא את התוכחות קריות הרבה אין קרוי וקרוי שאין מצדך צ"י לפניך ולאחריה אלא אחד קורא את כולן כרי מפורש דלאו אלאמירת צרכו קאי רק אצרכות כולן שלפניה ולאחריה וכן הקשה צ"ל ה"ל ועיין צרש"ש צמדרש ה"ל שהביא ג"כ דברי ירושלמי גם צמ"א הקשה קושיא בע"ז ועיין צאר יעקב אר"ה סי' קל"ט מה שהעיר צדכרי בע"ז.

כל זה כתבתי בחפזי בלי עיין רב לרוב טרדות ופגעיו ונעצו הזמן הדי ירחם ומי שאמר לעולמו די יאמר לצרותיו די ונזכה ללמוד וללמד מתוך נחת והרחבת הדעת. דברי ירדו ויריד נפשו אוהבו אהבת עולם המכבדו ומוקירו ומברכו בכל מילי דמיטיב ואי"ה עוד חזן למועד המצפה לביאת בר נפלי כנפש.

אני הצעיר מנשה הקטן

סימן כ'

אחים להגבה וגלילה וקריאת התורה

מוצש"ק וישב תשט"ו לפ"ק פה ברקלין נ"י יצ"א.
טובה וברכה חיים יחולו על ראש גברא רבה ה"ה
המאה"ג וכו' ... ש"ב ידיד נפשי ח"רב בעל תריסין כש"ת
וכו' שליט"א.

אחדשכת"ה עתה נאחזי על דבר האזי הלכתי דרפי
בדרך אי מה שאמרו שאין קורין אז וכו'
או שני אחין זה אחר זה לתורה משום פ"ה הוא דוקא
לעולם לתורה אמנם להגזאות וגלילות שפיר דמי או דילמא
אין נ"מ וכו' הדין להגזאות וגלילות. ופלפלת דזכ ואמרת
לדעתך דכו"ג אין לחוש ואני אמרתי דלפענ"ד נראה דהוא
הוא ואדרבה נראה דכ"ש הוא ומאז נשכח ממני כל הענין
ועתה נחפשי בלמחות הכתובים מלחתי ומכרתי נחש פ"ה
אמרתי ארשום אחי מקומות של שבתים נח.

המרדכי דכ"ק נשם ברי"ם כתב דיכולים לקרות שני
אחים זה אחי"ז וזה דאין מניחין הוא נשכיל
פ"ה והלבוש וא"ה כתבו דאסור לקרות ד"א זא"ז דמשום
פסולי עדות נגעו דה וכתבו עדות ה' נאמנה ואחים פסולים
לעדות ניבחו ונש"ע הביא המחבר דכו"י קמ"א ס"ו רק
העטם משום פ"ה והרמ"א נשם מהרי"ל שם כתב דנאם
הוא שצניע ואחר מפטיר שלא יקראו השני בשמו. ודברי
רמ"א ל"ע דאדרבה במהרי"ל איתא היפך זה ח"ל מהרי"ל
הקפיד על העומד למפטיר בשבת ואחיו כצד קרא בחור
משום סיגא ציטא וכו' פ"ש ולכאורה נראה דמהרי"ל לא
חלק בין קראו אותו בשמו או לא רק כתב דנאם דהקפיד
ומה"ל להרמ"א לומר דדברי מהרי"ל פ"ה זה היינו דנלא
בקריאת שם מותר למכרי"ל וע"כ דס"ל לרמ"א דהעיקר
דחיישין הוא משום דבקריאת השם יודעים שכלו אחים
הם ונאם לא קראו בשמא א"כ לא ידעו ולא יצונו שם
אחים ולא יתנו לב פ"ה. וגדולה מזו ראינו שצנ"י ח"ג
דמי שר"ה בסגן לקרות לשני אחים וקרא לאחד ואח"כ
קרא לאחיו כהפסק אחר ואותו אחר לא ב"י דצ"כ
ובורח שמוחזר לחזור ולקרות אחיו של הראשון כיון שכבר
הפסיק בקריאת אדם אחר ברי דאף דלענין בקריאת עלו
ב' אחים זה אחר זה כיון שקרא שם אחר ציניכס שוב אין
קפידא וע"כ דהעיקר קפידא הוא קריאת השם מה ששומעין
המחפלים שקראו ד"א זא"ז וכיון דכאן הפסיק אחד ל"ל
דב וא"כ הכ"נ נאם לא קראו את המפטיר בשמא א"כ
שוב אין כאן קפידא וכמו שכתב הרמ"א ז"ל וק"ל.

ורע"ת השנ"י הביא בש"א סי' ל' אמנם צ"כ אומן
פליג עליו וס"ל דאחר דוקא צעין ולס"ל בקריאתו
רק לריד שיהא אחר ציניכס וזה דלא עדיין כ"י לכתחלה
כתב שם משום טרחא לציבורא פ"ש שביא דבריו ז"ל
אמנם נמנה משה סי' רמ"ע הביא ב' העטמים.

והנה כצ"י יו"ד כתב דכ"ה כתב בספרי ברי' חזקיה ח"ל
מלחתי כתוב דכ"ה מוגה דליון מן העורים אלא
הכ"ה היכה כתוב דגליון מנחון ומשכז המעתיק שהוא
מכספר וכתבו דכ"ה והדברים מוכיחין כן וכו' וכן מ"ש
ללא צינא לכו דצ"ד וכו' ושאר דברים שכתב אינם ענין
לסימן זה ולא לעור זה אלא בזה"מ הוא מקומן הילכך
נראה דודאי אין דברים אלו מספר העורים ע"כ. והנה ודאי
דאין ללמוד מכאן דס"ל דאין כן דעת העור לדינא דאדרבה
בעיקר דינא מורה גם הוא וגם העור ז"ל דהדן הוא
כמו שכתב שם והדן דין אחת רק דס"ל דאין זה מדברי
העור אלא מהגבה ולכן סיגא מקומו, דבאמת דבר מתמיד
הוא מאי לקריאת החורב דדיני שחיטה וע"ז חירך דאין
זה מקומו אצל ודאי דלענין דינא מורה דכ"ה הוא ודודאי
אין לנו לומר דהעור חולק אהאי דינא שכתבו בחוס'
ואצ"ו הרא"ש ז"ל בלי שום ראיא לזה ולא מצינו להדיא
בשום מקום שחולק על זה ח"פ.

דן אחת דהמג"א א"ה סי' ר"א סק"ד תמה אהא פסקא
שכתבו בחוס' והעור דאפי' אם פלג ראשון אין
מחייבין אותו י' זכוכים משום דקרא דוקדשתו לא הוב
רק אסמכתא בעלמא והקשה מהא דגיטין נ"ט ורמב"ם
במנין המלות סי' ל"ב ופ"ד מה"ל כלי המקדש דנראה משם
דכ"ה דאורייתא ועצמ"מ וריב"ש סי' ל"ד ובתשו' מהר"ם
סי' ק"ז וצירושלמי דגיטין מיתתי פלוגתא דזה ועיין מהרי"ק
ש"י.

ובאמת כבר הקשה כן הכ"ה ז"ל יו"ד הג"ל והכ"ה שם
הפלה דאדרבה דעת הרמב"ם דכ"ה רק אסמכתא
ודלא כהסמ"ג ודייק כן מהא דפ"ד מה"ל כלי המקדש
חכו הוא היפך דיוק המג"א דדברי הרמב"ם הג"ל פ"י
ולדעת הכ"ה לכאורה יקשה ממנין המלות להרמב"ם וי"ל.
וגם אני צענייתי הארכתיו קל"ה דדברי הרמב"ם במקום
אחר ועיין פרישה שם ובאחרונים אמנם כל זה אינו נוגע
לענין דאף אם נימא דעת המג"א ז"ל דאם פלג ראשון
קובעין אותו מ"מ אין זה משנה הדין דבקריאת דהחיוז
על כל אדם אלא העטם דאף שחיוז הוא גם על ישראל
מ"מ הכהן קודם לקרות ח"פ. ולע"ג על הגאון הג"ל אשר
כל ר' לא אים ל"י דאישתמיטתיה מניה כל הפוסקים
הג"ל וד' יאיר סיני.

וראיתי בספר המנהיג ה"י ראש השנה סי' ט' ח"ל
ואמר רב האזי ז"ל הלכה רוחת בישראל לנדר
לשמוע בקול שופר ולא תזח מיתב וי"ל שאין לו לנדר
לתקוע בשופר או על תקיעת שופר כמנהג נרפת כמו על
מקרא מגילה מפני שמגילה יולא דב בקריאתה לנד אפי"פ
שלא השמיט לאזנו דאיתא בצרכות נמלא שבקריאת עיקר
אצל תקיעת שופר לריד שישמע התוקע קול שופר ואם לא
שמע לא ילא וכו' אצל במגילה שכתב הלז חלוי דב די לו
בקריאת בלא שמיטת בקריאת שמע, ע"כ פ"ש. *

מוצש"ק פ' פנחס תשי"ה.

(*) עיין הוספה בסוף הספר —

והנה אם נאמר כעס כז' לכן אין קוראין ב"א משום פ"ע אז כי מקום לסדרתך דרך בקריאת החורב שביא עדות כי נאמנה אסור לקרות מי שכוף פ"ע ובאמת לפי שיטת זו כתב הפמ"ג דלאו דוקא אחין או אב ובנו אלא כל פסולי עדות כגון עובדי עזרים דמ"ש דכיון דהטעם משום פ"ע אמנם הפוסקים החליטו כעס משום פ"ע לסיקור וכמחזר וברמ"א אפי' לא הביאו טעם שני וכלל גדול בדין דביכא דמחזר ורמ"א ראו וידעו השיטת ובכיוון לא הביאו אפי' כדעב יחידא לא מלפנין לי (ויש חולקין כידוע) וברמ"א ז"ל א"י"ה כ"ל דהכ טעם כז' דכרי נשים ועבדים וקטנים דפסולי עדות כן ואפי"ה עולין וע"כ טעם הראשון עיקר והאיסור הוא משום פ"ע.

וה"פ זה הטעם אדרבה נראה היפך סדרתך דשיקראו שני אחין להבצאות וגילולת יש לחוש יותר משום פ"ע דאע"פ גז"כ הוא ה"א סבירא הוא שישמעו קריאת ז' אחים זא"ז וא"כ מה לי קריאתם לתורב או להבצאה וגילול ס"ס בשמם יקראו, ולולי דמסחפינא בוי"א דאדרבה דבכא אפי' בלא קריאתם בשמם נמי יבא אסור ומהבכא קאחינא עלב דכרי בקריאת החורב הם עולים זה אחר זה ולא בוי תרווייבו כדדיו ובוי הפסק צניכס עכ"פ ולדין באמירת מי שצרך משא"כ בכא שניכס כדדיו יניבו ולא דמי לקריאת מפטיר שכתב רמ"א דמותר בלי קריאת שם דתסם עכ"פ אינכס כאחד ובוי הפסק קדיש ג"כ צניכס וי"ל, וע"כ בכו דלא לוסיק מ"מ צנוף דדבר בהבצוג נלפע"ד דכ"ש הוא מק"ה ואפי"ג דשצויי כתב שם דבכ"ג היינו צדבר שכוא משום פ"ע אמרינן בכו דלא לוסיק כהאי גוגא לא מקרי הוספכ דהיינו כך וכ"ש הוא כנלפע"ד פשוט וברור צנכ"י. לאחר זמן קבלתי צמתכ שו"ת אצני חפץ להכ"ג מרישא מידי מר שטייני- מעץ מצארא-פארק ומידי עברי צו ראייתי שם שכבר הקשו לו כן וכתב ממך דצדרי והנאני רק שכוא רכב לומר בהבצוג"ג אם לא קורין בשם דמותר וביצא ראי' לדצדרי משו"ת אמונת שמואל סי' י"ז דצמקום שאין קורין לתורב בשמא יכולין שני אחים לעלות זה אחר זה פ"ש. אמנם לפ"ז בכל כז' קרואים הדין כן והבוג"ג מ"ש. וכתב עוד שם בשם השער אפרים דצמקום שכתבג שאין קורין למפטיר בשמא רשאי אחד להיות שציעי והשני מפטיר ולא ידענא למכ לא ביצא כן בשם הרמ"א דכרי כתב להדיא בהאחי דצדרי לעיל.

ואין לומר לפי שיטת א"ש כ"ל דאם לא קוראין בשמא אין חוששין כלל (כוונתי דוקא לא"ש דלשיטת הרמ"א אפשר לומר דיש חלוק בין מפטיר ובין שאר הקרואים כיון דיש כאן הפסק קדיש וק"ל) א"כ לכאורכ יש עלב שלא לקרא האה השני בשמא א"כ לעולם אמאי חוששין והלא אפשר בלי קריאת השם, אבל זה אינו כלום דאדרבה דצנלמא אי לא קוראין לשום אדם בשמא אחי שפיר אמנם אי יקראו בשם לשאר הקרואים ולא לא יקראו בשמא

אדרבא מה ירגישו שכוא אחיו של ראשון כיון שאין קוראין אותו בשמו ולכל אדם קוראין וכעיקר החשש שלא יקראו ב' אחים שלא ירגישו בכם וכבא אדרבא עי"ז יתנו לב להצין למכ לא קראובו בשמא וכ"ל וממילא בהבצאות וגילולת נמי אין עלב שלא לקרות בשם כיון דמייכיל ילמדו דאחים הם וכ"ל ועיין באחרונים דאנו מקפידים דוקא לקרות בשם לס"ת ומדכתב ברמ"א רק למפטיר מותר בשלא קראו בשמו משמע דצבאר קרואים אסור אפי' לא קראו בשמו דא"כ כי לו לומר צתסם ואם לא קראו בשמו מותר א"י דצו' קרואים אפי' לא קראו בשמו אסור ומכ כי אפשר לדייק דרמ"א לא ס"ל בצעל א"ש כ"ל וי"ל, ואפי' הוא אומר שאינו מקפיד אין משגיחין צו כמו שכתב הבאכ"ט בשם ביד אהרן ובשער אפרים ובצרכ"י דחמירא סכנאח מאיסורא וזכ פשוט.

וגדו"ה מזו ראייתי בצפר אצני"ה כ"ל דאפי' כשקוראים לבקפות אין לקרות ב' אחים זה אחר זה אם לא שיקראו אחד צניכס ודצדרי נכונים צכ דזיל צתר טעמא הוא ופשוט הוא. וכן מלאתי בצפר אחד שינא זה לאור הנקרא בשם כלל אומר שכתב להדיא דבבוג"ג נמי אסור וכן לענין מפטיר וק"ת דצדרי ז"ע. הם שם סי' פ"ט. **לאחר** שנים קניתי ספר שו"ת אמונת שמואל צמחד אל ומלאתי שם סי' מ"ז ח"ל שאלב שני אחים אי יכולין לעלות לשני ושציעי תשובה לפי מנכג אשכנז שקוראין סתם לשציעי ואין פורטין בשמו ודאי דליכא למיחש משום עינא צישא דמי למפטיר צצמדיונות פולין ודצרי מכרי"ל שצב"ל ס"ת דאוסר אפילו למפטיר היינו כשפורטים בשמו וכמו שפי' מור"ס איסרלן דצדרי וכן נוכגין צק"ק פורדא פ"כ. ונראה מפורש דדעתו ז"ל דבכל תלוי בקריאת השם ובאמת הוא ז"ל מתיר אפילו לכל השצעה קרואים אם אין קוראין באותו מקום בשם וצבא יתיישב מכ שצקשתי לעיל דנימא ככי צכל השצעה קרואים וגם מכ שצקשתי דצדרי ברמ"א שנראה דזכ היכ צומם מנכג פולין שלא לקרות למפטיר בשמו זכ פשוט.

וד"ע עוד דראיתי באחד מכפוסקים ז"ל שביצא מקומות שנוכגים שצקריאח אחד אין קוראין כלל שני אחים או שני קרובים אלא צקריאח אחרת למשל אם אחד קראו אותו לעלות לתורב ציום השצת לא יקראו שצ לאחר מכקרובים עד קריאח שלאחרכ היינו שצת למנכג וכי הביאו צלקט כקמח כחדש פ"ש אבל לא נראה כן דעת הפוסקים.

סימן כ"א

בהן בע"מ קדשתו עליה, תמיח על חכב אחד

והנה אף שצעו"ה אין הפנאי מסכים לפלפל דצדרי רצותיו בלדיקים האחרונים אף כי להשיב עליהם כי אם רטני לפלפל צכולס הפנאי יכלה וכי אמנם לפי שראיתי

כהנים תמימין וז"פ ועיין באב"ע סי' ו' שכ"כ וכדבר מפורש בספרא כן בני אהרן יכול חללים ח"ל הכהנים יאלו חללים ומנין לרבות צעלי מומין ח"ל בני אהרן וכו' ע"ש וק"ל והא דאמר שם בח"מ דאין לו דין כהונה לאו אצעלי מומין אמר חלילה ופליגתחם הכסם צפונע דכך דעלי קאי הכסם אמר שהשמיטנו המהמר שם דין פ"ד ובסי' ז' כתב דין כהנים ובפ"ד כיון דנפסל לבא בקהל ס"ל להח"מ דממילא נפקע מיני כל קדושה כהן ומוחר ככל הפסולים ולא דוקא קדושה כהן דכ"ה מקדושה ישראל יאל לכמה פוסקים ומוחר ככל הפסולות והב"ש חולק בזה וס"ל דלא בחירו רק הפסולים דאחי מדרשא ולא הפסולים המפורשים בקרא וז"ל הרמב"ם פט"ז מהא"ב ה"א פ"ד וכו' שפכ שגשאו בת ישראל וצעלו לוקין שנאמר לא יבא פ"ד וכו' ומוחרין לישא גיורת ומשחררת ואפי' כהן שהוא פ"ד מותר לישא גיורת ומשחררת לפי שאינו בקדושתו ואפילו נתייב או אחד מן הספיקות מותרות לו וכו' ועיין בב"ה שם מה שהאריך וכן כתב בקריית ספר וז"ל שלא יבא פ"ד וכו' וכו' ומוחרין לישא גיורת ומשחררת ואפי' ה' כהן דלאו קהל איקרי כדאמרין לעיל וכו' ע"ש הרי שכתב להדיא דהטעם הוא משום דלא מיקרי קהל וצבא נחלקו הפוסקים ז"ל ועיין בב"ש שביא בזה ג' שיטות ועיין בט"ז מה שכתב בזה.

וגם בזה לולי דמסתפינא בוי אמינא דמה שאמרו דלאו קהל איקרי אין כונתו לומר דלאו ישראל כשר הוא לכל דבר רק דלענין נשואין לא איקרי קהל ומוחר בפסולות ואסור בכשרות כיון דלאו בר הכי הוא אמנם לענין שאר דבר ישראל כשר הוא ואפשר דגם בקדושתו קיים לענין עומאח ושאר דברים שזר ראוי צ"ח שם שביא כן בשם הגאון בית מאיר דרך לענין קדושה בזוג הדבר כן ולא לענין אחר וזה דלא כח"מ ושכדי לי וכו' אמנם בסתם צ"ח ודאי אין שום פלוגתא בדקדושתו קיימי ח"פ.

סימו כ"ב

גיורת ונתינה לבחן אסורה מדאורייתא או מדרבנן. פצ"ר כהן אי יצא מקדושתו. כהן שנשתמד וחזר בתשובה אי נושא את כפיו. כהן פומא לקרא"ת

ודע דהריעב"א צחי' לוימות דף ע"ו ע"א ד"ה דבר כתב ח"ל הילכך פלוג דכך אפילו כהן מותר בגיורת ונתינה אפי' שכן אסורין מה"ט לכהן דרור ולישראל דרור כשנפלטו אשתרו להו צניבו לפי שיאלו מקדושתו וה"ה בממזרת ושלא כדברי הרמב"ם שכי' שהוא מותר בגיורת ונתינה ואסור בממזרת כי הוא סובר דגיורת לכהן ונתינה לישראל אסור מדבריהם וממזרת איסור תורה וליחא כדמוכח סוגין וגו' וגיורת נמי איסור תורה לכהן כדכתבו צ"ח הב"ע.

ומדבררי הריעב"א ז"ל לכאורה ראייה ברורה לדברי ח"מ דאין עליו קדושה כהן כלל וכמו שכתב

בספר אבני חפץ בדרך העברתי דברים שאפשר להכשל בהם וכדי להפריש מאיסורא שאני וז"ל בסימן ע"א כתב לאמר שיאל לעיין מידי עסקו צ"ח אמור הא דאמרו בגיטין נ"ע ע"ב וקידשוהו לכל דבר שנקדושה לפחות ראשון ולצורך ראשון וכו' אם החיוב הזה שייך גם בכהן צעל מוס שפסל לעבודה או דילמא ל"ש רק בכהן חס וכתב לפוס ריבטא באנו בזה למחלוקת ח"מ וב"ש באב"ע רס"י ה' אם כהן צעל מוס מותר בנשים פסולות לכהונה דעת הח"מ שכהן צ"ח מותר בגרושה וחללה כיון שאין עליו שום קדושה כהן ומכ"ע ראשי ג"כ לעמא למחיס ולישא כפיו וכו' וז' צעלמא עיי"ש אמנם ב"ש חולק עליו וס"ל דכהן צ"ח אסור בגרושה וחללה דאף דהוה צ"ח בקדושתו קאי ואם נאמר כח"מ דכהן צ"ח מותר בנשים פסולות משום דליחא דקדושה כהונה וא"כ כ"ש דאין חיוב לקדשו ואם נאמר כב"ש דגם כהן צ"ח בקדושתו קאי י"ל דכ"ה שחייב לקדשו וכו'.

ראני פליחא נשגב דעת ממני האין אפשר לטעות בדבר ולאמר דכהן צ"ח מותר בנשים פסולות ולטמא למחיס ואינו נושא כפיו ודומה לבחור פסולים בכשרות ולא חלמין כי יאלו דברים אלו מפיו ז"ל דזיל קרי צי רב הוא צ"ח השבוע שעסק בו מקרא מלא הוא ויאמר ד' אל משה אמר אל הכהנים בני אהרן ואמרת עליהם לנפש לא יעמא צעמיו ופרש"י בשם הספרי בני אהרן אף צעלי מומין במשמע הרי מקרא מלא דצעלי מומים בכלל חמים וקדושתם עליהם ובאמת לא ה' לי לכתוב יותר מזה כלום אמנם לפי שיראחי מן המלפגים שיראו אחי כמעמא ולא מדמה לכן אמרתי להשיב על כל פרט.

מה שכתב ולישא כפיו הוי כזר צעלמא לא ידענא איך לא שח לבו בגמי' חפנית כ"ח ע"א אי מה משרת צ"ח לא אף כהן מצרך צ"ח לא הא איחקש לחזיר ועיין באור"ח סי' קכ"ח סי' ל' שמפורש להדי' דנושא את כפיו רק כשיש לו מוס שצ"ח הכל מסתכלין בו כגון צפניו או ידיו רגליו חיו נושא וגם בזה רק עד שלא יהא דש צמומים אלו ועיין במדרכי מגילה כ"ד וגם בזה בע"ז ה"ר' לו ללחא מציב"כ בשעת הדוכן וא"ר ופר"ח ופמ"ג חולקין אמנם סתם צעל מוס לית מאן דפליג בה.

ובהיותי כאן לא אמנם מה שראיתי דברים תמוהין להט"ז סי' קכ"ח ס"ק כ"ז דקשה ליה אמאי לא יהא צ"ח פסול לנשיאת כפים וסיים ודבר חידוש הוא אשר לא מלאנו קושיא זו ופירוקא בשום מפרש קדמון ולא בתראי ע"כ וכן כתב בסי' קל"ה ולע"ג שלא הרגיש בגאון ז"ל שהוא גמי' מפורשת חפנית כ"ל ועיין רש"י. מנחות ק"ע ע"א ורא"ש מגילה כ"ד דכ"ה כתב בספר הזהיר ובקרבן נחנאל מגילה כ"ה *.

ומה שכתב דמוחר לישא גרושה עיין רמב"ם פ"ז מה"ב שלש נשים נאסרו על כל הכהנים וכו' גרושה זונה וחללה, וכל כהנים גם צ"ח במשמע דא"כ ה' לו לומר

שוב קריח לי ש"ע עם לברשי שור בראותי שציין בשם א"ר שקשיא זו פרק הש"ס חגיגה הג"ל וכשכתבתי לא הי' לי הש"ע הגדולים וכו' שהחתי בדרך אמת.

וכאן כתב דלא כוח חלל דרצון ונמלא בני דברים סתמי
ינכו. (ועיין מה שכתבתי בשו"ת ח"צ סי' כ"ד כ"ה
לישג דברי רבינו הריעב"א ז"ל).

ובעיקר הדבר נלפענ"ד להביא ראיה ממחני יצמות
ע"א פל"ד וכתוב שפכה כן ועבדין יאכלו
ונשיבן לא יאכלו ואם לא ידע משנעשה פל"ד תאכל ודף
נ"ז שם דה"ה כיכי שנשא בת גרים ג"כ מאכילת בתרומה
וכשנשא אי נמלא דנפק מקדושתיה לגמרי וא"כ האך מותר
בתרומה הא תרומה אסורה לזרים וכ"ש שלא יאכל לעבדיו
ולאשחיו בגיורת וא"ו דאף דלאו קבל איקרי כינוי רק
לענין זיווג וכדי ונראה מרש"י יצמות ס"ח ע"ב ד"ה גילוי
מילתא כיון דאיפסולא לתרומה איפסולא לכבוש דתרומה
כיוני קדושת כבוש כרי להדיא שכתב רש"י ז"ל דתרומה
כוח קדושת כבוש ומה שכתב הח"מ לדחות עבדים אוכלים
בתרומה לא זכיתי להבין דבריו דאטו עבדים מכה עמם
אוכלים וכלל הם רק משום דהם קנין כספו של כהן
ואי נמלא דפל"ד יאל מקדושתו לגמרי וא"כ האך יאכל
עבדיו בתרומה מטעם קנין כספו וכוא בעלמו יכיה אסור
לאכול בתרומה ואם הוא אינו קדוש אשחיו ועבדיו מי
קדשן.

ותבט עיני דכפי אהרן הנ"ל שהביא דברי הח"מ וכתב
עליו ודבריו תמוכים מ"ש תרומה שאני דאפי'
עבדים אוכלים אין לו שחר דא"ה גם אשחיו תאכל ודפי'
אמרין דפי' דבע"י דכהן פל"ד שקידש אפי' בת כהן
אינה אוכלת בתרומה משום דמשתמרת לביאה פסולה וכו'
ומצואר כ"ז ברמב"ם ה' תרומות פ"ז ה"ג וי"ד ע"ש.
והנראה דכוא ז"ל מפרש דמה שכתב הח"מ דאפי' עבדים
אוכלים ר"ל עבדים שלו של כהן פל"ד ולכן שפיר הקשה
אצל לפענ"ד דכוונת הח"מ להקשות משאר עבדים של
כהנים שאוכלים בתרומה ולא מיירי מעבדים שלו דא"כ
הי"ל שאני תרומה דאפילו עבדיו זיווג וכוון שכתב עבדים
נראה דקאי אסתם עבדים וראיתו הוא לומר דשאני
תרומה דקיל הוא דאפי' עבדים אוכלין בתרומה ולכן אין
ראיה כנ"ל אצל ודאי לעיקר הדין דקדו דברי הכפי אהרן
וכמ"ש לעיל והכפ"א כתב שם אצל קושטא דמילתא שהכהן
אפי' נשא אשה האסורה לו ממנו אינו מתחלל הוא
מעבודתו רק באשה הנצטלת והבנים הנולדים ממנה וכו'
בריייתא מפורשת בקדושין דף ע"ז ע"א מה לכוא שכן
אינו מתחלל ועיין רמב"ם פו"ע דא"צ ומעשה כ"ע שפ"ד
אוכל בתרומה לפי שאף הוא דע"מ לא נתחלל מקדושתו
אך אשחיו אינה אוכלת בתרומה מפני שצטילתו אורסתה
וכו' ע"ש, ולפ"ז היכא שנשא גיורת דאינה מתחללת ממנו
אפשר דמאכילה ג"כ.

ומידי עיני דכל הנ"ל ראיתי שכתב עוד שם בשם הגאון
בחק"ל תפוחים חא"ע סי' ח' שנחשפק בלש נשא
אשה ואח"כ נעשה פל"ד אי עובר בלאו דלא יבא וברב
ז"ל הלך להביא עלות מרחוק ואני אומר ממקומו הוא

דכא לא קאי בקדושתיה לאחר שנפגע וכן הלכתא ע"כ.
אלא ש"ש אמה שכתבו הח"מ ובי"ש לדעת הרמב"ם דאיסור
גיורת דאורייתא היא לכהן ע"ש ומדברי הריעב"א לכאורה
מפורש הכיפך וע"כ.

וראיתי גם כפי אהרן הספרדי סי' ה' הא"צ שלא
לפרש שיטת הרמב"ם ז"ל מה שטרח ה"ה
והמ"ל וכל הבאים אחרים ליישב דבריו ז"ל ועיין דב"ש,
וה"ה נתן טעם משום דכוח לאו שאינו שוב בכל ע"ש
ולפי שיטת הריעב"א הנ"ל לא נריכים לכל זה לא לטעם
דאינו שוב בכל ולא לטעם המחורש דלא מפורש לאויב
בקרא חלל דעטם דגיורת ומחינה היחר לכהן משום דכוי
מדבריהם וממחר דאורייתא ולפ"ז ז"ל דעת הרמב"ם
דכהן פל"ד לא יאל מקדושתיה לגמרי דא"כ היב להחיר
גם ממחרת וא"כ יאל לנו דבר חדש דפלוגתא ח"מ ובי"ש
ז"ל הוא בלמח מחלוקת הרמב"ם והריעב"א ז"ל דלדעת
הריעב"א יאל מקדושתו לגמרי ולדעת הרמב"ם עדיין
בקדושתו עומד וכהן זכ.

ובזה נלפענ"ד ליישב קושית הח"מ שהקשה לרמב"ם פ"ז
מהפס"ע שמה כומוין שהכהנים נפסלו בזה ומנה
י"צ מומין בלדברי הזרע וכתוב שפכה אחת מהן וכתב שם
שבעל מוס אוכל בקדשי קדשים משמע דלא הוי זר וכו'
ע"ש ולפי מה שכתבתי אפשר דרמב"ם לשיטתו ז"ל דס"ל
דלא יאל מקדושתיה לגמרי וס"ל דלא החירו חלל איסור
מדבריהם וממילא כל שאר הדברים נמי עדיין אסורים
עליהם והריעב"א מחיר בכל ומיושב קושית הח"מ ואף
שגם הרמב"ם כתב שאינו בקדושתו אף כוונתו שאינו
בקדושתו כלל חלל כמו שכתב הריעב"א בשמו חכ לפענ"ד
ברור.

הן אחת דדברי הריעב"א לאחר נשיקת עפר רגליו קשים
הם להולמם שהרי דעת כל הפוסקים בשיטת הרמב"ם
דגיורת אסורה מדאורייתא לכהן ודפי"ז מהא"צ כתב
רמב"ם ג' נשים נאסרו על הכהנים גרושה זונה וחללה
וכו' כל כהן שנשא אחת משלש אלו לוקה ודפי"ה ה"ג
כתב וכן בגיורת והמשותרת אפילו נתגיירה פחות מג'
הואיל ואינה בת ישראל הרי זו זונה ועיין השגות הראצ"ד
שם ומשמע דס"ל דכוח זונה דאורייתא ועיין ש"ע א"ע
סי' הנ"ל ס"ק כ' שהביא דעת רש"י דדוקא שנצטלה
אסורה דאורייתא ודעת הרמב"ם וברא"ש דאפילו לא
נצטלה אסורה מדאורייתא וכן ראיתי שהקשה דכפי אהרן
הנ"ל וכתב חבילות ראיות לדבריו ז"ל ע"ש.

איברא דדברי הריעב"א ז"ל לכאורה נראין כסותרים
שכפי' דבע"י דף ס' ע"ב כתב כיפך דבריו
כאן ח"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל דגיורת פחותה מצת ג'
שנים ויוס ה' פסולה מה"ת משום זונה וכן פו' צעל
ס"ח ועולה יפה ולפי מה שפי' ולא כמו שהקשה הראצ"ד
ז"ל על הרמב"ם ז"ל הנ"ל ע"כ הרי שכתב מפורש דלדעת
רמב"ם ז"ל גיורת אפי' פחותה מצת ג' אסורה דאורייתא

וראיתי בספר המנהיג ה' שנת סי' ל"ב שכתב חז"ל מלאחי בתשובת הגאונים זכבן שהמיר וחזר בו לא יקרא בתורה תחילה ולא יפרוש כפיו זכבן צע"מ הוא וכחיד וקדשו לכל דבר שנקדוש לפתוח ראשון בתורה וזה חילל קדשו והאידך יצרך אקצ"ו בקדשו של אהבן וכהנים ששמשו בציט חנוני לא ישמשו במקדש צירושלים דכחיד אך לא יעלו כהני הצמות אבל חלה ומחנות נוחנין לו ככהנים צע"מ שפסולים לעבודת ונחנים להם מחנות כהונה ושוב מלאחי כבן שהמיר וחזר בתשובה ראוי לו לישא את כפיו ואצ"ג דכחיד וקדשו וכיון שהמיר חילל קדשו דכיון שחזר חזרה קדשו שגאמר אך לא יעלו כהני הצמות אל מצבה ה' צירושלים ויאכלו מחנות בתוך אחיהם ותכן בן חולקין ואוכלים בתרומה ובקדשי קדשים וברי הס ככהנים צע"מ ואסורים צונה גרושה וחללה ואסורין לעמא למחים כצע"מ וראויין לישא א"כ כצע"מ ויקרא בתורה ראשון שאם אין אתה אומר כן אמאי תכן הרי בן כבעלי מומין ליחנו נפסלו מן הכהונה דכא איפליגו רבנן במשתחוו לעז"ז ובמודה לעז"ז דאיתמר המשתחוו לעז"ז ר"י אמר קרצנו ריח נוחם רב ששח אמר אין קרצנו ריח נוחם ולענין עבודת מקדש הוא דאיפליגו הא לכל מילי ולכל דיני כהונה לא איפליגו לעלות לדוכן ולקרא בתורה תחילה וכו' ע"ש ועיין במדרכי הג"ל מה שכתב צ"ש ר"ש שאנין זכבן שאל ומח התנוק וגו' ע"ש עכ"פ זה צדור דכבן צע"מ בקדשותי קיים ח"פ וצדור.

עוד כתב שם ובהיותי צב אזכיר עוד מה שאני מסופק לשיטת הב"ש שכתבתי למעלה דכבן צע"מ ג"כ אסור בנשים פסולות משום דנקדושתיהו איך יהי' הדין כשנשא נשים פסולות אי כופין אותו לגרשו ומקום הספק הוא דכשכופין כהנים שנשא נשי פסולות להוליאן ילפין מקרא דוקדשו וכדאיתא בצימות פ"ח ע"ב ובקרא הזכ כתב כי את לחם אלוך הוא מקריב והאי לאו דר הקרבה הוא וא"כ י"ל כי החיוצ לבקו ככהנים להוליאן שייך רק בחממין ולא בצע"מ וכו' ע"ש וגם צב שגה ז"ל ולשיטתו אזיל והרמב"ם שם כתב להדיא כל כבן שנשא אחת משלש נשים אלו בין גדול בין הדיוט ובעל לוקה ובדאי מחוייב להוליאן ואפי' אחילא שסאסור מד"ם מלקין אותו מכת מדרות ומוציא בגב ע"ש ה"ב ועיין אה"ע סי' ז'.

ובעיקר חקירתו עיין צע"מ סי' קל"ה סי' י"ג שכתב מפורש שם להדי' אם אין כבן אלא סומא או שאינו בקי צבי' קל"ט וצבי' ג' שם כתב המחבר סומא אינו קורא בתורה וכו' וכתב הרמ"א ומהר"ל כתב דעכשו קורא סומא כמו שאלו מקרינ בתורה לע"ה ובמג"א כתב ובאגודה התיר א"א שם כבן אלא הוא וכ"כ דעת ממ"מ וכ"כ בלבוש וב"ח וכתב וכבר נהגו לקרות סומא (בתורה) לפני גדולי עולם ולא מיחו וכו' וכן פסק המג"א ז"ל שם ועיין במשאלת בנימין וכו' לא מיד.

מוכרח מהך סוגיא דפי' בצע"מ י"ז ורש"י ד"ה הואיל ומאכיל כלל ידיעה היה נשוי כבן אשה ואוכלת בתרומה ונעשה פל"ד וצא עליה לא תאכל בתרומה וכן כ' רש"י צ"י בערל דף ע' הרי מצוה ששם צא עליה אחר שנעשה פל"ד משוי אותה חללה ע"ש. ואני הקטן אומר דחקירתם מצוה רח"כ בתוס' ישנים יצמות דף ע' ח"ל פל"ד נשיבם לא יאכלו תימה אמאי פסלה צביאחא הא לאו זר מעיקרא הוא וח"ל משום דהוקש למחמר דאין בהיקש רק להורות מהיכן הוא פל"ד וי"ל כיון דנשתנה גופו חשוב כמו זר מעיקרא ע"כ ע"ש ועיין ממ"מ מזה פל"ד אופן שלא יעבור על איסור פל"ד וכ"ש כשלא קדשה לדעת הרמב"ם ז"ל ע"ש.

ולא באתי רק להעיר מה שראיתי במג"א מזה הג"ל שחקר אי בקדשי ציאה אמרינן כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מבני ע"ש ואישתמיטתיה מיניה דברי האחרונים ז"ל שהאריכו צב הרבה ועיין שעה"מ ומכר"ם מין סי' כ"ב (ובספרי שו"ת ח"ב סי' ל"ג הארכתה צב צס"ד וחלק זה סי' קל"ב. קל"ג).

עוד כתב שם לזרד צראיותיו ולפי מה שכתבתי אין מקום לזרדיו איצור דבגוף ספקתו אי שייך זכבן צע"מ מלות וקדשו לקרותו ראשון נמי אני תמה ודמי האי גברא וכו' דכדבר מפורש יואל ולא נחלקו בו כלל כיון דאין לחלק בין צע"מ לחם דתרווייכו בקדושתיהו קיימו ומח לי חם ומח לי צע"מ ועיין עירובין ק"ה ע"א הכל נכנסין להיכל וכו' מזה בחממין לא מלא חממין יכנסו צע"מ וכו' ועיין חוספחא כלים פ"א ובמב"ם פ"ז מהצב"ה ודו"ק רק זכבן שהמיר נחלקו הפוסקים וכן כבן שהרג את הנפש אי ראוי לישא את כפיו ועיין תוס' יצמות ל"ז וסוטה ל"ט ותוס' תענית הג"ל ד"ה אי מה ובא"ח סי' קכ"ח ובאחרונים ועיין צבוי"ט וכבר הארכתה צב צס"ד בתשובתי.

ובספר הפרדס לרש"י סי' ש"כ כתב חז"ל כבן שנשתמד וחזר בו לא ישא את כפיו ולא יקרא כבן מ"ט דכי יבצי ליה משמיה מעלה צמזן דקאים בקדושתיהו דכחיד וקדשו לכל דבר שנקדוש לפתוח ראשון וכו' והאי כבר אחילה לקדושתיהו ומאן דפריס לריך שיהא מאושר דזרכיו מניין בחרותיו ולריכו למיחסם ברכתא מן שמיה על ידיה כדאמר רב כהנים מצרכין את ישראל והקצ"ה חותם על ידן חז' כיון שחילל קדושתיהו מה הנאה יש בנשיאת כפיו וצא זה לר מצרך אקצ"ו והוא חילל קדושתיהו וכו' ומינן דאמרינן זכבן דאידחי אידחי דתכן כהנים ששמשו בציט חנוני אל ישמשו בצבמ"ק צירושלים ואצ"ל לדבר אחר שגאמר אך לא יעלו כהני הצמות אל מצבה ד' אשר צירושלים כי אם אכלו מלות בתוך אחיהם הרי בן כבעלי מומין והולקין ואוכלין אבל לא מקריבין יחלות שרי לבו למיכל מידי דהוב אהבן בעל מוס ע"כ.

סימן כ"ג

כל כולו משמע או אפילו בציר הדא

עוד כחז שם בס' פ"ח אמה דאיתא במדרש שה"ש רבב עכ"פ לר"ח שמוניך עובדים וכי' דשמן עולה על כל המשקים ובספר ידי משכ דייק מה דיי"ש לא מקרי משקב כיון דבחנו ונסו שאם נותנין לחובו שמן אינו קף למעלה וממילא פסול לקידוש כיון דלא הוי משקב והוא ז"ל מילק ויאל לרון אי הלשון כל כולו משמע או אפי' צייר חדא שיך לשון כל ע"ש ולא הרגיש ז"ל דזה הוא לכאורה מחלוקת הפוסקים ועיין ע"ז סי' תקפ"ב סק"ג דס"ל דכל רובא משמע וכי ס"ל הרשב"א ז"ל ולכן אומרים מלך על כל העולם כלו כצדודיך והלבוש לא ס"ל הכי ועיין ביד אפרים מה שפי' בזה ועיין בצנין אריאל פ' קרח ואני הארכתי בזה בעצה"י במקום אחר ואפשר דבזה נחלקו הא"ע והרמב"ן ז"ל פ' מקץ ויקבץ את כל אוכל שבע שנים וכחז הא"ע ז"ל את כל אוכל אין פ' כל כי הוי מחים ברעב וכן כל הארץ בזה רק טעמו שקבץ כל אשר יכול והרמב"ן כתב ואמר ר"א וכו' והנכון צעני שקבץ את הכל אל תחת ידו והוא נתן להם ממנו בכל שנה כדי פרנסתם שלא יבזבזוהו והוא שאמר ויקבצו את כל אוכל השנים הטובות ויזכרו דבר אל תחת יד פרעה ושמו וכו' ע"ש הרי דהא"ע ס"ל דכל לאו דוקא והרמב"ן ס"ל דדוקא הוא ולדברי הרמב"ן קשה לי ממה שאמרו חז"ל ותרעב כל ארץ מארים ואמרו חז"ל שהקריבה התבואה שאמרו לעמם חוץ משל יוסף ורש"י הביאו שם ויוסף אה להם שימולו ע"ש ולדברי הרמב"ן הכל אספו תחת יד יוסף קשה דחז"ל אמרו להדי' דכס אספו חוץ משל יוסף וכל לאו דוקא וי"ל.

וראיתי מה שהביא דכל דוקא משמע מדברי הספרי פ' מטות אלק למטה אלק למטה לכל מטות ישראל תשלחו ודרשו בספרי דכל לרבות שבע לוי הרי דכל דוקא משמע אמנם לידי אי משום הא ראי' להיפך דלכאורה י"ע למד כהנה התורה לכל בלמ"ד השמוש ה"י לו לכתוב רק כל מטות ישראל תשלחו וע"כ מדכחצו לכל בלמ"ד שימושית מיתורא דלמ"ד דרשו דגם שבע לוי נכלל בהם וא"כ אדרבה משמע דאלו כתיב כל מטות בלא למ"ד הו"א דכל רובא משמע ולא כלו ולא הוי ידענא שבע לוי ולכן בל למ"ד ולימד שגם שבע לוי ה"י בחוכם.

אבל בגמ' בזכרות דף ג' ע"א בזה פלוגתא דכל זמן שיד עובד כוכבים באמצע פטור מן הבכורה אמר רבי יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו כל בכור רבן סברי בכור מקאח בכור משמע כתב רחמנא כל עד דאיכא כולה ורבי יוחנן סבר בכור כולו בכור משמע כתב רחמנא כל דאפי' כל דהוא ואיבעית אימא דכ"ע בכור רובא משמע מר סבר כל למלויי אחא ומ"ם לגרועי אחא וברי נראה דדא הוא מחלוקת התנאים ועכ"פ נראה דהכל תלוי לפי המשמעות הכתובים כמוכן.

סימן כ"ד

נברית שנעשה בצומקים שמבשלים לין

עוד שם בס' נ"ד על דבר השאלה אשר אשכ נכרית נגעה בצומקים שעמדו על הצירח להחזשל לפעוט מהם וין לקידוש ואחר שנגמר צישולם נגעה בקדרה אי שיך בזה משום יי"ג וכתב הכה ציו"ד סי' קכ"ג סי' ג' איתא דיון מבושל שנגע צו העכו"ם מותר וא"כ לכאורה י"ל דגם צידון דידן דינו כיון מבושל וכו' אכן זה ליתא דשאינו יין מבושל שה"י יין גמור וע"י הבשול פקע שם יין מיני משא"כ כאן אדרבה ע"י הבשול נעשה יין וי"ל דנאסר בנגיעה כמו יין לצומקים שנעשו שנאסרו בנגיעה ברמ"א שם סי' י' ויאל לפלפל שם אי לצומקים שנחזשלו דין יין להם ואי מותר לקדש עליו ור"ל דא"כ לענין נסך נסמך אפוסקים דס"ל דאין להם דין יין ולענין קידוש נסמך אפוסקים דדין יין לו ודברים אלו ג"כ שלא כהשגחה והוא בעצמו ז"ל כתב שם כן ועיין עירובין ע"י ע"א ושבת ל"ד אמרו לו שנים לא וערב עלינו וברש"י שם. ובסופו כתב דאפי' להפוסקים דיון לצומקים שנחזשל כשר לקדש עליו ודוקא אחר שנלענו אצל צעת שעדיין על הכירה הכל מודים דליכא עוד תורת יין שאסור בנגיעה ע"ש מה שהאריך ובסופו הניח בל"ע.

והנראה דהא פשיטא ל' דשנלענו היין שנחזשל מצומקים ודאי דנאסר במגע עכו"ם רק בשלא נלענו מספקא ל' וגם בזה כל דבריו הם שלא צעיון וכשנגב דמה שכתב דיון מבושל כיון שנחזשל פקע שם יין מיני הא סברא לא שמיש לו כלומר וכו'.

והנראה דלא עיין צעת כתבו בש"ע שם שהרי הבי' הביא שם שם הרא"ש הא תמיה כיון שגזרו משום בנותיהן וכו' משום שהרחיחו לא שיך כך גזירה ואי משום דלאו בר ניסוך הוא והלא יין מחוג נמי לאו בר ניסוך הוא ואפשר כיון שהמבושל הוא מילתא דלא שכיחא לא גזרו ב' עכ"ל וכ"כ הריטב"א בפ"ז דף ל' ביין מבושל דלא שכיחא מפני שאין שותין אלא דרך תענוג ודבר מיעוט ולפרקים ואינו מזוי אלא הכל לא ה"י בכלל גזירה ועומד בהחירה והע"ז שם כתב דאף משום בנותיהן לא גזרו ציו"ג אלא שה"י אסור בהנאה ועיין רע"א שם והע"ז מסיק דלרא"ש ועור לא גזרו רק במקום שאפשר לגזור אף בהנאה ועכ"פ נראה דתרי טעמי נינהו ועיין באחרונים אמנם צין לעטם הבי' דלא גזרו במילתא דלא שכיחא צין לעטם הע"ז דרק במקום דשיך לאסור בהנאה גזרו יין לצומקים שנחזשל ודאי הוי ל' דין יין מבושל ומגעו מותר וכ"ש הוא מיון טוב ומבשול רק שנחזשל וגדולה מזו כתב בהשצ"ן ז"ל דיון שנחזער צו מעט יין מבושל בערך שלוש או רביע ונגע צו עכו"ם כל שהמבושל שנה טעמו של היין מותר ע"ש עכ"פ הדבר ברור דגם לצומקים שנחזשלו דין יין מבושל לו לכל העצמים וכל הדחוקים בזה אך למותר חכ פשוט וברור יותר מביעתא בכותחא ודלא כמו

או שקבל עליו נחרס שלא יתן או שלא ימכור שום דבר ועבר בשבועה ומכר או נתן דאין במעשיו כלום ובי"מ השיגו ממ"ש רבינו באי גאון והרא"ש ז"ל צבאי דמי שמוסיף על השטר וילאו לדון בדבר חדש דמכ שנהלקו אצ"י ורצא צבא דאמר רחמנא כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד אי עביד לא מכני ביינו דווקא בדבר שאסור מלד עלמו וכגון הא דפי' באשכ שפלו השתא דאמר רבנן לא לזבין וכו' ע"ש משא"כ במוכר בשבת שהאסור מלד שכינס גורס אז לא אמרינן אי עלמ"ה וכוונתו צד דצמח בדבר הזה שייך בעלם גם עכשיו רק דאיסור שבת גרס שלא לעשותו וארי' הוא דרביע עלי' וא"כ אי עבר לא אמרינן אי עבר לא מכני ולפי זה כ"ג כיון דמלוא מילב בעלם שייך בכל יום אפי' בשבת אך ורק דשבת א"א למול מחמת איסור ולא מחמת עלם המילב שאיכ נוכח ואלו מל מילתו מילב אפי' בשבת ולכן כיו שפיר מלוא עשה שלא בזמן גרמא משא"כ לילב למ"ד דאין מלין בלילב אין כאן חיוב מילב כלל בלילב וכמל בלילב נריך להטיף דם ברית ביום ועיין שאג"א צב.

אך יאמר לפי שיטת מכרי"ט ז"ל בעלמו בתשובותיו ח"א סי' ס"ט שכתב בדברי המרדכי כנ"ל פי' אחר ודדרי קדשו כתב לאמור דלא אמרו אי עביד לא מכני רק במקום דאם נאמר לא מכני יתקן המעשה שעשה ולא יכי' עוד איסור להעושה משא"כ במקום שהאיסור כבר נעשה ואפילו אי נאמר דלא מכני לא נתקן האיסור עי"ז אז אמרינן אי עביד מכני וצבא מיישג מה דאמרו השועט בשבת אפי"פ ששעיטתו כשרה והקשו אמאי בא קי"ל אי עביד לא מכני ותי' כיון דהאיסור כבר נעשה וא"א לחקן בכה"ג אמרינן אי עביד מכני ודדרי מכרי"ט ידועים וכבר בארכתי צד בתשובותי להגאון המוצב מוכרי"ט שטיף מלפנים אצ"ד בודאפעסט. ולפי זה ככ"ג במילה שוי"ט אם מל בשבת מילתו מילב כיון שא"א לחקן המעשה ולומר דאי עביד לא מכני וכנ"ל ולכן בשבת לא כיו מלוא עשה שבזמן גרמא ושפיר מיישג הקושי' בס"ד צב.

אבר' צב"א מגילב כתב דכל היבא שאין נריך לעשות רק פעם אחת ואם יעשה אותו פעם לא יעשה אותו עוד לעולם כשריפת קדשים ומילב לא כיו מ"ע שצ"ג ע"ש ועיין בית יצחק או"ח סי' פ' שמישג צד מה דעביל דצמח לא כיו מ"ע שבזמן גרמא ועיין מחנה לוי בילב י"ח ובעט סופר כלל פ"ד פרט צ' ודויק.

שוב לאחר זמן בא לידי חדושי מכרי"ט על קידושין ועיינתי בדבריו הקדושים וראיתי שצבא הקושי' כנ"ל בשם י"מ וביש מקשין חי' כדעת הרב מרשא כיון דצמח דוחה לאו זמן גרמא הוא וכתב עליכו ופרוקיכו לאו פירוקי הוא דצמח נמי זמן גורס לב ביום ולא בלילב וחו פדיון לעולם ליחא בשבת מיכו קושיא מעיקרא ליחא דאע"פ מעקב ושילוח בקן וכמה מלוא שאין יכולין לעשות בשבת זמן גרמא מקרי אין בדבר כן אלא כל שמלוא עשייתן נוכח עשייתן לעולם אף בשוי"ט לאו זמן גרמא מקרי

שכתב שיש עוד להחייב צד וק"ל ועיין דרכי חשוכ סימן קי"ג סי"א שצבא שם בשם דברי יוסף סימן כנ"ל אות ו' דאיתו נעשה יין נסך בלמוקים שכתב ועיין בספר אורחות חיים בשם כ"ג מכרש"ס מלחתי בספר הפרדס לרש"י הלכות יין נסך סי' רס"ז מפורש דצביל למוקים במים אין צו דין יי"ג כדן יין מבושל עכ"ל מכרש"ס ע"ש וכל זה נעלמה מיני' דהרב בעל אצני"ח ז"ל.

סימן כ"ה

בקושי' המהרי"ט אי מילא שלא בזמנה הוא מעשהו"ג

עוד ראיתי שם בסימן י"ח שילא לישב קושי' מכרי"ט ז"ל דכתוב' קידושין כ"ט כתב למ"ל קרא (בזי מילב) דאיתו ולא אותה ח"ל דכוכ מ"ע שצ"ג ותי' דאיתו כמ"ד צ' בעל דמילב שלא צמח נוכח בן ביום בן בלילב והקשו במכרי"ט אכתי מ"ע שצ"ג דאיתו נוכח בשוי"ט.

וכתב עליו ובישוב קושי' זו נראה דכמו דלא חשבו מעשהו"ג מחמת דאין מלין אלא ביום משום דמילב שלא צמח נוכח בן ביום בן בלילב כן לא חשבו ג"כ מעשהו"ג מחמת דאין מלין שוי"ט משום דמילב צמח נוכח בשבת והסבירא לזכ דלא חשבו מעשהו"ג רק אם בשום פעם איכ נוכח בלואו זמן אצל אם אך משכחת לב פעם אחת שחכי' נוכח בלואו זמן לא כיו מעשהו"ג ולכן לא חשבו מעשהו"ג מחמת בלילב כיון דצמח שייך במילב שלא צמח וכ"כ דלא כיו מעשהו"ג מחמת שוי"ט דצמח כזכ שייך במילב צמח ע"כ.

ומה אעשה אף שאין דרכי להשיג ותפשת מרוב לא חפשת אמנם לפי שכתב נמי דבריו ל"ע לפענ"ד אליג מה שרצא לפענ"ד ואפרש שוחתי וירוח לי מה שכתב סברא הוא לפענ"ד זה אינו סברא דשלאמל למ"ד דרובג בן ביום בן בלילב לא כיו מעשהו"ג כיון דמשעב שנתחייב במילב לעולם חייב מעכשיו בן ביום וצין בלילב ומלוב למול בלילב חשיעו כמו ביום חשיעו משא"כ מילב בשוי"ט דאסור למול בכם וכיו כמעשהו"ג גם הסברא שכתב דכיון דרק אך פעם אחת משכחת לב שחכי' נוכח בלואו זמן ל"כ ז"ג והכ"כ כשכח ביום הוא במלואות וכו' אין אלו אלא דברי חימב ואיפכא מסתברא כיון דמשכחת לב רק פעם ולא יותר ביינו בכל שבת ושבת אכן סבדי דצמח של אותו השבת גרס בהיתר א"כ אדרבא משום ככי כיו מעשהו"ג וזה לפענ"ד ברור ועיין שבת ס"ב ע"א דר"ה לילב זמן תפילין הוא וכן שבת ודויק.

ובעיקר הקושי' לולי דמסתפינא כי' נלפע"ד לישב לפי מה שכתבו בסמ"ע והש"ך והע"ז חו"מ סי' כ"ח אשיטת המרדכי דסוף מס' שבושת שפסק שהנשבע

ליתנכו ציב לא מיצפיה טעם בלבוש דודאי אין צו דודאי אין הולד נענש בשביל חטא אחרים שאינו אצוי כלל אלא טעם המג"א נמי ליכא שכרי לאו אצוי הוא ומלוא חנוך רק אצוי מחוייב צו ודאי אפוערופוס לא מחוייב יותר מכל ישראל ובפרט לפי דעה הפוסקים דקטן אוכל נבלות אין צ"ד מזוין עליו להפרישו ועיין רמב"ם פ"ז מהמ"א ככ"ז קטן שאכל אחד ממאכלות אסורות אין צ"ד מזוין עליו להפרישו אפי"פ שאין צ"ד מזוין להפריש את הקטן מלוב על אצוי לגטור צו ולהפרישו כדי לחנוכו בקדושה שנאמר חנוך לגטר על פי דרכו וגו' ע"כ וכיון דאין צ"ד וכל ישראל מזוין עליו להפרישו אפי"פ מאיסורא וכ"ש שאין עליו מלוב לחנוכו עד שיכא נענש עליו אם לא חנוכו ועיין ש"ע או"ח סי' שמ"ג ברמ"א וי"א דלא שייך חינוך אלא לאכ צלצד ועיין מל"מ שכתב הג"ל ומל"מ פ"ב מהל' רולא וש"ת חכ"ל סי' פ"ב וש"ת ציה אפרים יו"ד סי' ס"ב ותוס' נזיר דף ק"ז ע"א ד"ה ורצ אדא וש"ע או"ח סי' שמ"ג ובספרי משנ"ה למס' נזיר סי' ט"ז הארכתי בקטן אי ספיקן ליה איסור דרבנן צידים.

ובן ראיתי שהביאו משו"ת מעשה איש חיו"ד סי' י"ד ביתוס שנהגדל אלא אצוי זקינו דאין לריך לצרך ברכה זו וא"כ כ"ש מי שאינו אצוי זקינו אלא איש זר ולא מקרובו ומשפחתו הוא.

איברא דראיתי צ"ח שער צ' סק"ד שהקשה אספר מעשה איש הג"ל דכלא קי"ל צ"ח יו"ד סי' רמ"ה ס"ג שחייב ללמוד תורה לזן בנו וכו' וממילא אם לא למדו כראוי הוא נענש ושפיר שייך לומר ברוך שפטרני וכו' לטעם המג"א דנענש משום דלא חנוכו ועיין שו"ת רע"א סי' מ"ב ביתוס שמכניסין אותו בצריה של אשכנ"ז שח"ס אצוי אצוי המוכל יצרך הוא בברכה כי הוא ראוי יותר מהסנדק מעטמים המבוארים שם ע"ש וא"כ הכ"כ י"ל שיש שייכות לאצוי אצוי וכן מלא צעיר מצטרף עמ"ם מגילה שהגאון מוהרש"ד"ם ז"ל פסק לו לפי מהכינו שחומרים ברכה שפטרני בלא שם ומלכות נכון לומר זקנו עכ"ל.

ולפי זה צידדן ימי ה' אפשר לומר כיון דהאי איש יש לו שייכות יותר משאר בעולם להאי קטן ואדרבה אם יראה מי שכוף ללמוד יכול שלא להניחו א"כ הכ"כ יכול לומר בברכה אכל בלמא לא דמי דהתם עכ"פ על אצוי זקנו איכא חיובא יותר משאר עלמא מלד דין תורה ובפרט לפי מה דאמרינן דבני צנים הרי הן כבנים ולא הן צידדן שאין עליו שום חיוב מה"ת יותר משאר עלמא אלא מפאת שהוא צביון כל הזמן על כן לפע"ד שאין לאמרו כלל ולא מצוי לדעת הגר"א ז"ל שס"ל לברכה בשם ומלכות וכוונתו צ"ח שישעמו ודאי דאין לברכה דכיון דכלל אלא אפי"פ הוכחים כמהגינו שמדברים בלי שם ומלכות אין לאומרה כלל.

עוד י"ל טעם שאין לאומרה שח"ס יאמרם הריא"ם שזכרנו ממש וכו' שרובם מהם רואים דוקא שהעולם

דעשייתן מחמת איסור נגשו צב שאין דוחין שבת אס נעשו צין בביחור ע"י עכ"ס צין באיסור מי לא נחקימו מלוב ע"כ ולפי"ג שלא עיין ברכ ז"ל בדברי מהר"ט צפנים וסבדי לי במרומים כי צ"ח צעלמי כוונתי כך דוד"ק, ואגב נראה לפע"ד ראוי להכריע הג"ל ולסבדחו משבת מ"ג ע"א לחלק צין איסור מחמת עלמו לאיסור מחמת הזמן דאמרו שם איחידיו אצוי צביו של טבל שנשכר מציא כלי אחר ומניח תחתיו א"ל טבל מוכן הוא אלא שבת שח"ס עבר ותקן מחוקק ופרש"י מוכן הוא ואין צו מוקצא אלא איסור ואם צא אחר ועבר על דברי חכמים שאסרו לעטל בשבת ותקנו מחוקק ומותר לעטל ולאכלו וכו' ועיין חוס' שם ד"ה טבל דוד"ק.

ומעתה אתן קנצי למילין דברי השוב מתוך טרדות רבות המצפה להרמת קרן התורה והיראה בביאת בר נפלי בביא.

אני הצעיר מגולי טשעכיע.

משנה הקטן

סימן כ"ז

ברוך שפטרני להמגדל ילד (אורח חיים בלע"ז)

ב"ה

בבד ידידי ורב חביבי הרה"ג חריב גר"ג עוסק בצ"צ וכו' כשי"ת מוהר"ד ר. ווינבערגער שליט"א מנהל איגוד הרבנים בארה"ב.

אחור שו"ת צ"ח בלע"ז שאלתך מי שמגדל ילד שאינו שלו (אדאפטירט בלע"ז) אי מברך עליו ברוך שפטרני כשנעשה צר מלוב, וכו' מקור האו ברכה הוא במדרש פ' חולדות וברמ"א או"ח סי' רכ"ב כתב י"א מי שנעשה צו צר מלוב יצרך צ"ח א"ח שפטרני מענשו של זה (מהרי"ל בשם מרדכי וצ"ר פ' חולדות) ופי' צב צ' טעמים המג"א ס"ק כ' שם כתב מענשו של זה פי' דעד עכשיו נענש האכ כשחטא הכן בשביל שלא חנוכו ובלבוש פי' איפכא דעד עכ"ל הכן נענש צפון האכ וע"ש.

ולטעם המ"א ק"ח קשה וכלא קטן אוכל נבלות אין צ"ד מזוין עליו להפרישו דקטן לאו צר עונשין וכיון דהוא לאו צר עונשין איכא עונש יבא על האכ וכלא לא גרע האכ מהבן דאלו הכן צעלמו אינו נענש ואין עליו דין עונש כלל ומהיכי תיחי יענש האכ בשביל חטאיו שאינם חטאים כלל ולטעם בלבוש נוחא כמו שאמרו בגמ' צנים קטנים מתים בשביל חטא אבותיהם ולא קשה מהא דאמרו לא יומתו אבות על צנים כמובן וי"ל לדעת המ"א כפי מה שכתב החכ"ד הצאחיו דבריו צחשוכה אחרת דקטן שחטא צקטנותו ונהגדל לריך לעשות חשוכה על חטאיו ועיין בספרי משנה הלכות כחצות סי' קס"ב ונזיר סי' ט"ז.

ודגנה צין לטעם המג"א וצין לטעם בלבוש ז"ל איש אחר שאינו אצוי נראה דלא מברך דתרוויכו טעמי

סי' ר"א כתב דאם הכהן ירצה ליתן רשות לישראל לצרף רשאי חב נראה לכאורכ מגמ' הג"ל דבסעודה שרי אצל צביכ"ג לא דשכחי רבים ואחי לאנצויי אצל לפי זה צבכמ"ז כידי דשכחי צו רבים כי' לן לחוש נמי דילמא אחי לאנצויי ואז צבכמ"ז ראינו אפי' בסעודות גדולות דישאל מצרכין במקום כהנים וי"ע.

וראיתי בדברי חמודות זכרות פ' ג' שאכלו ס"ק מ"ח שכתב ח"ל ולצדק ראשון ואם ירצה ליתן רשות לישראל לצרף רשאי עור סי' ר"א וכדי איתא בבהניקין דף נ"ע אצל צביכ"ג לא דשכחי רבים ואחי לאנצויי ח"ל בסמ"ג אף כהן יכול ליתן רשות במקום שאין שם עם רב כדמוכח בבהניקין פ"ש ולפי זה בסעודה גדולה שיש שם רב אנו רשאי ליתן רשות ואין לומר דלא פלוג אלא כל בית הכנסת מקרי עם רב וכל סעודה לא מקרי עם רב דהא בגמ' מפלוג צבית הכנסת בין שבתות ויו"ט לשני וחמשי אלא שבתות' כתבו דהאידנא אף צב"כ שכיחי רבים פ"ש. ולפי זה קשה אמאי סומכין לצדק שלא כדון בסעודות גדולות.

וראיתי בד"ח שם צב"כ מ"ח שכתב ח"ל והלכתא גדול מצרכין ועיין עוד מדיונים אלו לעיל סימן י"א וכתב רמ"י ז"ל סימן ר"א דהאידנא אין מקפידין דלא יתני לאנצויי עם צב"כ לומר לו זה הוא גדול או כהן וכצב"כ נותן לצדק למי שירצה במקרה צעלמא בלי שום הקפדה גדול או קטן או אינו כהן פ"כ. והאדמו"ר מן מקלויצנבורג שליט"א אמר לי פעם אחת דכיון דכל הכאספים אל הסעודה מחמת קריאתו צאו וצראנו צאו יכול הוא לומר לכהן לא קראתיך אלא על מנת שחגיגתי לקראו ראשון) ולא דמי למלך שאין כבודו מחול דכתיב קראתיך וא"כ בכל מקום שצאו על התנאי צב"כ הם צאים ויכול לומר לו אין אחת מן הקרואים לסעודה ושפיר מיושצ צבכמ"ז בסעודת צב"כ זה נכון.

אל"א מה שאכתיו ל"ע בסעודות גדולות מקום שאין שם צב"כ כגון סעודות קהל וכדומה לכאורכ קשה מנלן להחיר לצדק ישראל במקום כהן וראיתי ברא"ש זכרות הג"ל סי' י"ע שכתב ח"ל אמר רבי יוחנן משום רשב"י צעל הצית בולע וכו' והאורח מצרכין כדי שיצרכין לצב"כ וכו' ומיכו חס צב"כ ר"ל לומר צבכמ"ז יצרכין צעלמו פ"כ והכפצ"ס צב"ז מכלי זכרות כתב דהיכא שאין צב"כ צין המסובין או שכולם צב"כ גדול שצכולם בולע וכ"כ בתוס' ועיין בד"ח שם שהביאם ולכאורכ נמי ל"ע אמאי לא אמרינן דכהן מצרכין ראשון וד"ח שם ל"ע עיין לקמן סי' י"ט דין קדימה לכהן פ"כ נראה נמי דהי' כוונתו להקשות דלמא לא יצרכין הכהן וא"כ ל"ע לפי זה בסעודות גדולות שאין צב"כ אמאי לא חיישינן לאנצויי ויצרכין כהן. ודון בקדש חזיתי למכר"ס בר צרוך מרענבורג ומלאתי בתשו' ק"ז שכבר עמד בזה ח"ל אשר פתחת ראשון בקדושת כהן לפתוח ראשון אם יכול ליתן רשות לישראל לצדק לפניו בסעודה ג"ל שברשות בידו כדמשמע סי' פ

ישכחו שאין זה בנו ממנו ויחזקו אותו לבנו ממנו ועי"ז ח"י יצא אח"כ לירי איסור ערוכ שישתכח ממנו משפחתו כלל וכלל. ומכאן עממא רע עלי המעשה אשר נהגו בכהן בחי כנסיות אשר קוראים ילד כזה על שם המגדלו פלוגי בן פלוגי וצפוני כהן ובעולם נראה ממנו שהוא בנו והמגדלו אינו אומר להקטין שהוא אינו אביו האמתי ועי"ז צאים צב"כ ככה ממשלות וע"כ טוב כי' לפרסם שאסור לקרא קטן זה בשם המגדלו שהוא קראו אביו אלא יקראו אותו בשם אביו האמתי ואם אין נודע לו שם אביו יקראו בן אברהם ולא בשם אביו המגדלו שלא יצא מחי ממשלות כמובן וכשי"ת יתברכו עד עולם.

סימן כ"ז

קדיש יתום לאחר מזמור שיר ליום השבת

וברבר שאלתו אי קדיש של מזמור שיר ליום השבת כיו קדיש יתום, ככה קדיש זה הכהן כר"י הקדוש ז"ל לאמרו וע"ש הכוונת, ובמתפללים תפלת אשכנז אין אומרים אותו כל עיקר ולא נמלא צב"כ רמז עליו, ועיין צכפ"י יונה וכ"כ בסדור ר' שצחי שגם האשכנזים שאינם אומרים קדיש כאן וכוונת הכוונות צבכר' ד' המצדוך פ"ש ועיין ליקוטי מכרי"ח וראיתי בדרכי חיים ושלום מנהגי הבכ"ק אדמו"ר ממונקאטש זל"כ"ה סדר ליל שבת סי' שצ"ו שכתב אחר מזמור שיר ליום השבת וד' מלך גאות לבש אמרו קדיש יתום ורצנו צין כשכ"י לו יא"ל אחר אביו ה"ק צ' דסוכות שחל בשבת וצין שכי' לו יא"ל אחר אמו כ"י אשכנ"פ שחל בשבת הגיד הקדיש בל"ג ג"כ ולאחד שיום שפסק מלומר קדיש חל צב"כ קודם לו רצנו ג"כ שהקדיש שלאחר מזמור שיר ליום השבת יאמר עוד ונראה סברתו שהקדיש עולה לכאן ולכאן פ"ש. והנראה דס"ל להגאון הקדוש ז"ל דקדיש זו כיו קדיש יתום ומעשה רב ולכן במקום שאומרים אותו קדיש ודאי יאמרו אותו גם כיתומים לפע"ד אלא במקום שאין אומרים אותו אין להכריע וכל מקום יחזיק את מנהגו וצב"כ שיכונו את לבם לאצרכם צב"כ.

והגני פסיים באהבה ובידידות המכבדו ומקידו כערבו ומברכו בברכת התורה בנפש.

משנה הקטן

סימן כ"ח

ישראל מברך במקום כהנים בסעודות גדולות

ב"ה כבוד הרב הגדול חרב וכו' ... שליט"א.

במה שהקשה על הא דמוכחין דממנין צבכמ"ז וישאל מצרכין אף במקום שיש שם כהן ולכאורכ עממא צפי שכרי בגמ' גיטין אמרו ולצדק ראשון וכו'. ככה בעור

שוב נזכרתי ממג"א א"ח סי' קל"ב סק"ב ח"ל וקדיש שאומרים בע"ש אחר מזמור שיר ליום השבת הוא לאבלים אם לא שהיא"צ הוא בחברה של קבלת שבת והכל לפי המנהג.

בנחקין י"ט ע"כ וכו' ואם זה לחלוק לרצו או למי שגדול ממנו בחכמה כרשות בידו ואומר מר עלה ל"ש אלא בסעודה אצל צביכ"ג לא דאחי לאנאוי ופרש"י וכו' אלמא הא דקאמרה תורה דכבן קורא ראשון ביינו מאזכר לישראל להקרות לכבן ראשון אצל אי קאמר ככבן אמהול על כבודי מחול כמו כרצ שמחל על כבודו כבודו מחול דאורייתא ידי' הוא כ"ש כבן שכבוכה לו ולזרעו עד עולם ברית מלח וכו' (ומכאן ראי' מה שכתבתי בתשובה י"ד לחלק בן מעלמי צפי' דכבן קורא ראשון ביינו שכתבתי על ישראל לקרוא ראשון) ולא דמי למלך שאין כבודו מחול דכתיב כי לדי המלוכה הממליך מלכים ולו המלוכה וכו'.

והשתא ע"כ הביא דגיתין כפי מהפך כבן קורא ראשון כמ"ש בתורה על כרחך מאז לקרותו ראשון היכא דלא מחול לקדושתו ואפי' היכא דמחול דכשתא לאו מאז דאורייתא הוא אפי"כ קורא ראשון מפני דרכי שלום, וכ"מ צביכ"ג אצל בסעודה דלא אחי לאנאוי אי מחיל שפיר דמי ולא כמו שכתבתי כיון דמוקדשת יליף אס לא רכא דפנו דכ"מ נושא נשים בעצירה דלא כיו אלא כבודו יכול למחול דאטו ליעול מכי יפך ראשון אס לא רכא ככבן ליעול וכי חיסך אדעתין למימר דפנו חלילה לומר כן אס שוגא מחנות הוא תפ"צ (ועיין חולין שאבוי לא קבל מחנות אלא מעלי יומי דכיפורי לאחזקי עמנו צבוכה) אצל לדברים שס' ריוח ממון או לכבודו כרשות בידו למחול וכו' ובסעודה לא שייך לאנאוי כדאי' ככדיא בגיטין משום דלא שכיחי רבים.

ואפי' בסעודה נשואין וברית מילה דשכיחי צכו רבים לא פלוג רבנן מדלא מפליג בתלמוד בין סעודה לסעודה ועוד אפי' כי שכיחי צכו רבים לא אחי לאנאוי כי צע"כ נותן רשות לצרך לאשר ישר צעניו וכו' מ"מ בסעודה ליכא מאן דפליג ודבר פשוט הוא שאם זה לחלוק כבוד למי שגדול ממנו כרשות בידו ע"כ וכן כתב המרדכי גיטין הכ"ל ע"ש ובהכרח מרדכי שם כתב ח"ל ואומר מהר"ר שלום שמן המרדכי משמע שאין בצע"כ צריך ליעול רשות מכבן שכרי בצע"כ יכול ליתן למי שיראה, מחידושי מהר"ש ואני הדיוט איני מצין דבריו דאי משום שברשות ביד צע"כ ליתן לצרך למי שיראה ולכן אינו צריך ליעול רשות ממנו א"כ אורח שנתן לו צע"כ לצרך ג"כ לא יעול רשות מן הכבן כיון שברשות ביד צע"כ ליתן לצרך למי שיראה ודו"ק ע"כ בצע"כ ע"ש. ולפע"ד נראה הטעם של מהר"ש ז"ל כמו שהבאתי לעיל בשם מרן מקלויצנבורג שליט"א ודו"ק. ועיין ש"ך יו"ד סי' רמ"ו סי"ק י"ד.

עכ"פ יאל לנו הדבר להחירא מהר"מ מרעונוצבורג ז"ל דבכל הסעודות בין קטנות בין גדולות בין דאזכא צע"כ או דליכא צע"כ צבוכה כבן נותן רשות וישראל מצרך משום דלא פלוג בסעודה בין סעודה לסעודה וי"מ אצל דברי חמודות הכ"ל שכתב היפך זה ויאל לחלק בין סעודה קטנה לגדולה, ומה שהביא ד"ח ראי' לדבריו לחלק ממה דמחלקין צביכ"ג ג"כ בין חול לשל שבת

ויו"ט מוכר"מ ז"ל כרגיש צבא שם ח"ל וצניי וחמישי קאמר תלמודא דאפי' צביכ"ג יכול ליתן רשות לישראל כגדול ממנו לצרך ולעמוד לתורם לפניו משום דלא שכיחי צכו רבים ואפי"ג שר"ת פסק צחוס' שם ד"כ אצל דכ"מ צמיכס שכי' עוסקים צמלככתן כל ימות כחול וכו' אצל בזמן כזה אין חילוק וכו' מ"מ בסעודה ליכא מאן דפליג ודבר פשוט הוא וכו' ע"ש. כרי שכתב מוכר"מ ז"ל לכדיא דבסעודה ליכא מאן דפליג ולכן דברי ד"ח ע"ג. *

ומעתה אסיים בברכה מרובה והנח להם לישראל אם אינם נביאים הם בני נביאים הם המברכו בברכת התורה ללומדיה ובידידות כנפש.

משנה הקטן

סימן כ"ט

בירך על הפירות ויצא מחדר וחזר אי חוזר ומברך.
אם יש להתפלל על המינים שיחזרו בתשובה

ב"ה מצש"ק לסדר כי אם ליראה תשי"ז.
בבד הרב וכו'.

אחר"שה"ט הכה אף שאני טרוד כעת עד למאד ולולי כדי לאפרושי מאיסורא לא הייתי כותב עכשיו מ"מ צבוכת צביתי ודברנו צענין צרכת הפירות ואמרת לי צמי שצרך על הפירות ויאל מחדר לחזר ומחזר למקומו מחייב לחזור ולצרכי ותמכתי עליך ואחכ עשית כלכך למעשה וצרכת עוד הפעם ושכן ראו לפסוק. כנראה שפעלמה ממך דברי המשנה צרכו סי' קצ"ח צביאור כלכך שבעלה ח"ל מ"מ כנכב צכו לבקל אין למחות בידו וכו' ועכ"פ דז"ש צדאי דאין להצריך צרכה צכן דמידי ספיקא לא נפקא וספק צרכות לבקל וצבוכל לראות מקומו כראשון צודאי יש לבקל אף לכתחלה וכנ"ל בצס"א צמ"צ ע"כ ע"ש ודו"ק. גם בצפר עולת תמיד משמע כן ע"ש וא"כ המצרך כרי הוא ח"ו צאיסור לא תשא ולכן ודאי דאין לגרוס צרכה שאינה צריכה וד"ל.

ובדר"ך אגב למח שאמרתו לך שגם על מין יש להתפלל שישבו לדי' והיכ כמחלק צענין ואני אמרתי לך שכן נראה מדברי הח"ם צאכרן חרינער עיין. שם ח"צ החו"מ סי' קצ"א צכשמות שסיים ח"ל והי' יתן צלצ כל הפוקרים לשוץ אל כ' וירחמכו ירחם די' על עמו ועיין עוד צליקוטים סי' פ"ה שכתב ואל יצא צעל הכרס וקוים מכרמו ועקר ויהפוך לצבס לעוצב ואל ימלא עוד צבית די' כנעני ופוקר ויחמינו צאלוף צבוכה וישראל ולא ישעו עוד צדברי שקר כי ידעו את די' מקטנס ועד גדולס כרי שאף שכיו כללו מינים ואפיקורסים כמו שכתב עליהם הח"ם ז"ל שם צתשובה אפי"כ התפלל עליהם שישבו וזכ כמו שאמרתו לך כן ועיין חוס' ע"ז דף די' ע"צ שם מינה לאו אורח ארעא ואפילו לספרים דגרסי הכוא מינא אפי"פ שכתבתי מורידין לצור נמי יוחא דודאי צקש לצרכו.

שוב מצאתי במרדכי מגילה סי' תתפ"ח ח"ל והכא גבי די' פרידא מיירי בברכה שבסעודה דלא חקן בה מידי מפני דרכי שלום לכך הי' יכול לברך לפני כהן הפחות ממנו וכו' ע"ש וצ"ע.

לפלפל באיזה ראיות ד' הטוב ישפות שלום עלינו והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם בביאת בר נפלי במהרה דידן ברוב רחמיו וחסדיו. ואתך הסליחה על מיעוט פלפולי כעת ואי"ה עוד חזון למועד.

בברכת התורה

מנשה הקטן

סימן 5

להנ"ל יצא לנקות הפירות וחזר אי חוזר ומברך

ב"ה לסדר את הברכה אשר תשמעו.

לכבוד הרב וכו'.

אמר הכותב נשבע להמיר עוז צרע ולא ימיר וכל מה שכתב כאן נשתבש צין בעיקר הענין וצין צרחיות. וכנה כתב שמציאור הלכה לא אריא דאין לר"ך לחזור ולברך על הפירות צמי שיא מחדר לחדר וחזר למקומו שברי בקלש"ע סי' נ' פסק להדיא דלר"ך לברך. ע"כ. אומר אני דומה כאי גצרא כמי שלא טעם טעם שמעתחא וכלא בר צי רב דחד יומא יודע דהלכה כבשראי ואפילו להקל קיי"ל כמ"צ נגד הבעל קלש"ע אס לא דיש לן ראיות נגד המ"צ כ"ש להחמיר משום דרכה לבעל ושבוט שוא, גם בעיקר ראיתו לא ידענא למכ הציא מהקלש"ע שפוסק כן והלא הפוסקים הגדולים הטור וצ"י והמ"א ושאר אחרונים ס"ל כן והציאם צציאור הלכה סי' קע"ח שם ולמה מיייתי מהקלש"ע.

אמנם הרי הציאור הלכה שם חולק עליהם ומסיק להלכה דאין לברך מחדש ואם היה צידו לחלוק על הטור וצ"י והמג"א ודאי צידו גם לחלוק אקלש"ע אשר קטנס עכב ממחנו וא"כ אין מקלש"ע רא"י כלום וצודאי פסק דרכות להקל וצ"י לראות מקומו הראשון יש להקל אפילו להחלל וצודאי אין לסמוך כאן אקלש"ע כלל במקום שחולק עליו המ"צ.

אמנם כ"ז לשיטתו דהקלש"ע פוסק דלר"ך לברך ציאל מחדר לחדר וחזר צו למקומו, ואומר הכותב דלא כצין גם דברי הקלש"ע ולא נגע ולא פגע אפי' בקלכו ושם מפורש כיפך דצרי, ודאי דגם להקלש"ע צמי שיא מחדר לחדר וחזר למקומו א"ל לחזור ולברך רק כשיא מחדר לחדר וגשאר בחדר בשני אז לדעת הקלש"ע לר"ך לחזור ולברך אס אוכל שם אכל כשחזר לחדר הראשון גם להקלש"ע א"ל לחזור ולברך ח"ל צסי' י"ג ולכן מי שאוכל אז שותה בחדר אחד ואח"כ הולך לחדר אחר לגמור שם אכילתו ושתייתו אפילו ממין הראשון וכו' מ"מ לר"ך לברך עליו שם מחדש דרכה ראשונה וכו' הרי שכתב להדיא דוקא שרואה לגמור שם אכילתו בחדר בשני אכל אס רואה לחזור לחדר הראשון שיא משם אין לר"ך לברך דאל"כ ה"ל לומר סתם מי שיא מחדר לחדר צין חזר אז לא חזר לר"ך לברך א"י דאי חזר לחדר הראשון

בקללתו ומ"מ קאמר בחר הכי ש"מ לאו אורח ארעא כי לא היה לו לדחוק צידי שמים ולהעניש מי שאינם רואים להעניש אפי' שצומן הציא היה מותר להרגו צידים ע"ש. ומכ שקשכ מומלשינים יש לי צ"כ כמה חירולים ומ"מ הפנאי אינו מסכים כעת ועיין גירסת הגר"א או"ח סוף סי' רמ"א שגרם בלמה וכל הרשעה כרגע תאבד ע"ש יתמו חטאים דרכות י' ולא לומר עושי רשעה עכ"ל ע"ש וכן אנו מתפללין דר"ה וכל הרשעה כלל כעשן חכלה ולא כל עושי רשעה עכ"ל עיין שם ועיין יערות דבש הציא צען יוסף ולמלשינים ישים אל לבו שתהיה נעקרת מיונה מישראל ושיהיו מאמינים בתורה שכתב ושצ"פ אמונה צלי דופי. וכתב שיהי' נעקרת מיונה, ויש לי עוד כמה חירולים צין אותם שנאמרו כבר צין דברים חדשים אשר חנני ה' צ"ה וצ"ש וכו' יש לי צ"ה לישב קלות וחמורות ואעו משום דקשיא לך קשיא עי"ז נניח מלהתפלל עליהם שיחזרו בתשובה.

ובהדיא אמר הציא שוכה ישראל עד ד' אלקיך ודרשו ז"ל שאפי' ה' ח"ו כופר בעיקר שהוא ד' אלקיך ח"ו אפי' שוכה ישראל וירבעם תפשו הקצ"ה צגדו וא"ל חזר צך ומנשה העמיד ללם בהכל וקבלו את תשובתו וכיון שמועיל להם תשובה אמאי לא נתפלל עליהם שישירו ואחר שהכריזו עליו שצו צנים שוצים חוץ מאחר וכו' קולץ בנטיעות החזירו וכלמדידו לג"ע כמו שאמרו צגמי ועיין שלה"ק מה שמחלק צין אחר למנשה וצ"ה"ה שם דהקצ"ה חוצע צפס ומקדים לצני אדם ומבקש שיעשו תשובה ואפילו אמיינים ואפיקורסים חוץ מכגון אחר ואפי' כתבו האחרונים דאלו חזר נתקבלה תשובתו. ומקרא מלא דבר הכתוב ויחל משה וגו' וכל ישראל מומרין ואפי' התפלל עליהם עד שאמר ואם לאו מחני נא וכו' מוכן למסור נפשו עליהם הן אמת דדעת הרב צן שורא דהתפלה היה אחר שהסיר עי"ז מצינוהו אצל הרמב"ן ז"ל חולק עליו ומפרש דמשה התפלל עליהם מיד כאשר אמר ליה השם הניחה לי ויחר אפי' צהם תיקף התפלל ולא איחר צו וכן מלא צשמות רצב הרי לן דאפי' על עובדי ע"ז ח"ו וצשעת מעשה התפלל עליהם משה ואדרבה הש"ת שמו רמז לו כן שצרגו להתפלל עליהם באמרו לו ועשה הניחה לי וכמ"ש רש"י אין הדבר תלוי אלא צי צס חז"ל זה הוא דרך האמת של לדיקי ומנהיגי הדור כי לא ידח ממנו נדח ועיין ספר ברוקה ה' תשובה ד"ה צאלפא ציחא דר' עקיבא ח"ל אלו הן המינין האומר עולם כמנהגו נוהג ואין אלו צעולם וכו' אלו הן מינים אפיקורסים שמורידין אותן אס לא עשו תשובה שלימה ע"כ עכ"פ הכל תלוי בתשובה וי"ר שכולם ישצו בתשובה שלימה צקרוצ השיצו ד' אלקיך ונשובה וגו'.

והנה כבר הארכתי יותר משהפנאי מסכים וכתבתי זה בלי עיץ הצריך לזה מ"מ בהשקפה ראשונה נראים הדברים ועכ"פ עיקר הרעיון ודאי אמיתי אף אם תמצא

עוד נראה דנחום' כנ"ל בסופו כתבו ז"ל ולכל הפירושים
אם הלך באמצע סעודה למקום אחר יכול לשחות
יין או מים בלא צרכו דכיון שכוף צחוק הסעודה
לקיבועיה קמא דבר ע"כ והביאם כצ"י ונש"ע כרש"י
ס' קע"ח סעי' ד' כתב ואפי' הלך בחוץ הסעודה לבית
אחר ואוכל ושוחה שם דברים שאינם עפלים לסעודה
לענין צרכו ראשונה וכו' ואלוה' לזכר עליה צדקה הראשון
כמו יין ופירות כיון שהם עפלים לענין צרכו אחרונה
ונפטרים בצבמ"ז ע"ד סעודתו הראשונה הוא אוכל ושוחה
וא"ל לזכר עליהם וכו' ע"ש כרי נמי כיון שעדיין הוא
בחור הסעודה אמרינן דגם לענין פירות לא כיון גמר
סעודה אף דבאמת אפילו לא נחכוון עוד לאכול וא"כ
כ"ש כיכי שהוא יולא לחדר אחר לתקן הפירות לאכילתו
וכיון כמו שאין לו סכין לחתוך הפירות לאכלם וחדר למקומו
ככ"ג לפע"ד כ"ע מודים דא"ל לחזור ולצדק וכנ"ל. ויש
להאריך וא"כ מקומו.

סימן ר"א

**בשר ויין בשבת משום עונג או חיוב. מבכפפים בהמישי
בשבת מתקנת עזרא, וישוה למצ"א**

ב"ה אך אדר תשט"ז פה בדוקלין נ"י יצ"א.
ישאו הדים וגבעות חיים ברכה ושלום אל כבוד ידיד
עלין וידידי הרה"ג הגדול חוב"ט שמו מפאדים וכו' כש"ת
הרב מוה"ר דוד הקטן (קליין) שליט"א. בעמ"ס בית ארוזים
על טש"צ.

ערה בנתיב צדקה זמן רב בכתב יושר דברי חמדות אשר
ראיתי בספרו בית ארוזים וכבר רשמתי כן בחידושי
בעזכ"י מה שכוללתי בדרך העברה בעלמא וכאשר אמרתי
לכת"ה פה אל פה וכת"ה אז אמר להעלותם בכתב ולעשות
ריונו חפצתי ומחמת העדרות כי רבות איחורתי ואת כת"ה
הסליחה.

זזה החלי צבי' רמ"צ במג"א ס"ק א' העלה כת"ה דדוקא
דגים אבל שאר בשר צר צריך לחזק עצמו וכן ציון לאכול
ולשחות בשבת אף שאינו מתענג בכן כ"כ כי הם חיוז עצמי
לשבת אף אם אינם לעונג רק אם מזיק לו הכשר וכיון אז
יחי' דינו כצבי' רפ"ח לדעת ה"א שם לפעור גם מה
וכעיר לעיין לקמן ס' רס"ב אות ט'.

ולפע"ד צדק דעת המג"א גם לענין בשר ויין כדגים
ס"ל דזיל בשר טעמא הוא שכתב בכל אחד לפי
טעמו ובזה מנ"מ דגים או בשר או יין כיון שטעמו הוא
שאינו מתענג בו וכן כתב המהר"ש שם ד"א אם התענית
תענוג לו מותר להתענות בשבת כרי דהכל הולך אחר טעם
האדם בזה שהוא מתענג ח"ל בלבוש לפיכך כל אדם אפי'
מי שצריך לאחרים רק שיש לו מעט צריך לזרז את עצמו לכבד
את השבת ולענג בו כפי מנהג עונג אנשי מקומו כרי שמנהג
אנשי מקומו מכיר ובשר ודגים אפי' לא הזכיר ובמ"צ כתב

וגומר שם אכילתו אין צריך לחזור ולצדק גם לדעתו ז"ל
חכ פשוט וצדקו דצדקו חכ כמו שכתב גם המ"צ.

ובס' י"ד כתב שם וכן אם הלך לחוץ ואחר כך חזר
למקומו לגמור אכילתו צריך לצדק מחדש צרכו
ראשונה, ונראה דמח' בזה לו הטעם שהש"ע דמ"ש וכן
אם הלך לחוץ ואחר כך חזר למקומו וכו' צריך לצדק
מחדש וחש' דכא' לחוץ מיירי שילא מחדר לחדר ומח'
ילא לו הטעם ונתחלף לו חדר בחוץ וחזר לחדר וכו' לו
לכנין בדברים דכא' אם הלך לחוץ אף כוונתו שכלך מחדר
לחדר דכשילא מחדר לחדר וחזר למקומו א"ל לצדק מחדש
כמו שכתבתי וכו' הלך בחוץ מיירי שכלך חוץ לביתו
וכיון כמצית לבית דלא אף שחזר למקומו כיון היסח הדעת
לד"ה ולזה גם צדקה בלכת מודע דלא צריך לצדק מחדש,
וא"כ יולא לנו דעת הקש"ע מחלום לדעת המ"צ בחדא
ופליג בחדא וכו' דמחדר לחדר וחזר למקומו א"ל לצדק
מחדש להקש"ע כמו המ"צ וכו' נידן דידן ותחת ג'
אחד נקרא מחדר לחדר כמ"ש צדקה בלכת שם ולא
מודים דאין צריך לצדק מחדש כשחזר למקומו הראשון
חכ כמ"ש בעזכ"י ופליגי בחדא ביינו במחדר לחדר ודעתו
לגמור בחדר שני אכילתו בזה לדעת הקש"ע צריך לחזור
ולצדק מחדש ולהמ"צ גם בזה לא צריך לצדק מחדש וכיון
שכן עלתה לנו דעת הקש"ע על מקומו בשלום עם
הבאכ"ל צדק דידן דאין לחזור ולצדק ודלא כמו שכתב
דמדבריו ראי' להיפך ולא כצדק דצדקו ולא יאונה לצדק
הקש"ע כל אלו.

ובעיקר הדין עוד אומר הכותב דבר חדש דכיון שצריך
על פירות וראש' שהן לריבין לנקותם צמים ויולא
אל קלחת המים לחדר אחר וחזר לאכלם לד"ה לא צדי
לצדק מחדש אף שילא לחדר האחר שכרי עיקר הטעם בא
לצדק לצדק מחדש הוא משום היסח הדעת דאמרינן
עמידות זו היא גמר סעודתו והך סעודה אחריתי היא
וצריך לצדק בתחילה ועיין תוס' פסחים ק"א ע"ב ד"ה
אלא שכ"כ להדיא וא"כ כ"ז ודאי דוקא היכא שעמד
לחפז וללכת אבל כיכי שעמד בשביל הפירות שאינם
נקיים והלך לרחלם צמים ולחזור לאכלם אדרבה עמידתו
מוכה שלא גמר סעודתו שכרי עומד דוקא בשביל האכילה
ובאין נאמר שכוונתו היפך ממעשיו ונאמר שהסיה דעתו
ומעשיו מוכיחין עליו שלא הסיה דעתו ולא גמר סעודתו
חכר לצדק איכו קמכדור עליו לשפרו מיכל קאכל. וכיון
שחזר למקומו ככ"ג אפשר דכ"ע מודו דאינו צריך לצדק
וכיון כעין בא דאמר שם אכל עם חברים והניח חזרו
ויולא וחזר דא"ל לחזור ולצדק אפי' בפירות דכ"ג מוכחא
מילתא דלא גמר סעודתו וכ"ש צדקו שכיכי שעושא מעשה
שמוכיח שלא גמר סעודתו ועיין במג"א שם אגודה
ובמשניות צמי שרואה לשחות מי מרחץ שיצדק צדקתו החיון
אף שישתח צמים ובאחרונים חולקין ועיין אכע"ז אור"ח
כנ"ל.

שוב מצאתי בכף החיים ס' קצ"ח אות ט"ו שכתב יש נוהגין
כשאוכלין פירות וצרכו לצאת לחוץ באמצע אכילה לזקקין
בדם פירות ע"ד לאכול בדרך הילוכם שלא יצטרכו לכבד שנית
ע"ש.

ולפי שכן הסתם רוב צ"ח עיווגם בצער ויין ומגדלות לכך איתא בסו' רנ"ג ס"ג דירצה בצער ויין ומגדלות כפי יכולתו ובא"ר הביא בשם ס"ח טוב ארוחת ירק בשבת ואכזה עם אשתו ובניו וביתו ועיין רש"י שבת קי"ח דגיס גדולים שזה ה"י מאלל חשוב ציונים ע"כ.

ובמה שילא לחלק לדגים הוי משום עונג ובשר ויין לאו משום עונג עיין רמב"ם פ"ל מה"ש ה"א וכו"כ כתב שם דר"ח ואם ח"ל ואם ה"י חולק זה מלאתי בדברי הגאונים ז"ל ופשוט הוא שלא אמרו אלא לעונג שבת ולא יכ"י אלא כרי דכלל משום עונג. וכן מלאתי בכלי פסוקות מן הגאונים סו' קל"ז שכתב ר' נחשון גאון ח"ל ומוי שאכל כרבה ואין נפשו יפה עליו לאכול שלש סעודות שאם יכול לאכול כביצה ואינו מטעם וכו' ואם כשיאכל כביצה מטעם הימנע פטור שלא תקנו חז"ל שלש סעודות בשבת אלא לכבוד שבת ולענגה וכיון שמתעשר אין לו תענוג ופטור ע"כ. ומדברי רמב"ם ד"מ נ"ד שהבאתי בסמוך בס"ד נראה נמי דאפי' פת הוי משום תענוג ע"ש ודו"ק.

ועיין חולין פ"ד מכאן אמר רבי אלעזר בן עזריה מי שיש לו מנה יקח לפסו ליערל ירק עשרה מנה יקח לפסו ליערל דגים ג' מנה יקח לפסו ליערל צמר מנה מנה ישפחו לו קדרה בכל יום ואיך אימת מערב שבת לע"ש (לפסו לקדרתו כמו חילפס) ופרש"י ואיך אימת אלו האחרים שאמרו ליערל דגים וליערל צמר אימת יאכלוהו אם לא בכל יום וחי' מע"ש לע"ש ומשמע לכאורה דכפעל עשר מנה לא לקח אלא דגים לשבת וי"ל.

ועיין חשו' ז"ל להבאין מליובאוויטש או"ח סו' ל"ו ובכר ראינו לחלק בן לענין פת דוקא ולומר דפת הוי חיוב מדאורייתא לדעת הרמב"ם ולא הוי מטעם עונג ובזה ה"י אפשר ליישב קושית השואל בל"ז הנ"ל ועמדו דברי ה"ח לגנדי ע"ש ודו"ק כי קלרתי.

איברא דלכאורה יש להביא רא"י דעת מג"א דבשר מלאה לאכול ממנה שכתב באו"ח סו' תקכ"ט סק"ג דר"ח על כיון ח"ל ומלאה לאכול בשר רמב"ם סמ"ק ד"ח יש"ש וכו' ממ"ש הרמב"ם פ"ו מה"ש ה"ט"ז כשם שמלאה לכבד שבת ולענגה כך כל ימים טובים שנא' לקדוש ד' מכובד וכל י"ט נאמר בכן מקרא קודש וכו' הרי דעת המג"א דמלאה לאכול בשר וזה רא"י גדולה לדברי מערכת"ה אמנם לאחר העיון זה אינו שכרי כבר הקשו האחרונים ז"ל דברי המג"א אהרדי ועיין מנחת פיתים להבאין ר"מ אריק דבסו' תקע"ג סק"כ כתב המג"א ח"ל אכל יחיד שקבל עליו חל עליו דאין מחויב לאכול בשר אפי' בשו"ט כמ"ש דיו"ד סו' שמי' ופול סו' תקנ"ב סעי' ו' ע"ש במג"א סק"ג ח"ל אוכל בשר ואסור למנוע ממנו אפי' דאין חיוב לאכול בשר בשבת מ"מ כיון שנמנע משום אכל עבירה הוא צידו טור ע"כ. ובכר הקשו האחרונים אש"פ סו' תקכ"ט למח השמיט בשר וגם הלבוש לא זכרו כלל ובא"ר ילא לתרץ דלכן השמיטוהו משום קושית כב"י שהקשה ל"י מגמ' פסחים ק"ע דדוקא בזמן שבהמ"ק קיים שמחה בצער ויין אכל

פתח אין שמחה אלא ביין וביש"ש מיישב קושית כב"י בפ"ג דביצה דזמן שצ"ח קיים סגי בצער שלמים בלבד ועיין ב"ח ומור וקליעה ודו"ק.

ואמרת לישב דברי המג"א שלא יחל סחירה כ"כ גדולה וכו' לחלק בין מלאה לחיוב וכו' שחלקו בזה בכמה מקומות וביינו דלף שיש מלאה לאכול בשר מ"מ חיוב לא הוי ובזה אחי שפיר דברי המג"א דבסו' תקכ"ט כתב ומלאה לאכול בשר ובשאר המקומות כתב אין חיוב לאכול בשר וכוונתו דודאי חיוב לא הוי מ"מ אי אכלו מלאה עבד ועיין מג"א סו' רמ"ט סק"ו מה שהביא בשם הר"ש מלוצלין ומה שהשיב לו בשל"ה ז"ל ובמחל"ה שם הביא קושית החמד משה ח"ל ולא ידעתי מאי יאמר מג"א מהא דאמרו פסחים דף ק"ע פ"א תניא וכו' הרי בזמן הזה אין שמחה אלא בצער ע"כ וע"ש מה שחירץ ועלמח מייניכו במחכת"ה דברי הא"ר ויש"ש הנ"ל שוב ראיתי בש"ך יו"ד סו' שמי' סק"ז דר"ח אם ירצה ח"ל דכיון שהוא מתכוין למלאה אם ירצה יאכל ואם ירצה לא יאכל שאינה חובה על האדם שיאכל בשר וישתה יין בשבת שכרי אמרו עשה שבתך חול ואל תעשרך לבצרות הלכך בכל דבר שהוא מלאה חייבים לעשות בשבת אכל זה רשות הוא אם ירצה יאכל בשר וישתה יין ואם לא ירצה יניח עכ"ל תר"י ומשמע לכאורה דאין מלאה כלל באכילה בשר בשבת וכו' רשות וא"כ זה גם דעת המג"א וזה לכאורה דלא כמו שכתבתי לחלק דעת המג"א בין מלאה לחיוב וי"ל ועכ"פ אפי' לדעת הש"ך הרי כתב בטעם דאכל אם ירצה דכיון שהוא מתכוין למלאה משמע כשאכל ומתכוין למלאה עכ"פ מקיים מלאה רק שאין חיוב עליו וא"כ אפשר לומר דזה ג"כ דעת המג"א ובזה יכ"י נחה שקטח תמיכה במ"פ ושאר אחרונים ודברי המג"א על מקומו יצא בשלום ודו"ק.

ובתשובה ושב הכהן סו' ז"ד העלה לחלק דבשבת אין חיוב אכל ביו"ט מחויב מחויב לאכול בשר כיון שהוא מחויב מלד דין לקיים מצות שמחה (וא"ל דבזה מיושב סחירת המג"א דמה שכתב מלאה ביו"ט מייירי שכרי בסו' תקע"ג שכתב ואין חיוב כלל שבת אם יו"ט וק"ל) ומשמע דס"ל דבשבת אינו מחויב בשמחה רק בעונג וזה הוא דעת הבכור שור תענית דף ל' וכן נראה שיטת המג"א סו' תקע"ג סק"ך.

וראינו בשאלות פ' חיי שר' סו' ע"ז ח"ל שבת עולה ואינה מפסקת מאי עממל עונג הוא דכתיב בזה רגלים מפסקין ואינן עולין מ"מ שמחה היא דכתיב בכו, ומבואר מדברי הגאון דשמחה ועונג תרי מילי נינהו ובשבת לא נעונו אלא על העונג ולא על השמחה. וכן בקדש חזיתי ביד שאלו יו"ד סו' רכ"ט ס"ק ב' שילא להקשות אדברי בכור שור מירושלמי מגילה הוצא בעו"ש א"ח סו' תפ"ח דאין עושין סעודה עד יום אחד בשבת דבעינן ימי משתה ושמחה ואין מערבין שמחה בשמחה ועיין רמב"ם פ"י מה"א ביו"ד ובעו"ש א"ע סו' ס"ג דאין עושין סעודה נשואין בשבת משום דאין מערבין שמחה בשמחה אכל לבסוף הביא

ישכור על שבתות וי"ט לפני"ל לא קשה דלא כוכ מדויק דדוקא לשבתות וי"ט אסור אבל לכל השנה מותר כבבבב ולכן כתב סתם ודו"ק.

(ד) בס"י רמ"י סקל"ח ב"ה שם באכ"ד וי"ל דמיירי בקץ דמדינא שרי אפי' בע"ש עכ"ל ז"ע מאוד מאי מכי הכא קלן וכו' כיון דאין דייקנין על הכלי שאינה שבתה מחמת מלאכה בגוי וא"כ מאי מכי קלן וכו' גם ז"ע אי שבתה כלים דאורייתא וכו' ע"ש.

דראב"ן ס'י של"ט כתב דהא דמלווין על שבתה כלים היינו כשישראל עושה מלאכה בכלים כגון שנותן חטים לרחיים מבעוד יום ויטענם בשבת וכתב הא"ר בס'י הכ"ל ס'י רמ"ו ח"ל וזכר מתוך קושית תוס' דף י"ה ד"ה ולא ודף י"ג ד"ה ולא וכו' ע"כ ע"ש ובשיטת הראב"ן שפיר מיושבת שיטת הב"ח ז"ל דודאי בקלן מדינא מותר דדו"ה ואפי' בע"ש דעכ"רם אדעתיה דנפשי' קעבד ולכן שפיר מביא הא דב"ש אסור במתניתין מכירא ונחיתת עורות לעבדן אפי"פ שקלן וכיוצא דייקא בע"ש משום דמחלף בשליחו אבל בדו"ה שרי וכן הא דארשב"ג נוהגים היו בית אבא וכו"ה באיגרות ולא אסרו אלא מפני הרואים ובע"ש דוקא וכמ"ש הב"ח ז"ל ודו"ק. גם מה שכתב כח"כ וקשה לפרש דלא קלן היינו שהוא משלם לבעל הכלי לפי המלאכה שיעשה וקלן היינו שאין נ"מ לבעל הכלי כמה מלאכות יעשה וכו' ע"ש מה דקשה לי לכת"כ יוחא לי לבעל מ"ב בס'י הכ"ל סק"כ שכתב ח"ל אבל בשכירת כלים ידוע הוא שאם יתנה עם הא"י שישבצו בכלים בשבת לא יתן לו שכירות כי"כ הולך כיון שיש ריוח לישראל במה שהכלים נשכרים אלא הא"י בסתמא ועושה בזה מלאכה בשבת מיחזי כשליחו של ישראל לוב משא"כ כשמוסר לו דדו"ה מותר דלא מיחזי כולי האי כשלוה וסבירא זו נמי נראה לבמחלף"ק בסק"ב ע"ש ועיין לבזה וא"ר. ועיין עוד במנחת כהן סמ"כ ש"א פ' יוד. ועוד שם פ"ג.

(ה) ס'י רמ"ה סק"ג עיין תשב"ץ ח"א ס'י כ"א בטעם משום דכל מה דאפשר לתקוני מתקנין דלא יבא נראה כמו שהתנה לרחות את השבת וכ"כ הריטב"א שבת י"ט ב"ה דמפליגין ג"ש. ואנן עיין בספר המנהיג הלכות שבת ס'י קמ"ה בענין אין מפליגין בשבת.

(ו) בס"י רמ"ה סק"ח' מתברר שם אפילו דרך מעוט אין מפליגין. נ"ל שגם בנכירות הכופעים שאמר שכרי האיסור הוא משום דברים המותרים שבהם בזה איסור א"כ אין שום נ"מ בין ימים לנכרות ע"כ. כבגמ"י פ"ל מכ"ש כי"ג שהוא מקור דין זה כתב ח"ל ור"ת פ"י היינו דוקא בספינה גוששת ומשום איסור תחומין אבל שאינה גוששת מותר שאין תחומין למעלה מעשרה וכן מפרשים כל הגאונים ועל זה סומכין העולם ליכנס בספינה מע"ש לפרש לים הגדול וכו' ע"ש ובנראה דטעם להא דאין מפליגין אין משום דברים המותרים שבהם בזה איסור אלא משום איסור תחומין וא"כ בנכירות שפעמים בספינה גוששת ודאי דאסור משום תחומין ועיין שכלי

לאחר זמן מצאתי ביראים מצוה צ"ט ח"ל ובשבת אמרין כמה מענגה א"ר יהודה ברי' דר"ש בר שילת וכו' בחבשיל של תרדים הדגים גדולים וראשי שומין ולא דוקא אלו אלא כל מאכל הערב על האדם נקרא עינג ע"כ.

דברי השאלות הללו והעלה כדעת הכותב שור וכתב דכ"ס דין חולק אירושלמי. ובזה מיישב דברי הרלב"ח שפסק מעשה בירושלים שחל פורים בשבת עשה הסעודה ומשלוה מנות בשבת ובמג"א ס'י תרפ"ח חולק עליו בס"ק ו' ועיין שו"ת תשב"ץ ח"ג ס'י רנ"ח. *

ועי' רש"י ב"ה ל"ז פ"א ד"ה אטו ובעונג אי מחויב ביו"ט מחלוקת האחרונים ולי נראה כעין רא"י מגמ' ב"מ נ"ד פ"א הכל מודים בשבת בהקדש שחלל חדא דכתיב וקראת לשבת פוגג ועוד הואיל וגזרין חובטין אותו בשוק וע"ש ברש"י ד"ה בשבת ותוס' ד"ה אחר, ומדלא הזכירו וי"ט ס'י נ"ל דביו"ט ליכא פוגג וי"ל ועיין מ"פ הכ"ל. ועיין דרכי תשובה להגאון הקדוש ממנוקאטע ש"ס ס"א סק"ס ובתשובת בית יעקב ס'י ז"ה ובת' חו"י ס'י קפ"ח דמלוא לאכול בשר ובה' שאג"א ס'י ס"ה ודו"ק. *

(ג) בס"י רמ"ב סק"מ מ"ג מג"א כלומר עיין לבזה שכתב מתקנת עזרא וכו' כדי להבטיחם לבנים בשבת לכבוד השבת ומה שחמם אמג"א ז"ל כבר הקשה בן בא"ר ע"ש ובמחלף"ש הביאו ע"ש אמנם צעיקר הדבר דברי המג"א לפעמ"ד מקורם בדברי הרא"ש ב"ק פ"ב ע"ב שכתב ושיבו מכבדים בחמישי בשבת מפני כבוד שבת ללבוש לבנים ובע"ש אין פנאי לבדם וכוונתו במה שסיים ובע"ש אין פנאי לבדם לישב דלא תקשה דמפני כבוד שבת ה"ל לו לתקן לבדם בע"ש וכדי לישב זה כתב ובע"ש אין פנאי לבדם מפני שפסוקין צלרכי שבת ולכן תקנו בחמישי כדי שיכיו פנוים בע"ש וזה שכתב המג"א ז"ל כלומר שלא יכבדו בע"ש. או יאמר דדעת המג"א כא"ר וכוונתו כלומר שלא יכבדו בע"ש דרך אפי"פ קפדין אבל בג' וד' מותר ע"ש ודו"ק. ועיין ירושלמי מגילה פ"ד ה"א הוא התקין שיכיו מכבסין בחמישי מפני כבוד השבת ע"כ ולדעת המג"א ע"כ לומר כדי שיכיו פנוים בע"ש וזה הוא כבוד שבת ודו"ק.

סימן ק"ב

שכירת מרחץ לעכו"ם. עכו"ם עושה בכלי ישראל בשקצץ דמים. מפליגין בספינה. תענית בע"ש. אונתן של פשתן בקדרה בשבת

(ג) בס"י רמ"ג סק"ב טור שם לא ישכור אדם וכו' מדקאמר לא ישכור סתם ואינו אומר לא ישכור על שבתות וי"ט משמע שגם על ימי תחול אסור להשכיר ואפי' אם יפסוק עם השוכר שלא יעשה בו מלאכה בשבת ג"כ לא מכי וכו' ע"ש עיין אשל אברהם שם במקומו שכתב היפך דבריו ע"ש וז"ל. ועיין אור"ח ס'י ת"ג ס"ה יש מי שמתיר להשכיר תנורו לעכו"ם על מנת שיאפה בו מזה ואם אפ"כ בו חמץ אין זקוק לו ועיין ט"ז סק"ד' שם שחמם מ"ש ממחנה עם העכו"ם שחנות הכבמה בשבת שאין העכו"ם גאמן ובעטרת זקנים שם בד"ה יש כתב אבל המשכיר תנור לעכו"ם לאפות בו מזה והעכו"ם אפ"כ בו חמץ ומזה שרי לכ"ע ע"כ ע"ש ודו"ק. וצעיקר דיוקן למח לא אחר לא

וע"ע לקט יושר בה"י שבת נלי מדר שכתב דמי שערב לו שלוק יומר מן הגלי יאכל שלוק אבל בשום יאכל גלי שהוא דרך שמלכים אוכלים כמ"ש בקדשים דרך גדולה גלי ובחדל.

היינו חידושי ח"ס שבת קמ"א.

זכ מותר אפי' בשבת חב עונג וכ"ש צ"ע ור"ח וחוש"מ
חב אף עליו תורת תענית ולא שם תענית שלא נאסר בכל
יום שבעולס אלא שאין אלו מורין כן בפורים וכו' זכ המין
השלישי ממניי התעניות שטונת האדם צו לשם שמים יש צו
דברים המתירים לגמרי ויש שנאסר מכללם וכו' ע"ש. ואף
שכרצ"ד השיגו אבל ודאי בע"ש לית מאן דפליג דליכא
צ"ב חששא וק"ל. *) עיין הוספה בסוף הספר

ח') ס' רנ"א פור אינו רואה סי' ברכה לעולם כתב כת"ב
בפשיטות דאסורא נמי איכא ולא זכר לפי שם
דברי הט"ז במקומו שכתב ולענין הלכה כיון דאין כאן
איסור אלא להיות צו ס"ב וכו' ע"ש וכן כתב עוד בס'י
תקפ"ב והקשה דברי הב"י אהדדי וגם דעת המג"א כאן
בסק"ב כתב המחכ"ש דס"ל כדעת הט"ז ולכן אין עושין
אותו כיון דליכא איסורא ובא"ר פסק כדעת הט"ז דהמיקל
לא הפסיד ע"ש ובחמד משה אמנם בלבוש כתב דאסורא
נמי איכא וכן ליחא ברמב"ם פ"ח מהו"ע ב"י ובסמ"ג
לאוין ע"כ ובא"ר ועכ"פ דבר זה הוא מחלוקת הפוסקים.
ט') שם סק"ד צ"י בע"פ מן המנחה ולמעלה ובגמ' ליחא
חלות ולא הזכירו מנחה עיין במדרכי שכתב מנחה
גדולה ובא"ר הקשה עליו דכוא נגד הש"ס ע"ש וכתב
ואולי במדרכי החמיר דאיכא למיטעו בחלי שם וס"כ
בכ"י אפ"ל דמנחה כוונתו אחרת וכדעת במדרכי ודוחק.

י') רנ"ב סק"ג אומין של פשתן שותנן לתוך קדרה של
מים וכו' מנשל וכו' ז"ע מ"ל לכת"ב טעם זה
שכוא בקדרה של מים ולכן המליץ דין חדש דאסורא
משום ביטול וכו' כעירא ל"י טעם רבותיו ז"ל שכוא
משום לבון ונראה דכת"ב מפרש מה שפרש"י אגודות של
פשתן ונותנן אותה בקדרה היינו שבי' מים בקדרה ולכן
יחא לו לפרש בטעם משום ביטול אמנם לעג"ד אין הכוונה
שיש מים בקדרה רק שמינחה בקדרה ריקנית להתלבן
וממילא לא קשה מידי אמנם בלתי נזכר וכו' החם מיירי
לצבוע והחם ע"כ בלבוש ולכן שייך שפיר בטעם משום
ביטול שזכר ריתיו בס"מ ק"ח שברגיש קלת צד ולעג"ד
כמו שכתבתי. ועיין חדושי רע"א אור"ח ס' רנ"ד דבפירות
כיון שנאכלין כשהם חיים אין בהם ביטול מבי"ח וכ"כ
במנחת כהן ובאגלי טל הקשה עליהם מהא דליחא סוף
במה עומקין אייתי ליה מיא דאחים קפילא ארמאח משום
דנאכל כמו שכוא חי אין צו משום ביטול עכו"ם ומפורש
צ"י המביא דחייב על מים משום ביטול וכ"כ ברמב"ם
במחמם את המים חייב ועוד הקשה מע"ז ל"ח האי
משחא שיקא דארמאח ויש לחלק בין דבר יבש ללח כמו
שמנינו חלוק לענין ביטול אחר ביטול דביבש אין ביטול
אחר ביטול ובלח יש ביטול אחר ביטול וכמו כן בפירות
הנאכלין חיים אין בהם משום ביטול אבל מים ושמן
יש בהם משום ביטול עכ"ל ועיין שבת ע"ב ע"כ ד"ב
מאן דשדי סיכחא לאחינא וי"ל.

י"א) ס' רנ"ג סק"ו פור ואם נתן צב חתיכה חיב וכו' ופי'
כת"ב היינו מצעוד יום ז"ע מה צא להשמיטנו וכו'

ובחשובה אחרת להרה"ג מציעשנב הארכתי עוד בהז.

הלקט מה שהאריך צד ובריב"ש ס' ק"א וגם בס"ד
כתבתי מה (בס'י ל"ב ולו).

ז') בס"י רמ"ט סקע"א מג"א שם סק"ז וז"ל דכא דר' אבין
זי"ם כל ע"ש היינו שבי' איסענית עכ"ל וכו' כת"ב
לפי"ז יחא לנו דבר חדש דלאיסענית מותר להתענות אפי'
צימים שאסור להתענות בהם וכוא חדש וכו' ע"ש ונראה
דלכת"ב פשיטא ל"י דע"ש מימים שאין מתענין
בהם חב אינו דמא שאין מתענין ודאי לאו משום דהוי
מימים שאין מתענין בהם רק שכתב ברמב"ם לו שלא יכנס
צו כשהוא מעונכ כמו שכתב הרע"ב בע"כ ובמחשבים
נמי מכאי טעמא ס"ל וכמו שכתב בלבוש בדיא ח"ל
דרך אנשי מעשה להתענות בע"ש כדי שיאכל לחיבתן הרי
דלדעת שניהם אין האיסור להתענות מזה תענית רק
דנחלקו איזה מהן עדיף ליכנס לשבת ובאמת זכרנו דדבר
זה הוא מחלוקת צירושלמי ובמג"א כמכריע צניהם דלא
פליגי דחלו בלבוש האדם דמי שכוא איסענית כר' אבין
וזה לו שלא יאכל לא חייב לטעמא משום מעונכ דלדידי'
לאו עינוי מקרי וברי אפי' בשבת מותר ל"י להתענות
למכה שיטות אי הוי ל"י תענוג ומי שכוא נפש היפכ
חאכל כדי שלא יכנס כשהוא מעונכ דלדידי' העינוי הוי
לער אמנם אין זה שייכות לימים שאסור בהם להתענות
לעג"ד ובע"ש כתב ח"ל וברוקה כתב בסימן ל"ב דאין
להתענות להתחיל בע"ש דאמרינן במגילת תענית כשצב
להתענות בע"ש הרי זה שבושת שוא שמקלח ע"ש כשבת
וכ"כ הב"ח וז"ל לקיים שניהם להתענות כדי שיוכל לאכול
לחיבתן אבל יקדים לכת"ב ולבית מצעוד יום ויתחיל
לאכול וימשיך בסעודתו עד קלת הלילה ע"כ ע"ש. וריתיו
לכע"ז אור"ח ס' תרפ"ז סק"ב שכתב ח"ל וז"ל דכאן
אסרו לקבוע תענית אחרת בע"ש מפני כבוד שבת ולעיל
ס' רמ"ט הביא הטור דרך אנשי מעשה להתענות בע"ש
ל"ק דהחם מיירי שאין מצטלין עונג שבת עבור זה
ומדרכם לאכול בתאווה טפי כשהם מתענים משא"כ רוב
העולם הם חלושים אחר התענית וע"כ אין לקבוע התענית
בע"ש ע"כ. עכ"פ נראה צדור דלדי"ב אין האיסור על
היום להתענות וממילא אין לדמותו לימים שאסור להתענות
בהם כנלעג"ד צדור. *

וגדול"ה מזו מלאתי כתב הצע"מ ז"ל פסחים פרק
אלו דברים גד"כ ור"י לטעמיה שג' מיני תענית

יש א) תענית של יצר ושל אכל וצדי וזו היא שאסור בכל
יום קודש ועליה שנינו במגילת תענית אלין יומא דלא
להתענא בכן חדע דקתני לה דומיא דלא מלספד אלמא
בתענית של צדי קא עסיק וחאני זה הוא המין הראשון
ממני תעניות ויש תעניות שאדם מסיח דעתו מאכילת
מחמת עסקיו בדברים אחרים או שמעביר את שעתו במיני
פירות או תרגומא וכו' מותרת ברי"ח ובחוש"מ ואסורה
בשבתות ובי"ט שזריך לקבוע בהם סעודת חב המין השני
ממין התעניות ויש תענית שאדם מכין לבו לאציו שצממים
בגון בקשה רחמים לקרוע גזר דין כתענית חלום וצו ציום

שכתב מדבריו הראשון אין מפורש קצן אמת אח כמ"ע
 דלא כתב הראשון קצן אמנם חמה אני וכי כמח לא חלי
 ולא מרגיש הוינא וכבדתי דברים שלא שייכים לבאי ענינא
 וכי קא נייס ושכיב הוינא אמנם ודאי ידענא מחא ואפרש
 שיחתי כל דבר אחת לאחת למצוא חשבון. כמ"ס כתב
 בספרו שם לאחר שכתב וקשה לפרש דלא קצן היינו שבו
 משלם וכו' וגם אם נפרש כן עדיין ל"ע מה יועיל בכלן
 הרי מ"מ הכלי אינה שובתה ומח יועיל אם העכו"ם
 אדעתיה דנפשי' עבד או לא שסבדא זו לא תועיל רק
 כשאנו דנין על גוף עשיית המלאכה שלא תהי' בשליחות
 של ישראל ואז שפיר אמרינן דאי עבד אדעתיה דנפשי'
 שוב לא הוי שלוחו של ישראל ושרי אבל גבי שביחה כלים
 אין לו שום ענין ע"כ עוד שם גם ל"ע דאי נימא דשביחה
 כלים דאורייתא מאי איכא בין כלים לבכמה ואמאי לא
 נחיר שכירת בכמה בקליה באופן שמחירין כאן בכלים
 וכו'.

וע"ז זה הבאתי דברי הראשון שבאמת שביחה כלים
 מדאורייתא דוקא כשישראל עושה המלאכה בכלים בגון
 שניתן חטים לחיים מצדו יום ויעתנס בשבת וכדומה
 משא"כ כשעכו"ם עושה המלאכה לא הוי דאורייתא
 וכיון שכן כיון דדדינן נמי העכו"ם הוא עושה המלאכה
 וא"כ ממילא לא ה"י לנו לאסור מדינא משום שביחה
 כלים ושפיר יש לחלק בין בכמה לכלים וגם שפיר מיושבת
 קושיתו ה"י מה יועיל הקליה דמ"מ הכלי אינה שובתה
 דודאי יועיל ויועיל לדעת הראשון ז"ל דאין איסור על
 הכלי כשעכו"ם עושה המלאכה וכיון שאין שום איסור
 על הכלי מעתה ה"י לנו להחיר אפי' ע"ש מדינא וכמו
 לב"כ דמתירין אפי' ע"ש ולמח אסרו בע"ש וכו' והי
 החירו אלא ודאי דהיינו טעמא דאסרו בע"ש והחירו
 בדו"ה דכיון ששכרן ע"ש יש כאן חשש שכר שבת אף
 שאינו אסור משום שביחה כלים מ"מ שכר שבת הוי
 ולכן בע"ש אסרו להכירי והחירו בדו"ה דאז אין לחוש
 משום חשש שכר שבת שמשתכר ונראה כעושה שליחותו
 ולזה שכל את ידיו רצונו כב"ח דמייור בקצן דמותר
 אפי' בע"ש מדינא דכיון דקצן לו דמים אין ריוח לישראל
 במה שבאי עושה בשבת וכמו שאמרו בס"י רנ"ב ס"י ז'
 דאם קצן לו דמים מותר אפי' בע"ש דאז לא שייך נראה
 כשלוחו של ישראל כיון דעכו"ם אדעתיה דנפשי' קעבד
 ומהאי טעמא ה"י מוכרח כב"ח לפרש הכ"כ דמייור
 כשקצן דלא להוי כשלוחו של ישראל וממילא גם הא דאסרו
 ב"ש במתניתין מכירה ונתינת עורות לעזון ג"כ דוקא
 בע"ש אסור ובדו"ה מותר דשם ג"כ באיסור משום
 שמוחלף כשלוחו של ישראל וכן הא דארשכ"ג נובגים
 היינו ציית אצא שנותנים כלי לכן לנכנס עכו"ם

קודם לשבת כב"ש ע"כ מייור בלא קצן אבל בקצן אפי'
 ז"כ שרי וכו"ה באגרות וכו'.

ובמה שכתבתי מיושב נמי קשיתי שהקשה מע"כ וז"ל:
 גם מה שבבית לקמן מנתינת עורות לאבדן ל"ע

ש מי שיעלה על דעתו שמוחר לבשל בשבת גם מה שכתב
 כמ"ס שאינו מועיל לדון החזרה נמי לא ידענא דפשיטא
 הוא ואולי יש לו איזה טוהר טובה בזה אסיר לו טובה
 אם יודיעני ולע"ג כעת.

ומעתה אסיים והארכתי יותר משכפנאי מסכים וארכב
 מקלקלה השורר ואם ימלא איזה טעות בדברי
 אל יאשימני כי אני בכלל כי קאי בהאי מסכת ונא
 להודיעני ואני אודה ולא אבוש אם טעיתי ויאמין לי כי
 נהניתי לקרות מעשה אלצעותיו עד אין לשער וכל כי
 הני מילי מעליותא נאמרו וכו' וכבר ידעתי וגם ראיתי רוב
 גאווה ובקיותא בכל חדרי תורה אמנם לפי רוב ענותנותו
 לא רצה להפרסם ומעט לא יוכל עוד להבדל ויפולו
 מעינותיו חולא וישמעו כרחוקים ויבואו ויתנו לו כתר
 תורה כן יתן ד' שזכה לראות במהרה בהרמת קרן החורב
 צביאת בר נפלי ברוב רחמיו וחסדיו.

אני הלעזר

מנשה הקטן

בן לאאמור' הקדוש אליעזר זאב היד

סימן ל"ג

עבו"ם עושה מלאכה בכלי ישראל שיפת ראב"ן,
וב"ה, ובקעה"מ, בשביתת כלים

ב"ה ל"ג בעומר תשט"ז פה בדוקלין ג"י.
 החיים והשלום יחדיו יהיו תמים על ראש תמימים פ"ה
 סו"ע"ה כרך דכולי ב"י שמו מפארים וכו'... ה"ה ידיד
 ד' וידידי הרה"ג המופלא ומשכיל כש"ת הרב מוה"ר דוד
 הקטן (קליין) שליט"א בעמ"ח ספר בית ארזים על ש"ע.
אחרשכת"ה בארצות עולם הנני בזה להודיעו משמחתי
 ששמחתי בקצלי מכתב ח"ת מכת"ה והנני
 להשתעשע בזה והנה לא אכפול בדברים מה שכתבתי
 לפע"ד ביושר רק שני דברים בלבד אשר גזר עלי כח"כ
 להודיעו דעתי וכוונתי בדברי הראשונים בס' ג' עמ"ש
 בס' רמ"ג ס"ק ז' (וכתב מעלחו ובאם יש אחר ראיות
 מוכרחות שלא כדברי נא יודיעני ואחן לו רב תורה ות"ח)
 ובס' ד' כתב ואם יש את מע"כ הסבר נכון ליישב הדברים
 רופא אומן יקרא ושכר הרבה יעול ליישב דברי רבנו הב"ח
 המיושבים ודאי רק קולר דעתי לא הביע אליהם ע"כ.
 ובמה שסיים אחחיל לא רופא אני ולא בן רופא אבל בן
 בנו של רופא אני ושכר אני רואה ליעול, ואפרש שיחתי
 בדברי הקדמונים וארחיב דברי במקום שקלרתי במכתבי
 הראשון כי סמכתי על רוב גאוותו ולכן קלרתי במקום
 שהי' ראוי להאריך.

במ"ש בס' רמ"ז בדברי הב"ח בישוב קשיתי לפי דעת
 הראשון כתב כח"כ ח"ל ומ"ש מדברי הראשון
 כפי מה שהעתיק כמ"ע אין בזה שום חלוק בין קצן ובין
 לא קצן וא"כ אינם ענין כלל לדבריו שם ע"כ והנה מה

מכ ענינו לכהן דשם לא שייך שציתת כלים רק איסור מלאכה ובזה שפיר יש לחלק בין קצץ ללא קצץ וכן צנחית כלים לכובס וכן צנחיתות אין עושב צבס שום מלאכה שיחכן צבס נידון דשציתת כלים ודאי רחב הצ"ח מה שעינינו ראו ובאמת את כח"כ צבס דלא דמי האי לשציתת כלים ורצינו הצ"ח נמי יודע על זה אמנם הצ"ח ז"ל לא הביא ראיתו לשציתת כלים דבבא כרצ"ן ס"ל ופקע איסור שציתת כלים צעכ"ס בעושב במלאכה ורק פש ל"י הא קושית דאף שא"כ איסור ש"כ מ"מ עדיין פש לן הטעם משום דמוחלף בשלוחו וע"ז הביא ראיתו דבקצץ לא חישינן לזה וככ"ג בקצץ מיירי וכדי מוכח לכדיא שם ראית הצ"ח שם מעורות וכו' רק לענין מחזי בשלוחו ולא לכלים ומעשה שפיר מיושבים דברי הצ"ח ז"ל מקשיותו הרבה.

והנה אין צב"מ בלא חדוש לכן נלע"ד עוד לומר דצברי רצינו הצ"ח ז"ל דבבא בצעכ"מ שצת י"ט כתב ח"ל: ובה דת"ר לא ישכור אדם כליו לנכרי צע"ש לא כתב כר"י ז"ל וגרסא מדבריו שכו"ס סובר דצ"ש הוא דאית לכו שציתת כלים ולדידן אפי' צ"ב מודי צב משום שגראח כמתנה לעשות מלאכה בשצת שכן דרך השוכרים כלי אומנות להשכיר בכן לאומנותו ודו"ה מותר ואע"ג דקיי"ל לענין גיטין ארצבא וחמש מעלי שצתא כאלן לא עשו דו"ה דין ע"ש ואפי' ל"י יוסף דמוקי לה לצרייתא דשציתת כלים כצ"ב וצ"י וכו' הכל מודים שכו"ס מותר ויש שלמדן מכאן להקל אפילו בשציתת צבס כמו שכתבנו צמ"ס ע"ז אע"פ שמלינו שכתמירו צב חכמים הרב ודעת מכרעת להחמיר ובה דמ"ס ע"ז הוא דצץ ע"ז ע"ז ועיין מלחמות ור"ן שם והגרסא מבוחר דעת הר"ח ז"ל דצ"ש נמי דו"ה מותר וגם גרסא דעתו לחלק בין צבס לכלים ודלא כמ"ס כת"ב דאין י"מ בין צבס לכלים אפי' אי"ג דש"כ הו' דאורייתא וא"כ א"ל דעת הצ"ח בצעכ"מ ואף דאין כלככ כמותו מ"מ יש לנו חילן גדול לסמוך עליו.

איברא דגרסא צרור דעת רצינו הצ"ח כשיטת הרצ"ן וכפי' הראשון שכתבתי שברי כתב הרא"ש שצת בג"ל ח"ל: ת"ר לא ישכור אדם כליו לנכרי צע"ש וצריעתי וצנחיתו מותר רב אלפס ז"ל לא הביא שכלכותיו גרסא דס"ל עעמא משום שציתת כלים ואין קיי"ל כצ"ב וקשה דאי עעמא משום שציתת כלים אפילו צדו"ה נמי אסור וי"מ דשציתת כלים כי הא שאין מלאכה ישראל נעש צבס אינו אסור אלא מדברנן בלכך לא אחמירו צדו"ה ולא נהירא דאי כצ"ש הו"ל להש"ס למימר הא מני צ"ש הוא ומדקצבא צגמי סחם משמע דאליבא דהילכתא הוא וכו' ע"ש.

ובק"נ שם בקש ח"ל: וקשה הא לענין שציתת צבס אסרינן אפי' אין מלאכה ישראל נעש צבס ומ"מ שציתת כלים למאן דאית ל"י מדאורייתא י"ל דאורייתא בכלים דלא עבד צבו מעשה ודאי או מלאכה ישראל

נעש צבס קיי"ל כ"י אושע"י דלצ"ש בין דקעבד מעשכ בין דלא קעבד מעשכ אסור אצל צבס"ג שאין מלאכה ישראל נעשית צבס וכלים דלא קעבד צבו מעשכ לא אחמירי צדו"ה אצל גבי שציתת צבסותו דקא עבד צבו מעשכ אסרינן אפי' במלאכה נכרי ועיי"ל דכני י"מ סברי כדעת כר"ח צפ"ק דשצת וספ"ק דע"ז דלגבי צבס נמי מותר להשכיר ולהשאיל צב' ולא עשו כאן דו"ה דין ע"ש כמו לענין גיטין ע"כ.

והנה צבס שכתב בק"נ ז"ל דעת הר"ח דבבבא נמי מותר להשכיר צענייתו לא ידענא מג"ל הא שברי הר"ח ז"ל סיים דצבריו שם ודעת מכרעת להחמיר צבסא וא"כ איך כתב עליו דעתו להקל וי"מ וממילא גם קשיותו הראשונה שם שוב לא קשה דודאי מלינו חלוק בין צבס לכלים וכמו שכתבתי ולע"ד כל דבריו שם הם שלא צבסא וצ"ג ושיטתו הו"מ גרסא יותר שם מתאימים לשיטתו הראצ"ן ז"ל שכתבתי לעיל ודו"ק כי זה צרור לע"ד.

ומעתה הכוונת יראה שדברי הצ"ח הם דברי הרא"ש כללו וכשיטת הו"מ רואה לפרש בצרייתא רק כיון שברא"ש בעל קמטונין ששיטת הו"מ הצ"ח ז"ל מיישב שיטתו מקושית הרא"ש ז"ל ונקיט ואזיל ביוצוס אחת לאחת שברי בתחלה כתב ח"ל: אצל החוס' וברא"ש כתבו דאין לפרש צב"ש דא"כ אפי' צדו"ה נמי אסור והוא ממכ שכתבתי קושית הרא"ש ז"ל לעיל וע"ז השיב הצ"ח ז"ל דו"ל כו"מ שכתב הרא"ש שם צעמנו דבס ס"ל כיון שאין מלאכה ישראל נעש צבס אינו אסור אלא מדברנן וצדו"ה לא גזרו אמנם הוסיף עוד מדילי' כדי שלא תקשה אי"מ הא דגרסא כמחלף בשלוחו וע"ז כתב וי"ל דמיירי בקצץ דאז לא תקשה דמחלף בשלוחו ג"כ וממילא שפיר אחי בצרייתא כפירוש הו"מ והוסיף הצ"ח ז"ל עוד שם ליישב קושית השני' שהקשה הרא"ש דאי כצ"ש הו"ל לתלמודא וכו' ח"ל: ועוד כתב הרא"ש דאי כצ"ש וכו' וכן צסמוך ועוד הקשה הרא"ש דאי צ"ש לא ה"י לריק למיתני צסיפא וכו' ע"ש הרי דבצ"ח ז"ל נקיט ואזיל ליישב שיטת הו"מ שכתבתי צבס מקושית הרא"ש ז"ל אחת אל אחת ומקיים שיטת הו"מ שם שכו"ס דעתו הראצ"ן שכתבתי ולדעת בק"נ דעת הר"ח רק דהוסיף לתרן ג"כ דלא תקשי נמי משום שבר שצת וכמו שביארתי צעכ"י ציאו"ר יפכ וצרכ וע"ז הוסיף האי דינא דקצץ ומעשה ראי' לפירושי צדברי הצ"ח ולא כונתי צעכ"י במכתבי הראשון וצאמת עכשיו בארצתי יותר לפי שצבסאונת קלרתי ואחו כסליחא.

שוב ראיתי צעמ"ג סי' בג"ל צמסצות סק"א שכתב הקשה כקושית כת"ב ארצינו הצ"ח ז"ל ועוד הוסיף וצרכ להקשות ח"ל: ועיי' צ"ח ולא אצין דשציתת כלים לצ"ש אף בקצץ ואף בשאלה ושללא מדעתו אסור ומחוייב למחות ועיין צעכ"מ צצצת י"מ וע"ז ע"ז י"א לצ"ש שציתת צבס נמי צדו"ה מותר ואין כי דעת

הפוסקים וגרסא דדעתו ז"ל לישב דעת הב"ח כדעת הצ"ח וכמו שכתבתי לעיל ואתן שבת שכוונתי לדעתו הרמב"ם ז"ל בישב דברי הב"ח אמנם ידידי עדיפה לענין דכחלתי ראוי צורר דבב"ח ז"ל מפרש דברי הרא"ש ושיעור כ"מ וכו' מוכרח לענין ומקום הניחו לו. (ומדברי הפמ"ג נמי נראה דשיעור המאור לחלק בין צבחה לכלים ולא כמ"ש הק"ג לעיל ודו"ק ו"ע). ומעתה רופא אומן איקרי ומי ששכר לו יטלם לי השכר אשר גזר אומר כח"ה שאטול בישב דברי רבינו הב"ח ז"ל

סימן ל"ד

שכירת מרחץ לעכו"ם לשבת וחול

(ב) בס"ק ג' כתב כח"ה דכבר ביאר הטיב כאי דינא דלא ישכיר אדם מרחץ לעכו"ם שגם על ימי החול אסור להשכיר וממילא לא קשה לי מלבדו שרד וסו"ס ואם יש אחרות מכריחות שלא כדבריו נא יודיענו ואתן לו רב תודע ות"ח.

וה"פ שלענין צורך כלב"ש לכן אודיע למעלתו ראיותי ובהם ה"ש ל"ן לעיני בתי סו"י ז"ד יו"ד ואין לי ספק חשוי בגאון ז"ל לעיני טעמו ונימוקו בזה אמנם מלאכי לו חבר בעל כלב"ש שם שכתב להדיא כדבריו וז"ל: אפי' תגור או מרחץ אם השכירם הישראל שנה אחר שנה פעמים ושלש לעכו"ם והתנה עמו בתחלה שלא יעשה מלאכה בשבת וי"ע ומתוך כך נתפרסם בדבר שאין דרכו לשכור פועלים למרחץ או לתגור זה אלא להשכירם וכו' מותר לח"ה להשכירם לעכו"ם סתם או ליתנם לו בצ"ר-סות ואפי' יעשה צו עכו"ם בשבת שהרי כבר נתפרסם שהעכו"ם שכרו ובידיו קצביו וכו' ע"ש ברי צרור מלל דעת כלב"ש ז"ל דכיון שהתנה שלא יעשה צו מלאכה בשבת וי"ע מותר וכן פ"י בפרישה ז"ל שם סק"ה אבאי דינא דרב כאי גאון ז"ל הביאו הרא"ש והעו"ר דאם השכירו שנים הרבה ח"ל: ובשנים הראשונים עד שלא נתפרסם אפשר דהתנה עמו שלא יעבדו צו בשבת וכן פ"י הע"ז ז"ל שם סק"ז בסופו ומע"כ הרגיש בדברי הע"ז ולא השגיח צו בס"ק כ"ו וס"ז ופ"י.

אמנם מוכריי אצורב פ"י דמיירי דינא דרב"ג דהשכירו בפעם אחת על שנים הרבה ועיין צ"י וב"ח שם ולכאורה ב"י אפשר דצב"ה פלוגי בני פוסקים דכלב"ש ודעימי ס"ל דלימי החול צב"ה מותר כשהתנה ומהרי" אצורב ודעימי לא ס"ל הכי רק דאסור בכל ענין אפי' רק לימי החול כן ב"י נראה לשיעור כח"ה אמנם לפענין דחב אינו וצב"ה כ"ע מודי דהיכא דהתנה שפיר דמי אפי' לדעת מוכריי ודעימי רק דמוכריי המליא ביתר חדש דאפי' כיכי דלא התנה שלא יעבדו צו מלאכה ביום השבת אפי' הכי מותר כיכי דהשכיר לו לשנים הרבה אמנם כיכי שהתנה רק לימי החול לית מאן דפליג דש"י.

ולכאורה ז"ע לפי פירוש זה שכרי צ"ח רמז ס"ג קיי"ל דאסור להשכיר או להשאל צב"ה או להשאל צב"ה לעכו"ם כדי שיעשה צו מלאכה בשבת וכו' בגב אצל יכול להשכיר או להשאל ולתנות שיחזירנה לו קודם השבת אצל לא מכני אדם מתנה אדם העכו"ם שנתנה בשבת כי אין העכו"ם נאמן על כך (סמ"ג וסכ"ח ומרדכי פ"ק דשבת) ברי דהעכו"ם אינו נאמן אף אם מתנה עמו וכשיעור מעל"כ ולכאורה דברי הפוסקים הללו סותרים, אמנם כד דייקין בזה לא קשה מידי דודאי לא דמי מחיר טעמא חדל דלא דמי מרחץ לצבחה דבב"ח אדם מלמד על שציתתה וכו' איסור דאורייתא ועיין מג"א שם ס"ק משא"כ שציתתה כלים דאין אדם מלמד על שציתתה ולא ב"י איסורא רק משום מראית בעיני וראי לחלוק זה מלאכי צ"ח סו"י ח"ג ס"ה כתב במחבר יש מי שמתיר להשכיר תנינו לעכו"ם על מנת שיאפה צו מלך ואם אפ"כ צו חמץ אין זקוק לו וכתב עליו הע"ז ק"ל טובא דכא כחצ צ"ח רמז ס"ג אצל לא מכני אדם מתנה אדם העכו"ם שנתנה בצבחה בשבת שאין העכו"ם נאמן וכ"ש כאן שודאי יאפה חמץ וז"ע עכ"ל וכתב עליו כח"ה אין כאן אפי' קצת קוש"י דצב"ה מתנה אדם מלמד על שציתתה צב"ה לכן אינו נאמן העכו"ם ואסור להשכיר לו משא"כ כאן וכו' אדם מלמד שלא יאפה עכו"ם חמץ רק שאסור לבנות משכר חמץ וא"כ כל שאינו משכירו לעכו"ם לאפות צו חמץ אף שודאי אפ"כ צו העכו"ם חמץ מ"מ הוא אינו נכנס משכר חמץ ושכרו מותר ברי לן דעת כח"ה שחלק כחלוק בג"ל ומדברי הש"ע בג"ל ב"י לכאורה ראוי דמותר להשכיר לעכו"ם כשהתנה עמו אף שאנו יודעים שלא ישמע לנו מאחר שהתנה עמו וי"ל.

איברא דדברי הע"ז לכאורה סותרים שכרי צ"ח רמז כתב לענין מרחץ דיכול להתנות עם העכו"ם רק לימי החול ולא למכירת דלא לית וצ"ח ח"ג וצ"ח רמז סק"ד כתב דאסור להשכיר משום דלא לית העכו"ם וכת"ה לא הרגיש בזה גם מה שח"ה כח"ה וכחלוק בג"ל לא אחי שפיר. רק דלא תקשה מסו"י רמז משא"כ במרחץ דתרווייכו כלים ניכרו ואפי"כ כתב דבמרחץ מותר ותגור אסור ועכ"פ נמלאו דבריו סותרים. ועיין לקמן יישב צב"ח.

והנה כח"ה בסתיוע מדברי בגמ' ע"ז בג"ל ומדברי צ"ח ולענין דהרבה מדברי צ"ח ראוי לביטול שכרי כתב שם צ"ח רמז ד"ה אצל צב"ה וכו' כדעת הרוקח ח"ל: דהכי שהשאל צב"ה וזכוו שלא יעשה צו מלאכה בשבת דיכול לסמוך על העכו"ם שלא יעשה צו מלאכה כאשר זכוו כיון דהשאלו צב"ה והביאו ראוי לדבריו מגמ' בג"ל וכתב ולמרחץ אסור משום דאריסא למרחץ לא עבדי אינשי ולא שרי ע"י דאמרינן ל"י ואיית היינו דווקא כשהשכיר לו לא לית שלא יבא נפסד אצל צב"ה מסתברא דלית שלא יבא נפסד אדם יבא נודע לישראל דלא לית ונשקל מיני בג"ל דעת הרוקח וסב"א זו

וכן ה' דלעצמ'ו להפקיר הכחם בפני ג' ולעצמ' הכ"ח
 אפי' לכתחלה או ח' משלש אלה הדברים שיעשה לה
 שכתביו הפוסקים שם ס' רמ"ו מיירו לכלכו דשכירות
 היחב צמחם רק שאל"כ החנה עמו לשבח בשבת מלעשות
 צו מלאכה אפי"כ מלינו לו חקנה כגון בשלש אלה או
 שבתה לבחזיר וכנ"ל משאל"כ כיכי דכתבה עמו קודם
 השכירות דרך לימות החול משכירו ודאי מותר לד"ה
 וכמו שכתבתי ח"צ ויש לי עוד ראיות ברורות ע"ז
 וגמגמתי להביאם, ומענה מיושבים דברי בע"ז ג"כ ממה
 שהקשיתי סתירת דבריו ולא קשה מידי דודאי כיכי ששכירו
 רק לימי החול מותר לד"ה ולא דמי לס' רמ"ו ועיין
 ש"ע הרש"ז מדינים אלו וק"ל.

בס"א כתב לישב דבריו הראשונים בס' רמ"ג כגמ"א
 סק"א דבשר הוא חיוז עילמי לשבת אף אם
 אינם לעונג ולא דגים והאריך ברוב להביא ראיות וכתב
 שלא הבין מעלתו קושית המח"פ וגם דדברי לא מלא כדי
 מדחו להקשות לדבריו שלא מלא גמ"א דעת המח"א
 היפך זה לא ידענא האריך לא שח לצו לדברי שהרי מפורש
 יוצא מפי המח"א בס' חקע"צ סק"ה דאין חיוז לאכול
 בשר אפי' בשו"ע וכן בס' חקע"צ סק"ג כתב כן הרי
 להדיא דעת מח"א דבשר לא הוי חיוז בשבת ואפי'
 צו"ע זה היפך סברתו וכל האריכות שהאריך צוה הם
 למותר גם קושית המח"פ הוא קש' עלומה נא לעיין עוד
 הפעם דדברי שם וכתב"ה נראה שלא עיין בדברי כל ארכו
 וק"ל.

ומעתה חסיים מעין הפתיחה בזהבב והאבב עולם
 ולא רייתי להאריך על כל פרט ופרט רק השני
 מקומות שגזר עלי ליישב לעשות ראונו חפאחי וכל דברי
 לפענ"ד נאמרו ציור כמכתבי הראשון ומאותות אבבב
 ציינו הארכתי יותר מדאי ולעולם אשמה אם יודיע אותי
 איזה דבר קשה וכן לעשה אי"ה.

ובעת ז"ע קאה מכ שראיתי דברי הרש"ס לכאורכ
 סותרים והוא בגמ' צ"צ דף ג"ב ע"ב הביא
 דעת ר"ח ז"ל דהכי דאמרו בגמ' חיוצתא דפלוני חיוצתא
 בעלו דברי מי שהחיוצתא עליו לגמרי אצל היכי דעלמא
 דקשיא כי כך דשמואל לא בעלו דבריו והוא ז"ל חולק
 עליו דלא שנה חיוצתא ולא שנה קשיא דקאי אמילתא
 דאמוראי חדא הוא וצדף קכ"ז ד"ה קשיא כתב אצל
 חיוצתא ממש אינה צעזל שחבר מן המשנה דמלי למימר הני
 לאר ולנקב ולנד"ע"כ ומשמע דמחלק בין לישנא קשיא
 ללישנא דחיוצתא וכני מילי לכאורכ סתראי נינו ונע"ק.

כ"ד יידו אהבו והמכבדו ומוקירו ויהא רעוא
 שיזכה להפיץ מעיינותיו מתוך רוב נחת והרחבה ונוכה
 כלנו לראות בהרמת קרן התורה בביאת בר גפלי.

הצער מנשה הקטן

בן לאאמיר הקדוש אליעזר זאב הי"ד

כתובת בש"ה הרי"ש ס' כ"ה וכו' ע"ש והנה לפי סברת
 הב"ה ז"ל דהכי דשאלנו צמחם ליית שלא יהא נפסד אם
 יהא נודע לישראל דלא ליית וישקול מיני' ח"כ הכ"י כשהשכיר
 נ' רק לימות החול וחש שלא יודע הדבר דעושה צו מלאכה
 בשבת נמי ליית כיון דלשבת לא השכירו והאריך יעשה צו
 מלאכה צמחם שאינה שלו גם מדכתב הב"ה ז"ל דלמרחץ
 לא שרי כשהשכיר דלא ליית שלא יהא נפסד העכו"ם
 האי עממא הכ"י ליכא דמאי הפסד אינה לי' לעכו"ם
 כשליית הלא לא שכרו רק לימות החול ולא לשבת וא"כ
 מכל הני טעמי ה' נראה לכאורכ ראוי מדעת הב"ה דהכי
 דהשכירו רק לימי החול שפיר דמי אמנם לפי זה עדיין
 קשה לדעת הסמ"ג ודעימתי שהבאתי לעיל ועכ"פ בס' רמ"ו
 מפורש להדיא דלא סמכין עלי' דליית וי"ל אמנם
 כ"ז ככתבתי לשיטה כתב"ה דפשיטא לי' דמה שאמרו
 דעכו"ם לא ליית בשכירות מיירי כשהשכירו לו אפי'
 רק לימות החול וכתבה עמו שלא יעשה צו מלאכה בשו"ע.
אב"ל לפענ"ד דכל מה שהשכירו חז"ל והפוסקים וצ"ע
 ס' רמ"ו כולכו מיירי כשהשכיר לו סחם לזמן יודע
 וממילא שבת וכלל עמו והוא נוטל שכר שבת ג"כ כהצלה
 רק שמתנה אם העכו"ם שלא יעשה מלאכה ציום השבת
 וי"ע וע"ז אמרו חז"ל דודאי העכו"ם לא ליית כיון
 ששכר הצמח או מרחץ לכל הזמן ועכו"ם צדידי עבד
 למכ יליית דשלו הוא נכנס ובעלו הוא עובד אצל היכי
 דשכר לו רק לימי החול כ"ע מודי דשרי ומענה שפיר
 מיושב ג"כ דעת הב"ה מהדחוקים שהקשתי לעיל דמאי
 פסידא אינה לי' לעכו"ם דודאי פסידא הוא לו שכרי הוא
 שכר גם ליום השבת ועכשיו מתנה עמו שלא לעבד
 ויבטל יום אחד ממלאכה ולכן הצריכו הסמ"ג ודעימתי
 דוקא להתנות שיחזירו לו קודם השבת דאין לסמוך
 עליו כיון שהצמח צרשחו ודאי יעשה צו מלאכה דברשו-
 חו עבד ומי יאמר לו מה יעשה משאל"כ אם התנה עמו
 דהשכירות רק לימי החול אז ודאי לא חיישין לזה ומותר
 בכל ענין כיון דעכו"ם אי יעשה מלאכה בשבת נחפס
 עליו כגנז שהרי לא שכרו ליום השבת ומירתה לעשות
 מלאכה וכמו שכתב בע"ז להדיא בס' רמ"ו סק"ד ודמי
 אז להא דמסרו לרועה דמותר משום דמרתה להשתמש
 בהן וכן סמכין ע"ז לענין יי"ג היכא דנחפס עליו כגנז
 עיין ט"ז שם וא"כ נראה פשוט דבבא כ"ע מודי דמותר
 וליית העכו"ם ועוד שהרי יש כאן עוד טעם מירתה שאם
 יעשה מלאכה יחייב צדיניהם וכן כתב בע"ז שם זה
 לענ"ד ברור.

עוד הביא עדות נאמנה לדברי צמח"י ממה שאמרו
 שם בגמ' ע"ז שאלה קניא ושכירות לא קניא, וכתבו
 החוס' שם דמאי דממכר קריין לו לפי שעה ביינו דייקא
 לגבי אונאה מיהו בשאר מקומות אמריין דשכירות לא
 קנחא וכו' והסמ"ג וסב"ת והמרדכי וצ"ע הכ"ל וכל
 הפוסקים כולם והס"מ צמח ר"ש משאל"כ השקלי' וערי'
 שלכם רק מה יהא השכירות מאחר דהוי שכר שבת

סימן ל"ה

אם מותר להעמיד בריצתו למבחן הצבא (אפיסקרם אחד נעזקל רעזקרו). פי' פוגיא דאין מפליגין בספינתא, אנופים לחלל שבת

ב"ה א' לימי הגבלה התשי"ב ברוקלין נ"י יצ"א.
כבוד ידיד נפשי נחמד ונעים שמו מפארים וכו'
הרה"ג חרב אי"א כשי"ת מה"ר שמואל פוריק שליט"א
נשיא איגוד הרבנים באר"ב.

אחרונה"מ וש"ת כל הימים הנני בתשובה מאכבד על מכתבך היקר צבא דמספקא לך אי איש ישראל או רב מישאל מותר להעמיד עצמו ברצונו בעוב על מבחן הצבא לחיל המילואים הנקרא (אפיסקרם) או נעזקל רעזקרו (נל"מ) ואם יקבלוהו יכ"י שם פקיד ויכ"ה מוכרח גם לחלל שבת שם כדת הצבא אלף שאז כבר יכ"ה מחלל שבת בצאונם משום דינא דמלכותא שאנוסים לכל צבא הארץ לעשות מלאכתו וחפיקודו אפי' בשבת כידוע וינ"א לו הספק לפי שראש נשיא מחצרת רבנים צבא"ב שינ"א במחאה נגד הצבא שמקבלין מועמדים בשבת ואז לא יכולים רבנים שומרי תורה להעמיד בשבת ומשמע דפשיטא ל"י שמוחר להעמיד כן דל"כ מעיקרא דדינא פירכא ונמה ליה המחאה אדרבא ישמח צבא כי אין לנו שייכות להם ממילא, וכח"כ ר"ה לדמות דין זה להא דכיונא צשיירא אור"ה סי' רמ"ח ובהריך קנ"ה בראיות לכאן ולכאן כדרכה של תורה והנני בעזרי לצבא דין זה לפי דין תורתנו הקדושה.

גרסינן בגמ' שבת דף י"ט ע"א ח"ר אין מפליגין בספינה פחות מג' ימים קודם שבת צבא דברים אמורים לדבר הרשות אלל לדבר מלוא שפיר דמי ופוסק עמו ע"מ לשבות ואינו שובת דברי רבי וכו' ח"ר אין לרין על עיירות של נכרים פחות מג' ימים קודם לשבת ואם התחילו אין מפסיקין וכן היה שמאי אומר עד דתחא אפילו בשבת ועיין ספרי שופטים סי' קכ"ב. ובפירוש הגמ' נחלקו צבא אצות העולם הרי"ף והרמב"ם פירשו טעם דאין מפליגין משום ציטול עונג שבת והתוס' כתבו משום גזירה שמא יעשה חצית של שיעטין שהכולך בספינה דומה לשט וכ"כ רב האי גאון הביאו הרמב"ן ז"ל שראש כן בתשובתו עוד יש מפרשים אחרים שפירשו דלא אסרו להפליג אלל בספינה גושטא שאין צמים עשרה עפחים ומשום גזירת תחומין נגשו צבא אלל יש צמים י' עפחים מותר דהא קיי"ל עירובין מ"ג ע"א דאין תחומין למעלה מעשרה וצבא מושבין הממכה שנהגו עתה להפליג אפילו ע"ש.

והר"ן צ"ה המאור כתב הטעם דאין לרין וכו' משום דכולהו מקום סכנה הם וכל שלשה ימים קודם השבת קמי שבתא מקרי וגר"ה כמחנה לדחות את השבת מפני שאין דבר העומד בפני פיקוח נפש וה"כ להפריש צמדירות ולכל מקום סכנה שעתיד לחלל שבת

אסור אלל יותר מג' ימים קודם לשבת לצבא שבתא מקרי ומותר ולפי פירשו מותר לפרוש לכל מקום סכנה שאדם עתיד לחלל את שבת יותר משלשה ימים קודם השבת ולא אסרו אלל חוץ שלשה ימים לדבר הרשות ולדבר מלוא אפילו ע"ש מותר. אלל שרין להחנות עמו לשבות ואינו שובת כרבי דאמר הכי בשבת כנ"ל ואע"ג דרשב"ג פליג עלי' דרבי דאינו רין לפסוק וכתבו הרי"ף צ"ה המזקין ובעל העיטור והרמב"ן ז"ל צ"ה המקבל דאין הלכה כרבי לגבי אציו דהא רבו הוא אפי"ה גר"ה שרין לפסוק כרבי כיון דהרמב"ם ז"ל פסק כרבי ועממו משום דכל כי האי גוגא מנקיע לחומרא עדיף וגם הרמב"ן צ"ה ג"פ והר"ש צ"ה ואלו מגלחין פסקו כרבי.

עוד יש מי שאומר דהאי דאין מפליגין צ"ש הוא אלל צ"ה שר אפילו בע"ש וכדתן במתני' וכן צ"ה מתירין עם השמש וצירושלמי שבת (פ"א ה"ח) גר"ה הכי דחגי' אין מפליגין בספינה לא בע"ש ולא בחמישי בשבת צ"ש אומר אפי' צ"ה וצ"ה מתירין ומשמע דצ"ה שרי אפי' בע"ש ובספר המנהיג כתב ע"פ הירושלמי הנ"ל שמכאן סמכו להפליג אפילו בע"ש משום דקיי"ל צ"ה וכן אמרו משום רש"ים ודעת המהרי"א שכן גם דעת רבינו בצ"ה ז"ל אלל הצ"ה חולק ע"ש וכתב"ן בשו"י כ"א ח"א הביא כל הדעות וחולק עליהו ולבסוף העלה כדעת הר"ה ז"ל וכן פסק הריב"ש סי' י"ז וי"ח והעיר עליו כ"ח.

והמ"ר אור"ה סי' רמ"ח גר"ה דפסק כר"ה אף שהביא שם גם שאר השיטות גם צסי' רמ"ע כתב אין לרין במלחמת הרשות על עיירות של עכו"ם אל"כ התחילו ג' ימים קודם השבת וכתב הצ"ה דלכן כתב הטור דין זה אע"ג דישאל אין הולכין האידנא להלחם כיון שני"מ ג"כ לענין הכולך צמדבר וכלל מקום סכנה שאדם עתיד שם לחלל את השבת אפי"ה מותר ג' ימים קודם השבת והוא כשיטת הר"ה ועיין ש"ע הנ"ל. אלל בתשובה מהריב"ל ורדב"ז ח"ד סי' ע"ז חולקים על זה וס"ל דהיכא דעתיד ודאי לחלל שבת אפי' קודם ג' ימים אסור ליכנס וכתב המ"א דע"ז סמכו עכשיו שמסכנים שלא לחלל שבת. ואחריו נמשכו הערוך השלחן והמשנה צוקר, אלל הא"ר סי' הנ"ל ס"ק י"ב דהא דברי הרדב"ז וכתב דאין לזוז מפסק הש"ע והריב"ש והלבוש ע"ש, ואף שחוששני להכניס ראשי צין ההרים הגדולים ובפרט מה שנוגע לאיסור שבת מ"מ האמת אהבו מכל ובאמת כנראה דגם המ"א לא החליע לאיסורא למעין שם כרדב"ז אלל כתב וע"ז סומכין עכשיו שמסכנים וכו' ע"ש וכתב לשון סומכין עכשיו וכונתו דלכאורה ה"י קשה ל"י כיון דקיי"ל כר"ה אל"כ המסמכן עצמו הרי זה מתחייב צנפשו לכאורה וע"ז למד זכות על המסכנים עמ"ן אלל לעיקר דינא לא מצינו דחולק אפסקו של ח"ה גם האחרונים לא הביאו את דברי התשב"ץ הנ"ל שס"ל כר"ה.

עוד ראיתי בא"ר שביא דעת הראשון סי' ס' דס"ל דאפילו קודם ג' ימים לדבר הכשות לריך לפסוק עמו לחנות בשבת כמו צהולך לדבר מלכ חוך ג' ימים ע"ש סק"כ.

גם במפליג בחוך ג' ימים איכא מחלוקת גדולת בין הפוסקים הראשונים דעת קנחם דאפי' לדבר מלכ פוסק עמכס ואף שידע צודאי שלא יחנו אחר מותר להלך עמכס ובעטס לדידכו למכ פוסק בכלל אם יודע צצירור שלא יקיימו כתב הכשצ"ץ דכוא בכלל כל מה דאפשר למעבד חקנחא עבדין דעת קנח אחרונים דאפי' צדיעצד לריך לפסוק ולעיכוצא ואם לא יתרו אסור לו לילך עמכס וגם כשכוא צורך אם יחזרו צכס לאחר שיכא צמדבר יכול לילך עמכס דוקא אם מתיירא להחעכב צמדבר מחמת חיות ולסטים ויש כאן חשש סכנא ועיין באחרונים הצדיקים ז"ל ובספרים.

וראיתי לכת"כ שבקש לפי שיעת הר"ח ז"ל דס"ל דאפילו יודע ודאי שיטערך לחלל שבת מותר להחמיל קודם ג' ימים אפילו לדבר הכשות ולדבר מלכ אפילו צע"ש משום דבאונס פ"י אין כאן חילול ובקשש שכרי צכ"מ שאמרו באונס היינו אונס הכצא צע"כ אצל אונס הכצא ע"י ענמו אין חשוד אונס ובסחייע לדבריו מחלקת מחוקק סי' נ' וחשו' הרמב"ן סי' רע"צ שכתב אני אומר דרך כלל שאונס כשמו ואין כרלון אונס ואלו מסבב זה אונסין לענמו אין זה אונס אלא רלון ועיין גם ריב"ש סי' קע"א ותש' רדב"ן ח"א סי' קנ"ז וא"כ הכ"י וחי' דאולי סובר הר"ח שאסור להכניס ענמו באונס רק כשכאיסור עליו צעשה שמתחיל אצל איסור שבת שכוא איסור זמני לא חל אצברא מקודם שבת וכמו חמן קודם פסח שנקרע ביתר ע"כ.

ור"א ידענא כונתו דלפי דעתו שבעטס דכר"ח משום דאין עוד באיסור עליו יכול להכניס ענמו באונס א"כ אפילו חולך לדבר הכשות יכא מותר אפי' צע"ש דצע"ש אכתי ביתר כוא ומה לי ע"ש או שני צצצת להאי טעמא. אצל כעטס כמו שכתבו משום דג' ימים קודם שבת אין עליו לחשוב עוד צענין מלכ שבת כלל דאכתי צתר שבת מקרי כמו שאמרו צגיטין ע"ז ואינו נראה כמתכח לדחות את השבת וצחוך ג' ימים קודם השבת קמי צצצת מקרי, וצעיקר כקושיא כוא כוא מה שבקשו מהריב"ל וברדב"ז על במאור ז"ל שביאס כמ"א ובביאס כתי"ב צמכתצו אלא שגראכ דצעכ"מ מדמה שאר אונס כגון מדבר ועוד לאין מפליגין צספינה וס"ל דכמו שכתירו כאן כתירו צכל מקום ולכל מלככות דיין כן וברדב"ז חולק צכ צכמוצן.

ומעתה בעולה לידן חי מדמיין לה להא דינא דאין מפליגין צספינה וכשיעת כר"ח ז"ל וככי נמי נימא צצצא א"כ אם יכנס ג' ימים קודם שבת אף שאח"כ יחלל שבת מחמת אונס כמלכות אין לו לחוש לצכ כיון דכנס כביתר אלא היכא דיכנס מיום ג' ואילך ככ"ג

יכ"י אסור לפי זה. איצברא שכרי ר"ת כתב צצצו כרמ"א ז"ל אור"ח כג"ל סעי' ד' י"א שכל מקום שאדם חולך לסחורה או לרלות פני חצירו חשוד בכל דבר מלכ ואינו חשוד דבר הכשות אלא כשחולך לעייל ועל כן נכבו צקנא מקומות להכל צענין הפלגת הספינות וחליכות שיירא חוך שלשכ ימים כי חושצים בכל לדבר מלכ ואין למחות צידן הואיל ויש להם על מה שסמוכו ועיין מרדכי שבת כג"ל שצמפליג לפרנס אשתו וצניו ודאי כוכ דבר מלכ.

ור"פ ז"ל אפילו צע"ש יכול ליכנס לצצא ולא מצעי לדעת כרשצ"א וכטור שצצאתי לעיל שפסקו כרשצ"ג דאין לריך לפסוק עמס ככ"י כיון שכס נכנסים צצציל פרנסה וכדומה ועכ"פ שלא לשם טויל ככ"י ואפי' למ"ד לריך לפסוק דס"ל כרצי אצל כרי איכא כמה פוסקים דס"ל שפוסק עמס ואינו שוצת וא"כ יכול לפסוק עמס שישצות צצצת ואח"כ לא ישצות וא"כ יש להם לכאורכ על מה שסמוכו להעמד צצצא ולקבל פקידות לפי כג"ל כמוצן. דן אמת די"ל כל כג"ל לחומרת שכרי איכא למ"ד דעכ"פ אפי' קודם ג' ימים נמי צעי לפסוק עמו שינית ואיכא למ"ד דאפי' חתנו צפי' כיכי דאפשר לריך, לעצב השיירא ולהשאר צמדבר ואיכא למ"ד דכיכי דיודע צודאי שלא יקיים חתנאי אינו מועיל כלום מה שפסק עמכס וא"כ איכא למימר להיפך ואיכא עוד שאר פוסקים גדולי הראשונים דס"ל דלצבי שאר דברים לצר מחפלגת ספינה לא אמרינן דמותר לעצור כשיודע ודאי שיטערך לחלל שבת גם לדעת הירושלמי דכאי צרייתא צ"ש כוא ועוד, אין ביתר כלל צאופן כג"ל וא"כ כיון דלקולא ולחומרת לחומרת מקשינן אצל עכ"פ עס כל זה אם יתעקש המתעקש יאמר דככי ס"ל כר"ח וכרצו הפוסקים צכ אף דנוגע באיסור שבת כחמור מי יאמר לו מה חעכש.

אמנם כל זה לפי מה שס"ל לכת"כ לדין דידן דומה להא דמפלגיין צספינה אצל צצצת אין זה דמיון ראי' להתם דודאי לא שמענו ולא ראינו שמי שאין לו פרנסה ילך ויקבל עבודה (דזשאצ) שיטערך לחלל שבת ח"ו כל ימי חייו וגם שאר עצירות שצריך לעצור התם ואפילו באונס אין אלו אלא מעשכ רשע וודאי כל איש ישראל לריך לעשות כל הצדקאות שח"ו לא יפול צצום איסור ח"ו וגם צלי דעת נפש לא עוצ וכ"ש צדעת וצמרמח ואפילו צדבר ביתר כתב הרמב"ן ז"ל יש נצל ע"פ התורה עיין פ' קדושים, ועיין באחרונים צכ' רצ פעלים סי' ד' משפטו צציאל ח"צ סי' ל' וצתורה שלמה צראשית אורח ח"ל חצלים צנעימים ח"ד סי' ג'. ושו"ת צני ליון סי' י"ד מה שפפלנו אם אפשר לעשות ערמה וללחא צמטום אוריין ע"ש קודם חמן ולעוף כל היום ממקום למקום צמכירות גדול עד שיצא לעולם למקום ששם עוד נא שקעב החמח וא"כ יכ"י כל יום השבת צמקומות אחרים שעוד לא כגיע שם השבת עד שיחזור למוצאי שבת למקום שילא משס ושס צבר מוצאי שבת ונמלא שכל יום השבת

הוא מלכות של חסד ואינו מכריח רצ שילך לזבא ולית דין לררך בשש שאם נכנס מעצמו ועבר על דברי חורב אין זה רצ אלא מעצד רצ ואינו מורכב אלא בן סורר ומורה.

וראיתי במכתבו שכתב כ"ח עוד ואולי יש להעדיף שאם יקבל הבחינה להיות פקיד יחי' מוכרח לילך לזבא ובאופן כזה מותר להכניס עצמו לידי חיוב וסיים בלררך עיון גדול ויפס עשה וודאי אפילו עיון גדול לא לררך דכוא הוא, דמי יאמר לו לכתחילה שיעמוד על הבחינה כזו שע"י יבא מוכרח לילך ולחלל שבת לזבא מפני דינא דמלכותא.

וגדולה מזו אני אומר דאפי' מי שמחויב לילך לזבא מטעם חק המלך אשר כל אזרח ארצי מחויב לעבוד עבודת המלך ולביות חיל (פארכט ערעניג) בכדי לבגן על המדינה נמי אומר אני שאסור לו לרשום עצמו קודם זמן שיקראו אותו כי אם ירשום עצמו קודם יחי' עכשיו ברצון ולאחר זמן כשיקראו אותו מחק המלכות יחי' באונס ודי ללרע בשעתה ואף שסוף סוף יחי' מוכרח לעבוד וא"כ מאי נ"מ אצל אין זה אמת חדא שמא עד התם יבא גואל דקד ויגאלנו והלא אנחנו מחכים לו בכל יום שיבא ולא יתערך עוד לילך לזבא או שיעשה שלום בעולם ויבטלו כל החק של חיל הכרח כמו שביטל לפנים במדינה זו ובשאר מדינות ורק מי שרע בעצמו רשע עצמו או שמא ח"ו יארע לו אחי אונס שאז לא יחי' עוד ראוי לזבא ועכשיו הוא ראוי או יקום מלך חדש ויגזור שכל חיל יכול לשמור אמונתו גם לזבא וישמור שבת גם לזבא, או שצניתיים יעקור למדינה אחרת ולא יתערך לעבוד לזבא ועוד טעמים רבים שיש לי על זה ולכן לענין פשוט וברור דאסור לו ליכנס קודם הזמן וראיתי לאחרון אחד בחש"י בכ"ג שחי' לו עוד טעמים קצת ואמר שמותר לו לעמוד קודם כיון דסוף סוף יבא מוכרח לעבוד וכוא בחש"י מלמד להועיל סי' מ"ג ומ"ג ודבריו נע"ג, ולא ראה דברי הריב"ש שהבאתי כמובן. *

עכ"פ צבא סלקינן וצבא נחתין דאין להם שום ביתר על מה שיסמכוו צבא וצפרע רבנים שאינם מחויבים לעבוד לזבא ויפס העיר צבא כת"כ ולענין מלוא לפרסם דבר זה בכדי לאפשרו מאיסורא ובודאי מה שנוגע לדינא דמלכותא דינא הוא ואנחנו מחויבים להתפלל בשלומם של מלכות בכל מקום וצפרע במדינה של חסד זו אלא שמה שאני כחבתי הוא לדון תוכ"ק, ואדרבה יראו הרבנים הנ"ל להכניס חק, מאחר שצאמרקא יש לן חופש אמונה בקרקא (פרידאס אויף רעליגיאן בלע"ז) ויניסו חק שיתנו חפש לכל חיל ישראל אשר הוא שומר שבת ויו"ט ולא יכריחוהו לעבוד על דמיון לזבא ואז יכלו לרשום עצמם לעבודת המלך וצאם יבא בזמן המלחמה אז יהיו אנוסים שצביל המלחמה כמובן.

והגני בזה ידידו עוז ד"ש היט בכל צת ויסלח לי על איחור התשובה הדין כי כת"ה יודע מכל הטרדות

כי במקומות אשר לא שקטם עליו החמם וכשחזר כבר הוא לאחר השבת חי שפיר דמי לעשות כזו וודאי אסור לעשות כן אף שמדינא לא עבר על שום איסור לכאורה אצל סוף סוף לא קיים וציוס השביעי שבת וינפש כמוצן אצל הכא לענין הכולל לזבא מעצמו הכי זה בכלל מחלל שבת, ואציא לי ראוי ע"ז בס"ד. *) ע"ז הוספה בסוף הספר **כתב** הריב"ש סי' ד' צאות האנוסים שמוכרחים לחלל שבת ולעבור על כל החורב לפנים בעניי"כ ונשאל הריב"ש ז"ל מה דינם לענין מגע יין וחי' וכשיצו ע"ז דאף דמי שצבר על כל מלות החורב ואפילו עבד ע"ז שהדין שיהרג ועל יעבר אס עבר ולא נהרג לא נפסל לעדות וכישראל הוא לכל דבריו כיון שעשה כן באונס ומפני אימות מות נפלו עליו וחי'. אמנם ראו להבין שזכו צמי שציוו לבין עצמו שלא במקום שיראוהו גוים נזכר מכל עברות שצחורה בכל יכלתו וחי' ולא אלה האנוסים אשר נשאר צאצאות השמד כל זה הזמן ולא ילאו להמלט על נפשם כאשר עשו רבים מהם עשירים ומהם עניים מרודים כבר ילאו מחזקה כשרות ולריבין חקירת חכם שיחקור עליהם אם הם מתחככים בשכרות צינס לבין עצמם, ושאלו צידם ללאח ולהמלט אל מקום שיוכלו לעבוד אח השם בלי פחד" וחי' ע"ש.

דרי שכתב הריב"ש ז"ל מפורש דאף דהתם היו אנוסים מחמת מלכות ואנוסים ממנ לא שכם הכניסו עצמם לאונס אלא שהמלכות אונסם מתחלה על זה אפילו הכי כתב הריב"ש ז"ל דמאחר דלא עשו כל מה שצידם להמלט על נפשם במקום שיוכלו לעבוד ד' בלי פחד הכי הם צגדר מזיד ולא אונס דאונס הוא רק מי שאין צידו לנוס ואין לו שום דרך אחר כי אם ליכרג על קדושת שמו ככ"ג אמרינן דיעבור ועל יכרג בשאר עבירות, ואם שכתב הריב"ש ז"ל דאנוסים ממנ אם לא עשו הכל להמלט מן האונס נקראים מזידין כ"ש מי שעושה הכל ליכנס לזבא לעבור התם על דברי חורב ודאי דכוא מזיד גמור ודרי הוא בכלל מחלל שבת ודינו כגוי גמור לכל דבריהם כמו שכתב הריב"ש וגדולה מהם, ודרי מוסך יין וצפי' התם הריב"ש שררך חקירות חכם שאין צידם ללאח ולהמלט אל מקום שיוכלו לעבוד אח השם בלי פחד אצל אם יכלו ללאח הכי הם מחלל שבת וחי' פשוט וככ"ג דכני הולכי לזבא מעצמם הכי הם מחללי שבת צפרהסיא כנ"ל, ועיון יו"ד סי' קס"ט ס"ט ובספרי משנה הלכות כתובות סי' קכ"ג ע"ש.

ופוק חזי אצותיו הקדושים שעשו כל עולדיק שלא ילכו לזבא אף במקום שחי' חיוז לעבוד וכו' דינא דמלכותא וכמה מהם הניחו את מקום מולדתם וצית אצותם והלכו לארצות שונות שלא יתערכו לעבור על חורתינו הקדושה וכנראה שמטעם הריב"ש נגעו צב שכתב שמי שיכול להמלט על נפשו יעשה כן ולא ליכנס ח"ו במקום שייערך לעבור על כל החורב וכ"ש במקום שאין שום חיוז על זה מדינא דמלכותא כידוע דהמלכות

שוב מצאתי בשו"ת ח"ס ליקוטי שו"ת סי' כ"ט שכתב דו"ל מה שנמצאים עתה למאות המוכרים עצמם מרצונם וברצי כסף ולכן אע"ג דהמה גריעי מכולהו שהרי בשאט נפשם מתנים לחלל שבתות ולאכול איסורים וחי' ע"ש הרי כמ"ש בס"ד.

ואם לא עשכו מיד כי אמר עדיין יש לי פנאי לעשותו ושכח או נאנס אח"כ ולא עשכו וי"ל דמקרי אונס (כר"ן פ' כ"ד כרגל) וי"ל דלא מקרי אונס (כאגודת פ' מ"ש) ובאור"ח סי' ק"ח צמ"י שלא התפלל צממו לפי שכיב סבור שישאר לו זמן חשוב כלאונס ובמ"א סי"ק י' דביו"ד סי' רל"ב יש מחלוקת בזה ע"ש וביש"ש צ"ח כתב לחלק דאם שכח מחמת עזלות שלא היב חרד על דבר ד' ולא מחמת אונס נקרא פושע ומעטח לדעת האגודה דכ"ג שצא לו כלאונס ע"י מקרא פושע ולא אונס א"כ הכ"י צ"ל אפילו יצא לו אונס ודאי צ"ל צ"ל מ"מ יקרא פושע, אבל לדעת הכנ"י גם זה מקרי אונס דברי סוף סוף עכשיו אונס גמור הוא, ולכאורכ מדעת הפוסקים נראה דפסקו כהנ"י ועיין ע"ז יו"ד ה"ל וכן משמע בחו"מ סי' כ"א מלשון הרמב"ם וצ"י ועיין עוד חו"מ סימן נ"ב ס"א ובקלות החושן סק"א שם ובמל"מ רפ"ג מה"ל שצעות ולפי זה שפיר איכא למימר הכי נמי דהוי אונס גמור.

ובמה שכתב"ה כ"ח מהשו"י הרמב"ן ז"ל סי' ער"ב הביא"ח בחלקת מחוקק ח"ב סי' נ' ס"ק ע"ז דלאונס כתב ע"י עצמו אין חשוב אונס משום שאונס כשמו ואין כר"ן אונס ולא מסבב זה אונסין לעצמו אין זה אונס אלא ר"ן ע"ש לפענ"ד אין זה ענין לכאן דהתם מיירי הרמב"ן ז"ל באלה שלדעת עצמו או עשה שליח שיעשה אדוניו בארץ ערמכ עליו ויחייב עליו וישים עליו קנס שלא ילך לאותו מקום וכתב ודאי ערמכ הוא שברי לולי דבורו וערמתו לאדוניו בארץ לא ה"י עושב כלום לאנסו ואין כאן שום סכנה לאנסו אלא שהוא אמר שיאנסוהו ודאי כ"ג אין זה אונס אלא ר"ן ע"י קאי בחי"מ ומפרש דברי רמ"א שם מה שכתב וצ"ל שלא יבא ערמכ דבר היינו צעיקר האונס אבל דידן ודאי אין ערמכ צעיקר האונס ובאונס אונס גמור הוא כשהוא כבר על הדרך או על השירא וגם לא ערס כלום דבר שצ"ל האונס ובאונס ממילא צ"ל כ"ג ודאי אונס גמור הוי אלא שיש לומר דכיון דאלו לא פשע ויאל לא הוה נאנס וא"כ וכו' תלוי בפלוגתא דנמ"י ואגודה כ"ל.

א"ל שקל"ה נ"ע מה"ל דכתב הש"ך ביו"ד ה"ל ובחומ"מ סי' נ"ב סק"א דלאונס דשכח ה"ל לבתנות ואי לא התנה לא הוה אונס ועיין נתיבות שם וא"כ כ"ש הכא דבטוח דיצא לו האונס לחלל שבת א"כ לדעת הש"ך לא מקרי אונס וי"ל דין כיכי דבדיו לבתנות ולא התנה וצ"ן כיכי דאין צידו לעשות כמובן.

וראיתי בשו"ת בית יצחק אור"ח סי' מ"ז ס"ק ג' בזה שהקשה רמי בר חמא שבת מ"ז מפריך גדרים בשבת מי יומר דמדחק לה בעל וכדי פסקין להלכה דמפריך אף שלא לאורכ בשבת וכיון דבהפרכ לא צעיק טרף מאי הקשה ממנוקב שמה אסור לאכול בשבת צ"ח ותי' דכיכי שהוא אונס שלא הפר מחמת תקנת חז"ל כיו אונס ובתשו"י בשמים ראש סי' רכ"ע הקשה כיון

וב"ה על זה והש"ת ירחם עלינו ויוציאנו במשיח צדקינו לארצינו הקדושה במהרה בימינו ונוכה לקבלת התורה מתוך שמחה.

בברכת התורה ובחג שמח

המכבדו ומקידו כנפש

מנשה הקטן

סימן ל"ו

אונס הבא ע"י פשיעתו אי הוה אונס

ב"ה א' לסדר ראשי המטות התשי"ב ברוקלין ג"י

יצ"א.

בין המצדים, ישלח לנו מדלג על ההרים, לעם המפחד בין הודים, בזכות ושלמה שפתינו פרים, כבוד ידיד נפשי הרה"ג חרב"ב וכו' כש"ת מהר"ר שמואל פוירק שליט"א.

אחרונה מ' נאכזה קנחתי מכתבך השני' ונדבר בערתך בקושי' על הכ"ח דלמאי מותר ללכת ג' ימים קודם השבת לפי דברי הרמב"ן וברד"ב דמי שמצא את עצמו ליד אונס נקרא ר"ן וא"כ הכ"י אפילו לפני ג' ימים הדבר כן, והנה מדברי הרמב"ן שהקשה כתבתי לפענ"ד בשלבי מכתבי הלעיר דהתם מיירי שצעת מעשה ג"כ ליכא אונס אלא שהוא מסבב שבע"כ יאיימו עליו שיראה באונס אבל לעצם אין כאן אונס צ"ל מש"א"כ הכא באונס הוא אונס ודאי אלא שצ"ל ע"י שהוא נכנס צה ולזה ס"ל הר"ח דכיון דצעת שהוא נכנס בספינה או בשירא כרי הוא הולך לדרכו כהר"ן לו ומותר ללכת אלא שאח"כ יוכי באונס לחלל שבת כרי הוא לא סבב האונס שברי האונס ממילא צ"ל צ"ל הדרך כמובן.

וזה מה שכתבתי בשלבי מכתבי לאחר שלחו אלי, וכו' ולכאורכ דבר זה תלוי בשלבי רב"י כיכי דלאונס צ"ל ע"י פשיעתו דגרסי' בגמ' צ"י מי שאלחו צראשונה כיכי נעמן שנים עשר חדש כדי שיבא חלוע החקן כלל בזקן שיתן מעותיו ללישכב וכו' וכו' שובר את כדלת ונכנס ע"כ וכתב האגודה מכאן נראה אדם שגדר לעשות דבר אחד תוך שלשים יום או זמן אחר שלשים נאנס תוך הזמן וכיכי יכול לעשות וציומא דמשלים זימניה נאנס לא קרי אונס מדכונ"ך כלל לתקון דהא הכא נאנס ציוס אחרון (ויש שם בדבריו ע"ם לפענ"ד צ"ח שכתב או זמן אחר שלשים נאנס) ע"כ, ונראה דס"ל דכיון דכל הזמן כיכי צידו לשלם אף שציוס אחרון נאנס לא חשוב ליכא באונס אלא כפשיעה דלא הוה ליכא להמתין עד יום האחרון והנמק"י שם חולק.

ובין י"ד סי' רל"ב ס"ק י"ב צ"ח ה"ה הביא מי שנשבע או נדר לעשות דבר תוך שנה או ציוס פלוגי יש לו לעשותו מיד או בשחרית כשיגיע אותו היום שמה ישכח אח"כ ולא יעשנו ויעבור על נדרו ושצעותו

ימים קודם השבת וכדעת הר"י וכאן פסק דמחלל באונס נמי כוח מזיד וא"כ דברי הרי"ש סתראי ינהכו.

אבל האמת יורה דרכו ואכתוב בזה כלל גדול ויחיד הכל מסודר בס"ד והוא דעם הר"י ודעמייה שכתירו להפליג בספינה ג' ימים קודם השבת ולא חשו שיצאו לידי חלול שבת וכן בשיירה ושאר מצות הטעם דבאמת אונס גמור ודאי כוח אונס לענין חלול שבת מדאורייתא אלא שחכמים גזרו שג' ימים קודם השבת לא יפליג משום דנראה כמתנה לנחות את השבת וקודם ג' ימים לא גזרו כן וכן בשאר מצות ובעטם שלא גזרו חכמים בדבר לפי שאין רוב הצבור יכולים לעמוד בזה ודרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום וכיון שדרך העולם לנסוע ממקום למקום לפעמים לזורך ולפעמים שלא לזורך וא"ל באופן אחר אמר החורב שמוחר לאת למחוז חפצו ולרבו ובאם צינתיים יתאנס אונס רחמנא פטריה דא"ל אין כאן דרכיה דרכי נועם ובמ"ע מעשים בכל יום כן שאנו מוילאים עצמינו מלקיים כגון מי שנוסע למקום שאין שם מגין ומתפלל ביחוד ומי שאין במקומו שופר לא נוחה החורב שילך שבועיים קודם ראש השנה למקום שיש שם שופר למדינה אחרת וכן מי שאין לו אחרוג לסוכות ולא אסרו לגור במדינת פולאניא או הונגאריא שאין שם אחרונים ואם יכלו יצאו אחרונים מארץ אחרת ואם לא לא יצאו ויחיו אונסים אבל לא נעונו מפני זה לעקור את דירתנו למקום שיש שם אחרוג וכדומה אבל במצות לא תעשה חמור מזה דלריכין להשתדל בכל יכולתנו שלא לעבור על מצות ל"ת ולפזר את כל ממונינו ואפי' על ל"ת דרבנן כמבואר ביו"ד סי' קנ"ז וסי' שע"ד ועיין רדב"ז סי' מ"ה ח"א ותש' חו"י סי' קפ"ג ואו"ח סי' תרנ"ו ברמ"א ומ"א שם.

ברם בחוק ג' ימים לפני השבת גזרו חכמים שלא יפליג ולא ילך ויעשה דבר שע"י יתערך לחלל שבת אף שיחיה באונס גמור ומעשה אס' אחד מפליג בחוק ג' ימים באיסור שאסור מתקנת חז"ל והיה יכול להפליג קודם ג' ימים בדיחור א"כ בהפלתו מראש שלא איכפת ליה ליסע בדיחור שהרי עבר אדברי חז"ל והפליג בחוק ג' ימים נראה מהשבת ניכרת מתוך מעשיו דלא מכיר אחר היתר וניחא ליה אפילו ליסע באיסור וא"כ הוי כמתנה לכתחלה ליסע בשבת באיסור ונמלא לדידיה האונס לא הוי אונס לענין פטור שהרי הוא הראה לן בכונתו שלא איכפת ליה בדיחית השבת והוא ליה כרעון אס' הפליג בחוק ג' ימים לשיטת הללו ולא כן המפליג יותר מג' ימים קודם השבת שגראה שאין רעונו ח"ו לעשות איסור ואדרבה מכיר אחר היתר כל מה שיכול ולכן היתור לו חז"ל ג' ימים קודם אבל כל זה הוא רק בדברים שבהם לפעמים ואין לו אופן אחר וכמו שכתבתי משום **דרכיה דרכי נועם ואין בקצ"ה** בא עברונוא עם צירותיו ולא נחנה חורב למלאכי השרת.

דכסוגיא דשבת ה"ל ס"ל ע"כ הפרת נדרים מע"ל ויש עת להפר במול"ש דא"ל ל"ב לזורך כדאמרין שלבי שבת א"כ ע"כ מיירי דהבעל שמע ציוס השבת דאשר שמע מע"ש כבר כלה המעל"ע בשבת וכיון דמיירי ע"כ בשמע בשבת דילמא מיירי בנדרה נמי בשבת וכיון דלא הוי מקל"ב צ"ל אין מוקל"ב לחי שבת ומאי מקשה דהוי מוקל"ב והוא קוש' נפלאה.

אמנם עפ"י מ"ש נ"ל להוכיח מכאן כשיטת הגמ"י ולא כאגודה דאף אם מתחלה לא הוי אונס אלא אונס אס' בסוף הזמן הוי אונס נמי הוי אונס הכל נכון דהתוס' הקשו בשבת מאי מקשה מי יימר דמיפר לה בעל ואמאי לא יפר לה בשלמא לענין רואין מומין שפיר מקשה עיי"ש ולהכ"ל י"ל דמשמע ליה להגמ' מפירין נדרים בשבת לזורך השבת כל נדרים אף ששמע הבעל בע"ש ולא הפר וצ"ח ודאי דהוי מוקל"ב בין השמשות ושייך מי יימר כיון דהוי דלא הפר מע"י סברת שלא יפר לה כלל ומכ"מ צ"ל לזורך השבת אף שיכלה המעל"ע בשבת כיון דבסוף המעל"ע הוי אונס מתקנתא דחז"ל והוא רואה להפר ואין לא מניחין ליה ויפר במול"ש אף לאחר מעל"ע ואף דבע"ש לא הוי אונס כיון דבסוף המעל"ע הוי אונס כהגמ"י ולא כאגודה ומיירי דבע"ש הוי סבור שיכול להפר גם בשבת ובשבת אמרו לו שלא יכול להפר ולא ידע בע"ש שיחיה אונס בשבת דידוע גם הגמ"י מודה ע"כ ע"ש.

והנראה נמי דפשיט ליה דהלכה כהגמ"י אלא שפשיטא ליה נמי דהכי דידע שיחיה אונס מודה להאגודה דה לא הוי אונס אלא פשיטא וא"כ הכי נמי בנצח כיון דפשיטא ליה שיבא האונס א"כ אפילו שהוי אונס גמור אפשר דלכ"ע לא מקרי אונס אלא פשיטא כמובן. ע"כ כתבתי בשלבי המכתב לאחר ששלחתי לכח"ר.

ועיי' בספר ישועות ישראל קוטנא סי' כ"א, ובס' כ"ח פ' תצא.

סימן ל"ו

יכול לחמלם מהאונס ולא ברה. מפליגין ג"י קודם השבת. מתנה לחלל שבת. משאפלאן ישראל להתודות ולעשות שאר צרכי חיל עכו"ם במקום משאפלאן חעכו"ם. להעמיד עצמו לצבא במקום שממילא יקראוהו. להעמיד עצמו לחיות משאפלאן

ועתה בלוחות שניות כתבת חז"ל: ומכ שחמכתי מכ שכתבת מדברי הרי"ש דאנוסים ממש אס' לא עשו הכל להמלט מן האונס נקראים מזדיין כ"ש מי שעושה כל ליכנס בנצח לעבור החס על דברי תורה ודאי דהוי מזיד גמור והרי הוא בכלל מחלל שבת דא"כ למה מותר לנאת בשיירה לכתחלה ע"כ. אס' זה קושיא אין זה קושיא עלי אלא ה"ל לך להקשות סתירה בדברי הרי"ש ז"ל שהרי כתובה סי' ק"א פסק דמפליגין בספינה ג'

זה אונס שכרי הם היו יכולים להמלט מהאונס הזה
וכיון שכל מהלל שבת וברי כגוי גמור לכל דבריו.

וְלִבְנֵי הכא נמי צמי שכל דעת עמנו צורח לילך למחנה
של (אפיסטרס) אף נעויל רעיונו (צלע"ז) ויודע
שיעמד לחלל שם שבת כל ימיו ועכ"פ שנים רבות ועשה
זה רק בשביל פרנסתו ודאי מחשבתו נכרת דליון זה אונס
דמי מאנס עליו שילך לשם ואין צריך לאותו דרך בכלל
אלא שרואה להרוויח פרנסה ועי"ז נכנס להרוויח פרנסה
ע"י חלול שבת ושאר איסורי תורה אף ששנכנס הוא
באונס אח"כ אבל האונס לא מקרי אונס כיון דצידו היתה
שלא ליכנס. עוד אני אומר שכרי הכא לא דמי כלל אפי'
לשיטת כ"ח שכרי הא ודאי אס' יכול להציל עצמו אפילו
בשיירה שלא לחלל שבת מחויב לפשות כן דאז שוב לא
הוא אונס וברי הכא צמצא צידו להתפטר בעטנתו שהוא
שומר התורה ואסור לו לעבוד בשבת ויודע דהמלכות הוא
מלכות של חסד ויש כאן חשש לכל אחד (הנכרח פרידאס
אף רעליגיאן (צלע"ז) אלא שאפשר שיפטרנו ממשמתו
ומה בכך יפטורנו אבל מ"מ אין לחלל שבת בשביל זה.

גם צאותן הרבנים אשר מקבלים עליהם משרה בשם
(דוואיש) עשאלפאן (צלע"ז) לפעני"ד זה איסור גמור
לדבר שצאים לידי חלול שבת כמו שצעינו ראינו כשהיינו
במחנה בזכענואלד שצאו לשם העשאלפאנים בעש"ק עם
הדו"פ והתפללו לפני העמוד קבלת שבת וחזרו למקומם
ולמחנותם על הדו"פ שצבת קודש והם קראו את עצמם
ארעאלדאקס עשאלפאן וענתם היתה שכיון שהם בחיל
כבר הותרה הרצועה ואפי' צמלחמה ברי יש לן דיונים
ובגמ' פירושין י"ז ארבעה דברים פטרו צמחנה מבזיון
ענים מ"מ ופטורין מרחיאת ידים ומדמאי ומלערב ובגמ'
שם ומלערב אמרי ד' ר' ינאי לא שנו אלא פירוצי חלרות
אבל פירוצי תחומין חייבין וצמח"ס פ"ו מה"ל מלכים
ה"ג ארבעה דברים פטרו צמחנה וכו' וכן פטורים מלערב
ערוצי חלרות צמחנה אלא מעלעלין מאהל לאהל ומסוכה
לסוכה והוא שיקפו כל המחנה מחיבה גבוה עשרה עפחים
כדי שחביה רשות יחיד כמו שנתבאר 'צב"ל שבת ודאי
שכל דיני תורה שיוכל לקיים מחויבין לקיים אפי' החם
אלא דברים שהם בגדר אונס רחמנא פטריה.

ועוד שמעתי שלפעמים כשיש שם ממונים מכל אמונה
ואחד מהממונים העשאלפאנים (צלע"ז) נוסע לחופש
או לאיזה סיבה אינו על מקומו אז השני צריך לעשות
העבודה שלו ונמאץ לפעמים אשר רבוי ממונה על
היבדוק צריך לומר וידוי עם גוי ולומר אהו כל הידוי
שלהם ולנשקו כללם ועוד ולהגיד להם התפילות שלהם
זה ודאי איסור גמור ח"ו וח"ו לאיש ישראל לעשות
כזאת ואפשר שהוא בכלל יורג ואל יעבור דבוא בכלל
אצרייכו דע"ז ואף שאם נדחקו דלעכו"ם אינן נכריין
צמח שעובדים ע"י שיתוף אבל ודאי לישראלים יכרוג ואל

וחלוק זה מפורש בשבילי הלקט ענין שבת קי"א אחר
שהאריך הרבה דיון הפלגה בספיקה ח"ל ועממא
דאין מפליגין פחות מג' ימים רבו הפירושים אבל היותר
נכון לפרש מטעם שלא יבא לחלל את השבת אס' יפליג
זה סמוך לשבת כולי האי אס' דעתו להפליג ולהרחיק
ומקמי הכי לא נראה לחכמים להחמיר בדבר דלא היו
יכולין לעמוד זה ע"כ וברי שבת מפורש דעיקר טעם
הר"ח ז"ל דלא החמירו חז"ל 'בדבר משום דלא היו
יכולין להעמיד בדבר וביינו כמו שכתבתי דלא יכולין לגזור
גזירה שאין רוב הציבור יכולין לעמוד זה וביינו משום
דכך הוא דרך העולם ואין זה טעם חדש של השבילי הלקט
אלא הוא מפרש פסק הר"ח ז"ל שס"ל נמי כותיב ולמה
החירו קודם ג' ימים ולא החירו פחות מג' ימים קודם
השבת ואף שאמרו דקודם ג' ימים מקמי שבת מקרי
מ"מ סוף סוף יבא לידי חילול וכמו שכתבתי ליה להרדב"ז
ומתוך דכיון דהדבר הוא דרבנן ועד ג' ימים הוא דבר
שרוב הציבור יכולין לעמוד זה וגזרו ויותר מג' ימים
לא יכלו לעמוד זה ולא גזרו זה כמובן.

ועכשיו מיושג שפיר דודאי ללאה לשירה ולהפליג
בספיקה וכיוצא דרך ארעי שהוא דרך העולם
החירו לו חכמים ללאה קודם השבת ויואל צביתר ח"ל
ואף שצדוק יביח מוכרח לחלל שבת לא בעמידו חכמים
דצריכס ויואל צביתר דרבנן ויש צידס מה לתקן כן וכמו
שמצינו בענין זה צמי שדדציק פח צמור שלא החירו לו
להוציאו קודם שיבא לידי איסור סקילה ולא הוה מחלל
שבת כיון שאונס צתקתס ופטור וככ"ג כן הוא ואף
שלא דמי לגמרי מ"מ רמח ראי' לדבר יש אבל מי שמקבל
עליו משרה לחפש פרנסה צמקוס שיעמד לחלל שבת
משום פרנסה יבי' אפי' שצטעק העבודה יבי' צאונס אבל
ברי הוא עצמו קבל עליו העבודה האחת וצרטון נכנס זה
לא החירו לו חכמים והתורה ליכנס זה וכיון שלא
החירו לו חכמים ונכנס צאיסור אמריין דודאי רטון גמור
הוא וכו' בכלל מחלל שבת דהתורה אמרה לא תעשה
כל מלאכה והוא צרטון נכנס זה.

ומעתה שפיר מיושגים דברי הריב"ש ז"ל דצתשובה
ק"א מיירי צמי שרואה ללאה לדרך לא"י או
לשאר מקום דרך העולם וצדך ארעי אבל עי"ז יבא לו
ע"י הלוכו לחלל שבת ח"ו אמריין ככ"ג כיון דג' ימים
קודם השבת הוה לא גזרו חז"ל גזרה שאין רוב הציבור
יכולין לעמוד זה ואס' יעמד לחלל שבת יביח אונס ורחמנא
פטריה אבל בני אנוסים שכבר יכלו ללאה ולהמלט על
נפשם למדינה אחרת מקום חופש שיכלו לקיים התורה
והמנא ואעפ"כ אינם עושים כל התחצולות להמלט ולעמוד
על נפשם ברחמי והחליעו להשאר כן מראים צעמס שאינם
חרדים על מותם ללאה ממקום שאנוסים אותם לעבור
על התורה בכל עת וא"כ אפי' שאנוסים אותם לא מקרי

יעבור הוא ולי"ע עכ"פ כל מי שיראה ד' נוגע בלבו ירחק מהם.

ובמכתבו כתב לאמר דלפי דעתי נמי לריך ביאור אם בתוך ג' ימים של שבת קמי' שבת מקרי מדוע מותר ללכת בשיירה או להפליג בספינה לדבר מאור אפי' צע"ש וכי מותר לחלל שבת לדבר מאור ע"כ. הנה אי צעינא הוב' אמינא כן הדבר ומפורש כן במדרש רבה פ' שלח ובתנחומא שם וז"ל הלכה מכו לפרוש ליום הגדול קודם לשבת שלשה ימים שנו רבותינו אין מפליגין בספינה ג' ימים קודם לשבת וכו' ואם היה שלוח מאור מותר לו לפרוש בכל יום שירצה למח מפני שהוא שלוח מאור ושלוח מאור דוחה את השבת וכן את מולא בסוכה ששינוי ששלוחי מאור פטורין מן הסוכה שאין לך חציב לפני הקצ"ח כשלוח שמשתלח לעשות מאור וזמן נפשו כדי שיללח בשליחותו וכו' ע"ש הרי שהמדרש נתן טעם בצמח דלקן שלוח מאור מפליג אפי' צע"ש משום דש"מ דוחין את השבת אבל הדברים קשים מאוד להבין כפשוטן וגם כבר פירשו שם המפרשים דלאו דוקא הוא שדוחין את השבת ע"ש.

אבל לפי מה שכתבתי לעיל דהאי דג' ימים קודם השבת גזירת חכמים הוא שלא יראה כמתנה לחלל שבת וא"כ פשוט דבשליח מאור לא גזרו חכמים ולכן מפליג בכל יום ואפילו צע"ש ובכונה המדרש נראה לפענ"ד דהרי בעצם שלא התירו להפליג ג' ימים קודם השבת שלא יראה כמתנה לדחות את השבת וא"כ המפליג בתוך ג' ימים לפי"ז נראה כמתנה לדחות את השבת וזה שפריך במדרש דש"מ אמאי מותר בתוך שלשה וכי מותר לדחות את השבת ומשני שאהכ"ל בשליח מאור דוחה את השבת וכונתו כלומר שמתנה לדחות את השבת ומדברי המדרש ה"ל ראי' ברורה צס"ד דהמפליג צג' ימים קודם השבת לדבר רשות הוב' בכלל דוחה את השבת שהרי לגבי מאור קרוי ליה דוחה את השבת אלא שמתור אצל לרשות הוי דוחה את השבת ואסור והבן כי הוא נקודה יקרה צס"ד.

ומה שכתב כח"ר איך מותר' איש ישראל צבא צבא לחלל שבת שלא בשעת מלחמה הרי אין כאן פקוח נפש אלא מוכרחין לומר שלהבין את עצמו כנגד שונא זה בכלל פ"ע ע"כ. לא ידענא מי הכריחו לומר כן וכי מי מכריחו להבין צבא וכלא שפיר יכול להבין נגד השונא כל ימי השבוע ודאי דאסור צבא ישראל לחלל שבת בימי השלום ומה שאמרו עד רדחא אפי' צבא שבת זה דוקא כשהם כבר במלחמה אצל בימי השלום קודם שהתחילו במלחמה ודאי דאסור להבין עצמו צבא שבת אם לא שיש חשש פ"נ והא דמותר לחיל ישראל צבא לחלל שבת הוא רק מטעם דינא דמלכותא שאנחנו יושבין בין האומות וחוששין שיאמרו עלינו מרגלים אחס ואין רוצים לעבוד את המלך ויגזרו עלינו גזירות רעות ח"ו ויצא לידי פ"ע ורק משום פ"ע נגעו זה וכמו שגם כ"ח כתב דשכחב הס' פנים הם בכלל פ"ע לענין (האפיספרם אף נשחיל

רעיונו צלע"ז). ועיין שו"ת מכר"מ אש ס' נ"ב ודבריו צע"ג לפענ"ד ולא דמי לדין ודו"ק.

ובעיקר דין מפליגין בספינה עיין עוד ח"ס ח"ו ס' צ"ז ועיין בתשו' לידיד נפשי בגאון מוהר"ס פיינשטיין או"ח ס' קכ"ז בצגרות משה. ובר מן דין הלל כמה פוסקים ס"ל כדעת הרד"ז ודלא כהר"ח ועיין צמ"צ ובערוך השלחן וגם המג"א נראה עכ"פ דבציא דעת הרד"ז ז"ל והצינו האחרונים דכתי פסק אף שלפי ענ"ד כתבתי מה שגראה דעתי צזה במכתבי הקודם וגם דעת הר"ח גדולי הראשונים חולקים עליו והדברים נוגעים לעיקר שבת שמחלק בין יהודי לגוי ומי יקול לעשות מעשה להחיר לישראל לחלל שבת ולעשות אונסים א"כ כל אחד יאמר שצביל פרנסתי לחלל שבת כי אני מוכרח דאלי"כ לא אוכל לעשות מסחר כי רוב המסחרים הם ציום השבת וזה בצמח דעת הפורקי עול שהם מולאין על כל חירון משום פ"ע ומאור וע"כ לפענ"ד ודאי הלך את כח"ר שגא עוב עשו צמחאחס שמקבלים למצחן רק בשבת ואדרבה היה להם לשמוח שצאם יצא איזה טענה מהמדינה למח לא נכנסו גם ישראלים אז יכלו לתרץ שהרי ליום השבת חקנחס ולעצמכם חקנחס שאנו אין לנו רק התורה הזאת ואסור לנו, וכדי ללמד זכות היה נראה לפענ"ד דבצמח הם שפעו המחאה נמי משום זה צכדי שאח"כ יצאו צענח ז' אס ישאלו למח לא רשמו מצני ישראל וכשם שדנתי לקך זכות כך ידוני אחי מן השמים לקך זכות לעולם ועד.

ובזה הנני ידידו עוז המכבדו ומוקירו כערבו

בברכת התורה כנפש

מנשה הקטן

סימן ל"ח

קשר שאינו של קיימא להתיר בשבת. נקשר רצועה במנעלו אי מותר להתירה

ב"ה כ"ו לחודש הרחמים שנת תשי"ח לפ"ק ברוקלין ג"י יצ"א.

בספר חיים יכתב ויחתם לחיים טובים וכח"ס את כבוד ידיד נפשי הרה"ג צ"א גר"ג חוב"ס שמו מפאריס וכו' אין גומרין עליו את ההלל כש"ת מהר"א ויעקב ער שליט"א אבד"ק לינר צעת דומ"ץ בב"ד קהל יסודי התורה ברוקלין ג"י.

אחר שנת"ה צאהבת עולם עתה צאתי צביל הוי כלכחא גבירתא אשר אמרתי צבילא שלל רצ דלכמה פוסקים הראשונים ואחרונים מלאכת הקושר צבא חלוי החיוב צמחצחו של אדם היינו שאס חישב להחירו צו ציום אפילו קושר קשר על גבי קשר מחיר לכתחילה צו ציום וקושר לכתחילה רק כשקושר למן מרובה ועכ"פ לז' ימים לכמה פוסקים אז דוקא אסור

אומן מותר לקשורו לכתחלה ולדבריהם כל קשר שהיה כמעשה אומן אפי"פ שאינו של קיימא אסור לקשור בשבת וכן להחירו ונמלא השחא דכלהו מודי בקשר שאינו של קיימא ואינו מעשה אומן ג"כ דמותר אפי"פ לכתחילה לקשור ולהחיר רק שהש"ג כחז דאנן השחא אינן בקיאות מה זה קשר אומן ע"ש ועיין מגן אבות להגאון מהר"ם בנעט דף א' ע"א שכתב דלולא דברי הש"ג ה"א קשר אומן הוא מה שהאומן עושה בביטחו הכלי חדש ודרך האומן הקושר חורץ בו קלה לבדק הקשר וגם מכה עליו שיחפצע הקשר וגם כיון שנעשה מתחלה בחדשו ונחישן בקישורו הקשר אומן ומעשה הדיוט הוא שעושה הקשר בדבר ישן ואינו חורץ בו וגם אינו מכה עליו ע"כ אינו מהדוק כ"כ ע"כ ע"ש.

ולדעתו ז"ל כל הקשרים שלנו מותרים לד"ה דלכרי"ף וברמב"ם שרי כיון דלא היו מעשה אומן בקשר דילן דלפי דעת המג"א קשר מעשה אומן לא היו אלא בכלי חדש וכג"ל וא"כ מותר אפילו לכתחלה בקשר דידן לקשור ולהחיר ולדעת רש"י וחס"י וסמ"ג כ"ש דמותר כיון דהכל חלוי בדעתו אי צעי להחירו וא"כ לדעת המגן אבות מלאנו דכל הקשרים אפילו קשר על גבי קשר שדעתו להחירו זו דיום מותר לד"ה כיון דאין זה מעשה אומן אצל הפוסקים כנראה לא הסכימו בזה להמג"א.

והשו"ר אור"ח סי' שי"ז כתב כל קשר העומד לבחוקים לעולם חייבין חטאת על קשירתו והתרתו בין אם הוא של אומן או של הדיוט והעומד לבחוקים ז' ימים פטור אצל אסור ולזרז מזה כגון שקושר למדוד שיפור אחד משיעורי החורה מותר לכתחלה ושעומד להחיר בכל יום מותר לכתחלה וכו' והנראה לכאורה דפסק נמי כדעת רש"י דכל שעומד להחיר בכל יום מותר לכתחלה לקשור ולהחיר וכ"כ הש"ג לכדיא שבת בגי' ח"ל ורש"י וסמ"ג לאוין ס"ה ובעור אור"ח סי' שי"ז (ע"ס מ"ש ש"י) כתבו דאין חלוק בין יוכיח קשר של אומן או של הדיוט אלא החלוק הוא היכא שעומד לבחוקים לעולם חייב חטאת עליו בין אם הוא קשר אומן או הדיוט ויכא שעומד לבחוקים ז' ימים או יותר אצל אינו עומד לבחוקים לעולם פטור אצל אסור ויכא שעומד לקשור ולהחיר זו דיום מותר לכתחלה וכו' וא"כ לדיוכו הקושר ד' קשרים זה על זה במקום שעשו להחיר זו דיום אפי"פ דככה"ג היו קשר אומן מותר להחירו בשבת וכן לקשור ע"ש מה שהאריך ועיין בגדי ישע מה שהביא בשם הרש"ל בהגהותיו על הסמ"ג בדברי רש"י ועיין עוד ב"י וב"ח ופרישה מה שהאריך בזה שמעתי.

ובש"ע אור"ח סי' שי"ז ס"א הביא דעת הכרי"ף וברמב"ם וברמ"א ז"ל הביא דעת רש"י וברא"ש ז"ל ורי"י ועור בשם יש חולקין ולכסוף כתב וי"א דיש

וכח"כ י"א בתמיהתו שלא נמלא כזה בשום מקום ושגם מפורש כיפוך דברי ולכן אמרתי לאסוף בפוסקים שס"ל כן וגם להרבות מעט נוסף משלי ולהעלותם בכחז יושר דברי אמת כיחד כל חמוט לפד וחס' לי' לזרעא דאבא לעשות דבר גדול כזה איסור חילול שבת ח"י ואפרש דברי שנאמרו בלמח וישר וכל כי בני מילי מעליחא יתאמרו משמאי עד עולם.

גרסינן בגמ' שבת קי"א ע"ב במשנה יש לך קשרין שאין חייבין עליהן קושרת אשה מפחה חלוקה וחוטיו סבכה ושל פסקיה ורצועה מנעל וסנדל וכו' ובגמ' וחוטיו סבכה, פשיטא, לא לריכא דרויחא לבו וכו' ופרש"י מפחה חלוקה כמו שיש לגלחים בעין לשונות לכאן ולכאן וקושרים של ימין ככתף שמאל ושל שמאל ככתף ימין דכיון דכל יומא שרי ליה לא דמי מידי לקשר של קיימא ומותר לכתחלה. פשיטא. דהא כל יומא שרי ליה ע"כ. כרי לן להדיא דעת רש"י דבני מותרים להחיר לכתחלה משום דכלל יומא שרי ליה ולא דמי לקשר של קיימא וחלוי זו אם קשרו ומחירו בכל יום או לא.

עוד שם קי"ב ע"א ורצועה מנעל וסנדל אחרת החיר רצועה מנעל וסנדל חני חדא חייב חטאת ותניא אידך פטור אצל אסור ותניא אידך מותר לכתחלה קשיא מנעל חמנעל קשיא סנדל אסנדל מנעל חמנעל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדאושכפי פטור אצל אסור דדרבנן מותר לכתחלה בדבני מחוצא סנדל אסנדל לא קשיא הא דקתני חייב חטאת בדעייבי דקטרי אישכפי פטור אצל אסור בדוממרתא דקטרי איגבו מותר לכתחלה בסנדל דנפקי זיב כי חרי כדרב יבדא דרב יבדא אחור דרב סלא חסידא הוב ליה הא זוגא דסנדלא זמנין דנפיק זיב איבו זמנין דנפיק זי ינוקא אחא לקמיא דאזי אמר ליה כה"ג מאי ח"ל חייב חטאת ח"ל השחא פטור אצל אסור קא קשיא לי חייב חטאת קאמרתי לי מ"ע ח"ל משום דבחול נמי זמנין נפיקא זיב אלא זמנין נפיק זיב ינוקא ח"ל אי הכי מותר לכתחילה ע"כ ונחלקו בה הראשונים בפי' דהא שמעתיא רש"י ז"ל פי' בדבני מחוצא שהם רחבי לבב ומקפידין על לבושיהון ונעליהון לביות מכוונין וקושרים אותו בדוחק ולריך להחירו ערציה דנפקי זי חרי, ולריך כל אחד ואחד לקשרו לפי רגלו כלכך בכל יום קושרו ומחירו. אי הכי מותר לכתחילה. ומעיקרא סבר דלא רגיל למעבד הכי וכו' ע"ש ולשיעתיא אזיל דחלוי בדעתו דאינש וכיון דרגיל למעבד הכי מותר אפי' לכתחלה חו' הוא דעת החוס' וחס"מ"ג לאוין ס"ה.

אב"ר הכרי"ף ז"ל וברמב"ם פי' מה'י שבת פי' דקשר של קיימא הוא קשר מעשה אומן אז דוקא הקושרו והמתירו בשבת חייב אצל הקושר קשר של קיימא ואינו מעשה אומן וכל אדם קושרין כן לקיימא פטור אצל אסור ובקושר קשר שאינו של קיימא ואינו מעשה

לחזר שלא להתיר שום קשר שהוא שני קשרים זה על זה דאין לנו בקיאים איזה מקרי קשר של אומן דאפילו באינו של קיימא אסור לקושרו וכו"ה להתירו וכן נוהגין (בגבולת אלפסי פ' אלו קשרים) ועיין טו"ז שם ובמ"א ס"ק ה' כתב וכו"ה להתירו היינו לדעת הרמב"ם אבל להרא"ש מותר וכו"ה כדפי' בש"ג שם ועיין לנ"ש שם. **והשערי תשובה** כתב ארמ"א וכו' בצר"י בגלילותיו פשט המנהג לקשור שני קשרים בחגירתו אשר במתניו שאינו של קיימא והוא של הדיוט ולית דחש ליה חלל מיעוטא דמיעוטא דבעיל במיעוטא ע"כ. ובשו"ת אבני נזר אור"ח ח"א סי' קע"ח העלה דגם דעת הראב"ד כרש"י וכתב דלדעת הרי"ף והרמב"ם עד חמישים יום מותר לכתחלה בקשר שהוא מעשה הדיוט ועיין בא"ר ואחרונים כזה.

וע"פ הני פוסקים אמרתי צמ"ד בזה שנתקשר לו רעעב של מנעול בליל שצ"ק מותר לו להתיר בשבת כדי שיוכל לסור מנעולו מרגליו ואף שפסק הרמ"א להחמיר בדעת הרמב"ם והרי"ף מ"מ הרי פסק דבמקום לערף אין לחוש ומותר להתיר לכתחילה וסומכין בזה ארש"י ושאר פוסקים וא"כ ה"נ כיון דמלמעבר וצפרט שלא יכול לישון במנעולו והישן בהם טועם אחד מששים ממיתה ואין לך לער גדול מה מניח מותר להתיר כיון דזה לא היו קשר של קיימא לעולם דבכל יום ויום דרכיו להתיר המנעולים אם לא צמי שאינו פושט מנעולו משבת לשבת כדרך חסידים הראשונים.

(ובדרך אגב אציין כאן מה שראיתי פי' אחר צמ"ה התרומה פי' דרצנן דמשעב שקשרו על רגלו בשבת שחית אין חולצין מנעליהם אף בלילות עד ליל שבת לפי שלומדים בכל הלילות של חול ושוכבים מעט במלבושים פטור אבל אסור וכן פי' הסמ"ג בשם ר"י והביאם הב"ח ז"ל וגרסא מכאן דלא עבול בכל יום במקור בדרך תלמידי בעל שם דאל"כ אכתי כיו חולצין בכל יום מנעליהם לעבול זה לפי סי' התרומה אבל לפי רש"י שפ"י שאינם מחודקים כ"כ אין ראוי וק"ל).

עוד אני אומר דבר חדש צמי שנקשר לו רעעב לסנדלו לכ"ע מותר להתיר והוא דהא בנאחי לעיל דבקשר של הדיוט ואינו עתיד להתקיים לכ"ע מותר בעתיד להתירו צו ציוס דלכרמב"ם בשל הדיוט אין צו איסור אפי' עד חמישים יום ולדעת רש"י דקשר של הדיוט נמי אסור אבל כשאנו עתיד להתקיים ויחירו צו ציוס מותר לכתחלה. והנה הא דהחמיר הרמ"א שלא להתיר שום קשר של שני קשרים זה על גבי זה הוא רק משום דאין לנו בקיאים איזה קשר מעשה אומן דאפי' כשאנו של קיימא אסור לקשרו ולהתירו לדעתם ז"ל. והנה הא ודאי מסתבר לומר דלמ"ד דבעי מעשה אומן היכי דהקשר נעשה מעצמו לא היו מעשה אומן וליכא ציב איסור דאורייתא אם מתירו דמה אם עשאו הדיוט אמרת פטור כ"ש אם נעשה מעצמו ודאי ליכא שום סביר לומר

צעולם דזה מקרי מעשה אומן וצוה יודע אפי' בש"ג והשאר אחרונים דס"ל דאין לנו בקיאים במעשה אומן אבל ודאי בכה"ג שנעשה מעצמו ל"ל דמעשה אומן הוא, דבשלמא היכי דעשאו הדיוט יש להסתפק דילמא הא קשר שעשה מעשה אומן הוא כיון דאין אינן בקיאים בקשר של אומן אבל אם נעשה מאתו לית לן למיחש לזה כנלפע"ד.

ומעתה הא שיעל סנדלו וקשר אותם בקשר אחד ועניבה בראשו כדרך הקושרים המנעלים ואח"כ לאיזה סיבה נתקשר לו מעצמו ונעשה מעניבה קשר והוא לא עשה שום קשר ואדרבה עשה מעשה להפוך היינו מעשה עניבה והראש שאינו רוצה בקשר לא של הדיוט וכו"ש של אומן ודאי כה"ג ליכא לספוקי דלמא מעשה אומן הוא והיו קשר של אומן ומעתה כיון דכל עיקר שהחמיר הרמ"א ברי"ף והרמב"ם הוא רק משום דאין לנו בקיאים איזה מקרי קשר של אומן יש לומר דהאי חומרא לא נאמרה חלל בכה"ג דליכא לספוקי דילמא קשר של קיימא הוא או קשר של אומן אבל היכי דליכא לספוקי בקשר של אומן לדברי הכל מותר ואם כן הכא נמי כיון דלדברי הכל הכא ליכא לספוקי בקשר של אומן כיון דנעשה מעצמו מעניבה שעשה הוא כהאי גוונא גם הרמ"א ז"ל מודק דאין להחמיר אפילו לכתחלה אפילו דליכא לערף והדרינן אעיקר דינא כיון דלא היו קשר של אומן ולא של קיימא דעתיד להתירו צו ציוס לדי"ה מותר חב לפע"ד נכון צמ"ד. ולפי זה ה"י מותר להתיר מנעלים אפי' צלי טעם דבמקום לערף אין לחוש.

ומעתה אסיים מעין הפתיחה באהבת עולם ובברכת **כח"ס וכט"ס ואשמח לשמוע ממערכת"ה ולהשתעשע בדבריה.** המצפה לרחמי שמים מרובים. המכבדו ומוקירו בכל הכבוד והוקרה בנפש.

מנשה הקטן

סימן ל"ט

ב' בר מצות רוצים לקרוא מפטיר כיצד יקרא

כבוד אהובי ידידי וידיד גפשי הרהמא"ג וכו' כש"ת הרב מוה"ר נתן א. ג"ץ שליט"א משגיח רוחני מתיבתא תורה ודעת.

אחדשבת"ה באכנס רצב ואבצת עולם כגוי צוה להשיב כפי אשר תשיג ידי צעדי צדקו השאלה אשר נשאלתי זה כבר ואמרתי לכת"ה פה אל פה ולפי ש"כ בקשני לבעותם על הכתב ולעשות רצונו חפצתי.

שא"ל בכה"ג שיש צו צ' בר מצות בשבת אחת ושניכם רואים לבטור לעלות לתורה ולקרא בהפטרה וכמה קבלות הכיגו שיעלו שניכם כאחד וכמה מהם אשר הכיגו לקרותם זה אחר זה היינו שאחד מהם קורא מפטיר ואח"כ עולה השני לתורה ואח"כ קורא

אחד ואחריו השני בהפטרע עם הצרכות איזה מכן עדיף או דלמא תרווייהו כאחד אינם עושים ע"כ.

תשובה דבר זה לפע"ד איסור גמור הוא באיזה אופן שהוא והעושה כן עובר משום צרכה לבעלה ומשום לא תשא והמסייעו עובר על לפני עור ומי שצידו לבעל יבעל ומי שאין צידו לבעל עכ"פ לא יבא שם צביהכ"ג בשעה שעושין זאת. ואפשר שיחסי.

גרסינן בגמ' מגילה כ"ג ועיין מס' סופרים פ' י"ג מחגי' בראשי חודשים ובחוש' מ' קורין ד' אין פוחתין מכן ואין מוסיפין עליהן זה הכלל כל שיש בו מוסף ואין בו יו"ט וכו' מפטירין בנביא והפוחת והחוסר בחורה מנדר לפנייה ואחריה ע"כ. ובטור והמחבר סי' רפ"ד מפטירין בנביא והפוחת מעניינה של פרה ואין פוחתין מכ"א פסוקים אלא"כ וכו' הג"ח ולא נחקקה בהפטורה רק בציבור אחר שקראו בחורה חש' הרמב"ן סי' קצ"ט אבל בלא"כ אסור לקרות עם הצרכות שלפניה ולאחריה אבל בלא צרכה שרי ע"כ ובצמודהם ובעל הלבושים והט"ז סי' ה"ל כתבו הטעם שמפטירין בנביא הוא מפני שפעם אחת גזרו עכו"ם גזירה על ישראל שלא יקראו בחורה וקראו בנביאים שבעה כנגד השבעה שהיו נריכים לעלות ולקרות בחורה ולא היו קוראים עם כל אחד פחות מג' פסוקים והרי בין כולם כ"א פסוקים ואע"פ שהגזירה בטלה מנהגם לא בטל וחקנו שלא לפחות מכ"א פסוקים וכו' ומעטם זה נקראת הפטרה לפי שפטרין בה מקריאת החורה בשעת הגזירה וכו' ע"ש עוד טעמים על קריאת הפטרה.

ונראה פשוט דאף שנחלקו חז"ל בזמני הקוראים ומתי יכולין להוסיף מ"מ בהפטרה לא מאלו שום מקום דמותר להוסיף עוד מפטיר אחד ופשוט דא"כ הראשון לא הוי עוד מפטיר והוי חד קורס מפטיר ועיין בגמ' שם ובתענית דף כ"ט דודאי התקנה לא הוי רק לאחד שיקרא וכן ראיתי בש"ע הרב ז"ל סי' ה"ל המפטיר בנביא וכו' ואח"כ כשבעלה הגזירה וחזרו לקרות בחורה החקינה שיהא אחד קורא בנביא מעיין הפרשה כ"א פסוקים בשבת וכו' הרי שכתב להדיא שיהא אחד קורא הוי התקנה ובאמת אין זה לריך ראי' לפע"ד רק לפי שראיתי בעיוני' כמה מקומות שנעשה להם כהיתר לכן מוכרח אני להביא אחר ראיות לדברי צמ"ד.

ומתחלה הביא ראיות שלא יבא שניהם קורין כאחד ובגמ' ה"ל כ"א ובלבד שלא יבא שניהם קורין ושנים מתרגמין וכו' והריצ"ש סי' ל"ו כתב עוד שאלה הם ראוי למנוע שלא יבא שניהם מפטירין בנביא ולבדך שניהם יחד אבל בתרגום אין לדקדק תשובה זהו מבואר בצרייתא במגלה וכו' ובלבד שלא יבא שניהם קורין והרמב"ם ז"ל כן כתב בפ"י י"ב מה"מ וא"כ ראוי למנוע אותם וכ"ש שלא לבדך שנים דאיכא משום צרכה לבעלה, וכ"ש שלא יתרגם הצרכה ואם יתרגם אותה שלא יחרי' השם עוד כתב הריצ"ש בסי' מ' שם באלמנע

החשו' וז"ל ומענין זה כתבתי לך, שאין מפטירין בשנים" אבל אחת הוספת לשאלו שאחד קורא פסוק אחד והשני פסוק אחד וקורין אותן כך בדילוג וכו' מנהג עושה כי המפטיר שקרא בחורה מפני כבוד החורה לריך שיקרא הוא כל ההפטורה ולא שישחק ויקרא אח"כ שלא קרא בחורה ויקראו כן בדילוג ואף בנשחך המפטיר באלמנע בהפטרה מחמת חולי או אונס אחר שקרה לו הבא לסיים אותה לא יחזיל ממקום שפסק הראשון אלא לריך לחזור ולבדך ולהתחיל ממקום שכתחיל הראשון כי כן אמרו בירושלמי פ' אין עומדין גבי קרב"ה והביאם הרי"ף ז"ל בה' מס' מגילה ועיין עוד שם סי' קי"ב וא"ר ועולת שבת והרמ"א ז"ל הביא דעת הריצ"ש בסי' תרפ"ד.

ומעתה עלו צדיקו ראיות צורות שלא יבא שנים קורין כאחד כפסק הרמ"א על פי הריצ"ש בנ"ל. הן אמת דהאחרונים ז"ל נחקשו בדברי הריצ"ש ממה שכתב המג"א בסימן ה"ל בשם כתבי האר"י ז"ל שאין די בשמיטת ההפטורה אלא לריך לקרות מחוץ הספר והצרכות ישמע מהקורא והמג"א ז"ל ח' דנ"ל דבגמרא מיידי שלא יקראו שנים בקול רם מפני שמי שאינו צדיק לא יוכל לשמוע ועיין א"ר שם והח"ס אור"ח סי' ס"ח האריך הרבה ליישב המנהג שנהגו בצרכה מקומות שכל הקהל חומרים הפטורה עם המפטיר ונתן טעם לדבר כיון שאנו קוראים בהפטורה מחומש הוי כקורא ע"פ כיון דאין מדויקים בחסור ויתיר והקורא ע"פ אינו מוציא למי שאינו צדיק כמבואר בטור סי' מ"ט ובמג"א והבקי יקרא בעלמו וא"כ מה לנו אם קורא בלחש או בקול רם ועיין צמ"ד.

ודברי האר"י הקדוש אמרתי ליישב דבריו הקדושים לפי דעת החוס' צ"ב ע"י צ"ה שמונה פסוקים באל"ד שכתבו והא דאמר בירושלמי במגילה רבי שמואל צב"י יתחב על לבי כנישתא וחזא חזא דקאים וקורא ולא קאי צר אינש תחתיו א"ל אסור בשם שנתנה חורה ע"י סרסור וכו' ועוד אומר ר"י דיכול להיות שקלה מסייע ליה בנחת והא דמשמע במגילה שלא יקראו שנים היינו שניהם שוין בקול רם ע"כ וא"כ הרי לן דעת החוס' ז"ל דכשאין שוין בקול רם מותרין לקרוא שניהם ועיין רב עמרם גאון בה"ל קריאת החורה דף כ"ט. ובזה יש ליישב במקור נאמן מנהגינו ע"פ האר"י הקדוש ז"ל לומר בלחש ול"ע שלא ברגישו בזה הפוסקים.

ובי"ן שכן לכאורה צדיק נמי מאי נ"מ אי קורין שנים כאחד, אה"כ בהפטרה בעלמא אפשר שהי' מותר אף שלכתחלה לא ראוי לעשות כן מ"מ כיון שכבר הנהגו הנהגה להם חמם הצרכות לית מאן דפליג שאסור לאומנם יחד וכמו שכתב הריצ"ש ז"ל וכולם מודים לו בזה. משום צרכה לבעלה ועיין לקמן בשם הש"א. **ודע** דהח"ס ה"ל כתב ז"ל ומ"מ למעיין בד"מ יראה דע"ס הוא בשו"ע ותרי מיני אמר שלא יבא שניהם מפטירין ר"ל שלא יבא ראובן קורא בחורה ומפטיר

חלי הפעור ושי' יפער חלי השני' לא יעשה כן אלא יגמור את כולה וזכו מהריב"ש ועוד דין אי' שלא יכו שנים קוראים צבי"א משום ששומעין לא יוכלו לכוון השמועה משום דתרי קלא לא משתמע וזכו מגמ' הג"ל ותמי' על מג"א שלא הרגיש ולא הביט כלום ע"כ וצטונ"ה לא זכיתי להבין דבריו הקדושים ודלוי דצברי הריב"ש כן הוא צסימן ל"ו כמג"א וכמו שכתבתי לעיל ומכ שכתב ז"ל המעיין בד"מ יראה דז"ל כתב הריב"ש בחשובה סימן ל"ג (ע"ם וז"ל ל"ו) דשנים לא יאמרו בהפער כאלה אלא אחד קורא ואחד מתרגם ע"כ כן הוא צטור שלי ומעתה אין כאן שום הוכחה לפע"ד לשני דינין רק לדין האחד אבל זה אחר זה אין כאן שום הוכחה לפע"ד אמנם צטנ"ז ראויה שכתב כן דצברי הרמ"א ח"ל ושנים לא וכו' כן כתב הריב"ש דהיינו שלא יאמרו בהפער שנים צדילוג דהיינו שאחד מהם קורא פסוק אחד וכו' שותק עד שמסיים הפסוק ואח"כ קורא השני וכו' ע"ש וז"ע מג"ל לפרש כן וא"ר ג"כ מפרש בפשיטות כמג"א ע"ש.

והנה לדברי הכל הצרכות אסור לאממן יחד וכמו שכתבתי מהריב"ש וראיתי במג"א סימן תרפ"ט איתא בירושלמי פ"ה דצרכות לא יהיה צ' קורין צחורה א"ר זירא מפני הצרכה משמע דאסור לשניהם לצדק ול"ע שטוין כן צט"ח ע"כ וצב"ט כתב שכן הקשה בחש"י גינת ורדים ע"ש והנה לולא דבר המג"א ז"ל הו"א ליישב מנהג ישראל צט"ח שהי' נוהג צימיהם שהרי הטעם למכ אין קוראין שניהם איתא בגמרא דידן מפני דתרי קלא לא משתמע ובמגלה קוראין אפי' עשרה איידי דחציבה עליהו יבצי דעתייהו וכן בבבלי וא"כ ח"ל נמי צט"ח משום חציבה החורה מותר, שוב ראיתי צא"ר שכתב כן וכתב עוד שם בדירושלמי סותר באי חירולא דר"ז ותפס משום דתרי קלא לא משתמע לפיכך ע"ש והנאני שכוונתי לדעתו הרמא ז"ל והנה עכ"פ מצינו להדיא דאפי' לחורה נמי אסור לעלות לשניהם ולצדק ובאמת אכן קיי"ל אפי' צטמחת חורה לאסור וכן כתב צט"ח ש"ט ס' ח' ח"ל כבר נחבאר שאין לקרות שני אנשים לעלות יחד לחורה ואפי' למפער יש למנוע וכו' ע"ש. ומכ שכתב א"ר ליישב דצרי מג"א עיין בפחתי שערים שם שמחזק דצרי המג"א וא"כ כיון שזכינו לזה הכ"ג לקריאת החורה נמי אסורין לעלות שניהם יחד ולצדק וא"כ לחורה אית לן ראי' מירושלמי צרכות וכפ"י המג"א לאסור ולמפער אית לן ראי' מהריב"ש וגמ' לאסור וכולהו הוי משום צרכה לצטל ומאן יקל ראשו להחיר ואפי' א"ר שמישצ מנהג ש"ח מ"מ מודה צטאר ימות השנה שאסור וכמו שכתב שם ע"ש זה פשוט.

ובזה אחר זה נמי נראה פשוט שאסור שכיון שכבר קיימו תקנת חז"ל א"כ שוב השני ודלוי הוי צרכה לצטל דאין מפער אחר מפער ושמו מוכיח עליו וכמו שכתבו הפוסקים הטעם למכ נקרא שמו

מפער ואי יכ"י עוד אחר אחריו מאי מפער שמו ולא דמי לקורא צחורה לא מייצטל לדעת הרמ"א וכמו דאין קיי"ל דלוינו קורא מכ שקרא כבר אפי' היכי שיש חיוצין לעלות לחורה וכו"ש לדעת הרשב"ץ שאפי' צעיקר דין דמוסיפין צטו"ט שדי צ"י נרגא דצמן כזה אין להוסיף כיון שכ"א מנכך לעלמו חיוסין משום צרכה שאינכ צריככ וכמג"א פסק כותבי' ח"ל שיש חחוכה או צריח מילכ וצמן הגמ' שהחירו משום דלח ה"י מצרכין רק ככן ואחרון לא חששו ועיין מג"א רפ"צ סק"ד צסס מ"צ ועיין א"ר שם אלא אפי' לדעת המחבר צסי' רפ"צ דס"ל דקורא וחחר וקורא אס יסנכ חיוצים אפי"כ הכה מודה דאסור צזה אחר זה מדינה משום צרכה לצטל ולא דמי לקורא צחורה דכדי החקנה הוי שיפטירו אחר קרבי"ח וכן ראיתי בחש"י המיוחסות ס"י קל"ט ולקרות הפערה צמקוס שאין ס"ח פירוש שלא קראו צס"ח אסור שלא נתקנה אלא אחר קריאת ס"ח ושיקרא צחורה ואח"כ צצביא ע"כ הרי לן להדיא דכתב הרשב"א ז"ל דהחקנה לא היתכ אלא דוקא אחר קריאת החורה ושיקרא צחורה ואח"כ צצביא וכו' כיון דאחד כבר הפעיר א"כ לא הוי קרא צחורה ואח"כ צצביא ע"כ זה צרור. וכיון שכבר קיימו החקנה שוב השני הוכ צרכה לצטל כיון שאין כאן שום חקנה יותר ואפי' צט"ח לדעת המקילין כתב צט"ח הג"ל ס"ל ח"ל כבר נחבאר שאין לקרות שנים לחורה וכן למפער וצט"ח שקורין שנים יאמר אחד הצרכות והשני ישחק ויענכ אמן ויכוון ללאת צצרכתו של זה ויש מחלקין ציניהם הצרכות שיאמר האחד צרכות שלפניהם והשני צרכות שלאחריה אבל מ"מ צרכות אחרונות עלמן אין לחלקם לשני הקוראים אלא אחד יאמר כולם והשני יענכ אמן ויכוון ללאת והנראה דזה פשיטא ל"י דתרווייהו אסירו לאממס יחד אף דצרכת קרבי"ח ה"י נראה ל"י להחיר צט"ח בהפעור לה"ה אסור לאממס שנים אפי' צט"ח וכן אסור צזה אח"ז דאל"כ לימא צאח"ז אע"כ כמו שכתבתי ודו"ק.

וגד"ל אחד אמר לי דאפשר אס ילאו עשרה צבי"א קודם המפער מצבכ"ג עד לאחר שיגמור הראשון אפשר כה"ג ה"י מותר לחזור ולקרות לאותם שלא שמשו עדיין וא"כ ה"י חקנה לכחורה היכי שנוגע לפרנסת הרב לעשות כנ"ל אמנם לפע"ד גם צזה ל"ע דסוף סוף כיון שנעשה חיקון חז"ל בקריאת המפער לכל הקהל וכבר הפעירו צמנין זה לאחר אותה קריאה נחפרדכ החציכל ועוד שהרי יש כאן משום עירחא דליצורא לכן נלפע"ד דלא להקל גם צזה כי אס לצורך גדול ול"ע.

ועיין עוד גמ' יומא דף ע' ובמג"א ס"י רע"ו סק"ו. **וראיתי** בחש"י מהרשד"ס או"ח ס"י א' שהאריך הרבה צבא דמס' יומא דבא לו כה"ג לקרוא צחורה וגולל ס"ח ומניחו צחיקו ואומר יותר ממכ שקריתי לפניכם כחוצ כאן וצטטור שצחומס הפקודים קורא על פכ וכו' ופריך אמאי נגלול ונקרי אמר רב הונא צריח דרי' יחושע

עוד ראיתי בסדר רב עמרם גאון ז"ל בשחרית לשבת דף כ"ט צבלי קרה"ת ח"ל הכי אמר רב נערוגאי גאון דוכחא דמללי צב צי עשרה וכו' הקורא בחורב לא יסייע לחורגמן שלא יאמרו תרגם כחצו בחורב ועוד כיון שצריך אסור לו להפסיק בדברים ואפילו בחרגום מפני שהוא חול עד שחוחם אצל חזן מותר לסייע מפני שהוא מקרי אחרים וכד מקרי אחרים אין עולה מן המניין לומר (ששנים) מתרגמין הם ואין מתרגמין שנים אין צדק כלום ואי משום דשמעו גברי וגשי לא לפרש לבון ויולאין ידי חובתן בלא פירוש ע"כ הרי ברור מילל דעת ר"ע גאון דאסור להקורא בחורב לתרגם בלשון חול משום דהוי הפסק ואי משום השומעין ויולאין בלי תרגום וישמעו בלשון קודש וא"כ כ"ש בחפלות במקום שאסור להפסיק ודאי דאסור נמי לתרגם בלשון חול כמו שמפורש מהגאון ז"ל זה ראיה ברורה לענ"ד.

ומבאן יש ללמוד נמי לשאלה אחרת ששכחתי צענין קריאת הדפין בשביל אותן שאין בקיאים בחפלה שידעו איך מקום המתפללים אי שפיר דמי עיין לקמן (סי' פ"א פ"ג ופ"ו) ומהכא נמי ראיה לאיסור שכרי בגאון כחצו מפורש דבשביל הכשים וגברי דלא ידעו אסור להפסיק כיון שיואלאין בלשון קודש וא"כ הכ"כ בחפלה ויולאין ידי חובתן בלכ"ק בחפלה החזן ואסור להפסיק בשבילן לקורא בדפין זה לענ"ד ברור בס"ד.

והנה ידעתי כי הארכתני בזה יותר מדאי והוא פשוט יותר מכביצה בכיתחא מ"מ הרהא ידינוי לכף זכות כיון שעשיתי כן מפני המלציגים שלא יאמרו מהיכן דנונו אף שאין צריך ראיה וכשם שידינוי לכף זכות כך וכו'.

יידו עוז אוהבו אהבת עולם

משנה הקטן

סימן מ'

הדחת כלים בשבת ויש לו כלים אחרים לאכול מהם
ב"ה אור ליום ד' ט"ו למט"מנים התשי"ב ברקלין נ"י יצ"א.

למאן דלא קחוינא קמברכינא הדב הגאון המפורסם שמו מפארים וכו' וכו' חוב"ת כש"ת מוה"ר בן ציון לבפמן שליט"א רב ואב"ד בידות ירושלם עיה"ק.

שלום וברכה כל הימים.

ראיתי מעשה אלצנותיו כתב יושר מזכ ומזכ הכ כחוצים צענין הדחת כלים בשבת שאמרו בגמ' שבת דף ק"ח ע"א ת"ר קערות שאכל צדן ערצית מדיחן לאכול צדן שחרית וכו' אצל כוסות וקיתוניות וללוחות מדיחן והולך כל היום כולו לפי שאין קצב לשתי' ופסקוק הפוסקים להלכה ובש"ע סי' שכ"ג הצאו הדברים בלי חולק, וכ"ג ילא לדייק מדברי שצלי לקט סי' ל"ב שכתב שם דלמדנו מדברי הגמ' הכ"ל שאסור להדיח בקדירות

כשאפשר לקיים שניהם כגון בקריאת הפרשיח אבל בבאן א"א לקיים שניהם מפני שאין קורין שתי הפסוקות ולפיכך אמרין פרסומי ניסא עדיף ע"כ.

אמר רב ששה שאין גוללין ס"ח בלצור מפני כבוד לצור וייתי אחרתא וניקרו רב הונא בר יכודא אמר משום פגמו של ראשון ריש לקיש אמר משום דרכה שאינה לריכה ופרש"י שיהא לריך לחזור ולצרך ע"כ ועיין חוס' כל כחצי דף ק"ח והרא"ש בפסקיו ז"ל שם עוד הביא ראיה מירושלמי הביאח הר"ן ז"ל שלבי מס' ר"ה על הלכות הרי"ף ח"ל אמר רב הונא לפרנאח בשם רבי יוחנן הלכה כר"ג באין תקיעתא פי' הר"ן דכי אמרין הלכה כר"ה בצרכות של ר"ה ויה"כ היינו דוקא באין תקיעתא בצרכות מלכיות זכרונות שופרות שחוקקים בהם אצל הם חייבים להחפלה שאר צרכות והיינו דגרסי' בירושלמי ר"ז ורב חסדא הוב יתצין לאילן תקיעתא מאן דללא אחא ללוחא קס רב חסדא אמר ליה רבי זירא ולאו כבד מללי אמר ליה מללי אחא וכדר מללי דנחתי מערבי להכא אמר בשם ר' יוחנן דהלכה כר"ג באין תקיעתא והכי פירושו דר"ז הקשה על רב חסדא דכיון דללי יולר למח לו לללו חו דבשנמח יולר הכי לריך להחפלה דכיון דאיוו אחא ז' צרכות אין ש"ל מוילא אח הדברים י"ח אלא מוסף דכוב ע' כיון דאיוו צרכות לא הכי לריך להחפלה שכרי ש"ל מוילא אח הדברים י"ח ואכדר ליה דהלכה כר"ג ומעתה אי נימא דיש להחמיר ענ עמנו ולצרך א"כ מאי קשיא ליה למח ליה לללי חו הא הוא ה' רואה להחמיר על עמנו וכו' ע"ש בצרכות גדולה אי מותר להחמיר על עמנו במקום שכיב וכול ללא צרכה כבד.

והל"ם ראיתי בשו"ת אבני שוכס שהאריך ג"כ בהא שמעתתא ולבסוף העלה דהכי דאיכא לורך מותר לחלק הבלצור לצי כחות ולקרוא מפעיר כאן וכאן ומפעירות לשונו שם נראה דדעתו אף שכבר קראו הבלצור כל השבעה קרואים יחדיו מותר להן להחלק ולקרוא מפעיר בשני מקומות ע"ש ואין אומר כמה קשה המחלוקת לישראל ובודאי לענ"ד יותר טוב שלא לחלק ויתנו גורל בין שניהם ואחד יעלה עליה שמנה והשני יפעיר כמו שנהגו אבותינו מכבר זה אלפים שנה ועכ"פ אם יכולים לקרוא כל הסדרה בשני מקומות אז נראה דשפיר דמי ובהא לא חיישינן כלל אף דהוי סבירא גם בהא משום צדק עם הדת מלך יקראו כולם יחד וכבר ראיתי כן להריב"ש ז"ל ואיוויו זוכר כעת מקומו שנשאל אי מותר לחלק לצור ויחפלהו צ' מקומות גם ראיתי בכמה משו"ת הלדיקים האחרונים ז"ל לענין החיובים שהנהגו לעשות כמה מנינים שכל אחד רואה לזכות בחפלה ולהיות ש"ל ויש צד אסורים מ"מ ראיתי צנצני מכת סי' ע"ו דלית מאן דחש לזה ושכן המנהג ה"י צפראג אצל הגאון בעמנו (ואף שצאמת ל"ע קלה שלא הרגיש הגאון בעל נוצ"י בדברי הרשד"ם כלל) גם ראיה לנאורה מהא דגמ' יומא הכ"ל שאמרו ברוחא כ"ג קורא אינו רואה וכו' לאו משום דאינו רשאי וכו' והנהגה דלא חש לה משום צדק עם הדת מלך דאלי"כ אכ"כ מפני שאינו רשאי הוא דאינו רשאי לעמוד את הקריאה משום צדק עם הדת מלך וי"ל * ומצאתי באבדורדום ס' תפלת חנוכה ומפטרין בשל חנוכה ומניחין של ר"ה משום דסליק מיני' וא"ת למה לא נאמר תידי קדם ומפטרין בשל ר"ה י"ל דהיא אמרי' תידי קדם

ואכ"כ אם ידוע אם כל הכלים צערו לאחר אכילה חייב ומיד מאן נימא לן דיאכל מכל הכלים למחרת ולדעת כח"כ אם ידוע הקערות מצערב שאלו בזה מוכרח לאכול בכולם וזה ודאי לא שמענו ולא משמע כן מהגמ' וגם כח"כ מודה דזה לאו דוקא שאלו בזה כל הכלים דוקא ואף שבגמ' אמרו מדיחין לאכול בזה שחרית ודאי לא קפדינן שיאכל מכל כלי דוקא שאלו בזה ערבית, אבל כוסות שדרך לשחות בכל עת ואין קבע לשחי' אבל אין אדם שוחה אלא מכוס אחד הו"א דאסור להדיח יותר מכוס אחד הראוי לו לשחי' קמ"ל דגם בכוסות מותר ואדרבה מותר אפילו בזמן שאינו עוד זמן אכילה.

וְרַפִּי שיעת כח"כ שחי' דבכלי אכילה יש קציעות אפי' נניח לו כן אבל למה הרכיב בזה שלא החירו להדיחן כשיש לו כלים אחרים דיש לומר אף דיש קבע לכלי אכילה אפילו הכי החירו להדיח כל הכלים שאלו בזה בסעודה ראשונה וקבע עליהן סעודתו אף שיש לו כלים אחרים מדיחם. ועכ"פ בגמ' שאמרו מדיחין קערות שאלו בזה ערבית ודאי דמדיחין מיד קאמר אחר אכילה חייב וכן בשחרית וכמו שכתבו המפרשים ולא לריך להמחין עד לאחר קודם הסעודה ומג"ל דלמחרתא יאכל בכולם א"י החלוק פשוט דבכוסות כיון שדרך להחלוק מעט מעט לפי שאין קבע לשחי' קאמר שאפ"י ידוע עשרה כוסות אבל בכלי סעודה שאלו בזה אחת כחז סתם שידוע אם כל הכלים שאלו בזה וכלל בכלל ח"פ.

ובר מן דין הלא רש"י שנה בג"ל דר"ה שוב אינו מדיחין כחז דאין הדחה זו אלא לחול נראה דבכיון דייק בלשון צעמם זה דדוקא כשמדיח לנורח חול זה הוא דאסור אבל כשמדיח לבו ביום אף שיש לו כלים אחרים מ"מ הדחה זו לא לנורח חול הוא שברי יאכל בזה ביום אף שיש לו עוד כלים אחרים מ"מ הדחה זו לנורח היום ולא לנורח חול אלא שברמז"ם פכ"ג כ"ז כחז ואסור להדיח קערות ואלפסין וכיוצא בזה מפני שכוף כמחקן אלא"כ הדיחין לאכול בזה סעודה אחרת באותה שנה אבל כבר כתב הראב"ד בנשגות ח"ל כל זה אינו אסור אלא מפני שכוף עורה לחול וכחזו הרב המגיד ובעל מגדל עוז דאין זה השגה על הרמז"ם ז"ל דגם דעת הרמז"ם וכונתו כן שחקון זה אינו אסור אלא מפני שכוף לנורח חול ולכן כל זמן שאוכל מהכלים ולא כוכ הוא ערחה לנורח חול אלא לנורח היום לית דין זה לריך בשש דמותר להדיח הכלים אף שיש לו כלים אחרים לאכול בזה ואין לנו לגזור גזרות חדשות שאין מפורשות ומנהג ישראל תורה הוא כנלע"ד.

והגני לסיים באהבה רבה והקרה ידידו המוקירו אף שאינו מכירו המצפה לרחמי שמים מרובים להרמת קרן התורה ולומדי' בביאת בר גפלי ולו יקתה עמים כנפש מנשח הקטן

ששלו בזה לשנה שברי אין לריכים להם לבו ביום עכ"ד ויאל לזון דגם בקערות שחמירו להדיח לא החירו אלא דוקא כשאין להם כלי אכילה אחרים אבל אם יש להם כלי אכילה אחרים אין להדיח את אלו שאלו בזה אפילו לנורח סעודה אחרת דכיו עורה שלא לנורח וכחיקון כלי לנורח חול כיון שיש לו כלים אחרים שיכול לאכול בזה.

וְרַעֲנָד מדברי ש"ל בג"ל אין לדייק כלום דדברי ש"ל מחפרשין כפשוטן דכל שאין לנורח לבו ביום אסור להדיח אבל אם יש בזה לנורח היינו אף שיש לו קדרות או קערות אחרות מ"מ מאחר שישחמם באותם הכלים לנורח אכילה אחרת אף שיש לו אחרים מ"מ מדיח את אלו דסוף סוף יש לו לנורח בזה ביום שברי מהם אוכל ואדרבה כיו כעין גילוי דעת דאכל בזה צערב ניחא ל"י לאכול בזה לנורח היום מקרי.

אלא שלעג"ד נראה לדייק להיפך מדברי הגמ' דלכאורה דברי הגמ' ל"ב מה שאמרו ח"ר קערות שאלו בזה ערבית מדיחין לאכול בזה שחרית שחרית מדיחין לאכול בזה בלתיים בלתיים מדיחין לאכול בזה במנחה מן המנחה ואילך שוב אינו מדיח ע"ש ולכאורה הוא אריכת ישינה למח לן והלא סגי באמרו "מדיחין קערות לאכול בזה סעודה שנה", אבל י"ל דהנחה בכיון האריך בלשון לדייק דאלו כחז בלשון קר הו"א דוקא כשאין לו לאכול סעודה שנה אלא באותן הכלים אז שפיר מדיחין אבל אי אית ל"י כלים אחרים ככ"י דאין מדיחין דאז לא הוי לנורח בסעודה דוקא ולכן האריך ההנהגה בלשון הנה קערות שאלו בזה ערבית מדיחין לאכול בזה שחרית לעולם וכן משחרית ללתיים ומלתיים למנחה לעולם מדיחין את הכלים לסעודה שני' שאלו בלתיים ולא משגחין אי אית ל"י כלים אחרים. וממילא אחי שפיר אריכת בלשון וכחז סתם קערות שאלו בזה ערבית מדיחין לאכול בזה שחרית וכי בכל אופן שכוף מדיחין. וכמו שהביתו בזה הפוסקים האחרונים ז"ל.

ומה שהקשה כ"ג מהחוספסחא שנה פ"יג שאמרו שם מדיחין י' כוסות שאם יראה ישחך בלתי מהן מליעין עשר מעות שאם יראה מסב בלתי מהן וכי' ואמאי לא כחזו נמי בכלי סעודה כן מדיחין עשרה כלים שאם יראה יאכל בלתי מהן ולא חי' לפי שיעתו דבכלי אכילה שיש קציעות לאכילה כ"ג יש קציעות לכלי אכילה ולא החירו להדיחן כשיש לו כלים אחרים ואינו לריך לאכול בכלים אלה דוקא דכח עורה שלא לנורח ע"כ.

רַעֲנָד ה"י אפשר לומר בדרך פשוט דלא קשה מידי דברי 'אמרו בגמ' קערות שאלו בזה ערבית מותר להדיחן לאכול בזה שחרית וא"כ כ"כ הדיוח את כל הכלים והחירו לו להדיח את כל הכלים שאלו בזה ואין לו עוד כלים אחרים להדיח ולכן אינו יכול לומר מדיחין עשרה כלים שאם יראה יאכל בלתי מהן

סימן מ"א

בהנ"ל

יומא הילולא דתנא אלקי רשב"י זי"ע ג"ל למט"מנים
התשי"ב ברקלין יצ"א.

מאלקי המערכה שלום וברכה. ובט"ס לידיד נפשי
הרב הגאון המפורסם וכו' חוב"ת כש"ת מוה"ר בן ציון
לכחמ"ן שליט"א רב ואב"ד בירות ירושלם עי"ה.

שלום וברכה כל הימים.

יקרת מכתבו הגיעני זה הוא מנצח דבריו הראשונים
צענין הדחת כלים בשבת לאורך סעודה דיוק
משה"ל מה שכתב אם הם לריכים לו וכו' ודיוק מה
אם הם לריכין לו כלומר שאין לו כלים אחרים לכול
זהם הסעודה האחרת אבל אם יש לו כלים אחרים וכו'.
וְלִפִּי שדברי כת"כ אכזבים ע"י אמרתי להשתעשע בדבריו
הנה צבא דיוקא דאם הם לריכים לו צאמת קשה
לדיוק בן לעז"ד וכמו שאמרו בגמ' עירובין אי דיוקא
כולי האי לא גמירנא דכנראה שגרת לישנא הוא אלא גם
לפי דעת כת"כ יש לומר דלכא דלגיש צבא דמותר להדיח
מיד אחר אכילה אפילו בלילה לאורך מחר ולא לריך
להמתין עד לפני האכילה ממש וכמו שכתבו צבא האחרונים
בלשון הש"ע סי' שכ"ג שכתב מדיחין כלים לאורך היום
ועיין א"ר ומשנה ברורה שם וכו"כ י"ל אם הם לריכים
לבו ביום מותר מיד להדיחם.

איברא דגירסת רבינו הבב"ג ז"ל צ"כ ה"ל שבת
ח"ר מדיחין כלים בשבת לאותה שבת אבל לא
למולאי שבת ולא כתב כלל אם הם לריכין לו או לא
אלא סתם כתב דלאותה שבת מדיחין כלים ומדבריו ז"ל
נראה ודאי לדיוק דבכל אופן מדיחין אפי' יש לו וכן יש
לדיוק מסוף דבריו שמסיים אבל לא למולאי שבת והאי
אבל לא למולאי שבת ודאי מיותר הוא ובגמ' לא גרס
כלל אבל לא למולאי שבת אלא מן המנחה ואילך וכו'
ולמה שינה רבינו מלשון בגמ' וי"ל דכיוון צבא רבינו
הבב"ג ז"ל ציינו לשונו לדיוק דדוקא כשמדיח למולאי
שבת הוא דאסור וצבא להוליא רק מולאי שבת אבל מדיח
לשבת אפילו שיש לו כלים אחרים מותר דעכ"פ לאו
למולאי שבת הוא.

גם הלום ראיתי בספר העתים עמוד 285 חז"ל ח"ר
קערות שאכל זהם ערבית מדיחין לאכול צבא צהרים
דכיון דמן אכילה הוא ואיכא אנשי דמחעגגי ומפנקי וצבי
למיכל צהרים שרי לבו להדיח דכל אכילה לאורך שבת
הוא וכו' מן המנחה ולמעלה שוב אינו מדיח דלאו אורה
ארעא למיכל חוב ולא לורך הוא והוי ל"י מכין משבת
לחול ע"כ וכו"כ איכא למידק סיוס דבריו מדסיים ולא
לורך הוא למח ל"י סיוס דבריו והוי ל"י מכין משבת לחול
וי"ל נמי דצבא לדיוק דהאסור דוקא משום דהוי ל"י מכין
משבת לחול וא"כ בכל מקום דלא הוי מכין לחול אלא

שאוכל צבא בשבת הכ"כ דכו"ג מותר להדיחין וכו"ז אם
אמרתי שנוכל לדיוק בכל הלשונות האלו כי לעז"ד קשה
לדיוק דיוקים האלו אף שדברי רבותינו הראשונים כל קוץ
חורכ שלימה הם כידוע.

ומה שכתב רא"י מקיפול צגדים ובמכתבי הראשון לא
השכחתי על זה כלום כי השכחתי לכאורה דאין מכאן
רא"י לדיחין אבל מאחר שראיתי שכ"ג חזר וחזק וסמך על
זו אעלה על הכתב מה שעלה במחשבותי בדיון זה והוא
שכרי דין זה דאין מקפלין צגדים הוא מטעם מתקן מנא
וכמו שכתבו ז"ל ולכן פליגי בזה צאחח אופן מקרי תיקון
וצאחח זה אסור אבל הדחת כלים טעם אחר לו וטעם
משום מכין משבת לחול והכי כיון דאוכל צבא בשבת לא
הוי מכין משבת לחול וא"כ כיון דאישחני טעמא אישחני
דינא ולא דמי הכי להדיח ואין מזה רא"י להדחת כלים.
איברא דלפי שיטת כת"כ אדרבה אצ"א ליתירא
מכא דאין מקפלין צגדים והוא דצאחח חיים
ה"ל שבת ס"ק שצ"ח כתב חז"ל ירושלמי דאין דמקפל
אספסלא כחרין צני אדם דמי ואסור וכו' והוא תיקון
גמור ועכשיו שזכרו לקפל כל הכלים אפשר דקפול דידן
לא דמי לקפול שלהן שכיו קפדין מאד לפשט קמטיו
ולכחיתו תחת המכשש ולא כן אנהנו עושים ולשפשף צין
שחי ידיו ליכא מאן דפליגי דמותר ע"כ וכן כתב בכל צו
בב"ל שבת ועיין ש"ע סי' ש"צ ובא"ר שם ובמפרשים
שכולם כתבו דצמקוס דליכא מחקן מנא צקיפול צגדים
הכ"כ דמותר לקפל אף שיש לו שאר צגדים וגם שאר
התנאים לא לריכא דכל הכי תנאי דקיפול לא נאמרו אלא
צמקוס דשייך תיקון מנא ועיין בלבוש ובמ"צ ולפי זה
א"כ צבדחת כלים דאין דאין משום מחקן מנא אלא האסור
משום מכין משבת לחול בכת"כ לא שייך האי אסורא
וכיו דומיא דקיפול צגדים צמקוס דאין צו משום מחקן
מנא דמותר אף שיש לו צגדים אחרים וכו' לעז"ד צבור
לפי זה. וא"כ אדרבה רא"י ליתירא מקיפול צגדים.

אלא שלדעת הרמב"ם פכ"ג ה"ז מה"ש שבכתבי צמכתבי
הקודם שכתב דטעם הדחת כלים הוא מטעם תיקון
מנא ה"י מקום לסדרת כת"כ אבל הכי הראצ"ד ורש"י
ורבינו הבב"ג וספר העתים וכמעט כל הפוסקים כתבו
הטעם משום מכין וכו"כ וצבא מגדל עוז כתבו דזה צאמת
גם דעת הרמב"ם ז"ל וכיון שכן א"כ אדרבה יכו' רא"י
מדיח דקיפול צגדים דאף שיש לו כלים אחרים מותר
להדיחם אם הם לאורך שבת דומיא דקיפול צגדים צמקוס
שאין טעם מחקן מנא דמותר לקפלן וכנ"ל.

ברם מה שכתב צבאלי המכתב מספר אכל מועד שכתב
מי שאין לו ג' קערות לג' סעודות מותר להדיח
הקערות שאכל זהם לפי שצריך לתשלוש ג' סעודות וכו'
עכ"ל נראה דאם יש לו ג' קערות לג' סעודות אסור
להדיח הקערות שאכל צבא לכו"כ ראיתי נכונה דנראה
דכ"כ ס"ל אם נדיוק צ"י כן אלא דאם כן גדולה מזו

סימן מ"ב

אמבולנס המשמש חשיב"ם אם מתר לחזור לתחנה,
אי אמרינן הואיל בשבת. פלפול בסוגיא דספק פ"ג
דוחה שבת

ב"ה יום שנכפל בו כי טוב ב' מנחם אב ויהפוך ד'
לששון ולשמחה ברוקלין ג"י יצ"א.
ישראל אשר בך אתפאר, ארי' נהם מתוך קופה של
תורה, גל אגוזים, ג"א ידיד עליון וידיד נפשי האמתי
חוביט אי"א ג"נ חסיד ועניו מתלמידיו של אהרן שמו
מפארים וכו' הרב הגאון כש"ת מוה"ר ישראל ארי'
זלמןובי"ש שליט"א ראב"ד ור"מ קרית צאנו עיה"ק בארצה"ק
מח"ס חי נפש.

אחרונה פ"ג ושכח"ר באהבת נפש יקרת מכתבו כגיעני
צידיות יתירכ וכרע כאל לי ולרוז ענותותו
כדני בח"ת וארי נעשכ שאל ומשיצ דברים נכוחים
משמחים חלקים ואנשים ואשחשע דדבריו חוקרים לי
מאד לפי מיסת הפנאי כי לרוז ערדות פניתי מכל להשיבו
ולבתיק דדבריו באהבת אחים. ואף שהי' לי להיות
נחצא אל הכלים ולא לפלפל בשאלות חמורות כאלו שלא
להכשל ח"ו באיסור שבת שחמורה כע"ז או ח"ו דני
נפשות ומד' מעדי גבר כונו ולכן לא אכתוב כל זה
להלכך עד שיכר כח"ר לעצמו אלא לפלפול בעלמא או
שיסכימו לזה גדולי הוראה ובחפלת שלא אכשל בדבר
הלכך וישמחו צי חצירי אחחיל צס"ד.

וזה חוכן בדברים, אמצולנס שהוציל את החולב שיש צו
סכנה בשבת אלל הרופא או לבית חולים וכשחיר
שם החולב אם מותר לו לחזור למקומו כדני שיכא מוכן
לעת הדרך לחולב אחר ח"ו צו ביום, פי' דאף שלעת
עתה אין לנו ידיעה משום חולב אחר שיצ"ם שרריך
המכוונה דכבכאי גונא ליכא שום שאלה אלל לפי שהוא
דבר שכיח כגון כדרך גדול אשר האמצולנס משמש לאלפים
ורצות צנ"א וע"פ דרך הטבע למשל הוא משמש עשר
צנ"א חולים שיצ"ם ככל יום ואם לא נחיר לו לחזור
לא יחיה מי לעפל בשאר החולאים שיש בהם סכנה אם
ימרכו והיו ככלל פ"ג. ומקודם שנצא להשחשע דדבר
כח"ר אפלפל ואציא מקור בהלכה.

גרסי' צגמ' יומא פ"ג צמשכ החושש צגרונו מעילין
לו סם צחוך פיו צצנת מפני שהוא ספק נפשות
וכל ספק נפשות דוחה את השבת. וצגמ' דף פ"ד ע"צ
ל"ל חו למימר וכל ספק נפשות דוחה את השבת אמר
רצ יחודה אמר רצ לא ספק שבת זו בלדז אלל אפי'
ספק שבת אחרת וכו' ואין עושין דברים הללו לא עיי
נכרים ולא עיי קטנים (ג"כ כותיים) אלל עיי גדולי
ישראל וכו' אמר רצ יוסף אמר רצ יחודה אמר שמואל
לא הלכו צפ"ג אחר הרוז ופסקו הפסקנים דכני קי"ל
דכל ספק שנחפיקו צפ"ג דוחין עליו את השבת וכתבו

נראה מדבריו ז"ל אם נדייק לשונו ממש וכוא דלפי לשון
הגאון נראה דכל מי שיש לו רק ג' קערות שוב אסור
להדיח הקערות ולירך שיאלל צאחד צסעודה ראשונה
ואסור לו לאכול ככל כג' צסעודה ראשונה ולהדיחם לסעודה
שני' דכני משמע לישנא דכיון שיש לו ג' קערות לג'
סעודות שוב אסור להדיח הקערות וזכ ודאי לא שמענו
מעולם וגם קשכ לומר דכיון כתב כן לדייק כני דיאלל
כל הסעודה צקערר אחת דוקא, גם יש לומר דהאלל מועד
ס"ל טעם משום חיקון מנא צהדחת כלים כדעת הרמב"ם
ז"ל ואין לא ס"ל כני.

גם עיקר לשון האהל מועד הוא קלת מנומנס לענ"ד
שכתב מי שאין לו ג' קערות לג' סעודות מותר
להדיח הקערות שאלל בהם לפי שרריך לתשלוס ג' סעודות
ע"כ והנה מראש דבריו נראה דס"ל דסגי לי צקערר
אחת לסעודה אחת ומסיים מותר להדיח הקערות שאלל
בהם ואי מיירי שיש לו צ' קערות היל"ל מותר להדיח
הקערר שאלל בהם שברי רק קערר אחת לריככ לו ואי
רק קערר אחת יש לו היל"ל מותר להדיח הקערר ג"כ
וזכ אי צאנו לדייק כ"כ בלשונו אע"כ שלא דייקין כולי
כאי, וכיון דפשטות הפוסקים והאחרונים פסקו כן דמותר
להדיח אף שיש לו כלים אחרים וגם ראי' דקפול צגדים
לענ"ד ראי' לדבריהם ז"ל וכמ"ש ואין בלא איסור חמור
ואפי' איסור דרצקן ליכא וכבר נהגו כ"ע להקל כדעת
האחרונים ז"ל ופוק חזי מאי עמא דבר ואפי' בגדולי
ישראל חסידים ואנשי מעשכ וככ"ג ודאי ראינו ראי'
ואם אינם צביאים צני צביאים הם ואפי' צדבר שפורש
צאחכ מקום להדיח כו"א דמכב כל בית ישראל מנהגא
הוא וכו' משכינ נפשו להעמיד מנהגו ולא להשותן ח"ו
צאיסור שבת כ"ש דהכא לענ"ד לא מלינו מפורש לאיסור
ודעת הפוסקים נראה לבחיר והאחרונים פסקו להדיח
לבחיר חליקן צתר מנהגא צזה לענ"ד ויאללו ענוים
וישצבו עבצ"א זכ מה שנגע"ד. ואני לא לחלוק צאתי
אלל ליישב מנהג ישראל צאתי ואם מי שרואה להחמיר על
עלמו תע"צ ולא אכחד מעטיו דרואתי גם צחוספות
שבת ארי"ם סי' שצ"ג הני"ל שחוכך להחמיר ורואה לדמותו
להצעת המעכ והרואה סם יראה שאין כנידון דומה לראי'
ולא ראי' עוד להאריך צזה. וגם הוא ז"ל לא כתב
לאיסורא אלל שדעתו חוכך להחמיר ע"ש. *

ואסיים באהבת עולם ובידידות יתירה המכבדו ומוקירו
דושי"ת המצפה לרחמי שמים מרובים ולהרמת קרן התורה
ולומדי' בביאת בר נפלי ולו יקתה עמים כנפש

משנה הקטן

ג. ב. צדבר מה שציקש הסכמתי להדפיס את דברי צספרו
חוקר שכולך וגדפם נענתי לו וי"ר שיחיר נרו
של חורכ 'כאור החמה ויחכ להצדק חורכ צרבים כואת
נפשו. ועיין ספר צני ליון ח"כ סי' שצ"ג ס"ו.

**שוב מצאתי בחש' הגאונים ראי' בחרדה לדבריו ועיין עוד
משנה הלכות ח"ו סי' פ'.**

ולבאורה עלה דדעתי דדבר זה חלוי במחלוקת הפוסקים
אי שנה דחויא או הותרה אלל פקוח נפש.

ואפרש שיחתי דכרמזים פ"ג מהל' שנה כחז דחויא
היא שנה אלל סכנת נפשות כשאר כל המלות לפיכך חולה
שיש בו סכנה עושין כל לרכיו בשנה ע"פ רופא אומן
של אותו מקום, ספק שהוא לריך לחלל עליו את השנה
ספק שאינו לריך וכו', שספק נפשות דוחה את השנה,
וכחז הכ"מ דדבר זה חלוי במחלוקת אי עומאה דחויא
או הותרה, ורבינו פסק עומאה דחויא אי"כ גם שנה
דחויא אלל פ"ג וכ"כ הרשב"א בחשו' והר"ן עיין חשו'
הרשב"א סי' תרפ"ט, וכ"כ בעור ש"ע אור"ח סי' שכ"ט
וז"ל כל פ"ג דוחה שנה והזו"ח כ"ז משוזה וכ"פ בש"ע
סי' הנ"ל.

אבל הראש' יומא הנ"ל ובתשובה כלל כ"ו סי' ה'
וכן דעת רבו הר"מ מרוענובזר דשנה הותרה אלל
פ"ג וכן נראה דעת הראש"ד ז"ל שהביאו הראש"ש ביומא
הנ"ל בחולה שיצ"ם שזריך בשר בשנה שוחטין לו אפילו
כי איכא נבלה יען כי איסור שנה כבר ניתן לדחות
בהעברתו ובנישול ובמחמין לו חמין אי נמי שא"א שלא
יהא קטן אחד בסוף העולם, והאי שלא יהא קטן אחד
בסוף העולם אין לו מוצן כלל לכאורה וכבר הלכו בו
נמושות ועיין ח"ס אור"ח סי' ע"ט מה שכתב בזה וכחז
קצת מפרשים טעמו הוא משום דשנה הותרה, אלל מלשון
שכתב יען כי איסור שנה כבר ניתן לדחות משמע דס"ל
דחויא וגמ' מפורשת אמרו פסחים דף ע"ב ע"ב א"ל רב
אשי לרב כהנא הכא נמי הרי נתנה שנה לדחות אלל חינוקות
דעלמא א"ל לגבי דהאי גברא מיכא לא איחיהיב ע"כ
ומפורש דמה שניתן לדחות אלל חינוקות דעלמא אינו עושה
היתר לשאר כיון דלגבי דהאי גברא לא איחיהיב לדחות, ואי
נימא דדעת הראש"ד לחלק בין מילה לדל"ה היו דחויא בין
פ"ג דהיו הותרה היו אפשר לחלק כן ולא תקשה ליה בגמ'
הנ"ל, והאחרונים נחלקו במילה אי היו דחוי' ועיין בסמוך
ד"ה ולהיות שפתי דזק, ונ"ע, והתשב"ץ אור"ח ח"ג סי' ל"ז
ל"ח האריך הרבה לבד דשנה הותרה אלל פ"ג (וקל"ה ל"ע
דבש"א סי' נ"ד כתב התשב"ץ וז"ל אי"כ שנה לענין סכנת
נפשות הרי הוא דחויא או הותרה וברי היא כחול לכל
דבירה משמע קצת דמסקת ליה אי הותרה או דחויא).

וראייתי דברים חמוכים לפענ"ד בשו"ת אבני נזר סי'
* חגי"ה ס"ק ה' שכתב וז"ל והנה דדין זה אם
שנה הותרה אלל פ"ג או דחויא יש שערורייה גדולה
וכרמזים פרק ז' מהל' שנה הלכה ג' כתב ואלו
האפיקורסים שאומרים שזכ חילול שנה עליהם הכחז
אומר גם אני נחתו להם חוקים לא עושים מצוה דבאמת
אינו חילול כלל ושנה הותרה ובחורח כהנים הוצא צירושלמי
ע"ז פ"ג הל' ז' שנה הותרה מכללה להתרפאות אי"כ
מפורש בח"כ שנה הותרה וכו' ודברים אלו נפלאים
מכ שהביא דברי הרמזים ומשמע דרובה לפרש בו דס"ל
ע"ן שו"ת שמש צדקה יו"ד סי' כ"ט מכן המחבר.

החוס' דהיינו טעמא דאין חולקין בפ"ג אחר כרוז משום
דכתיב (ויקרא י"ח) וחי בכם ולא שימות בכם שלא יוכל
לצא בשום ענין לידי מיתה ישראל.

וצ"ב פ"ג כל ספק שנחפזו בפ"ג מה כונתם בזה
ומדברי החוס' שכתבו שלא יוכל לצא בשום ענין
לידי מיתה ישראל אין לו מושג מה כונתם דיש לומר
דאפי' בכה"ג שאין חולה לפנינו אלל שאנחנו חושבין
דילמא נמלא ישראל ונליל אותו ממיתה כבר נמי הוי בכלל זה
שנשום אופן הוא היקף רחוב גדול אלל בגמ' שם שהביא
הני דיני לא דברו אלל לפקח עליו את הגל ובדומה לו
וכגון שהיו רוב כותיים וישראל אחד או מי שנפלה עליו
מפולה ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מה
ספק כחי ספק ישראל בכל אלו מפקחין ועיין רמזים
פ"ג מה"ש והנה כל כי הני ספקות שהבאו בגמ' נראה
פשוט שהמדובר הוא כשיש לפנינו איש ידוע ובו באיש
הזה נעשו הספקות הללו אשר אין מספקין בכו או
יכולין לספק בו אף שהוא ספק קלוש דילמא עודנו חי
או שמא יועיל לו הכרופה ונליל אותו ממיתה, דוחה
את השנה אלל היכי שאין לנו אדם ידוע שנפסק עליו
הני ספקות אלל שהמילאות הוא שאפשר יהיו בלתי
מקום ספקות כאלו אלל לא שמענו ולא ראינו אנשים
כאלו כה"ג ודאי דאין לחלל שנה וכגון שנפלה מפולה
ולא ראינו שם בגמ' מישאל לא אמרינן לפקח דילמא
יש שם ישראל כמובן, והא דאמר בגמ' שנפלה עליו מפולה
ספק הוא שם ספק אינו שם מיירי בראינו או ידענו
ידועה ברורה שהי' שם יחודי קודם שנפלה המפולה
אלל שאנחנו מסופקים אם הוא שם או הלך צנחיים למקום
אחר ואי לא הלך למקום אחר שם הוא וברי חי ודאי
מפקחים עליו את הגל מספק שמא הוא שם וכן מיירי
נמי דיש לנו איש מסומן להספק בו, ולפי זה אין
מכאן שום ראיה לדידן היכי דאין לפנינו איש צמי
להספק רק בראינונו להחיר לו לחזור לפי שאפשר שיזדמן
לו אחר אף שפ"פ דרך העצב אפשר שימלא.

ובת"ר רבה להביא ראיה ממה שכתבו החוס' פסחים
דף מ"ו ע"ב ד"ה רבה שכתבו שם דאי נימא
הואיל לענין שנה אי"כ בעלה כל מלאכה שנה דנימא
הואיל ואי מקלעי ליה חולה שיש בו סכנה ורואי ליה
ותיראו דחולה שיש בו סכנה לא שכיח, ומעשה העיר
כת"ר דודאי חשיב"ם לא שכיח בשטותה אחת או לענין
מאכל אחד (ומזה עוד נדבר אי"כ בסמוך) אלל האמצולגם
שכוא צעד אלפי נפשות ובחוס' וילדות ועכ"פ חזינן דשכיח
הוא יום יום שיש חשיב"ם אי"כ יש לן להחיר מטעם
הואיל ובקושיה החוס' והתי' אינו מספיק צדיק, אלל
שחר בו דהלא אפילו לרבה דאית ליה הואיל הלא הוא
רק באם עבר ועשה פטור אלל להתחלה אין להחיר.
ולפענ"ד אי משום הא אכתי ברוחנו הרבה דעכ"פ ילאנו
מידי איסור דאורייתא ואז שפיר יש להקל יותר כמובן.

ותבט עיני לקח"ז מן ר' עמרם בלוס בשו"ת בית שערס אור"ח סי' קי"ג שהאריך הרבה בבואי סוגיא ובהוך הדברים כתב ח"ל והנה בעור סי' שכ"ח כתב שחטים וכו' כי השבת הוא אצלו כחול לכל מה שצריך וכו' ואני מסתפק בכוונתו אי ס"ל כדעת הר"מ דשבת הותרה אצל נבל רק דחויק וכמ"ש לעיל ובאמת דכן משמע לכאורה פשט לשונו כי השבת אצלו כחול דהיינו הותרה אלא שמלאתי להרמב"ם ז"ל בפ"ג משבת סוף ה"ג שכתב ג"כ כלשון הזה כללו של דבר לגבי חשיב"ס ה"ה כחול לכל הדברים שהוא צריך להם ע"ש וכו' הרמב"ם פוסק שם להדיא בה"א דשבת דחויק אצל ס"ג וע"כ הכונה דהוא כחול לענין שאין חלוק בין מלאכה למלאכה לא כמו לענין אור"ח ציו"ט שיש חלוק בין מלאכות הקרובות לרחוקות מאו"ג וא"כ גם מלשון העור אין ראיה אצל יש לומר דכוונתו כדעת הראש"ד ז"ל דמשו"ה שוחטין כיון שכבר ניתן שבת לדחות אצלו וכו' ע"ש.

והנראה מדבריו הקדושים ז"ל דבאמת מספקא ליה דעת העור ז"ל מה דעתו אי ס"ל הותרה או דחויק וז"ע לכאורה שלא הרגיש שכתב מפורש בסי' שכ"ע דס"ל דחויק אצל לפי דעתו הקדושה מלאנו פחרון לקושייתו בדברי העור שלא יהיו סותרים דאף דפסק דשוחטין אפ"ה לא ס"ל הותרה וכדעת הרמב"ם אלא שמה שכתב דיש לומר דס"ל כהראש"ד לולי דבריו הקדושים לכאורה לא משמע כן שהרי לא כתב כלל באי טעמא ועכ"פ הי"ל להזכיר ברמז ורמזיה מטעם זה אלא שהמפרשים באחרונים נראה שפירשו בדברי העור דס"ל הותרה וכדעת אביו הראש"ש ז"ל וי"ל.

וראיתי בגליון מהרש"א פסחים הכ"ל שכתב ח"ל וז"ע בחוס' חולין דף ט"ו רע"ג ע"כ נראה כוונתו דשם בחוס' ד"ה כגון שביח לו חולה הקשו אם יש מוקף לחזי שבת אמאי שרי לר"מ בשוחט לחולה והבירא ותי' וי"ל כיון שרגילות הוא שחור לחלו לא הוה מוקף ע"ש והנראה דחולה שיש בו סכנה נמי דבר שכיח הוא שהרי כתב כיון שרגילות הוא שחור לחלו וא"כ נמצא דבירכס סותרים ולפענ"ד דלא דמי הני אבדוי דודאי חולה שיש בו סכנה סחם הוא דבר שלא שכיח כלל אצל מי שכיח בע"ש חולה שיש בו סכנה והבירא קל"ה בשבת ודאי דרגילות הוא שחור לחלו שכן דרך אנשים חולים מסוכנים שעולים ויורדים צו זה לפענ"ד פשוט.

והן בקודש חזיתי בשו"ת אור"ח סי' ד' שיצא לדון בדבר חדש דאפי' למד' שבת הותרה אצל פ"ג מ"מ במכשירין שביח אפשר לעשות מ"ש אסור לעשותן עבדו בשבת מכח הותרה, אלא מ"מ כיון שהוא לפנינו עתה בסכנה בשבת ואם לא נחלל שבת בעבדו אפי' במכשירים אפשר שיצא לידי סכנת מות נדחה לפניו שבת כמו בכל איסורי חורב שאין עומדין בפני פ"ג מקרא דחיי בכם, ובזה כתב ליישב מה שהקשה ליה מסוגיא דחולין דף ע"ו דאיחא שם חני תנא קמיה דרב השוחט

דשבת הותרה וכמו שכתב מפורש מצאנו וכו' ושבת הותרה וכלא מפורש כתב הרמב"ם דשבת דחויק וכן הביאו כל הפוסקים ולריך לדחוק דלא הביא דברי הרמב"ם אלא לדמיון עכ"פ הוה לי לער הרבה ליישב דבריו ומי שיש לו לב רחב יישב הדברים. *

ומעתה י"ל דידון דידן תלוי בכוני מחלוקת דלמ"ד שבת דחויק ל"ל למימר הואיל ונחיר אפי' בשביל חולה אחר שאינו יודע שהרי שבת הוא רק דחויק לאותו חולה ובשעת מעשה וממילא ליכא למימר שמוחר לו לחזור שהרי כיון דבאי חולה כבר צבית החולים אזלה לה דחיתו לגבי שבת ואסור לחזור משום דילמא יטערבו לחולה אחר אצל למ"ד שבת הותרה א"כ הותרה לגמרי ואמרינן הואיל והותרה הותרה אפי' לחזור משום דילמא מקלעי ליה אורחים.

ובשו"מ בין הספרים מלאחי בם' עין הרועים להגאון מהרש"ם אות ה' שהביא בשם ספר הישר לר"ת מס' פסחים סי' ש"ג (בדפוס שלי לא מלאחי שם) דלא אמרינן הואיל אלא היכא דשכחודמן דבר שאנו דנין עליו יושב למפרע עשיית מלאכה להיתר גמור כגורך אור"ג אצל לא היכא שהוא רק דחויק ע"כ ע"ש וזה נראה ראיה ברורה דהואיל שייך רק היכא דאמרינן הותרה ולא היכא שהיא דחויק וא"כ אתי שפיר מה שאמרת בם"ד דכני שני דברים תלוי זה בזה ובמחלוקת הפוסקים הכ"ל.

ולא אכחד מעמי מה שחקשתי בדברי רבינו העור אור"ח סי' שכ"ח שכתב ח"ל הוה חולה צריך לבשר שוחטין לו ולא יתנו לו בשר נבל כדי שלא יטערבו לחלל שבת בשחיטה כי השבת הוא אצלו כחול לכל מה שצריך ע"כ אין להאכילו בשר נבל ע"כ נראה מדבריו דס"ל דשבת הותרה וכדעת אביו הראש"ש ז"ל ציומא הכ"ל בשם מהר"מ רבו וטעמו דס"ל עומאח הותרה בצבור וגם שבת הותרה אצל ס"ג וכ"כ בהרש"א בחשו' סי' תרפ"ע שזה תלוי במחלוקת אם נאמר שבת דחויק הוא אצל חולה או הותרה שאם נאמר הותרה שוחטין לו שלא אסרה חורב מלאכה בשבת אלא חולה ושוחטין לחולה בשבת כדרך ששוחטין אנו לעצמינו אצל למ"ד דחויק היא מאכילין לו הנבל ועיין צ"י וב"ח שם ומעתה כיון שפסק כאן בסי' שכ"ח כמ"ד הוה חולה שוחטין לו כי השבת אצלו כחול ע"כ דס"ל דשבת הותרה אצל חולה א"כ איך כתב לקמן סי' שכ"ע כל פ"ג דוחה שבת דמשמע דוחה אצל לא הותרה ומלאכי הני דברים סתרי ניבחו.

ואין לומר שטעם העור כטעם הראש"ד ז"ל דכיון דכבר איסור ניתן לדחות כבעבדו ובישול וחמין או כטעם בר"ן משום דאוכל נבל עובר על כל זית חית או משום טעם בר"מ דאיכא למיחש שמא יקון החולה באכילת נבל ויסתכן זה אינו כלום שהרי כתב העור ונתן טעם כי השבת אצלו כחול משמע דמטעם הותרה הוא דחיתו שחיטה וז"ע.

ועי' ביאור הגר"א ייד סי' קנ"ה ס"ק כ"ד.

(מ"ש כדעת הר"ן נראה דמ"ס או פליטת הקולמס הוא שכיב דעת הר"ן דחזיוהי הוא) וזאישחפך חממי ללאחר המילה סובר בעור כדעת הר"ה שדוחין את המילה כדי שלא יבא לידי חילול שבת בחימום מים לאחר המילה כמ"ש הב"י לאו"ח סי' של"א וע"ש מה שח"י. ולשיטתו חז"ל דס"ל מילה נמי הותרה אלא שבת אצל ראיתי בח"ס או"ח סי' פ"ה דמילה ל"ה כיון דחזיוהי אלא שבת ולפי דעתו אחי שפיר שיעת בעור שפסק במילה כדעת הר"ה וק"ל. וז"ע קצת שלא כרגיש מס' שצ"ט. עוד ראיתי שם שחל מהלוקה בג"ל אם שבת דחזיוהי או הותרה אלא חולה בפלוגתא דחנאלי יומא פ"ה לר"ע דיליף פ"ג דוחה שבת מקרא דמאס מזבח ואלא מעל מזבחיו אצל להחיות מעל מזבחיו ועבודת דוחה שבת ק"ו לפ"ג ואח"י דחיות דפ"ג בשבת מעבודת וכיון דעבודת ל"ה הותרה בשבת כדאמר רבא עומאח דחזיוהי שבת הותרה א"כ פ"ג נמי הותרה ולשמואל דיליף מוחי בהם נראה לומר בפשיטות דלא הותרה אלא דחזיוהי ע"ש ולא זכר השר מדברי החשד"ן בג"ל בס"י ל"ז ודו"ק ועיין עוד שו"ת צ"ש לקח"ז סי' ש"ט, ש"י, ובכפ"ת יומא בג"ל.

ומעתה אי נימא דקו"ל דשבת הותרה אלא חשיב"ס עכ"פ הוסיף לן כל הפלפול הזה להוציא מידו איסור דאורייתא לחזור מעטס הואיל אף דנשאר באיסור דרבנן ברוחנו הרבה במה שהוציאו אותו מא"ד. אצל לפי הנראה רוב הפוסקים פסקו דשבת דחזיוהי הוא ולא הותרה והכין פסקו כמעט כל האחרונים ז"ל ולפ"ז נפלה לן היתר בג"ל מעטס הואיל לדעת הרמב"ם ודעימ"י דס"ל דחזיוהי ולא הותרה.

איברא דאפי' לפי דעת הפוסקים דס"ל הותרה נמי אכתי אני נכון דהנה כח"ר העיר בספרא ישרה לדברי החוס' שכתבו דחולב שצ"ס לא שכיח מהמלאות שאנו רואים שכן שכיח הוא ועבודת אמצולנסים לא פוסקת יומם וליילה והעלה לחלק דודאי חשיב"ס שילעך לאותו מאכל מה שהוא ציול או שיהא חולה באותה שכונה איפא שהוא גר באופן שאם יחלה ידעו ממנו זה אפשר דלא שכיח אצל עבודת אמצולנסים שהוא בעד אלפים ורבבות ובחוס' יולדות ע"ז הכסיון מעיד ששכיח, ולפי שדברי כח"ר עלי אכזבים חפשי לו חזר ומלאחי כי רב הוא חדא מדברי החוס' חולין דף ע"ז בג"ל יש לדיוק קצת דהיכי דשכיח לחזור ולחלות מקרי שכיח ועכ"פ לדעת העט"ח ומלאחי מפורש בשו"ת ח"ס או"ח סי' ע"ט במה שהשיב להגאון רע"א בפירות יבשים למקום שנהגים בהם איסור צ"י ימי הפסח ואוכלים אותן צו"ט אחרון של פסח ואחרון של פסח חל בשבת ור"כ בגרעק"א לבחיר להכין צו"ט ז' של פסח לצורך מחר דכרי ע"י שירוב תבשילין לא החירו אלא ע"י הואיל והכ"י כיון דמחזיקין פירות יבשים בפסח לכל חולה שאין צו סכנה נימא הואיל וחזי לחולה אפילו שאצ"ס חז' שכיח ע"ש.

בשבת בשוגג יאכל צמיד לא יאכל וכו' הא ר"מ שרי כי שרי ר"מ בגון שכיח לו חולב מצפ"י א"כ מ"ט דר"י דאמר בגון שכיח לו חולב והכריא ומקשה בחוס' ד"ה בגון וכו' ומחזיקי כיון שהרגילות הוא לחזור לחלו לא כיון מוקף כמו גמרו צדי אדם עכ"ל.

וקשה לי דהא ר"י א"ל הכנה דרבה ולשיטתו כמה מאן דס"ל וכו' ובחוס' פסחים מ"ו ע"ב איתא וא"ת אי אמרינן הואיל א"כ בעלת כל מלאכת שבת הואיל וראוי לחולב שצ"ס וי"ל כיון דלא שכיח וכו' א"כ צגוגא בג"ל שיש לו חולב צחוק ציתו ורגילות הוא שחזר לחלו צכ"ג כיון הואיל דשכיח וליכא איסור דאורייתא כששוחט אף בעת שהחולב אינו צסכנה דעד"ז שייך הואיל שיכול לבא לידי סכנה ויכיר לצורך באותה שחיתת ואף שגם היכא דשייך הואיל מ"מ איסור מדרבנן כרי מדרבנן לא קנים ר"י שוגג אטו מזיד א"כ נשאר קושית בגמ' א"כ מ"ט דר"י. אמנם כבר ציררתי במקום אחר שדעת בחוס' דמלאכת שבת בחשיב"ס הותרה ולא דחזיוהי אצל לשיטת הר"ן במס' צ"ה פ"ג סי' תת"פ שמאריך לצרר דמלאכת יו"ט לצורך אוכל נפש הותרה לגמרי ומלאכת שבת לחשיב"ס אינו הותרה רק דחזיוהי ל"ק קושית בחוס' בג"ל ד"ל דלא אמרינן הואיל אלא גבי יו"ט דאי מקלפי ליה אורחים יחזרר למפרע שלא היה שם מלאכת במה שאפה צו"ט דלצורך כיון כמו צחול משא"כ במלאכת שבת דאף שמחזמן חשיב"ס אינו הותר מלאכת רק דרך דחזיוהי וכיון שלא הותרה לא שייך למשרי שלא לצורך החולב כלל מעטס הואיל וחזי לכשיכיר חולב ע"ש מה שבהריך צ"ה. וששחי כעל כל הון שמלאחי צ"ה רא"י צרור לשיטתי דלא אמרינן הואיל אלא למ"ד שבת הותרה אלא חולה אצל למ"ד דחזיוהי ליכא למימר הואיל כ וסכדי לי שצ"ה בעלמי כונתי כן.

ובעיקר קושית הגאון ז"ל חתה לדעת הר"ן אצל לפי דעת בחוס' כדרא קושית לדוכחא דס"ל שבת הותרה וגם ס"ל הואיל א"כ נשאר קושית בגמ' א"כ מ"ט דר"י ולפנ"ד נראה לומר דכיון דעיקר חשיב"ס לא שכיח כלל ולא שייך צ"ה לומר הואיל א"כ כ"ש דלא שייך לומר הואיל בחשיב"ס שהכריא מעטס שרגילות לחזור לבא לידי סכנה וכלא סכנה ענמה לא אמרינן צה הואיל ולא יהא בעטס משום שרגיל לחזור לבא לידי סכנה חמור מסכנה ענמה ויכיר ליכא צארעא וגיוורא בשמי שמיא צסכנה ענמה לא אמרינן הואיל ובכריא מחוץ הסכנה אמרינן הואיל שיכול לחזור לידי סכנה ודו"ק כי יש לחלק קצת. וממילא לא מלי להקשות מ"ט דר"י מכה הואיל. *

ולדירות שפתי לדיק דוצרות צקצר אציא עוד מה שראיתי שם שהקשה על העור שצ"ס שכיח כחצ' ה' חולב לריך לצר שחטין לו וכו' כי השבת הוא אלא חולב כרי שחופס להלכב כדעת הר"ן דשבת הותרה אלא חולה

שבו מצאתי בשו"ת מהר"ם ש"ך או"ח סי' קל"ח שכתב ג"כ הכי ע"ש ומיהו ע"ן בחי מהר"ן חיות יומא מ"ו ע"ב שבת דהותרה טומאה דחזיה היא ותמה אכ"מ שהביא בשם הרשב"א רלמ"ד טומאה דחזיה ה"ה פק"ג בחולה.

ודאי לא שכיח כלל מקרי ע"ש וכחצ שדכרים צדורים הם בטעמם.

וְלַפִּי זה צידון נמי באמצולגם אף שנימא דסתם חולב שיצ"ם שכיח ברבב אצל זה במקומות משונים ולא בשכונה שבאמצולגם יחזור צו דהו דואי לא שכיח שיהא החולב שיצ"ם דוקא בשכונה שבאמצולגם צו וכמו שביארנו לעיל וא"כ הא"כ נחיר לו לחזור לבאמצולגם למקום תחנותו למחרת שילא משם משום שמא יאטרך לו חשיצ"ם ללד מערב הב"ח או לשום לז אחר לגמרי שלא כיוכ לריך לבא הכה כלל באחרתו עבור החולב כזכ ואין לו שום חופלה לבחולב באחרתו של זה ואדכרב עוד ברחק את תחנותו ממנו וכגון שבתחנה שלו עשרים ק"מ מבב"ח ללד מחר ובחולב הוא עשרים ק"מ מלד השני ללד מערב וא"כ באחרתו לא עשה שום פעולה עבור החולב שנאמר צו הואיל זה לפענ"ד ממש סברת כח"ר וסברת הח"ם ז"ל דודאי חולב שיש צו סכנה משכחת ליה אצל שיכיה באותו שכונה לא שכיח כלל אצל צביל שיש חשיצ"ם בכל השכונות לא בחירו לו לחזור למקום תחנותו דהו לא מופיל כלום לבחולב וא"כ חזרתו למקומו כיוכ חזרה לשוא עד התחנה וליכא למימר להחיר משום הואיל דחולב שיצ"ם לא שכיח כלל באותה שכונה ודוק דזה הדק ביעב כי זה לפענ"ד צדור בס"ד וא"כ עלתה בס"ד דכ"ג ל"ה לא אמרינן הואיל אפילו למ"ד שבת כותרה אצל פ"ג ואין לומר דעכ"פ כיוכ ללורך החולב חזרתו משום דלהתם קוראים על העלפאן, שהוא במרכו, זה אינו חדל דאין בקריאה הוא מקום החולב, וסוף סוף חזרתו לשוא היחב ועוד גם אני אומר יקראו לבמרכו ובמרכו יודיע את הב"ח מקום שיכיה באמצולגם ע"י טעלעפאן או באיחב מקום שיכיה באמצולגם שיוציל התם החולב ידעו מה במרכו שברי הוא צדיעתם יולא כמזנן, וא"כ לעולם אפשר לללל לו באופן ישר ולהזמינו ממקום שהוא.

וְרֵאִיתִי במכתבו היקר שהביא דברי הנוצ"י ח' ס' ר"י צאלת הנחתו צדדי להתלמד עליו ועי"כ יכלו להליל שאר נפשות (אולי) וצחור הדברים כתב בהם דקיי"ל אפ"י ספק נפשות דוחה שבת אצל כל זאת אם החולב הוא לפנינו אצל אולי ידמן חולב שיצ"ם ודאי ללא דחין את הדין דא"כ יהיו כל הרפואות שחיקה ובישול סמנים ובהנח איחמל להקבא מותר בשבת שמא חדמן ביום חולב שיהא לריך (ובוא באמת קושיה בחוס' פסחים וז"ע שלא הרגיש צד ולא הביא שכן מפורש בחוס') לזה וכו'. וכח"ר כתב אצל אחר העיון אין מה רא' כי מה שאסור לכין תרופות בשבת הוא פשוט דבלא אפשר להכיים מע"ש ואפ"י אם נאמר שנאטרך רפואה לחשיצ"ם שלא היו יכולים לתקנו מע"ש מ"מ ככ"ג נמי י"ל דחולב שיהא זקוק לאותה רפואה דוקא לא שכיח

וְהַח"ם השיב לו דכיו דחולב שאצ"ם שכיח אצל לא שכיח שיהא לריך (לראזינגס) למוקים דוקא ע"ש וזה ראיח לסברת כח"ר דלא שכיח אותו חולב שיהא לריך למוקים וחייו כמו שיהא לריך לאותו מאכל דוקא וכן כתב שם עוד ח"ל בשלמא בחוס' הקשו דיצבעלו כל מלאכת שבת דמי יודע מה שיאטרך החולב אפ"י ללנן סבין לחתוך מן הארכובע ולמעלה יכול הוא לכוות ולחיות א"כ צעלו כל מלאכת שבת אף משחירו דצעינן שכיח א"כ אפ"י איכא חולב צפנינו לא שכיח שיאטרך למלאכת זו צפרעות ע"כ ברי שכתב צפ"י בחוס' כסברת כח"ר. אלא שאף שצפיקר בסברת מודינא ליה מ"מ נראה דאין הדמיון עולה יפה לדין מחרי טעמא.

א) מאחר דכבר חתמו לן רבותינו בחוס' ז"ל דחולב שיש צו סכנה לא שכיח כלל ולא אמרינן גב"י הואיל לענין מלאכת שבת א"כ מאן מפיו לומר דעכשיו נשתנו הדינים וחשיצ"ם כיו שכיח דכמה נקרא שכיח וצמח לא כיו שכיח ונחתה דריך לשיעורין דבאמצולגם מציא בכל יום לערך עשרה חולאים שיצ"ם אז נחיר לו לחזור וכשמשתמש רק לחמשה אז נאסור לו לחזור וכשמשתמש לשבעה כיו ספק והיום יחירו בשכיח ומחר יחירו בלא שכיח גם לעת ערב שיהא עוד טעמא משום הואיל דאז ודאי אין שכיח או שלא יגיע עוד בזמן אז יכיה אסור לחזור כמו שכתבו החו' לענין אורחים דכ"ג אסור לבשל מטעם הואיל כיון דלא חזי חו לצו ביום וא"כ הכי נמי וכיון דהוא דברים הנוגטין לחילול שבת נמלא ח"ו שם שמים מתחלל, ויאמרו כבר החירוכו הפרושים.

ב) עוד אני אומר דכבר צידון לא שייך כלל האי סברא דהואיל דטעם הואיל הוא באופן צמי שטוש מלאכת עכשיו ואינו לריכא לו אמרינן הואיל ואי מקלעי ליה אורחים לא יאטרך עוד לעשות אותה מלאכת שנית כשיכיה יאטרך לו כגון באופה מיו"ע לחול כשמדמן אורחים אם לא היו אופים מקודם כיוכ לריך לאפות עכשיו ועתה כשהקדים האופה לא יאטרך לעשותו אח"כ וכן צכסוי דס אפור אצל כיוכ שהעבודה עשה עכשיו אינו עושה שום פעולה וחופלה למח שיאטרך אח"כ ללורך העבודה השניה ככ"ג לא אמרינן הואיל וסברא זו הביא בגאון צעל צדור טעם בשו"ת עט"ח יו"ד ס' כ"ג צס חתנו ר' מאניש ומייש צכ קושיה הפוסקים שהקשו דכתיבם שלא צעמא עבודה לא יעברו על איסור שטעמא מטעם דהואיל ואי מקלעי ליה עבודה חזי ליה בשחא נמי חזי וחי' לפי סברא זו דכיון דלבישת שטעמא לא מופיל כלום ואין צד שום חופלה למח שיאטרך לעבוד העבודה דבזמן שיאטרך לעבודה יכול להלביש ענינו צבדי ככונה ממילא לא אמרינן ככ"ג הואיל ואי משום שידמן לפעמים שלא יהיה לו פנאי להלביש קודם העבודה ככ"ג

אבל אמבולנס הוא נרדף לכל חולה אחר ואנו רואים שהוא שכיח וכו'.

ולפענ"ד להעמיד השקפתו הראשונה דודאי מדברי הגוב"י ראינו לאיסור דול בחר טעמא דברי

הגוב"י שם כתב מפורש יולא דכל מה שבתירו צ"ע הוא רק צ"ע ס"י לפניו בגון חולה או נפילת גל אבל במקום שאין כאן שום חולה הצריך לזה רק אולי יודמן חולה שיבא לרדף לזה ודאי ולא דחיקן משום חשש קל שום איסור תורח או אפי' א"ד וסו"ס ולחלק בין חשש לזמן קרוב לחשש לזמן רחוק קשה לחלק ע"ש משמע מדבריו דס"ל דאפילו היחב שכוחו ויכח החשש קרוב מאוד אפילו הכי היב אסור מאחר שאין החולה לפנינו ואף שדבריו בזה קצת ל"ע מחוס' פסחים הג"ל דמשמע שכן חלקו בין שכיח ללא שכיח והיינו לכאורה חשש קרוב וחשש רחוק אבל הגוב"י נראה דלא מחלק בן וא"כ לשיטת הגוב"י נראה לפענ"ד דס"ל נמי ראי' דאסור אלא שכל זה לדיון שם אבל לעניינינו ראינו נכונה דלא מתירין בשום אופן וכמו שעלתה לכת"ר בזהשקפה ראשונה. וכל זה לדעת הפוסקים דס"ל שבת כותרת אבל לפי שאין קיי"ל דשבת דחויב לכ"ע ליכא שום סברא לבחיר משום הואיל כיון דדחויב היא ולא כותרת.

סימן מ"ג

להג"ל, עכו"ם שאננם ישראל למלאכה הוי משאצ"ג

ואהובים עלי דברי דודים ואשתעשע עוד במה שכתב ואולי יש לכתוב דין זה למע שמצור צאו"ח ס"י שכ"ע ס"י בכותים שגרו על פיירות ישראל מחללים עליהם את השבת ואפילו לא צאו אלא רואים לזה ר"ל שבהקול ילא שרואים לזה כ"ל ס"י מאחר שדרך הכותים לבקר לישראל צודאי יצאו ומותר להקדים ברפואה למכה כן כאשר ידוע שישנם חולים ויולדות הגם שעכשיו כרגע אין ידוע לנו אבל צודאי יכיו ויטערו לבאמצולאנס וכו' ע"ש. ולפענ"ד לפי ההקדמה שהקדמנו לעיל לחלק בין היבא שהספק ידוע לאחב צ"ל ללא ידוע ככ"ג יש לחלק דבשלמא בעכו"ם שגרו על פיירות ישראל או לפי דעת א"י בגדול אפי' רק רואים לזה ואין צ"ב ידעין מהם ומי הם הוי בכלל ספק נפשות שברי צ"ב אמרו לנו שאותם העכו"ם אורבים עלינו אלא שאין מסופקים אם יצאו או לא ככ"ג ודאי בזה ס"י ומחללין את השבת אבל לא בן בדידן שאפשר שאין כאן עוד חולה כלל ועכ"פ אין אנו מכירין אותו איפכ הוא ובשעת עשיה עדיין בכל איסור אמאי נחיר לו לנפוש כי אפשר ליכא אכתי שום חולה בעת נסיעתו צ"אסור הוא **טעם ולא דמי** לעיירות של ישראל שצ"ב הספק ידוע לנו. **עוד** אמרתי לחלק בין בני לפי"ד מכרי"ק שיש קל"ז ושלם ירושלים ירושלמי צ"ב פי' משילין ותשו' חו"י ס"י קפ"ג

דכל שאינו צריך למלאכה רק לבטל ממנו נפשו הוי מלאכה שאין צריכה לגופו ורמז לדברי כפ"ת סוכה ל"ג בשיטת רש"י דכל שעושה במלאכה כדי לדחות חזק מעליו מקרי משאל"ג כי צראנו לא היב החזיק בעולם שיכח צריך למלאכה ומש"כ דן בענין (כשאלנין) צורות, למלאכה שאל"ג יען שהוא רק כדי לדחות חזק מעליו חזי האויב וצראנו לא היב האויב החזיק בעולם וכ"כ בראש יוסף שבת דף ע"ג דאם נכרי מאנס ישראל לעשות מלאכה בשבת הוי משאל"ג כיון שאינו עושה לתכלית אותו לורך שכיח במשכן רק להכלל מן המיתב ע"ש. אבל בעושה מלאכה לחולה שיש צו סכנה הוב מלאכה של"ג שברי הוא עושה במלאכה לורך החולה ואותו תכלית המכוון ועוד דכוח מלכ וידוע דעת הרשב"א דהמלכ משוב לה ל"ג בקורע בשבת ולפי זה יש לחלק בפשיטות בין בני מילי דבשלמא כותים שרצו לזה אפילו לא היב הספק משום פ"י ודאי מ"מ ברי עיקר במלאכה לבטל עצמם ממנו ומותר ללאת לגדס דכוח משאל"ג משא"כ במחלל שבת לורך פ"י הוי משאל"ג ולא דמי להדדי.

וחמותי ראיתי לקח"ז בשו"ת צ"ש אורח ס"י ש"י שהקשה להמפרשים דס"ל דלכיל ממנו הוי משאל"ג מהא דאמרו צירושלמי פ"ט דשבת כ"ו מודר ר"ש צ"אס"כ כיון דמלכ חשוד מלאכה הצריכה לגופה וא"כ ככ"ג כיון דמלכ לבטל עצמו ממיתב הוי ל"ג כמו צירושלמי ותי' דהתם צירושלמי ע"ס במלאכה שהוא בהצטרך הוב מלכ שפיר מקרי משאל"ג שגוף במלאכה הוא מלכ ועיין חוס' שבת ל"ד דבמקלקלין צריך לגופו ולגופה וכאן משום מלכ הוי צריך לגופו ולגופה אבל במלכ עצמו מן המיתב של אונם נכרי ע"י מלאכה שבת נבי שמקיים מלות ותי' בזה אלא ע"ס במלאכה אינה מלכ שברי אין קיום חיותו חלוי בע"ס במלאכה ושורש רק במקרה שכתבם חלה חיותו בזה שפיר כתב ראש יוסף דהוי משאל"ג ע"ש אבל בעושה מלאכה בשבת לורך פ"י הוי מלאכה של"ג שברי הוא עושה במלאכה לורך אותו תכלית שכו צריכין לה במשכן אלא שצריך לורך שכיח במשכן לא לתענוג רק להכלת נפשות בזה שפיר הוי משאל"ג וכו' ע"ש מה שהצריך ליישב קושית מהרש"א בח"א צ"ב קו"ט דמקושש לש"ש נחכוין א"כ הוי משאל"ג ופטור ובענייני גס אני בהרכתי בזה במקום אחר.

תבנא לדינא בעולם לדין לפענ"ד דאין שום ביתר לחזור לבאמצולאנס בשבת משום שמא יטערך עוד לשאר חולים מכל בני טעמי שכתבתי צ"ב אלא שישאר באותו מקום שהוא מצוי החולה שיצ"ם, ובמרכז אם יקראו להם עצור אמבולאנס אז יודיעוהו בטעלעפון צב"ח ואז ילך אחר החולה לבטל נפש מישראל צב"ח גמ"י ומלכ קטציד.

סימן מ"ד

להנ"ל, אמבולנס שחזר באיסור ומצא חשיב"ם אי
אזל ליה האיסור למפרע. המבשל בשבת ואח"כ מצא
פ"ג צריך לתבשיל

ומה שאני מסתפק ביכי שחזר בלי רשות באיסור ומלא
שם חשיב"ם אחר והוצילו אל בית החולים אי חייב
על חזרתו משום חלול שבת כיון דבאיסור הלך או דילמא
נימא סוף סוף כרי נחצר בדבר למפרע דברשות נסע
ולא עבר אמימרא דרחמנא. וכן רבות נשים אשר נשאלתי
כעין זה מגדול אחד נמי שצטל בשבת צמיד ואח"כ
זדמן לו חולה שיש בו סכנה והולך לתבשיל זה אם
נפטר עיי"ן מן החיוב כיון שנחצר בדבר דברשות צטל
או דילמא כיון דבשעת מעשה לאיסור נחכוין ועשה איסור
מה שעשה עשה וחייב, ולפום ריבועא השבתי לו דדבר
זה לכאורה מחלוקת רבה ורבה ר"פ ר"ו מנחות ס"ד
פ"א בשעת שתי חטאות וא"ל רבינא לרב אשי נמלא
בראשונה כחושב צני מעיין מכו צתר מהשבתו אזלין
וגברא לאיסורא קא מכין או דילמא צתר מעשיו אזלין
א"ל לאו היינו דרבה ורבה דליתמר שמה שצטל חינוק
זים ופרש מאדכר לבעלות דגים והעלה דגים חייב לבעלות
דגים והעלה דגים וחינוק רבא אמר חייב ורבה אמר
פטור וע"כ רבה לא קא פטר אלא כיון דשמה אמרינן
נמי דעתיכ אחינוק אצל לא שמה לא א"ד לאו היינו
פלוגתיכו דרבה ורבה רבה אמר פטור זיל צתר מעשיו
ורבה אמר חייב זיל צתר מהשבתו ע"כ. ונראה לכאורה
דלא הוא מחלוקת צנא' וא"כ הכ"נ יש לומר דחלוי
צוכ מחלוקת.

ולאחר העיון חזרתי צי דו"ל דלא דמי. דכרי החס
עכ"פ עם בעלותו בדגים העלה החינוק צבת
אחת וא"כ המעשה מעולם לא נעשה באיסור צפני עצמה
וכיו כעין נחכוין לאכול חלב ואכל שומן ועיין ש"מ שם
שכן הביא קושית מהר"מ דלא הוכיח יותר ממחכוין לאכול
חלב ואכל שומן ואמאי מחייב ועכ"פ לא יותר מהיתר
ואיסור פי' שצבת אחת המלאכה הו' נעשה לאיסור
ולכיתר האיסור בדגים והיתר החינוק וכ"כ מהר"מ
שם ע"ש אצל עכ"פ האיסור לא הוכיח צפני עצמו ומוכרח
הוכיח לעצור על האיסור צצציל הכיתר היינו החינוק ולהכי
נחלקו בו רבה ורבה דעשה מלאכה שהוא איסור והיתר
צבת אחת אצל הכא כיון דבשעת הצישול כרי המעשה
נעשה כולו צמיד ובאיסור גמור אלא שאח"כ מלאנו
חולה כה"ג נראה דלא פליגי דמה שעשה עשה ומחייב
וכ"ש הוא מפלוגתא דהתם ואפילו רבה דפטור התם
מחייב הכא, שכרי צנא' אמרו העטם לרבה שפטור הוא
משום דזיל צתר מעשיו לפי פשט בא"ד וככה המעשה
הוי איסור ואפילו ללישנא קמא דרבה דאמר פטור וע"כ
לא פטר אלא כיון דשמה אמרינן נמי דעתיכ אחינוק אצל

ועיין סנהדרין ע"ז ע"כ א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי
נדמנו לו סמנין מהו אמר ליה הרי יצא מבי"ד זכאי ופירש
נדמנו וכו' למוכה אחר המכה ולא קמא ולא רפא עצמו מהו

לא שמה לא וא"כ הכא כיון דלא שמה ולא ידע מכלום
ודאי אפילו לרבה חייב חס לפענ"ד ראיך צרור צס"ד.
ולאחר זמן רב מלאתי צס' לימודי ד' לימוד ר"ג שצציל
חקירה זו צסם כרצ המוצחק כמוכר"ר שמריה
קאטאריווס ז"ל אלא שכרצ בג"ל כרצ שספק זה ישנו
ג"כ צלקה אחרוג צברו שלא מדעתו וחצירו ידע ומחל
וגמר ומקני ליה לשם מחנה אצל לא כודיעו מה לא ולא
ידע, מי אמרינן צתורת גזל אחא לידיה וכה לא ידע
דמחל ליה ולא יאל, א"ד כרי מחל ויאל ורבה לתלותו
צכה דנא' מנחות בג"ל ושקיל וערי לכאן ולכאן דיי"ל
דככה מלאכת הצישול נגמר באיסור אצל התם בדגים
בעלתם לא נגמרו באיסור ולאידך גיסא דדגים מיכה
בעלה אצל צמצל כרי דדעתו אצישול מ"מ כשאכלו חולה
כרי לא נחקיימח מהשבת צישול האיסור. *

והבע"ל ל"ד כרצ עליו דלא דמי הא דאחרוג לכאן אצל
צצישול כרצ דלכ"ע מודי דחייב וכצציל מדברי
התוס' מנחות בג"ל ד"ה שחט ((ננראה שזה הי"ל ד"ה
אחד עם דלקמן)) ח"ל דל"ד לצציל דבסמוך דהתם חס יבא
אליכו ויאמר שביא כחושב וכי' ויש לדקוק דצריכס דא"כ
ביכי מדמה לה לכך פלוגתא דשם אין לומר חס יבא
אליכו וכי' וי"ל דהתם אף לה"ע דאם יבא אליכו דכה
מיכה בעלה חינוק ולידה אין כאן אצל צכחוש דכשחייב
צ' נגמר באיסור לפי כוונתו וכן לריכין לצטל מהשבתו
מכ"ע חס יבא אליכו וכיינו דקא מדמי לכו שצכל א' יש
עטם לצטל מהשבתו ולמחל צתר מעשיו ומעשה קס דינא
דכיכא דליכא עעמא דאם יבא אליכו וגם המעשה נעשה
באיסור לכ"ע צתר מהשבתו אזלין וכיינו הכול דרבה
דאפי' נחכפר לו צצ' דמיייתי שם ע"ש מה שכאריך עוד
צראיות מכאן ומכאן וששתי כפל כון שכוחתי לדעתו ולפ"ז
צדין נמי אפי' מלא אח"כ חשיב"ם מ"מ כיון דאחרתו
היתכ באיסור לא אמרינן דנפטר צוכ מחלול שבת כיון
דבשעת מעשה לא נחכוין לוכ כלל ומלאכתו נעשית באיסור
חס לפענ"ד צרור צס"ד.

סימן מ"ה

להנ"ל, אי מדתר לכבות המכונה שחביא בה החולה
שיב"ם. פי' כל היוצאין להציל חורין למקומה, ויש
להרמב"ם, רופא יהודי מהו לרפות עכו"ם בשבת

ובמה שנסתפק עוד כת"ר צכמושצות קטנות שאין כ"כ
מזוי חשיב"ם ואין צצציל להחצירו למקומו
רק צאופן שידוע שיש שם עוד אשכ כצריכה לילד מה יבא
הדין צכמכוכה חס מותר לו לכבות חס במכוכה או אסור
לכבות עד שחכא דולקת שחככב מאליה כידוע שיש צוכ
הפסד ממון וגם אולי סכנה וגם חס לא נחיר לו לכבות
אולי לא יראה לנסוע שוב פתס קוי"ל צש"ע כל היולאין
להציל נפשות חחרין למקומם שלא להכשילן לעתיד לצא.

מי אמרינן הרי הרי יכל להתרפאות או דילמא כין דבשעת
זריקה לא היה סימנין מיחייב דהאמרת מוח הוא, הרי יצא וכו'
כלומר הואיל וקודם צמד לדין מצאו לו זכות אין לנו לחייב
ע"כ וי"ל.

אם היו מפחדים לשבות שם וכו' בכלל פ"ג וסכנה וגמלא דבריו סותרים לכאורה.

ומה שנלפענ"ד בס"ד פ"ה הרמב"ם ז"ל דבגמ' עירובין דף מ"ה פ"א וכל היוצאין לבטל חחרין למקומן ואפילו טווא והאמרת רישא אלפים אמה וחו לא אמר רב יוחנן אמר רב שחרין בכלי זיין למקומן וכו' עד ויש להם אלפים אמה לכל רוח וחו לא ובה אמרת כל היוצאין לבטל חחרין למקומן אפי' טווא אמר רב יוחנן שחרין בכלי זיין למקומן כדחניא בראשונה היו מניחין כ"ז צבית בסמוך לחומה פעם אחת הכירו צבית ארבעים ורדפו אחריהם ונכנסו לטוול כ"ז ונכנסו ארבעים אחריהם דחקו זה את זה וברגו זא"ז יוחר ממה שברגו ארבעים צאורה שבה החקינו שיהו חחרין למקומן בכלי זיין פ"ב. ופרש"י לא חימא אפי' טווא דלא שרי אלא אלפים ובה אחת לשמעיין דחחרין בכלי זיין ולא אמרינן כיון דנעשה מעשה ישליכו כלי זיין מעליהן ולא יחללו שבת בחחרתן פ"ב.

והנראה דהאי שאלתו שם חחרין למקומן אין כוונתם למקומן ממש אלא כלומר לחוף אלפים אמה ובה קמ"ל דחחרין בכלי זיין מכה התקנה דבראשונה לא הכינוח אותם לחזור בכלי זיין אפילו לחוף אלפים אמה אלא הכינוח מחוץ צבית בסמוך לחומה ומיירי שגלחו ישראל את הארבעים דמדינא לא ראו להחיר להם לחזור בכלי זיין כיון דכבר ליכא סכנה אלא מחוץ מעשה שכיב החקינו שיחזרו בכלי זיין למקומן כלומר לחוף אלפים.

א"ר של"ע מאיזה טעם הכירו להם לחזור בכלי זיין אפי' בחוף אלפים אמה כיון שכבר הילכו ויד ישראל תקפה ואין כאן חשש סכנה אמאי הכירו להם לחזור בחוף אלפים אמה מפרש הרמב"ם ז"ל שהתקנה היתה כדי שלא יבטלו לעתיד לבא דודאי המעשה שביד לא היה רק אז ומשום זה אכתי למד להחיר לעולם לחזור מפרש הרמב"ם דמחוך מעשה שביד חששו חז"ל שמה יחושו מכיון וכלאח שלא לבא משום מעשה שביד דאם לא יחירו להם לחזור בכלי זיין עכ"פ לחוף אלפים אמה ויפחדו ללאת משום מעשה שביד וגמלא מחשילן לעתיד לבא וגמלא שברמב"ם מפרש דהאי היתר משום מעשה שביד שהחירו לחזור בכלי זיין הו' מטעם שלא יבטילן ודומיא דשאר תקנות שחקן ר"ג בזמן לאותם שיש להם אלפים אמה כמו בהכחם הבאב לילד ועוד. אבל דבריו אלו לא מיירי אלא היכא שחזרו מבטל ויד ישראל תקיפה. **אמנם** איכא שם עוד אוקימתא בגמ' רב נחמן בר יוחנן אמר ל"ק כאן שגלחו ישראל את אומות העולם

כאן שגלחו א"י את עמלק, ופרש"י נלחו ישראל אלפים וחו לא נלחו אר"י חחרין למקומן אפי' טווא פ"ב. ובעטם דאז מפחדים מהאור"י וכו' בכלל ס"ג דמוחר אפי' יוחר מאלפים אמה ככל ס"ג. ומעשה מיושבים דברי הרמב"ם דבפ"ז כתב ואם היתה יד העו"כ ומחלות תקיפה וכו' מפחדים לשבות במקום שהלכו בו הרי אלו חחרין בשבת למקומן ובכלי זיין ע"כ נראה מדבריו דבכיון כתב שכו' מפחדים לשבת במקום שהלכו בו שברי מיירי שבע"כ נלחו את עמלק ובכ"כ לא

והנה מטעם הפסד ממון ודאי אין להחיר לבנות דלא גרע מנפול דלקב בשבת דאין מכבין בשבת ומשנה שלימה היא ואף שיש שם הפסד גדול, ואף שהחירו בש"ע למעך צרגלו בקשין בשבת משום הכים אבל זה רק כלאחר יד כמובן ולא דמי להחם ועוד הכם עכ"פ ליכא אלא איסור קלה, אבל בעטם בשני טעם לשבת הוא ודאי י' לפיין זו כי זה צאמה דבר מזוי אם מניח המכונה בוערת כל היום או שעות רבות שיכולה להפנות ויכול לבא ח"ו לידי ס"ג וגם אפשר שיערף לפעמים וח"ו חוק לאנשים רבות ובפרט קרוב לבח"ה וגם יש חשש שלפעמים תחטול לנסוע המכונה מעמלה כידוע ואפשר שיסחבן וחוק וכמ"ס כח"ר צב.

א"ר שמה שכתב דיש לדמות ד"ן לבא דמצור במס' שבת מ"ב פ"א ובש"ע יו"ד ס' של"ד בגמלה המונחת במקום שרבים נזקים זה יכול לבנותה בין של פז בין של מחנה וברמב"ם אומר בשל פז משום דפטן שייך כבוי מח"ה עכ"פ בשל צרל כ"ע מודים דמוחר וכן דמכונה דינו כמו גמלה של צרל צרכ"ר שמוחר לכ"ע לבנות פ"ב. ולפענ"ד ל"ע אי הכי דומים אכדדי חלה דכרי הכם בגמלה שומדת צרכ"ר ומחיק לרבים משא"כ המכונה ששומדת בחצר וגם אינה מחקה לשום אדם כמו שהוא אלא שחוששין שמה יתפוצץ ותוכל להזיק, עוד י"ל דלא דמי דהא כאן בכבוי הוא פ"י שמסיר הצענזין מהכר היינו שיש שם נר חשמלי כידוע וכיון שמסלק הצענזין ואין לו להכר חשמלי מה להדליק ממילא חלה החצרת בגלגול ונחתה החשמל וא"כ יש לדמותה לכאורה לטוול שמן מן הכר שהוא בכלל מכבה ממש ואפי' לר"ש דס"ל משאל"ג פטור אבל הכא כיון דמכוין לכבוי איכא איסורא דאורייתא ובפרט אי חס על הצענזין וכו' בכלל הכם על השמן דחייב ועיין חוס' שבת דף מ"ו פ"ב ד"ב דכל היכא וצ"ב ל"ע פ"א גמלים ושלכבה ויש לדחוק ול"ע. עכ"פ ל"ע צב עד היכן הוא החשש שיפוצץ או ידליק ויערף שיצא לידי סכנה ח"ו ואריך לדבר צב עם מעבאניקער.

וראיתי לשום את לבי מה שכתב כח"ר דברי הרמב"ם בהמובים לכאורה שצ"ב מה'י שבת כ"ג כתב עו"כ ומחלות שגרו על עיירות ישראל וכו' ובשיטתו את אחיבה מותר להן לחזור בכלי זיין שלהן למקומן בשבת כדי שלא להכשילן לעתיד לבא והדברים מתמיכים שבגמ' עירובין אמרו בעטם דחחרים משום סכנה ושז' מלא שכבר הקשה כן בלח"מ פ"י מה'י מלכים ה' י"ג ובכ"כ ג.

ורבאורה גדולה מזו הי"ל להקשות שברי הרמב"ם פ"ה כ"ז מה' שבת ה"ז כתב היה יולא צרעות וכו' וכל היוצאין לבטל נפשות ישראל מיד עו"כ ומחלות או מן הכבד או מן המפולה יש להם אלפים אמה לכל רוח ממקום שהלכו בו ואם היתה יד העו"כ ומחלות תקיפה וכו' מפחדים לשבות במקום שהלכו בו הרי אלו חחרין בשבת למקומן ובכלי זיין ע"כ וברי שכתב מפורש דלא הכירו לחזור בכלי זיין אלא

יכיר הראשון שגרם לו ח"צ כס"ד. ועיין שו"ת דברי חיים לבב"ק אדמו"ר מאלז' יו"ד סי' כ"ב ח"צ אם מותר לרופא ישראל לחלל שבת לא"י.

סימן מ"ו

לחנ"ל, לחזיר ירית הפעלעפאן לאחר שחזר
חרופא

עוד מספקא ליכ אם כשמתלפן לזמין את הרופא או לשאר דבר סכנה ח"ו אם לאחר שגמר השיחה מותר לבחזיר השפופרת (ידיה) למקומו וכדיא צנקהא ראות משו"ת בית יצחק במפתחות יו"ד ח"צ הבכות לסי' ל"א ושו"ת עני כלבנון סי' יו"ד ושו"ת יצ' אליעזר ח"א סי' י' ויפ"ב בעיר אצטל שו"ת יצ' אליעזר דבחזרת הידיה ליכא איסור משום גלגול ואין לי הספר לעיין בו. ועיין עוד דיוני העלפון או עלנקערעלעטע שגוגע לענין העלעפאן ומראה מקום אני לזיין קצת מספרי רבותינו הצדיקים האחרונים בית יצחק יו"ד סי' ק"כ אחיעזר ח"ג סי' ס' אבן יקרא מהד"ג סי' קס"ח. מהרש"ם ח"צ סי' רמ"ז מחזק אברהם סוכי" נ"א וסי' מ"ג לבושי מרדכי או"ח מ"ז, מ"ח. מהרש"ג ח"צ סי' קל"ו מנחת אלעזר לאדמו"ר הגב"ק ממונקאטש ח"צ סי' ע"ג וח"ג סי' כ"ה וז"ע קצת שדכריו נראין כסותרין. שערי דעה מהד"ק סי' קל"ד יד יצחק ח"ג סי' רס"ח ירושת פליטה סי' ע' ומשפטי עוזאל ח"צ סי' ל"ו. ויש לעיין בכל הדברים ובהמת כזר רייתי לפרר בני ענינים כפי מה שירי יד ככה מגעת אבל בעוג"כ אין הפנאי מסכים וגם לר"ך לזה חזר מיוחד אלא שדבר אחד רייתי להעיר שבעת העלפון לפי שנעשה פה הוא אטומאטי וכשמניח הידיה אז נפסק הזרע על ידו ויש מקומות שמדליק שם נר קטן עלנקטרי (צנעטראלע) מרכז וגם כשמגביחו ועל כן לפענ"ד יש לו דין כזוי כחשמת צבית שג"כ הוא רק דוחק את הכפתור צרחה מקום מכור וכו' מכבד כמובן.

אב"ל לא כל הידות שזין כזה וכולל חלוי לפי הענין כי ודאי האיד שבהולב הוא בסכנה ח"ו ואפשר שיטען לקרוא הרופא עוד הפעם שלא יצא בפעם ראשון או לזרז או לקרוא רופא אחר או אמצולגס וכדומה ואם לא יחזיר הידיה אז יריב לו קשה לקבל קשר שנית כיודע שאם מניח העלפון לזמן כך אז (צנעטראלע) במרכז לפעמים מוציאים אותו (אויסשאלטען) מלשמש עד שיצקשו מהם לבחזיר או עכ"פ שיקח זמן ברב עד שיחזירוהו למקומו הנקרא (אייגשאלטען בלע"ז) אז ודאי מותר לבחזיר הידיה אבל אם בחולב יצא מכצית כגון לבכ"ח או לרופא וכדומה נראה דאסור לבחזיר כנלפענ"ד.

נתנו להם חכמים שיעור אלפים אמה שברי יד העכו"ם תקיפה וכל במקום סכנה ומפחדים מהם ולכן חזרין למקומן בכלי זיין אפי' יורח מאלפים עד מקום שיאלו משם, ולכן נמי לא כחצ בעטם משום שלא יכשילם שלא יכשילם לא הוב מחירין אלא בחור אלפים אמה אצל לבני בחירו למקומן ממש ואפי' יורח מאלפים משום פ"י ופחד מהעכו"ם כנלפענ"ד צרור בדברי הרמב"ם ז"ל ושפיר מיושבים דבריו הקדושים אלא דיש חילוק בכוונת לשונו שחזרין למקומן דפ"צ מיירי למקומן היינו בחור אלפים אמה שזכ מקומן שחקנו להם חכמים וצפ"צ פי' למקומן אפי' לצידם וכלח"מ נראה דלא נחית לזה, אבל בכ"מ וברד"צ פ"ו מהל' מלכים כחצו בפשיטות בעטם הרמב"ם משום שלא יהא מכשילן ע"ש ודברי הכנה"ג אין לי לעיין בו.

וראיתי בח"ס חו"מ סי' קל"ד בשאלה ע"ד רופא יהודי הקצוע לרפואה בשכר ונוסע על העגלה ביום ש"ק לפקח על נפשות חולי יהודים ועו"כ אם לר"ך למחות בידו כמו דאמרו חז"ל ציולות דלא שייך צב איבד וכו' שם הרבה לאיסור ולהיתר ודברי קדשו כחצ לאמר וז"ל דעכ"פ אסור לחזור למקומן אחר שעסק ברפואות של אותו הגוי דלא דמי להבולכים להאיל מן הגויים דחוזרים למקומן דבחירו סופם משום תחלתם שמה לא ילכו ויכיה סכנה לישראלים אבל הבא אפי' דאם לא ילך לעסוק ברפואות אפשר שיבא סכנה מ"מ אין לבחזיר משום תחלתם דהבא שגם הוא בסכנה אדרבא עיקר הסכנה הוא על עצמו ליכא למיחש שאם לא יתירו לו לחזור לא ילך פעם אחרת ז"א דבוא יחוש לעצמו משא"כ בהולכין להאיל מן הגויים שכולכים להלל אחרים בזה איבא למיחש וק"ל ע"כ.

והגר"א מפורש מדבריו הקדושים דלא דמי בהולך לרפואות רפואת הנפש בהולך להאיל מן הגויים, ואין לומר דאדרבא נראה דמדמה רופא בהולך לרפואות גוי ליואל לגי'ם אלא שצטעמם לא שוים, משום דבכא הוא ג"כ בסכנה, זה אינו כלום שברי הכא לרפואות עכו"ם ס"ל להח"ס דלא הוי יאל צרשות דדוקא משום חשיב"ם ישראל נחנה חורב לחלל שבת לרופא עצורו אבל לא צעזיל עכו"ם וצגמי אמרו דאומר לו אתם דלא מעטרי שבתא לא מחלליק עליכו, ומעיקר דינא היואל לרפואות כיון דלא מקרי צרשות אין לו אלא ד"א ככל היואל שלא צרשות אלא שח"ס המליא דמעטם אחר עכ"פ נקרא יואל צרשות כיון דמוכרח לרפואות משום איבה וחיישין לסי' שאם לא ירפאם ואנחנו גרים ציניהם ויאמרו שדמם יתיר לנו וא"כ עלה לן טעם חדש דרופא ישראל דמותר לרפואות עכו"ם הוא מעטם סכנה וכו' בכלל בהולך לגי'ם להאיל את ישראל דחוזרים למקומן דבחירו סופם משום תחלתן אלא כיון דבוא הרופא בכלל היואלים להאיל מן הגויים ה"ל לבחזיר לו לחזור למקומו כמו שבחזירו להם וע"ז המליא הח"ס דגם זה לא מחירין לו כיון דכאן לא חיישין משום מכשול לעתיד לזה דאם יריב סכנה הוא

סימן מ"ז

אי מותר לרופא להחזיר חידית שיחא מוכן לקרא לחולים אחרים

ובענין הרופא לאחר שהזמינו לו לחולה אי מותר להחזיר חידית לאחר גמר שיחתו שיכ"י מוכן עוד לאחר שיזמינו כנראה דפשיטא ליה לכת"ר דמותר לעלטנו ולהצביעו כשמללנן אללו ולכן מספקא ליה אי מותר להחזירו אבל לפענ"ד גם בראשונה אסור לו להצביע העלפון שברי ידוע דלאו כל הקוראים להרופא מסוכנים הם וכמה שאינם חולים מסוכנים קוראים ופעמים גם נמלא טעות בכלל ולא לו חשבו ואף שבמציאות שיכ"י ג"כ חולה מסוכן מ"מ לא שכיחא כלל וכדעת החוס' וא"כ נראה שאסור לו להצביע לפענ"ד העלפון אם לא שידע שיש לו פאליענט חולה מסוכן ואמר לו שיקראנו בזמן מיוחד אז אפשר דמותר להצביע וברשות קטב"ד אף שימלא מי שהוא אחר אפשר, אפשר דלא חלל שבת ואפשר דהוי בכלל ערוד במצוה ולא עשה ותלוי במחלוקת בגמ' שבת דמי שכי' לו שני חינוקות למול ול"ע.

אב"ר אם כבר הזמינו לו לחולה שיש בו סכנה כגון שערב באיסור ח"ו או שכי' לו עכ"ס אלל העלפון שהצביע חידית ואמר לו שהוא חשי"ס אסור להחזירו לפענ"ד דלגביה ליכא ביתר או דחויק של פ"ג כמוצן. ול"ע ברופא שיש לו מספר עלפון מיוחד רק לחולה מסוכנים הנקרא (עמוריר-דשענסי עלפון) אי כה"ג מותר להצביע בשבת ולהחזיר וגם שבת לפענ"ד צרור דאסור.

סימן מ"ח

נהג לוקח אשה לביח"ח אם יש להרש משום איסור יחוד, ומה יעשה בש"ק

וע"ד מ"ש באשכ שפקדק חבלי לידה צליק אם מותרת לנסוע לבית ילדות עם הנהג לצד אם לא שייך שבת איסור יחוד ואח"ל שצריך איש אחר לנסוע עמם מה יהיה הדין צליל ש"ק אי טוב שיעצרו על איסור יחוד או שאיש אחר יחלל שבת, והביאו משו"ת טוב טעם ודעת מהר"ק סי' קצ"ז במילדת שנוסעת צליל שצ"ק עם עגלון נכרי ליולדת והתיר לה משום דאשכ קרקע עולם הוא הגם שהוא עושה מעשה בנסיעתה מ"מ אונסה הוא ע"י פ"י להציל היולדת ובכ"ז כחז דאי איכא קטן יסע עמם אבל גדול אל יחלל שבת וא"כ איכא משם ראיח דלאישכ ליכא איסורא אבל צידון שהאיסור גם על הנהג שהוא יחודי ולדידן הוי אצורייכו דג"ע. ולאחר שקלא וטריא העלה שמוחלת לנסוע אחר יחודי בשבת אבל בחול צריך אחר עמו.

ואנ"י אומר חדאי נפשאי וכל כי בני מיילי מעלייתא ליתאמרי משמאי דודאי אין לך דבר עומד בפני פקוח נפש וכיון דאשכ שבת לידתה בכלל פ"ג הוא כמצוהר ש"ע מותרת לנסוע וכה דאמר דכלל אצורייכו

דג"ע ימות ואל יעצור מהכא עובדה דהעלה לבו טונא ואמר יורג ואל יעצור ימות ואל יספר עמה מאחורי בגדר כבר ת"י הרדב"ז ז"ל ח"א סי' ב' הביאו הפ"ת וי"ד סי' קל"ח וד"ת שם סי' ק"ד דהתם לא קאמר אלל שבת לו החולה מחמת העצירה אמרינן דימות ואל יעצור אלל בשלל שאל החולה מחמת העצירה שרי ככל חולה ואין זה בכלל יורג ואל יעצור ומכאן זה התיר לצעל לשמש לאשתו נדה כשהוא חולנית ואין לה מי שישמשנה וא"כ הכ"י כן הוא דלא חיישינן משום אצורייכו דג"ע כה"ג ואין לך דבר העומד בפני פ"ג וכלשון זה סיים הרדב"ז ז"ל שם, ורמח"י הדברים מגמ' סוטה כ"א ע"ב היכי דמי חסיד שועה כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואמר לאו אורח ארעא לאיסתכולי צה ולאילא והתם ע"כ מייירי ג"כ באופן כשאין שם אחרים שם אלל משום דסכנה הוא מצוה להצילה ככל סכנת נפשות שאין דבר עומד כנגדו.

שוב מלחתי בשו"ת בשמים ראש סי' קי"ח בדבר חולה ואשתו נדה שכתב כהרדב"ז והביא שם ג"כ ראיח מהא דאמרינן אהי חסיד שועה הרואה אשת חבירו טועה צברה ואינו מליק שהוא חושש שלא להסתכל וליגע באשה ערומה וכו' והנה וודאי דאפי' בא"א הדין כן ובגמ' כתיב סתם דקא טבעה איתתא בנהרא ולא קאמר א"א או פנויה אלל צבשמים ראש כתב הרואה אשת חבירו ביינו א"א ופשוט שכן הוא דעמס אחד להם כמוצן. ולכן ודאי דאין שום איסור על הנהג ח"ו ואדרבה עוסק במצוה הוא ושלוחי מצוה אינן נחוקין להציל נפשות בישראל מסכנות נפשות וכמ"ש כת"ר וכיון שכן פשוט נמי דבשבת אין מחירין לשלישי שיחלל שבת וכמ"ש גם כת"ר שבת דשכ ואל תעשה עדיף.

וְר"א צאתי אלל להעיר בראיות כת"ר שכתב דאפי' אי ניומא דאיסור יחוד הוי כמו אצורייכו, מ"מ יש לחלק דבעמס אצורייכו דג"ע וע"ז יש ממין העצירה כמו מחצק ומנשק שכן נהנה אלל איסור יחוד אין צעמס היחוד שום הנהג רק האיסור הוא שלא יבא לידי עצירה בגם שאסור על בן ע"י עם בן ג' שלא נתנו חכמים שיעור לדבריהם וכו' וכן הנהג עממו בגם שאין לו זכר של עממו אלל צו בזמן שהוא רואה את האשה בצריח אין מתעורר אללו שום מחשבה רעה ח"ו ועל כגון דא לא גזרו ע"כ נראה מדבריו דס"ל דאיסור יחוד אינו אלל גזירת חז"ל וז"ל דלאו דוקא כחז כן שברי לפי האמת איסור יחוד בא"א הוא דאורייתא ודרשו רז"ל מקרא כי יסיתך אחיך בן אמן או בןך או בתך או אשת חיקך או רעך אשר כנפשך בסחר לאמר וגו' לומר לך בן מתיידה עם אמו וכו' וצירושלמי אמן בסחר בתך בסחר מתיידה אדם עם אמו ודר עמה עם בתו ודר עמה אחרת ואין דר עמה וכו"כ הפוסקים ועיין ש"ע א"ע סי' כ"ב ובשו"ת הרשב"א סי' תקפ"ז ואלף קע"ז ואלף קפ"ז וקפ"ח. גם הא סברה שכתב דכיון שהאשכ צלער חבלי לידה והנהג רואה צלריח אין מתעורר אללו מחשבת פסול אם לדין לולי דברי כת"ר מדברי הש"ע וי"ד סי' קל"ח לא משמע כפי שכתבו שם סעי' פ"ו שאם הצעל חולה ואין לו מי

כשאין אנשים עוזרים וצדים וכמח פעמים מזינו רכ"ר לעומתה ורכ"י לענין שבת בגמ' פירושין ועוד וא"כ יש לזקק עכ"פ לסניף ומח עוב שחם יוכל לפתוח בחלון לרכ"ר אף שאינו מחליט סבבה זו אלא לסניף בעלמא. ועכ"פ לפענ"ד ברור דאין לחלל שבת בשביל זה.

אב"ר אם האשה מבקשת מבעלה שילך אחת לזכ"ח מפני שהיא מפחדת לעצמה שחל יצאו עליה חבלי לידה בדרך או מפני שהיא פחדנית ביותר ויש לחוש משום ספק פ"ג ודאי דמוחר לו ליסע אחת ולהלוותה לזכ"ח אפי' בשבת משום דשבת נדחה או הותרה אלא פ"ג לכל ענינים ועוד דא ידענא פה בצרוקלן ונשאלה שאלה כזו מאחי וראשי הרכ"ח ר' בן זיו הי"ו לבגדי"ק אדמו"ר מרן מקלויזענבורג שליט"א וכתיר לו ליסע אחת וכן לעוד כמה מחסידיו וכן ראיתי לידיו בגאון מוכר"מ פיינשטיין שליט"א בספרו ביקר אגרות משה שכתיר צוה ויש להחמיר בספק פ"ג ולהחיר כנ"ל.

הנהגה הארכת קצת מענין לענין מתוך אהבה הדוחקת את הבשר אלא שלא יכולתי לעיין שפיר בכל הענינים מחמת הטרדות בעוניה ע"כ ימחול גא לעיין בדברי אלו אם ימצא בהם טעם לשבח ואם לאו יודיענו וכשם שקבלתי שכר על הדישה כך אקבל על הפרישה והשי"ת שמו יעזרו לקדש ולטהר בקדושת שבת ובמי דגור ויכונו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולאסוקי שמענתא אליבא דהלכתא בס"ד וישלח דבריו וירפאני רפואות הנפש ורפואות הגוף בתוך שאר חולי ישראל עד כי יבא בר גפלי ולו יקתה עמים וירח דין ויתרומם קרן התורה ולומדיה ידיד נפשו האמתי המכבדו ומוקירו כערכו הרם ובהאבת נפש ממש כנפש.

משנה הקטן

ג"ב אציג כאן מה שנחקשתי כעת שכתב בפמ"ג או"ח סי' שכ"ט צא"ח סק"ד דמי שנגמר דינו למיתא צב"ד מפקחין עליו את הכל בשבת דאין מיתא צב"ד דוחה שבת וחיי שבת מפקחין וצביאור הלכה כתב עליו דלא נראה כלל דגבא קטולי הוא ולא עדיף מרועי צב"ד דק דקיי"ל דאין מעלין, ודציוו חמוכין מדברי היד רמח שמחלק בין רועי צב"ד דק דעצרו חדיר, לבא צמחורת וא"כ אין ראיתו ראוי, אבל בעיקר הדבר תמכני מגמ' מפורשת סנהדרין ע"כ הבא צמחורת בענין שאין לו דמים ונפלה עליו מפולח אין מפקחין עליו את הכל ופרש"י דגבא קטילא הוא משעת חסירה הכי דאין מפקחין וז"ל וצחודשי הארצתי קנא.

סימן מ"ט

ליתן לקטנים ספרים להביאן לביהכ"נ בשבת. חלוק בין קטן לקטן

אס"ח של פסח תש"כ

שאלה אמאי סמכו האנשים ליתן לבניהם הסידורים בשבת להביאם לביהכ"מ וכן שנותנים להם שאר דברים בשבת אי שפיר דמי לעשות כן ואי יש חילוק בין

שישמשנו זולת אשחז נדח מותרת לשמשו ואם האשה חולנית והיא נדח אסור לבעלה לשמשו וכתב בצ"י בטעם דאם הוא חולה ותש כחו לא חיישין שיצא לידי הרגל דבר אבל הוא חולנית וכו' וברא חיישין כיון שהוא בר הכי הוא וכתב"ד בתורה שכתב חולה כ"כ שלא יבא ראוי לשמשו ע"ש ונראה שאף שלא חיישין כשהוא חולה ומותרת לשמשו חיישין יותר כשהיא חולנית דלא לשמשו דחיישין כיון שהוא ברא יצא חקיף עליו ולא חייש שהוא חולנית וא"כ הכ"כ אף שהיא צעיר אבל הנכב הוא ברא ויש לחוש להרהורים וכ"ש דאין אפטרופוס לעריות. אבל לדינא דין ודאי נראה כמ"ש.

ובאתי רק לעורר מה שקל"ט בגמ' סנהדרין דף י"ט ע"כ צהאי מטעם דפלטו בן ליש עם מיכל בת שאול שאמר ר' יוחנן למח נקרא שמו פלטיאל שפלטו אל מן העצירה מה עשה נעץ חרב ציו לבינה אמר כל בעוסק בדבר זה ידקר בחרב ופריך וכתבין וילך אחר אישה שנעשה לה כאישה וכתבין הלך וכתב על מלוח דאזיל מיניה וכו' ולכאורח לפי דעת רבי יוחנן שפ"י פלטו אל מן העצירה ז"ל דפלטיאל היו חש לקדושי דוד וכו' ס"ל דמלוח ופרוטע דפתיח אפרוטע ועיין מהרש"א שם וא"כ האין התיחד עמה כל ימיו כיון שהיתה אשת דוד וא"כ אסור ציחוד מה"ח וז"ל ואי נימא דשאל אכסיה לזכ וכו' ככלל פ"ג דמוחר להתיחד כשלא בא מכה בעצירה כוח אחי שפיר ועיין חשו' הרכצ"א ח"א סי' י' מה שהאריך שם הרכב צוה וכתב דמיכל היתה אנוסה ששאל אנוסה וכ"כ עוד צחשו' אלק קפ"ז ולפי זה הי' לכאורח קנא ראוי נמי דצאונס שרי וז"ל.

והגבני חזר על הראשונות מה שהביא מחשו' הג' מהרש"ק צמילדת שאמר אי איכא קטן יסע עמה צליל שבת אבל לא גדול, ולא ידענא מה הועיל צחקתו ואפילו צגדול אחד נמי עוד לא חקן האיסור לשיעמו ולא מציעה לדעת הרמב"ם דאשה אסורה להתייחד אפי' עם אנשים הרכב עד שהיה אשחז של אחד מהם שם דאז אשחז משמחתו ודאי לא הועיל כלום אלא אפי' לדין דאשה מתייחדת עם שני אנשים כשרים ונאמר נמי דכו"ע נקראים כשרים לענין זה עד שלא שמענו או ראינו עליהם עניני פריצות אבל זה דוקא ציוס וצפיר אבל צלילה או צדרך או צדשה אפי' ציוס צעין ג' אנשים דשמא אחד יפנה וכשני יתייחד עמה וצאנשים פרוצים אפילו עשרה מהם אסורה להתייחד וגוי ודאי פרוץ הוא וקטן אחד מאי הועיל צחקתו וצדרך ואחא צוקר וגם צילה וגוף בספר אין לי לעיין צו טעם הדברים אלא ממח שהביא כח"ר וא"כ גם לדין נמי אולי היה חיישין משום יחוד אפי' צמקום סכנה לא סגי צחד אלא היו מצרכין עוד שנים שיבאו עכ"פ שלשה עם הנכב צלילה וצברי

המהרש"ק לע"פ ז"ל. (* עיין הוספה בסוף הספר עוד) אני חומר דאפשר עכשיו צצרכו צדרכים כל צלילה ישנם עוצרים וצצדים צמכות קענות וגדולות כידוע אפשר דכו' כעין רכ"ר לענין יחוד ולא דמי לצמיתים שלא נסעו צלילה וזה לפענ"ד דבר מסתבר דחוד לא רה רה שוב מצאנו בחו"ס שבת דף י"ג ע"ב ד"ה משה שפי' פלטי כן ליש ה' פתח לרה"ד שלא ה"י משום יחוד ולפי"ז א"ש ולהרשב"א צ"ע.

קטנים או אינו אלא גדולים אמרת הרי כבר מוזכרין בן אלא לא בא אלא להזכיר גדולים על שציתת הקטנים וזה ששנינו (שבת קכ"א) קטן שבה לכבוד אין שומעין לו מפני שציתתו עליך עכ"ל. והנראה מפורש דרש"י ג"כ פ"י דהאי משנה בשבת שזן עליה בגאון ז"ל ור"ל להוכיח דעת רש"י מטעם אחר הוא דאסור משום דאסור לספות בידים אינו בן אלא ס"ל דהוא מטעם הלאו המפורש משום שציתתו עליך זה כמו שפי' הרמב"ן ז"ל שהביאו בגאון וא"כ מדהביא דברי הרמב"ן ז"ל להקשות אפי' רש"י לע"ג שלא זכר מדברי רש"י שם צאיתו פסוק ממש שם ממש כדברי הרמב"ן ז"ל וא"כ ע"כ הכי נמי דפירושו בגמ' נמי כפירושו על התורה זה פשוט.

והא קושיא שהקשה בגאון ז"ל דלפי' אין לן מקום לחלק בין קטן לקטן מאחר שמפורש בחזרה בנך ובחך הקטנים איך נוהגים מכלל זה קטנים שאין בהן דעת שלימה לולי דברי הגאון נלפע"ד דהחילוק הוא מוכרח ממעשה רב מגמ' יצמות (דף קי"ד) ברבב בר בר חנא אירכסו ליה מפתחות של בית המדרש דרשות הרבים בשבת דבר עליה וטלייתא ליטילי בהם דאי משכחו לכו מייחתי לכו והנראה מפורש דרבה דב"ה עשה מעשה להביא לו מפתחות והביאו רש"י שבת הכ"ל ד"ה שמעת מינה. ואי נימא דמהאי לאו דאחך ובנך נכלל בכל אופן אפי' כשעושה שלא לדעת אצ"כ חקשי לרי' יוחנן האידך אמר לי' לרבה דב"ה לקחת חינוך הא עובר אלאו של שציתת (ואין לומר דאמר לי' ליקח קטן של איש אחר שאינו אצ"כ כמוכן) אע"כ דמוכרח לחלק בין קטן לקטן דדוקא כשעושה מלאכה לדעת אצ"כ ולדעתנו ובראוננו אז שציתתו עלינו אצל כשעושה על דעת עצמו אז אין שציתתו עלינו אלא כשהגיע לחינוך מטעם חינוך והוא גדר אחר וכמ"ש החוס' שם דר"ה ש"מ וחס' דומים ממש לעבד ואמח דחס' נמי מה ששציתתם עלינו הוא רק מה שעושים בשבילנו או שניתח לן והוא בראוננו אצל כשעושים לעצמן אין שציתתו עלינו ופשוט והכ"נ בקטן ובאמח הכי נראה להדיא מלשון הרמב"ן ז"ל נמי שהביא שם הגאון בעלמו וז"ל הזכירם הכחוב שלא יעשו צנים הקטנים מלאכה לדעתנו ובראוננו עכ"ל הרי שדייק הרמב"ן ז"ל דהבזכרה והלאו ליכא אלא כשעושים המלאכה לדעתנו ובראוננו אצל בלאו הכי אינו עובר עליו וכיון דקטן שאין בו דעת להבין דעתנו וראוננו ועושה לדעת עצמו ככה"ג לא הזכיר הכחוב עלינו וא"כ מדברי הרמב"ן שבהי' בגאון ראוי' לדבריו לפענ"ד מפורש היפך דבריו ז"ל.

וזה ג"כ פרש"י שם וז"ל על דעת אצ"כ בקטן שידע להבחין שהבכו זה נוח לאצ"כ ועשה בשבילו ע"כ ופירושו פשוט דכוונתו בזה לומר דמאחר שהקטן כבר הוא בר דעת להבין שהבכו זה נוח לאצ"כ וא"כ עושה בשבילו ולכן בקטן כזה כבר שציתתו עליך שלא להניחו אצל קטן שאין בו דעת להבין ועושה א"כ עושה רק לעצמו וקטן שעושה מלאכה לעצמו אין שציתתו עליך וכמו בעבד ואמח אלא מטעם

קטן לקטן ועד כמה הוא השיעור. ונראה דגרסין בגמ' שבת קכ"א נכרי שבה לכבוד אין אומרים לו כזה ואל תכבד אצל קטן שבה לכבוד אין שומעין לו מפני שציתתו עליהם ודייק בגמ' ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מלווין עליו להפרישו ומשני בקטן העושה על דעת אצ"כ ועיין רש"י שם קטן עושה ע"ד אצ"כ ויצמות פ"ה דף קי"א וכתבו המפרשים הביאם הב"י סי' שמ"ג לחלק בין קטן שיש בו דעת להבחין שנוח לאצ"כ בכך שאסור אצל קטן שאין בו דעת להבחין אין מלווה עליו ואין שציתתו עליו ועיין או"ח סי' של"ד עי' כ"ה וסי' שמ"ג וסי' ש"ד ובאחרונים שם.

וראיתי בספר משכנות יעקב או"ח סי' קי"ה הביא שאלה בקטן העושה מלאכה בשבת אם אצ"כ חייב להפרישו מדאורייתא או מדרבנן והביא משנה דפ' כל כתבי שבת דף קכ"א נכרי שבה לכבוד אין אומרים לו כזה ואל תכבד אצל קטן שבה לכבוד אין שומעין לו מפני שציתתו עליהם ודייק בגמ' ש"מ קטן אוכל נבילות ב"ד מלווין להפרישו ומשני בקטן העושה על דעת אצ"כ ע"כ וכתב בגאון ז"ל ומדברי רש"י שם גבי קטן עושה ע"ד אצ"כ משמע דטעמא דאסור בקטן משום דהוא כמלווה וכן פרש"י ביצמות פ"ה דף קי"א שהחינוך אופס באצ"כ וכו' וכללו מלווה לעשות משמע שדעתו ז"ל דהוי כמו בשאר איסורין דאמרינן דלא ליספי ליה בידים ולכן חילקו קלה פוסקים בין קטן שיש בו דעת להבחין שנוח לאצ"כ בכך או לא עיין בב"י שבהריך בזה.

ורענ"ד הדבר לריד עיון גדול דמה לורך בזה לדין דלא ליספי לכו וכו' הנוכח בכל איסורין הא מקרא מלא דבר הכחוב לא חטא כל מלאכה אחת ובנך ובחך וכו' וע"כ צנוו וצנוו הקטנים גדולים בן מוזכרין בפני עצמן ואין מלווה על האצ"כ אפי' בקטנים ומלווה שציתתו על האצ"כ כמו שציתת עבדים וצמח וכו' ומלאחי הדבר מפורש להרמב"ן ז"ל צפי' על החורה פסוק זה וז"ל ובנך ובחך הקטנים הזכירם הכחוב שלא יעשו צנים הקטנים מלאכה לדעתנו ובראוננו עכ"ל והוא מצוה כמ"ש וסיים עכ"פ הרי מצוה מדבריו דקטן העושה ע"ד אצ"כ איכא לאו מפורש ולא משום דהוי כספי ליה בידים ולפי' ודאי אין לחלק בין קטן לקטן מאחר שמפורש בקרא בנך ובחך הקטנים איך נוהגים מכלל זה קטנים שאין בהם דעת שלימה וקרא סתמא אסור בכל קטן ולפי דברי הגאון ז"ל ליכא שום היחור בשום קטן וכל מי שעושה בן עובר אלאו מפורש בחזרה.

אמנם לענ"ד לאחר בקשה אלק מחילות מכ"ג ז"ל כל דבריו הם ככאן שלא בדקדוק ולע"ג ודברי רבינו מאה"ג רש"י ז"ל והפוסקים דאזלו בשיטתם נכונים הם ואפשר שיחתי ומקודם אני חמה אבאי גאון ז"ל דאישתמיטתיה מיינה דברי רש"י על החורה בפסוק אחת ובנך ובחך שפירש"י ז"ל וז"ל אחת ובנך ובחך אלו

עושה מלאכה בשבת לעצמו כישראל בחוש"מ פי' דהיינו דבר האבד עד ואמה החושבין עושין מלאכה בשבת לעצמן כישראל בחול וכו' וע"כ לא פליגי ר"י ור"ש אלא בגר וחושב אצל בעצד ואמה החושבין פי' שקיבלו עליהם שלא לעבוד עבדים בלכוד כ"ע מודו דעושין מלאכה לעצמן בשבת כישראל בחול וכו' בשבת ואמה שגם עבדים עובדים שאינם מאוויין על שביחםם בעושים לאורך עצמן ע"כ.

וב"ל זה נעלמה מיני' מהגאון ז"ל ולכן נלפס"ד מה שפולה להלכה דקטן שאין בו דעה שפועל לדעת אציו מותר לו ליתן סדור אף שיועץ שישאלנו למקום שהוא רוצה ליתן כגון לביכ"כ וכדומה אצל בקטן שפועל לדעת אציו ודאי אסור לעשות שהרי כאן כבר באנו לאיסור של שביחם ואף במקום שאין שם רבי"ר אלא כרמליה וליכא אלא איסור דרבנן וידוע דדברי הרשב"א דבאיסור דרבנן ספינן ל"י בידים מ"מ כבר חלקו עליו כמה, ועוד הרי הר"ן פ' כל כהני כהן להדיא דאף להרשב"א ספינן ליה רק לזרבו אצל לא לזרבינו ואדרבה מחיין בידים ע"ש אצל אס עושה לעצמו כגון שריף ליה סידור או חומש להחפלו והוא נועל אותו לעצמו אין לריף למחות בידו וכשהיה כבר הסידור בביה"כ מותר גם אציו להחפלו בו כיון דבציאו לדעת עצמו שהוא לריף לו וכן כל כיוצא בזה.

ש"ב ראיתי להגאון רע"א בחשבה סי' ט"ז שנשאלה לו שאלה אס מותר לעטלל ספרים לביכ"מ ע"י חינוך פחות מכן ט' ור"ל השואל לסמוך אהא דרשב"א דאיסור דרבנן ספינן ליה בידים ועוד דהוכי מלכו והשיב דאין לעשות כן לזרבינו וסיים ולדעתי יש תקנה ליתן להחינוך חומש וסידור שיטא לביכ"כ לאורך עצמו להחפלו ולשמוע קריאת החורה וממילא יתעורר הגדול עמו להחפלו יחד עכ"ל. וב"ה שכוונתי לדעת הגאון ז"ל וכנראה שפ"ז סמכו עכשיו שנותנים הסידורים לזניבים כיון שהם ג"כ מתפללים מהם הוי כללואר עצמו אלא שריף לדהיה שצאמת הילדים יחפלו בהם ממש כמוכן. **ועיין שו"ת ארץ צבי סי' ע"ה.**

סימן נ'

יעלה ויבא בע"ש ובמוצש"ק ותוספתו

ה' תמוז התש"כ בדוקלין נ"י יצ"א.

דוב שלומים מגבתי מדומים לידיד נפשי הרבני החסיד ת"ח נר"ג וכו' ר' יעקב קרויז נ"י לנצח. **אחרונה"ל** קבלתי מכתבו, ומה דקשה ליה בדברי המג"א אר"ח סי' ח"י"ע לענין שבת וראש חדש שהביא דעת הש"ל"ה הקדוש ששבת שיש מלכו במוספתה מחיר רב ויעלה ויבא וסיים שם ואם חל ר"ח ב"ש ונמשכה סעודה שבת עד הלילה מחיר של ר"ח ולא של שבת כיון דצאמת עתה הוא ר"ח ע"כ וקשה ליה לכמ"ע דהני מילי סתרי' נינהו דמאחר דס"ל דמוספת שבת משויי ליה לשבת לענין רבא משום דהוכי מלכו בע"ש א"כ כשהל ב"ש נמי הרי אכתי שבת היא מכה מלכות מוספת שבת ואמאי

חינוך והוא ג"כ יש לו זמנים מתי ואימתי כמוכן. ועיין בספרי משנה הלכות למסכת חזיר סי' ט"ז ועוד עיין בחשבה (כו) חלק זה מה שכתבתי בזה.

וראיתי באו"ז הגדול הלכות ע"ש סי' ל"ו שכתב וז"ל אצל קטן שבת לכבוד און שומעין לו מפני ששביחם עליוהם כלומר מוחין בידם ומוקמינן בגמ' בקטן שפועל לדעת אציו פי' קטן היודע להבחין שכדאי זה נוח לאציו ועושה בשבילו אצל קטן שפועל לדעת עצמו אין אנו חייבין למחות בידו ונראה צעיתי דהכי הלכתא דמעשה רב דאמרין צ"י חרש (דף ק"ג ע"ב) רב יצחק בר ציסני אירכסי ליה מפחחות דבי מדרשא בר"ה אחא לקמיה דרב פדת א"ל זיל דבר עלי וטליא וליטעילי החס דאי משכחו להו מייחתי להו אלמא קסבר קטן אוכל נבלות אין צ"ד מאוויין להפרישו ושקלינן וטרינן אליבא דמשיית טובא ש"מ דמסכת ר' לן דהילכתא כותיה וכו"כ הרמב"ם ז"ל פ"י"ב ה"ו קטן שבת לכבוד און שומעין לו והוא שפועל על דעת אציו אצל מדעת עצמו אין צ"ד מאוויין עליו להפרישו עכ"ל ע"ש ושמתחי כעל כל הון שמאלתי להדיא כמו שכתבתי בס"ד לגאון ראשון זה דעת רש"י ז"ל ופשוט.

ומעתה אזלה לה נמי מה שכתב הגאון משכנות יעקב וז"ל מבורר שכלל איסור שיש בכל האיסורים שלא להאכילו בידים יש בזה עוד איסור מפורש צ"ע מלאו דלא חשבה כל מלאכה וכו' וקצת צ"א מחלוקין מאד בדורנו בנתינת חפץ לחינוך לעטלל ולהביא מצ"ה מצלי שום על לב שיש בזה איסור דאורייתא ואף בכרמליה עכ"פ איסורא איכא ע"כ ע"ש אצל לפי מה שכתבתי אין להחרעם על אחינו בני ישראל דיש לחלק בין קטן לקטן אצל ודאי קטן שיועץ למי עושה הנדק עם הגאון ז"ל דאז כבר עושה לדעתנו אצל אס עושה מעצמו לית לן בה וכנ"ל.

עוד כתב הגאון ז"ל לאחר שהביא דברי הרמב"ן ז"ל רק צ"י עבדך ואמתך כתב שם דקאי על עבדים שאלו ועבדו שהייבין בכל מלכות כנשים והן מוחרבין בעצמן ג"כ רק שהזכירה החורה על האדון ג"כ מפני שהוא ברשות אצל צ"י וינפש בן עמיתך כתב דקאי אגר חושב ערל ומחרבין עליו שלא יעשה מלאכה לרצונו כקטנים ובהמה והוא בעצמו אין עליו זאת המלצה ועושה מלאכה לעצמו בשבת ע"כ ע"ש וגם בזה פרש"י ז"ל בדברי הרמב"ן ז"ל ע"ש צ"י משפטים פ' כ"ג פסוק י"ב וצאמת און זה פירושם אלא הכי מפורש במכילתא ע"ש. ובאו"ז הנ"ל כתב נכרי שבת לכבוד און אומרים וכו' פרש"י און אומרים לו כבר רבנן גזור על אמירה לעבדים משום שבות לא חכמה און לריף למחות בידו אלא יניחנו ויכבד מפני שאין שביחםם של עבדים עליהם דישראל אינן מוחרבין על שביחםם עבדים שאינן עבדים עכ"ל משמע אצל על שביחםם עבדים מוחרבין כדכתיב למען ינוח עבדך ואמתך והיינו דוקא כשעושים מלאכה לאורך ישראל אדונייהם מוחרבין על שביחםם אצל כשעושים מלאכה לאורך עצמן אינם מוחרבין על שביחםם כההיא דכריתות פ' ד' מחוסרי כפרה (דף ט' ע"א) דת"ר ר' יוסי אומר גר חושב

אינו מחיר של שנה אלא של ר"ח וכו' סיפא סתירה לרישא ע"כ.

הנה המג"ח קצר כאן בהסתלקו מדברי השל"ח חכ גרמא לו אי בצנח ח"ל השל"ח צאחר האותיות אות קו"ף דיני צהמ"ז צהג"ה ד"כ אמר לי מורי מהר"ש ז"ל מלוצלין דכך הם פסקן של דברים מי שמשכב סעודתו של שנה לתוך הלילה יזכיר ראה צרכת המזון מפני שמאכל לבוסוף אשבת ואף אם היה ר"ח צצצת ואין צבוספתו מאכל אפי"ה מאחר שמוסיף אשבת וכל זמן שהוא שבת אז הוא ר"ח ע"כ הוא יזכיר של ר"ח ג"כ אבל ר"ח שחל בצמאע השבוע וגמאכב סעודתו לתוך הלילה לא יזכיר ר"ח מאחר שאין עתה ר"ח ואין צבוספתו שום מאכל וכשחל ר"ח ציום א' וגמאכב סעודתו צמו"ש אז לא יזכיר ראה אלא אומר יעלה ויצא מאחר דצאמת עתה ר"ח ושבת צבר הלך לו אלא שהוא בוסוף מדעתו לא נכון לעשות העיקר עפל וכעפל עיקר ואין לומר יאמר ראה וגם יעלה ויצא ח"א לעשות כן דהא הכך סתרי אכדדי דאם יאמר ראה משוי לשבת וצמה שיאמר יעלה ויצא משוי ליה ליום א' ודו"ק ע"כ.

והדברים מצוהרים דס"ל לרצונו השל"ח ז"ל דאף דהכי דלא הוי תרתי דסתרי אוליגן צחר בוספכ כגון צר"ח שחל צצצת כיון דמוסיף על השבת מוסיף נמי על צר"ח דאם לא יזכיר אלא ראה ולא יזכיר יעלה ויצא ג"כ יראה סתירה דלענין ראה משוי ל' שבת ולענין ר"ח משוי ליה יום ו' ולכן אומר ראה ויעלה ויצא אבל כשחל ר"ח צמו"ש אי נקבל התוספת ונאמר שעדיין שבת היא ח"כ לאו ר"ח הוא דר"ח הוא רק ציום א' ואם נאמר שכבר לילה הוא ועצר השבת והוי יום ראשון ח"כ הא"ך יאמר ראה ולכן ס"ל להשל"ח דאף דהוספה הוי מאכל צצצת מ"מ היכי דהוי תרתי דסתרי מוקמינן אעיקר דינא ולא אחוספת וכיון דהשבת מעיקר דינא צבר הלכה לה אלא שהוא בוסוף מדעתו והר"ח צבר צא מעיקר דינא לא נכון לצטל העיקר צצציל בעפל ויפכ כח של ר"ח שהוא עכשיו מאד עיקר דין מתוספת שבת שהיא בוסוף מדעתו וזה כוונתו צאמרו לא נכון לעשות העיקר עפל והעפל עיקר וגם שיאמר תרתי וכו' ח"א משום דהוי תרתי דסתרי וזה ג"כ כוונת המחל"ח שם ודו"ק.

ולפי דעת השל"ח נמלא לצאורכ דבר חדש נמי אם חל ר"ח ע"ש ועשה קידוש צע"ש צצוד יום צזמן התוספת שבת אומר רק יעלה ויצא ולא ראה דהרי הכא נמי הוי תרתי דסתרי ע"ש הוא ר"ח ואכתי הוא ר"ח מעיקר דינא וכתום רק מדעתו הוא לשיטתו ז"ל וא"כ לא נכון לעשות מהעיקר עפל והעפל עיקר וזה דבר חדש לפי זה ועיין ש"ע סי' קפ"ח.

אבל המג"ח פליג צזה על השל"ח ז"ל ועיין חשו' רש"ל סי' ס"ח לענין שמ"ע שאסור לקדש קודם הלילה משום דהוי תרתי דסתרי והכו"ז חו"ח סי' תרס"ח האריך להשיג עליו אבל כדגול מרצנכ הסכים עם הרש"ל ועיין יו"ד סי' קצ"ו צהג"ה וצש"ך שם וצתום' כתוצות מ"ז ד"כ דמסר ופסחים ז"ע ד"כ עד וצרכות כ"ז צ' איצטיל לבו אומר

קדושכ וכו' אומר הצדלכ וכו' מכלל דלשאר דברים דלא שייך שבת לאו לילה הוא ועיין ציאור כג"ח שם ס"ק ו'.

יידוע מחלוקת הרמב"ם ושאר הראשונים ז"ל אי תוספת שבת הוי דאורייתא ודעת הרמב"ם דאין תוספת שבת מדאורייתא וחלקו עליו הראשונים ז"ל וצש"ע סי' רס"א פסק דהוי מ"ע דאורייתא. וכן כתב הר"ן דהוי מ"ע דאורייתא ודעת המג"ח צס"י רס"א ח"ל דהוי מ"ע דאורייתא ואי ניימא דדעת השל"ח כדעת הרמב"ם דאין תוספת שבת מדאורייתא ח"כ הוי אחי שפיר מחלקותם ולשיטתינו אזלי ואף שכתב השל"ח דתוספת הוי מאכל י"ל דלא הוי אלא מ"ע דרצנן. עוד יש לומר נ"מ צין תוספת שבת לפני השבת וצין תוספת שבת למו"ש וכבר חלקו הפוסקים דצש"ע התוספת שבת חמורכ ממול"ש ולפ"י יש לומר דדעת השל"ח דוקא למו"ש אבל לא ע"ש ומיושצ מה שכתבתי לעיל וכן כי לא דקדקתי צזה כל לרבו מפני העדרות.

ודעת הש"ע דגם צפורים וחטוכה דיין כן וצעט"ז הביא שגם דעת הרמ"א צחשו' דה"ה פורים אבל דעת השל"ח דדוקא צצצת דיין כן משום דמאכל צתוספת ומשמע דס"ל דתוספת הוי דאורייתא ודלא כמ"ש לעיל ז"ע. והע"ז כתב שיאמר תרתי וכו' חייש לתרתי דסתרי ועיין אשל אצרכם לענין שמתלק צין חטוכה לר"ח אבל צא"ר הביא כל השיטות וכתב דמ"מ נראה דאין לשנות מנהגו שהעיד צשם מהר"ל וצש"ע דגם צר"ח וצחטוכה ופורים אם נמשכו סעודתיהו עד הלילה מחיר ע"ש וכ"כ בלבוש.

ולענין הלכה צמו"ש נחלקו צו האחרונים דעת הע"ז לצזכיר ראה ויעלה ויצא והא"ר הסכים לדעת השל"ח לצזכיר ר"ח ולא של שבת ודעת הצ"ח לבייך לצזכיר שבת ולא ר"ח ודעת המג"ח דאם לא אכל פת צלילה מחיר של שבת ואם אכל יזכיר ר"ח ולא של שבת וצש"ע התניא וצס' דרך סעודה למכר"ס פאפראש וכן נראה צח"א כלל קי"ח וצסידור ד"ח שטוב לאכול כזית פת צלילה ולצזכיר שבת ור"ח ולא כמג"ח אבל הב"ק מן צעל דצרי חייש ז"ל ה' מונע עמנו שלא לאכול אז צלילה וכן נראה דעת ח"א וכן כתב צש"ח שו"מ מהד"ג ח"א וכ"כ צקש"ע ודעתם נראה דאפי' אכל לא יזכיר רק של שבת ועיין ליקוטי מהר"ח.

והנני בזה החותם מאהבה וידידות יתן ד' ויזכה ללמוד לשמה ולעסוק בצרכי צבור באמונה מתוך נחת והרחבת הדעת.

המכבדו בברכת התורה ללומדיה כנפש.

משנה הקטן

סימן נ"א

חקירת הערים לקח"ה, וישוב פתירת הרמב"ם בזה.
פעם לדרישה וחקירה בערים וזממים, קרש החדש
אי צריך עדות שאתה יכול להזימה

הרמב"ם צפ"ח מה' קכ"ח ה"ז כתב מלת עשכ מכ"ח על צי"ד שיתשבו וידעו אם יראה הירח או לא

יראה ושירשו את העדים עד שיקדשו את החדש וישלחו ויודיעו שאר העם וכו' וצפ"כ כ"ג מה' קכ"ח כתב דין תורה שאין מדקדקין בעדות החדש שאפילו קדשו את החדש על פי עדים ומאלו זוממין בעדות זו כרי זה מקודש לפיכך היו בראשונה מקבלין עדות החדש מכל אדם מישראל שכל ישראל בחזקת כשרות עד שיועד לך שזה פסול משקלנו בצייתוסים וכיו שוכרין אנשים להעיד שראו וחס לא ראו התקינו שלא יקבלו צי"ד עדות החדש אלא מעדים שמכירין צ"ד אותם שחס כשרים ושיכיו דורשין וחוקרין בעדות ע"כ. ותמה בלח"מ שם דדברי הרמב"ם סותרים דצפ"א כתב שכן התורה מלוא עשה שירשו העדים וצפ"כ כתב דזה רק מתקנת חכמים נאחר שקלנו בצייתוסים והניחו צל"ע.

ולבאורה עלה דעמתי לישב בדרך פשוט ובדיוק לשון הרמב"ם דצפ"א מיירי הרמב"ם בדרישת דבר הגדת העדות שצריך לדרוש מה"ת אם הדבר עדות שחס אומרים הוא אמת אצל אלו דורשין בגוף העדים אם הם כשרים להעיד דכל ישראל בחזקת כשרות הם ובודאי גם הם אנשים כשרים הם אצל צפ"כ לא מיירי הרמב"ם מדרישת דבר הגדת הענין אם הם אומרים אמת או לא דזה כבר כתב צפ"א רק מיירי דדרישת וחקירה גוף העדים אם הם אנשים כשרים להעיד בכלל כיון דתחקלל החזקת כשרות ע"י בצייתוסים ולכן תקנו שירשו ויחקרו בעדות גופיה וא"כ תרי מילי נינהו דצפ"א מיירי דדרישת הענין והוא מה"ת וצפ"כ דקדק לכתוב ושיכיו דורשין וחוקרין בעדות וכתב בעדות כלומר בגוף העדות אם הם כשרים ולא כתב כאן את העדים אלא בעדות והיינו כמ"ש שירשו בעלם אם הם כשרים והכן.

עוד נלפענ"ד לומר בדרך אחר בעצמי ומתחלה עוד נדקדק דקדוק בגי' דצפ"א כתב הרמב"ם מ"ע מה"ת וכו' שירשו העדים ולא כתב ויחקרו וצפ"כ כתב שיבא דורשין וחוקרין ולמה שינה זהו ונלפענ"ד לחקור בעצמם דרישת וחקירה בעדים בכלל מה עטם הוא אי משום דבעינן לעמוד על האמת וע"י דרישת וחקירה נבוא אל האמת או הוא מטעם אחר יריב מאיזה טעם שיביא וגזירת הכתוב הוא כך דמביכיו תיתי נספק בלמירת העדות שמה שער העדו כיון שחס בחזקת כשרות גם אי נימא דהוא כדי להעמיד על האמת אי תרומיכו מהאי טעמא נינהו או דנימא דחקירה ודרישת כל אחד בפני עצמו טעם מיוחד לו, והנה בסנהדרין דף מ' ע"א מה בין חקירות לבדיקות חקירות אחד אומר אינו יודע ואפילו שנים אומרים אין לנו יודעין עדותן בטלה בדיקות אחד אומר אינו יודע ואפילו שנים אומרים אין לנו יודעין עדותן קיימת ופריך מכדי אידי ואידי דאורייתא הוא מ"ש חקירות ומ"ש בדיקות א"ל הכי השתא בחקירות אמר אחד אינו יודע עדותן בטילה דכוכ לה עדות שאין אמת יכול להזימה בדיקות אמר אחד מכן אינו יודע עדותן קיימת עדות שאתה יכול להזימה הוא ע"כ.

והנראה מכאן בעליל דכטעם שהצריכה התורה חקירות בעדות הוא כדי שיביא עדות שאתה יכול

להזימה ובבדיקות כן כדי שימלא דבריהם מכוונים וי"ל דבחקירות אין להם שום טעם כדי להעמיד על האמת אלא דכאז גזירת הכתוב משום עדות שאין אמת יכול להזימה ובדיקות הוא מטעם שיוכל לעמוד על האמת ומעשה נראה מה עטם למה לנו התורה בדרישת העדות אי כטעם בחקירת העדות או בבדיקת העדות ורמתי צח"י שלבי יצמות בד"כ ר"ע ור"ע וז"ל וא"ת לדידכו אמאי לא בעי דרישת וחקירה דאיזה יום ודאיזה שנה ותיקן הקדוש דדרישת וחקירה דאיזה יום אינו נשכח לעמוד על צירור העדות שברי מהני העדות שראו המעשה ולא אינעריך דדרישת וחקירה אלא כדי שיבואו העדים לידי הזמה ע"כ וכנראה לכאורה מדברי החסם דדרישת וחקירה תרומיכו הם רק מטעם הזמה כדי שיוכל לקיים בהם כאשר זמם ולא כדי שיעמוד על צירור העדות. אצל מדברי הגמ' בסנהדרין בגי' נראה דדרישת הוא מטעם כדי לעמוד על צירור הדבר.

איברא דלכאורה גם דברי החס"י יש לישב דס"ל דטעם דרישת היא בבדיקה ולא בחקירה שכתבו שם בחס"י בגי' וז"ל אצל בעדות אשה כי נמי בעינן דרישת וחקירה כמו צדיני נפשות היינו מגוף העדות לבוא לידי האמת כמו כליו שחורים וכו' ע"ש (ולכאורה דבריהם אינם מוציאים קל"ה) וי"ל. והנה החס"י מכות דף ז' ע"א ד"ב מעידין הקשו בכן גרשה וכן חלוצה כיון דחס כוזמו אינו נעשין בן גרשה וכן חלוצה א"כ גם בשלל יחזמו איך יעשה על פיהם בן גרשה דבכי הוא האמת ואמאי הא היו ליה עדות שאי אמת יכול להזימה ואין זה עדות ותיירלו צ"י תירולים ובתירון צ"י כתבו וז"ל ועי"ל דגבי עדות דבן גרשה וחלוצה לא חיישינן כלל באתה יכול להזימה דמביכא נפקא לן דבעינן עדות שאתה יכול להזימה מכאשר זמם והא מוכח בגמ' דכאשר זמם לא נכתב לגבי עדות דבן גרשה ולא קאי כלל עליה בשום דבר שבעולם וכו' ע"ש.

(הגה) : ואגב נראה לי לנאר צ"ד דברי החס"י שם שנתקשו בהם כל המפורשים צמה שכתבו איך יעשה על פיהם בן גרשה דבכי הוא האמת דבכי תיבות דבכי הוא האמת אין לו פירוש כלל ועיין שם במהר"ם מלוצלין וגם בערוך לנר תמה דמנ"ל לכתום להוכיח בן דבכי הוא האמת והביאו רא"י לדבריו מכתובות כ"ג וקידושין ס"ו ומנ"י שם ופירושה לפע"ד שם דחוק ונלפענ"ד דכוונת החס"י ז"ל היא דס"ל כהצ"י בגי' דעיקר הטעם דבעי עדות שאתה יכול להזימו הוא כדי לקיים בהם כאשר זמם אצל לענין האמת העדים ודאי כיון דבעידו אכן מאמינין להם דודאי קושטא קאמרו וכמו שאמרו הכי הוא וכו"ה האמת אלא דאעפ"כ כיכי דבעי עשאל"ה לא דינן על פיהם אי היו שאל"ה ומעשה מה נמללו דברי החס"י שכי איך יעשה על פיהם בן גרשה דבכי הוא האמת כלומר דודאי האמת הוא בן כמו שאמרו שהוא בן גרשה כיון דתרי עדות מסהדי עלי' ובודאי דבריהם אמיתים הם דאין מעמידים אותם בחזקת כשרות ועפ"י שנים עדים אמר תורה אצל אעפ"כ קשה לבו לכתום ז"ל דאפכ"כ לא יעשה צ"ג כיון דכיו עדות

נקבלם לכן כתב דמ"ע מכ"ח שידרוש אותם שמה ימלאו שקרנים ולא הזכיר כלל מחקירת העדים דודאי חקירה לא צריכא דהא מטעם הזמנה וצדקות קב"ח לא צריכא דין הזמנה וממילא לא כתב כלל מדין חקירת העדים אלא דבצי דרישת העדים כדי לעמוד על צירור העדות וכ"ז שהוא מדין תורה וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל מ"ע מה"ח וכל הספק הוא מדין תורה אבל צ"כ מיירי מכת חקנת חכמים כתב דהם חקנו גם חקירה שפ"ז יתודע יותר באמת ולכן כתב שם מחקנת חכמים שידרוש ויחקרו ויטונו עיקר על החקירה שביא מחקנת חכמים מה שלא הביא בדיון הנ"ל דמלאורייתא דדרישה בני וכנ"ל וכן לפע"ד נכון צ"כ.

ובזה נראה לי נמי לישב קושיא עומת מה שהקשה בצ"ח בדרך טעם בשו"ת פט"ח צה"י לשבועות אמתני דע"ה מחללין את השבת לילך להעיד צ"כ הגדול שראו את החדש והקשה דהא הוי ליה עדות שאיל"ה למח דקיי"ל כאצ"י דעד זומם למפרע הוא נפסל וצאחו עדות כ"ע מודים וא"כ כשיזמו העדים כללו פסולים הם למפרע עוד משעת שחילל את השבת ופסולין היו בשעת הגדת צ"כ ולא הוי עליהן תורת עדות כלל וכוה ליה עדות שאיל"ה פ"ש ולפי מה שכתבתי צ"כ לא קשה מידי דהרי צק"ח באמת לא מחיק מה דלא הוי עדות שאיל"ה דכל עדות קב"ח הוי עשאיל"ה וכנ"ל. ועיין נז"י מהד"ק אה"ע סי' מ"ו שבי"ב סברא כזו צעדי מיתח אף אם חמו, מה ועשייתם כאשר זמם שייך צו דמה צבי לחייב לא עונש ממון ולא עונש גוף ולא צבי עדות שאתח יכול להזימה פ"ש.

וב"י זה כתבתי אליבא דתו' צ' בתוס' מכות הנ"ל אבל בתוס' כתובות כ"א פ"ג ד"ה הנה לעב"ה כתבו להדיא דעב"ה צבי נמי עדות שאתח יכול להזימה פ"ש מ"מ לדעת הרמב"ם ז"ל דלא צבי וכמו שכתבתי לעיל שוב ראיתי בקול אריה סימן ק"ו שפילפל בדברי הרמב"ם הנ"ל והקשה שם אדברי תוס' כתובות הנ"ל וקל"ה נגעתי בסברת הגאון ז"ל. וד' יאיר עיני. *

סימן נ"ב

אי בעי עדות שא"ל במקום שא"א תוס' מכות ב'.
ישוב ב' לפתירת הרמב"ם בקה"ח הנ"ל

ודע דבעיקר סברת התוס' ז"ל בחירון צ' מכות הנ"ל לכא"י ז"ע ממנ"י צ"ק דף פ"ח אלא מעתה לר' יבואה זממו עבד לא יכרונו דכתיב ועשייתם לו כאשר זמם לעשות לאחיו ועבד לאו אחיו הוא וכתבו התוס' שם כיון דהם אינן נכרגין גם העבד אל יכרג דה"ל עדות שאי אתח יכול להזימה פ"ש והקשה בפנים מאירות בחידושי דלפי תו' השני בתוס' מכות כיון דכאשר זמם לא קאי עליה כלל בשום ד' בעולם ל"כ עדות שאתח יכול להזימה וא"כ ככ"ג צדקות דעבד כיון דכא"ז לא קאי עליה כלל דלאו אחיו הוא לא צריכא עדות שאתח יכול להזימה וכן הקשה צ"כ תבנית אית יוסף.

שאיל"ה אי"כ אף דכדבר אמת מ"מ לא נקבל עדותם ודו"ק כי זה צעדי נקודת נפלאה בדברי התוס' ולא צריכא לכל הדוחקים שחקו בהם המפורשים ז"ל.

ובה"א נראה נמי לפע"ד לישב מה שהקשה בגאון רע"א בגליון הש"ס סנהדרין פ"ד ע"א אמת שאמרו בגמרא דלח"ה עריפכ שהרג את השלם מאי עדיין ליה אלא כיכי דאפשר אפשר ופרש"י מאי עדיין וז"ל הא גברא קעילא הוא כוכ ליה עדות שאי אתח יכול להזימה דהא הוי משכחו פ"ז פטורים דגברי קעילא צבי למיקטל וכלכך איכא נמי פטור וכדי אמרינן צאלו הן הנשרפין פ"כ וכתב צב"ש שם ק"ל כיון דכוח עדות שאיל"ה לא נקרא עדות ואמרינן שמה באמת לא הרג אי"כ מאי פרכין הא שפיר מתקיים משפט אלא דפערין ליה דליכא עדות דכרג וז"ע פ"כ ולפי מה שכתבתי נראה צ"כ דלא קשה דודאי אי איכא תרי עדי שבעידו שהרג ודאי באמת הוא כן שהרג וליכא למימר דליכא עדות שהרג ולא אמרינן דילמא באמת לא הרג דהא ודאי אן מאמינן דכרג רק לא הרגין ליה דלא הוי עדות שאתח יכול להזימו דכוח גזירת הכתוב וכנ"ל וכן לפע"ד נכון.

והנה היותא לנו מדברי התוס' ז"ל דלאו בכל מקום צעין עדות שאתח יכול להזימה וצמקום שא"א בשום אופן לקיים כאשר זמם לא צעין נמי דין כאשר זמם ומעתה ודאי צמקום דלא צעין כאשר זמם לא צעין נמי לחקור העדים דהרי כבר צירנו צעדי דהטעם של חקירת העדות הוא כדי לקיים בהם כאשר זמם וא"כ צמקום דלא צעין כאשר זמם לא צעין נמי חקירת העדים דהא צהא תליא חכ לפע"ד צירור אבל דרישה וצדיקה דכוח מטעם כדי לעמוד על צירור העדות ודאי דצעין לעולם לצרר האמת וא"כ חקירה לא צעין אלא צמקום ששייך הזמנה ודרישה וצדיקה צעין בכל מקום. ואף אם נאמר דדעת התוס' דדרישה נמי בכלל חקירה היא מ"מ לדעת הרמב"ם ז"ל ודאי י"ל דחלוקין יונהו וכמו שמשמע מגמ' סנהדרין הנ"ל דדרישה היא כדי לעמוד על האמת ולא כן חקירה שביא מטעם הזמנה.

ומעתה נדון צדקות קב"ח אי צעין עדות שאתח יכול להזימה או לא והנראה דודאי לא צעין עדות שאתח יכול להזימה דמה הזמנה שייך בגיבוהו ומה שייך לומר בהם ועשיתם לו כאשר זמם וא"כ מצינא דדינא פירכא כאיך אן מקבלין עדות לקב"ח הא הוי ליה עדות שאיל"ה וקבוצית בתוס' מכות הנ"ל צצן גרושה ופ"כ ז"ל בחירון התוס' ז"ל נמי דצמקום דלא שייך כאשר זמם לא צבי נמי שייכא עדות שאתח יכול להזימה וא"כ צדקות קב"ח לא צעין עדות שאתח יכול להזימה כיון דלא אפשר לקיים בהם כאשר זמם וכיון שכן לא צעין נמי חקירה צעדי קב"ח דהרי הא צהא תליא דלעיל אבל דרישה נראה דכוח מטעם כדי שיעמדו על צירור דכרג ודאי צבי אפילו צעדי קידוש החדש דכל כמה דאיכא לצרר מצרינן וכנ"ל.

ומעתה מיושבים דברי הרמב"ם כמין חומר דפ"א דמיירי הרמב"ם מדין תורה צעין עדות קב"ח כאיך

דאי אפשר לקיימי בשום דבר לא במיתח ולא במלקות דגברא קטילא צעי למיקטל אצל כהא נחקיימח הזמח במלקות ובהקש הגאון ז"ל דלמאי לא הביאו הכי נמי בחוס' תירוק כז' ממכות כג"ל דכאן לא נריך עדות שאילי"ה ור"ה לומר דבחוס' חזרו מתירוס כז' שם אצל לפי דעת החוט המשולש נראה לפע"ד לישב דברי אמרו שם בגמרא ר' יוחנן אמר כדאמר ר' אילעי בפירוש ריבזח תורה עדים זוממין לתשלומין כז' נמי צפי' ריבזח תורה חובל בחבירו לתשלומין וכיכא איתח דר' אילעא אכא מעידין חנו את איש פלוגי שחייב לחבירו מאתים זוז וגמלאו זוממין לוקין ומשלמין שלא בשם המביאין לידי מכות מביאין לידי תשלומין דברי ר"מ וחכמים אומרים כל המשלם אינו לוקה וכו' אלא עדים זוממים אפשר לקיימח דצ"ג וצ"ח ע"כ ובהנראה דהתם כל השקליה וטריא אליבא דחכמים דר"מ דס"ל כל המשלם אינו לוקה וחכמים דר"מ ביינו ר"י וכיון דגמ' אזלי אליבא דר"י א"כ לא שייך תי' כז' של בחוס' דזכ לא כז' רק אליבא דר"מ ולכן לא הביאו בחוס' אלא תי' הראשון דשייך לר"י דבוא חכמים דר"מ ודו"ק.

וי"ל דר"מ לשיטתיה דס"ל עדים זוממין קנסא בוא כיון דס"ל דלוקה ומשלם דכא בכה תלוא ועין מכות פ"ב ועין במלוא כרועים אות עיין דל"ל דגמר ממוציא שם רע ומוציא שם רע קנס בוא ול"ל דגם עדים זוממין ס"ל דקנסא אך אחרי דגמרינן עדים זוממין ממוציא ש"ר דלוקה ומשלם דבר ילפין בכל דוכתא דל"מ אף בממונא ובעטם עיין בחוס' שם ובכתובות פרק נערה ור' יחזקאל אחי לשיטתיה דס"ל עדים זוממין ממונא במכות שם משום דס"ל לאו שאין צו מעשה לוקין עליו וגמור במה כז' מעדים זוממין וממוציא ש"ר ע"ש. ובזה נראה לי נמי לישב קושית הגאון רע"א מכתובות בג"ל בגליון הש"ס מכות בג"ל שהקשה בתי' כז' וז"ל קשה לי בזה מסוגיא דכתובות דף ל"ג ע"א רא"א עדים זוממין ממונא משלם מילקא לא לקי משום דלאו בני התראה ניכח משמע דאי בני התראה ראוי לומר יותר דמלקי לקי ובהא אס יבא הדין דממונא לא משלם בעלכ כל בעדות דכז' עדות שאילי"ה דבזה אין דומה לצ"ג וכו' עכ"פ אס לריכין התראה א"כ משכחת בממון כאשר זמם בלא אחר ובהתרו אס לא ישלמו ממון יבזכ בכלל עדות שאי אהי יכול להזימה ע"כ.

אמנם לפי דעת החוט המשולש דתירוק כז' לא אחי אלא אליבא דר"מ ולחכמים ככ"ג דמלקות בוי כאשר זמם לא קשה קושית הגאון רע"א בג"ל דאפילו אי לא ישלמו ממון דבאחרו מ"מ בוי עדות שאתח יכול להזימה דלרבנן מלקות בכלל עדות שאתח יכול להזימה בוא ור"א לא ס"ל כר"מ ותי' השני לא אחי אלא כר"מ וק"ל.

ברם לפי זה קשה כיון דהרמב"ם ז"ל פסק כר"י צפי"ח מבי' עדות כי"א דכל המשלם אינו לוקה א"כ ל"ל דלא ס"ל נמי תירוק כז' של בחוס' לפי דעת החוט המשולש דהתי' כז' לא אחי אלא אליבא דר"מ וא"כ לדעת הרמב"ם

עוד ראיתי בחוט המשולש צפי' שופטים שהקשה מגמ' כתובות דף ל"ג דמסיק שם דלכז' עדים זוממין לא לקי משום דלאו בני התראה ניכחו וכו' וצפי"ק כאשר זמם וליכא מחקיף לה כז' סמא אלא מעתה עדות דצ"ג וצ"ח דלאו מכא"ז איתרבי לביצי התראה א"כ משפט אחד יכיר לכם משפט השוכ לכלכס כרי מבואר בסוגיא זו דמקרא דמשפט אחד גמרינן דאין לחלק בעדות בשום אופן אפי"ג דכאש"ז לא קאי עליהו על עדות דצ"ג וצ"ח וא"כ ככ"ג נומא לענין עדות שאתח יכול להזימה דלריך להיות דוקא עדות שאתח יכול להזימה כמו בשאר עדות מכה משפט אחד יכיר לכם.

ותי' ונראה דהנה לריכין להבין בריש מכות שם דמאי צעי בחוס' בתי' השני דשם ולא סגי לכו בתי' הראשון דעדות דצ"ג וצ"ח בוי עדות שאיל" דמלקות נחקים כאשר זמם ונראה דיל"ד לתי' הראשון דמלקות בוי כאשר זמם התינה לחכמים דפליגי אר"מ וס"ל דאין לוקין ומשלמין וא"כ היכא דאיכא לקיים מלות תשלומין מכ"ז ומלקות מלא חטכח משלמין ואינו לוקין שפיר י"ל דמלקות בוי כאשר זמם בעדות דצ"ג וצ"ח דהא אי כיח מקיימין כאשר זמם לא בוי לוקין דל"א"כ לר"מ דס"ל לוקה ומשלם וא"כ אס כיח אפשר לקייט כאשר זמם אפי"כ בוי לוקין ובהתחא שאין חנו מקיימין כאשר זמם רק מלקות לתודא ממילא לא נכנס מלקות במקום כאשר זמם וממילא אין סברא לומר דמכה מלקות בוי עדות שאתח יכול להזימה.

אמנם נראה דהדא מתורגמא בהנחתא דגם בחוס' נחתו לזכ דתירוס הראשון אחי שפיר רק לחכמים דר"מ כג"ל ולא לר"מ ותירוס השני לא א"ש לחכמים דר"מ כיון דאליבייהו לריכין לומר דלכז' ס"ל כל המשלם אינו לוקה משום דעד"ז א"ל התראה כדמסיק בגמ' כתובות ועלכ קשה מעדות דצ"ג וצ"ח דביצי התראה וז"ל דאין לחלק בעדות דצ"ג וצ"ח משאר עדות מקרא דמשפט אחד וא"כ כ"כ דצפינן עדות שאתח יכול להזימה דצ"ג וצ"ח ולהכי כתבו בחוס' לבאר דלכ"ע הדין נעשה צ"ג וצ"ח ולא אמרינן דבוי עדות שאי אהי יכול להזימה דלחכמים יש לתרץ כתי' הראשון ולר"מ כתי' השני.

והנה ידוע דהתם צר פלוגתא דר"מ בוא ר' יחזקאל ולפי"ז מבואר כיצד תמיכת בעל פמ"א בג"ל כיון דהתם צצ"ק פריך הש"ס אלא מעתה לר' יחזקאל זוממי עצד וכו' פריך כמש"כ בחוס' דא"כ גס בעצד אל יכרז דכ"ל עדות שאין אהי יכול להזימה וכיון דר"י בוא חכמים דר"מ דס"ל דאין לוקה ומשלם ליתיה לתי' בחוס' כז' וע"כ דמלקות בוי כאשר זמם וא"כ בעדות נפשות שרלו להרוג בעצד לא בוי מלקות כא"ז כמו בעדות דנעבי"מ ע"ש בחוס' מכות בג"ל ע"כ ע"ש.

ובהא נלפע"ד לישב קושית הגאון ר' דוד צבר בגוב"י מח"ק אה"ע סי' ע"ד שהקשה אכא שכתבו בחוס' כתובות ל"ג ע"א צריכ אלא ח"ל וא"ת אמאי לקי אעדות דכן גרושה בא בוי עדות שאילי"ה אלא במעידין על העריפה

ר"ת האי קושיא צעלמח שבקשה על רש"י א"י מוכרחים
אנו לומר דאעפ"כ י"ל האי ק"ו וא"ת מיעוט זכרון למח לי
ה"א דהאי מיעוט אחי להראות אס צאו להעיד על זה כהן
לא ימותו כלל אס אמנם חייבים מיתב בשביל הצועל כגון
שלא העידו מי הוא הצועל זה הפירוש של הוא ולא זוממיה
שאינם נהרגים כלל וכן זה פירושו של לאחיו ולא לאחותו
דבשביל לאחותו אינם מחייבים מיתב כלל וא"כ קשה איך
נוכל לומר כן דא"כ הו"ל עדות שאחיל"ה דכאן לא שייך
ח"י הראשון של החום' דכרי צמיתא לא מקיים כאשר זמם
צמלקות דכרי כתיב נפש נפש א"י מוכרחים אנו לומר ח"י
שני דכיון דמיעוט קרא צהדיא דכאשר זמם לא קאי על זה
לא צעין כלל עדות שאתח יכול להזימה ע"כ.

וְנִרְאָה להדיא דדעת הגו"ז דח"י השני הוא בעיקר ולא
ס"ל חלקו החוט המשולש דכני תרי תירוילי לא
אחי אליבא דכ"ע אלא ס"ל דח"י ב' אחי גם אליבא
דחכמים וצמיתא כן נראה ג"כ דעת הגאון רע"א בקושיותו
ז"ל דא"כ לא מקשה כלום וכמו שבצאתי לעיל צמ"ד רק
דנראה שם דהוא ז"ל ס"ל דצמלקות דלא צעין עדות שאתח
יכול להזימה אפ"כ דו"ח צעין מדאורייתא ע"ש אבל מדברי
החום' יצמיתא שבצאתי לעיל וכן מגמ' סנהדרין לכאורה לא
משמע כן ועיי"ש מה שבציו צמס הריטב"א ז"ל דבדבר
שבצמיתא לא צעין דו"ח מה"ת וכן הציא הרא"ה צמס אחיו
הר"פ ועיי"ן תשו' ר' צללאל אשכנזי ס' ה'. והא דלא תקשה
לן לפי זה קושית החוט המשולש בגו"ז ז"ל הרגיש בזה ותי
דמה דילפינן צכל הש"ס משפט אחד להשוות ד"מ לר"ג ודאי
אין הכוונה צמשפט אחד שכל משפטי התורה ד"מ וד"ג ודיו
גיטין וקידושין ועריות וכל משפטי התורה יהיו אחד זה
א"א רק הכוונה דשם כתיב צכוף פ' אמור מכא אדם וימת
ומכא צהמה ישלמה משפט אחד וגו' והכוונה דמכא צהמה
יהיה משפט אחד עם מכא אדם דהיינו ד"מ כולם עם ד"ג
דאי אמרת סתם אכל משפטי התורה קשה כרי צפ' היו
צודקין אמרו צגמרא ואחו נחנקין צק"ו מנסקלין ונהרגין
ואחי נשרפין צק"ו מנסקלין ופריך תינה לרבנן אלא
לר"ש דאמר שריפא חמורא מא"ל והשחא קשה מאי מקשה
ולמה ליה ק"ו כלל הלא צמשפט אחד ילפינן שכל משפטי
התורה יהיו אחד צדו"ה ואיך אהב מסופק צחייבי מיתות
גופייהו א"י כנ"ל דקרא דמשפט אחד קאי רק אקרא דלעיל
לאקושי מכא צהמה למכא אדם וכו' ע"ש ונראה דעת הגו"ז
ז"ל דמשפט אין להקשות כלום ומיושב קושית החוט המשולש
נמי צב.

ומעתה אכתי פש לן קושית הפמ"א ממס' צצ"ק פ"ח
הנ"ל אלא מעתה לר"י דהא קושיא הוא לחי
ב' של החום' ותי החוט המשולש לא ניהא ליה להגו"ז
ז"ל צרם צבר הקשה לו להגו"ז ז"ל הגאון ר' דוד צכרך
הצאו דבריו צמה"ק תשו' ע"ד ותי וז"ל אבל כאשר עיינית
במס' מכות צלשון תירין השני של החום' וז"ל ועיי"ל וכו'
כרי שדקדקו החום' דדוקא עדות דצ"ג לא משכחת צשום
דל לענין עדות זה הומה אבל שם גבי עבד מ"מ כיון צצאו

לפ"ז לשולם צעין עדות שאתח יכול להזימה וצצ"ג היו
עדות שאתח יכול להזימה מעטם מלקות וא"כ מעתה נסתר
תירין שלי שאתח דהרמזים ס"ל דצקב"ה לא צעי עדות
שאתח יכול להזימה דס"ל כתי' צ' של החום' דהתי' ב' צ'
לא היו אלא לר"מ והרמזים פסק כר"י וז"ע.

וְלִבְאֻרָה היה אפשר לדחוק קאת שברי הרמזים פסק
דכל כיכי דאיכא מלקות ותשלומין ממנוה משלם
מילקא לא לקי וגררר דפסק כר"א צבא ולא פסק כר"י
משום דלאו צני התראה ניהו מדכת צם צפוי"ה כ"ד עדים
זוממין אינן לריכין התראה ועדים שבוכחשו ולצכוף החמו
כרי אלו נהרגין או לוקין או משלמין וכ' הכ"מ שם דאצוי
נמי אע"ג דמשיקרא פליג לצכוף הדר ציב ע"ש אמנם לענין
ע"ז קנסא הוא ככ"י דפסק כר"ע ע"ש ביעיב וא"כ היה
אפשר לדחוק קאת דאפשר דהרמזים אעפ"כ ס"ל סברה
החום' ז"ל צתי' ב' ודבר דחוק מאוד ולכן נראה לפע"ד
לישב צאופן מרווח צס"ד וללמד סברתי דין.

דדנה הגו"ז צבא"ע ס' ע"צ הנ"ל כתב להיפוך מדעת
החוט המשולש וז"ל שם והנה ריש מס' מכות וכו'
ותירלו צדוק ואח"כ כתבו ועיי"ל דגבי עדות צ"ג לא איכפת
לן כלל וכו' הנה לריך אני לצבר דברי יוחר כי אלו יאמר
החולק עלי מאי חזית דסמכת אחי' צ' של החום' מכות
דילמא קיי"ל כתי' הראשון שם לכך אני אומר שתי' הראשון
אינו מספיק ומוכרחים אנו לחי' ב' דא"כ אמאי אמרינן
צפ' היו צודקין דנערכ המאורסר לא מיקטלא כיון דאינו
אין נהרגין וכו' עדות שאין אתח יכול להזימה ומאי קשיא
והא מ"מ לוקין וי"ל דהתם כיון דבאים לחייב מיתב לא
מקיים כאשר זמם צמלקות צהדיא כתיב נפש נפש ע"ש
צחום' והנה צגמ' שם מנה"מ אריב"ל וכו' צפד"א אמר
ק"ו מה המחלל אינו מתחלל הלא לחלל ולא חילל אינו
דין שלא יתחלל מתקף לה רבינא א"כ צעלת תורת עדים
זוממין ומה הסוקל אינו נסקל הלא נסקול ולא סקל אינו
דין שלא יסקל וצחום' ד"ה ומה הסוקל פ"ה דהרגין אין
נהרגין וכו' קשה מאי פריך דשאינ הכא דגלי קרא וכו' לכך
פ"י ר"ת דכיו קאמר ומה הסוקל אינו נסקל פ"י אדם
סוקל את חצירו צאצנים ומת נידון צסיף ולא צסקילה
הלא נסקול ולא סקל פ"י עדים שמשידין שא"ש פלוגי מחוייב
סקילה ולא נסקל א"ד שלא יסקלו אותם והשחא לא צעלת
לגמרי.

וע"ז ק"ל דגם על החום' קשה דא"א לומר ק"ו זה דמיעוט
קרא צהדיא דכרי לפי ק"ו זה לשולם ע"ז מיתחם
צסיף אפי' באים לחייב סקילה או שרפא דים רק צסיף
מק"ו דאדם הסוקל והשורף צצרו וע"ז קשה כרי מדכתיו
מיעוט צבת כהן הוא ולא זוממיה וכן כאשר זמם לעשות
לאחיו ולא לאחותו דאינם נדונים צמיתא השהה שביא שרפא
קשה למח מיעט כרי צשום מקום אין עדים זוממין צסקילה
ושריפא אלא ודאי מדמיעט כאן מכלל דצשאר מקומות נידונים
צמיתא שזממו לעשות אף מיתב חמורא מסיף כגון סקילה
ושריפא יכרי מיעוט קרא להדיא האי ק"ו וקשה על פ"י

להרוג הכנען הכי משכחת דין הזמה גבי בני חורין וכיון דמשכחת צו עכ"פ דין הזמה לפיכך גבי עבד דלוימטע מאחיו גם העבד פטור ע"ש ועיין עוד נודע"י מ"ת חו"מ סי' ז'.

ועיין חו"מ בחובות כ"א ע"ב ד"ה הנה ר"מ משום דבעינן עדות שא"ל משמע דבה"ה גמי בעינן עשאי"ל.

סימן נ"ג

חמשד, קה"ח לא בעי עשאי"ל לרמב"ם

ועתה אמרתי אסורא נא וארצה דעת רבינו הגדול הרמב"ם מאי ס"ל צוה ומלאתי צפ"כ מה' עדות ה"ח שכתב חז"ל עדים שבעידו על אחד והרשיעו רשע שאין צו לא מלקות ולא מיתא ולא חייב ממון ואח"כ החזמו הכי אלו לוקין אפי"ש שלא זממו להלקות זה ולא לחייבו ממון כילד בעידו על כהן שהוא חלל כגון שבעידו צפנינו נחגרש אמו או נחלה וכו' והחזמו הכי כן לוקין וכו' וארצת דברים אלו מפי הקבלה ע"כ ונראה להדיא דדעת הרמב"ם דמלקות צעדי צ"ג וצ"ח אין זה מעטס דמלקות כוח כאשר זמס אלא מה דמלקינן לכו כוח מפי הקבלה ונראה דס"ל כתי' כ"י של החוס' ז"ל דלא צעינן כאן כאשר זמס וגם המלקות לא הוי ככלל כאשר זמס מדינתן טעם למלקות מפי הקבלה ולא מכה כאשר זמס ואי מכאשר זמס לא צעי קבלה לזה דמקרא מלא הוא ועשיית לו כאשר זמס אלא נראה דס"ל כתי' צ' של חוס' גם ממה שכתב שם (צ"ע) אצל אס בעידו עליו שאכל צמר בחלב או שלבש טעמא הכי אלו לוקין משום שנאמר ועשייתם לו כאשר זמס ע"כ ומדכתב על אלו שבעידו שאכל צמר וחלב שלוקין משום שנאמר ועשייתם לו כאשר זמס משמע דראשונים לאו מכאשר זמס הם וא"כ אמאי לוקין אותם וע"כ דלא צעי צו כאשר זמס חכ ראיב צס"ד דדעת הרמב"ם כתי' צ' שכתוב'.

והשתא דאיתא להכי מנינו למימר דרמב"ם והחוס' לשיטתיהו אצלי דרמב"ם דס"ל כתי' צ' של

החוס' דכיני דלא שייך כאשר זמס לא צעינן עדות שאתא יכול להזימה ממילא אחי שפיר פסקו לענין קב"ח שכתבתי לעיל דצקב"ח כיון דלא שייך הזמה דא"ל לקיים צהם כן ממילא לא צעי עדות שאתא יכול להזימה והחוס' כתובות ס"ל דתי' הראשון הוא עיקר וכדעת שאר הפוסקים ולא כהנוד"י ולכן כתבו בכתובות דקב"ח צעי עדות שאתא יכול להזימה וק"ל.

וראייתי בשעב"מ פ"ו מה' ציאת המקדש כ"י שהקשה לרמב"ם ז"ל דס"ל בלכות תרומות הכהן שאכל תרומה וודע לו שהוא צ"ג משלם את הקרן וכו' והקשה ז"ל דא"כ צעדות צ"ג שפיר אפשר לקיים הזמה בממון דהא כהן זה שמעידין עליו שהוא צ"ג בודאי אכל תרומה קודם שבעידו עליו ועכשיו שנודע שהוא חלל מחוייב לשלם קרן לשיטת הרמב"ם וכו"כ שם דלא כהרמב"ם ז"ל דכהן שאכל תרומה ואח"כ נודע שהוא חלל פטור אפילו מקרן ועיי"ש ועיין במנחת פיתים אור"ח סי' קכ"ח סעי' מ'. והנה השער

המלך הביא שם דברי הרמב"ן שהקשה דאמאי לא משלם הא קא מפסיד ליה מיניא אכילה תרומה וכו' ע"ש שבינה צ"ע ומכ שולפע"ד לומר צס"ד לפי מה שפי' רש"י במכות דף ג' ע"א לפום חד פירושה אהא דאמרנו בגמרא כילד שמיין (בעדים שבעידו איש פלוני גירש את אשתו ולא נתן לה כתובתה) אמר רב חסדא צצעל רב נתן צר אושטיא אומר צאשכ אמר רב פפא צאשכ ובכתובתה ופרש"י אמר ר"פ צאשכ שמיין כרצ נתן ובכתובתה לא ישלמו לו אלא העודף בכתובתה על הדמים הללו אצל לא נכסי מלוג שלה ואפי"ש שאף נכסי מלוג היו מפסידין אותו צעדותן מלאכול פירות צחייה ומלירש אותה צמותה אין משלמין דיכולין לומר אנו לא בעדנו אלא על כתובתה ולא ידענו שהיכ לה נכסי מלוג ע"כ. ועיין רמב"ם פכ"א מה' עדות ה"א והנה אפשר דדעת הרמב"ם לענין תרומה נמי דאף דהאמת דהכין משלם את הקרן שאכל מקודם שנודע לו שנעשה צן גרושה מ"מ אי אפשר לחייב בעדים שישלמו הם מדין הזמה ויהיב אפשר לקיים דין הזמה צעדות צ"ג דיכולין לומר אנו לא בעדנו אלא שהוא צ"ג ולא ידענו שאכל תרומה שמחייב לשלם ולכן אף שצאמת הם מפסידין אותו שגריך לשלם עבור התרומה שאכל מ"מ א"א לחייבם על זה לשלם ממון ולא הוי עדות שאתא יכול להזימם ולקיים הזמה בממון חכ לפע"ד נכון צס"ד. ומיושב קושית השעב"מ ז"ל מהרמב"ם.

והנה בשעב"מ שם טעות נפל צדצריו שכתב ורמב"ם צפ"כ מה' סנהדרין ה"ח כתב וז"ל פ"כ מה' עדות ה"ח והגאון מוהר"מ אריק צמנ"פ שם הביא דברי השער המלך צטעוהם ולא ברגיש שזה טעות דלא נמלא כן צדצרי רמב"ם שם ונראה דנמשך אחר השעב"מ גם מה שביא שם צשם הרמב"ם שכתב בעטם משום דאי אפשר לקיים צבו דין הזמה לא צמיתא ולא צממון לכאורכ לא מלאתי לשון זה צדצרי הרמב"ם מפורש ורק ממשמעות דברי הרמב"ם יש לדייק כן וכמו שכתבתי לעיל וז"ל.

וראייתי צספר מנוחת מהש חסובת פ' שביא קושית כרצ מוכ"ר משולם אצדק"ק ק' קפרעש שהקשה על חוס' כתובות כ"א דלכן אין עד נעשה דיין צעדות בחדש משום דצעינן עדות שאתא יכול להזימה ואין דיויינים יקבלו על עצמן הזמה וכו' דהא אין בעדים נעשים זוממין עד שיגמר הדין וגמר דין צקב"ח הוא מקודש מקודש ואז אין שייך חו הזמה דהא מצוואר צר"ח אתם אפי' מזידין ואפי' מוטעין וא"כ אס נגמר ואמרנו בצ"ד מקודש לא שייך חו דין הזמה ותי' הגאון ז"ל דאין כאן בתחלת קושיא דאמת כן הוא אתם אפי' מוטעין אצל אס צאו עדים להזים את הראשונים מקצלין אותם ועושין דין הזמה לראשונים מה ששייך צהם דכיוני לוקין אותן וכה ראיב מפרש"י אתם אפי' מוטעין ע"י עדי שקר ומנין לו ששקר בעידו אס לא ע"י הזמה חכ פשוט ע"כ.

ומה דפשיטא ליה להגאון ז"ל דאס צאו עדים להזים אפילו לאחר שקדשו בחדש דמקצלין אותם ושמלקין אותם ע"ז לפע"ד צ"ע מנא ליה וכה דביא ראיב מרש"י דמלקין

הביאו הראש"ש ז"ל דלאחר הפסח אפילו ביטלו במזיד מותר אלא שהראש"ש חולק בזה וגדולה מזו נחלקו הפוסקים דחמץ בפסח הוה דבר שיש לו מחירין כידוע וז"ל דכוונתו פשוטה דהמליאות היא כך אבל לא שזה מסייע לחזק האיסור.

ובעיקר דינא נלפע"ד ללמד זכות שסמכו בזה אמה שכתב המגן אלק או"ח סי' תמ"ח וז"ל ובח"י כתב על המומרים שאסור לקנות מהם חמץ אחר הפסח ולהיות שקשה לזכר בזה במקומות שמוכרי משקין יו"ש ושכר הם מומרים אמרתי ללמד קצת קולא בזה ובזר חתלה דברי בר"ר יונה שהביא הראש"ש שסובר דאפילו ביטלו במזיד אחר פסח נמי שרי ובראש"ש השיג עליו דהוי כשאר איסורין וליישב דעת בר"ר נראה דבלא"ה קשה איך אמר קנסא קנים ר"ש הואיל ועבר בכל יראה לכך אסוריה אחר"פ וקשה מה בוטלו חכמים בתקנתם אם חשוד בדאורייתא לעבור בכל יראה א"כ חשוד נמי לאכול חמץ שח"פ דקול איסורא ואינו אסור אלא מקנסא בעלמא ואין לומר שהקנס הוא שאחרים לא יכנו מן החמץ דהא באמת חמץ של עוברי עברה מותר לאחרים מפני שמחליפין נמלא שלא בוטלו בקנס הכי כלום לכן ז"ל דודאי אע"ג דשהייב הוא מכ"ח כיון דלא עבד מידי לא משמע ליה איסורא כ"כ אם יהיה מותר אחר הפסח לכן עשו חז"ל גדר לאסור החמץ ולהא מסתמא לא חשידי שיעבור עליו ויבטלו אפ"ה או שיאכלנו דכיון שעשאו חז"ל איסור עליו לא משהי ליה ע"ד לעכבו אח"כ דלא חשיד על זה ומעתה דקו דברי ר"י דבשלמא צריך ביטול איסור שכל הקנס הוא מפני שביטול האיסור שפיר י"ל דבמזיד אסור אבל בחמץ אחר שאסוריה חז"ל ואעפ"כ השכחו נמלא דק"ל דדרבה מיניה דעבר דאורייתא ועיקר הקנס בשביל עבירה כל יראה ואם הוא באמת עבר א"כ אף אם נאסר עליו בביטולו במזיד לא ימנע מלהשהותו בשביל זה אמור מעתה דלא שייך קנסא רק במי שהוא בכלל ישראל שכולל לומר שקנס האיסור יגרום לו מניעת השכיה אבל מי שיאכל מן הכלל לגמרי שהוא כנכרי לכל דבריו לביטול רשות א"כ לא שייך בזה הקנס שהרי בודאי לא יחליט מלהשהות בשביל הקנס דקים ליה דדרבה מיניה וכו' אבל מי שיאכל מן הכלל הרי הוא כנכרי לענין זה שאינו מצוי ישראל שיועיל גדר למנוע האיסור ע"כ.

והנראה דדעת הגאון ז"ל דבמומרים ומחללי שבתות דפרהסיא מעולם לא קנסו חז"ל לחמץ שעבר עליהם הפסח וכן ראיתי בשו"מ מ"ח ח"ד סי' י' שכתב וז"ל דלענין זה שנקנסו לכל העולם בעבור המומר בודאי לא שייך לקנס כיון דלכחומר בעצמו לא שייך למקנס דבודאי לא ישמע לנו וימכור החמץ לנכרים ולא יגיע לו הפסד מה ולמה נקנס להישראל בחנם ע"ש ובשד"ח מערכת חו"מ סי' ע' אות א' הביא בשם מקום שמואל שחולק על הע"ז שפסק שאסור למכור לישראל מומר חמץ ופסק דאם עבר הישראל ומכר לו חמץ הרי ממכרו קיים ומקרי חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח ומותר אחר"פ אפילו באכילה ומכר שאלמו דמומר אע"פ שחמץ ישראל הוא זה אמרו רק לענין

דכס עדי שקר חמץ אנו על גאון כמוהו יאמר כן וכי זה ראוי הוא וכרי אפשר שידעו בצ"ד ע"פ חשבון שעדי שקר הם שא"ל להם לראות אפ"ה מקבלין אותם משום דאחם אפילו מוטעין ועוד פעמים שבצ"ד בכיון אמרו להעדים שלא יעידו עד למחר וכדומה גם בגוף הדבר לפי שיעתו ז"ל ז"ע הא"ך ס"ל דמלקין אותם אפ"ה לאחר גמר דין הא קיי"ל כאשר זמם ולא כאשר עשה וי"ל וקושיא הרב מוכר"ש הג"ל קושיא גדולה היא והיא קושיא כל האחרונים הג"ל שבבאחי אם לא שנאמר כדעת הכוזבי ותי' ב' בחוס' דלא צ"י בקב"ח עדות שאתה יכול להזימה זה א"ל לדעת החוס' ז"ל והוא ז"ל הקשה כן לדעת החוס' וקושיא עומה היא לפי שיעתם דצ"י עדות שאתה יכול להזימה גם בקב"ח ובזר הקשו האחרונים כמה קושיא בחוס' כתובות הג"ל ולחומר הענין ז"ל דדעת החוס' ז"ל דאף שצנעם אינו שייך הזמה בעדות קב"ח מ"מ ראוי להזמה צ"י ואפשר דהזמה לא דוקא דה"כ כהשגה מיירי בחוס' דלא יקבל הדין על עצמו להזים ולהכחיש דבריו אף שלא יתחייב כלום ולי"ע. ועיין רמב"ם פ"ב מהבב"ה כ"ב שאפילו קדשו החודש ע"פ עדים ונמלאו זוממין בעדות זו הרי זו מקודש בבאחי דבריו בראש החשוב ומשמע דס"ל דאפשר שימלאו זוממין לאחר שיקדשו החודש ע"ש. ובזה יש לישב קצת דברי הגאון מנוחה משב ולי"ע.

סימן נ"ד

יו"ש ושכר ומשקים בכתי משתאות, ובבטח עבר עליהם הפסח

כבוד ידידי ורב חביבי נחמד ונעים חוביט הרה"ג בעל תריסין וכו' כשית הרב **לאנדא שליט"א** דומ"ץ דק"ק חופט ברקלין נ"י יצרא.

אחר"שת"ה הני דבר מה שראיתי שחמץ כח"ר איזה ביתר מלאו להם אלה מאחנו בית ישראל המהדרים להביא לפני האורחים בסעודת שמחה יו"ש של חמש שש ושבע שנים וכל המיושן הרי זה משונה ולא שמים על לב שהרבה משקאות כאלו שנעשו בבחי חרופה יחודים ונמכרו בבחי מסחר של יחודים הכנס כרוז במקרים חמץ שעבר עליהם פסח כמה פעמים.

ולפי שהדבר נוגע ללמד זכות על כמה אלפי ישראל ואפילו שומרי החורב כי הא ודאי לריבין אנו למשכנינו נפשינו ולמלאו ביתר וכו' הא חנא צמאי דסיים פתח מה שכתב שעבר עליהם הפסח כמה פעמים וכי לא די שעבר עליו פסח אחד דלענין חמץ שעבר עליו הפסח מאי נ"מ אי עבר עליו פסח אחד או יותר דאיסור חמץ אין זה איסור עצמי אלא קנסא שקנסו בו חכמים ואין נ"מ בזה בין פסח אחד או יותר וחשבתי שכונתו בזה לומר דכיון דכיו"ש מיושן ביותר ע"כ שבתוך חומן נחגלגל כמה גלגולים מסוחר לסוחר ובעת שעבר גם דרך יד ישראל אבל אי משום הא אדרבה קולא הוא כיון שיאכל מה שקנסו אותו ליד אחר וי"ל. ודעת ר"י

אלא שרוב פוסקים חולקים בזה. ולא אכחד מעטי שראיתי לקח"ז מן ר' עמרם בלום בשו"ת בית שערים סי' קצ"ו במומר שיש לו רחמים ומדבריו משמע שם קלה שלא היה מתיר כעין זה אבל יש לחלק משם לדין דהתם עכ"פ מרויח פ"י וא"כ מועיל לו הקנס כמובן פ"ש ודו"ק עכ"פ איך לן בני פוסקים האחרונים ז"ל ויש לכו על מה לסמוך והנה להם לישראל מוטב שיכיו וכו' והמחמיר יחזקך ממעון בברכות.

אלה דברי ידידות שראיתי לפום ריהטא וכשם שלמדתי עליהם זכות כך מן השמים ידוני לכי זכות בכל מילי עד ביאת בר נפלי ולו יקחת צמים בכל הכבוד והוקרה. בברכת התורה בנפש.

בנשח חקטן

סימן ג"ה

מוכר חמצו ואח"כ חשכיר עצמו לעבוד לחעכו"ב
בחמצו

בבד הרב הח"ב בעל פיפיות איש המעלות וכו'... בש"ת מוה"ר דוד פנדרערפ שליט"א שלום לו ולכל הנלוים עליו בק"ק יאהאנסבורג סאוט אפריקא יצ"א. **למאן** דלא קא חזינא קא מזכירנא ברכת שוכ"ע ס"ו והנהיב בזה להשיב לכת"כ על השאלות אשר שאל קודם הפסח והוצאו לידי באיחור זמן פ"י ברכ"ג רח"א ליפשיטן מנהל לשכת איגוד הרבנים ולפי שלא היה אז בכדי שיעשה להשיבו בכתב אמרתי להרב ליפשיטן פא"פ כדת מה לעשות ועתה אמרתי שלא להחמיק את הדבר חשכתי בין הפרקים לרשום הדברים בכתב יושר ולזין איזה מראה מקומות לפי מיעוט הזמן וכן לחכם ויחכם וכו'. **וזה** חוכן השאלה איש אחד יש לו בית מרקחת ולפסח עושה שער מכירה ומוכר לנכרי כל החמץ שיש לו בחנות הג"ל (ולא ציאר אי בשכירה בחנות ג"כ או לא ויש ג"מ בזה) ועתה בא בשאלה אי לאחר שמכר כל החמץ שיש לו בחנותו הג"ל אי מותר לו למכור בחנות הג"ל החמץ בחזרה פועל לעכו"ם הג"ל זה חוכן השאלה אשר נמסר לי.

ולפי שלא נחזרר לי חוכן ספקו אדון בשני דברים מה שיש להסתפק. (א) אי ישראל מותר לישא וליתן בחמץ של עכו"ם בכלל. (ב) אי זה חמץ של עכו"ם מקרי. וג"מ דבחמץ של עכו"ם אפי' יבא אסור אינו עובר אצ"י וכל ימלא ואם חמץ של ישראל הוא הרי הוא שלו ועובר. ומתחלה נדון דין הא' הנה בש"ע סי' תי"ן ס"ו כתב מותר לומר לעבד בפסח הילך דינר זה וקנה ואכול אפי' שיועד שיקנה חמץ אבל לא יאמר לא ואכול ואני פורע וי"מ גם בזה אלא"כ בקידוש דינר או שנשא ונתן ביד, הג"כ ואסור לקנות חמץ לעכו"ם בפסח אפי' במעותיו של עכו"ם (ריב"ש סי' מ"א) וכתב המג"א שם סק"י ואסור לקנות דבא אין שליחות לעכו"ם (ועיין עור חו"מ סי' קס"ח ובכגמ"י פ"ח מה

דאסור להכשילו באיסור אבל ישראל מומר לגביה נפשיה הרי הוא חשוד כנכרי גמור עכ"ל וכבר הארכתי בזה לגדול אחד בזה דישראל אפי' שחטא ישראל הוא, ובבב"ח שם מוכר"ם מרעטענבורג שחטא משמע דוקא שוגג וברד"ז ובתה"ד תשו' רכ"ג ס"ל דרך לענין קדושין החמירו אבל לשאר דברים הוי כגוי גמור ודעת מהרש"ם א"ע סי' מ"ד ומכרי' מינן ומכרי' חביב ס"ל דאפילו לענין קדושין הוי כגויים ולא תפסו בזה, ועיין שמהל לזי שבב"א חבל פוסקים שס"ל כן דדין עכו"ם להם בין לקולא ובין לחומרא עיין א"ע סי' מ"ד ס"ט ועיין מג"א סי' קפ"ט ס"ק א' וח"ס או"ח סי' קט"ז ובמקום אחר הקשתי לכאורה מגמ' יצמות ע"ז שאמרו נכרי שקדש בזמן הזה חוששין לקדושו וי"ל וח"ס או"ח סי' קצ"ח כתב כלל דמילתא כאלו נמחה שמו מישראל ועיין ציאר הלבב או"ח סי' תר"ח ובציאר יעקב ובש"ע הרב סי' תרמ"ח.

ועיין מעדני שמואל סימן קי"ד ס"ק כ"ח שבב"א דברי השד"ח וכן בב"א שם בשם סדר מכירת חמץ מבעל נוצ"י המוצא בחש"י שיצא ליון (ובאמת עיינתי שם ולא מלאחי בשיבת ליון) ושכן בסכים הרב חכמה ומוסר. וברי יש לן כל אלו הפוסקים שס"ל דמומר לא שייך קנסא בחמץ שעבר עליו הפסח. עוד יש לתלות קלה דאף שהמשקב מיושן כ"כ מ"מ אפשר שהיה אלל סוחר עכו"ם או מוכר עכו"ם או בצעלי חרשת הם עכו"ם כיכי דלא ברור שהם של ישראל וכיון שיש לתלות בכל בני ספיא דואי דתלין כן כיון דלא הוי אלא ספיא דרבנן וע"כ ל"ל דהכני סמכין גם בשאר מאכלים פטר במדינה זו אשר כל מיני מאכלים עושים לעמוד לשנים רבות וקאמס הם חמץ גמור ועוד יש סניף להיתירא דרוב מוכרים עכו"ם הם ואזלינן בחר רוצא גם בשכר כנראה דאזכ סמכין שקויים שר בכל מקום כל השנה ואף שער שצווח מחרים קאמס שלא לקנות בכ"מ אבל כל השנה אין מדקדקין אף שאינו ידוע אם היה נמכר לפסח ואף שיש לחלק קלה שאפשר שנעשה אחר הפסח עכ"פ נראה לפע"ד ללמד זכות אהבי שאין מדקדקין בדבר דמשקיך דינא נראה דיש להם על מה שיסמכו וצפרע שהוא דבר דרבנן ואזלינן לקולא.

אמנם ודאי הירא לדבר ד' אין לו לנכס צפירא דחוקה ולקנות דברים בכלל מן הוי בריוני ואפי' שאר מאכלים כי הם אינם נאמנים לשום דבר וגרועים הם מעכו"ם לענין נאמנות בצפירות כבשור צש"ע יו"ד דישראל מומר גרע מעכו"ם והש"ת ישפות עליו ברכה מעתה ועד עולם. ויערה עליהם רוח ממרס.

עוד יש לזכר קלה שיעת הרי"ף והר"ש ז"ל והתוס' ובר"ן שצתערובת חמץ שהוא חריף שא"ל לאכול או לשתות פרס מהתערובות אם לא ישבה צינתיים מותר להשקותו בפסח מן התורה ואין לריך לצערם אלא מדברי סופרים ובשעת הדחק סמך עליהם צש"ע הרב רש"ז סי' תמ"ג סעי' ע' בזה ועיין מעדני שמואל סי' קי"ג ס"ק י"ח שבב"א ברכה פוסקים שס"ל דיי"ש אין צו איסור צ"י מן התורה

מלכ וצם' מים חיים לצפ"ח ז"ל פ"א מס' חרומות הלכב
י"א וצם' מחנה אפרים ב' שלוחין סי' י"ד. ועיין רש"י
צ"מ דף ע"א ועיין חש' משאח בנימין סי' ל"ו וחז"י סי'
מ"ט וס' קפ"ב וחס"ד סי' רנ"ט ומל"מ פ"ב מה' שלוחין
ועיין ארעא דרצנן אות חלף ס"ק ב' דדין שליחות לעכו"ם
ודו"ק). ונמלא הישראל קונח אוחס ועוד דאיכא למיחש שמא
יאלכל ממנו ריב"ש וצ"י ועוד נ"ל דאסור משום רואה בקיומו
עי' יו"ד סי' קל"ג ס"ד ב"י וכו' בחוס' פסחים ק"ב ע"ב
דמה שמחזיק לו העכו"ם עובד חשוד כשכר אם לא שבו
שלא צפני העכו"ם ע"ש וכו' ועיין עוד ש"ע שם ס"ד וס"ב
בישראל שבו' לו חמור ואפ"ו צו עכו"ם חמץ בפסח אפי'
מעות אסור בהנאה דכח לי' משאכר באיסורי הגאח והוא
מהשוצה הרצ"ח הביאה הטור ועיין ט"ז שם ס"ק ג' מה
שהאריך בפלוגתא רש"י והרשב"א ז"ל צוה ע"ד שכח צ"י
בשם ריב"ש דאיכא למ"ד לא ישכיר בהמחו לעכו"ם להביא
עלי' חמץ דסבד חממו של עכו"ם אסור בהנאה ואיכא למ"ד
משכיר לעכו"ם וחממו של גוי מותר בהנאה ע"ש והנה כי
כן נראה להדיא דאפי' לישא וליתן בידים אפי' חמץ של
עכו"ם אסור או משום א"ה או משום דאיכא למיחש שמא
יאלכל ממנו ועכ"פ אסור לשום ישראל למכור אפי' בחנות של
נכרי וחמץ של עכו"ם או ליקח מטעם הג"ל.

ועיין בחש' שער אפרים סי' ו' שאלה בלחוד שבו' שכיר
שנה להשר שמעמסק בשכר ויין שרף העושין מתצואה
חמוצה דכיוני שיעמוד חמוד על המשמר בעסק הג' לעשות
כן אי ראשי צימי הפסח בחו"מ שימכרו העכו"ם השכר
והיין שרף להעכו"ם והיהודי השכיר הג"ל יקבל המעות בעד
השכר וגם אם יעמוד על המשמר בשעה שישפכו העכו"ם
השכר לחוך החציות שלא יגנבו וכו' והשיב לכאורה נראה
פשוט שאסור מטעם דאמרינן בגמרא דע"א פ' השוכר את
הפועל לעשות עמו צי"י שכרו אסור וכו' ומה החס דיעבד
אסור כ"ש הכא לכתחלה, ומכ"ש דאסור לעמוד עליו ולשמוד
את החמץ מאחר שרואה בקיומו של חמץ, ועיין בטו"ח סי'
ח"ג במעשה דהרשב"ן אצרכם ובשאר דינים ובהגמ"י
בהג"ה האריכו שם ונראה שמוחר ע"כ ובהג"ה מין המחבר
שם האריך הרבה והעלה דעכ"פ כשיש לו שום אדם עומד
שם להזכירו שלא לאכול מן החמץ מותר ע"ש ודו"ק והנראה
דאפי' בלחמץ חמץ של עכו"ם ודאי וגם הוא אינו עושה
שום מלאכה רק עומד על המשמר אפי' כמה ערחו ועכ"פ
לא החיר צו' אלא כשאדם עומד על גביו וג"ז כולי האי
ואולי וכו' דידן כשנכנס בחנותו וכנ"ל ודאי לפע"ד אסור
לעשות כן צ"י שום ספק וככה תרומתו מסכימים לאיסור
שכרי הכא עושה בידים באיסור משא"כ בעוצה דידכו
שאינו עושה מעשה בידים אלא עומד ועי"ש שצו מחלק כן
לכדיא.

ומעתה נבא לדון בספק ב' אי מוכר חמץ הג"ל אף
שאסור לו למכור אי עובר גם אצל יראה דאמרינן
איגלאי מילתא למפרע דציעל במקח או דנימא דאף שעבד

איסורא למכור החמץ מ"מ לא בטל המקח שמכר לו לעכו"ם
וממילא הוי חממו של עכו"ם ואינו עובר עליו וגם לדין
נ"מ אי מותרים ליקח ממנו חמץ.

ונראה לפע"ד דכיון שנכנס צי"ט בחנותו למכור איגלאי
מילתא למפרע דמכירתו בטלה וכבר כתב בגאון
מוה"רם ש"ק ז"ל כעין זה סי' ר"ב בשאלתו צע"פ שחל
להיות בשבת שמוצב לצער החמץ ע"ש קודם חלוף אם מותר
לצעלי חניות למכור חמץ עד סמוך לשבת קודש והעלה
דכשם שמשירין לאכילה לפי מה שיזכרו עוד כך יוכלו
לשאר מה שיזכרו לו עוד לימכר קודם כניסת השבת וכבר
עוד חלל דיש לדון דהרי מכירת חמץ לנכרי ודאי בכלל
הציעור הוא וא"כ מחויבים לכתחלה למכור החמץ קודם
שיגיע שעת זמן איסורו כי היכי דלא למיטעי וכיון שכבר
מכר איך ראשי ליהנות ממנו וכו' וזה הוא מצעל המכירה
וא"י דהעכו"ם שמכר לו החמץ הוא ימכור צע"ש יש לחוש
לחקלק שמחוך כך יקילו גם בפסח עתמו שימכרו עכו"ם
ובזה יש הרבה חששות שרואה בקיומו ובהכח מחמץ ואין חני
מניח בקבלתו למכור ע"י עכו"ם אח"כ שנופל העכו"ם
החמץ לביתו ובחנות אחרת שאינו נקרא ע"ש ישראל וכו'
ובדאי דה"ב דאפשר שימכור הכל לנכרי ויקח אח"כ מן
העכו"ם מה שאריך למכור צע"ש ויקחנו במדידה ואם
ישחיר יחזיר לו ג"כ במדה או שיכתוב צע"ש מכירה מה
שישחיר שעה אחת קודם שבת ג"כ מוכר לו אגב קרקע כל
מדה ומדה בסך הידוע ומסויים אלא שצוה יש לחוש
להערמה ומחזי כערמה וכו'.

ונראה דעת הגאון ז"ל דהיכי שמכר לעכו"ם אף ראשי
שוב ליהנות ממנו ואי נהנה מצעל צוה המכירה
וכ"כ עוד צש"מ מ"ו סי' י' שנשאל על שנת חרי"ב ע"פ
שחל להיות בשבת איך לעשות צי"ש שמוכרים האשענקאפרם
ויזכרו למכור להנכרי צע"ש וא"כ הצעלי בחים שרגילים
לשחות יי"ש צליל שבת וקונים בהקפה והנכרי שקנה החמץ
לא ימכור להם בהקפה שאין מכיר אותם ואם ירצה הצעל
הבית למכור יצטל המכירה ויש הפסד מרובה וכו' ע"ש
וכן מלאתי בשד"ח מחז"מ סי' ע' סי' ל"ה דד"ה ואת
להודיע כי לפני איתו שנים הוי מעשה צעיר הזאת שאחד
מכר חמץ לנכרי בחו"מ ואותו החמץ הוא מכללות החמץ
שמכר לעכו"ם קודם הפסח ואסרתי כל חממו לאחר הפסח
לכל ישראל שכיון ששלח ידו במה שמכר לעכו"ם נחצטלה
המכירה שלפני הפסח וכו' חמץ של ישראל שעבר עליו
הפסח וכו' וכן הביא שם צש"מ חש' אורי וישעי ע"כ.

ודעת הגאונים הג"ל נראה לחלוק אצבור שור צפסחים
דף כ"א ע"א שכתב שם דמכירת חמץ להכוב עכשיו
הוי רק הערמה עיקר הכיחור הוא משום דמדאורייתא צביטול
בעלמא סגי וכיון שצ"ח מישראל מצטל חממו צלל שלם
וא"כ לא נשאר בכלל רק איסור דרצנן שחכמים גזרו שלא
לסמוך על הצביטול צללד והלכתי לצער החמץ מן העולם

וברברי הרא"ש כ"ל נלפע"ד ליישז עוד קושיא חדא מה שחקשתי זה כבר לפי מה דס"ל שאם מכר מהחמץ לאחר המכירה לעכו"ם בטל המקח ל"ע אמאי לא נימא דהמקח קיים מאחר שנתקיים המקח בטוב וזכר הקניינים ומעשה א"ס מכר שז מהחמץ כ"ל לא יבא אלא גזלן שגזל מחמתו של נכרי ומכרו דחייב לשלם את הגזילה אשר גזל לנכרי ושא"ר החמץ ישאר המכר בחקפו ולא יבא חמץ שעבר עליו הפסח ולמה פשיטא לכו כולי האי דבטל המקח וכנ"ל.

ולבאורה עלה בדעתי לולא דברי השד"ח ליישז דכתיב גאולי מיירי דוקא קודם הפסח וקודם זמן איסור חמץ ולא חי מכר מהחמץ גלה דעתו שמצטל המכירה חמס בחוק הפסח אפי' מכר מהחמץ אפי"כ לא בטל המקח והעטם דבשלמא קודם פסח וכעובדא דידכו דאפי' א"ס יבטל המקח לא יעשה שום איסור שעדיין חמץ מותר בהנאה ובא"ס ימכרו עכשיו כמו שהוא בלא ציטול המקח יכ"י גזלן עליו ויעבור על לא תגזול בודאי ניחא ל"י דליבטל המקח וימכור בהיתר מלעבור איסור גזל ולכן פשיטא לכו להכי גאולי דודאי בוי ציטול מקח דלומדים דעתו של א"ס דזה חמס לדעת השד"ח דמיירי גם בחו"מ אפי"כ ס"ל דבטל המקח לא ידענא מנ"ל ואדרבא ניחא ל"י שלא יבטל המקח ויעבור לאיסור גזל משחיבטל המקח ויעבור דב"י וב"י וגם חמא יבא אסור בהנאה אחר הפסח עוד קשה דאפי' נימא דמעשה ישראל מוכיחין על ציטול מקח מ"מ מאן נימא לן דכועילו מעשיו כיון שהקנין כבר נגמר וכנ"ל מעשה אפי' א"ס ירבה בלחור לחור אין אחר הקנין כלום ואין בדבריו ממש בלי הסכמת העכו"ם ע"ז וא"כ ככ"י כיון שהישראל מוכר בלי רשות העכו"ם לא יועיל כלום מכירתו לענין ציטול כיון דהעכו"ם אינו מסכים על הציטול וזה קשה גם אכתי גאולי וי"ל.

ולפי דעת הרא"ש והמג"א כ"ל אחי שפיר דכיון דכל עיקר המקח לא בוי רק הערמה מלד העכו"ם וזה דמועיל הוא משום דלד אחד בהערמה מותר ומעשה כיון שהישראל מוכר החמץ מעשיו מוכיחים עליו דגם לז הישראל לא גמר ומקני כדבטי וכו' הערמה משני לדידים ובטל המקח כנלפע"ד בישוב הג"ל וק"ל.

ועיין עירוצין דף ס"ט ע"ב אנשי חזר ששכה אחד מהן ולא עירב ציתו אסור מלהכניס ולהוציא לו ולכס ושלכס מוחלין לו ולכס נתנו לו רשותן הוא מותר וכן אסורין וכו' מי שנתן רשותו והוציא צין בשוגג צין במזיד כ"ז אוסר דברי ר' מאיר ר' יחודא אומר במזיד אוסר בשוגג אינו אוסר ופרש"י הכי זה אוסר דמיכוד ומשקל רשותא הוא וחר צו מציעולו ע"כ.

ועיין לעיל דף ס"א ע"ב אמר ר"ג מעשה בלדוקי אחד וכו' ובגמ' דף ס"ח ע"ב ומשמע משם לכאורכ דאף שציטל רשות והחזיקו צו בני המצוי כיון דכוא חזר והוציא צו אוסר עליהן וא"כ ככ"י לענין חמץ שא"ס חזר

לגמרי או למכרו ולכן ככ"ג אמרינן דהם אמרו שא"ר לזכר וכו' אמרו להחיר מכירה כזו שהיא הערמה משום דהערמה שרי באיסור דרבנן עכ"ל ועיין מהנ"כ ס' חמ"ח סק"ד וכן בפמ"ג ס' חמ"ח חמ"ח אכזור שור כ"ל ובתשובה עטרת חכמים להגאון בטל צרוך עטם וח"ס ובמגן א"ף ובתשובה מוכר"ם מרוענבנרג נתן עטם לדבר כי אין לנו לחוש על מה שצלב לחזור לקנותו מהנכרי אלא כ"פ דכיון שהוא מוכר בקנין גמור כרי דברים שצלב אין דברים ועיין בש"ע הרב רש"י מלוצבאוויטש ז"ל ב"י מכירת חמץ וכן דעת האחרונים ז"ל ור"א לזכריהם נראה מדברי הרא"ש ז"ל בציטול המג"א ס' ש"כ סק"ל שכתב ז"ל הרא"ש א"ל א"ס מערים ישראל בכך ורגיל לעשות דבריו בהערמה ע"י עכו"ם אסור כדאמרינן פ' הפועלים עכ"ל וכתב עליו המג"א ז"ל משמע א"ס אין הישראל מערים אע"פ שהעכו"ם מערים שרי ומיני' יש ללמוד דה"כ בחמץ הערמה מלד אחד שרי וממילא בדידן כיון שמלד הישראל מכירה ברורה וחלוטה הוא רק מלד העכו"ם בוי הערמה א"כ בוי הערמה מלד אחד ושרי ועיין חש"י דברי חיים למרן בהגאון הקדוש מלאנו חלור"ם ס"יו ובתשובה מנח"א נמוקי אור"ה ס' חמ"ח להגאון הקדוש ממונקאטש ז"ל וק"ל.

ולמדנו מדברי מוכר"ם שיק כ"ל עוד דין אחד דאף שמכר החמץ לעכו"ם מ"מ בפסח עלמו לא הניח לעכו"ם למכור אפי' בעלמו בחנותו של ישראל וא"כ ככ"י בידון כתיב נמי ב"י לנו להסתפק עוד אי העכו"ם בעלמו ש"ד למכור א"ס לא שיעול הסחורה לציתו וזה כמעט אי"א וכת"כ פשיטא ל"י צ"כ להיתר א"ס דעת האחרונים נראה להקל בזה וכן נראה מדברי השו"מ כ"ל שלא חשש רק שהנכרי שקנה בחמץ לא ימכור להם בהקפה מפני שאין מכיר אותם ולא חשש כמוכר"ם שיק כ"ל לו ב"י מכירם וי"ל דדוקא קודם הפסח לא חשש א"ל בפסח עלמו מודה לדעת המכר"ם שיק ז"ל איצט"ל דלכאורה דברי המכר"ם שיק ז"ע לפע"ד דאדרבא מאחר שהעכו"ם לקח כל החמץ במכר גמור וקבל המפתח ומעשה א"ס לא נתיי' לו למכור מחמתו כרלונו בחנותו כרי דבר זה יכ"י גורם ציטול המקח כיון שהעכו"ם שבר החנות וקנה כל החמץ א"כ בכל העיכוב שיעכב עליו הישראל יכ"י נראה בציטול המקח וא"כ ככ"י א"ס יעכב עליו למכור עד שיקח לציתו ובחנות אחרת שאינו נקרא על שם ישראל יעטן העכו"ם שהישראל מעכב בקנין ויבא לידי ציטול מקח מלד העכו"ם ואפשר דדעת הגאון ז"ל דודאי אי צ"י העכו"ם למכור מעלמו ראשי רק שא"ס יאמר לו הישראל למכור החמץ אז נראה כמערים או יאמר שדעת הגאון שא"ס רואה העכו"ם למכור החמץ יכ"י מוכרה להוציאו משם וכו' לא מכר לו רק את חמא וז"ע, ולפי דעת הרא"ש שהבאתי לעיל דמכירת חמץ בלחמה בוי הערמה מלד אחד רק שמלד ישראל בוי מכירה מעלי' ומעשה א"ס נתייחו למכור בחנותו של ישראל החמץ נראה הישראל ג"כ כמערים וכו' הערמה מ"ז לדידים ובטל המקח.

אזכרה אשר לפעמי' דברי כיד יחזק נ"ג, ולכלכך לפעמי' יש לעשות כמו שכתבתי בס"ד.

בברכת התורה בנפש.

משנה הקטן

סימן נ"ז

בקריית חר"ן, וס"י, תקצ"ב לא ישיח לא התוקע וכו' בפ"ז או"ח סי' תקצ"ב סי' כ' לא ישיח לא התוקע וכו' ותמך כר"ן שהרי אין בשוחב זו הפסק מידי דבוכ אמדבר באמנע בסעודת דא"ל לחזור ולבדק במזל ועין שם תירוץ ולפעמי' דכ דמי לשח בין בטעלה לבמזל שאסור לשיח בנתיים והעפס כיון שאין תוקעין כמכ סדרים מכח ספק ולא ידעין איח מכח עיקר וא"כ אפשר דכני תקיעות לאו עיקר יניכו ועדיין לא התחיל בתקיעות כלל ואסור להפסיק ובשלמא גבי פת בסעודת שאלל קומעא ודאי כבר התחיל בסעודת אכל כאן אפשר שאין זה בסדר חשוב ולא ילא זו כלל וכיון שאין יודעין איח מכח עיקר אסור להפסיק עד לאחר כל התקיעות כוללפעמי'.

סימן נ"ח

לפמה מתענים קורין ויחל בתע"צ

נשא"לתי בתע"צ כשאין שם עשרה מתענין אי שרי להפלה ענו ואי שרי לקרות בתורה, ועכ"פ

כמכ מתענין לריכים לביות.

ב) אם מי שאינו מתענה עולה לתורה כשקראוהו לעלות. תשובה, כנה בעור או"ח סי' תקס"ו כתב קבל שמקבלין עליון תענית ודאי רבים מקרי ויכולין לקבוע ברכות ומיכו נראה שאריך שיכו עשרה שמתענין ואפילו לר"ת שכתב שאם יש שש או שבעה שלא שמעו קדיש וברכו יכולין לומר קדיש וברכו אפי' שבעה ששמעו קדיש מודק דעני עשרה פ"כ וכתב בנ"י וכו"ה נראה שמתאחר שם יכולים לקבוע ברכה קורין ויחל, ובש"פ סי' כנ"ל סי' ג' כתב אין ש"ל אומר ענו ברכה בפני עצמה אלא א"כ יש בנית ככנסת עשרה מתענין וכו' ומשמע דכ"ה לענין קריאה בענין עשרה מתענין דוקא.

אמנם בש"ת סק"ד הביא בשם מהר"ם בן חביב בשבועה כח"י שאין זה אלא בתע"צ שבהכל קבל עליהם על כל צרכ שלא תצא אכל כדי לזמון דמדברי קבל יניכו אפי' אין שם מתענין רק ששה או שבעה וכו' ואחר אינם מתענים דלזיוס שם חולים יכולים לקבוע ברכה ענו ולקרות ויחל ואפי' שאין שם עשרה מתענים בנ"כ פ"ש ונראה דעכ"פ ששה או שבעה צדי ואם אין שם רק חמשה אין להם להפלה ולומר ענו אפילו בתע"צ ולא לבזלל ס"ת כלל כיון שאין כאן רוב מתענים וגם

פלגו ומי שיכול להחכר שלא לאכול מעלי"ע חמץ בשינויים אלו אשר לו אכל אינו חלל חומרא ואשרי למי שיש לו שינויים אחרים לפסח שאין משתמש בכם כל השנה אלא שלא כל אדם זוכה לשני שלמות פ"כ לפעמי' באופן כנ"ל ילא.

ובדבר מי שיש לו שן תוחבת בפיו שאינו יכול לבזלל וינקו כיפי' כל מה שאפשר צע"פ קודם זמן איסורו ואם אפשר לו שלא יאכל ג"כ מעלי"ע חמץ עליו המחמיר תבוא עליו ברכת עוב וכן שמעתי בשם לדיקים ואנשי מעשה שבהמיר על עצמן בזה אכל להלכך אין להחמיר לעמלא וכנה לישראל ומי שרואה לבדית את פיו כיפי' במים חמים שדרכו לשחות ולאכול בכל השנה ולהדיח כיפי' בשינויים בתוחבות זכירות יתירק יש בזה ולפעמי' לעשות כן דמכיות טוב הוא ויכיר זו שהוא חרד לדבר ד'.

וראיתי בשו"ת יד יחזק סי' פ"ה שכתב לגאון אחד אודות בנשים שיש להם שינויים תוחבות אם מותר לאכול בכם בפסח וכתב ז"ל ח"ל ובראשית השקפה תמכני אם באלו לחוש לזה מה נעשה בשינויים של כל העולם הקבועים במקומם בטבע ניהוש ג"כ שכלועים מחמץ כל השנה ומעולם לא שמענו ששם וערער בזה אפי' דליכא בזה חשש בליעב דכל האדם שומר עצמו ואינו אוכל דבר שביד ס"כ לכן ליכא למחשש בליעב כלל ועוד דאין אדם משכב שם במאכל כ"כ שיטור שיכלע בשינויים וע"ז בחוש מעיד ולכן אפי' לפמ"ש בפר"ח סי' ס"ה אות י"ח דכל שביד ס"כ אסור אפי' עד עשרה כלים וכתב"ם חש לדבריו בנ"מ מ"מ כאן ודאי רחוק מן הדעת שיאכל אדם מאכל עד"ז שחיק א"ע באכילה כזו פ"כ פ"ש.

ולפעמי' ראי' שביא משינויים טבעיים ל"ע ולא קרב זה אל זה דשינויים טבעיים הם חלק מחלקי הבגד ויש בכם חיות וכו' דומיא דלפרטים כיון דכס חיים אינם בולעים דעמי' אינו בולע ולא דמי כלל לשן תוחבת שאינו מהגוף וכו' דומיא דשאר כלים שכלועים חמץ בכל השנה שריכים בגעלה לפסח גם מה שכתב כיון שאין אוכלים כ"כ רותחים שיכלעו בכלים משום דאין מזיק את עצמו כרי אן מחמירין באמת אפי' בכלים שנשתמשו בלזון בכל השנה חמץ שלא להשתמש בכם בפסח ואפי' בכלי שנוטלים בכם לידים בלזון נהגו לביות חדש לפסח וכ"ש מה שאוכל זו קלל רותחין גם מה שכתב דאין אדם משכב שם מאכלו בכדי שיטור בלוע שיטור זה לא ידעא מאי הוא ואדרבה בחוש מעיד שלפעמים כשכמאלל חס ביותר ושהה אורו בפיו עד שיטמן קלל שלא יכח בו את גרונו ואילעמכו.

וידועים דברי בעל הפלאה צעוף שגפל לחמאח רותחת ובעוף חי ואח"כ מת ואסור למכור לנכרי משום בליעת אכמכ"ח ומשמע דס"ל דאפי' צע"ח נמי פולט ובלע אכל עיין ח"ס ושאר אחרונים דמן השמים הוא דכמלאו לו ת"י שלא להבזיז ח"י אכל להלכך ודאי דעמי' אינו בולע ופולט עיין ח"ס יו"ד סי' ל"ד ובדרכי תשובה כ"י

והגרא"ה מדברי הר"א הכהן ז"ל מפורש יולא דחשענית צבור עכ"פ תלחא צבי לקרות צתורה וגם תלחא בני לקרות צתורה ותרומתו משמע מיני' ול"ע גדול לכאורה לבני גאונים דכתבו דפשיטות דאפי' ליכא מחשנין כלל קורין צתורה ולש"ת דצבי דוקא שש או שצטב דמכא נראה דאפי' תלחא בני לקרות ולהחפול ומדברי רבינו אהרן ורבו הג"ל ז"ל ראי' גדולה לשיטת האגודה בציאו בצ"ח ז"ל צבי' תקס"ו דבג' בני לקרות צתורה ובצ"ח ז"ל דחאש צשחי ידים ולכאורה לא ידענא למה דחאש שכרי אית לן שיטת גדולים הר"א ורבו וגם דעת רבי יודאלי גאון לדעת הר"י הכי ב"ל ודעת רבינו נתן ובצ"ח ז"ל לא הרגיש בכל זה.

ולדעת הר"ם ז"ל הי' אפשר לדחוק ולחלק דר"ג מיירי בצ"ל בקבלה ובח"ס מיירי ד' לומות וכחלקו של מהר"ם בן חביז לפי שיטתו דנראה נמי דמחלק בין ח"ל ד' לומות וח"כ מלינו לומר דד' לומות לד"ה לא צבי אפי' ג' ולח"ל הר"ם יודע לדעת הא"ח ז"ל דצבי עכ"פ ג' אמנם האמת יורה דרכו דלפני"ד הא"ח אינו מחלק ביניהם וגם דמכרמצ"ח נשמע לידוכו שברי מכרמצ"ח הוא המקול הגדול ועכ"פ שש צבי ודעתו אפי' ד' לומות ח"כ הא"ח דצבי ג' עכ"פ ג' צבי אפי' ד' לומות ובכי נראה דלא לשוי' חולק כ"כ בין המכר"ם בן חביז וח"ת. אשר לכן לפע"ד ל"ע הרבז אס יש להקל כדעת הר"ם וש"ת במנחת פיתים נגד דעת רבינו אהרן הכהן ודעימ' ז"ל. אמנם דיעבד אפשר דיש לסמוך עליהם להחפול ענו ד' חשניות עכ"פ כשיש ג' מחשנים כיון דיש לזרף דעת הר"ם דמחיר לגמרי וגם דעת האגודה בציאו בצ"ח דבג' בני והא"ח ועוד יש לזרף הא דרשיתי בשו"ת גינת וורדים הספרדי דמקילין בקריאת התורה וכלואי שיקרא צתורה לפולם ואין בספר חמי' כעת להעתיק לשונו עיי"ש אריכות גדולה מזו והצרכי' אור"ח סי' קכ"ד רמז עליו רק שט"ס צצרכי' שהוא שם צשחי' י"ד כמדומה לי פ"ש ודוק.

ומעתה חשובה נא ואראה לענין קריאת התורה ועלוותיהם והנה העור שם כתב ח"ל כתב רב נתן ש"ל שאינו מחשנה אינו יכול להחפול שכיון שאינו מחשנה אינו יכול לומר ענו ואינו יודע למה שאינו אומר ציום חשניתי אלא ציום חשנית הזכר וחשנית הוא לאחרים ע"כ והב"י כתב שם שם מהר"ק שורש ע' מעשים בכל יום כשאין כהן מחשנה יולא הכהן מצב"כ ועומד לקרות צתורה ישראל המחשנה נראה מדבריו שאין עומד לקרות מי שאינו מחשנה. ובצ"ח ז"ל חולק עליו וכתב ולפי סדרת רבינו העור נראה דכ"ה דיכול לקרות צתורה אפילו אינו מחשנה דקריאת הכזור חוצ מוטל על הכל ע"י העשרה המחשנין ואפי' רבינו נתן מודה לזה וכו' ע"ש י"כ לא קאמר אלא לפנין תפילת ענו מאחר שהוא שליח בשביל המחשנין אכן המנהג הוא שכל מי שלא החשנה אינו עולה צתורה וכו' ודבר פשוט שאס עשו וקראו

צבי ששכ ל"ע לפעני"ד דאפשר דרובא דמנכר צעין כמ"ש לעיל סי' קל"ז לפנין זמון צשכר ע"ש פ"כ. ועיין חשובה מאהבה מס' כ"ז עד סי' ל"א מה שכתב דוקא שם ונראה סדרתו שם להחמיר אפילו צשכר וצבי דוקא עשרה מחשנים ע"ש ועיין עוד שו"מ מ"ח ח"ב סי' נ"ח. **אמנם** ראיתי קדוש אחד מדבר מן הח"ס ז"ל צשחי' אור"ח סי' קנ"ז שצנח תקפ"א הולך לאכול צט"ב וסחפק אס יקראוהו לתורה אס יעלה וכתב שם ועוד אחרת ע"כ יום הוא שנתחייב בקריאת התורה שחרית ומנחה אפילו מי שאינו מחשנה צו לא יולא מכלל חיוצ הג"ל (עיין בצפרי שו"ת ח"ב סי' נ"ט שכתבון רע"א * מסחפק אס צמנח ציו"כ הוי הקריאה חיוצ היום או דלמא היא משום חשנית דוקא ודלא כקריאת שחרית ומדברי הר"ם ז"ל נראה דס"ל לודאי דהוי חוצה היום וכ"ש הוא ממנחה דצ"ב דס"ל דחוצה היום היא וק"ל ויומא קא גרים הגע ענאך מי שמתענה חשנית חלום צשוי"ט וכי לא יקרא צתורה או לא ינהג בכל דיני שבת ויו"ט כי יומא גרים ולא חלוי צשמחא אכילה וצחי' וכ"כ ע"כ יום מועד דפורענותא הוא ואפילו אינו מחשנה צו מ"מ מחויב בקריאת היום והשחרא לפי טעם זה אפילו צבור שאינם מחשנין כלל כגון שכולס קארי ומריפי או צעלי צרית צט"ב נדחה מ"מ קורין ויחל צמנחה דיום הוא שנתחייב בקריאה מ"מ להלכה אני אומר ולמעשה לריך מחון קאת צבל זה ג"ל צרור להלכה ולמעשה שחולה שאל צט"ב יכול לעלות לתורה אפילו צמנחה צבל י צ"ב ל"ע דלינא אס יקראו ויחל ע"ש. **והגרא"ה** ודעת מן הר"ם ז"ל צאמת להלכה דאפילו ליכא מחשנים כלל ד' האומות יכול לקרות ויחל משום דיומא קא גרים וחולק צזה אמכר"ם בן חביז דצבי שש או שצטב וכ"ש חש"ת דצבי שצטב דוקא ואף שלמעשה כתב שפדיין לריך מחון קאת צדבר אמנם ראיתי צמנחת פיתים אור"ח הג"ל שכתב צשם חשוי' שנות חיים סי' שצ"ב שכתב להדיא דאפשר שאינם מחשנים יכולים לקרות ויחל צט"ב ויו"כ וגם דיכולים לעלות לתורה ע"ש ול"ע צבל שפרי חשובה שכתב להיפוך שלא הזכיר בני שיטות כלל. והנה לפום ריהעא נראה דמה שכתבו ע"כ הי"ה לכל שאר ד' לומות אף שסם כתבו ע"כ נראה דלא היחא כונתם לחלק בין שאר האומות שסם ג"כ קבלה על כל ישראל אלא צאו להוציא חשנית צבור שקבלו פליכס קבל אחד על כל צרכ שלא צתור ח"ו.

איברא דלכאורה דברי בני גאונים ל"ע רב דרשיתי צספר אורחות חיים לרבינו אהרן הכהן מלוגיל צבלי' חשנית סי' ע"ו שכתב ח"ל ואז"ל ולחשנית צבור לריכין ג' מחשנין לעבור לפני החיצה שנאמר ומשה אהרן וחור עלו ראש הגבעה וצחשנית צבור היו שרויין וכן פסק רבי' ש"י ז"ל וכן פסק רבי' נתן שצחשנית צבור די להס צג' מחשנין להחפול תפלת חשנית ולהוציא ס"ח ולקרות צפרשת חשנית ע"כ.

עין חצית דף כ"ט ע"כ חל להיות בשני ובחמישי וכו' ר"י אומר
לעולם קורין שלשה וברשי"ר ומהסידר ולפיכך קורין ג' דופן
ס"ח הוא ובלא הכי הוז קר שלשה שהוא מחקנת צודא לקרות
בשני וחמישי כהן וליד וישראל.

חנא מצב"כ אלא אקרא בתורה וכו' והקשה הח"ס ז"ל לפי הבנת הצ"י קשה מה שכתב שיעטון הכהן לא אלא אלא אקרא בתורה והאידך יקרא בתורה וכלא אינו יכול לעלות בזיחל כיון שאינו מתענה ועיון מה שנדחק ליישב.

וְלֹא דבריו הקדושים לפע"ד דברי הצ"י נכונים צפי דברי מהרי"ק דזו לשון מהרי"ק ועוד יש להביא ראיה ממנהגו שנהגו בכל קבלות נרפת להתענות בצב"צ אחר פסח ואחר סוכות ואין זה אלא מנהג בעלמא וגם כתב בסדר מעריי"ש שאין טעם צדור למח הוקצנו ואפי' הכי מעשים בכל יום שדוחים כבוד כהנים כדי לקיים מנהג זה כשאין כהן מתענה בזהות תעניות ולא הכהן מצב"ה ועומד לקרות בתורה ישראל המתענה.

וְנִרְאָה בכוונת מהרי"ק ז"ל דמאחר דתענית צב"צ אינו אלא מנהג ואינו חתענית לצד ודאי, שהוא מדינה אסור למי שאינו מתענה, וזה שדייק בלשון קדשו לומר ואין זה אלא מנהגא בעלמא ואפי"ה מעשים בכל יום שדוחים הכהנים מפני המנהג ומינה דאי הוה תענית ודאי ככל תענית לצד אז לא ב' קשה ל' האידך מדחין הכהנים כשאונם מתענים דאז מדינה אסורים לעלות לתורה כיון שאונם מתענים עם הצדור וחיוז עליהם ג"כ להתענות אבל כהן כיון דתענית אינו חיוז עליהם אלא מנהג מנהג הוא דמתענים היו יכולים לפקפק בדבר ולומר אינו יולא מצב"כ ואין יכולין לדחות הכהנים מכה מנהגם שמתענים קמ"ל דאפי"ה דוחים אותם מכה המנהג וזה דעת הצ"י צו וכנ"ל כנ"ל.

וּבְדִבְרֵי הא"ח כנ"ל נלפע"ד נמי ליישב קושיית בעור בדברי רבי נתן שכתב ש"ל שאינו מתענה אינו יכול להתפלל שכיון שאינו מתענה אינו יכול לומר ענו וכתב ואינו יודע למח שאינו אומר ביום תעניתו אלא ביום תענית זה ע"כ.

וְלִפִּי מה שכתב הא"ח שיעט רביו נתן י"ל דכוא ז"ל ס"ל דהכי גמרינן ל' ממשח אהרן וחור דעלי קאי וס"ל מאחר דגמרינן ל' מייניכו כמו שכתב היו מתענין כן כל מי שטובר לפני החיצה צעי דוקא להתענות דדומיא דמשח אהרן וחור צעי ומייניכו גמרינן. ועי' צב"כ"י אופ"ה ס' קכ"ד וצב"י ס' קכ"ה. ודו"ק. ועיון עוד צב"י אמונת שמואל ס' מ"ו מה שכתב בדברי מהרי"ק ולפענ"ד דבריו ז"ע (ועיון בספרי שו"ת משנה ח"צ ס' נח ונת מ"ש להגב"ק אדמו"ר מרן מקלועטנבורג שליט"א).

כל זה כתבתי להלכה ולא למעשה אלא להתלמד ומראה מקום אני למי שרצה לציין במקומות הנ"ל המצפה להרמת קרן התורה בביאת בר נפלי.

מנשה הקטן.

לס"ת אותו שאינו מתענה יעלה ויצרך שאין כאן איסור כל עיקר לד"ה ע"כ.

אמנם הט"ז צב"ק ז' רוח אחרת צו וכתב היפוך דברי צב"ה דדעת רביו דכ"ש לענין קריאת התורה שיש חשש צרכה לצטלה דלא יעלה מי שאינו מתענה ואפילו בעור מודה בזה דלא פליג. אלא במקום שאינו אומר רק סחם תענית ולא תעניתו דאז אין שקר צפוי משא"כ בזה דיש צרכה לצטלה דהא לריך לצרך על הקריאה וכתב ע"כ אפילו אם אין שם מי שיוכל לצרך או שאין שם כהן אחר אפי"ה לא יקרא מי שאינו מתענה ואפי' קראוהו כד לא יעלה ע"כ ע"ש.

והנה כל האחרונים כולם פה אחד תפסו ארצות הט"ז ככאן והח"ס ז"ל צב"ה כנ"ל אחר שכתב דנ"ל פשוט דמי שאינו מתענה יכול לעלות לתורה דכנה דין זה דמי שאינו מתענה לא יעלה לתורה לא נמלא מפורש צשום מקום ואדרבא מסביר נותנת הדעת שיכול כל אדם לעלות וכו' וכמ"ש הצ"ח, ובע"ז במחילת כבודו אזיל בחר איפכא ע"כ.

וְאִגִּי יתוש החי אומר דתנחם כתבו עלי רביו הט"ז ז"ל מרירות דלא נמלא צשום מקום דמי שאינו מתענה אינו יכול לעלות לתורה שכרי רביו הט"ז אית ל' חילן גדול לתלות וכוותי' כתב להדיא בצלל אורחות חיים כנ"ל ח"ל ס"ק י"ו ונראה שכתבן וקוראין בתורה יכיו המתענין וכ"כ רבי יהודה שאי אפשר לומר ענו אם לא התענה ע"כ וכרי שכתב כרצ א"ח ז"ל דצעי דוקא מתענים לעלות לתורה ונראה דמפרש כן גם דעת רביו נתן וגם דעת רבי יהודה ושולבו הכי ס"ל דמתענין יכיו' העולים לתורה חו ראיה צדורה לדעת הט"ז וז"ע ארצות הח"ס ז"ל שכתב דלא מלינו צשום מקום מפורש דמאי שאינו מתענה לא יעלה לתורה ושכח"ז ז"ל אזיל בחר איפכא.

גם מה שכתב הצ"ח ז"ל דלענין קריאת התורה גם רביו נתן מודה דקורא אף שאינו מתענה וכו' לע"ג שכרי להדיא כתב הא"ח היפוך שיעתו בדברי רביו נתן דגם לקרות בתורה דעתו דצעי מתענין ולא חלק בין ענו לקר"ח (ועיון לקמן בתשובה ס' פ' מש"כ בזה) ומעתה מאחר דאית לן דעת צב"י צשם מהרי"ק והא"ח והכת דילי' ובע"ז ורביו נתן ולדעת הט"ז גם בעור מודה לזה וכולבו ס"ל דמי שלא התענה אינו עולה לתורה ודאי לפע"ד דיש לחוש פכ"פ להתחלה שלא לעלות.

והנה הח"ס ז"ל האריך שם בצבנת מהרי"ק ובראית צב"י מן מהרי"ק דכנה שאינו מתענה אינו עולה לדוכן וקוטב קושייתו הוא על מה שכתב מהרי"ק שיש ע' ח"ל דכנה שאינו מתענה לא יעלה לתורה וילא מצב"כ וכתב מהרי"ק מעולם לא ראיתי כהן מפקפק בדבר לא

סימן נ"מ

שיטת הגאונים בפי' התיומא. צורת הלולב לד"ה

ב"ה.

אמר הקטן ערב סוכות שנת תשי"ט ה' לי שקלא וטריא
צפי' התיומות של לולב וצשיטת הגאונים בה ואמרחי
להעלות על הכתב מה שטלה במלידתי בס"ד בזה שמעתי
בגמ' סוכה ל"ב ע"א וב"ק ל"א ע"א צפי רב פפא נחלקה
התיומת מכו ת"ש דאמר רבי מתון אמר רבי יבועה בן לוי
ניטלה התיומת פסול מאי לאו הוה הדין לנחלקה לא ניטלה
שאני דהא חסר לה איכא דאמרי ת"ש דא"ר מתון אריב"ל
נחלקה התיומת נעשה כמי שנעלה ופסול ש"מ ע"כ. ונאמרו
בה כמה פירושים צפי' התיומת מה הוה. רש"י פי' צ"ק
התיומת כפ' תומר האמלעי העליון תיומת הוה. אבל בסוכה
פי' שני עלין עליונים אמלעים ששם בשדרה כלל נחלקו זה
מזה. וכבר הרגיש הראש"ש ז"ל והיש"ש צ"ק ה"ל צשינו
פירושים ה"ל.

והתוס' כתבו מלא ר"י צתשו' הגאונים ניטלה התיומת
(נחלקה התיומת) אותו הוה העליון בראש הלולב
שאין הוה למעלה הימנה והוה כשני הוין דבוקין זה בזה
ונקראין תיומת וכן משמע מתוך ה"ג שרואים לפרש כן
ולדבריהם לא ימלא לנו לולב כשר כי בעורה נמלאין אותו
שיש להם תיומת כזה אפי' אחד בזה' מאות וי"ל שאף
לדבריהם אין פסול אלא שבי' מתחלה כענין זה ונחלקו
שנשתנה מבריייתו וכו' ועוד אומר ר"י דיש מפרשים שכל
עלי הלולב כפולין כל אחד לשנים ויש בראש הלולב בסוף
השדרה צ' עלין יוצאין ממנה שכל אחד כפול לשנים כשאר
עלי הלולב ואותם שנים עלין היוצאין מראש השדרה נקראין
תיומת והאנכיו צפי' נחלקה התיומת מכו ואם נחלקו זה
מזה דביינו קתא מן השדרה ומיכו אין רוב הלולבין נמלאין
כענין זה ומי"מ י"ל דצפי' דאי משכח כה"ג תיומת ונחלקה
מכו ע"כ.

ונחלקו ה"ב וכו"ז צפי' דברי החוס' דעת ה"ב דהי"מ
שכביא ר"י מפרשים ג"כ כשיטת הגאונים ז"ל
דמיירי בלולבים שהם כלים צאמלע צשי עלים שכל עלה מהם
כפול בדרך שאר עלין שבלולב וחס' נקראין הוים ולפי מה
שמלא ר"י צתשו' הגאונים לריך ששני הוים אלו יהיו דבוקים
ממש בלי שום פירוד כאילו הם גוף אחד וזה דבר שאינו
נמלא באלהם אלא אלאינו נמלא בזה פעמים כעין אדום
בלולב מלד פניו שהוא מחצר שני הוים אלו ונראה כל
ראש הלולב כאילו הוה עץ בלי שום פירוד ולפי' באחרון
שכתב ר"י אף ששני הוין אלו יהיו דבוקים זה בזה כאילו
הם גוף אחד אבל לריך שיכו סמכים זה לזה כמשפטי' שהם
נראין כשנים אלא שאין צייטן חילוק כלל אלא הם נחלק
הוה זה מחצירו דביינו ע"י שנחלק קתא מן השדרה פסול
ומיכו בחילוק מישט שנחלק השדרה מופסל ע"ש.

אבל ה"טז או"ה סי' תרמ"ח סק"ד כתב דמשמע שה"י
מפרש פי' הגאונים והי"מ של ר"י צנין א' שהשדרה
כלה צשי הוין ועיקר החילוק דלפי' הגאונים לריך שיכו
דבוקים כולם וי"א א"ל דבוק כ"א בשדרה ובאריך לחמוכ
עליו ופי' שיטת הגאונים דחס' מיירי כשהעלה האמלעיית
גבוה קתא מהעלה שגדלו וע"ז מלריכים הגאונים שהני שני
העלים יהיו מחוברים עם הא' קליפה האדומה יחדיו ע"ש
ומדברי הראש"ש סוכה ל"ב דה"ה צפי רב פפא לכאורה משמע
כפי' ה"ב ופי' נקרבן נתגאל שם ושכן משמע ברמזים
כה"ב וכן הביא צפי"מ פיין בצכורי יעקב.

ורבינו ירוחם נתיב שמיני ח"ג בספר אדם כתב ח"ל
נחלקה התיומת פסול וכן ניטלה וכו'
פרש"י וכו' ורי"ף פירש שנחלקו העלין זה מזה כלומר שכל
עלי הלולב כפולות לב' ונחלקו התאומות מעבן ואם נפרט
ההוין זה מזה ועמד כל אחד ואחד כשהוה כפול לב'
והתיומת שלו קיימת כשר ואם נחלקה התיומת נעשה כמו
שנפרטו עליו ופסול פירוש ומיירי ברוב הענין וכן כתב
הרמב"ם ובה"ג ובצתשו' הגאונים פירשו אותה הוה העליון
שכן בראש הלולב שכן למעלה מכולם והוה כב' הוין דבוקין
זה בזה ונקרא תיומת ונחלקה פירש שגפרד אחד מחצירו
אותו הוה העליון שבלולב עד שדומה לשנים ע"כ וכן כתבו
החוס' כפי' הגאונים וכן נראה עיקר ומי"מ מיירי שנחלקה
רובה וכן בסכינו המפרשים וכן צתוס' ע"כ והנראה דמפרש
כדעת ה"ב צפי' החוס' ולא מחלק בין הי"מ לשיטת הגאונים
זה ראינו גדולה לדבריו ז"ל ודעת רבינו כה"ג ז"ל כתבו
החוס' והראש"ש דעתו נמי כשיטת הגאונים אבל קתא
מבאחרונים ראו לפרש בדבריו דס"ל כדעת הרי"ף והרמב"ם
ומדעת רבינו ירוחם נראה דפשיטא לי' נמי דעתו כדעת
הגאונים ז"ל. ופיין פי' הראש"ש צ"ק ה"ל וכן פי' רבינו
חננאל ע"ש.

עוד יש פירושים אחרים בזה שמעתיא ביש מפרשים
שכביאו החוס' ז"ל שאם השדרה כלתה צ' עלין
כפולין ונחלקו עד השדרה למטה באופן שנחלק גם קתא
מהשדרה. שיטת הרי"ף והרמב"ם שפירשו שנחלקו רוב העלין
של הלולב ברובן ובצתתי לעיל דבריהם מרי"ו. ולא אכחד דמה
דפשיטא לי' לעיל דעת רי"ז דשיטת צה"ג כפי' הגאונים
אכתי לא ברור לי כולי האי דיש לומר דמה שכתב הרי"ז
ז"ל וכן כתב הרמב"ם ובה"ג טווחו דבה"ג כתב ג"כ
כהרי"ף והרמב"ם ז"ל ומילת צה"ג קאי אלעיל מיניה ולא
למטה אצתשו' הגאונים אבל אי"כ קשה דהי"ל לומר וכן כתב
בה"ג והרמב"ם וביה ליה להקדים בה"ג וי"ל. שיטת
הא"י צשם רש"י הביאו הח"י דביינו שהשדרה של הלולב
כלתה בעלה א' כדרכו ואותה העלה נסדק דביינו ששני
הוין נסדקו זה מזה עד העלין שלמטה ממנו באופן שנחלק
עד תוך השדרה במקום שיוצאין העלין שלמטה מהעלה
העליונה מהשדרה. שיטת הסמ"ק צשם רש"י הביא ביש"ש
צ"ק נחלקה התיומת דביינו עלה האמלעי שדרה לבויה
כפול כשאר עלין נחלק לשנים ע"כ וראה לומר עד השדרה.

למעט אצל אס עדיין מחזירים זה עם זה ע"י האדום אפי' רק מעט למטה סמוך להשדרה כשר אפילו לנחלה לדידכו כמו שכתבו החוס' ורי"ו והצ"י ומוסכם הוא מהפוסקים. ולנחלה ודאי דכן ראוי לעשות ללא ידי שיטת הגאונים וכמה מהפוסקים שפסקו כן לחומרא.

ג נראה לנחלה מזה מן המוצר לקח לולב המוצר ע"י האדום כל העלין יחד שנראה כעץ אחד דאז יולא לכל הדעות ואפשר דזה הוא מרומם ג"כ בקרא כפה חסר ו' שהוא אחד וכן ודלא כאותן שנוטלין האדום מן הלולב באומנם שהלולב יותר מהיודר בני האדום לאדרבה לשיטת כמה פוסקים האדום הוא מעיקר הלולב שמחברו ויש להזהיר על זה אפילו לאנשים צעלי תורה שטועים בזה. **וְרִאשִׁיתִי** בכפות חמרים סוכה ל"ב ד"ה כתבו החוס' פרק הגזל קמא שפי' ג"כ שיטת הגאונים דכונתם שהעלים דבוקין ע"י קליפה האדומה כפי' ראשון של החוס' ומה שהקשו החוס' דלא ימלא כזה א' בחמש מאות דרוג הלולבין זוגי העלין נפרדין זה מזה דאין להם קליפה אדומה לחצר זוגי העלין וז"ל נמלא בארס של החוס' אצל בא"י ומאירם דשכיחי דקלים אנו רואים שרוג לולבים שהם בלב הדקל יש להם קליפה אדומה מזד פני הלולב ומחבר הוא הלולב ונראה הלולב כאלו הוא עץ אחד בני שום פירוד וע"י נענוע הדרך נושרות הקליפה וכו' ובארס של החוס' כיון דאין לולבים גדלים שם אלא שולחים להם מארץ רחוקה ורואים שאין להם קליפה אדומה לחצר זוגי העלין סברי מימר דמחלה צריחם לא הי' להם חיומת דהיינו הקליפה אדומה ולכן כתבו דלצריחם לא ימלא לולב כשר ולכן דחקו ואמרו וי"ל שאף לדצריחם וכו' ולפע"ד דאין לזרז לחילוק זה דהאמת הוא דרוג הלולבין יש להם חיומת דקליפה אדומה אלא שע"י נדוד ועלטול של הדרך נושרת מעליהם וכללו יראה לפע"ד דכשרים הם כיון דהי' להם מחלה חיומת זה ולא פסלו הגאונים אלא אותן שלא היה להם חיומת בעודם במחצר כגיל ע"כ.

והח"ס ז"ל פ' לולב הגזול הביא דברי הכפ"ח הג"ל שהצניח חוס' לא היו במקום גידולי חמרים ששמה כל הלולבים בשעת גדולתם מחזירים כל העלים זע"ז וכו' והגאונים לא פסלו אלא אם נחלה גדולתם נפרדה ונחלקה כך חיומת אצל מה שנעשה אח"כ ע"י עלטול הדרך לית לן בה ויולדק פי' הראשון בטובה הגאונים ולפי' לולב שיש לו צי' עלין אמנעים ושניבים כפולין הוא כשר וישר ואריך עכ"ל הקדוש והנראה דהסכים בזה עם הגאונים בכפ"ח ז"ל. ואף ששפר אני תחת כפות החמרים הללו הגאונים הקדושים מלאכי אלקים אצל לא זכיתו להבין דצריחם הקדושים ולכן אדון כחלמיד הדן על גבי קרקע בשעתם ז"ל. כי לפע"ד דצריחם חמורים. ואפשר שיחסי.

הנה סברה הכפ"ח דמאחר שהי' לו ללולב החיומת בשעת גדולתם שבו מחזירים כל העלים אף שאח"כ נפרדה לית לן בה וכשר ל"ע ואדרבה איפכא מסתברא לפע"ד בקלושה דודאי בעיקר הוא שהחיומת יביח שלמה עכשיו

שיטת הר"ן והריטב"א בשם יש מפרשים דאפילו לא נחלק רק במיעוטו ג"כ פסול ועיין יש"ש הג"ל.

והשו"ר אור"ח סי' חרמ"ה הביא פרש"י והגאונים ופי' הרי"ף ז"ל והד"מ שם הביא דעת א"ז וסיים מיהו המנהג בדברי חכ"ד ובש"ע שם ס"ג קצת להלכה כהרי"ף והרמב"ם דנחלקו החיומת ברוג עליו פסולה והרמ"א החמיר ג"כ לפסול בנחלק העלה העליון האמנעי לבד עד השדרה ולנחלה החמיר אפי' כדעת ה"מ שצ"ן והריטב"א. והצ"ח כתב ולענין הלכה נקטין כהרי"ף וחר"ח (דעת הרא"ש ב"ק דהר"ח כהגאונים ס"ל ע"ש) והרמב"ם והרמב"ן אלא שראוי לאסור בנחלקו בעלין העליונים ודיבוקן וחיתורן כפי' הגאונים ע"ש גם הי"ש כתב להחמיר כשיטת הגאונים וז"ל ב"ק הג"ל ומסקנא דילי' שכל הפירושים כונן אחת לענין פסק הלכה הילכך אם הוא צמחא שכתב החומ' דבוק ונחלק פסול כפי' הגאונים ואם השני עלים העליונים נחלקו זה מזה עם השדרה קלה פסול כפי' רש"י דסוכה וכו' ע"ש גם בסי' כזכור יעקב הביא להחמיר כשיטת הגאון. ולפע"ד תמוה הרבה שלא הביאו כל הפוסקים דעת רבינו ירוחם בזה שפסק להדיא כשיטת הגאונים ז"ל בהאחי לעיל דבריו שאחר שהביא שיטת הרי"ף והרמב"ם כתב ובה"ג ובתשו' הגאונים וכו' וכן כתבו החוס' וכן נראה עיקר הרי שפסק להדיא כשיטת הגאונים ז"ל ולי"ע שלא חשו כלל לדבריו ז"ל בלאן ובפרט רבינו הרמ"א ז"ל בד"מ שדרכו להביא דעתו ככ"מ.

והעו"ה לדין צוה"ח דודאי לנחלה יש להחמיר כשיטת הגאונים עכ"פ כפי' הבי"י בשיטתם דהכי נראה דנקטו הפוסקים בפירושיהם וכ"ש אם אפשר גם ללא פי' העו"ז וללא ידי כל השיטות. ואבאר נורח הלולב לשיטת העו"ז הוא שעלה האמנעי הנקרא חיומת גבול קלה מהשני בסמוך לו למטה קלה ויביח כהוצר עם העלה האמנעי בגבול קלה ע"י אותו קליפה האדומה הנקרא (פאס"ט) הנראה מצניחם הלולב ואז יולא לכל השיטות והדעות כפי' החיומת וזה הוא פי' העו"ז כשיטת הגאונים ז"ל. והוא החומרא היותר גדולה שאינו נמלא אלא א' מחמש מאות.

ב **צורת** הלולב לפי שיטת הגאונים כפי מה שפי' בו הבי"י והוא דהמוצר הוא כשהעלה האמנעי הוא גבוה מהשני העלים הצדדיים אז העלה האמנעי הוא החיומת ואם הוא שלמה היינו שהכללות שבעלה לא נפרד כשר אפי' לשיטת הגאונים ולא צני שיבא העלה זו מחוברת עם העלים מהצדדים ע"י קליפה האדום שכתבתי לעיל. ואם הלולב נשלם עם צי' עלין שזין למעלה ולא צנ' והם האמנעים אז צני שיהיו העלין השנים הללו שנקראו חיומת להיות מחזירים יחד עם האדום הג"ל הנקרא פאס"ט ואז כשר לשיטת הגאונים ולא סגי מה שהעלין צמחין אינם נפרדים והיינו כפלות העלה לחוד אלא צני נמי חבור משני העלים כמובן ואז יולא אליבא דשיטת הגאונים ג"כ לרוג דעות לבד מהעו"ז ובג"ל אצל קולא אחת יש בלאי חבור של העלין העליונים ע"י האדום הג"ל דלא פסול רק אם נפרד עד

דכשנחלקה החיומת ע"כ ניעלה קלח מהקליפה האדומה שהי' מחזרו שם וע"ז אמרו האיכא דאמרו דנחלקה החיומת נעשה כמי שניעלה מהלולב עלמו וממילא מוכרח דזכ שיעת הגאונים דכדי שלא תקשה סברת האיכא דאמרי ומעשה ו"ל נמי דבהא פליגי בני חרי לישנא דנשון ראשון ס"ל דחסרון הקליפה לא הוי חסרון ודא"ל ס"ל דנעשה כמי שניעלה מחמת הקליפה וי"ל. (ולפי פ"י) שאר הפוסקים יש לומר כיון שנחלקה לשנים הוי חרי עלים והוי ככלל כל יתר כניעל דמי וזה שאמר נחלקה החיומת נעשה כמי שניעלה וכוונתו שנעשה ע"י שהוא יתר וכל יתר כניעל דמי (ובדן).

עוד יש להעיר לפי סברת הגאון כפ"ח ז"ל דא"כ לבהאונים האיך ימלא פסול לולב דע"כ בגדולתם הכל גדלים כן מחזירים יחד כמו שהעיד הגאון ז"ל מא"י ומא"ר ולאחר גדולתם אף שנחלקו שז' אינו פוסל זו חלוקה החיומת היינו לקיחת הקליפה האדומה הנ"ל א"כ לשיעת הגאונים לא תמלא לולב פסול דנחלקה החיומת אס' לא שנעלה על האילן ונראה בשעת גדילתו שהיה חלק זה ודאי דבר רחוק הוא לומר דכוונת הגאונים שיעלה על האילן ויראה שם אס' נחלקה החיומת בשעת גדולתו וז"ע.

ג מה שכתב הגאון ז"ל דהחוס' לא ידעו האיך להלביש גדלים ואשר כולם גדלים בקליפה האדומה סביבם לולי דבריו הקדושים חמם אני פה קדוש יאמר זה וכלא אפי' בר די רב דחד יומא שצקי רק קלח דדרך הטבע ורואה כמה לולבים יבין מעצמו דרך גדולתן שגדלין עם הקליפה סביבם וכ"ש רצונו צעלי החוס' דכל ר' לא אנים לבו וסוד ד' ייראיו ובר מן דין כמה מרצותינו מהפוסקים שדרו באיעליל ומקומות אחרים גם בצרפת ישנם מקומות שגדלים לולבים ומאראקא וטאנים ועכ"פ הסותרים שהביאו להלבישם ראו דרך גדילתן ובודאי שאלו על גדילתן וכמו שאמרו שאלגא כל נוחתי ימי מאי שמן קוק וכדומה ולולי דמסחפינא הוב אמינא שאיזה חלמדי כתב כן ארצותינו צעלי החוס'.

ו **ל"י** קושיא הכפ"ח ובז"י שכתבו שצמקומם כל להלבישם כן ודלא כמו שכתבו החוס' אמרתי כס"ד ד' פנים או יאמר בדיוק לשון החוס' שכתבו ולדבריהם לא ימלא לנו לולב כשר כי צעורה נמלאין וכו' ודייקי לומר חיבת לנו וכוונתו דצמח נמלאים לולבים כאלו הרבה צמקום גדילתם וכדעת בז"י וכפ"ח אכל בהלולבים שצאים כאן שהם נפרדים ע"י שנושרין מהם הקליפה לא נמלא לולב כשר רק בדוחק זה שדייק בחיבת לנו דא"כ הי"ל ולדבריהם לא נמלא לולב כשר כי צעורה נמלאין וכו' והאי חיבת לנו מיותר הוא זה בא להורות דהם ידעו דצמקומות אחרים נמלאים הרבה כשרים וכנ"ל. פן הב' והוא דשיעת החוס' צפי' הגאונים דהם צפי דוקא חיומת צנים עלים שוים העליונים ודייקי מלשון חיומת מלשון חאומים ולדידכו לולב שהי' לו רק עלב אחד צעליונה לא הוב חיומת וצפי דוקא דליכו בני חרי חיומת מחזרות ע"י הקליפה האדומה וכוני מורה לשון החוס' שאמרו כי צעורה נמלאין אותן שיש להם חיומת כזה וכו' ולכאורה הי' להם לומר כי צעורה נמלאין אותן

כשהוא לפנינו ואנו רואים ללאח צו דמאי נפקא מינה לן מה שהיכה בשעת גדולתם שלמה אס' עכשיו הוא נחלקה וכיון דעכשיו הי' נחלקה החיומת כרי הוא פסול וכמו בחיומת לפי פ"י שאר המפרשים שהוא העלה העליונה אס' הי' נחלקה פסולה ודאי שאלו צודקים בהעלה לפי מה שהי' עכשיו לפנינו ולא צמח שהיכה שלמה בגדולתה נפי שאין לולב השלם צמח עכשיו בשעת נעילה וכן בשאר עלין שצולב למאן דצפי רוב עלין נפרדין והכ"נ ודאי לשיעת הגאונים חיומת שלמה ע"י חבור הקליפה האדומה צפי שחבי' שלמה בשעת נעילה ולא סגי צמח שהיכה שלמה על האילן, וכן נראה צמח סברת החוס' וברא"ש ז"ל ושא"ר פוסקים שכתבו להדיא הסברא להיפך מהכפ"ח שכתבו דמה שנשחנה מצרייתו הוא גרעון ממה שלא הי' כלל ואדרבה אלו לא הי' לו קליפה כלל בשעת גדילתו הי' כשר לדידכו וכמו שכתבו להדיא כן דמה שנשחנה מצרייתו הוא גרע ואלו לא הי' כן מצרייתו וכו' גדול צלי קליפה הי' כשר יותר ממה שהוא נשחנה עכשיו ועיין ע"ז אור"ח ס' חרמ"ח ס"ק ד' דכל השני משעת צרייתו פוסל זו וזה היפך סברת הגאון ז"ל.

ג **ב** צפי' הצפי' דרצ פפא דנחלקה החיומת בגמ' גופא לפע"ד א"א לפרש כסברת הכפ"ח ז"ל דלפי שיטתו ז"ל נריך לפרש דצפי דרצ פפא דנחלקה החיומת מהו טוונתו למיבעי היכי שנחלקה בגדלתו על האילן דאי לאחר שנעלה מהאילן שז' אין החלוקה הזאת פוסלת זה ודאי אין סברא לומר דרצ פפא מקשה שנחלקה על גבי האילן בשעת גדילתו אכל כדי שלא יהא דברי בלא ראיא אציה לי ראיא ברורה כס"ד מהחירון של הגמ' ח"ש אמר ר' מחון אריב"ל ניעלה החיומת פסול מאי לאו הוא הדין לנחלקה לא ניעלה שאני דהא חסר לה איכא דאמרי ח"ש דארי"מ אריב"ל נחלקה החיומת נעשה כמי שניעלה ופסול ש"מ ע"כ והנראה דהגמ' מדמי בני חרי מילי להדי ונמרינן חדא מאידך וע"כ ז"ל דהדידי ממש נינהו דכמו שניעלה פסול לעולם דניעלה ודאי אין נ"מ מה שגדל שלם הכ"נ דנחלקה החיומת ע"כ דומיא דניעלה הוא וכוונתו אפי' בגידולן שנחלקה פסול הוא וכוונתו כיון דעכ"פ נחלקה הוא לפנינו דא"כ הי' ל' לומר ניעלה לנחלקה מדמית הא ניעלה פסול אפילו ניעלה לאחר גדילתן משא"כ נחלקה דכשר כה"ג א"י נראה ברור כס"ד דפשיעא לבו דנחלקה וניעלה כהדידי נינהו וכל היכא דניעלה פסול נחלקה נמי פסול.

ו **ד** **ב** **ר** **י** הגמ' לכאורה הי' אפשר להביא ראיה קלח לפי הגאונים ז"ל צפי' החיומת דלכאורה ז"ע האיך פשיע הגמ' הך צפי דרצ פפא מהא דריב"ל לפי האיכא דאמרי 'הא צמח סברת 'המקשן על החירון הראשון סברא נכונה דלא דמי וכמו שאמר לא, ניעלה שאני דהא חסר לה וא"כ האיך אמרו האיכא דאמרי דנחלקה החיומת. נעשה כמי שניעלה ופסול וצמח וכו' נעשה כן וכלא סוף סוף לא ניעלה כלום ולא חסר כלום ממנה אכל לפי הגאונים אחי שפיר

שמתחברים בן וכן לעיל שכחצו מלא ר"י וכו' אותו הולא העליון בראש הלולב אין הולין למעלה הימנה והוא כשני הולין דבוקין זה בזה ונקראין חיומה וכו' ומשמע נמי לדידהו דוקא דבי חרי הולין למעלה ומחזרין ולא עלה אחד אף שהוא גבוה מהשנים חזר לא נקרא לכו חיומה וע"ז כתבו החוס' דא"ל למלא כי אם בעזרה דבאמה רוב הלולבים אין להם שני עלין בראשם והבן אבל לפי זה ילא לן שיטה חדשה דפ"י הגאונים.

וראיתי במהרי"ל הלכות לולב שכחצו ח"ל וגרסא כשיש שם ג' חיומה אחת באמצע אז הוא יותר עוב משנים וארבע דכשיש ארבע אז השנים האמצעיות היינו נחלקה החיומה הר"ס עכ"כ והנראה דפסק כשיטה הגאונים ז"ל שהיה חיומה אחת באמצע דאל"כ היינו נחלקה החיומה חזר ע"כ כשאנו מחזר בקליפה האדומה. אבל נראה לכאורה דבר חדש דכשהוא ג' חיומה אף שהאמצעית לא הייתה גבוה מהשנים והיו שלשתן שוין אפי"ה כשר אפי' לכתחלה ורק כשהיו שנים או ארבעתן שוין למעלה אז היו נחלקה החיומה והדבר מסתבר דבג' לא שייך לומר נחלקה ולפי זה איכא עוד חילוק חדש. דבג' שוין גם לשיטה הגאונים כשר אפי' אינם מחזרין בקליפה אדומה מ"מ לא מלאנו לבי להחליט כן כיון שהוא לקולא אף שגראה מסתבר כן משיטה המהרי"ל ז"ל ומכאן דאם ה"י הולא אחד דודאי כשר כדברי הכל ודלא כמו שר"י לומר דפ"י ז' של החוס' דבעי דוקא שנים למעלה.

ונחזור לדין הולא לנו דלכתחלה ודאי יש להחמיר כשיטה הגאונים ז"ל כיון שכמה מהראשונים החמירו כותיהו' כמו שהבאתי לעיל ובפרט שהבאתי שגם דעה המהרי"ל כן והר"י והב"ח ועיין באלף למגן ובקונטרס אחרון שם ובשאר אחרונים.

עש"ק לסדר יהי אור תשי"ט.

מנשה הקטן

סימן ס'

עוגה וניה אי הוה שתי מנות. מהו ליתן מנות פורים לעכו"ב. טעם ההחזרים על הפתחים במסחה בפורים.

נסתפקתי בפורים שנת הש"ע ששלחתי משלוח מנות עוגה אחת ובראשו מונה עשאללדע או שאר נוי העשוי מצידים וכדומה ורצוין לאכילה אם מקיים זה מלאה שלוח מנות שאמרו בגמ' מגילה ז' ונפסק באו"ח סי' תרנ"ה דמנות חרי משמע ובעי דוקא שני מיני אוכלין אי זה מקרי שני מיני אוכלין או כיון דנדבק להעוגה לא הוה אלא אחד. **ולפ"ם** רבינוט עלה במחשבתו דמחנ"י הוא ביא דף ע"ו ע"כ ד"ש אומרים שני חשילין וצ"ה אומרים חשיל אחד ושוין דג וביא שעליו שכן שני חשילין ופרש"י וביא שעליו שהיו עמין ביא על דג כשילין אותו ע"כ ובגמ' שם דף י"ז ע"כ דש"א וכו' מחנ"י דלא כי האי הנא

דחנ"א אמר רבי שמעון בן אלעזר מודים ד"ש וצ"ה על שני חשילין שזריך על מה נחלקו על דג וביא שעליו שצ"ש אומרים שני חשילין וצ"ה אומרים חשיל אחד ושוין שאם פרפר ביא ונתן לחוד דג או שרסק קלעוט ונתן לחוד דג שכן שני חשילין אמר רבא הלכא כחנ"א דידן ואליבא דצ"ה ע"כ ועיין רש"י וחוס' שם דגרסי איפכא ד"ש אומרים חשיל אחד פירוש דג וביא שעליו אינו חשוב אלא חשיל אחד ולדיך עוד חשיל אחר וצ"ה אומרים שני חשילין פירוש דג וביא שעליו חשוב שני חשילין ע"כ.

והנה לא מציעא לחנ"א דידן ודאי דהוי שני חשילין דהרי דג וביא שעליו מיידי שנעגו יחד והביא נדבקה על דג כידוע ואפי"ה שוין הם דג וביא הם שני חשילין וא"כ הכ"ז העשאללדע עם העוגה הוי שני מנות אלא אפי' לחנ"א דברא רש"א הרי רש"י וחוס' גרסי דצ"ה ס"ל דג וביא שעליו חשוב שני חשילין וא"כ נראה דל"ה ילא בעוגה שיש עליו טיח של שאר מינים בגודל שיעור כו"ה שילא משום ד' מנות כנלפענ"ד, ועיין צ"ח או"ח ח"ל טעם דבעי צ' מנות כנגד שתי מחנות שנתן אחשוורוש לאסתר בית המן והעצמה והביאו צ"ח ועיין הרמזים שם. *

ודע שמהלחי בספר שכלי הלקט ענין פורים סי' ר"צ ח"ל ומלחתי שכן היה מנהגו של רבינו קלונימוס הזקן כשהיה מחלק לאציונים צפורים אינו נותן לעצדים ולשפחות כלום וכן היה אומר הנותן פרוטה לעצד גוזל את העניים ומראה עלמו כאילו מקיים ומחנות לאציונים האמור באציוני ישראל לפי שמחלה נהגו עניים המחציישים לשלוח החינוקות לפתחיהן של ישראל ונהגו ליתן אף לשפחות ולמניקות עו"כ שלא לצורך החינוקות ור' קלונימוס אינו נוהג כן אבל אומר מי שעושה כן עוב ממנו הזרק לרור לים וקורא על העושה כן וכסף הרצתי להם וכו' שהקצ"ה הרבה זהב לישראל ממנו לעבודה המשכן אירע להם מעשה העגל ופרקו נזמי הזבז משל לאדם שהיה מנהגו לקבל אורחים באו אורחי ישראל וקיבלם באו אורחי כותים וקיבלם אמרו שוטח הוא ודרכו כזך ואצד מה שעשה בראשונה ע"כ.

ורמדת מדבריו הקדושים שאין ליתן לעכו"ס מחנות צפורים כמו שנהגו בעו"ה אם לא מפני דרכי שלום כיכי שיש לחוש ח"ו לשנאה מהם ואם יש לו מה ליתן יחננו לעניי ישראל ואם אין לו במקומו ישלחו לארבע"ק שיש בעו"ה אציונים ועניים שצריכים לנדקה, וכ"כ הפליג בו עד שדימה בעושה כן למעשה העגל ושח"ו אצד גם מה שנתן לעניי ישראל לפי שגראה דאין כוונתו לשום מזבח אלא שדרכו כזך ויש לחוש לדבריו, אם לא מפני דרכי שלום והנמק"י מגילה דף ז' כתב דמחנות פורים אפי' מפני ד"ש אין נוחין לעכו"ס ואחרים כתבו דמשום איבה מותר וכעין שמפרנסים עניי עכו"ס עם עניי ישראל מפני ד"ש.

עוד למדתי טעם נכון מה שנהגו בכל מקומות מושבותינו שכולדים חוזרים על הפתחים שזכ הוא מנהג ישראל קדמון שבהכינו כן עניי ישראל שהיו מחציישים לחזור אחר מחנות ושלחו בנייהם לפתחיהן של ישראל, ותחז נלפענ"ד

לשון הגמ' הוריות ממח שהעבד אוכל ולא כתבו ממח שהעבד אוכל ליהויה משמע שאכל כבר וממילא לא קשה ג"כ אר"ה כימי אכל ע"כ.

ורפעינך פי' הגמ' כמו שאמרתי דר"ה קאי אסתם אחריו וזוהי לא אכל מאחריו שנקצו עבדים ולפי פירושו קשה עכ"פ לדעת ר"ה הא"ך נפק צו אפי' צו"ט שני שהרי רב חיר' שאני עבד דמאסי וכיון דמאסי לא נפק צו אפי' צו"ט שני וא"כ ה"ל להקשות לר"ה מאסי לית ליה בתמי' וכמו שמקשין בכמה מקומות בש"ס ועכ"פ הא"ך עשה כן, הן אמת לדעת הר"י וברא"ש ז"ל ולדעת הרמב"ם כפי פי' הצ"ח צו צו"ט חרמ"ט אר"ה דג"כ ס"ל כותיבו מדתב סתם חסר פסול ולא חלק בין אכלו עבדיו ובין חסר ע"י דבר אחר והם פסקו כלישנא דתרא ע"ש שפיר יש ליישב אמנם לשיטת הבב"ג ודעו"מ דפסק כלישנא קמא בגמ' וא"כ אחריו שנקצו עבדים פסול הוא א"כ הא"ך נפק צו ר"ה אפי"כ דלא אבאי אחריו קאי גם מדברי החס"י לקמן מ"ו ע"כ ד"ה אחריו שכתבו לר' חנינא הא"ך מעביל צב הא ממ"ג נאסר כולו צו"ט ראשון דחסר כ"ש פסול ופי' דילמא ר"ה כפריש כולו צו"ט ראשון ומקלתי לשאר הימים מידי דכיון אזי אחריו"ן לוי ימים וכו' ע"ש הרי נמי דמירי צבתם אחריו שכתב גם ליום ראשון. שוב ראיתי לר"ה ז"ל בפירושו שם שכתב כן להדיא ח"ל איתמר אחריו וכו' ואקשינן והא רב חנינא מעביל צב ונפק צו"ט ה"ל חותך חתיכה חתיכה מן האחריו ואכלה וכו' יולא י"ה כנשאר ואפי"כ שחתך ממנו ע"כ הרי להדיא כמו שכתבתי מדתב וכו' יולא י"ה אפי"כ שחתך משמע דרק זה ה"ל הפסול וק"ל, וכן פי' כל המפרשים בגמ' שם זה צרור צבא"י וממילא אכלה לוי ראיית כתיב מגמ' ה"ל למד אציו בגאון ז"ל.

גם מה שרצה כתיב לסייע לפי' דא"כ הא"ך יולא"ם באחריו שאכלו עבדיו כיון שאסור באכילה ממילא אין יולא"ם צו אפי"כ דמותר לאכלו וע"כ לאחר שכתבו עבדו, אבל גם צו כבר אמרתי צבא"י דאין זה איסור במאכל ואם יפול ממנו בקדרה ודאי לא יאסור בהצטיל וזה רק ע"כ עובד קמ"ל אמנם אין כאן שום איסור כלום על הלחם או המאכל צעק שנוכל לקראו אינו ראוי לאכילה ואפי' צדד שיש צו משום סבב כגון באחריו שכתבו תחת המטה שיש עליו דאמרינן פסחים קי"ב ע"א שר"ר שורב עליהן בציאו צבור וש"ע יו"ד סי' קע"ז סי"ב והפוסקים פלגו אי זה מקרי אינו ראוי לאכילה ורובם מהן הסכימו דראוי לאכילה מקרי ואין צדן שום חשש ללחם ועיין שו"ת ח"ב סי' ק"ה שכתב ראוי מצטל בעיטור דדיעבד אין קפידא (ועיין חו"מ כלל ד' סי' צ' מ"ש, שם נכדו ראוי מפורשת מן הצ"ח דכל שאסור משום ר"ר מותר דיעבד, המג"י ש"ע) ועיין שו"ת מהר"י כהנ' אר"ה סי' כ"ד וצו"מ עין יאחז אר"ה סי' כ"ד בציאו

לחת טעם נכון נמי שכתבו הילדים לשום מסור על פניהם שלא יכירם וכבר אמרתי צ"כ לפי מה שאמרו בגמ' שאלו תלמידיו את רש"י מפני מה נתחייבו שונאיהם של ישראל שצדוהו דודר כליה וכו' שהשתחוו לאלם וכי משא פנים יש צדד אלא הם לא עשו אלא לפנים ואמרתי דצו"ט מראים שזה היה הנס שניולו צו"ט ישראל שלא עשו אלא לפנים אכל צפנים היו עובדי השם.

ורפעי ה"ל נלפענ"ד לומר דאחר ששלחו עניי ישראל את צניהם לפתחיהן של ישראל אפי"כ התצו"ט גם צניהם התחילו לכסות פניהם במסור שלא יכירם של מי הם ולכן נשתדב זה המנהג בישראל. עוד יש לומר לפי מה שאמרו בגמ' צרכות דף ו' ע"ב ר"י ור"ה דאמרי תרומהו כיון שגנ"ך אדם לצריות פניו משתנות ככרום שגא' (תהלים י"ב) כרום זולת לבני אדם מאי כרום כי אחר רב דימי אחר עוף אחד יש בצרכי הים ושמו כרום וכיון שחמך זורחת עליו מתהפך לכמה גוויין וי"ל דלכן הילדים מכסים פניהם להראות שנשתנו פנים ככרום וכנ"ל.

סימן ס"א

פי' האוכל ממה שאכל עבדו וחשיעור

ב"ה ג' לסדר ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם התשט"ו פה ברוקלין ג"י.

כבוד ידידי ורב חביבי הרה"ג חוב"ס ג"א שמו מפאריס וכו' כשי"ת הרב מוה"ר ש' רובין שליט"א.

אחרשכת"ה כראוי הניו צעירות מופעות להשיב מפני הכבוד וכדי שלא אכ"י כעושה צעיריו צדד משכב בגמ' סוכה ל"ו ע"כ אחריו צו תחילה ואסיים מעין השאלה צ"כ ד' גרסינן בגמ' סוכה ל"ו ע"כ איתמר אחריו שנקצו עבדים אחר רב אין זה כדור אינו והא ר' חנינא מעביל צב ונפיק צב ולר' חנינא קשיא מתניתין בשלמא לר"ה מתני' לא קשיא כאן צו"ט ראשון כאן צו"ט שני אלא לרב קשיא אחר כך רב שאני עבדים דמאסי ע"כ והב"ב כתיב רב לדיק דממה שעבד אוכל אסור היינו צעק אכילה דוקא מדקשי' לוי דהא"ך ה"ל אוכל מיני ר"ה והא אמרינן בגמ' הוריות י"ג ה' דברים קשים לשכתה האוכל ממח שאוכל עבדו, ואמרתי דהא דר"ה אכל לא קאי אבאי אחריו שאכלו עבדים רק אסתם אחריו צעלמא ה"ל נובג שחתך ק"ח מן האחריו ואכל וצ"כ שאחר וראיהם ז"ל כיון דר"ה אכל מסתמא חסר לא פסול ע"כ.

ובת"ה מילין צב וכתב ראוי לדבריו דממה שאכל עבדו ממח אכל מדקאמרו והא ר"ה מעביל צב ולשון צב משמע לוי צדוהו אחריו גופי' ולפי"ז יולא לחדש ולבציא ראוי למד אציו בגאון ז"ל דהא דאמרו דאסור לאכל ממח שעבד אוכל היינו דוקא צעק אכילה בעבד אבל לאחר שכתבו עבדו אין כאן שום איסור וכי משמע

וגם שאר פוסקים השמיעוהו נראה דס"ל דאין איסור דבר אלא זכירות יחידה הוא ול"ע.

ובעיקר הדבר מלאהי בשלי"ה הקדוש במסכת שבעות ח"ל ח"ר נ"ך אדם לחבר מדברים במשכמים

אח קלימוד כדאיתא בבוריות פ' כהן משוח ח"ר חמשה דברים משכמים אח הלימוד האוכל ממה שאכל עכבר וממה שאכל חתול והאכל לב צמח ומכר"ס ז"ל ה' מונע עלמו אפי' מלב העוף חש"ן וכו' פ"ש הרי שהוא ז"ל גרם צמח ממה שאכל וכמו שראה כח"ה הגירסא בדברי חיים להגאון הקדוש מלאהי, שוב מלאהי צעין יעקב שגרם נמי ממה שאכל ע"ש, וכן הביא בקאש"ע סי' ל"ב סעיף ט' ולצפני הש"ע לא מלאהי שהביאו דין זה לעת עתה, עכ"פ זה פשוט לעג"ד. *

ומה שהעיר כח"ה דאי נימא דאפי' שאכל ממנו כבר נמי קשה לשכחה ח"כ לית לן שיטורא עד כמה,

יפה העיר צ"ח וכבר מלאהי פירושים שונים צ"ח יש מפרשים שכל אותו הככר או המאכל שאכל ממנו העכבר וי"מ שרק אותו המקום שנשך קשה לשכחה ואם חותכין מקום הנשך לחוד השאר אין זה משום שכחה וכן קצתהי אנו ומלאהי דמסתבר הוא לעג"ד ולפי זה הפי' אחי שפיר לבי הגירסאות ממה שאכל או ממה שאוכל

העכבר ותורויהו רק מקום האכילה היינו מה שהוא אוכל וחזק לזה אפי' באותו ככר מותר עכ"פ יותר מכל הככר או המאכל שאכל לא צעין אף שאכל משק מלא ככרות וכן חטין שאכל מהן לעג"ד לא נאסרו רק אותן החטין שאכלם אם אפשר להחזיר ואם לאו ודאי דבעל חד צתרי לצד מחטין לפסח שמחמירין מטעמים אחרים ובשק מלא קמה נמי לעג"ד לא נאסר רק מקום שאכל אף שיש מפרשים בקמה כל השק כולה ולעג"ד כמו שכתבתי. וכ"ש הוא מעמאלה דאינס נעמאלים רק אותן שנגשו בהם העומאלה וכמו שאמרו בשק מלא חרדל וכמו שכתב הרמב"ם פ"י מהב"ה ה"י ח"ל והקטניות אינו מותר עד שיקבלם ויעשם גוש אחד היו גושים הרבה זה צ"ח זה ונגע אז העומאלה באחד מהן הרי הוא ראשון והגוש שצ"ד שני ושצ"ד השני שלישי ושצ"ד השלישי רביעי והוא צמחתי רפ"צ דעבול יוס וא"כ חטין שאכלם עכבר כ"ש הוא דודאי כ"ה היו גוש צפ"ע גם לעגין קמה נראה דלא מחובר מקרי ע"ד שיתן לתוכו מים ע"ש ועיין במ"ל שם פ"ד ה"ה מה שנסתפק בשני חללי ביצים שנטמאו כ"ה צפני עלמו וחזרו ונלטרפו מי היו עמאלים והביא ראי' מתוספתא הביאה הר"ש פ"ה דפרה מ"ו ועיין בחדושי רמ"ל מה שהקשה עליו ממחתי דחרדל ע"ש ועיין עוד ברש"י ותוס' חולין קי"ז ותוס' שם קי"ח ובמ"ל ה"ג ודו"ק. עכ"פ לעג"ד דבר פשוט הוא דרק מה שאכל העכבר שייך צ"י האי גריעותא ולא יותר כג"ל צור צס"ד.

ראי' מירושלמי סוכה סוף פ"ד ה"ז דדבר שאסור משום סכנתא לא מקרי מן המותר לישראל ועיין יו"ד ה"ל דברת"ש וש"ע הגרש"ז חו"מ צדיני נזקי הנוף ושמירת הנוף ע"ש ומכ"ש הכא דאין כאן שום חשש סכנה או איסור לעג"ד ודאי ראוי לאכילה הוא רק שגמנעים ממנו כמו מלב צמח וכן מלב עוף וכמו שכתב החש"ן קטן הביאו הש"ך צו"ד וזה לעג"ד פשוט וצורר. ולא אכחד מעט מה שז"ל דאיתא צו"ד סי' י"א צרמ"ה מקצת שוחטין נזהרין שלא לשחוט שום אוח צמח ושצ"ע אם לא שאוכלין מלבה משום שקבלה הוא שיש שעה באחת באותן חדשים אם שוחט זה אוח ימות השוחט אם לא אוכל ממנה ונוהגין לאכול מן הלב (חש"ן) צס"ר ר"י החסיד) ע"כ. ולכאורה ל"ע שהרי הלב קשה הוא לשכחה ואפילו לב עוף כמו שהביא הש"ך ועיין דרכי תשובה ול"ע שוב ראיתי שכתב הקשה כן הגאון צו"מ ז"ל והניח צ"ע ועיין לקמן. ומה שכתבו העולם להקל בכל אלו הדברים שחז"ל משום סכנה נראה דסמכו אמר"ה אור"ה סי' קפ"ע דנשתנו העצמיות והלבוש צו"ד כתב כיון דדשו זה רבים ע"ש ואין זה דעת רמ"ה סי' ע' אור"ה לעגין מלה בסעודה ע"ש.

וראי' צ"ח דבריו ירוחם נע"ו ח"ה שכתב ח"ל אסור ליתן משוח לחוך פיו ירושלמי דתרומה דיש דברים אחרים כיוצא בזה כגון תצטילת תחת ערסא וסכינא גו אחרונא או פיגלל וכל זיעת אדם סם המוח חזק מיעת הפנים כל זה פשוט צירושלמי והמטות אסורים שמה יש עליהם רוק יבש של מוכה שחין או מלורע או זיעת אדם ותצטיל תחת המטה חש"פ שהוא עוסק בסעודה שמה יש בו דבר המזיק ואינו רואהו וכן צירושלמי אסור למיתן פוסתא תחת שחית י"מ שאסור לשום תחית צ"ח או לחם תחת שחית שמה נגע ידו צמלורע או צס"ר רע שהידים עסקניות וכן אסר לישן צבית יחיד כדאיתא (פ' השואל) וכן אסרו לעבור תחת קיר נעוי או בגשר רעוע וכן צ"מ של סכנה וכן אסרו להתיחד עם הגוי ולהתלוות עמם ולהתרחק מהם וכתבתי צדיני גוים אחר דיני ע"ז וכל העובר על אלו הדברים וכיוצא בזה, ואומר אני רוצה להסתכן בצמ"י, מכין אותו מכות מדרות שעובר על דברי חכמים ע"כ ע"ש ונראה דעת הרי"ו ז"ל דבאמת גם צמ"י הוצ' מלקין אותו מכות מדרות על אלו.

ואין לומר דס"ל דזה דינא דגמ' שהרי קודם זה הביא שם דין גלוי ח"ל והאידנא לא זכירי בגלוי שאין נמלאין נחשים שומר פחאים ד' ואח"כ מביא כל בני משמע דס"ל דכל בני נוכגין גם האידנא דאל"כ היל"ל גם באלו והאידנא לא זכירי והגאון אדרבה כתב דמלקין אותו אפי"כ דאף האידנא ס"ל דמחזיקין לחבר חכ' דלא כגמ"ה ז"ל דנשתנו העצמיות. גם נ"ך לרקדק למח השמיט הרי"ו ז"ל ולא כתב כלום דין שלא לאכול ממה שאכל עכבר

אותם אך צריך לזהר מאוד שלא לאכול לב בהמה חיה ועוף ועיין א"ד.

שז נזכרתי דבמג"א א"ה סי' ק"ע סק"ט ח"ל בענין דברים המשכמים את האדם כגון זיתים וכיוצא בהם אין זה אלא בע"ה אבל האוכלים בכוחה כנודע מסיפיים לו זכירה כי הוא מתקן

סימן ס"ב

האובל דברים המשכחין אם עובר בלאו פ"ה

וראגה כלל איש ישיבה מה שנתקשתי זה ימים רבים וכבר מילתי אמורח לפני חכמים אי מי שאוכל מדברים הקשים לשכחה עובר אקרא רק בשמר לך וגו' פן תשכח את הדברים ואמרו ז"ל יכול אפי' תקפח עליו משנתו ח"ל ופן יסורו כל אינו חייב עד שישב ויסורם מלבו ויש לעיין אם מי שאוכל דברים הגורמים לשכחה נמוי הוה בכלל זה ומלך הסבירא היכ נראה דזה נמי בכלל כיון דאובל וכו' כאלו מסורס מלבו אבל איכא למימר נמי להיפך שכרי הוה רעב לאכול והיכא דלית ליה מידי אחרינא לא קמבעיא לי דמותר אלא היכי דלית ליה נמי דבר אחר לאכול דאפשר דנימא דהוה כמו מי שחולך לפעלו ולעבודתו לשבוע נפשו ונפש ביהו אף שעי"ז שוכח וי"ל.

ובינותי בספרים ומלאתי שכר דברו מה החסידים הראשונים והלדיקים האחרונים ז"ל רבינו יחודה החסיד צ"ח חסידים סי' תתר"ח אחד שאל מחכם ואמר עכברים אכלו מלחמו אם אוכל לאכול מן הלחם ח"ל ולמה לא תאכל ח"ל פן תשכח תלמודי וחני נזהר מלאכול כג מה שמשכח התלמוד וענה ח"ל החכם אינך חייב עד שישב ויסורס מלבו ואני רואה אותך שאינך עוסק בחורח ואחרי פנוי ובעל מדות וכו' ומועז לך שלא היית נזהר מדברים המשכחים כדי שתשכח דברים בעליהם שאתה עוסק בהם עכ"ל נראה דס"ל דאין כאן איסור באכילתו. אבל הר"ש סופר בקונטרס התעוררת להשוות סי' ח' כתב שכל מי שאוכל דברים אלו שקשים לשכחה עובר על הפסוק רק בשמר לך וכן הדין במ"ש באו"ח סי' ד' סי"ה בדברים הנריכים נטילה במים שאם עשה אחד מכל אלו ולא נטל ידיו עובר וכן כתב מוכר"י פלאגי צ"ח רוח חיים ח"צ דק"ס ע"ב.

וראיתי דבר חדש בשם סי' נחמד לאסף דף פ"ה ע"ב שכתב מה לב וכדו קשים לשכחה וסימנך מלך ע"כ וכ"כ צ"ח ר"ח חיים סי' קנ"ז ס"ק כ"ח שלפי דעת האר"י ז"ל שפיקר גילוי הנר"ן הם במה לב כדו ושם מושבם נראה שאין לאכלם ע"ש והדברים ז"ע דמשולם לא ראונו נזהרים בזה ואדרבה הלדיקים תלמידי צע"ש בק' ז"ל נוהגים דוקא לאכול כדו בש"ק גם במה מלינו בדברי ח"ל החורח אסר לנו חזיר וכתורה לנו מוחא דשפיטא וי"ע.

וראיתי להרב הנ"ל שהביא בשם ילקוט אברהם שכתב שפ"ה דף קכ"ד סע"ב בשם הרב מילי דחסידותא שפ"ה דברי' בגמ' סוכה באחריו שנקבחו עכברים דר' חנינא מעביל ופיק ביה כמו שפ"ה כת"ר דאכל מאותו אחריו וכן כתב בדברי מלביאל חיד סי' ח' דז"ה ובסוכה וכו' ע"כ ז"ל שכיח חותך מקום נשיכת העכבר מפני שמשכח תלמודו וכדליתא בבוריות י"ג וכ"כ בט"ז סי' תרמ"ט

דלכ"ע לריך לחתוך מקום נשיכתם ובעלונתא הוא רק על שאר האחריו ולפ"ז מקשה בש"ס אדר"ה שכיון שאלו ממנו וגם ע"כ חתך מקום נשיכתם וכו' הוה חסר וחתך חסר פסול ומשני בצ"ע צו"ע שני ע"כ וכנראה דאיתאמיעתוי' לכו דברי רבינו חננאל ז"ל שכתבתי לעיל דמפורש היפך דזריבס, וראיתי צו"ח יבוע אומר ח"צ שהאריך הרבה בזה וכתב דברי הפוסקים הנ"ל וג"כ הקשה עליהם ומפרש בפשיטות דלא כותיבו אבל ג"כ לא הרגיש בדברי ר"ח וע"ש מה שהאריך הרבה בדברים אלו. ובכמה דברים אני צר גילו בזה.

ומעתה הנני לקרר והקולרים אומרים יברך וגם מה שכתבתי לא כתבתי רק בין הפרקים לאי הפנאי כי בטורות רבות וצפרע עול הישיבה והתלמידים עלות עליו ואחר הסליחה על מיעוט פלפולי בזה ואי"ה עוד חזון למועד.

כ"ד ירדו הפורס בשלומי הטוב המבקש רחמי שמים בכל יום ערב ובקר וצהרים להרמת קרן התודה בביאת בר נפלי.

אני הצעיר **בנשה** הקטן מגולי טשעביע

סימן ס"ג

פי' חני עכברי רשיעי נינהו

בגמ' צ"ח מ' ע"א ח"ר יוחנן וכו' מה איכפת לכו לעכברי וכו' וכתוס' ד"ה וכו' ועממייכו דרבנן מפרש צירושלמי הני עכברי רשיעי נינהו כד חמיון עיבור לא מסחייכו דאכלי אלא קריין לחצריהן דאכלי עממן ע"ש ולכאורח איפכא שמענא לה ואת החסידה למה נקרא שמה חסידה שעושה מעשה חסידות עם חצרותיה וי"ל לפי מה שאמרו בבבלי חלת מילי עבדי רבנן דמשני במילייהו וחד מיניהו באשפיזא משום שאמרו מצדן לרעבו בקול קללה תחשך וא"כ ודאי שצריך לעשות חסידות עם חצרותיה אבל זה רק משנך אבל משל אחרים קללה יחשך ולכן הני עכברי רשיעי נינהו.

סימן ס"ד

ד' מינים שבלולב נופלן בזה אחר זה

במוצאי מנוחה לס' קטנתי מכל החסידים חשט"ו לפ"ק. המפנה געלמים יתן שבת שלום ומבורך אל כבוד ידידי עליין וידידי הרה"ג חוב"ט ש"מ בעל פיפיות וז"ח אין גומרין עליו להלל וכו' בגשיק כשית מוה"ד א. **וראגשאהל** שליט"א מלפנים אבי"ד דק"ק לאנצאט יצ"א. **אחריו** חת שלום וברכה כראוי ויכאות באהבה רבה הנני בזה לפרש שיחתי צידן ד' מינים שמלות; ליעלן כאחד ארבעתן אם נעלן אחת אחת בזה אחר

זה אי יאל ידי חובתו וכדרי"ג נ"ל דלא יאל ולפעוט
כמוני פשט דילא ולפי שדברי כ"ג אהובים ולכן אמרתי
להשפיע דבריו.

גרסינן בגמ' מנחות כ"ז ע"א מחני' ד' שבלול מעכבים
ובגמ' ד' שבלול ולקחתם לקיחה תמה אמר
רב חנן בר רבא ל"ש אלא שאין לו אכל יש לו אין מעכבין
מיחבי ד' מינין שבלול ב' מהן עושין פירות וב' מהן
אין עושין פירות וכו' ואין אדם יואל בהן עד שיהא
כולן באגודה אחת וכו' תנאי הוא דתניא לולב בין אגוד
בין שאינו אגוד כשר ר"י ואמר אגוד כשר שאינו אגוד
פסול מ"ע דר"י גמר קיחה קיחה כמאן אלולא הא דתניא
לולב מלוא לאגוד ואם לא לאגוד כשר כמאן אי כר"י לא
אגוד אמאי כשר אי רבנן מאי מלוא לעולם רבנן ומאי
מלוא משום זה א"ל ואנוכח ע"כ. וכתבו החוס' שם דר"ה
לא שנו פי' בבלכות גדולות בה' לולב יש לו אין מעכבים
דלא תימא עד דמגבא לכו בדידי הדדי לא נפיק אלא
אי מגבי חד חד לחודי' שפיר דמי דקיי"ל לולב אין לריך
אגודה ור"ת הגיה בספרו ל"ש דמעכבים משום תמה אלא
שאין לו אכל יש לו תמה הוא אפי"פ שלא חבר באגודה
וכו' ובספר המנהיג ה"ל סי' י"ב כתב ח"ל ה' פסוקות
ובגדולות אין לו מעכבין דכולבו חדא מלוא הוא יש לו
אין מעכבים דא"ל דלא אינטריך לאגבוי לכולבו בדידי
אלא אף צבגבבה כל אחד ואחד יאל דקיי"ל כרבנן דלולב
אין לריך אגד.

ונראה דדבר זה הוא מחלוקת ר"ת ובה"ג ז"ל ומשיטת
ר"ת ראי' לדעת מעכבי' דכיון דכל מלוא אחת
בן כל שנטלן בזה אח"ז לא יאל ומה שאמרו לולב אין
לריך אגד לדעת ר"ת ה"פ כשכולם בידו אפי"פ דלא
אגדו אין מעכב, אמנם דעת ר"ת יחידאה הוא בזה וכל
הפוסקים פי' בבה"ג ה"ה הרי"ף צ"ל לולב הבזול והרמב"ם
צ"פ מ' לולב ה"ו ח"ל ואם לא אגדן ונטלן אחד אחד
יאל והוא שיהו ארבעתן מזויין אלול וכתב ה"ה שם דר"ה
ואם מפורש במנחות וכו' וכן פסק הר"ן ז"ל בסוכה
הנ"ל (דף ל"ג).

וגדל"ה מו כתב הר"ן בשם הרמב"ן ז"ל להקל אפי"פ
שלא היו ברשותו ביחד כל שנטלן כולן יאל וכי
אמרינן דאין לו מעכבין היינו לומר שכל שלא נטל את
כולן אפילו באחד מהן לא יאל אכל כל שצאו לידו אפילו
בזמנ"ז יאל ואפי"פ אין ראו לברך על הלולב אח"כ
יודע צבירור שיצאו לידו כולן וכו' שמה לא יצאו לידו
וממא' הוי ל' ברכה לבעלה ע"ש. בן אמת דיש עוד שיטה
ישנה והוא דעת צ"ל השגמה הביאה מהרי"ק שורש מ"א
שאף אם חסר לו אחד מהד' מינים יברך על השאר שיש
לו אמנם כבר נזכר הכח"ל בסי' קס"א דרעה זו הוא

כיפך משנתנו וחיפך כל הפוסקים ע"ש.
והפסוק סי' תרנ"א והמחבר בסקי"צ פסקו דעת ב"ה
ודעימי' דיואלין אפי' אחד אחד אמנם בשיטת

הרמב"ן דעת הרמב"ם ז"ל לחלוק עליו שכתב בסי' הנ"ל
אכל אם לא ה' לו אלא מין אחד או שחבר מין אחד
לא יטול עד שימלא השאר וכן כתב הב"י ז"ל דהרמב"ם
ז"ל חולק ובש"ע לא הביא כלל דין זה והרמ"א ז"ל כתב
ובלבד שיהיו לפניו והוא דעת הרמב"ם ז"ל ולכאורה ל"ע
אב"י ז"ל למד לא הביא פסק דין זה כלל. ולולי דבריו
הקדושים של הרמ"א ז"ל הו"א דדעת האחרונים ז"ל
לפסוק דעת הרמב"ן ז"ל. ואצ"ל לי עדים נכונים בעמ"י
דב"י כתב בסי' הנ"ל ח"ל כתב צ"ח מעשה צהר
משולם שנטל לולב צ"ע ראשון וצריך על נטילת לולב
ושהחיינו ואח"כ הסתכל בו ולא מלא בו ערבה והניחה
בלולב וחזר ונטלו ונטל ג"כ האחרון וצריך על נטילת
ערבה ושהחיינו משום ערבה ונהי שאין לריך לטול אלא
הערבה בלבד אלא מלוא מן המוצחר בטי למעבד לטול ד'
מינים צ"א וכן מצינו מכחיבת ידי הראב"ד עכ"ל ופיין
פרישה.

ובתב הע"ז בסי' הנ"ל ס"ק ע"ז מה יש ללמוד דמי
שצריך על הלולב ואח"כ ראה שהדס הוא פסול
ואח"כ מציאין לו הדס אחר כשר שצריך לברך על נטילת
הדס וכיוצא בזה כתב הב"י בשם הר"מ ועיין מג"א שם
ומעשה כיון שצריך על הלולב והדס לא הוי לפניו וכמו
שכתב ואח"כ הביאו לו הדס לא יאל כלום לדעת הרמב"ם
וא"כ כשמציאין לו הדס אחר אמאי לא יברך מתחלה
על הלולב דכיון שאין לפניו כל הד' מינים גם ב' מינים
לא יאל וכו' ברכתו לבעלה בראשונה והמלוא לא קיים
כלום א"כ אמאי לא יעשה כתיקונה ויברך על נטילת לולב
לארבעתן וכן גבי ערבה, בן אמת דמדברי הב"י לכאורה
אין ראי' כ"כ כיון שכתב וחזר ונטלו עם הערבה אפשר
לומר דהערבה ה' שם לפניו וכיוצא בו ארבעתן מזויין
אלול הוי וע"כ ל"ל בן דאל"כ יהיו דבריו צ"י סותרים
שהביא צ' פסקים סותרים ודו"ק. אמנם הע"ז כתב להדיא
ואח"כ מציאין לו הדס אחר ומשמע דאפי' לא היו אלול
בשעת הברכה ואפי"פ יאל ב' מינים מקודם ולדעת
הרמב"ם האיד יאל אפי"כ כדעת הרמב"ן ס"ל ואף שכתב
הע"ז ז"ל והיינו שמחברו אל הלולב מ"מ אין כונתו בזה
דאם לא חברו ונטל רק הערבה בפני עצמה לא יאל משום
שלא היו לפניו כל הד' מינים דודאי מה שכתב הע"ז
והיינו שחברו לא כתב כן לעכב רק דמלוא מן המוצחר
הוא שיעלם כאחד שהרי הסתייע לדבריו מדברי הא"ח
שהביא הב"י והא"ח כתב להדיא שא"ל לטול אלא הערבה
בלבד רק דמלוא מן המוצחר לטול כל הד' מינים ביחד
ועיין מג"א ובא"ש"ע שם ובמהר"ש וא"כ זכינו לדון דאפי'
לא היו לפניו כל הד' מינים נמי יאל צהרשונים וכדעת
הרמב"ן ז"ל וכן נראה דעת הר"ן ז"ל ע"ש.

שוב מלאתי באורחות חיים ה' לולב שכתב מפורש דלא
היה לו הערבה בשעת מעשה ח"ל מעשה צ"א וכו',
ואח"כ הסתכל בו ולא מלא בו ערבה והביאו לו ערבה

אלא שאין גומרין את המלוא כולה קודם שיצרך עליה ועיין צ"י מה שהאריך.

וגם כהא נראה הדוחק שכרי סוף סוף כיון דלגבהי כבר נפק ציה אשר לכן נלעג"ד דמכאלי טעמא דאמת היא צריך להפך גם הלולב וכל הדי' מינים לאותן דס"ל להפך דבהפיכת האחרון לחוד עדיין לא הועיל כלום לגבי שאר מינים וכן מלאכי להדיא כהשצ"ץ קטן סי' קנ"ד וז"ל וכשהוא נוטל לולב והאחרון הופך הכף של הלולב והפיטמא של אחרון למטה עד לאחר שיצרך כדי שיהא הצרכה עובר לעשייתו ע"כ הרי דהצריך להפך גם הלולב ומה דלא כחז הדם וערכה דממילא משמע כיון שהם אגודים עם הלולב יחד שוב מלאכי צצ"ח שהציא דברי ההשצ"ץ וכן מלא צרוקה סוף סי' ר"כ וכחז וכן ראוי לנהוג עיי"ש מה שהאריך הרבה ועיין או"ז הגדול סי' שט"ז שכתב וז"ל כל המלות כולן כגון לולב ואחרון והדם ע"ש, וסבדי לי שצ"ח צעמא כונחי לדעתו הרמה.

וראיתי לבעל האשכול ה' סוכה שכתב וקודם שיגביה אדם לולב ממקומו יצרך עליו קודם נטילתו כדק"ל כל המלות כולן מצרך עליהן עובר לעשייתן והנך אינשי דנטלו הלולב תחלה ואח"כ מצרכין לאו שפיר עבדי אלא צריך לצרך קודם נטילתו וכו' כמו שכתב הרמב"ם ז"ל. עוד כתב שם ואמר רב נסים בשעת הולכה לולב לביהכ"נ אנו מהפכין אותו לולב בשמאל ואחרון בימין שאם אנו מוליכין אותו כדרכו אנו מתחייבין לצרך עליו מיד הלאך אנו מהפכין אותו עד שעת ההלל ומצרכין עליו עם הציבור על נטילת לולב ובספר המנהיג כ"כ בשם רב נחמ עיי"ש בה' אחרון ועיין פיעטור ז"צ ד' ובשצ"ח סי' שס"ו והם מפרשים הפכו היינו מימין לשמאל ולא שמהפך האחרון והלולב מעלה למטה ומשמע דס"ל דכשנטל האחרון בימין והלולב בשמאל לא יא, אמנם לא ראינו לאחרונים שפסקו להלכה דאם הפך מימין לשמאל לא יא וז"ל דלעולם מימין לשמאל אס נטלו ללאח ודאי יא וכו' מיירי שנטלו על מנת שלא ללאח זו וכו' דלצריך להפוך מימין לשמאל שצח מראה שאין כונתו ללאח זו וא"כ לא פלגי בזה וז"ע.

עוד למדתי מדברי האשכול הג"ל דמועצ לצרך על האחרון עם הציבור צצ"ח משום צרוב עם ככל מלוא שאפשר לעשותה צרוב עם הוי הדורה צרוב עם וידוע לידוע חן מהארי' הקדוש ז"ל לצרך צסוכה דוקא ומעשה ז"ע צמי שיכול לצרך צסוכה אצל ציחוד וצצ"ח צצור איחא מהן עדיף וודאי אי איכא צצור צסוכה עדיף

שבבתי וראיתי צמ"א או"ח סי' תרנ"א ס"צ וצט"ז ס"ק ד' וז"ל ובספר המנהיג הלכות אחרון אות ל"ד דאפי' לכו לולב בשמאל ואחרון בימין כשהפכו וכ"כ ר"ג ז"ל עכ"ל וצריעב"א תמה דהרי לולב בימין אינו מעבד דאורייתא אצל בחידושי ח"ס פ' לולב הגזול דף מ"ב ח' דבזה מראה לנו שכונתו שלא ללאח י"ח

כיון דבשעת גמר המצוה נעשה בע"מ מחלל וא"כ הכינ"ש לפסקם ועיין גבולה ארי יומא יג ד"ה ה' עומד.

ובניחה צלולב ע"כ והלשון והציאו לו ערכה משמע שהציאו לו ממקום אחר ולא היחה שם בשעת הצרכה וזה ראייה צרורה צצ"ד למה שכתבתי.

איברא עפר אני תחת רגלי הצ"י והרמ"א ז"ל ולולי דצריכס הקדושים הו"א לישב דעת הפוסקים הרמב"ם והרמב"ן ז"ל בשו"ע חדא דצדיעבד יא' רק דלכתחילה ס"ל דלא יא' למעבד הכי ודקדוקהי כן מכפל הלשון שראיתי שם שכתב וכו' וזהו ארבעתן מלויין אללו אצל אס לא ה' לו אלא מין אחד או שחבר מין אחד לא יטול עד שימלא השאר ולכאורה יחור לשון יש כאן מחיצה אצל וכו' הוא מיותר לגמרי שכיון שכתב וכו' וזהו ארבעתן מלויין אללו ממילא ידעינן דאס אינן מלויין אללו לא יטול וכו' משמע לישאל וכו' וזהו ארבעתן דמשמע דוקא כה"ג ולכן נראה דהרמב"ם ז"ל דייק בצריכה לשון הקדוש לומר דאס לא ה' לו אלא מין אחד לא יטול דוקא לכתחלה ואפשר מטעם הר"ן דהוי צרכה לבעלה אס לא יציאו לו אח"כ המין הדי' אצל צדיעבד אס נטל וכו' אס"כ המין הדי' וא"א שוב ליעול כאחד אפשר דגם הרמב"ם מודה דילא וכן נראה דעת הר"ן דאל"כ אחר שהציא דעת הרמב"ן ה' לו לומר דהרמב"ם פליג כדרכו בכל המקומות להציא דברי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל א"ו דלא ראה הכרח שפליג עליו ודו"ק.

ונסתפקתי צמי שנטל ג' מינים וקודם שנטל המין הדי' נשפרו בה' מינים ונאצדו מן העולם ואח"כ הציאו לו המין הדי' אי יא צמין הדי' או צמין דוקא שיכיו כל הדי' מינים ציחד בעולם בשעה שיא' ונראה דדבר זה תלוי בצלוגתא הג"ל אי צמין לפניו דוקא או לא, איצרא דאפילו למ"ד דצמין דוקא לפניו אפשר דכיון שכו' לפניו בשעת הצרכה אף שצעת הלייאה כבר נאצדו מן העולם מ"מ שפיר יא' בהם דהוי צא"ז וכלנ"ע ד'.

ומעתה כיון שזכינו לדין דלד"ה צא"ז יא' ידי חובתו (לצד מר"ח שכלס תפסו עליו) שפיר קשה אמה שכתבו החס"י וברא"ש פ' לולב הגזול ל"ע ע"א דכשיטול הלולב צידו קודם שיטול האחרון יצרך על נטילת לולב כדי שיצרך עובר לעשייתו דסוף סוף מאי אהני לכו שכו' קודם לעשייתו דאחרון שכרי צלולב וצד' מינים כיון שהגביהם כבר נפיק וצאמת זה נ"ל טעם הרמב"ם ז"ל דהצריך לצרך קודם שיטול הלולב נמי אצל הרא"ש מילאן בזה ובקשה עליו ממנחות ל"ה דכל זמן שאין המלות מזומנות צידו לעשותם לא מסתבר לצרך עליהם וברא"ש נחן טעם לדבריו דכיון דד' מינים מעבדין צא"ז ולכן הוי עובר לעשייתן אמנם לענ"ד ל"ע כיון דכבר צררנו דיואל בזה אח"כ א"כ צלולב כבר יא' מלותו קודם שצרך ולא הוי גבי לולב שוב עובר לעשייתו ומכאלי טעמא נראה להצ"ן ז"ל אחר שהציא סברה הרא"ש מסקנה דבריו דא"ע דמדאגבי' נפק צב מ"מ עדיין יש כאן שיעורי מלה שצריך לנענע ושפיר מיקרי עובר לעשייתן שלא צא למעט

וקצת יש לציין מנה' וזכרים דף ט"ז בעי ר"י מר"י ה' מה ונקטעה יד של מה עד שלא הגיע הדם על המזבח לא נגמרה והוא הר"ל עברה בבע"מ ופסול אלמא אף שהתחיל בהיתר

ע"ש ועיין יש"ע סק"כ שם ודו"ק וב"כ שכונתי לדעתו הרמב"ם.

ומה שראה כח"כ לומר כיון דהנענוע מעכב ואם לא עשה הנענועים לא יא' שפיר הו' עובר לעשייתו הן אמת דבעיקר הטעם משום הנענועים כן כתב הר"ן ז"ל בבאחי דבריו לעיל וכתב"ה כיון דזה לדעתו ז"ל וכ"כ הר"ה ריש פ"ק דפסחים להדיא וכתב ואלו שמראין עצמן כמדקדקין ואין נוטלין הלולב עד שמברכין תחלה או שהופכין אותו מימין לשמאל טעות הוא בירם עכ"ל. אמנם כמה שראה לומר דהנענועים מעכבים צענויותי לא מלאחי בשום מקום לפכב ולעני"ד דעת כל הפוסקים דלא הו' רק שירי מלוא וכדעת הר"ן ועיקר מלוא יא' מיד בהגבהה וכתב"ה הסחייט מדברי הפמ"ג ובעני"ה דברי הפמ"ג לא מלאחי ולהדר"ג שבילי דפמ"ג נהירין וממני סחייטין ברם זה מלאחי בלבוש ס' הנ"ל סק"ה ח"ל מן החורב בלקיחה ובהגבהה בעלמא סגי כמו שנבאר דכתיב ולקחתם שכיון שהגביהו יא' אבל חז"ל אמרו שצריכין לנענע ואם מכוח אקרא דכתיב אז ירננו עלי היער מלפני ד' כי צא לשפוט את הארץ כלומר ירננו צעלי היער ע"ש ומכאן יש למא' סמוכין לדברי מעכ"ה דכיון דמדברין לריך לנענע אם לא קיים דרבנן גם דאורייתא לא יא' ועיין במ"ל ובאחרונים מה שנסתפקו בזה אי דרבנן מצטל דאורייתא וכבר הארכתי בזה בעזרי"י במקום אחר אמנם מדברי הפוסקים לא נראה הכי וודאי דינא מלוא אחריו בלי נענועים ופשוט. ומעשה אחר קנאי למילין כי כבר הארכתי יותר מדאי.

כ"ד ידידו אוהבו אהבת עולם המכבדו ומוקירו בכל הכבוד והוקרה המצפה להרמת קרן התורה בביאת בר נפלי. כנפש.

משנה הקטן

סימן ס"ה

בד' דברים שחתנאי מתקיים בהם ישוב להגמ"י חל' לולב

כבוד הרב החשוב וכו' שליט"א.

אחדשה"מ כמה שדק לן כמה שכח בהגמ"י ה' לולב פ"ה ס"כ כתב ח"ל בס"ה כתב שצריך להזהר בד' דברים שהתנאי מתקיים בהם כמבאר בכל' אישות וצריך שיאמר על מנת שחזירכו לי הרי הוא לך במתנה ואם לאו לא יא' שאלך ע"כ ולא בצינוחי דלדרכה אם לא יקיים תנאי בכל אלה כ"ש שהמתנה טובה והתנאי בטל ואפי' אם לא יחזור לי יא' כדמשמע בגיטין פרק המגרש ובצ"מ פרק הפועלים ומבאר לנו בכל' אישות ע"כ. והעור אר"ח ס' תרנ"ח כתב וי"א שא"ל להחזירו לו אלא"כ כפל תנאו שאומר לו הרי הוא לך במתנה ע"מ שחזירכו לי ואם לא תחזירכו לי

לא ליכוי מתנה שאם לא כפל תנאו הו' תנאי דכיוני החזרה בטל והמעשה דכיוני המתנה קיים ויא' צו אפילו לא החזירו לו וכו' וכתב הב"י שם ומ"ש רבינו וי"א שא"ל וכו' הב"מ כתב בשם סמ"ג ח"ל א"י לריך שיאמר ע"מ שחזירכו לי וכו' ואם לאו לא יא' שאלך אלא שלא חש להצריך ע"כ והקשה הרמ"ך דלדרכה אם לא יא' תנאי כל זה כ"ש שהמתנה טובה והתנאי בטל אפילו אם לא יחזור וי"ע עכ"ל. ובדינא הקצ"ח בחו"מ ס' רמ"א סק"ט. ע"ש.

ולפ"ה ריהבא אמרתי לישב דהנה הא דמכני במתנה ע"מ להחזיר תנאי כפול דמקרי לכס הוא מטעם דגמר ומקני לו בשעת הנתינה למא' קנין גמור ולכן באותו רגע עת קיום המלוא הוא שלו ודאי צקין גמור ובמתנה גמורה אף שחייב להחזירו לו אלא"כ זה נעשה מתנה אחרת וקנין אחר כשהחזירו לו הוא נותן לו עכשיו דבר שלו אלא שכל היחס התנאי שהוא לא נותן לו מתנתו אלא אם הוא ג"כ יתן לו אלא"כ מתנה זו אבל היבא דהתנה תנאי כפול ובעוד צו שיחזור לו מתנה זו ולכן גמר ומקני אבל אם לא התנה תנאי כפול שיחזור לו כיון דלא סמכה דעת' של הנותן שיחזירו לו דחושש שאל לא יחזיר מאחר שלא התנה תנאי כפול ולכן חיישין דחויף בשעת הנתינה לא גמר ומקנה לו לגמרי מתנה השש שלא יחזירו לו ולכן ממילא ס"ל דלא יא' כך הינ"ל להאריך לישב דעת הפמ"ג לפי שיטת הפוסקים ז"ל. ועיין בשו"ת מוכר"י ברוח ס' פ' ומדכי פ"ק קדושין. ועיין לקמן ס' קפ'.

אבל לאחר העיון בדברי הסמ"ג גופא במ"ע ס' מ"ד נלע"ד דגם דברי הסמ"ג מחפשים באופן אחר דזה לשון הסמ"ג שם ועל הכי דאמר רבא לולב הגזול דף מ"א הילך אחריו זה במתנה על מנת שחזירכו לי נטלו ויא' צו החזירו יא' לא החזירו לא יא' וכל התנאים שצטלו בין בקדושין בין בגרושין בין בכל דיוני ממון וכו' צריך להיות תנאי ארבעה דברים הראשון וכו' וכל אלה הד' תנאים היו תנאי בני גד ובני ראובן אם יעברו ונתחם ואם לא יעברו ונאחזו בתוככם בארץ כנען ואם חסר התנאי אחד מד' דברים אלו הו' התנאי בטל ומעשה קיים כדמוכח בפי' מי שאלחו דף ע"ה ע"ו וא"כ הכא נמי צריך שיאמר על מנת שחזירכו לי הרי הוא לך במתנה ואם לאו לא יא' שאלך ובכמה מקומות בתלמוד אין חושש להצריך דבר זה ע"כ.

והנראה להדיא דהסמ"ג נמי כתב מפורש דאם חסר אחת מכל התנאים דהתנאי בטל ומעשה קיים וא"כ כן הוא לדעת הסמ"ג היבא דלא התנה תנאי כפול שינא כיון דהתנאי בטל וכמו שכתבו שאר הפוסקים בזה ואינו חולק עליהם. והא דכתב הסמ"ג ז"ל וא"כ הכא נמי צריך שיאמר וכו' שהביא בגמ"י ובכ"י כנראה שלא ראו דברי הסמ"ג מצפנים רק ממה שהביאורו אחרים ומכ"י הכי מוכח להדיא שהביא כן בשם הגמ"י ולא

שם רבותיו ומכריזו ומכבדו) וכו' נקטו כל האחרונים ז"ל ע"ש.

ברם לעיקר דינא הדבר הוא מחלוקת בין הראשונים ז"ל ואני אכתוב לו אחת מהם הרי"ף ז"ל במגילה פ"ג שם גאון כתב כך מנהג בשתי ישיבות ציוס ראשון וכו' וציוס שלישי שהוא חוש"מ קורא כהן וציוס השני ולוי קורא ציוס השלישי וישראל קורא וציוס השלישי והרביעי קורא ציוס השני וציוס השלישי וכו' וע"פ הסדר הזה קורין בכל יום יום עד יום שביעי וכו' וכו' וכו' שם כתב אבל רש"י ז"ל צפ"ה דסוכה כתב שבראשון קורא ציוס השני והשני קורא ציוס השלישי והשלישי ציוס הרביעי וכו' וזה נראה בסכמת הר"ן ז"ל והוא מנהגיו שכתב הרמ"א ז"ל והרי"ף ז"ל והרי"ב"ש תש"י פ"ד ואזכורם ועוד כמה מן הראשונים ס"ל כדעת הרי"ף ז"ל והעיקור בעשרת הדיברות שלו הלכות כלל והסמ"ג עשין י"ט ס"ל כרש"י וכן הוא דעת הרמב"ם ס' רכ"ג סדר תפלה והאגור ס' אלף כ"ד ומכריז"ל כ"ס וזמנה מש"ס חתקס"א ע"ש.

וכתב העיקור ויש שקורין כהן ציוס השישי לוי ציוס השביעי וישראל ציוס השמיני והרביעי ציוס השביעי ואינו ישר כי האחרון קורא ספיקא דיומא כש"ל במוספין וכן נהגו לצוותו וכו' ע"ש עוד כתב ואותן שקורין וציוס השמיני אינו ישר שלא לעשות מחול קודש וכן כתב הסמ"ג ז"ל והאגור וזמנה מש"ס כתב וא"ל לבתחיל ולקורא וציוס השישי כהילוך ימים הראשונים שא"כ נמצא ישראל קורא וציוס השמיני שהוא קודש והא"ך ראוי לקרוא קודש ציוס שהוא חול אלא מוטב לנו לדלג הסדר שיתחיל כהן פ' אחת למעלה ויכוין שלישי לקרות וציוס השביעי ולא לעשות ע"י הקריאתו את הקודש חול וכל המשנה ידו על התחבוב ע"כ וכן איתא במכריז"ל רק שכתב שם וא"ל שיתחיל לקרות וציוס השישי בבוקר ימים הראשונים שא"כ נמצא לוי קורא ציוס שמיני שהוא קודש וכו' וזה טעות הדפוס וא"ל ונמצא ישראל קורא וציוס השמיני שהוא קודש ונכנס לוי במקום ישראל.

והנה מכל הלין שכתבו משמע דנאמת היו מקומות שקראו לישראל וציוס השמיני וגם הם לא כתבו שאסור לעשות מדינה רק שאינו ישר לבתחיל וכן נראה לשון העיקור ז"ל שכתב מקודם ויש שקורין כהן ציוס השישי לוי ציוס השביעי וישראל ציוס השלישי והרביעי ציוס השביעי ואינו ישר כי האחרון קורא ספיקא דיומא כמו ש"ל וכו' הרי שגם על מנהג זה כתב שאינו ישר ובדואי אי עשה כן יאלף שלא קרא אחד בספיקא דיומא וגדולה מזו כתב ברי"ם מלוכלין ס' פ"ח היבא דלא קרא כלל בספיקא דיומא וצריך מי שעלה רביעי אחר קריאת קרבן היום ובספיקא לא קרא כלל דאין צריך לחזור ולבדוק רק יקראו בספיקא בלא צרכה ואף שבמג"א ס' קלי"ז ושאר אחרונים חלקו עליו בזה וכן הילכתא דלא

מן הסמ"ג גופי' ולכן סברו דהאי שצריך להזהר צ"י דברים שכתבתי וכו' הוא ענין בפני עצמו ודינא קמ"ל בזה לצריך להיות בכל בני חנאי דוקא ואי לא לא יאלף אבל לענין להמשיך שם יראה מפורש דהאי שצריך להזהר צ"י דברים קאי אלעיל מיני' אלאי שכתב שם בסמוך דאמר רבא הילך אחריו זה במתנה וכו' וקמפרש שדאי חנאי צריך להיות כפול וע"ז מסיים דאם כן שרצונו בתנאי כפול ואם לאו לא יאלף שך וכו' ולבוליא בלא דלא נימא דדיני ממונות לא צמי תנאי כפול וכמו שכתב הגבמ"י ולכן מדויק בסמ"ג וא"כ הכ"י צריך וכו' ר"ל דמאחר שצריך דעתינן גם דיני ממונות תנאי כפול הכ"י כן הוא בזה דרצא אף שלא כתב רבא מפורש דצמי כפול אעפ"כ הלכה הוא כך וקאי אלעיל מיני' אבל בזה ודאי מודר לשאר פוסקים דאם לא כפלי' לתנאי כ"ש דאלא וכמ"ש להדיא דתנאי בטל והמעשה קיים וכו' וא"כ עלתה דעת הסמ"ג כדעת הפוסקים האחרים, כנ"ל צפי' דברי הסמ"ג ז"ל אם לא שיהי' להם גירסא אחרת מגירסתנו בסמ"ג.

והנהי' בברכה וכבוד והוקרה כנפש מנשה הקטן
פה קרית צאנו עיה"ק ה'תש"ב.

סימן ס"ו

קרה"ת בהושענא רבה

כבוד הרב וכו'.

בדבר שאלא לחלוק צמי שקרא ציוס הושענא רבה לשלישי וציוס השמיני עשרת חבי' לכם דלא יאלף ידי קריאה ועוד קרא חגר דהוי צרכה לצעלה ותלה זה בזה כיון דלא יאלף ידי קריאה ממילא הוי קריאה שלא כדת ולכן גם צרכה לצעלה, אבוצי ידידי צבאן הפריח על מדותיו ותלה דלא תיאלץ בדלא תניא ולא כן בדברי ואציא ראיות ברורות בצמ"י לדברי.

והנה ודאי לבתחיל הכי הוא המנהג במקומותינו שלכך קורין וציוס החמישי וללוי וציוס השישי ושלישי וציוס הרביעי ולרביעי קורין ספיקא דיומא ביינו ציוס השישי וציוס השביעי וכו' כתב הרמ"א להדיא א"י ס' תרס"ג ס"ק א' אחר שכתב במחבר מנהג ספרד שקורין ציוס ראשון של חוש"מ קורא כהן וציוס השני ולוי קורא וציוס השלישי וישראל חזר וקורא וציוס השלישי והרביעי קורא ספיקא דיומא וכתב הרמ"א ז"ל וי"א שנים הראשונים קוראין ספיקא דיומא והשלישי קורא ציוס המחרת וכו' חזר וקורא כל ספיקא דיומא דהיינו מה שקראו שנים הראשונים וציוס ב' הכהן קורא ציוס החמישי לוי ציוס השישי וישראל ציוס השביעי והרביעי קורא ציוס השישי וציוס השביעי וכן אנו נוהגין (רש"י

ועיין אמרי בינה ה"י ד"ט ס' כ"א אות ג' באריכות.

חז"ל חזר טעמיה הוא לפי שכבר קראו אותן בשבתות שלכם וכן כתב להדיא בבבא שמואל להגאון מאונסדורף או"ח סי' ד' וגדולה מזו כתב שאפי' השמיט כל הענין שנראה שלא עשה כתיקון חז"ל שיקרא כל הסדר מ"מ אינו חוזר וקורא וראיתו ממג"א ה"ל בשם ה"ר מלוצקין ואף המג"א לא חלק עליו אלא משום דלריך לספיקא דיומא ולדידן דבקיאותן בקביעתא דירחא הוי פרשחא דיומא

ממש ע"ש וכבר כתבתי כן בצוה"מ מעמלי לעיל וראיתי בשער אפרים ש"ח סי' מ"ב אם עשה וקרא במקום שור או כשז אחד משאר פרשיות של חוב"מ פסח חוץ מפרשת במדברא וכן אם עשה וקרא כל הבכור אם נזכר קודם שזיך האחרון צרכה אחרונה יש לגלו ולקרוא עמו פ' שו"כ כולה ויזכר צרכה ראשונה קודם קריאת פ' שו"כ כיון שלא היה דעמו לפי זו כלל ואם כבר זיך צרכה אחרונה יאל דיעבד בחדא מפרשיות המצואים וכו' ע"ש ועיין צביאור הלכה או"ח ה"ל ובש"א סליט ה"ל בפ"ש שם ומה שכח בשם ש"ח ובש"א ס"ק מ"ז ומכל ה"ל אפי' אי לא הוי לן שיטת הגאון ר"ע ז"ל ה"י אחי בדברינו וכ"ש דהגאון ס"ל הכי זה פשוט וברור.

עוד רגע אדבר במה שאל לומר דהוי צרכה לבעלה האי בעלה לא ידענא מאי הוא אפי' לפי שיטתו דלא יאל ידי קריאה מ"מ הרי עלה לחורה וקרא צב ומה בעלה הוא ואפי' לפי מה דקו"ל דאין מוסיפים על הקרואים בחוב"מ מ"מ הרי מלינו כמה פעמים כמו בחתן וכדומה שהחירו ז"ל ועיין בראשונים ועיין רמ"א סי' קל"ה וע"ז שם ועיין מחבר סי' רפ"ב ס"ב ומג"א ס"ק א' ובכלל הרי הצרכה נחקנה לקרות בחורה והרי קרא וי"ל ודו"ק עכ"פ אין כאן צרכה לבעלה חלילה וחלילה.

זאת חורה העולה לחורה עליה אחד מנני עלי וכבר הארכתי יותר מדאי בדבר שאפי' חינוקות שצ"ר וכו' ולא הארכתי רק לכבודו שהריש העולם בצרכה לבעלה וקריאה שלא בזמנה ויאל דפישוט ידיים ועשה בשמים והקריאה קריאה של חזק והמזכך מי שיבי' גם צרוך יהי' לעולם ולעלמי עולמים ממי ששוכן במרומים ומי שאמר לעולמו די ישלח לנו מהרה גואל זקוק ויחרומם קרן החורה והמדע מחוך יראה והכנעה והרחצת הדעת.

כ"ד ידידי ומוקירו בנפש

אני הצעיר מנשה הקטן מגולי משעכין

סימן ס"ז

בדברי הפלתי גה"ח נוהג בזו"ג

בע"ה. יום זך בספירה שנת תש"ך לפ"ק פה ירושלים ע"ה"ק תרא.

לכבוד ידידי וידיד עליך הרב הגאון הגדול נדע לשם

כמהר"ם מ"מ הם לא אמרו רק משום דעכ"פ לא קרא כלל ס"ד ולכן מוטל חיוב לקרות ואף שאין בקיאותן בקביעתא דירחא ועיין בפמ"ג ובמחבר"ש אמנם אבא ודאי לא פליגי דאילו קראו שניהם שילאו רק דלכתחילה אינו ישר וכמו שכח העיטור יש קוראין וציוס השמיני וכו' ואינו ישר וכן צענים שקראו ספיקא דיומא דאינו וחדא נינהו גם מה שכחצו במהר"ל ומע"מ ידו על החתחובה נמי כוונתם דלכתחילה אין לעשות כן ועוד שהרי האגור הביא דעת בעל העיטור ע"ש ולעג"ד פשוט. ועיין עוד רש"י סוכה נ"ב ע"א ד"ה אחקין אמימר וכו' ומ"מ כך ה"י מנהג רבותי וכו'.

ובר' זה כתבתי לרוחא דמילחא אמנם בעיקר הדבר לא לריך לדייק דיוקים ולכנוס דרחוקים דהבין הוא שיטת רב עמרם גאון ז"ל שכחצו בסידורו דכח קורא וכו' וכך עושין בכל יום ובשציעי כהן קורא ציוס השישי וליו ציוס השציעי וישראל ציוס השמיני והרציעי קורא ציוס השישי ע"ש צאו דצרו בשער החדש פ"י על העיטור ז"ל והפוסקים חולקים על הגאון ז"ל דאינו ישר לעשות כן אמנם דיעבד ודאי כדאי הוא הגאון לסמוך עליו אפי' שלא בשעת הדחק בבבא"ג שכבר עבר וקרא וכ"ש שאין כאן חשש צרכה לבעלה. וכן מלאחי בספר המנהגי לרצונו אצרכם בן נחן ז"ל הירחי צב' החג ס"ק מ"ז חז"ל ורב עמרם אמר שציעי של ערבה כהן וציוס השישי לוי וציוס השציעי ישראל וציוס השמיני ישראל אחר וציוס השישי וכן מנהג נרבונו העיר הגדולה לאלקים כרב עמרם ע"כ ע"ש ומשמע שם ג"כ דאפי' לכתחלה לא הקפידו שיהא הרציעי קורא ג"כ בספיקא דיומא כיון שכבר קראוהו פעם אחת וכן נראה שם ממה שהביא משאר גאונים דלא כתב לרציעי רק יום אחד ולא כתבו לו ספיקא דיומא כלל ועכ"כ כיון שכבר קראו לכהן או לוי זה דלא כבעל העיטור דהקפיד שיהא דוקא כש"ל ופליגא עליהו צב' ואין לכתחילה כבעל העיטור נהגין כיון דמסתבר טעמי וק"ל.

וברדך כלל בחוב"מ עיקר הקריאה הוא ספיקא דיומא ואבא קפדין וצאם לא קרא לריך לחזור ולקרות ושאר הקרואים אין מעכבין מה שקרא כיון דלא הוי דאורייתא ולא דייקא ע"ז וכן כתב הגהמו"י בפ"י"ב מה' חפלה חז"ל במס' סופרים בפ"ה"א שאם עשה חזן וכבר שקרא זיין ולא קרא אלא ו' חוזר וקורא ז' ושמיני מפטיר ואם קרא ודיעל על פסוק אחד ולא קרא אם ה"י במנחה בשבת או בשני ובחמישי וקרא עשרה פסוקים בלא פסוק המדולג אינו חוזר ואי לאו חוזר אצל בשבת אפי' פסוק אחד חוזר וקורא אפי' אחר שהפטיר צניצא והחפלה מוסף מפסיק מיד וקורא וכו' וכן פסק בש"ע סי' קל"ז. ופרש"ה המועדים דינם כמו מנחה בשבת ושני וחמישי לפי שכבר קראו הפרשיות בשבתות שלהן" והמפרשים כתבו דפסוק אחד לאו דוקא ואפי' ד' וכו' או פ' כולה

סימן ס"ח

בחנו"ל פ"י בדברי בה"ג בנח"ג

עש"ק ל"ה למטמנים התש"ך ברקלין נ"י יצ"א.
 רב הרבנים צפנת פענח גאון יעקב ע"ה דמיטער גלין ל"י
 שמו הגדול נודע בשערים שערי תורה לשם ותהלה. חכם
 חרשים משכיל לאיתן ואי לאו האי יומא כמה יוסף איכא
 בשוקא כקד"ג מוה"ר יוסף אדלר שליט"א מאב"ד דק"ק
 מורדא ואגפ"י ונשיא לשכת הארט' בטרנסילבניא עיה"ק
 ירושלים ת"א.

אחר דשכד"ג זאכצא נפש כבוד וכוונתו שמתחיל מאד
 צקצלה יקרה מכתבו והשחשעתי זו ואין לי די מילין
 דברי חורב לכ"ג על לקחון פנאי לעיין קצת בספרי משנה
 הלכות ח"ג וצרכתו צרכת לדיק אלי כן יתן ד' שיקויים די
 ומצריך צורך מעשה ועד עולם.

ומה שאלא כהדר"ג להציע לפני מה שהעלה לישב דעת
 הפלתי ס' ס"ה מה שחשיב להאי מנקר שהרעיש העולם
 בגיד הנשה שאנחנו ואנחנו טעינו דאין זה הגיד והראש
 לו הפלתי מסמ"ג גיד הנשה נובג בזכרים ונקבות ותמכו
 עליו דזה טעה בדבר משנה דהסמ"ג מיייר לענין איסור
 גברא נשים ואנשים אבל לא לענין איסור גיד דזכרים וצמח.
 לא ידענא מה מלא די שפל האשים אין די צמח"ה לא חורב
 ולא חכמה אלא אומן אני וכבוד גאון ענותו דמר שני
 כאן שרצה להראות חציבות יחירה אלי צמח"ה לי דבריו
 הטעוירים חידושי חורב ואחכב מקלקלה השורב ואשרי לדור
 שגדולים נשמעים לקטנים ולפי שכבר צאו הדברים ליד
 אשחשע צבס כפי שידי מנצח.

כתב כ"ג לישב דברי הפלתי והוא דדברי הפלתי נכונים
 אלא שט"ם נפלה דפוס וז"ל צמח"ג (רז"ל) צמח"ג
 הלכות גדולות) צמקום צמח"ג והמדפיס טעה וכתב מ'
 צמקום ה' ומזה ילא כל הטעות האחרונים ז"ל ולכן הקשו
 עליו מדברי הסמ"ג דהם לענין איסור גברא נאמרו אבל
 החס צמ"ג ה' ערפות דפוס וויסן דף ל"ט בשלבי עמוד
 בדבר מניקות גיד כחז לאמור ח"ל ומשקלה לדבר ונוקצא
 וזו הוא ראייתו של צמל הפלתי נגד האי מנקר ונפלה פיתא
 צבירא ואין לריך לדחוקים להדיק את הדיק דמשיקרא
 הדיק עמו. והנה ודאי אי נימא דמה שכתב צמח"ג דבר
 ונוקצא כוונתו דאיסור גיד נובג בזכר ונקבה אין שום ספק
 דהשפעת כ"ג הוא נכונה שט"ם הוא וז"ל צמ"ג צמקום
 סמ"ק ודברים כאלו אנחנו רואים יום יום אלפים טעוים
 צמח"ה ע"י הכחור העצער וכ"ש טעות כזה שמוכה הוא.
שוב מלאחי להגאון מהרש"ש טעוים צמח"ה צמ"ג דפוס
 ורש"א דף קכ"ט ע"א ח"ל לשוא הרעיש החולדה אדם
 לחשוב גאון אחרונים הכו"פ שהציא צמ"ג סמ"ג וכו' ולאשר
 לא מלא כזה צמח"ג הגי' שז"ל צמח"ה וכוונתו על האוכלין
 מזכרים ונקבות ושוויה להכר כו"פ טועה שגיאה מגונה כזה.
 ומעשה יראה הראש כי צמ"פ ז"ל סמ"ג וכוונתו ע"י הס'
 כ"ג וזה מצאנו שרריך לנקר בגיד גס צמקום וכ"ה

ולתהלה בשער בת רבים בשערים המצוינים בהלכה יד ושם
 לו בהלכה ואגדה. נאה דורש ונאה מקיים קש"ת הרב מנשה
 קליין שליט"א נדו יאיר ויזרח מעתה ועד עולם.

אחד שה"מ ושלום חורתו הטעויר הנני לאשר קצלה ספרו
 חלק שני ושמחתי מאוד בלימודו העולה יפה
 צקצקאות ונפלא וצמקום ישרות ומפלפל צמח"ה, צמח"ה
 ודעת על יסודים נאמנים רצונו הראשונים כמלאכים וד'
 יזכה להוציא כל מחשבותיו לפועל לגמור ספר צמל הלכות
 גדולות עם פירושו הנעימים ויפילו מעינות וכוונת חורתו
 צמח"ה החולה ורבים יכלו לאורס עד ציאת ינון צמח"ה
 צמח"ה.

ועתה צמח"ה להציע לפני עיניו הראות ומשועטות צמל
 הערתי והשפתי ומדומה שהיא אמתית. והנה
 ידוע הדבר הפלא שהציא הפלתי צמח"ה הכחצים סוף ס'
 ס"ה מהאי מנקר שרצה לחדש דכל הדורות טעו ולא מלאו
 הגיד הנשה האמתי והוא מליא מלא לקצוץ את הגיד
 הנשה והראש לו צמל הפלתי את טעותו צמח"ה לו שכל
 האי גיד שחידש הוא לא מלי רק צמח"ה זכרים וצמ'
 איחא צמח"ג שובג צין צמח"ה וצין צמח"ה וע"כ נסחחמו
 טענותיו יע"ש.

ופר"א שגבר על הפלתי איך טעה צמח"ה פשוט שהסמ"ג
 דרכו להציא צמל מליא אס נובג רק צמח"ה או
 גס צמח"ה ולא היחא כוונתו גס פה צמח"ה עם הגיד הנשה
 לומר שהגיד נמלא צין צמח"ה וצין צמח"ה ועיין ח"ס יו"ד
 ס' ס"ט ערמ ליישב הדברים צמח"ה מחוכמת אבל יען
 שהאי מנקר ה' ח"ה גדול כפדותו של צמל הפלתי לא מסחצב
 שהי' מקבל דברי הפלתי לא מצבי כפשוטן כיון דהוי טעות
 צמח"ה משנה אך גס לא כהצמח"ה ח"ס דאף שדבר חכמה
 אמר מ"מ לא היחא משחקל מילולי כי יש לפלפל על ספרתו
 כמובן. ועוד גס זאת חומה צמח"ה איחא מלא צמל הפלתי
 והח"ס שהסמ"ג הזכיר צמח"ה עם איסור גיד הנשה הנובג
 צמח"ה ונקבות הלא אין דרכו של הסמ"ג להזכיר זה רק
 צמח"ה עשה שהנשים פטורות מקצת מהן אבל לא צמח"ה
 שצבן שוין נשים ואנשים.

אב"י מלאחי צמל הלכות גדולות שהוא דפוס וויסן משנה
 חקפ"א צמח"ה ערפות דף ל"ה סוף עמוד ז' ח"ל
 צמח"ה מניקות גיד הנשה ח"ל ומשקלי' לדברי ולנוקצא וזו
 הוא ראייתו של צמל הפלתי נגד האי מנקר ורק ט"ס קטנה
 נפלה צמח"ה מקור ראייתו הראשית חציבות צמח"ה (צמח"ה הלכות
 גדולות) העתיקו צמח"ה ונפלה פיתא צבירא ואין כאן חמיה
 ואין לורך לדחוקים להדיק את הדיק דמשיקרא כי הדין
 עמו ולא היחא מלה צמח"ה המנקר נגד דברים מפורשים של
 צמל הלכות גדולות שכל דבריו דברי קבלה.

בדרישת שלומי הטוב אך כל הימים וברכות מרובות
 הנני ידידו ומכבדו כערכו בקדש

הרב יוסף אדלר

בסדכ"ג צטור ולבש ס"כ ואחריו נשמעו האחרונים כמשמרת שלום וגנזו יוסף ועוד כמה אחרונים צבונת הכו"פ דע"ס ז"ל צב"ג וכוונתו לצב"ג הנ"ל.

ברם לאחר הפיון דצברי רצונו הצב"ג ז"ל לפעמי"ד אין ראוי מדצבריו לסדרת הפלתי דצברי הצב"ג לפעמי"ד מתפרשים החם בלשון אחר בלשון שאין כוונת הצב"ג לומר בלשון דבר ונוקצא שהוא זכר ונקצב ולא מיירי החם רצונו הצב"ג ז"ל כלל מצבמה זכר ונקצב אי נובג זה גיד הנשה אלא השם דבר ונוקצא הוא לשון מושאל שם לפרש מקום הגיד ולשון לנקרו והשתמש הצב"ג ז"ל לפרש המקום שהגיד נכנס בין העלמות וכצ"ל בלשון דבר ונוקצא וכו"ל לשון מושאל על זה כמו צבונת צבונתה ועוד ואפרש שיחתי.

וז"ל רצונו הצב"ג, מחרקי דעממי כמה הוי חד דלתי מן רישא דנרגא ודיקין דצבר ונוקצא צכפא דעממא וחד צבצב דעממא כי פתח לה עזחא לעממא עקר לה מעיקרא מן רישא חד וכו'. ומחרקי עוצא הוי צרעצא דעממי חד קטינתא דדיקא צבועתא וחד פתח לה לעממא על גיבא אחרינא אתי קטינתא דשכצא צבדי' דגרמא ואתי קטינתא מיניח דנרגא ושכצא צבויח דחורא ומיקריא שמינתא ומישריא לנרגא ומשקליה לדבר ונוקצא ומיפתחיה לשקא דעממא ומעקר תלת קטינתא דשכצן צבדי גרמא ומישריה לכפא דעממא ושפיר דמי ע"כ, והנראה דרצונו הצב"ג ז"ל אזיל ומפרש כמה גידים הוי צירך ואיפה הם נמלאים ואדלעיל קאי החם שהתחיל לפרש ולבאר כל הגידין האסורים בצבמה ופי' מחרקי דעממא כמה הוי, כלומר כמה גידין יש צירך, שמים גיד אחד צבא מראש ע"ס האלי' אלל בשדרכ ויורד ימתפשט על הכף וכשמגיע למקום חיבור הקולות וע"ס הירך שם הוא סמוך לע"ס דבוק עליו. ומשם ואילך נכנס צלד פנימי של הירך שתחת צבר כזכרות צנוקצות צכף הירך ונמלא הוא דבר צנוקצא שם מושאל הוא צבדי להדיגש מקום הגיד האריך הוא מונח.

ומפרש וחד צבצב דעממא, פי' הגיד השני דשתי גידים איכא צירך הוא מצחון הירך ולא מצפנים. וכי פתח לה עזחא לעממא, פי' כשהעצה מתחיל לנקר הירך עוקר הגיד מעיקרא מראש אחד ומנקר הגיד עם המחרקות הקטנים ואמר ומחרקי עוצא הוי, כי יש גידים יותר מהשנים אלא שהם קטנים וקראם רצונו מחרקי בלשון תרגום וחס הקנקיות וישנם עוצא צרעצא דעממא נראה מלשון רעיונות הירך היינו צפנים הירך ומוטלן כולן ונשלם ד' אחד של נעילת הגידים.

וכד פתח לה לעממא על גיבא אחרינא פי' כשפתח הירך מלד השני מתחלה אתי קטינתא דשכצא צבדיח דגרמא כלומר שמתחלה נראית לו הגיד הדק השוכב אלל בע"ס, ואחי עוד קמן אחד מן אלי' ושוכב בתוך הלבן הנקרא שמינתא ומישריא לנרגא ועי"ז נותר הע"ס עד הכף לאכול כמו שאמר דהגיד מתחיל מראש הנרגא עד הכף ולאחר שפשה כל הנ"ל התייר הנרגא עד הכף, ואמר ומשקליה

לדבר ונוקצא, פי' עכשיו מפרש כדת מה לעשות מן הכף ולמטה שנוטל הדבר ונוקצא היינו האי מקום חיבור קולית הירך שזכר לעיל ששם הגיד כעין דבר ונוקצא נוטל הגיד ממקום שכיבתו צב"ס הירך ואין כוונתו שנוטל הגיד צב"ר ונקצב לעי"ד אלא כוונתו שנוטל האי מקום הגיד שמתלמד הלב סדר הגיד האריך לנקרו ואמר שנוטל אותו מקום ואח"כ ומפתח לשקא דעממא פותח השוק של הירך ומעקר תלת קטינתא וכו' ועוקר עוד שלשה גידין קטנים השוכבים עם הע"ס ומישרי' לכפא דעממא ושפיר דמי, פי' שפי' זה ניתנת כל הירך מהכף עד למטה.

ודברי רצונו הם כאל דצרי רב יהודה אמר שמואל חולין ז"ג ע"כ שאמר שני גידין הן הפנימי סמוך לע"ס אסור וחייבין עליו חילון סמוך לבשר אסור ואין חייבין עליו והתינו פנימי סמוך לבשר אמר רב אחא אמר רב כהנא איקלודי מיקלוד. ופרש"י ז"ל אותו גיד הארוך חוזר ונכנס בצבר והחם קרי לי' סמוך לבשר. אקלודי, לשון מפתח הנכנס צפותחת. והרמב"ם פ"ח מהמ"א ה"א כתב ושני גידין הן וכו' ובהגמ"י ס"ק צ' פרש"י הוא גיד ארוך וראשו מחובר בע"ס אליה ויורד ומתפשט על הכף וכשמגיע למקום חיבור הקולות וע"ס הירך שם הוא סמוך לע"ס ומשם ואילך נכנס צלד פנימי של ירך שתחת הצבר לאורך הירך עד הארטוב התחתונה לזומת הגידין ע"כ וכו"כ הסמ"ג לאין קל"ט. ונראה שפירשו איקלודי מלשון מפתח שנקנס צפותחת ושכן נכנס הגיד צפנימית הירך ולכן קרי לי' סמוך לבשר אף שהתחתו הוא מצחון חס שקרי לי' רצונו ודיקין דצבר ונוקצא צכפא דעממא פי' הא דאיקלודי כעין דבר ונוקצא חס לפעמי"ד צרור צפוש רצונו הגדול הצב"ג ז"ל.

ובאמת לקמן (דף ק"ט ע"כ) שביא שם הלכות גיד הנשה) כתב ח"ל דאסור למיכל שנאמר על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה נובג בלשון וצח"ל צפני הבית ושלא צפני הבית צחולין וצמוקדשין ונובג צבצבא וצחי צירך של ימין וצירך של שמאל ואינו נובג צעוף מפני שאין לו כף וכו' ולא זכר כלל שנובג צבר ונקצב אלא כתב סתם נובג צבצבא כלשון הגמ' ושאר הפוסקים וא"כ אין מכללן צבצבא ראי' לדעת הפלתי ז"ל. ודברי האחרונים כאלו הם שלא צעיון כמובן וצפרע הגאון מוכרע"ש ערויב שברעיש כ"כ אצל תולדת אדם ולא ראה שהוא ז"ל צמלמא עוב צב צמחכ"ת.

ומה שתמכ כצוד גאון שליט"א דלא נמלא כלל בצפרי הסמ"ג דנובג צבצבא ונקצב צקשר עם איסור גיד ואין דרכו של הסמ"ג להזכיר זה אלא צמ"ע שגשגים פטורות קושיא עלומה וגם אני חפשיה בצפרי הסמ"ג בללז קלי"ט וגם צבלי' מאכלות אסורות שביא שם ק"ת דיני גיד הנשה ולא מלאחיה ואפשר שבי' להם נסחאות אחרות בצפרי הסמ"ג ונאמנים עליו דברי הגאונים ז"ל שראו דברי הסמ"ג אצל מלאחי בצפר החיטון שכתב ונובגה צבצבא ונקצבא ואפשר שבי' כתוב שם בצפר מלוא גדול והמדיש קי"ר

הניקור מצעל העיטור העתיק מאחד המחזרים וכוונתו שהצעל העיטור העתיק סדר הניקור מאחד המחזרים ואפשר שהוא רצונו הצב"ג ז"ל הביא לשונו צדק ומ"ש העיטור ז"ל ומפסקו בסכין מקום שיש הזכרות כוונתו מקום שהגיד נכנס כצק הזכרות נקצות וכפרש"י מפתח צפותת וכוונתו הזכרות שצעלם שבו גיד הנשי וחותם הזכרות והנקצות היינו שנועל שם כל מקום הגיד שהוא כעין זכרות ונקצות ומשליכן והבשר שצללדין מנקרו וכולל כמו שכתב רצונו הצב"ג ז"ל ואחי שפיר הא דקשה לכו מה שכתבו שצריך להשליך הזכרות והנקצות והנראה דלאו משום איסור הוא דהי' קשה לכו מאי איסור שייך בזכרות ונקצות והאמת הוא כן דליכא דבר איסור כלל אלא דהאי זכרות ונקצות נמי כוונתו כמ"ש הצב"ג צ"ס מושאל ולכן ודאי הכשר לריך ניקור יפה מן הכלדים מהקנקניות וכמ"ש כלפני"ד צפ"י העיטור והעור אף שלא הבינו כן באחרונים ז"ל ולפי פ"י זה נמלא דהזכרות והנקצות צבכמה ככ"ג דמותות משום איסור חלב כמובן ובאמת לא מלאחי צאחרונים שפסקו לאסור צבס אצל מ"מ לא מלאחי לצי לחלוק עליהם לקולא צענין זכרות ונקצות ולהתירו בפשטות, כיון דלאו הדברים מפי בני גאונים ו"ע.

ומעתה אסיים מעין הפתיחה באהבת עולם בבכוד והוקרה ומאוד אשמח לקבל איזה העדות בספרי, ובפרט שאם ימצא איזה שגיאות ויעמידנו על האמת כי כבר אמרו לנו שגיאות מי יבין ולכן צותה התורה והזהירה הגדולים על הקטנים ויוסיף הוא השליט וכל אשר יעשה יצליח. וביציאתו מה הוא אומר יהי' שאומר דבר שתקבל על שלחן מלאכים מאן מלכי דבנן ואם הרב דומה למלאך וכו' המצפה לרחמי שמים מדובים לקה בכפלים ומצפה להנחם פי שניים בביאת בר נפלי והדמת קרן התורה ולומרי' כנפש

מנשה הקטן

בלאמריד הקדוש רא"ז הי"ד

סימן ס"ט

חייב תשלומין למזיק דוקא כשיש לו נזק
או לאו דוקא

בע"ה עש"ק לפ', בהעלותך לשנת תש"ך לפ"ק פה
ירושלים עיה"ק אע"ט.

לכבוד ידידי וידיד ד' הרב הגאון הגדול נודע בשערים
המצוינים בהלכה לשם ולתהלה חובר חבורים מחוכמים מלאים
דעת ותבונה כש"ת מו"ה מנשה קליין שליט"א יפוצו מעינות
לבו חוצה ירבה גבולים בתלמידים הגונים עד ביאת ינון
בב"א.

מכתבו צא אלי וששתי כעל כל כון כי פירושו צבכ"ג
צענין גיד הנשי הוא אמת לאמתו וממילא
השערתי צעילת ודברים שאמרתי טעות הם צדי וזכרות

הסמ"ג אצל גם זה קשה לומר כי אין דרכם של הפוסקים
לקרוא להחיות ספר מלות גדול מ"מ אפשר לדחוק כך צבדי
ליישב בני גאונים ז"ל שהביאו מה שלא נמלא כלל ומדברי
הגר"ש ערויב נראה דגם צדק עמד בתולדת אדם וגם הוא
ז"ל בני' שז"ל החיות במקום הסמ"ג. ועכ"פ צטח שהפלתו
הנראה לבאי חכם כן ו"ע.

וראיתי בשאלות שא"י כ"ד שכתב שמו של גיד אסור
וקנקנות שבו נמי אסורי מדרבנן דאמר רב יוחנן
בר שמואל בר מרחא משמי' דרז לא אסרה תורה אלא
קנקנות גפנים וכו' וכחצ צבכמק שאלה סק"ו דהשאלות
פסק דר"י בר שמואל אצל הצב"ג ור"י"ף לא הביאו כלל
הסוגיא דר"י בר שמואל ועולא וגם לא דברי רצונו
(השאלות) דרכם צקודש והנראה דפליגי על רצונו וס"ל
דקנקנות שרי דהמדרש לא כיוון אלא לשמו ולא מליו
דאסור מדרבנן קנקנות אלא חטיעת הגיד עלמו והאריך
שם דעת הרמב"ם כדעת רצונו צב"ג ור"י"ף ע"ש.

ובמחכ"ה כי רב הוא שגב צדק בגאון שכרי רצונו ז"ל
כתב מפורש דמלכד השני גידין יש עוד מחרקים קטנים
ומונה וחושב לכולהו אחת לאחת למלא חשבון מדויק צבן
וחושב לשמיות הגיד צפני עלמו והקרויים שכולם לריבין
לנקר ולא ייתר לאכול עד שלא נשאר כל חכ כמימרת ר"י
צ"ש וכדעת השאלות ז"ל ולמה כתב צשמו צכ"פ.

ונראה דהגאון צעל עמק שאלה לא ראה דבריו אלו אלא
שחפש לקמן צבלי' גיד הנשי שיש לו לרצונו הלכה
מיוחדת לדין גיד הנשי וכיון דלא מלא שם באי מימרת
דרב יוחנן בר שמואל סבר למימר שלא ס"ל כן להלכה אצל
באמת דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר
ורצונו כתב מפורש הכא צבלי' עריות דהקנקנות אסורים
וכדעת הפוסקים וכמו שקיי"ל להלכה וזה פשוט לפענ"ד.

וראיתי לצעל העיטור שער ראשון הכשר צשר צבלי' ניקור
וח"ל פוסק ירך האחד ומפסקו צסכין מקום שיש
הזכרות וצעלם שבו גיד הנשי וחותם הזכרות והנקצות
ומשליכן מהבשר שצללדין נוקרו יפה וכו', והנה מדברי
צעל העיטור שכתב ומפסקו צסכין מקום שיש הזכרות וכו'
הי' אפשר להאריך לפרש דקאי הזכרות ונקצות של צבכמה
ממש וכן נראה שהבינו באחרונים ז"ל צדבריו ועיין עור ס"י
ס"ב סדר הניקור מצעל העיטור וח"ל ופוסק הירך האחד
ומפרק צסכין במקום שיש הזכרות וצעלם שבו ג"כ וחותך
הזכרות והנקצות ומשליכו והבשר שצללדין מנקרו יפה וכו'
וכתב צב"י והפרישה דמ"ש וחותך הזכרות והנקצות אפשר
דלאו משום איסור קאמר אלא מפני שאינו ראוי לאכילה
אלא משום דכתב והבשר שצללדין מנקרו יפה וכו' מכל
חוטין והלכ שרי משמע דמשום חשש צבס יונקים מחלצ
הסמוך להם או ששורים שם שרשי חלצ קא אסר לכו ע"ש.
ומבואר דהם מפירושו לכו דהאי זכרות ונקצות היינו ממש
ולכן קשה לכו אמאי משליכן ומאי איסור שייך
צבו אצל לולי דמסתפינא באמת יורה דרכו דדברי צעל
העיטור מהירס הם רצונו צב"ג ז"ל וכמ"ש העור שסדר

יגיעו ועמלו ובעיפול ובעסק כה"ג זה כמה הוא שעמד
לו שגם צנין שלפניו לא נטח מהכוונה האמיתית וכל דבריו
צדק ברורים קמים ונלצים.

וגם מה שרש"י כה"ג לומר דלולי טונת הפלתי והח"ס
צחיצת ספר המלות על ספר החינוך של הרא"ה כי
מאד יוכל להיות שמקדמת דנא נקרא גם בשם ספר המלות
ומלאתי און לו מדברי המכר"ס שיק בפרט חרי"ג מלות שלו
בסוף מלות גיד הנפש דברי הרא"ה שנוכח בין דוכרים
ובין בנקבות והוסיף לליון על הח"ס וי"ד סי' ס"ט דבר
הפלתי משמע מקיפור הדברים שגם הוא היה סובר שכוונת
הפלתי על ספר החינוך.

ועתה צלתי על של עתה שראיתי צו"ח משנה הלכות
ח"צ סי' יוד שעלה ומספק את התשלומין שחיבתו
חורק למזיק שייכים רק בזה יש חזק לניחוק או גם בלא"ה.
והנה עוד לפני שגם אני עסקתי בזהלכ זה בקשר עם
מעשה החופצה שנעשה ע"י ממשלת מדינת בולגרי'
שנתנה לו לירות מטור „חל על" ומחו עיי"כ בשנים נוסעים
(הי"ד) וחבטי תשלומי חזק מממשלת בולגרי' והיא ממלכת
עד היום לפתע ועל הנזק שגרמה לבעלי המטוס טענו
שפטורים ממשלם משום שחברת הכעחון תשלם כל החזק ואז
עמדתי על המחקר שח"י ידועי זה דיני ישראל וצאתי לידי
המסקנות של כה"ג והרב הגאון האדיר רפ"ל פרנק שליט"א
וקיימתי על המדינה המרעפת מקרא שכתוב מגיד דבריו
ליעקב חוקים ומשפטים לישראל עיי' שנתן להם חוקים
ומקיימים אותם בלי להבין טעמים מקיימים גם המשפטים
בשלמות חבל יען שלא עשה כן לכל גוי ר"ל שלא נתן להם
חוקים גם משפטים כל ידעו גם המשפטים מעותים
ומזויפים.

גם אני ראיתי מתחלה להביא ראיה שהאר"י זה כה"ג
מפלוגתת ר' יוסי וחכמים במה' צ"מ דף ל"ה ע"ב
חבל אחר העיון דחיתי ראוי זו דאפי' אם נחליט דהתורה
לא חייבה רק במקום שיש חזק נוכל להסביר ולהבין דברי
החכמים דנידון שלהם חזק יש חזק לגבי בעל הפרה חלל
שכח ויתר על התשלומין לעונת השוכר כי הלא ע"כ לריך
לאוקמי כשנחנו הבעלים לו רשות להשאל ופריך הש"ס אי
הכי לבעלים צעי לשלומי ומחזק דאמרו ליה לדעתך ייע"ש
ובדברים הללו ס"ל לחכמים ויתר ומחל על הריחו שיכול לבא
לו מהשאל כדאמרין בתחלת הפרק שם דמחל על הכפל ועל
תשלומי דו"ה ואמר רבא שם דנעשה כאומר לו כשחגגו
ותרלה לשלם הרי פרחי קנויה לך ור' יוסי חולק על סברת
חכמים דדבריו לדעתו לא משמע דויתר לו חבל אם הוסיף
לומר ויהיב דין עם השואל לפי שיטת הרא"ש גם ר' יוסי
מודה דמחל כל הכנאח דאחיו עיי' שאלה זו לעונת השוכר.

ורפ"ז אין צלחת משם ראוי דהתורה חייבה לשלם חזק גם
אם מחמת איזה סבה אין לניחוק שום הפסד דהא
שם אמנם הוי חזק ממש כלפי בעל הפרה רק דהוא ויתר
מלקבל התשלומין לעונת השוכר אך בנידון שלפנינו שחזרת

הכעחון משלמת הנזק בודאי אין כל ספק שהמזיק חייב
לשלם במיטב כספו מכל הני טעמים לשבח הכאמרים בחשונתו
כמו שמינוי לכמה בעלי תשובה מגדולי דור הקודם שבעלו
להלכה שדמי הכעחון מגיעים לאיש ששילם הדמים אף אם
החפץ המונעט שייך לאחרים.

בברכת כל טוב סלה ובדרישת שלומי הטוב אך כל
הימים הנני בידדות עוז ומכבדו כערכו הרים והנשא ומצפה
לישועת ד' כהרף עין

הרב יוסף אדלר

סימן ע'

בהנ"ל

ב"ה עש"ק לסדר הנני נותן לו את בריתי שלום התשיך
ברוקלין נ"י יצוא.

חכם חרשים, משכיל לאיתן, צפנת פענח, גאון יעקב ע"ה
נודע בשערים שערי תורה ידיד עליון וידיד נפשי אין
גומרין עליו להלל ואי לאו האי יומא כמה יוסף איכא בשוקא
וכו' כקדו"ג מוה"ר יוסף אדלר שליט"א מאב"ד דק"ק
פוזנא ואגפי' ונשיא לשכת הארטי' בסטרנסילבניא עיה"ק
ירושלים תרא.

אחרי דשכד"ג בזהב נפש ובכבוד וקורק יקרת מכחצו
קבצתי ויהי לי למשיב נפש ואשרי הדור שהגדולים
מסכימים לקטנים וי"ר דאימא מילתא דתחקבל גם חזי
שמחתי על אשר לקח לו מעט פנאי לעיון בפרט שו"ח ח"צ
בסי' י' בזהל אסתפקתא את התשלומין שחייבה תורה המזיק
שייכים גם בזהל אין לו חזק לניחוק וביאז כמה שנסחפק
כה"ג כעין זה בקשר להמטוס שהורידוהו הרשעים במדינת
בולגרי' ומחו כל האנשים (הי"ד) והעלה להלכה דמשפטים
כל ידעו וששתי כעל כל הון שאית לי תניח דמסייע לי
כה"ג שליט"א.

ורפ"י שדברי כ"ג עלי חכמים אשתעשע בזהל כמה שרש"י
להביא ראיה להא דינא מגמ' צ"מ ל"ה ע"ב השוכר
את הפרה מחזירו והשאלה לאחר ודחה אותה בשתי ידים
מזהל אסתפקתא דרב חבל צר ממל לרב חמי (דף ל"ז ע"א)
השוכר פרה מחזירו והשאלה לאחר ומחל דכרכב ישבע
השוכר שמחל דכרכב והשואל משלם לשוכר ואם איחא לימא
ליה אין ראוני שיהא פקדוני ביד אחר ח"ל הכא במאי עסקין
כשנחנו לו הבעלים רשות להשאל אי הכי לבעלים צעי
לשלומי דאמרי ליה לדעתך ע"כ ופי' כ"ג דס"ל לחכמים
דעיי דבורו לדעתך ויתר ומחל לו על החוב שיכול לבא לו
מהשואל כדאמרין בתחלת הפרק שם דמחל על הכפל וכו'.
ואני הקטן פעוט שבתלמידים אחזור להעמיד את ראוני
הטוב והשקפתו הראשונה ודחיתי מעיקרו לא הוי דחיתי
והוא דאפי' לפי מה שפי' כ"ג דהכא לכן משלם להשואל
משום דבעלים מחלו לו הריחו שיכול לבא לו מהשואל ושכן

מומחה וכו'. ובין שארי מכתבים קבלתי בינתיים גם את ספרו היקר והגני להביע בזה את תודתי לכת"ד גר"ו על ספרו הנחמד אשר הואיל בחסדו לכבדני בו ולשלח אלי ובעודי בכפי קראתי פי' משנה הלכות ע"ד רבינו בה"ג ז"ל וגם לדבות באיזה מקומות בחלק התשובות והאמת אגיד כי בראי' שטחית עברתי ע"ד אבל מתוכם ראיתי את הלך דוחו הסתור והעשיר בעבודת הקודש הזאת אשר עבד באמונה ובידאית ה' טהורה. ישר חילו ויהי נא ד' עמו ויוסיף תת לנו פרי קודש הילולים משמחי אלרים ואנשים על שדות ספרותינו ומה נעים ויקרים לנו עובדים כאלה בזמן הזה שבולמוס השאיפה לחדש מסיחה דעת מתאוצר העתיק אוצר החיים לעם ד' וסגולתו עדי עד ויהא רעוא מן שמיא דליפוש חיי במזוני דויחי ובבריאות מעליא ודעתא צילותא ויוכה להשלים מלאכתו על שארי חלקי בה"ג ויברך על המוגמר וגם לדבות לחבר עוד חיבורים יקרים להגדיל תורה ולהאדיר ויכוין תמיד אמתה של תורה אכ"ד רשת"ה ידידו המכבדו ומוקירו מאד

ישראל וועלץ

ג"ב למען תת אות כי קראתי בספרו היקר ארשום לכבודו נר"ו איזה ערות בקצרה.

א) בסי' י"ב בחלק התשובות אם מותר ליכנס לאמצעי או מקלחת לאחר טבילה המקוה ראה בסי' עמק יבועה אחרון בסוף הספר במילואים והוספות שהביא את דברי היסודש"ע שאחר הטבילה דוקא ישתדל אחר מים חמין לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו וכו' ומכ עוב אם יכול לרחוץ כל גופו בהם עכ"ל. וכוחו שבעיר ע"ז כה"ג החסיד בנש"ק ר"מ אלער בן כ"ק מן כרז הגאון הקדוש אדמו"ר מגור שהוא מוקשה מאד מגמ' מפורשת בשבת י"ג כ"ל ברש"י י"ב ומפני זה כתב שיותר נכון לעשות כמ"ש של"ק שקודם הטבילה טוב שירחוץ כל גופו בחמין ע"ש.

ב) בסי' כ"ו בהא דאר"י דאין ממזר נכנס בירושלים ועיון בשו"ת בית דוד (ליוער) ח"ב סי' קט"ז שבעיר ג"כ ע"ד מכ"מ בש"ס ע"ש.

סימן ע"ב

לכתוב ח"ת בחוה"מ

ג) בסי' נ"ג ראשית כל אהכנז בזה לבעיר את לב כה"ר ע"ד התאריך בסי' כנז' א' דחוק"מ פסח אמת כי הגאון מצרפאן ז"ל בהכחותיו לס' אור"ח סי' תקמ"ה אות יוד הביא בשם הריטב"א מו"ק דייט שכתירו לו רבותיו לכתוב חידושויו על מס' קידושין בחוה"מ משום דשמא ישכח בינתיים וכן השיבו לקדמון א' מן השמים שיותר לכתוב חידושי הלכות בחוה"מ ומונח בשע"ת סוכי' תקמ"ה וכן הביא בע"ז שם שראה לחמיו הב"ח ז"ל שכי' חיצוריו גם בחוה"מ וגם בשו"ע שם סעי' ח' ט' דה"כ אם נשאל ממנו שאלה להלכה ואין השליט רואה לכתעב מותר לכתוב

כמסקנא דמילתא ולא שזכ הכיוון רק בדרך דחוי' נאמרה לו שלא לפשוט מ"מ הכי הכא בהכחם של צעלים הוא ואולי לא מתכ בהכחם ודאי שהיה מחויב השוכר להחזירם לבעלים וא"כ כשמתח אין לו להשוכר שום חזק במיתתם שכרי לאו בהכח שלו מתח ואי נימא דהכי דאין לו חזק אמרינן דלא חייבתה התורה לשלם א"כ אחאי משלם השואל להשוכר דלימא השואל להשוכר מה הזקתי לך ולבעלים נמי לא ינטרן לשלם משום דכס ויתרו ומחלו להשוכר ולהשוכר יפטר מלשלם משום דלאו מידי חסריה ולא חזקו כלום.

ג) מהא דאמר ר' זורא שם פעמים שהבעלים משלמין כמה פרות לשוכר כיכי דמי אגרה מנייה מאה יומי וכדור שילב מנייה תשעין יומי דהר אגרה מנייה תמנין יומי וכדור שילב מנייה שבעין יומי ומתח בתוך ימי שאלתה דאלה שאלה ושאלה מחייב חלה פרה וא"ל רב אחא מדפתי לרבינא מכדי חלה פרה היא עיילא ואפקה וכו' והנראה נמי דלא פליגי דאפי' לא חזקו כלום מחייב לשלם ואפי' כמה פרות מחייבים לשלם הבעלים עומן שהפרות שלהם להשוכר שצדאלי לא היה לו שום חזק במיתת הפרה שאינו שלו ואף רב אחא מדפתי ומר בר רב אשי וכל האמוראים החס שמפלגין בזה נראה דלא פליגי אסברא זו דמשלם אפי' כיכי שלא חזק לו דאל"כ אלא פליגי היל"ל סתם האין כיכי פעמים שהבעלים ישלמו כמה פרות לשוכר וכי מאי הפסדו וכיון שלא חזקו אין לר"ך לשלם אשר לכן נראה לפענ"ד להעמיד דברי כ"ג כראשונה ז"ל שנדחו ונחזרו ונראה דלא כוי דוחי דודאי מוכח מגמ' זו דהתשלומין שחייב תורה לאו משום דאפסיד לבו לבעלים אלא דהתורה חייבה להשואל לשלם מה שהפסיד הוא כן נלפענ"ד.

ואסיים מעין הפתיחה באהבת עולם ובתורה דבה על התעודות מכ"ג שליט"א דברי המצפה לדחמי שמים, בכל יום ערב ובקר וצהרים, לאריכת ימיהם ושנותיהם של הצדיקים רבנן ותלמידיהם, בבריות גופא ומעליא נהורא, יוכו לישב על ימי התורה, עד ביאת בר נפלי ולו יקתה עמים, ויטהרו את העולם בקטורת סמים.

המכבדו ומוקירו כערכו הרם ומתנשא לכל ובאהבת נפש, מנשה הקטן

סימן ע"א

מים שאובים או מקלחת לאחר הטבילה

בס"ד אור ליום ה' ל' למטמונים שת"ך ירושלים ת"ו. בדרך שחלק מחכמתו ליראיו ה"ה מע"כ ידידי הרב הגאון המופלא בחריב אוצר כלי חמדה המפורסם כ"ש משבחים ומטארים מוה"ר מנשה קליין שליט"א רב לעדת ישרוין נוסח אר"י בברוקלין יצ"ו.

אחדשה"ט באה"ר, ראשית כל הגני להודיע כי תיכף אחר חג הק' העל"ט מוכרח הייתי לנסוע לרמת-גן אל רופא

נחוב"מ וכן מותר להעתיק שלא ישכחו וכן אם שמע דבר חידוש או ראה ספר מחודש מותר לכתוב או להעתיק אם לא ימלא להעתיקו אחר המועד ע"כ וראה ב"י לקט יושר (כולל מנהגי גאון קדמון בעל תה"ד ז"ל) חלו"מ עמ' ק"ד כותב בשמו שאמר שמותר לכתוב נחוב"מ דבר כגון קושיות ותירוטים ב"רם מלינו שרבינו הרא"ש ז"ל כלל רביעי סי' כתב תשובה נחוב"מ פסח צענין הזכרת הגשם מפסח עד עשרת ומסיים דבריו בזה"ל ולא הייתי כותב בחול המועד כי לא הרגלתי בכך אלא שזרך שעב הוא מפני חלול השם שמים וגם יש בדבר הזה קצת מהלך המועד עכ"ל יע"ש. מחוץ הדברים עיניך תחזנה מישירים שדעתו שלא לכתוב נחוב"מ (וראה בשו"ת משיב דבר להגאון נציב נח"א סוף סי' כ"ד מש"ש) ומעולם לא ראיתי לרבותי בגאונים ז"ל שכתבו ואדרבה מלאו בספריהם שכתבו לאחר המועד לשולחיהם שנתאחרו תשובותיהם ימן אין להצטרף ואלא בקולמוסו נחוב"מ וד"ל.

סימן ע"ג

אינו מתענה לעלות לתורה בתע"צ. בכמה מתענים קורין ויחל

ד' ב"ס' י"ז נ"ט מאריך דבין מי שאינו מתענה אם מותר לעלות לחורב ובכמה מתענים מותר לקרות ? אחת שדעת מקלף גדולים שא"ל עשרה כמות בשעת סי' חקס"ו מהצרכי ובישיע"ק שם ב"ר דחו דבריהם בשו"ת תשובה מהבכר ח"א מסי' כ"ח ולכלן ע"ש ובשו"ת גורן דוד סי' נ' ושו"ת מרמשי"ק או"ח סי' רפ"ט יע"ש ועיין בהכחות שערי רחמים על הש"ע שעת סי' ק"ד כותב בשם תשו' גרר עשק שמסתפק אם הקורא צענין ג"כ שיתענה והעלה דהקורא עדיף יותר מהש"ע דגבי ש"ע מועיל דיעבד אף שאינו מתענה והכא מעבד אף דיעבד ובשם ס' מקראי קודש כתב להכריע דמקום שלא תחבטל הקריאה נחורב עכ"פ מכל וכל אז יותר טוב שיקרא המתענה אף שאינו בעל קורא קצוע ואינו קורא כ"כ דזיקדוק וצטעמים מעלמו רק ע"י סיוע אחר אצל אם אי אפשר בלאו איכו דאם יחי' נמנעין מליקה אותו תחבטל הקריאה אז לוקחין אותו ממכלאות לאן ואף אם הכשר עוולו בין שינוי הולך לקרות נחורב שלא יביח נדחך קרבי"ת דימי חיוז הקריאה ע"ש.

סימן ע"ד

הפסמות על פסחים חרשים

ה' ב"ס' ג"ן מאריך צענין חיוז קבלת הסכמות על סי' חדש מגאונים וגדולי הדור ומעתיק שם דברי רבין

של ישראל מרן בעל החת"ס ז"ל מה שכותב צענין צכסכמתו על רביוו ב"ג הולאכ ויון. אמנם לא אוכל להחמיל ולא אחתפק מלעוררו שתחב אני שלא העתיק ג"כ את דברי מרן ז"ל ב"י חו"מ סי' מ"א שערך על הב"י"ק מהרמ"צ ז"ל אודות חיוז קבלת הסכמות ושכל מי שיראה ד' נוגע בלבו לא יקח שום ספר לביתו בלתי הסכמות מרבנים מוצהקים ביראה ד' ועעמו וממשו דלורייאל וגם מפני הכיסטורי שזכר הכי כדי להעתיק הדברים שמזכיר מרן שם שכבר כתב בהסכמתו לס' ה"ג ה"ה אלא שחזרו השמיט שם איזה שורות וכתב שנית בהסכמתו לש"ע קטן כנ"ד בדונגה וכו' יע"ש. ואם רבש"י ז"ל דבר צמנו כן כש"כ וק"י צמנו זה מי שיראה ד' נוגע בלבו שלא יקח שום ספר בלתי הסכמת הגדולי דורנו הי"ו והיעזר אשר כתב מעכ"ת נ"ר. אודות ההפקרות גדולה בשוק הספרים צמנו זה ויש מחזרים אפי' יראים אצל כל עסקם הוא רק צעניני קדשים ואינם בקיאים כ"כ בפוסקים ובעלי תשובה וכמ"י.

ויש לי עוד הערות אבל מפני חולשתי לקצר אני צריך ועוד חזון למועד בפ"א בל"ג ועתה אין לי רק לברכו שאור חכמת אדם תאיר פניו תמיד ועז ד' ועד קרבתו ית' בהרד מצוה חיו תורה תוסיף לו מידי יום ביומו חיל רב חדשים לבקרים ומצינותיו הברוכים יפיצו חוצה להחיות עם רב לקומם נתיבות עולם לפקח צינים ולהאיר אור ד' במשכנות הרועים ועקבי צאן קדשים ונוכה לראות יחד כולנו וכל ישראל חברים אשר בשם ישראל יכונה הר בית ד' ברום יפעת כבודו בית נכון ונשא על מכונו מלך ביפיו וכו' צדק במלא ויו ישראל עושה חיל בימין ד' רוממה כנה"י ונפש ידידו

ישראל וועלץ

סימן ע"ה

מים שאובים אחר הפסח

ב"ה ע"ח שנתנה בו התורה התש"ך ברוקלין נ"י יצ"א. ישראל אשר בך אתפאר, זקן יושב בשיבה, גאון יעקב פ"ה ע"ה שמו מפארים המפורסם בצדקתו וענותנותו שבתו מי ימלא אין גומרין עליו להלל מרא דחייטא עיניו כינויים משוטטות בכל וכו' בקש"ת מוה"ר ישראל וועלץ שליט"א מלפנים ראב"ד בודאפעסט — ירושלים ע"ה"ק.

אחר"שכ"ג כנוי להביע שמחתי בקבלת המכתב כ"ג וזכרתי ברכת לדיק אשר יתן ד' שאזכר לקבל ולחידך גיסא מאוד לטעמתי בקראי צמכצו הוקר אשר צעני"כ בריאות גופו הטכור אינו אחר כראוי יתן ד' ואזכר לשמוע מכ"ג בשורות טובות צבריות גופא בכל עניינים עד יבא שלב ולו יקבת עמים וק"י ד' יחליפו כה תחחדש כנשר נעורין מנשרים קלו ומאריות גברו לעשות רלון אציהם שצשמים.

ומה מאוד שמחתי בצערותיו היקרות לי צספרי שו"ת משנה הלכות ח"צ צס"ד וצכדי להראות שמחתי בכך

על האדם לעמוד בתורה ולחדש זה כפי יכלתו אין שייך לומר ימחין עד אחר יו"ט ולא יכתוב חידוש לדורות זמן יבא עליו חיוב אחר דכיוני שיחדש אח"כ חידושים אחרים ולא ילמד לכתוב חידושים שחדש כבר בחוב"מ יעבדנו מלמוד חידושים אחרים בלתי שעה ואין לך דבר באחד גדול מה ע"ש.

גם מה שכתב שמעולם לא ראה רבותיו בגאונים ז"ל לכתוב לולי דברי כבוד גאון ראיתי בח"מ האו"ח תשו' קפ"ב שסיוס וז"ל רשמתי לזכרון דברים בעלמא בחב"מ של סוכות פה ק"ק דרענצין תקנ"ה לפ"ק משהב"מ ובלב"ע תשו' פ"ו חתם יוס' ד' ג' דחוב"מ סכות חק"מ לפ"ק משהב"מ דפפ"מ. הרי דמחן הח"מ ז"ל עשה הלבב למעשה וכתב וחתם בחב"מ ובפרט תשו' קפ"ב בלו"ח שמשמע שלא היה חשוב להלכה מה ששאלו אותו אלא שרשם זה לעצמו לזכרון דברים וכמו שכתב רשמתי לזכרון דברים בעלמא ולא חש עד לאחר סכות וע"כ להורות מעשה רב זה לן רבינו הח"מ ז"ל וא"כ שאלו מחלמדי תלמידיו הרי רבותי בגאונים כן נהגו לכתוב בחב"מ חידושי תורה ובפרט דבור יתום הוא שנתמטע כבוד התורה בעו"ה וזה הזכרון נחלש עד מאוד לפענ"ד אין צוה כדאי להשגיח גם בשאר ספרי רבותיו האחרונים הדיקים ז"ל מלאחי שכתבו בחוב"מ ח"ת והלואי שאזכר לקדש עצמי במוחר לי במלוא המוצן.

סימן ע"ז

אינו מתענה לעלות לתורה

(ג) ב"ס' י"ז-י"ט כחבתי אם מותר לעלות לתורה למי שאינו מתענה ובכמה מתענים מותר לקרות וכ"כ הביא שו"ת תשובה מאהבך ח"א סי' כ"ח ולהלן ושו"ת גורן דוד ומכר"מ שיק' או"ח סי' רפ"ט שדחו דברי המקי' בזה וס"ל דבני דוקא עשרה ע"כ. אבל כנראה שם לא ראו דברי האחרות חיים שכתבתי שם שכן דעתו ודעת רבותיו ושו"ת משנה הלכות ח"ג (סי' כ"ה) הארכתי בזה קצת להלכה למעשה והבאתי שם דעת הפוסקים ראשונים ואחרונים בס"ד ולא להקל עליהם בלתי אלא שכתבתי דבר חדש מבראשונים הנ"ל דס"ל דאפי' בתלמוד בני ובאחרונים שדנו בזה כנראה לא ראו דברי האחרות חיים מדלא הביאו דבריו ואמרתיו כיון דאית לן דעת גדולי ראשונים הללו לירוק לשיטת האגודה שביאו בצי"ח ולא יחידא הוא ועוד אית לן דעת הח"ס וחבלי אחרונים דס"ל דיומא גרים הקריאה ואפילו ליכא מתענים כלל, אפשר דאלו ראו דעת הא"ח עם כל הפוסקים שכתבתי היו מסכימים להם כדקו"ל כל מקום שלא ראו האחרונים דברי ראשונים לא אמרינן להלכה כבתראי בזה, ועיין שו"ת אמת ארץ שער המילואים סי' ח' להגב"ק מליובאוויטש דס"ל דבג' מתענים בני צה"ל ושו"ת גינת וורדים הספרי ראיתי שכתב בתשו' אחת דבאמת קריאת התורה לעולם איכא מלוא אלא דחיוב קריאת התורה לא

אשתמע דבריו היקרים והאכזרים לי ואבא על סדר המכתב.

(ח) ב"ס' י"ז לענין מים שאובים אחר הטבילה וכבוד גאון כתב לענין בשו"ת עמק יבושע אחרון ז"ל בסוף הספר במילואים והוספות שביאו דברי היסודש"ע שאחרי הטבילה דוקא ישחלל אחר מים חמין לרחוץ פניו ידיו ורגליו ומא עוב אם יוכל לרחוץ כל גופו בזה עכ"ל וכתב שהעיר על זה הרה"ג החסיד צנש"ק ר"מ אלטר בן כ"ק מרן מגור שהוא מוקשה מאוד מגמ' שבת כנ"ל ומפני זה כתב שיותר נכון לעשות כמו שכתב שלב"ק שקודם הטבילה עוב שירחוץ כל גופו בחמין ע"כ. הנה ספר עמק יבושע אין לי לענין זו ולפי עדות כ"ג נראה דבאמת מחמיר אף באנשים שלכתחלה אין נכון ליכנס במים כל גופו לאחר הטבילה דעל פניו ידיו ורגליו ודאי לא קשה ליה ומדברי האו"ח לכאורה ראי' לדבריו אבל לולי דבריו הקדושים לפע"ד הדין אמת כמו שכתבתי באנשים אין להקפיד כיון דרוב הפוסקים ס"ל דהא דגמ' שבת רק לענין תרומה נאמרה ולא לחולין והכי קו"ל אלא שצנזר דאורייתא לכאורה ה' נראה להחמיר כדעת רש"י עכ"פ וכמ"ש בספרי הנ"ל אבל באנשים כיון דספיקא דרבנן הוא וכל הפוסקים ס"ל הכי ודעת המרדכי דבמרחצאות שלנו של זיעה ליכא מאן דפליג דשרי אפי' לכתחילה ואפילו לתרומה לא גזר ע"ש. וממילא יש ליישב לפי זה שפיר דברי היסודש"ע כמוצן.

סימן ע"ז

בתיבת ח"ת בחוב"מ

(ז) בזה שהעיר כ"ג בזה שכתבתי בתאריך א' דחוב"מ פסח בתשו' י"ג ואחר שביא כל הפוסקים אשר כל יקר ראתה עיניו הביא דברי הרא"ש בתשובה כלל רביעי סי' שמס"ס ולא הייתי כותב בחוב"מ כי לא הרגלתי בך אלא שזכר שעה הוא מפני חולל השם שמים וגם יש בדבר זה קצת מאורח המועד, ונראה שדעתו שלא לכתוב בחוב"מ, וכ"ג סיים ומעולם לא ראיתי לרבותי בגאונים ז"ל שכתבו ואדבריה אין הלכזר יולא בקולמוס בחוב"מ וד"ל עכ"ל. הנה מעיקר הדין כל יקר ראתה עיניו ולא אוכל לפלפל בזה אף שלולי דברי כ"ג לפנ"ד מדברי הרא"ש עצמו אין ראיה נגדי ואדבריה מדכתב הרא"ש ז"ל לשון לא הרגלתי משמע דליכא צוה איסור אלא שלא היה רגיל בזה ובהי נוכח בעצמו לסבול וחומרא יתירה דהכי משמע לשון הרגלתי ועכ"פ בצי"ח וכל הפוסקים האחרונים שראו דברי רבינו הרא"ש ואפ"כ כתבו בחוב"מ ח"ת ע"כ הכי מפרשים בדברי הרא"ש ז"ל. הפת"ש שביא דברי הרד"ז ומעשה רב מהריטב"א ז"ל ובפרט דורות הללו אשר בעו"ה השכחה כ"כ שכיחה ואם לא יורשם היום מי יודע ובערות הגדולה על לומדי תורה ובר מן דין כתב במשנה ברורה עוד פעם בסי' תקנ"ה לצד מעט שכתב שכיון שכל עת ורגע מוטל

ולעשות לאון לדיק חפאתי והעתקתי עכשיו דברי חס"ם וז"ל דברת קדשו עם ההסכמה על הדפסת סי' אוריין חליטתי הגיעני חכות בגאונים יעמדו לכדרי"ג ותמכתי מאוד בראותי שבראנו יחבטל מנהג נטילת ההסכמה חליטה לו מחדול ליתן ההסכמה אפילו על הדפסת ספר ישן נוסח ודבר שנלעג בו אותו לדיק כי מיום שזלזלו בנטילת ההסכמה רבו ספרי מי רוס ישראל ומדפיסים ספרים חדשים וקוראים להם בשם ראשונים אבל ברוך ה' כי עדיין יש ויש יראי ה' שאינם לוקחים ספר חדש אם לא יראו ההסכמה מרוב דיוק ביראת ה' וכבר כתבתי זה בהסכמתי לס' ה"ג אלא להענין שם חס"ם שורות וכתבתי שנית בהסכמתי לש"ס קטן הנדפס בדונאט ואשרי הדור שהגדולים שומעים לקטנים ויוקצו דברי על לבו הכבוד וכו' גם הביא שם מגאון יעקב רבינו עקיבא איגר ז"ל שבעם הרבה וע"ש בכל הענין כי לא ראיתי להעתיק כל החשוב אלא מה שנוגע ממש לענייניו.

ואסיים מעין הפתיחה בתורה דבה על הלקחו קצת פנאי לעיין בדברי ומאוד אשמח לקבל עוד הערות יקרות מכ"ג כאשר רמז במכתבו היקר דברי המצפה לרחמי שמים מדובים בביאת בד נפלי ומתפלל בכל יום פעמים, לבד מצהירים, לאדיבת ימים ושנים, לגאוני הדור הרבנים, בבריות גופא ונהודא, שישלח להם גותן התורה, עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים, והשי"ת יחזקוהו ויאמצוהו עוד יגובץ בשיבה דשנים ודענגים יהיו מנאי ידיר נפשו באמת המכבד ומקירי ודושכ"ג כנפש

מנשה הקטן

סימן ע"ח

ח"ת בתורה"מ

בס"ד יום ה' י"ד סיון תש"ך ירושלים תו"א.
רב שלי' וברכה למעב"ה ידירי כבוד הרב הגאון המפורסם לשם ולתהלה מופת המחברים כ"ש משבחים ומפאדים מוה"ר מנשה קליין שליט"א רב דקהל ביהבנ"ס נוסח האר"י בק"ק בדוקלין יצ"ו.
אחדשה"ט באה"ד וחיבה נעימה.

הגנ"י עט סופר מהיר לאשר קבלת מכתבו היקר מער"ח דנא, ראשית כל אנכי הפעוט לא אבוא כעת צפי"ס דאורייתא אך ורק למלאות דברי שצאגרחי להעירה, באת ב' כ' כח"ר מחש' רש"י מן בעל חס"ם ז"ל שבי' חשבות בחוכמ"מ כאשר זיין כח"ר בחא"ח סי' קפ"ד והא"ע ח"צ סי' פ"ו (ראה עוד חו"מ סי' ל"ח חס"ם מ"ד י"ח ניסן תקס"ג ואולי יש כאן ע"ס מדלג רש"ם היום כמו באיך ונתחלק ח' חתח אלף וז"ל י"א) והג"ה בא"ע סי' פ"ו כ' בראש החשוב ששעה היחה לריכה לך ואולי בחשבותו הג"ל סי' לו ג"כ ענין נחוץ לך. ויותר לא נמלא בכל חלקי

חקנו אלא בזמנים מסוימים משום עירחא לזיבורא אבל אם ראו לקרות בכל יום אדרבה ונשעת קריאתן ודאי איכא מלוא לברוכי וליכא משום צרכה לבעל ואף שזה דבר חדש וקל זר מ"מ דברי טעם הם וא"כ עכ"פ צימא דתעניתא שכל ישראל מתענים אלא שבהכ"נ זה אין כאן י' מתענים אבל חיוב קריאה איכא מכה חקנת חז"ל לעי"ד הרה"ה לסמוך ארבינו ח"ח ורבותיו ושאר הפוסקים יש לו על מי לסמוך והשי"ת יוילאנו מגלות המר בציאת צר נפלי ויהפוך לנו יגון לשמחה בצי"א. ועיין לעיל סי' נח ובסמוך סי' פ'.

סימן ע"ח

הסכמות על ספרים

(ד) וז"ל כ"ג בענין ההסכמות לקבל על ספר חדש שכתבתי צסי' נ"ג, דברי גאוני הם משמחי חלקים ואדם והלואי שאזכר עוד לראות מחשבותי ויאל לפועל שילא כרח מכל גדולי הדור לכל בני ישראל מי שיראה ד' נוגע בלבו שנה ויילאו ולא יקבלו לנחיהם שום ספר חדש בלי ההסכמה גאוני הדור שומרי משמרת הקדש כי צעו"כ הוא מחלכ המתפשט ומי יודע יותר כמוני צמדינת הפקר כזו שאני גר זה צעו"כ אשר האפיקורסים והמיינים וכלל שום וכניחא שיש להם למיניהם שיש להם עפרות וזכר וכותבים כל מיני אפיקורסות מלוש בשם ספרי קודש ומדפיסים אותם בין אחינו בני ישראל ואפילו בזהם הם מפשטים אותם בלי חשום כסף ומח נאמר וכלא אפילו ס"ת שכתב מין ישרף וכ"ש ספרי פסול שלהם שם מוקלים מחמת מילאם מלאים ניגוד לקבלת חז"ל חורה שכתב ובע"פ השם ירחם.

ומה שחמה כ"ג שלא כתבתי דברי חס"ם חו"מ סי' מ"א גם כזה הצדק את כ"ג שבי' לי להציאו אלא שחשבותי שכתבתי דברי דבריו על כתב על הבה"ג ובאמת שאני רמתי. על דבריו בחו"מ הג"ל בחשבותי הג"ל שם צד"ה העתקתי גם ראיתי חס"ם ז"ל דבר את הגאון ר"מ בנעט אודות שלא ראה ליתן ההסכמות והח"ם ז"ל אמר לו שעי"ז ילאו כמח קלקולים וכו' וכוונתי היחה על חשבה זו כמובן ומח נעמו דברי כ"ג שיש מחזרים אפי' יראים וכל עסק הוא רק בענינים פרים הנשפטים ואינם צקאים צהלכה למעשה פוסקים ובעלי חשבה ועיקר הלימוד הוא שגדול הלימוד שמיא לידו מעשה עד שאמרו בגמ' הלכחא למשיחא וכנראה שזמן החלמוד לא ניחא להו ג"כ בפוסקי הלכות בקדשים עד שחמכו על מי שפסק הלכה בקדשים הלכחא למשיחא וכ"ש בדורותינו שודאי צריכין להשקיע עיקר כוחותינו בכלכה למעשה איש איש כפי יכולתו והשי"ת שמו בגדול אין לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה משהרצ צית במקדש שיבנה במהרה צימיו.

סימן פ"א

חברות דפים לאינן בקיאים בתפלה

ובעת הגוי עוד להעיר עוד את לב כח"ר גר"ו ע"מ שבה"ר לזר שאלו אי מותר להכריז בעת התפלה הדפין יפה צ"ח ונכתי מדבריו שנאמרו בהשכל ודעת בעמ' ק"ח כותב ולא דמי לבא דמכיר החזן או השמש יעלה ויצא בערצות וכו' ראה במשנה ברורה סוסי' תפ"ח כותב וז"ל והנה אף שהסכימו הפוסקים שאין נכון שיכריז השמש ד"ז בלבוש ששז לא יזכירו גשם ומער יתן נראה כאלו ממאנים על הגשמים וכו' מ"מ נ"ל שכן מאוד שהשמש יזכיר בחשאי לרוב העולם כי האנשים פשוטים רוצים נכשלין בלילה ראשונה וכן למחר בתפלת שחרית עד שישמעו מן הש"ץ שפסק יוש בזה חשש כמה מאד ברכות לבעול ובעשר הליון כתב או יכתוב מקודם וי"ט על הכיור שמליל אי חוכ"מ ואילך יאמר ותן ברכה וידזיקנו בכותל והגם שידעתי שימלאו מפקפקין גם על זה אפי"ה נ"ל עדיף מטעם הנ"ל ע"ש וברי מדבריו מצוה נגלה דאף משום חשש ברכה לבעול לא החירו.

והגני מברכו שיזכה לאורד ימים ושנות חיים נעימים על התורה ועל העבודה ברבות הטובה עד זקנה ושיבה ובבריאות איתנה ויזכה לחבר עוד חיבורים יקרים להגדיל תורה ולהאדירה ויכין תמיד לאמיתה של תורה כנה"י ונפש דושת"ה מכבדו ומוקירו כערכו וביקרא דאורייתא

ישראל (בן סימא) וועלץ

סימן פ"ב

חאובל עי"ב ואין שיעור עיכול לפנות ערב

ב"ה ח"י תמוז התש"כ לסדר הגני נותן לו את בריתי שלום ברוקלין נ"י יצ"א.

בין המצרים ישלח לנו מדלג על ההרים, אל כבוד ידיד גפשי זקן יושב בישיבה, גאון ישראל פ"ה שמו מפארים המפורסם בצדקתו שבחו מי ימלא אין גומרין עליו להלל מרא דחיסא עיניו כיונים משוטטות בכל וכו' בקש"ת מוה"ר ישראל וועלץ שליט"א מלפנים ראב"ד בודאפעסט-ירושלים עיה"ק.

אחרי"כ ג, מאוד נטענתי לקרוא אשר בריות גופא ממנו נעדרת בעני"ה השי"ת ישמרו ויחזקו לנצח עד ביאת שילה ויתקן העולם, ויגזור חיים ממלך עולם, לאורכיו ושומרי מצותיו, דברים נפגשים בחקותיו ותורתיו, **ומאד** שמחתי לראות אשר כ"ג למרות חלשתו לוקח לו פנאי מאמן לזמן לעיין בספרי אשר זה חלקי מכל עמלי ומאלו כדי מדה להעיר בכמה מקומות הן רב הן מעט שסייע לדברי בס"ד מסייע שיש בו ממש במה שמחתי בספרי שו"ת ח"ב דף ק"ג ע"א מה שכתב בשד"ח מ' יו"כ מהרב מנחם נתן אויערבאך שחקר באנשים שאוכלים עי"כ קודם

חשי' ח"ס תאריך מחוכ"מ דוק ותשכח, ועיין בחשי' התעוררות חשי' חלומ' סי' שמ"ז כ' ח"ל לדעתי אנשים שטענעס אס יש להם לעשות דבר מה לפי חולשת עליהם הם ערודים עי"ז במחשבתם עד שיעשו בדבר המוטל עליהם מותר להם לעשות הענין שמוטל עליהם גם בחוכ"מ הגם שיוכל לעשות בדבר גם לאחר המועד מ"מ כיון שעי"ז אינם מיושבים צימי המועד מותר הוא לעשותו כמו שמותר לעשות כמה מלאכות בסופו וברכבו כדי לטויל במועד כדאי בשו"ע סי' תקל"ו וכן כל הרפואות מותרות בחוכ"מ וישב דעת לא גרע מה וי"ל כמו שראיתי שטעב אלמור"ר (ככ"ח) ז"ל שבי' כותב על לוח ברמז ובקצור מה שעליו לעשות שלא ישכחם ואין לומר שיהיה מותר לכתוב הכל באריכות כמוצן עכ"ד.

ועיין שו"ת כת"ס חיו"ד ריש סי' קט"ז כותב וז"ל שני כתובים בנאים וכו' ועל הראשון שצא ציוס כושענא רבה בשטח שאין להגדר יולא בקולמסו להורות הוראת שעה וכו' הרי שלא השיב בחוכ"מ כאשר הוראח יראה וד"ק. גם אנכי לא כתבתי דיש איסור מלד דין אלא למדת חסידות אפשר דאינו ראוי לאדם חשוב לכתוב בחוכ"מ אפילו לדבר מזה.

סימן פ'

ג' מתענין קורין ויחל

באות ד' ע"ד ח"ל אס בג' מתענים סגי לקרות בתורה לא אכחד תחת לשוני לכודיע כי אחרי כותבי מלאחי ראיתי צ"ל לקט יוסר (ככולל הוראות ומנכגי גאון קדמון בעל תה"ד ז"ל) בחלומ' עמוד קי"ד כותב וז"ל אשר שאלת על המילה שאירע ציוס התעניות שני וחמישי דעו כי כך המנהג מנפשים אס יש עשרה בקבל שרונים להתענות ואס לא ימלאו עשרה מחזרים אחר שבעה ואס לא לכ"פ יכויו ג' עם הש"ץ שיתענו ואז מתפללים ענו וקוראים ויחל ואומרים סליחות וידיו כבשאר תעניות אך וכו' רחום ותנון אין אומרים ואין נפקותא בדבר אס קורא בשחרית צ"ל ויחל לבכן שאינו מתענה, כי במקל' מקומות קורין צ"ל היום עכ"ד השייך לעניינו. ועיין בשד"ח כללי הפוסקים סי' י"ג אות זיין בסופו בשם הרב מהרש"ם שכי' בחי' א"ע סי' ק"כ מעיד אני עלי שמים וארץ כי דברי הרב תה"ד היו חשובים בעיני מורי הרב הגדול בדברי הרא"ש המפורסם וידוע חכמת תורתו וכו' דבר ומי ישיבנו עכ"ל ועתה אס בתענית צ" ובי' הוב פוסק בעל תה"ד דסגי בג' מתענים כ"ש וק"ו בח"ל ומטעמים שכתבו גדולי האחרונים ז"ל וכבר כתב מרן הח"ס ז"ל צ"מ דלהורות נתן לילך בעקבי אבותינו הראשונים ולמעט בחידושא עדיף וד"ל.

ומדוקדקת ונקיח מכל סוג ומטונת בכל הטונות הפגמיות וענינים ורמזים ורזים כמו שמראה בחפלה אשר חקרוה ויסדור ק"כ זקנים ומכס כמה נציאים המקובלת לנו ואס בהעחק חסר אחת מהנה וכה' חלילה חפלתו חושבה ויש לאיום ממה דאז"ל על החפלה דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלין בהם ואחר שראה הרמז"ס שא"א מכמה דורות להעתיק בלשון אחרת כוונת האמיתית כהוייחה ולכן השמיט דינה לגמרי ע"כ.

ולבאורה כי נראה ראוי לדברי הגאון שהרי הא' אי צעין בכל לשון נמי לדייק בלשון לא ומדוקדקת, הוא מחלוקת הרמז"ס והראב"ד, דהרמז"ס פ"ג מהל' ק"ש ה' י' כתב וז"ל, קורא אדם את שמע בכל לשון שיהיה מצינה והקורא בכל לשון לר"ך להזכר מדברי שבוש שצאחו בלשון, ומדקדק צאחו בלשון כמו שמדקדק בלשון הקדש ע"כ, ובהשגות כתב הראב"ד ז"ל אין מקובל על הדעת לפי שכל הלוטות פירוש הן ומי ידקדק אחר פירוש ע"כ. ועיין כ"מ שם והנראה דעת הרמז"ס לר"ך לדקדק צאחו בלשון כמו שמדקדק בלשון הקודש וא"כ לשיטתו אולי לעטם בעל חש"מ שכיון דא"א לכיון כזה ולכן לא הביא כלל הא' דינא. **איברא** דלפנ"ד נראה דאף שהכבדא אמיתית דאין אהנו כעת בקיאות בלוטות ולדקדק בלוטות כמו בלשון הקודש וכן הבאחי ג"כ בספרי הג"ל סבדא זו בשם מרן הח"ס ז"ל וכן חפשו האחרונים ז"ל ובמ"ב, אכל א"א לומר שזה דעת הרמז"ס ז"ל דלכן השמיט דין, דכל לשון בחפילה שהרי חזינו עכ"פ דהרמז"ס הביא להלכה דק"ש נאמרת, בכל לשון שאתה שומע, אף שהחנה שר"ך להזכר מדברי שבוש ולר"ך לדקדק צאחו בלשון כבלשון הקודש ואי נימא דעטם הרמז"ס בחפילה משום דאין אנו בקיאות עכשיו להעתיק בלשון אחרת כוונת האמיתית כהוייחה א"כ גם בק"ש אין אנו בקיאות דמאי נ"מ וא"כ למח פסק בק"ש דקורא אדם את שמע בכל לשון ובחפלה השמיט דין ופסק דאסור לקרות בכל לשון.

ואין לדחוק כוונת הרמז"ס ז"ל בהק"ש שכיון שר"ך לדקדק בכל בני לטונות בבלשון הקודש וכיון שכן גם בק"ש א"א לדקדק ממילא לא יקרא, והרמז"ס לא כתב אלא מעיקר דינא היה יכול לקרות אי לאו משום שאין בקיאות ולכן כתב שר"ך לדקדק וכו'. זה אינו כלום חדא שהרי הרמז"ס כתב מפורש קורא אדם את שמע בכל לשון שיהיה מצינה, משמע דהמציאות היא כך שיקרא, ועוד דאכתי לא מתיישב קושיא הגאון ז"ל למח השמיט הרמז"ס ז"ל דאכתי גם בחפלה למח לא השמיטנו הרמז"ס ז"ל דמחפלה אדם בכל לשון כמו שכתב בק"ש ויחנה שר"ך לדקדק לכל הכוונות שר"כיין בה כמו בק"ש וממילא נדע דבזמן הזה שאין אהנו בקיאות א"א ועכ"פ חרווייכו כהדדי נינהו וכו"ל או לפסוק בחרווייכו או להשמיט בחרווייכו.

וגדולה מזו אני חמה שהרי צפי' המשניות סומח הג"ל כתב הרמז"ס ח"ל אלו נאמרין בכל לשון פרשת סומח וכו' ואמר בקריאת שמע בכל לשון שאתה שומע

חשיכה דאין כאן שיעור עיכול עד הלילה אי שפיר דמי כיון דלאו מחטנה כל זמן שלא נתעכל המזון והעלתי שם בס"ד שלא כדבריו ז"ל וכ"ג העיר מרש"י ר"כ דף ט' ע"א ד"ה כל האוכל וכו' כיון דאכילתו ענוי חשבה כל דמפיש באכילה ושחיה טפי עדיף וכו' ובזוה"ק פ' אחרי דף ס"ט ע"ג חאנא כתיב אף בעשר לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא וגו' וענינם את נפשותיהם וכתיב והיחה לכם לחוקת עולם בחדש השביעי וגו' אף דכתיב מאי קא צבי הכא אמר ליה למיעוטא קא אחיה דכיון דאמר וענינם את נפשותיהם בחשבה לחדש אמר (לכתר) אף בעשר אף בעשר מציעא ליה דבעשר חליא מלחא אמר ליה אי הכי אף ציום הראשון חשציתו שאור מצחיתם וחנינן אף חלק חזיו אסור באכילה חמץ וחזיו מותר אף הכא אף בעשר לחדש אימא דחזיו אסור במלאכה (נ"א באכילה) וחזיו מותר א"ל אף הכא בוענינם את נפשותיהם חליא דהא ענוי לא אשכחא אלא מפלגות יומא ולילאה ושפיר. הוא אף חלק בוענינם את נפשותיהם ע"כ. (*) עיין הוספה בסוף הספר

ובהא הביא חיוצחא למח שכתב בספר הבדית ח"א סוף מאמר ע"ז דאין מן העון מה שהמאכל יעכל ציום אום מזון שאכל יום אחמול ולא צא העצירה והמלוה רק על החוש אשר ציד האדם להטותו בצחירתו ולעלרו בלוטו ע"כ ומדברי הזוה"ק דבריו מופרכין הם. ולדידי זה ראוי ברורה בס"ד מדברי הזוה"ק דלא חיישינן מה שאכל מעיו"כ והא דכתב הזוה"ק דענוי לא משכחא אלא מפלגות יומא הוא משום דסעודה ח"מ כחלות ואמרו האוכל אח"כ כזרק בחמת ובשבת אסור להטענות עד חלות כמוצן וחשואת חן חן לו לכ"ג על זה.

סימן פ"ג

תפלה בכל לשון

בספרי הג"ל צסי' ע"א מ"ש אי מותר להחפלה בשאר לטונות צליבור והעלתי בס"ד דאסור להחפלה בשאר לטונות אפי' בצבור צר מלה"ק והביא כ"ג העחק מחשו' רבינו החיד"א ז"ל בחיים שאל ח"צ ססי' י"א שפי' הא דשמואל חיקן צרכת המינים שלא היה מי שיתקן שר"ך להיות חכם גדול ורוח הקדש שרחה עליו לכיון הדברים לפי סודם וכו' והיינו דקאמר ר"ג כלום יש אדם שידע וכו' ומזה ראוי שאין להחפלה בכל לשון כי אם בלשון שחקנו אנשי כנה"ג שהם העלו כל הסודות בחפלה. הם דברים מאירים כספירים.

וב"י מה שטרח בעל הבית זה לא טרח אלא בשצילי והביא עוד כ"ג ראוי מדברי הגאון בעל שו"ת חשבה מאהבה אפסק השו"ע או"ח סי' ק"א סעי' י"ד שיכול להחפלה בכל לשון שיראה כתב ח"ל חפשתי בהרמז"ס בחרצו הגדול ולא מלאחי שמציא דין זה שהחפלה בכל לשון וכו"ל מה דחנינין חפלה בכל לשון אין ספק שגם לשון הכוא ל"ל נח

אמר סתם ומפני זה כשכיו מחפלים תקר לשונם וכו' כן יש לדייק מה שכתב וכשהיה מתפלל תקר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבת הקב"ה בלשון הקודש למד דוקא בלשון הקודש והלא מחפלים בכל לשון כיון שהתפלל בכל לשון ועוד קשוי לשונות ודיוקים בלשון הרמז"ם ז"ל מה שאינו רואה לדייק הרבה, אשר לכן נלפענ"ד צפי הרמז"ם הוא דודאי צבור כולו מותרין היו להתפלל בכל לשון ועליהם לא קשה מידי ולהם לא היה צריך לתקן התפלה בלשון הקודש כלל אלא כיון שכיו יחידים שלא היו מחפלים בצבור ויחיד אינו מתפלל בכל לשון אלא בלשון הקודש וקודם שנגלו שכיו כולם בקיאים בלשון הגשון היו מחפלים כל אחד לעצמו ונוסחתו בלשון הקודש אבל לאחר שנגלו בעו"ה ונתחבלו שפתם ונשתבש לשונם וכשכיו היחידים רוצים להתפלל ביחידות ולא היו יכולין בכל לשון מפני שיחיד אינו מתפלל בכל לשון תקר לשונו לשאול חפציו או לשבת להקב"ה בלשון הקודש עד שיעברו עמה לשונות אחרות וכיון שראה עזרא כך עמדו ותקנו להם י"ח צרכות על הסדר.

וְלַפִּי זה עיקר התקנה של עזרא וצ"ל לא היה אלא בשביל היחידים שצריכים דוקא להתפלל בלש"ה אבל לא בשביל הציבור וזה שסיים כדי שיהיה ענין כל צרכה ערוך צפי העגל (ופי) עגל מי שאין לשונו ברור) אבל א"כ מפורש מדברי הרמז"ם דהתקנה לא היתה אלא בשביל היחידים שחייבין להתפלל דוקא לשון קודש ולא בשביל הציבור כמובן. ולכן לא הביא הרמז"ם ז"ל עוד הפעם דתפלה בצבור בכל לשון דמהכי חתיו שלא יבא בכל לשון והתקנה לא היתה אלא ליחידים שלא מלאו להתפלל בלשונות אחרות ולא ידעו לשון קודש אלא צערבז והיחיד דוקא בלשון קודש, ואפשר עוד דלכן קיטר בלשונות ולא הביא דין דתפלה בציבור בכל לשון בהלכה מיוחדת מחמת רוב פשיעתו וכמו שכתב צפי המשניות הג"ל דתפלה ידוע ומחפלים בני אדם בכל לשון והיה להם דבר פשוט כל כך דבר יום ביומו עד שהספיק במה שכתב הדיון כאן צעק התקנה כנלפענ"ד.

אבל מה שהביא עוד בשם הגאון חש"מ ח"ל אחרי שכתב צנ"י מפחרים בכל המדינות אם נאמר להעתיק התפלה איש כלשון עמו אשכנזי לאשכנזי וספרדי לספרדי וכי"צ בכל מדינה ומדינה איש איש ללשונו לא יהיה אפשר להתפלל עם הציבור איש ממדינה אחת אם בא יבא במדינה אחרת כי מה יענה על קדיש וקדושה וצרכו וכדומה אם לא יבין שפת ולשון אחרת ולא נוכל לרפור למנין עשרה להתפלל שמה עשרה צרכות כי לא יוכל לכוין לצרכה כש"ן ולפנות אמן ודאי דבר גדול דבר הגאון ז"ל דזה מביא לידי פירוד ח"ו אף שמה שכתב כי לא נוכל לרפור למנין עשרה לא ידענא למה ואם בשביל מה שיענה על קדושה יענה קדושה בלשונות שמצין כי בצבור מתפללים בכל לשון וגוף החשובה אין לי לפיך בדבריו הקדושים אלא ממה שהעתיק לי כ"ג דבריו. עכ"פ נראה דדא ודא אחת הוא שאין אנחנו בקיאים עתה בלשונות וצדקדוקיהם והלשונות נשתבשו וגם לשיעור הראש"ד ז"ל שהבאחי לעיל דבכל לשון לא צפי לדקדק כלשון

ותפלה ידוע ומחפלים בני אדם בכל לשון ואמנם זה בצבור אבל יחיד יחבר בעצמו שלא יתפלל אלא בלשון הקודש וכו' פ"ש הרי שכתב להדיא דתפלה ידוע ומחפלים בני"א בכל לשון ומדכח ותפלה ידוע ומחפלים בני אדם בכל לשון משמע דדבר זה פשוט ליה יותר מק"ש דמתפללים בכל לשון וגם לשון ומחפלים בני אדם בכל לשון משמע דבאמת עושין כן והוא דבר מליאות והיה כן בזמנו דכן מתפרש לישנא ומחפלים בני אדם בכל לשון דלכ"כ היל"ל סתם ותפלה ג"כ נאמרת בכל לשון ולמה באריך כל כך ועכ"פ נראה מפורש דעת הרמז"ם ז"ל דגם תפלה נאמרת בכל לשון. ולפי מה שכתבתי אזל ליה נמי טעם ב' שהביא בשם הגאון ז"ל לפי דעת הירושלמי וז"ל אע"פ ששלחנו לכם סדר התפלה אל תשנו מנהג אבותיכם צדיכם ק"ו נחנו שמנהג אבותינו ואבות אבותינו מימות כנסת הגדולה להתפלל תפלה אשר תקוה ולא נוכל לשנות ולכן השמיט הרמז"ם דין זה כך נראה בכוונת הרמז"ם ע"כ.

אבל לולי דברי קדשו גם זה ל"ע וק"ו פריכא הוא דהתם ודאי מיירי לענין שינוי נוסחאות וכוונתם שלא לעשות סדר אחר בתפלה ותחנונים או להקדים המאוחר ולאחר המוקדם אבל לענין בלשון ודאי לא שלחו מתם ולדעתו תקשה מעיקר הדיון דהא ודאי שאנשי כנה"ג היו קודם בגמ' ולפי דעתו מימות אנשי כנה"ג התפללו בלשון הקודש וא"כ האריך אמרו בגמ' שתפלה נאמרת בכל לשון כיון שמנהג אבותינו צדיקנו כבר מימות אנשי כנה"ג להתפלל רק בלש"ה ולפי פירוש דאסור לשנות מנהג אבותינו גם כזה מיירי הירושלמי א"כ כבר מימות אנשי כנה"ג היה אסור להתפלל בכל לשון וזה מופרך דבגמ' מפורש דתפלה בכל לשון ואי נדחוק דבש"ס דילן פליג אירושלמי א"כ ג"כ הלכה בש"ס דילן אבל פשוט דאין כאן פלוגתא ולכן נלפענ"ד גם כזה דברי הגאון ז"ל.

ובעיקר קושית הגאון ז"ל למה השמיט הרמז"ם ז"ל דתפלה בכל לשון נלפענ"ד לאחר העיון צס"ד דהרמז"ם לא השמיט הוא הלקחה, שכתב צפ"א מה' תפלה ה"ד חז"ל כיון שגלו ישראל צימיו נצודנלר הרשע נחטברו צפרם ויון ושאר האומות ונולדו להם צנים בארצות הגוים ואותן הצנים נתחבלו שפתם והיתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צרכו בלשון אחת אלא בשיבוש שנאמר וצניכם הלי מדבר אשדודית וגו' ואינם מכירים לד יחודית וכלשון עם ועם ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל תקר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבת הקב"ה בלשון הקודש עד שיעברו עמה לשונות אחרות וכיון שראה עזרא וצ"ד כך עמדו ותקנו להם שמה עשרה צרכות על הסדר וכו' כדי שיהיו ערוכות צפי הכל וילמדו אותן ומהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלימה כתפילת בעלי לשון הנחש ומפני ענין זה תקנו כל הצרכות והתפלות מסודרות צפי כל ישראל כדי שיהא ענין כל צרכה ערוך צפי העגל ע"כ.

ויש לדייק במה שכתב הרמז"ם ז"ל ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל, למה הוציא המתפלל בלשון יחיד ולא

שעה בודאי מותר לכתוב בחו"מ לכל הדעות וא"כ איך
כתב שאין ללצלר יולא בקולמסו להורות הוראת שעה ולכן
נראה לפענ"ד והכח"ס לא כתב כן אלא מפני שבאמת אין
השעה בהושגה רבה מוכנה לכך כלומר שאז ציוס הקדוש
והנורא היה כ"כ עסוק בתפלות ובקשות לעונתו ולטובת
הכלל עד שאין השעה גורמת ללצלר ללכת בקולמסו ואפי'
הוראת שעה. ועכ"פ לא גרע ממה שהביא בנו משמו הביאו
כ"ג שהיה כותב על לוח בקצור מה שעליו לעשות וזה היחיד
ודאי אפילו לדבר חול וכ"ש להשיב בהלכה או לכתוב חדושי
חורב וי"ל.

הקדש מ"מ כבר העלתי בס"ד בספרי לדעתו התקנה היחיד
שקבל לעולם לא יתפללו אלא בלשון הקודש ומה שאמרו
בגמ' בכל לשון וחירו כלן ביחוד כלן בצבור פירשתי בס"ד
דהכונה כשהיחיד מתפלל עם הצבור אז היחיד מתפלל בכל
לשון אבל צבור לעולם בלשון ומיניו בס"ד יולא הלכה
ואי נאמר דגם דעת הרמב"ם ז"ל כמו שהעלתי דקבל לעולם
רק בלשון וזה דאמרו כלן ביחוד כלן בצבור היינו כשהיחיד
מתפלל עם הצבור הוה אחי שפיר מכ"ש. ואין לשנות מנהג
אבותינו הקדושים אפילו על קיוו של יוד וכבר חתם לן מן
הש"י הח"ס ז"ל דחדש אסור מה"ח.

סימן פ"ו

חברות דפים בתפלה

גם ה"א שבעיר כ"ג מה שכתבתי בס"י ע' עמוד ק"ח. צענין
להכריז הדפין וכתבתי ולא דמי לה"א דמכריז החזן
או השמש יעלה ויבא צענין וכו' והביא דבמשנה ברורה
סוסי' חפ"ח כותב שאין נכון שיכריז השמש. והרי שלא התיר
להכריז. אמת כי המ"צ פסק כן אבל הרשב"א בשו"ע
מתיר להכריז וכן נוהגים במקום מקומות להכריז וכיון
שצמדינה שאני גר צה לעת עתה צעני"ח מקלו יגיד לו וכל
מי שרואה אחי קולא מיד רואה צה וכיון שישנם מתירין
להכריז יעלה ויבא ועוד שנהגו ג"כ כן. ורבים ראו לתלות
זה צה ולכן הכרחתי לזכר דלא דמי הני אהדי ואפי'
למאן דמתיר צעלה ויבא הכ"א לכ"ע אסור כמוצן.

ואלה דברי אהבה מאוהב נאמן אהבה שאינה תלויה
בדבר ומאד אשמח לקבל עוד העדות נוספות כמו שרמז כ"ג.
כי כל דבריו הם למשיב נפש. מאת המצפה לרחמי שמים
מרוכים. ומבקש בכל יום פעמים. לבד מזהירים. שהקב"ה
יארץ לו ימים ושנות חיים. ויחזירנה לימי עלומים. רם על
כל רמים. יתברך בנעימים. לאורך ימים. ידיד נפשו באמת
המכבדו ומוקירו כערכו הרים כנפש

מנשה הקטן

סימן פ"ו

שכחתי אי הוי אונס

אור ליום ה' י"ט לחדש הרחמים התשי"ח בדוקלין נ"י
יצ"א.

בספר חיים. ממעון השמים. יכתב ויחתם לחיים. וכו"ס
מע"כ ידידי הרה"ג שמו מפאדים נחבא אל הכלים בנשיק
וכר כשית מרה וכו' שליט"א.

אחדות"ה צלחצח ואהבה עולם מכתבו היקר קבלתי עם
הערות וקושיות חשובות צעידנא דאני ערוך
למאד ה"א צענינא דכנישתא ועירחא דליצורי וגם לרבות ימים

סימן פ"ד

תמיה לשאג"א שאמר לחוציא לולב לאחר שנמלו

בדבר הערתו שכתבתי בס"י ס"ט להקשות אשג"א שאמר
נהוציא לולב לר"ר אחר הנעילה אפילו לזר
הנענועים שבהלל כיון שלא הוה אלא מדרבנן והבאחי ראוי
כנגדו מגמ' סוכה דף מ"צ יולא מציתו ולולב צידו וכו'
וכתב כ"ג כי כבר קדמנו צה רש"י מן הח"ס ז"ל צחי'
לסוכה כי צחנס שאג האר"י וכו' נראה בעליל מגמ' הנ"ל
דלא כשאג"א שישו משי כי צ"ה כוונתי לדעת רשכנב"ג
מן הח"ס ז"ל ות"ח לכ"ג על הערתו.

והנני ג"כ לבקש סליחתו מאת כ"ג על לא השיבו על
מכתבו הקודם אלי ולא ח"י משום עללות אלא שלא
רציתי לערות כ"ג צדרי וצפרע כי ידעתי שלא מרגיש
צעני"ח צדריאות וכיון שלא היה כ"כ דבר נחוץ שצחתי
להניח אבל עכשיו ראיתי כי אצבך דוחקת הצפר. ורק לתת
חודק צחתי על הביאו דברי בלקט יושר תלמיד צעל חכ"ד
דפסק הלכה למעשה דצ"י מתענין מתפללים ענינו וקורין
ויחל וגם כ"ג הסכים לי וא"כ מעתה יש לי צ"ה על מי
לסמוך בפסק הלכה בס"ד.

סימן פ"ה

ח"ת בחוה"מ דברי חפ"ס בזה

ובמה שכתב כ"ג דאפשר ה"י לו להח"ס ענין נחוץ ג"כ
ולכן כתב השו"ע צלחצח בחוה"מ לולי דברי קדשי
לא ידענא כוונתו צה שח"ס ז"ל צעלנו סייס רשמתי
הדברים לזכרון צעלמא וכו' ומשמע שלא ה"י לו שום דבר
או ענין צה אלא שרשם לזכרון דברים ואי נאחר שחתם כן
לזכרון והיינו שלא ישבח עד לאחר יו"ט א"כ כ"ש אן
יתמי דיתמי. ומה שהביא מתשובת חת"ס רס"י קט"ז שכתב
ז"ל שני כתובים הבאים וכו' ועל הראשון שצ"ה ציוס הושענא
רבה בשעה שאין ללצלר יולא בקולמסו להורות הוראת שעה
וכו' לולי דברי קדשו דברי הח"ס ז"ל דהרבה הרי הוראת

הקדושים ממשמשים וזאים ומחי אעשה גם אנכי לזיתי ולכן נתאחר קלח תשובתי דין ואחר הסליחה על מיעוט פלפולי במכתבי זה ואי"ה בימים הבאים אם יהיה לי נפשו הטוב עוד בעניינים אחרים יותר לפי מוסר הפנאי בס"ד.

כת"ה הקשה אהמחבר ומג"א או"ח סי' ק"ח ורמ"א יו"ד סי' רל"ב אי שכתב הוי אונס או לא מהא דאמרו בגמ' הזכרו בזקן ששכח תלמודו לאונסו ונפרט להמחבר שכתב שם שכור ומחמת ערדות סחורה נמי הוא אונס אחמה בגם שהוא ממנו"י ז"ק כ"ו מחה"ש, שלא יהא אדם נא מן השדה אוכל קימעה וכו' ונמלא שינה חוטפתו וכו' שאני הכא דלויכא אונס שינה ולע"ג ע"כ, והנראה כוונתו להקשות דנראה דסתם שכתב לא הוי אונס מדכתב זקן ששכח תלמודו לאונסו דלנ"כ הזכרו בכל זקן ששכח תלמודו צדי דכל שכתב אונס הוא כן בצנתי הקושיא.

והנה"ע"ד דהנה צאו"ח סי' תחק"ז סעיף ז' כתב מלך על כל אדם לערב ומלך על גדול העיר וכו' כדי שיסמוך עליו מי ששכח או נאנס או שהניח עירוב ואצד (וכ"ה ע"ה שאינו יודע לערב) אבל מי שאפשר לערב ולא עירב אלא שרואה לסמוך על עירובו של גדול העיר נקרא פושע ואינו יולא בו ע"כ.

ובי"ש"ש צ"ה כתב ואם שכח מחמת עלותו שלא היה חרד על דבר ד', ולא מחמת אונס נקרא פושע דשוכח נקרא פושע לענין תשלומין של ממון וק"י בדבר איסור והמג"א הביאו בס"ק ו' שם והקשה דבסי' ק"ח ס"ח איתא דשוכח מקרי אונס וה"ה לענין ממון כמ"ש הבי"ש שם ול"ל דשוכח מחמת עלותו שאני ע"כ, ועיין מחה"ש שם. ובמהרש"ך ח"ב סי' ר' ומקור צדק סי' נ"ב נראה דשכתב הוי אונס אבל דעת מהר"ם מיינן דשכתב הוי שוגג עיין סי' ק'. ובא"ר ושאר אחרונים הביאו דעת הרש"י הנ"ל לחלק בין סתם שכתב דהוי אונס לשכתב מחמת עלות ע"ש ודוק.

והנה"ה כי כן לפענ"ד יש לומר נמי דהא דאמרו בגמ' הזכרו בזקן ששכח תלמודו לאונסו פירושו דלא תימא אפי' שכח מחמת עלותו נמי הזכרו בו קמ"ל דדוקא לאונסו ורואה ממה שאמרו יכול אפילו תקפה עליו משנתו ח"ל ופן יסירו מלצדן הא אינו חייב עד שישיב ויסורס מלצו כרי דשולל רק כשישיב ויסורס מלצו והיינו מחמת עלותו אבל כשאינו מסיורס מלצו ושכח מקרי אונס וחייב להזכר בו וא"כ אדרבה מה יש ראייה קלח לחלוק היש"ש והמג"א בין סתם שכתב למחמת עלותו ושפיר מיושבים דברי המחבר והמג"א דשכתב הוי אונס ואפי' שכור וערדות סחורה כ"ז דלא הוי מחמת עלותו לעולם הוי שכתב אונס.

והנה"ה בשער אפרים סי' כ"ח בהב"ה מצו ז"ל מסיק דשכתב מקרי פשיעה ומתחילה הביא שם דברי העור וב"י או"ח סי' תחק"ז הנ"ל דשכתב לא הוי פשיעה ולצדוק הביא ראייה מגמ' ז"מ דף מ"ב ורמב"ם פ"ד מהל' שאלה דהטוען שכתבי הוי פושע וכן מבואר בריש פ"ב דיבאה דף ע"ו ע"כ מאי אריא עיי"ט אפי' צו"ט נמי איך הכי"ל אלא

גזירה שמה יפשע ופרש"י שמה יפשע ישכח ולא יערב ע"ש. ועיין רש"י פסחים דף ו' ע"ב ד"ה פשע, ישכח ויבא לידי פשיעה ורש"י שבת דף כ"א ע"א ד"ה זקוק אבל ראיתי בשו"ת שבז"י ח"ב סי' קמ"ח האריך הרבה בראיות דשכתב הוי אונס וכדעת המחבר והביא שם דברי היש"ש הנ"ל ותימן הכל על פי חלוק הנ"ל בין שכתב מחמת עלותו לסתם שכתב והביא שם הא דז"ק כ"ו ובתוך הדברים ראיתי שם שהביא ג"כ האי גמ' דהזכרו בזקן ששכח תלמודו ופי' כמו שפירשתי בס"ד ולב יודע שצ"ה בעלמי כונתי לדעתו הרמב"ם. ועיין עוד בצר"י מה שז"י לחשי' מהר"ם מיינן סי' ר"ח ואינו תח"י לעיין שם.

ומ"ש כת"ה מהא דברכות ד' ע"ב שלא יהא אדם נא מן השדה וכו' דלויכא אונס שינה נראה לפענ"ד דהכי פירושה דרש"י פי' שם להרחיק האדם מן העצירה שמה יסמוך על שבות שיש לו כדחנינא וכו' משום אונס שינה התקפתו לעצור על דברי חכמים הוזהרו ויותר ע"כ, ונראה כוונתו צמה שכתב שמה יסמוך על שבות ויהיה אח"כ אונס מחמת עלותו דודאי לאונס שכתב לא הוי היישינן אבל חיישינן לאונס שכתב שחקפה עליו לעצור על דברי חכמים וכיון דאונס שינה הוי כעין פשיעה ולכן תקנו חכמים שלא לאכלו קודם התפלה שלא לחייב מיתה ח"ו. ויקרא ק"ש הודם וילמוד קלח ואח"כ יתפלל וטוב לו.

ועיין גמ' חמ"ד דף כ"ה א' אשריהם לראשונים שאמלו על אונס שינה ערשין רין שלא על אונס שינה על אחת כ"כ.

סימן פ"ח

ישוב פתירת הרמ"א בבדיקת הושט בפ"י ל"ג

צ' ע"ד הקשה שם סחירת הרמ"א דבסי' ל"ג כתב צנזקית הושט דיותר היה עוב שלא לצדוק כלל ולסמוך ארובא מלצדוק ולהקל במקום דלויכא ריעותא אף דשכיח יותר מסרכות הריאה, ובריש סי' ל"ט כתב הרמ"א בעלמא בנאצדה הריאה והחמיר כ"ה לאורך גדול או בכה"מ, ות"י דבריהם איכא עוד ריעותות. ולפענ"ד נראה דברי הרמ"א כפשוטן דהנה בגמ' חולין י"ב אמרו דלזלינן בחר רובא ופרש"י ד"ה פסח דהלמ"מ דזיל בחר רובא או מאחרי רבים להטות ואין חילוק בין איתא קמן או ליתא קמן ואח"כ סמכינן ולא צודקין אחר י"ח טרפות ונקיבת הריאה דשכיח בך ריעותא והיכא דלא צדק כשרה וסמכינן ארצ הווא ואין מפרסמין עכ"ל.

והפנ"ג בפתיחה לסי' ל"ט הקשה אמאי לא צדי בדיקה בכל י"ח טרפות הא כל היכא דלויכא לצדורי מצריקין גם אחר נקיבת הושט ופסוקת הגרגרת במקום שחשבה אמאי אין צודקין סמוך מיעוטא לחזקה והו"ל פלגא מדרבנן, והעלה דהנכון דכל היכא דלויכא עירחא א"ל לצדורי אף בחזקה והיכא דלויכא עירחא אף בצדור וכ"ה ס"ס דהוכי כמו רוב צריך לצדורי ומשום הכי בדיקה ח"י טרפות הוכי עורח גדול וסמכינן ארובא והא דלא צודקין וושט או

הוא סמכין ארובא וכמו שנאמר אצל בני עירו כיון שראו דשכיח יותר מסכנת הריאח כה"ג אין לנו שוב היכרח ולסמוך ארובא ולכן חקנו דדיקה ואעפ"כ לא ישרכ צעוני כרמ"א התקנה והיה אפי' לשיטתיהו אכתי יותר טוב לסמוך ארובא ואמכשירין מלתקן דדיקה ולסמוך במקום שיש ריעותא אפי' צה"ג.

ומ"ש כח"כ ארבינו הש"ך שכחז העטם דשמא ישליך כל אחד ויאמר שנאבדה מעלתה דאטו צרשיעי עסקין ויאלץ לישב דחיישין שמא ילמדו הטעם דיבואו להקל בריאח מושט שמוחר להשליך לפענ"ד דבר רחוק הוא לומר כן שהרי מרחק רב צנייכוו כמו שכתבתי לעיל החלוק אצל י"ל דיבואו להקל מטעם כיון דלא דקין בחר שאר ערפות וסמכין ארובא הכ"י יאמרו נאבד הריאח ויסמכו ארובא ויסכרו שאין צוה איסור והבדיקה לא הוה אלא חומרא יחירה, או יאמר לפי דעת ח"כ דידוע דעת ח"כ ז"ל דהא דאמרין כל ישראל בחזקה כשרים לא אמרין באיסור דרבנן דרוב העולם לא נזכרין באיסורי דרבנן וא"כ הכ"י י"ל כיון דבדיקה הריאח הוא מדרבנן ואפשר דאפילו לא הוי תקנה וכיון דרואין דהכי נאבדה כשר לכתחלה יקילו לעצמן וכל אחד יאמר נאבדה הריאח וישליך בלא דדיקה ובאמת הש"ך שם בסופו מיישב הא קושיא שכחז ואולי לזה דקדק כרז בנחות לשונו ויש מחמירין דכחז רק חומרא וק"ל.

ובעיקר דברי הרמ"א רבים ערמו לבבין דבריו ז"ל ועיין ערוך השולחן סי' ל"ג סעי' ל"ג עד סעי' ל"ח.

ומ"ש דמה שכחז הרמ"א בגדי שאין סרכות מלי וכתב כח"ר דלא דוקא גדי אלא הכ"י שאר רחלות לא ידענא כוונתו צוה שהרי כן כתב הרמ"א ז"ל מפורש או בגדיים ועללים וחיות שאין סרכות מליות בהם וע"כ דגדי לאו דוקא ועיין ש"ך שם ס"ק ע' ועיין שו"ת ריב"ש סי' ע"ז וז"ל והמעשה שבא לפני רש"י ז"ל בעללים הוה שאין הסרכות מליות בהן כל כך כמו בגדולים ואעפ"כ היו רבוחיו מחמירין אפי' דיעבד ואף רבינו שלמה ז"ל הוה מורכ לכתחלה שצריך לבדוק אפי' גדיים ועללים וכ"כ שהוא נהוג בכל גבול ישראל ואין כח"י נקיז מן הסרכות יותר מגדיים ועללים ע"כ ולע"ק.

ואם נאמר שכונת כח"ר ארחלות גדולות זה ח"א שהרי מפורש יולא מדברי הש"ך וחצ"ש דדוקא כל זמן שנקראים בלשון בג"א גדי ואלב יש להם דין זה עיי"ש ועכ"פ לדברי הכל לא גדול משנה דלאחר שנחו לד"ה לאו גדי ועלה נקראים ועיין ד"ח שם שהביא כן ממנה פוסקים ולכן לא ידעתי כוונת כח"ר צוה בכתבו אפי' שאר רחלות.

ועיין שו"ת בית שערם י"ד סי' ס"ד.

סימן פ"ט

פי' בקושית הרע"ב ואפורה לורים במשנה חלה

ג) עו"ד הביא במכתבו היקר תמיה במשנה חלב פ"א כ"ע (במכתבו ע"ס מ"ש פ"ב) החלב והתרומה חייבין

קנה הוא דלא אמרין סמוך מדרבנן אלא היכא דנולד מקום בספק משא"כ בבי ע"כ. (ועיין מה שכתבתי בס"ד בספרי שו"ת משנה בלכות ח"א מסי' ד' עד סי' יוד להגאון מהרי"ז מיינלנברג ירושלים אריכות גדול בהא דהיכא דארכא לברורי). **עכ"פ** נראה להדיא דבחר י"ח ערפות אין לריך לבדוק או מטעם טירחא או משום שאינו מלי ויהי מאיזה טעם שיהי סמכין ארובא דכשרים הם ולא צני דדיקה. **ונראה** דדיקה הריאח מאיזה טעם אין דקין בגמ' ביאה כ"ה ע"כ נטיעה מקטעת רגליהן דשונאי ישראל ופי' מן המפרשים דכחז משום דדיקה הריאח וצירושלמי ביאה פ"ג כ"ד דרש ר' יודן ראיות ערפה מדבריהם ופי' הק"ע דכחז דדיקה הריאח ובתנחומא שמיני סופ"ה מי יגלה עפר מעיניך אדם הראשון וכו' אדם מישאל לקח בהמה וכו' ומכנים ידו וצדוק הריאח ועיין כו"פ סי' א' סק"ד ורש"א חולין וכתב"א והפמ"ג סי' ל"ט בפתיחה האריך הרבה בצירור הא הילכתא ונראה להדיא דדיקה הריאח מפורשת בגמ' וכך חייבו וגזרו לנו חז"ל שיבדקו הריאח וזה פשוט.

ומעלתה ממילא החילוק בין וטע לריאח פשוט הוא דבשלמא גבי וטע צרי מדינא לא חקנו שום דדיקה לושט וסמכין ארובא כמו בכל י"ח ערפות דלא צני לבדוק ולא כיח על זה שום תקנה לבדוק הקנה והושט רק שצעירו של הרמ"א ז"ל חקנו בני העיר לבדוק אחר נקיבה הושט מטעם דשכיח ולכן כתב הרמ"א דמאחר דסמכין לבדוק גם דארכא ריעותא יותר הוה טוב שלא לבדוק כלל ולא לתקן הבדיקה כיון דמדינא אזלינן בחר רוצה בושט כמו בשאר י"ח ערפות דלא דקין בחריוכו אצל גבי ריאה דבדיקה הריאח הוא מתקנת חז"ל ודאי אין לנו לבעל תקנה חז"ל ולסמוך ארובא היכי שהם לא סמכו וחייבו אוחנו לבדוק ולכן החמיר בסי' ל"ט אפילו נאבדה הריאח בלא דדיקה אם לא בה"מ ולנורך גדול דסמכין ארוב הוה ואין מפרסמים כדעת רש"י.

עו"ד י"ל בקושיא כח"כ בסחירת הרמ"א דהנה הש"ך בסי' ל"ג ס"ק כ"ג שם כתב דדעת הרמ"א באמת דזה וזה לא יוכשר ומה שהביא שם ה"ש מכשירים היינו להורות שעליהם סמכו הנוכחים להלעיט אצל דעתו כיון דשכיח יותר מסרכות הריאח א"כ אין לסמוך ארובא ולריך דדיקה כדלקמן ר"ס ל"ט גבי ריאה וכן כתבו כמה מהאחרונים ז"ל דעת הרמ"א וא"כ הא דכתב הכא דיותר הוה טוב שלא לבדוק כתב כן לשיטתם דסמכין אהני דמכשרי וליה לא ס"ל אלא כמ"ש רס"י ל"ט.

ומה שגל"ע ק"ח שם בדברי הרמ"א ז"ל שכחז שיש תקנה צעיר לבדוק וכו' משום דשכיח יותר מסרכות הריאח וכו' ולכאורה אמאי צני יותר מסרכות הריאח והלא אפילו אילו לא הוה אלא כסרכות הריאח נמי ליצני דדיקה כיון דהוי מלי וי"ל דדוקא כתבו יותר מסרכות הריאח דלאו לא הוה יותר אכתי הוה סמכי צני עירו ארוב ולא הוה חקנו לבדוק משום ערחא דהא אפילו בריאח אי לאו דחקנו

לזרים וזין קק וחומש דאף שאסורין לזרים לא אסורין חלא
 הן עממן חלא גידוליהן מותרים לזרים ועיין רמב"ם פ"א
 מה"ט כ"ח ובהשגות שם ובכ"מ ורד"ז ומ"מ. ומעתה
 י"ל דהא קמ"ל דאסורה לזרים היינו חלב ותרומה אסורה
 לזרים לעולם ואפילו גידולי תרומה שהם כחולין לכל דבר
 והם ליכא חיוב מיתה ושום איסור דאורייתא כמו שכתב
 הרמב"ם ה"ל ואפ"ה אסורה לזרים, כך ה"ו אפשר לפרש
 חלא ידענא כי אין זה כונת המשנה ולכן לא רצינו לפרש
 כן.

ומה שגלפנע"ד דמשנה זכורים פ"ג מ"א בתרומה
 ובזכורים חייבין עליהם מו"ח ואסורים לזרים וכו'
 הרי חלו בתרומה ובזכורים מה שאין כן במעשר ע"כ והגה
 ה"א משנה הוא ממש משנה דחלב ה"ל וכיון דכתב הרי
 חלו בתרומה ובזכורים וכו' נראה להדיא דאתרומה ובזכורים
 ממש קאי כמו שכתב התנא להדיא וא"כ הכ"ג מה שכתב
 במשנה חלב ה"ל ואסורים לזרים קאי נמי אתרומה וחלב
 גופא ולא אתשלומין וזה ברור בס"ד. וזה נלפענ"ד נמי
 לישב קושיית הרע"ז ז"ל והוא דמשנה זכורים ע"כ לריך
 לומר ואסורה לזרים כיון דסוים משא"כ במעשר דשרי לזרים
 מגזירת הכתוב וא"כ יש לומר דכיון דכתב משנה זע"כ
 ז"ל אסורים לזרים ומאחר דהני משניות כי הדדי ניכר
 היינו דתרוויכו מענין אחד הם ודין אחד להם חני נמי
 במתני' דחלב ואסורים לזרים אגב שוטפי' דכך הוא דרך
 התנא לכתוב. שז' בעיר ד' עיני ורליתו להרא"ש חלב ה"ל
 שפי' כן בדברי הר"ש וסבדי לי במרומים שצ"כ בעלמי
 כיוונתי לדעתו ז"ל.

ומעתה אסיים מעין הפתיחה ויסלח לי על האיחור ויהי
 שנובה לישב על מי מנוחות באהלה של תורה וללמוד תורה
 לשמה ולאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא ושיחא תורתנו
 משתמרת לעולם ואי"ה כשאשמע ואקבל עוד חידושים
 מכת"ה אשתעשע בדבריו האהובים עלי.

דברי המצפה לרחמי שמים במהרה ולהרמת קרן התורה
 המברכת בברכת כוח"ט וכט"ס ומילי דמיטב באהבה וידידות
 לנצח בלב ונפש

מנשה הקטן

סימן צ'

קוף שנמצא חגף שבור פסד לנזף

שאלה שצא לפני צעוף שנמצא בגף שבור סמוך לגוף מקום
 שהעלם נחצה עם הסכום (והוא אותו הלוגן
 שקוראים כראצקא צלע"ז) והוא סוף העלם ואותו הסכום
 מדבק עם העלם השני כידוע והעלם ה"י שלם וגם לא נראה
 שום ריעותא מעבר השני וכו' לאחר שנמלח בעוף ונפתח
 ובכשרתיו.

ואמינא עממא דהחירא דלכאורכ ה"י סבירא לאסור ג"כ
 דיש להסתפק דהא הוא ככלל נשמע בגף צעוף

עליה מיתה וחומש ואסורים לזרים וכתב הרע"ז דפשיטא
 דאסורה לזרים ונקטב לר"י דח"ש אסור מה"ט ובהקשה
 כח"ה דלמה לא נמא דקמ"ל דהא שמשלם קק וחומש דהם
 אסורים לזרים כבמ"ס תרומות וע"ג, ולא עוד חלא מאחר
 שאמרו ז"ל אח"כ וחס נכסי כהן לקדש זו אשה קמ"ל דלזר
 אסורין ואין זה נכסיו לקדש זו אשה וכדומה איך ע"כ.
ולפענ"ד נראה דברי הראשונים ופירושהם שזה נכון ואמת,
 ומעולם אין דרכי לנפות מפ"י הראשונים ז"ל כי די דאפשר
 לישב דבריהם אשר מימיהם חלו שותים וכלואי שאזכה לבזין
 אפי"ו רק עטיפה מן הים מדבריהם אף שכתבנו כח"ה דמה
 שאינו נוגע להלכה מותר לפרש איש איש הישר בעיניו והביא
 לזה ראיות מתו"ע ועוד אחרים כגדו.

והנה לפי שטעם כח"ה דהא אסורה לזרים כוונתו דהקין
 וכתובת אסורה לזרים אין כאן מקומו דודאי
 התשלומין של חלו נעשים כמו חלו ומשנה מפורשת היא
 תרומות פ"ו תשלומי תרומה שהם חולין מתוקנים נעשים
 תרומה וכל דין תרומה עליהן וא"כ ממילא דאסורה לזרים
 ולמה לן להשמיטנו בתשלומין יותר מבתרומה עצמה ומה
 שקשה ליה להרע"ז בתרומה יקשה בתשלומי תרומה דגם
 זה פשיטא כיון דחייב עליה מיתה וחומש כתרומה עצמה
 וזה מן דין מסיפא דמתניתין מוכח להדיא דקאי אתרומה
 וחלב גופא שהרי כתב שם ואין נועלין מן הכבוד על בעמא
 חלא מן המוקף ומן הדבר הגמור וגי' הרע"ז ואין נועלים
 וכו' גזירה שמה יתרום שלא מן המוקף וכו' והנה הא דא"י
 אי"ה לאוקמי בתשלומי תרומה דמאי שייך לומר בתשלומי
 תרומה תורם מן הכבוד על בעמא וכן מדכתב ואין נועלין
 וזפרט לגי' הרע"ז ואין נועלין והיינו אותן הנזכרין למעלה
 אין נועלין וא"כ ע"כ דהכל אחלה ותרומה קאי וכן מסיפא
 דסיפא האומר כל גרנו תרומה וכל עיסתו חלה לא אחר
 כלום משמע נמי דכל המשנה מיירי בתרומה וחלב עצמה גם
 מה שכתבו וכן נכסיו לקדש זו אשה ע"כ נמי קאי אתרומה
 וחלב עצמה כמו שא"י וצאמת כל המשנה שם נכתבה ברא"י
 החצור דכולהו קא ארישא ואחי שפיר קושית הרע"ז דפשיטא
 שאסורה לזרים, וזפרט לפי גירסת הגמ' והכין גרס הרע"ז
 חייבין עליהן צנן צסופו וא"כ ה"א אסורין לזרים קאי נמי
 עליהם.

ובעיקר קושית הרע"ז לולי דמסתפינא הו"א דבר חדש
 דצירושלמי תרומות פ"ו ה"א אמרו רבי זעירא
 בשם רבי חנינא תשלומי תרומה הרי הן כתרומה לכל דבר
 חלא שגידוליהם חולין גדולי תרומה הרי הן כחולין לכל דבר
 חלא שאסורין לזרים אמר רבי יוסי דרי חנינא ואין תנינן
 תרתיבין וכו' גידולי תרומה הרי הן כחולין לכל דבר דתנינן
 וחייבה צלקט שכתב ופאה ועניי ישראל ועניי כהנים מלקטין
 חלא שאסורין לזרים דתנינן ועניי ישראל מוכרין את שלהן
 לכהנים דמי תרומה והדמים שלהם ועיין פ"ט דתרומות
 מ"ז ורמב"ם פ"א מה"ט ה' כ"ז.

והנה מדברי הירושלמי עלה לן חילוק בין חלב ותרומה
 גופה שאסורה לזרים לעולם ואפילו גידוליהן אסורים

שנעשה לאח"ש ע"י החלוקה מלחלות בקודם שחיטה וליכא למיחש אפי' מזד חומרא, וגדול מזה אני אומר דאפי' כיב עמם שבור ועוקץ בו נמי הייתי מכשירי מטעמים הנ"ל, או אפילו הוי נשמת ודאי ולא הוי ריעותא צבאר או צדס וכדומה דכ"ג שכבר מלחו וחטכו בקופץ כולי עלמא מודי דכשר כלפניו.

סימן צ"א

מקוה שנתמלאה מאדים אי כשרה

ב"ה ח' לחדש הגאולה בדוקלין ג"י יצוא התש"ד.
את חג המצות יחוג בדיצות ה"ה כבוד ידיד נפשי
הרה"ג הגדול מעוז ומגדל זקן יושב באהלה של תורה חו"ב
שמו מפארים וכו' כש"ת מוהר"ר טעלרשקין שליט"א
בעצמ"ס טהרת מים ועוד. שלום וברכה כל הימים.
הנני להודיעו ששמחתי בקבלת מכתבו היקר עם צרכו
צרכת חכם שאפילו על תנאי הוא צא וי"ר שיקויים
צי ומצרכין צרוך עד עולם. ודאייתי צאמנע דצריו היקרים
כעין תרעומות עלי אחר שצבא את ספרי כתב לאמר על מה
שכתבתי במדור התשובות ח"ג סי' א' להעיר על דצריו
בספרו טהרת מים על מקוואות ויאל על צענח דמן הנימוס
כשאלה צא להעיר על דצרי מחבר שהוא צ"כ צחיים פונים
מתחלה אליו אולי שאין ממע בבער או וכו'.
הנה צבא אמרו לנו ז"ל הסר ממך לזות שפחים ועקשות
פה ובפרט כי הכא נחשדתי צעיניו ללא דק וחף אני מפשע
כי אני צאמנע עשיתי כן ונא שיחפש כ"ג בין הכחצים אם
לא חזקו עוד לחוץ וצעת ימלא תשובתי הדין צכתי כי
צשע שבערכתי תשובה זאת עשיתי לי כמה בעתקות
ושלחתי טופס אחד להגאון מהר"פ פרנק שליט"א צירושלים,
להגאון ר"א קאטלער שליט"א ואחד לכ"ג שליט"א והגרא"א
קאטלער הסכים עמי כמו שכתבתי בספרי צס"ד גם בהגרא"פ
פרנק שליט"א אבל מכ"ג לא קבלתי שום תשובה על דצרי
ומדשחק לי קבלתי שצאמנע גם כבודו הסכים עכ"פ אני
עשיתי את שלי ויאלחתי ידי הנימוס והד"א להודיעו ממע
שכתבתי וצחנס חשדני צזכ.

אף שלעיקר הדבר מספקני אם מי שהוא ימלא איזה טעות
בספרי או בספר איזה אחרון שיהיה שילעך לפנות
מקודם אל המחבר דכיון דהמחבר הוליו לאור את ספרו
ודאי שבויליו על דעת שיצואו המצברים ויחפשו אחריו
אבל עכ"פ אין זה נוגע לי כי אני עשיתי כמאמר כ"ג ולכן
אין לו עלי שום תערומות וצחנס חשדני שעשיתי ח"ו שלא
כהוגן ולהיות ח"ו מתכבד וכו' לא מיני' ולא מקלתי' ואני
מקוה שכת"כ ימלא הכתי' וישלח לי צרכה על שחשדני ג"כ.
ועתה צבא לעיקר דינא שכתבתי שם צכתי' א' להקשות
צצרי החז"א ז"ל מקוואות תנינא סי' י' ס"ק י"א
שכתב דאדים לאו מים הם ואם אסף ג' לוגין צכלי ופוסקן
למקוה אינם פוסלים משום שאוצים וכמו שכתב הראצ"ד

שטרפכ לד"כ כיו"ד סי' נ"ג ס"ק ג' נשמעו אגפיו אפי'
אחד מהם מעיקרו חוששין שמא ניקצב הריאח ונריך לנפח
ולצדקה ומאחר שאין לנו צקיאין צצדיקה זו טריפה ואף
דכאן נמלא לאחר השחיטה וצנצבר לאחר שחיטה קיי"ל
כפסק הרמ"א דמכשירין מכה ס"ם שמא לאחר שחיטה
נצבר ואח"ל קודם שחיטה שמא לא ניקצב הריאח מ"מ דוקא
צנצבר כתב כן אבל צנשמט כתב הרמ"א דיש להחמיר
ולאסור אפילו לאחר שחיטה וא"כ הכ"ג לכאורה היה לן
להחמיר מ"מ נ"ל דככא אין להחמיר כלל לכ"ע. חדא דככא
נראה יותר לדמותו לצנצבר ולא לצנשמט דכרי לא היה צנשמט
כל העלם עם אותו הלובן לחוץ רק שבעלם כולו היה יולא
לחוץ ואותו הלובן היה צמקומו וכו' נראה שלא צנשמט
ממקומו וא"כ הרי הוא ככלל ככלל נצבר.

הן אחת דהפרי"ח פי' פי' חדש צפי' נשמעו אגפיו דזה קאי
על אותו עצמות קטנים ששוכצין על הריאח מצחוץ
ולפי שיטתו לית שום חששא אבל הרי האחרונים ז"ל חלקו
עליו צפי' ועיין לצ"ש סי' ז' ס"צ ואפילו צהפסד מצוצה
החמירו צזה האחרונים דלא כפרי"ח מ"מ דיון עדיף מדידיה
דכרי רק העלם הוא שחי' נצבר ויולא מהלובן וצבא נלפצי"ד
שמודים שאר פוסקים דכוכ ככלל שצורכ ולא שמועכ ואדוצב
רגילות הוא יותר להצבר שם שהוא צצק, וחלש יותר מצאמנע
העלם.

איברא דאפי' נניח דכרי נמי הוי ככלל שמועכ מ"מ נראה
לפנינו דככא כשר הוא חדא דכרי איכא דעת
הגוצ"י קמא וי"ד סימן נ"ה דמקיל צנשמט לגמרי וחולק
על הרמ"א ז"ל שמחמיר צשמועכ וס"ל דנשמט ג"כ מותר
כמו נצבר ואפי' לדעת המהרי"ק צצורש ל"ה שהוא דעת
האוסרין צנשמט ושלא צכס"מ פסקו האחרונים כותיכ,
וצמנחת יעקב עוד החמיר ככלל פ"ו וחולק אש"ך וע"ז
וס"ל דאפי' צספק נשמט מחיים גם צהפסד מצוצה אסור
ע"ש וכדי נמי ספק הוא מ"מ נראה דכרי גם לדעתו שרי
שהרי כתב שם הו"ח הנ"ל כלל פ"ו דאם יש מקום לתלות
צו השצורה או השמועכ פשיטא דמכשירין וכתב צשפ"ד
סקט"ז דכיינו צדרסכ או רלללכ צכותל לאחר שחיטה ועיין
צאכ"ע וצאמנע שכן כתב גם המהרי"ק ז"ל צורש הנ"ל
ו"ל ואע"ג דתלין צצאז וצמשמשא ידא דעצחא שאני התם
דאיכא רגלים לדבר וכמו שפסקו ה"ג ומציואו הסמ"ג לפסק
הכלכה דכל ספק ערפכ וכו' ולא אמרין ככ"ג נשחט
הותרה כדאיחא התם ע"כ וכרי שכתב מפורש דהיכא
דאיכא רגלים לדבר גם הוא ז"ל מודה דתלין צו. וא"כ
כדי נמי כיון דצבר היחכ לאחר שחיטה ונפתח צקופץ
למלחו וצמלח ג"כ וכבר היחכ לאחר מליחכ צניקל יש לומר
ולתלות דלאחר שחיטה נעשה וכשר.

שוב ראיתי צמים רבים חיו"ד סי' א' וצ' שנשאל צתרגולת
שנמלא לאח"ש שצנשמט הגף ויש לתלות שנעשה
לאח"ש ע"י החלוקה שחלכ השו"צ בעוף לאח"ש צכנפיה
צאיינקליות של צרל צצכותל וככשיר השואל וכו' עליו עוררין
וכוא הש"י דיפכ כורכ צזה להחיר כי שייך לתלות יותר

קטור זה פשוט כמוזן אבל לעיקר דינא אין נ"מ בזה כלל דאפי' נתיח לכת"כ בזה שיטת החז"ל ז"ל מ"מ לעיקר דין דברי החז"ל ז"ל ל"ע וכנ"ל.

והנה רציני עוד להאריך קצת ולהתעלס באהבים אהבת התורה ובידידות יתירה אבל מ"ע שהזמן גרמא לקצר כי ימי החג באים ומשמשים וגם את זה רק לכ"ג פניתי לי מכל איזה זמן להשיב מפני הכבוד ואי"ה עוד חזון למועד. ומעתה את קסתי אצפונה ורק חיים ושלום וכט"ס מנאי אוהבו אהבת עולם ואם ח"ו נצטער כ"ג ע"י יסלח לי כי אין האשמה בי כמו שכתבתי ואין זה ח"ו מעות שלא יוכל לתקן ואדרבה הוא הוא התיקון המכבדו ומוקירו כערכו הרים והגשגב כנפש

משנה הקטן

סימן צ"ב

ישוב למ"ש בספרי ח"ב רשלג הוי בכלל מים

ב"ה י"א תמוז התש"ך בדוקלין ג"י יצ"א.

כבוד ידיד נפשי הרה"ח ח"ב מתלמידיו של אהרן גר"א אי"א יושב באהלה של תורה ת"ח מפארד וכו' מוה"ר ר' חיים שלמה בקר הי"ו.

אחרונה"ט הנני בתשובה מאהבה על דברי תורה שכתב לפי מיסדת הפנאי. ע"ד הערתו בזה מחלוקת הש"ך והד"ח במקורות בשטת הרמב"ם בעושה מקור משלג אי צ"ע דוקא נחפשו וכו' העיר דמפשות דברי הרמב"ם בזה מקורות משמע כהש"ך שכתב ואלו מעלין מקור וכו' ולא כתב וריסק וצ"ע כחז וריסק ע"ש. לא ידענא כוונתו בזה שהרי דא הוא מחלוקת הש"ך והד"ח ז"ל צ"ע שירסקו שכתב הרמב"ם ע"ש.

ב מה שהצחתי ראיח בספרי משנה הלכות ח"ב סי' א' אי במדור התשובות דעת הרמב"ם כמכשירין אפילו בלא ריסק ממה שכתב צ"צ מהב"א הכ"ג דשלג שנתמא והשיק מקלחו למי מקור הואיל ועבר מקלחו עבר כולו משמע דשלג הוה בכלל מים אפי' קודם שנחפשו ע"ש והעיר כ"ח לחלק בין השקה לדין מקור דאף דשלג הוי מים לענין השקה אינו מים לדין מקור וראי' מצעה"י להראש"ד דלרבנן יש ע"ז דין משקה ולכן פסול לגבי מקור אפילו לאחר שנהיה מים רק להשלים כשרה ע"כ. ושכן דעת רש"י ומיישב בזה קושיתי על הד"ח שכתב דלא מצויר צרש"י ורש"י לא כתב דהוי מים אלא לגבי השקה ע"כ.

לאחר הסליחה לא קרב זה אל זה ואדרבה מכאן ראיח לשיטתי צ"צ שהרי הראש"ד ז"ל לשיטתו דסי' לאין עושין מקור לכתחלה משלג רק להשלים ולכן הוכרח לחלק דאף דשלג הוי בכלל מים לענין העלאת המקור ומשלים למי סאח אבל לגבי מקור לכתחלה אין זה מים וכמ"ש שם להדיא ח"ל וא"ת לרבנן כיון דקא חשבו לכו משקה

דכל שאין עושין מהם מקור אין פוסלין משום שאזינן וכיון שאין אדים פוסלים אף מים שאזינן שנעשו אדים נעברו כדאיתא בש"ע ולפענ"ד דבריו הקדושים ל"ע מכמה מקומות וזכרנו מדברי הרמב"ם פ"י מהב"א וחש"י הריב"ש סי' רנ"ה שכתבו להדיא דאדים כיון שצא מכח חום האש תורת משקין הראשונים עליו ולא מקרי פנים חדשות אלא כגון זיעה שצא מחמת עלמו.

וע"ז כתב כח"ה ואני עומד על דעתי לחלק בין עומאח (דסו"ס) עומאח להיכן הלכה כלל שאני מציא פעמים בספרי) ובין שאזינן שכל פסולת הוא מפני ששלטה בזה יד האדם וכיון שנגלצו בטלה שליטה זו והם כפנים חדשות וכו' ודי לו בזה שידוע דעת החז"ל וגם מספר דבר אברהם להראש"ד מקובל ע"כ דברי כ"ג.

ואני שמעתי ולא אבין דסו"ס מה יעשה לדברי הרמב"ם והריב"ש ז"ל שהצחתי שנראה מפורש מדבריהם דאדים מה שנחפך ע"י חום האש לא מקרי פנים חדשות, וצ"ע אלו הציא החז"ל ז"ל דברי הרמב"ם והריב"ש הנ"ל והיה חולק עליהם אז ה"י דוקא כח"ה אבל מאחר שהם לא הביאו את דברי הרמב"ם והריב"ש שפיר ז"ל דאולי בשעת מעשה לא נחזו דעתם עליהם ואולי נחזו דעתם היו חזרו בזה מלומר דפליגי עליהו ולכן לפענ"ד על משמתי אעמודה עד שלא ידחה ראיתי מדברי הרמב"ם והריב"ש והמשניות הנ"ל. וצ"ע כי הראיח הדברים לכמה גאוני הזמן ולא מלאו מענה לדברי החז"ל ז"ל והם הגרי"א קאטלער הגר"פ פרנק, הגר"מ פיינשטיין הגר"י סרנא ר"י חזרון והגר"א פינקל ר"י מיר ירושלים ועוד כמה גדולים וכולם הסכימו לדברי בזה בס"ד.

עוד כתבתי שם דכת"ה הקל יותר מהחז"ל ז"ל וחמה עלי כת"ה היכן מלאתי שכת"ה מכשיר את הפסול ח"ו הנה החז"ל ז"ל כתב שם צ"ע הנ"ל ח"ל דאם בזה האדים במקור ריקן יש להקל כל שאין במקור רוב המקור מהן משמע דאם יש רוב המקור מהאדים וכ"ש כל המקור מאדים ודאי אין להקל והמקור פסול לטבול צו ע"ש ודו"ק אבל כת"ה צסימן מ"ו כתב מכ"ז נקטין דלשיטת הסוברין שפסק הש"ך כמותם וכו' אלו ה"י אפשרות צמחיות אפשר שהיינו יכולים לעשור מקור שלם משאזינן שנחפכו לקטור שיצא אח"כ למים נחלין כמו בשאזינן שהגידו ע"כ ועל זה כתב כת"ה שהחז"ל כתב ממש כדבריו והרי החז"ל ז"ל מסיים שאם עשה כן המקור פסול כשעכ"פ רוב המקור מאדים.

ובמה שכתבתי לדעת החז"ל דאדים אף לאחר שחזרו ונעשו מים הוי לדעתו כמו מי פירות שלא מעלין ולא פוסלין את המקור צ"ע פליעה הקולמוס איכא הכא ואין כוונתי בזה מי פירות ממש אלא דין מי פירות לו לענין מקור אבל זה דוקא כל זמן שהם קטור ולא כשנחפכו להיות מים וטעות הדפוס הוא בזה שהרי ע"כ לא יכולתי לכתוב שם היפך ממה שהצחתי צ"ע צ"ע ממש מהחז"ל ז"ל להיפך דשנעשו מים ה"י מותר לעשות מקור לכתחלה אם לא שלא שמענו מרבותינו אלא כוונתי היתה כ"ז שהם

לענין השלמה אחרי חן פוסלין וגרסא לי משום דכוו דבר שאין עושין מקור לכתחלה וכו' דממס גזרו שאזנים משום הקישא דמעין מה מעין זידי שמים אף מקור זימי שמים אבל בשאר משקים לא גזרו ע"ש.

אבל לדעת הרמב"ם ושאר פוסקים דעושים מקור משגל לכתחלה אזל ליה חלוק הראב"ד ז"ל ואם הוא מים לגבי השקה הכ"נ הוא מים לגבי מקור ואם אינו מים למקור הכ"נ אינו מים להשקה וכן מפורש יולא מדברי הרא"ה בצע"כ שם סק"ד דר"ה כחז על זה הרב למדנו מכאן כי השגל וכו' חז"ל הילכך אין לנו מאוחו מעשה שום ראייה לומר שאין השאזנה פוסלת בשגל וגרסא לנו שדינו כדין המים בין לפסול בין להכשיר ומכל הון ועושר מה נמרו אחרי יושר ע"כ ע"ש וברי שכתב מפורש דאין לחלק כחלוק הראב"ד ז"ל בין מים למים ובין השקה למקור. גם מפרש"י נדה דף י"ז שכתב דכי משיק לכו הוי לכו חבור מים שכלי עם מי המקור ובעלו לכו גצייכו כדחק שחולי חרומה שנטמאו ושחלן טהרו מלטמא חלמא מעברה לכו זריעה ומים זמים זו היא זריעתו וכו' הרי שחשבונו מים זמים ופשוט דכוונתו לכל דבר כגראח למעין שם וממילא עלתה לו ראייתו חזק דשיטת רש"י ורמב"ם דאפי' קודם שנחפשו נמי ראוי למקור וכדעת הכ"ו וכו"ה ועוד וכמ"ש בצע"כ. וממילא נשאר קושינו על רבנו הקדוש דר"ה שכתב דאין מבואר ברש"י ז"ל שיעתו ומדבריו בנדה ה"ל נראה מבואר דס"ל דהוי לי' דין מים ממס (ודברי רש"י סוכה ידועים) וחלוק שרש לחלק בין השקה למקור אינו עולה יפה כ"ש לדעת הר"ה דמפרש גם דעת הרמב"ם דאפילו בלא נחפשו השגל נמי כשר למקור כמובן.

(ג) **במה** שדקדקתי מלשון הר"ש ז"ל דשגל מעלה מקור וכשר לעצילה ודקדקתי מדכתב מעלה, וכשר, משמע דחרי מילי ניבחו דכיון דקאמר מעלה אח המקור ממילא ידענא דכשר הוא לעצילה דל"כ למע מעלה אחו ומדכפל לכחוד וכשר לעצילה משמע דהוא ענין בפני עצמו שכשר לעצילה כמו שהוא. והא דקשה ליה דל"כ לימא בלשון עושין מקור לכתחילה ולמה אמר בלשון מעלה אין זה קושיא שכרי הר"ש שם הביא לשון המשנה דמקואות פ"ז והם בלשון מעלה ולא יכול לשנות מלשון המשנה ולפרשה ואף כי לדינא הכי הוא להכי פוסקים דאפי' לכתחילה וכמעשה רב דאנשי מידבא וק"ל.

סימן צ"ג

זיעא חבא מן חמים דין משקין ראשונים לה

(ד) **מה** שכתבתי דעת הרמב"ם והריב"ש דזיעא בנזח מן המים ע"י חום האור הוי ליה דין משקים ראשונים, ורק זיעא בנזח מטעם לא הוי לא משקין ולא מים וכ"ה בעיר דה פשוט דהאידם עצמן לא נביח מיד מים

רק אח"כ מרוב האדים נביח מים ועדיף עפי מנגל, לאחר מחכ"ה לא ירד בכוונה הפוסקים דאדרבא לדידכו האדים מעולם לא יולא מכלל מים הראשונים וכו' לעולם חבור אחד עם מים הראשונים וחס ממס מים הראשונים ודין אחד להם לכל דבר אלא שהם דקים מאוד ומרודדין ע"י חום האור מחפשיין בדקותן וע"י הקור הם חוזרין ונחמקים ולא דמי כלל לנגל שאזל לה דין מים לגמרי כשנגלד ונעשה קרח שאינו לא חוכל ולא משקה ויולא מחורח משקים לגמרי ולכן אמרין שם פנים חדשות באו לכאן ולא כן ציעא שמעולם לא היו כאן פנים אחרות.

וב"ש דגרסא דכשהאידם באו על הקרח לא נביח מח מים רק מפשר הקרח לא נראה כן וכמילא הוא אחרת וכידוע לחכמי הטבע דכשקיעור בל למקור קר מיד נחפך ונעשה מים כי הם שני הפכים הקיעור הוא מרוב חמימות מחפשי המים כי טבע החם שהוא אש עולה למעלה והמים הקרים או הקרח הוא הפכו זה הוא ענין הגשמים אחר חמימות גדולה כשנפגש באויר עם אויר קר כידוע ורמז לדבר ואחא מיה וכנא לנורא חכ מפלאות כבורא ב"ה וב"ש ואין זה מכחיש ח"ו חז"ל שאומרים שהקצ"ה מוריד גשמים ודאי בדבר כן הוא אלא שהוא גזר אלו הגזרות בזמנים ידועים שרואה להוריד גשמים, ובזה אמרתי ג"כ לפרש דברי רז"ל שאמרו שהעצים יורדים בים ושואפים ממנו מים וכמשכילים רלו ח"ו להכחיש את דברי רז"ל שהוא דבר טבעי ירידת גשמים אבל באמת יסבר פי דוברי שקר שודאי כוונת רז"ל הוא שצטעק שהעולם לריך לגשמים יורדים העצים בים וחום הים ואויר החום בעולם שואף אחר קיעור ומים מחוך הים לנצחית עניים שהוא הקיעור שדברנו ואח"כ הקצ"ה ברוב רחמיו כשרואה להוריד גשמים משיב הרוח ונעשה קר בעולם העליון מקום העצים ועי"ז מוריד הגשם שהוא הקיעור העולה מן הים זה נפעג"ד הפלא לאמת דברי רז"ל. ודבריהם קיימים ושרורים.

ובזה נלפענ"ד לומר בס"ד שאמרה בתורה ולמקור המים קרא ימים ואמרו אף מעיין ובור מקור מים יביח טהור ודרשו בפסחים ע"ז דעיקר אטומאח משקים שצמחובר שאינו מקבל עומאח ועיין זכחים כ"ה ע"כ הויה ע"י טהרה צעי ופרש"י בפסחים דאשמעינן הואיל ומחזירים ניבחו לא מעמאי הא חלושין מקבלי עומאח ומשני מאי יביח טהור מעומאחו ופרש"י ה"ק אם יבא הטמא צמעיין ובור מקור מים יביח טהור הואיל ועצל הא שאובין לא מעברה ליה טכ"ל ע"ש ומבואר דלמסקנא דקיי"ל משקין מעמאין מח"ה עומאח עצמן לכ"ע ולר"ע אפילו מעמאין אחרים א"כ הוי קרא לא מיידי מעצילת אדם כלל אלא קאמר אם יפול שרץ אל מעיין ובור מקור מים יביח המים טהורין הואיל ומחזירין הם אינם מקבלים עומאח ורמב"ם פ' שמיני כחז אף מעיין ובור וגו' יאמר שאין המים שצמקו מקבלים עומאח בבורם לקרקע אם יפול בהם העומאח ואמר הנוגע בנצלחם יעמא כי המים החלושים אשר יגעו בהם נצלחם

בסברא זו חלל שזינא ודאי חינו הלכא ולא כחצתי חלל
לפולחא בעלמא.

סימן צ"ד

כל המקוה משלג אי פסול, וישוב פתירת הב"י

(ה) **בזה** דקשה ליה שהב"י הביא סי' ר"א דעת הראב"ד
בצב"ע דאם עשה כל המקוה משלג פסול משום
שאיז וז"ע דאם הפסול משום שאיז אין חלוק בין כל המקוה
בין להשלים ובראב"ד מבואר דאין פסול שאיז. יפה כיוון
בזה אף שלכאורה יש לחלק בין כג המקוה בין להשלים כמו
שכתב הראב"ד בענינו דלכן אין פוסלים משום שאיז משום
דאין עושין בו מקוה לכתחילה דאיהו מעלין את המקוה
אמרינן וכו' אבל משום שאיזין ליכא הילכך עיט הנרוק
והגך אחרינא כיון דלאו מים גמורים נינהו לעשות מהן מקוה
בחנכה ושינוי מראה ליה בזה אין פוסלין ע"ש ומשמע
לכאורה דלכן דוקא אין פוסלים בשאיזין משום דאין עושין
מהם מקוה לכתחילה אבל אם היו עושים מהם מקוה
לכתחילה הכ"נ היו פוסלין משום שאיזין אבל מ"מ קשה
שכרי הראב"ד ז"ל כתב שם מפורש דאין פוסלין אפילו
כולו שאיזין וז"ל וא"ת לאנשי מידבא משום ר' ישמעאל הרי
עושין מן השגב מקוה לכתחילה ואפ"ה כי נוחנו בידים
כשרה הכס לכשיחפשו קאמר וכשנחפשו מילתא אחרינא הוא
וממילא קא הוה מקוה ע"כ הרי דאפי' לאנשי מידבא
דעושין מקוה משלג לכתחילה חינו אורס משום שאיזין
והב"י בענינו הביאו שם וז"ע שלא הרגיש שא"כ דבריו
סותרים שם מיני וצ"י.

ור"כ נלפענ"ד דדברי הב"י נכונים והוא דנראה דכל עיקר
טעם הראב"ד שמחיר בשאיזים בשלג הוא משום
דאין עושין מהם מקוה לכתחילה וגם לאנשי מידבא דעושין
מקוה לכתחילה בידים אפ"ה החיר משום שאיזים הוא רק
משום דלשיטתיה חזיל דס"ל דבני דוקא נחפשו וכיון
דלכשיחפשו מילתא אחרינא נינהו ולכן לא פסל בו מקוה
וגמאל דבאמת אי הוה כשרין למקוה כמו שכן צלי הפשר
הוא אורס לכו משום שאיזין וא"כ לדין ולשיטת הב"י
דס"ל דעושין מקוה משלג לכתחילה ועובלין בו כמו שהוא
צלי הפשר חזל ליה טעם הראב"ד שנתן לאנשי מידבא
דלאחר הפשר מילתא אחרינא נינהו כיון דמקוה כשר הוא
אפילו משלג ענינו ועובלין בו וממילא אם עשה מהם מקוה
ומדדו בכלי פסול משום שאיז דעת הראב"ד דלשיטתו
ליכא חירולו וגשאר הקושיא דהוה שאיז ושפיר מיושב לשון
הב"י ז"ל שכתב שפסול משום שאיז ודוקא כשעושה ממנו
מקוה שלמה דלהשלמה ס"ל להראב"ד דליכא משום שאיז
וכנ"ל כנלפענ"ד.

יעמאוו כי במקוה לא יגעו המים בנבנתם אבל נבלתם יפול
לחוכו וכו' ועל הכלל כי זה צא ללמד על המים שהם
מקבלים עוממאם בחלוש וגא במחוצר עכ"ל וכן פרש"י ז"ל
אך מעיין וצור מקוה מים המחוצרים לקרקע אין מקבלין
עוממאם ועוד יש לך ללמוד יהיה טהור הטובל בהן מטומאתו
עכ"ל.

וראיתי בח"ס ז"ל שהקשה ביו"ד סי' רי"ג לפי"ז מנ"ל
דקרא מיירי כלל מטבילה דלמא ורחץ בשרו במים
דכתיב גבי טמאים במים כל שהן אפי' חלושים קאמר וחי'
בשם קדמון אחד דמסבירא אמרינן דאין אמר רחמנא ירחץ
בשרו במים הלא המים מחטמאים מהטובל בהם וחוזרים
ומטמאים הטובל ואפילו למ"ד דלעמא אחרים לאו דאורייתא
מ"מ הוי חוקה עפי מפרה אדומה זו שיעבר הטובל ויעמא
המים אפי"כ קרא סמך אסבירא חיזונה שירחץ במים שאינם
מחטמאים והם מבוארים בקרא דאך מעיין וצור מקוה מים
יהיה טהור גמאל כל החנאים שר"ך שיהיה טהור ואינו
מקבל עוממאם דהיינו מה מעיין בידים שמים אף מקוה בידים
שמים ודוקא מעין אף צוחלין ומקוה באשצורן דוקא וכל
כיוצא בזה שאינו מקבל עוממאם ויש לו דין מחוצר אוחן
מים כשרים ליורחץ בשרו במים אבל כל שחפר אחד מאלו
החנאים ומקבל עוממאם אין העמא עולה לעברה ע"ש.

והנה כבר הבאתי קושית העולם (בספרי שו"ת ח"צ ס' ד')
לפי מה שאמרו בחטניה שהעצים יורדין צים ומעלים
מים ומשם יורד הגשם א"כ הוי כגל שנחלש ולעולם יעברו
צוחלין כגל שנחלש ע"ש ישור לזה אבל איפכא יש להקשות
אמאי מהני מי גשמים למקוה בכלל נימא דמעיין וצור
דנריך להיות צור דומיא דמעיין וכיון דמי גשמים נחלשו
מהים לא יעברו כלל כיון דבעינן המים עכ"פ שיהיו מחוצרין
שלא יקבלו עוממאם דמים המקבלים עוממאם אינם ראויים
למקוה והני כיון דנחלשו ראויים לקבל עוממאם הם ויש
להרחיב הקושיא ודו"ק בזה ולפי הג"ל יש לומר כיון דבאמת
מי גשמים הם הקיעור מהים והני לעולם מחוצרים הם
במים התחתונים ע"י הקיעור שנקרא חצור גמור מחמה
החמימות ולכן שפיר לא הוי שאיזין שנחלשו ואינן מקבלים
עוממאם רק לאחר שנחלשו ונחנס בכלי והבן כי זה דבר פלא.

וידיד נפשו הרה"ג מוהר"דק בע"מ בית אחרים אמר לי
שקצא יש להביא סמוכים לסברתי מהא דאמרינן
ביו"ד בבלי תערובות דאף היכי שלא אמרינן נזוק חצור
אפ"ה"כ זיעת החום בקדרה הוי חצור ע"ש ונכון הוא חלל
שם קצא לחלק בין הזיעה דהחם להכא דהחם דוקא כשהוא
חס כמובן. והנה הארכתי בזה קצא אף דאינו להלכה אבל
משום יגדיל תורה ויאדיר והוא סברא חדשה בכל דיני
מקואות כמובן. ולפי פ"י זה שפיר מובן סברת הראב"ד
ודעימיה דס"ל דאין עושין מקוה משלג לכתחילה וכו' כיון
דהשלג נקשר ולא הוי עוד חצור להמים שחתיו ולכן אין
עושין ממנו מקוה לכתחילה ויש בזה ליישב כמה קושיות

סימן צ"ה

פרש"י ב"ק לתוך המשרה, הנאתו וביעורו שוח, שוכרין בפירות שביעית. כבוסין קדושת שביעית חלה עליהן, ישוב להרמב"ם

(ו) ומה דקשה ליה לכ"ת בפרש"י ב"ק דף ק"צ דר"ה לחוך במשרה ופי' אין שורין פשתן ביין של שביעית וכן אין מכבסין בגדים דכוי סחורה ע"כ וקשה שהרי הוא עלמו אסור משום שאין הנאתו וביעורו שוח כמו שאמרו בגמ' שם. ולפע"ד לומר דרש"י מפרש כפי' הגאון ז"ל בש"מ ב"ק הג"ל וז"ל רב כהנא אמר סחם עלים להסקא תנאי הוא דחניא אין מוסרין וכו' שאין שוכרין בפירות שביעית לשרות פשתנו ואם יש לו יין של שביעית אסור לשרות בו פשתנו ולא לכבוס שאין שוכרין כובס בפירות שביעית ואסור לכבס בגדיו ביין של שביעית ע"כ ע"ש וי"ל דרש"י מפרש כן דתרחי משמע ולשון אין מוסרין ע"כ ז"ל דדייק דהי"ל אין שורין וכבוסין בפירות שביעית ומדכתב אין מוסרין משמע ששכר והוא לשון בסחורה שכתב רש"י.

ומכאן יהיה ראייה נכונה לפי' הערוך לגר סוכה דף מ' ע"א שכתב שם ליישב קושיא מהרש"א שהקשה על פי' החוס' ורש"י ב"ק ע"ש בחוס' ד"ה ועלים שכתבו ורש"י צפ' הגזול וכו' ומהרש"א הקשה עליהם ובערוך לגר כתב דאי נימא דרש"י מפרש כדעת הגאון הוה אחי שפיר פירש"י ע"ש ולפי זה היה מוכרח דע"כ רש"י מפרש כן כפי' הגאון ומיישב דברי הערוך לגר וקושיא מהרש"א ז"ל ע"ש ודו"ק היעויב כי קלרתי לחוסר הפלא.

ומה דפשיטא ליה לכ"ת דמשום סחורה אסור אפילו בהנאתו וביעורו שוח לפענ"ד אדרבה משמע מדברי הגמ' דאפילו לרבנן לא אסור משרה וכביסה חלה משום דבעינן דומיא דלאכלה שהנאתו וביעורו שוח חל אי כוח הנאתו וביעורו שוח לא חסר וכבר כתבו החוס' בכורות דף י"ב ע"ב ד"ה ודאי לא תצני לך וז"ל משמע דאסור לקנות בהמה עמאכא כגון פטר חמור בפירות שביעית וחימה דאפילו רבנן לא אסרי בהגזול קמא וכו' ובהמה למלאכה הוי הנאתו וביעורו שוח ע"כ ע"ש ופשוט.

(ז) **ומה** דקשה ליה מ"ש הרמב"ם פ"ה מהל' שמיטה כ"י יו"ד מיני כבוסין קדושת שביעית חלה עליהן משמע דכוי הנאתו וביעורו שוח וקשה מש"כ שם אין מכבסין בפירות שביעית דכרי כל האיסור מצויר בגמ' הג"ל משום דאין הנאתו וביעורו שוח וכאן צאופן דהנאתו וביעורו שוח למח יאסר וכמו ה"ל ע"ש שם דלוצעין בכן וז"ע ע"כ.

הנה הוי תלחא צבי לא דמי אהדרי כלל ותחמי על כ"ת שכתב דמיני כבוסין הנאתו וביעורו שוח אדרבה חלה אמרו בגמ' צפי' דאין שורין ואין כובסין משום דאין הנאתו וביעורו שזין ובהא נחלקו ר"י ותחמיס ואי קשיא לביפך ה"ל"ל להקשות אמאי מיני כבוסין קדושת שביעית חלה עליהן וכבוסין בכן וכלא אין ביעורו והנאתו שוח חל

וכבר הקשה בן צכ"מ שם דר"ה מי כבוסים וז"ל וביעורו שוח ע"ד דשביעית מיני כבוסות וכו' פירוש קדושת שביעית חלה על הכביסה ולפיכך מכבסין בהם ואע"ג דצפי' לולב הגזול הקשו לרבנן וכו' ופירשו שם שמשמע ששורה בשפתן או הבגדים ביין ששח אחת נחלקלל והנאתו חונה עד לבישה ז"ל שלא אמרו בן חלל בפירות דשייך לאכלה חלל מיני כבוסות דלא שייך בכן לאכנה שפיר מתרבו מלכס אע"פ שהנאתו וביעורו חינו שוח ע"כ ע"ש וזה פשוט.

יבעתה פשוט דמיני כבוסין כיון דלא שייך בכן לאכלה לא בעינן הנאתו וביעורו שוח דמרבין להו מלכס לכל לרכיכס וכן ה"א דהכלה ט' שכתב הרמב"ם מיירי בדברים שדרכן ללבוש בכן וכיון שדרכן ללבוש בכן אע"פ שכן מאכלי אדם מרבין להו מלכס לכל לרכיכס כיון שדרכן בכך ועיין ירושלמי רפ"ח דשביעית ורדב"ז וכו"מ שם חלל ה"א דכתב דאין מכבסין בפירות שביעית מיירי בפירות שדרכן נאכלה ואין דרכן ללבוש וגלל לכבס בהם חלל מיוחדים למאכל אדם ולכן כתב שאין מכבסין בהם כיון דמיוחד למאכל אדם וכן כתב הרדב"ז שם בשם תו"כ וז"ל ולא לעשות ממנו מלוגמא ולא אספלות ולא לעשות ממנו אפוקטיוזין ובתוספתא ולא למשרה ולא לכביסה וכן כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מיוחד למאכל אדם וכו' ע"ש וזה פשוט.

ומעתה אסיים בברכה מרובה ברכת התורה ללומדיה י"ר שיזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות עד כי יבא שילה ולו יקחת עמים מגאי ידיר נפשו המצפה לרחמי שמים מרובים ולהרמת קרן התורה.

בכבוד והוקרה מנפש

מנשה הקטן

סימן צ"ו

ב"ג אפור באבמה"ח ובשר מה"ח תמיה להרמב"ם. ב"ג מהו להתרמאות באיפור. ב"ג וקרא דוחי בהם

בח"ס יו"ד סי' ע' הביא קושי' קשה כנצל שהקשה בהש"א ז"ל לרבו הגאון מוה"ר נתן אדלער ז"ל דלמכ כתב הרמב"ם ז"ל ב"ג דאסור משום אמה"ח ובשר מן החי, דמאי ני"מ איכא לבי"ג בין אבמה"ח לבמה"ח, בשלמא בישראל איכא ני"מ משום בשר גידין ועלמות חלל ב"ג דלא נאמרו לו שיעורין כמ"ש הרמב"ם עלמו א"כ על כל כ"ש בשר מה"ח נכרג וא"כ מה בין אכר לבשר ולמה הולך הרמב"ם לומר שצ"ג מלוח על אכר ועל בשר.

וכתב עליו הח"ס ז"ל וכשאלני לעלמי אמרתי עכ"פ אם אוכל קלח בשר שנחתך מאכר שלם מן הבכמה אית צי' ב' איסורים משום אכר ומשום בשר מה שא"כ בשאכל קלח בשר שנחתך ולא נחתך אכר שלם ליכא צי' חלל חד איסור ובהש"א ני"מ כמ"ש חוס' סי' בן סורר ועורר דגם

נראה דמותר לרפאות עמו כיון דכחז שאם אנסו אנס לעצור על אחת ממאותיו מותר ואונס ודאי כל אונס במשמע דמה לי אונס מיחה וחולי או אונס דבר אחר וי"ע וגוף הספר חיבת גומא חין לי לעיין זו. ואפשר דלכן הביא הח"ס מדברי החוס' ראוי דהתם מפורש מקרא, ובדמב"ס לא כחז מקרא דוחי בהם ואפשר לחלק וכנ"ל ודו"ק כי קצתו.

ובאמת יותר הי' לי להח"ס להביא מדברי הרמב"ם גופי' דס"ל דגם צ"ג אמרין שיעצור ואל יכרג ממח שהביא מחוס' דהכי להרמב"ם קאי ודו"ק. אמנם מה שכתב הח"ס ז"ל דאם הי' חולה מסוכן והי' יכול לרפאות אה עמו צממ"ח ורפא עמו צממ"ח חייב מיחה, לענ"ד לכאורה י"ע ואפשר דזה תלוי במחלוקת הפוסקים היכי דמאכלין אותו הקל הקל ועיין ברא"ש יומא וכתשו' כלל כיו' וש"ע אור"ח סי' שכ"ז סי' י"ד וצ"ע ומחש"ש שם וסי' תרי"ח, ואפשר דלדעת הרמב"ם אחי שפיר דס"ל עומא דחוי' צ"צור ופליג ברא"ש ז"ל, ודו"ק בכ"ז, ועדיין י"ע בכ"ז ואי מדמינן עכו"ם לישראל ודו"ק.

וראיתי בחתן סופר סי' כ"ו שהביא בשם הגאון ר' זוסמאן סופר דלדעת רש"י שכתב ס"פ ג"ה דה"ע דחלקו במחצן פטור דחידוש הוא א"כ אוכל דבר אחר עמו משום דחידוש הוא וא"כ אי משום שר מה"ח הי' פטור ע"י שאוכל עמו גידין ועלמות, וכחז עליו ז"ל אע"פ שהוא שכלי מ"מ אינו אחת משום דמה שאמרו חידוש הוא רק בישראל אבל בנכרי דחייב בכ"ש הא ליכא חייב ומאי איכפת לי' אי אוכל גידין ועלמות כיון דעכ"פ כ"ש שר אכל ונכרי שיעורו בכ"ש, וחת"ס ז"ל חירן צ"י אופנים: א) לפי דעת המהרש"א שצוהו כ"ג ע"צ דאע"ג דכ"ש אסור חין שלא כד"א אסור דלא כמהרש"ל א"כ צממ"ח מותר בנכרי ג"כ שלכד"א אבל צממ"ח ידיר הפמ"צ צמ"ז סי' ס"ב דגם בישראל שלא כד"א אסור מכ"ש צממ"ח ושפיר נ"מ.

ב) **רפי** דעת הח"ל בטעם ח"ש דהוא מטעם אהשבי' ורק לענין עונשין חין אדם מחייב עמו ע"י מה שמחשז כמו שאמרו חין אדם משלם קנס ע"פ עמו ולפי זה נהי דבישראל לא רחא כחורר להרבות צעונשין ואין זו כח לחייב עמו אבל צ"ג אמרין אהשבי' אפי' לעונשין כמו לר"ש לידן זה נ"ל טעם הרמב"ם, וכיון שכן נ"ל צרור דגם עכו"ם אינו מחויב אלא במחשיב דבר שאוכל אבל בנכרי לו חזירו כ"ש צפיו דל"ל אהשבי' לא, וכ"ז בפתח מכשיעור דאינו חשוד מלד עמו אלא מלד שהוא אהשבי' אבל בדבר שהוא חשוד מלד עמו כגון אהמ"ח אסור בין גדול בין קטן אפי' בישראל כ"ש בנכרי ולפי זה נ"מ רבתי צמה שמחויב נכרי צממ"ח אפי' לא לקח בעמו לאכול אלא נתנו לו בחור פיו וכדומה באופן דלא אהשבי' כמו בחערות לפי מה שפי' בדעת ר' יקיר דס"ל לר"ש מודה בחערות מ"מ חייב צממ"ח

צ"ג אמרין וחי בהם ולא שימות בהם ונמלא כשהוא מסוכן ורפואתו צ"ג ויש לפניו צממ"ח ואצממ"ח ושציק צממ"ח ורפא צממ"ח נהרג עליו דאסור צממ"ח החיר לו לרפואתו ולא אהמ"ח כנלע"ד לפי חומר הקושי' אך לא הועלתי ליישב הנ"ל לומר ג"כ דענף אינו נהרג על אבר אבל נהרג על צ"ג ונ"מ במסוכן ויש לפניו צממ"ח דענף ואהמ"ח דענף שיכול לאכול מה שיראה דזה לא מקרי חיקון לפק"י כמוכן ע"כ והנה הרואה יראה שצרים אלו דחוקים וכו' שכתב בגאון בעמו דרק לחומר הקושי' כתב כן.

גם צעיקר הדבר לענ"ד י"ע דמה שכתב מחוס' דצ"ג נמי אמרין וחי בהם הכי מפורש גם ברמב"ם צפ"י מה' מלכים כ"ב וז"ל בן נח שאנסו אנס לעצור אחת ממאותיו מותר לו לעצור אפי' נאנס לעצור ע"ז עובר לפי שאין מלוין על ק"ה ולעולם אין עונשין מהם לא קטן ולא חרש ולא שומע לפי שאין בני מלוא ע"כ, ועיין במפרשים מה שהקשו כיון דס"ל דלא נתנו שיעורין לצ"ג למח כחז דאין עונשין מהן קטן ובמקום אחר הארכתי דזה עוד קשה לי צדדרי הרמב"ם מה שכתב שאם אנסו אותו מותר לעצור ומשמע דרק מותר ואינו מחויב לעצור אם אינו רואה וזה היפך שיטתו ז"ל שכתב צפ"ה מה"ס"ח ה"א כי"ד כשיעמוד עכו"ם ויאנס ישראל לעצור על אחת מכל מלוא האמורות צחורה או יכרגנו יעצור ואל יכרג שנאמר צממ"ח אשר יעשה אותם האדם וחי בהם וחי בהם ולא שימות בהם ואם מה ולא עבר הרי זה מחחיב צנפשו ע"כ וא"כ הכ"י צממ"ח הי' לו לומר דמחויב לעצור ואל יכרג והלשון מותר לעצור משמע דאי צפי מוסר נפשו וי"ע וי"ל דלכאורה שנינו לשון ראיו דצממ"ח כתב הטעם דיעצור משום וחי בהם וצממ"ח כתב הטעם דמותר לעצור משום שאין מלוין על ק"ה ולא מטעם וחי בהם וא"כ יש לומר דבישראל דרשינן מקרא וחי בהם וא"כ משום דעבר אחי בהם מחחיב צנפשו מה שא"כ צ"ג סבירא בעלמא הוא ומשום דאינו מלוין אפי' ולכן כתב דמותר ואם רואה יכרג ועל יעצור כנלע"ד ובהא מיושב נמי מה שלא הביא ג"כ הכחז וחי בהם דלישראל נאמרה ולא לצ"ג ועיין במפרשים מה שהאריכו בזה.

ואמנם מלהזכיר מה ששאלתי דבר חומר לענ"ד בחידושי רעק"א יו"ד סי' ס"ב ס"ק ג' בש"ך שכתב עיין בספר חיבת גומא להגאון פורת יוסף ז"ל פ' שמת אה א' צ"ג מסוכן אם שרי לישראל להושיע לו אהמ"ח לרפאותו ד"ל דחי בהם ולא שימות בהם לישראל נאמר אבל צ"ג לא החיר במקום פיקוח נפש ואיכא משום לפני עור עכ"ל ולפ"ז לכאורה אלא ליה חירון הח"ס ז"ל דצ"ג אסור לרפאות צממ"ח אבל אני חמה ומחמה אהני גאלנו עולם דמספקא לי' צהא שרי החוס' צפי' כתבו שגם צ"ג שייך וחי בהם וגם להרמב"ם לכאורה

דעת הרא"ם בהגותו על הסמ"ג דסחם אכילה דכחיד
בחורה כ"ש משמע ואחי הלכחא ואפיקחא אכזית אכל
לאיסורא כדקאי קאי והא דקאמר בגמ' מ"ע דר"י משום
דחזי לאלטרופי ה"פ מ"ע לא מוקמי לה להלכחא לאיסורא
כי היכי דמוקמי לה על עונשין משום דחזי לאלטרופי
לעבור עליו בלאו או כרח וכו' ועיין רש"י מכות דף
ט"ז ע"א אמר דחני' הסם רש"א כ"ש למכות ולא אמרו
כזית אלא לקרבן ופרש"י ז"ל והל"מ היא ע"ש וכן בשבועות
כ"א ע"ב ד"ה בכל החורה כחז וז"ל בכל שאר איסורין
נמי כר"ש ס"ל דאמר סחם אכילה שבחורה כ"ש וכו'
ולא אמרו בזכית הל"מ וכו', וברש"י עוד שם דד"ה
מפרש נמי כדרי' דמי מפרש דשבועה כדרי' בשאר איסורין
דמי דרי' טעמא מאי משום דחשיבא מפרש נמי איכו
אחשבה דאסרה עליו ע"כ, הרי נמי דמועיל אפי' למלקות
טעמא דאחשבי' אפי' כ"ש, ומה דקשה לכאורה דדרי'
רש"י אי"ה אבאר בעזכ"י.

אמנם אחרים ס"ל דסחם אכילה הכתובה בחורה בזכית
ועיין יומא פ' ע"א כל השיעורין כולן בזכית
חוץ מעומתא אוכלין ודף פ"א ע"א נכתוב רחמנא לא
יאכל אכילה בזכית משמע והחורה לא חייבה עליו והכי
איחא בחוס' שם ע"ד ע"א ר"ל אמר מותר מן החורה
אכילה אמר רחמנא והא ליכא וכן הוא צ"ג, שאכלו
אכילה בזכית, ונראה דבהא חלי' דאי אמרינן אכילה
כ"ש משמע ואחי הלכחא וכו' א"כ הלכחא לישראל נאמרה
ולא לעכו"ם וממילא לדודכו לא אפיקחא לזכית ממילא
גשאר אדין חורה, אמנם אי אמרינן דאכילה בזכית משמע
מני' לומר דלעכו"ם לא נחתו שיעורין ודו"ק, שוב ראיתי
בפמ"ג סי' ס"ד שכתב להדיא דבהא חלי' ע"ש במ"ז
והנאני שדרכתי בדרך אמת, גם מה שכתב הגאון לחדש
דגם עכו"ם אינו חייב אלא במחשבי דבר שאוכל אכל
בחתך לו חצירו כ"ש צפוי דל"ל אחשבי' לא אפי' לפי פירושו
לא ידענא כונחו ז"ל דממאי קמייירי אי לאחר שחתך לו
חצירו לפיו אכלו ברגלו ממאי לא יבא חייב כיון דבשעת
אכילה ה' ברגלו ומה לי נתן הוא לפיו או אחר, החיוב
בא על אכילה ובשעת אכילה ברגלו אכל, ואי מיירי
דחתך לו ברגלו ואנקו חצירו לאכול ממילא פטור אפי'
אי אחשבי' ואפי' אכל יותר מכזית שהרי הרמב"ם צפ"י
מה"מ כתב דאונס גם בעכו"ם פטור ולכן לא זכיתי
להבין כונחו גם בזה.

וגם מה שכתב הר"ב ז"ל דנ"מ לענין חערובות ז"ע
שלא הביא דברי הפמ"ג דמסקא לי' אי בעכו"ם
שייך דין חערובות כלל כיון דבעכו"ם ל"א אחרי רבים להטות
דלישראל נאמרה ולא לעכו"ם והח"ס כתב כן להלכה וכן
הרב בעצמו פלפל בזה בספרו חתן סופר ובפרט לפי מה
שביארו דהרמב"ם ס"ל כן ורא"י ממילא בני קטורה
ודו"ק, ואני כבר בארתי בזה במה"י בחשונתי להגאון

מלבד דבמה"מ אינו חייב בפחות מכזית דהוא סחם אכילה
אלא עד שיחשבו ויבי' ניכר ע"י אכילתו שמחשבו כמו
שכתב ורע"ג דהוא דבר חדש נלע"ד דהוא נכון מאוד ע"ש.

והנה אחריו ראשון נראה דלא סמך דה' קשה לי דלכרי
אפי' שלכד"א בודאי במה"מ אסור דכ"ש הוא
מישראל, לכאורה ה' נראה סביר להיפך דבשלמא בישראל
דנ"מ בין במה"מ לאמה"מ בשיעורין לכן יש לחלק ג"כ
בין כד"א או לא משא"כ בעכו"ם דלנ"מ לכאורה למה
נחלק, ועוד דסבירה הפמ"ג לא נפשטה הכס והדרכה
נראה יותר דדעתו נוטה דאין לחלק ע"ש ולכן נראה
דבאר לו בדרך הב', ועתה נחזי אכן מה שכתב שם
טעם חדש בשם החכ"ל וכתב דבהא חלי' נמי דין זה
דאין לריך שיעור לנ"מ משום דאחשבי', לענ"ד לולי דבריו
הקדושים אין הטעם משום דאחשבי' כמו שכתב ז"ל
דמאי שייך לומר אחשבי' בדבר שאין לו שיעור כלל ובשלמא
בישראל דמחייב אכזית ואי' לי' שיעור מ"מ, לכן אחי'
שיעור עכ"פ כשמחשבו אסור מה"מ משא"כ בדבר שאין
לו שיעור כלל אין לומר אחשבי', ובר מן דין לא קרב
זה אל זה לענ"ד דכמו דזאיכא שיעורא בישראל כזית
וכדומה לא לריך לאחשבה ואין נ"מ אי חשיב לו או
לא לעולם כיון שאכל שיעור חייב, וא"כ ה"ג צ"ג כיון
דלא נחנה שיעורין לנ"מ א"כ שיעורו בכ"ש לנ"מ הוי
כשיעור בזכית לישראל וכל כ"ש הוי שיעור שלם צ"ג
ובשיעור שלם לכ"ע לא צענין אחשבי' וצ"ג ליכא ח"ש
לעולם, א"כ האי דינא א"א צ"ג דאחשבי' אמרי' רק
בח"ש זה לענ"ד ברור, ועוד קשה אפי' ניהי לו להגאון
ז"ל דאפי' צ"ג נמי איחא האי טעמא מ"מ מה יענה
הגאון ז"ל צ"ג עולם דנמי ס"ל הרמב"ם ז"ל דלא
נחתו להם שיעורין ועונשין אותן אפי' פחות מ"ג רק
כיון שהם צעלי דעת מה טעם הוא והכא לא שייך
טעמי' משום דאחשבי' לחי' שיעור.

עוד נלע"ד למירמי חיובתא אחת"ס ז"ל מהא דאמרין
בשבת ע"ה ע"ב במהני' כל הכשר להניע ומלניעין
כמורה והוליוו בשבת חייב חטאת עליו וכל שאינו כשר
להניע ואין מלניעין כמורה והוליוו בשבת אינו חייב
אלא המלניעו, ופרש"י אס נעשה חביב לאדם אחד והלניעו
חייב על הולאתו אס חזר והוליוו אכל אדם אחר אינו
חייב עליו דלגבי' לאו מלאכה היא, הרי משמע להדיא
דא"כ לחייב עולמו נמי מהני אחשבי' דבלא אחשבי' הוי
חלי' שיעור ולא מחייב רק מטעם אחשבי', זה דלא כמו
שכתב צפ"י החכ"ל דלענין עונשין אין אדם מחייב עולמו
ע"י מה שמחשב ורע"ג ובהדי' אמר רבא דף ע"ז שם
מגו לענין שבת מודי דחשוב צענין והכ"נ הא חשוב,
ובחכ"ל גופי' לא פירש הכי ע"ש חשו' פ"ו ודו"ק.
אשר לכן נלע"ד דהטעם דלא נחתו שיעורין לנ"מ פשוט
דח' חלי' בזה פלוגתא שהביא המ"ל בזה חומ"ל

הי"מ בעכו"ם ועיין במנ"ח מל"ח קי"ח שמיישג דעת
מכריז"ל ומכרש"ל, ועיין עוד מנ"ח מל"ח קס"ב.
ודע דראיתי במנ"ח מל"ח רי"ח שכתב אמר שאמר
דב"י שגא על אביו אינו חייב אלא משום זכר
והקשה כיון דבש"ס מצאנו דעכו"ם כגא על אביו חייב
שמים וכו' ולשיטת הרמב"ם בשוגג גמור פטור אף ב"י
נ"מ דאם שגב בזכר והאיד באביו חייב על אביו וכו',
אך אכתי קשה היכא שזייד בזכר ושגב באביו קי"ל
דחייב ולע"ג, וכתב ומ"מ לע"ק דמשום ליגא מעלי
יאמר דבר שאינו עי"י פסחים פ"א ע"כ נ"ל לומר דהאמת
דחייב משום אביו ג"כ כמו ישראל אף דאין נ"מ לדינא
ולע"ג ע"כ ע"ש, ולפי שיטתו ז"ל דליכא ב"י תרי
איסורי אף דאין נ"מ לדינא ה"י אפשר לומר כ"י כן
בבבב"ה ואבבב"ה דחייב גם משום אבבב"ה אף דאין
נ"מ לדינא וכו' לכאורה מכאן ראי' לדבריו, אמנם זה
דוחק וגם דברי הבבב"ה לענין לע"ג.

סימן צ"ז

המשך, לפ"ע להרשיט לעכו"ם אבבב"ה. ישראל אי
עובר לפ"ע בשעור של עכו"ם. ישוב לדברי
הרמב"ם שכתב אבבב"ה ובשר מח"ה

והנ"ע"ך לומר בישוב דברי הרמב"ם ז"ל ב' פנים א.
לפי מה שפי' הפלתי סי' ס"ב לתרן קושיה בב"ה
ובע"ז אמר שכתב בעור דאבב"ה אין מוכג בעמאלין,
ובקשו דמאי נ"מ לדינא דכי דינא דמלקות אחי לאשמעין
ועיין בע"ז וש"ך שם ובאחרונים מה שחירלו, ובפלתי
כתב דנ"מ לישראל מומר ושכיה גבי איברי בבבב"ה עמאל
אבל לא שכיה גבי אבב"ה וידוע דאין איסור לפני עור רק
הכי דזולת זה לא שכיה גבי האיסור וכדאמרין דקאי בתרי
עברי דנכרל וא"כ אם לא אסור כך רק משום עומאל
מוחר ליתן למומר ומשום לפ"ע לא עבר דכא איברי עמאל
שכחים גבי אבל אם הם גם אסורין משום אבב"ה
זכ לא שכיה גבי המומר ואסור ליתן לו משום לפני עור
ע"כ ע"ש, ולפי זה ה"י אפשר לומר גבי עכו"ם נמי
האי נ"מ כגון בעכו"ם דשכיה גבי בשר ולא שכיה גבי
אבב"ה א"כ בשר מב"ה מותר ליתן לו ואין צו משום
לפ"ע אמנם אבב"ה אסור ליתן לו משום לפ"ע דבעכו"ם
איתא לפ"ע כמו שאמרנו בפסחים וזי"ר ודו"ק. או יאמר
לפי מה דקיי"ל אין בגידין בנותן טעם ועץ בעלמא הוא
וכחורה אסרתו וא"כ סתם גידין ועלמות שאינם מן
אבב"ה ה"י מותר ליתן לז"י אף דכ"י בשר מב"ה
דגידין ועלמות לאו אוכל הם וז"י פטור עליהם אמנם
באבב"ה בגידין ועלמות מאכרפין לכ"ה ועיין ברמב"ם
פ"ב מבב"ה ובעור סי' ס"ב ובש"ך שם סק"ג, וא"כ

מכרי"י שטיף זלכ"ה (בש"מ ח"ב ס' ל"ט) וכו' אפשר
ליישג קחא לפי דעת הפמ"ג בפתיחה לכלי תערובות חקירה
ג' ע"ש, וכולי האי ה"י לו לבדגיש ול"ע.
גם מה שכתב שם בגמון ז"ל לע"ג דאכלה שלכד"ה או
שנסרחה ג"כ אסור ומשמע דס"ל דתרווייכו נסרה
ושלכד"ה כדדיד יונכו, עיין בש"ה ש' לחלק דשליין ראוין
לאכילה קיל עפי משלכד"ה בש"ה ע"כ ובעיקר הדבר נראה
דרובן ככולן של הפוסקים ס"ל דשלכד"ה אסור מדרבנן,
ואפי' להפוסקים דס"ל דמדאורייתא מותר מ"מ מדרבנן
אסור לצד הכאזי' ודעמי' דס"ל דשלכד"ה מותר אפי'
מדרבנן ובש"ך צו"ד הביאו סי' קנ"ה ס"ק י"ד ועיין במ"ל
פ"ב מים"ת ועיין שו"ת הפוסקים מה שכתב בש"ך ז"ל.
ה"ן אמר דכ"ה בפרק ה' מה' מאכלות אסורות דין ע"ז
כתב דשלכד"ה ה"י כמו ח"ש דאסור מב"ה לרי'
ע"ש וכן כתב בס' קרבן אליהו מדברי הרשב"ה קידושין
נ"ו, אמנם הכ"ס אור"ה סי' קי"ח כתב דשיטת הרשב"ה
וכר'ן וכו"עב"ה ה"י רק מדרבנן וכן כתב בש"ה סי'
ע"ד וכן ראיתי בש"ה דגם לרמב"ם ה"י דרבנן ושכן
כתב בספר בשר יסקב אור"ה סי' תמ"ב, עכ"פ נראה
דכמעט כל הפוסקים ס"ל דכ"י רק דרבנן וא"כ הא"ך
מחייבין עכו"ם אדרבנן וי"ל, ועלכ דדעתי ליישג דברי
הרמב"ם ז"ל לפי מה שכתב בפ"י מה' מלכים ה"א דב"י
שגב באחת מכל מלכותיו פטור מכלים א"כ ה"י אפשר
לומר דנ"מ היכי דלא ידע מאיסור בשר וידע שכ"ה
אבב"ה דאליסור בשר לא קטליין ל"י ואליסור אבב"ה
קטליין וי"ל דשוגג כזכ א"ה רק בשגג בדין היינו שלא
ידע דאבב"ה ג"כ אסור ושגג בדין לדודכו לא ה"י שוגג
דכ"י לו ללמוד ולא למד וכמו שכתב שם הרמב"ם להדיא
וק"ל.

שוב ראיתי דאמת דא הוא מחלוקת הפוסקים, ועיין
מ"ל פ"ב מהיסב"ת ותוס' פסחים כ"ו וכ"ה
ותוס' ע"ז י"ב ד"ה אלא, וברמב"ם פרק י"ד מהמ"א
כתב דתערובות עכו"ם אינו חייב שלכד"ה ע"ש בב"י
כ' כל האוכלין כ"י עד שיאכל אותם דרך הנאה חוץ
מבב"ה וכו"כ שלא נאמר אכילה ובהלכה י"א כ' כ"ל
וכ"י או שפירז דברים מרים חייב י"ג פטור ואם פירז
דבר מר בב"ה וכו"כ חייב עכ"ל, וז"ל דס"ל כיון דכתיב
אשר חלב זבחמו יאכלו וכתב לשון אכילה ע"ש בתוס'
ובמ"ל ובשע"מ ונראה דס"ל דשלכד"ה א"ה בעכו"ם
ומצאנו דבר"מ ס"ל דלא כמכרש"ל בשבועות כ"ל ודעת
מכריז"ל כמכרש"ל.

ועיין במ"ל פ"ב משבועות דלתוס' דבעכו"ם חייב בכ"ש
חייב ג"כ שלכד"ה וברמב"ם כאן פו"ח מצאנו
דבכ"ש לוקין ב"י ובפ"ד כתב דעירב דבר מר פטור
ואז דעיקר בכ"ש פטור שלכד"ה ועיין מ"ל היסב"ת
כ"ל שכתב שם לתוס' שז"דו דבעכו"ם חייב שלכד"ה
אמאי אמרין בפסחים ה"מ בכ"כ וכו' ולא אמרין

שבת וראיתי דהאי דינא אי צעכונס שייך לפ"ע אפי' שלא צתרי עברי דנהרא הוא צמחוקת שני, והחוס' מס' שבת דף ג' ע"א ד"כ צנא כתבו להדיא דאפי' אי מיירי צנכרי דלא שייך לפ"ע מיהו איסור דרצן איכא וכ"כ שם הרא"ש ובר"ן ז"ל, והפרי"ח בחידושו שם כתב ועיין צמס' נדרים ס"ב ע"ב דמוכח הכי ע"ש, אמנם הש"ג ע"ז פ"ק נסחפק צב ח"ל ול"ע היכי דבגוי צלאו הכי מלי לקנות מצוי אחר אי איכא איסור לישראל למכור לו אותו דבר וכו' ע"ש, ומדברי החוס' חגיגה י"ג שכתבו דלהכי לריך קרא מגיד דבריו ליעקב היכא דאיכא גוי אחר שרואה ללמדו דליכא ל"ע משמע דליכא ל"ע אפי' מדרבנן ועיין לקמן מה שאכתוב בשם מ"ל ובתשובה אחרת כבר כתבתי צב מה שכתב שם בט"א ועיי"ש מה שז"ע עליו ועיין בחי' הריטב"א ז"ל הביאו בש"מ פ"ק דצ"מ דף ה' גבי חייחא לרועה היכי מצרינן ועיין צס' לימודי ד' סי' נ"ב מה שכתב אפר"ח ז"ל, ובתשצ"ז סי' קל"ח ח"ג כתב להדיא דאפי' לא קאי צתרי עברי דנהרא איסור לסייעו והביא ראיה מדברי החוס' שבת ה"ל.

ברם הש"ך יו"ד סי' קנ"א סק"ו כתב אבא שכתב שם הרמ"א ז"ל יש אומרים הא דאסור למכור להם דברים השייכים לעבודתם היינו דוקא אם אין להם אחרים כיוצא בו או שלא יכלו לקנות במקום אחר אבל אם יכולים לקנות במקום אחר מותר למכור להם כל דבר (מרדכי פ"ק דע"ז) ויש מחמירין ונבגו להקל כסברא ראשונה וכו' ע"ש וכתב הש"ך ז"ל דע"כ וישראל מותר אין חיוב להפרישו ע"ש וצדג"מ שם נתן טעם לדבריו דאף בישראל אין מלוין להפרישו כי אם צעש צשוגג ויש ציד איש אחר להפרישו וכו' וכמו צקטן אוכל נבלות שהקטן שוגג הוא והמשנה צצת מיירי צשוגג וכדמשמע שם מדברי רש"י ע"ש. וכן כתב המג"א סי' שמ"ז סק"ד ח"ל וג"ל לעכו"ם ליכא איסור לסייע צמידו דאסור לו כמו אמב"ח אם לא דקאי צענין שאינו יכול ליטלו וכן חיתא להדיא צע"א דף ו' וכ"כ הרי"ר רפ"ק דע"א וספ"ק וכ"כ החוס' קידושין נ"ו ע"ש וצ"ע ע"א דף נ"ה משמע דאסור לסייעו צדבר שלטוב ועיין צמחכ"ש שם. ואני כבר כתבתי ממ"ל פ"ד מהמו"ל ה"צ שדייק מדברי החוס' חגיגה ה"ל ממה שכתבו היכא דאיכא נכרי אחר שרואה ללמדו וכו' ומדלא קאמר דאיכא לישראל שרואה ללמדו ש"מ אינו נפטר מלפ"ע צצביל שיש לישראל אחר שעובר ע"ש מה שאכריך צב עכ"פ אפשר לומר כמו שכתבתי דכיון דלא בוי רק מדרבנן צודאי סמכינן אבני פוסקים דלא שייך צבו איסור מסייע וצפרט שהרמ"א והש"ך והמג"א שמימיכה אנו שותין ס"ל הכי ממילא אחי שפיר מה שכתבתי צעכ"י.

נחזור לעיל כן אמת דצברי הפליתי לכאורה ל"ע דראיתי צחורי שכתב לענין אשת משומד אחד שלקח צב

אילו לא הוב האיסור אלא משום צבר מב"ח וצצבר מב"ח שכיח הוב מותר להושיע לו אמב"ח אמנם אי אמב"ח אסור לצ"ג ממילא אפי' על הגידין ועלמות נמי עובר אלפ"ע * **עוד** ה' נלפ"ד לומר צבר חדש דהנה ידועים דברי ח"ש שכתב הפ"ח ז"ל דצדבר שאינו אסור צעלמו אינו עובר צלפ"ע אף שמי שנחנו לו אסור צו והפ"ח חולק עליו ועיין צע"ז וציד אצרכס ופמ"ג וכמעט כל הפוסקים חולקין עליו צב. ונלפ"ד לומר דאף שחלקו עליו היכא דהוא אינו מחוייב צדבר שצבר אלפ"ע כיון שאסור למי שנחנו לו מ"מ אפשר דמודים לו היכא דהוא ג"כ מחוייב צדבר רק צשיעור יותר גדול דלא עבר רק צשיעור ידידי ולא צשיעור שצברו מחוייב ולמשל צאמב"ח נאסר לישראל ולצ"ג רק דלישראל איסורו צצית ולנכרי צכ"ש והשחא אי נימא דלישראל המשיט לנכרי צאמב"ח אפי' צכ"ש יהא חייב א"כ נמלא היפך ממה שאמרה החורה דהחורה אמרה צאמב"ח לישראל צצית וכן צצמב"ח ואין מחייבין אותו צכ"ש וצשלמא כשהמושיט אינו מחוייב צדבר כלל ואין עליו שום שיעור צו על כרחך דאין כאן שיעור אחר משא"כ כשהוא ג"כ מחוייב צדבר רק שיש לו שיעור אחר המחוייב צו צבר שצורי אזלינן ולא מחייבין אותו צשיעור של מי שנחנו לו מאחר דחזין דהחורה לא רתח לחייבו צשיעור של צצירו דצבדי' כתבה לו החורה שיעור אחר ולולי רתח לחייבו צשיעור האחר לא נתח לו שיעור שלו ואם כן אם נחייבו צשיעור צצירו יהי' איך שיהי' מ"מ נעש היפך החורה שלא רתח לחייבו צשיעור צצרו וזה נלפ"ד סברה ישרה כשנדייק צב הדק הטיב. ועיין גילוי דעת ה' ערפות צקונטרס אחרון ס"ק ל"ח ול"ע אם מותר ליתן אצב הפרוש לצ"ג קטן וחוס' חולין ע"ג ע"א ד"ה אחד, וצשו"ת חפ"י יו"ד סי' ע' והסכמת הגאון שו"מ שם ודו"ק.

ואם כנים אנחנו צצצברא זו נמלא דאפי' נימא דלא יתחנו שיעורין לצ"ג וכדעת הרמב"ם ז"ל מ"מ כיון דאצמב"ח שייכא נמי בישראל ובישראל אחי הלכתא ואפיקתה לצצית א"כ ישראל כשהושיע אצמב"ח לצ"ג אינו עובר עלפ"ע רק צצצית ולא צכ"ש צשיעורו של עכו"ם רק צשיעורו של עלמו (ואפי' נימא דסחס איסורין שאין בישראל רק צצ"ג אזלינן צבר שצורי דידבו אפי' לישראל כשאין מחוייב צצותו דבר מה שלדעתי אינו צרור כ"כ דאפשר לומר דלעולם אין לישראל מחוייב צשיעורי דידבו אפי' צדבר שאינו מחוייב מצד עלמו כיון דשיעורין לישראל נאמרו ודו"ק). וצב שפיר מיושצ קושית הש"א ז"ל דלמא לריך הרמב"ם להשמיטנו צמב"ח ואמב"ח דנ"מ לענין לפ"ע וצצבר מב"ח אינו עובר רק כשמושיט לו צצית צבר וצאמב"ח עובר אלפ"ע אפי' כשמושיט לו צצית צבר עם גידין ועלמות דיון אמב"ח לישראל דכיון שיש לנו שיעור צפני עלמו החורה הקפידה דצצותו איסור אין לתייב אותו צשיעור אחר וזה לענ"ד מרגליות טובה צעכ"י.

מן המקולין ואמר שאסור למכור לה כשר עריפה ואף שיהיה ביתו גוי' לפי שיהיה נוחתת מזה לצעלה שהוא ישראל משומד ואסור משום לפ"ע ע"ש, והתם מיירי שיכולה לקנות במקום אחר ואפ"כ אסור בחו"ל ז"ל וכן משמע משאר אחרונים וזה לכאורה דלא כפלתיו ז"ל וס"ל דלפ"ע איכא אפי' שלא בתרי עברי דהר"א ודו"ק, אמנם לידי לא קשה דזה רק מדדבן וכמו שכתבו הפוסקים ובעכו"ם ודאי כה"ג לא גזרו כנלפ"ד.

ואם כנים אהנו צמח שכתבנו יש לפשוט ספקתו של הפת"מ ז"ל שנסתפק דיו"ד ס"י ס"ב צמ"ז צס"א דר"ה נסתפקתו דמיבעי ל"י אי מוזכר להושיע לז"י ח"ש צאמ"ח וכו' דהוא שם פלוגתת חוס' ורמז"ם דהרמז"ם ס"ל דלא ניתנו שיעורין לז"י וא"כ צכ"ש אסור ולחוס' חולין לג' ע"א ד"ה אחד שס"ל דלז"י נמי צעין כזית ומסתפק ל"י כמאן פסקין ולפי מ"ש נראה דצין לחוס' וצין לרמז"ם לעולם לישראל לא נאסר רק בצזית וכנ"ל וע"ש.

ומה שכתבתי לעיל וקלט' ה' אפשר ליישב ע"פ מה שכתב הפ"מ כונתי לפי דעת הפוסקים דס"ל צטל צרוב מכני גם צז"י אפשר לישב צדך פשוט כפי מה שפ"י הצי"ח דברי הטור דנ"מ לענין צטל צרוב דהכי דאסור משום אמה"ח הוי צרי' ולא צטל עיין יו"ד ס"י ק' והש"ך כתב דדבריו נכונים צכ"ש ע"ש, וא"כ הכ"י נ"מ לענין צטל צרוב גבי עכו"ם דאלו הוי צמח"ח צטל צרוב ואלו הוי צמח"ח לא צטל צרוב וזה דוקא להפוסקים דס"ל גם צמח"ח שייך צטל צרוב וגם צכ"ש עדיין ל"ע אי שייך צכו דין צרי' כלל ומסתבר דלא, דדין צרי' דרבנן דמדאורייתא חד בתרי צטל ודו"ק.

הפ"י הצי"ח ה' נלעג"ד לישב קוש' הג"ל דהנה הכ"מ הקשה אכאי דינא דצמח"ח נהג צז"י הא איסורו הוא מקרא דבשר צשד עריפה לא תאכלו וכו' עד שאמרו אצל אמה"ח וצמח"ח לוקה שמים וא"כ מה עיבו של צ"י כאן וכי צ"י מלוך אעריפה וכתב עליו צפלתיו ואם כי דבריו נכונים מ"מ לא ארמז"ם קשה רק אגמ' דר"י יליף לה מכך קרא וחזין דצז"י תריווייכו צמ"ח ואמ"ח מחד קרא נ"ל ע"ש, וכבר קדמו צכ"ש הרמז"ן הצי"ח השעב"מ פ"י"ז מהא"צ ה"ח וז"ל לכן ה' נראה דס"ל לחוס' ורצונו דדוקא צאמח"ח הוי שפיר איסור מוסף משום דמח שנאסר לז"י ולישראל הוא משם אחד משום צצמח"ח אמנם צמח"ח דמח שנאסר לז"י הוא משום אמה"ח ומדכתוב אף בשר צנפשו וכו' וכמ"ש הרמז"ן ז"ל ומח שנאסר לישראל הוא מטעם עריפה מקרא דובשר צשד עריפה לא תאכלו כל כי האי לא אמרינן מינו דאיתוסף איסור לז"י וכו' ע"כ *.

והנראה מדברי הרמז"ן דהא דאסור צמח"ח רק משום אמה"ח ואבשר מן החי אין לנו קרא צפני עצמו והעיקר קרא כי כתוב אבשר הוא דכתוב וא"כ שפיר מיושב למח הצי"ח הרמז"ם שיהיה דכאי לא לכחוד לא

לכחוד צצמח"ח, רק בשר מה"ח ואנא ידענא אצמח"ח צכ"ש זה א"א לומר דברי עיקר קרא כי כתוב צאמח"ח כתוב וע"כ נריך לכחוד צצמח"ח לא לכחוד צמח"ח ולכחוד צצמח"ח הו"א דלצמח"ח צ"י אינו מלוך כלל וכק' הכ"מ דצמח"ח מעריפה גמרינן ומח לו צז"י צעריפה וכי עריפה נאסרה לו ואינו חייב רק אצמח"ח וגזירת הכחוד הוא לכן תריווייכו לריכי לכחוד דלא ניטעי וכנ"ל. ועיין צכו"פ שכתב היפוך זה דאמ"ח נלמד מצמ"ח ובשר מ"ח מפורש אמנם מדברי הרמז"ן נראה לכיפך וכן איתא צרש"י חולין ק"צ נכדיא. **באופן** ה' נלע"ד דצז"י כתב צס"י ל"ח ציו"ד דחלב (צז"י) צצבר הוי מין צשאנו מינו וכן הוא צעור וציש"ש חולין ס"י ל"צ הצי"ח כן צס"ה הרא"ש והא"י ועיין צש"ך וע"ז שם חו הוא דעת האגור ובמרדכי פ' השוכר את הפועל ובשכ"ג כתב כן צס"ה צרשצ"ס אמנם צרשצ"א והראצ"ד וצר"ן חולקין וכו' וצציו ראי' מהא דאמרו חולין ק"א האוכל חלב מן העריפה לוקה ג' כיומר משום חלב ומשום צמ"ח ומשום עריפה וצמ"ח נפקא לר"י מצבר צשד וכו' אלמא חלב בשר מיקרי. וכו"ה והמכריג"ה ס"י פ"ח תמכו עליוכס דהכי לאו משום צמ"ח לוקה שברי ר"י ס"ל התם דאבשר אינו לוקה משום אמה"ח אלא משום ובשר צשד ובצבר מה"ח ועריפה לא לקי אלא אחד כדאי התם וא"כ ע"כ לוקה ג' דקאמר ר"י משום אמה"ח ע"ש.

ברם הפ"ח הקשה דאכתי מינה נפקא דחנצ בשר איקרי דהא אמה"ח מפקינן לה דלא תאכל הנפש עם הבשר וכיון דמחייב לחלב משום אמה"ח שמעינן דחלב בשר מיקרי ע"ש וראיתי בשעב"מ הג"ל שכתב ח"י אחרי המחילה אינו נכון כלל דקרא הכי קאמר לא תאכל אבר צעוד שחנפש עם הבשר ולעולם דחלב לא איקרי בשר אצל אמה"ח מיקרי וראי' מדצעי צצכורות צחלב מנן דשרי' כלומר דיכא אסור משום אמה"ח ואם איתא הא חלב לכ"ע לא מיקרי בשר וכדאמר' חזתה ואכלת בשר ולא חלב אלא משמע כדכתיבנא וכו' מורינו הרב צס' עץ החיים צלשונות הרמז"ם ע"כ ולעג"ד נראה עוד ראי' להשעב"מ מחא דאמרו מי חלב אסור משום אמה"ח להפוסקים דכחורה לא תחירי רק חלב ולא מימי חלב ודו"ק.

והנה השעב"מ שם כתב דעת הרמז"ם כדעת הרא"ש ודעימי' וצרשצ"ס דס"ל דחלב לא מיקרי בשר ועיין צכנה"ג צהגותיו וכן משמע פשט דברי הרמז"ם צפע"ו מה"א ואף שכתב מהר"ל"ה דדעת הרמז"ם וצר"ן אפשר לישב להיות שוים מ"מ לא מכרעא מילתא ואף הרב כמסתפק אמר ועיין צפר"ח. ע"כ ע"ש.

והנה אם נאמר אליבא דאמת דדעת רצונו בגדול דחלב ובשר תרי מיני מיכו וחלב לא מיקרי בשר נראה לישב דברי רצונו כפתור ופרח צמח"י. וכו' דע"כ תריווייכו לריכי צמח"ח ואמח"ח דאין לומר דישמעין צמח"ח דחייב צכ"ש וגדע דאמח"ח ג"כ דיש צכלל מאתים מנח וכ"ש הוא מצבר

ועשירים במקום אחר וא"כ דברי הפלתי ברורים ונכונים מקשיחו ז"ל ולע"ג שלא הרגיש בזה בגאון ז"ל.

סימן צ"מ

איסור חל על איסור אי שייך בעכו"מ

שמעתי לחקור מאדמו"ר מרן שליט"א אי אמרינן גבי עכו"ם אין איסור חל על איסור כמו בישראל או דילמא נימא לישראל אמרה ולא לעכו"ם וראיתי במנ"ח מל' ק"ל ס"ק ד' שחקר בזה וכח דנימ לענין מ"ש הרמז"ס בזה"מ דשוגג גמור פטור אף צ"ג רק באומר מותר חייב א"כ צדין אס צ"ג נולד מאנוסה אציו ואח"כ נשא אציו אח אמה והבן בא עליה בשנגח אס והיזד בא"א ועל אשה אב צ"ג ג"כ מלוה אס חייב מיחה על א"א אס אחע"א כמו בישראל א"כ לא חל איסור א"א וכגון דלית לו אחים מן האב דליכוי איסור מוסיף דשאר קרובים לגבי צ"ג שריא או דצ"ג ל"ש דין זה ואחע"א צ"ג וא"כ חייב משום א"א וכח דנראה מסבירא דאין חלוק דגם בעכו"ם אמרינן דאחע"א דכיון דכל עיקר דין אחע"א מקרא ילפינן לה אין ג"מ בין ישראל לעכו"ם דכבר מושבע ועומד הוא ולא הביא שום ראיה לסברתו ז"ל.

וראיתי להרב ז"ל בפלתי דפשיטא לי מה שמספקל לי להמנ"ח שכתב שם צ"ג ס"ב סק"ג אהך קושיי שהבאתי לעיל מגמר' פסחים ח"ל אך כל זה אס גזירי הכחוב מי שכשר מותר וכו' דאמ"ה אינו נובח בישראל בעמאח א"כ שפיר י"ל דה"ה לצ"ג דמי איכא מידי אב אס העטם משום דאחע"א א"כ צ"ג דלא שייך זג דאין אללו איסור עומאח פשיטא דנובח וכמו דאמרינן הא עמאח יחיד וכו' הרי שכתב דאס העטם לאצמ"י דאינו נובח בישראל הוא משום אחע"א א"כ לא שייך זה צ"ג דאין אללו איסור עומאח ודייק דמשום דאין אלל איסור עומאח הוא דלא שייך צ"ג ומשמע דאילו הוי שיי גס צ"ג איסור עומאח לא אחי שפיר דאז הוי אמרי גס צ"ג אין אחע"א וכו' ל"ל גס צ"ג דאין אחמ" בעמאח כיון דאין אחע"א ודו"ק וא"כ נראה צעלול דע בפלתי דצ"ג נמי אמרינן אין אחע"א כמו בישראל.

וכן ראיתי בדבר מפורש להגאון מהר"ז מרגליות בהקדמו ליו"ד שכתב לישב קשית החוס' חולין ל"א או ר"י בר חנינא מאי דכתיב ועצוב עצה והכן עול ג' צפניהם כמ"ד גיד השנה נאסר לצ"ג והקשו צחו דלמא לא נאמר ואפי' הכי הוי מקיימין כשחיעב וכו' בגאון ז"ל ולעג"ד לישב קושיית החוס' ע"פ מה שכתב החוס' שם דף ל' ד"ה אלמא איסור מוקדשין קד אומר ר"ח משום דמחללה הכל בשר וכו' ואפי' דהשו ר"ל דאין איסור גיד חל על איסור מוקדשין על אס אמ"ה דלא חמור כמוקדשין חייל עכ"ל ולפי"ז שפיר מוכ

מכ"ה זה אינו דאכתי תקשה לן צ"ג מנ"ל דחלב מן החי אסור ואין לומר דנילף חלב מה"ה משער מה"ה זה אינו דחלב לא מיקרי בשר ורחי מיני יונכו ומנ"ל דאסר לבו ע"כ לריך לאשמעינן אבר מה"ה דנאסרה לצ"ג וחלב צכלל אצמ"ה ואין לומר א"כ לכחוב אחמ"ה ולשחוק בממ"ה ונלמוד מאמ"ה זה נמי א"א דהו"א עד דיהא אבר כולו ואצמ"ה לא מחייב לכן כתב הרמז"ס חרווייהו בשר מן החי ואבר מן החי חל לעג"ד כפחור ופרה צעוכ"י ושפיר מיושב קושיית הגאונים הנ"ל. איברה דלפי דעת הגאונים לכאורה קשה מנ"ל דחלב לצ"ג אסור וכנ"ל וי"ל. ועיין ליונים לחורב כלל י"א ארוכות אי חלב ובשר הוי מין בשא"מ ע"ש.

סימן צ"ח

ישוב לרברי הפלתי פי' ס"ב מנין שלא ירשי

ראיתי בספר לימודי ד' לימוד נ"ו שכח ח"ל הרב אמונה שמואל הביאו הרב פ"ח ז"ל יו"ד סי' ס"ב כתב דהכי דלגותן ליכא איסור לא עבר אלפ"ע ע"ש ולפי דבריו אלו ניחא אללי מה שבהקשה הרב רחתי ופלתי סי' ז"ך צ"ס גאון בשמעת' דר"פ כ"ש דפריך לר"א מדחתי מנין שלא יושע כוס יין לחיר ואמ"ה לצ"ג ח"ל ולפ"ע וח"ל דאסור בהנאה ע"ש והכ' בגאון ז"ל דלוקמה במפרססא דלהרמז"ס ז"ל שרי לישראל ואין צו איסור אמ"ה ולצ"ג אסור והרב הגו' הקשה ידידיה לכ"ע דלוקמה באמ"ה דעמאח דלישראל לא מחסרה משום אמ"ה ולצ"ג אסור והוא מפרק לה בדהק כיעב דלמ"ל למינקט תרתי אמ"ה ויין לחיר לצ"ג וי"ל דאי אשמעינן חיר הו"א משום ישראל בישראל הוא אלל ישראל צ"ג כיון דליחנהו צכלל ערבות לא קעבר ישראל ואי אשמעינן צ"ג הכס הוא דלגותן גופי' אסור אלל מושיע יין לחיר דלדידי שרי א"ל קמ"ל ומעכה ל"מ מוקמה במפרססא ובעמאח דא"ה יין לחיר למ"ל למיחתי הא חרווייהו איכא למשמע מהך דאמ"ה לצ"ג אלו דבריו ז"ל.

וכתב עליו בגאון ז"ל ואני אומר תרתי הא דמפרססא אלא אכתי הא דעמאח קשה דהא אינטריך יין לחיר דלא חימא שאני אמ"ה משום דהא מיכא אסור לישראל משום עומאח דמה לי איסור זה מה לי אידך וככ"ג כחבו החוס' צפ' השוחט דף ל"ג ע"ש אלל יין דלמושיע מיכא שרי לגמרי אימא לא קמ"ל ע"ש מה שהקשה עליו עוד שם ודבריו ז"ל תמוכים דהפלתי לא חשיב לי פירכא הא דאסור לישראל משום עמאח וכו' כתב להדיא צ"ג ס"ב צ"ה וצדך חידוד ופליג אחוס' וח"ל ומ"ש החוס' דמ"מ אסור לישראל משום עמאח ס"ל לגמ' לדוחק דמכ ענין זה לזה סוף כל סוף לגבי כך איסורא אמ"ה שייך מי איכא מידי וכו' ע"ש ודברי תורכ עניים במקום אחד

דלחי כמ"ד ג"כ נלצ"ג דל"כ רק שהחמירו על עממ
לשמור המלות וכמו שחיתב קש"י דהא כה"ג לא הי' להם
לאסור הגיד כלל דהא אין איסור ג"כ חייל ענ איסור
אמ"ה (דבעינן שיהא איסורו מחיים דומי' דיעקב ע"ש
בחוס') דל"ל כחירון החוס' דאמ"ה לא חמיר כמוקדשין
ז"ל דלדידן שפיר י"ל דגיד חייל על אמ"ה דלא חמיר
כ"ה כיון דעכ"פ תרומתו מדרוריתא אסורי אס נימיר
דחומר הוא שהחמירו על עממ לאסור א"כ פשיטא שא"ל
לו לחול על אצמ"ה שאסור לב"י מדינא שהוא אחת מ"ז
מלות וא"כ פשיטא דאמ"ה חמור ואין מקום לחומרא זו
גב"י ואפ"ג שיהי' נאסר לישראל היינו משום דלא שייך
בהוא אין אחע"א כיון דנלעו על גיד וכיון דבב"י שייך
ב"י אחע"א ולישראל כה"ג שרי' אין להם להחמיר לכך
הנריך לומר דלחיה כמ"ד ג"כ נאסר לב"י וא"כ פשיטא
דחייל על אמ"ה וכי ע"ש.

ונראה ברור מילג דבב"י ג"כ אמרין אחע"א כמו
בישראל ברם מה שכתב נישב קושית החוס' ל"י
דבריו הקדושים כמה שכתב דפשיטא ל"י דאי אין איסור
ג"כ לב"י פשיטא ל"י שאי אפשר לו לחול על אמה"ה ופשיטא
דאמ"ה חמור ואין מקום לחומרא זו. ולעג"ד סברת
הגהון נכאורה ז"ע דנראה דפשיטא ל"י דמה דאמרין
אין אחע"א אף איסור אין כאן כיון דלא חל ממילא לה
חג כלל וכלל אמנם לעג"ד נראה דמשאמרו אין אחע"א
כונסם רק לענין מלקות ושאר עונשין הוא דאמרין אין
אחע"א אבל בודאי נענין איסורא אמרין דאחע"א ותרי
איסורי רביעי עלה ואי חיל לה הא חייב אהא רק כ"ז
שאיסור הראשון כאן אין כח בשני לחול מכה הסברה דכבר
מושבע ועומד הוא או מטעם אחר, אמנם לענין איסורא ודאי
תרי איסורי רביעי עלה וכן כתב הפמ"ג להדיא סי' ס"ב
בש"ד סק"ג דר"ה דע שאני נסחפקתי בעריפה וכי'
וכתב ועיין יבמות ל"ג כמה דמשני ואב"ע לקצרו בין
רשעים דמשמע דאין דאין אחע"א אפי' הכי עובר בב'
איסורים ע"ש וא"כ הכ"י הי' להם לחוש אף דאמרין אין
אחע"א דזה דוקא לעונשין אבל איסורא חיבא וכן חששו
לחומרא משום איסור ולא משום עונש וכיון דכה"ג איסורא
חיבא לישראל לדידכו נמי נריך להם להחמיר.

ועיין שם בסמוך מה שכתב דר"ה ועפ"י מה שכתבתי
ואפשר דבזה כיון לישב מה דקשה לי ע"ש ועיין
בפמ"ג דמשמע להדי' דגם בב"י לענין איסורא אמרין
אחע"א והדבר פשוט דלא גרע מישאל, עוד קשה לי
על סברה הגאון ז"ל דאפי' לשיטתו ז"ל דמכה אין
אחע"א לא הי' להם להחמיר כלל דמ"מ באיסור מוסף
אמרין דאחע"א והנה באמ"ה אמרין דאלו אטריפה משום
דכוי איסור מוסף כיון שנתוסף איסור לב"י משום אצמ"ה
איתוסף נמי לישראל ולכן שפיר חל אף דאין אחע"א א"כ
ככ"י הי' אפשר לומר איסור מוסף להיפך ונימא אף
דנכנסים לכאורה לא חל איסור גיד איסור אצמ"ה מ"מ

כיון דהשבעים נחלקו אי האצות קודם מתן חורב
דין ב"י להם או דין ישראל ויוסף ס"ל דדין ב"י להם
כיון דאיסור גיד נאסר לישראל מכה זוי א"כ הי"ג דיחול על
איסור אצמ"ה בב"י מכה א"מ כיון שניתוסף איסור לישראל
איתוסף נמי לב"י וממילא א"ל להקשות דאין אחע"א
כמוצן ודו"ק כי זה לעג"ד דבר חריף לפי שיטת הגאון
ז"ל. ולפי זה שפיר הי' להם להחמיר על עממם אף דלא
אסור מדינא.

ובעיקר קושית החוס' הואיל ואחי' לידן נימא צה מילתא
דהנה החוס' לעיל דף ל' ע"א בדר"ה קדשים הקשו
וא"ל ונימא מינו דאיתוסף איסור גיד לב"י איתוסף
נמי לישראל וי"ל דהא דנאסר לב"י היינו דווקא לבני
יעקב דקודם מ"ת איקרו ב"י ונכאורה לפי זה הא"ך לא
חשש יוסף ליעול ג"ה בפניהם שכיון שיראו דיוסף נועל
הגיד הנשה מיד יצינו שהוא מבני יעקב כיון שכולי
עממא אין נועלין הגיד והוא נועל וכיון שהוא נועל
הגיד ע"כ הוא מבני יעקב ויתנו לב שהוא אחיהם
ובשלמא אשחיטה לא חשש כיון שבב"י מלון אצמ"ה
ממילא אס יחשבו יצינו שהוא שומר הו' מלות ואף דשומט
מן הנזר אין זה הוכחה כלל אמנם אג"ה הא"ך לא חשש
ואי ראה ליענו הי' לו ליעלו שלא בפניהם א"י כיון דזה
ליעלו בפניהם ע"כ משום ב"י מלון על ג"ה ולכן לא יצינו
כיום מן הנעילה כיון שגם זה ממלות ב"י וזה שאמר
ובכן עינ גיד הנשה בפניהם ולכאורה למה לא אמר סתם
עונ גיד הנשה ובפניהם למ"ל ע"כ כיון שאמר בפניהם
ונה חשש כנ"ל אחי כמ"ד ג"ה נלצ"ג דל"כ לא הי'
ל"ל בפניהם וזה שלא כדברי החוס' צפי' הראשון אלא כפי'
הא"י ודו"ק.

אמנם מדברי רש"י נראה דס"ל דרך לבני יעקב נאסר
ג"ה ולא לכל ב"י מדכתב שם דר"ה כמ"ד במחני'
דף קע"ב ג"ה נאסר להם צעודם ב"י הרי שדייק לומר
להם ולא כתב כמ"ד ג"ה נאסר לב"י והנה משמע כל ב"י
בכלל עכשיו שכתב להם משמע דוקא להם ולא לאחרים
ולפי שיטה זו אפשר לומר היפך מה שכתבתי לעיל דלכאורה
משמע דדוקא אנועילת הגיד הקפיד שיהא בפניהם ולא
אשחיטה דאזכרן דרשו עול ג"ה בפניהם ולכאורה למה
זוה דייקא בפניהם וא"ל דהנה יוסף זור כי אחי יאכלו
האנשים וע"כ ראה שיאכלו עמו ואם יעשו הסעודה בדבר
שאסור ודאי לא יאכלו עמו ועכשיו א"י דג"ה שנאסרה
לב"י רק לבני' א"כ כ"ע לא נעלו ג"ה רק המה ולכן
שפיר חשש יוסף דילמא לא יאכלו עמו משום ג"ה ולכן
זור לו שיעול בפניהם שיראו שהכל כדת וממילא יתירו
משא"כ א"י דלכל ב"י ג"ה א"כ למה חשש יוסף ליעול
בפניהם דוקא וכלא אין להם מה לחשוש כיון דכ"ע נועלין
ג"ה וא"כ מדורה לו עול ג"ה בפניהם ע"כ כמ"ד ג"ה
נאסרה לב"י פירושו לבני' ולכן זור ליעול. בפניהם כדי
שיראו ויאכלו עמו.

וע' פנים לחורה ולפי"ז אחי דברי רש"י כהוגן שדייק בלשונו הק' ופרט לכן בית השחיטה כדי שלא יאמרו צער נחירה אני אוכל ולמי יאמרו ליעקב כשיצואו לביתם ולא"ת מנ"מ לכן נתן רש"י העטם לפי שצני יעקב שומרי מצות בן וכו' ואם יאמרו דבשר נחירה אוכל אז ידע יעקב שבודאי אינו בנו וכו' והוא היפך מה שהוא רואה לספר לאביו וק"ל והארכתי יותר מדליי בזה.

ונחזור לפנינו כי יאחיו ממחילתי והנה נבאורם כי אפשר לדיוק מדברי הרמב"ם הנ"ל היפך דעת הפוסקים דעכ"מ אמרינן אחע"ל והוא דהנה הפמ"ג בס"י ס"ב סק"ג כחז"ל דע דאני נסחפתי בעריפה מבטן כמו יוחרת אבר וכדומה ותלש אמה"ס ממנו אי חייב משום אמה"ס וכו' או לא והמקום הספק הוא דלכאורה אמה"ס חל על העריפה דהוי מוסף לב"י אלא שאני רואה כיון דמשעשע שגוריה הוי עריפה ואסורה לב"י משום צמ"ה וא"כ אה"כ כשנתקשרו איברים בגידים איך יחול אמה"ס דליכא מוסף דמתחלה נמי ה"י אסור לב"י משום צמ"ה ונא ניתנו השיעורים לב"י כלל וכאמור ועיין חולין ק"צ בחוס' ד"ה שאין אי צמ"ה בחייה לחתיכה צער עומדת ואין הכרע שם גם מהרמב"ם בפ"ד מה' מ"א וכו' ע"ש והגיה הדבר בל"ע. והנראה מדברי הפמ"ג ז"ל דכיון דגבי עכ"מ אסור הצער משעת יצירה ואמה"ס צא אה"כ א"כ שוב לא חל אמה"ס לאיסור צמ"ה ובאמת לא ה"י לריך להקשות מטעם שהצער נולד ואה"כ נתקשרו הגידים וה"י יכול לבנות ספיקו ע"פ מה שכתבו חוס' הנ"ל חולין דף ל'. בד"ה אלמא שכתבו שם להדיא דאין איסור אמה"ס חל עד שיוולד כדאמר בסוף פירקין כגון שנערפה עם יצירתו רוצה וכו' הרי לאיסור אמה"ס צא אחר הלידה ואיסור צמ"ה קודם ולפי דברי הפמ"ג לכאורה קשה איך מלינו דין אמה"ס בצמ"ה עמא"ה עכ"מ כיון דלעולם צמ"ה ראשון נולד וכיון שהוא ראשון ליצירה הוא ראשון לאיסורו וכיון שאסור משום צמ"ה משעת יצירה איך יצא איסור אמה"ס וחל לאיסור צמ"ה לאחר שגולד או אפי' לאחר שנתקשרו גידיו כיון דאין איסור חע"א ואמה"ס לא הוי איסור מוסף בעמא"ה דינא"ה דחל מכה א"מ כמובן כיון דלא ניתוסף איסור לשום אדם צה וא"כ הא"ך פסק הרמב"ם אמה"ס ובשר מה"ה שניהם צצ"ג הא' אחע"ל אפי"כ לומר דהרמב"ם ס"ל צצ"ג אמרינן אחע"ל וממילא לא קשה מידי לפי זה. וזה לכאורה ראוי חזקה דהרמב"ם ס"ל צצ"ג ל"ל אחע"ל ודו"ק.

דן אמת דאצמ"ה ילפינן לה בגמ' מקרא חולין ק"צ ע"א וא"כ הוה גזירת הכתוב וע"ש ברש"י ד"ה כי אינעריך קרא לרי"א דאסור לה בעמא"ה כרי' ולית ל"י איסור חע"א באיסור חמור אי לאו דכתבי' קרא וע"ש בחוס' ד"ה כי כיון דאיסור עומא"ה קדים צעד שלא נקשרו אצרו צגדין ולכן לריך קרא וממילא הוא גז"ה דחל איסור

ובדרך אחר אמרתי לישב לפי מה שהצאתי כמה פעמים בשם הפ"ד דפלוגמח יוסף עם אחיו ה' אם האבות יאלו מכלל צני נח דיוסף סבירא ליה דדין צני נח להם ואחיו ס"ל דדין ישראל וא"כ לפי שיעתו של יוסף לא ה"י לו ליעלו ג"ה כיון דצ"ג הם וא"כ הכי שורה ליעול את הגיד אפשר לטעות דחזר צו לגבי אחיו ולכן אמר כמ"ד ג"ה נאסר לב"י דבאמת לא חזר צו רק דלוח ליעול את הגיד כמ"ד ג"ה נאסר לב"י ודו"ק.

ודברי רש"י שצאו לידיו נימא צהו מילחא שגראין דבריו תמוהין בד"ה ופרט להם בית השחיטה פירש"י ז"ל שלא יאמרו צער נחירה אני אוכל לפי שצני יעקב שומרי המצות היו דאע"פ שלא נחנה חורה מקובלן היו מאצותיהן (מכאן לכאורה ל"ע לשיטת הרמב"ן דס"ל דרק צא"י שמרו האבות החורה וי"ל) ודברי רש"י לכאורה ל"ע חדא דמאי איכפת ל"י אם יאמרו שבשר נחירה אוכל ולמי יאמרו ואי חשש שלא יאכלו עמו ה"י לו לומר ופרט וכו' שלא יאכלו צער נחירה דצניי ש"מ וכו' ועוד קשה מה זה הטעם שנתן רש"י לפי שצ"י ש"מ ה"י דמה טעם זה על שלא יאמרו צער נחירה אני אוכל וכו' צ"י לכל מי שיאכל יאמרו צער נחירה אוכל ולשון לפי משמע דקאי אדלעיל דלכן לא יאמרו לפי שצניי ש"מ ה"י ולכן יאמרו ואדרבה לפי שצניי שומרי מצות הם והוא אינו מהם לא יאמרו.

ונר"ע דרש"י כיון כאן כונה גדולה דהנה אמר ז"ל וירא כי יש צער צמ"ה ופי' רש"י ומכו וירא ראה באספקלריא של קודש שפדיין יש לו צער צמ"ה ונא היתה נצואה ממש להודיעו צפי' שזה יוסף דהוא כמו נצואה כי שצרו צמ"ה הוא וכה"ל שלא להם את אחיהם אחר ופי' על יוסף כונתו והנה כשחלם יוסף שיה"י מלך ויגער צו אביו כתיב ואביו שמר את הדבר ופי' המתין מחי יעשה מלך וא"כ כשחלם יעקב את צניו לשצור אוכל חשצ שמה ימלאוהו ויבשרוהו שהוא חי וכמו שאמר ואל שדי יתן לכם רחמים ושלא להם את אחיהם אחר וא"כ אצניו יעקב ה"י מלא חקוה כי המושג צמ"ה חולי הוא צנו כיון ששמר על חלומותיו וגם באספקלריא ראה איזה צער ואפשר שגם אחיו הרגישו מעט כמו שאמרו וישתחו וישכרו עמו ועד עכשיו לא עשו כן וראה יוסף שכשיצואו אחיו הביתה יספרו הכל לאביו אשר ראו ואשר נעשה אהם ויוסף שכל את ידיו לחזק אמונת יעקב דלמא המושל הוא צנו וכנ"ל ואפשר דלכן לא החודע להם צפעס הראשונה שלא יבואו לאציהם צפחם פחא"ס ויספרו לו שהמושל יוסף דלמא חלילה חיוק לו וכמו שפירש הרמב"ן על הפסוק ויפג לבו ולכן באמת שחט צפניהם ואכל עמא"ה ושאל על משפחתם כי עי"ז יתעורר אחי מהשצבה שמה הוא יוסף ויזה להביא את צנימין אהם אם יבואו ויספרו לאציהם שזה האיש המושל אוכל צער נחירה אז אדרבה יתחש אציו הימנו וידע צודאי שאינו צנו לפי שצניו שומרי מצות בן ולכן זכ לשחוט וליעול הגיד צפניהם וכנ"ל זה היפך מה שאמרתי לעיל דלא ראה שירגישו

הכי נמי אלמה אמר ר' אבה בר זבדא אמר רב אבה חייב בכל המלוות האמורות בתורה חוץ מן התפילין שכרי נאמר בהם פאר שנאמר (יחזקאל כ"ד) פארך חבוש עליך הכס ערוד עירדא דמלוה הכא ערוד עירדא דרשות וזית שמאי הוה מיצעי לכו פרע לשלוח מלוה וזית הלל אמרי ממילא ש"מ דאפילו בדרך נמי קרי ע"כ. ועיין דף ע"ז ע"ב ופרש"י וז"ל אמרי לך נהי נמי דקרא למדרש מיינה פרע לחתן אחא ממילא ש"מ בלכתך ידיך הוה דמחייבת אלמא בדרך נמי קרי.

והנראה מהשקלה וטריא דגמרא דהא דאכל אינו דומה לחתן הוה רק מטעם דחתן ערוד עירדא דמלוה ואכל עירדא דרשות אמנם אי הוה האכל נמי ערוד עירדא דמלוה הוה גם כן פטור כמו חתן מטעם עוסק במלוה פטור מן המלוה, ואם כן התינה אכל ודאי עירדא דרשות הוה אמנם אונן שמתו מוטל לפניו ודאי עירדא דמלוה הוה ולכן פטור מכל המלוה, ונראה להדיא דהש"ס דימא דין דחתן לדין דאכל אי לאו משום דזכ עירדא דרשות ואם כן אונן דהוה עירדא דמלוה כמו חתן דומה לגמרי לחתן. ועיין סוף כ"ה בגמרא וכתוב' שם ועיין בתוס' ר"י. עכ"פ מ"ן נראה לכאורה דש"ס דילן סבירא ליה בטעם דפטור באונן מטעם דעוסק במלוה פטור מן המלוה ודלא כירושלמי, ואף שאינו ראוי גמורה מכל מקום נראה דרש"י ז"ל הכי מפרש דהבבלי חולק אירושלמי בזה.

וראיתי בצעל הטיעור ה' תפילין ה"ז שכתב ח"ל בירושלמי למען תזכור את יום לאתך מארץ מלרים כל ימי חיך ימים שאתה עוסק בהן בחיים ולא ימים שאתה עוסק במתים תנא אם ראה להחמיר על עצמו אין שומעין לו ה"כ חתן וכל העוסקים עמו דת"ר חתן וכל השושבינין וכל בני החופה פטורים מן התפלה ומן התפילין משום (נ"ל ר' שילא אמרו עיין סוכה כ"ה) שלא אמר חתן פטור וכל בני חופה חייבין אפ"י שאינו עוסק במלוה (בשטר) החדש הגיה אלא שטרוד פטור כעוסק במלוה כ"ל ולא ס"ל כרש"י דכתב דהם ס"ל דהבבלי אכל כל בני החופה חייבין ועי"ש בתוס' ד"ה חתן וכו' ועי"ש ברא"ש ובר"ן ובבבלי י"א ובריתא סוכה הג"ל ודו"ק) ולא שפטור כעוסק במלוה וכו' ע"ש.

והנה מלשון וה"ה חתן וכו' לכאורה קשה דנראה דלא דמי חתן לאונן ודאי מילי נינהו דהכא באכל הטעם משום למען תזכור וכו' ובחתן הוה הטעם משום עב"מ פמ"ה ונ"ל דלעיקר הדין כונתו לומר דאין חלוק ביניהם ושניהם פטורים אף שצדיק הלימוד חלוקים הן וא"כ לשיטתו ז"ל ה"ה דחתן אם ראה להחמיר על עצמו אין שומעין לו דומיא דאונן ודאי ל"ע דלא מלינו כן באחרונים. וכן לפי שיטתו ג"כ קשה למח ליה תרי לימודי. עכ"פ נראה דרש"י ז"ל בתירומו ס"ל הטעם משום עב"מ פמ"ה ודלא כהירושלמי וכמו שהבאתי לשל בצח"י.

והנה מקור דין זה בירושלמי ברכות פ"ג ה"א תני אם רואין להחמיר אין שומעין לו למח מפני כבודו של מח או משום שאין לו מי שישא משאו מאי נפקא מצינוהו ה' לו מי שישא משאו ואין תאמר מפני כבודו של מח אסור וא"ת מפני שאין לו וכו' הרי יש לו, ועיין בפני משה שם וכתב המרדכי ברכות הג"ל ח"ל: וכתב הראב"ה דכיון דלא חיפשיטא האיציטא על זה סומכין האוננין שמחפלין והולכין להב"כ במקום שיש קרובים שיתעסקו בו.

והנה אי צענא לדחוק הוה אמינא דגם רש"י שפי' דאי צפי מחייב ענמו היינו דייקא במקום שיש גם מי שישא משאו וכדומה כהאי גוונא דהוי צענא דלא חיפשיטא, אמנם במקום אחר מודה להפוסקים הג"ל וכשיטת הראב"ה הג"ל, אמנם שנויא דחיקא הוה וגם פשטא דגמרא לא משמע הכי ועיין שם בסמוך שגם דברי רש"י אין סובלין זה הפי', ונראה דבאמת רש"י ס"ל דלעולם אי ראה לקיים מקיים לכן נלענ"ד לישב בתירוק מרות בס"ד.

ומתחלה נדקדק עוד דקדוק עלום דמתני' מי שמתו כו' פטור מק"ש ומן התפלה וכו' פי' רש"י פטור מלקרות ק"ש לפי שהוא ערוד במחשבת קבורתו והוה דומיא דחתן פטור משום טרדה דמלוה ע"כ. והתוס' שם דד"ה פטור מק"ש כתבו ח"ל: בירושלמי מפרש טעמא א"ר צון כחצי למען תזכור את יום לאתך מארץ מלרים כל ימי חיך וכו', כל ימי חיך ימים שאתה עוסק בחיים ולא ימים שאתה עוסק במתים ה"ג פטור מק"ש ומן התפלה ומן התפילין. והנה ל"ע מאי איכא דין הכי תרי טעמי ולמה לא ינחה להו להתוס' בטעם רש"י ז"ל משום ערדא ולמה לא פי' רש"י כטעם התוס' בשם הירושלמי מקרא דלמען תזכור וגו'. שוב ראיתי במסיכת חכמים שהעיר בזה עי"ש מה שתיקן. ועוד למח לן קרא לדעת הירושלמי סבירא הוה דהעוסק במלוה פטור מן המלוה, ואם באמת לריבין קרא אמאי לא מיייתי גם כן הקרא הג"ל בצבלי וכהאי גוונא מלינו מקשים להמפרשים ז"ל.

ונלענ"ד דבאמת דא הוה טעמא דרש"י למח לא הביא טעמא בירושלמי דס"ל דהש"ס דילן פליג בהא אש"ס ירושלמי ופטרי מטעם טרדא דמלוה משום דהוה עוסק במלוה ופטור מן המלוה ולא צעי קרא דלמען תזכור על זה וראיתו עוד דהנה בברכות י"א ע"א וזית שמאי האי ובלכתך בדרך מאי עבדי לכו הוה מיצעי להו לכדתניא בשבתך צביתך פרע לעוסק במלוה ובלכתך בדרך פרע לחתן מכאן אמרו הכונס את הבתולה פטור ואת האלמנה חייב מאי משמע אמר רב פפא כי דרך מה דרך רשות אף כל רשות וכו' אי הכי אפילו כונס את האלמנה נמי האי ערוד והאי לא ערוד אי משום טרדה אפילו עבדה ספינתו צים נמי וכו' תימא

מ"מ הרי עושה דבר של רשות ומצטל כוונתו ממנו
דשנלמא כשנחויב בשחיתים רק שא"ל לו לקיים שניהם
בצח אחת א"כ כ"כ דאפשר לקיים מקיימין אף שעכ"פ
מצטל קלם כוונתו ממנו הראשונה מ"מ הלא מקיים
מנוח אחרינא אמנם במקום שהשיב רשות היא אללו אסור
עד שישלים הראשונה בתכלית בגמר.

ועכשיו מיושבים דברי רש"י במין חומר ורש"י לשיטתו
וחוס' לשיטתו דרש"י פי' הטעם במשנה לפעור דהוי
עכ"מ דומיא דחתן דפעור משום דעריד פירדא דמלוא והכ"י
עריד במשנה קבורתו וס"ל דהש"ס דין פליג אירושלמי
דמציאו מקרא ולכן פי' ג"כ ואינו מצדק אינו לר"ך לנרך
כיון דעוסק במלוא הוא אמנם צלמא אי צעי יכול לקיים
לנרך כיון שאין לר"ך לזה עירכה יתירה וכפי' הר"ן
דמכיות עוב.

אמנם התוס' ושאר פוסקים לשיטתיהו אזלי דס"ל טעם
הירושלמי דכפפור מהקרא של ימים שאתה עוסק
בחיים וכו' א"כ אין עליו שום חיוב שאר המלות ולכן
ס"ל דאם רכב לחייב עלמו אין שומעין לו דלכירושלמי
צלמא אין שומעין לו וכנ"ל.

ובזה מדויק לשון הירושלמי שמתחלה אמר אמר ר' בון
כתוב למען תזכור וכו' תנא אם רכב להחמיר
אין שומעין לו וכוונתו דהי תלוי בזה דכיון שיש לנו הלימוד
מקרא ולכן אין שומעין. ורש"י ס"ל דש"ס דין חולק
וק"ל.

ובמה שכתבתי נראה לי נמי ליישב קושית הראשונים ז"ל
דבירושלמי איתא דאפילו בשבת כיון דמחשיבין על
התחום להציל לו ארון ותכריכין דחל עליו אצילות והכי
אמרין דבשבת חייב בכל מלות האמורות בתורה ועיין
בתוס' וברא"ש ז"ל בס"ק כ"ג כתב והירושלמי פליג
בזה אש"ס דין וי"א דגמ' דידן איירי בשחרית והתם
איירי לע"פ דשייך אז למימר דמחשיבין על התחום ולא
בשחרית ול"י דלא קשה דודאי בחול שיכול לעשות זרכי
המת אע"פ שאינו עסוק אין עליו דין אניות מפני כבודו
של מת שיכא לבו פנוי לחשב על זרכי המת ויעסוק בהן
תמיד אבל בשבת ויו"ט שאין יכול לעסוק לנרך המת
אלא להחשיך בעלמא דוקא בשעה שהוא מחשיך פעור
אבל כל היום חייב ובה דפעור מתקיעת שופר היינו בשעה
שכוא מחשיך וכו' עיי"ש ברא"ש צמו"ק דף כ"ג ובצרכות
ועיין במדרכי שם. ולפי מה שכתבתי אחי שפיר דלש"ס
בבלי דס"ל הטעם משום עוב"מ פמ"ה א"כ בשעה שא"ל
לו לעסוק במלוא מחויב באחריות לכן ס"ל להש"ס דין
דבשבת ויו"ט מחויב בכל המלות. מה שא"כ להש"ס
ירושלמי דס"ל הטעם דפעור משום ימים שאתה עוסק
בחיים וכו' א"כ בשעה שמתו מוטל לפניו לעולם פעור
אפי' בשבת כיון שאין עליו חיוב שאר המלות וכנ"ל
ודייק וי"ל.

ובהני תרי טעמי נראה דתלי' פלוגתתם ז"ל דאי אמרין
הטעם דפעור משום עכ"מ פמ"ה א"כ לעיקר
דינא הוא מחויב בכל המלות אף בשעה שהוא עוסק
במלות קבורה או מי שמתו מוטל לפניו וכו' רק כיון
שעוסק במלוא זו פעור מלעשות מלוא אחרת כיון דאי
אפשר לקיים שניהם כאחת אמנם היכא דאפשר לו לקיים
שניהם בודאי מוטב כיון דגברא בעלם בר חיובא הוא
רק שאינו בר עשייה שחיס כאחת, ועיין בהגהות אשר"י
בשם א"ז ובר"ן פי' הישן הביאו ברמ"א ברא"ה סי' ל"ה
סי' ח' וז"ל דכל העוסק במלוא פעור ממלוא אחרת אם
לר"ך לערוח אחר האחרת אבל אם יכול לעשות שתיבה
כאחת בלא עורח יעשה שתיבה ועיין בצמ"ח שם. ובצינור
הלכה כתב ואף דהתוס' וברא"ש ור"י מחמירין בזה
מ"מ משמע מהכ"י וברמ"א דמסכימים להלכה להר"ן
וכנ"ל ואי"ז מפני הראיות העלומות שהביאו לזה וכן
המ"א הביא בשם הב"מ שהרמב"ם והבאונים ג"כ סוברים
דפעור אפילו ביכול לקיים שתיבה וטעם הדבר כתב הר"ן
לפי שכל שעוסק במלאתו של מקום לא חייבתו תורה
למרוח ולקיים מלות אחרות אע"פ שאפשר ומיכה מודק שכל
שאינו לר"ך לערוח כלל אלא כדרכו במלוא ראשונה יכול
ללאת ידי שניהם דנכבאי גוגא ודאי ילא ידי שתיבה
דמכיות עוב אל יקרא רע כן כתב הר"ן שם, ועיין
אחרונים מה שהעריכו צפי' העוסק במלוא פעור מן
המלוא ובמחלוקת הראשונים ז"ל דלדעת קתנא הפי' דפעור
מן המלוא כוונתו שאין עליו חיוב מלוא אחרת בשעת
שעוסק במלוא זו ולדעת קתנא הוא דאף שמחויב גם
במלוא השני' בשעת מעשה מ"מ לאו בר קיום שניהם
הוא משום דעוסק באחרת.

ונראה דהיא מחלוקת דהא תלוי' בכוני תרי טעמי של
רש"י דאם אמרין הטעם משום עכ"מ פמ"ה א"כ
הפעור רק במקום שצריך למרוח אמנם אם אפשר לו לקיים
שניהם בלי עורח מוטב אבל אם נאמר הטעם דפעור
הוא מכה הקרא כירושלמי א"כ מעיקרא לא ניתנו כלל
שאר מלות לקיים בשעה שעוסק במתו דכיון אמר רחמנא
למען תזכור וכו' ימים שאתה עוסק בחיים ולא ימים
שאתה עוסק במתים וא"כ ימים שמתו מוטל לפניו
מעיקרא לא חלל שום מלות התורה עליו ואין עליו שום
חיוב המלות בלאתו שעה וכעין זה כתב רש"י ברכות
דף כ' ע"א בדי"ה ועומאח גופא שהותרה לכהן וכו'
היינו טעמא דלא גמרינן מיינה דהתם לאו כבוד הבריות
הוא דדחי לית ידידיה דמעיקרא כשנכתב לית דעומאח
לא על מת מלוא נכתב כשם שלא נכתב על הקרובים
ועיין שם בתוס' ובמלל הרושעים כלל פי' וא"כ כיון
דבשעה שמתו מוטל לפניו אין עליו שום חיוב של שאר
מלות וכדדעת הירושלמי ולא ימים שאתה עוסק וכו' א"כ
אם הולך ועושה מלוא אחרת בודאי אסור כיון שאין
עליו שום חיוב ואף שאין צו עורח רק מקיים דרך הליכתו

והנה יש לי עוד אריכות דברים צבאי דינא דעוסק צמאח וינס כחוצים אללי על הספר כחצ יד אמנס לא יכולתי להאריך לחוסר הפנאי ועוד חזון למעמד אי"ה לשירותיו כי ימי הנוראים משמשים וצאים ובערדות רבות זה בא בשאלתו חז בא וכו' ועליהם התפלל דוד כי לא תעזוב נפשי לשאול וגו'. וידי ראון שמכא לקיים תורתנו הקדושה כל ימי חיינו כמאמר הכתוב למען תזכור את יום לאחר מארץ מלרים כל ימי חייו ימים שאחז עוסק בחיים דשנים ורעננים יכיו צאהכב ואחזכר ושלוש ורעות עצגל"א. כ"ד עבד לעבדי ד' המצפה להרמת קרן התורה ולביאת בר נפלי במהרה דידן והגני מאזה בכל לבבי ובכל נפשי ברכת כוח"ס בברכת כל טוב.

אני הצעיר מנשה הקטן מגולי טשעכיא

סימן ק"א

האבות אי יצאו מכלל ב"נ. אברהם שחרר חגרי. אין שפחות לעכו"ם

ב"ה אוד ליום שנכפל בו כי טוב לסדר אשר תשים לפניהם תשייח לפ"ק ברוקלין ב"י יצ"א. כבוד הרב הג' אי"א גר"ג ג"א בעל פיפיות חר"ב שבחו מי ימלא אין גומדים עליו להלל וכו' כש"ת מוה"ד צבי חירש יאיר, נרו לעולם יאיר, ויודח כשמש מן המזרח.

אחרשבת"ה צאהכב כראוי הנני לאשר קבלת ספרו ביקר חמודי לצי וכשמו כן הוא כלו נאח ויאה ולועט פה ימלא תמורתו ויסלח לי על איחור תשובתי כי צעוני"ה טרוד אני מאד וצפרע עכשיו צהולאת ספרי משנה בלכות על צב"ג צס"ד ולכן נחטב הדבר ואת כח"ה הסליח.

והנה רק לאות שעיינתי בצפרו הנחמד אלגי כאן מה שראיתי לפ"ס רביעא דברים שאינם מוצנים לי ואפשר דכונה אחרת ביחא לכח"ה צו אלל לפי מה שצנתי צכס לעני"ד ל"ע וכוה צפי חיי ד"ה חני פ"י דפלוגתה שרע עס אצרכס צישמעאל מה דאצרכס קראו צנו ושרה קראתו צנה, חלוי' צפלוגתא אי האצות קודם מ"ח יאלו מכלל צ"ג אף להקל ודעת אצרכס דיאלו אף להקל ולכן שפיר מצי לשחרר שפחתו ושרה ס"ל דלא יאלו מכלל צ"ג לקולא וצצד איכא איסור לשחרר משום דלעולם צכס תצודו וכו"י אמרו כל מילתא דאמר רחמנא לא תציד אי עציד לא מהני ודוקא צישראל דגמרי' לה לה מאשכ דמהני גירושין ככ"י מהני שחרור אלל צעכו"ס דליכא גירושין ממילא ככ"י דלא מצי משחרר את עצדו משום דאי עציד לא מהני ולכן אצרכס קראו צנו ושרה קראתו צנה ע"כ. ור"א בציגותי אחר נקשת סליחת כח"ה דאדרבא לפי שיטת שרע דאצות לא יאלו מכלל צ"ג כ"ש דמקרי

צנו דצאומות בעולם כולל כולך אחר הזכר כמו שאמר ציצמות ע"ה ע"צ וקידושין ס"ה ע"צ כי אלת רצון אמר ר' יוחנן צאומות כלך אחר הזכר, ומעתה ממ"י מקרי צנו אי דין ישראל לו כרי צידו לשחרר ואי עכו"ס כ"ש דצנו הוא ולא צעי לשחרר כלל דכא לפכו"ס ליכא שיפחות כלל ח"ל הרמצ"ס פ"ט מה' עצדים עכו"ס שקנה עכו"ס לעצדות לא קנה גופו ואין לו צו אלל מעשכ ידיו ע"כ ועיין צכ"ה שס. וא"כ ממ"י כוי צנו אי דין ישראל להס מצי לשחררו ומועיל השחרור כדעת אצרכס ואי דצ"ג כ"ש דלא צעי לשחרר דל"ל שפחות כלל.

ואפשר דלשון הרמצ"ס שס צב' ג' העעכו וז"ל אחד מן האומות שצא על שפחה כנענית שלנו כרי צבן עצד כנעני שנאמר אשר הולידו צארנכס ובראצ"ד השיגו וככ"י וכלח"י דחקו לישצו אמנס החס דוקא מיירי שצא על שפחה של ישראל כמו שכתב שפחה כנענית שלנו ולכן אין כולל כולך אחריו אלל כי ככא כרי הכר ביחא שפחתו וממ"י אי דין עכו"ס לי אינו שפחתו ואי דין ישראל ליכ שחררה חז צרור. וכבר מילתי אמורא לביצי רא"י מכאן דיאלו מכלל צ"ג אפי' להקל מדאמר לה במלך שפחת שרע ולעכו"ס ליכא שפחות וז"ל כמובן.

גם מה שריכ לומר דצעכו"ס שייך מלות לעולם צכס תצודו זה אינו ולא שייך צכס כלל מלות לעולם צכס תצודו כיון דלא קנאו כלל לגופו ודברי שושנת העמקים שהציא כח"ה אחי שפיר צישראל אלל לא צעכו"ס. אמנס אפי' לשיטת כח"ה לעני"ד לא קשה כא דכל מילתא דאמר רחמנא לא תציד אי עציד לא מהני שכרי קי"ל דכ"י שיש לו כנאח צשחרור ולוורך עצמו עושה ליכא איסור עשה לשחרר ומליו גצי ר"א דשיחרר צ' עצדים לוורך חפלס צציצור דלא כוי רק מלוה דרצן ואמת דצגמ' אמרו מלוה דרצים שאני מ"מ ככ"י צאצרכס כוי כמלוה דרצים ומלות פ"ו מלוה גדולה היא וצפרע צאצרכס דרצים חלוי ציכ דכל הקהל יא ממו וכו"ש צגמ' ראש השנה דף ל"צ ע"צ וד' פקד את שרע פקדון דיחיד הוא כיון דאתו רצים מינה כרצים דמיא וכן כתב האלשיך ה' להדיא צכא דחותמין מגן אצרכס ועיין פסחים קי"ז ע"צ דכעס דאצרכס כציצור דמי כי ע"י זכותו כולל יאחק ויעקב ורעס ע"ש. אמנס לא צריכא לזכ כמו שכתבתי, גס מה שכתב כח"ה דצ"י אין להס כריתות ל"ע שכרי עכ"פ יש להס שילוח ומיחא וק"ל.

ובעיקר הדבר מה שציצי צכס רצ נערונאי גאון ז"ל גס אני צעניי פירשתי זה כצ צכח"י מחלוקת אצרכס ושרה אמנס אני פירשתי צס"ד דכגר ביחא ס"ל כשיטת רצ נערונאי גאון דודאי שחררה ולכן ותקל גצירחכ צענייח דחשכ דכגר שחררה אצרכס ולא כוי עוד שפחת שרע אמנס שרע סצרכ כדעת שאר פוסקים

לחדש דגס בפלגש אפי' בלא קידושין איכא איסורא
 כמו ז"ל קידושין אפי' חייב מיתב על אשח
 חזירו והריב"ש חולק עליו ז"ל מ"מ לר"ב אי פלגש
 בקידושין איכא איסורא ואפי' בלא קידושין אפי' כ
 מראש דעכ"פ איסורא איכא ולא דמי למשנה דאנוסה
 אציו ומפוחת אציו דהתם הוי ודאי בלי קידושין ולשם זנות
 וזה לענ"ד ברור.

סימן ק"ג

אי שייך ביטול באיפור טומאה

ברא קס"א הביא קושיא העולם לשיטת הרמב"ם פט"ז
 מהמ"א ונפסק ביו"ד סי' קל"ד שאם עירב
 יי"ג מליצור קטן לחוד בבור של יין אפי' עירב כל
 היום כלו ראשון בטל א"כ אחמי היו לריכס לגס חנוכה
 במנוחה כיון שמלאו פך אחד היו יכולין לבטל כל
 השמינים העממים כבשרת הרמב"ם. ונראה דפשיטא לי'
 לכת"כ דגס באיסור עומאח אמרינן ביטול ברוב כמו
 בשאר איסורים אמנם בלמח דבר זה הוא מחלוקת
 הפוסקים ועיין חוס' בכורות דף כ"ב ע"א ד"ב הכך דכתבי
 דאפשר עומאח לא דמי לשאר איסורין דלא ליחמר
 טעם כעיקר לענין עומאח ועיין מקואות פ"א מ"א
 ובר"ש שם ובשאר הפוסקים וכו"מ פ"א מהל' אה"ט
 ה"ז בשם הרי" קורקום ובמל"מ פ"א מ"ה משכב
 ומושכ ב"ד ועוד עיין רא"ש חולין דף ק' ד"ה וי"ל
 דלא דמי עומאח לאיסור. ועיין עוד גמר' פסחים י'
 ע"ב ובהדיא אמרו שלבי מס' זבים באוכלים ובהכלים
 שנעמאו במשקים ובמס' שבת דף י"ג ועיין חוס'
 פסחים הנ"ל ד"ה אפילו אי שמן משקב הוא. ועיין
 ראב"ן סי' ח' אצטלינכו לחולין עמאין.

איברא שהרי במשנה פ"ב דטכרות משנה ח' אמרו האשה
 שהיכה טבשת ירק בקדירה ונגעה בעלה חוץ לקדירה
 במקום הנגזר אע"פ שיש בו כביצה הוא עמא והכל טכור
 נגעה במקום המשקב אם יש בו כביצה הכל עמא אין בו
 כביצה הוא עמא והכל טכור חזר לקדירה הכל עמא ופי'
 הרע"ב חזר לקדירה ואחרו מקום המשקב שנגע בו הכל עמא
 אע"פ שאין בעלה כביצה שהמשקב שנגע בו חזר ועימא
 כל מה שנקדרה ואף הקדרה עמא פ"ב הרי שאפילו
 פחות מכביצה ורק משכו שגפל לקדרה עימא כל הקדרה
 ולא בעלה העומאח.

שבת וראיתי לחפא"י שם שסקשה בצועז דכרי
 בטומאח שייך ביטול וכדאמרינן במכשירין פ"ב
 מ"ג ובכורות כ"ב ח' ומנחות כ"ג ח' וכו' ותי' דהא
 דאמרינן בכל דוכחא דבעל היינו רק שלא יבא דין
 התערבות כדן בטומאח שגפלטל אצל עכ"פ הוי
 דינו כנוגע בטומאח הכיח דלא גרע מבא דאמרינן
 (חולין פ"ב ז') דג' על ג' בלא מבגד גדול עמא גס

ולכן אמרם לאצרכם חמסי עליך הכה נחסי שפחתי
 לפניך היינו שהיה נחנה לו שפחתי ואיך הקלה בעיניו
 ע"י שחזרה והשיב לה אצרכם דבאמת הדין עמא והוא
 ג"כ לא שחזרה דלא ס"ל כר"ג גאון ואמר לה הכה
 שפחתי לפניך ואמר שפחתי לומר שפחתי שפחתי היא
 שלא שחזרה ועיין אה"ע ס' קנ"ו.

עוד אמרתי בעמא"י דהגר היכה שפחתי נ"מ שלכ
 ואין צידו לשחזרה כדקיי"ל דבעל אין משחזר
 עבדי נ"מ ועיין ש"ך חו"מ סי' ק"ג ובקלוב"ח שם
 סק"מ ובספרי משנה הלכות לכחצות סי' ס' הארכתי בדברי
 הקלוב"ח ע"ש ולכן בלמח אצרכם לא שחזרה דל"כ
 ודאי ה' משחזרה עכ"פ אפי' אי לא קיי"ל כר"ג
 מ"מ לעמא ה' חש וכו' משחזרה להדיא אלא דלא
 ה' יכול לה ושרה חשבה שודאי שחזרה כיון שראתה
 שכלה בעינה ולכן אמרם חמסי עליך נחסי שפחתי
 צידך ואמרם בדיוק שפחתי היינו שפחתי שלי וגו' ואקל
 בעיניי ישפוט ד' ציינו ומסרה דינה לשמים דעבר
 ושחזר נ"מ שלה אצל אצרכם בלמח לא שחזרה כי
 ידע דאין לשחזר נ"מ שלה ולכן ויאמר אצרכם אל שרי הכה
 שפחתי צידך כלומר עדיין שפחתי היא ולא אמר הכה
 כשפחתי או שפחתינו אלא שפחתי היינו שהיא שלך וגם
 המלאך במלאח אמר לה בגר שפחתי שרי ואפשר שרמז לה
 בזכ שהיא שפחתי ולא שפחתי אצרכם וממילא טעמה במה
 דסבר דאצרכם שחזרה דאין צידו לשחזר כיון שהיא
 שפחתי שרי וק"ל ועוד הארכתי בזכ בס"ד.

סימן ק"ב

אי נרשא אדם פלגש אביו

בפ' וישנ דף ס"ז פשיטא לי' דמה שאמרו במשנה
 יבמות ל"ז ע"א נושא אדם אנוסה אציו ומפוחת
 אציו וכו' פלגש אציו והאריך בזה בפלגל כדרכה
 של חורב ולענ"ד נע"ג בזה אי נימא דגס פלגש אציו
 נושא אדם וחלוי דבר זה לענ"ד באשלי רבדני והוא
 דבמדבר רבה אמרו איש דמים ומרמח יתעב ד' הם
 דואג ואחיהופל דכתיב בא אל פלגשי אביך וגו' הביאו
 המזרחי צפ' חיי שרכ ע"ש באצרכם גס מבא דפלגש
 בגבעה משמע דבזמן שהיא עדיין מיוחדת לאיש אסור
 לאחר לבא עליה ובלח"מ פ"ד מה' מלכים יא' לישנ
 קושיא במרחי ז"ל וכחצ דלא הוי ג"ע ממח אלא
 אצורייכו הוי ע"ש.

והריב"ש סי' ש"ב וסי' ש"ח האריך ג"כ בדברים
 אלו ע"ש ובבא דפלגשי אציו בחיר לו פי'
 דחלוי אי פלגש בקידושין אי לא דאי נימא דפלגש
 בקידושין ודאי איכא איסור לבא על פלגש אציו ואי
 יימא דבלא קידושין אז ליכא איסור והשואל שם רב

כלל הענין איז מופלג כלום לז"ה דכ"ה דכ"ה כ"ח שאלה שבענין לשם ענין קנה גופו ביינו ישראל אצל לענין לקנות ענין אינו מופלג ענין כלום ועתה כיון דהשאלה קיימין לשיטת דאברהם דין ז"ה ב"ל לא כי יכול לקנות לשם שפחות, ואדרבה אומר אני דעדיין גרע הוא משלל בענין וכך מעשה בצלחיה בגיורת שקדמי עדיה וטבול לפניה וכן מעשה לפני החכמים ואמרו קנו עצמם בני חורין לפניו אין לאחרים לא ופרש"י לפי שכן גרים וכו' עובד כוכבים והענין ישראל לא קני גופי' ועיין נמק"י שם וזרי"ף וברא"ש שם.

ובמכירתא פ' זא ס' י"ח מעשה בצלחיה שטבול מקלח שפחותיה לפניו ומקלח לאחרים וכן מעשה לפני חכמים ואמרו את שטבול לפניו ב"ח לאחרים משיעבודו ואעפ"כ שמשו עד וס מותה ע"כ ולפי גיר' המכילתא לא בעא לדיק כגמ' לפניו אין לאחרים לא, ומח דקשה לי לכת"ה דא"כ הא"ך ב"י יכול לקיים מצות לעולם בהם חבדו אשר לר"ע הוא ממנו עשה אחמכ וכו' בשביל קושי' זו נדחה הלכך מפורשת ומאי עולמא דכאי מהאי.

ברם לעיקר הקושי' כשאינו לעמי י"ל דהנה כבר הקשו במפרשים לנה שאמר על זה חס ארור כענין ענין עדים יהיה לחיו וכלל קו"ל דגוי אינו קונה זה את זה לגופו וא"ל דק למעשה ידיו קללו דאמר דמי נכסים למי וגדולה מזו ב"ל לבקשות אליעזר ענין אברהם כתיב ואדרבה המפרשים חמכו על אברהם ששחרר את אליעזר ועבר על לעולם (ואני אמרתי במקום אחר בס"ד שכרי אברהם גייר אנשים וזוה"ל פסם אחת חסר לו מנין ושחררו כמעשה דר' אליעזר למ"ד דין ישראל ל"י).

ובס' נחלת בנימין הקשה קושי' זו מנה צמ' נ"ח ותי' דהמכירה ב"י לאחיו לאחר מתן חורב וחדש שם דלא ב"י רק לשם ולא ליפת ע"ש. אמנם לעני' לא קשה ד"ל דקנהו בחזקת דברי אמרו בגמ' גיטין ל"ח ואימא ב"י מילי בכספא אצל בחזקת לא אמר רב פפא עמון ומואז עברו בסיחון ופרש"י עמון ומואז אלמא עובד זוכים קונה מחזרו קרקע בחזקת וכו' ענין דין כיון דאפקרי' ישראל ציואש קנה ל"י ע"כ בחזקת וכו' כי כיכי דקני ארץ בחזקת קנו נמי גופם בחזקת ואפי' מישאל קני כדאמר שם אשכחן ע"כ ע"כ ע"כ ישראל מנל דכתיב וישב ממני שני ופרש"י מדקרי' ל"י שני דידי' ש"ע קני' בחזקת וא"כ י"ל דנה בקנה להם את כל הארץ בחזקת וקנו גם להם בחזקת ומכ נעים זה לאברהם עד שזא אברהם וקבל שכר כלם וכו' בחזקת ואמרו עשר דורות מנה עד אברהם עד שזא אברהם וקבל שכר כלם וכו' ל"י דין המיל מוטו של ים וכל העולם שלו וקנה לאליעזר בחזקת וקנה עוד אברהם מהם ש"ח וקיים

המעלה ה"ה עמאח מדקבל עומאח מכנגד הגדול בשעב שנפטר ממנו א"כ הרי נמי צלוחו רגע שנגעט בטמאח שעל העל במשקין שנקדושה כבר נעמאח אוחן משקין שנקדירי מהטיפח קודם שנתעברו לגמרי יחד ע"כ ע"ש גם צמס' מקולות האריך הרבה בזה עכ"פ נראה בעומאח לאו דבר פשוט הוא דליבעל ברובא וממילא א"ל לומר כן צמנורכ וצפיקר דברי הרמזים כבר מילתי אמורכ ליישג הא דקשו דאין מליקין צמק נסי ואמרחי בס"ד דכשבעל ברוב כה"ג שפיר דמי ולכן נחבעל בחוכו וכן יישגתי ג"כ קושי' דכ"י דכ"ה ראשון מה גם ב"י ולפי הנ"ל כ"ה ראשון נמי כ"י לריכין לנס ככדי לבעל ועוד הארכתי בזה בס"ד.

והגני חותם מעין הפתיחה כי התענגתי מספרו הנאמר ביושר ובלומדות נפלא קולע אל השערה יתן ד' וזכה לישב על מי מנחות של תורה עד ב"ש ולו יקתה עמים. יידודו הדשכתי' באהבה עזה ומברכו בכל טוב ומיטב המכבדו ומוקידו אף שאינו מכיר

מנשה הקטן

בן לאמריר הקדוש אליעזר זאב הי"ד

סימן ק"ד

ב"ה המובל אשה לשם שפחות

ב"ה מוצש"ק לסדר כל התורה כולה נאמרה מסיני תשי"ח ברקלין נ"י.

כבוד ידידי ורב חביבי חד מבני עלי' שמו מפאריס, ברוב תוארים חרב צמס' נ"ג ור"ח ג"א פפ"ת וכו' הרה"ג כש"ת מוה"ר הרב צבי יאיר שליט"א.

אחרי דרך מבוא שלום וברכה צאכנה רנה ואכנה עולם כנני בזה להראות חציבותי גנן ולסלסל דברי כח"ה ולהשעשע דבריו אף כי אין דרכי לכתוב דברי אגדה מחמת חוסר הפנאי וכבר אמרו עקיבא מח לך אלל הגדה כלך אלל נגעים ואכלות אמנס אגדה שהיא מיוסדת על דרך הפלפול לעני' שאני כיון דנאמח קוטע דדברים סובבים על הכלכל וכ"ש לגביר רנה דכותי' לכן לקחתי לי מעט פנאי לעיין דדברים ואת כח"ה הסליח על מיעוט פלפולי.

במ"ש כח"ה לישב קושי' לפי מה שכתב הכ"מ שם בסחירי דברי הרמזים לפי ח"י ב"י דחלוי אס הישראל יעבילו לשם ענין גופו קווי לישראל וא"כ אלא"כ אף אס נימא דכ"י לו עדיין דין ב"ג עכ"ז קיים כל החורב ובעה בענין לשם ענין ותי' כשפחח גמור.

לאחר הסליח מכ"ה לא ידעא מה הועיל בזה דלפי מה דאין קו"ל השאלה אברהם דין ב"ג ב"י לו ומכ הועיל ענין אפי' נימא דבענין לשם שפחות

וכו' ואפי' שבת לא מקיים וכו' תמכ' אני שכ"ג רואה לשויתי עופה בדבר שאפי' חינוקות של בית רבן יודעים ולא אשגח צמח שידי כתבו ונראה דזכ' כי פליטת הקולמס שכרי אמרתי לאצרכם כי יכול לשחרר כדי לקיים מצות פ"ו וצ"ח עסקין השתא וכיון דשחרר ודאי שמקיים צ"ח פ"ו דשפחות לית כאן ולשיעת כח"כ שכי' דזכ' כי רק סגולה לבנים וצ"ח עלי' כשביא שפחה ול"ע העש' דלעולם צ"ח תעבדו ומדויל ידיו משתלם ליה דל"כ כאיך צ"ח עלי' כשביא שפחה וכלא' היא אחת ממצות התורה שלא לבטול שפחה וכלא' כח"כ לאצרכם אצ"ו צקיום עשה של לעולם צ"ח תעבדו וכשעלו חלילה באיסור צ"ח על שפחה.

שוב מלאתי במכרש"א שבת דף ג"ח וז"ל צד"ה ויכיו בני יעקב ולפי מה שצאנו צמס' יצמות שאמרו שם שכי' אצרכם וזרעו אסורים לישא שפחה וכו' וכו' נשא את הכר שפחה שרה לפי שגשחררה הכר ממילא כדון המשא לעבדו צ"ח חורין דיואל לחירות וכ"כ ז"ל ציעקב שכוור בשפחות אלו לפי שגשחררו וכו' פ"ש כרי לכדיא כדברי צעז"י.

סימן ק"ו

הגר היתה נ"מ של שרה, או מתנתה

ומה שכתב כח"כ להעיר על מה שכתבתי דכר היתה נ"מ של שרה והקשה מחז"ש ותיראה מרבינו צחי לפי שיעת הר"ח אפריון נמתי' לכ"ג שטרה ליישד דברי אמנס לעיקר דינא כבר רמזתי לעיל דלחותן שיעות דלאש"כ כה"ג כי אסור לגרשה וא"כ אודא ראייתו לדידי וא"כ קשה מהחז"ש לעצמתי אמנס לא קשה לענ"ד דאפי' לדידכו מלי למומר דנתנה לה פרע' על מנת שאין לבטל רשות צ"ח או אפשר דאפי' אצרכם נתנה לה צמחנה וכו' שלה ועיין נדרים פ"ח וא"ע סי' פ"ה וריב"ש סי' רע"ו ותוס' חזר כ"ד פ"ג וצ"ח פ"ח ה"ל עבדים וצמחק"י נדרים ה"ל וצתוס' קידושין כ"ג פ"ג ורבינו ירוחם נתיב כ"ג ח"ד ור"ן נדרים ה"ל וצספרי משנה הלכות על רבינו צ"ח סי' ס"ה בארצתי צ"ח צס"ד צ"ח מן דין מדרשות חלוקות וכמה מפרשים פירשו כן דכר כי שפחה מלוג של שרה.

סימן ק"ז

אי פלגש בקדושין מחלוקת. אבות קיימו תורה

ומה שכתבתי שיש איסור צפלגש וכתב כח"כ הכה כדבר נכון אליצא דהילכתא לאחר מ"ת כ"י אצל לחשוב זאת עביר לראובן אפי' קודם מ"ת וכו' עד שביא דברי

צ"ח המלוג לעולם צ"ח תעבדו אפי' לר"ע אף ששחרר לאליצא ושרה קתה לעצמה את הכר חכ' לפי שיעת כ"ג.

אב"י כשאני לעצמי לא קשה מידי אפי' אי נימא דלא' כי' לו עבד כלל לא קשה מהא דקיים אצרכם חרי"ג מצות דלענ"ד הא דאמרו קיים אצרכם כיוון אותם ששייכים צעשי' וצקיום וכל מצוה צ"ח לידו שביא מצוה לישראל קיים אותה ועכ"פ אותם שלא יכול לקיים קיים צלימודו וצמחשצתו ואלו צ"ח לידו כי' מקיימה דל"כ יקשה מכמה מצות שס' צאים רק ע"י איסור כמו שריפת קדשים שגטמא' ושריפת נותר ותמירה וכו' הוא ותמורתו יכו' קודש ומ"ע לבית המנוגע להיות עמא ועומא' בגד מלוג וגי'לוח למלוג וגי'רשין צאשחו ראשונה דשנוי הוא ועוד כמה וכו' נימא דאצרכם שלא כי' מלוג או שלא כי' לו בית מנוגע או שחבר צאכילת קדשים שלא להותיר כלום ושלא יעמא' לעולם לא קיים חרי"ג מצות ולמ"ד דאצרכם לא גירש אשחו כשנלקח לבית פרעה דאצרכם כהן גדול כי' ואסור בגרשה ועיין נח"צ מ"י כ"ו א"ו דאצרכם לא קיים אלא אותם שכו' צידו או שצ"ח לידו צמחש' וממילא נקרא קיים כל התורה וחרי"ג מצות דאלו כי' לו כי' מקיים או צלימודו כי' מקיים וק"ל וממילא כ"ה מצות לעולם צ"ח תעבדו אם לא נאמר כנ"ל.

סימן ק"ח

אברהם שחרר להגר משום פ"ו

ומה שכתבתי דאצרכם כי' מותר לשחרר כדי לקיים פ"ו וכת"כ כתב הלא כי' יכול לקיים צאחרת צ"ח חורין וכמ"ש הרשב"א ז"ל מה דפשיטא לי' לכ"ח לדידי מיצני לי עוצה דלפי סברה זו דשחררה משום פ"ו אכן השתא קיימין דלאש"כ דין ישראל הי"ל דל"כ אין כאן שחרור וכנ"ל וא"כ מנא לן דכי' לי' צ"ח חורין הלא כלם היו צ"ח דאסורים לישראל וצפרט צאצ' ישראל דכיו מצנות כנען דאפי' ע"י גירות לא ראו לבחחחן צ"ח משום שעתידה תורה לאסרם צחיתון וילחק ויעקב יוכיחו וצעשים יוכיחו ואצרכם ושרה היו יחידים ולא דמי למן הרשב"א דליכא צ"ח חורין עוצה וידעתי כי' יאמר כת"כ הלא יכול לגייר ועל כל פנים ממה שגיייר שרה כבר אמנס זה לא קשה דדילמא כבר חזרו לסורן כמו שאמרו צמדשי חז"ל דחותן שגייירו כולם חזרו לסורן ועכ"פ ליכא להקשות דיכול לקיים צ"ח כמו להרשב"א וממילא אליצמיד סברתי דיכול לשחרר משום פ"ו.

ומה דהקשה כת"כ ח"ל חולת זה כרי צכגר ודאי אינו מקיים פו"ר משום דכוית שפחה וכדאמרינן ציצמות

מכרש"א דהאבות דקיימו התורה עד שלא נתנה ה' אך להתחלה ע"כ.

והנה בכלל משה אחז החזל בשני ראשים אי אעברה יש כאן סלחתי אין כאן דמה שנוגע לדרוש כת"כ אפי' נדווד עזירה לא ה' ל' לעבור חלילה והי' מוכרח ללכת אפי' לשיטת ר"ע ומכ שנוגע לדידי אפילו הלכתי פסוקא אינך מועילה לי ואפי' עבר לאיסור גמור לא איכפת לי דרך להתחלה קיימו כל התורה אמנם באמת אמרו אפי' ערובי תבשילין קיימו וא"כ קיימו אפי' כל איסורי דרבנן לפי דעת החוס' ובאמת הו"ל לכת"כ יותר לומר דראובן ה' ס"ל דפגש בלא קידושין והיו כעין מפתח אביו אבל באמת כל זמן שלא שלח אפשר דאפי' הכי אסורה וכמעשה דפגש בגבעה הארכתיו בזה בספרי להגאון מהר"פ פראנק בתש' ג' וגם לידידי הרב שמואל טורק. ובאמת בם' נח"צ מל"ח נקט כן בפשיטות אמנם דבריו ל"ע לפני"ד.

ובספר בעל הכסף להראש"ד בשער הקדוש מלחמי שפי' שם בני חמש אפי' צ"י נשוי שבו מתכוין לאחת ונזדמנה לו האחרת וכו' סבור כי היא חזרתה ויש שואלין לזה הפירוש א"כ יש מהשכטים שכן בני תמורה שכרי יעקב אבינו לרחל נתכוין ונזדמנה לו לאה יש לומר עדיין לא נתנה תורה ולא נאסרו בדיקדוקי מלות. אי נמי אפשר שלא נתעבר בלילה ההוא. ונראה כוונתו ז"ל דודאי קיימו כל התורה רק בדיקדוקי לא נאסרו בזה, אבל גדולה מה ה' לי להקשות הא"כ נשא שתי אחיות בכלל וקושית הראשונים (והתי' ידוע), ובדרך אגב נע"ג מה שכתב אי נמי אפשר שלא נתעבר בלילה ההוא שכרי מקרא מלא הוא ראובן בכורי אהרן כחי וראשית אוני ופירש"י הוא עפ"י ראשונה שלו שלא ראה קרי מימיו ע"כ ועיין מחמי וגור ארי' מה שהקשו מגמר' יצמות ל"ד דא"כ אשכח מחצבת מציא ראשונה ומה שחילצו עכ"פ מראה דלאח נתעבר בלילה ההוא וי"ל דלאו ד"כ הוא ויפרשו ראשית אוני שירי חילי ושירי ערי ע"ש במדרש רב.

סימן ק"ח

פוד פהרת ממוז

ובדרך אגב אביא כאן מה שכתב שם בספר הנ"ל בדבר זה בסוד לא יבא ממחר בקבל ד' דכחוש מחשבות נוטל נשמת ממחר ונותנה לגוי וכיון דנולד מגוי מגייר עמו וכדעת רבי טרפון שבי' מטבר וזה סוד לא יבא ממחר בקבל ד' אבל בקבל גרים יבא וכתב עוד ואף קין ממחר ה' כשנתעבר אמו מציאת סמל רוכב ע. כנחש שכבר ה' אשת אדם וכו"ל קין ממחר ודאי וכדי לטבוח נתגלגל בראובן דראובן ה' נשמת קין כמבואר

בטונת האר"י וביצא שם כן בשם מהר"ר יוסף דרשן מק"ק פוזנא שביצא בשם המפרשים דלכך נמכרו ישראל לעבדות למאריש משום תקנתא דר"ע מלך שבמכ מאיסור שתי אחיות ולכך כדי לעכרם נמכרו לעבדים למאריש וביניהם כלם עבדים ושלחם פרעה ונשתחררו כרי בנינים בני חורין אמנם ראובן לא ה' עליו פסול זה הלך למאריש כדי לטבוח את קין וזה מיישב דראובן שכב את בלכא ולא חש לאיסור שפחות ואיסור שפחות מי החיר לו (ודבר זה קשה גם לפי' כת"כ דאיסור פלג לא ה' מי"מ איסור שפחות מי החיר לו) אמנם מאחר דהי' נשמת קין וקין ה' ממחר מותר בשפחה וכתב דלכך נשאו השכטים נשים כנעניות ע"ש ודי' הטוב יכפר כי אין לי עסק בנסתרים.

ובעיקר הדבר כבר כל האחרונים מלאים בזה פלוגתא ומחלוקת התנאים היא אי ראובן חטא ובמקום אחר אמרתי ליישב מה שאמר ראובן הילד איננו ואני אנה אני באת מערו של אבא דהנה ידוע דעת הפר"ד דהשכטים נחלקו דיוסף ס"ל דהאבות לא ינאו מדיון צ"י והשכטים חלקו עליו וכו' יעקב ס"ל כיוסף דבר חכים הוא לי ולשיטת יוסף יעקב מותר בשפחה דצ"י הוא ולכן יוסף קראו נשי אביו אבל לשיטת השכטים יעקב אסור בזה ולכן קראו בני השפחות וכו' כל זמן שיוסף כאן לא חטא יעקב אבל כשראה ראובן הילד איננו וע"כ דנענש על שחלק על השכטים וא"כ הלכתי דנאח מכלל צ"י וא"כ יעקב אסור בשפחה ולכן ואני אנה אני באת מערו של אבא דיכ"י לו לטבוח בנפלים ויש להאריך בכמה אופנים ועת לקצר.

ובענין קושית העולם לשמן להדלקה כרי כל מגמתם ה' לחזור אחר עברה ביותר דא"כ ה' יכולין להדליק כדעת הפ"י דעומאח התורה ציוצור וע"כ דהדרו אפי' איסור דרבנן ולכן קוראין בנרות חנוכה מהדרין מן המהדרין דהתם דהר"י כל הכדורים וכו' אפי' לאיסור דרבנן חששו.

ומעתה אסיים מעין הפתיחה באכבד וידידות ואהבת עולם ויסלח לי על אי יכולתי כעת לפלפל ביותר כי אני מועד מאד בעיני הלכתי בס"ד ואשמח מאד מעתה ועד עולם להיות אתו עמו כלומר אליו את כת"כ במכתבים בכל עת ובפרט בעיני הלכתי כי זה חלקי מכל עמלי.

כ"ד המצפה לרחמי שמים בכל יום ערב ובקר וצהריים ידידו עז אהבו לנצח דשכת"ה ומברכו בכ"ט ומיטב מכבודו ומקירו אף שאינו מכירו ומקוה להכירו ופה אל פה אדבר בו באהבים. ברגשי כבוד

משפח הקטן

בן לאומריד הקדוש אליעזר זאב הי"ד

סימן ק"ט

חפס"מ וחשאב"ם באיסור דרבנן

ב"ה ה' טבת תשי"ג

בעזה"י למאן דלא חזינא קא מברכינא בבבדור הראוי לו יקבל בחיים של שלום טובה וברכה יחדיו יהיו תמים כש"ת הרב... הי"ו בראנקס נ"י.

אחרשכת"ה למאן דלא קחזינא קא מזכרינא רק מכותלי מכתבו היקר שקצלתו מכת"ס צאחור זמן ואף שאני ערוד מאוד צכמה ענינים אמנם לפי שנחאחר הרבה נחתי את קסתי מיד להשיבו מפני הכבוד ואף שאני קנאן שאפילו חדש אין זו ולעיר לימים אחי אך לפי שראיתי שהקשה אדברי ח"ת אשר כתבתי בעזכ"י לכן אמרתי להסיר מעלי תלויותיו כי דברי בעזכ"י כראו מולקים. וזה הכלי בעזר לורי וגואלי.

כת"ה כתב במכתבו היקר אני תמה שגם כ"ת עושב הבדל בין איסורים מדאורייתא ובין איסורים מדרבנן אני יודע רק אחת שצאיסור דרבנן אפשר להתיר דייעצד ובהפסד מרובכ וצחולב שאין זו סכנה מה שאין כן עליו להזהר צשל סופרים יותר משל חורב שדברי חורב יש צכן עשה ולא תעשה וצד"ס העוצר עליכם חייב מיתב ולמותר האריכות עכ"ל.

ולפענ"ד קשה על דברי כת"ס צתרחי א) דמה שכתב שצאיסור דרבנן אפשר להתיר דייעצד ובהפסד מרובכ וצחולב שאין זו סכנה לא ידענא מנא ליה הא ואני אודכ ולא אצוש שמעולס לא שמעתי כן ואפיכא שמענא אמב שאמרו שצריך לפזר כל מעותיו שלא לעצור אאיסור דאורייתא ופירשו כמה פוסקים ה"ב צאיסור דרבנן שצריך לפזר כל מעותיו ולא יעצור ח"ו. ועיין רצד"ו ח"א ת' קמ"ה מי שבוט צין ע"כ ואינו מולא לאכול עד כמה יולא מממונו למולא דברים מותרים והשיב דמחוייב ליתן כל ממנו ואפי' היכא דאיכא רק איסור דרבנן כגון חלב שחלצו עכו"ם או שמו של גיד וכב"ג ועיין תשו' חו"י סי' קפ"ג דפשיטא ליה ג"כ דאפי' צאיסור דרבנן צריך לפזר כל ממנו ועיין אר"ח סי' תרנ"ו צרמ"א ומ"א שם ויו"ד סי' קנ"ז וסי' רל"צ צני שצופה אונס ממון וסי' שפ"ד ס"ג צבג"ס וסי' שס"ח ושמ"א סק"ה צע"ז וצפמ"ג אר"ח ה"ל. ומכ"ש שלא להתיר צהפסד מרובכ או צשעת הדחק אין אלו אלא דברי תימב וישחקק הדבר.

והג"ה צתוס' סנהדרין כ"ו מכריו ר' ינאי הקשו האיד התירו איסור חורב משום ממון וחיליו דמירי צוה"ז דשציטת רק מדרבנן א"ג י"ל דהוי פ"ג וכן פי' הראצ"ד צפ"א ה"א ועיין צרמז"ס וכן הוא צירושלמי כדעת צרמז"ס דהוי מדאורייתא ומשום פ"ג וכחירון צ' של צתוס' אצל צמניח תי' דכאן התירו חצ"ל צעלמס וחס אמרו וחס אמרו עיין שם צמלוח שצ"ט ודו"ק.

(ואין) להציא ראיכ דצמקוס ה"מ התירו ממב שכתבו צאריח סי' של"ו סי' ע' לנור ממעכן צרגליו צלנעב

דכיון דמתקן ע"י שינוי צמקוס פסידא לא גזרו רבנן דכתס נמי העעס משום שלא כדרכו וכב"ג לא גזרו חכמים וכמו שכתב צר"ן ועיין צמג"א סי' של"ד ס"ק ל' וש"ע סי' ש"ז סעי' ה' וצמג"א שם שכתב להדיא דצמקוס צהפסד גדול יש להתיר שצות ע"י עכו"ם אפי' כדרכו ושצות ע"י ישראל שלא כדרכו אצל צלאו הכי אין להקל כלל עפ"י עכ"ל ועוד כתב שם שאין לדמות גזירות חכמים ואי"ב לקמן נדבר מזה ועיין צת' חו"י סי' מ"ו וסי' ק"נ ודו"ק).

אמנם צמקוס שנחלקו הפוסקים צאיסורי דרבנן אי אולינ לקולא צבא מלינו פלונחא שצרשצ"א הציאו הש"ך ציו"ד סי' רמ"צ וצח"מ סי' כ"ב כתב כל היכא דאיכא ספיא צבורא חיסור ויתר והוא דבר מדאורייתא ילך לחומרא ואי דבר דרבנן ילך אחר המיקל ודוקא אם השני חולקין חס שוין אצל אין סומכין אדברי קמן נגד גדול ממנו צכמכא ומינן אפי' צשעת הדחק אא"כ ה' צו ג"כ צהפסד מרובכ וכן אם ה' יחיד נגד רבים חולכים אחר רבים צכ"מ עכ"ל וכד"מ הציא דברי צרשצ"א ה"ל וצב"ח תמה עליו ועיין מה שתי' הש"ך אקושית צב"ח ואם ה' כוונת כת"ס צמכתבו שצהפסד מרובכ וכו' יש להתיר היינו צמקוס שיש מחלוקת הפוסקים הוב אחי שפיר אמנם לא משמע כן מלשונו ועכ"ל שחפרון הלשון. יש כאן וכן צריך לומר שצאיסור דרבנן שנחלקו הפוסקים והמיקל קמן נגד גדול אפשר להתיר צשעת הדחק וצהפסד מרובכ וניחא הלשון וליא את צענין. **ואתא** שצב"ח ז"ל ר"ל דמה דמתיר צרשצ"א צהפסד מרובכ ציחיד נגד רבים היינו אפי' צא"ת וכו"ב צסוף פי' בערל פ"א צני חתיכת חטאת ולפי זה שוב קשה מה שהקשתי דא"כ צבא אין צ"מ צין דאורייתא לדרבנן מ"מ הרי הש"ך צבר הקשה אדברי צב"ח ה"ל ובעלכ דלא כותיב ודו"ק כי קלרחי.

ועיין עירובין מ"ו ע"א א"ל רצא לאציו מכדי עירובין דרבנן מה לי יחיד צמקוס יחיד ומה לי יחיד צמקוס רבים א"ל ר"פ לרצא וצדרבנן לא שני לן צין יחיד צמקוס יחיד וכו' והא חתן ר' אלעזר אומר וכו' כדאי הוא ר"א לסמוך עליו צשעת הדחק ועיין רש"י שם שני צלורת הוי ואיכא צהפסד עכרות וצתוס' שם ד"כ לסמוך. ועיין נדכ דף ו'.

ג מה שכתב כת"ס צחולב שאין זו סכנה להתיר איסור דרבנן ל"ע לישצו שהרי להדיא כתב צרמ"א סי' קנ"ה צסופו ציו"ד וצלצד שלא יאכל וישתב האיסור הוואל ואין זו סכנה וכן כתב צר"ן צפ"צ דע"ז וכן משמע צרמז"ס פ"ה מ"ב יסודי חורב ה"ב ע"ש וצחולב שאין זו סכנה כתב הש"ך סי' פ"א ס"ק כ"א דג"כ אסור להאכילו צידים וצבא המג"א חולקן ועיין פמ"ג אר"ח סי' שצ"ח ואפילו צחולב שיש צו סכנה התיר הראש"ש ז"ל לשחוט לו צשצת כדי שלא להאכילו איסור מדצריהם ועיין מג"א סי' שצ"ח סק"ט ומה שהחיר צהגמ"ר שאם צריכין לחמס לו יין ימלא ישראל ויחס העכו"ם ומועצ שיחנכר היין משיחלל צשצת חסם לפי שאיסורו קל יותר מסחס דרבנן כמו שכתב

שם הד"מ הביאו המג"א וגם זהא לא קיי"ל הכי אלא כמו שכתב צו"ד ססי' קנ"ה דווקא לעשות מרחץ מותר ועיין בארעא דרבנן או"י ח' ובעפרא דרבנן שכתבו בשם הרשב"א והריב"ש שגם לעשות מרחץ אסור ותמה על הרמ"א שהפריז נגד הרשב"א והריב"ש.

ובתשובות המיוחסות סי' קכ"ז כתב בצעל רופא ואשחור נדח חולה היוכל למשמש בדפס שלה והשיב ז"ל דאסור וכו' ואפילו למ"ד משום קריבה משום לך לך אמרינן נזירא וכו' אפי"ה איסור דרבנן איסור הוא דכיון שהיא חולה שאין זו סכנה אסור דרבנן שלא כל השבחות שוין בין צו"ט בין בשבת בין בחול, דהרבה שבחות החירו בשבת וצו"ט משום מלוא בעלמא וכוחב צעש"ג משום ישוב ח"י וכוונא בזה ופעמים שמעמידים דבריהם במקום כרת ועל כרחק אין אנו למדים להחיר שבות משבות אלא במקום שאמרו להחיר מחירין ובמקום שלא אמרו אין מחירין ועוד שהחירו בשבת לעשות כל לרבי חולה ע"י גוי אע"פ שאמירה לגוי שבות ואפי"ה לא מסתבר שחור לו סחם יונם ושמו של גיד וגבינה של גויס ושאר איסורים דרבנן ועוד שיש צעיר כמותו ובמקום שיש היתר ואיסור אין מאכילין האדם דבר האסור ואפילו בשל דבריהם וכו' ע"ש ומבואר דאין להחיר לחולה שאין זו סכנה איסור דרבנן ח"י.

ועיין פמ"ג או"ח סי' שכ"ח הא דהחירו ביטול עכו"ם היינו דוקא בשבת דלא רצו להחמיר זו יותר ממעשה שבת הא בחול כה"ג אסור ועיין בארעא דרבנן בשם הרדב"ז אבל בעפרא דרבנן כתב שזה עושה דהרדב"ז מייירי באשה נדח שאין שם רופא אחר ודו"ק.

אבל להאכיל איסור דרבנן לחולה שאין זו סכנה לפענ"ד לית מאן דפליג דאסור והא דהחירו לו ביטול עכו"ם הוא ג"כ משום דקיל מאיסור דרבנן וזה צרור צעזע"י.

ולכאורה עלה בדעתי לומר דילא לכח"ה כן ממה שכתב הע"ז יו"ד סי' פ"ז ס"ד אמה שכתב הרמ"א שם ונראה דלפי"ז דכש"כ דאסור לבשל לכתחילה בחלב עמאל או בשר עמאל בחלב עמור וכו' וכחב עליו הע"ז בס"ק ה' ולשון לכתחילה שזכר רמ"א כאן וכן בסמוך גבי חלב מתה לענין ביטול נראה שנתכוון שיש ליזהר במקום שאין צורך גדול אבל צורך לרפואה אף שאין זו סכנה בדבר יש להחיר ביטול בחלב במה שאין האיסור אלא מדרבנן כ"י ע"ש.

אמנם אי משום הא אין ראיה כלל ואדרבה ראיה להיפך וכוונת הע"ז היא כך דכיון שכל עיקר אכילה צ"ח בעוף לא היו אלא מדרבנן מכה גזירה וא"כ אם נאסר גם ביטול היו כמו גזירה לגזירה ולא גזרינן וממילא מותר לבשל אבל ודאי דרבנן חלילה להחיר לחולה דאין זו סכנה ולכן דיוק הע"ז יש להחיר ביטול במה שאין האיסור וכו' והיינו דווקא הביטול ולא האכילה ועיין בפמ"ג שם וכדי שלא יקשה א"כ יהא מותר אפילו שלא לצורך גדול הביא דברי הרש"ל צ"י כ"ה סי' נ"ה דצבצר עוף בחלב איכא למיחש טפי וכו' ולכן אי לאו במקום צורך גדול לא שרינן ליה. גם

ממה שכתב הש"ך שם בס"ק ז' ח"ל ונ"מ בגווי דליכא למיחש למ"ע כגון לרפואה וכוונא וכמ"ש מהרש"ל פכ"ה סי' ק"ב גבי חלב אשכ לרפואה שרי אפילו אין זו סכנה כלל מאחר דאין זו איסור אלא משום מ"ע עכ"ל ח"י משכחה לה בגווי אחריתי דליכא משום מ"ע וצד מיושב מה שהניח בח"ה דברי הרשב"א בחימה ע"ש ועיין ברע"א שם הרי שלא החירו רק במקום שהאיסור אינו אלא משום מראית העין אז מותר לחולה שאין זו סכנה אבל איסור גמור אפילו מדרבנן לא החירו.

והנה באו"ח סי' שכ"ח סי' י"ז הביא ג' דעות צעין חשדב"ם באיסור דרבנן לענין שבת והב"י הסכים לדעה שלישית וכן הע"ז והמג"א והגר"א ז"ל והאחרונים נחלקו איזה הוא הסדרא שלישית ועיין צ"ח וצמ"צ כתב הסדרא שלישית היינו שמוחר לעשות אפילו כל השבחות ורק ע"י שינוי אם הוא חולה כל הגוף ואין זו סכנה אבר ואם יש זו סכנה אבר אין לר"ך שינוי כלל וכו' והוא דעת רוב האחרונים ובלחם הפ' כתב לפענ"ד דעת הרמב"ם דכל שיש בדבר איסור מלך עלמותו אפי' רק א"ד אסור ע"י ישראל ולכן כותב עינו דווקא ע"י עכו"ם והא דגונח יונק י"ל משום דהוא בשינוי כמ"ש הרמב"ן ואי משום מוקלא עיין בכה"מ צד"ה צ"ג שער ז' וצשה"ג פ' הבית דאין צד איסור מוקלא ועיין צש"ע הרב מליאדי ז"ל ונראה שכולם פה אחד הסכימו שכל שינוי אי אפשר להחיר לחשדב"ם אפי' איסור דרבנן.

סימן ק"י

חלוק בין דאורייתא לדרבנן. טעם למה בעובר אדרבנן ח"מ. עבר בשוגג דרבנן אי צריך כפרה.

ומה שחמה כח"ה למה הבדלתי בין דאורייתא לדרבנן יאמין לי כי קודם כתבו חשכתי שעות וימים ונדדתי שינה מעיני עד כתתי זה לא הי' רק קולור מחשכתי אשר כתבתי בעזה"י באריכות גדול להגאון מהר"מ פיינשטיין ר"מ חפארת ירושלים כ"י ראה כל החשוכה (עיין ספרי שו"ח ח"ב סי' ע"ב, ע"ד) ואלו ראה כל החשוכה בודאי הי' מודח שלא צנתי הדיחור לפי שהוא מדרבנן וזה לא הבאתי רק כיבודא ועוד לקרא ולהשיב אהני מאורי אור שחשבו לומר דכאן הוי איסור דאורייתא וע"ז השכחתי דהוי ג' דרבנן וכמו שכתבתי בפנים צעזע"י.

ברם דא ודאי כן הוא דאיסור דרבנן קיל הוא מאיסור דאורייתא לענין הילכתא ואף שאמרו כל העובר על דברי חכמים חייב מיתה ברכות ד' ועירובין כ"א ועיין במהרש"א שם. וראיתי לר"י ברכות הנ"ל ח"ל: ויש לחמוך למה אמרו בזה חייב מיתה יותר מנשאר מקומות שאסרו חכמים כמה דבריהם וי"ל מפני שצד אפי' חכמים מודים דמן הדין זמנה כל הלילה אלא שעשו סייג כדי להרחיק

שאין הדבר חמור עליו כי ישנן צולותו תמיד והחטא הקל ענשו יותר מן החמור בהכשל בו החוטא פעמים רבות ע"כ. וע"כ דברי מהרש"א לע"ג.

ברם דא ודאי כן הוא דאין דברי חכמים כשל תורכ לענין דיני ז"ד ומעולם לא ראינו שיהא העובר מדרבנן חייב מיתת ז"ד אם לא באותו שרצב הסוס בשבת ואותו שבעל תחת התאנה והוראת שעה היתה ולמגדר מילתא וז"ד עונשין כפי מה שגראה להם וע"ז אמרו עת לעשות לד' הפרו תורתך שפעמים הפרתה זו היא קיומה ואפי' לעקור בשב ואל תעשה אפשר להם, ועיין יבמות ובהרש"א נדרים ד' ועיין בשו"ע העמקים כלל ז' ואפי' בל"ת ש"ה פירשו דאין כן ובהא ראיתי להגאון בעל ז"ל מליצאויטש באר"ח סי' ל"ו שמיישב מה שהקשה לו חכם אחד דלר"ל דס"ל חלי שיעור מותר מה"ת א"כ לדעת הר"מ פ"א מה' שבוטות דס"ל דמ"ת מחוייבים בשבת לאכול כזית פת ופי' הרש"א בתשו' סי' תרי"ד שהוא כמו כזית מזה בליל ראשון דפסח א"כ ציוס הכיפורים שחל להיות בשבת יחא מחויב לאכול כזית פת דהא שיעור אכילת יו"כ"כ בכתובתה שהוא גדול מן הכזית וא"כ הוי כזית ח"ש וזה פלא ותיקן ג' תירושים וחדא לפי שיש ציד חכמים לעקור בשב ואל תעשה ודו"ק כי קרתי צוה ועיין ח' מהרש"א סי' ק"ג ועיין בחמדת שלמה ענה נפלאה באיך מותר אפילו אליבא דר"י אחד שיטה לאכול פחות מכשיעור ציו"כ ובמקום אחר הארכתיו צוה בצו"כ"י. אמנם זה רק במקום שראו שהשעב לריכב לכך אצל לעיקר דינא דברי חכמים קיל מד"ת ואמרו החשוד אדרבנן לא חשוד אלאורייתא והחשוד אלאורייתא חשוד אדרבנן ועיין ברדב"ז דמי שלא חש לאיסור נדח ודאי לא חש אצ"ז ולהיפך לא אמרינן.

ואתם שאין דבר זה לריכב לפניו מ"מ אצ"א מקור הדברים גרסין בגמ' ע"ז ז' פ"א ת"ר הגשאל לחכם ועימא לא ישאל לחכם ויעבר לחכם ואסר לא ישאל לחכם ויחיר היו שנים אחד מטמא ואחד מעבר אחד אוסר ואחד מחיר אם ה' אחד מהם גדול מחצרו בחכמה ובמנין הלך אחריו ואם לאו הלך אחר המחמיר ר' יבושע בן קרחא אומר בשל תורה הלך אחר המחמיר ובשל סופרים הלך אחר המקיל א"ר יוסף הילכתא כר"י ז"ק וכן פסק הרמב"ם בפ"א מ"מ כ"ה ועי"ש בנ"מ וכתו' ע"ז ה"ל כתבו רש"י ה' פוסק בכל א"ד שבתלמוד בש"ת הלך אחר המחמיר ובש"ס הלך אה"א ור"ת פירש דלאורייתא לחומרא דרבנן לקולא כריצ"ק. דין אמת שמענו בא"ד חילוקין שונים דבכמה דוכתי אמרינן דמאן דעבר א"ד משמחין ליה ובכמה מקומות אמרינן מלקינן ליה וכבר הקשה כן הר"ן ז"ל בר"פ מקום שנכחו ותי' דבמילתא דעיקרו מדרבנן דכי עקר ל' עקר לכוליה מזה משמחין ליה אצל דבר שיעקרו מה"ת והוא עובר על מה שאסרו ציח חכמים מכין אותו מכת מרדות ובדברי הר"ן כללו נראה לי לומר פי' נאח בצו"כ"י צנינו לשון בגמ' דבגמ' צרכות ה"ל אמרו סתם כל העובר על דברי חכמים ח"מ וצערין כ"א אמרו צניי הכהר דברי סופרים

האדם מן העצירה ואילו יאמר בלבו כיון שאין זה אלא סייג בעלמא לא אחוש לדבר כי עדיין יש לי פנאי כל הליכה משום הכי בולכו לבאכיר יותר ולבדודי שהעובר על דבריהם אפי' דבר שמותר מן הדין כיון שגדרו הם והוא פורץ גדר ישכנו נחש ע"כ.

ובמהרש"א עירובין כתב ונראה דהיינו דבר שגזרו לעשות גדר שיש בגופה חייב מיתת אצל גזרו דבר שיש בו עשה ולא תעשה אינו דומה כעובר על גדרם שיהא חייב מיתת דלא יחא עפל חמור מן העיקר ולכך נקט הזהר בזה עפי מעול"ת אצל להזהר בזה עפי מדבר שיש בגוף העצירה מה"ת חייב מיתת לא קאמר עכ"ל וז"ע לבאורה מדברי הגמ' צרכות ה"ל דהתם נמי העיקר אין בו חייב מיתת דמי שאינו קורא ק"ש אינו אלא צעשה ואפי"ה אמרו כל העובר וכו' ובפרט לפי מה שפי' ר"י שמשמע להדיא היפך מדברי מהרש"א ז"ל וז"ע לישב.

וראיתי בספר סמיכת חכמים שהציא בחשבת משפטי שמואל שאלה ה' שאל השואל למח חייב מיתת על דברי חכמים ולמה ד"ת יש זה עול"ת קלות וחמורות וחייבי מיתת ודברי חכמים חייב על הכל על קלה בעל חמורה ותי' דאפשר שכן מלאו כתוב במגילה עפ"כ ע"ש ולפענ"ד נראה כיון דאמרין בפ' מי שמתו דף י"ע ע"ב ובשאר דוכתי דכל מילי דרבנן אסמיכוהו אלא דלא חסור א"כ אסמיכוהו ג"כ לחייב מיתת דהאי קרא צוקן ממרס כתיב שחייב מיתת ועליו סמכו חכמים לכל דבריהם ולכן אין שייך לחלק ד"ת צין קלות וחמורות של דבריהם כיון דהכל אלאו אחד קאי כקטון כגדול שמעין לענין חייב מיתת כי מי יתן שנדע אחזו קלה ואחיה חמורה כיון דעל קלה עוברים על לאו דלא חסור כמו על החמורה ע"כ. וז"ע שלא הרגיש בדברי מהרש"א שכאז היפך זה וידועין דברי הרמב"ם ז"ל בם' המלות דס"ל דעל כל מזה דרבנן עובר אלאורייתא משום לא חסור והרמב"ן ושאר פוסקים חולקין עליו ולפענ"ד נראה ראי' מלשון בגמ' שאמרו שדברי תורה עשה ול"ת ודברי סופרים וכו' משמע דדברי סופרים אין בהם לא תעשה כלל דלא"כ דברי סופרים נמי איח צוהא ל"ת וי"ל.

ומצאתי לרבינו יונה בשע"ת ש"ג ס"ה שכתב ועתה בלא לך לדעת מפני מה העובר על דברי חכמים חייב מיתת יותר חמור מן העובר על מצות עשה ועל מל"ת וזה פשר הדבר כי העובר על דברי חכמים אשר מלאו לבו לעשות כן, כי תקל מצותם צנינו, לא מהתגבר יצרו עליו אצל כי תכחין עיניו מראות אור דבריהם ולא ילך לנוגה בהמונה, ולא משך בעול גזרם ולא יערה לקיים מאמנם כי לא נכתב בספר התורה ולא נהג כדרך העובר על דברי התורה אשר נפשו מרח לו ונקוט צנינו ויירא ויזר לו כי ישיאכו יצרו לחטוא על כן משפט מות יחיה לאיש כי הפיל דבר אחד מכל דבריהם הטובים, והוא כאומר ננתקח את מוסרותימו, ודומה למח שכתוב צנינו זקן הממרה את פי חכמים (דברים ח"ב), ואיש אשר יעשה צדוק לצלתי שמוע אל ככה וגו', והשנית כי האיש הכוח רחוק מן החשוכה אחרי

יותר מד"ת שד"ת עדל"ת ודברי סופרים כל העובר על דברי סופרים וכו' ולכאורה ל"ע למה הכפיל דברי סופרים ב' פעמים ה' לו לומר סתם ודברי סופרים כל העובר עליהם חייב מיתה ונראה שזה צ"ל לדייק ולהשמיענו דווקא ד"ס שציקרם מד"ס ואינם גזירה לדאורייתא וכו' עקר להו עקר לכולה מלכוד וכמו נטילת ידים שביא שם אז העובר עליהם וכו' ובחירון הר"ן ז"ל ודו"ק והנה בכ"מ צפ"ו מבח"ת הי"ד הקשה לדעת הר"ן דהא לנטילת ידים אין לו עיקר מב"ת אם לא דרך אסמכתא וחילק בדרך אחר דמאן דמפקפק בדבריהם חמור ממאן דמחלל ואחר נשיקת עפר רגליו לא זכיתו להבין קושייתו לדרכה לפי שאמרו שאין לנ"י עמב"ת ולכן משמחיתין ליה דעקר לכל המלכוד וזה שכתב הר"ן שזו ראיתי במ"ל שכבר הקשה כן והגאני שכוונתי לדעתו הרמה ועיין שושנת העמקים וביצמות כ' וגדל י"ב וכתום' עירובין ל"ב ע"א ד"ה חלונים ול"ג ד"ה ובה' בסופו ועיין מקואות פ"ב מ"ב ד"ה צטומא חמורה אבל צטומא קל כגון שאכל אוכלין עמאין וכו' ועיין בר"ש ובר"מ שם ועיין עירובין ל"ה ע"ב ופי' רש"י עומא חמורה וכתום' ד"ה אמר ר"י ועירובין ל"ב ע"ב באורא לבינא וחוסי' ד"ה נוטל ול"ז ע"א ד"ה מאן.

ובנה"מ חו"מ סי' רל"ד סק"ג כתב דא"ד אם עבר בשוגג א"ל כפרה אף דאיסור תורה אפילו אכלן בשוגג לריך כפרה ותשובה להגן על יסורים מ"מ דדרבנן א"ל שום כפרה וכאלו לא עבר דמי והביא ראיה ממ"מ עירובין מ"ז דדרבנן עבדין עובדא והדר מותבין תיובתא ואלו ה"י נענש על השוגג האידן ה"י מניחין לו לעבור.

ורפ"ע ד"ד ל"ע מגמ' ארוכה ר"ה י"ח ע"ב צמה שחלקו רב ור"ח ור"י וריב"ל אי צטל מ"ת מתיב רב כהנא מעשה וגזרו תענית בחנוכה צלוד וירד ר"א ורח"ן ר"י וסיפר ואמר להם לאו והתענו על מה שהתעניתם ופי' רש"י התענו עשו תשובה ובר"ה שם והתענו כלומר עברתם על דברי חכמים וכתב הגהות מיימ' צפ"א מב"ת ה"ב כתב כ"י אלהן הנודר להתענות וכו' לריך למיתב תענית לתענית כדאמר בר"ה א"ל לאו והתענו על מה שהתעניתם וזה ה"י בחנוכה ובשוגג וכו' וכן נפסק באו"ח סי' תקס"ח ס"ק ה' ועיין במ"ב ה"י להדיא ששגגו דרבנן ואפי' הכי הלריכו תשובה ולע"ג.

ולכאורה עלכ דעתני לדחוק לפי מה שכתב רש"י שם דמפרסם ניסא כבר הוא גלוי לכל ישראל ע"י שהנהגו צו המלות והחזיקו צו כשל תורה ולא נכון לבעלו ע"כ וכו' אפשר לומר דכיון דחזיקו צו כשל תורה חמור יותר וצפרע לדעת רבינו הבה"ג והרמב"ן ז"ל צמנין המלות שמתו אותם צמנין המלות אמנם לפי האמת אינו נראה לחלק בזה דברי מלכות דרבנן קראו אותם וגם הגאון לא חילק ואמר סתם דאדרבנן לא לריך כפרה ובה דלא קשה מעירובין בג"ל כבר פי' בפוסקים לפי מה שמבאר בתי' כרד"ז

סי' י"ע דח' דווקא כשכרז יודע דין וצורר לו רק א' מתלמודיו יש לו קושיא בזה עבדין עובדא וכו' אבל אם מסופקין באיזה דין צין דאורייתא וצין דרבנן עיינו קודם וכו'.

דן אמת דכשאי לעלמי דברי כרד"ז לכאורה ל"ע מגמ' עירובין ס"ה ע"ב ר"ל ותלמודי דר"ה איקלעי להאי פונדק ולא ה"ב שוכר וה"ב משכיר אמרי מה למיגר מיניה וכו' אמר להן ר"ל נשכיר ולכשנגיע אלל רבותינו שצדדום נשאל להם אחי שיילי לרבי אפס אמר להן יפה עשיתם ששכרתם ופרש"י נשכיר דספק דבריהם להקל ע"כ והנראה דאף במקום שלא ידעו הכלכל ואפי"ה עבדו עובדא והדר מותבין תיובתא וזה לכאורה דלא כרד"ז דווקא כשכרז יודע דין וי"ל בעטם דכיון דספיקא דרבנן הוא כך תקנו מתחילה דספק לא יהא איסור ול"ע אבל ברש"י עירובין ס"ז ע"ב ד"ה בדאורייתא פי' כרד"ז ע"ש ודו"ק.

ועיין ירושלמי תענית פ"ב ה"ד אין גזרין תענית ובגמ' תענית צבלי ע"ו ע"ב ועירובין מ"א ע"א וחוסי' שם ד"ה שאני ימים טובים ודו"ק ועיין ח"ס יו"ד סי' קפ"ח שכתב צענין כפרה פשיטא דתרווייהו לריכא כפרה ועיין יו"ד סי' קפ"ח והוא באיסור דרבנן ובאו"ח סי' של"ד. **וראיתי** בסי' טל. חורב להגאון ר"מ אריק בתי' להגאון רא"ל ווילנער שליט"א שכתב מה שהערות בר"ה י"ח לאו והתענו על מה שהתעניתם ופרש"י עשו תשובה ולמה לא פי' כפשוטו נראה משום דודאי איסור להתענות בחנוכה תענית לתעניתו רק אחר חנוכה ושם יתכן שיהי צאמלע או צתחלת חנוכה והאיך אמרו להתענות וע"כ בטובה שיעשו תשובה ע"ש.

וקח"ז מרן ר' עמרם צלום צו"ת בית שערס או"ח סי' פ"א אות ב' פלפל ג"כ בדברי הגהות והעלה חלוק חדש צין דבר שאסרו חכמים משום גזירה וצין דבר שאסרו מפני חשש אי' דאורייתא כדמאי שמה אינו מעושר ואיסור מב"ת אלא שמב"ת לא חיישין לזה דרוב ע"ה מעשרין ואף דמאי הוא איסור קל דמאכלין העניים דמאי מ"מ הוא מפני חשש איסור תורה ועיין צש"ך דיני ס"ס אות י"ז וחצין עכ"ל וצ"ה מיישב מה שאמרו צמנין חולין השתא צמנתן של לדיקים אין הקצ"ה מביא תקלה וכו' והם דרבנן מיירי וקראו תקלה ע"ש. ועיין באחרונים מה שפלפל דברי הגה"מ.

וגחזר לדידן כי ילאחי מטע ממחלתי עכ"פ כיון שהדבר מצורר שצדדנן הולכין אחר המיקל צודאי ני"מ עובא צין דרבנן לדאורייתא וכיון דצנידון דידן הוי תלתא דרבנן ועכ"פ תרי ודאי צודאי אין לנו לחזור אחר חומרות יתרות ודחמה כת"ה עלי לכאורה כמו כן ה"י לו לתמוך על מהרש"ם שהצאתי שהרי גם הוא צנה יסודו לפי שהוא תרי דרבנן וכתב שיש לנו לכורות צפה מלא שאין כאן ל"ד איסור וגם החוסי' וסב"ת שהצאתי שם כתבו כן בתכשיטין וכן פסק בצ"י באו"ח סי' ש"ג סי"ה ח"ל ויש שלמדו עליהם זכות וכו' והשתא דל"ל ר"ה גמור ה"ב כל רכ"ר שלנו

כרמלית ודינו כחצר שאינו מעורבת ומותר וכו' הרי להדיא כדברינו בעזרה"י דדרכנן לא גזרו דילמא שלפס ומחויא לה ולכן ההבדל שפשיטי מדאורייתא לדרכנן הוא הבדל בין קודש לקודש ובעזרה"י דעת יש כאן והבדלה יש כאן.

סימן קי"א

אם יש להתיר דושעלעטען

ואשר שאל בדיון הדושעלעטען אמת אגיד כי לערדות הזמן לא יכולתי לעיין בו וכ"ש לפלפל ולפענ"ד חלילה להתירו וכבר אמר הח"ס ז"ל חדש אסור מבית ואף לנאכור ממח שראיתי בת' הרד"ז ח"ג סי' תתק"ע (תעל) שכתב על ענין המוס"ק שהוא דם חיה עמא שגלר וכן העריא"ק שכתבנו בו לנאכור ויש בו מן צער האפעס וצער שאר נחשים וכתב שהוא מחלוקת והרמ"ה ז"ל אסור ורבים התירו ואני אומר כי אין בו לז' איסור כלל חדא שברי אין נותנין אותו במרקחת וכו' ותו שכבר נתבאר מתורת אוכל צרוב הזמן להיות עפר בעלמא ודמי לחלב שנקיפה שחור להיות פירש"א אפ"ג דמתחילה ה' אוכל ורצונו יונק ז"ל כדא ראי' מהדגש שכל מה שמתערב בחובו חוזר להיות כמוהו וכתר השתא אלונין ולא צתר מעיקרא כללא דמילתא דכל אוכל שנפסד הרבה עד שחזר להיות עפר מותר באכילה וכן כתב הר"ן בר"פ אלו עוברין וז"ל דאמרינן מותר בהנחתו בדיון הוא דבאכילה נמי שרי כיון שיצא מתורת פת קודם שיחול בו איסור חמץ. ועיין רמ"א באו"ח סי' חס"ו ובע"ז סק"ו שם צ"ח ברא"ש וציד אפרים שם.

ורענן העריא"ק מחלי טעמא נמי מותר שברי מערבין אותו בתרופות אחרות ודברים אחרים עד שנפסל מאכילה כלל ואפ"ג דעירבו קודם שנפסל מא"כ ואין אסרינן בחמץ בפסח אם חרבו לאחר זמן איסורו ל"ק דשאני ח"צ דאסר"י וכו' אבל צער האפעס אין בו חלא איסור אכילה בלבד כילקב כל שנפסל מאכילה בכלל בין מלד עלאמו בין מלד שמתערב בדברים אחרים כי זה ילא מתורת אוכל.

וכן כתב עוד הרד"ז בסי' תתקע"ע (תקמה) צשאלב על מה שסמכו להתרפאות בצער המת שלא במקום סכנה וכתב ח"ל תשובה איסור אכילה לא הולכת לשאל דודאי מותר באכילה שברי נשתנה לורתו וחזר להיות עפר בעלמא וכ"ש ע"י סמים שברי כמומ"א היא צער החנוטין שחונטין אותם בכמה מיני סמים כדי לבעמיד לורתו וגופו וחזר להיות כעין צפת ואין בו איסור אכילה כאשר כתבתי על ענין המוס"ק וכו' ע"ש ובסופו ולענ"ד לא נ"מ מידי שבעומ"א מותר בהנאה היא שברי מחי עכו"ם מחמן הגפטיים ואם מפני איסור עשה שיש בצער מהלכי שמים כבר נפסדו לורתו ואין הכלל אוכל אותו וחזר להיות כעפרא דארעא ומותר ע"כ.

וא אחמד מלכניד מה שעל לשוני הרכורי דברים על רצונו בעל מ"ל פ"ח מהמ"א ה"ח שכתב בשאלתי על כמומ"א שמכרים הכבשים אי שפיר עבדו או לא עוד זאת אדרוש כמומ"א כלום מה שלא נזכר בדברי השואל שפיו הנראה פשיטא ליה דלישראל שרי למוכרה ולא נסתפק חלא צכנן ומשום עומאם ולדידי כגון דא לריכא רבה להתירו לישראל לעשות בו סחורה שהרי לסדרת רצונו ז"ל וכת דעימיה דאית לכו דצער מהלכי שמים אסור מבית (בפ"צ מהמ"א ח"ג) פשיטא דאסור לעשות בו סחורה וכדתנן בפ"ו דשבועות אין עושין בו סחורה צבולות ועריפות צשקלים ורמשים ואפ"ג דכל הני צללו פשיטא דלענין איסור סחורה אין חלוק בצער שאיסורו צללו לדבר שאיסורו צשק והאריך שם הרבה בצער והדברים מתמיכים שלא הרגיש בדברי הרד"ז ז"ל שמפורש יולא להתיר גמור.

עוד כתב שם ואפ"ג דמדרבנן מיבוי אסור באכילה מ"מ כבר כתבנו דכך דבר שאין איסורו כי אם מדרבנן מותר לעשות בו סחורה ומשמע ז"ל דס"ל דבאמת איסור דרבנן יש בו לאכילה וגם בהא הרד"ז ז"ל כתב היפך דבריו ז"ל וס"ל דאפילו באכילה מותר ולית שום איסור וכמו שכתב להדיא איסור האכילה לא הולכת לשאל דודאי מותר באכילה שברי נשתנה לורתו וחזר להיות עפר בעלמא וכו' וחזר להיות כעין צפת ואין בו איסור אכילה כאשר כתבתי לענין המוס"ק והעריא"ק ע"ש.

ורגל לנאכור היה נראה דעלה לו להמ"ל דעכ"פ מדרבנן אסור ממח שכתב הרמב"ם בפ"ד מהמ"א ה"ח שאם אכל אוכל האסור אחר שהסריה והבאיש ובעל מאוכל אדם ה"ז פטור ומדכתב ה"ז פטור משמע פטור הוא דוכה אכל מותר לא הוי והוי אסור עכ"פ מדרבנן. אבל הרמב"ם בפ"ה מה' יסודי תורה ה"ח כתב צמח דברים אמורים שאין מתרפאין בצער איסורים חלא במקום סכנה בזמן שהם דרך הנאחן וכו' אבל שלא כדרך הנאחן כגון שרשין לו רעיה או מלוגמא מחמץ וכו' או שמשקין אותו דברים שיש בהן מר מעורב עם איסורי מאכל שברי אין בהן הנאה לחיך הרי זה מותר ואפילו שלא במקום סכנה וכו' ומשמע להרמב"ם ז"ל דגם מותר להתחלה לאכול מאכל שמעורב בו דבר מר וא"כ נראין לנאכור דבריו סותרין דפ"ד כתב דהאכל אוכל שהסריה הרי זה פטור אבל אינו מותר ופ"ה מייסב"ת כתב דגם מותר הוא.

ואשר נראה לפענ"ד בדיוק שינוי לשון הרמב"ם ז"ל דפ"ה מייסב"ת כתב שברי אין בהן הנאה לחיך ה"מ ומשמע דאין בו שום הנאה לחיך אמנם בפ"ד כתב אוכל האסור אחר שהסריה והבאיש ובעל מאוכל אדם ה"ז פטור ולא כתב שאין שום הנאה לחיך ומעתה י"ל דפ"ד אף שהסריה מ"מ לא הסריה כ"כ שאין בו שום הנאה לחיך כשאכלו חלא שצטל מסתם אוכל אדם אבל אם אחד אוכלו אפ"כ טועם בו קצת טעם לחיך משא"כ בעירב בו דבר מר מיירי שאין טועם בו שום טעם לחיך ולכן מותר נמי ה"כ. או יאמר

וכר"ן ומטב יוכנתן וצביאור בגר"א ואפשר דלא אמרינן
 חחר וניעור היכי דכאיסור כבר נעשה אפר ונפסל מאכילה
 כלל רק במקום שנחצטל ברוב ואפשר שזה חלוי ג"כ אם
 האיסור נחפך להיות היחר ודו"ק כי לא באחי רק לעורר.
עוד ראיתי במ"ל בפ"ד מה' אבל בגמ"א וז"ל דע שעדיין
 יש לי חקירה אחת במומיי"א הלזו וכו' דהא קיי"ל
 דמה אסור בהנאה משום דאחי"א שם שם מעגלה ערופה
 וכו' הלכך פסוקה כחצוה כל הפוסקים ז"ל וכלל איסורי
 הנאה המכירה היא אסורה מה"ת וכו' אך מאי דאיכא
 לפסוקי הוא כיון דאיסור זה דהנאה המת מגז"ש דמרים
 ינפיקן לה דכתיב וכו' אפשר שדין זה לא נאמר אלא בישראל
 דומיא דמרים אבל בעכו"ם לא ומה עכו"ם אינו אסור
 בהנאה וא"כ חזרנו למה שכתבנו בחתילה הדברים דמלבד
 דרובא דעלמא עכו"ם ניכחו ואית לן למיזל בחר רובא וכו'.
 והאריך שם הרבה חי מח עכו"ם אסור בהנאה וגם בהא
 מפורש בדברי הרד"ז שם שמה עכו"ם מותר בהנאה.
 ובמ"ל פ"ג מה' אבל הי'א כתב דבהן אסור לסחור בו דמטמא
 במגע ובמשא ע"ש וגם זה כתב הרד"ז ז"ל כן שם רק
 בטומאת אוהל איכא פלוגתא והרמב"ם ס"ל דאין מטמאין
 באוהל וז"ע אצטנ מ"ל ז"ל אשר כל ר' לא חיים ל"י דלא
 הביא תשובה הרד"ז הנ"ל. ועיין ירושלמי פ"י משבת הלכה
 ה' ח"ר יודן **סיפח** במח עכו"ם ובמ"ל שם בסופו. שז
 ראיתי במנחת כהן בספר התערוכות ח"א פ"ט דכתב ג"כ
 כהמ"ל דמדרכנן אסור ועיין ג"כ בספר גן נעול כפתור חי
 פרח י"א אות ד' ודו"ק. *

אמנם דר מין דין יש כאן לפענ"ד איסור בהגמ"י פ"ה
 מה' ת"ת כתב וכו' היכי דאסור להורות בפני חכם
 ה"נ אסור לחכם להחיר דבר החמור לרבים שדומה לרבים
 שהחיר את האסור עיבר את העמא כדאמרינן בסנהדרין
 כי הוה אחי רב לבצל אמר ליה ר' חייא לרבי בן אחתי
 ירד לבצל יחיר בכורות אל יחיר וכו' רב צקי במומי ושרי
 מומי דלא ידעי אינשי ואמרו פהאי גוונא שרי ואחי למישרי
 מוס עובר וכן צשילי כל היד ר' חנינא פלו קורטא דגריגיסחא
 ובדיק ליה לייט עליה ר' ישמעאל בר' יוסי דאם ר"ח היא
 דחכים כ"ע לא חכימי וכן צריש בכורות וכלאו חיזתא דרב
 מרי בר רחל וכו' וחזי ליה אינש אחריני ואזיל ועבד ואחא
 לידי תקלה ע"ש.

וב"ב בפסקי מהר"א סי' נ"צ וציו"ד סי' רמ"צ סעיף י'
 ואף שהש"ך שם צ"ס"ק י"ז כתב דאם אומר לשואל
 טעם לדבר ומראה לו פנים או שמיא ראיות מתוך הרפר
 מותר עפר אני תחת כפות רגליו אמנם מדברי תה"ד
 לכאורה לא משמע הכי שהרי החם מיירי שלא הי' להם
 אחרון וחטכו אותו לחלקים ושלא לכל ישוב חשיכה אחת
 וסברו לסמוך על דעת הראשונים במדרכי דפסק דחסר ושאר
 פסולין בשעת הדחק מצרכין עליהם אפי' ציוס ראשון וע"ז
 כתב תה"ד דאסור והביא דברי הגבמ"י וז"ל ואף אח"ל
 דאין הראיות ברורות (היינו מה שאסר) מ"מ הרואה תמיה
 זאת להחיר וכתב בהגמ"י בהת"ת שאסור להחיר דבר
וכן מפורש בבד"ב ב"ד ש"א ועיין חו"ד י"ד סק"ג ובשד"ת
ב"ש א"ח סי' כ"ז.

חכ לפענ"ד האמת דפני"ד דאסר לכתחלה משום דמיירי
 באדם צריא ולאדם צריא אסור אף שהוא שלא כדרך אכילתן
 והנחתן אבל בפ"ה מה"ת מיירי בחולה ואף שאין בו סכנה
 ולכן מותר כיון שהוא שלא כדרך הנחתן וצדכנן לחולה שאין
 בו סכנה מותר שלא כדרך הנחתן וכן נראה לפענ"ד ראה
 מדברי הרד"ז ז"ל בתשובה הנ"ל שכתב וז"ל וכן כתב
 הרמב"ם בהחומ"מ ואפשר לחרץ שלא אסר את הטריו"ק
 אלא לצריא אבל לחולה אפי' שאין בו סכנה מותר כיון שהוא
 שלא כדרכה"ג שהרי מעורב עמו דברים מרים וכ"כ הרמב"ם
 ז"ל פ"ד מהמ"א או שערצ דברים מרים כגון ראש ולענה
 לחוד וי"ג ואכלן כשהם מרים פטור ואם הוא חולה מותר
 כיון שאין איסורו אלא מדרכנן עכ"ל הרד"ז ז"ל.

והנה הרמב"ם ז"ל לא הזכיר שם כלל האזי ואם הוא חולה
 מותר, ועכ"ל שכונת הרד"ז ז"ל לפ"ה מה"ת ס"ה
 הג"ל שהבאתי צ"ס"ד וממילא מיושג סחירה דברי הרמב"ם
 ז"ל צ"ס"ד וראה ברורה למה שכתבתי. ואין להקשות לפי
 זה א"כ להרד"ז ז"ל הא"ך החיר המומי"א אפי' מדרכנן
 הא מהרמב"ם נראה דלברי עכ"פ מדרכנן אסור אבל
 הרד"ז ז"ל הרגיש בזה ולכן כתב בסופו שהרי לפסדה
 לומריו ואין הכלל אוכל אותה וחזר להיות כעפרא דארעא
 וכוונתו בזה דהמומי"א נפסלה יותר מאוכל שהסריח שבעל
 מאוכל אדם אבל עכ"פ ראוי לאכילה כלל ולכן הרמב"ם
 אסרו עכ"פ מדרכנן ובזה גם הרד"ז ז"ל מודה אבל
 המומי"א נפסלה גם מאכילה כלל ולא הוה רק עפרא בעלמא
 ולא הוי אפי' איסור דרכנן ומותר לאכלו אפי' לכתחילה.

והנה לדין עלתה לן דין חדש דמומי"א הוא מחלוקת
 בין המ"ל והרד"ז דלדעת הרד"ז מותר באכילה
 לכתחילה ולדעת המ"ל עכ"פ מדרכנן אסור וא"כ הכ"י
 אפשר דבזשעלטעין נמי יהי' הא מחלוקת גופי' ולדעת
 הרד"ז יהי' מותר ולדעת המ"ל יהי' אסור עכ"פ מדרכנן
 איברא דאפשר דבזשעלטעין גם הרד"ז מודה דיהי' אסור
 כדעת המ"ל שהרי כתבתי בדמקום שלא נפסל אלא מאכילה
 אדם ולא מאכילה כלל גם הרד"ז מודה דהוי אסור מדרכנן
 עכ"פ, וא"כ הכ"י אפשר דהאי זשעלטעין נמי עכ"פ לא
 נפסל אלא מאכילה אדם ולא מאכילה כלל ואינו דומה
 למומי"א דהוי ממע עפרא בעלמא, עוד נראה לפענ"ד לומר
 דהכא חומר כיון דבאמת האי זשעלטעין עושין אותו לשם
 מאכל ומיזשים אותו לשם זה וגרע ממאכל שנפסל מעצמו
 או שפסלוהו שלא יהי' מאכל ביותר, דאז אמרינן כיון שנפסל
 מותר באכילה כיון שאין דרך בני אדם ואפי' כלבים לאכלו
 ולא כן הכא שהרי דרך ודרך הוא כך ולכתחילה עושין אותו
 כך וז"ע כי לא החלטתי את הסברה הזאת ולא כתבתי רק
 מקופיא למיסת הפנאי.

עוד יש לומר שהרי כאן אפשר דחזר וניעור וכמו שאמרו
 לענין טומאה ושיעורין שאם נחייבש וחזר ונתפח ועיין
 מנחות אמנם באיסורין נחלקו הפוסקים חי אמרינן בה"ג
 חזר וניעור ועיין רמב"ם פ"ד מהמ"א ה"ד כזת שנתמעט
 ונתפח ועיין ש"ך יו"ד סי' ז"ט ס"ק כ"א וצרמ"א שם

ועיין חינוך מצוה קנ"ד שהביא מחלוקת הרמב"ן והרמב"ם
 לענין בשר אדם אי יש בו עשה אם לא וסיים ומ"מ בשר ישראל
 מת אסור בהנאה ע"כ וצ"ע על המל"מ שלא הרגיש בזה.

אלא שמעטס אחר יש ספק בפתח זו כיון שאין לה דלת
ובש"ע יו"ד סי' רפ"ו הכי' ד' דעות בזה סעי' ט"ו
ח"ל הכי' אפי"פ שאין לו דלתות חייב במזחזח ויש מי שפטר
ועיין במפרשים שם ודעת המחייבים מביאין ראי' מפתחי
שמאי ודעת הפוטרים ממ"ש דף ל"ג ריש גלותא ועיין ביאור
בגר"א שם ועכ"פ כתבו האחרונים לקבוע בלא ברכה.

וע"ז השני פתחים והמחזות באמצע היינו מלד פנים הדלת
כרגיל על פתח הכי' וללד חוץ הוסיף עוד דלת הנקרא
(סעא"ס דלר' בלע"ז) להבין מהכרח ונמלא המחזות באמצע
ומשני לדדים דלתות נראה דיתן המחזח באמצע על המחזח
שכא"ז עיקר מקומה ועוד דעיקר הדלת היא הדלת הפנימית
ולא החיצונית שלא נעשה רק להבין לפרקים משום רוח וכדומה
ואלו הי' לו מקום להניחה מחוץ שניכס ודאי הי' מן הטוב
כדי שיכא שמירה גם לדלת החיצונית אבל כיון דאין לו מקום
במחזח אלא להניחה מן הכד ואין שם מקומה כלל ע"כ יותר
טוב להניחה באמצע ששם מקומה עכ"פ לכל הדעות לדלת
הפנימית כמובן ועיין דרישה ופרישה יו"ד סי' רפ"ו מה שפי'
בדברי רש"י ודו"ק כיטוב.

התשובה לרבים ואם כדברי בש"י ה"ס נמי כרי אפשר כי'
לכס להראות פנים ולהביא ראיות מחוץ הספר ולא כי'
לו דין דבר המחמיה.

ולחומר הנושא נלפע"ד דבש"י ס"ל לחלק בדמקום שהיה
הוא לרבים אסור אפי' כשמראים טעם לדבר
לרבים או אפשר לברר כיעבד ויחירו אפי' דבר האסור
אמנם ליחיד שאפשר להסבירו בענין הדק כיעבד ולכן מותר
והתם גבי אחרות לרבים הוי ודו"ק בין כך ובין כך אין לנו
דבר המחמיה יותר לרבים ממה שיאמרו לאנשים פחותי עם
שאפשר להחיר רגלי חזיר וע"ז אמרו החזיר פושט את
טלפו לומר כשר אני ובפרט דבור יחוס כזה שכלל זה פשטו
הרעפארמער ימ"ש הרעיון שיש ציד הראצוי חלילה לשנות
חורתנו הקדושה לפי המקום והזמן אוי לאנשים שכן שומעות
וכשישמעו דבר חמור כזאת כמה מהם יאמרו אמת הוא
שכרי מעולם ידענו שהחזיר עריפה ועכשיו חזרה לכשרותו
וכחירוהו הפורשים וחלילה נעשה מהחורק הקדושה וכו'.

כ"ד מוקירו ומכבדו המצפה לרחמי שמים בביאת בר

נפלי.

אני הצעיר

במשנה הקטן

סימן קי"ב

**מרתא, פתח שאין לה משקוף, משקוף באמצע שני
פתחים מהו לענין מחזח**

לכבוד ידיד נפשי נחמד ונעים הרב החשוב חר"ב וכו'
מוהר יוסף חיים שבע"ק בי"ב שליט"א.
אחרונה"מ בידידות יחיריך דבר שאלתו בדבר המרתא
אין חייב במחזח. אם יש לו שתי מחזות
ומשקוף ודלת חייב במחזח אלא שלריך שבמחזות יכיו
זקופים אבל מרתא שפתחו הוא על שטח הארץ פטור ממחזח
ועיין בח' נוב"י יו"ד חני' סי' קפ"ד שכביא ראי' מגמ'
קדושין כ"ב מה מחזח עומד וכביא הפ"ח סי' רפ"ז ועיין
שו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' ל"ז בפתח שכא"ז משופע שכביא
ראיות דאלכסון כוכ כעומד אבל אם הוא משופע ממש עד
שנוטה יותר לשכיב אז יש ללד לפטור ולכן לא יצרך עליה
ע"ש.

ובפתח שאין לה משקוף אלא עולה למעלה כיפח כמין
קשה על שתי המחזות במקום המשקוף כנכ אם
יש בגובה המחזות י' טפחים או יותר חייב במחזח ועיין
גמ' עירובין דף י"א ע"ב ויומא דף י"א ע"ב ובירמב"ם
פ"ז ובמ"ש כ"ה בפע"ז מכל' שבה דלת צטין רחב ד' לענין
לורה הפסח ולא הזכירו רחב ד' אלא משום ר"מ דס"ל
חוקקין להשלים אבל בשם צרגלים עשרה ודאי אינה לריכב
רחב ד' ומה שהקשה בכ"מ דאע"פ הכיפה חשוב משקוף כבר
נצ"ח בס"י ונאכ"ג יו"ד סי' רפ"ז ע"ש.

סימן קי"ג

גדר חי למחיצה בשבת

ובדרב"ר שאלתו אי גדר מאילנות קטנות הנקרא גדר חי
סביב הכי' אי מהני משום מחיצה לענין עירוב.
עד בית סאחים מהני משום מחיצה דמחיצה כעשה מאליו
הוא מחיצה עיין בגמ' עירובין דף ט"ו ע"א ח"ל המיסק
על הארץ אם אין נופו גבוה מן הארץ ג' טפחים מעלעלין
חמיתו ובגמ' דף י"ט ע"ב כי' שם ח"ל או גדר או חיצה
הקנים נידון משום דיומד מאי לאו קנה קנה פחות משלש
לאו גודריחא דקני אי הכי היינו ח"ל או ח"ל מאי ח"ל
לך למימר חרי גוואל גדר הכי נמי חרי גוואל ח"ל. איכא
דאמרי וכו' אלא מאי ח"ל לך למימר חרי גוואל ח"ל הכ"ג
חרי גוואל גדר ע"ש ודו"ק ובש"ע או"ח סי' שס"ב ב' ח' אי
כל מחיצה שלא נעשית לדור בחוכה אלא לנעושה או לשמור
מה שיחנו בחוכה או לישב בה כדי לשמור השדות היא
מחיצה לטעל מה שבחוכה אבל אינה מחיצה לעשות מה
שבחוכה מוקף לדירא אם הוא יותר מבית סאחים הולכך
ח"ל שבעפיו יורדים וכו' ודוקא עד בית סאחים אבל יותר
מבית סאחים לא אפי' נטעו לכך לא כיון שאין עשו לדור
בחוכה אלא להסתופק בללו לשמור השדות וא"כ הכי נמי
גדר חי מהני משום מחיצה ופשוט.

הגני בידידות והוקרה המברכו בברכת התורה בלב

ונפש

במשנה הקטן

סימן קי"ד

במזמור דעצי מוקצה. מותר ליהנות מן המוקצה.
ביטול חיתור בחיתור לבתחלה

שים שלום טובה וברכה חיים. אל כבוד ידיד נפשי
הבן הגדול מאחיו הרה"ג חר"ב שמו מפארים וכו' כש"ת
מוה"ר שלום חיים שליט"א.

אחרש"ת ה' כראוי וכיאות לכת"ר הכני צמח שנתקש
בדברי הרשצ"א שנת כ"ט שכתב ד"ה כי
דלוק וז"ל ובה דאמרין מרבה עליהם עלים מוכנים לא
מתורת צטול נגעו צב דכל דבר שבו צטול ויכיר בשעת
תשימושו אינו צטול אלא הבה אינו לריק לצטול אלא לריק רוב
כדי שלא יראה כמטלטל את האיסור אלא כמטלטל צהיתור וכי
מטלטל בשביר כלי הו"ל כמטלטל מן הצד כג"ל ויותר מזה
כתבתי במקומו צ"ק דביא"ב ב"ד. וצביא דף ד' ע"ב כתב
הרשצ"א ז"ל ד"ה ובה קא מהפך באיסורא כיון דרובא
דהיתור ניכר כי קא מהפך צהיתורא קא מהפך ומסתברא
הוא דוקא בשאינו מכיר ע"י האיסור לאחר שנתערב ה
מכירין אין ציטול מושל להם שאין ציטול בדבר הניכר לעין
ולא אמרין ציב צהיתורא קא מהפך דאי אפשר לאפוכי
צהיתורא לחוד צלל איסורא ונמלא דברי הרשצ"א סתראי
ניכר דבשנת כתב דאין כעס מטעם ציטול וצביא כתב
דהאיסור הוי מטעם ציטול וע"ג עכ"ל.

ולפי שדברי כת"ר ע"י אכזבים אשתעשע קאם צבס וכו' ובה
לכתאורה גדולה מזה הו"ל להקשות דהאיד כתב
הרשצ"א בשנת כג"ל דאין כעס משום ציטול וכו' גמ'
מפורשת צביא כג"ל דמטעם ציטול קאחין עלה שברי אמר
רז מתנה עלים שגרו מן הדקל לתוך התנור צו"ט מרבה
עליהם עלים מוכנים ומסוקין ובה מהפך באיסורא כיון דרובא
דהיתור ניכר כי קא מהפך צהיתורא קא מהפך ובה קא
מצטל איסורא לכתחילה ותנן אין מצטלין איסור לכתחילה
כני מילי בדאורייתא אצל דדרבנן מצטלין ועיין רש"י ותוס'
שם עכ"פ מפורש בגמ' דמטעם ציטול קא אחין עלה והאיד
כתב הרשצ"א דאין זה מטעם ציטול.

אב"ר האמת יורה דרכו ודברי הרשצ"א נכונים דהרשצ"א
ז"ל בשנת כג"ל הביא צ' טעמים אמאי מותר ליהנות
מן המוקצה וכו' שברי כלים מוקצים ניכרו ואסור ליהנות
ותי' דדוקא לכתחילה צו צידים כגון הדלקה או לסמוך צו
כרעי המטה ואפי' במקומו שאינו מזוה ומטלטלו אצל הנאה
בנאה ממילא שפיר דמי, אלא"כ תדחה דשאני הכא דמיקל
אקליא איסורא הו' צמוקא צטין אסור ליהנות ממנו
והראשון עיקר ע"כ. ובה כחילוק צין הוי תרי טעמי הו'
פשוט דלעסם הראשון דהנאה בנאה ממילא שפיר דמי מותר
ליהנות מכל מוקצה הנאה בנאה ממילא ולעסם כבי' לא
התירו אלא הכא דמיקל קלי לאיסורא ואין כאן איסור כלל
כשהנאה ממנו דלא כצ' נאכל האיסור אצל צמוקא צטין
אסור ליהנות.

והנה טעם כבי' מפורש בגמ' דביא"ב וכו' מסקנא דגמרא
שם שכתבו ולרז אשי דאמר כל דבר שיש לו מחירין
אפי' דרבנן לא צטול מאכ"ל כ"מ ביבא דאיתיה לאיסורא
צטויה הכא מיקל קלי איסורא ע"כ ולפי המסקנא דטעמא
הוי משום מקליא קלי וע"ז כעסם סמכין ולא ציטול דמשום
ציטול ה' אסור, או משום דאין מצטלין א"ל או משום דכוי
דבר שיש לו מחירין אצל לעסם דמקליא קלי מותר אפילו
כשהעלים צטין דאף דאין ציטול בדבר הניכר אצל הלא הכא
לא ציטול סמכין אלא אמקליא קלי איסורא ובהא אין נ"מ
צין ניכר ללא ניכר וכן כתב הרשצ"א ז"ל להדיא צביא כג"ל
ד"ה אצל דדרבנן מצטלין וז"ל וכי מצטלין דרבנן איבא
מאן דאמר דדוקא כשהתערב צפחות מכדי שיעלם צהיתור
דמשום שלא יאסר תערובותו מוספים עליו היתר ומצטלין
אותו אצל לערצ צידים ולצטול לא ובהא כשנפלו לתוך ע"י
התנור שאין ניכרין צין שאר העלים (והוא דעת הרמב"ם
פ"ב מה' יו"ט בי"א ע"ש) ואי נמי טעמא הכא משום
דמיקל קלי איסורא ואמסקנא דמילתא סמוך וכו' ע"ש.

והנראה מפורש מדברי הרשצ"א דאי נקבל טעמא דמסקנא
דמשום מקליא קלי לאיסורא לעיקר אז ודאי אף
לערצ צידים ויכיר האיסור אפי"ה מותר משום דאז לאו
מתורת ציטול קאחין עלה ונמלא צאמת למסקנא דשמעתתא
דמשני הכא מקלא קלי לאיסורא הכי קיי"ל וע"ז סמכין
וא"כ כעסם דציטול לא קיים צסוף וכמו שפי' הרשצ"א ז"ל
ובה דלריק להצרות עליו הו' מטעם שלא יראה כמטלטל
את האיסור אלא כמטלטל צהיתור.

ולפי זה דברי הרשצ"א ז"ל נכונים דבשנת דף כ"ט פי'
הרשצ"א נמי צפי' כבי' דשאני הכא דמיקל קלי
לאיסורא וכפי' מסקנא דשמעתתא ציבא כג"ל ולפי טעם זה
ס"ל הרשצ"א דאפילו לערצ צידים ויכיר האיסור נמי שרי
וכיב קשה ליה א"כ אמאי מותר ומשני ובה דאמרין מרבה
עליהם עלים מוכנים לא מתורת ציטול נגעו צב דכל דבר
שבו צטול ויכיר בשעת תשימושו אינו צטול אלא הבה אינו
לריק לציטול כיון דלמסקנא דשמעתתא קיימין אלא לריק
רוב כדי שלא יראה כמטלטל את האיסור. ובה דפי' צביא
דמטעם ציטול הו' לא פי' כן אמסקנא דשמעתתא אלא
אסלקא דעתך דגמ' פי' כן דע"ז קאי תוס' ד"ה ובה קא
מהפך וכיוצא קודם דמשני בגמ' דמקלא קלי ואז אכתי לא
ידע מטעם דמקלא קלי אלא שביב סבור עדיין שבו מטעם
ציטול אצל למסקנא לא קיימא הכי וזה צרור צמוכ"י
ומיושבים דברי הרשצ"א ז"ל.

ומיושב נמי מה שכתבתי דבגמ' מפורש כעסם משום
ציטול אצל למסקנא לא קיי"ל הכי ובה מיושב
נמי מה שראיתי צל"ח שחמה למח מקשה בגמ' צביא כל
השקליא ועירא ובשנת לא הביא שם כל השק"ו ולכג"ל
פשוט כיון דלמסקנא לא קיי"ל ככל השקליא ועירא אלא כצ'
אשי ולכן לא מייחתי לה כלל בשנת כיון שאינו להלכה.

וע"ז כ"ה פ"ב מה' יו"ט אצל מסוקין כלים וכו' ח"ל כצ'
חבר זה למעלה מסוקין צכלים שם צצמה מדליקין

דין מסבירא בלא ראיא מחלמוד ע"ש. ועיין רש"י יבמות פרק הערל דף פ"ב ד"ה סבר רבי יוחנן ודו"ק ועכ"פ שפיר מיושבים גם כזה דברי הרשב"א והראשון נראה עיקר.

וְלִפְיֵי פי' הראשון דברי הרשב"א ז"ל שפי' דברי הגמ' חזל ליה ראיא הלל"ח ז"ל נגד הל"ז דהיתר בהיתר הוא ולכן מותר לבטל אפי' לכתחילה דכדי לאו מהאי טעמא דביטול קאחינא עלה כלל ועיין ר"ן ב"ה הל"ל שכתב חזל איסור דרבנן מצטלי לה פי' לאו בכל איסורי דרבנן חל דרבנן כי האי קאמר שאינו חל עלטול בעלמא (לשון חוס') שאין לו עיקר דאורייתא ומיקלל קלי לאיסורא ואמסקנא סמוך ע"ש וא"כ אין מכאן ראיא למקום אחר כלל.

וּבְעִיקָר דברי מנן הלל"ח ז"ל דהיתר בהיתר מצטלין לכתחלה מלאחי לו ראי' גדולה מדברי הראשונים והמרדכי דהכי ס"ל הביאם הב"ח בהגהות על הרי"ף ז"ל ב"ה דף ד' סק"א חכ לשונו עוד מלאחי במרדכי הארוך פרק קמא דסוכה בשם ראשונים ב"ה דסבך ב"ה דאוקמינן בשחצטן פי' ערבן וצטנן ברוב וא"ח והלא אין מצטלין איסור לכתחילה ויש לומר דקודם יו"ט שאינו איסור עדיין וכו' ע"ש וברי דס"ל ז"ל כיון דקודם יו"ט שעדיין היתר בהיתר מצטלין לכתחילה וזה ראי' ברורה בס"ד.

וְרִאֲיָתִי ביש"ש ב"ה הל"ל דין ז' שכתב אמר רב מחנא וכו' כי קא מהפך בהיתרא קא מהפך פרש"י שאיסור בטל ברוב וכן לשון הרי"ף ח"ל ואע"ג דקא מהפך בזה כיון דרובא דהיתרא ניכור הנך בטל ברובא ובהיתרא קא מהפך משמע ק"ח מפי' שיכול להפוך אפי' בעלים האסורים אשר הוא מכיר ולא נהירא דסוף סוף מהפך באיסורא שהרי הוא בעיניה וזה שנצטל האיסור אפי' היכי שמכירו היינו לענין זה שיכול להסיק כאחת חזל לא לעטלין ולזוז אותן ממקומן גם הגמ' לא הי"ל לשנוי' כי קא מהפך וכו' חלל משום דהיתרא דהא בטל ברוב חלל בודאי הגמ' לא קא שרי חלל מן הסתם שמזז כ"א ואנו חולין לומר מה שנחפך ומזוז דהיתרא הוא שהרי הוא ברוב ואוליין דהיתר.

וְלִפְעֻמָּה ד"ל ש"ס שהרי הכא מיירי שניכר האיסור וא"כ איך אפשר לומר דאין חולין מה שמזוז ומהפך דהיתרא הוא, גם מה שאמר שמזוז כל אחד מסתם כיון דמזוז כל אחד ודאי גם האיסור צו ומהפך אותו ואמאי נחלפ' מן הסתם דהיתרא מהפך חזל לפי דעת הרשב"א ז"ל דמשום עלטול מן הלז היתרו הכא ניחא.

עוֹד כתב שם והר"ן כתב ומסתברא דוקא כשאינו מכיר ע"י האיסור לאחר שנחפכו חזל חס מכירן אין ביטול מועיל להם שאין ביטול מועיל לדבר הניכר ע"כ וכל שאר המחברים לא חלקו בזה וכן נראה דאין זה דומה לשאר ביטולים דהכא מיקלל קלי לאיסורא כדלקמן וכך הוכחתי לעיל דלישנא כי קא מהפך וכו', משמע דאיירי אפי' היכא שמכיר האיסור בחובין ואפי"כ שרי לזוז בזה מן הסתם והיינו דאקילן דביטול העלים משום דמקלל קלי דאל"כ הוי ליה לשנוי' דהיתרא הוא שהרי ביטולו כזר ברוב ע"ש. וגם

דף כ"ט שאלו לרב יוסף, לרב יסודר דאמר מסיקין בכלים ואין מסיקין בשברי כלים כיון דאדליק בזהו פורחא הוי לכו שברי כלים וכו' קא מהפך באיסורא קא מהפך ומהדר ליה דעצד לכו כרז מחנה וכו' ומחוק זה כתב הרשב"א ז"ל כשאמר מסיקין בכלים ובלבד שלא יהא מהפך בזה לאחר שחזרה בזה האור ואכלה בזה קצתם לפי שנעשו שברי כלים וכו' הן בגולל וכשהוא מהפך באיסור מהפך ואם רבה עליהם עלים מוכנים מותר להפך בזה שבהיתר מהפך עכ"ל ע"ש.

עוֹד יש לומר ומתחלה נדקדק שנויים שנשנו בזהני סגיות דגמ' שבה כתב אמר רב מחנה אמר רב וכו' ואמאי בשבת השמיט כל השקליא ועריא דשקיל ועריא בביה והא אין מצטלין איסור לכתחילה ולשני כאן דאורייתא כאן דרבנן וכן חירונו של רב חשי והלא דבר הוא ובלל"ח ב"ה כתב ח"ל ונראה דאין מצטלין איסור לא שייך שם כלל ששם בעודו כלי מרבה עלים מוכנים ובעודו כלי גם הוא עצמו היתר הוא חלל אח"כ כשדליק פורחא יכיר אסור וכיון שנעשה שמצטלו עדיין היתר הוא אין זה מצטל איסור רק מצטל היתר בהיתר ועיין ב"ה סימן פ' מ"ש ע"כ.

וְהִנֵּרְאָה מדברי הלל"ח ז"ל דס"ל לחלק היכי דבכלי הוא היתר לא שייך בזה ביטול ולא דמי כלל לעלים שנשרו מן הדקל דנעשה נפילתן תורת מוקצה עליהם וכמו שפירשו המפורשים דמיירי שנשרו העלים בשבת שהם בעלמם באיסור ועיין בראשונים ז"ל איזה איסור שייך בעלים שנשרו, חזל לפי זה י"ל דהרשב"א ג"כ ס"ל חלוק הלל"ח ז"ל דכאן בשבת כיון דמיירי בכלים דהוי היתר בהיתר לכן אף שהוא בעין מותר להרבות דלא לריך בזה ביטול דהיתר בהיתר דמותר לבטל או דהרשב"א ס"ל דלא צ"י כלל ביטול דהיתר בהיתר כיון דהוי היתורא מתחלה חזל עלים שנשרו מן הדקל דהוי איסורא משעת נפילה ואין לריכים להרבות עליו עלים ולבטלו ולכן התנה הרשב"א דמסתברא דוקא כשאינו מכיר ע"י האיסור לאחר שנחפך דאי מכירן אין ביטול מועיל דבר הניכר לעין.

וְאִין לומר שהרי סוף סוף הכלי נמי נעשה איסור לאחר שהדליק בזה פורחא וכו' ליה שברי כלים דו"ל כמו שכתב המרדכי ספ"ק דשבת שכתב טעם שהיין מתצטל ולא דמי לנשיל"מ דאפי' בחלק לא בטיל דה"מ כשהאיסור בעין מתחלה ואח"כ נחפכו בהיתר צמינו חזל הוי לא ניכרו מעולם חלל מעט מעט שיואלים מתעצבים ע"ש וא"כ הכ"ז י"ל כיון שמתחלה קודם שהדליק בזה פורחא היתה היתר גמור ואז עירב בזה עלים מוכנים א"כ אף שאח"כ כשהדליק בזה פורחא נעשה איסור מ"מ שזו נעשה האיסור ע"י חפירות וכו'. ולא היכ האיסור בעין בתחלה בלא חפירות לעולם וכו'. הן אחת דהמרדכי ז"ל כתב שם דאפי' עלים שנשרו מן הדקל מותרים להסיקן ביו"ט ע"י שמרבה עליהם עלים מוכנים ומצטלין כיון דלית איסורן בעיניה אע"ג שהעלים המוקלין הם בעין חזל הלל"ח ז"ל הרבה להקשות אמרדכי הג"ל ודחק שם ליישב דבריו ולא עלתה לו שכתב בסופו דהוי

זכא קני'ע מה שכתב דלא חלקו כזה כל שאר המחזרים שהרי הרשב"א ז"ל צביח הכ"ל כתב נמי לחד חירולא דמייורי כשנפלו לחוך עלי חגור שאין ניכרין בין שאר הענינים גם מה שחי' וכן נראה דהכל מקלל קלי איסורא וכו' כן כתב הרשב"א ז"ל מפורש שם ע"ש ולי"ע. ועיין עוד שו"ת רשב"א סי' של"ו. ועיין עוד משנ"ה ח"ד סי' צ"ז צ"ח.

אלה דברי ידירות המוקירו כערכו המצפה לרחמי שמים מרובים בביאת בר נפלי ולהרמת קרן התורה והיראה בברכת התורה בלב ונפש

מנשה הקטן

סימן קמ"ו

דבר הלמד באם אינו ענין אי לוקין עליו. וישוה להלח"מ. פי' בתוס' ב"מ פ"א

אל הבה הגדול מאחיו אתו העוז והמשל המאוה"ג פ"ה יושב בישיבה הרה"ג מעוז ומגדל מתלמידיו של אהרן המפורסם במדותיו הגעלות שבחו מי ימלא אין גומרים עליו להלל וכו' כש"ת מחותני מוה"ד יוסף דוב הבה ליבערמאן שליט"א מנהל רוחני ישיבת ערוגת הבושם ברוקלין נ"י יצ"א.

אחרשכת"ה כראוי וכיאות צאצא נפש הנני לפלפל נקשיתו אשר כדדני זה ואף שאיני כדאי ולעיר לימים אנכי מ"מ חורה הוא ואני לא כמשיב אלא כמפלפל וכו' חכ כהלי.

כתב הרמז"ס צפ"ט מהמ"א ה"צ לא שחק הכתוב מלאסור אכילה אלא מפני שאסר הבישול כלומר ואפילו צישול אסור ואין לריך לומר אכילתו כמו ששחק מלאסור הכה מאסר שאסר זה הכה. וכתב ה"כ במדרש ויקרא רבה בשני מקומות עשה החורק וכו' וצנח"מ הקשה שם דלכאורה נראה דרבינו לא פסק כשם אחד מהני חנאי ואמוראי דפ' כל הבשר דף קע"ו דהד מפיק איסור החלב צאכילה מלא האכל וכו' וחד מלא האכלו ואחרונה אמר מלא חבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים אחד לאיסור אכילה ואחד לאיסור הנאה וכו' והוא ז"ל לא כתב כאן אלא כמו שאמר צו"ר וכל זה הוא ודאי דבר חימך באיך שזק גמי' דידן ופסק כמדרש רבה. ועוד קשה למי לא מנח לא חבשל דאיסור הנאה כיון דפסק כהנא גם כאן למי לא כתב דלוקה על איסור הנאה וכו' לכך נראה לי דודאי דהוא פסק כמ"ד ג"פ אחד לאיסור אכילה וא' וכו' כנראה ממנין כמנחה ומ"מ קשיא ליה לרבינו כיון דלא חבשל משמע לכאורה דמוקמין ליה צאם אינו ענין לאיסור אכילה ח"כ ודאי לא לקי כיון דמוקים צאם אינו ענין כנראה מדברי החוס' צריש איזכו נשך דף ס"א ע"א וכו' ע"ש. ותמה כת"כ שהרי צדכרי החוס' שם צד"כ לעצור נראה היפך מדברי הלח"מ להמעיין שם וע"ג עכ"ל.

והנה קושיא קשה כנחל הוא וכבר נפתחה מגאוזי עולם ואין אחנו יודע עד מה לחדש זה כלום אלא ללקט צעזולים צספרי לדיקים רצותינו האחרונים ז"ל מה שכתבו זה ולאווספס גורנה ואם כי לא נחדש זה דבר אצל נביא השיטות זה דיינו, דראיתי צהשו' מולל מאש סי' כ' וז"ל ואמנם מה שחמכתי הרבה צדצרי הרב הוא צמה שכתב דהחוס' ז"ל צפ' איזכו נשך כתבו דכל מלחא דאחי צאח"ע לא לקי כרי ממש היפך זה כתבו שם וכן הקשה ציד מלחאי צכללי האלף אחרי שהאריך צדין אה"ע כתב ואחרי כודיע אלקים אוחנו אח כל זאת חמכתי עוצה על הרב לח"מ רפ"ע מהמ"א כתב דלא לקי על מלחא דנפק צאח"ע דמלכד דזה צכלל אין סופו להחקיים כמו שהוכחתי אף גם זאת היפך צדרי ממש כתבו שם צד"כ לעצור עליו וכו' וליין שם למל"מ דף ג' צ'.

ובנחפה בכסף קני'ע ע"צ שכתב דט"ס נפל צדצרי הלח"מ וצמנחה ציבורים דף מ"צ וזרע אצרכם חלק א' סימן י"ז ומוכ"ר יודול עיי"ש ז"ל צספר צני יודול כתבו דלדעת ה"כ והכ"מ דרשא אה"ע אינה דרשא גמורה אלא מדצריהם ממש ע"ש כי הספרים אלו אינם צמחיתיו ואי אפשר לי לעיין צהם (ואצב כתב שם צסם הכריחות צנחיתות עולם סימן צ' דאם אינו ענין נא חשוב דרשא אלא מקרא מלא כמו יחור ומלך מיוחסת דרשין מיינה וכו' יוחר מן הביקש ועיין חכ"ל סי' כ"ו צד"כ ומה דחשיב ליה כמו ביקש ועיין לקמן צעזכ"י צסם כראצ"ד וכריעצ"א וכרדצ"ז.

וראיתי צהשוצה חכ"ל סי' כ"ו הכ"ל שחקש שחי קושיות אצדרי החוס' הכ"ל חדא דכא ש"ש חייב צהשלומין וצמקום שיש השלומין אין מלקוח וכמו שכתב הרמז"ס פי"א מה' שכירות. צ' דכא הוי לאו שאין צו מעשה וקוי"ל כר"י דאין לוקין עליו דצשלמא להרמז"ס לא קשיא אמאי לא נקט לאו שאין צו מעשה דאכ"ל חדא מנייהו נקט אצל להחוס' ודאי קשה ולי"ע ע"כ ועיין חו"י סי' קל"ג שהאריך הרבה להקשות אצדרי הרמז"ס צדין ניתן להשלומין וקושיא כראשונה הכ"ל הקשה ג"כ צג"ו כלל כ"ו שכתב אצדרי החוס' אכתי נ"מ צאם ציעל בעשה צידים דלוקה שנים דמן החורק לריך להחזיר גוף הצזילכ שגזל ויוחר היכ להם לומר דמש"ה לא לקי דכוכ לאו שניתן להשלומין דאין לוקין עליהם אלא דזה קשה גם צעושק וכו', וקושיא זו מלאחי ג"כ צחי' ממ"א סי' הכ"ל והציוא ג' חירוליס.

(א) תירץ מהר"י צירב דאף שיש עשה דוכשיצ אח בעושק אינו אלא ללאו המיוחד לו דלא חעשוק אצל ללאו דלא חגזול דאחי לשכר שכיר צאח"ע אין כאן ניחא לעשה דלעולם וכשיצ אח הצזילכ קאי לגזול דאליעריך ליה עשה דהשצה אע"ג דכלאו אחי מצינה ואונאה וצוכ דאקו יחדיו צדרי החוס' דלגזול גופא אינו לוקה משום דאם לאו דלא חגזול קאי על הצזול דה"ל לאו הניחא לעשה אצל כי מוקמה לה אשכר שכיר צאח"ע כלומר אין כאן עשה לזה כלאו דלא

בחוס' מכות כג"ל ד"ה כל דמכ וענכ כרז ז"ל למ"ש בחולין שבק' לחי' כר"ש מורדיו, מגזלח דאמרינן במכות דלא לקי משום דניתק לעשה אפי"ג דאיכא נמי לאו דלא תעשוק ותקשך דמאי קשך ליה דכרי אמרינן דלאו דגזלח ניתק לתשלומין ומש"כ אין לוקין, וכחז לכן דכרז פשוט לפע"ד שכוונתם כפי מ"ש שם בד"ה כחם ח"ל כשפרו יחייב ממון בלכך לא משכחא בטלו דכל כיכי דיש לו ממון לא ילקח אצל ליכא לפרושי דתרחי לא עבדינן ליה מלקות וממון דא"כ אדרבא ילקח ולא ישלם וכו' כרי מבזר מדזריכס דאפי' לפי המחזק דחי' כחם אותו בתשלומין עיקר פטור ממלקות הוא משום דכלאו ניתק לעשה ועממא דניתק לתשלומין הוא כדי לפטור אפי' כשנשקף בגזילה דכיון דחייב ממון לא משכחא בטלו ואי לאו טעמא דניתק לעשה אף שניתק לתשלומין ב"י לוקח כדאר"י מילקא לקי ממונא לא משלם, ומעמא שפיר ק"ל ככא דכא לאו דגזילה שקדמו עשה ואפי"ה אין לוקין עליו מטעמא דניתק לעשה ואפי' שנשקף בגזילה משום דלא משכחא לה ביטולו ואמאי בא כיון דקדמו עשה לוקין עליו ועממא דניתק לתשלומין גרידא לא מכני כדאר"י א"כ נראה שפיר הפטור הוא מטעם לאו הניתק לעשה ולא מטעם דאיתא בתשלומין דאיתא בתשלומין גרידא לא מכני וכנ"ל וממילא מיושב קושית הג"ו וכוהכ"ל כג"ל דלמא לא פי' החוס' מטעם דניתק לתשלומין.

וראיתי בשעב"מ שהקשה שם אחירונו של ממ"א בשיבו דברי החוס' דלאו דלא תעשוק לא כיו ניתק

לעשה, כס דזריס תמוכים דאפי"ג דעשה דביומו חתן שכרו יכול לקיימו קודם העצרת כלאו מ"מ עשה דוכשיז אה בעושק אי אחת יכול לקיימו אלא אחר העצרת כלאו וכיון שכן לא מקרי קדמו עשה וממקום שהביא כרז לסייע דבריו תיובתיה וכו' ע"ש ומי יתן לי מעפרו ואמלא עיני אמנם לדידי דברי הממ"א נכונים דמכ שמקשך דעשה דוכשיז אה בעושק אי אחת יכול לקיימו אלא אחר העצרת כלאו, לפענ"ד כיון דעשה דוכשיז אה בעושק קאי אשכר שכיר בא"ש א"כ הוה ליה דין ש"ש ממש ולא קאי אעושק כלל ובשכר שכיר בעשה יכול לקיים קודם העצרת כלאו ולא דמי למכ שהביא שם מרבא דאמר קרא כל ימיו צעמוד וכוהזר קאי דכחם אי אפשר לקיים בעשה קודם העצרת כלאו דכרי אפשר שלא ישלח כל ימיו ועיין בחוס' שם בד"ה א"כ וקידושין ע"ה ועיין ברש"י שם ד"ה אלא כרי בעשה אחר העצרת כלאו ועדיין ל"ע בזה כי כחצתי באישון לילה וכד דמיק וניס.

וראיתי ברית"א ד"מ ח"ל אמר רבא למכ ליה דכתב רחמנא לאו דגזל לאו דרביית לאו דאונאח כתב כרזא"ד ז"ל מלי למימר בכולבו לעבור עליכס צשמות חלוקים כדאמרי' ברית"א דכסף ריבית דאוכל וכ"ש שכן ענינים חלוקים לגמרי אלא דאשכח בכו רבא פלוגתא בינייהו ומלךר לריכי בלכך כי אכרכה באי לאו אחידך לא מחייב עליה דלא דמי לכדי ולא ילפי מכדיי אצל לאו דגזל כיון דאחי מציייהו אוקי לעבור עליו צ"צ שנות לכוש ש"ש ולא

ניתק אלא כלאו דלא תעשוק אצל כלאו דלא תגזול לא ניתק וכדזריס ראוין למי שאמרן ע"כ. (וממכ שבבאחי לקמן מהשעב"מ צס"ד לא משמע ככי שכח דכל לאו של ממון כיון דאפשר בתשלומין אמאי לוקח עליה אפי"ג דלא ניתקו הכחז לעשה בבידא מ"מ כרי ניתק לתשלומין ומ"ל כריני פורע מכ שעשקתי ואינו לוקח וכו' ע"ש וזה נראה דלא כמכרי' צירצ).

ומהר"ש אלפנדרי חירן דבחוס' מכות ע"ו ד"ה תנינא כתבו דב' לאוין הסמוכין אהדדי אפי' שהם ניתק לעשה לוקין עליהן כמו לא יחליפנו ולא ימיר אותו ע"ש א"כ בלאן נמי אי לאו דלא תגזול אחי לעושק שכר שכיר אף שהוא ניתק לעשה כיון שהם שני לאוין דסמיכי אהדדי דכיינו לא תעשוק ולא תגזול לקי שפיר. חירון ג' מעממו דלא תעשוק לא כיו לאו הניתק לעשה משום שהוא לאו שקדמו עשה דביומו חתן שכרו וכל לאו שקדמו עשה לא קרי ביב לאו הניתק לעשה כמ"ש במכות דף ע"ו וס"ל לבחוס' דכל' כרי' כדמוכח צפסחים פרק מי שהי' דף ל"ה בד"ה לא תוילא ועיין חוס' י"ד ד"ה כל.

סימן קמ"ז

לא תעשוק אי חוי לאו הניתק לעשה

והנה בג"ו בכלל כ"ג כתב הא דקו"ל כל לאו הניתק לעשה אין לוקין עליו צריך להתייחס אליו שלש תנאים. (א') שלא יבא בעשה קודם ללאו. (ב') שיהא בעשה שוב ללאו בכל כלליו ופרטיו לא כשלאו שוב בכל ובעשה אין שוב בכל וכו'. (ג') דוקא שאין סמוך שני לאוין להדדי הא בשסמוכים להדדי לא הוה ניתק לעשה וכו' ע"ש ול"ע דלא משני כן בכלל כ"ו שהקשה דכח לאו שניתק לתשלומין אלא שוב קשך גם צעושק וכו', וצעושק לכאורה לא קשך מידי לפי זה דודאי לא כיו לאו ניתק לעשה משום שהוא לאו שקדמו עשה וכנ"ל ומכ שהקשה הכנ"ל דכא כיו לאו שאין צו מעשה באחרונים פירשו דאפשר ע"י מעשה, וממילא מיושבין דברי החוס', וכן מלאחי שוב בשעב"מ בלי' חומ"ל פ"ה כ"ג שכחצ צשם מכרי' צירצ ז"ל דמש"ה הולך לעטם זה משום דמשכחא לה מעשה כגון שנטל החמץ מיד האומן בחזקת ולא רכא לשלם לו דכחכיה שעתא עבד מעשה ואפי"ג דאם נתנו לו אומן בחלי היום אינו עובר עד שישקע היום כמ"ש רבינו שם בצמון מ"מ כיון דמתחלתו ע"י מעשה בא לשיצ"מ קרינן ביב ועיין שם מכ שהקשה עליו ופי' משום דמשכחא לה מעשה כגון שבאוחה שעה שלקה בחפץ מיד האומן בחזקת שקעב עניו חמה דהוי לשיצ"מ ע"ש ועיין בכר"א בחנוך ס' שמי"ה שמ"ו ובמ"ל פ"ד מכ' מלוח דין ו' ודו"ק ועיין שרדך לנר מכות ע"ו ובהחוס' לשיעמם ודו"ק.

עוד נלפענ"ד ליישב ק' ג"ו כג"ל לפי מה שפירש השעב"מ שם בד"ה ובכיותי נכון במכ שכחצ בצפל יצין שמיעב

בחר חדוש אבל אי לא מנא שום חדוש כ"י הוי מוקמי לה בשני לאוין אפילו אין בכן מלקות רק במקום שאפי' לאוקמי בחדוש מוקמיין אמנם במקום שאינו מנא לחדש מוקמיין שפיר אפי' אינו לוקה וכדעת הרמב"ם.

ובדברי הרד"ז בג"ל מיושב מה שהקשה בח' בית יעקב סי' קי"ג דברי חוס' אהרדי שצ"מ דף כ' ע"ב ד"ה בלא דמי משמע לכו הקשו חיפוק ליה מנא חגזול וחירלו לעבור עליו בשני לאוין והרי לא חתמוד לאו שאין בו מלקות הוא ואפי' כחצו לעבור עליו בשני לאוין ודף ס"א כחצו להיפוך דבמקום שאין מלקות לא מוקמיין בשני לאוין ע"כ אמנם להג"ל לק"מ דודאי החוס' נמי מודים דבמקום שאין שום דבר לחדש מוקמיין לעבורי עליו בשני לאוין בלא חדוש רק במקום שאפשר לחדש מוקמיין לחדש וכן ראייתו בח' עין הבדולח סי' מ' שפי' בן דבדרי החוס' והב"י וליין לעיין בחוס' מכוח י"ז ולא הביא ראייה מדברי הרד"ז בג"ל שכתב בן להדיא בדברי החוס'.

א"ל שדבר זה צריך צירור דא"כ למח בכמה מקומות מוקמיין בא"ע ולמלקות ובכמה מקומות לא דלעולם כ"י לנו לאוקמי בא"ע כיון דמדברין לאוקמי קרא בחידוש, וראייתו בשפיעה עין הבדולח בג"ל דודאי יכול להיות לעבור בשני לאוין אף כיכי דלא לקי כמ"ש חוס' רפ"ק רק כיכי' דמנינו למימר דקאי בא"ע בלאו הסמוך לו ולעבור בשני לאוין וללקות עליו עכ"פ מסתברא למימר דקאי בשני לאוין כיכי' דלוקה אבל כיכי' דא"ל לומר ללקות בשני לאוין אלא בא"ע לדבר אחד שאם (ג"ל דל"ל שאין) נכתב בסמוך ודאי יכול לומר בשני לאוין אף בלי מלקות כמו דמנינו רובי אזהרות וכמו שפי' הר"מ בשורש השני בהקדמה לס' המנחות עיי"ש.

והגר"א מחז' דבמקום שאפשר להעמיד בלאו הסמוך לו ולעבור ב' לאוין וללקות מוקמיין אבל אם צריך לעמוד בא"ע ללאו שאין סמוך לו לא מוקמיין בא"ע רק מוקמיין לעבור עליו ב' לאוין אפי' בלא מלקות והעטם נראה דא"ע הסמוך לוקין עליו ובהרחוק אין לוקין עליו דאל"כ לוקמי נמי בא"ע בהרחוק כיון דמדברי אחרוני ח"ו דארחוק אפי' בא"ע לא מלקי ולכן חו לא ג"מ אי מוקמיין ליה ב' לאוין במקומו שאין לוקין או בא"ע במקום רחוק שג"כ אין לוקין. ונראה להסביר דבשלמא כשהוא בסמוך בא"ע לוקין עליה דהוי כמו שנכתב בהדיא דהרי אינו מנא כ"כ הקרא מידי פשוטו ונראה שהחורב רמח ע"ז דהקישו ללאו זה לבאן וסמכו לכאן. אמנם כשבאנו לדברש בא"ע למקום רחוק מנא לן לחייבו מלקות דטפי יש להקשות למח לא כחצו החורב במקומו רק במקום אחר ואריבין אנו לדברש ולהוציאו מידי פשוטו ולהעמידו במקום אחר, ולכן אין לוקין עליו וראי' לזה נראה לפענ"ד ממה שבי' הרמב"ם ז"ל בשרש השני ח"ל זה כשמנא דרש בפסוק וכו' ומנו אותם בכלל המנאות ואע"פ שפשיטי דקרא לא יורכ על דבר מאותם העניינים עם השרש שהוציאו ע"ה והוא אמרם ז"ל אין מקרא יוצא מידי פשוטו והיותו החלמוד

משום דאייחר שהרי לגזל עצמו לעבור עליו בשם גזל הוא צריך אלא משום דבעינא דשכיר כחצו ודבר למד מענינו הוא (מכאן קשה לי אמ"ל בפ"ד מה' מלוח ולוח הלכה אי' שכתב דמילתא דאחי' מצינויהו לא אמריין ערה וכתב לה קרא שהרי גזל מילתא דאחי' מצינויהו הוא ולדעת הר"עצ"א והראש"ד ערה וכתב לה קרא ועיין ביד מלאכי כלל מ' שהקשה לו מחוס' שכתב קל"א ע"ב ד"ה או מעומד) ובפי' המקבל נמי אמריין הכוונ' ש"ס עובר בחמש שמות ולא חגזול חד מצינויהו ואמריין החס' אחריו עושק ואחריו גזל וקא מפליג לכוה החס' בלישנא בעלמא מיכו בכל ענין עובר עליו בשני לאוין השמות הללו וכל הכך לאוין לאו מלקות יניבו ולא בני מלקות אלא איסורא דלאוי קאמריין ע"כ.

והגר"א מדבריו ז"ל דהוא ס"ל דלאוי אלו אין לוקין עליהם משום דלאוי אלו ניתן להשלומין הם או מטעם דהוי אלו הניחא לעשה ולא ס"ל מה שבאחי' לעיל לחלק דכאן לא הוי ניחא לעשה וניתן להשלומין ובג"ל ומדבריו ראייה לכאורה לשפיעה"מ והכח"ל וג"ו והא' דלא קשיא ליה ק' החוס' דאמאי לא מוקמי בגזל עצמו פי' ז"ל דכ"ה דהוי מני' לאקשווי ולוקמי בגזל עצמו אלא שהוא גופא הא מקשיין דהא גזל אחי מצינויהו ע"ש.

והרדב"ז בח' השג"א הקשה נמי דכל לאו של ממון כיון דאפשר בהשלומין אמאי לקי עליה אפי' דלא נחקו הכחצו לעשה בהדיא מ"מ הרי ניתן להשלומין ומ"ל הריני פורע מה ששקחתי ואינו לוקה ואפי' אם אינו יכול לפרוע השחא מני למימר למחר ולמחרתו אפרע ואמאי לקי וכן הוא הסכמה רוב המפרשים דלא לקי. ובעיקר קושיין דאמאי לא אוקמה בגזל גופא ולעבור עליו בשני לאוין דמשום דכחצו רעך סמוך ללא חפשוך וללא חגזול ואחי למעטו עכו"ם ואי הוי מוקמיין ליה בגזל גופא לא אינעריבין ליה דמהיכי חיסק אדעתין דגזילה כותי אסור וכו' ע"ש, ולבסוף הביא ג"כ דברי הראש"ד וז"ע אפוסקים בג"ל שהקשו מעמנן דהוי לאו שניתן להשלומין ולא הביאו שזה הוא קושיא הראשונים אמנם החוס' לשיטתם וכמו שבאחי' לעיל בעזכ"י בראיות. ומדברי רדב"ז בג"ל קשה לי אג"י שכתב בכלל כ"י דלדברי החוס' ורש"י מה שאמרנו ולעבור עליו בשני לאוין הוא דווקא כיכי' שיש מלקות וללקות שמונים אבל במקום שאין מלקות לא דאין ג"מ בחוספות הלאוין מאחר שאין בהם מלקות אבל הר"מ ס"ל כל כיכי' דאמריין לעבור עליו בשני לאוין אפי' שאין לוקין ואפי' הכי ג"מ לעונש יחירא ע"ש.

ובעונ"ה לא ידענא מנא ליה לעשות מחלוקת חדשה בין הרמב"ם וחוס' ואפוש' בפלוגתא לא מפשיין ומח' שהביא מדברי החוס' כאן יש ליישב דודאי במקום שאפשר לאוקמי קרא בחידוש מוקמיין וכמו שכתב שם הרדב"ז ח"ל וק"ל ובי' מהדר קרא לאפוש' מלקות וי"ל דלעולם מהדריין לאוקמי קרא בחידוש ואי הוי מוקים לה אלאו דלא חגזול אין בו חידוש כלל אלא לעבור עליו בשני לאוין אבל השחא וכו' משמע דפי' בדברי החוס' דלכן מוקמיין בא"ע דמהדר

הפעם בקרא או את הגזל וכ"כ להדיח בחום' עשה ע"כ ע"ש. ועיין תשרי פמ"א ח"א סי' כ"ז כ"ז.

ובעיקר דין דאם אינו ענין יש לדייק קצת מגמ' סנהדרין כ"ח אשכחן קרובי האב קרובי האם מגלן אמר קרא אבות אבות תרי זמני אם אינו ענין לקרובי האב תהבו ענין לקרובי האם ע"כ ועיין חו"מ דלכמה פוסקים קרובי האם לא פסלי אלא מדרבנן ובארכתי דאם בסי"ד בספרי משנה הלכות שו"ת ח"ב (סי' ל"א) וי"ל דלעתה בסוצרים דעדות קרובי האם לא פסולי אלא מדרבנן משום דגמרינן דאם אינו ענין ובגן.

סימן קי"ז

אי לוקין על אשה"ג בב"ח. ואי איבא לאו בפני עצמו

ולפי שהלכה זו אי לוקין אלא בסי' מכלכות העוממות לפענ"ד אחר"ך דה קצת וכתובם יחזקרו גם שאר ענינים כדרכה של תורה בס"ד.

ובמתחלה נבוא ליישב קושיה הלא"מ למד לא מנה הרמב"ם דאב"ג לוקה עליה דבשר בחלב. ונראה דהפ"ח אור"ח סי' תמ"ג כתב אקושיה הרא"ם אי לוקין על הנאה או לא כתב ח"ל ואומר הנה הדבר צרור שאם אכל מהאיסורים שאסורים בהנאה שאלו לוקה שתי מלקיות אחד על אכילה ואחד על הנאה והיינו דבפ' בתרא דמכות ובפ' אלו עוצרין במצב גיד הנשה בחלב דיו"ט לוקה חמשה לא קחשיב משום הנאה והטעם כמ"ש הרמב"ם בס' המנות שאין ראוי שימנה איסור הנאה מזה פני עצמו מפני שהוא ואכילה ענין אחד הוא שהאכל מין ממנו הנאה הוא וגדולה מזו כלל לנו בשורש ט' דאין לוקין צ' מלקיות ולא מוהין צ' לאוין אלא כשהן משני שמות ע"ש.

והרמב"ם בספ"ח מהמ"א כתב כל מאכל שהוא אסור בהנאה אם נהנה ולא אכל שמכרו או נתן וכו' אינו לוקה ומכין אותו מכת מרדות ובפ' י"א מהמ"א כתב שיהיו נכס אסור בהנאה והשואה ממנו לוקה מה"ח וכן האוכל כ"ש מתקדשת ע"א ואלו בהנאה לא הזכיר הרמב"ם מלקות ודעתו ז"ל כמו שצוהר ה"ח דס"ל דכל דבר הראוי לאכילה אין דרך הנאתו אלא דרך אכילה כתקונו ונמצא לפ"ז דלעולם ליכא מכות על ההנאה לפי דעת הרמב"ם. וכן ראיתי להרא"ם בספר החינוך מזה קי"ג ח"ל שלא לאכול בשר וכו' וזה הכתוב יא לאסור אכילה והנהגה דב"ח ואל יקשה אליך א"כ למה לא נאמר בפ' וכו' ואיסור בהנאה אין ראוי לנו למנות בהשגות אלא שני לאוין לפי שאיסור אכילה והנאה דבר אחד הוא כשאר"ל כ"מ שנאמר לא תאכל לא תאכלו אי' איסור אכילה ואחד איסור הנאה בהשגה כי התורה חוליה כל ההנאות בדרך כלל בלשון אכילה לפי שהוא הנאה חמדיית ונריך אליה ונפנין שאמרו ויחזו את אלקים ויאכלו וישחו שיכנה הנאה לאכילה ואם תחפז עלי א"כ למה

ישאל כמ"מ פשטיה דקרא נמצא כתיב כשנאלו פסוק ילמדו ממנו על ד' הביאור ורואה דברים רבים וכו' ע"ש. וכן יש להעמיס בדברי הראב"ד והריטב"א שהנאח לעיל שכתבו דמש"כ חוקמינו לכוזש ש"ש דבנתינת דשכיר כתיב חמס הראב"ד סובר דגם דאם אינו לוקה יכ"י איך שיכ"י עכ"פ י"ל דהתוס' סוצרים דנאח"ע כ"י תרי דיני דאם האל"מ נלמד בסמוך לוקין עליו ואם מוקמין ליה נאח"ע למקום אחר אין לוקין עליו.

ועתה נבא אל הביאור בדברי הלח"מ שהתחלנו דהלח"מ כ"י קשה ליה דתי' התוס' אמאי מוקמי ליה לקרא הכי נאח"ע ולעבור עליו דצ' לאוין לילקין ואין לומר דאי לאו הכי א"א לעבור דצ' לאוין דעת התוס' וכדעת הג"ו דלא ס"ל לדרוש צ' לאוין דאין מלקות זה אינו דהרי ס"ל דדף כ' לעבור דצ' לאוין אף דאין בהם מלקות ואמאי לא מוקמין ליה הכס נמי נאח"ע למקום אחר וללקי א"י דהתוס' ס"ל דאם הדרש של א"א"ע הוא סמוך אז לוקין עליו אבל נאח"ע כרחוק אין לוקין וכנ"ל ולכן דף כ' אין לוקין ודף ס"א לוקין ודו"ק וא"כ הכא גבי לא תצטל נמי כיון דלשיטתו ז"ל איסור אכילה והנאה נלמד נאח"ע כהאי גוונא ודאי אינו לוקה ולכן כתב כיון דלא תצטל משמע לכאורה דמוקמין ליה נאח"ע לאיסור אכילה א"כ ודאי דלא לקי כיון דמוקי נאח"ע כנראה מדברי התוס' דרי' איהו נשך ודייק לומר כנראה ולא כתב כמו שכתבו התוס' דאינו מפורש להדיח רק מסתי' התוס' למדו וכנ"ל ובגן זה נראה דישב דברי הלח"מ החמורות ובהא נמי מיושבים קושיה היר מלאכי וגם קושיה הממ"א בעזכ"י ודו"ק ככ"ז.

לאחר זמן הרבה מנאחתי בזה חודש עכ"ח פ' דבר שהביא הכי קושיה על הלח"מ דשם הגאון פאר הלכה ותי' דהא מילתא שכתב הלח"מ דלאו דאחא נאח"ע אין לוקין עליו הוא מלתא חדתא ונריך לתת טעם משום דקשיא ליה למד שינה התורה בלשונה וכתב הלאו בלשון אחר ולא כתב בלשונה לשון השייך דה כגון גבי בשר וחלב למד לא נאמר לא יבנה גדי בחלב אמו אלא ע"כ מש"כ שינה קרא לשונה כי היכי דלא לילקין עליו (הדברים ל"ע שהטעם הוא משום שלא בדרך הנאתו ואפשר דלא תצטל דהנאה ודו"ק) משא"כ הכא איפכא מסתברא דשפיר כתבו התוס' דהנאה מוקמין קרא נאח"ע אכובש שבר שכיר לקי שפיר דא"ל דהוה לאו דאחא נאח"ע ואין לוקין קשיא מ"ט ואין לומר משום דלא נאמר בפירוש הלאו לא תעשוק ז"א דאדרבה אי הוה כתיב הכא לא תעשוק לא הוה לקי משום דאז הוה שפיר ג"כ לאו הניחק לעשה דיהיב ממש בלשון אחד הלאו עם הטעם ואדרבה דוק לאידך גיסא מדלא כתב רחמנא הלאו בפ' ע"כ דבני דילקח ואי הוה כתב בפ' לא הוה לקי מטעם לאו הניחק לעשה לכך שינה קרא ונאמר בלשון אחר לא תגזל שיכ"י מפורש ומוזל בלשונה מהלאו ולא יבא ניהק לעשה וילקח וא"ל דעדיין לכתוב בקרא לא תעשוק ולכתוב להטעם בלשון גזל ולא יכ"י שוין בלשונם ליחא כיון דכבר אמר והשיב את הגזילה אשר גזל לאו אורחיה דקרא למכור ולכתוב עוד

זה לפענ"ד נקודה יקרה. וכן מלאתי בק"ם להמצי"ע צפ"ע מהמ"א ח"ל ואסור בהנאה אבל אינו לוקח על איסור זה דאין ראוי למנוחו מאור צפני עומה מפני שהוא ואכילה ענין אחד כי האכילה מין ממניי הנאה היא ע"כ ע"ש ועיין או"כ שער ל"ב.

וממילא הא דהקשה הפ"ח מצ"ח דלוקין אפי' שלא כדכ"ג וממילא שמעינן דלקי נמי אדרך הנאחן אפילו שאין דרך אכילתו אחר נשיקת עפרות לו נראה דהרמב"ם לא ס"ל כן דוקא אהנאה בבאח לו דרך אכילה היא דאסרה תורה צ"ח רק זה מקרי דרך הנאחן וכל שאר הנאות שלא כדרך הנאחן מקרי וא"כ האין תחייבו צ"ח הנאה במקום שאת חומר שאין זה דרך הנאחן וא"כ אין זה הנאה אלא שבצ"ח חייב אפילו שלא כדרך הנאחן אבל א"א לחייבו משום הנאה כשאוכל שלא כדרך הנאחן כיון דעיקר אכילה שלא כדרך הנאה וא"כ אין זה דרך ההנאה ודו"ק. ועוד י"ל שהרי צ"ח דמחייב שלא כדרך הנאחן מפני שינוי שנינו בהם הכתובים ולא הו"א בלשון אכילה אלא בלשון ציטון כיון שאמרו בגמ' פסחים פ' כ"ש אבל כל זה לענין אכילה ששנתה התורה ולא הו"א בלשון אכילה לכוונה דחייב אפילו שלא כדרך אכילה אבל באיסור הנאה ליבא כאן שינוי כלל ולא הצריכה התורה להשמיטנו הנאה אלא משום דבכל מקום הנאה בכלל אכילה וכל מקום שאמרה תורה לא יאכל איסור הנאה בכלל וכ"מ שאמרו אכילה הנאה נמי בכלל אלא שהבא צ"ח כיון דהו"א התורה אכילה בלשון ציטון וא"כ לא הוה הנאה בכלל ולכן הוצרך התנא להשמיטנו דגם צ"ח אף שלא נאמרה בלשון אכילה הנאה ג"כ בכלל והו"א מקראי מיוחד לפי שלא נכלל באכילה מפני שלא נאמרה בלשון אכילה צ"ח וא"ל כתב אכילה באיסור צ"ח הכ"נ דלא הו' צריך כלל ללמד על הנאה דממילא נכללת ובין זה זה לפענ"ד י"ל ג"כ בכוונה הרא"ה שהצנחתי לעיל ע"ש ודו"ק.

ובחפשי צים התלמוד מלאתי את שארבע נפשי צפ"י המשניות להרמב"ם למס' כריתות דף י"ג יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע ח"ל ארבע חטאות וכו' לפי כללי עיקרים שצדיקו אין איסור חל על איסור המשל למא דהדר דומה בגון שהיה צ"ח נזילה או צ"ח צ"ח עומה או חלצ שנצטל צחלב אינו חל איסור צ"ח על איסור הנזילה כדי שיבא האוכל ממנו חייב שתי מלקיות אלא מלקיות אחד בלבד כמו שנצטל צ"ח במסכת חולין והנני מבאר לך אלו וכו' ויש צ"ח שנשאו ונתנו עכשיו נקודה נפלאה אנו מייפדין עליה לפי שהוא מפתח לענינים אחרים ומוסיף על מה שיש צ"ח מדקדוק העיון זה, שידוע הוא שצ"ח צחלב איסור בהנאה והחלב דרך ציטון (משל) מותר בהנאה לכשיצטל החלב עם החלב למא אינו חל איסור צ"ח ע"א. חלב והוא בהיקף הנזילה שהוא איסור מוסיף כמו שאמרנו כאן צחלב קדשים ונתחייב על אכילתו מעילה לפי שנתוסף צ"ח איסור הנאה. והתשובה על זה שצ"ח נאסר בהנאה מפני שאסרו הכתוב לאכילה כמו שהקדמנו שכל איסור האכילה אסור בהנאה עד שיפרע לך הכתוב ואין שום כתוב

נכתבו ג' לאוין שנים יספיקו לפ"ז שאמרתו יש להשיבך דודאי אם נכתוב במקום אחד לא חצשל שילמוד על איסור ציטון ובמק"א לא תאכל שיהיה איסור אכילה והנאה כמ"ש ביה דדיון שלא יכתוב השלישי וכו' דבכל אכילה קנאה צמשת ע"ש.

והנראה דהראשונים פירשו לנו הדק ביעיז למא אין לנו למנות לאו באיסור הנאה דאיסור הנאה נכלל באיסור אכילה ואין לנו לחשבו ללאו צפני עומה. בן אמת דהפ"ח הנ"ל כתב שם דמיהו צ"ח ובכלאי הכרם הא אמרינן בגמ' שלוקין עליהם אף שלא כדרך הנאחן משום דלא כתיבב צ"ח אכילה וכתב שלא כתיב צ"ח פ"ע מלקות באיסור הנאה מצ"ח אלו סמך אמר שכח צפ"י"ד מה"ל כמ' וצפ"י מה"ל יסכ"ח שבצ"ח צחלב ובכלאי הכרם חייב עליהם אף שלא כדרך הנאחן וממילא שמעינן דלקי נמי אדרך הנאחן אפי' שאינו דרך אכילתו או אפשר דס"ל לפסוק כההוא תנא דפי' כל שעה דאסכ"נ מייחתינ ליה צק"ו ואין עונשין מדיון ק"ו ע"ש. ומשמע דהאמת ס"ל דהרמב"ם מחייב צ"ח אהנאה גרידא ג"כ ודבריו י"ב מדברי הרא"ה ז"ל שכתב מפורש שאין למנות איסור הנאה ללאו צפני עומה דהנאה לא הוה אלא חלק מהאכילה ונכלל באכילה כמ"ש לעיל ועוד כתב שם הרא"ה ח"ל ואין לך לשאל עוד למא לא כתב רחמנא לא תאכל צחלב מהם ותפיק צשנים (פי' צשני פסוקים) שצ"ח הודעתין כי לענין נאמרה שלא יחור צ"ח הכתוב לשון אכילה מפני שהחייב צ"ח אפילו שלא כדרך הנאחן אמר מעתה כי מה שאז"ל חד לאיסור אכילה וחד לאיסור הנאה וחד לאיסור ציטון אין הכוונה בכן שיבא נמשך השלישי ללאו אלא שנתערך ללמוד ממנו הנאה ודרך שצ"ח דצ"ח ע"ש. והנראה לכאורה דהרא"ה ז"ל הרגיש בקושיה הפ"ח ז"ל דצ"ח החייב צ"ח אפילו שלא כדרך הנאחן ואפילו הכי כתב דהנאה נכללת באיסור אכילה.

ואפשר לדחות קצת דהרא"ה ז"ל לא מיירי דאינו חייב אהנאה צפני עומה כלל אלא כוונתו לומר שהאוכל צ"ח ונהנה אינו חייב אהנאה צפני עומה לפי שהוא נכללת באכילה אבל אהנאה גרידא מצ"ח צ"ח אכילה אפשר דמורה דחייב אם נהנה צפני עומה וכן נראה לכאורה ממה שסיים שם ח"ל ואפי' סך ממנו אפשר דלא לקי לפי שהוא שלא כדרך הנאחן שאינו עשוי לסוך ויש לדון ג"כ שילקה ע"ש ומשמע דמספקא ליה בצ"ח שסך ממנו כיון דהוה הנאה אף שהיו שלא כדרך הנאחן אבל לפענ"ד לדעת הרמב"ם ע"כ ז"ל דאם צחלב להלקותו אהנאה ע"כ ההנאה ז"ל הנאה מעילה והנאה מעילה צ"ח ליבא אלא דרך אכילתו וכל שאר הנאות צ"ח שלא כדרך הנאחן שוב לא מקרי הנאה מעילה וכו' שלא כדרך הנאחן וא"כ ודאי אכל שאר הנאות א"א לחייבו משום הנאה גרידא משום דהוה שלא כדרך הנאחן וא"כ ע"כ תאמר לחייבו אהנאה גרידא כשהנאה דרך אכילה אבל זה אינו דכיון שכתב דרך אכילה כבר הקדמנו דכל הנאה דרך אכילה לא מלקי עליה וא"כ ע"כ א"א ללקות על איסור הנאה לדעת הרמב"ם ז"ל ודו"ק כי

ה' מוכרח לומר שהוא מן המדרש ואני תמה על הצעל לח"מ שלא הרגיש בזה ורצה לזכות שטרא אליבא דבי תרי כיון שהרמב"ם פסק כר"ע ומעטם לא תצטל וכמו שכתב שם להדיא הא"ך אפשר לו לפסוק כחדברי' כיון שאין לנו עוד לא תצטל מיותר וי"ע. וי"ל דהלח"מ הוכרח לומר כן דבקשה ליה הרמב"ם בספר המלכות שכתב להדיא העטם כחדברי' וכדי שלא לעשות דברי הרמב"ם סותרים כתב כן ועיין באור חדש פרשת צבר וצפנים מאירות ח"א סי' כ"ו וכ"ז.

ג מה שהקשה הלח"מ שם דהא"ך שצק כגמ' דידן ופסק כמ"ר נראה דלא קשה לפי זה דסתם משנה בכריתו לזכר וכנ"ל זה דרור צעזע"י. ואין להקשות על הרמב"ם ז"ל למכ פסק כר"ע ולא כח"ק דנראה דזה תלוי אי אמרינן ר"ע צא לפרש או לחלוק אח"ק והר"ש הוכיח מכרי"ק שהצ"א להא דר"ע ולא דר"י משמע דר"ע לא פליג אח"ק אלא מפרש דבריו ונראה דהרמב"ם נמי הכי ס"ל ולכן פסק כסתם משנה והא דחנן ר"ע אומר משמע שהוא לשון פלוגתא כבר תירלו בתו"ע ע"ש ועיין בתו"ע ציבורים פ"ג מ"ו ועיין ברש"א חולין הנ"ל מה שהקשה ותירולו שם ודו"ק ושאר פוסקים שלא פסקו כר"ע נראה משום דסוברים דר"ע פליג אח"ק וממילא אין הלכה כמותו דקיי"ל הלכה כר"ע מחברו ולא מחבריו ועיין עירובין מ"ו ע"א.

עוד רגע אדבר דכיוצא בזה אמאי שצק הרמב"ם ולא פסק ללא דא"ה ה' עלה בדעתו לומר דלכאורכה הנאה אין זו מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו וכן פסק הרמב"ם וכן נראה מדברי הרא"ה בחינוך מ"ז קי"ג שכתב אצל ההנהגה זו כגון שנתנו או שמכרו אינו לוקה לפי שאפשר להנאה בלי מעשה וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו ועיין בזמנ"ח ועיין מה שהצ"א בשם שער"מ אמנם לפי דעת החנוך קשה מקדשים שהנהגה מן ההקדש חייב אשם מעילה והא הנאה הוי לאו שאין בו מעשה ואין לומר לפי שאי אפשר בענין אחר וכדעת שער"מ דכרי צב"ח נמי הכי הוא ואפ"ה כתב דפטור וי"ל אמנם לפי מה שכתבתי בשם הרמב"ם יוחא שפיר וכנ"ל ודו"ק כי קארתו.

(ובשעם) הרא"ה הנ"ל ראיתי צמלא הרועים כלל ה' אות ג' שכתב ליישב קושית העולם צפסחים כ"ח דאיתא בהם חמץ לפ"ז ולאח"ז אינו עובר בלא כלום ומשעת שאסר באכילה אסור בהנאה איתאן לח"ק ריב"ג אומר תמה על עמך הא"ך חמץ אסור בהנאה כל שצטב ומקשין על לשון תמה על עמך ויתיר דתמה על עמך קאי אר"י דאמר שאסר באכילה אסור בהנאה איתאן לח"ק ביינו ר"י ועל זה אמר ריב"ג תמה על עמך וכו' דהנה יש הוכחה דחמץ מותר בהנאה דאלי"ב למד לי נפש לרבות השוהה הא לא גרע מהנאה אך וי"ל דס"ל כשיטת הרמב"ם דאין לוקין על הנאה וכ"ש דלא מחייב כרת על הנאה ואינעריך נפש לחייב כרת אך כבר כתבתי דאין לוקין משום דכוי לאו שאין בו מעשה וא"כ למ"ד לוקין אלאו שאין בו מעשה לוקין נמי

שאסר אכילתו וכתב איסור הנאה רק שני ענינים יחד הם איסור צב"ח וכו' ולא תהי' הקושי' במקומה עומדת ויהי' כמו חלב קדשים בשור אלא אם אמרנו עלינו שהוא אסור בהנאה כמו שאנו אומרים בקדשים והאכל ממנו אינו חייב משום צב"ח אז היה ראוי להקשות ואין הדבר כן אלא אנו אומרים שצ"ע זה בחלב לא נאסר בהנאה וכו' וזכור הענין מפני שהוא מטעם הכל ותקיש עליו בכל הדומה לו ע"כ ע"ש דו"ק.

והנראה מדברי הרמב"ם ברור דאיסור הנאה צב"ח אינו איסור צפני עצמו שילקה עליו כמו בקדשים ואיסורו רק מפני שאסרו הכתוב לאכילה דאכילה והנאה ענין אחד הוא ולכן לא חל לאיסור נכילה ולכן צאמת לא מנאו הרמב"ם ללא צפני עצמו צמין המלכות דאינו ראוי למנותו צפני עצמו כיון שאין שום כתוב שכתב איסור הנאה וצ"ח מיושב נמי קושית הלח"מ שם בסופו ח"ל וא"ת הא איכא ק"ו ג"כ צה"א דהשתא ציטל אסור הנאה לא כ"ש י"ל דודאי כך הוי ק"ו ולא הוי דומיא דבת דכוי אותו הענין ממנו והוא יותר מקי"ו וכך ק"ו דציטל לאכילה הוי דומה לבת דבת ולא כך דהנאה ע"כ ונראה כמה מן הדוחק תירולו ז"ל. אמנם לפי הנ"ל לא קשה מידי דאפי' איכא ק"ו מ"מ אין לוקין אהנאה כלל דהנאה ואכילה ענין אחד הוא וזה נכון צעזע"י.

ובדברי הרמב"ם הנ"ל לולי דמסתפינא הייתי אומר דבר חדש דהרמב"ם לא פסק כתנא דר"י דר"י ג"פ לא תצטל אחד לאיסור אכילה וא' וכו' והעטם דהי' קשה ליה מגמ' חולין קי"ג צב"ח לא חל אטומאה, וחלב, ונכילה, אף דכוי איסור מוסף מכא הנאה, ואי כתנא דר"י דחד לאיסור הנאה כתב, א"כ שוב הוי הנאה צב"ח דומיא דהנאה בקדשים בשור וכו' לו לחול לאיסור נכילה צ"ח, א"י כיון דלא חל לאיסור מוקדשין משמע דלא קיי"ל כתנא דר"י דקשה ליה מחסם משנה ושצק תנא דר"י מכא סתם משנה הנ"ל וע"כ דאין אה"כ א"י דאין לנו קרא ואיסור הנאה נכלל באיסור אכילה כמו בכל מקום ואיסור אכילה גמרינן בגלוי מילתא מכא שלא שתק הכתוב והלא תצטל ג"פ קאי אחיה וטוף וצבמה עמאה וכו' שאינם מה"ת כר"ע צמחני' וכן פסק הרמב"ם להדיא צפ"ע מהמ"א ה"ג ח"ל אין אסור מה"ת אלא צ"ע צבמה עהורה צב"ח שצאמר לא תצטל גדי בחלב אמו וכו' אצל צ"ע צבמה עמאה (שצטל) צבמה עמאה או צ"ע וכו' מותר לצטל ומותרת בהנאה ואין חייבין על אכילתו משום צב"ח, כרי להדיא שהרמב"ם פסק היתר ציטל צ"ע עמאה צב"ח מכא לא תצטל והוא כמו שדרש ר"ע צממה ולא פש ליה לדרוש כחדברי' וכן נראה דעת המ"מ שכתב (ה"צ) לא שתק הכתוב במדרש ויקרא רב וכו' (ה"ג) אין איסור מה"ת צממה (דף קי"ג) צ"ע צבמה עהורה וכו' ולא ה' יכול להצ"א צב"ח העטם שכתב לא תצטל ג"פ כחדברי' כיון דצ"ג פסק כר"ע צמחני' דדרש לא תצטל בענין אחר ולכן

וא"כ והנה ר"י ס"ל לוקין על לאו שאין בו מעשה וא"כ לוקין ג"כ על הנאה וא"כ איך חמץ בפסח אכ"כ דקשה: נפש למח לי ע"ש.

סימן קי"ח

איסור בב"ח אי הוי מוסיף

ורב"ר הרמב"ם דחתי לידי נימא זביה מילתא ליישב בו קושיא אחרת שהקשה הלח"מ בפ"ט מהמ"א כ"ו ח"ל אמה שכתב הרמב"ם אבל המצול בשר או חלב וכיוצא בחלב לוקח על בישולו ואינו לוקח על אכילתו משום דב"ח שאין איסור בב"ח חל לא"כ או איסור חלב שאין לא איסור כולל ולא איסור מוסיף וכו'. ובלח"מ וא"ת הא איכא איסור מוסיף דניתוסף בו איסור הנאה דכיון דבשלו בחלב איסור אפילו בהנאה וכו', פ' גיד הנשיק ק"כ הרגישו בקושיא זו במאי דפריך בגמ' וסבר שמואל איסור חל על איסור דמאי פריך נימא דשאני הכא דהוי א"מ ותירלו דא"כ לא הוי מוסיף אלא חומרא בעלמא אבל רבינו לא ס"ל הכי דהא כתב בסוף פ"ד מהלכות אלו ולמה חל כאן וכו' הקדישה נאסר חלבה בהנאה ומחוך שנוסף בה איסור הנאה נוסף בה איסור קדשים הרי דקרי ליה מוסיף.

ותירץ וי"ל דהכא באה"כ ליכא לאו וכדכתיבנא לעיל ולא לקי עליה אלא איסורא בעלמא כיון דאפקיח רחמנא באל"ע וא"כ לא אמרינן מיגו דאיתוסף בה איסור הנאה נוסף עליה איסור אכילה דבב"ח דהוי לאו גמור ואיכא מלקות וסובר רבינו דאין לנו להביא באיסור מוסיף אלא איסור אחר דומיא דאיסור הנוסף אבל הכא שבהאיסור חמור הרבה ממנו לא וכיון דבאיסור הנוסף ליכא מלקות והוא קל לא מייחשין לאיסור אכילה דבב"ח ע"כ, ודבריו נ"ע חדא צמח שכתב דאיסור מוסיף אין לנו להביא אלא איסור אחר דומיא דאיסור הנוסף לא ידענא אליבא דמאן קאמר ליה ועיין ברמ"ע מפאנו בתי קכ"ג שכי דר"מ ס"ל כולל ומוסיף ובה אחת ולא מפליג בין קל לחמור ובזה מיושב קושיא החוס' פ' חטאת העוף שהקשו למאן דא"ל כולל ל"ל קרא ועיין ביצמות ל"ג ול"ד ועיין בריעב"א חולין קי"ג בבב"ח דבריו לקמן ועיין בחוס' חולין דף ע"א דר"כ קדשים דאיסור כרת ונ"ע ובר מן דין צמח שכתב באיסור הנאה ליכא לאו וכו' כיון דאפקיח רחמנא באל"ע לפענ"ד נ"ע דאפי' לשיטתו ז"ל דבאל"ע אין לוקין דוקא לענין מלקות הוא דליכא אבל לאו בודאי איכא ובפרט לפי מה שכתב בסופו דהוי ק"ו דהשתא בישול אסור הנאה לא כ"ש בודאי הוה לאו אלא דאין לוקין עליו וברי כמה לאוין אין לוקין עליהם.

ויוצא"ר ה"י לו לתרץ קושייתו לפי מה שכתב בפ"ז מהמ"א ה"ב אמה שכתב הרמב"ם האוכל מחלב נכילה ועריפא חייב וכו' מחוך שנתוסף והקשה דנראה מדברי

רבינו שהטעם דס"ל כאן דאיסור עומאח חייל על א"מ משום דהוא איסור מוסיף ובפ"ח כתב האוכל גיד הנשיק של נכילה וכו' הרי דשם קראו כולל וכן הוא האמת דאיסור מוסיף הוא מאותו דבר עצמו כמו אלמנה שנשאת ונתגרשה ונשאת לכ"ג חייב עליה שמים וכו' דא"ג מוסיף על איסור אלמנה וכו'. וכו' לו לומר הכ"ג בב"ח דלא הוי איסור מוסיף דכאן דבר אחר גורם לה להנצל להאסר בהנאה ולא הוי מוסיף וכן כתב הרמ"ע מפאנו שזה כוונת הרמב"ם בפ"י המשנה ח"ל, כוונת הרמב"ם בפ"י המשנה בכריתות פ' אמרו לו הוא כך דהיינו טעמא דלא מקרי בב"ח מוסיף אפי"פ שאסור בהנאה שאילו הייתה הנכילה נאסרה בהנאה כמו חלב מוקדשין ה"י חל עליה איסור מוסיף להתחייב צ"י על אכילתה אבל כאן דבר אחר גורם לה להנצל להאסר בהנאה וכו' וכבר אמרנו בגדר מוסיף שהוא חל אחפצא ולא אחפצים וכו' וכן מדברי רבא דלא אמרו אלא בחדא חתיכה וכ"ת אי דיינינן ליה לבב"ח כשתי חתיכות מעתה בכלל י"ל דבב"ח יאז מכלל חתיכה אחת ולכלל שמים לא בא וכו' וזה ראייה לפי הלח"מ ודלא כה"כ אמנם לולי זכר צעת כתבו הלח"מ מדברי הרמב"ם הנ"ל לא ה"י קשה ליה כלום בצמח מקומות ונ"ע שברי הוא ז"ל ה"י בקי בכל חדרי הרמב"ם ז"ל.

ועיין בח"י כריתות הנ"ל פ"ג מ"ד צבוע מה שכתב ונ"ע שנעלמה ממנו דברי רש"י בחולין ק"א שס"ל דא"כ הוי א"מ דשור הנסקל חל בגיד הנשיק מטעם מוסיף ע"ש ובריעב"א חולין קי"ג הנ"ל הקשה ג"כ דהוי א"מ ותירץ צ"י תירוצים דו"א דאיסור מוסיף ואיסור כולל כי הדדי נינהו ואחרים תירלו דתרי גוגא איסור מוסיף איכא חד דלא איתוסף בו איסור גבירא ולא איסור חתיכה אלא דחמור עפי משום איסור הנאה בלחוד וכו' והאי לא עדיף מאיסור כולל וחד דהוי איסור מוסיף גמור דאיתוסף בה א"ג והאי עדיף מא"כ וכו' ע"ש ונ"ע שלא הרגישו צ"ח דצ"ח נמי מיושבים כל הקשיות הנ"ל ודו"ק.

ואין להקשות דלפי דברי הרמ"ע הנ"ל בפ"י המשנה דרק לענין איסור מוסיף כגון בצער עמא וכדומה האי הנאה לא הוי א"מ אבל לענין בב"ח בבב"ח עבירה הוי הכי הנאה מוסיף בחתיכה עצמה וממילא שוב יבא אסור כמו גבי קדשים ויבא חייב מלקות גם אהנאה דנשלמה גבי עמא ונכלה דבר אחר מוסיף לה להנצל להאסר בהנאה אבל בב"ח דעבורה אחתיכה כולה זה אינו דברי הרמב"ם הקדים שם שמעתי דר' אבוכו כ"מ שנאמר לא יאכל וכו' הרי שהפטור בו משום שלא נאמר בו הנאה בפני עצמו ולכן אין ג"מ בין עמא לטבוח.

ובה"א נראה לפענ"ד ליישב מה שכתב שם הרמ"ע מפאנו וא"ל צמח שהקדים שם אל תירוצו משמעתי דר' אבוכו כ"מ שנא' לא יאכל וכו' שברי לא פטורוהו בשביל שלא נאמר בו אכילה בפירוש אלא פוטרין אותו מפני שדבר אחר גורם לו להאסר עכ"ל אמנם לפ"מ שכתבתי נראה בלשון

כלל כיון דלא מכח ק"ו קאחי עלה דאין עונשין מן הדין וע"ז צריך לפרש שאין זה מדברי סופרים אלא דין חורב כידוע שיטת הרמב"ם דדבר הנלמד מ"ג מדות ד"ם קרי ליה ועיין בס"ה שורש ב' ו' והי' לכתוב בקולור עומאת משא מפי השמועה ויראה לי ששחק ממנה כדרך ששחק מאיסור הבח וכו'.

וְזו"ע הרמב"ם פ"ב מהב"ב ה"ו הבא על אשה דרך זנות וכוליד ממנה בת אחת הבח ערוה עליו משום בחו ואע"פ שלא נאמר בחורב ערות בתך וכו' ואסורב מה"ח ואינו דברי סופרים וכתב בכ"מ הולך לזה לפי שיעתו שכתב בס"ה בעיקר השני שכל הדברים הנדרשים מ"ג מדות אין נקראין ד"ח אלא ד"ם וכתבן ביאר שאין בחו בכלל זה שהוא כנחיצה ממש הוא וסמך לו הכתוב על זה בחו שנתצארה בחורב שהיא קרובה מחמת בחו וא"ל שבהי' בחו מותרת ונתנה הבאה מחמתה אסורה ע"כ.

וְנִרְאָה דזה בא הכ"מ ליישב למה הביא הרמב"ם ב' לימודים לעומאת משא ואמר דאק"ו יש לחמור דהא אין עונשין מן הדין ואף שזה גבי הנוגע כחיד דלמא משם למדנו לכל מקום שאין עונשין אמנם לא צרור ליה דדבר דאפשר בק"ו כי האי עונשין ואין למדין מכאן מה שאין עונשין מן הדין בשאר מקומות והטעם דקל וחומר זה שאני הוא דהרי המפרשים פירשו שהספרי כאן לשיטת ר' יוחנן חזיל דסבירא ל' דהיכא שיש קל וחומר ואיסור עשה לוקין מן הדין וכן כתב הרב המגיד ועיין ברמב"ם בשרשיו שורש י"ד ומלוא קע"ב (ובפרט לדעת הגר"א בספרי הג"ל ובכל המקומות שבספרי ומכילתא לא גרס אין עונשין מן הדין כלל כמ"ש ב' משפטים סי' קט"ז וקב"ח וב' גשא על הפסוק וענדים לחים וב' חקת על וכל אשר באהל וב' מעות וכל אשה וב' מסעי ואם בכלי צרזל וא"כ אין מכאן ראייה כלום דאין עונשין מה"ד ולכן כתב ואפשר לומר היינו שלא צרור ליה להכ"מ דבר זה אי עונשין מן הדין כי האי גוונא ואפשר דה"נ הי' מספקא ליה להרמב"ם ולא צרור ליה דבר זה ולכן כתב אחר הק"ו ויראה לי ששחק שאפי' נאמר שהק"ו היו בכלל אין עונשין מן הדין יש למוד אחר וזה שכתב בכ"מ וא"ח ברי עומאת משא וכו' עגשו מן הדין ותיקן דזה לא הוי עונשין מן הדין רק ממילא משמע וכמו בת הבח ובג"ל-ולכן הביא הרמב"ם בלשון ויראה לי.

וְרִיאָתִי נחשו מולא מאש סי' כ' שהקשה ח"ל והרב הגדול בעל לחם משנה בהמ"א פ"ט הקשה על הרמב"ם כמה קושיות בזה דבשר בחלב והעלה דלעולם האיסור אינו מדין ק"ו גרידא אלא מפסוק לא תשגל המיוחד דרשי ג' אחד איסור אכילה וא' וכו' וכיון שאינו מפורש אהני לן הק"ו וכן הוא דין הבח ע"ש. והנה קשה עוצה דא"כ מה יתכן דין עומאת משא שהרמב"ם השוכר אותם וכתב שהוא כמו איסור הבח ואיסור צ"ח הרי התם לכל אחד יש פסוק מיותר לגלוי מילתא אלא שאינו מפורש ואחי הק"ו

והרמב"ם דייק בלשון שלא נאמר בו אכילה בפירוש דבא ליישב גם בעבור אמאי לוקין אהנאח ואפי' אם נאמר דהי' הרמ"ש הג"ל דצ"ח ילא מכלל אחיבה אחת ולכלל שחים לא בא גם אטעורב קאי אמנם להרמב"ם נראה ליה לדוחק דממ"ג אי אחיבה אחת או שחים הוא ולכן כתב שמעתיא דר"א כ"מ שגא' לא יאכל וממילא פטור בכל ענין. **לְאַחַר** זמן ראייתו בפלתי סי' פ"ז סק"ג שפלגל הרבב צפי' הרמב"ם הג"ל והקשה שם על המ"ל ופירושו דדברי הרמב"ם והביא ראייה להפרי"ח וכתב שפירושו צרור דדברי הרמב"ם ואני עפר תחת רגליו אמנם לפענ"ד כמו שכתבתי ודו"ק.

סימן קי"ט

בטומאת משא רמב"ם פ"א מהב"ב. בענין עונשין מה"ד

ובשוטמ'י בספרי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל ראייתו צפ"א בבע"מ כ"ב כתב עומאת משא מפי השמועה וק"ו הדברים אם נבלה שהוא עומאת ערב ואינה מטמאה באוכל מטמאה במשא שגא' והנושא את נבלתם המה לא כ"ש וכו', אין עומאת משא במה מדברי סופרים אלא דין חורב ויראה לי ששחק ממנו הכתוב כדרך ששחק מאיסור הבח לפי שאסר צפי' אפילו בת הבח ושחק מאיסור אכילה צצ"ח לפי שאסר צפי' אפילו ביטולו כך שחק מטומאת משא לפי שטמא בפירוש אפי' עומאת אוכל כ"ש משא כו'.

ובב"ב שם עומאת משא וכו' ספרי פ' פרה על פסוק וכל אשר יגע ע"פ השדה ויש לחמור דהא אין עונשין מן הדין וכן אמרו שם על פסוק הנוגע במה לכל נפש אדם וכו' ואפשר לומר שמעם למדנו שאין עונשין מן הדין שזה צנין אב וא"ח והרי בטומאת משא ובחורב ואיסור אכילה צצ"ח עגשו מן הדין וי"ל שמאחר שבת הבח אינה אסורה אלא מחמת הבח שהוא אמה ממילא משמע שהיא אסורה ואין כאן עונשין מן הדין וכו' וצצ"ח מכיון שאסר ביטולו הוי בכלל לא תאכל כל חוטא כל שחטא לך הרי הוא בכלל לא תאכל וכו' ובאמת משמע דגלוי מילתא בעלמא הוא שמאחר שטמא במגע ובאכל ממילא משמע במשא וכו' ע"ש.

והרבה נחלצנו הפוסקים לבנין דברי הכ"מ אלו ודברי הרמב"ם הג"ל ואם הכ"מ מילתא חדא קאמר או חרי מילי קאמר במה שהקשה שאין עונשין מן הדין ולא חירן מיד.

ונלפע"ד דהכ"מ בא לפרש דלכאורה דברי הרמב"ם בלתי מובנים ויותר לשון איתא כאן דמתחילה כתב עומאת משא מפי השמועה וק"ו בדברים וכו' אין עומאת משא במה מדברי סופרים אלא דין חורב ויראה לי ששחק ממנה הכתוב וכו' ולכאורה למה ליה להרמב"ם לכתוב הק"ו

עלה והיו כאלו נכבדו אצל בעוממאח משא לא מנינו גילוי כלל אלא מק"ו דנבלה ומק"ו דעוממאח אהל וכו' ע"ש.

ואחר נשיקת אלק פעמים לפעמי' נראה דלא קשה והרמזים חירן זאת בלשון העבור שניה שצ"ע מהמ"א לא הזכיר כלום מהק"ו רק כחז סחם איסור ביטול ואכילה צ"ח לא שחק הכחז מאיסור אכילה אלא מפני שאסר הביטול וכו' כמו שחק מלאסור הבח מאחר שאסר צח הבח ולכאורה למד לא זכר גם שם מדין ק"ו כלום וכן למד לא הזכיר שאינם מדברי סופרים. ואחרון חצי דפ"א מהע"א כחז ויראה לי וכו' והלשון ויראה לי לריך ביאור, לכן נלפע"ד דהרמזים דיוק בלשון העבור לכחז בלשון ויראה לי וכל השניים הג"ל להוציא מקושי המולל מאש דעוממאח משא לא מנינו גילוי כלל כמו באיסור הבח ולכן כחז הק"ו מחללה דזה לכאורה עיקר הלימוד אמנם אי קשיא לך אין עושין מן הדין לכן כחז עוד ויראה לי והיינו אף שלא דמי לגמרי להחם לפי שאין לו כחז מיוחד לגילוי מלחא מ"מ נראה לו שהוא היינו כך וא"כ אף שנאמר אין עושין מן הדין מ"מ לוקין כמו איסור הבח והבן.

עוד הקשה שם ועוד חממתי בדבריו דלא הקשה על הק"ו לומר דאין עושין מה"ד ואין לומר דכיון שהוא צ"ר לא הקשה על הרמזים דסוף סוף הוה ליה לאקשווי אפילו על המדרש והנה כבר כתבתי דברי ה"ה וכמה מפרשים דס"ל דכחאי גוונא עושין שז ראייתי שהרצ בעלמו הביא כן לקמן וחלק על האי כלל, ועיין בסמוך לקמן שדברי ה"ה נכונים.

עוד הקשה שם שלפי דרכו נדחק לחלק בין איסור אכילה לאה"י וקלישא טובא כמו שיראה המעיין והרי הרמזים צמנין המלוח כחז לאיסור הנאה ג"כ חייב מלקות שיש פסוק מפורש לאיסור כמו אכילה אלא משום שהוא נכלל בכלל אכילה לא מנו ללאו אחר אלא הוה בכלל אכילה דמ"מ איצטרך קרא לאיסורו דהוה אמינא דהנאה אינה אסורה אצל לענין מנין אין ראוי למנוחו לאו בפני עצמו ע"ש. ואני חמה עליו דהיכן מנינו דהרמזים מחייב מלקות אהנאה ואדרבה מדברי הרמזים פ"ט מה' סנהדרין ה"ד משמע להדיא דאין חייב מלקות אה"י שחושב כל חייבי מלקות (צ"ב) האוכל בשר בחלב (צ"ג) המבשל צ"ח וכו' והנהנה מצ"ח לא מנה ללאו בפני עצמו ללקות עליו ע"ש ועיין בל"ח פסחים כ"ד ע"א צ"ח מעשר הקל שכחז טעמו של הרמזים צ"ח משום שהנאה לא נאמרה בחורה בלשון הנאה רק בלשון ביטול וחדאי נפשאי שכן כתבתי לעיל מדעתי דנפשאי צ"ד. ועיין צ"ח פסחים כ"ד צ"ח עובדא דרבינא שייק לברתיה בגורבתי דערלה וכו' ועיין בדרד"ז ח"ג ח' חקע"ט (תקמ"ח) וד"ק היטיב.

והנה אף שאינו כדאי אמנם חורה היא ואשוב על ראשון צמה שהקשה אשיעת ה"ה טחיה מלאחי חד מקדמאי דס"ל כן ואני חמה שרוב פוסקים הביאו דין זה רק בשם ה"ה והוא צאמה שיעת הר"ש וז"ל צ"ח מהלי עובד יום ה"ג שהקשה אמה שאמרו צמ' פסחים מ"ד ע"ב צסוגיא

דמשרה דילפינן ממזיר לכל איסורין שצחורב צק"ו והקשה ולאצ"י היכי לקי צכזית הא משרה צמיר כחזי ואי צעית למילף שאר איסורין ממזיר צק"ו כדאמרין צפ' אלו עוברין דף מ"ד הא אין מהירין מה"ד ועוד דמוכח החם דלר"י גופי' דאי לאו דמזיר וחתמא צ' כחזים הבאים כאחד הוה ילפינן מיניה כל איסורין שצחורה ולענין מאי הוה ילף אי לענין מלקות הא אין מהירין מה"ד ואי לענין איסור בלא יצדק היתר נמי הא אמר ר"י צ"ח צ"ח דיומא ע"ג ע"ב דח"ש אסור מן החורה וז"ל דהאי ק"ו לא הוה אלא גילוי מילחא בעלמא הוא ודכוותיה אשכחן ציצמות וכו' ומהאי טעמא אעטס כעיקר נמי לקי למאן דמוקי משרה לעטס כעיקר וכו' ע"ש.

והתוס' פסחים מ"ד ע"ב צ"ח ורצן מצ"ח לא חידוש הוא כחצו חומה לרש"א החינה לרצא אלא לאצ"י דאית ליה צפ' כ"ה דצ"ח לאו חידוש הוא אמאי איצטרך למילף ממזיר לעטס כעיקר.

וראיתי במהר"ם צד"י צ"ח צסוגי' דעטס כעיקר שכחז אדברי החום הג"ל ע"פ דעת הראש"ד דכחז דעטס כעיקר אף דהוה דאורייתא אין לוקין עליו צין לר"ע צין לרצן (עיין חום) צחזים ע"ע ע"א וע"ז ס"ז שגם ר"י מאורלייניש ס"ל כו' ור"ח הקשה עליו ועיין חום' חולין' דר"ע יליף מגעולי עכ"ס צמה מנינו וכל ילפוחא צממ"ל אין לוקין ואף לרצן דילפי מק"ו נמי אין לוקין דאין עושין מן הדין וז"ל הא ממ"י דכחז מוכח דלוקין צהאי ק"ו ממזיר דהא הש"ס פריך לר"ע נילף לכל החורה מק"ו ממזיר דהיתר מטערף לאיסור וחירן צדברי הר"ש הג"ל וכו' והא חינה לענין היתר מטערף לאיסור אצל לענין טעם כעיקר ליכא גילוי מלחא דהא לריך למילף מחלילה דעטס הוה כעיקר דצלא לימוד מסבא אמרינן דעטס אינו כעיקר להכי שפיר כחז הראש"ד דמק"ו אין מהירין מן הדין לענין טעם כעיקר והשחא מחורן קושי' החום' דצרייתא נקט ק"ו ממזיר להורות דלוקין מק"ו דמזיר דמן צ"ח בלדד אינו אלא מה מנינו ומ"מ אין לוקין אצל השחא דאיכא מ"מ מצ"ח עכ"פ לענין איסור הוה לענין טעם"ק ג"כ גלוי מילחא בעלמא מש"ה שפיר ילפינן מק"ו דמזיר דלוקין ואצ"י לעטמיה דס"ל צפ' הנשרפין דלוקין אגילוי מילחא ורצא, סבר אין לוקין ובהא הלכא כאצ"י וכו' ע"ש כי לא ראייתי להאריך כ"כ.

והנה נראה עכ"פ שדברי ה"ה נכונים וצריכים וצפרע לפי מה שכחז המר"ם צד"י הג"ל דצטעם כעיקר לריך למילף מחללה וכו' דצלא לימוד מסבא אמרינן דעטס אינו כעיקר משמע דאי הוה אמרינן מסבא דעטס כעיקר לא הוה לריכי למילף והוה לוקין עליו אפי' מק"ו כיון דמסבא או מאיחא שום לימוד הוה ילפינן איסורו והנה כי כן דברי הרמזים נכונים צעזכ"י דצאמה הכא לוקין משום ק"ו מעוממאח ערב אמנם כדי שלא חקשה הא אין עושין מן הדין לכן כחז ויראה לי היינו שמסבא הכא אסור כמו

ולא אמרינן מלכות לל"ג ככאי גוואל ואני בארמתי דדבריו שם וכ"ג בעיר וז"ל ולא ידעתי פשר הדברים שברי הר"ן ה"ק שם על אחר דמה מכני בזה שאומר סוכה לשיבת ולמד מינה דיכול לאסור גם לרור לזריקה אבל איסור הנאה לא שייך בזה ע"כ.

ל"ג דברי כ"ג כשאנו לעמנו פשר הדברים הוא כן והוא דתרי דיני ניכח א' צמי שאוסר על עמנו איסור הנאה כלומר הריני מקבל עלי שלא ליכנות מדבר זה שום הנאה אפילו הנאה של מלכות ככ"ג אמרינן דאין הנאה מלכות בכלל אף שפי' כדריא הנאה מלכות ג"כ ובעטם דהנאה מלכות לא הוה הנאה דמלכות לל"ג ולכן אפי' החכם צפי' דגם הנאה מלכות בכלל לפעמי' לא חל על המלכות דכיון דהגדר לא הוה אלא שלא ליכנות וכרי מהמלכות אינו נכנס ואין זה מקרי הנאה. (ג) צמי שאוסר החפץ עליו וכגון שאומר ישיבת סוכה עלי שאסר עליו הסוכה ממש צין נכנס או לא נכנס או שגדר שלא לזרוק לרור דהתם נמי אין האיסור חלוי כהנאה וצין נכנס או לא לעולם נאסר החפץ דכרי חלוי האיסור בחפץ עמנו ככ"ג שפיר נאסר צין לרשות צין למלכות וככ"ג לא שייך לומר מלל"ג כיון שצפי' אמר כן. ועי' קאי קושית הר"ן דאפי' נישא מלל"ג ותירלו התוס' דכ"ג לא אמרינן מלל"ג כיון דחלוי הגדר בישיבת סוכה שכוף החפץ כנלפע"ד. ואפשר דנאסר א' גם בגרמי אצראמסקי מודל.

(ג) **במדור** החשו' ע' ק' הצאתי בשם מהר"ם מינן דחזקת שראו כדרך המנאפים הוא רק להעביר אבל לא לגמר ביאה ותמכתיו עליו, ושמתחית לראות אשר כ"ג הביא ראוי לדברי מדברי ר"י בשעמ"ק צ"מ ל"א וצחשו' בגרע"א סי' ל"ו דיסוד החזקה זו כיון שפרץ זה פרט כזו לשכח עלי' א"א שלא גמר תאוותו וזודאי שאין גמר תאוה כהעביר לבד. וצאמת גם אני הצאתי שם בספרי ראוי נגדו מגמ' כחוצות נ"א דאמרינן תחלתה צאונם וסופה צראון מותרת לצעלה דאמרינן וירא אלצעה והרמב"ם פ"א מהכ"א כתב שמשכתחיל לצעול צאונם אין צידה שלא תראה שירא האדם ועצמו כופה אותה לראות ע"ש כרי להדיא דאדרבה לאחר שכתחיל אז כמעט אין צמאיות שלא לגמור וכו' ע"ש.

ומעתה אסיים מעין הפתיחה ובתודה רבה על מנחתו מנחת העשיר ואין עשיר אלא בדעת ובאמת כי לא יצאתי גם כעת ידי חובתי לגברא רבה דכתי' אבל מה אעשה כי באישון לילה כתבתי גם את זה והימים הקדושים משמשים ובאים ואתו הסליחה ואי"ה עוד חזון למרעד. ומאוד מאד אשמח אם ישלח לי עוד איזה הערות כי דבריו אהובים עלי. והגני לסיים בברכת חג כשר ושמה י"ר שנוכה עוד בפסח הזה לאכול מן הזבחים ומן הפסחים ונאמר לפניו שירה חדשה בביאת בר נפלי והרמת קרן התורה.

באהבת עולם ובידידות לנצח כנפש

מנשה הקטן

בת הכת וממילא ככ"ג שונקין מה"ד וזכר אפשר ליישב ג"כ דברי הכ"מ הנ"ל ודו"ק.

ועיין צל"ח פסחים הנ"ל מה שפילפל דברי הר"ש הנ"ל ברבך ור"א לדחות דבריו ואח"כ קבלו צחשו' ידיו ומיישב זו גירסת התוס' שמחקו ועיין צ"ח כלל ז' וג"כ לא הרגיש מדברי הר"ש הנ"ל שלא הביא רק דברי כ"ה. והגני חותם בזה ואסיים בברכת הדיוס ואבקש מכת"ה שאל יאשימני אם ימצא טעותים בדברי כי צעיר לימים אנכי וחכמה אין בי והגני בזה אהבו עוז ומוקירו בכבוד והוקרה כ"ד ידידו מחותנו עבד לעבדי ד' המצפה להרמת קרן התורה ולבג"צ בב"א.

אני הצעיר.

מנשה הקטן

סימן ק"ב

נשבע לקיים מצוה ולא קיים אי הוה חשוד אשבועה.
האופר לעצמו הנאת מצוה בנדר. אי שייך חזקה
על גמר ביאה

ב"ה אור ליום ה' לחדש הגאולה התשי"ב ברקלין
נ"י יצ"א.

בימי הגאולה. מיושב תהלה. ישלח לנו הולך תמים. מהרי בשמים. ואת חג המצות יחוג בדיעות מע"כ ידיר נפשי הרב הגאון חו"ב מרביץ תורה ברבים שמו מפארים וכו' המאה"ג כשית מוה"ר מרדכי גיפסטר שליט"א ד"מ ישיבת סלו.

אחר"שה"מ צאכצת עולם קבלתי מכתבו היקר עם ברכתו ברכת חכם וי"ר שיקיים צי מקרא שכתוב ומצרכיך צרוך עד עולם.

כן שמחתי לראות אשר כ"ג לקח לו קצת זמן לעין בספרי צס"ד והעיר שם צג' מקומות להראות חביבות יתירה ולפי שאכזה מקלקלת השורה אמרתי להשתעשע דבריו היקרים לי ואצא על סדר המכתב.

(א) **בעמוד** ח' נסתפקתי בנשבע לקיים המלכות ולא קיים אם הוא בכלל חשוד על השבועה על ידי זה. וכתב כ"ג עי"ז וכו' וכו' דס"ל דגם איסור כל יחל אין כאן איך יבא חשוד על השבועה החמורה אולם יענין נא במאורי נדרים ח' א' דס"ל דאם לא קיים המלכות יש צו משום שבועת שוא ולדידי ודאי הוה חשוד על השבועה ע"כ.

ואגב חורפי' וכנראה מרוב הערדות לא עיין היטב דבריו שם שהרי אני שם סיימתי דבריו ממש כמ"ש כ"ג ח"ל וי"ל דחלוי צמחלוקת הפוסקים אי עבר על הכי שבועה בלאו דכל יחל ע"כ וכוונתי כי פשוט כמו שכתבו כ"ג דלמ"ד דאם לא קיים המלכות אינו צלל יחל הכ"ג דאינו נקרא חשוד ולמ"ד דעובר הכ"ג דאיך חשוד ח"פ.

(ג) **בע' ק'** הצאתי בשם הגאון מהר"י אצראמסקי שליט"א דצאיסור נדר יכול לאסור על עמנו אף הנאה מלכות

סימן קכ"א

בחן שעשו לו נתח לאחר מיתה, חקריבים
אפורים למא לו

מה שהעלתי לחכם אחד בעצמו"י בכהן שמת ר"ל ועשו לו
נתח לאחר מיתתו הנקרא חקריבים בלע"ז שצניו אסורין
לעמא לו ולקברו ולרדף לחבר על זה המחמשים בזה כי
לכד איסור של ניוול המת שאסור יש בכהן עוד איסור לבנים
משום עומאח זה החל.

גרסינן בגמ' נזיר מ"ג ע"ב אמר רב חסדא אמר רב נקטע
ראשו של אביו אינו מעמא לו מ"ע אמר קרא
לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר ופי' המפרש
נקטע ראשו של אביו אע"פ שהראש נלד בגוף הוהיל וכבר
נקטע אינו מעמא לו דאמר קרא לפעם לא יעמא בעמיו
כי אם לשאר הקרוב אליו לאמא ולאביו בזמן שהוא שלם
שלא נחפרדו אביו זה מזה ולא בזמן שהוא חסר כגון זה
שנקטע ראשו ושקיל וערי עד ורב דאמר כי האי תנא דהניא
מעשה שמת אביו של רבי יתחקר בגיזוק וצאו והודיעוהו לאחר
שלש שנים וצא ושאל את ר' יהושע בן אלישע וד' זקנים
שעמו ואמרו לאביו בזמן שהוא שלם ולא בזמן שהוא חסר
ע"כ. ועיין ח"כ פ' אמור.

ונחלקו זה הפוסקים בזה שמעתיא דעת הרי"ף והראש"ד
בהשגות פ"ב מכל' אכל ה"ד דכהן מעמא לאביו
אפילו כשהוא חסר אביו אכל הרמב"ם והרא"ש והרמב"ן
פסקו כרב חסדא דכשהוא שלם ולא כשהוא חסר אלא
שהרא"ש ז"ל כתב בזה' קטנות דגם הרי"ף ז"ל שכח
דמעמא על ע"ס כשעורה של אביו ע"כ לומר דוקא ע"י
חורב שאם כבר נעמא לקבור את אביו ונחמר עלם כשעורה
חוזר עליו ומעמא לו לקברו ועיין כ"מ ה' אכל אריכות
גדול מזה ומה שפי' בדברי הרי"ף ז"ל. ופסקו הפוסקים
האחרונים ז"ל דאינו מעמא לו כיון דדאורייתא הוא הולכין
לחומרא וצפרע כי רובם ס"ל דאין מעמא לו.

אלא שצריך לחקור עד כמה וכמה נקרא חסר וראיתי דדבר
זה ג"כ במחלוקת שנויה כתב הכל בו בפ"ב מכל' אכל
ז"ל כתב ר' שמואל מאוירא ז"ל שאין ראוי הן לעמא
לקרבו הרוב דאמרינן לאביו כשהוא שלם ולא כשהוא חסר
וכרובו חשבינן ליה לחסר כמנה דוכתי וכו' אם חסר אביו
בין מחיים בין לאחר מיתה וכו' יחילא ז"ל אמר דלא מקרי
חסר רק בכדי שינטל מן החי וימות ואין הכל מודים לו
שכל הסוגיא דגמ' נזיר מוכחא דאפילו צעם כשעורה נקרא
חסר ע"כ וביאורו הב"י יו"ד סי' שע"ג והעור יו"ד הכ"ל
כתב אכל אם חסר ממנו כל שהוא אפי' מונה אלא אינו
מעמא לו ונראה דפסק כרבינו שמואל דלא צרי כדי שינטל
מן החי.

ובשו"ע יו"ד סי' שע"ג ס"ט כתב אין הכהן מעמא
לאביו מן החי מאביו וכו' חסר ממנו כל שהוא
אפי' הוא מונה אלא אינו מעמא לו שאינו מעמא אלא

לשלם וכו' וי"א שאינו מעמא להרוב דמקרי חסר כל בו צעם
ר"ש מאוירא ונכון להחמיר ע"כ. והנראה מדברי העור
והשו"ע דס"ל דאפי' חסר כל שהוא נמי מקרי חסר ואסור
לעמא לו ופסקו דלא כר' יחיאל דצני חסר בכדי שינטל
מן החי וימות גם בלבוש כתב סתם דחסר אפי' כל שהוא
בכלל חסר הוא ע"ש.

אלא שנחלקו עוד בדבר אחד דדעת ק"ה פוסקים דכשחסר
מחיים נמי אין מעמא לו זה חומרא גדולה
דלשיעתייהו כל מי שנעשה לו נתח בחייו לאיזה אביו קטן
או מה שהוא וחסר לו כל שהוא שוב אין בו מעמא לו
לעולם ודעת אחרים ז"ל דדוקא חסר לאחר מיתה אכל
כשחסר ממנו אביו בחייו ומה מעמא לו אע"פ שאינו שלם
וכדאורייתא בשו"ע ה"ל צעם יש מי שאומר ע"ש ונראה שכן
הסכימו האחרונים ז"ל דדוקא כשחסר לאחר מיתה הוא
דאין מעמא לו אכל מחיים לית לן בה.

ודא מחלוקת שהביא הכל בו מהר"ש ורבינו יחיאל אי הרוב
מקרי חסר או לא לכאורה נראה לחלוטו בפלוגתא
אחריתי במה דגרסינן בגמ' נזיר דף נ"א תנא עולא בר
חנינא מה שחסר אין לו רקב ופי' המפרש מה שחסר אביו
כל שהוא אין לו תורת רקב ונראה דהוא מפרש שחסר עכ"פ
אביו כל שהוא וחסרון דם לא הוי חסרון אכל בגמ' נדה
דף כ"ז ע"ב אמרינן איזהו מה שיש לו רקב ואיזהו מה שאין
לו רקב נקבר ערום בחרון של שיש או ע"ג רפסה של אבנים
זהו מה שיש לו רקב ואיזהו מה שאין לו רקב נקבר בבסותו
או בחרון של עץ או ע"ג רפסה של לבנים זהו מה שאין לו
רקב ולא אמרו רקב אלא למא בלכד למעוטי הרוב דלא
ופרש"י לאפוקי הרוב דלא לפי שילא דמו וחסר וקו"ל במס'
נזיר מה שחסר אין לו רקב ע"כ ועיין חוס' שם והנראה
מפרש דחסרון דם הוי חסרון לענין רקב ולא הוי מה שלם
וזכ דלא כמו שפי' המפרש בנזיר ה"ל שחסר אביו כל שהוא
כמוצב וכו'.

אבל צירושלמי נזיר פ"ז ה"ב כתבו ז"ל חסר מהו שיש
לו רקב נישמעינה מן הדא חסר אין לו רקב ואין לו
חפישת קבר וכו' רבי יוחנן צני כמה יחסר ולא יבא רקב
ייצא כיו דחנינן חמן אהלות פ"ב כדי שינטל מן החי וימות
וכו' כן הגע עמך שניקב ונשעו הרי אינו חסר ואינו חי
לית לך אלא כהדא נחתכה רגלו מן הארכובה ולמעב יש
לו רקב מן הארכובה ולמעלה אין לו רקב נקברה עמו מן
הארכובה ולמעלה נעשית לו גילגלין מן הארכובה ולמעלה אין
נעשית לו גילגלין ע"כ. ופי' הפ"מ חסר מה, האי צני אם לא
חסר אלא מקצת ולא חסר אביו אחד אם מיקרי חסר או לא
נשמעינה מן הדא דהניא דאין לו רקב וכו' לית לך אלא
כהדא דחנינן צברייתא דלעיל דלא מקרי חסר אלא כשנחסר
אביו אחד ע"כ ע"ש.

ולכאורה ה' אפשר לומר דדבר זה הוא מחלוקת ש"ס
בבלי וירושלמי דלעתה הש"ס דין דס"ל דהרוב
מקרי נמי חסר משום חסרון הדם סגי אפי' בכל שהוא
וכיו חסר אכל לדעת הירושלמי לא מקרי חסר עד שיחסר

בזמן שהוא שלם ולא כל שבוה וכו' אפשר לדמותו גם לענין שומאח כהנים ולומר דבהא נחלקו ר"ש ור' יחיאל וכיון דאין קיי"ל כהש"ס צבלי א"כ הלכך כר"ש מאוירא אצל לאחר העיון זה אינו דראיתי להרמב"ם פ"ג מהב"מ הל' ד' שכחז אין רקב המת מטמא וכו' חסר ממנו אבר או שנקצר בכסותו וכו' הרי שכחז חסר ממנו אבר ולא כחז חסר ממנו כל שהוא משמע דלא סגי ליה בחסרון כל שהוא ואפי"ה סיים בסופו אצל הרוב אין לו רקב ע"כ. ומשמע דלא דמי הני תרי אהדדי. דאל"כ יהיו דברי הרמב"ם סותרים כיון דכחז דחסרון לא הוי אלא ע"י שינועל אבר א"כ אמאי אין לו רקב כשחסר ממנו מדמו ואי מחוסר דם נמי מקרי חסרון א"כ אמאי צעי מחוסר אבר.

וקצת יש לדחוק דעת הרמב"ם דהרוב אין לו רקב מטעמא אחרינא מהא דאמר עולא נזיר ג"א אין רקב למת אלא לבא מן הבשר מן הגידין ומן העלמות א"כ משמע דאין רקב טמא אלא"כ בא משלשתן ביחד ועיין קרן אורח נזיר הג"ל מה שדחק בדברי הרמב"ם למת לא פסק הא דעולא ובספרי משנה הלכות למס' נזיר סי' כ"ז ישבתי קלה דברי הרמב"ם ע"ש לפי דעת המאירי דס"ל דיש רקב אפילו מאחד רק דצעי שיהיו שלשתן במציאות או נעשה רקב אפי' מעלמות או בשר גרידא והכי מפרש מומרא דעולא, וכיון דרם חלק מהבשר הוא וכשיואל דמו חסר קלה מזה (אף שלענין איסור והיתר בשר ודם תרי מילי נינהו כמבואר ביו"ד) ועיין חוס' נדה ה"ל ומאירי נזיר דף ג"א ועיין בספרי ה"ל מה שהארכתי בס"ד צדינים אלו.

גם זה קשה שהרי הר"ש מאוירא ס"ל דאפי' חסרון דם הוי חסרון אצל רבינו יחיאל ס"ל דצעי דוקא אבר שהנשמה חלו' בו וזה כהכרח אמינא צירושלמי שם אצל למסקנא משמע דסגי באבר כל דהוא דהוי חסרון לדעת הירושלמי וי"ל דרבינו יחיאל מפרש נחתך מן הארצות וכו' נמי צכה"ג שינועל וימות ולכן נעשית לו גילגילין ולי"ע.

ובערך השלחן סי' שע"ד סעי' י"ב כחז וז"ל עב"י בשם הכלבו משום דהרוב חשבינן לחסר צכמה דוכתי ולא ידעתי אנה נמלא כן ואם נמלא אולי הכוונה כשיש צלמא איזה חסרון כדרך רוב ההרואים אצל כשרואין אותו שלם למת נחשבוהו כחסר ולי"ע ודו"ק ע"כ ונעלמה מיני דהגאון צמח"ט דברי הש"ס הללו ולע"ג.

ודיוצא לנו לדידן עכ"פ היכי דחסר אבר קיי"ל דחסר לעמא לו וכנראה מן הגמ' ופוסקים דאפילו רק חסר דמו ופשוט הוא דמה שאמרו שחסר אבר אינו מטמא לו אין נ"מ אי האבר איתא בעולם או לא ואפילו מונח לפניו כגון שהחזירוהו על מקומו נמי חסר אבר הוא וכן פירשו המפרשים צגמ' נזיר ה"ל והרדב"ז סי' תשל"ב כחז וז"ל גרסינן בנזיר וכו' ומדקאמר נקטע ראו של אצו משמע אפי"ה שהכל לפניו דאי לא חימא הכי הו"ל למימר חסר ראשו של אצו אלא ודאי משמע אפי"ה שכל אבריו של אצו לפניו כיון שהם מפורקים אין זה שם ואינו מטמא לו ע"כ גם מהא מעשה בנאצו של ר' יאחז שאמרו לו לאצו

ועיין גמ' מיר ס"ה ע"א מת פרט להרוב ופירוש הרא"ש מת פרט להרוב שאין לו תפיסה ולא שכוונה משום דקחוסר דמי והכא גמיר ע"כ.

כיון דנ"ע וכנראה לא מלאו לבו להחיר ודו"ק ע"כ
ולפענ"ד מכל הני ראיות ברור דאף דהוי חסרון מצפנים
חסור לקרובים לעמא להם צ"מ ודברי ידיו נפשי בגר"מ
נ"ע לפענ"ד. וכשהרמ"ה אה דברי לפני בגאון שליט"ה
כורך לדברי ואמר לי שכן יחקן בספרו היקר ואשרי
הדור שבדולים נשמעין לקטנים.

תבנא לדינא דהכי נחמין ודככי סלקין דכבן מה צ"מ
שחממו בניו לפשות לו נחות הנקרא (אטאפסי
בלע"ז) לאחר הכחות אסורים לעמא לו וליכנס צבית ליתו
הנקרא טשאפעל והרי הוא כור אללם לעניני לוי וטברה
אם לא ביכי דכוכ מה מארה דכוכ בכלל שאר מה מארה
דקוצרים ומעמאמאם אפילו לחסר אלל לא באופן אחר ולפענ"ד
זה מארה לפרסם אפי' בין הרבנים אשר לא עלתה על דעתם
איסור זה ועוד שיסבירו זה לאנשי קהלתם דמלמד האיסור
של ניוול המת שיש צדק כמו בכל שאר מחסות יש עוד צדק
איסור אחר משום צניכס כמזון.

והשי"ת יטהרנו ויקדשנו בקדשתו העליונה ויעביר
רוח הטומאה ויתרבה הקדושה וכל איש מבית ישראל קדוש
יאמר לו ובלע המות לבצח יקומו שדכני עפר ונוכה לראות
בביאת המשיח ותחתית המתים והרמת קרן התורה וישראל
במהרה בנפש.

משנה הקטן

סימן קכ"ב

ב"מ לאחר רחיצה הניחוהו בארון בלי מ"ק מותר
לחזור ולחוציאו לפהרו במ"ק

ב"ה ד' קרח התשי"ב ברוקלין ג"י יצ"א.
כבוד ידידי ורב חביבי הרה"ג אי"א גר"ג וו"ח וכו'
כש"ת מוה"ר חיים פוזערסקי שליט"א.
אחר"שת"ה צאכנת עולם הני דבר השאלה לבר מוין
שעשו לו טברה בנקיות כנכוג ולא שפט
עליו חשפה קבין וכבר הלציטורו צחקריכין והניחוהו צארון
ואח"כ חכרו שלא שפטו עליו חשפה קבין אי שפיר דמי
להוציאו מאורו ולפשטו ולטברו עוד הפעם בחשפה קבין או
דילמא כיון שכבר מונה צארון אין זה מכבודו להוציאו
ולכפשיטו וכח"ה שאל לגדול אחד ואמר שלא להוציאו וגדול
אחד פסק להוציאו ואף שאינו רואה להכניס ראשי צין בהרים
מ"מ נחזי אכן מה דלקמן ולפענ"ד פשוט כמ"ד דחייבים
להוציאו ולטברו בע"ק.

גרסינן בגמ' שבת קנ"א סבין ומדיחין וכו' וצטוש"ע יו"ד
סי' שצ"ב ס"ד מעמימן עיניו של מת ואם נפחה
פיו קושרין לחייו ופוקקין נקציו אחר שמדיחין אותו צמני
צשמים ונחזין שער הג"כ ופארניו ומדיחין אותו היטיב
בכל מקום שיכא נקי מכל טומאה וכו'. וכנראה דלא מפורש
צשי"ע כלל צשום מקום דין של חשפה קבין וא"כ אף שאנו

נוכגין לכתחילה אלל צדיעצד עכ"פ לא ה"י לעצב וכו' לר"ך
לעיין מה נקרא לכתחילה וצדיעצד צידון. אלל שלשון ברמ"ה
קצת לר"ך לדייק שכחז שיכא נקי מכל טומאה ולכאורה
אינו מוכן דמאי שייך כאן נקיות מטומאה וטומאה מאן דכר
שמי' והלא הכא מיירי צבדחת ונקיות המת לשם נקיות
סחם, ומקור דברי הרמ"ה הם משו"ת צנימין זאצ וחפשי
שם ומלאתי צחשו' ר"ד שהציא שם לוואת הרב רבי אליעזר
הלוי הא"י יתנכבו עם המת וז"ל צקשתי מאד מכס שיטברוני
צמתון צטברה וצנקיות צין אלצטות וידים ורגלים וצין
האחור ויחופו ראשי ויסרקוני צמסרק כדרך החיים ויעלו
צפרני ידי ורגלי כדי שאצוה טבור ונקי למנוחה כמו שכלכתי
לצית הכנסת בכל שבת ע"כ.

והנראה נמי שכתב שני דברים טברה ונקיות וכו' לשון
צטברה אין לו מוכן לפום ריכטא לכן נראה
לפענ"ד פשוט דכוונת טברה קאי אחשפה קבין או אפשר
אפי' צמקוב לפי אותם שמצבילין צמקוב הצ"מ ולכן כתב
חרי מילי אחת שינקו אותו בכל מיני נקיות ואחת שיטברו
אותו לצטברה צמקוב או ע"ק ולא כיוון הרמ"ה ז"ל צמה
שכוסף שיכא נקי מכל טומאה מה שלא כתוב שם צ' חיצות
אלו וע"כ שכוונתו לומר דהאי דחת יניקו מכל טומאה
זה אל"ה כ"ה ע"י ע"ק או מקוב כמזון וצפרט אי נימא
שגם טבל צכל ע"ש כמבואר בצל"ח הקדוש ועוד, וכדרך
הנוכגים כן לכן סיים כדרך שהלך לצית הכנסת היינו שיעשו
לו ממש כמו שפשה ז"ל צחיים ע"ש צצבילת ג"כ זה וכו' וכו'
הטברה לו כמזון. כן ה"י נראה לכאורה לדייק דדון ע"ק
מרוצת צש"ע ולחת טעם למנכגנו אלל לא לריכא לי' כמו
שאצאר.

כתב צחשצ"ן קטן תלמוד מוכר"ם מרוענצורג סי' חמ"ז
ח"ל מדרש מה שמטברין המת שצשהשמה יואל מן
הגוף רואה פני השכינה ומחמת פחד פולעת שכתב זרע
ומעמא אח הגוף וכו' ע"ש ועיין ספר מטב משח חלק חמישי
כליות המת ס"ק ד' וכנראה הדבר מפורש דהטברה הוא
משום ש"ז שהטברה שלו ע"ק וצספר מעצב יצ"ק שפת
אמת פרק כ"ה האריך צזה וכתב ח"ל והמתקדשים
והמטברים עמאם לפחות צשלש רגלים וצרי"ב ויכ"כ אם
לא צצבילת גופם צמי' סאה כי זה ה"י להם ודאי חקון
צטברה צרם לפחות מעילין על ראשם או רוצם ע"ק של
מים יראה לי שצכלל החסד של אמת שיעשו עמו העוסקים
צטברתו ציודעים שכך דרכו צחיייו הכה מה עוב כי צשטיפחו
יריקו על ראשו ועל כל גופו ע"ק ששם רי"ו ציאים כנגד רי"ו
אוחיות צשצם הגדול שלקן נקרא ארי' וכן אמת על אמת
הנאמר צמקוב הוא רי"ו טפחים ורום ג"ה הם ג"י רי"ו
שיולאים מן הו"י כנדרש צמקומו צחיקומו חשוכה פרק י"א
שכללם יחד תרח"ם והוא סוד מקוב ישראל ה' כי שער
המקוב שכוה תרמ"ה טפחים כשיער השם ומלת תרחם הוא
צג"י מלפ"ן מלפ"ן הו"י עדי"ד או הו"י אה"י עם הטלל
ויטוין לג' שמת מלואים ציודין ששם ג' פעמים שם ע"צ
היולאים משם ע"צ ס"ג מ"ה שכוה שם הו"י מלא ציודין

מה ואפי' אי ה' איזה ציון צזה היינו מחירין דודאי מוחל הוא על ציונו במקום שהוא נטובתו ואומדנא דמוכח הוא וצפרע שהכא אין כאן ציון כ"כ ודברתי מה עם ידיד נפשי בגאון מוהר"ם פיינשטיין שליט"א והסכים עמי בזה מלא. (ורע' דבס' כל זו מהרב גריוואלד על ה' אבילות עירבב שם הדברים וכתב שם ראוי משו"ת אבני זכרון להרה"ג פעפער סי' ז"ג צענין לפחות קבר לע"ק ולא זכרו שם כלל דברים אלו באבני זכרון וכנראה שכתב דברים צע"פ ולא כתבתי כאן אלא שלא יעשו אצחרי' כיון שכאן הולכין הרבה רבנים צעקציו כמוצ'ן).

ועיינ' עוד שם בספרים ה"ל בחד"א ובמ"י ועוד צענין המעבירים ובכוונתם וע"ז דוח לבי צעוני"ה עכשיו ממסר כל ענין עברה מתים בידי אנשים רקים ופוחים צעוני"ה ועושין כמה נוולות במתים ר"ל כידוע ואוי לה לאוחה בזה והרי אמרו שהמה שומע ויודע כל מה שעושין לו עד אחר סחימת הגולל ואילו יכול לדבר להמעבירים ה' לוח ככרוכ' עליהם וכבר לוח על זה החכ"א בזמנו וכ"ש בזמנו באלה הטשאפעלם שהוא כבר נעשה עסק גדול ואוספים רכוש גדול מה והצטלי צחים רוצא דרוצא הם רשעים גמורים ועליהם אני קורא מה אסור בהנאה ומה נאמר השי"ת ירחם עלינו וישלח לנו גואל דק הולך חמים ויגאלנו ובלע המות לנלא ויקדשנו בקדשתו העליונה אמן סלה.

דברי ידיד נפשו המברכו בברכת התורה באהבת עולם כנפש.

מנשה הקטן

סימן קכ"ג

אי כהן נכנס לבית"ק במכונה. מעם שביח"ק אסור בהנאה

כבוד הרה"ג וכו'.

וברב"ר השאלה אי כהן שפיר דמי ליכנס בדרך בית הקברות כשהוא יושב במכונה הנקרא (אויטאמאציל בלע"ז) והשאלה מסתעפת לג' סניפים.

(א) אי זה הדרך צבה"ק שמשני לדין ישנם קברים אי הוי בכלל צבה"ק שאסור לכהן ליכנס לשם. (ב) כמה מקום הקבר אסור. (ג) אח"ל דהוי בכלל בית הקברות הנכנס במכונה אי מקרי נכנס באלה זרוק וחלוי בפלוגתא אי שמיא אהל או לא. ואח"ל לא שמיא אהל אפשר דכה"ג דלא הוי אלא משום גזירה אי נגזר גם באופן כזה. וזה החלי בצור לורי וגואלי.

איתא בגמ' סוטה מ"ד ע"א מה חופס ד' אמות לעומאה וחנא חנא חנא הקבר העומד בחוכה עכור והוא שיבא צה ארבע אמות דברי צ"ש וצ"ה אומרים ד' טפחים צ"ה שפיתחה למעלה אצל פיתחה מן הצד דברי הכל ארבע אמות כלפי לייא מן הצד מידריד ונפיק מלמעלה אי אפשר

וס"ג מלא ציוד"ן ואל"ף ומ"ה מאלפין לבד המעבירים שם בן שצטנינה שהוא שם הוי' מלא צבה"ן וכו' וצזה יכונו גם אחר מוחו לטברו וקדשו וכן יהי' צשער ע"ק שאפי' טפח אחת מעבדתו ישפכם על ראשו ועל רוצו לאט לו ויכווין לטברה נשמתו ע"ש. ועיינ' עוד לקמן צשפתי רגות פ' י"ג י"ג י"ד שם.

והנראה נמי מפורש דהאי ע"ק הוא לטברה ממש כמקור טברה וזריך להשים ולשפוך עליו לשם טברה ואף שהמה עצמו טמא הוא מ"מ יועיל להוליא ולטברו מטומאה היואל מגופו כמו שכתב החשצ"ן צשם המדרש וכידוע ליודעי חן. והן אמת דמדברי המ"י נראה לכאורה דאין לשפוך ע"ק אלא למי שהי' נהוג בן צחייו עכ"פ לר"ה ויוה"כ ולהם הוא בכלל גמילת חסד עם המתים ולזה אפשר נמי ליישב דעת הצ"ח והרמ"א שהצחתי לעיל בכוונת ז"ל שהרי החם נמי אמרו שיעשו לו כדרך שהי' נהוג בכל ע"ש וא"כ למי שאינו נהוג לעבול או לשפוך ע"ק עכ"פ הכ"כ דאין מעבירין אותו צו.

ורפ"י זה ה' עלה לן חלוק גדול וחדש לענין ע"ק למח בין אחת שנהגו לעבול צחיהם בכל ע"ש או עכ"פ לר"ה ויוה"כ שלאחרי' לריכין לטברם ג"כ צע"ק ובין אחת שלא נהגו בן צחיהם ולהם אין לריכין לשפוך ע"ק כלל אלא שכנראה צידון נהגו עכשיו כ"ע למח ע"ק לכל אדם ונראה דסמכו בזה על דברי החשצ"ן ז"ל דאין מחלק צהכי אלא ס"ל דלכ"ע לריכין לטבר מטעם ש"ז שיואל לו צשעת ראית השכנינה כנ"ל והבן. ובספר חכמת אדם דיני הנהגה ח"ק סי' ז' כתב ח"ל ע"ק שצופכין על גופו יזהרו ג"כ שלא ישפכו כמו שהוא מונה על הדף דממ"ג אם שופכין על פניו הוא דרך ציון ואם שופכין על הדף אינו מטבר אלא גבו ואין זה דרך טברה אלא כהדחת צשר והיה להם לקרותו נקיות אלא טברה הוא ע"ש ע"ק שהם מעבירים מקליפות שהם נגעי צ"ה ר"ל והע"ג דטמא מה מטמא צצעה מ"מ טומאה היואלה מגופה הולך לו ע"י ע"ק ולכן המנהג הנכון כמו שעושין צק"ק שמעמידין המה על הקרקע או קש ושופכין על ראשו ע"ק חכו עיקר הטברה ע"כ. והביאו צם' משמרת שלום אוח ט' ס"ק ו' שיעקר הטברה הוא ע"ק שצופכין על גופו ע"ש.

וממה שכתב החכ"א והיה להם לקרותו נקיות וכו' נראה שלא ראה דברי החשצ"ן ז"ל שמפורש ממנו שהוא משום לטבר מש"ז שאלא ממנו ול"ע ועכ"פ ודאי אמת כדבריו דגם מקליפות אחרים מטבר.

ומעתה כיון שעללה צם"ד דעיקר טברה המה הוא הע"ק וכנראה דלא חלקו בין מי שהי' דרכו צכך צחיייו או לא ע"כ לפענ"ד הדבר צרור צידון כיון שלא שפכו עליו ע"ק הרי לא נעשה לו דין טברה כלל כמו שעושין לשאר מתים ואין כאן שום ספק דמחויבים לחזור ולהוליא ולטברו צע"ק כמנהג כל ישראל ואין זה ח"ו ציון המה ואדרבה לכבודו ולטובתו הוא לטברו מטומאת הגוף ומקליפות כמו שכתב החשצ"ן והחכ"א ושאר הפוסקים ואין לך צורך גדול

דלא מאהיל אלא במה דברים אמורים שפיתחה מן הצד אבל פיתחה מלמעלה ד"ה והני מילי בחצר הקבר דמסיימה מחולתא אבל מה בעלמא חפוס ע"כ. ופרש"י חכמים גזרו שיהא המת מעמא כל הנכנס בד"ה כדי שלא ירגילו אוכלי טהרות ליקרב ויהא סבור שלא האהיל ויש לחוש שמא יפשוט ידו ויאהיל ולאו אדעתיה ומשמע שד"ה שבתא חופס לא הוי אלא דרבנן ומעטס גזירה, גם נראה לכאורה דגם דביה"ק עלמו אין איסור לכהן לעמוד אלא תוך ד"ה אבל חוץ לד"ה גם דביה"ק מותר ליכנס.

והמור יו"ד סי' שצ"א כתב אסור לקרב תוך ד"ה של מת או תוך ד"ה של הקבר במה דברים אמורים שאין הקבר מסויים במחילות גבוהות ו' טפחים אבל אם הוא מסויים במחילות גבוהות י"ט או צהרון עמוק ו' א"ל להרחיק ממנו אלא ד"ט. והב"י הביא שם דברי הרא"ש מהל' עומאות שמכאן למד הרי' יונתן דהא דבעין גדר גבוה י"ט או חרץ עמוק ו' דוקא במה שלא נקבר דאז הני מחילות הוי הכירה אבל במה שנקבר לא חפוס ד"ה דהא צ"ע משהו סגי והרא"ש ז"ל חלק עליו וסבר דוקא קבר של צ"ח מחילות מסוימות סגי בהרחקת ד"ט אבל קבר שאין מסויים במחילות י"ט לריך הכהן להרחיק ממנו ד"ה. ומה שכתב רמ"א מ"עין אינה ראייה דאמרינן צפ"ק דמ"ק (כ' ע"א) דאין מ"עין אלא על דבר המעמא בזהל אבל על הרחקת גזרו חכמים לא הליכו ל"ן כדאמרינן תוס' אין מרחיקין ל"ן ממקום העומאה שלא להפסיד א"י ע"ש.

והרמב"ם פ"ג מה' אהל ה"ג כתב מת חופס ד"ה שלו לעומאה וכל כהן שזכר לתוך ד"ה מכין אותו מכת מרדות וכן אם נכנסו לבית הפרס או ילא וכו' אבל אם נכנס לבית הקברות לוקח מה"ת ובמגדל עוז הראה מקורו מספרי ומש"ס נזיר י"ז (ט"ס מ"ש י"ג) והוא שם צ"ח נזיר דביה"ק צ"ח שבייה למלקות וכו' ובזר ידענו שכל עומאה שהנזיר מזהר עליה כהן מזהר, ולכאורה משמע מדברי הרמב"ם מדכתב מת חופס וכו' ולא כתב קבר חופס ד"ה דס"ל כדעת ר"י ה"ל דדוקא שלא נקבר המת אבל במה שנקבר אינו חופס אבל ראייתי צ"ח לר"ח סוף סי' קמ"ג שכתב דמה שלא כתב הרמב"ם שהקבר חופס ד"ה אולי הטעם דדוקא חופס המת מקום שהוא צו ד"ה לא ממקום הקבר ע"ש ועיין צפ"ח סי' שצ"א ס"ק י"ד נראה דס"ל דודאי אפילו נקבר נמי חופס אלא שהמליך דבר חדש שאינו חופס אלא ממקום שהוא צו ולא כל סביבות הקבר וכן. אלא שממה שכתב אבל אם נכנס לביה"ק לוקח מה"ת לריך להבין מה כוונתו בזה ובגמ' צ"ח דף ל' פ"עמים שאלה מחתלים כהן והוא צ"ח הקברות ועיין ברכות י"ט ע"ב ובצ"ח אשכחיהו לאלוהי דקאי דביה"ק ולא כהן הוא מר וכן כתב בסמ"ג לאוין סי' רל"ח דכהן שזכר דביה"ק לוקח מה"ת ועיין א"ח סי' מ"ה ובצ"ח ומג"א שם.

וראייתי להרדב"ז ז"ל שפי' בדברי הרמב"ם ז"ל אבל אם נכנס לביה"ק לוקח בספרא ובזרז ובכמה דוכתי וע"כ איירי שאין שם דרך לביכנס אלא על הקברות אבל אם

יש דרך לביכנס ולא יאהיל על הקבר ממש אינו לוקח מה"ת ואם בחוץ ד"ה לקבר מכין אותו מכת מרדות ואם חוץ לד"ה לא נעמא ע"כ. והנראה פשוט דחוץ לד"ה אף דהוי דביה"ק ליכא צ"ח איסור עומאה לכהן ומה שכתבו דביה"ק סתם אינו קאי אלא על הקבר בעלמו. ומיירי בקבר שידענו שאין צהרון פותח טפה ולכן שפיר לוקין עליו דאל"כ אכתי נחוש דילמא היה צהרון פותח טפה ואין בקבר עלמו אלא איסור דרבנן, או שמייירי בזמן הזה שהקבר כולו סתום שאפילו יש צו פותח טפה כל כנגדו עמא מה"ת ולא מכני פותח טפה אלא בימיהם שהיה קוצרין צענין שיש ביניהם הקבר פותח טפה ולא היה כולו סתום וכמו שכתבו תוס' צ"ח ק' והרמב"ן ז"ל וכן פסק הטור יו"ד סי' שצ"ב ע"ש.

וא"ה שהדברים פשוטים הם אלא שראיתי לידיו הרב רי"מ ראפאפאטע שאלו בחר איפכא שכתב דברי הרמב"ם ה"ל ואח"כ הביא דברי הפמ"ג או"ח דצ"ח הקברות כ"ע מודי דאף חוץ לד"ה אסור כי פליגי בקרקע שדוקא לביה"ק המג"א כתב דגם שם הטור מדינא אסור ולע"ז רק מחמת גדר שמה יתקרב ובהפלותא שם לענין איסור תפילין ולי"ח ותפלה ודבר שצדקושה דביה"ק וכתב הרב ה"ל דכיון דצ"ח הקברות כ"ע מודי לענין דבר שצדקושה דאסור כ"ש עומאה שהוא דאורייתא ודאי לית מאן דפליג בזה ע"כ. ולפי שלפנ"ד דבריו תמוהין והם היפך דברי הפוסקים ולכן אצטר דברי.

ומתחלה אומר דודאי יש חילוק בין אסור דביה"ק לענין לומר צו דברי קדושה ובין דיני עומאה לחיובי מלקות וכדומה ואפי' לאיסורא שהרי איסור הנאה שאסרו לביה"ק הוא משום כבוד המתים וכמו שכתב הרא"ש ור"י ז"ל פרק צ"ח ה"ב ומשעבט שקנו אותה הקל"ה למתים וכו' המתים בכל אותם מקום ומחפשע זכרם בכל אותם מקום דומיא דשדה צוכין דאמר צפ"ק דמ"ק דאיהי נטעה ע"ש באריכות גדול ועיין ח"ס יו"ד סי' של"ח אבל ודאי דזה רק לענין הנאה וכדומה כיון דשעת קנין קנו אותם בשבילם והוי כמו גזל את המתים ואין נזהגין צו קלות ראש אבל לענין עומאה ענין אחר הוא גזירה דרבנן שלא יגע בקבר ובטומאה דאורייתא וא"כ כיון שהוא מרחק ד"ה די לו משום גזירה דרבנן ולמה לו לעשות כל דביה"ק אסור לו ליכנס בלי שום טעם.

והרמב"ם פ"ד מה' אהל ה"ג כתב צ"ח הקברות אסורין צ"חאח כיצד אין אוכלין צ"ח ואין עושין צ"ח מלאכה ולא קורין צ"ח ולא שונים צ"ח כללו של דבר אין ניאותין צ"ח ולא נזהגין צ"ח קלות ראש, לא ילך אדם בחוץ ד"ה של קבר ותפילין בידו וס"ת בזרועו ולא יתפלל שם ובחוק ד"ה מותר ע"כ הרי דאף שכתב דכל דביה"ק אסור בהנאה ואפי' לענין תפלה לא אסר אלא ברחוק ד"ה מפני הקבר ועיין יו"ד סי' שצ"א ש"ך ס"ק ג' לענין אמירה קדיש דביה"ק. והרי"ף בסנהדרין פ' נגמר הדין כתב קברו דרב הוי שקלי מנייה עפרא לאישתא בה יומא אחי אמרו ליה לשמואל אמר יאות כן עבדין קרקע עולם הוא ואינה נאסרת וכו'

איברא דראיתי להרמב"ם פט"ו מ"ח דהלכות שכחז אהב
שאלו חזר הקבר העומד בחוכה עהור עד שיבא
זה ד"א כדברי ז"ש ז"ה לומר ר' עפחיס ופי' ז"ל כבר
החזאר שזה החזר מקורה ופחה המערות אשר צם הקצרות
פחות אלל זה החזר והוא אשר חקרה חזר הקבר ומי שעמד
בה הוא עהור לפי שאם היה צו פחות מד"א על ד"א הנה
הוא אז מחקרב על פי המערה ויעמא ועין ר"ש ור"א ש
שם ובחוי"ע ולכאורה אם החזר הייתה מקורה אמאי העומד
בחוכה עהור. ברם ראיתי בפ"ו מהב"מ ה"ט כהשגות א"א
חני לפי עטותו הגבחי אם היה זה מגולה צד המערה ד"ט
ע"ש וכחזר הב"י שם"ש הראב"ד עטמו משום דאל"כ הרי
העומאח יולאח ועטם רבינו נראה שהוא מפני שאין דרך
עומאח זו ללאת ולפיקך כל שאינו מחקרב לפחה המערה
פחות מד"ט עהור ע"ש עכ"פ נראה נמי מפורש דל"ה
כל שלא נכנס צ"ד עפחיס סמוך לקבר לא נעמא הכהן ואין
עליו איסור צה וע"כ מה שכחז הרמב"ם צית הקצרות
היינו על הקבר ממש שאז היו איסור דאורייתא ולא באופן
אחר ודלא כמ"ש הרב הג"ל היפך זה. וביותר יש לחמוה
שלא הביא עכ"פ דהרד"ז ז"ל שהבחי לעיל כחז מפורש
להיפך ואם ראה דברי הרד"ז ה"ל עכ"פ להביאו ולדחותו
או לקבלו ולחזור בו.

ועיין שו"ת מוהרש"ם ח"ד חש"י מ' צענין כהן יחוס העמיד
לו חופה צביה"ק לעצור המגפה ר"ל וכחז ח"ל ומכח
איסור עומאח לכהן ודאי ליכא צה ועס'י שפ"א ס"ו וש"ך
שם דמותר ליכנס בצפינה שאינה מתנדנד חוץ לד"א וכו'
ומיירי חוץ לד"א של קבר כמבואר. גם צשו"ת דודאי השדה
חש"י ס"ז וס"ח דברחקו ד"א לית מאן דפליג דמותר לכהן
ליכנס וכ"כ צשו"ת נעט שורק יו"ד ס' ק"ד ע"ש זה
פשוט בכל הפוסקים.

ועתה לדברי רבינו יונתן שהביאו העור דאחר שנקבר אינו
חופס ד"א וצ"ל משהו סגי היה מותר ליכנס
לכהנים על הדרך אף שמשני לדידים ישנם קברים אצל כיוון
שידוע שצביה"ק פה ישנם מחילות קטנות משני הדידים ולא
גרע מצ"ל משהו שכחז הר"י ומחזיר צו ובפרט אם נלך
גם שיעת הראב"ד צה צפ"ה מהל' חירות דכהנים צומן
הזה אינם מצווין על העומאח ועיין דג"מ יו"ד ס' שפ"א
וא"כ יש ללך דהוי כעין ספיקא דרבנן שהרי עיקר הד"א
לא הוי אלא דרבנן כמובן אצל הפוסקים כנראה דחו דברי
ר' יונתן אף שצאמת הנמק"י והמאירי סוטה הג"ל כחז
נמי כדעת רבינו יונתן האחרונים כנראה חולקין צה. וגם
שיעת הראב"ד הרי מבואר צחמים דעים דס"ל דהיה
דאורייתא ע"ש סס"י רל"ז ועיין ח"ס יו"ד ס' של"ח ובמל"מ
פ"ג מהל' אצל וכן מלאחי צשבו"י דאין לסמוך כלל אשיעת
הראב"ד דדעה יחידאי הוא ואין לסמוך עליה כלל וכ"ש
שכנראה דלא ראוי דבריו צחמים דעים דעכ"פ מורה דהיה
דאורייתא.

אבל לשיעת הראב"ש ודעימיה איסור ליכנס צמקום שיוכל
להיות צחוק ד"א של קבר וכיון שכמה קברים

והא דחני שלש קצרות הן קבר הנמצא וכו' מותר לפנותו
פיניכו מקומו עהור ומותר בהנאה קבר הידוע אסור לפנותו
פיניכו מקומו עמא ואסור בהנאה קבר החזיק את הרצים
מותר לפנותו פיניכו מקומו עהור ואסור בהנאה ופי' הנמק"י
מקומו עהור שאפ"פ שגזרו עומאח על הקבר ואפ"פ דנעלו
משם על זה לא גזרו ואסור בהנאה דאסורה דאורייתא לא
פקעה הרי דאף דלענין אסר"י צמקומו עומד מ"מ לענין
איסור עומאח שני ליה ולא חלוי זה צה.

ובן כחזו החוס' והרא"ש חזיר מ"ג ע"א חוס' ד"ה מהכא
ח"ל משמע דכהן אסור ליכנס לצית הקצרות אף
לקרוביו שם לעמא צה שהרי אחר שיפרש ממחו יך על שאר
מחים ויאהיל וכן שנינו צאצל רצחי צפ"ה (ע"פ גירסת א"מ
שם) והנראה נמי דעיקר שאסרו לכהן ליכנס הוא שאחר
שיפרש יך על שאר מחים אצל צלאו הכי אם היה לו דרך
ללאת שלא לילך על קברי המחים אז לא היו אוסרים לו
ליכנס ופשוט.

וראיתי ששאלות פ' אמור אסור לכהן למיעל לביה"ק
מ"ט קבר גופו מעמא דכחצי או צעלם אדם או
צקבר ואפילו צית הפרס נמי וכו' וכשם שמעמא צח"ל כך
מעמא צביה"ק צביה"ק ס"ד אלא צית הפרס דרבנן ע"ש
ומראה נמי דמפרש לביה"ק משום קבר גופו שמעמא ועיין
עירובין מ"ז ע"א וע"ז י"ג הולכין ליריד של עכו"ם וכו'
צביה"ק ס"ד עומאח דאורייתא היא ופי' רש"י ז"ל הא עובר
צלאו ע"כ הרי מפורש צכל המקומות דהאי צביה"ק כוונתו
על הקבר עצמו (ואצב נראה דמגמ' ע"ז הללו הויא הרמב"ם
ז"ל דין זה דצביה"ק דאורייתא היא כמו שאמרו צגמ' צביה"ק
דאורייתא היא והצ"י וצעל מגדל עוז לא הביאו) ועיין עוד
צ"צ ק"א ע"א צפ"י רגמב"ג חזר הקבר וחזיר מ"צ מחלוקת
רבה ור"י וצלח"מ פ"ה מהל' חירות ה' ע"ז ובכ"מ שם.
עכ"פ לא מלינו צשום מקום שכהן אסור ליכנס לביה"ק
צמקום שאין שם קברים צחוק ד"א משום דכל צביה"ק אסור
בהנאה.

עוד נלפענ"ד לומר צדברי הרמב"ם ז"ל שהרי צהל' י"ז כחז
עפר הקבר אינו אסור בהנאה שאין קרקע עולם נאסרת
אצל קבר הצנין אסור בהנאה וכן כחז עוד שם צביה"ח ויש
לומר דמ"ש הנכנס לצית הקצרות אין כוונתו לצית הקצרות
כידון שהרי האי קרקע הוא וכבר פסק ז"ל דקרקע עולם
אינה נאסרת אלא כוונתו אצביה"ק שהיה להם צצנין וכבר
ראיתי צש"ג שה"י רואה לפרש כן צדברי הרמב"ם אלא
שלמסקנא חזר צו ומסקנא ליה צרמב"ם צקבר חפירה אי
אסור והביא מחלוקת רבינו ישעיה עס הראב"ש לענין קבר
חפירה ועיין מרדכי מגילה פ' צני העיר דף כ"ט ס' חח"ל
וצרי"ף שם וכולהו ס"ל דעטם האיסור הוא משום כבודם
של מחים ואין זה נוגע לענין עומאח כהן. או יאמר שדעה
הרמב"ם צביה"ק שהיו להם צומן הגמ' שהיו קוצרין מיתיהם
צמערת והצביה"ק מקורה ולכן כיון שנכנס צמערת חזיק
כאהיל על המת ונעמא דאורייתא מעטם אהל והכן.

אבל צפ"ה מזויר כחצ או שנכנס לאלל בשח"מ והשידח חו"מ הם על הארץ ולכן כה"ג אהל זרוק שמיא אהל ומיושבים דברי הרמב"ם צס"ד.

א"ל שראיתי בשבז"י ח"ב סי' ל"ח (ועיין שם ח"א סי' פ"ה) שמוה"ר ליב בן נטע מחכמי פראג הביא סחירה זו להרמב"ם ז"ל וכחצ לחלק כמו שכתבתי צס"ד והביא רא"י מחוס' עירוצין והרשב"א ז"ל דלחות ע"ג שורדים לכ"ע הוי אהל וראיה ממס' אהליות והביא שם עוד ראיות לדבריו והגאון בעל שבז"י דחה דבריו וחלק חלוק אחר בין דאורייתא לדרבנן ומדאורייתא אהל זרוק שמיא אהל ומדרבנן הוא דלא הוי אהל ע"ש מה שהאריך. ואף שאיני כדאי לחלוק על האי גאון ז"ל מ"מ לפענ"ד חלוק מוהר"ל בן נטע מוכח ממשנה וגמ'.

דגרסינן באללות פט"ו מ"ח חלר הקצר העומד בחוכה עהור עד שיכא זה ד"א וכו' וכחצ הרמב"ם כבר התבאר שזה החלר מקורה הבאחי דבריו לעיל ותניא בתוספתא הביאה הר"ש ז"ל ואילו הוא חלר הקצר זו הבת שהמערות פתוחות לחוכה אם יש זה כשיעור הנכנס לחוכה טמא (נ"א טהור) בד"א בזמן שאינה פתוחה לאויר אבל בזמן שפתוחה לאויר אפילו אינו מרוחק מן השיקוף אפי' כ"ש עהור ובלבד שלא יגע בשיקוף. פי' שאינה פתוחה לאויר כשהחלר מקפת ארבע מערות מארבע רוחותיה ויורדין לשם כמו בבת היינו אינה פתוחה לאויר דאינה פתוחה לאויר העולם אלא למערות אבל בזמן שפתוחה לאויר היינו כשאין שם אלא שלש מערות משלש רוחות ורות רביעי של חלר פתוחה לאויר העולם וכו' ע"ש וכן פי' הרשב"ם והתוס' והברענורה והקשו החוס' צ"צ דף ק' ע"א צד"ה ותו לר"ש היכי אזיל כיון שיש ד' מערות לד' רוחות וכי חימא שצין כוך לכוך האמר צפ' משוח מלחמה דמת תופס ד"א היכא דלא מסיימי מחיתא. ופי' דאזיל צדידה חיצה ומגדל ע"כ וכן פי' הרשב"ם ז"ל ועיין חו"מ אהליות הנ"ל.

ומעתה ע"כ דס"ל אהל זרוק שמיא אהל ודלא כשבז"י הנ"ל דאי נימא דמדרבנן לעולם אהל זרוק לא שמיא אהל א"כ אכתי תקשה קושית החוס' היכי אזיל לשם כיון שיש ד' מערות לד' רוחות והאיך נכנס לשם דעומד בחוכה וטהור ואין לומר דכוונתו עהור מדאורייתא דטהור לגמרי משמע אלא ע"כ דס"ל דאהל זרוק שמיא אהל וצשלמא לשאר פוסקים אפשר לחלק בין אהל צאויר לאהל זרוק צארץ וכנ"ל אבל לשבז"י ח"א וז"ע.

והתבוננתי צפ"י המשנה ועלה במחשכתי דלכאורה יש לפרש המשנה צאופן אחר וליישב קושית החוס' והוא דיש לומר דהרמב"ם יפרש שנכנס זה קודם שהיה שם מערות מד' רוחות שהיו שם ג' קברים ונכנס זה כהן צטהרם ואח"כ קברו מת צ"מ במערה רביעית וע"ז אמרו העומד בחוכה עהור אף דהוי מוקף מד' רוחות במערות וקברים, וק"ל יש לדייק בן צלשון המשנה שכתבו חלר הקצר וכו' העומד בחוכה ודייק לומר העומד בחוכה מכבר ולא כתבו הנכנס בחוכה וכוונתם ליישב קושית החוס'.

סמוכים לדרך ואין צרוחצ הדרך ח' אמות ועוד כדי שיכול הכהן הנכנס לעולם להיות צרחוק ד"א משני לדדים ומא שאם גם שהמכוונות נוסעים צינחיים ולרוב ילערך ליכנס אל הלד מפני המכוונה צדודאי יכנס צחוק ד"א של קצר. והגאון מוהר"י שפי"ק ז"ל העיר לי עוד שהרי לפעמים ישנם עוד שם אילנות סוככים צענפיהן על הקצרים והדרך וא"כ ודאי שאין ליכנס ח"ו במקום שיש שם קצרים אף על הדרך מפני העעמים הנ"ל אבל ליכנס במקום שאין שם קצרים אף שהוא חלק מציכ"ק אלא שעדיין לא נתמלאה קצרים לית שום חשש לכהן ליכנס שמה. ונמלא איפשט לן צעיא ראשונה דגם הדרך צכלל ציכ"ק הוא דאסור לכהן ליכנס צו. גם איפשט לן דמקום הקצר אסור עד ד"א לדעת הר"ש ודעימי' ולדעת הרמב"ם לפי פי' הרלב"ח הד"א מתחילים ממקום שהמת שם צקצר ד"א ולא ממקום הקצר ולדעת הרי"י דקצר אינו תופס ד"א כלל וצליין משהו סג' ומא שתופס ד"א הוא דוקא קודם שנקצר.

סימן קכ"ד

בפוגיא דאהל זרוק אי שמיא אהל

ונבא לבאר אי הנכנס במכוונה מקרי נכנס באהל זרוק ואי הוי אהל ומוחר ליכנס צו ולפי שהלכה זו מסובכת היא אחרתי לפלפל קצת צמקור הדברים צגמ' חיר נ"ה ע"א לימא כתנאי הנכנס לארץ העמים צשידה חיצה ומגדל רבי מטמא ורבי יוסי מטהר וכו' מר סבר אהל זרוק שמיא אהל ומר סבר לא שמיא אהל ועיין עירוצין דף ל' וחגיגה כ"ה וגיעין ח' והרמב"ם פי"א מהלע"מ כחצ הנכנס לארץ העכו"ם צשידה חיצה ומגדל הפורחין צאויר טמא שאהל זרוק אינו קרוי אהל והקשו עליו הפוסקים ז"ל שהרי צפ"ה מהל' חירות ה"ח ופי' ה"ע כחצ או שנכנס לאהל המת צשידה חיצה ומגדל וצא חצירו ופרע גג החיצה מעליו מדעתו הרי זה לוקה שחיס אחת משום לא יצא ואחת משום לא יעמא, נמלא שפסק דשמיא אהל והני דברים סתראי ניטרו.

וּלְפָנֵינוּ ריהעא עלה צדעתי לומר דהחוס' חזיר שם צד"ה והתניא צא"ד כתבו פי"א מר סבר אהל זרוק שנכנס צשידה צצהמה או אדם מוליכים אותו שמיא אהל לחן ולכפסיק וז"ל דפדיק מעלית הנופפה דתנן צמס' אהליות (פי"ח מ"ה) דאין חוללין צפני העומאה ואין מצידין והיינו דהכא עדיף משום דרגלי האדם או הצהמה הנושאים השידה והחיצה נוגעים צארץ אבל העלית מנפפת צאויר וכו' וכן פי' הר"ח ז"ל דאהל זרוק כה"ג דרגלי הנושאים נוגעין צארץ שמיא אהל לחן צפני העומאה ע"ש. ולפי החילוק הנ"ל שפיר מיושבים דברי הרמב"ם דצפ"א מהלע"מ כחצ הנכנס לארץ העכו"ם צשידה ח"ו"מ הפורחין צאויר טמא ודייק שפורחין צאויר וס"ל דצפה"ג לא שמיא אהל

באור ולא פורחין וע"כ דין כספיה שגשר דתק באכלות פ"ח שם דכויא אהל ורק אהל זרוק הוא דכוויין כיון שחס באור ע"ש חכ חילוק חדש שחילק בגאון בין במגדל פורח ממש דלא לא הוי אהל וזין כשכח עומד אפילו באור אז הוא אהל ולפענ"ד קשה לדבריו ז"ל מדברי הרמב"ם בל' עירובין ה"ל שכתב דעירובין עירוב משום דיכול ליכנס במגדל הפורה באור ולדעת הגאון בשעב שכח פורה לדברי הכל לא הוי אהל ואסור ליכנס בו לציט הפרס ואמאי עירובין ואפילו לפי מה שפי' השב"י ה"ל דכח הוי חרי דרבנן זה דווקא לשיטתו ז"ל דמגדל הפורה באור עכ"פ מדאורייתא הוי אהל אצל לפי מה שאין קי"ל בשתא דלא כחילוק השב"י זה מראה ג"כ סברת הר"ם ז"ל א"כ הוי ממש כטלית המנפעת וכו' וכו'.

וא"י לומר דהגאון איל לשיטתו ז"ל שכתב דהא דנקט הרמב"ם דאורייתא פורחין באור ולא אוקמי' כדנשיאין משום דס"ל דבא"כ לא מנינו אהל זרוק כלל כדחנן בפ"ו דהלכות ארבעה נושאין את הכדוך עומאח תחתיו כלים שעל גביו עומאין וכו' נחון על דבר שיש בו רוח חיים עומאח תחתיו כלים שע"ג עמודים וא"כ הרי כל שנישא ע"ג אדם לא הוי אהל לבו"ע ואי צנישא ע"ג צמח לבו"ע הוי אהל וגם בשעב שכן מהלכין ג"כ הוי אהל לבו"ע כדחנן בפ"ג דפרה מ"ב ומשוי"ב הוא שכתב הרמב"ם דמירי פורחין באור דלא הוא דהוי דינא דחשיבא אהל אצל אכ"י דמירי בשעב שכן מחפכבין ולא כשכן פורחין ע"ש ולשיטתו ה"ב יכול לתרץ שנכנס במגדל הפורה שנישא ע"ג צמח לבו"ע הוי אהל אצל זה א"א דהא אסור לרכוב ע"ג צמח בשבת וא"כ תו הוי א"א ליכנס במקום העירוב ואינו דומה אם ישאו צמח שאפשר בשבת ג"כ ע"י עירוב אצל לא צמח ועיין חו"מ עירובין ל"א, וי"ל ק"ל לפי דעת רש"י עירובין כ"ז ע"א דר"ח לחון שכתב וכגון שיכנס בשידה חיצה ומגדל מצמוד יום ול"ע ועיין עוד נדב"י מ"ח אור"ח סי' ל' מדון אהל זרוק.

והנה מאחר שדברנו בזה"י דאהל זרוק שנגיע לארץ שמי' אהל וכן פסקו רוב הראשונים ברש"א וכמ"מ דשמו פ"ו מה' עירובין וכן נראה דעת החו"מ וברמב"ם וברש"ב"ם ועוד כמו שהבאנו לפי' וא"כ כיון שדרכי ציב"ק הם רק משום הרחקה וליכא צדו אלא איסור דרבנן א"כ ממ"נ מותר ליכנס לדעת הפוסקים דשמי' אהל לית ציב"ק שום איסור ואפילו לדעת השב"י דמדרבנן לאו שמי' אהל אצל לשיטתו כדרבנן אמרינן שמי' אהל דתרי דרבנן לא אמרינן א"כ הכא כיון דלא הוי אהל הרחקה וספק דרבנן גס לדידיה אין שום איסור ליכנס במכוה באמצע הדרך וכו', כן נראה לכאור.

א"א שאכתי יש לעיין לפי מה שכתב הרמב"ם ז"ל פ"ח מהמ"מ ה"ד שזה צוים והוא המקום הקרוב לציב"ק שהנשים יושבות שם וצויות אעפ"י שפירע טבור וכו' אין נועץ אותה ואין זורעין אותה שלא להרגיל רגל אדם לשם שמא יש שם עומאח מפני שהוא קרוב לציב"ק כבר

דהא"ך נכנס ופי' שנכנס בטברה ועומד שם מקודם שנעשו ד' רוחות קבר וא"כ אחתי לא מוכרח ממשנה זו נגד השב"י לדעת הרמב"ם ז"ל שצתי וראיתי דאף שיש לפרש כן במשנה אצל א"א לפרש כן בדברי הרמב"ם ז"ל שברי הרמב"ם ז"ל כתב שם בפירושו למס' אהלות ח"ל ואם היב זה החל מכלה הנכנס לחוכה טבור צאי זה ענין אם לא שוגע בפתח המערה וכו' והרי שפי' בלשונו הנכנס לחוכה ומשמע שנכנס בשעב שכבר היב החל מוקף קצרים וא"כ הדרה קושית החו"מ הא"ך נכנס וע"כ בשידה חיצה ומגדל ומשמע דגם להרמב"ם אהל זרוק שמי' אהל וכן כתב בחבורו צ"י ה"ל הנכנס לשם טבור היתה פתוחה מד' על ד' הנכנס לשם טמא ואע"פ שלא נגע בפתח המערה וכן ראיתי במל"מ פ"א מה' ט"מ שחלק כן כמ"ש בדברי הרמב"ם.

וב"ש השב"י עוד שם ח"ל זה שכתב פ"י מה' עירובין נתנו ציט הפרס הרי זה עירוב ואפי' היב ככן מפני שיכול ליכנס שם במגדל הפורה עכ"ל ודקדק לכתוב חיצה שם לומר דוקא שם במגדל הפורה משא"כ ציב"ק ממש לא מכני' מגדל הפורה כי אהל זרוק לא שמי' אהל מה שא"כ ציט הפרס דרבנן גס הא דאהל זרוק לא שמי' אהל הוי חרי דרבנן ולא מחמירין וכתב ומח מצורר שא"א לחלק בין מגדל משעב שפורה או שהוא קצוב שברי כאן כתב להדיא מגדל הפורה אפי' כתב שמפסיק אלא ודאי וכו' ולפענ"ד אי משום הא לא חריה דודאי גס הכא אפשר לחלק אלא שיש לדייק שינוי לשון להרמב"ם שכתב כתב שיהיה ליכנס שם במגדל הפורה וצ"ל מה' עומאח מח כתב מגדל הפורה באור ולכאור' אמאי בכל' עירובין חיסר חיצה באור ולא כתב אלא סתם מגדל הפורה וי"ל דכיוון חיסר הרמב"ם חיצה באור בעירובין דהתם מיירי שהמגדל פורה על גבי צמח או אדם ולכן שפיר הוב אהל וכדעת החו"מ וברש"א משא"כ צמ"מ מיירי במגדל הפורה באור ואז לא הוי אהל.

וב"ש הגאון ז"ל ח"ל משא"כ ציט הפרס דרבנן גס הא דאהל זרוק לא שמי' אהל הוי חרי דרבנן ותרי דרבנן לא מחמירין ולי' דברי הגאון ע"כ שברי דין הכ"מ וברמב"ם שם נכתב צמ"מ שמי' אהל לארץ העמים בשידה חיצה ומגדל וע"ז כתב דטמא מפני שיהא זרוק לא שמי' אהל ועיין חו"מ כ' ונ"ד ע"א איצט"ל לכו ארץ העמים משום אורח גזרו עליה וכו' וע"ז קאי עיקר מחלוקת התנאים הרי דעיקר המחלוקת היכי דהוי חרי דרבנן וע"ז קאי הרמב"ם ופסק דלא הוב אהל וע"כ דמדאורייתא לא הוי אהל דאל"כ הא הוי חרי דרבנן וי"ל שלא כיוון השב"י צמ"א בשבועה שכתב שם ובארץ העמים החמירו וגזרו ע"ש ול"ע.

וראיתי בחדושי ר"ח הלוי פ"א מהמ"מ שכתב הוב קשה מאד לפי שיטת הרמב"ם וכמפרש דס"ל דריקא ופורחין באור תלוי דזין אהל זרוק והא כוויין ממש כמו טלית המנפעת דלא מציאין ולא חולצין וכפי הנראה פשוט דזה לכ"ע ולא שייך לדק אהל זרוק כלל וכו' וי"ל לדעת הרמב"ם דמירי בשידה חיצה ומגדל בשעב שכן מחפכבין

קרוב ד"א לקבר ואח"כ כשיביח במקום שאין צורך ד"א קבר מותר אף ללא. והגאון מוהר"י שטייף ז"ל העיר לי מאילנות שישנם צדיק'ק והחס ודאי אי מאהלים על קבר שזו צאנו לידי עומאח דאורייתא ובכ"ג ע"כ לריבין אנו לסמוך שזו על היתר של אהל זרוק דשמה אהל ככ"ג וא"כ במקום שיש חילנות על הדרך ומאהלים על הקבר ועל הדרך נראה דאסור ללא צמכונה.

איברא כי המכונה היא מצולל ובעלמא היכי שלא לריך אלא משום כיכור אין נ"מ אבל אי צמיח מעטם אהל אז נראה דלא נקרא בכלל אהל כמבואר במשנה פט"ו דכלים ורמז"ס פ"ג הל' בל"ס דכלי מחכות אפי' הבא צמדה מקצלה עומאח וכן היא בגמ' בסוף חגיגה וכן כחצ הרמ"א יו"ד סי' שע"א וא"כ אפשר דאין חוץ כלל בכ"ג כשיש כאן עומאח דאורייתא מאכלת הענפים ודו"ק ועיין חוס' שבת כ"ז ע"כ וראצ"ד פ"ה מה' ע"מ אבל עיין ר"ש ורא"ש פ"ח דהלכות ורמז"ס פ"ג מע"מ הלכה ג' מביאין וחולקין ודו"ק.

אשר לכן לפענ"ד חצנה לדינא דמקום שאין חילנות מאהלים על הקברות מותר לנסוע צמכונה על דרך ציה"ק ומכיוון עוב יסגור החלונות ואם יש לו מי שהוא שיאמר לו שיכירנו שלא להזיח ראשו ורבו, ואח"כ יכול ללאח במקום שאין שם בקרוב ד"א סביביו קבר. אבל במקום שישנם חילנות מאהלים על הקבר ועל הדרך כיון שהוא חסור דאורייתא ומחלוקת הפוסקים לפענ"ד אסור אפילו צמכונה ובחוריה אמרה וקדשנו קדוש יאמר לו וירחיק מן הכיעור וכיוצא בו והשי"ת יקדשנו ויעברנו עד כי יבא שילה ויעבר את כל ישראל צננין בית המקדש והבבגים והעם שומעים את השם מפורש יואל מפי כהן גדול בקדושה ועברה, צברה מרובה וכט"ס.

בברכת כח"ט.

מנשה הקטן

סימן קכ"ה

בסוגיא דתגיתרתי ביני לבין עצמי

בגמ' יצמות מ"ז ע"א מעשה בחד שצא לפני ר' יהודה ואמר ליה נחגיירתי ביני לבין עצמי א"ל ר"י יש לך עדים א"ל לאו יש לך בניס א"ל כן א"ל נאמן אחי לפסול עצמך ואי אחי נאמן לפסול את בניך וכתבו החוס' וברא"ש ובריעצ"א ז"ל לפסול עצמו היינו שאסור לישא ישראלית משום דשויה אנפשיה חתיכה דאיסורא ע"ש.

ובס' חמדה שלמה הקשה להגאון בית מאיר האיד שייך לומר שווי' אנהד"א לאסור בישראלית הא אין צ"נ מזה רק על א"א של ישראל משא"כ בפנויה אינו מזהר כמ"ש בר"מ בהלכות מלכים וא"כ לדידיה אין כאן איסור כלל והיא מותרת בו והיא אינה לריבך להאמינו כמו בניו שחס כשרים וכן הקשה בערוך לנר והניח צ"ע ע"ש.

נחייאשו בעליו ממנו לפיכך אפשר שיצא אדם ויקבר בו מפני זה חששו לו וא"כ אפשר דכ"ג יחוש שמה יש שם עומאח אבל לא צורכא הוא חדא שהרי הראצ"ד השיגו שם וכחצ דאין זה העטם אלא העטם שלא ללכלך בגדי המחקצים שם בעפר חיחות וכ"כ בר"ש משאנן ועיין כ"מ שם ולפי' אין זה משום עומאח כלל אלא אפילו לפי טעם הרמז"ס ז"ל צדיק לוכח למיחש למידי שהרי הדרכים הם מחוקקים ע"י חומר (לימעט) שא"א לקבור בו וגם ידוע שהכא אין מחייאשין בצעלים כלל וא"א להכנס שום דבר צדיק'ק צלי רשות להקבר שם זה פשוט.

עוד נראה ראי' מהא דאמרו בגמ' פירוצין ל"א ע"א ר"י ואומר מערצין לכהן טבור צחרומה טבורה בקבר היכי אזיל צשידה חיבה ומגדל והא קא מאהיל דמייתא לה אחוריה אי הכי מ"ט דרבנן קסברי אסור לקנות בית באיסורי הנאה פרש"י מ"ט דרבנן בקבר יחידי נבי דאפילו צמחני' צדיק'ק ולא ס"ל דחיהוי חליה אהל זרוק אבל הכא יכול לעמוד על שפחו ויביאנו אלנו צבתוס' שם ד"ה היכי אזיל צשידה ובקבר יחידי נמי שגזרו שחופס ד"א סביביו משום הרחקת כ"ש דמאי אזיל צשידה חיבה ומגדל ולקמן פריך מ"ט דרבנן בקבר יחידי נבי דצדיק'ק גדול לא הוי חליה הכא דלא הוי אלא הרחקת אמאי פליגי הא מלי אזיל צשידה חו"מ דאין לך הרחקת גדולה מזו ע"כ ע"ש ונראה דמקום דלא הוי רק משום הרחקת אהל זרוק הרחקת גדולה היא ואין לך הרחקת גדולה מזו וא"כ הכ"ג כיון דצדך לא אסור אלא מעטם הרחקת אין לך הרחקת גדולה מזו אפילו אי נימא אהל זרוק לאו שמיח אהל וכן.

והא דאמרו החוס' נבי דצדיק'ק גדול לא הוי חליה כיוונתם ז"ל היכא דהאיסור הוא דאורייתא ובגון שהולך על הקברים ממש צדיק'ק גדול כמובן ח"פ אלא שקלא ל"ע עוד מחוס' מנחות ל"א ד"ה שידה וניזר הג"ל ד"ה ואיצי"א צא"ד ח"ל ואצי"א הכא שמה יוליא ראשו ורובו לשם ולכ"ע משום גושא גזרו ושחור"מ דמעבר ר' יוסי צריי משום דסבר אהל זרוק שמיח אהל ולא גזר שמה יוליא ראשו ורובו לחון דאין פתח שידה חו"מ נוחה ליכנס ולהזיח ואין נקל כ"כ להזיח ראשו אבל בקרון ובספינה מעמא משום דגזר שמה יוליא ראשו ורובו לחון בקרון ובספינה ויאהיל על הגוש כי נקל להזיח ראשו ורובו מספינה וקרן ורבי דמעמא אפי' צשידה חיבה ומגדל גזר אפילו בהך דלמא יוליא ראשו ורובו לחון ולפי זה נפלה לן כל היתר שהרי הכי נמי במכונה דומה לקרון וספינה שנקל להזיח ראשו ורובו לחון ובכ"ג לא החירו ז"ל.

וקצת יש לצדד הכא כיון דעיקר הדרך לא נאסר אלא מכא הרחקת ואין בו משום איסור ואפילו יוליא ראשו נמי אינו אסור אלא מגזירה וא"כ אם נגזור נמי צמכונה משום דלמא יוליא ראשו לחון הוי כעין גזירה לגזירה וגזירה לגזירה לא גזרינן ולא דמי לרבחם דרבחם החמירו בו וצ"ע ואפשר דמכיוון עוב לסגור כל החלונות מהמכונה צענה הנסיעה שלא יוכל להזיח ראשו ורובו במקום שהוא

והב"מ ז"ל השיב דלאו משום דשאנחד"א כמו בעלמא דאמרין אף דאיתו נאמן לעלמא אכל לפשיה מבימן אכל הכא י"ל כמו דקו"ל ע"א נאמן באיסורין דדבר שבו חתה ידו כ"כ הכא נאמן לעשות ענינו איסור לכל העולם כמו שנאמן לומר נחנסך יינו וכו"ש חתה עליו שכרי כחצו החום' לכדיא דאיתו פוסל צביאחו לכבוה ואי נימא כהצ"מ כמו שיוכל לאסור נפשו לזח ישראל משום שנאמן ככך כ"ג יכיה פוסל צביאחו א"ו דלאו משום נאמנותו הוא אלא משום שזויה אנפשיה חד"א וע"כ כ' החום' שפיר וכו' דר' קושיא לדוכתא וכבר אמרתי קושיא זו לפני גדולי חקרי לב ולא מאלו מענה עכ"ל. והגאון ז"ל ח' משום דעכו"ם הכא על זה ישראל קנאין פוגעין בו נמלא מכשילה וממילא יש בו איסור ע"ש.

ור"א ידענא מאי קאמר שכרי ודאי כה"ג שאין נאמן לגבי צנים משום דשוי' אנפשיה חתיכה דאיסורא ודאי אין קנאין פוגעין בו דלגבי דידן אן לא מהימנין ליה וא"כ שוב ליכא איסור לזח ישראל נמי משום דקנאין פוגעין בו וכו'. ולכאור' עלה דדעתו לומר דמה שאמרו החום' לאסור צנח ישראל הוא לפי שלידן אן מחזיקין ליה בישראל וא"כ כשישא אשה אן מחזיקין לה בא"א גמורה וכו' עליה צמיחא וזו פשוט ומעשה אף שבאמת עכו"ם אינו נזכר על הפנויה אכל כרי מיד כשיקדש אשה פנויה נעשית א"א גמורה לידן כיון דאן לא מהימנין ליה דעכו"ם הוא וכיון דלידן אשתו כיון א"א גמורה א"כ כיון שכו"ם עכו"ם לשיעור אסור באשתו כיון שהיא א"א לשיעורו אנו שאין מאמינין לו א"כ כל זה ישראל שיקדש לו לאשה חשבה א"א לידן וחסור ליה לשיעור דעכו"ם הוא ואסור בא"א דכל זה ישראל שיקדש נעשה א"א צקידושין שלו ואסורה עליו וכו' כי זה דבר חריף בס"ד.

לאחר זמן מלאחתי לרצוני ירוחם נחיצ כ"ג ח"ל ואם זה ואמר נחגיירתי צניי לציץ עמי נאמן הוא לפסול עצמו ואינו נאמן לפסול צניי ולפי דבריו גוי הוא ואין עדות לגוי ע"כ חז' ראי' גדולה לדברינו.

סימן קכ"ו

חמשך, שאנחד"א מטעם נדר או מטעם חודעת בע"ד

באופן אחר נלפענ"ד דהמכרי"ע ח"א סי' ל"ב ומכרי"ו באסאן סי' פ' נסתפקו צעטם מה שאמרו שזיה אנפשיה חד"א אי מדין נדר נגשו זה ואע"פ שאינו כנדר ממש דליחא בשאלה חולי החמירו בו חכמים כמו צ"ג או אינו אלא מדין כודתא צע"ד כמאכ עדים וכו' מ"ל ח"א סימן מ"ה פשיטא ליה דמדין נדרי איסור נגשו זה וחמא על המכרשדים שכח שזכי בהם שאמר שהגער הייב בן י"ג שנה כשיקדש אה צחו נאמן לאסור אה צחו אף אם יש עדים שיאמרו שקטן הייב צחו פרק וכו' וכו' ראי' מתשו'.

הרשב"א שכח על טבח שאמר שלא שחט אה הצבחה ויש עדים מעידים ששחט דלדידיה אסורכ משום דשוי' אנחד"א אפילו נגד עדים וכחצ דלא דמי דהאם ציש עדים ששחט היינו טעמא כמ"ש בצי' צשם הרשב"א יו"ד סי' רכ"ה דיכול אדם לקנוס אה עצמו לומר אם אעשה כך יכא פחי פח כותי ויניי יו"ע משום דלא צעין מחפס דדבר הכדור אלא כשצא להחפס אכל לאסור על עצמו רשאי וכו' כשאמר שלא שחט אף שיש עדים ששחט כרי אסרה על עצמו כאלו לא שחט משא"כ צקידושין מאחר שכוה קטן ויש עדים ע"ז הא"ך יכול האכ לעשותו קידושין מה שאינו לפי העדים וכו' לא שייך כלל דין איסור שיקבל עליו כלל.

ורב"ב עיני צמל"מ פ"ע מה"א כע"ו נסתפק ג"כ צעטם דכל מילתא דשוי' אנחד"א היכא דליכא עדים דמכחישים אוחו מי אמרין לגביה דכודתא צע"ד כמאכ עדים דמי אף דעדים מכחישים אוחו ולדידיה עכ"פ אסור או דילמא כיון דעדים מכחישים אוחו אף לדידיה מותר. וכו' צח' מהרי"ב ח"ב סי' פ"ה באשה שאמרה נחקדשתי צפני פנוי ופלוגי וצאו פו"ש ואמרו לכד"מ וכו' צח' חצוצה הרשב"א מה' שחטב הכ"ל וגם דברי רי"א פ"ב דחצוצה שמסכים להרשב"א שאדם נאמן על עצמו יותר ממאכ איש ע"ש. אלא שכו' דעת מהרי"א שצמקוס שבמקדש חזר מדבריו הראשונים ולא היחא לו אמחל דקו"ל דכל היכא דשוי' אנחד"א וחר בו ולא נתן אמחל לדבריו אין צחצחו כלום ועדיין צאיסורו עומד אכל כידי דליכא עדים המכחישים וכו' חזר בו ס"ל למכרי"א דהוי חזרה אף צלי אמחל ואפי' לא אמר רק שדבריו הראשונים הם שקר ע"ש ועיין ח"ס יו"ד סי' קפ"ב.

וראי' ית' נצו"י מה"א סי' כ"ג שלכי החצוצה ח"ל ומה שרצ' לחדש דמה דאמרין שוי' אנחד"א הוא מטעם נדר וקונס הכה צמחיל מכבודו ראיתי מחוך לפלוו שכוה גבר צגוצרין צחריפות וצקירות גם צשכל לא וישר מה ראה לעשות זה ואם כי ראה הדבר צחצ' מהרי"ע וכו' מהרי"ע אמרו וכלא מצאו רק צלשון ואין לומר ודחאו וכו' ע"ש. וצ"ע להצ"י ז"ל שכח שחס דברי שעות וכלא יש לנו גדולי הפוסקים כהרמ"ץ שס"ל כהי וגם המל"מ שנסתפק צזו ועוד וכנראה שנעלמה מיניה הפוסקים הללו עת כחצו ועיין פ"ח יו"ד סי' א' שדחה ראי' הנוצ"י ול"ע.

וראי' ית' צשע"מ פ"ע מה"א כע"ו שכו' דברי הרמ"ץ וכו' עליו דאשחמטחיה מיניה דברי הרשב"א צחצ' הציאכ הצי' אה"ע סי' מ"ה צמי שטוען שקדש אה האשה וצשעת נחיה א"ל החקדשי לי צזה אה"פ שעדים מכחישים אוחו ואומרים שנחנו לה צחורח פקדון שנאמן על עצמו יותר מ"ק עדים ושזיה קרובציה אנפשיה חתיכה דאיסורא ע"ש כרי דאע"ג דה"ג לא שייך טעמא דנדרי איסור אפי' כחצ דאמרין שוי' אנחד"א אפי' כנגד עדים ול"ע עכ"ל.

וראי' משום כה נלפענ"ד דלא קשה דלכאור' דברי הרשב"א צריכין ציורא אמאי יכא צאמת נאמן על עצמו יותר

ממאה עדים ושויה קרובותיה אגוד"א שאפילו יבא האמת שקדש את האשה כפי דברו אלא שאין כאן עדים שברי העדים מכחישים אותו על דברו והיו כמקדש בלא עדים דאפילו הוא והיו מודים אין בקדושו כלום ולא הוי קדושין ומאי מהני אמירתו לאסור עליו כמאה עדים ובהדיא אמרו כן בגמ' קדושין דף ס"ה וז"ל דדעת הרשב"א ז"ל שכתב נאמן על עצמו יותר ממאה איש ע"כ נמי מכה נדר הוא דשויה אנפשיה חד"א דאלו מכה נאמנות ממש הו' לית כאן נאמנות דאפילו נאמינו ודאי מ"מ הוי קידושין בלא עדים וי"ל ק"ת דהרשב"א מייירי שם באופן שצאמת היו עדים אלא שהעדים מעידים שהוא אמר לפקדון נותן לה הפרועה והוא מודה להם בזה לומר אין לפקדון אמרתי אלא שאח"כ אמרתי בשעת נתינת התקדשי לי זו וקבלתו אם כן לפי דבריו היא מקודשת לו ויש כאן עדים שברי העדים ראו במעשה כולה נתינת המעות ולא שייך כאן לומר דהוי קידושין בלא עדים כלל שברי סוף סוף עדים היו כאן וכיון שהוא אומר דכך אמר אח"כ היינו שלשם קידושין הוא נאמן על עצמו ושויה אנפשיה חד"א וז"ל.

והר"ם ראיתי אחרי רואי בשעב"מ פ"ט מה"א הי"ו שהביא דברי הרשב"א בתשובה הנ"ל דס"ל דאפי' עדים מכחישים אותו אמרינן שאגוד"א וביינו משום דהשוז כאלו אסרה על עצמו בנדר וכו' ע"ש וז"ל שם שהביא דברים כפשוטן דדעת הרשב"א כאן משום נדר ולא זכר שר המלך שמדברי הרשב"א הללו הקשה להרמ"ז ז"ל שס"ל דשגגה"א הוא מטעם נדר וז"ל.

וה"א דהקשה להרשב"א ז"ל דאחר שיש עדים שהוא קטן ואינם קידושין איך יכול לעשותו קדושין מה שאינו לפי העדים דהכא לא שייך כלל דין איסור שיקבל עליו כלל ואי מטעם נדר אמאי לא נלפע"ד דג"כ נדקו דברי רמ"ז דברי החס מייירי שאצו קבל הקדושין ואם הקדושין אינם קדושין מכה העדים מכה נדר אין על האז לאסור על צחו קרובותיו דרך על עצמו יכול לקבל על עצמו ולאסור בנדר ולא על צחו חב נראה שדייק הרמ"ז בכתבו והכא לא שייך כלל דין איסור שמקבל עליו כלל ודייק בלשון עליו כלומר אולי היחה הקבלה עליו אז שפיר היה מקבל אבל הכא לא מקבל עליו כלל אלא על צחו ואין צידו לאסרה בקרובים מטעם נדר והבן ואחי שפיר דברי הרמ"ז.

עוד ראיתי בשעב"מ הנ"ל ח"ל עוד כתב הרב הנזכר ליישב קושית החוס' רי"ד (האבא דכתבו החוס' רי"ד קדושין י"ב ע"ב בדביבתו דר"ה דכו"ל צער לידה ח"ל אמרה לי אם קיבל בידך אצרך קדושין כי זמרתה והקשו דהא מיהמנא לשויה אנפשיה חד"א) וכתב ונראה דאפי"ג דמדינא נאמנות לשויה אגוד"א הו' חנן בשלבי נדרים בראשונה היו אומרים שלש נשים ויאלוה ונוטלות כחוצה חזרו לומר שלא תהא אשה נותנת עיניה באתר ומקלקלת על צעלה וכו' ובעניינות לא זכיתי להבין תירוטו דהאריך הפך יכולה לנדר דטעמא דשמעתינן שאמרו לאו כ"כ לאסרה לך עילואי הוא משום

הבוא דשלבי נדרים דחייש שמא עיניה נתנה באתר שברי צבא דיבודית ליכא למחש כלל לכך חששא שביא אומרת שקבל אציה קדושין צעודה קטנה ואינה יודעת למי נתקדשה וא"כ לפי דבריה הרי היא יושבת עד שתלצין ראשה בכצלי עגון וברי היא אסורה לכל אדם ומאי שמא עיניה נתנה באתר איכא ע"כ.

וה"א דהר"ם בסליחה מכ"ג ז"ל נראה דברי הרב רח"ו דהכא נמי איכא למחש שמא עיניה נתנה באתר וכו' דאמרין בגמ' קדושין ס"ג קידשתי את צתי ואיני יודע למי קידשתי ובה אחד ואמר אני קידשתי נאמן וכו' אמר ר' נאמן ליתן גט ואינו נאמן לכונוס ורז אסי אמר נאמן אף לכונוס ותינא כותיה דרז אסי וכן פסק הרמב"ם צ"ט מה"א הי"ב וסיים ואינו לריך קידושין אחרים וכן פסק הרשב"א ועיין ה"ה והגהות מיי' שם ולפי זה שפיר שמא יש לחוש שמא עיניה נתנה באתר ולאחר שחתגרה מכה יבא אותו שנתנה עיניה צו ויאמר שהוא הוא שקידשה צעודה קטנה ומותרת לינשא לו ושפיר הועילו מעשים ולא תלמדך לישב עד שתלצין ראשה בכצלי עגון והבן.

וב"ה נראה לפענ"ד לדייק מה שאמרה, אמרה לי אם קבל בידך אצרך קידושין ולמה לא אמרה סתם נתקדשתי קודם שנשאתי לך ולבג"ל י"ל דאלו אמרה נתקדשתי ואיני יודעת למי נתקדשתי אז ודאי נדקה טענת השעב"מ דאין כאן טענת שמא נתנה עיניה באתר כמו שכתב הרמב"ם ז"ל שם הי"ד דכ"ג אפילו אחד אמר אני הוא שקדשתיך נאמן ליתן גט ותהי מותרת לכל אדם חוץ ממנו אבל אינו נאמן ליכנס שמא יצרו תקפו והיא תרגיל לו להחזירה ואף שדעת הרשב"א שאם כנס אין מוילאין אותה מידה מ"מ לכתחילה אין נושאין לו ואז לא הועילה כלום ולכן שכלה לומר שאמרה לה אם שקבל צב אציה קידושין ויודעת למי נתקדשה ויעשו קנוייה ויהא נאמן אף לכונוס וק"ל.

ובה"א י"ל נמי מה שהקשה מדברי החוס' דשלבי נדרים דכתבו דאפי' בנשואה דמשועבדת לבטלה אמרינן שויה אנפשיה חד"א ומדינה אסורה רק דמשום טעמא דעיניה נתנה באתר אפקעינהו רבנן לקידושין מיניה וכן מבואר בחי' הרשב"א שם וכ"כ החוס' וצמות פ"ב דכ"ד ד"ה אמר ע"ש ולפי דבריהם לכאורה צ"ע מה יענו להא דשמעתינן דקאמר לאו כ"כ דאסרת עילואי ואמאי לא אמרינן שויה אגוד"א וע"ש מה שחי' ולפי דברי הרמ"ז לא קשה מידי דהא הטעם דשויה אגוד"א הוא מכה נדר ובשלמא איכא דאמרה עמאה אני לך או נתקדשתי לאחר כזה מהימנא מכה שויה אנפשיה חד"א אבל הכא שזמרתה שמאמר לה אמה שקבל צב אציה קידושין והיא בעצמה אינה אומרת כלום וא"כ אין כאן שויה אנפשיה חד"א ונריך לסמוך רק אהימנאות שכן האמת ולכן אמרו לאו כ"כ דאיתך דאסרת לך עילואי *

ולפי שיטת הרמ"ז ז"ל אחי שפיר דברי החוס' שפירשו נאמן אמת לפסול עצמך היינו לאסרו צבת ישראל וכוונתם כיון דאין מעמידין דישראל גמור הוא והכי משמע

ע"ן לקמן סי' ק"ג. ומשנה הלכות ח"ב סי' ובמשנה הלכות כתובות סי' קר"ק.

ובהשקפה ראשונה אמרתי דאפשר רש"ג באותו מקום
היה כמה מלוא שאין לו קורבנים שחזיר וכח"ג
מטמאין לו ושפיר טימא את עלמו רבי ישמעאל.

עוד אמרתי דכיון שרש"ג ה' הנשיא והכל קרוביו ועיין
חוס' כתובות כשמת רבי בעלה כהונה ואמר רבי
חיים הכהן אלו ה' בשעת פטירתו של ר"ת ה' מטמא לו
ולכן כח"ג בעלה כהונה והגאון שליט"א השיב לי דאפשר
דכך גדול אף לנשיא אינו מטמא דרך הכל קרוביו וכמו
שלקרובים אינו מטמא עלמו כח"ג לנשיא אינו מטמא.

ולאחר בקשת סליחה מכ"ג הדבר נראה מפורש בירושלמי
כוחי וכו' וכו' בירושלמי ברכות פ"ג ה"א וחזיר פ"ג
ה"א וח"ל מכו' שטימא כהן לכבוד הנשיא כד דמך רבי
יודן נשיא אכריז רבי ינאי ואמר אין כהונה היום כד
דמך רבי יודא נשיא בר צרי' דר' יודא נשיא דחף רבי
חייא בר אבא לר' זעירא בבנישתא דגופתא דליפורן וסאבין
וכו' עד אמר רבי נסא במיתתו עשו אותן כמה מלוא ע"כ
פ"י דהדין עס רבי חנינא דשרי לטימא לנשיא אפי' עומא
דאורייתא דעשו אותן כמה מלוא דהכל חייבין ואפילו כן
גדול מטמא לקוברו ע"ש.

והרמב"ם פ"ג מה' אצל כתב ה' נשיא שמת הכל
מטמאין לו אפילו כהנים עשאוהו כמה מלוא
לכל מפני שהכל חייבין בכבודו ועיין רד"ז וכו"מ שם. וכן
כתב רבינו נסים כתובות פרק הנושא והטעם דכשם שכהן
גדול מטמא למת מלוא כך מטמא לנשיא שמפני שכבודו
מרובה אין המתעסקין די לפי כבודו עכ"ל ועיין ריטב"א
ור"ן ורשב"ד כתובות ק"ג ז' אהא דרבינו חיים כהן ועיין
טור ס' שפ"ד ואגודה שפסקו כרבינו חיים משום דמדמי
גדול הדור לנשיא ועיין פ"י בחדשים על ירושלמי הנ"ל, אלא
שהחוס' כתובות בשם ר"י דחו דברי בירושלמי דרך בעומא
דרבנן ע"ש אצל אין נראה כן דעת הפוסקים.

ובספר אורחות חיים יו"ד ס' ע"א ונשיא שמת הכל
מטמאין לו ואונגין עליו לפי שהכל חייבין בכבודו
עשאוהו כמה מלוא ע"כ.

ור"פ י"ל מה דאיתא במדרש חכם לב יקח מלוא זה משכ
שזשעה שעסקו ישראל בבית מלכים לקח משכ את
עלמות יוסף והקושיא מפורסמת מאי חכמה איכא והלא
השבע השביע ולמה דוקא שזשעה שעסקו בבית מלכים
ונראה דלכאורה קשה האין לקח עלמות יוסף הרי משכ
ה' כהן גדול עד לאחר שבעת ימי המילואים כמו שאמרו
בגמ' זבחים (ק"א ע"ב) ושמש בצבד לבן וא"כ האין ראוי
לטמא עלמו לעלמות יוסף אצל י"ל הלא יוסף ה' נשיא
וגדול הדור ועוד שה' מת מלוא שהרי כל ישראל עסקו
בבית ולא ה' מי ללקחו ח"ש חכם לב יקח מלוא שזשעה
שעסקו ישראל בבית וכו' יוסף בכלל מת מלוא ולכן ויקח
משכ את עלמות יוסף עמו. עיין ב"ש י"ד ס' תמ"ח.

עוד י"ל לפי דעת החוס' ז"מ דף קי"ד שהביאו שאלו
לחליבו קוצר לר"ע ושאלו אותו ולא כהן הוא מדר

מדברי החוס' שם שכתבו ד"כ במוחק בא"ד ח"ל ועוד
ראוי משמעתין דא"ל ר"י אי אחכ נאמן לפסול את בניך
ואיכו גופיכ כשר אלא דשויכ אנפשיכ חד"א אצל חס בא
על זה כהן לא פסלה כדפי' לעיל ע"ש הרי שס"ל להחוס'
דאיכו גופיכ כשר הוא וע"כ לאו משום נאמנות שלו הוא
דבאין מהימנין ליה אצל אי נאמר דהחוס' ס"ל נמי
דשאנחד"א מכה נדר אחי שפיר הכל בס"ד וממילא מיושבת
קושיא החמדת שלמה הנ"ל מדברי החוס' שהבאתי בתחלה
ובכן.

ובזה נראה ליישב מה שלכאורה קשה דכאן אמרו נאמן אתה
לפסול עמך ואי אחכ נאמן לפסול את בניך וכו'
ולכאורה אמאי נאמן הא בדף כ"ה פ"ג כתבו החוס' דטעמא
דרבנן דכרעא דאמר רבא אדם קרוב אצל עלמו ואין אדם
משם עלמו רשע ופי' החוס' לפסול את עלמו ורש"י פ"י
אין עדותו עדות לעשות עלמו רשע ועיין כריתות י"ב ע"א
חוס' ד"כ או דילמא וכו' קושיא החוס' דד"כ לימא רב
יוסף והחוס' חירלו אלא הא דפסלינן היינו לאוסרו בזה
ישראל דשויכ אנחד"א ולדבריו דנאמן על עלמו לפסול את
עלמו מכה נאמנות דשויכ אנחד"א הוא מכה דאדם נאמן
על עלמו יותר ממלוא איש א"כ עכ"פ מנינו דאדם נאמן
לפסול את עלמו דסוף סוף ע"י עלמו נפסל אע"כ שאין
כאן הטעם משום נאמנות אלא מכה נדר וכדעת הרמ"ן
וכן נראה לכאורה לדייק מדברי החוס' דף מ"ז ד"כ ואין
עדות לע"כ וקשור ועל עלמו נאמן משום דשויכ אנפשיכ
חד"א אי מכה נאמנות הוא כפשיעות ה"כ נראה כיון כשנא
לבעיד על עלמו עדיון ישראל הוא וע"י בעדותו שהוא עכו"ם
יפסל עלמו בזה אלא ע"כ שאין הטעם משום נאמנות אלא
מכה נדר וטעם שויכ אנפשיכ חד"א נמי מכה נדר הוא וכמו
שהבאתי חכ ראי' גדולה לשיטת הרמ"ן וק"ל.

ההשקפה שמו יעודנו ללמוד וללמד עד ביאת גואל צדק

אמן.

משנה הקטן

סימן קכ"ז

ר' ישמעאל בח"ג האין טימא לרש"ג

להגאון המובהק מרן ר' צבי פסח פראנק שליט"א
אב"ד ירושלים ע"ה"ק.

בשזכרתי להיות בארצנו הקדושה ובקרתי אצל הגאון
בגדול מרן רבי צבי פסח פרנק שליט"א אב"ד
ירושלים ע"ה"ק בחוק השיחב בעיר על מה שאמרו בפייט
במוסף של יו"כ כשנחתך ראשו של רש"ג נשיא ישראל נטלו
רבי ישמעאל ורחו עליו צקול מר כשופר, והקשה בגאון
שליט"א הלא כח"ג אסור לטמא למתים וא"כ האין טימא
ר"י לרש"ג, ע"כ.

ונחתי לה דמיון וא"ל הא לך מעות אלו ופדע בעלך ולא תחטא בזנות. א"ל, כדאי אהא להחפלה על הגשמים דמח נראה שכל מעשיך לשם שמים שלא יחטאו בנות ישראל בזנות ע"כ.

והגר אהא מדברי הירושלמי דאסור למיגר זנות אפי' נכריות ופניות לעכו"ם שברי על זה אמר חמש עברין עבר האי גוברא ושוכר זנות נכריות קחשיב בהדיכו וע"כ שכן נכריות שברי כל מעשיו היו שלא לשכור ויחטאו בנות ישראל משמע דשאר היו נכריות.

וכן ראיתי במכילתא פ' יתרו אמרו רחצ הזונה בת עשר שנים היחא כשילאו ישראל ממלרים וכל מ' שנה שבי ישראל במדבר זנחה לסוף ג' שנה נהגירה והיא אומרת רצוני של עולם בשלש דברים חטאתי בשלש דברים מחול לי בחבל בחלון בחומה שנאמר ויורידם בחבל בעד החלון כי ביתה בקיר החומה ובחומה היא יושבת ע"כ ובגמ' זכחים קט"ז אמרו בת י' שנים היחא כשילאו ישראל ממלרים וכו' אמרה יהא מחול לי בשכר חבל וחלון ע"כ. ופרש"י בחבל ופשחים וחלון שבי מנאפים עולין אליה בחבלים דרך החלון ויורדים וגם עומתם בפשתי העץ ובאוחן שלש דברים עלמך זכחה להליל השלושים ע"כ. ונראה נמי דברי רחצ נכרית היחא וכנראה שפנויה היחא ואפי"ה אמרה בשלש חטאתי ומשמע דהוי חטא אפילו לגבייהו זה ולפענ"ד פשוט.

ורתבם עיני לרצוני מהרש"ק בחשו' אלק לך שלמה יו"ד סי' קצ"ב ח"ל חשוכה במחזיקים שלקחו נשים נכריות לביהם כדי להמשיך את הנשי החיל לשם שיזנו עמכם ורי"מ לועק ואנן נענה ודאי יפס דיבר רי"מ והוא ש"ס ערוך שבוטח מ"ז ע"כ שמעון בן ערפון אומר הזכר לנזק אחר הנואף שנאמר לא תנאף וכו' והנה מפרש"י מוכח דאם בא"א מיירי היב בלאו הכי עובר אלפני עור וכו' לכן עפי מסתבר דהוי על פנויה ומוכח דאף דהוי המעשה היתר מן החורה מ"מ להרגיל גרע א"כ הכ"ז לא מציעא אם הנכריות נשואות דהוי איסור גם לנכרי דאסור להרגיל בזה רק גם אף בפנויה נבי דגוף הדבר היתר הוא לנכרי מ"מ להיות אפערופוס להרגיל לאחר גרע מלבד דהדבר מכוער ומציא לידו הכבוד דהוי דאורייתא וראיתי בסמ"ג ל"ת קנ"ו הפתיק דין זה של העוקב אחר הנואף וכו' ג"כ כלשון רש"י רק נשים ולא א"א וגם נקט שם הגירסא ניואף מוכח דהגורם לבדו הוי שאין לה ח"ו לעשות כן ע"כ ע"ש. והנראה דנמי אסור לבו אלא שצ"ע קצת למח לא הביא ראיה מירושלמי ומכילתא הנ"ל דמפורש בוותיה.

ועיין חשו' חו"י סי' קט"ה וכנה"ג יו"ד סי' קנ"ד בבהכות בעור אות ו' שבי ולזוג זיווגים מכותים יש להסחפק אם שריא לו לא ומלאתי למכר"ם חלוא"ה בחשו' שכתב שנכחו בזה היתר והנה להם לישראל מועד שיכיו שוגגין וכו' ועיין חשו' צע אמת חלק ג' יו"ד סי' קנ"ו ובשו"ת

והשיב קצרי לדיקים אינם מעמאין וכ"כ ברמב"ן ריש פ' חקת והחונך מלוח רס"ג ח"ל כי הדיקים גמורים אינם מעמאין ולפי הדומה שהכוונה לפי שגופם טהור ונקי ולא החטאו נפשם אבל סייסע לזכותם ולכן חטאו נפשם בנשיקה ועל גווס ישכון חור ארוע לעולם, ע"כ. וכבר דשו בו רבים שברי מלינו בגמ' סוכה ועוד כמה מקומות שאמרו ויהיו אנשים עמאין לנפש אדם למ"ד דנושא ארונו של יוסף היו הרי מפורש דגם לדיקים מעמאין ור' אבוכו דמלייר מערחה דאצות ואמרתו בס"ד לומר דבר חדש דיש חלוק בין לדיקים שמתו מיחה עלמך לדיקים שנכרגו על קידוש השם שאין אדם נכנס במחילתא ואוחס לדיקים ודאי אינם מעמאין אבל לדיקים שמתו מיחה ענפית קבריהם מעמאין והחלוק נראה ולא אחי שפיר בר"ע שבי מהרוגי מלכות קברו אינו מעמא ולא כן יוסף שמת מיחה עלמו ארונו מעמא ולפי זה אחי שפיר נמי ברבי ישמעאל שנתמא לרש"ג שהוא ה' ג"כ מהרוגי מלכות ולכן שפיר אינו מעמא וה' רשאי לנטלו.

סימן קכ"ח

מחזיק נשים נכריות בשביל חיילים

בהד וכו'... ג"ו.

ברב"ר השאלה אי מותר להחזיק נשים נכריות כדי שיזנו עמכם עכו"ם ועענחם שעכו"ם אינם מלוים על הפנויה לפענ"ד דבר זה איסור גמור הוא דגרסינן בירושלמי חטנית פ"א ה"ד איחחמי לר' אבוכו פנטקקב יללי ואחי מיערע נחית מיערע שלה ר' אבוכו ואייתוכ א"ל מה אומך א"ל חמש עבירן הבה גוברא עביר כלל יום (ע"ס שם בלשון הירושלמי ועיין מפרש) מוגיר צייחא, משפר חייערון, מעיל מניכון לבני, מטפה ומרקד קדמיכון, ומקיש בצוציא קדמיכון, א"ל ומה טובי עבדית א"ל חד זמן הוב הכיא גברא משפר חייערון אחא חדא איחא וקמה לה חורי. עמודא בכייה ואמרת לה מה לך ואמרה לי בעלה דהכיא איחחא חביש ואנא צעי מיחמי מה מעביר ופנינא וצנית ערסי ויבית לה עימיחיה ואמרת לה הא לך פניי בעליך ולא יחחתיי א"ל כדוי אח מלויא ומת ענייא.

ופ"י הק"ע איחחמי נראה לר"א בחלום אדם ששמו פנטקקב תחלה ויבא המער הכפלל וירד המער וי"מ פנטקקב חמש רעות בלשון יון ועל שם חמש עבירות שביע עושה כלל יום נקרא כן, מוגיר צייחא, משכיר זנות. משפר חייערון, מייפס ומכבד ומחנך מקום השחוק ומועז בלעים וכו', א"ל חד זמן. פעם אחת הייתי מייפס החייערון ובאחא אשה אחת והעמידה עלמה אחורי העמוד שצחייערון ובכחה. ואמרת לה מה לך. שאחא בוכה. וא"ל בעלה הוא חבוש בבית האסורים ואני רואה להשכיר עלמי לזנות ליקח ממון לפדות בעלי. וצנית ערסי וכו', ומכרתי מעמי והמלע שעלה

מוכריו אסאד וי"ד סי' ר"ל, ונשות ריב"ס שנייטן וי"ד סי' מ' בעלזא לכתמיר מאד.

הנני בזה המצפה לרחמי שמים בביאת בר נפלי
מנשה הקטן

סימן קכ"ט

ברכת קידושין אמאי לא מברך לקדש אשה

ב"ה י"ד למטמנים התשי"ב ברוקלין נ"י יצ"א.

כבוד ידיד נפשי הרה"ג המפור' שמו מפארים אי"א נר"ו וי"ח וכו' כש"ת מוה"ר שמואל מוירק שליט"א נשיא איגוד הרבנים בארה"ב, שלום וברכה כל הימים.

קבלתי מתכנו סיקר לי מאוד עוד קודם כהן אצל מחמת בערדות אשר הקיפוני לא יכולתי להשיב עד כה אף שנמחשנז ובכח השבתי לו על אחר אצל צפועל ולהעתיקס מכת"ו לא מלאחי לי פנאי עד כה ואח כח"כ הסליחה.

ומ"ש כת"כ ליושן דבריו הראשונים שלא דקדקתי בדבריו צפי' הא דכבדתי נשות ח"ס סי' נ"צ דלולי אנו יכולים לומר להרא"ש שאע"פ שפגש מותרת אצל אס אדם מקדש אשה הוא מקיים מצוה ועל זה שייך הודאח וע"ז השבתי דא"כ הדרא קושית הרא"ש לדוכתא דאמאי אינו מברך לקדש אשה בשעת קידושין, וכחז עכשיו כת"כ לפרש דכוותה ה' לדמות קידושי אשה לדעת הרא"ש ז"ל לאכילת מלך בשאר ימי הפסח חוץ מליל ראשונה ולדעת כמה פוסקים האוכל מלך כל ימי פסח מקיים מצוה אפי"ה אין מצרכים על אכילת מלך רק על מלך של חיוז והציא ראי' לדבריו מח"ס יו"ד סי' קל"א ומ"צ.

ורפ"ענ"ד אין הדמיון עולה יפה שכרי אכילת מלך כיון דלילת ראשונה עכ"פ כיו חיוז לאכול ובשאר לילות כיו רשות אף דמקיים מצוה כשאוכל מ"מ לא כיו מצוה חיוזית ולכן לא תקנו חכמים בברכה אלא בלילה ראשונה כדי שיהי' ביכר דהו' כיו רשות חס כוח חובס אצל הכה אמאי לא תקנו בברכה לקדש וכקושית המפרשים, ועוד דאם לא שייך ברכה מה הודאח שייך צה והלא צמאח נמי לא תקנו להודות בשאר ימים.

איברא דדברי הח"ס ז"ל לכאורה ל"ע מדברי הרמב"ם פט"ו מבלי תרומות הכ"צ שכתב ח"ל כל האוכל תרומה מברך ברכת אותו מאכל ואח"כ מברך אשר קדשנו בקדושתו של אכרן ולונו לאכול תרומה ע"כ, וכחז הכ"מ מאחר שאכילת תרומה מצוה פשיעא שיברך עליה ע"כ אצל הרדב"ז ז"ל כתב שם צד"ה כל האוכל ח"ל ואין אכילת תרומה מצוה עשה כאכילת קדשים לפיכך אמאי מברך עליה וי"ל ולונו שיאכלו תרומה כהנים ולא זרים שכתב ידוע שאם ראה הכהן שלא לאכול תרומה כל ימיו הרשות בידו ולא עבר על עשה וא"כ היכן היה אלא ודאי כך הוא שזה

שכ"ה התרומה מותרת להם כ"ל עכ"ל והנראה מדבריו ז"ל דס"ל דאף לאכילת תרומה לא כוח מצוה מ"מ כיון שהאוכל קיים מצוה מברך וא"כ הכ"ז בקידושי אשה ה"ל כן כיון דסוף סוף מקיים מצוה ולדעת הרדב"ז ה' אפשר לומר דכ"ז ה' ברכתא ברכת קידושין הוא אלא שמברך בשלילת כמו הכהנים ויהי' הפי' אשר קדשנו במצותו ולונו על העריות וכו' והחיר לנו אח הנשואין כמו ולונו שיאכלו תרומה כהנים ולא זרים ודו"ק כיטיב צוה ובאמת דברי הרדב"ז לריכין ביאור וכבר הארכתי בזה בתשובה לחכם אחד וצפי' דברי הרמב"ם שנראו לכאורה סותרים מפ"י במשניות וספרו ביד חזקה, ועכ"פ נראה דעל תרומה מחייב לבדוקי אף שלא כוח מ"ע לאכלה אלא שאם אכלה מקיים מצוה.

ברם לקושעא דמילתא הרי הרא"ש שם בעלמו כתב מפורש דאין זה ברכה על המלך וז"ל וי"ל כי ברכה זו אינה ברכה על פשיית המלך כי פ"ו היינו קיום המלך ואם לקח פלגש וקיים פ"ו אינו מחויב לקדש אשה וכו' וכלכך לא נתקנה ברכה במלך זו אף צושה אשה לשם פ"ו וכו' ולא דמי לשחיטה שאינו מחויב לשחוט ולאכול ואפ"ה כשכוח שחט לאכול מברך דכחם ח"ל לו לאכול בלא שחיטה אצל הכה אפשר לו לקיים מצוה פ"ו בלא קידושין וכו' וברכה זו נתקנה לתת שבה להקצ"ה אקב"ו והבדילנו מן העכו"ם ולונו לקדש אשה המותרת לנו ולא אחת בעריות וכו' ע"ש הרי דהרא"ש כתב מפורש דאין בטעם משום דמקיים מצוה בקידושין ואדרבה מילן צוה אלא שכוה הודאח צפוי עמאח ובאמת אפשר להשות סברה הרדב"ז הג"ל בברכה על התרומה לסברה הרא"ש להמעין צוה ודו"ק.

ואסיים בתודה רבה על הלקחו פנאי לעיני בדברי והנני מבקשו עוד לעיני בדברי ואשמח לקבל ממנו הערות נוספות חשובות כי זה חלקי מכל עמלי אשר לומדי התורה גדולי ערד יעיינו בהם והנני בברכה ברכת התורה ובאהבת עולם כנפשי.

מנשה הקטן

סימן ק"ט

פ"ח משום אופותי שמחה או שייך לנשואין

י"ד למטמנים התשי"ב ברוקלין נ"י יצ"א.

רם על כל רמים, המפענח נעלמים, ישפות חיים ברכה ושלום אל כבוד ידיד נפשי הרב הגאון חוב"ס שמו מפארים וכו' כש"ת מוה"רמ"ש שפירא שליט"א ר"מ ישיבת באר יעקב.

אחדשה"ג צלחצח עולם, מתכנו מר"ח אייר קבלתי ושמחתי לקרות ברכתא ברכת ת"ח וי"ר שקייים צי ומנכריך צרוך עד עולם, כן שמחתי בדבריו

מזכירין על השמחה ל"א מה כאן מזכירין האכל ומשום הזכירה מזכירין אף כאן מזכירין השמחה ובשני השמחה מזכירין עיין ק"ע.

והנראה מדברי הירושלמי לפי פשוטן דברכת חתנים כל שצבע היחם התקנה ולכן נסתפקו באיזה אופן מזכירין ור"י סבר דמפקין בכלל כל שצבע ואמר ל"י ר"י דאינו לריך דהתקנה היחם משום דשמה עמו ולכן הוא סיבה לבדו אצל לא שבו המהייב כמוכן.

עוד נראה לכאורה מדברי הירושלמי דהטעם דמזכירין כל שצבע הוא משום שמחה וכמו שכתב אף כאן משמה עמו וכו' כעטס הרא"ש ודעימ' והתוס' ז"ל ולפי זה לכאורה תקנה להרמב"ם ז"ל דלא ס"ל האי טעם של שמחה כלל וכלל בירושלמי מפורש כן ולא מלינו בש"ס בבלי חולק, ולולי דמסתפינא מכ"ק הגאון ז"ל הו"א דגם הרמב"ם מודק לטעם החוס' משום חוס' שמחה וכמו שכתבו להדיא בירוש' אף כאן משמה עמו ולא פליג הרמב"ם בזה בירושלמי אלא בדבר אחר הוא דפליג והוא דעת הרמב"ם ז"ל דאף דמטיק דין יש כאן חיוב דברכה כל ז' מ"מ אין נכון לבדן ז"צ אס כבר כלס שמעו הברכות פעם אחת אף דיש כאן אוסיפי שמחה מ"מ כיון דכבר שמעו כלס הברכות פעם אחת אינו מזכר וי"ל בזה ד' טעמים או דיאמר דס"ל מכיון דכבר שמע פעם אחת א"כ ליכא כאן אוסיפי שמחה כ"כ או יאמר טעם ד' כפי שאבאר בסמוך אי"ה. וברא"ש ודעימ' ס"ל מאחר דהברכה נתקנה כל שצבע כיון דיש כאן אוסיפי שמחה ומשמה עמו מזכירין אצל הא פשיטא דגם הרא"ש ז"ל מודק דאין הפ"ח מחדש דין של ז"צ. אלא שדבר זה פליגי דעת הרא"ש דכל אוסיפי שמחה אס מקרי פ"ח בגון שבת דמקרי נמי פ"ח מזכר והרמב"ם פליג בזה דבעי אנשים שלא שמעו הברכות וכנ"ל.

ובמקום הרמב"ם אפשר להביא קצת דוגמא לזה מקריאת החורה בחתנית לצור אלא שהצבור לא התענו לאיזה סיבה דעת הרב פוסקים דקורין ויחל וקורין לחורב אף מי שאינו מתענה דיומי הוא דקא גרים לקריאת החורב וכיון דיש כבר חיוב קריאה קורין אף למי שאינו מתענה ודעת קאחם אף דאיכא חיוב הקריאה איומא מחקנת חז"ל אצל אטפ"כ גברא לא חזי שלא התענה ונחלקו הפוסקים כמה מתענים צעי לקריאה דעת קאחם דבעי עשרה מתענים דוקא ודעת אחרים דצ' סגי ודעת אחרים דאפי' בשלש סגי ודעת אחרים דאפי' כלס אינם מתענים כרי דהחם נמי אף דיש כבר חקנת קריאה מ"מ כשצא לקרות לריך אנשים ראוים לזה כמוכן וכי"ל דזה הוא דעת הרמב"ם דאף דיש כאן חיוב דברכה מ"מ צעי עכ"פ מי שלא שמע עדיין הברכות שיכא ראו לך (ועיין בספרי שו"ת משנה כלכות ח"צ ס' י"ז ונ"ע ובחלק ז' ס' נח, ע' ונח בם"ד) וחס אנשים שלא שמעו עדיין הברכות או יאמר טעמים אחרים שיש לי ב"ה בזה.

היקרים חידושי חורב שכתב לחדש דדין פנים חדשות שבצנחאי בספרי משנה כלכות על מו' כתובות ס' ה' ע"פ מה ששמע מרז האי גאון רשכבה"ג מרן מוכר"ז מזריסק זלכ"ה דמה שכתבו החוס' דשבת הוי כפנים חדשות לבדן ז' ברכות הוא לטעמיכו דס"ל דפ"ח חשוב אס מרזין בשמחה בשבילו כרי דפנים חדשות הוא משום הוספת שמחה וככ"ע שבת מרזין בשבילו ויש כאן שמחה אצל להרמב"ם דפ"ח הוא אס לא שמע הברכות בשעת נישואין ל"ש כלל שחשבו שבת פ"ח עכ"ד הגאון ז"ל.

ור"פ זה חידש כ"ג בלימוד השיבוב דמחלוקת הרמב"ם עם שאר פוסקים אינו מה נקרא פ"ח כי אס פליגי צעיקר הפ"י דפ"ח דמדברי הרמב"ם נראה דליכא דין מסוים דנימא דפ"ח הוא המהייב בברכות ולא הזכיר הרמב"ם פ"ח כלל כ"א דארתו המהייב שמחייב ז' ברכות בשעת נישואין הוא המהייב ג"כ בפ"ח ז"צ. ופ"ח הוא רק היכי חמאל שאנשים שלא היו בשעת נישואין על אלו חל עתה החיוב ז"צ שצבע נישואין ח"ש הרמב"ם ומרזין בשבילם כרי דכל החיוב הוא בשבילם ואין הפ"ח מחייב ברכה לכלל אצל הרא"ש ס"ל דפ"ח הוא דין מחייב צפ"ע שהוא מחייב ברכה שצב על כל האספסים וא"כ ה"כ שבת כיון דיש כאן הסיבה המחייבת והיינו השמחה.

ור"פ שדברי כ"ג עלי אכוצים אמרתי להשתעשע בהם והנה חמלית הדברים שעולים מחידושו לפענ"ד הוא דלדעת הרמב"ם השבב ברכות שמזכירין כל שצבע חס כלס שייכין לשעת נישואין ודעת הרא"ש דכל שצבע אס יש פ"ח יש כאן חיוב חדש של ז"צ ואינו שייך כלל לשעת נישואין, וכנה צעיקר דברי הגאון ז"ל אין לפקפק בדבריו הקדושים אלא בטעם הדברים לפענ"ד לכ"ע אין הפנים חדשות הוא המהייב הברכה זה צין להרמב"ם צין להרא"ש וסייעתיה אלא הפנים חדשות הוא רק הסיבה שע"י מזכירין אותה הברכות אצל כ"ע מודים דהברכות נתקנו לאמרם כל שצבע והכין ה' חקנת חז"ל דברכה חתנים חס כל שצבע ויש לו דין מסוים לומר ז' ברכות ציח חתנים כל שצבע כמו בברכה אצלם שאומרים אותן כל שצבע שהכין חקנו לנו חז"ל, אלא שבאחרי אופן אומרים אותם יש דינים בזה, היינו שצריך פנים חדשות, ולריך עשרה, ולדעת פוסקים צעי דוקא אוכלים, ולמקאחם צעי דוקא מרזב בשבילם וכו' כרי דלכ"ע הפ"ח הוא רק אחד מן הסיבות שע"י יכול לבדן השבב ברכות אצל אין הוא מחייב דין חדש שע"י יש דין ז"צ מה שלא ה' בלעדו. **ובן** אמרו בירושלמי כתובות פ"א ה"א בירושלמי מגילב פ"ד ה"א חז"ל חני אומרים ברכה חתנים כל שצבע (רבי ירמ' סבר מימר מפקין כלתה שצבע אמר ל"י ר' יוסי וכו' חני רבי חייא אומרים ברכה אצלם כל שצבע איח לך מימר מפקין מיחא כל שצבע מאי כדן מה כאן ממחם עמו אף כאן משמה עמו ע"כ. פי' דסבר ר' ירמ' למימר שמויחאין הכלל כל שצבע ולכן מזכירין ומשני מה כאן באצל מזכירין שם שמים על הנחמה אף כאן בחתן

ע"כ גם לרמז"ם דעני שנים מעטם דמיעוט לשון רבים שנים אצל עכ"פ עממא צמי אמאי כתבו בלשון רבים שימכרו שנים וצנים תקנו לנדר וצאחד לא לדעת רמז"ם ז"ל ע"כ משום דשנים נכרים הם וא"כ ככ"ג לשאר פוסקים שיערו דצנים איכא שמחא עוצא שראוי לנדר. והא דלא תקשך לכו משבת דחשובה פ"ח אף שאין שנים י"ל שבה שבת אין אף אחד ג"כ אלא מאי ת"ל שכן שיערו ששמחת שבת הוא כשמחת אדם אחד פ"ח ככ"ג י"ל דהם שיערו ששמחת שבת הוא כצ' אנשים פ"ח וחשובה כשנים לדעת בתוס' ודעיימח לאותן הפוסקים דעני שנים.

איברא דמלשון רמז"ם פ"ג מכל' צרכות כ"ו כי נראה לפענ"ד לדייק דבר חדש מה שלא ראיתי בשום פוסק וכוא שכתב שם דר"א כשכיו האוכלין הם ששמו צצ"ג וכו' אצל אס האוכלין אחרים שלא ששמו צרכת נישואין בשעת נישואין מצרכין בשצילם אחר צהמ"ז ז"צ כדרך שמצרכין בשעת נישואין וכוא שיכיו עשרה וחתנים מן המנין ע"כ ויש לדייק מה שכתב רמז"ם אצל אס האוכלין אחרים שלא ששמו ולמה כתב צה"כ האוכלין כיל"ל אצל אס היו אוכלין דמשמע מקלן אוכלין ולישנא דהאוכלין עם הכי משמע ללאורכ כל האוכלין וכו' אפשר לדייק מדבריו ז"ל דאכ"ג דעמו ז"ל דכל בעשרה צרכין להיות שלא ששמו בצרכות בשעת נישואין ביינו כל האוכלין וצבא כי מדויק נמי לשון כדרך שמצרכין בשעת נישואין וביינו ממש כהחם דהתם נמי כלם לא ששמו וכו' אפשר לפרש כן נמי מה שסיים וכוא שיכיו עשרה וחתנים מן המנין נמי כוונתו שיכיו עשרה ביינו חדשים אלא שכתתנים מן המנין וצבא כי לן מילתא צטעמא אמאי צבי כולם או עכ"פ רוב עת שיש חתנים שם דומיא דכל דבר שצקדושכ שצריך עשרה וכמו צתפלכ דעני רוב מנין עכ"פ אלא דצרכים אלו לא נתנו לבאמר שברי צפי' כתב צציו אצרכם צנו צחשו' רמז עליו כ"ג דעת רמז"ם דסגי צנים וע"כ דכלשון צ"ע קלח.

ומצתה אסיים מצין הפתיחה בתודה ובברכה י"ד שיזכה לישב על מי נחת ולהרבות בתלמידים ויתרבה הדעת ולהרביץ תורה ברבים ידיר נפשו המצפה לרחמי שמים מרובים בביאת בר גפלי ולהרמת קרן התורה וישראל שלום שלום לרחוק ולקרוב דיתבי בעומקי דלבאי המברכו בברכת התורה לו ולכל הגלויים אליו כאות נפשו ובנפש.

מצנח הקטן

סימן קצ"ב

חמקדש בביאת איפור, חוופת נרה, אי חזה קדושין. במצניא דחוופת קדנה. ביאת קדושין או נישואין ערשה

ב"ה ג' חקת התש"ד ברוקלין נ"י יצרא.
למרבח המשרה ולרוב שלום אין קץ לכבוד ידידי הרב

שוב ראיתי בשו"ת רבנו אברהם בן הרמב"ם ז"ל לחכמי תימן סי"ד שהם רצו לפרש כן בדברי הרמב"ם הנ"ל והוא ז"ל דחה פירוש זה ע"ש.

ומה שדייק כ"ג מלשון רמז"ם שכתב שמצרכין כדרך שמצרכין בשעת נישואין וגם מה שכתב ומצרכין בשצילם ומדייק מה דאין כפ"ח מחייב דין צרכה לכלם אלא שחוצה בצרכה הוא בשצילם ודאי דצבר כן הוא דכפ"ח אינו מחייב בצרכה וגם הרא"ש מודה צבא אלא שפ"ח הם הסיבה שמצרכין בצרכה המחוייבת צבר ואמר ומצרכין בשצילן ביינו ע"י מצרכין ולא אמר ומצרכין להם אלא בשצילן שהם הסיבה לזה שצדיין לא ששמו בצרכות חכ עיקר טעמו אצל הרא"ש ובתוס' לא חיישי לזה כיון דחיוצ בצרכה יש כאן ומאחר דאיכא אוסיפי שמחא נמי מצרכין ולכן ס"ל דשבת נקרא פ"ח כיון דאיכא אוסיפי שמחא ומשום צרכה לא חיישינן דבצרכה נתקנה כל ז' אי איכא שמחא, כנלפענ"ד.

סימן קצ"א

שבת אי מקרי פ"ח מחלוקת הירושלמי, והמדרש, וצ"ע אמאי פמכו נגר חירושלמי. פ"ח פגי אחד או שנים

עוד העיר כ"ג מה שבקשתי על המנהג שכתבו עכשיו כדעת בתוס' והרא"ש צפ"ח דשבת מקרי פ"ח כדעת המדרש לפי פי' בתוס' וכתתני דכלכ כירושלמי נגר המדרש וכ"ג העיר דלא לריכנא לזה דלדעת רמז"ם וכמוצ"ק גם דעת הצה"ג כהרמז"ם דאינו תלוי כלל בשם פ"ח וא"כ אין מהמדרש שייכות לדיון זה כלל, כנראה דאגז שוטפי לא עיין ביוצו צצרי שם שברי בתוס' ובפוסקים ס"ל דמדברי המדרש כן יש ראי' לדיקן דשבת מקרי פ"ח ועל זה בקשתי אפי' לדבריים ז"ל האין סמכו להציא ראי' מהמדרש כיכי דכירושלמי פליג אהמדרש וא"כ אין אמאי סמכין לדברי בתוס' ועושין מעשכ לנדר בשבת כמו שכתב צינוו אפי' צלי פ"ח דצצרה כיון דמפורש צירושלמי לבייך אצל להר"מ והצ"ג לא בקשתי זה כי כרי אצרכה בצתתי סייטתא לצב"ג מירושלמי דעני כל שצטכ פ"ח וכדעת רמז"ם ז"ל.

עוד אטייל ואשחשעש צצציו ביקרים מה שכתב דכא נחלקו הפוסקים אי פ"ח די צאחד או צבי שנים וחדש כ"ג דכא מחלוקת לא שייך אלא לשיטת רמז"ם דמצרכין בשצילם וחס בגורמים עיקר בצרכה צבא יש לחלק ולומר אס חייצו חתמים זה גם בשציל אחד או דוקא שנים אצל לתוס' דפ"ח מחייב משום כוספת שמחא מה לי אחד מה לי שנים וברי שבת ליכא שחים ע"כ אף שצצרה ישכר כיא וראוי למי שחמכר אלא שפוסקים כנראה לא חלקו צבא ומצעי לכו גם לשאר פוסקים אי צבי אחד או שניים ולכן אמינא להצין טעם הפוסקים צבא דאצעיא לכו כן אפי' לשיטת בתוס' ודעיימחו וכטעם י"ל פשוט דשנים ניכרים יותר וגם השמח ניכרת יותר כמוצן וצאמח כן לריך לומר

הגאון המפורסם צמ"ט וכו' וכו' כש"ת מוהר"א ש"ש הכהן קסלן הרב הראשי ואב"ד לצפת ע"ה"ק ת"ו והמחזיק שלום וברכה בידידות כל הימים!

יקרת מכתבו קבלתי ותשואת חן חן לו על צרכתו צרכת חכם, כן שמחתי לראות אשר קבל כבוד את ספרי משנה בלכות ח"צ ולמרות ערדותיו בעלומות לקח לו מעט פנאי בין הפרקים לעיין בו ואני מכיר בזה כי רק מכת ידידות יחירה הוא אשר מלא כדי מדתו להעיר בזה מנקומות בספרי ולבנות ולסחור כדרכה של תורה כי זה כל מנמתי אשר גדולי התורה יעיינו בו ויח"ר שיקווים כי מקרה שכתב ומצרכך צורך מעשה ועד עולם.

ולפי שדברי כח"ר אכזבים עלי מאוד אשתעשע בזה כפי מוסת הפנאי ובתוך הדברים נבאר אי"ב דברי הראשונים שלפני"ד נאמרו ביושר אלא שמתוך רוב הערדות כמו שכתב כבודו לא עיין בזה כל לרכו לפני"ד זה הכלל.

(א) **בהא** שכתבתי בתשו"י ל"ג במקדש צביאח איסור אי כוח קדושין די"ל דקדושי ציאה אינם אלא צביאח היתר וכתבתי לנכאורח חקירה זו קשורה במחלוקת הראשונים אי חופת נדב קונה ולשיטת הרמב"ם דאינה קונה משום דאינו ראוי לציאה וא"כ כ"ש ציאה איסור דלא קונה ולשיטת הרא"ש ועוד דחופת נדב קונה ציאה איסור נמי קונה וכוונתו עוד די"ל אפי' לסוברים ח"י קונה יודו דציאה איסור אינה קונה משום דחופת כרי ישנו עוד קנין נוסף כסף או שער משא"כ צביאח איסור וכתבתי דברי הר"ן מפ"ק דקדושין שכתב מפורש דציאה איסור אינה קונה ע"ש. ות"ח לו שביאח ראוי משום פ"י סי' ג' שחקר נמי בזה ונדב תפסי קדושין אם הוא דוקא כשקדשה בכסף ובשער אבל לא צביאח משום דכיו ציאה איסור ובספר צ"מ א"ע סי' מ"ד סי"ק ו' וצ"לעית בציא סי' ד' באריך בזה דלא תקשה מדברי הר"ן.

(ב) **בתב** כח"ר ח"ל וכו"כ מש"כ שספק זה תלוי במחלוקת הראשונים אי חופת נדב קונה או לא כרי לכאורה תבא סתירה בדברי הר"ן עצמו שצ"ק דקדושין בעל דציאה איסור אינה קונה וכ"ל וצ"כ פ"ק דכתובות בעל דחופת נדב כן קונה מחופות פסולות קונה אף דלא חזיה לציאה ולפי"ד כרי יולא דאם ציאה איסור אינה קונה גם חופת נדב אינה קונה וממלא שדברי הר"ן סותרים.

הגה קודם כל דבר ראוי להדגיש שאין בראייה כאן לתדע דין חדש חליצה דכ"ע ולא באתי בזה תשובה שם אלא ליישב דברי רבותיו של רש"י בתמכוסים ודחו אותם המפרשים בשתי ידים וחפשי שיעות ליישב דבריהם הראשונים ז"ל כי מלוב ליישבם אפי' לפי שיעות יחידות מלומר שטעו בדברים פשוטים כמוזן וצ"כ שעל צירי ליישבם בכמה אופנים ואף אם ימלא מי שבוא קושית מראשונים שס"ל שיעה אחרת אין להקשות על זה כי יש לומר דהם ס"ל כשיטת השני כמוזן וכל זה באתי להדגיש

בכלל הדברים שם אבל לעיין מה שכתבתי כח"ר סתירה הר"ן ועוד אי"ב ליישב הכל בס"ד.

ובהא סתירה הר"ן שכתבתי כח"ר קושית גדולה הוא אבל לא חדשה הוא וכבר הקשו כן במפרשים להר"ן השע"מ צמ"ט ע' בחופת חתנים כתב ח"ל ומכיוצא חומה על הר"ן ז"ל שצ"כ פ"ק דכתובות כתב ח"ל אבל פירסב נדב כיון דאסורה להתייחד אי חופה ביינו יחוד לאו בת חופה היא ומכיוצא דצ"כ דציאה כיון דאסיקנא דיש חופה לפסולות אפי"ג דלא חזיא לציאה וליחוד בא נמי לא גריעא מנייביו וכו"כ חומה דכפי מה שכתב צ"ק דקדושין חופה באיסור אלא קני לה וצ"כ ע"כ גם בתשו"י יפלת חן סי' י"ח שאלה ז' כתב ח"ל ומה מאוד אני תמה על הר"ן וכו' ועוד תמיה לי עוצה בדברי הר"ן דקדושין שכתב בזה על אריסתו איך יקנה אותה צביאח של איסור וכו' וקשיא לי הא הר"ן גופיה פשיטא ליב צריש כתובות דיש חופה לפסולות א"כ מוכח דקונה אותה אפי' באיסור וכו' ע"ש וכן ראיתי בדגל ראובן סי' כ"ג שביא קושית זו עכ"פ נראה דקושית יסנה היא.

ולמה שחדש כח"ר דלעת הרמב"ם נמי דס"ל דחופת נדב אינה קונה ביינו דוקא בחופה בגומרת אבל בחופה במשמשת רק לקנין דקדושין בגון לר"י דס"ל חופה קונה גם חופת נדב קונה (אגב דעת הפוסקים דהרמב"ם לא פסק בא דר"י עיין שע"מ הכ"ל) וצ"כ מיושב קושית עמודי אור שכתב לשיטת הרמב"ם דח"י אינה קונה א"כ יש למפרך מה לבלבו דמכיוצא נדב משא"כ בחופה ולפי"ד כיון דלענין קנין גם חופת נדב קונה לר"י לא קשה מידי ע"כ. אמת אגיד שכן ראיתי בכתב חופה סי' ז' שחדש כן לחלק בין חופה שקונה לחופה בגומרת ובעצם דחופה שקונה כיון שעדיין אסורה לנא עליה ולהתייחד עמה, ממילא, מכת כלה בלא צרכה אסורה לנעלה כנדר כיון דאין בא אלא לעשותה ארוסה א"כ ע"כ דקונה אפי' בנדר דלא צ"י שיבא ראוי ליחוד אבל חופה שניה דצ"י ראוי לציאה וצ"י יחוד דוקא לא מהני בנדר ומחלק בין חופה לחופה עיי"ש וזה ראוי לסדרת כח"ר אבל לפני"ד דברים אלו ז"ע. חדא דמה יעשה ציבור שמיחדין חתן כלה בתם לא יקנה חופת נדב אפילו לקנין לפי דעתו וטעמו (ולפי שיטת כח"ר זה לא קשה כמוזן אבל לפי שיטת כ"ח קשה) וא"כ מלינו פעמים דח"י קונה קנין ופעמים שאינו קונה וצר מן דן.

דחגה בתוס' דף כ' ע"ב ומכרש"א שם בפירושו ורמז עליהם כח"כ דנו אם אחר קנין חופה לר"י יש לורך בחופה נוספת לגמר נשואין וכתב המכרש"א בדעתם דמאי אולמא דכאי חופה מהאי חופה ומשמע דס"ל דלא צ"י חופה שניה אבל בתוס' פ' הצמ"י ד"כ רב אמר כתבו ח"ל וטעמיה דרב משום דסבר דכי כיכי דקריין בזה שאור ע"י חופה שאחר קדושין לשויה נשואה וכו' קני נמי בלא כסף לשויה ארוסה יע"ש ומצוה דס"ל דלר"י חופה אינה קונה אלא לשויה ארוסה וצ"י חופה אחרת לגמר אבל הרא"ש בתוס' שם כתב ח"ל חופה שמאכלת בתרומה אינו

בגומרת דא"כ איכא למיפדך בק"ו דהאיך ילפינן תחילה מגמר דכיון דלאו כי הדדי ניבכו וא"כ עלתה לן דלדעת הרמב"ם אפי' לקנין צעי חופה כשרה אי נימא בכלל דס"ל דחופה קונה כרי"ה וצ"ע לפענ"ד.

ג) וצ"ע דיחנן שגס כר"ן צפ"ק דקדושין שסובר דביאת איסור אינו קונה היינו ביאת ששואין עושה אבל ביאת איסור לקנין קדושין גרידא גם כר"ן יורה שכן קונה וסיום צ"ע. לנכון שכן מפורש בשע"מ סעי' ט' אחר שביא חזל קושיות מחייבי לאוין ועוד כתב ח"ל דודאי כר"ן מודה דחייבי לאוין שקדשה בביאה וא"כ הכ"ג במקדש בביאה נדח ודאי דכרי הוא מקודשת דכן נפ"ל מקרא דקדושין תופסין בח"ל ובר"ן לא כתב אלא למאי דכתב כר"ף ז"ל דביאה דבחר קדושין קני לה ליורשה וליעמא וזכאי במילתא וכו' ע"ז כתב כיון דאם בא עליה בבית חמיו אינו דיון שתקנה אותה נדברים הללו כיון דביאת איסור הוא וכו' ע"ש וכן ראיתי במנחת קנאות למס' סוטה להגאון מהר"ם ארי"ק ז"ל וכן כתב בדגל ראובן סי' כ"ג ועוד אחרונים ז"ל.

אבר"ל דעת כמה מהפוסקים דדעת כר"ן ז"ל דאפי' קנין אינו עושה ועיין צ"ש א"ע סי' ס' ס"ק ב' והמהרי"ט בחשו' סי' ס"ע ח"א ועוד כמה מגדולי אחרונים שהקשו לבר"ן מהא דגמ' פסחים דף ע"ב ע"ב דק"ל דקדושין תופסין בחייבי לאוין ועוד כמה קושיות שהקשו עליו נראה ברור דס"ל דדעת כר"ן ז"ל דלעולם ביאת איסור אינו קונה ג"כ כפשוטו הדברים זה ברור. ובה קושיא שהקשו לדעת כר"ן מחייבי לאוין דתופסי בזהו קדושין לפענ"ד לא קשה מידי כיון דבכל קדושין אמרינן כל מקדש אדעתא דרבנן מקדש ובגמ' פריך חגיגה כבספא בביאה מאי איכא למימר ומשני שויוכו לבעילתו בעילת זנות וא"כ ס"ל לבר"ן דכל דמקדש בביאה אסורה שויוכו לבעילתו בעילת זנות ולא הוי קדושין ולא דמי לחייבי לאוין דצפי רבחה בזהו אסורה קדושין ולכן המקדש חייבי לאוין לאו אדעתא דרבנן מקדש ולא שויוכו לבעילתו בעילת זנות ולכן שפיר קונה בעילת זנות ג"כ ולא כן שאר ביאת איסור דהוא עשה שלא כהוגן ועשאו עמו שלא כהוגן ושויוכו לבעילתו בעילת זנות וזה לפענ"ד נכון צפי' כר"ן ליישב מקושיות המפרשים ואי"כ לקמן עוד נדבר מזה.

אבר"ל לפי זה ודאי יש קשר בין חופת נדה לדין ביאת איסור לדעת בני פוסקים ז"ל וכן מלאחי מפורש בשו"ת יעלת חן ועוד אחרונים ז"ל. וכתבתי כל זה ליישב שיטת הפוסקים בזה. אבל לעלם הענין גם אני דקדקתי שם בדברי וכתבתי בספרי להרמב"ם דחופת נדה קונה והטעם דלא חזי לביאה ודקדקתי לכתוב הטעם לומר דדוקא בחופה כה"ג שצעי להיות ראוי לביאה גם כתבתי בסגרים שם (ואפשר לומר דהכא אפי' להחולקים על הרמב"ם לא קני שכרי בתם עכ"פ איכא קנין אחר כסף או שטר שבתם אינם באיסור משא"כ הכא דהביאה כולה איסור) וכוונתי בזה לפי שידעתי דבאמת איכא כמה פוסקים דלא ס"ל הכי

דין שתקנה וכיון שכוה קונה גם היא גומרת דמאי אולמיה דחופה שאח"כ להיות גומרת עפי מחופה זו או שמא לר"כ חופה קונה וביאה שלאחריה גומרת עכ"ל והנראה דהתוס' ז"ל מספקי בזה אי צעי חופה אחר חופה ודעת הר"ש גם כן כמסופק איברא דמדעת התוס' נראה דס"ל דצעי חופה אחרת וצ"ע להמהרש"א שלא הרגיש בזה.

אבר"ל לפענ"ד לביאה ראי' מוכרחת כדעת הר"ש והמהרש"א ז"ל שהרי בגמ' קדושין שלמדו חופה קונה מק"ו ומכ כסף שאינו קונה גומר חופה שגומרת אינו דין שתקנה וא"כ ע"כ דדין חופה שזה דאי נימא דשני ל' חופה בגומרת מחופה הקונה דלחופה בגומרת צעי חופה שראוי ליחוד גומר ולביאה וחופה הקונה לא צעי חופה הראוי ליחוד ולביאה ליכא כאן ק"ו כלל דחופה קונה, דק"ו פריכה הוא דאיכא למיפדך מה לחופה בגומרת שכן אינה נדחה וראוי ליחוד וביאה תאמר בחופה הקונה דלא ראוי לאלו ולא צעי ראוי לאלו אלא ברור דחופה הקונה צעי לגמרי כעין חופה בגומרת ואי נימא דחופת נדה אינה גומרת ככ"ג דאינה קונה דליכא ק"ו אחופה כזו.

וזו היא באמת הוכחת מהרש"א ז"ל וכן ראיתי בבבבבות מוכרש"ט עובד בקדושין הכ"ל וכתב מזה מוכרח דלא כהכבוד חופה ע"ש אלא שלפיקר הדבר מה שנוגע לענינינו גם הכבוד חופה אף שמתקן בין חופה לחופה העלה בסופו כדעת המהרש"א ז"ל דחופה תרומתו עושה קונה וגומרת ע"ש.

איברא דראיתי למהרי"ט שכתב להקשות בחופה שלא תקנה חז"ל ועוד נ"ל דמעתמא אחריתא יש לפקפק בזה שלא תקנה לו חופה משום דלא חזי לביאה דאסורה לו עד שתנשא דצפי' אפי' צעי רב אשי חופה דחזי' לביאה צעינן או לא כגון פרסה נדה זסלקא בחיקו וכתבו כר"ף וברמב"ם הילכך אינה קונה וכו' והשתא דאחינא לכי לא מחוורא מילתא שתקנה חופה בתחלת קנין שלא למדור אלא ממח שגומרת ומאי מעליהא דתגמור כלום הוי אלא משום חיבתה והאי ידיעה מילתא דלא חזי לביאה דכלה בלא ברכה היא ואף המקדש בביאה כתב הרמב"ם צפי' דאסור לבא עליה ביאה שניה בבית אבי' עכ"ל. והנראה דדעת מהרי"ט ז"ל דלא תקנה חופה קנין לגמרי מטעם האיסור וס"ל דאפי' לקנין לא מועיל ודברי מהרי"ט ה' אפשר ליישב למח לא פסק הרמב"ם הא דר"כ דהרמב"ם לשיטתו דחופת איסור אינה קונה וכיון דחופה שקונה לעולם לא חזי לביאה משום דלא חזי לביאה וכדעת מהרי"ט ז"ל ולכן לא פסק הא דר"כ ודעת שאר פוסקים שפסקו הא דרב הונא י"ל דחרי אנפי או דלשיטתם אזלי דס"ל דחופת נדה נמי קונה ולכן הכ"ג אף דהוי חופת איסור קונה, או דנימא דס"ל דחופה קונה וגומר ביחד וכיון שקונה וגומר הוי כוח חו חופה הראוי לביאה ולכן פסקו דר"כ דחופה קונה וי"ל. עכ"פ נראה דהא מחלוקת הראשונים הוא אי חופה קונה וגומרת אבל הא ודאי נראה דאין לחלק דחופה שקונה אפי' חופת נדה ולא כן חופה

קדושין וכו' פ"ט וכן ראיתי עוד בזמנא אחרונים וכלכח
רווחת הוא ברמזים פ"ג מה"א חזל חין מקדשין צביא
לכתחילה ואם קידש צביא מכין אותו מכה מדרות ואי
ליכא איסורא אמאי מכין אותו ובה דאמרו משום פרייות
ונכון הדבר חזל משום פרייות חקנו וגזרו שלא לקדש צביא
חזל ודאי נראה דהיכא חקנה כזה דאל"כ מנא ידעי דאסור
ובהיך מלקין עליה אחמכה ? *

ומדקשה ליה ללא מלינו בשום מקום שאסרו רבנן קדושין
צביאח ודאי מלינו כן מעובדא דרב וגמי
מפורשא פ"ק קדושין רב מנגיד על דמקדש צשוקא ועל
דמקדש צביאח ועל דמקדש בלא שידוכין ועל דמצטל גיעא
ועל דמסר מודעא אגיעא ועל דמאער שליחא דרבנן וכו'
ועייין טו"ד סי' של"ד ורבינו ירוחם כתב דליה בלכתא
כנהרדעא ועייין מל"מ ולח"מ פ"ג מה"א מה שחמכו דצברי
העור ועכ"פ נראה דודאי הכי הוי תקנות וגזרות חז"ל מה
שראוי לתקן בכל דור ודור ופשוט דמשולם לא פושטין אח"כ
מחכירין ואי לא תקנו וגזרו שלא לקדש צביאח אין על צ"ד
לכחותם מכת מדרות כיון דמה"א איש מקדש צביאח וזה
לפענ"ד פשוט דצברי האחרונים ז"ל.

עוד כחז שם ואיינו גורם הכחחו וז שבעדים שוכחו צומן קדושי ציאה הם פסולים דרבנן הם לא עברו על כל איסור והם כשרים גם מדרבנן והקדושין חופסין להלכה ולמעשה גם להרי"ף ע"כ הנה צהא דכחז דהקדושין חופסין גם להרי"ף ודאי כן הוא וגם אני כחצתי כן לקמן בסמוך צסי' לג דף נ' ע"צ ד"ה שצתי ורתיתי וכחצתי שם דדעת רבנחיו של רש"י י"ל כדעת הרי"ף ור"ן גאון וגדולה מהם דהם ס"ל לעולם לא משכחת קידושין צציאה אצל הרי"ף ובהר"ן מודי דמשכחת לכו ע"ש.

אבר בזה שכתבתי שהעדים שזכרו בזמן קדושי ביהא הם פסולים וכת"ר הקשה שם איך קדושין חופסין בחייבי לאוין ובמקדש נדה ולמה לא יומא שהעדים נעשו פסולים ואין כאן עדות לקדושין וכן כל כיו"צ אזכר את דברי מה שנראה לכ"ג בלוי מוציאים, החלוק פשוט בזה ובבר רמזתי עליו לעיל דהנה בגמ' כחובות אמרו כל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ופריך חינה מקדש בכספה המקדש בביאה מאי איכא למימר שזכרו רבנן לבעילתו ב"ז.

והנה רש"י בכל המקומות פי' כל המקדש אשר על דעת שהבינו צו חכמי ישראל בישראל הוא מקדש שיביו קיימים לפ"ד חבמים ויהיו ג"כ צעלים לפ"ד חכמים ע"י גיעין שהכשירו ואפקעינכו רצון לקדושין מניה כשיצא גט כזה וע"ז פריך הש"ס קידש צביאח מא"ל וכו' והעומד על דברי רש"י יראה שטעם הדבר דכא דיש כח ציד חכמים לעקור הקדושין ע"י גט כזה הוא מטעם שחלה בדעתם וכן כתבו החסו' לכן אומרים בשעת קדושין כדת משה וישראל והוא כעין חנאי שהקדושין יחלו על חנאי זה וכבר הקשו הראשונים לדעתם דלמה לא צעי כחנאי צ"ג וצני ראובן. וכל אחד מיישב לפי דרכו ע"ש.

הוא קעבד דרב מנגיד אמאן דמקדש בביאה ואין כאן איסורא
ראורייתא אפ"ה קניס ומבואר מיהו דמקדש בביאה איסור
דרכנן הוא ועיין ב"י ע"א סוסי' מ"ט ודו"ק.

וַיֵּשׁ לַפֶּקֶק בַּז וּבִמָּשׁ כַּחַר אֲבָל אֶפְיָלוּ לְדִידָהּ נָמִי יֵשׁ
לְיֵשׁ בְּצֹפֶן אַחֵר דִּבְחָ עֲכָפ הַבִּיחָה כֹּלֹ חִסּוֹר חִיפָּה.

(ד) וּמִשָּׁם יֵרָאֵה רַמְבַּ"ם הָלֵי אִישׁוֹת פֶּרֶק ד' הָלֵי י"ב שִׁנְחַד
שֶׁבַמְקֹדֶשׁ אֶחָ הַכֹּדֶה הָרִי זֶה מִקְדוּשָׁת קְדוּשִׁין
גְּמוּרִים וְאִין רָאוּי לַעֲשׂוֹת כֵּן וּבִמְ"מ שֶׁס כַּחַד מִשּׁוּם שְׂאִיכָה
רָאוּיָה לְבִיבֵה וְלֹא לְחֹפֶה כִּמְה שֶׁהַחֲזָר פִּי' אִין רָאוּי
לְקַדֵּשׁ וּבִרְרוּ לִי שְׂאִין כּוֹנֵנָה הַבִּי"מ לְחַלּוֹת דִּין הַמְקֹדֶשׁ נִדָּה
לַעֲנִין חֹפֶת נִדָּה וְדֹאִי כְּדִבְרֵיו כֵּן הוּא נִכּוֹן צִפִּי' כִּי"ה אֶף
שֶׁס גַּם צֹדֶה שִׁיעוּת צִשְׁעֵה"מ הַגִּל ע"ש שֶׁבִּיבֵה דִבְרֵיו
וְגַם צִשׁוּ"ח יַעֲלֶה חֵן מִ"מ אִין גִּי"כ כַּחֲצִי בְּמִקּוֹם אַחֵר דִּזֵּה
רַק עֲנִין לְכַחֲסִילָה אֲזַל עִם כָּל זֶה אִין זֶה נִגּוּעַ לַעֲנִינֵינוּ דִּהֶס
לֹא נַעֲשׂוּ הַקִּדּוּשִׁין ע"י אִיסוּר אֲזַל הַכֹּה הַבִּיבֵה אִיסוּר
הוּא וְחָרִי מִלֵּי נִיבֵהוּ.

(ה) **מזה** שבבואתי מחצתי יעלה חן ייח סיי' ז' דיש לדין
צככ"ג צביאח איסור מנד כל מילאח דאמר רחמנא
לא חעציד אי עציד לא מהני וכחצ כ"ג דצכקון זה דאין
חפיסח הקדושין אסורה ורק מעשה הקדושין נעשה צאיסור
והוא עבר איסור אין צזה משום דאי עציד לא מהני עיין
צשו"ח יעלה חן שם ועיין דגל ראוון סוף סימן כ"ג וגם
צשעב"מ שנסחפקו כן דנימא צזה אי עציד לא מהני אבל
לכסוף נראה דהעלו כולם דמהני ע"ש וגם אני שם לא אמרתי
דהיפך אלא שזיינתי לעיין גם שם ומראה מקום אני שם
למענין שם ופשוט.

סימן קל"ג

מדרבנן אין מקדשין בבואה. המקדש במפלי עדות
דרבנן. ישוב לרבותיו של רש"י, דכל המקדש בבואה
שורתהו לבעיילתו ב"ז

(ו) **בסי'** ל"צ כחצתי כיון דרצ מנגיד למאן דמקדש צביאח
 יולא שאסור מדרבנן לקדש צביאח וא"כ עדי
 הקדושין הם פסולי עדות דרבנן ולדעת הרי"ף ודאי לא חלו
 הקדושין כלל וכן צדקו סי' ל"א הצאתי קושית החתן סופר
 שהקשה לדעת הט"ז שכל שמפורש בחורב אין כח לרבנן
 לאסור ואיך מנגיד רצ למקדש צביאח שמפורש בחורב. וכתב
 כת"ר אין כאן כל קושית ולא מאלתי בשום מקום שרבנן
 אסרו את קדושין צביאח ואין כאן לא איסור ולא שמחה רק
 קצבו שציימו קדושי ציאה נקראים פרייתו ורצ מנגיד
 למקדש צביאח ואין זה שייך לדברי הט"ז ציו"ד סי' קי"ז
 וכו'. ואנכי הקטן לא צאתי לידו מדה זו כי נראה אשר
 רבויתו האחרונים אשר מיימיהם אנו שוחים כן ס"ל שרבנן
 אסרו את הקדושין לצד מהחתן סופר כחצ כן מפורש מהר"ם
 מיינן סי' כ"ד וז"ל ולפי"ז מצואר היעויז דברי רבויתו של
 רש"י דפירשו הא דרש"י רבנן לצעילתו צ"מ משום דרצ מנגיד
 והיו כמו שאר מילי דרבנן וא"כ מאן דחזיק לעבור אמילי
 דרבנן אחר שגזר רצ שלא לקדש צביאח שפיר י"ל דלא חפסו
 שוב מזכרתי מגמ' יבמות קי"ח ע"ב תנא קודש להודיעך כח
 דר"ע ראע"ג דאיסורא דרבנן עבד קנים ועיין רש"י יבמות
 קי"ח ע"ב ד"ה ומאי וכו' להודיעך כח דר"ע דאיסורא דרבנן

ופסולו לגמרי הכ"ג הם מפרשים ככל צעילת איסור עשאו
כעין פסולי עדות והיו קדושין בלי עדות והיו צעילת זנות.
ולא קשה כלל לכו איך קדושין תופסין בחייבי לאוין ובמקדש
דבר וכדומה דכתם כיון שאין שם תקנת חז"ל נגדם
העמידו דבריהם על דין תורה והיו עדות גמורה דכתם
לא מקדש אדעתא דרצון דברי אסור לקדש חייבי לאוין והוא
עבר וקידש ולכן הניחו הדבר על דין תורה ולא הפקיעו
הקדושין כיון דמפורש בחורב דקדושין תופסין בחייבי לאוין
ולא עשו כב רצון שום גריעת דקדושין ותמכני על כח"ר
שרמזו בעלמא על דברי הא"מ כ"ל ואפ"ה הקשה עלי מחייבי
לאוין וכו' והלא התם מפורש בחלוק עכ"פ לפענ"ד זה
פשוט וברור וממילא שפיר מיושבים בזה האופן דברי רבותיו
של רש"י ז"ל.

סימן קל"ד

המגרש מדעתה מדיים ב"ש דלא בעי ע"ד.
אי כותבין כתובה לארופה

(ז) בסי' ל"ו הבאתי רא' מערכין כ"ג ע"א דאפי' לז"ש
דלא יגרש אלא אם ימלא זה עדות דבר אצל
מדעתה מני לגרשה ככל אופן דאל"כ תקשה מחני' דלמה
ידידה וכו' וכת"ר כתב ד"ל שהמשנה היא מדברת בארופה
ולפי דעת הפוסקים דבארופה אפרש לגרש ללא דבר ומציא
ראיה מסוטה כ"ג ע"ב ארופה ושומרת יום לא שותות ולא
נוטלות כתובה הרי דארופה יש לה כתובה ועכ"פ מנה
ומאיתיים ושם במשנה מחלוקת ד"ש וז"כ בלשם מחו צעילת
עד שלא שחו וברישא לא פליגי ד"ש הרי בהכרח שצ"ש
סוברים שארופה יש לה כתובה וסיים וז"ע ככל זה ע"כ.

ובאמת שהדברים לע"ג חדא מה שהביא ראיה ממשנה
סוטה שמוכרת דארופה אית לה כתובה א"כ
תקשה מהכא להפוסקים דס"ל דארופה ל"ל כתובה ועיין
רמב"ם פ"י מהל' אישות וגמ' כתובות פ"ע ע"ב וצ"מ י"ז
ע"ב ור"ן כתובות פ' נערה שנפתחה. איברא דברי כב
כתב הרא"ש בכתובות דף מ"ג דדעת ר"ח דארופה אין לה
כתובה אם לא כתב לה ע"ש וכ"כ הר"ן בשמו ורבינו ירוחם
נחיצ כ"ג ח"ב כתב ארופה אם יש לה כתובה אפי' שלא
כתב לה נחלקו המפרשים ר"ח ור"ב שריחא כתבו דארופה
אין לה כתובה אלא"כ כתב לה וכן הרמב"ם, ורש"י ובעלי
תוס' כתבו דיש לה כתובה ועיין אגודה בכתובות ס' ל"ט
ועור א"ע ס' י"ב וצ"ש ע"ס וצ"מ ד"ב ובעה"מ ד"ב
קמ"ה. ומעתה ע"כ ל"ל דהא דסוטה שהביאו התוס' בשם
ר"ח ז"ל דעכ"פ מנה ומאיתיים אית ליה ל"ל נמי דמיירי
בדכתב לה דאל"כ יהיו דבריו סתרים דהפוסקים הביאו
בשמו דארופה אין לה כתובה אם לא כתב לה וכתוס'
כתבו בשמו דיש לה כתובה אפי' לא כתב לה אלא ודאי
דזה אינו וכבר הארכתי בענין כתובת ארופה בספרי משנה
הלכות על מס' כתובות ס"ק ל"ו בס"ד ע"ש אצל לפ"ז

אלא שלאחר כל החירוים המקדש צריא ששאו צעילתו
צעילת זנות אכתי קשה צריא כח עשו כן חינו קידש
בכספה הפקירו חכמים את ממונו והיו הפקר ואין כאן
קידושין ואף שצאו עדים והעידו שקידש האשה חנן אמרינן
דאף שנתן לה מעות אבל מעות של הפקר היחב שצ"ד
הפקירו את הכסף שלו אבל במקדש צריא שהוא עומד
ונוקם לשם קידושין צעילתו ויש לו ד' עדים שהזמין אותם
שיכו לו עדי ציאה והם מעידים שכן אמר לשם קידושין
צעל וא"כ איך שייך כאן לומר שוינו לצעילתו צעילת זנות
הרי העדים מעידים היפך זה ואיזה כח יש בידם לשויה
צעילת זנות ול"ל דרצון פסלו עדותם מכא כל דמקדש
אדעתא דרצון מקדש וכיון דרצון לא ניחא לכו בהנכו
קידושין הוי כאלו מקדש בלא עדים ולכן הוי צעילתו צעילת
זנות ואין כאן קידושין.

וסברא זו חקירה ומלואה באחרונים זכרונם לברכה
והאבני מילואים סימן מ"ד סק"ב כתב סברא זו
לענין פסולי עדות דרצון ח"ל כיון דרצון משוי לה לחומרה
כאלו אין כאן קדושין וכאלו קידש בלא עדים וכן כתב עוד
שם בסמוך ותדע דהא דעת הרי"ף הוצא צ"ב ס' מ"ב
במקדש לפני פ"ע דרצון דלא הוי קדושי כלל ככל המקדש
אדעתא דרצון מקדש והקשה לו מחייבי לאוין דקדושין
תופסין בכן ות"י ח"ל אלא ע"כ דאין זה ענין למקדש לפני
פ"ע דרצון ומשום דכתם מדרצון כו"ל במקדש בלא עדים
ומש"כ ס"ל להרי"ף דלאו קדושין הוא כלל ומשום דכל
דמקדש וכו' אצל בחייבי לאוין אפי' מדרצון נמי תפסי זה
קדושין ולא עשו חכמים שום גריעות בקדושין ע"כ ע"ש.

והנראה מפורש דהצ"מ ז"ל נמי מפרש הא דפסולי עדות
דרצון אין כאן קדושין אפילו מדאורייתא אף
דמדאורייתא הם עדים כשרים ונאמנים כיון דחכמים פסלו
עשאוהו כאלו מקדש בלא עדים כלל משום כל דמקדש וכו'
ולכן בידם לפסולם לגמרי ולא לקבל עדותם בדי קדושין
וממילא הוי במקדש בלא עדים וככ"מ מה שאמר שוינו
לצעילתו צעילת זנות ע"כ ל"ל כסברת הא"מ דכיון דמקדש
אדעתא דרצון והם לא ניחא לכו צריא איסור עשאוהו
צעילת זנות וסלקו רצון עדותם בדי קדושין ועשאוהו כמו
עדים פסולים כיון שהם מעידים היפך דעתם ורואים שהם
אמרו שזה צעילת זנות וע"כ סלקו עדותם בזה וכתב כי זה
לפענ"ד דבר יקר צפי' הגמ' ומוכרח.

ולפ"ז אמרתי לרבותיו של רש"י דזה דעתם ושיעמם כיון
דרב מנחם אמתן מקדש צריא והיו נגד רבון
חכמים שאמרו שלא לקדש צריא וכל דמקדש אדעתא
מקדש וכיון ששם לא ניחא לכו בקדושין כאלו, שוינו לצעילתו
צעילת זנות משום הא דרב והם ס"ל באמת דעשאו לכל
דמקדש צריא צעילתו צעילת זנות אלא דקשה לשיעמם
ז"ל והלא איכא עדים שמעידים שלא צעל לשם זנות אלא
לשם קדושין ולא אמרתי לרבותיו של רש"י ופרשו דהעדים
היו כעין פסולי עדות דרצון להרי"ף ז"ל דס"ל שאין הקדושין
חלים משום דהיו קדושין בלא עדים דהחכמים סלקום

אין שום הכרח דב"ש ס"ל דארוסא אית לה כתובה כמזון ח"צ.

גם מה שכתב כח"ר דמשנה מחלוקת ד"ש וד"ה צאם מחו בעליהן וברישא לא פליגי ד"ש הרי בהכרח שצ"ש סוברים שארוסה יש לה כתובה בעניוהי לא ידעתי כוונתו בזכ ומאחז מקום הוא מוכרח דהס נמי ודאי דיכול לומר כגון שכתבו לה כתובה והא דלא פליגי ד"ש ברישא דמתני' כבר הקשו כן בתוס' שאנ"ן וח' דשאני ארוסה ושומרת יבם דכ"ע מודי דאין להם כתובה דהיא יודעת שאין בעלה יכול לצודקה משנסתרה ולא תיזכר מלסתור והיא תהנה אצבע בין שיניה ולכן אין לה כתובה וכו' ע"ש אבל אין זה מחייב כתובה לארוסה כלל אלא יכול להיות שכתב לה ח"צ ופשוט מאוד.

ואף אם נסבול כל הדוחק ונוקמי' שכתב לה כתובה וגם נסבול דמהא מתני' דמס' סוטה חכ"י חיוצחא לשיטת הפוסקים דאין לה כתובה אבל במשנה דערכין ע"כ א"א לאוקמה בארוסה מכמה טעמים חדא דלשון והיתה עליו כתובה אשה לא שייך אלא בנשואה דלשון אשה לא שייך בארוסה והיל"ל והיתה עליו כתובה ארוסה או והיתה עליו כתובה סתם ורש"י פ"י ידור הנאה שלא יחזירנה לעולם דשמה משום ערמה מגרש לה וכו' ואי נימא דבארוסה מדבר היל"ל ידור הנאה שלא ישאנה לעולם שעדיין לא היתה נשואה לו ולא שייך צוה לומר לא יחזירנה אלא בנשואה וכן מסיפא דמתני' כיוולא דדבר ארשב"ג אף הערב לאשה בכחוצתה והיא בעלה מגרשה ידירנה הנאה שמה יעשה קיומיה על נכסים של זה ויחזור את אשתו וע"כ דמאשה נשואה מיירי כמ"ש ויחזור את אשתו והסיפא כיוולא צו דרישא הוא וצא זה וגילה על זה וע"כ דברישא נמי בנשואה מיירי.

וכן בגמ' דשקיל וערי במאי קמיפליגי ר"א ור"י ור"ל לאוקמי בכמה אנפין וכולהו האוקימתות מיירי ע"כ בנשים נשואות ולא ארוסות כמו שגראה למעיין שם ועיין רמב"ם פ"ז מה' ערכין ה"י י"ד ע"ז וי"ז ופ"ז מה"א ה"י ו' וקשה לאוקמי הכל דמיירי שכתב לה ודברי הרמב"ם נראים שם מצוררים דנאשה נשואה מיירי ולא ארוסה ע"ש וא"כ ע"כ הדברים כפשוטן דמיירי בנשואה וממילא מוכרח בס"ד סברתי וסברת האחרונים ז"ל דמדעתה מותר לגרש אפי' לב"ש וזה הוא הסכמת האחרונים ז"ל.

סימן קצ"ה

צ"ע לחלק בין אפח"ג של חמץ לשאר אפח"ג

(ח) ב"ש כח"ר לחלק בין אפח"ג של חמץ לשאר איסורי הנאה בגלל שמתוך זו הוא צלל יראה וצל ימלא ומחובתו לצער מרשותו וא"כ אין כאן כל בעלות על החמץ ולא כן כל איסורי הנאה דאין מחובתו לצער מרשותו

לכאורה נראה נכון אלא דמה יעשה לאפח"ג שג"כ מחובתו לצערם כגון ע"ז וכלאי הכרס דמלוחם צערפה מכ"ה ואדרבה הרי חמץ אפשר להפקיר מה"ה קודם זמן איסורו וגם מדאמרו שני דברים אינם ברשותו של אדם ודימו צור לחמץ וגם שאר אפח"ג נראה מזהשו אותם בגמ' ובפוסקים לחמץ נראה דכי הדדי נינהו ולא דכל יראה וצל ימלא הוא לאו בפני עצמו והא ראוי דחמץ של הקדש ושל נכרי אינו עובר עליו וגם של הפקר וי"ע.

ומעתה את קסתי אלפונה וחו לא מידי רק חיים ושלוס ואסויים מעין הפתיחה ברוב תורה על הלקחו פנאי לעיין בדברי ומה מאוד אשמח לקבל עוד הערות מכ"ג כמו שרמז עליהם בשלבי מכתבו היקר ואשמח להכתוב את כהדר"ג בחד"ה מעת לעת.

ואציג כאן מה שאני עסוק בו כעת שכתבתי לחכם אחד במת שטעו לו נתוח לאחר מיתת הנקרא (אטעפסי בלע"ז) בכדי להחליט כמו שטעוין בעניי"ה כמעט בכל הבתי חולים והמת ה"י כהן דלפעני"ד בניו אסורים לעמא לו שהרי אמרו בגמ' חזיר מ"ג ובש"ע יו"ד ס"י שפ"ג לאציו כשהוא שלם ולא כשהוא חסר וכיון שחתכו אותו לאחר מיתת ממילא אסור לעמא וגדולה מזו אמרתי אפי' אם חתכו אותו מצפנים והוליוו האצרים דרך התחתון נמי י"ל דאין מעמאין לו אף דהא אי חסרון מצפנים שמה חסרון או לא ש"ה פלוגתא הוא בגמ' אבל הכא נראה דקיי"ל דמקרי חסר ור"א' מהכונן שהביאו הכל צו שלא נחסר רק דמו וכן מגמ' חזיר נ"א וגדה כ"ז לעיין רקצ ולפעני"ד דבר זה הוא מלך לפרסם כי בעניי"ה כמה לא נזכרים צו וד"ל.

אלו דברי אהבה וידידות מאת המצפה לרחמי שמים מרובים בביאת בר נפלי ויסלח לי על איחור מכתבי כי אני עסוק כעת בס"ד בהדפסת ספרי שו"ת ח"ג ולכן נתעכב הדבר. המכברו ומוקירו כערכו הרם כנפש.

מנשה הקטן

סימן קצ"ו

ביאור לדברי בספרי ריש כתובות. ברכת אירוסין אי חוה ברכת המצוה

בעוה"י ה' בשבת לסדר והייתם לי סגולה התשי"ט ברוקלין נ"י יצ"א.

שלום שלום לרחוק וקרוב האי גברא יקרא חו"ב כולו אומר כבוד יקבל כפי הראוי לו מזה"ד ישראל קליינער הי"ו. תלמיד מבית מדרשו של האי זקן שבסנהדרין הגרי"ז סאָלאַוויטשיק אבדק"ק בריסק — ירושלים.

בפתיחת מכתבי אצוה לברכו בצרכת מלל עבא לגיח יאי לאירוסיו עם זה עובים משפחה מיוחסת ענני גפן בענני גפן דבר נאח ומתקבל יתן ד' שחזכו לבנות בית נאח בישראל על דרך „יחזק וישראל" עבדיך וירכא את

והגרא מפורש מדבריהם ז"ל דהא ברכתא ברכת המלוא
הוא ככל ברכת המלוא והא דנחלקו בה אי צבי
עובר לעשייתו לאו משום דלא הוה ברכת המלוא דאליכ
היה להם לומר סחם דזו אינה ברכת המלוא ולכן לא צבי
עובר לעשייתו והם אדרבה כלכו ס"ל דהוה ברכת המלוא
אבל נחלקו דבין ע"ל אי צבי או לא וחפשו בחר טעמים לזה
הרמב"ן נחן טעם משום דהיא עמו במטה וא"כ בסחם
קידושי שטר וכסף הכ"ז דצבי עובר לעשייתו והחוס' כחזו
משום דהוא בעלמו אינו מצרך ובאמת טעם זה ל"ע לכאור
דא"כ בכל מלוא נאמר כשלאחר יצרך דלא נצבי עובר לעשייתו
ואי"ה עוד ארחיב בזה. ודעת הראב"ד ז"ל משום דהוה
דבר שחלוו דעתא אחרים ובאמת כן כחזו הפוסקים טעם
למה אין מצרכין אדונים ולדקא ועוד, משום דחלוו באחרים
דלמא בעני לא יקבל הדקא וכן הבעלי דינים יסרצו לשמוע
לבעדיינים והדברים ארוכים.

והתשוב ז"ל ח"כ חשו ע"ד כחז ח"ל ודע כי מן
הדין היה לצרך ברכת אירוסין קודם שקידש
ככל ברכת המלוא דצבי עובר לעשייתו כדאמרין בפ"ק
דפסחים ד' ז' ע"ב וכו' וברכת אירוסין בכלל ברכת המלוא
הוא כדאמרין בירושלמי וכו' ע"ש. ובגמ' דידן כחזות דק
ז' ע"ב מאן דלא חתם מידי דהוה אברכת הפירות ואברכת
מלוא ופרש"י על השחיטת ועל המילה וע"כ נראה דלדעת
הפוסקים דס"ל דהוה ברכת המלוא הוה ממש ברכת
המלוא כולם וכמו שמשמע להדיא בירושלמי ובתשנ"ז הבי"ל
וע"ש בכל מה שכתבתי בס"ד ותמלא כדבריו.

ומעתה אבוא להשטעשע בדברי מעכ"ת והנה ראשונה
בקשה דברי רי"ף אהדי דכפי מה שכתבתי
בספרי דעת הרי"ף מפורש דברכת אירוסין הוה מלוא אבל
במשנה ל"ה הוצאו דבריו באבדורסם כחז ח"ל ושאלת
על מה שאמר הגאון שהמחזיר גרושתו א"ל ז' ברכות
אירוסין אם סומכין על דבר זה או לא, תשובה אינו יודע
איזה גאון אמר ד"ז שאם לריך הוה לברכת אירוסין לריך
לברכת נשואין ואם אינו לריך לברכת נשואין למכ הוא לריך
לבי"א עכ"ל וכת"ר חכם דא"כ דנאמר דבי"א ברכת המלוא
הוא אין משמעות כלל לדברי הרי"ף דמה שיאטי' בברכת
אירוסין לבי"א ואף דבי"א צבי משום ברכת המלוא ברכת
נשואין לא צבי ומזה ילא להכריח דע"כ ברכת אירוסין לא
הוה ברכת המלוא אלא שנתקב על המלוא והוה חלק
מהמלוא ממש דבברכה נמי בכלל אירוסין הוא והוה חלק מן
האירוסין.

ובשאני לעלמי אינו רואה הכנה מח וקושיהו על הרי"ף
לפענ"ד לאו קושיא הוא ומתחלה אומר דכנראה
בהעמק הרי"ף ז"ל שהעתיק ממנו תשובתו בסי' ל"ה חסר
סיום מחשו' הרי"ף ולכן חתם דמאי שייכות דבי"א לנשואין
אם הוא ברכת המלוא ואעתיק לכת"ה סיום דברי הרי"ף
ז"ל מחשו' הרי"ף כפי אשר הוא לפני מחשו' הרי"ף
ובאבדורסם ח"ל אחר שסיים למכ הוא לריך לברכת
אירוסין דבר זה אינו נכון שכיון שנשואין בראשונים עקורים

זרעם כמכבי השמים לרוב וגו' ושיקיים בכם חורב
וגדולה במקום אחד במלא המוצן.

וכדי להראות חציבותי' גבן אמרתי להשטעשע בחידושי
חורה שכח לי כח"ה אף שאני כעת ערוד למד
בהדפסת ספרי על הלכות גדולות בס"ד על מס' נדרים ונזיר
וגם לרבות חלק ב' משו"ת משנה הלכות בדי' חלקי שו"ע
פניתי מכל לעיין בדבריו הנעימים אחת הנה ואחת הנה
ולהשיבו רק בדרך קלרה כעת ואי"ה לכשאפנה קלח מהעבודת
בעזרי'י אשיבה לו שאר הדברים כאות נפשי.

ואתחיל כפי סדר מכתב כת"ר א' מ"ש להעיר על דברי
פנפולא דאורייתא בריש ספרי משנ"ה כחזות
שבערותי מקידושין וכתבנות שכתם החחילו מלד האשכ
ורבינו הבה"ג שונה מלשון המשנה והתחיל מלד האיש
וכת"ר העיר דלא דמי אהדי ופי' לפי חוס' קידושין וחוס'
כחזות דמשמע דמלד האיש צבי להתחיל ימחול נא לעיין
לידד ד' וידד נפשי הרהב"ל אדמו"ר מלויצאוויטש שליט"א
בהערותיו הנדפסים שמסביר הסכתו שכח כן דר"ה
משנ"ה סק"א. אבל באמת כוונתי הייתה דמאן דבקי בספרי
רבינו הבה"ג ובשולחנותיו יודע שדרכו בקודש רק להעתיק
ההלכות לשונות המשנה או הגמ' כמו שהוא בקיור ואין
דרכו לשנות מלשון הגמ' ומה שיאמר ללשון הגמ' ולקושיהו
יאמר נמי לו ולכן אמרתי דכיו נמי לכאור הוה לו להעתיק
לשון המשנה בכתבנות שמתחלה מלד האשכ ודאי גם לא
נעלמה ממני כי מעשה הקידושין הם מלד הבעל וימחול
נא לעיין בפנים שדקדקתי בלשוני לכתוב וגראה דעת רבינו
בזה דלכן שנה מלשון הגמ' וכו' ואמרתי דהוא משום דהאיש
מחוייב בדבר אבל הא ודאי דהקידושין מלד האיש.

ומה שפנל בחכמה בברכת אירוסין אי ברכת המלוא היא
או לא והאריך בראיות ובסברות ישרות חדשות וגם
ישנות לבנות ולסחור בברכת אירוסין לא הוה ברכת המלוא
בברכה כל המלוא הנה דברי חורה עניים במקום אחד
ועשירים במקום אחר ובספרי הבי"ל במדור התשובות סי' ג'
הארכתי בס"ד בזה מילתא לידד נפשי הגאון המובהק
מוהר"פ פראנק שליט"א וכנראה שכח"ה לא ראה תשובתי
זאת ולכן היה קשה ליכ מה דקשה ליה וכתבתי שם מירושלמי
ברכות פ"ע ה"ג ח"ל מלוא אומת מצרך עליהן ר' יוחנן
אומר עובר לעשייתו וכו' אחיה דרב הונא כשמואל דאמר
ר' יוסי ברי' זון בשם שמואל כל המלוא עשויות ברכת
בשעת עשייתו חוץ מתקיעה ועבילה ויש אומרים קידושין
בבבילה. והרמב"ן הביאו הר"ן ז"ל בחידושו למס' פסחים
כחז היינו טעמא שאין ראוי לצרך על המלוא אלא כשהוא
מזומנא לפניו לעשותה ובאותה שעה הרי הוא עם האשכ
במטה וכו' (ועיין בספרי ח"א חשו' ד' ו' שם מה שפנלתי
בדברי הרמב"ן) ומ"מ שמעתי מיה דבקידושי כסף וטער
עובר לעשייתו לריך לצרך אבל בחוס' שם פירשו דכי אמרינן
מצרך עובר לעשייתו הני מילי כשעושה המלוא הוא שמצרך
אבל כשמצרך אחר לא.

לגמרי הו' לכו נישואין צתראי נישואין גמורים כדמעיקרא
ולריך אירוסין ונישואין ע"כ.
ו'פ'י זכ לא קשה מידי מה טעם יש בזה שכרי כרי"ף
כתב לזה טעם מפורש ונכון השייכות דהני תרי
צרכות וכוונתו ז"ל להקשות לרב הכי גאון ז"ל (שכח אותה
גאון כפי חולר הגאונים) שכיון דנשואין ראשונים נעקרו
לגמרי ח"כ מאי טעמא דהאי גאון ז"ל דצרכות אירוסין צבי
וצרכות נשואין לא צבי דכיון דמלכתה לה צרכות אירוסין ע"כ
סברת דקידושין ראשונים אולי לה לגמרי דל"כ אפי' צרכות
אירוסין נמי לא ליצבי ואי צבי צרכות אירוסין ח"כ צרכות
נשואין נמי ליצבי דכיון דהני נשואין נשואין חדשים נינהו
הו' ליה כנושא אשה חדשה מן השוק דצבי לצרך צ' צרכות
אירוסין ונשואין ואם תאמר דכיון דמחזיר גרושתו לא הו'
אשה חדשה וסגי לה בצרכות ראשונות וכדמות ראי' דמלמי
דנושא לא על כחוצהה הראשונה ועכ"פ היס"ל להאי גאון
ז"ל דצרכות נשואין לא צבי משום דממכין אצרכה שצרך
בנשואין הראשונים ח"כ הכ"נ כן לצרכות אירוסין חכ
פשוט בצרכות כרי"ף ז"ל אשר ח"כ אין ראי' להכריח מכח
זה מדצבי צרכות אירוסין וצ"י כדדדי דאין זה צרכות המלוא
אלא כוונתו מדבנשואין ראשונים נעקרו לגמרי ואין להם
שום שיעור גם בצרכות שצרכו בראשונה כבר אולי וקרי כאן
אשה חדשה וצרכה חדשה לענין נשואין.

ו'א' דמי למחזיר גרושתו לענין עורכי המלחמה דלא מקרי
חדשה דהתם בשמחה תליה מלחא והחורב אחר
ושמח את אשתו ובגרושת עמלו ליכא שמחה בזה אם החזירה
וא"כ ראייתו חזקה מדצבי כרי"ף שבהצאתי בספרי דס"ל
דצ"א הו' צרכות המלוא ממע.

ו'ב' שכתב עוד כח"כ פירוש אחר דצבי כרי"ף ז"ל לפי
שיטת היראים שכתב לווחה החורב לישא אשה חדשה
לו וינא לחדש לפי דעת הספרי פ' כי תנא כי יקח איש
אשה חדשה וגו' פרט למחזיר גרושתו דלא מקרי חדשה
וינא לחדש דמלוא קידושין אינה אלא בחדשה ולפי זה ינא
לחדש דהא שכתב כרי"ף בשה' ל"כ דאין צרכות אלא
מדין צרכות אירוסין לחוד דלית בזה דין צרכות המלוא בגרושת
וחכו שחל כרי"ף צרכות אירוסין צ"י דמחזיר גרושתו
חד דינא הוא.

ו'ג' דבר זה חדש הוא ולפענ"ד ח"כ להאמר כמו שאבאר
לקמן אבל אפילו אי נאמר כן לדעת היראים ודאי
לענין צרכות קידושין אין ג"מ אם הוא חדשה או לא ולא
שיך זה להא דספרי דהתם לענין חזר מעורכי המלחמה
הטעם משום שמחה הוא כמ"ש לעיל ובחדשה איכא שמחה
אבל לא במחזיר גרושתו אבל צבי שנושא אשה ומקדשה
לדור עמה ודאי דמקיים בה מלוא למאן דס"ל דמלוא לקדש
ולזה היינו לדין צרכות אין ג"מ חדשה או ישנה דודאי
תרווייהו צבי צרכה נינהו חכ פשוט.

ו'ד' היראים הם צאחי לדיין הו' נלפענ"ד שאפשר
לומר בצרכות שכתב חדשה לו להוליא מי שיש

לו כבר אשה אחרת שאין עליו עוד מלוא לקדש עוד נשים
יותר מא' ולזה כתב לווחה החורב לישא אשה חדשה לו
שביא לו חדשה ואין לו אחרת בר מנה דל"כ ליכא מלוא
אבל לזה אין ג"מ לפענ"ד דאילו אם מחזיר גרושתו אם אין
לו אחרת היא המקרי חדשה אלא לענין זה או אפשר דכוונת
הרא"מ דלישא אשה אינה מלוא אלא פעם אחת בחייו מד"ה
ואם קדש אשה ונשאח ומתח או גרשח שוב אינו מחוייב
מה"ה לישא אחרת מכח מלוא זו אלא מכח מלוא דרבנן
ולכן כתב חדשה לו היינו שלא קיים מעולם מלוא זו
והראשון נראה עיקר אבל בכל אופן אין זה נוגע לצרכות
שחקנו אותם חז"ל על כל דמקדש שיקדש כדת משה וישראל
באירוסין ונשואין ולכן לפענ"ד ח"כ להעמיס זה הטעם
בכוונת כרי"ף ועכ"פ כרי"ף נתן טעם מפורש לדבריו ולמה
לן לחפש אחר טעמים בדיונים ולהטיל בדבריו כרי"ף ז"ל
דופי שכתב היפוך זה והטעם הפשוט משום דנשואין
צתראי נשואין גמורים הם כמו כל נשואי פנייה חכ פשוט.

ו'ה' מס' המנהיג אות ק"כ שכתב המאמר בלא צרכה
חסר את אירוסיו צרכה שכח מלוא ותמה כח"ר
דכא לא שייך בצרכה לאירוסין ולא חסר אלא צרכה ואמאי
כתב דחסר את אירוסיו צרכה והסתייע מכח דעתו דצרכה
אירוסין הוא מעיקר האירוסין. והנה דברי ס' המנהיג
ג"כ בצאחי צתשובתי כ"ל פ"ש בספרי ואדרבה בצאחי
ראי' לדברי מדבריו ז"ל דס"ל דצרכות אירוסין הו' מלוא
וכן כתב להדיא בהשצ"ן כ"ל אבל כיון דכח"ר דייק מנייה
להיפוך אמרתי אשימך נא עיני שנית עלי דבריו אולי משגב
הוא בדין. ולחזר העיני לפענ"ד דברי הראשונים קיימים
צבי המנהיג ודברים כפשוטם הם והוא דכוונתו לומר שלא
תימא דמאחר דלא צריך צרכות אירוסין יעכב הנשואין נמי
קמ"ל דלא. ואדרבה יש לומר דכוונתו להוליא מסבא זו
בה שלא תימא דבצרכה מעיקר האירוסין הוא ואם לא יצרך
בצרכה חסר האירוסין ויכא חסור צאשח קמ"ל דבצרכה
אינו עושה שום מעשה בעיקר האירוסין ולא חסר מן
האירוסין אלא צרכה שהוא מלוא וצרכות אין מעכבות.

ו'ו' אפשר עוד להמתיק לפי מחלוקת הפוסקים הביאם
בצ"י ח"ע ס' ס"צ במקום שאין שם עשרה לצרך
צ"י אי צרכות מעכבות אותו מלישא אשה וכתב דעת
הרשב"א ז"ל לפי שיטתו דאסור לישא אשה לעולם אם אין
שם עשרה ודעת הגמ"י והר"ש והתב"ד ועוד דצרכות
אינם מעכבות וכבר הארכתי בזה לידידי הרב"ג ר' עובדיה
יוסף שליט"א בזה"ש יציע אומר ובראחי לדעת שם דגם
הרשב"א מודה לשאר הפוסקים (ועיין בחיבורי משנה הלכות
כתובות ס' ז' ושו"ת משנ"ה ח"ב ס' מ"צ) ודברי הצ"י
לחזור ל"ע ועיין שו"ת רדב"ז ס' שפ"צ והיה אפשר
לומר דזה בה בעל המנהיג להשמיענו דלא תימא כיון דלא
צריך צרכות אירוסין יכא חסור צאשח וכדעת הצ"י לענין
צ"י קמ"ל דצרכה אינה מעכבת. כ"ז היה נראה לי לכתורב.

מכריז'ל ריש בלי מילב כי מנכב פשוע שמכדרי'ן אחר עשרה
לברית מילב משום דליתא צפרד'א פייע דלין שום עדות
שחנן הקצ'י' לישראל צפחות מעשר וכ"י בעידו עשרה
על האז שכוניס את צנו לבריתו של א"ל ועיין פסקי
ריקאנטי' סי' תקל"ג בשם ראז'י וצוה"ק פי' לך דף ל"ג
ז"ד ולי"ב ועכ"פ דעני עשרה וכו' מאזכר טעם שיהי' גם
צפדיון בכן נכחו צעשרה ועוד מלות אצל דזיעדד ודאי
אינו מעכצ עשרה במילב ופדכ"צ ועיין אות חיים ושלום
לכב"ק ממנוקאטש ז"ל סי' רס"ב.

ג מה דקשה לי לכ"ח דאם הוא צרכת במלוא למח
תקנוה על הכום תמכני צכ שחרי כמח מלות תקנו
על הכום דוקא וככ"י מילב גם קידוש היום שהוא על
הכום שהוא מ"ע לדעת מהראשונים והדלה נמי תקנו על
הכום גם צרכת אשר נג תקנו על הכום לדעת רבינו וא"כ
הכ"י ומח מלד יתורץ בזה שאמרו בגמ' דף ז' ומאן דחתיס
מידי דכוכ אקידושי ופי' רש"י כיון דנלשון קדושה הוא
בקידוש היום חתמין צכ כי חתם וכו' ולכן תקנוה ג"כ
על הכום בקידוש היום.

ו בדרדך אגב נראה לי נעת לדיוק מדברי רש"י בג"ל שפי'
אבא דלמרו בגמ' שם דף ז' צרכת אירוסין מאי
מנך וכו' עד מאן דלא חתיס מידי דכוכ אצרכת פירות
ואצרכת מלות ומאן דחתיס מידי דכוכ אקידושא ופרש"י
צרכת מלות על השחיטה ועל המילב וכבר נשאלתי לפרש
כוונת רש"י צכ שכתב על השחיטה ועל המילב דוקא.

ו והג"פ ענ"ד דהנה בספרי בתשובה בג"ל הצאתי לפרש
דעת הראז"ד ז"ל צרכת אירוסין בג"ל
וכתבתי באופן צ' דהראז"ד לשיטתו שהציוו הרמב"ן
צפסחים בג"ל ח"ל כתב הראז"ד בשם רב רבי משה בר
יוסף ז"ל דמשום הכי לא מצרכין לצער חמץ דמשמע
מלוא שאין לה גמר אלא חייב לעשותה תדור כגון הנחת
תפילין וליציא וכיוצא בכן אצל מלוא שעשתה צפסם אחת
גמר מלאכתה כגון ציעור ונטילת לולב ומילב ושחיטה כולן
מצרכין צעל עכ"ל. וכתבתי דכ היתב כוונת הראז"ד ז"ל
צמח שהאריך להציוא דצרכת אירוסין אינו אלא צרכת
המלוא בלא תראה אשר קדשנו צ"ו על העריות וכו' וכוונתו
צכ לומר דכיון שמצרכין אותה צעל וכן תקנו חז"ל לצרכה
צעל העריות להראות שהוא צרכת כל המלות הנגמרות
צפסם אחת לשיטתיהן אילו והוא כמו ציעור חמץ ונטילת
לולב ומילב ושחיטה וכתבתי שם עוד פירש אחר. וכעת
לפע"ד דבאמת כן הם דברי רש"י בקדוש חכ כוונתו צמח
שפי' צרכת המלוא על השחיטה ועל המילב ור"ל דגם צרכת
אירוסין צכלל אותה המלוא כן שחרי תראה שחממיו תקנו
צלשון על ולא תאמר שצרכת אירוסין אינה מאותה המלות
שעשייתה צפסם אחת ומיושנות דברי רש"י בקדוש.

ו חן בקדש חזיתי מפורש כותי צס"ד בשו"ת הריב"ש סי'
פ"צ שהציוא דברי המנהיג בג"ל ח"ל חכ שאמרת
שמלאת סיוע לדברין צספר המנהיג שכתב שראה שכו'
מקדשין פעם שנית צשעת נשואין אפי"פ שחיתא מקודשת
מכמה שנים וכיו עושין כן כדי לצרך צ"א שלא צרכו אותה
צשעת אירוסין וכו' אין כאן סיוע לדברין שחרי צכר הוא
אומר הטעם כדי לצרך צ"א שלא צרכו אותה ואף צנודע
שהוא מקודשת ע"י עמנו היו עושין כן מפני חסרון הצרכה
ע"ש הרי שכתב להדיא הריב"ש ז"ל שלא היו עושין כן אלא
מפני חסרון הצרכה עוד כתב שם ומח שהוא ז"ל תמח על
המנהיג שהוא מח יועיל להם זכ שחרי מיד הוב להם לצרך
צאירוסין ראשונים צסמוך להם ואם נאמר שלעולם יוכל
לצרך מידי דכוכ אכיסוי הדם שאם לא כסח צשעת שחיטה
ורשומו ניכר לעולם חייב לכסות וראוי לצרך על כסוי הדם צלא
קדושין שניים יוכל לצרך עד כאן. ואינו אומר שהמנהיג שהוא
מנהיג יפח כיון שלא צרכו צרכת אירוסין צתחלה כי לעולם
חייבין צאותה צרכה כל זמן שהיא ארוסה ולא מן הראיה
שהציוא הוא מכסוי הדם דחתם אין הצרכה לצד חסרה
אלא אף המלוא ולח חייב לעשות המלוא ולצרך עלה אצל
כשהמלוא עשוי צכר וחסרו הצרכה לא שמענו משם אצל
הראיה מצרכת כחון וכו' ע"ש.

ו והג"ר אה מדברי הריב"ש ז"ל מפורש דהצרכה אין לה שום
שייכות עם עיקר האירוסין דכתי כתב מפורש
אצל כשהמלוא עשוי צכר וחסרו הצרכה לא שמענו ונראה
להדיא דהמלוא קרי ליה לאירוסין וקרי ליה שעשוי צכר
ובצרכה כוכ צרכת המלוא ככל צרכת המלות ותרי מילי
ניכחו לאירוסין כוכ מלוא ובצרכה כוי צכ"מ איצרא דגם
דברי הצעל המנהיג גופיה צלי פי' הריב"ש ז"ל א"ל לפרש
באופן אחר שחרי הציוא לצברתו ז"ל ראיח מכסוי הדם
ע"ש ומשמע דכדדי ניכחו צ"א וכסוי הדם ואי נימא
דצ"א לא כוכ צרכת המלות מאי ראיח מיייתי מצרכת כסוי
הדם דלא כוכ רק צרכת המלוא ומעתה יש לומר צפי'
לשון המנהיג מח שכתב חיסר את אירוסיו צרכה שהוא
מלוא כוונתו שהאירוסין מלוא ובאי מלת מלוא קאי
לאירוסין וכיינו שכוין שהאירוסין כוכ מלוא ותקנה לה
צרכה ככל שאר המלות ובאי חיסר אותה הצרכה שנתקנה
על האירוסין וי"ל.

ו ומה שחמח אמאירי ז"ל שדעתו להצריך עשרה צצ"א
ואפי"ה דעתו מפורשת דכוכ צ' מלות ואם צרכת
המלוא היא מ"ש צכ דין עשרה גם הרמב"ם אף שלא
הציוא דין עשרה מ"מ כתב דמנכב להסדיר צרכה זו על היין
ומ"ש על היין לצרכת המלות ע"כ לפע"ד מלינו כמח מלות
דעני עשרה ולדוגמא מלות מילב שהציוא העור יו"ד סי'
רס"ב בשם רב נחמ גאון וצסם צעל העיעור דעני עשרה
ועיין ד"מ צריש הסי' רס"ב צסם הצכות אלפסי דמדמין
התינוק הנימול לילא מצית האסורין שצריך להודות וצליקוטי

סימן קל"ז

הפקד יד הכל שוין בו. ישוב לרמב"ם הל' שמיטה.
פירות שביעית בין לעניים בין לעשירים.
הפקד מכה נדר

ובשו"י המכתב סיים בהמיה בדברי הרמב"ם פ"ד מהל' שמיטה ויוצא הכ"ד שכתב מ"ע להשמיט כל מה שהוליד הארץ בשביעית שנאמר והשביעית השמיטה ונעשה וכל הנופל כרמו או סגר שדכו בשביעית ציטל מ"ע וכו' אלא יפקיר הכל ויד הכל שוין בכ"מ שנאמר ואכלו אציוני עמך ע"כ ותמה דמאחר שהפקיר הכל כמפורש ברמב"ם כרי הפקר לכל הוא ול"ל קרא דיד הכל שוין בו בכ"מ ולע"ג עכ"ל.

והנה בדרך פשוט ואמת נראה בס"ד דלא קשה דהנה במשנה פ"ו דפאה פליגו ב"ש ובי"ב ב"ש ס"ל הפקר לעניים הוא הפקר ובי"ב סברי דצטו בין לעניים ובין לעשירים וצירושלמי פליג שם ר"י ור"ל בטעמיה דבי"ב דר' יוחנן ס"ל דבי"ב ילפי דלא מהני הפקר לעניים בלנד מדכתיב לעני ולגר חצוצו אוחס אוחס מיעוטא הוא זו לעניים ולא לעשירים אבל מה שאמר במקום אחר בין לעניים בין לעשירים ור"ל אחר טעמא דבי"ב מדכתיב גבי שביעית השמיטה מה ח"ל ונעשה יס לך נעשה אחרת שהוא כזו מה זו בין לעניים בין לעשירים אף זו בין לעניים ובין לעשירים ואמר ר' בון לישנא דמחני' מסייע לר"ל עד שיפקיר אף לעשירים כשמיטה ע"ש. עוד אמרו שם בזה הפקיר לבהמה ולא לאדם לגוים ולא לישראל לעשירים אבל לא לעניים ד"ה אין הפקרו הפקר לאדם אבל לא לבהמה לישראל אבל לא לגוים לעניי אוחס בעיר אבל לא לעניי עיר אחרת פלוגתא דר"י ור"ל על דעתיה דר"י הפקרו הפקר על דעתיה דר"ל אין הפקרו הפקר ואזלי לשיטתיה דר"י נפקא להו לבי"ב ממיטעא דאוחס דשאר הפקר לא ליהוי כלקא ופאה וא"כ הכא כיון שהפקיר לכל ישראל הוא הפקר ור"ל דמפרש טעמא דבי"ב מקרא דשמיטה לר"ך שיהיה הפקר כשמיטה ממש א"כ הכא אין הפקרו הפקר שהרי שמיטה הפקר לכל הוא בין לאדם בין לבהמה ועיין חוסי' גיטין מ"ז ונוצ"י א"ע סי' נ"ט כחצו להוכיח דקו"ל כר"ל ע"ש.

ומעתה לפענ"ד נראה פשוט דהרמב"ם צא להשמיטנו צא דהלכה כר"ל דבהפקר צעין שיהא יד הכל שוין בו ולכן כתב אלא יפקיר הכל ויד הכל שוין בכל מקום וכר"ל ודלא כר"י דגמר לה הפקר מקרא אחרונה וא"כ הרמב"ם ז"ל כאן משמיטנו עיקר דין ההפקד מה הוא דמכאן גמרינן ליה. ויש לומר להיפך נמי דכוונה הרמב"ם ז"ל לפסוק בכל מקום לענין הפקר כר"י וא"כ איכא סברא לומר דהכי"ג בשמיטה סגי בהפקר דעלמא ולכן דייק לומר ויד הכל שוין בו שנאמר ואכלו אציוני עמך וכו' וא"כ הכא ע"כ גלי קרא דצטו דוקא יד הכל שוין בו וכר"ל וראשון נראה עיקר (ועיין לקמן).

ובדרך פלפול אמרתי לכאורה לפי מה שכתב הרמב"ם בפ"ג מה' נדרים הלכה י"ד דהפקד הוא מכה נדר שאסור לחזור בו ע"ש וכחצ הקלו"ח חו"מ סי' רע"ג סק"א דלפי מה שמצוה דהא דאסור לחזור אינו אלא משום נדר א"כ נראה דהפקד אינו עושה קנין דאי עושה קנין מאי ענין נדר לכאן תיפוק ליה דכבר יראה מרשותו והוליד מזה דין חדש דאם הפקיר ומח דהוא של יורשים כיון דאינו אלא משום נדר והנודר ומח אין היורשין מחייבין לקיים נדרו וכמבואר בס' רנ"ב ברמ"א ולפי זה נמי ה"ו אפשר ליישב שיטה הרמב"ם כיון דס"ל הפקר משום נדר וא"כ ה"ו כי שמה אין יד הכל שוין בו שהרי היורשין אין מחייבין לקיים נדרו והוא של יורשים וא"כ הכ"י בהפקר של שמיטה ה"ו יכולין לטעון דההפקר לא הוא אלא כמו נדר וא"כ לא ה"ו יד הכל שוין בו שהרי אם מח היורשין יורשין אוחס ואינו הפקר לכל ולכן גילה לן הקרא דההפקר כאן הוא שיד הכל שוין בו בכ"מ, אבל לקושטא דמילתא דברי הקלו"ח הם חמוכים כמ"ש הח"ס צו"ד סי' שט"ז וצאו"ח סי' ס"ב ע"ש ובחתן סופר האריך בזה גם אני כבר כתבתי בס"ד במקום אחר להקשות לדברי הקלו"ח ז"ל.

עוד נלפענ"ד להרחיב קלח דהרמב"ם לשיטתו דהנה במכילתא פ' משפטים כתיב ואכלו אציוני עמך כחצו אחד אומר ואכלו אציוני עמך וכתב אחד אומר לך ולעצדך ולעמך (ויקרא ל"ב) כ"ל יתקיימו שני מקראות הללו כשהפירות מרובין הכל אוכלים כשהפירות מעוטין לך ולעצדך ולעמך רבי יהודה בן בתירא אומר עד שלא הגיע שעת הביעור היו הכל (מצערין) אוכלין אוחס עניים ועשירים הגיע שעת הביעור (מצערין) אוכלין אוחס עניים ולא עשירים ע"כ.

ובספרא כבר דרשו לך ולעצדך ולאמך מה ח"ל לפי שנאמר והשביעית השמיטה ונעשה ואכלו אציוני עמך שיכול אין לי פירות שביעית נאכלים אלא לעניים בלנד מנין אף לעשירים ח"ל לך ולעצדך ולאמך כרי צעלים עשירים אמורים וכו' א"כ למח נאמר ואכלו אציוני עמך עמך העניים אוכלים אחר הביעור ולא עשירים דברי רבי יהודה ר' יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלים אחר הביעור כן הוא הגירסא שלפנינו.

אבל הרמב"ם בפ"ע משנה ה' דשביעית גרס ר' יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אין אוכלים אחר הביעור וכן כתב להדיא בפ"ה מ"ג דשביעית ח"ל ועוד יתבאר זה ואחר הזמן הזה אסור לאכול מה שנשחיר מהם אלא לעניים לדעת ר' יהודה ורבי יוסי אומר שאחר הביעור אינו מותר לאכול לא לעניים ולא לעשירים ור"א דעתו כר"י אבל ר' יהושע דעתו כדעת רבי יוסי ע"כ וכן כתב עוד שם וכן פסק בפ"ז מה' שמיטה ויוצא ה"ג ח"ל ואסור לאכול אחר הביעור בין לעניים בין לעשירים וכו' והראש"ד לא השיגו וגרסה שהסכים עמו אבל דעת רש"י ורמב"ן והחוס' והסמ"ג והר"ש דענין ביעור הוא רק שיהא מרשותו

ויפקירם ויכול הוא בעצמו לחזור ולזכות בהם אח"כ כמ"ש בחוספחא והאריך הרמב"ן ז"ל צ"י צבר ויוכל להפקירם בפני ג' אוהביו או בשעה שחלה רגל מן השוק באופן שאוכל מהם הוא לבדו עיין במכילתא פ' משפטים.

והיוצא לנו דמילנו מחלוקת הפוסקים לאחר הביעור אי צריך להפקירו בפני כל או סגי ג' אוהבים גם מילנו מחלוקת החנאים ר"י ורבי יוסי צ"ח לאחר הביעור אי יד הכל שוין צו ולדעת ר' יוסי לפי גירסת הרמב"ם צו לאחר הביעור אחד עניים ואחד עשירים אין אוכלים צו וכן פסק הרמב"ם ז"ל וא"כ ליכא שום זמן בשמיטה שלא יהיה יד הכל שוין ודרשין כן מסתירה קראי דכתיב ואכלו אצוינו עמך כמ"ש צח"כ הג"ל אצל לפי גירסת שאר ספרים הכ"ז דלאחר הביעור איכא קלח נפקותא שהרי לדידכו יכול להפקיר בפני אוהביו או צכל אופן שאוכל מהם הוא לבדו וזה שצא הרמב"ם להשמיטנו אלא יפקיר הכל יוד הכל שוין צו צכ"מ ולהוליא מר' יהודה דיש מקום שאין יד הכל שוין צו וחינו לאחר הביעור וגם להוליא מסבחה הפוסקים הג"ל ומגירסתם ז"ל ולכן כתב אלא יפקיר הכל יוד הכל שוין צו כנלפע"ד.

אלו דברי יוצאי חפזן אשר עלתה לי להשיב בין הפרקים מפני הכבוד ויאמין לי כי אם לא משום כבודו וכבוד מחותני היקר מוהר"י קרויז הי"ו לא הייתי משיב כעת כי אני טרוד כעת בהדפסת ספרי בס"ד וכי קא רבי בהאי מסכתא וכו' וכ"ש אנן יתמי דיתמי אבל אהבה מקלקלת השורה. ואסיים מעין הפתיחה בברכת מז"ט ד' הטוב יאמר לדבק טוב עד ביאת בר נפלי ולו יקתה עמים.

המכבדו ומוקירו כראוי ללומדי התורה ובברכת התורה. **משנה הקטן**

סימן קצ"ח

אפה"נ אי אית ליה בעלים. חלוק בין אפה"נ ע"י נדר לאפה"נ מעצמו

ב"ה י' לימי הרחמים תשי"ח לפ"ק בדוקלין נ"י יצ"א. בספר חיים. ממחיה החיים. יכתב ויחתם לחיים. את מע"כ ידיד נפשי הרב הגאון המשובח והמפואר חר"ב קולע אל השערה וך הרעיון וכו' כש"ת הרב ישראל גופטמאן שליט"א ר"מ ישיבת נצח ישראל.

אחר"שה"מ צאצא רבה ואהבה עולם הגני צוה צשורות קלרות לפי מוסת הפנאי להשתעשע עם כ"ג צהא הילכתא דגזר אומר דאין שום פוסק דסבירא לי דאכ"י ל"ל בעלים, ולחוק דבריו הקשה מהא דאמרו צגמי גיטין דף כ' שלחו מחס הכותב גט על איסורי הגאה כשר ואי נימא דאסכ"י ל"ל בעלים הא צעינן וכתב ונתן וליכא ע"כ. ולפי שאמרתי אז צס"ד מכמה ראשוני הפוסקים וגדוליהם דס"ל כן אמרתי להעלות קלחם על הכתב לפי

מיטע ידיעתי וצודאי יש עוד כמה מהם אשר לא ידעתי מהם מחמת חוסר ידיעתי צשיטת רצוחיו הפוסקים צעוני"ה. **הרישב"א** צקידושין דף נ"ו ע"צ צמח"י המקדש צעלה וכלאי הכרם וכו' וכי חומא הרי אכתי ערלה וכלאי הכרם מן הנשרפים הן וקיימא לן דכל הנשרפין אפרן מותר והוי דבר של ממון וכו' ומורי חר"ב דאפי' יש צאפרן שוב פרועה כיון דהשחא ליה צבו דין ממון אינה מקודשת דכי שריף להו לצערינהו לאו דידיה נינהו וכל הקודם צהאפרן ע"כ. הרי שכתב להדיא דלאו דידיה נינהו וכל הקודם צהן וכו' וע"כ דהוי הפקר ממש ול"ל בעלים כלל. דאי נימא דשלו הוי אכתי תקשה אמאי כל הקודם וכו' צאפרן כיון דידיה נינהו, והצ"מ אה"ע סי' כ"ח הציא דבריו ז"ל וכן משמע צהשו' הרצ"ח סי' חר"ב דאסכ"י ל"ל בעלים ע"ש אצל צח"מ סי' ח"ו צקל"ח הציא צשם הרצ"ח להיפך וכבר הקשתי סחירה דבריו צהשו"ב אחרת לידיו הרכ"ג צ. ג. נעליצין שליט"א וציארחי אח הענין יפה צס"ד דהא דכתב שם צקל"ח צשם הרצ"ח הם צאמה דברי הריטב"א כידוע דבריו הרצ"ח לסוכה שייכים להריטב"א ז"ל וגם דלח תקשה לי סחירה הריטב"א מקדושין לסוכה. ודו"ר"ן נדרים דף פ"ה ע"א צקושיתו על הרצ"ח צהמודר הגאה מפירות שכתב דאחרים יכולים ליעלו צע"כ וכששאל מחזירין לו הפירות כתב לפי שמשעה שאסרו על עצמו הפקירו וכל שזכה צו אחר קנה כזוכה מן ההפקר ע"כ וגראה נמי דפשיטא להו צין להרצ"ח צין להר"ן ז"ל דאסכ"י אינם שלו והוי הפקר אלא דפליגי היכי דשאל על נדרו דדעת הרצ"ח דכה"ג נדר אין כאן והפקר אין כאן דחכם עוקר הנדר מעיקרו ונמאל פירותיו הן למפרע ודעת הר"ן דעכ"פ צשעה הנדר קנה מן ההפקר והשאלה אינה חוזרת הקנין ואין צריך לחזור הפירות אצל לענין צעלות מודי דלית ליה לאסכ"י. וקלח יש לחלק צין שאר אסכ"י שאסורין מעצמם כגון ערלה וכלאי הכרם וצין איסורי הגאה מחמת נדר ולקמן אי"ה נדבר מזה.

וע"ז הוי קשה לי לכאורה דאמאי לא מיייתי רא"י מהא דאמרו צגמי צבורות דף י"א אמר רב שיצא אמר רב הונא הפודה פטר חמור של חצירו וכו' לר' יהודה דאית ליה צעלים משום דצידו לפדותו אף שעכשיו אסכ"י ודאי הוא כ"ז שלא פדאוהו ואפ"ה אמרין דאית לי' בעלים ומשלם כפל לצעלים ע"ש.

איברא דהר"ן נדרים מ"ז ע"א ד"כ הוי יודע כתב להדיא דאיסורי הגאה דידיה נינהו ח"ל והוי יודע דכי חקן הכא חס מת לא ירשנו לאו למימרא דכיון שנכסים אסורים לו צהגאה לא יזכה צהן דהא חקתי צסיפא דהכיה מחת"י צפי' הגחל קמא דף ק"ע ויתן לצניו או לאחיו וכו' ואם לא וכו' צגוף הנכסים האין נותן לצניו או לאחיו והאין וכו' אלא ודאי נכסים דידיה נינהו אלא שאינו ראוי ליהנות מהן ע"כ ע"ש ולכאורה הני דברים סחראי נינהו ול"ע ועיין רמב"ם פ"ג משקלים ה"א וצ"י יו"ד סי' רצ"ד וצ"י א"ח סי' חמ"ו ופמ"ג סק"ה צה"א שם.

ב"ה י' לימי הרחמים תשי"ח לפ"ק בדוקלין נ"י יצ"א. בספר חיים. ממחיה החיים. יכתב ויחתם לחיים. את מע"כ ידיד נפשי הרב הגאון המשובח והמפואר חר"ב קולע אל השערה וך הרעיון וכו' כש"ת הרב ישראל גופטמאן שליט"א ר"מ ישיבת נצח ישראל.

אחר"שה"מ צאצא רבה ואהבה עולם הגני צוה צשורות קלרות לפי מוסת הפנאי להשתעשע עם כ"ג צהא הילכתא דגזר אומר דאין שום פוסק דסבירא לי דאכ"י ל"ל בעלים, ולחוק דבריו הקשה מהא דאמרו צגמי גיטין דף כ' שלחו מחס הכותב גט על איסורי הגאה כשר ואי נימא דאסכ"י ל"ל בעלים הא צעינן וכתב ונתן וליכא ע"כ. ולפי שאמרתי אז צס"ד מכמה ראשוני הפוסקים וגדוליהם דס"ל כן אמרתי להעלות קלחם על הכתב לפי

והנראה דהמח"א ז"ל ס"ל היפך סברתי שכחתי דנודר נמי שלו הוי כמו בפטר חמור כיון דמלוך לשאל על נדרו וס"ל דאדרבה דנודר דעתו להפקירם לגמרי וממילא שפיר י"ל דאסבי"ג ל"ל בעלים אף שלפני"ד לפטעו כמוני אכתי ז"ע אחאי לא נימא דנודר נמי הוי כעין פטר חמור ומה דקשיא ליכ מהביא דבהניס נהניס לו שכחז הר"ן דהוי הפקר ואפי' שאלה לא מהני דהסס אכן סבדי שאין דעתו של זה להפקיר עובד הנאה שלו וכו' לפענ"ד לא דמי לדין דודאי תרומה ליכא מלוך לשאל עליה אבל נדר דמלוך לשאל סברא הוא לומר להיפוך דודאי לא הפקיר כיון דאכתי מצי למשאל עליה ובאמת המח"א שם בסמוך דר"ה וראיתי לי עוד חשו' הרשב"א סמוכה וכו' כתב להדיא אדברי הרשב"א ז"ל דלא דמי תרומה עמאלה דלא אמרינן אי צעי מחשיל ענה למי שאסר נכסיו עליו דאי מחשיל ענה הוי עבל ולא כן באוסר נכסיו ע"ש.

ובעברי בין דפי הספרים מלאחי בשמלת בנימין בלי נדרים ס"י רכ"א שהביא חשו' הרשב"א ס"י חשמי"ו בהמודר הנאה מלולב דביום ראשון לא ילא משום דלאו לכס קרינא זיה הואיל ואסור בהנאה והקשה הא מ"מ הוי לכס הואיל ואי צעי מיתשל עליה כדאמרינן בעלמא ותי' דהא חזינן תרומה עמאלה דפוסל במחני' אפילו דאי צעי מחשיל עליה, ובחשו' כרס שלמה ס"י א' הקשה דא"כ באמת קשיא מחני' דהא קיי"ל הואיל וצעי מחשיל ובחשו' שער אפרים הקשה דאיך מדמה מודר הנאה לתרומה עמאלה דבשלמא תרומה עמאלה לאו מלוך היא למחשיל עליה משא"כ נדרים דמלוך לאחשולי עלי'. עוד כתב הש"א דהסס אי נימא מחשיל עליה הדרכה לעצליה ואסורה ואי נימא דאי צעי מפריש עליה ממקום אחר הא אין מגביהין תרומות ומעשרות בשבת וי"ט משא"כ בנדרים אי מחשיל עליה היתר גמור הוא ומחשילי שכוונתי לדעתו הרמה בעזה"ל, ומה שכחז עליו בש"ז י"ל.

עוד מלאחי בחוס' ערכין דף ד' ע"א ד"ה וכן דאכילת קדשים שכחזו ומכאן נראה דג' בג"א המודרים הנאה זה מזה אינן מלעפרין כיון דאין אחד מהן יכול לאכול עם חבירו ומיחו נראה דג' בג"א המודרין אינה ראייה ברורה דשאני תרומה שאין לה היתר לזר אפי' בשאלה מה שאין במודר הנאה ע"כ ע"ש חזק ראי' לחלוק השער אפרים וק"ל. **עוד** הביא שם ראייה לדבריו דהנודר דעתו להפקיר דאל"כ למח לו לאוסרם יתנם ולא יתנם בהם ולאחר נשיקות עפר רגליו ראייה לא חזינא ואדרבה ראייה להיפך דודאי אין דעתו של הנודר להפקיר דאי דעתו להפקיר למח ליה לאוסרם עליו בהנאה בנדר יפקירם בפירוש ויאמר פירות הללו הם הפקר ודיו והנודר מאי צעי הכא, והכא שפיר טפי להפקירם שלא יבא לידי מכשול מלגדור דאיכא איסורא לגדור כמו שאמרו וכי תחדול לגדור לא יתכן כך חטא וא"כ אדרבה מדראינו שאסר עליו נכסיו בנדר אבל לא הפקירם ממנו נראה ברור דדעתו שלא להפקירם אלא שלא יתכן מהם ובה דבקשה למח ליה לאוסרם יתנם לעניים ולא יתכן בהם גב

ולפום ריבועא הוי נראה לומר דחיי מיני אסבי"ג נינהו (א) אסבי"ג אשר בידו להחזיר או שיתירו לאחר זמן ובגון פטר חמור וכו"ג וכו' אית להו בעלים (ב) אסבי"ג שאין היתר לאיסורן לעולם בגון ערלה וכו' הני ליה להו בעלים כיון דאין ראויים לכלום ולכן בפטר חמור דיש היתר לאיסורו אית ליה בעלים אף דאסור בהנאה אבל ערלה וכלאי הכרם דאסבי"ג לעולם נינהו ל"ל בעלים ואי נימא דהמודר הנאה הוי בכלל יש היתר לאיסורו כיון דאיתא בשאלה אז לריך לומר דאית ליה בעלים נמי אבל אי נימא דאסבי"ג מקרי אין היתר לאיסורו אף דאיתא בשאלה א"כ הכ"י דל"ל בעלים וא"כ י"ל דבהא פליגי דהרשב"א ובר"ן ס"ל דהמודר הנאה מקרי אין היתר לאיסורו ולכן ס"ל דאית ליה בעלים והוי הפקר ושאר פוסקים ס"ל דאית ליה בעלים ע"י שאלה.

ובמקום אחר כתבתי דיותר מסביר דהמודר הנאה נמי הוב יש היתר לאיסורו שהרי בידו לשאל על נדרו ומלוך להשאל עליו כמו שאמרו בגמ' הנודר כאלו צנה צמה ומקיימו כאלו הקריב עליה קרבן ולא דמי להקדש ותרומה שאין מלוך לשאל עליהם וא"כ נדר הוב כעין פטר חמור דמלוך לפדותו וכו"ג מלוך להשאל על נדרו אלא דאכתי יש לדחוק קצת דהסס בידו הוא לפדותו משא"כ הכא היתר חלוי דעתה החסס אם לא דנימא כיון דמלוך לשאל ודאי ימלא חסס להחזיר והוי כמו בידו ועיין לקמן בסמוך ממנו כתובות ראי' לחלוק בג"ל וז"ע.

לאחר כתבי מלאחי עוד חלוק צערוך לנר סוכה בחוס' ככורים ס"י חרמ"ט דר"ה שם ס"ק ע"ז וכתב לחלוק דנודר הנאה לזמן שפיר מקרי לכס ואית ליה בעלים כיון דראוי לו לאחר זמן אבל הנודר הנאה לעולם אז לא מקרי לכס וכתב שם דהרשב"א בעלמא מסופק בנדר הנאה מלולב ואחריו אם יש להחזירו משום הואיל דאי צעי מיתשל ע"ש ומעשה עכ"פ לענין דלא ילא מרשותו לגמרי ודאי יש לומר כן. וא"כ י"ע אחאי כל הרואה ליעול בע"כ מצי ליעול בע"כ וז"ע.

ותבט עיני במח"א הלכות זכיה מהפקר ס"י ד' שכבר הקשה כן לדעת הרשב"א ז"ל מהא דנכי דאינו יכול ליהנות הוא בהם מ"מ קנין אית ליה זיה בנכסים ויכול ליתנם לבניו או לאחיו וכו' וה"ה נמי הכא באסר נכסיו על עצמו בהנחתו יכול הוא ליתנם לבניו או לאחיו ותי' דלא דמי האי דאסר נכסיו על עצמו להביא דאסר לו אציו נכסיו דהסס כיון דאינו הוא האוסר לא הפקיר זכותו ומש"ה אית ליה קנין בגווייכו ליתנם לאחיו או לב"ה אבל זה שאסר נכסיו על עצמו חשבו כאלו הפקירם ושבו הקשה שם לעצמו דאכתי מאן נימא לן דהפקירם דילמא רוצה ליתנם בצדקה לעניים וכיוצא וכו"ג לא חשיב להו לאינשי הנאה דמלוא לאו ליהנות יתנו והאריך שם עוד ע"ש גם היש"ש בצ"ק צפ' הגוזל קמא ס"י ס"א האריך הרבה להקשות ארשב"א וכתב דודאי אין אחרים יכולים ליעול ממנו בע"כ.

והנלענ"ד לומר צ"ד דהנה כמה מן המפרשים הקשו מאי טעמא כחצו על אסר"י כשר הא קא מחבני מאיסורי הנאה ועכ"פ הא משתמשא לי דלא צעי לקנות נייר בממונו ובגט פשוט חי' דמ"ע לגרש את אשתו ומאות לאו ליהנות ניתנו ע"ש (וזה כמו שאמרתי צ"ד לכ"ג בדברי אהו ואי"ה לקמן עוד נדבר מזה) אבל ביצועות יעקב וחכמת שלמה הקשו דא"כ השוחט בסכין של ע"א נמי נימא דכשר דמאות לאו ליהנות ניתנו ע"ש ולפענ"ד לא דמי הכי להדדי דבשלמא לגרש אשה מלוא הוא משום גרש לך אלא שוחט מאן לימא לן שיאכל בשר וי"ל דעכ"פ מלוא קעציד השוחט.

והנה בגמ' שם אמר רב חסדא ויכלנא למיפסלינהו לכולי גיטי דעלמא אמר לי רבא וכו' אלא משום דכחצו וכחצו ונתן והכא לא יריב לה מידי דילמא נחיתה גט הוא חדע דשלחו מחס כחצו על אסר"י כשר ע"כ והגרסא מלשון הגמ' דילמא נחיתה גט הוא משמע דהאי ונתן קאי אנהיגה גט גרידא אבל לא צעי שיתן לה בעל כלום משלו ועיין חוס' שם ד"ה דילמא שחצו דהבעל לא צעי ליתן לה דבר השוה ומעשה הכי אומר דאפי' אי נימא דאסר"י אינם שלו מ"מ הגט כשר כמו דשלחו מחס והא דלא חקקה הא אסר"י לאו שלו הוא והכחצו וכחצו ונתן זה אינו דהאי ונתן קאי אנהיגה גט אע"ג דלא יריב לה מידי דאסר"י לאו שלו נינהו דאפי' למ"ד שלו נינהו נמי לא נתן לה כלום וע"כ דהחורה לא נזכה ליתן אלא הגט על כל מה שהוא ואפי' אסר"י שאינו שלו והא דאמרו צ"ע סי' ק"כ דגזל גט וגירש בו לא הוי מגורשה יש לומר דהיינו דוקא בגט גזול דאף דלא צעי הגט להיות משלו מ"מ של גזל פסול דאף דלא צעי יריב לה מידי מ"מ גזל גרע מזה דאין כאן נחיתה הגט לגמרי בידה וכמו בעומד לישרק דאמרין דפסול משום דליכא כאן גט כלל כן הוה נלע"ד להני פוסקים דלא חקקה להו מגמ' הג"ל.

ומצאתי לקדוש אחד מדבר בשו"ת בריה אברהם או"ח סי' כ"ו שכבר הקשה שם קושית כ"ג למ"ד אסר"י הוי הפקר דהא קי"ל גט שחצו על אסר"י כשר ובעינן וכחצו ונתן וכו' עד והצ"י השיג שם על דברי הקונדרים שחצו דלריך שיהיה משל הבעל שלא יהיה גזל דאע"ג דלא חקני לו הסופר להדיא לא הוי גזל דהא לא גזל מיני' שלא ברגונו אך דבעטם דבעינן שיהא משלו וכל שלא הקיכו בזהדיא אעפ"י שאינו של גזל מ"מ לא הוי שלו וכו' אכן לפ"ד הקונדרים שהוצא צצ"י הג"ל יש לומר דאין קפידא רק שלא יהא של אחרים ובגזל דוקא אבל כל היכי דליכא בעלים אחרים רק של הפקר הוי שפיר ונתן ואף דאינו שלו ואל תחמך על זה דהא גם דעת הרמ"ה צ"כ כפות חמרים צסוגיא דסוכה דף ז"א ע"א בחוס' חמה ע"ד החוס' שם דמג"ל בהגזיה ע"מ שלא לזכות מן ההפקר דלא מהני גבי אחריו ד"ל דלא אמציע אך גזל ושאלו דאית לי' בעלים אחרים משא"כ של הפקר ומצינא עיי"ש וא"כ י"ל שפיר דאסר"י הוי ממילא הפקר ולית ציכ דין

זה ראיא לדברינו דכיון דלא עשה כן ודאי דאינו רואה לחנו גם לעניים וכ"ש שלא להפקיר אלא שיש לו סיבה אחרת בדבר ואפשר דעיקר טעם הוא שחוצצ דאם יראה יכול לשאול על נדרו ויחזור בו ולכן אינו מפקירם להדיא שלא יוכל עוד לחזור בהם וא"כ מכה סברה הו"א דלדבריה מוכח מדלא הפקירם צפי' ודאי דאין דעמו להפקירם כלל מדשינה ואמר בלשון נדר ולא בלשון הפקר. אבל לדעת המח"א שפיר מיושבת סחירת הר"ן ז"ל שהבאחי לעיל דבמודר מעלמו ודאי הפקירם אבל באציו הדירו לא הפקירם.

והנה הבעה"מ ז"ל סוכה ל"ז כתב דאחריו של ערלה פסול משום דלא קרינא ציב לכס לא פסול אלא יום ראשון בלבד וכחצו עליו הראצ"ד בהשגותיו דפסול כל שבעה דהא ערלה מן הנשרפים הוא וכחותי מוכחה שיעורי והריעצ"א סוכה הציא דברי הראצ"ד ז"ל שכתב ג"כ כעטם הבעה"מ באחריו של ערלה דרק ציום ראשון אסור וחמה עליו דערלה הוי מן הנשרפים וכחותי מוכחה שיעורי ונראה דס"ל להריעצ"א ז"ל דדעת הראצ"ד כבעה"מ וזה הפלא ופלא שברי הראצ"ד בעלמו בהשגות הקשה כקושיא הריעצ"א ז"ל לבעה"מ ז"ל ואיך לא הכריע דגם לדידיה קשה כן ובעניוהי הארכתי ליישב דבריהם הקדושים צשיטא אחרת ולכלכה חרווייהו עולים צקנה אחד וע"ש צריעצ"א שהציא ראיא דאסר"י אית לי' בעלים וזה היפוך ממה שכתב צקידושין ורמח"א ע"ז לעיל וז"ל דהא דקידושין דרציה הוא ולא ס"ל והא דסוכה דידיה הוא וס"ל ודו"ק.

ומעתה אשובה נא ואראה צה חיוצתא שהקשה כ"ג להני פוסקים דס"ל דאסר"י לא הוי שלו מהא דאמרו צגיטין דף כ' ע"א שלחו מחס כחצו על איסורי הנאה כשר וכוונה כ"ג נראה שברי בגט אמרו ונתן לה שיהא הנחיתה משלו והוא מבואר פ' גט פשוט דף קס"ח ע"א ואמאי כשר באסר"י א"י דאסר"י הוי שלו ע"כ.

ונראה דצ"ע אה"ע סי' קכ"ד סעי' ח' אמרו גט שחצו על אסר"י כשר הג"ה מיהו צדבר שצריך ציעור מן העולם ולריך שרפה אס כחצו עליו הגט בעל ע"כ ולפי דעת הרמ"א יש ליישב שיטת הריעצ"א ודעימ' צנקל דיש לומר דהא דאמרו שלחו מחס כחצו על אסר"י כשרה מיירי צדבר שאין לריך שרפה ובהני איסורי הנאה מודי הני פוסקים דאית ליה בעלים והא דאמרו דאסר"י לית להו בעלים מיירי באסר"י שצריכין שרפה ולכן ס"ל דלית להו בעלים ובהא ה' מיושב היעצב לשון הריעצ"א שכתב דכי שריך להו לצערינהו לית נהו בעלים וכוונתו דודאי שאר איסורי הנאה אית להו בעלים אבל הני דכי שריך להו לצערינהו והיינו שצריכין שרפה ולכן לית להו בעלים אבל אף שהדבר נראה בגון לומר מ"מ צדברי הרשצ"א א"א לומר כן לכאורה וגם דברי הרמ"א שם מוקשים כמעט מכל הפוסקים ע"ש וצפרע כי דברי המחבר שם הם דברי הרשצ"א דס"ל דאסר"י ל"ל בעלים ולא חלק צין עומדין לשרפה או לא ואפ"ה כתב דכותצין עליכן גט.

מכירה, ומ"מ כשר הגט על אסכ"ג אף דאיתו שלו ע"כ. ושטחי כעל כל הון שב"כ מאלחי ראיח לדברי אף שבאמת לפענ"ד שיעת בעל הקונדריס מוכח מגמ' וכו' ז"ל לא דיוק מגמ' כלום ומעתה מיושז שיעת הראשונים מהא גמ' גיעין הנ"ל בס"ד בעוב טעם.

ומצאתי בערוך לנר סוכה דף כ"ז ע"ב וכתום' זכורים סי' תרמ"ט יאל להסתפק בנעל ד' מניס של הפקר זכוונח שלא לזכות בהם אי יואל בהם או לא וכתב דזה חלוי בפלוגתא שבין הראצ"ד והריעצ"א סוכה ז"כ לדעת הראצ"ד כל שאין לו בו כלום אף שגם לאחר אין רשות בו לא מקרי לכה וא"כ גם הפקר כן אבל לדעת הריעצ"א כל שאין לאחר רשות בו אף שגם לו אין בו כלום מ"מ מקרי לכה א"כ גם הפקר מקרי לכה וע"ש מה שהאריך ולדעתו מה מאוד מיושז דהריעצ"א לשיטתו דס"ל דאסכ"ג הוי הפקר מ"מ גבי גט אפי' הוי הפקר הוי לכה אבל בעיקר דברי הערוך לנר לא ירדתי לסוף דעתו וז"ע.

גם הלום ראיתי בבית אהבן ה' גיעין סי' קכ"ד שהאריך הרבה בהא קושיא ע"ש, וראיתי בירושלמי פ"ד ממעשר שני כ"ד ופ' האומר התקבל ה"א וז"ל אף לענין מחנה כן וכי אדם עושה שליח לקבל מה שאינו שלו, ובגט חמץ התורה זכתה לה גיטה ע"כ ע"ש, וביאור הדברים דלכאורה תקשה בגט האיד עושין שליח לקבלה וכי אדם עושה שליח לקבל מה שאינו שלו ובגט אכתי של בעל הוא ומשני התורה זכתה לה גיטה וא"כ לעולם שליח לקבלה שמועיל הוא מעטם דהשליח נעשה כיד בעלים אבל זה רק בדבר שהוא שלו אבל דבר שאינו שלו לא יכול לעשות שליח לקבלה ועיין קצוה"ח סי' ר' דהא דאמרין גיטה וחלצה באין כאחד משום דגט אשה ועדד לא צעי זכי כיון דאשה ועדד מחגרשים צע"כ ואין זכי צע"כ אלא בגירושין לא צעי דרך זכי רק ונתן צידה ומש"כ כל דגיטה וידה או חלצה באים כאחד מהני ע"ש, ולפי זה י"ל נמי דהתורה זכתה לה בגט אף דהוי אסכ"ג דלא צעי רק ונתן צידה ומתגרשת בו וז"ע, ועיין בס' מרחשת להגאון ר' העניך אייגעש מה שהאריך בדינים אלו.

עוד להנ"ל

סימן קצ"ח

חמש, שיטת פוסקים דפ"ל דאסכ"ג ל"ל בעלים וחלוק בין אסכ"ג דאורייתא לדרבנן

ומעתה אשוב עוד להביא איזה פוסקים דס"ל אסכ"ג ל"ל בעלים וכתום' סוכה דף פ' ע"א ד"כ שזר שלא נגמר דינו וכו' כתבו הוכחה שזר הנסקל אינו נאסר מחיים מדאמרין גנב שזר הנסקל ועצחו משלם חסלומו דו"כ דברי ר"מ וכו' והרי קאמר ריש לקיש כל שאינו בטביחה אינו זמכיר וכו' דכל שאינו זמכיר אינו בטביחה ואם שזר הנסקל נאסר מחיים א"כ אינו זמכיר ואמאי חייב כשעצחו וכו' עיי"ש והנוצ"י קמא א"ר סי' י"ט האריך שם הרבה בדברי החום' גם בשו"ת צרי

אזכרהם או"ח סי' כ"ז האריך והביא מחום' סוכה הנ"ל דס"ל דאסכ"ג לא הוי שלו ומאן דגזל מיינה לא הוי גזלן אבל מדברי החום' כתובות ל"ג ע"ב ד"כ גנב משמע דהוי שלו ע"ש, גם הלום ראיתי בכתש' בית אפרים או"ח סי' כ"א אריכות גדולה בהא דהי אסכ"ג אית לי בעלים ומאלחי שם דר"ה וחזרני וז"ל ובכדי ארווח לן האו דאמרין בגיעין דף כ' יכולנו למיפסל וכו' ולכאורה תמוה דאפילו חימה דשפיר מקרי נתינת בגט אע"פ שהוא איסור הנאה מ"מ הרי האשה אינה מגורשת אם לא שהיא זוכה בגוף בגט וק"ל באומר הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת דנמאל אחיות פורחות באויר וא"כ לפי מ"ש באסכ"ג אינה יכולה לזכות כלל הוי אחיות פורחות באויר ע"ש ולכאורה קושיא זו קשה גם לידון דהי נימאל דאסכ"ג הוי הפקר.

אבר באמת לפי מה שכתבתי בס"ד לעיל אחי שפיר דהא דאמרו באומר הרי זה גיטך והנייר שלי אינה מגורשת ודאי פסול הוא בעיקר בגט משום דאחיות פורחות באויר אבל זה דוקא היכי דנייר בגט שייך לאחר וכו' דומיא דגזל גט ונתן לה דאינה מגורשת משא"כ כשכתב על נייר הפקר כיון דאין שום זכות באותו נייר לאדם אחר מגורשת אף דהיא ג"כ לא מלי זכי בגוף הנייר משום דהוי אסכ"ג והפקר והוי היא דומיא דהוא מה הוא כותב על הפקר ונותן אף היא מקבלת על נייר הפקר, ועיין שם מה שהאריך הרבה בזה ענינים ועיין מל"מ פ"כ מה"א ה' א'. **ותב"ב** עיני בכתש' הרשב"א סי' תר"ג ככתב שער קדושין על איסורי הנאה מקודשת שהביא ירושלמי פ' קמא דקדושין על ההיא דכתבו על איסורי הנאה כלומר כתב בגט חני זונין מעשה בא לפני רבי ואמר מגורשת רבי אליעזר אומר אינה מגורשת כיון דה רבן מאן דאמר מגורשת מקודשת ומאן דאמר אינה מגורשת אינה מקודשת פליגי רבן דקיסרי בשם רבי יעקב ברבי אחא מאן דאמר מגורשת מקודשת אסכ"ג מדצריהם ומאן דאמר אינה מגורשת מקודשת אסכ"ג מד"ת והקשו באסכ"ג מדצריהם מקודשת ליה דהא פליגא לר"מ דהי המקדש בחמץ בי"ד משש שעות ולמעלה לא עשה ולא כלום חמץ בגופו קדש ברם הכא בהנאה שלו קדש מעתה אי אפילו באסכ"ג ד"ת איתתא מקודשת מה דינו ולשער דשאין בו שום פרוטה חמץ אינו ראוי להשלים הכא ראוי להשלים עליו, וכדאמרין החם בגיעין על ההיא דשלחו מחם אף חנן נמי חנינן על עלי של זית שאני עלה של זית דחזי לאיטערופי ואע"ג דמסתמא אמרו להכחוש דשלחו מחם וקצבו בלילכתא ולא חלקו בין איסור דצריהם לשל תורה מ"מ כיון דפרישו עלה בדידי דלא איתמרל אלא באיסורא דרבנן נקטינן כותיה אע"ג דבגמ' איתמרל כותיה סתמא ע"כ.

וגר"א מדברי הרשב"א ז"ל לפי מה שפי' בירושלמי דבאמת הא דכותבין על אסכ"ג דוקא על אסכ"ג מדצריהם הוא דכותבין ולא על אסכ"ג ד"ת ולפ"ז יש ליישב בפשיעות קושית הצריה אזכרהם וכמו שהקשה כת"ר ג"כ כמובן דאף רכוב אסכ"ג אכתי שלו הוה מד"ת וחלוק זה מצוואר ג"כ

בהנחה ופשיטא דאין להביא מנחות מהם לפי שבהנחה נכבדו וכו' מזה הנחה בעצירה אך החוס' צ"ל בחרה דחולין כחבו דבקרבנות לא שייך הנחה משום דמאות לאו ליכנות ניתנו וע"ש פ"ב והנראה דלחמל"מ דבר זה הוא מחלוקת הרמב"ם והחוס'.

אב"ר הח"ס ז"ל או"ח סי' ק"פ כתב דהרמב"ם והחוס' לא פליגי דהא דס"ל להחוס' מנחות לאו ליכנות ניתנו אפי' במנחה להיות ליה הנחה בגוף כגון לפרי מנחה וכו' היינו דווקא בקרבנות שאין כופין אותו ואין ממשכנין עליון אבל בקדשים שכופין אותו וממשכנין עד שיקריבו וע"י שהקריב הני אית ליה הנחה דמשמשי ליה דלא ימשכנו שפיר מקרי הנחה וכן איתא להדיא בירושלמי שקלים פ"ב סוף הלכה א' דתנן הנותן שקלו לחברו ושקלו ע"י עממו מעל ופריך מה נהנה ומשי כיון שנתנו עיניהם למשכנו ולא משכנו נהנה ע"ש והחוס' מיידי בקרבנות שאין ממשכנין ולכן ס"ל דמנחות לאו ליכנות ניתנו אבל הרמב"ם מיידי מנחות ונסכים דממשכנין וא"כ שפיר הוה ערלה א"ל ואין כאן מחלוקת, וע"ש מה שהאריך בזה דאסכ"ג אי אית ליה בעלים. וקצת ז"ע שם בנאמנע החשובה שכתב ולפענ"ד פשוט נמי דאפר ערלה וכלאי הכרם שייכים לבעלים ולא הרגיש מרבו של הריטב"א ז"ל שכתב להדיא דכל הקודם זכה בו. ומעתה הרי הארכתי יותר מדאי להביא כמה מפוסקים דס"ל דאסכ"ג לא הוי שלו ול"ל בעלים.

אב"ר מה שחממנו אבני פוסקים דפשיטא להו דאסכ"ג אחרים נוטלין אותן בע"כ גם הראש"ד סוכה ה"ל כתב כן וז"ע מהא דאמר דמכילתא פ' משפטים פ' י"ג (קלו) אמרי נמלח אחי אומר שבעה גגנים הם הראשון שצננים גונז דעת הצריות וכו' למעלה מהן גונז איסורי הנחה פטור מלשם עבדים ושטרות קרקעות והקדשות אינו משלם אלא קרן וכו' ובחוספתא צ"ק פ"ז ה"ג שבעה גגין הן וכו' למעלה מהן גז אח האיסורין בהנחה שפטור מלשם וכו' והרי לן מפורש מדברי החוספתא והמכילתא דאסור לגנוז אסכ"ג וליטול בע"כ והנוטלן צננים גז הוא אלא שאינו מחוייב לשלם אבל גז הוא וא"כ ודאי דאסור לטול בע"כ והא דפטור מלשם נראה העטם משום דלאו מידי חסריה והוי כעין גז חזי פרוטה שאסור לגנוז ואינו חייב לשלם ואפילו הכי אסור לגנוז והרב המגיד כתב דהוה מטעם ח"ש שאסור מה"ט ככל ח"ש והאחרונים הקשו על דבריו עכ"פ נראה מפורש דאסור לגנוז אסכ"ג ואע"ג לפענ"ד אכל הני פוסקים שכתבו דמוחר לטול בע"כ.

ועיין גמ' כריתות דף כ"ד ע"א אמר רבי כרספדאי אמר רבי יוחנן שור הנסקל שחזמו עדיו כל המחזיק בו זכה בו אמר רבא מסכתא עממא דר"י כגון דאמר ליה נרבע שורו אבל אמרו ליה רבע שורו הוא מעלמו מידע ידע דלא רבע ולא מפקר ליה ופרש"י זכר בו דהפקר הוא משגממר דינו נרבע שורו וגמרו דינו בסקילה על פיהם דודאי מסתמא אפקריה מייבא דסבר עידי אמת הן הילכך הפקר הוא ועיין גממאכ"ג שם והנראה דאפילו אסכ"ג צ"ל עכ"פ שפקדים

בחוס' צ"ק דף ע"ב ח"ל רב חביבא מחנאחא לרב אשי לימא קסבר רבי יוחנן חולין שנשחטו בעזרה לאו דאורייתא דאסכ"ג דאורייתא מבי שחית צה פורחא אסכ"ג אידך לאו דמרה קטנא, וכחבו החוס' דמשמע דאי הוה דרבנן חשוב דמרה שפיר וכו' ע"ש אלא דאי הוה אסכ"ג דרבנן חשוב שפיר שלו ולכן אומר בירושלמי שפיר דמאן דסובר מגורשת ומקודשת היא בלח"ה דרבנן דחשיב שפיר ידיה וע"כ חשוב ספר המקנה ומ"ד דלינה מקודשת בלח"ה דאורייתא דלא חשוב ידיה כמו דמשמע צ"ק ונמא לנאורה ראה צורה מהירושלמי דאסכ"ג דאורייתא אינו שלו לפי פי' הרשב"א צה. אלא שנתשו' הרשב"א שם נסחפק אי ש"ס דילן חולק צה בירושלמי וס"ל דכתבו אפילו על אסכ"ג ד"ת נמי כשר כיון דבגמ' בסתמא איתמר בירושלמי פירושו עלה בדיא דלא איתמר אלא בלח"ה דרבנן ע"ש. ועיין עוד בס' גט מקושר סי' ז' אריכות גדול דיינים אלו וצ"ל עמק יבושע דיני חמץ סי' ו' (ועיין בספרי שו"ת ח"ב סי' נ"ז נ"ח נ"ט מה שכתבתי בזה).

ו"א אחד מעמי דהחוס' חולין דף ק"מ ע"א ד"ה למעטיו לפרי עיר הנדחת כתבו חימה הא נמי נפקא מדחתי דבי ר' ישמעאל דכיון דאסכ"ג לא קרינא צ"י ממשקה ישראל ואפשר דלא ממעטינן ממשקה ישראל אלא דומיא דערלה וכלאי הכרם שלא היה להם שעת הכשר כדאמר פ"ק דמנחות דף ו' והילכך אפי' לכפרה מותרת דאי משום הנחה מנחות לאו ליכנות ניתנו וז"ע בבהמה עיר הנדחת אם עבר והקדישה והקריבה אם הוא קרבן כשר כיון דלשפרה קיימא ע"כ והנראה ברור דס"ל להחוס' כאן דאסכ"ג אית ליה בעלים דל"כ מאי קשיא להו בעבר והקדישה ואמאי קדוש הא צעינן איש כי יקדיש את ביתו מה ביתו צרשותו אף כל צרשותו ואיסורי הנחה לא הוי צרשותו, עוד נראה ברור דכ"ג ס"ל דהוי בכלל מנחות לאו ליכנות ניתנו אף שמציא הקרבן ומיפטור ע"י מקרבן אחר והוי ל"י משמשי בלח"ה. ועיין יבמות דף ק"ג ע"ב סנדל של חקרבנות עכו"ם ושל עיר הנדחת לא תחלוץ ואם חללה חליטה כשרה וכחזר רש"י הואיל ולהילוכא עבד ומשמשי עכו"ם לאו לשפרה קיימי ואית להו חקנחא צביעול ואי משום אסכ"ג מנחות לאו ליכנות ניתנו ואי משום שנהנית שניתרת לעממא בך מ"מ עיכובא משום מזה דרמיה עליה הוא ומזה לאו הנחה היא ועיין רשב"א שם וקושית הרמב"ן ע"ז. ומכאן ראי' צמ"ד למה שאמרתי דבגט שכתבו על אסכ"ג נמי שייך האי טעמא דמנחות לאו ליכנות ניתנו.

אב"ר הרמב"ם פ"ה מה"א המנחה ה"ע כתב אין מציאין מנחות ונסכים לא מן הטעם ולא מן החדש קודם לעומר ולא מן המדומע ואז"ל מן הערלה וכלאי הכרם מפני שהוא מנחה הנחה בעצירה שהקדיש שונה ואם הביא לא נחקדשו להיות ראויין לקרבן אבל נחקדשו להפסל ויבין כקדשים שנפסלו ע"כ ומשמע דס"ל דכ"ג לא אמרינן מנחות לאו לבי' ובמל"מ שם כתב ומ"ש רבינו ואז"ל מערלה וכלאי הכרם נראה טעמא דפשיטא ליה בזהני הוא לפי שאסורים

הבעלים והל"כ לא היו הפקר רק דמסתמא אמרינן דבעלים הפקירם אבל במקום דיש לומר דמסתמא לא הפקירם אפילו אסר"י היו באיסור גזל זה חכ"כ כוונת החס"י שם למשיין שם והבין.

א"ל שמה שגנאח מדברי הגמ' הוא דתרי מיני איסורי הנאה איכא ונשתנה דינייהו דאיסורי הנאה שגאסרו לכל העולם ואין להבעלים שום סיכויים שיחזרו להחזירו בעולם וכגון שור הנסקל ועיר הנדחת שחזמו עדיה מיד נעשה הפקר משום דאמרי' הבעלים נתייאשו ממנו והפקירוהו ולכן בעיר הנדחת אם החזמו עדים כל המחזיק בה זכה (ועיין תוס' זכחים ע"א ע"א) דאע"ג דכל אחד ואחד ידע שלא חטא מ"מ חשב בדעתו דילמא חברו חטא ומפקיר ממוניה וכ"כ רש"י שם וז"ל וכל אסר"י כאלו אכן אומדים דעתו דודאי הפקיר את ממונו ע"כ אבל באסר"י היכי שצידו להחזירו וכגון רבע שורו כיון דיודע שאינו אחת לא אמרינן דמסתמא הפקירו וא"כ הכ"כ ו"ל צמוד הנאה ובסתם נדרים כיון דצידו לשאול על נדירו ולהחזירו מסתמא נמי לא הפקירו וי"ל דלא דמי דהכא לפי האמת מעולם לא נאסר השור בהנאה כיון דהדבר שקר.

ומעתה אסיים וכבר הארכתי יותר משהפנאי מסכים ונוכה לראות במהרה בנחמת ציון וירושלים המצפה לרחמי שמים בכל יום ערב ובקר וצהרים ידידו עוז אוהבו המברכו בכל מילי דמיטב.

הצעיר המכבדו בכל הכבוד והוקרה כנפשו.
מנשה הקטן

סימן ק"מ

לפסוק בנב אי בעי ב"ד. טעם חדש דאין קדושין בלא עדים

ר"א יתני לחזון איש אה"ע סי' י"ז ה"ג ס"ק כ' שילא לתקור בגט המוצא ע"י שליח ויש צו שאלת חכם האין החכם מהימן ויחיד הלא הוא דבר שצערות ונריך שנים וכדאמר בגיטין ס"ד א' צעל אומר לגירושין וכו' ועיי' לעיל ס"ק ד' ומיהו היכי שהספק נולד בדעת החכם המורה לא קשה שכרי הגט בחזקת כשרות עומד אבל כשהספק לכל י"ע האין מהימן ואפשר דה"ג נריך להוציא צ"ד א"י חשיב מילתא דעצידא לגלויי ואפשר דדיין דדין נאמן לעולם דהא גם צממון אחד דינו דין וכו' היכי דאין דייני דין הפדאה בפני צ"ד ה"י א"ל ג' וי"ע בזה עכ"ל. *

ויר"ל דברי קדשו של הגאון ז"ל לפענ"ד נראה דודאי החכם מהימן אפילו אחד דה"ג לא מקרי דבר שצערות כלל שכרי אינה מתגרשת עדיין ע"י זה הפסוק והפסק לא הועיל רק שהגט כשר ליחזו לה אם יראה השליח אבל הגירושין אינם נעשים עד שיצואו עדי מסורה ונמלא שהחכם אינו עושה כלום שהוא נוגע לערוך ובשלמא אי הוה הספק עיין נב"ח ס' קי"ד רבצי ב"ד לגרש והח"ס א"ע ח"ב ס' ס"ד ס"ה השיגו ועיין רגמ"ה ערכין כ"ג אטו כל דמגרש וקש"מ שם ובחי' הארכתי בס"ד.

בעלם הגירושין אז הוה מקום לספק אי יכול לפסוק אבל הכא הרי אין צו שייך לגירושין כלום ואם יחזור הצעל ויצעל השליח או הגט לא יגרש צו, אף שבעלם לפני הכתיבה הגט כשר הוא, לו ה' נותנים אותו קודם הצטול וא"כ החכם אינו עושה כלום לפע"ד צענין שצערות דליצטו שנים או שלשה. וראי' לדברי נלפע"ד הנה הסופר נריך לכתוב הגט לשמה ואם כתב שלא לשמה הגט פסול והנה מעיקר דין אפילו כתב ציון לציון עאלמו ואמר כתבתי הגט לשמה מהימן והגט כשר כמ"ש צש"ע אה"ע סי' קל"א והא דהלכיתו הסופר לומר צפני עדים הריני כתב הגט לשמו ולשמה ולשם גירושין הוא רק לכתחילה וליתר שאת, ואפילו לא אמרם בפירוש צפה אלא צמחשבה כתב צש"ע שם דכשר ח"ל מהרמ"י צביאורו מיהו נראה דדוקא אם עשה החיזוקים שלא לשמם אפילו צמחשבה אבל אם עשאם לשמם צמחשבה אלא שלא אמר בפירוש יש להקל אפילו אם עדיין לא נכתב ושלא במקום הדחק שכרי לא כתבו מהר"י מינץ ומהר"ם יפה רק וטוב לאמרו בפירוש משמע דליכא קפידא בזה כלל ואפילו לענין כתיבה ה' נראה לכתוב להקל דיעבד אם ה' הסופר מכין לכתוב לשמה או שהעדים היו מכונים לחתום לשמם ע"ש והציאו צקצ ונקי ס"ק ס"א. *

הן אמת דה"ש אה"ע ה"ל כתב אמת שאמרו צש"ע וכן יאמר הסופר צפיו כשמתחיל לכתוב שכתבו לשם פלונית וכתב צ"ש דאפילו דיעבד מעבד אי לא אמרו גם כשהצעל כתב לעאלמו נריך שיאמר צפיו אמתם צתו"ג פי' דזה רק לחומרם צעלמא וכן הוא מפורש צרד"ז ח"א סי' קי"ד דדיעבד סגי צמחשבה צין צס"ח צין צגט וצחשו' הרמ"ע מפאנו דעתו להקל עוד דאפילו לכתחילה סגי צמחשבה צכל דבר שנריך לשמה ע"ש סי' י"ד ועיין צפת"ח שם. ואי כקושית הגאון ז"ל האין יחיד מהימן לומר דאיכיון לשמה הא ה' דבר שצערות ואין דבר שצערות פחות משנים. ועכ"ל שציון דהתם הסופר צאמירתו אינו אלא מכשיר הגט ואומר עליו שהוא כשר ואין דצרי שייכים צענין הגירושין לכן אינו נקרא דבר שצערות והוראת החכם ה' ממש כאמירת הסופר שהוא כשר.

איברא דברי הסופר עאלמו כשכתב ואפי' אמר לעדים שכתב לשמה מ"מ עדיין ניחוש דילמא אח"כ חשב שלא לשמה ופסל הגט ואפילו למ"ד דמחשבת פיגול צעי דוקא דיצור והכ"כ צגט צמחשבה לחוד לא פסלה מ"מ הרי אן קי"ל דהעדים אינן לריכין לעמוד כל זמן הכתיבה ואחר שראו שיער ראשונה ועשו סימן צגט הולכין לכן ואכתי ניחוש דילמא כשהלכו לכן כתבו שלא לשמו דדיצור וא"כ נריך להעמיד העדים כל זמן הכתיבה א"י דהיינו עממא דלא צענין כן משום דכתיבת הגט אינה אלא להכשיר הגט שמוחר לגרש צו ולא שייך צי' דין דבר שצערות, והכ"כ הוראה היא.

ורגאון המוצהק מוכר"א קאטלער שליט"א העיר לי דמה דסופר מהימן שכתב לשמה הוא דסמכין אחזקה כיון שהצעל ליורה כן חזקה ששליח עושה שליחותו וצודאי

לא שמעו כצויו אז ודאי לא סגי בטובא ונריך לאמור להם
צפיו שכחצ לשמח דאל"כ מנא ידעו להו, וז"ע.

נחזור להב"ל עוד יש לפע"ד קנא ראי' מגמ' יצמות כ"כ
מחנ' המציא גמ ממדינת הים ואמר צפני נכחצ
וצפני נחמס לא ישא את אשתו מת ברגתיו ברגונו לא
ישא את אשתו וכו' הכחם שאמר את האשכ צנדר על צעל
הרי זכ לא ישאכ וצגמ' הא הכירכ ישאכ צמאי עסקין
אלימא צחד חד מי מלי מחיר וכו' אמר רב חייל צר אצין
אמר רב עמרם חנא החרת נדרים צלשכ ואלא צחלחא מי
חשידי וכו' לעולם צחד וכו' אמר ר"כ אמר ר' יוחנן ציחיד
מומחכ הכ"ג ציחיד מומחכ ע"כ ועיין רמב"ם צפונת פ"ו
ה"כ ועוש"ע יו"ד פ"י רכ"ח וצא"ע וכו' צא"ל יחיד
מומחכ אמאי מבימן לאוסרכ אף שאסור לישאכ הא הוי
דבר צצצרכ שאלס אסרכ יחחייב צצצל לגרשכ וכל דבר
צצצרכ חין פחות משנים וע"כ כיון דאין דנין עתה על
עלם בגירושין אף שפי"ז חתגרש סומכין עליו.

ומכאן יש להציא סומכין לדברי הפ"ת אכ"ע ס' קמ"צ
סק"ז שפי' צצצרי ברי"ף ז"ל הא דקרוצ ואשכ
נאמנין צאשמוצעינכו דאחייכו דמיתנא הוא ופי' ז"ל דכל
שאיין מעידין עתה איסור וכו' חשבו כשאר איסורין
וסומכין עליהן אף שאכ"כ יהיב דבר צצצרכ כמו צאיסורין
ועיין לעיל ס"ק ד' צצצרי החז"א ז"ל מה צצקשכ עליו
ועיין צ"י צסי' קנ"ז פ"י צצרי ברי"ף צס' ברי"ף וכו' ו
ומכאן לכאורה יש להביא סומכין וכו'.

לאחר זמן מלאחי צפ"ת אכ"ע ס' קמ"א ס"ק ס"א
שכחצ צד"כ שמצטל לפניהם ח"ל כחצ צח"ג אס
שלח שליח לצטל בגמ נראה דא"ל להציא עדי שליחות דוקא
להציא מחזקת פנויה או מחזקת א"א חשוב דבר צצצרכ
וצבי שנים אצל הכא שעדיין לא נחגרשה והשליח אומר שאין
גמ זכ ראוי לגרש צו כשאר איסורין דמי שעד אי נאמן עכ"ל.
והנראה דהצ"ג צבר הרגיש צקושיה החז"א ז"ל וס"ל כמו
שכתבתי צצח"י דכיון דכחא אינו מעיד על עלם בגירושין
להוציאה מחזקת א"א או להיפוך צכ"ג מבימן כשאר
איסורין ודוקא היכי שרואה להוציאה ע"י צצרי מחזקת
א"א או להיפוך אז מקרי דבר צצצרכ וק"ל.

עוד נלפע"ד לתר צאופן אחר חקירת החז"א ז"ל דראיתי
לידידי הנחמד הגאון המוצק מוכרי"א בענקין צס'
פ"י איצרכ ס' כ"ג צס' בגאון ר' איצר זמןן מעללר ז"ל
עמס חדש צבא דאין קיום קידושין וגירושין צלא עדים ויסוד
צצרי על פי דברי הרמב"ם פ"א מה"ג הלכה י"ג שכחצ
ומנין שריך עדים הרי הוא אומר ע"פ שנים עדים או שלש
עדים יקום דבר ואי אפשר שחבא זכ היום ערוכ וכו' צ
עליה צמיתת צ"ד ולמחרת חבא מותרת צלי עדים עכ"ל
הרמב"ם ז"ל. ותמה עליו ה"ה מדוע לא פי' בעמס דצבי
עדים משום דילוף דבר דבר ממון ועיין לח"מ שם וצפ"י
כחצ דודאי עיקר גזירה שוב דדבר דבר ממון לאו לענין
שניהם מודים אלא לענין אס אחד מהם מכחיש וכו' דלא
מכני צקידושין אף צצניהם מודים מצצרכ אחיא לן כיון

לא יחטון הצצל לקלקל וכו' השליח וא"כ לא צריכא
להימנותיה משום עד אחד דחזקת שפוש כדין ע"כ. ולולא
צצריו הקדושים אכתי ז"ע צזכ לפע"ד דאפילו אי נימא
דסמכין אחזקת מ"מ אכתי גזירה כחצו היא דאין דבר
צצצרכ פחות משנים וכו' צקידושין אפילו הוא וכו' מודים
שלש קידושין נחטונו ואית לן חזקת דאין אדם עושכ
צעלחו צעילה זמא ואפילו כני אמרינן דאין חוששין לקידושין
משום דאין דבר צצצרכ פחות משנים וכו' נמי צכתיב
בגמ אף צצאמת סומכין אחזקת דלשמכ עבד מ"מ חין דבר
צצצרכ פחות משנים ואמאי מועיל אס לא כמו שכתבתי
צס"ד.

וראיתי צספר החרומה ה"י גירושין ס' קי"ז שכחצ ח"ל
צצצל הכחצ גמ נריך שיאמר לשם פלונית אשתי
אני כחצו שחכ' מגורשת צו ואס אמר לסופר לכחצו נריך
כמו כן לומר לו כחצו גמ לשם פלונית אשתי והסופר יטון
לכחצו לשמה והעדים שיחתמו צו נריכין שיכיו שם צצצכ
שהסופר יכחצו שידעו שזכ הצצל לכחצו ושנכחצ לשמה
אמנם אפילו לא הוי אלא צצצכת כתיבת שיטכ ראשונה
וידעו שלשמה היחכ והלכו להם כשר דיש לי לומר כמו
שהתחיל הסופר לכחצו לשמה מסתמא גמרו לשמה כדאמר
ר"א אפי' לא כחצ אלא שיטכ אחת לשמה כשר אצל אס
היו צסופו של גמ ולא צתחלכ פסול כדחנן פרק שני צצני
נכחצ וצפני נחמס החיו פסול ומוקי לה צח"י אחרון ע"כ.

והנראה מדברי צצכ"ת ז"ל דס"ל דאלשמה נמי צצין חרי
עדים ולא מבימן הסופר על עמנו שכחצ לשמה,
ומדכחצ אמנם אפילו לא הוי אלא צצצכת כתיבת שיטכ
ראשונה וידעו שלשמה היחכ והלכו להם כשר משמע דאס
לא הוי אפי' צשיטכ ראשונה אכ"כ דפסול ג"כ הוי ולא
מבימן הסופר על עמנו ונראה נמי דלא סמכין אחזקת
דשליח עושכ שליחותו לדעתו ז"ל וצבי דוקא. עדים וכו'
מכאן ראי' להצ"ש הג"ל. אמנם מדברי האחרונים נראה
דעדים לאו דוקא הוא וכמו שכתבתי לעיל.

ובדרך אגב נלפע"ד להציא ראי' להא דכחצתי לעיל
מחלוקת האחרונים ז"ל הא דהסופר נריך לאמור
צפיו כשמתחיל לכחצ שכחצ לשם פלונית אשתי פלוני ודעת
הצ"ש אפי' צדיעבד אס לא אמר מעצב וכו' מ"מ מפאנו
כחצ דאפילו לכחצילה צמחשכ לחוד סגי ומדברי סכ"ת
הג"ל לפע"ד ראי' לדעת הרמ"ע דאפי' לכחצילה סגי צטווכ
שכרי כחצ צככ"ת ואס אמר לסופר לכחצו וכו' והסופר
יכוין לכחצו לשמה והעדים שיחתמו צו נריכין שיכיו שם
צצצכ שהסופר יכחצו שידעו שזכ בגמ שזכ הצצל לכחצו
ושנכחצ לשמה ע"כ ומדכחצ והסופר יטון לכחצו ולא כחצ
והסופר יאמר צפני העדים הריני כחצ לשמה ויכוין כן
משמע דלא צבי אמירה אלא צטווכ לחוד סגי ואפי' לכחצילה
וי"ל דכחא דשמעו עדי הכתימה עם הסופר צווי מהצצל
וע"ז מיד התחיל הסופר לכחצ אז אפילו צטווכ סגי ולא
צבי אמירה צפיו אצל היכא דהצצל צוכ לסופר ועדי חתימה

הג"ל ס"ק י"ח. והלכתי דברי לפני הגאון המוצק שר
החורב הגר"א קאטלנער שליט"א והסכים לדברי.

מנשה הקטן

סימן קמ"א

בתוס' גיטין כ"ז ד"ה בזמן בחא דפלגין דיבורי'

ב"ה עש"ק פ' משפטים התש"כ ברוקלין ג"י יצ"א.
החיים והשלום יחדיו יהיו תמים יעלו על ראש תמימים
אל ידיד נפשי ש"ב הבחור החשוב יראתו קודמת לחכמתו
וכו' פרי עץ הדר הב' חיים אלימלך בלום הי"ו יושב
באהלה של תורה בישיבת נטרא במט. קיסקא.

אחרשה"ט הכני בתשובה מאהבך על חידושי חורב אשר
כתבת לי ובאתה נכנתי מדברך שאתה יושב
ומפלפל בדברי רבותינו האחרונים נוסף על הראשונים בתכונה
ובדעת חזק ואמן ולך בנחך זכ להגדיל חורב ולהאדיר
ולהכשירה וזכות זקניך הגאונים והלדיקים יעמוד לך שלא
ימוש ספר החורב הזה מפיד עד עולם.

ועתה אבוא בס"ד לבאר דבריך האכזבים עלי מה שכתבת
בכא קושיא דקשה לך סחירת דברי בתוס' גיטין
דף ד' ע"א ד"ה מודה ר"א צמיוף מחוכו דנראה דכריס
סחירי ניבוי דק"ז ע"כ ד"ה בזמן שבעל וכתבת שכן
מלאה שבקשה צביז גיטין והינה בדברים בל"ע כנה הכי
פיז גיטין אין כרגע תחת ידי לעיין בו אבל לפע"ד החילוק
שאמרתי בין קודם כרגע לאחר כרגע הוא נכון ופשוט ולא
תקשה לכו כמובן. ועיין ריעב"א דף כ"ז ע"א ד"ה גמר'
ודו"ק.

וב"ש מחוס' גיטין דף כ"ז ע"כ ד"ה בזמן ואמר שאלת
קושייתך צניה אהרן דלכתי תקשי קושיית החוס' ר"ל
למאן דס"ל פלגין דיבורא. כנה בפשטות ל"ל דהחוס' ר"ל
כמאן דס"ל הכי צביז שם היינו דלא אמרינן פלגין דיבורי'.
אבל עיין בחידושי הגרע"א ב"מ דף י"ח חוד"ה ואפי' למן
מרוכב דכוותה החוס' דאתי אפילו למ"ד פלגין דיבורי'
דדוקא באמר גירשתי דלמרי' דמה שאומר זה שלו שקר
ומה שאומר גירשתי אמת שגירשה עתה החס פלגי משא"כ
הכא שבעל מלא נחשב ציד המוילא בדבד ואומר גירשתי
בגט זה דידוע דלא גירשה עתה דהא בגט לא היה ציד
הבעל משעה המליאה עד עתה וכיון דאין מאמינן אחר
חמת הכתוב בגט א"א לו להחיר מכאן ולהבא דא"א להיות
ההיחר לחלואין כיון דההיחר דלכא אינו צמיוף רק אם
מגורשה גם למפרע ובלשון חוס' גיטין מפורש יחר כן ע"כ
ע"ש.

דעיקר הקידושין היינו לאוסרם אכולי עלמא כהקדש דליקו
עלם באיסור וחזקה א"א והכא כיון דלחייב לאחרינה לא
מכני הכך קידושין לפי שאין יודעין כלל מקידושין והיא
בתחלה פנויה לגבי אחרינה ממילא דלא כיו קידושין כלל
אף לגבי דנפשיהו שאין קידושין לחלואין והדברים ברורים
ע"כ.

והגר"א ז"ל הסביר הענין כן שכל דיבור הנוגע לקנין
לר"ך שהוא צו די להגיע אל מטרת הדיבור
ובאם לא, הוי כדברים שכלל דלא הוי דברים וכללות הענין
ע"פ מה שאמר חז"ל בכמה מקומות דצטי גמירת דעת
לקנין ומלינו כמה פעמים דיבורו לא מכני לקנין דהוא
אסמכתא בעלמא או פטומי מילי והוא מדיני הקנין שנמסרו
לחכמים דכל כה"ג ליכא צו גמירת דעת. והנה בקידושין
פסק הרשב"א ז"ל דאפילו הוי שם עדים אלא דלא נראו
למקדש והמתקדשת אין כאן קידושין ולמהרי"ט לא מכני
אפילו יאמר לקידושין נחזונו דדין קנין אינו חלוי רק
באמירה חלונית אלא בגמר וסמיכת דעת וזה נמסר לחכמים
דכה"ג דהדיבור והפעולה לא יגיעו אל עיקר המטרה אין
כאן גמירת הדעת והוי כהיכא דלא אמר כלום ולא גלה
דעתו לקנין נמלא דהא דאין קידושין וגירושין בלי עדים הוא
מדיני הקנינים ומשום חסרון סמיכת דעת וכו' וכל מקום
שאין אחרים נעשים עליה ע"י אגודה זו לא סמכת דעת
רק כגון שפ"י אגודתה לו נאסרה על כל העולם ונעשים
עליה, סמכת דעת ולעומת זה בגירושין עיקר המכוון מזה
שחבא מותרת לכל אדם וכיון שכלל עדים לא יועיל לה א"כ
אין בדבריו כלום שחסר כאן חנאי הקנין שהוא סמיכת
הדעת.

וזו"ר כוונת הרמב"ם שכתב הרי הוא אומר ע"פ שנים
עדים או שלשה עדים יקום דבר וכיון דילפינן
בעריות מממון הא בלי עדים אין כאן טעם בקידושין גם
לא פטר ע"י גירושין וא"א שחבא זו היום ערוה והבא
עליה צמ"ד ולמחר חבא מותרת בלי עדים כוונתו דכיון
דלא יגיע ע"י כרגע אל המטרה דלא יאמינוהו חסר כאן
עיקר חנאי הקנינים דהוא גמירת דעת חסר בין בקידושין
בין בגירושין דסמיכת הדעת היא ע"י האמנת העדים ע"ש
מה שכתבתי בדבר. והגר"א העניקן שליט"א כתב עליו
ובזה יוצנו כמה דינים שגם בקידושין וגירושין לא צטי עדים
ועיין רמב"ם סוף פ"ז מגירושין ואם העטם משום גזירה
הכתוב לא היה ראוי להיות חלוק צנייהם ע"ש ושי"י.

ומעתה אומר אני הכי"ג לפי הנחת הני גאוני עולם שפיר
מיושבת חקירת החז"א ז"ל בפסק כרגע דודאי
כשר הוא לפסוק אפילו יחיד שחרי פסק דדין בגט לא שייך
כלום לעלם נתינת כרגע שזה דוקא חלוי בגמירת הדעת
וגמירת דעתם חלוי בעדים וכיון דליכא עדים לא גמרי
דעתייהו ולא נעשה הקנין ועוד דודאי עיקר הגירושין הוא
הקנין צנייהו חסר לא שייך כלל בהוראה החכם כרגע ושפיר
מצי להורות בו אפילו יחיד וכנ"ל ועוד עיין בפירושי איצבא

סימן קמ"ב

הפבר למחר"ם שיף דהחולך ממילא למקום.
אינו נקשה שליה לבטל

ומ"ש לתמוה אדברי מהר"ם שי"ף התמוהים בדף ל"ז
ריש השולח דס"ל דשליח לבטל לר"ך דוקא שילך לזה
אבל אם הולך ממילא ואמר לו הבטל אם ימלא השליח
הראשון לא יוכל לבטל השליח הראשון דלא אלימא
שליחות דבתרא משליחות דקמא ע"כ. הנה דין שליחות
נחלקו הפוסקים מה הוא אי שליחו של אדם כמותו היינו
כגופו ממש או כידו וככה כשאדם עושה שליח בשבילו
ואח"כ עושה שליח אחר בדבר זה או לעשות היפך ממה
שאמר להשליח הראשון א"כ אז המשלח שהוא הבטל הבית
ביטל בשליח השני את שליחו הראשון וכיון דאמרין שליחו
של אדם כמותו כרי בידו לחזור מדבריו הראשונים ולעשות
שליח אחר שהרי הוא כגופו וגופו מתחלה ר"כ לעשות זה
ועכשיו הוא חחר ממה שר"כ לעשות קודם וזה בסתם
שליחות כשהמשלח מבטל שליחות הראשון ולא השליח השני
מבטל שליחות הראשון.

והנה המפרשים פירשו דמתני' איירי בשליח מבטל
שליחות הראשון ולא שבטל מבטלו והוא רק מודיע
ששליח השני יכול לבטל את השליח הראשון וכן כחז להדיא
בגרע"א ע"ש ולכאורה היכן מצינו כעין זה דשליח יכול
לבטל את השליח חצירו היינו ששליח בתרא יכול לבטל שליח
קמא דמאי אולמא דכאי שליח מוכאי שליח, ובזה מובן פשט
הגמ' מהו דתימא דלא אלימא לבטלו קמ"ל דאחי ומבטל
ולכאורה סברת המכו דתימא לא מובן בפשטות דאמאי
נימא ככא כיון דהבטל עשה השליח ומבטלו אחאי לא יכא
מבטל אבל להב"ל ניחא כיון דהכא אין הבטל מבטל אלא
השליח השני מבטל את השליח דהכא מיירי מתני' ולכן שפיר
קאמר מהו דתימא דלא אלימא שליח בתרא לבטל שליח
קמא קמ"ל, ועיין רש"י שפי' בד"כ שם מ"ד לא אלימא וכו'
ו"ל נראה דהוא פ"ד שאמרו אין צ"ד יכול לבטל דברי צ"ד
חצירו עד שיכא גדול ממנו וכו' (עדיות פ"א מ"ה).

אבל א"כ כל זה בזמן שהשליח בתרא עכ"פ נשלח ע"י
הבטל לבטל שליח קמא ידענו דיכול לבטלו דעכ"פ
כחו ככחו שהרי שניהם מיד בטל אחד באו ובכה אחד באו
ושמעין דבתרא מבטל קמא ויהי' כעין צ"ד שזין לפי פי'
הרש"ש אף שאין אחד גדול אבל עכ"פ שזין הם בשליחות
אבל כשהשליח השני אינו משולח מהבטל רק דאזיל ממילא
ללרכו והבטל אומר לו שבאם ימלא השליח הראשון יבטלו
וא"כ אין כחו ככחו של ראשון ג"כ שהרי השליח קמא נשלח
מהבטל לשם גירושין וזה לא נשלח ממנו אלא שאם ימלאנו
ממילא ולכן כחו גרע מכה הראשון ששלחו לזה וממילא ס"ל
למהר"ם שי"ף דבכ"ג שז' אין לנו לימוד בגמ' דשליח בתרא
מבטל לשליח קמא כיון דזה גרע כחו מראשון ולכן ס"ל דאפשר
בכ"ג לא מבטל שליחות הראשון והבן. וקל"ה יש לדייק ג"כ
ממתני' שכתבו בבטל והגיע בשליח ופרש"י שהגיע ממילא

ואשמיען רבוחא דבטל השליחות ונראה נמי דגם בבטל אי
לאו ראשמינן במתני' דממילא נמי מועיל הביטול הו"א
דלא מועיל דלעזרה נחמין וי"ל ועיין מרדכי מה שבז"א
בשם חש"י רש"י ועיין ישי"ש פ"ד כ"ג בסופו.

עוד י"ל לפי מה שכתב בחידושים וביאורים על גיטין
להגר"ש גריינמאן סי' ח' ס"ק ז' בד"ה והנה ח"ל
ועוד דגבי ביטול הבטל לא ידענו אם יגיע בשליח ואם לא
יגיעו ודאי לא יכא נאמן השליח והבטל לומר שביטול וא"כ
הביטול הוא בספק אם יכא עשוי להועיל ואפשר שאין זה
ביטול משא"כ כשהוא שליח לבטל שפיר נעשה שליח לכן
בבב"ב ע"כ ועיין בתו"כ סי' קמ"א ס"ג. והנראה מדבריו
ז"ל דבר חדש דבמקום שיש להסתפק אם הביטול יבי' עשוי
או לא כה"ג אין זה ביטול וא"כ הכי נמי צמי שאזיל ממילא
ובבב"ב אומר' אם ימלא את השליח יבטלו וזה ספק אם ימלאנו
או לא ולכן כה"ג לא הוי ביטול דמתחלה אין הבטל סומך על
זה שיבטלו זה נראה לפע"ד ביושב רביו המר"ם שי"ף ז"ל.

סימן קמ"ג

בתוס' גיטין ל"ב ד"ה מ"ד ורע"א שב. עדי ידיעה
בביטול הגט

ומה שנתקשית בדברי מרן הגרע"א גיטין ל"ב בתוס' ד"ה
מהו דתימא שפי' דחכמים עשאו' כדברים שבז"א
והקשה בגרע"א בנדרושו' ז"ל הא אפי' נימא דהוי דברים
כיון דביטול של צפני השליח צפי שיכא צפני עדים מדין
אין דבר שצערות פחות משנים וככא דאין ידוע בשעת
הביטול, הוי ביטול של צפנים וקשה לך בדבריו ז"ל דמאחר
שעכשיו לאחר הגירושין ידעין צבירור שביטול למד לא יועיל
ודימית זה למ"ש הב"ש סי' מ"צ שאם לא ראו העדים
מעשה נתינת הקידושין רק יודעים שנחנו לידה דמכני מתורת
עדי ידיעה ע"כ. ובאמת גדולה מזו הוי' לך להקשות דהנה
הגאון ז"ל בצמ"ז שם דף ל"ב ע"ב ד"ה ור"ג בא"ד יכא
בחקירתו בזה ח"ל.

וב"ר דהנה ציסוד אין דבר שצערות הוא מצי' פנים הא'
דבמעשה בעלמותרו אף אם שניהם מודים לא חל
המעשה אלא"כ נעשה צפני צ' עדים כמו במקדש ומגרש בלא
עדים אף דשניהם מודים אין ממש בקידושין וגירושין אלא"כ
נעשה בעדים בצי' אף אם היכא דבמעשה בעלמותרו מהני
מ"מ אין הצ"ד רשאי לפסוק ולהאמין עד שיעידו צ' עדים
וכי' ולזה ס"ל להחוס' דגבי ביטול י"ל דבעלמותרו מהני בלא
עדים דאינו דומה לקידושין וגירושין כיון דאינו ענין מעשה
וחלות הקנין רק ביטול וסילוק כה השליחות אבל מ"מ לענין
צירור הדברים שביטול צפי צ' עדים כמו כל דבר שצערות
וכי' ע"ש והרי לן דעת הגאון בצמ"ז דס"ל דעידי ביטול
הם רק לצרר בדבר וכיון שנתצרר עכשיו מאי נ"מ ונמלא
דבריו סותרים מתיב וצי' ולי"מ.

שכבר דיוק כן בחוס' ד"ה ור"ג מ"מ גם הכס איכא חירוים אחרים ועיין בהגרע"א שם אבל לפי מה שפירשתי אחי הכל שפיר בס"ד.

והנה עד הכה דברתי לבאר דברי רבינו מאור עיניו אשר מימיו חנו שותים מן הגרע"א ז"ל אבל בעיקר קושיך עיין בחידושים וציאורים להגר"ש גריינמאן גיטין ס' ח' ס"ז שכתב ח"ל כיון שאין לורך צעדים אלא לצירור הדבר וכו' כד רביע הדבר ראוי להסחפק כוונתו וכשנחצרי לנו כוונתו אח"כ חסוד מאי דרביע ציטול צעדים שרי עכשיו רבינו יודעים דמאי דרביע לציטול הוא דרביע ע"ש זה כקושיך אבל מדברי הי"ש"ש לא משמע כדבריו גם מדברי הרשב"א גיטין י"ח ד"ה אמר רשב"ל ז"ע והוא ז"ל חרגי צה ועיין במאירי ז"ל.

סימן קמ"ד

צווח שאין רוצה לבטל כל השליחות אי בטל, משום דבטלה מקצתה בטלה כולה

ומ"ש צהא דבעל מקלח צטל כולו צדף ל"ג ע"צ לפי דעת הפנ"י והח"ס וכחצת דנראה צרור דאם עומד לפניו וזוהו שאין צדעתו לצטל רק את חנו שצטל ולא האחרים שאינם צעלים האחרים ע"כ הכה מה צרור לך מיצטיל לי עוצה ואדרכה פשיטא לי כיון שכל כולם צלשן אחד אף צמפרש שאינו מצטל אלא זה וכל הנשארם יכיו שלוחיו גם להצא מ"מ אין ציטולו מועיל דכל שצטל לה נצטעלו כולם ממילא וכדלמרינן כעין זה צגדריס דנדר שהותר מקלחו הותר כולו הכ"י נצטעלו כל השליחות ומה שחזר וממנה אותם עכשיו אין מועיל כלום על השליחות הראשון זה צרור וכן כתב להדיא בחוב"א להגר"ש הכ"י ע"ש. ותו לא מידי רק חיים ושלום וכל טוב.

והנה הארכתי קצת לכבודך והשבתי לך במקודם האפשר אף שאני בעת טרוד עד למאוד בטרדות גדולות אנשי קהלתי אשר רק חזרתי מארצנו הקדושה אבל רצייתי להראות חביבותך גבן וצלח ורכב על דבר אמת הפך בה והפך בה דכולא בה.

דברי המצפה לרחמי שמים מרובים ולהרמת קרן התורה בביאת בר נפלי ש"ב המברך בברכת התורה ללומדיה. **משנח הקטן**

סימן קמ"ה

שליח במצוה שבגופו. שליח לקבלה בגמ'. שליחות בדבר שממילא

ב"ה אור ליום ד' בשבת לפ' משפטים התשי"ט ברוקלין נ"י יצ"א.

כבוד הבחור החשוב חר"ב יושב באהלה של תורה וכו'

איברא ודמיון להצ"ש לפי שיטתך שדמית להצ"ש ס"ק י"צ לפע"ד אינו עולה יפה דכצ"ש שם הביא

דברי הרמב"ם פ"ו מה' עדות ורמב"ם בח"ה סס"י ז' דדינו ממונות מתקיימים צדיעה צנא ראי' ולפ"ז בקידושין נמי ס"ל כהמרדכי דקידושין דומה לד"מ וא"כ שפיר מהני ידיעה אבל צעירי גיטין דדומה לדיני נפשות צעיר דו"ח לא מהני ידיעה ע"ש ודו"ק וממילא הכ"י לפי הס"ד דכני עירי גיטין כס לא מהני ידיעה וצני ראי' דוקא. ובאמת דברי הצ"ש כס הכס צלוגתה שמויים להמעיין שם ואין להקשות מהם.

ומה שנראה דעת הגאון ז"ל דכוא נמי מודה דכ"ג שאין בעדות צעלס הגירושין סגי בעדות של צירור הדברים היינו עדי ידיעה וכמו שכתב להדיא לקמן בדבריו הקדושים שהנאחי צסמוך אלא דס"ל להגאון ז"ל דאף דלא צעין ראייה אבל הידיעה צעין שיהי' דוקא צשעת מעשה כלומר שידעו צשעת רביעא שהוא רביע צכדי לצטל כעט ולא לאחר מה וכמו שכתב זה ג"כ לקמן דצ"ה ר"י אבל מה שנתודע לעדים לאחר זמן מענין הציטול ולא ידעו מה צשעת מעשה הציטול כה"ג לא מהני ידיעתם אלא על להצא ולא על למפרע וחלוק זה באמת מצוה צדבריו ז"ל צמה שכתב לחלק צסוגיא דקידושין ח"ל וז"ל כיון דעל יסוד הקידושין הוי עדים וכיון שצלצב היחה להתקדש וכו' אבל הכה דאין ידוע לעדים כל ענין הציטול וכו' הו צשעת חלות הציטול דהיינו צשעט דרביע לא הוי עדים על זה וכו' זה עיקר יסוד דבריו ז"ל להמעיין שם היטיב צכל הסוגיא ובאמת כעין סברא זו אמרתי צעת דברי אחר וכן זה כי לפע"ד צזה נסתלק קושיך וממילא לא חקשכ סחירת דבריו הקדושים ז"ל שהקשתי לפי דברך.

ונראה דהגאון ז"ל מפרש הו דאמרו צגמ' וכן אס ה' מחזר לרין אחר השליח ולהקדימו ולא הספיק אליו להביע עד וכו' הוא ז"ל מפרש כגון שלא נודע לא לצ"ד ולא לשליח למח ה' רן אחריו אס לצטלו או לרצו צשליחות עד אחר שהביע כעט לידה ולא נודע לנו אלא עכשיו אחר הגירושין וא"כ העדים לא ידעו עד אחר הגירושין ובאמת מלאתי ציש"ש גיטין הכ"ל דכתב שדוחק לומר דמייירי צככ"ג ומשמע מדבריו דאי הוכ אמרינן דלא ידעו עד לאחר הגירושין גם הוא ז"ל ה' מודה דכני האי גווגא לא הוכ עדות למפרע ע"ש ודו"ק וכן כתב המאירי צשס יש מפרשים וקל"ה ל"ע להי"ש מהמאירי ז"ל ע"ש.

ומה שצחא להכריח מפנ"י צדף ל"ג שפי' דהחוס' מספקא לכו אס כשמצטל צפניו לריך צ' או לא הכה אדרכב מדברי החוס' שם ראי' צרורה לדעת הגרע"א ז"ל שכתב: צפשות אע"ג דאין דבר צצערוב וכו' כיון דלשליח עלמו אמר וכו' הרי דמוכרח לכו להחוס' לפרש דלכן מהימן צע"א משום דלשליח עלמו אמר או שאר חירוים שם אבל צלאו הכי פשיטא לכו דכוי ל"י דין דבר צצערוב ואין פחות משנים וא"כ הכה דלא אמר לשליח אחי שפיר קושית הגאון ז"ל לשיעתם דס"ל דכוי דבר צצערוב ואף שהפנ"י ז"ל לין

מהני עיי"ש. ודרך פשטות לכאורה תקשה נמי דא"כ האיך מהני זכאוי גוואל שליחות ולפי דעת הירושלמי אחי שפיר דברי הקלוק"ח הנ"ל משום דהתורה זכאה וזבן. *

וברברי הירושלמי הנ"ל כבר יצחתי בחשוכתי להרב הגאון ידיד נפשי הרב גוסטמאן ר"מ דנחל ישראל שניט"ל מה שהקשה לי להני פוסקים דס"ל דאסכ"י לא הוי שלו מהא דאמרו צניטין דף כ' ע"א שלחו מחס כחצו על איסורי הנאה כשר והקשה הא צניטין ונתן לה שיהא הנחיתה משלו ואמאי כשר באסכ"י שאינו שלו ולפי הירושלמי הנ"ל ניחא דהתורה זכאה לו בכל אופן ואפשר דהוא כעין דוגמא להמך צפסח דהתורה עשאו צרשוחו של אדם אף דהוי אסכ"י גם מגמי גיטין הנ"ל לכאורה תקשה דאם כחצו על איסורי הנאה מה שליחות שייך ציה ולדעת הירושלמי ניחא וזבן כי קלרח. ועיין שו"ת קול ארי' סי' קכ"ה. ודבריו ל"ע קלח לפע"ד ולעת הפנאי לא יכולתי להאריך.

וב"ז כחצתי לשיטתו דס"ל דשליח לקבלה הוי דבר דממילא חלל באמת זה אינו דודאי שליח לקבלה הוי ככל שליחות דשולחא גבי הנחת תפילין מקרי דבר דממילא שהדבר אינו עושה שום פעולה והשחנות בדבר ועי"ן לא שייך לעשות שליח חלל הכא השליח שהוא מקבל הגט הוא דומיא דכל קניני התורה שהרי בקבלתו הוא קונה לה הגט והגייר שנעשה שלה והיא קונה את עצמה עי"ן ולית כאן סברא דממילא דהכא דומה לכל קנינים שנעשים ע"י שליח ח"פ. **ואכתוב** לו כאן מה שכתבתי בס"ד בחצורי על מס' נדרים לצאר דברי הרא"ש בצוונתו בדבר שהוא ממילא לא שייך שליחות והוא דמלת שליח פירושו כמשמעו ששולח אדם במקומו דבר שהוא לריך לעשותו בין שהוא במקום קרוב או רחוק ולזה חדשנו לנו התורה דשולחו של אדם כמותו כמו שלמדנו זה רפ"צ דקדושין בגירושין למדו כן מושלח ושלחה בקדשים מושחטו אותו וצחרומה מגם אחס ושלחות דכל התורה אחי מצניינה ע"ש (ועיין ח"ס או"ח באריכות גדולה וצח"ס כללים צניטין שליחות ס"ק ג' אי שליחות הוא רק מסירת כח בעלמא לגמור בדבר ההוא או שהוא ממש כמותו וכעמוד במקומו) חלל בדבר שמאוי להצטלים לקיים הצווי צלי שליחות ואדרכה דבר שממילא הוא וא"א שיתחדש וייעשה שום מעשה ע"י שליח וגם א"א בעולם שיהא באופן שיהא לריך שליח בעציל לקיים הצווי ההוא וכגון בתפילין וסוכה וכל מצוות שצגופו דהחס הדבר ממילא הוא שגופו ממילא הוא, וגם לא שייך לקיימו ע"י שליח עי"ן לא שייך שולחו של אדם כמותו שהרי גופו הוא שם במקום שהוא מחוייב המלוה ואין שייך צזה שיהא יכול לשולחו להניח תפילין ויעשה מעשה דא"א צשום אופן בעולם שלא יבא גופו עמו וילעך לעשות המלוה ע"י שליח וא"א כשהוא אונס ואין גופו רצוי נמי א"א לומר כן שהרי הכי"ה הגוף כאן הוא חלל שאננס ואינו יכול להניחם עליו וכן בסוכה ולולב וא"כ לעולם כשהוא מחוייב בדבר הרי הוא שם במקום החיוב וא"כ כה"ג לא אמרין שש"א כמותו דהתורה ועיין מרדכי גיטין ס"ה האומר ח"ל וממורי הכהן קבלתי כל היבא שאין הדבר נגמר ע"פ השליח חשוב מילי ולא מימסר לשליח אבל קבלת הגט זהו גמר הדבר כ"י ועיין שו"ת ב"ש א"ח טז שכ"ו ור"ד סי' ש"ה.

ג"א הב' אברהם מענדלאוויטש גי"ו תלמיד דשיבת נייטרא שלום וברכה כל הימים!

קבלתי מכתבו בדבר הקושית שהקשה לדעת הקלוק"ח חו"מ סי' קפ"צ ס"ק א' שכתב ציטוט קושית החוס' רי"ד קדושין דף מ"ז דאמאי לא יופיל כשאומר אדם נחצירי שצ צסוכה עצורי הנח תפילין עצורי וחי' צצמלות שצגופו לא מהני שליחות והקלוק"ח חי' לפי דעת הרא"ש נדרים דף ע"ב דעל דבר דממילא לא מהני שליחות ומלוא שצגופו דבר שממילא הוא ומינוי שליח לא שייך חלל במידי דמעשה ומש"ה צצניית וחפילין וסוכה נחי דהו"ל עשיית השנית כעשיית המשלח מ"מ כיון דגוף השליח לא הוי כגופו לא עשה המעשה כגופו ולא צגוף שולחו. והקשה לפ"ז האיך השב עושה שניח לקצנה צגע הא השליחות על דבר שממילא הוא דאינו עושה שום פעולה חלל שמקצנו צידו והוא דבר שממילא הוא, ע"כ.

והנה אף שמתקרב הדבר אין הדמיון עולה יפה וחרי מיני ניכור וכמו שאכתוב לקמן מ"מ אכתוב כאן לו היות כן משום יגדיל חורה ויחזיר העור הא"ע סי' קמ"א לאחר שכתב כל דיני שליח לקבלה הציא דעת רצונו פרץ שכתב הנה פירשנו דין שליח לקבלה חלל נכון שלא חשש אשה שליח לקבלה והציאו הרמ"א צש"ע הנ"ל סעי' כ"ט וסיים וכן נוהגין ועיין שו"ת שער אפרים סי' ק"ח ופחד יצחק ערך גט ע"י שליח וא"כ היות אפשר לומר דהקלוק"ח ג"כ חזיל צשיטת ר"פ דאין לעשות שליח לקבלה חלל אין זה אמת הוא שהרי אפילו לדעת המחמירין שלא לעשות שליח לקבלה בעטם רק משום חששא ע"ש ולא מעיקר דינא.

אבר הדבר מפורש בירושלמי דמעשה שני חלל דאמרין החס דאשה עושה שליח לקבל את גיטה א"ר זעיראי קומי ר' מנא אף לענין מתנה כל אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו א"ל חמך החורה זכאה חותה צגיטה והיא עושה שליח לקבל דבר שהוא שלה חית לך למימר דמתנה אדם עושה שליח לקבל דבר שאינו שלו ע"כ. וציאור הדברים דלא ילפינן שליחות חלל אזה נעשה כידי הצטלים בדבר שהוא שלו חלל לעשות שליח על דבר שאינו שלו אין על זה שם שליחות והא דאשה יכולה לעשות שליח לקבלה משום דמתן החורה זכאה לה גיטה ולפי דברי הירושלמי הדבר פשוט דאף אי נימא דהקלוק"ח ס"ל הכ"י דהו"ל דבר דממילא (מה שאינו כמ"ש לקמן צס"ד) מ"מ הכא החורה זכאה לה ואין זה מענין שליחות וגדולה מזו כתב הרנצ"ר והנמק"י והש"מ פ"ק דצ"מ צסוגיא דחצר דגבי מציאה ל"ש דחצר מדין שליחות דלעולם צניטין שליחות מצטל הממון ועיין מתנה אפרים ה"י זכיה ומתנה סי' ל"ג שכתב וכי אדם עושה שליח לקבל מה שאינו שלו והכי אמרו בירושלמי וכו'.

וברברי הירושלמי יוצנו דברי הקלוק"ח צס"י ר' שכתב דהא דאמרין צגע ועצד גיטה וחלצה צאים כאחד משום דגט אשה ועצד לא צבי זכיה כיון דאשה מחגרשה צע"כ ואין זכיה צע"כ חלל ודאי צגירושין לא צבי דרך זכיה רק ונתן צידה ומש"ה כל דגיטה וידה צאין כאחד

אין הוא לעשות שליח דברים ממילא כיון שליח ומועיל השליחות אפי' בדברים וק"ל.

ומעתה אסיים בברכת צלח ורוב על דבר אמת הפוך בה והפוך בה דבלה בה הארכת קצת בשביל יגדיל תורה ויאדיר ובפרט לבחורים לומדי התורה בהתמדה כי הם חייבי ואורד ימינו.

בברכת התורה ללומדיה כנפש

מנשה הקטן

י"ד ועד הלכה דאיגוד הרבנים דארה"ב.

סימן קמ"ז

מומר מחז להעיד בעדות אשה במסל"ת

בבד הרב הג' וכו' כש"ת מוהר"י שליט"א בישיבה הרמה באסטאן מאסס.

אחרישכת"ה בדבר שאלתו אי ישראל מומר נאמן להשיא אשה במסכת לפי תומו כעכו"ם דנאמן במסכת ל"ת או נימא דגרע כיון דיודע דע"י שיחו מקלו יגיד לו וכ"ת פשיטא ליה לאיסורא ממא שחמרו ביו"ד סי' ס"ט עכו"ם מסכת לפי"ת שהדיחו יפה והוא מס' המלות וסמ"ק ועיין עור שס.

לאחר הסליחה עכ"ל כז' וכדבר מפורש בתשו' הר"ן סי' ג' וז"ל ולענין מה שנקטת לעמוד על דעתי בשיחת מומר לפי תומו לדעת הרי"ף והרמב"ם שכתבו דפסול לעדות בעצירות דאורייתא נאמן להשיא אשה במסל"ת דלא גרע מנכרי או איכא לאפלוגי בין מומר לע"ז ולכל התורה לפסול בעצירה אחת או לא והשיב דע שלפי דעתי אין חלוק לפי שאם היינו חוששין לומר שמומר זה מחז שחזר בקי שהאשה ניתנת בענין זה הוא אומר כך שיהא נראה לנו שהוא מסל"ת והוא אינו כן אלא מחזיון ומעט זה נאמר דמומר גרע מנכרי א"כ אף פסולי לעדות בעצירה אחת נחוש לכך שכוין שהוא פסול נחוש שמה נחזיון להעיד הוא ואין עדות וכיון שלמדנו מהרב אלפסי ז"ל שאין אנו חוששין לכך אלא אנו תופסין דבריו כפשוטו שהוא מסל"ת אף במומר לכל התורה יש לנו לומר כן שאנו מאמינים ששיחם מסל"ת ואף לרשב"א ז"ל ראיתי בתשובה מעשה שאל לפניו מישאל מומר מסל"ת שמת פלוני וברז זכרה סדרת רב אלפסי ז"ל ע"כ ע"ש. ובש"ע א"ע סי' י"ז ס"ג וכן כותי או ישראל מומר לע"ז ולכל התורה כולל אם הוא מסל"ת נאמן וכ"כ בתשובת מוהר"י ברונא סי' כ"ט ובסי' רי"ז כתב וכן עדות המשומד לא מפורש בו אם הוא מסל"ת ואדרבה מוכרח דעתו שכוין להחזיר לכן אין עדותו כלום דכיון דמשומד הוא פסול לעדות אשכ"ח כי אם במסל"ת ולא הוא נאמן כמו שפסקו כל הפוסקים אע"ג שראצ"ח מסופק בסוף התשובות אם נאמן אפי' במסל"ת אנו לא מסופקים ע"ש.

לא רצח שליחות אלא במקום דאפשר שחזיון יהיה במקום שאין הבגד של אדם שם ועושה שליח במקומו לקיים המעשה עבדו חז' לא כיון רק במעשה אבל בדבר שממילא לא כמובן. וא"ל להמתיק הדברים יותר על הכחז והמזין יצין.

עוד אמרתי להמתיק בענין קצת דבאמת כל מעשה ופעולה באדם הם בגדר שליחות ודידים והרגלים הם שליחים של אדם באחרית דמחשבו ליה חמץ מוצילין ליה וכוונתי דבאמת סוף מעשה במחשבה תחלה והמחשבה חושב לב חומד וכלי מעשיו גומרים וא"כ באמת הידים שגומרים המעשה הם רק שליחים להמחשבה אבל זה רק דבר שהוא בקום ועשה אבל דבר שהוא ממילא אין כאן שליחות ולא שייך בזה עשייה כלל ולכן לא שייך בזה נמי שליחות ולכן נמי אין שליח לראיה. **ובמה** שכתבתי ולפע"ד ליישב קושיות הכפות חמרים שהניח בלע"ג דברי הגמ' סוכה מ"א ע"כ מה שדרשו בברייתא ולקחתם שיהא לקיחה לכאור"א ופי' החוס' וברא"ש פ' לולב הגזול דקרא אחי לאשמעין שאין אי' יולא בשביל כולם דאי לאו קרא כו"ל דאחד יולא בשביל כולם ותמא הכ"ת דלפי דעת החוס' רי"ד דמלאו שבגוף לא שייך שש"כ אי"כ קרא מיוחד ל"ל דאין יולא בשביל כולם הא לולב כיון מלאו שבגוף.

ולפענ"ד דכו"ל דהתורה אמרה ולקחתם לכם כיון דאנו מצרכים על נפילת לולב ונראה לכאורה דהמלאו היא כנפילה וכנפילה כבר כיון מעשה וכיון מילתא דאפשר ע"י שליח כמו בכל התורה וכו"ל דאחד מוליד לכולם מעט שליחות ולכן כתבה התורה קרא יחידה דאפ"ה אין אחד מוליד את כולם דבפירוש הולידו התורה מתורת שליחות ועיין ח"ס סי' קפ"ב באור"א ושפיר מיושבת קושית הכפ"ת. **ובזה** נמי מיושב מה שהקשו קצת מפרשים דמשמע מדברי הרא"ש ובר"ן דגר חנוכה מותר להדליק על ידי שליח מדקשו למא מצרכין בנ"ח להדליק נ"ח הרי יהי דאפשר ע"י שליח מצרכין בעל ומשמע דפשיטא לכו דנ"ח יכול להדליק ע"י שליח והקשו דכיון דהוי מלאו שבגוף אמאי מכני שליח יותר מכל המלות ולפי מה שכתבתי א"ש גם זה דגר חנוכה נמי כיון דהמלאו הוא בהדלקת וכיון מילתא דאיתעבידה ע"י מעשה שפיר מלי לקיים ע"י שליח ולא דמי לחפילין וסוכה וכו'. ועיין שו"ת קול ארי' סי' קי"ט מה שכתב בזה ודבריו נוטים קצת לדבריו אף שצפיקר בדבר יש כמה חלוקים. *

ובאמת כל דיני שליחות גמרינן להו ממא שדרך העולם לעשות ע"י שליח וע"י רצח התורה דמועיל השליחות שעושים. בנ"א כמי שעשה הוא בעצמו וכן שמעתי בשם הגאון מהר"ם אריק ז"ל ודייק כן משלשון רש"י גיעין ע"א ע"כ ד"ה דאמר מילי לא מימסכן לשליח ופרש"י דרך ארץ הוא לעשות שליח דברים והכו' נמי בדברים שליחו של אדם כמותו וכו' ולפי פשוטו דברי רש"י ז"ל מחמיהם דמאי שייכות לד"א שטושין בנ"א אם מה שאמר התורה דדין שליחות ודייק הגאון ז"ל דבאמת עיקר שליחות שש"כ אמר כן לפי שדרך בנ"א לעשות כן וא"כ הכ"נ כיון דדרך

ולבך מברכין בלמ"ד אי נמי דרך העולם הוא שכל אדם מדליק בביתו מפני חביבות הגס וכן גר של שבת ע"ב.

שבו מצאתי באבודיהם ה' ברבת המצות ח"ל וא"כ והרי גר חנוכה שאפשר לעשותה ע"י שליח והוא להאב ומברכין בלמ"ד (להדליק). וי"ל שהדליקה עצמה היא המצוה והואיל והוא נתן השמן והפתילה ומשלו כדאמרינן בפ' במה מדליקין דצריך לאשתתופי בפריטי ואקרינן בה שאפשר לעשותה ע"י שליח

צפנים וידוע דהח"ס ז"ל הרעיש נגד המנהג הזה וכתב עליהם וצני ישראל יולאים ציד רמ"א ומי שאינו רואה לשמוע וללכת החולא ח"ו וכו' ע"ש וכן אנהנו תלמידי תלמידיהם נובלים י"ד היום הזה ואין לשנות ח"ו אצל להני רצנן יש ללמד זכות עליהם שעשו כן כדי שלא יכנסו הנשים ולא יתערבו בין הנשים ובזהכ"ג לא נכנסו נשים והיו נשים לאחד ואנשים לאחד בעזרת נשים כן נלפענ"ד ללמד טעם חכות עליהם אצל ודאי אנהנו יולאים ציד רמ"א וכפי שכתב הח"ס ז"ל ולריך לעשות החופה תחת כיפת הרקיע ולהחזיר ממעון הצרכות עכ"ס.

סימן קמ"ח

שחוק יופף וכדומה לפורים ע"י בחורי ישיבה

וברב"ר אי מותר לעשות מין שחוק מן אנשים לצדס צהורי ישיבה וימכרו כרעיסים ויהיה מה ריוח גדול להישיבה ויראו שיהיה הכל צהירא היינו שלא יעשו נשים ואנשים יחדיו ועכ"פ שחוק הנקרא יוסף'ס שפיעל שצב ג"כ מראים קלח היסעוריע מתורתינו הקדושה אפשר שכה"ג לא יהא חסור.

הגה בדרך הלכה אמרתי עכשיו ליישב דברי הגמ' שאמרו כל מה שאסרה לנו התורה החירה לנו כנגדו וכו' ולכאורה אסרה לנו התורה עיאתראות ומה החירה לנו כנגדו אצל עכשיו מלאחי פתרון יעשו עיאתער של צהורים צני ישיבה דוקא ואז יקיימו גם צוה ולא תחסר כל בה.

אב"ר תמבתי מאוד על שאלה כזו והלא אמרו חז"ל דאין מצטלן חינוקות של צית רבן אפילו לצנין ציהמ"ק והאריך יעלה על דעת מי שהוא לעשות עיאתער ח"ו מתינוקות של צית רבן וצני ישיבה ואפי' נימא דלא יהא צה שום איסור אצל איסור ציעול תורה ודאי איכא ועיין חו"מ סי' ש"ע יש מי שאומר שמתחשק צקוציא עם העוצר כוכבים אין צו משום גזל אצל יש צו איסור עוסק בדברים צעלים שאין ראוי לאדם שיעסוק כל ימיו אלא בדברי חכמה וישוצו של עולם ואף החולקים לא חלקו אלא שאינו פסול לעדות מכה"ת אצל ודאי איסור זה מודה דעובר וא"כ כ"ש הכא צהורי חמד לומדי תורה ח"ו לצעלם לעשות שחקנים מהם או לאזנים שך שומעות וציעול הזמן שיטערו להבין לזה וגם ללחק.

ובגמ' ע"ז י"ח ע"צ אשרי האיש אשר לא הלך לערעיות ולקרקסיות של עו"כ וכו' שמא יאמר אדם הואיל ולא הלכתי לערעיות ולקרקסיות ולא עמדתי צקניגין אלק ואחגרה צשינה ח"ל צתורתו יהגה יומם ולילה ודאי לא מקיים צוה וצתורתו יהגה יומם ולילה ואדרכה מצעל צהורים מלימודם וצתוכם מצעל גם הצאים לראות. ומלאחי צתשובה אחת למרה"מ כפופי הציהא סוף תש"ו הרדצ"ז לענין משחק צקוציא צצצת וכתב צחוך הדברים ח"ל ואמריקן

והא שהצ"ח מיו"ד סי' ס"ט כנראה לא עיין בדברי הצ"י ע"ש שנתן צ' טעמי אחרוני ועיין תה"ד סי' ע"ט. והע"ז סי' כ"ג כתב ליישב דצידועין איך שייך מסל"ת ותיקן דשפיר אחי כגון שמספר אחי דבר אחר ומתוך אותן הדברים נמשך הסיפור שהיה הצער כצוה מהימנין לו ולא מחיק צוה מה שידוע צעיצ ישראל וכן כתב הש"ך צס"ק מ"ג ואדרכה הצ"ח ראי' ממומר לעכו"ם דנאמן לעדות אשה צמסל"ת ולא אמריקן כיון שהאיסור והיתר תלוי צו חזקתו משקר.

איברא דגם צאיסור דאורייתא ישנם גדולי הפוסקים דנאמן עכו"ם מסל"ת אפי' צשאר איסורים ומתורלים הא דאמרו צהגחל דאין עו"כ נאמן צמסל"ת צשאר דברים היינו דוקא צציתחזק איסורא אצל היכא דלא ציתחזק איסורא נאמן אפי' צא"ד וכן נראה דעת הריצ"ש סי' תל"ג ועיין צ"י סי' ק"ו וצ"ד סי' ז"ח אלא שהש"ך שם ס"ק צ' חולק עליהם ומפרש דברי הריצ"ש צאופן אחר וחדש צצמילתא דעצודא לגלויי עכו"ם מהימן אפי' צאיסור דאורייתא צמסל"ת וכן כתב הגר"א ז"ל שם ועיין תש"ו חו"י סי' ל"ז וסי' קמ"ח ועכ"פ כל מה שהנכרי מהימן מומר מסל"ת מהימן ואין לומר מומר גרע צוה ולכן פשוט דמומר מהימן וכמו שכתבו הפוסקים להלכה צוה.

סימן קמ"ז

אנשים ונשים יחד תחת החופה על מה פסחו

ומ"ש מה שנהגו לסדר קדושין תחת החופה מקום אנשים ונשים שם יחד ולמה לא חששו כמו צאצל ר"ל וכ"ש הוא מקום שמחה מצית האצל לפענ"ד דסמכו צוה אדברי הלצוה ז"ל שכתב כיון דעכשיו כ"כ רגילים אנשים בין הנשים דמי עלינו כקאקי חיורי ולא משגחינן צוה אצל מה ששמע צשם גדול אחד שאמר העעם משום דלא הוי רק צאקראי צעלמא ולכן לא אסרו לא אלאמין כי מגדול שמע כן דודאי לא נראה לחלק צהכי והרי גם צצית מילה אסרו לאשה שחכסם צין האנשים והתם נמי לא הוי אלא אקראי צעלמא ורגעים ממש וכמה שזווחו צצותיו על זה וצדוחק התיירו להקוואטערן להבנים התינוק כידוע.

איברא דראיתי מפורש צרש"י קדושין פ"א אהא שאמרו צגמ' אצ"י דייר גילפי רצא דייר קנה ופרש"י גילפי מקום קצותא אנשים ונשים או לדרכה או לחופה היה מסדר קנקנים של חרם הרצה שאם יצואו זה אצל זה יקשקשו וישמע קול, דייר לשון דרי דרי מגילה י"ב, שורות שורות, דייר קנה מסדר קנים שהעוצר עליהן קולם נשמע ע"כ הרי שכתב צרש"י מפורש דגם לחופה היו מתקנים שלא יצואו זה אצל זה ודימה חופה לדרכה וע"כ דליכא לעעמא משום אקראי אלא נלפענ"ד כמ"ש.

ובאמת חשצתי דזה היתה טעם הצינים שחקנו לעשות נשואין צאריך אשכנז צכמה מקומות צצית הכנסת

והוא בכלל ובחוקותיהם לא חלכו וזכו ממש רוצים להדמות להם שגם בחוקותיהם עושים שחוק לטובת עניים ועיקר כוונתם לעשות פריאות ותעריבות נשים וע"ז נאמר וחסד לאומים הטאת שעי' הטאת עושים חסדים ואף שאומרים שרונים לעשות מלוא באתם מלוא הבאה בעצירה היא ואין להתיר אפילו זין כ"ש כי כל המחדשים היה זה תחילה טענותיהם שעושים לשם מלוא וכו' ע"ש מה שהאריך.

והרי לן גאון וקדוש רב הראשי בירושלים עי"ק ולעדה החרדית באה"ק דבריו כלבנות אש לאיסור וסבדי לי כי צ"ח בעלמי כיוונתי לכמה ראיות מהגאון ז"ל ע"כ ישחקע הדבר ולא יעשו עוד ורוח והלכה יעמוד ליכודים ממקום אחר מקור טבור להחזיק את מוסדות התורה. כן רע עלי המעשה אשר עושין לחוק מילדים קטנים בישיבות ומלגשין ילדה לזכר וזכר לנקבה אף שהם אינם בכלל עונשים אבל אסור לספות להם איסור בידים וגם שמנגנים הילדות קטנות והם יותר מצה ג' שלדעת כמה שיטות הוא איסור לשמוע ועכ"פ מכוונת הדבר ביותר. (*) עיין הוספה בסוף הספר

והנני בזה המצפה לדחמי שמים מרובים ולהעביר רוח הטומאה מן הארץ ויתרומם קרן התורה ולומדיה ואוי לנו שכך עלתה בימינו שלכל עושי רשעה ומוסדותיהם למיניהם יש להם עפרות זהב ורק למוסדות התורה החרדים כל כך קשה החזיק ובנדאה כל הקדוש מחבירו יותר חרוב מחבירו יתן ד' ונזכה בביאת בר נפלי ולו יקתה עמים והשיבה שופטינו בבראשונה ויועצינו בבתחלה ידיד נפשו המכבדו ומוקירו כערכו הרם ונשא.

בברכת התורה כנפש

משנה הקטן

סימן קמ"ט

מקדש בתו לחייבי לאוין אי הוה שליח לדבר עבירה

בביר יריד נפשי הרב הגאון חוב"ט שמו מפארים עט סופר מהיר וכו' בש"ת מוה"ר יצחק שטערנחל שליט"א. **אחרשבת"ה** באהבה נפש הגני בקצירת האומר להשחטשע בדבריו היקרים שהביא בחומר בקודש פליאה על הגאונים מהר"ש ומהר"י ענגיל ז"ל שנחפזו באז שקיבל קידושין לבחו הקטנה ממי שהוא מחייבי לאוין אי יש לומר בזה אין שליח לדבר עבירה (שו"ת מהר"ש ח"ג סי' פ"א) ופלא שנעלם מהם לפי שעה גמי מפורשת קדושין ס"ד דבד האז להשיאה לממזר ע"כ.

ולפום ריהטא עלה בדעתי לומר דהר"ן הקשה שם בד"ה לנשואין המניח רחמנא ח"ל וא"ת וליהימניה כי אמר נשבות מגו דאי צעי אמר קדשהיה צדיא לפסול לה דמפסלי גמי מכבונה ומחרומה ומהימן בכהי דכא נשואין המניח רחמנא, לאו קושיא היא דבקדושי ציאת איסור לא אשכחן דהימניה והכי מוכח לכדיא בירושלמי בפרקן הלכה

פ"ק דע"ז אשרי האיש וכו' מפני שהם מושב לנים שהם מקומות שמחלפים לנחוק ואפי' בחול אסור ולא הותר ללכת לטריטאות בשבת אלא לפקה על עסקי רבים וכל מקום שנאספים שם אגודת כדי לנחוק נקרא טריטאות ושם ליגותא נמנא וכו' הבעיר יהודה חמאי. והמהר"מ ז"ל השיב לו דברים אלו אסור לשומעם וכ"ש להשיב עליהם כי אותם הבאים הם ובעליהם כיוצא בהם מגועלים מחועבים משוקצים ומוקלין הם ואף בחול אסור וכו' ע"ש.

ומ"ש שאין זה ענין של תדירות אלא לעתים רחוקות פעם או פעמים ושלש פעמים בשנה בזמן הפורים שממילא נהגו לשחק בפורים, ודאי דתדיר ושאינו תדיר קודם, ותורה תדירה היא ויומם ולילה מחויב בה ובפורים עלמו כבר הנהגו בני ישראל לעשות שמחה אבל קודם פורים אפי' יום אחד ח"ו לא ישמע כזאת ובפרט כמו שעושים פה שבוע אחד קודם ושתי שבועות אחריו לנחוק עוד קוראים להם (פורים פארטי בלע"ז) ובדבר הטענה אשר שחוק של יוסף שילמדו ממנו גם דברי חורב, ח"ו לעשות מחורחני לחוק וזה דרך הגויים צעו"ה שעושים שחוק מעשרת הדברות ומשמשין הגיבור וכדומה עושין ח"ו מתורחני הקדוש רחמנא ואין יריבו בני ישראל לעשות כמותם ואפי' על פסוק אחד בתורה, ובגמ' סנהדרין אמרו הקורא פסוק אחד משיר השירים כמין זמר וכו' עשוני צניק ככנור ועיין ראצ"ה ברכות ר"פ ע"א הביא גירסא הקורא פסוק ועושה אותו כמין זמר וכו' והיינו כל פסוק מתנו"כ גם של קהלה ואסתר ועיין דק"ס סנהדרין אות ז' וביד רמב"י דאפי' לשורר בו להקצ"ה אסור שלא ניתן אלא לקרותו בטעמים שבו ולא בדרך זמר ועיין שדי חמד אסיפה דינים מ"ז סי' י"ב וא"כ האין יחירו ח"ו לעשות מפסוקי חורב וחלק מחלקי התורה ח"ו שחוק וטיאטריאון ובזכרוננו כד הויגא עליה שמעתי אומרים שהמשחקים ציוסף ח"ו אחד מהם לא יוליא שנתו ועכ"פ לא ינקר רע ח"ו.

ובשזכרתי לעלות לארה"ק הראש לי ש"צ בירושלים עי"ה ק שו"ת מהר"יץ מהר"ג הקדוש יוסף לצי דר- שניסקי זל"ה צסי' נ"ו שכבר דן בענין זה ואמרתו להעתיק דבריו הקדושים ח"ל קבלתי שורותיו אשר נפשו אוחה לרעת אודות לעשות שחוק לפורים ממכירת יוסף וכבר היה לעולמים ומאז אצותינו ספרו לנו שגדולים אשר לפנינו לא היה דעתם נוחה מזה וקבלה בידם שכל מי שהיה לו חלק חלילה לא ינקר רע ובאתם לא ראינו ולא שמענו זה כמה ימים ושנים שעסקו בזה עד אשר קם דור טבור צעינו וילכו אחר שרירות לבם וראוי לטעל הדבר אם אפשר במאמצי כח. ולהלכתא נראה דהוי בכלל מה שאמרו חז"ל בסנהדרין ק"א כל הקורא פסוק בשב"ש וכו' התורה חוגרת שק ואומרת עשוני צניק ככנור עי"ש צר"י היינו שקורא פסוק לשמה צנ"א ועי"ז מציא חלילה רעה לעולם ועי"י ש"ע או"ח סי' תק"ס ע"ז שם סק"ה ומכ"ש בזה שכל ענין מאצותינו הקדושים נעשה שחוק להם ודאי ראוי לטעל מכ"ש דעושים זה באופן דיש לדמותו לטהאטער והוי בכלל אשרי האיש אשר לא הלך וכו'

שיצטול ופרש"י ז"ל כדרכו דאמר אין עבירה בקדושין עד שיצטול שיצוא זרעו או את האשה לידי חלול וממרת ונתיב אין עבירה בקדושין דלא כתיב ציב לא יקח אלא לא יצא ולא תחתן אבל אלמנה כתיב ציב לא יקח וקידוש היינו קדושין ואיננו דרכו דלא תימא מקדושין עבד ליה איסור ע"כ. ועיין צ"ח המקנה קדושין ס"ד ד"ח שם בגמ' שכתב לחפוש ראיות דיכול האב לקדש את בתו קטנה קדושי איסור מדיכול לקדש את בתו קטנה לכ"ג וכדומה אבל כנראה נמי דלא זכר בשר מדברי הפוסקים בנ"ל.

והנה כי כן שפיר יש ליישב חקירת הגאונים הג"ל באב שקיבל קדושין לבתו הקטנה ממי שהוא חייבי לאוין אי אמרינן כה"ג אי עבד לא מבני ואין ראוי מגמ' דבירו להשיאה לממזר דהתם דוקא לממזר אמרו דליכא שום איסור אבל לשאר ח"ל אפשר דכ"ג אינו יכול לקדשה מידי דכוח אביהא דאמרו בירושלמי מפורש בעלתיה לפסול לה אינו נאמן ודו"ק.

סימן ק"ג

בחקירה חנ"ל. אי האב מופר בתו לביאה לפסול

ובעיקר חקירת הגאונים בנ"ל ראיתי לפני יהושע קדושין בנ"ל שכתב הא דפשיטא ליה לתלמודא דביר האב להשיאה לפסול לה ולא אמרינן דלא זכי רחמנא לאב אלא בקדושי היתר אבל דאיסורא לא זכי ליה רחמנא היינו משום דכחאי ענינא גופא דכתב רחמנא את בתי נחתי לאיש הזה דכתיב צרפת מוילא ש"ר כתיב נמי ולו חכיה לאשה ודרשינן בספרי אשה הראויה לו למעט אשה שאינה ראויה לו אלמא דאע"ג דאינה ראויה לו אפ"כ הוי קדושי מעליא מה שקדשה לו האב ע"כ אבל המקנה ז"ל כתב דכיון דקוי"ל אין שליח לדבר עבירה ואמרינן בגיטין דמשכחת שליחות בע"כ שכן האב מקבל גט לבתו קטנה כרי דמדמה כה"ס זכות האב בצחו בקדושין לשליחות א"כ כ"ש קטנה דו"ל דלא זכתה התורה לאב שליחות בדבר עבירה וע"ש מה שהאריך להביא ראיות מכמה מקומות דאפילו לדבר עבירה שפיר האב מהימן. גם מה שכתב מבר"ש דקדושי האב אינם מתורת שליחות הנה מתורת המקנה נראה כדעת מהר"י ענגיל דכוח מתורת שליחות ע"ש ודו"ק בזה כי קארת.

וראיתי בשע"מ פ"ח מהכ"ז שהביא דבר חדש בשם מוהרי"ן בן לב בשיעור כח"י ח"ל וכן אין צידו למוסרה לזנות כדי שתפסול משום דקא עבר בלאו דלא תחלל את בתך לבנותה הלכך לאו צידו הוא והא דקאמר צידו להשיאה לממזר ופי' רש"י ציד האב להשיאה לו בעצירה שנראה שאע"פ שהוא עובר בלאו שיכול להשיאה לו לא שהאב עובר כלל שכרי לא הוזהרו כשרות לישא לפסולים אלא בממזר שהשיאה עובר בלאו עכ"ל. ודבריו תמוזין דכא

ח' קדשתי לאחד מן הפסולים לה נאמן בעלתיה לא' מכל הפסולים לה אינו נאמן וכו' ע"ש. וכן הביא הרשב"א ז"ל דברי הירושלמי בג"ל וגראה לכאורה בטעם דאנשואין מהימן ולא אביהא הוא דנשואין ליכא איסור רק הביאה היא האיסור ולכן אינו נאמן לומר בעלתיה לא' מן הפסולים דאינו נאמן שעבד עם בתו איסור או מטעם דאין אדם משים עצמו רשע או מטעם אחר.

והרמב"ם פט"ו מהכ"ז הבי' כתב אחד ממזר שנשא ישראלית או ישראלי שנשא ממזרת כיון שבעלו אחר הקדושין לוקח קידש ולא בעל אינו לוקח בעל ולא קידש אין לוקח משום ממזרות שאין לך כל חייבי לאוין מי שלוקח על בעילה בלא קידושין ע"כ וככתב עליו הראש"ד לא תבאר ולא יתבאר והאומרה לא יתפאר כי טעות גדולה היא בשתא איסור כהונה דכתיב ציב לא יקח אמרי' בעל ולא קידש לוקח הכן פסולין דלא כתיב צבו אלא ציבא לחודה לא כ"ש וכדין נותן שבעינא תאסר כדי שלא ירבה ממזרות בישראל ע"כ וכו' שם יצא ליישב שיטת הרמב"ם ז"ל והביא שם תשו' הרמב"ם ז"ל שהקשו לו חכמי לוגיל ומה שחי' ובסופו הביא מה שכתב הרמב"ן ז"ל וח"ל והרמב"ן ז"ל דהא ראינו זו ופי' כל הסוגיא הוה דוקא בלאוין שכתב בכן קידש כללוי כהונה מחזיר גרושתו שכתב בכן לא יוכל בעלם הראשון אשר שלח לשב לקחתה אבל ממזר בדבר ידוע שעל הקדושין אינו לוקח שהרי אין כתיב בכן לאו בקידוש ועל ציבא בלא קידושין לוקח כמו שהכתוב מפורש לוח לא יצא שביא בעפילה ומפורש צי' אלו נערוה דאקשינן בבידא אי כריבי יתכן קשיא ממזרת וכו' חכ דעת הראש"ד ז"ל בזה שכתב עכ"ל. ועיין כ"מ בשם הרא"ה בן הרמב"ם ז"ל.

והגר"א שיטת הראש"ד והרמב"ן ז"ל לחלק בין קדושי ממזר לשאר חייבי לאוין ובממזר ליכא איסור על הקדושין אלא הביאה היא האיסור משום דכתיב לא יצא אבל בשאר חייבי לאוין האיסור על הקדושין נמי דכתיב לא יקח. ובזה נלפענ"ד ליישב דיוק עולם מה שאמרו בגמ' והא צידו להשיאה לממזר ויש לדייק אמאי לא אמר סתם והא צידו להשיאה לחייבי לאוין ויכו' כל חייבי לאוין בכלל אבל להביא י"ל דכיון אמרו להשיאה לממזר דוקא דהתם ליכא שום איסור בקדושין אבל בשאר חייבי לאוין דכתיב שהוא קידוש אכ"כ דאין צידו להשיאה. אלא שמלשון הירושלמי שכתבו שם צידו להשיאה לאחד מן הפסולים לכאורה לא משמע כפי וי"ל אבל משיטת הראש"ד והרמב"ן נראה מפורש דמחלקין בין ממזר לשאר ח"ל.

איברא דבדבר מפורש כותיבו בגמ' סוטה מ"ד ע"א מי באיש אשר ארש אשה יכו' פרט לאלמנה לכה"ג גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתיבה לישראל בת ישראל לממזר ולנתיק לימא דלא כרי' בגלילי דאי כרי' בגלילי הא אמר הירא וברך בלגז זה המחירה מעצירות שצידו אפילו תימא רי"ב כדרכו דאמר רבה לעולם אינו חייב עד שיצטול מה עמם לא יקח משום לא יחלל משום כפי אינו לוקח עד

דאין עבירה כלל כמוצא וא"כ הא"ך כחז ועל הממחר איכא איסור לאו לדעת רש"י אשר ע"כ פירושו בדעת רש"י ז"ע זכא חזל שיעתו יש ליישב כנ"ל ונחש שקטב חמיכה השעכ"מ מגאון קדמון ז"ל חכ לפענ"ד נכון בס"ד.

ועל דדעתי דדברי מוהר"י בן לב לכאורה הם דברי ר"א בחוס' שלבי נדרים שכתב בחוס' ד"ה בראשונה ח"ל וחי' רבי אליעזר דלא מזינו זונה שביא אסורא ליישא לבכך דודאי הוא מזהר עליה חזל היא אינה מזהרת עליו ע"ש וקושית השעכ"מ הוא באמת קושית החוס' נדרים הנ"ל אדברי הר"א הנ"ל וז"ע שלא הרגיש השעכ"מ בזה. ולפי דברי הר"א הנ"ל נסתר נמי חי' האצני מילואים ז"ל שמחלק בין אם הנשים נישאו לפסולי קהל בעמלן דאז הוזכרו וצין האצ שקודש את בחו דאזינו עובר שהרי בפירוש דבר הר"א ז"ל דאפילו בעמלם לא הוזכרה זונה ליישא לבכך ומיירי בכל ענין וז"ע. ומלאחי להרשב"א נדרים הנ"ל שהביא דברי הר"א הנ"ל בגירסא אחרת וז"ל וחי' ברי אליעזר ז"ל דזונה לא מזהרת מכאן חלל כל היכא דאיכו מזהר וכדאמר ביבמות כל היכא דאיכו מזהר איכו מזהרת דלא יקחו כחיו חכ היפך גירסתנו בחוס' הנ"ל ועיין שעכ"מ פ"ט מה"א ב"ו מה שכתב בדברי הר"א הנ"ל ומה שהקשה בשם שיטה לא נודע למי דא"ך חזל לא ודא קעברה אלפני עור כיון שעשה לבצעל חד"א וחי' דליכא לפ"ע כיון דע"כ נבעל ע"ש.

וראיתי בגו"י מה"א סי' כ"ג שכבר הקשה בן תלמיד אחד להגו"י ז"ל וחי' לפי מה שביאר בגו"י קמא סי' ע' דהר"א סובר דדוקא מה שכתב בבהך פרשת כהונה שם איחרו גם היא מלא יקחו חזל איסור עומאה דלא כחייב בהך פרשתא לא איחרו גם היא ע"ש. אמנם ראיתי בח"ס ז"ל תהא"ע סי' ק"ד שמיישב דברי הר"א הנ"ל ח"ל ומדברי רשב"א ז"ל למדנו כונת ר"א כמ"ש חוס' פ' איחו נשך גבי לא תשיך להזכיר הלוא ג"כ דמשיב מותר להלות מעות יתומים צריצת משום דכיון דליכא איסור על המלוה ממילא חו ליכא איסור על הלוא דליכא איסור עליו מעיקרא חלל משום דעבד מלוה איסור על ידו והיינו מדאפקיה רחמנא בלשון תשיך ותשוך כל דליתיה בתשיך ליתיה בתשוך וה"כ דכוותיה מדאפקיה רחמנא יקח יקוח כל היכא דהוא מזהר היא מזהרת ולוקח חזל הכא שלבי נדרים דהוא עבדה דילכ שאמרע עמאה חזי לך אל חגע די וכו' חזל מזהר כי חכמים החירו לו ואפי' קמי שמיא גליא דעמאה לו מ"מ חזי לו עון אשר חטא כי יש כח ביד חכמים א"כ ממילא שוב היא אינה מזהרת ולדקו דברי ר"א ע"כ ע"ש וא"כ חזי לו שייכות עם שיטה מוהר"י בן לב ודו"ק.

ובמה שכתבתי נלפענ"ד ליישב מה שכתב הר"ן ז"ל וא"ח ליבמניה כי אמר נשצית בזמנו דאי צפי אמר קדשתי לפסול לב ומכיון דכא בנשואין הימניה רחמנא והמכרי"ם ז"ל חמה דכא לא חשבו מיגו משום דלא צפי מרע נפשיה

דאמרינן לא החכרו כשרות היינו דוקא לפסולי כהונה חזל שאר פסולים שהאנשים החכרו מלישא אותן כגון ממחר וכיוצא אף נשים החכרו עליהם דהשור הכחוש חשך לאיש לכל עונשין שכתורה וכו' מזהר ביבמות פ' יש מותרות עכ"ל.

והנה מדברי מוהר"י בן לב משמע דס"ל דממחר נמי איכא איסור לאו חלל שהמליא דבר חדש דא"ך דאיכא איסור בקדושי ממחר חזל האיסור רק עליו ולא על חזיו או בחו חכ דלא כמו שס"ל הרמב"ן והראב"ד ז"ל ולאחר העיון לולי דמסתפינא נלפענ"ד דכן הוא ג"כ דעת הרמב"ם ז"ל בפט"ו מה"א ש"י ח"ל קידש ולא בעל חזיו לוקח בעל ולא קידש חזין לוקין ונריך להבין בדיוק לשון הרמב"ם שכתב קידש ולא בעל חזיו לוקח וכתב לוקח בלשון יחיד שהבעל חזיו לוקח חזל גבי בעל ולא קידש כחז חזין לוקין תרומיכו ולכאורה מאי חלוק בינייהו דהכא כחז בלשון יחיד והכא בלשון רבים חזל לפי שיטה המכרי"ם בן לב בקדושי ממחר ליכא איסור על האשה חלל על הממחר חזי שפיר לשון הרמב"ם שכתב קידש ולא בעל חזיו לוקח היינו הממחר דעליו הוא דוקא האיסור ולא על האשה חזל בעל ולא קידש חזין לוקין תרומיכו דאחרתוייכו איכא איסורא חלל שס"ל דחזין לוקין וא"כ יאן לן דגם הרמב"ם ס"ל לחלק כחלוק המכריב"ל דבקדושי ממחר ליכא איסורא חלל אממחר ולא על האצ או האשה. וקמא סמוכין יש להביא לשיטת מהריב"ל הנ"ל דלמד כן מדכתיב לא יבא ממחר בקבל כ' גם דור עשירי לא יבא בקבל כ' עד עולם והזכירה הכורה עליו דוקא על הממחר ולא על האשה.

ולפי זה שפיר יש ליישב שיטת מהר"י ז"ל מקושית השעכ"מ דודאי גם מהריב"ל מודה דהשור הכחוש חשך לאיש לכל עונשין שכתורה וחי' לא נעלמה מיניה גמ' מפורשת בזה חלל דמהריב"ל ס"ל דה דוקא לאיסור צואה שם השור הכחוש חשך לאיש חזל לענין קדושין חזין עליה איסור כלל חלל על הבעל הממחר לו אמרע החורר לא יבא או לא יקח. איברא דמעשה יש לומר וליישב דעת מהריב"ל עם שיטת הראב"ד והרמב"ן ורש"י ז"ל וגדולה מהם והיינו דהוא נמי ס"ל לחלק בין קדושי ממחר לשאר חייבי לאוין ובשאר חייבי לאוין הוא ז"ל ג"כ מודה דיש איסור גם על האשה מקרא דלא יקח חלל דממחר ס"ל כוונתו בחדא ופלגי בחדא דס"ל דעל האשה ליכא שום איסור כשקדשה ממחר ופלגי עליה בחדא דלממחר עכ"פ יש איסור כשקדשה האשה ולא על האשה.

וי"ל דכן דיוק מהריב"ל מה שכתב לא שהאצ עובר כלל חלל הממחר שהשיאה עובר בלאו ממה שכתב רש"י דידיו להשיאה לו בעצירה ודיוק שהעצירה היא לו ולא כחז להשיאה בעצירה סתם ודיוק מזה דהממחר עובר בלאו חלל דדיוק זה לע"ג ממה שהבאתי לעיל בסמוך מפרש"י סוטה דממחרת ונחיתה חזין עבירה בקדושין ומשמע

סימן קנ"א

מעט לחפה שאמר משום מנו, או פברא, או גזרת
הכתוב. בענין אנוסים חיינו מחמת ממונ

ב"ה אור ליום ד' לסדר ובני ישראל יוצאים ביד רמה
ברוקלין ג' יצ"א.

כבוד ידידי אוהב תורה עם דרך ארץ ובשנים עלתה לו.
הרב מוה"ר אשר וואנשאחל הי"ו עבגצ"א. שלום וברכה!

במה דדק לן ידידי לעיין בכוני מילי מעלייתא שלש קושיות
שהקשה לו קרובו לעשות רלון ח"ח חפלאי ולא
התמכרתהו ליקח מעט פנאי ולעיין בדברים ולהשיב כפי יד
ד' הטובה עלי וחתו הסליחה על מיעוט פלפולי כעת ואי"ח
עוד חזון למועד.

(ח) **במה** שהקשה בדברי רש"י כחובות י"ח ע"א ד"ה אלא
שחמרו אנוסים חיינו מחמת ממון ופרש"י דלאו
כל כמיניה לשווי נפשיהו רשעים בעדות פיהם ולפסול את
השער דאדם קרוב אלל עלמו ואינו נאמן על עלמו לא לזכות
ולא לחובה דדיני נפשות ופסולי עדות להעשות רשע
ופסול על פיו ואלו פוסלין עלמן באומרם חממו שקר בשביל
אונס ממון ורישא טעמא משום הפך שאמר הוא הפך שהחיר
והוא מטעם מגו ע"כ.

והקשה על זה במכתבו הנ"ל דכרי הפסול דקרוז הוא לא
מטעם נאמנות אלא גזירת מלך הוא דקרוז פסול
לעדות ואפילו הוא אומר אמת וא"כ מה כועיל לנו ברישא
הא דאית לי' מגו דהפך שאמר וכרי אפילו יכ"י ברור לנו
שאומר אמת מ"מ הרי הוא נעשה קרוז באמרו אנוסים
חיינו מחמת ממון וקרוז פסול לעדות אפי' אם הוא נאמן
ול"ע ע"כ.

אמת אגיד כי קשה לי להשיב על קושי אשר מפורשת היא
הלא היא כחובות בכמה מפרשים וא"א לחדש זה
מעט דבר מ"מ אין ציבמ"ד בלא חידוש והנה בעל הקונטרס
פשיטא ליה דדעת רש"י במ"ש ורישא משום הפך שאמר
הוא הפך שהחיר הוא מטעם מגו וכמו שסיים בסוף דבריו
והוא מטעם מגו, אמנם באמת רש"י לא כתב מטעם מגו
אלא כתב הטעם משום הפך שאמר וכו' והני תרי מילי נינהו
כמ"ש החוס' צ"ק דף ע"ב ע"ב ד"ה אין ח"ל ואור"י דלא
שייך מגו אלא באדם אחד אבל בשני בני אדם לא שייך מגו
דאין דעת שניהם שזה וזה שיראה לטעון זה לא יטעון זה
וכו' והא דאמר צ"צ דכחובות דף י"ח ע"ב שנים החתומים
בשער ואמרו קטנים או אנוסים חיינו וכו' אם אין כתב ידם
יולא ממקום אחר הרי אלו נאמנים האי לאו מגו הוא שאין
השער מתקיים אלא על פיהם והפך שאמר הוא הפך שהחיר
כדאמרין החס' בלאי פרקא דף כ"ב ע"ב מנין להפך שאמר
הוא הפך שהחיר ופריך הא למח לי קרא סברא היא וכו'
ע"ש הרי להדיא דעת החוס' דכחא אין זה מטעם מגו אלא
מכא הפך שאמר הוא וגרסא דס"ל דהפך שאמר אליס
ממנו (ונראה נמי דחולקים בזה על הרמב"ן דס"ל בכתובות

שעשכ איסור זידים אלא צפי לאורועי בחו לומר שהיא
פגומה שנשנית ע"ש וכתב עליו השע"מ ז"ל ויש לדקדק
עליו שא"כ היכי פריך בגמ' וכרי זידו להשיא לממחר הא
לא חשיב מיגו משום דקא מרע נפשי' ומשים עלמו רשע ושמא
מיגו דזידו אליס טפי ומכני אפי' במקום שמים עלמו רשע
ע"ש אבל לפי מה שכתבתי לדעת הרמב"ן והראב"ד ז"ל אין
כאן ריה קושיא מגמ' הנ"ל דהאם להשיא לממחר ליכא שום
איסור בדבר על האז וכמ"ש אלא שהשע"מ משיטתו אזיל
בזה כמובן. וקושיא השע"מ אפי' לשיטתו יש ליישב לפי
מה שכתב המרדכי צ"ח החולץ הביאו הרמ"א ז"ל בחשו'
סי' ל' דאף על גב דאין אדם משים עלמו רשע אם בזה
להעיד לעובדו ועל ידי זה משים עלמו רשע נאמן ע"ש
וא"כ הכ"י כיון דכסף קדושין דיליה הוא כה"ג לעובדו הוא
ומהימן ומכני מיגו ול"ע.

ומצאתי באצני מלואים סי' ז' סעי' ח' שהביא דברי
מכריז"ל הנ"ל וכתב ח"ל וגרסא דהא דהאחרו
נשים חיינו אם הגשים צעמן נישאו לפסולי קהל אבל הכא
הוא שמתקדש ואין האז מוחר בזה ואין האז עובר
כלל בזה שמקדש בחו לממחר ובהו ג"כ אינה באזהרה כיון
דאזכיה הוא המקדשה לזה ולא היא ומ"ש מוכריז"ל שלא
הזכירו כשרות לנישא לפסולות בזה ודאי דברי שע"מ
נכונים דהא ג"כ מוזכרת מיכו חיינו היכא שהיא מתקדשה
לממחר אבל הכא האז שמקדשה לממחר אין האז עובר בזה
כלל וזה ברור עכ"ל. וקלה ל"ע כיון דבהו מוזכרת עכ"פ
לפני עור איכא והגאון ז"ל נשמר בזה שכתב ובהו ג"כ אינה
באזהרה כיון דאזכיה הוא המקדשה אבל ל"ע דהאיסור
ליכא חל ליכא ועוד דכרי האז שזכרה לו החורג בקדושי
בחו הוא במקומה ממש בדין זה וכ"כ המקנה קדושין
הנ"ל ע"ש ול"ע.

עוד ראיתי שם שכתב וגרסא דאין כח זיד האז למסור בחו
לביאת פסולים ואע"ג דהאז זוכה בבהו בקדושי
בכסף ובשער ובביאת חיינו ביאת כשרים ולא ביאת פסולים
דלפי מ"ש הראב"ד פ"ט מא"צ כל הנבעלת לביאת פסולים
הרי היא זונה ע"ש וכו' כלל לא תחלל את בתך להזנותה
אלא זיד האז להשיא לפסולים בקדושין וחופה דה"ל
נשואה ודייק שם כן מדברי מוכר"א ששון סי' קע"ג ופלא
על הגאון ז"ל שלא הזכיר שמפורש כן בדברי הירושלמי
ובביאור הר"ן והרשב"א ז"ל וכמו שכתבתי דבריהם לעיל
ולע"ג.

ומעתה אתן קנצי למילין דברי ידידו עוז המכבד
ומוקירו כערבו הרם ונישא המצפה לרחמי שמים מרובים
בביאת בר נפלי במהרה דידן ברוב רחמי וחסדיו המברכו
בברכת התורה בלב ונפש.

מנשה הקטן

כ"צ דמגו הוי דאורייתא מכה הפך שאסור הציאו בשט"מ פ"ט ודו"ק).

והנה רש"י במתני' כחז הרי אלו נאמנים הפך שאסור הוא הפך שהחיר ונראה דס"ל נמי כדעת החוס' דאין זה מכה מגו ולקמן דף כ"ב בסוגי' דהפך שאסור אמר רב אסי מניין להפך שאסור הוא הפך שהחיר מן החורה שנאמר את בחי נחתי לאיש הזה לאשה לאיש אסרה הזה החירה וכו'. והרמב"ם בפירושו כחז ח"ל וזה בעיקר אשר זכר כאן והוא הפך שאסור הוא עיקר אמת חמלאהו נוכח ככל המלות כולן וכן בממונות וכן כל מי שמחייב נפשו שום חיוב והחנה בדבריו תנאי שהוא מצטל החיוב שהוא יחי' נאמן ככל דבריו אחרי שאין עליו עד ע"כ.

ובפ"ב מה' גירושין כחז הרמב"ם האשה שאמרה א"א הייתי וגרופה אני נאמנת שהפך שאסור וכו' וכחז ה"ה ורמ"ך כחז כי ה' לו לפי' והוא שאומרת חוך כדי דבור אצל לאחר זמן מרובה לא מהימנת ול"ע עכ"ל ועיין שט"מ בחובות הג"ל מחלוקת הראשונים אי צ"ע חכ"ד דוקא ובעור אה"ע סי' קנ"ב הציא המחלוקת בזה ע"ש.

והנראה עכ"פ דהפך שאסור סברה היא כמו שאמרו בגמ' וכוה כמו גמר דבריו שאומר אלו דבריו הראשונים נגמרים בדברים אלה ולא מצוי למאן דצ"ע חוך כדי דבור א"כ הכי ודאי לא קשה מידי דחוך כדי דבור כדבור דמי אלא אפי' למ"ד דהפך שאסור אחי שפיר אפי' לאחר זמן מ"מ לפע"ד לא קשה מידי דאין אדם נאמן על עצמו דהכא הרי אין הוא סותר בעדות והוא מעיד דנאמנת בעדות עדות גמורה היא רק שמה שבעיד הציוד באופן זה ודבריו הללו האחרונים הם השלמה לדבריו הראשונים והוי כמפרש דבריו ואם נאמר דלא נאמין לו מכה קורבה א"כ גם דבריו הראשונים לא נאמין לי' דמאן מפליג לן בדבריו לאחר הללו הם ראויים וכללו לא נקבלם. ואם נקבל חצי הראשון לריכוס אנו לקבל גם חצי השני ופלגין דבורא לא אמרינן הכא כמו שכתבו החוס' שם ע"ש.

ואי צנינא ה' אפשר לומר דהרי כבר הציא דהפך שאסור הוא מדאורייתא והוי גזירה הכחז דהיכי דהוכה הפך שאסור הוא הפך שהחיר וא"כ כמו דגזרה חכמתו דאין אדם מעיד על עצמו ואינו משים עצמו רשע הכי נמי גזרה חכמתו דהיכי דהוכה הפך שאסור יכול להעיד לעצמו ולהחיר מה שאסור אמנם לא לריכא לה וכמו שכתבתי.

שוב ראיתי להרשב"א ז"ל בגמ' שם ד"ה אמר רמי בר חמי ל"ש אלא שאמרו וכו' שהקשה ח"ל ק"ל מה קסבר רמב"ם אי קסבר דלא אמרינן כשהגיד אין חחר ומגיד בעדות בשטר כשכתב ידן יולא ממקום אחר אמאי לא מהימנא וכ"ת משום דלא משוי נפשייהו רשיעי א"כ אפילו אין כחז ידן יולא ממקום אחר לא מהימנו וכו' וי"ל דסבר רמב"ם שאין אדם משים עצמו רשע וכו' אצל כחז ידן יולא ממקום אחר אי אמרת לא מהימנא גם בזה שאמרו כחז ידינו הוא זה דלא פלגין דיבורא ע"כ ע"ש וכו' קושית צעל המכתב ומדברי הרשב"א ז"ל ראי' לדברינו בס"ד.

איברא דלפי זה שפיר יש ליישב שיטת רש"י אפי' נימא דשיטתו היא מטעם מגו וכמו שכתב בשיטת רש"י וכן כתבו החוס' רי"ד שם דאלו נאמנים דרישא הוא מטעם מגו דאי צ"ע אמרי אין זה כחז ידינו ועכשיו אומרים כחז ידינו הוא אצל חתימתנו צטל ממתח הטענות האלו הם נאמנים והוי נמי הטעם דהטענה מצטל הדבור הראשון וכמו שכתב הרמב"ם הג"ל ולא אמרינן פלגין דיבורא וא"כ הכל דבור אחד הוא ואם נאמין לחצי מוכרחים להאמין גם לחצי השני. ודו"ק.

עוד י"ל לפי דעת הרא"ה ז"ל שפי' בישוב דברי רש"י מקושית חוס' רי"ד ועוד, שהקשו למח שפי' רש"י פסולי עדות היינו משחקי צקוציא והקשו עליו דהא אין אדם משים עצמו רשע והחוס' רי"ד כתבו דאפי' במקום מינו אין אדם משים עצמו רשע ומשחק צקוציא משים עצמו רשע הוא וחי' הרא"ה ז"ל דכיון דפסולא דרבנן הוא וטעמא דפסוליה ליחא אלא לפי שאין פסוקין בישובו של עולם.

והר"י מיגא"ש כחז דאפי' תימא מאי פסולין היינו גזלינן כיון דקא מודי בגופי' דסכודותא ואין אומרינן שחתמו שקר בעדות זו ואפילו בכך פסולא נמי דקאמרי לא אמרינן אלא היינו והשחא לא הוי דעשו חסודא מהימנא ע"כ.

ולדעת הר"י מיגא"ש היא סברה חדשה דהא דאמרו אין אדם נאמן על עצמו לעשות רשע היינו לעכשיו אצל אי אומר דה' רשע למפרע ועשה חסודא מהימנא וא"כ הכי נמי הרי אמרו היינו למפרע ולא עכשיו ובעיקר דברי הר"י מיגא"ש הקשו עליו דהכא לא מקרי עשה חסודא עד שישלם לאחר מה שהזיקו בשער ועיין ח"ם בחובות והפלאה כאן.

ובחו"מ סי' מ"ו סי' ל"ז בסמ"ע חירן דהא דלא אמרינן ברישא שוי נפשי' רשיעא דשאינן בקרובים דאמרינן הענין אמת שהלכו וכו' ע"ש והע"ז הקשה עליו וחי' שסמכו עצמם שהכל ידעו שהם קרובים ולא יבא לידי מכשול. עוד יש לומר לפי דעת הראשון צ"ע כ"ז גבי נסכא דרבי אבא דמשו"ה אמרינן נעשה גזלן אע"ג דאין אדם משים עצמו רשע מ"מ הכא עד אחד מסייעו שחטף ולכן נעשה רשע עפ"י עצמו וסוייעת ע"א ואכ"ל צפלוני רצעני לרצוני או ע"א מסייע לו שנעשה לרצוני נעשה רשע עי"ש הציאו במדרכי צ"צ סי' קכ"ח. והנה במשנה אמרו העדים שאמרו כחז ידינו הוא זה וכו' ואמר צלשון רבים העדים שנים והפלאה הקשה אמאי אמר עדים צלשון רבים ולא אמר עד צלשון יחיד ולפי זה י"ל דכיון משמייעין עדים צלשון רבים דעד אחד מעיד לשני שכן ה' וצכ"ג משים עצמו רשע גם ע"פ עצמו ועיין ח"ם בחובות הג"ל שכתב כעין זה ועוד עיין חומים סי' מ"ו וק"ל, והארכתי בזה אף שהוא דבר פשוט ומפורש ולא עשיתי רק לכבודו.

סימן קנ"ב

**העומד לשרוף בשורף דמי. טומאה עומדת לשרוף
ובתותי מכתת שיעורי והאיך בממא**

עוד כתב ליישב קושיה השער המלך מגמ' פסחים י"ד
שאמרו שורפין תרומה עמאל עם הטהורה בפסח כיון
דבין כך ובין כך לשרפה קאי והקשה בשע"מ דכל דבר
העומד לשרפה אמרינן בגמ' דכתותי מכתת שיעורי ואין לו
שיעור וכיון דלעומא לאריך שיעור בזית הרי אינו מעמא
כיון דכתותי שיעורא וליכא זית. וכתב לתרץ דהא דאמרינן
כתותי מכתת שיעורי פירושו הוא שכדבר העומד לשרפה
הוא כמו כתות לכתותים דקים ודבר שגריך להיות גוש
אחד כ"ז פסול אבל בטומאה דבטי שיעור זית כבר כתב
הראש"ד בהלכות טומאות דאין זית זה גריך להיות בגוף
אחד וא"כ אפי' נאמר כיתותי מכתת שיעורי הרי הן ככתותים
דקים הרבה שבין כולם יש זבן זית ומעמא ע"כ, ויפס
כתב בזה וכבר כתבתי באריכות גדול בתשובה.

עוד יש ליישב קושיה השע"מ דהנה הר"ן פ"ג דגיטין
כתב הכותב גט דבר שגריך ציבור מן העולם ועומד
לשרוף אם כתב עליו בטל הגט ובש"ע אה"ע סי' קכ"ד
ס"א כתב וז"ל גט שכתבו על איסורי הנאה כשר וכתב
הרמ"א מיהו דבר שגריך ציבור מן העולם ולריך שרפה אם
כתב עליו הגט בטל (הר"ן פ"ג דגיטין) והש"מ וצ"ש דחקו
דבריו ליישבם שהרי הכתוב דעת הר"ן אליבא דר"ש דס"ל
כל העומד לשרוף כשרוף דמי והאריכו דבר וביטול דבריו
וגם האין פסק הרמב"ם בזה ועיין פ"ח והב"ש מה שהאריכו
בזה.

והגר"א ז"ל שם כתב וז"ל וכל דבריו תמוהין מ"ש למ"ד
כל העומד וכו' והיינו ר"ש במנחות ק"ב ז'
וליתא דבדברים הכריזים ציבור כ"ע מודו כמ"ש בסוכה
ל"א ז' ל"ה א' וחולין פ"ע ז' ועש"י שם ד"ה שיעורא
ועירובין פ' ז' ותוס' סוכה כ"ה ז' ד"ה לאו וכו' ור"ל אש"ג
דאמרינן דדוקא מידי דבטי שיעור היינו לרבנן דס"ל כל
העומד וכו' רק כיון דעומד לשרפה ליכא שיעורא דכתותי
וכו' אבל לר"ש דס"ל כשרוף דמי הוי כמאן דליתנכו בעולם
ע"ש.

והרא"ה דכתותי מכתת שיעורי והעומד לשרוף תרי מילי
ניכחו ותרי טעמי בזה דמכתת שיעורי לא אמרינן
רק דבר שגריך שיעור אבל דבר שעומד לשרוף ולהכתב
מן העולם אמרינן בזה כשרוף דמי וכמאן דליתא בעולם כלל
ועיין בית שמואל אה"ע בג"ל סי' ז' ורש"י מנחות ק"ב
בג"ל דק"ל כר"ש ועיין לב ארי' חולין פ"ע ע"ב מה שכתב
בזה.

ובה"א יתיישב לי נמי פי' רש"י חולין פ"ע ע"ב ד"ה שיעורא
שכתב וז"ל ועו"כ כיון דלשריפה קיימא כל העומד
לישרף כשרוף דמי הלכך שיעורי לאו שיעורא דכתותי מכתת
אבל הכא כמח דשריף ומוכתת מעלי לכאוי ומשום הנאה
ליכא דמנחות לאו ליכנות ניתנו (פי' לענין כיסוי הדם)

ולכאורה מה זה שכתב ועו"כ כיון דלשרפה קיימי וכו' אבל
הכא כמח דשריף ומוכתת מעלי טפי למח שינכ כמח דשריף
ומוכתת הי"ל כמח דמוכתת ולהג"ל אחי שפיר דהי' סד"א
כיון דעומד לשרף כשרוף דמי כמאן דליתנכו בעולם דמי
וממילא האין מכסין זו קמ"ל דע"כ לאחר שרפה יש צו
ספר וכו"ש דמעלי לכאוי וכל מה דמכתת מעלי טפי ולא
נראה שרמו הגר"א ז"ל בהכתי דבריו לעיל. ועיין שע"מ
פ"ד מה' גירושין כ"ב מה שהאריך הרבה בדברי הר"ן ז"ל
וקל"ט ע"ש ועיין תשו' שער אפרים ודו"ק.

והנה לפי שיטת הר"ן והרמ"א וצ"ש בג"ל שפיר הקשה
השע"מ ז"ל כיון דקאי לשרפה וכונתו דא"כ
ממילא כתותי מכתת שיעורי וכמבוער מן העולם הוא
וכדעת הרמ"א ז"ל והר"ן ז"ל וא"כ אין לו שיעור לעמא
דהרי כשרוף דמי שאין לו עוד שום טומאה שהרי ה' כלל
ה' וצדדי ידע השע"מ ז"ל מדברי הראש"ד ז"ל אמנם אין
זה שייך לכאן דהרי הכא הוי כמבוער מן העולם ואחי שפיר
קושיה השע"מ.

ובעיקר קושיה השע"מ כבר מלתי אמור במקום אחר
דלפי דעתו תקשה בכל תרומה עמאל האין
מעמאל כיון דעומדת לשרף וכל העומד לשרף לית זית
שיעורא ופרחה לה עומדת תרומה לעמא אחרים כיון
דלעולם עומדת לשרוף. ואין להקשות ג"כ דא"כ האין פוסל
את האדם האוכל תרומה עמאל ד"ל כיון דאכל ממילא
הוצרך הדבר דלא הוי עומד לשרוף ואית צה שיעור וכו'.
ובגמ' שבת מנין לעו"כ שמעמא וכו' שאל תזכר כמו דזה
תאמר לו מה נדח מעמא וכו' והא ע"ז נמי עומדת לצער
מן העולם וכתותי מכתת שיעורי וי"ל.

ומה שנלפע"ד דלענין עומאל לא שייך האי סברה ולא
אמרינן ז' כמאן דליתא כלל דמי דלענין עומאל
העיקר אם הוא ראוי לאכילה או לא וראוי לאכילה כיונתי
שראוי בעלם שהמאכל הוא טוב למאכל אף שאסור לאכלו
מזד איסור עומאל רק מאחר שיש לפינוי מאכל שראוי
לאכלו מקבל עומאל ורק לאחר שנפסל מאכילה עומאל
פורחת ממנו ועיקר העומאל כה"ג הוא שחייבה התורה
בזה והוא גזירת הכתוב אף שעומדת להיבטל ולהבצר מן
העולם צ"ל.

ובתוספתא שלבי עוקלין כ"ז אמרו ערלה וכלאי הכרם
ושור הנסקל ועגלה ערופה וזיפורי מלורע
ופער חמור ובשר בחלב כולן הן מעמאין עומאל אוכלין
ר"ש אומר כולן אין מעמאין עומאל אוכלין מודר ר"ש
בבשר בחלב שמעמא עומאל אוכלין הואיל וזיתא לה שעת
הכושר ובגמ' בבורות דף ע' ע"ב ואמר רב אחי אמר רבי
יוחנן מ"ע דר"ש דכתיב מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאתה
יכול לאכילתו לאחרים קרוי אוכל שאי אתה יכול לאכילתו
לאחרים אינו קרוי אוכל.

והרמב"ם פ"א מהב"א הכ"ה כתב בערלה וכלאי הכרם
ושור הנסקל שנשחט ועגלה ערופה בין שנשחט
בין שנערפך וזיפורי מלורע ופער חמור ובשר בחלב ובשר

סי' י"ד דמותר ליקח תפילין ועליה של חבירו שלא ברשותו משום דניחא ל' לאינש דליעבד מאוב בממוגי' ולא הוי שואל שלא מדעת ולפי דברי הקל"ה ח"ה חקשי ל"ל סברא דניחא ל' לאינש כיון דבין כך ובין כך אמרינן מלוות לאו ליבנות ניתנו וכיון דאין כאן הנאה אין כאן שואל ואפי' לא אמרינן דניחא ל' מ"מ יולא ידי המלוה כיון דלא הוי שואל ע"כ.

ובאמת כי צכאן נחערבה לו שאלה בגזלה וכו' דהרי התם השואל ספר מחזירו בשעת שאלה שאלו ברצונו העובד רק שאח"כ נאנס ואין דין חיוב לשלם אמרינן דמלוות לאו ליבנות ניתנו ולא נכנס ממנו כדרך השואל ולא מחייב צלונסין אבל הכא אין דיוקן בעיקר לקוחת העו"מ של חבירו בלי דעתו דלמא הוי שואל שלא מדעת והוי גזל דודאי אסור לגזול ממון חבירו וע"ז משני דניחא ל' לאינש דליעבד מאוב בממוגי' משום דהפסד מיעוט ושכר מרובה אבל מה זה לענין שאלה כלל ואדרבה הרי מדבר על העלית ג"כ ועל שאלו אין מדברין אלא דאין אומדין דעתו דאפי' נתנו במתנה ע"מ להחזיר ויברך עליו ואין זה שייך לדין שואל כלל.

איברא שהרי גבי ספרים צאמת קיי"ל דאסור ללמוד מספרים של חבירו שלא מדעתו דחיישינן שמה יקרע אותם בלימודו כמ"ש הגמק"י הביאו הרמ"א או"ח שם וא"כ אדמקשה ל' לקל"ה מלו"מ לסייע ל' מספרים בהם מדבר דאין לוקחין אותם בלי דעת ואדרבה מהא חקשה ל' לדעתו דג"כ יומא דמלוות לאו ליבנות ניתנו ואמאי אסור ללמוד בהם שלא מדעת חבירו, ולמה לא הקשה ל' ג"כ מכאן לדעתו אמנם צאמת לא דמי דכח מיירי לקחת בלי רשות דהוי גזל אי לאו משום דניחא ל' ובספרים אמרינן דלא ניחא ל' משום דדרכם לקלקל כמו שכתב בחשו' הגב'מיו"מ ועיין ע"ז ושי"ך יו"ד סי' רכ"א ובעו"מ אמרינן דניחא ל' משום דאין דרכם להתקלקל אבל אין זה ענין כלל לדין הקל"ה צו ידבר.

וב"ש מחי' הרשב"א ז"ל נדרים ע"ז שכתב בהא דהאוסר עליו את אשתו בנדר דלא אמרינן מלוות לאו ליבנות ניתנו וידור עמה משום מלוות פרי' ורבי' וחי' משום דאפשר באחרת וא"כ הכ"נ בספרים שייך לומר אפשר באחרת א"כ כה"ג לא אמרינן מלוות לאו ליבנות ניתנו ע"כ.

הנה הדבר ידוע דמלוות פ"ו חרי הנאות איכא הנאת הגוף שאין לה שייכות עם המלוה אבל בלעדי ח"א לקיים המלוה והנאת המלוה גופה שמקיים מלו' פ"ו ועל הנאת הגוף מלינו כמה פעמים בגמ' מה לחלצים ועריות שכן נהגה וטווחו דיש כאן הנאת הגוף לצד המלוה חב פשוט, וע"ז הקשה הרשב"א ז"ל דמאחר דהאי הנאת הגוף הוא נמי הכשר למלוות פ"ו מאחר דא"א לקיים מפ"ו בלי תשמיש א"כ לימא נמי מלוות לאו ליבנות ניתנו אפי' לענין הנאת הגוף וע"ז ח"י דזה אינו דשאלמא אי לא ה' יכול לקיים פ"ו באופן אחר אלא כה"ג אהכי' דכח אמרינן

פרה אדומה ופיגול והגוהר אף על פי שכל אלו אסורין בהנאה כולן מעמאין עומאח אובלין ובכ"מ ר"ש אומר אין מעמאין וידוע דהלכה כח"ק.

והנה כל הני נמי כולבו אסורי הנאה נינהו ועומדים לישקף ולצער מן העולם ואפי"ה דין עומאח להן וגרוא דהעטם כיון דהם דבר מאכל דין עומאח להם ואפי"ה ר"ש דפליג אח"ק מודה ביכי דהיך ראו לאכילא כגון צבצר בחלב משום דהי' לו שעת הכושר ואמאי הא עכשיו הוא עומד לצער כיון דאינו ראו לאכילא ואסור בהנאה אלא ודאי דלענין עומאח העיקר תלוי אי המאכל הוא ראו בעטם או לא ודו"ק בזה.

א"י ללעיל כחצתי דדעת שעה"מ כפי שיטת הרמ"א דהעומד לשרק כמבוער דמי וא"כ קיי"ל בדרך פשוטה לפי שיטת שאר הפוסקים דאין קיי"ל כח"ק ולא כר"ש וא"כ לא אמרינן כל העומד לשרק כשרוף דמי וק"ל ופשוט. ועיין היעוט בחשו' שער אפרים סי' א' וז' מה שהאריך הרבה בהני סוגיות דכל העומד צמח מקומות הש"ס. ועוד יש לי צמ"ד דברים עכ"פ דברי השעה"מ ודאי מקושיי הצנה הם. **ל"אחר** זמן מלאחי בחשו' מוה"רם מינן סי' ה' והביאו בחשו' מוהרי"א אסאד סי' קל"ח שהקשה על כל חמץ דעלמא מדוע יעבור צמ"י לפמ"ש הפוסקים דא"ע צמ"י בפחות מכזית וא"כ לדידן דקיי"ל כל העומד לשרק כשרוף דמי נימא כחותי מכתח שיפורי כיון דחמץ עומד לשרק וחי' ח"ל ואולם הדבר פשוט דלמ"מ דגז"ה הוא לעבור צמ"י וכעין זה מלינו הרבה פעמים צמ"ס ופוסקים ועיין ג"כ בצפ"ר באר הלכה שכתב ח"ל וי"ל תרומה עומאח וקדשים עמאין לא יעמאן אחרים הואיל דלשריפה עומד כחותי מ"ש כמו שהקשו בחוס' סוטה דף כ"ה על כלאי כרס וגרוא פשוט בשלמא גבי כלאים הקשו בחוס' דלא יעמאן אחרים הואיל דכלאו איסור עומאח עומד שפיר לשריפה משום איסור הנאה וכחותי מ"ש אבל היכא דלשריפה עומד צמ"י עומאח בזה אין סברא לומר דכחותי מ"ש ולא יעמאן אחרים דגבי עומאח גז"ה הוא לעמאן אחרים דצמ"י זה מקרי עמא לעמאן אחרים והכתוב משיב וכו' וכו' וכו' יגע בכל עמא וגו' עכ"ל ושיש מעי שצ"ה כוונתי לדעתם הרמב"ם, ועיין בתשובתי (סי' קנ"ט, ס', סא) לירידי הרה"ג רמ"ד ריבזקן שליט"א. *

סימן קנ"ג

שואל ספר ונאנס. פו"ת שואל שלא מדעת, מללח"ג

(ג) **מה** שהקשה עוד שם בדברי הקל"ה סי' ע"ב ס"ק ל"ד שכתב דהשואל ספר מחזירו ונאנס הספר מידו אינו חייב צלונסין כדן שואל דחיינו טעמא דשואל חייב צלונסין משום דכל הנאה שלו היא וכאן כיון שיש לימוד התורה אמרינן מלוות לאו ליבנות ניתנו ואין כאן הנאה ופער ע"כ והקשה עליו מהא דקיי"ל צמ"י אפי' ועיין יבמות ק"ג ע"ב שאני התם דאמר קרא ושרף את ה' אפילו בשעת שריפה קרי' בגד וליגמר מיניה איסור מטומאה לא אמרינן ע"כ ע"ש ופלא שלא הרגישובזה רבותינו האחרונים ז"ל.

סימן קנ"ד

בדין קדימה בצדקה

ב"ה אור ליל ו' מ"ה למטמנים ברוקלין נ"י התש"כ
יצ"א.

כבוד ידיד נפשי נחמד ונעים ת"ח מפואר יר"א מרבים
מלאכתו מלאכת שמים אי"א אשכול הסופר כש"ת מוה"ר
דוד גרינצווייג הי"ו.

אחרשה"מ וכל הנלוים עליו צידידות יתירכ וגאמנכ
קבלתי מכחצו היקר ומחחלה אצוא על
דברי תורה אשר כ"ת צא בצפיקות אף כי לא לדידי לריך
צ"כ צירושלים עיר מלאה סופרים וחכמים ת"ל אלא
מחמת ידידות יתירכ ולכן אמרתי להשפיע צדצרו כפי
מיסת הפנאי.

כ"ת נסחפק הלכך למעשה היות שהלכך צמנות צדק
עני משפחתו קודמין לעניי עירו ועניי עירו קודמין
לכ"ע ובגמילות חסדים הדין בין לעניים ובין לעשירים
משא"כ צדק רק לעניים ומוצן שבגמ"ח ג"כ קרובים קודמין
לעניי עירו ונסחפק אס הנלרך לגמ"ח הוא עשיר מצני
משפחתו ולריך גמ"ח לכרחיב עסקיו ולכרוות יוחר ויש
עוד נלרך לגמ"ח שלריך ממע לכדי פרנסחו לכחיות את נפשו
(כמוצן שאינו פ"ג) מי קודם הקרוב אפי"פ שהוא עשיר
כיון שקרוב קודם כשהוא עני א"כ בגמ"ח שהוא אף
לעשירים הכ"כ הקרוב קודם או העני הנלרך יוחר שהוא
עני ולריך לגמ"ח קודם אף שאינו קרובו ע"כ.

ודנה קודם כל דבר לריכים אלו לידע מלות גמילות חסדים
מכ עיבה של מלוח זו ובאחזכ סוג היא נופלת ואז
נראה כדח לעשות דדין קדימתה והנה צמשכ פלח אלו
דברים שאין להם שיעור הפלח והצבורים וראוין וגמ"ח
ות"ת ע"כ. וכחצו הרמצ"ס והרע"צ דווקא גמ"ח דגופו
כגון צבור חולים ולקצור מחים והמשמח חתן וכלה וכיולל
צכן אין להם שיעור אכל גמ"ח דצמוחל כגון פדיון צבויס
ולבלציש ערומים ולבאכיל את הרעצים וכיולל צכן יש לכן
שיעור ועיין רמצ"ס פ"ד מהל' אכל והוא מחקנת אושא צפי
נערכ דף ג' ע"א. והר"ש כתצ דשמח למעל יש שיעור
אפי' מדאורייתא ע"ש ועיין רע"א שס וצירושלמי פלח הנ"ל
כתצו דכלל פעס שחצא מלוח לידו יתן חמישית מן כרוח
שצנכסיו ותו לא מחייב ועיין בצפרי משנה הלכות כתוצות
(ס' קמ"ז) דאפילו לאחר מיתח לא יצוצו יוחר משליש ועיין
סוכה מ"ט ע"ב ומ"ק ע"ז ע"ב.

ולפום ריכטע נראה דמלות גמ"ח ומלות צדק תרי מלות
ניכחו ולא ראי זה כראי זה ועיין רש"י סוכה
הנ"ל גמ"ח צין צגופו צין וכו' וצממונו מלוח לו מעות
משלילו כלים וצמכמ ע"כ. וא"כ הי"ל לחשצו למלוח מיוחדת
אכל רצונו הגדול הרמצ"ס ז"ל לא חשצו למלוח צפני עלמכ
אלא כללה עם מלות צדק צפ"י מהל' מחנת ענייס וז"ל
ח' מעלות יש צדק זו למעל מו מעלכ הגדולה שאין
למעל ממנכ זה המחזיק ציד ישראל כמך ונותן לו כמחנכ

מלות לאו ליכנות משא"כ ככח כרי אפשר לו לקיים מפ"ו
עס אחרת א"כ כחי הנלח כגוף דלית לי עמכ שוצ אסורכ
לי ליכנות ממנכ ולא אמרינן שס מלות לאו ליכנות ניתנו,
אמנכ לא דמי זכ לדידן בצפריס דאין לו שום הנלח כגוף
וכל הכנלח הוא מכמלוח ככ"ג אמרינן מלות לאו ליכנות
ניתנו ואכ"כ אס כ"י אפשר להוליד צלי הנלח כגוף אפשר
כיכ אמרינן מלות לאו ליכנות ניתנו.

ולמשל אי יומא דע"י זרע מללכותי מקיים מפ"ו כ"י
מוחר להצריעה צרע שלו שחלד ממנו זרע צלי
הנלח תשמיש משום דמלות לאו ליכנות ניתנו כן נראה לי
לפי שיטת הרשב"א.

וכן ראיתי בצצני מילואים שס שחציו קושיח השעכ"מ
לכרשצ"ח מהל דאמרינן דמודר הנלח מחצירו מוחר
לחקוע לו חקיעה של מלוח אפי"ג דאפשר לו לשמוע מלוח
אחר ואפי"כ שרינן מטעמח דמלות לאו ליכנות ניתנו וכו'
וכתצ ולכן נראה דודאי כיכא דליכל הנלח כגוף צדי
מלוח ודאי נפק צו מלותו אפי"ג דאפשר ע"י אחר וכו' אלא
כיכא דליכל הנלח גופו צדי' כמו צהלי דחשמישי עלרך
ואנצ מלותו אנו מחירין הנלח גופו וצוכ כיון דאפשר
לעשות כמלוח צלחר ודאי אסור הנלח גופו ומש"כ משום
מלות פ"ו אינו מוחר צכנלח גופו אנצ מלותו כיון דאפשר
לעשות מלוח צלחרת עכ"ל ע"ש מכ שחאריך.

ולא אכחז מעטוי מכ שראיתי צשו"ת כ"ס יו"ד ס' קע"ז
שחציו חילוקן של הצצני מילואים וכקשה עליו דכי
תלוח צאפשר ולא אפשר כח לולי דמלות לאו ליכנות ניתנו
לא הוכ שרינן לי לצעל מן כמלוח וכו' וכתצ ז"ל ציסוד
דצרי כרשצ"ח כיון דאפשר לקיים פ"ו צלחרת י"ל כוונתו
רצוי' דס"ל הנלח הצלח עם כמלוח מוחרת כיון שחחוייב
צדבר זכ מכ לי אס גופו נכנכ כך היא כמלוח של פ"ו
או קיים עונכ וא"א צלל הנלח וכן צשארי מלות כגון
ישיצת סוכה שא"א צלל הנלח ישיצה וכו' וכתצ כרשצ"ח
כיון שאפשר לו לקיים מפ"ו צלחרת וכו' מקיימכ צו
שאסרכ לו צקונס מוכחח מלחח דלכנלח גופו מכון מלכד
כמלוח כי נפשו חשקכ צגוף זכ דווקא זכ אסור שיש לו
הנלח זולת כהנלח שחלח לו ע"י מלוח כיון שאפשר לו
צלחרת משא"כ צשופר שלל שייך צוכ שיש לו הנלח צוכ
יוחר מחקיעה של זכ וכו' ע"ש.

ועיין אצני מילואים ס' כ"ח ס"ק ס' ד"כ אמנכ צחידושי
כרשצ"ח ומה שחאריך שס לכחור דצרו וצלחת כצ
כתצתי צס"ד צמקוס אחר דחידושי כרשצ"ח סוכה שייכים
לכרשצ"ח כידוע ולא חקשכ סחית כדצרים וגס שס
כארכתי צציוור הדצרים צס"ד.

ידידו דושי"ת המצפה לרחמי שמים בכל יום שיבא
אליהו ויבשר לנו ביאת בר נפלי אמן.

בכבוד וברכה

מנשה הקטן

קדימה בהלואה ובפ"ז מהמ"ט הי"ג גבי נדקב וכו' דקרו בו ומעירו קודמין והכ"מ הרשים מולא דין מצ"מ ע"ש ובאמת בצ"מ מיירי בהלואה ושם מיירי בנדקב ובאן אינו מוזכר נדקב ע"כ ע"ש.

אבר לקושטא דמילתא קושיא לא קמזינא הכא שברי כחצתי נעיל דהרמז"ס כלל גמ"ח והלואה ומטיל צכים במלוא נדקב וכולהו שייכא בה וכמו שכתב שם להדיא בהמ"ט ח"ל מעלה גדולה וכו' זה המחזיק ישראל שמך ונותן לו מתנה או הלואה או עושה עמו שותפות או ממליא לו מלאכה וכו' הרי שכלל להדיא הלואה נמי עס שאר נדקות וממילא הכ"י דכתב דין קדימה דהאי דין קדימה לנדקב קאי אכולהו וסמך אמה שכתב בה"י מ"ע ובפרט שהזכיר בה"י מלוה ולוה דהוא אוחה שהציו בה"י מ"ע ע"ש וממילא נדקב דברי הכ"מ שהציו מקור מולא דין הרמז"ס בה"י מתנת עניים מצ"מ וכל דיני קדימה בו דבאמת הוא מלוה אחת כמוזן ואזלה לה קושיא המנ"ח ז"ל ופשוט, ועיין לח"מ שם.

ובין שכן עלתה לן לדין דעשיר ועני קודם בכל מקום ואפי' עשיר קרובו בין לנדקב בין לגמ"ח דעיקר גמ"ח הוא מכה נדקב אלא שהוא הנדקב המעולה שבנדקות והטעם משום שלא יפול ארצה וזה שייך בעני יוחר מצעשיר כמוזן. והארכתי בזה יותר מדאי להראות חציבותי והש"ח יראני נפלאות בתורתו הקדושה שחלחלה גמ"ח וסופה גמ"ח. והגני בזה ידידו עוז המצפה לרחמי שמים מרובים בביאת בר נפלי המברכו ברכת התורה ללומדיה ובשמחת החג כנפש.

משנה הקטן

סימן קנ"ה

חזקה במקומות בביה"מ לתלמידים וחפידים לפני רבם

ב"ה, ד' ויגש החש"י ע.

נשאלתי אי שייך חזקה במקומות צבית המדרש שיושבין התלמידים לפני רבם או חסידים אלא רבותיהם יושבים שם ימים רבים איש איש על מקומו בלי מחיר כסף ואח"כ בא אחר וישב על מקומו אי יש בזה טענה חזקה מאחר שמה שהחזיקו אותם המקומות החזיקו כן מעולם כל אחד בידו לו מקומו ויושב שם. **ונלפע"ד** דיש להם דין חזקה אף שבודאי אינו קנה אותו המקום לעצמו כיון דהמקום אינו מקום הפקר שיזכה בו מ"מ יש להם חזקה כל דהו משום דרכי שלום וכל מי שהחזיק מקומו לפני רבו בישיבה וכדומה אין להזניחו משם. וראיתי משה"ח הרש"א חלק חמישי סי' ר"ג ח"ל שאלה בית הכנסת שהיתה הקדש ואח"כ הסכימו הקהל להוציא אותו לחולין הודיעו אם יש במקומות טענה חזקה או לא.

ומיהו עיין סמ"ק סי' מ"ו שמנה מצוה זו למצוה בפני עצמה.

או הלואה או עושה עמו שותפות או ממליא לו מלאכה כדי לחזק את ידו שלא ילערך לבריות ולא ישאל ועל זה נאמר והחזקה בו גר וחושב וחי עמך וכו' ע"ש הרי דהרמז"ס כלל כל מלוה גמ"ח בכלל נדקב וכן הוא דעת שאר פוסקים והביאו הטור והש"ע י"ד סי' רמ"ט. *

ובגמ' שבה דף ס"ג ע"ב ואמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש גדול המלוה יותר מן העושה נדקב ומטיל צכים יותר מכולם ע"כ ומשמע לכאורה דמטיל צכים ומלוה לאו נדקב נינהו אלא הרמז"ס חשב גם אלו בכלל נדקב ובעיון יעקב שבה ה"ל הקשה להרמז"ס דקחשיב ח' מעלות בנדקב זו למעלה מזו ומלוה ומטיל צכים חשיב כחדא והנא בשבת הני"ל חשוב להו כהרחי ומטיל צכים גדולה ותיירן שהכל חלוי בדעת המקבל יש מי שרואה בהלואה גרידא כי לא יכול להתעסק ויש שאינו רואה בהלואה רק בשותפות גמור שאינו בוש כלל וכנראה דאפ"ה חשיב ל"י נדקב.

ובתו"כ בזה (פ' ה' ע"א) כי ימוך אחיך ומטה ידו עמך אל תניחחו לירד הא למד זה דומה למשא על גבי ההמור עודנו במקומו אחד חופם בו ומעמידו נפל לארץ חמשה אין מעמידין אותו ועיין פ' הראב"ד שם. ומפרש"י איחבו המעולה שבנדקות שהוא גמ"ח היינו בהמחזיק ביד ישראל המך שלא ילערך לבריות זה הוא המעולה שבנדקות, והנראה דהמפרשים פירשו דעיקר גמ"ח הוא מטעם נדקב והמעולה שבה הוא רק בכדי שהעני לא ילערך לבריות זה עיקר הטעם שכתבו הרמז"ס ורש"י ושאר פוסקים וא"כ בנידן דידן נמי אחד עשיר ואחד עני והעשיר בטוח שלא ילערך לבריות אלא שרואה להרחיב עסקיו וגבולו והאחד עני שאם לא יעשה עמו גמ"ח ילערך לבריות ודאי העני קודם אף שאינו קרובו והעשיר קרובו דהרי בחר נחילות אוליגן והאי לריך ל"י יוחר שלא ילערך לבריות. וגם הא דמסקא ל"י אי בנדקב שייך כמו בגמ"ח הרי הרמז"ס באתה כולל תרומתו כהדוי.

ובאמת הדבר מפורש בגמ' צ"מ ע"א איכא דמתני לה להא דרב הונא אהא דתני רב יוסף אם כסף חלוח את עמי את העני עמך עמי ונכרי עמי קודם עני ועשיר עני קודם ענייך ועניי עיר ענייך קודמין עניי עירך ועניי עיר אחרת עניי עירך קודמין ע"כ ומפורש דעני קודם לעשיר אף שהוא קרובו כמוזן וליכא שום מחלוקת בזה. והרמז"ס בה"י מלוה ולוה כתב מ"ע להלוות לעניי ישראל שנאמר אם כסף חלוח את עמי את העני עמך יכול רשות ח"ל העצב חשביענו וגו' ומלוה זו גדולה מן הנדקב אל העני השואל שזה כבר נלך לשאלו זה עדיין לא הגיע למדה זו ע"כ ולא הביא כלל דין קדימה המפורשת בגמ' צ"מ הני"ל. **והשו"ח** מ"ס ל"ז ס"א כתב מ"ע וכו' וקרובו עני קודם לעניי אחרים ועניי עירו קודמים לעניי עיר אחרת ואפילו עשיר שזריך להלוות מלוה להלוותו לפי שעה ולהבנותו אף בדברים וליתעו ענה בהוגנת לו ע"כ וא"ע להרמז"ס ז"ל שלא הביא במלוה דין קדימה כלל המפורשת בגמ' וכבר חמה על זה בגמ"ח מלוה ס"ו למד השמיט דין

יכול ליתנו ולמכרו ואין לו על עצם הדבר שום חזקת אלא מפני דרכי שלום החזיק בו לעצמו כנלפענ"ד.

וראייתי צו"ח צו"ח א"ח סי' כ"ג שנשאל אודות מקומות צביכ"ג שטומדים עליהם איש איש על

מקומו וקונים אותו בשכר ועטן הגבאי שכל צביכ"ג צב לדיק אחד ז"ל ולא מכר המקומות לחלועין אך הרשע לכל אחד לישב במקומו ולמקלחם גם בלי מעות ומקלחם קיבז מעות בחורח מחנה אצל מעולם לא מכר המקומות ואף שבעל המקום בא בחזקת טוען הגבאי שאחרי שלא הקפיד הדיק זל"ה אין מועיל חזקת כמבואר סי' קמ"ט והבית יחזק ז"ל השיב לו מחו"מ סי' קל"ג צ"ע ודישינת המקום צבכ"ג מקרי חזקת ואפי' בני שטר כיון דכל תשמיש המקום הוא בכך ופלפל שם בדברי הסמ"ע ונחיצות גם לדעת הראש"ד דס"ל דאכילה פירות לא מקרי חזקת מ"מ במכר קרקע בכסף לחוד בלא שטר והוא מקום שגבוה לנחיצ שטר על מקח ישב ג' שנים ואכל הפירות מכני קנין הכסף לחוד והקרקע שלו ונתן טעם לדבריו כיון דלאחר ג' שנים נאמן לומר שטר הו' לי ואבד שפיר סמכה דעתו ושקיל וערי שם גם כהא דאמרו בגמ' צב"ג דף ל"ו דצי ריש גליהא לא מחזקו בן ולא מחזקינן דכו וכו' ע"ש וכנראה דלא ראה חשוכה הרש"א ה"ל דאלו ראה הרב ערמות שערך ה' מונע לו דמדברי הרש"א מפורש רוב דבריו שם צעניני חזקת ע"ש וז"ע.

וראייתי צש"י חמד אסיפה דינים מ' חזקת צמלות סי' א' ס"ק ל"ד צביכ"ג שאין נוהגים למכור המקומות אלא נוהגים לכל אחד ואחד מקום לפי כבודו וכביא בשם ספר זכרינו לחיים ח"ג דף ל"ה ע"א אות ו' בשם רבין חסידא צ"ח חקי חיים סי' ו' וספר עיני דוד סי' מ' דף פ"ו ע"א שכתבו דאין חזקת למקומות והש"ד ז"ל חמך עליהם שלא ראה מי שכתב שלא חוטי' לו חזקתו וכביא רא' מחשבות שמש נדקדק וז"ע שלא הרגישו כל הפוסקים שצאמח כתב הרש"א להיפך דמועיל חזקת וז"ע. *

מנשה הקטן

סימן קנ"ו

אשה שקבלה מעט כסף בער נ"מ וטוענת נחת רוח עשיתי לבעלי

ב"ה י"ט למטמנים התש"כ פה בדוקלין ג"י יצ"א.
שלום שלום לידידי נפשי הרה"ח חר"ב גר"ג גבור החיל עוסק בתורה יומם וליל יושב באהלה של תורה בקרית צאנו מלפנים מגדולי התלמידים דישיבת מיד ירושלים עיה"ק תרא. כשית מה"ד חיים שלמה בקר הי"ו.
אחודש"ת ז"ה בידידות לנח, שמחתי לראות אשר כ"ח מעיין בחיבורי משנה הלכות על מס' כתובות אשר חנני ה' צ"ה וצ"ש כי זה חלקי מכל עמלי אשר לומדי החורב יבנו צו.

שוב מצאתי בס"ח סי' תתי"א דאין חזקה אלא שלא יעשו מחלוקת ועיין אשכול ה' ביהכ"נ סי' כ"ד ומאירי נדרים מ"ו ועיין דעת תורה א"ח סי' קנ"ג.

תשובה וכו' ולענין מ"ש שצ"ח א"ח יש למקומות חזקת א"ח כל אחד ואחד בירר לו מקום לעצמו לא

קנה דזו אינה הפקר שחכר בו כל אחד כזוכה מן הכפקר שביחודים או הקבל כשקדישו זה לא הפקירו זה חכ דבר פשוט ועוד שאם אחד אומר בן א"ח בית הכנסת של כרכים יכולין להיבדל למכרה שכל אחד ואחד ימכור חלקו כקרקע של שותפין. ומ"מ נראה דיש להם חזקת כל דכו לענין זה שאם כל אחד בירר לו מקום וישב שם ימים רבים זה במקום ידוע זה במקום ידוע אסור לזה שצער לזה לשבח במקומו של זה מפני דרכי שלום ובמה דברים אמורין שאין בהם קנין גמור עשה"ס קנינים להם מפני דרכי שלום.

וראייתי שנינו צביכ"ג צ"ח הניחין (ד"ע צ"ח) אלו דברים אמרו מפני דרכי שלום כהן קורא ראשון ואחריו נוי ואחריו ישראל מפני דרכי שלום מערבין צבית יאן מפני ד"ש צור הקרוב לאמה מתמלא ראשון ומלודות חיה ועוף יש בהם משום גזל מפני ד"ש ר' יוסי אומר גזל גמור ואוקמינן בשלא נעלו ונתן ציד ולא קנה אותם קנין גמור אלא מדצריהם ואפי' לר"י הוי גזל גמור להוליוו צדייין וגרצן הרי זה גזל מפני ד"ש ואסור לעשות כן אלא דאין מויליין צדייין וגם זה כאלה מהם ע"כ ע"ש.

והנראה מדברי הרש"א ז"ל דכלל אלו הדברים וכיוצא בהם יש להם חזקת כל דכו משום ד"ש, ואין לומר דהכי דאמרו אמרו ויכי דלא אמרו לא אמרו שהרי הרש"א שם בסופו סיים ח"ל ומכאן אחר דן לכל וכלל במקומות חכ צנין אב לכל החזקות ולכל הצביעות ע"כ. וא"כ ככ"ג צאחון הצמורים שצברו להם מקום לישב לפני רבם צבכ"ג וכן החסידים אצל שלמן רבם וישבו שם ימים רבים על אדמתן אינה לכו טענת חזקת מפני דרכי שלום. ובאמת הכי נראה עוד דצומן בגמ' ה' להם להחלמדיהם כל אחד מקומו לפי גדלו ור"מ אמר הא דעדיפנא מחצראי דראיתי אח רבי מאחורי ומנינו שאחד מהן ישב בדרא שציעא וכו'.

עוד כתב הרש"א שם שחזקת כל הדברים הוא לפי תשמישם ולא שיהא שם יום ולילה ושלא יהא מפסיק אפילו יום אחד שלא ישב שם כחזקת הבתים אלא כל דמשחמש בו זה כדרך שצבעלים משחמשים במקומותיהם הרי זה חזקת אפי"פ שלעמים ויאל לעסקיו וכולן למקום אחר ופעמים חולק ופעמים שיש צביכ"ג אחד משני מקומות על מקריהם וכל כיוצא בזה שאם אין אחד אומר בן אין להם חזקת נעולם אלא צטער וכן בבורות אין אדם משחמש בהם חדיר צלילות כימים אלא צכפסק וכבר כתב בזה הרב בעיטור ז"ל משמו של ר"ח ז"ל וכו' ע"ש.

וא"ת שהא הלכתא דחזקה כתב שם לענין חזקת במקומות שגבוה להיות מקומות צביכ"ג ליחודים למכרהם וליחנם במחנה ולחורישם לצביהם מ"מ ככ"ג דקאי אהא חזקת דלעיל דלא גרע, ולא צבי נמי להיות לילות כימים דוקא והחילוק הוא רק ליינא דצמקום שהוא שלו צעם יכול לעשות כחפצו וצמקום שהוא שלו רק מפני דרכי שלום אינו

ג) מה שהעיר צפי ק"ם הקנר שם בדף ל"ב ע"א ד"ה ודאי, שצריך להיות נכסי מלוג במקום ג' שדות יפה כיוון והוא עצות הדפוס דמוכה שם וכנראה ממשנה הלכות שם ס"ק נ"ח וגם אני חקנתי כן על בגליון.

סימן קנ"ז

חוקר ליום אחד. נהג ג' בנ"א בזה אחר זה וקריא להרמב"ם. מועד לבחמה אי חוה מועד לארם

ד) עוד ראיתי שם במכתבו היקר שילא צמחיה אדברי הרמב"ם ז"ל פ' י' מהל' נזקי ממון כ"ג שכתב שם וז"ל וכן אם סכן ג' בני אדם כאלה הוה מועד וקשה ל'י' לכת"ה דלמה לא לר"ך ג' ימים עוד למה מכני בועד ליום אחד ולגבי נזקין זה ספק פ"ו ה"א שם והלא בגמ' צ"ק מ"א אמרו הניחא למ"ד ליעוד תורא וכו' משמע דגם כאן חולקין אם ליעודי תורא או ליעודי גברא ע"כ ולפוס ריבועא קושיא קיימת היא וגדולה מזו ה' יכול להקשות שכרי בגמ' כ"ד ע"א פסקו לבידא בלכא כר' יהודה צמועד שר' יוסי מורה לו דבטי שלשה ימים וצפ"ו ה"א פסק כן וא"כ נמלאו דבריו סותרים.

ומה שנלפע"ד דלישנא כאלה שכתב הרמב"ם העעברו וס"ל לכת"ה דכוותה הרמב"ם שהנגיחה ה' כאלה לשלשון וע"ז שפיר מקשה כנ"ל אלל נראה כוונת הרמב"ם דכני פירושו וכן אם סכן ג' בני אדם כאלה כלומר שנגח שלשה בני אדם בשלשה ימים זה אחר זה ולא צבת אחת אלא שהסכנה שמתו השלשה צנ"א צאה כאלה היינו שמתו בשעה אחת והיה לר"ך לזה שמתו כאלה וכמו שפ"י רש"י שם בגמ' דף מ"א צד"ה שסיכן וז"ל לפיכך לא נסקל בשנים הראשונים וכשנגח שלישי מתו כולם הלכך משלם עליו כופר ע"כ וזה נראה נמי כוונת הרמב"ם ז"ל צפירות חיבת כאלה דלא קאי אשעת נגיחה דלא פליג אגמ' ואדברי עלמו אלא שהנגיחה היחה צג' ימים רגופים והסכנה צאה כאלה כנ"ל.

ואגב הרב המגיד שם הביא צסם רש"י שכתב וכשנגח הרביעי מתו כולם וכו' כך פרש"י אלל צרש"י שלפנינו וכשנגח שלישי מתו כולם וכן נראה דעת הרמב"ם צזה שכתב שסכן ג' צנ"א כאלה וי"ל ועיין לח"מ שם מה שחמם לה"ה. ומה שכתב ה"ה ארבעה משום דאל"כ אחתי חקשה היכי משכחת לה כמובן וי"ל. עכ"פ לפי זה אחי שפיר דברי הרמב"ם ז"ל צפסע ובהלכה.

ה) ובעתה מה דקשה ל'י' נמי לכ"ה למה מכני בועד ליום אחד ולגבי מקין צפ"ו ה"א הניח הרמב"ם דבר זה צספק כל זה גרמה לו קושיותו הראשונה שה' מפרש דלדעת הרמב"ם ז"ל סגי ג' נגיחות ציום אחד וא"כ ע"כ נמי בועד ציום אחד אלל לפי מה שפירשתי כ"ז דמספקא ל'י' הכא כמו התם וצא זה וגילב על זה וצא

ומה שפנפל צחכמה צמשנה הלכות הנ"ל ס' י"ז צזה שכתבתי לחלק וליישב קושית הרמב"ן מהרש"ם ז"ל צצ"צ דהאשה ששקבלה מעט כסף על נכסי מלוג אחתי צידה לומר נ"ר עשיתי ורק ששקבלה כדי שוי' לא מציח למימר נ"ר וכת"ה מסביר הדברים שם נהנתי מהן שצביא ראי' לחילוקי הנ"ל וישר חילו.

א) ומה שנתקשה להצין מה שכתבתי שם על דברי הישועה יעקב אה"ע ס' י' אמר שכתב הרמ"א דאם האשה קבלה מעות אינה יכולה לומר נ"ר עשיתי לצעלי וכתב היש"י ז"ל דאפי' לא קבלה אלא מעט כסף הדין כן ואני ככתבתי שמתלחי ראשונים דס"ל היפך זה וע"ז כתב כת"ה דהרמב"ן מקשה על הרש"ם, דאם קיבלה אפי' רק מעט כסף וכו' לא ידעתי כוונתו צזה שכרי אני הצאתי שם דברי הרמב"ן ז"ל אלא שהצאתי כמה מהראשונים ז"ל שנתלקו צזה כמו הרש"א והרש"ם ורצינו יונה לדעתי שם וכן דקדחתי מלשון הב"י על העור חו"מ ס' י"ה שכתב דלא מפסיד מידי וא"כ יש לן כל הני פוסקים דס"ל צפפחות משוי' לא גמר ומקני וכ"ש אשה ולכן ככתבתי דל"ע למה לא הביא הישועה יעקב כל הני פוסקים וכתב סחם ככתב הקדמונים דאפי' לא קבלה רק מעט כסף.

ב) מש"כ כ"ה דהבא אין הצלה אם קבלה מעט כסף כיון דאין כפי' על נקיחת הכסף וכמ"ש צחו"מ ס' י"ה ס"ד דהיכי דאין הכפי' על הסכום מעות מכני, לפענ"ד זה אינו שכרי הכא ודאי הוי הכפי' על הכסף קכ"ש על המיעוט כסף שכרי צאשה לעולם אמרינן כפי' משום נ"ר עשיתי לצעלי וא"כ מה שקבלה הוא צאונם וכמ"ש שם גם כ"ה צד"ה ואחר העיון ורק ששקבלה כל הכסף מאחר אז לא אמרינן נ"ר עשיתי לצעלי וא"כ ודאי יש חילוק אם קבלה מעט כסף או כל שוי'.

צ) וצ"ש וז"ל וצויתר ל"ב מש"כ שם עוד נלפע"ד וכו' וא"כ היבא דכופהו על הקרקע וכו' קשה דכפי' על הקרקע אין חסרון רק כפי' על המעית ול"ע עכ"ל. ולא צבינותי צזה כוונתו לאחרי כיוון ועיינתי צספרי והגירסא הוא הכי עוד נלפע"ד וכו' וא"כ היבא דכופהו על המעות אפי' צקרקע הוי אונאה וכו' וא"כ מה שכתבתי הכפי' כוונתי שהכפי' צאמת הוא על המעות ולא על הקרקע אלא שהוספתי עוד שם לרווחא דמילחא וצאשה לעולם הוי כפי' גם על הקרקע ואם לזה כיוון אין מה קושיא עלי דכ"ה יחתי ה' צלשון לא זו אף זו שלצד מכפי' על המעות דאיכא גבה יש עוד כפי' גם על הקרקע מעטם נ"ר אלל מה שסיים כ"ה דכפי' על הקרקע אין חסרון רק על המעות אנוכי לא כן עמדי ולפע"ד ודאי איכא חסרון גם צכפי' על הקרקע וכגון שקבל מעט כסף אלא היכי דקיבל כל המעית דמי שוי' צכה"ג אמרינן דכפי' על הקרקע אינה כלום דכה"ג גמר ומקני אלל היכי דלא קבל כל המעות צכה"ג דאיכא אונאה לקרקעות הכ"ז דבעל המקח ועיין חו"מ הנ"ל וצרש"א שהצאתי שם צס"ד.

סימן קנ"ח

עוד להנ"ל ברש"י ב"ק ב' אדם אית ליה מזל

ז' עוד הביא דברי רש"י בדף ב' ב"ק הנ"ל ד"ה ואגב אורחא קמ"ל שפי' הכל לגבי מיחה ודייק למח לא פי' לגבי נזקין ור"ל דכוונת רש"י לחרץ בזה קושיא בחוס' ד"ה ומילתא דזכ לא כר"פ ולא כרז זכיד ולכך חילק רש"י לגבי מיחה מועד לאדם הוא מועד לזכמה והמחלוקת לענין נזקין, אבל הכי הפוסקים לא ניחא להו לחלק בין נזקין להריגה לענין זה וכמ"ש בשם המאירי ז"ל ולפע"ד י"ל דברי רש"י בפשיטות שפי' כן לפי לישנא אחרתא שביא שם דר"ה כתיב כי יגח ח"ל לישנא אחרתא אית לי מזל ואינו נוח להמית כנגיפה דהיא דחיפת קרן משע אלא כנגיחה כזכ וזכוונה וזכחיבת קרן כגוף ע"כ וא"כ לפי הלישנא אחרתא בגמ' שם מייירי ממיחה ולא מנזקין וע"ז קאי הכנא ומילתא אגב אורחא קמ"ל דמועד לאדם הוא מועד לזכמה ומועד לזכמה לא הוא מועד לאדם וכיון דקאי אדלעיל מיני דמייירי ממיחה ע"כ דכ"ג מייירי לענין מיחה הא דמילתא אגב אורחא קמ"ל ולכן פירשו רש"י כן ולא לענין נזקין ודו"ק. ואפשר לומר דהרמב"ם מפרש בגמ' לענין נזקין ולכן לא קשח לי' מגמ' זו אמה שכתב דמועד לזכמה הוא מועד לאדם והבן כי קלרחי בזה. ומעתה אסיים בברכה מרובה ובידידות יתן ד' שיזכה ללמוד תורה לשמה מתוך נחת והרחבת הדעת באות נפשו ידידו לנצח מברכו בברכת התורה ללומדיה כנפש. מנשה הקטן

סימן קנ"ט

ישוב שיטת הפוסקים דפ"ל ח"ש אפור מה"ת מטעם רחוי לאיצטרופי. איפור גולה באפה"נ. כתותי מכתת וכל העומד לשרוף

עש"ק לסדר נשא את ראש תשי"ח פה ברוקלין נ"י, יצ"א. למרבה המשרה ולרוב שלום למעלת הוד כבוד ידיד ד' וידידי הרב הגאון המפורסם ור"ח פ"ה רב המעש וכו' וכר' כשית הגרמ"ד ריבקיין שליט"א ר"מ במתיבתא תו"ד. אחר"י דרך מזבח הכרעה חיים ושלום בלח"י ואכזב עולם כראוי לגבול רבא דכוותי' הנני דדברים מועטים לפי משע הפנאי ביות וזמן קבלת החורב קבלתי קונטרסו היקר והנחמד בציאור גדר איסורא דחיי שיעור אשר פלפל ברוב חכמתו על כל הלאידים בהשכל ודעת בציאור וליבון הא הילכתא כנחיתת מסיוני הלכה למשה ולפי שראיתי בסופו שכתב בל"ע בני גאוני אחרונים בגאון מהר"י אייבשיטן והלל"ה והאצ"מ והגרע"א והשג"א והכ"מ אשר

דקאמר בהלכה ג' הנ"ל ח"ל וכן אם הכירו עדים את בעל השור ולא הכירו את השור צעם הראשונה ושני' ושלשית וכו' הואיל והועד צבעלים שיש להם צצקס שור שהרג ג' פעמים אין כוונתו דהועדו הצבעלים ליום אחד אלא כנומם שהכירו העדים את בעל השור ולא הכירו את השור אבל בכל יום ויום העדו אותו ג' ימים ולופים הועדו את בעל השור לפני הצ"ד בלי הכרת השור רק שהועדו שיש לו צצקרו שור שהרג את הנפש ואחי שפיר הכל מפ"ץ ואליבא דגמ' דף כ"ד ודף מ' ע"א הניחא למ"ד לייסודי תורא וכנ"ל.

ו' ומ"ש וכן לעם החילוק דלגבי הריגה מהני מזכמה לאדם ואין לר"ך בני חייב וכל החילוקים ז"כ, הא קושיא חמירתא היא ארציו הרמב"ם ז"ל וגדולה מזו קשה דגמ' דף ב' ע"כ אמרו להדיא היפך דבריו הקדושים ז"ל סחם לן חנא הכי שם כהא שאמרו ומילתא אגב אורחא קמ"ל דמועד לאדם הוא מועד לזכמה ומועד לזכמה לא הוא מועד לאדם ומדסחם לן חנא הכי נראה דהכי הלכתא והא"ך כתב הרמב"ם ז"ל להיפך.

אבר' צאמת קושיא זו היא קושיא הראשונים ז"ל על הרמב"ם ז"ל ודאי לא נעלמה מיני דברי ה"ה שם דר"ה או שהרג שכתב ח"ל או שהרג ג' זכמות הכי זה מועד להריגה, זה צאמת קשה מן הראשונים דהא ודאי צאמתי אמר החם ומועד לזכמה הוא מועד לאדם וזכמה מקומות נראה כן ורציו ז"ל צעלמו כתב צפ"ו מועד לאדם אינו מועד לזכמה וכ"ש דמועד לזכמה לא הוא מועד לאדם ע"ש. ובכ"מ שם ילא לחלק בין מועד להזיק למועד להרוג ודייק כן מלשון הרמב"ם וכוונתו דאף דלענין נזקין לא חמרינן מועד לאדם הוא מועד לזכמה אבל בהריגה חמרינן מועד לזכמה הוא מועד לאדם ועיין לח"מ וצאמת כזר ראיתי קושיא זו על הרמב"ם ז"ל בשם המאירי בש"מ ב"ק הנ"ל ח"ל.

ומועד לזכמה הוא מועד לאדם גדולי המחזרים (כוונתו לברמב"ם כידוע דלו קורא גדולי המחזרים) כתבו שמועד לזכמה ולנכרי ולעורפא מועד לאדם ולישראל ולשום ובמקום אחר כתבו שאף מועד לאדם אינו מועד לזכמה (כוונתו להא דפ' ו') ויראה מדבריהם שצענין הריגה מועד לזכ ומועד לזכ אבל לא לחקין ואין דבריהם נראין שהרי בודאי אינו נסקל וכל שאינו דין סקילה אינו משלם כופר כרז המאירי ז"ל עכ"ל. ומראה דלא ניחא לי' צחי' הכ"מ ז"ל ודחה חילוק זה. ועיין בספר מרכבת המשנה פ"ו ה"ו מה שכתבין דדברי הרמב"ם והסתייע לדבריו מדברי המאירי ליישד דברי הרמב"ם ז"ל ולחלק בין חזק להריגה ודבריו ז"ע שהרי אדרבה המאירי מילאן צחי' זה אלא שעכ"פ נראה דעת הפוסקים דפ"ל דזכ הכי טעם הרמב"ם ז"ל וסברתו.

והגרמא מדברי החומים ז"ל דס"ל דאסכ"ג ג"כ אסור לגזול מהצעלים ובעצלים בידם למחות למי שרוצה ליעלם וע"כ דס"ל דאסכ"ג כו' עכ"פ כח"י שיעור דאסור לגזול דל"כ אכתי חקש קושיתו ז"ל מה כו"ל להמערער למחות בערלה וכלאי הכרס ושביעית דאסכ"ג יניכו מאחר דלית זי' שיעור פרוטה ועכ"פ אפי' ימחך לא ישמעו לו דליכא משום גזל בח"ש כיון דלא חזי לאיטרופי ומעמך ע"כ דס"ל לחומים דח"ש אסור מה"ט אפילו דאסכ"ג דאי נימא דח"ש דאסכ"ג מותר בהנאה משום דלא חזי לאיטרופי א"כ הכא נמי לית זכא משום גזל דכא ודאי לא חזי לאיטרופי כלל לפרוטא לעולם דאסכ"ג אין בו שו"פ לעולם וא"כ נראה דברי הגאון ז"ל כסותרים.

וראיתי קדוש אחד מדבר בח"ס אור"ח סי' ק"פ האריך בראיות דאסכ"ג שייכים לצעלים דאסור לגזול מהם וכן כתב להדיא בש"ע בגרש"י בקונטרס אחרון כ"פ סי' תל"ב ע"ד בח"י זמני שלא ציער חמלו ומת לאחר שהגיע זמן איסור שהידש דאיסורי לצרי' לא מריח ובקשה עליו ז"ל מגמ' קידושין ל"ז ע"ב דאי ירושה בגר דאורייתא אסור לו ליעול מעות חלופי ע"ז וכתב אבל על כל פנים אינו הפקר גמור עד שכל הרוצה ליעול בעצירה יבא ויעול בע"כ של צעלים וכמו שנתבאר וכדמשמע בהדיא ברי' פ"י דכריתות דדוקא משום דמיאש מהשור וכו' וכן כתבו האחרונים גם בקלות החושן בחו"מ סי' ת"ו ובאצ"מ סי' כ"ו האריך בזה אי אסכ"ג אית לי' צעלים כידוע וא"כ יקשה גם לדעתם ז"ל דח"ש מותר מה"ט כיכי דלא חזי ללאיטרופי ואסכ"ג עכ"פ לא הוי אלא כח"ש.

והצ"ח פסחים כ"ב ע"ב ד"ה והרי אמ"כ כתב הכה נסתפקתי בכו' דאסכ"ג שיעור הנחתן בכמה (ועיין גני'ו להפמ"ג כלל י"ח שגמ' נסתפק בזה) דשיעור אכילה ידענו שהוא בזית ואפילו באיסורי הנאה עכ"פ שיעור אכילתן בזית וחמץ בפסח יוכיח שאסור בהנאה ושיעור אכילתו בזית וכמפורש בבבלי דף ז' ע"ב ובכמה מקומות אך שיעור הנחתן אינו מסופק ולדעת הרמב"ם שאין בהנאה איסור מלקות אין מקום לספק זה ולענין איסור גס ח"ש קיי"ל כר' יוחנן דאסור מה"ט וכו'. ונראה נמי דפשיטא לי' דח"ש דאיסורי הנאה הוה ככל ח"ש דאסור מה"ט וג"כ י"ע בא אסכ"ג לא הוי בכלל צירוף ולא חזי לאיטרופי א"כ אמאי לא מצבי לי' גם לדעת הרמב"ם ז"ל ומאי פשיטתיה לפי שיעור דח"ש באיסורי הנאה נמי אסור מה"ט.

הן אמת דהל"ה ז"ל נשמר מהז' בכתבו מקודם דשיעור אכילה ידענו שהוא בזית אפי' באסכ"ג וכו' וכיון דידענו דאסכ"ג נמי שיעור אכילה בזית א"כ ממילא לדעתו ז"ל ח"ש נמי אסור באכילה מטעם דחזי לאיטרופי ככל מקום דסוף סוף יעטרף לבזית אמנם בא גופא טעמא צבי מנא לי' דבכל אסכ"ג אכילה בזית דלכאורה קשה בא אסכ"ג לא אמרינן חזי לאיטרופי דלית לי' שיעורא

כל בית ישראל נשען עליהם בל"ע מירושלמי מפורש היפוך שיטתם ז"ל אמרתי אסורה נא ואראה במראה בגדול הזה מדוע לא נבאר דבריהם בכתב יושר דברי אמת צפיהם שנאמרו דבר"ק שהופיע עליהם.

התומים וכשג"ה סי' פ"א והל"ה פסחים מ"ד והגרע"א ססי' קנ"ד ובאצ"מ חש"י י"ד כל הציאים כולם נבאו בסגנון אחד דלא אמר ר"י חזי שיעור אסור מה"ט אלא כיכי דחזי לאיטרופי אבל כיכי דלא חזי לאיטרופי וכגון האוכל ח"ש חמץ ברגע האחרון של פסח או האוכל חזי שיעור ברגע האחרון של יו"כ וכדומה כיון שאין בו שוב כדי ללרף מודה ר"י דח"ש מותר מה"ט. וכ"ג בקשה לבו מהא דאמרו ירושלמי פ"ו דתרומות מודה ר"ל באיסור הנאה ומודה רש"ל ביו"כ ומודה רש"ל בעתיד להשלים ע"כ והנראה מפורש דאסכ"ג מודה רש"ל דח"ש אסור מה"ט ובאסכ"ג ליכא דין צירוף כלל ולא שייך זי' טעמא דחזי לאיטרופי ואפי"ה מודה ר"ל דח"ש אסור וא"כ כ"ש ר"י דודאי הכי ס"ל דל"כ למאן מודה זה תוכן קושית כ"ג וכן בקשה להב"מ שבי' בפמ"ש"פ צ"ה מה"ג דאסור מטעם ח"ש כמו בכל איסורין והא בגזילה ליכא דין צירוף באסכ"ג עכ"פ.

ובהשקפה ראשונה אמרתי דלכאורה גדולה מזו כי לי' להקשות לדעת החומים ז"ל שפי' קושית הירוש' בחומ' קידושין ל"ב דלמה לא אכלו מזה מן החדש ויבא עשה דערב תאכלו מנחת וידחה ל"ח דחדש (ע"י קו"ה להשג"ה סי' י"ו) ובק' החומים כיון דאמרינן בימי אכלו של משה נשכחו שלש מאות הלכות ושיעורין מייניהו א"כ לא ידעו השיעור של מזה בכמה הוא וכן של איסור והאריך ידחה ותי' כיון דהא דח"ש אסור מה"ט הוא מטעם חזי לאיטרופי א"כ שפיר הוי יכולים לאכול בזית אחד מאי אמרת שמא השיעור הוא ז' זיתים ונמלא אכל בזית בח"ש באיסור זה אינו דח"ש זה אין בו איסור דכא לא חזי לאיטרופי לשיעור דכשיאכל עוד זית הרי ממילא יקיים המ"ע דמזה שדוחה הל"ה דחדש והנראה מדבריו דעמנו רק משום חזי לאיטרופי, וכמו שכתב כ"ג.

והתומים בחו"מ סי' קמ"ז סק"ז כתב אמת שכתב הרמב"ם פ"ח מה' טוען ונטען ה"ב שאכלה ערלה ושביעית וכלאים אפי"ה שבהנה בעצירה הרי זו חזקה וכל הפוסקים תפסו עליו ופי' החומים ז"ל ולכן אפשר לומר דרמב"ם ס"ל דאכילת איסור הוה חזקה כמשמעות הגמ' רק דלריך טעם דמה הו"ל למערער למחות ומה נמ"ל באכילתו כיון שהמה איסורי הנאה וז"ל כיון דערלה וכלאים מן הנשרפים וכן שביעית כתב הרמב"ם דהוי מן הנשרפים וקיי"ל כל הנשרפים עפרן מותר ובשלה ע"ג גחלים של ערלה וכלאים מותר א"כ הו"ל למחות דיש הנאה בערלה ליהנות מגחלתן ע"כ. (ובעניי ג"כ פירשתי דברי הרמב"ם צס"ד בספרי ח"ב בחש"י סי' י"ט באופן אחר).

שאריו. והגר"א ז"ל כתב שם וז"ל וכל דבריו תמוהין מ"ש למ"ד כל העומד וכו' והיינו ר"ש במנחות ק"ג וליחא דדברים הלכתיים כ"ע מודי במ"ש בסוכה ל"א ב' ל"ה א' וחולין פ"ע ב' וכו' ור"ל ואע"ג דאמרין דדוקא מידי דבני חיינו לרצון דס"ל כל העומד וכו' רק כיון דעומד לשרפה ליכא שיפוטא דכחותי מיכתה וכו' אבל לר"ש דס"ל כשרוף דמי הוי כמאן דליחנכו בעולם וכו' פ"ש. והנראה להדיא דהגר"א ז"ל מחלק בין בני חרווייהו דלמ"ד כשרוף דמי פירושו כמאן דליחנכו בעולם כלל משא"כ למ"ד כחותי מיכתה פירוש דהשיעור הוא מכוחת אבל הדבר ליחנכו ולא אמרין כמאן דליחנכו דמי רק דליכא כאן שיעור מכוחת.

ומעתה נראה מה הוא הכוונה בפ' שיעור מכוחת וראיתי לה"ה פיו"מ מה' שבת ה"ג שכתב וז"ל אבל הר"א ז"ל וכו' ואינו לריך להשיב על פירושו ועל דבריו אלא במה שהקשה לדברי רבינו מגובה הלמי והחירון צ"ח שיש נקודות וקוים ושטחים וכל זה לקוח צדמיון ואין מציאת צפועל לנקודת אלא בקו ורקו לא ימצא אלא בשטח והשטח לא ימצא אלא בגולם והגולם הוא שיש לו ג' רחוקים ששם ששם לזדים חס מצוהר ולפיקך כל מה שיצטרך לרחקו שיעור כקורה וכשופר וכיוצא בהן אין עושין אותו מאשרה לפי שהוא כמכותה וחסרת השיעור וכל מה שאין לריך לרחקו שיעור אלא לארבו בלבד הרי הוא כקוים ומותר בכל דבר פ"כ פ"ש והריעב"א ז"ל בזה"ע ה"ל כתב וכו' דאמר כשר בכל חסכ"ג קאמר ואפילו בזה דכחותי מיכתה וכו' דלא ליכפת לן בזה אלא צמדי לריך שיעור כשופר ולולב וכו' ומיכו בלסכ"ג העומדים לשרפה למ"ד כל העומד לשרוף כשרוף דמי בזה ודאי לא שהרי כשרופים הם וכמו שאין בזה ממש דמי וכ"כ רבינו עכ"ל.

והגר"א מדבריהם ז"ל דכחותי מיכתה שיעור לא אמרו אלא בדבר שריך שיעור לרחקו כקורה וכשופר וכו' הוא מכוחת וחסר שיעור לה"ה וכן הריעב"א לא כתב אלא צמדי לריך שיעור כשופר וכלולב ולכאורז למי לא כתבו דליכפת לן נמי לענין שיעור עומאח ולענין שיעור חכילה בלסכ"ג דצפין כזית אלא נראה ברור דהם מפרשים כחותי מיכתה שיעורי חיינו שהשיעור הוא מכוחת כלומר אינו שלם א"כ היכי דצפין שהשיעור יהי שלם הרי השיעור הזה אינו שלם אלא מכוחת והוי חסר ובאמת כן יש לדייק מלשון חז"ל שכתבו כחותי מיכתה שיעוריה ומדכתבו שיעוריה משמע דיש כאן שיעור רק שהשיעור הוא מכוחת וא"כ היכי דצפי שלם כמו בנחי או שופר או אחרוג או קורה הוי שיעור מכוחת והוי שיעור חסר וכמו שכתב המגיד משנה וחסרה השיעור אבל היכי דהשיעור לא צפי להיות שגם מגוש אחד וכגון לענין עומאח כזית ולענין חכילה איסור לא ליכפת לן אי אכל השיעור שלם או מכוחת רק כיון שאכלו בכדי חכילה פרס לעולם חייב וא"כ אף דהוי שיעור מכוחת מאי הוי סוף סוף כיון דליכא שיעור כזית הוי בכלל האיסור והבן ומעתה אחי שפיר בא דלא הקשו כן גם לרצון דר"ש

וא"כ ליכא לעולם שיעור כזית וכו' דכזית לעצמו ראוי מחמת צפסח יס לומר דשאני חמץ צפסח דהיכא לו שעת הכשר וגם לאחר הפסח יותר בנהגה משא"כ ערלה וכלאי הכרס לעולם אסורין.

ובגמ' מנחות דף ק"ב אמר לי רב אשי לרב כהנא מדאמר רבי שמעון כל העומד לזרוק כזרוק דמי כל העומד לשרוף נמי כשרוף דמי מותר ופרה אמאי מטמאין עומאח אוכלין עפרא בעלמא נינהו א"ל חיצת הקודש מכשרתן וכו' והנראה דבאמת לר"ש דס"ל דהעומד לשרוף כשרוף דמי לולא דחיצת הקודש מכשרתן לא היו מטמאין מטמא דהעומד לשרוף ולית לי שיעורא א"כ הכי נמי איסורי הנאה לרצון דעכ"פ עומדים לצער מן העולם א"כ נימא בכו דכחותי מיכתה שיעוריה וליכא שיעור כזית לעולם באיסורי הנאה ואמאי יתחייב, איברא דא"כ הכ"נ יקשה לענין חמץ וכ"ש לר"י דס"ל דא"ל דיעור אלא שרפה א"כ עומד לשרוף וכשרוף דמי וכן הקשו בתוס' סוטה דף כ"ה פ"ג צ"ח לאו חז"ל וצ"ע כלאי הכרס אמאי מטמאין עומאח אוכלים ולא אמר כחותי מיכתה שיעוריה פ"כ פ"ש. וכן הקשו כמה מבאחרונים ז"ל ועיין תשו' שער אפרים סי' ל"ה וכן ראיתי בתשו' מהר"ם מייז סי' ה' ובציאו בתשו' מהר"א אסאד סי' קל"ח שהקשו בחמץ דנימא כל העומד לשרוף כשרוף דמי וליכא כזית ואמאי יצטרך עלייהו צלל יראה וצ"י ותיירא דכן היא גזירת הכתוב והאחרונים ז"ל הקשו על דבריהם. **והגמ'** בגמ' בטרות דף ט' פ"ג אמר רבא מנא אמינא לה דתניא בערלה וכלאי הכרס ושור הנסקל ועגלה ערופה וליפורי מלורע ופטר חמור וצ"ח כולן מטמאין עומאח אוכלין ר"ש אומר כולן אינן מטמאין עומאח אוכלין ומודה ר"ש צ"ח וכו' הואיל והיכא לה שעת הכושר ופרש"י כולן מטמאין עומאח אוכלין אס נגע בכו עומאח ואע"ג דאינהו גופייהו אסורי מבינו בכו עומאח להכי שאס נגעו בלולבין אחרים מטמאין אותם פ"כ והרמב"ם פ"ח מהע"א הכ"כ פסק כת"ק וכוסוף והפיגול והותרה ובכ"מ שם ר"ש אומר אינם מטמאין וידוע דהלכה כת"ק פ"ש. ונראה להדיא דלסכ"ג מטמאין ולא אמרין כיון דלצער עומדין עכ"פ אפי' לרצון נימא דכחותי מיכתה שיעוריה והואיל דלענין לטמא אחרים עכ"פ צפי שיעור אפי' אי נימא דעומאח עצמו יקבל אפי' בכ"ש כדעת הרמב"ם מ"מ לטמא אחרים לר"ה צפי שיעור א"כ אמאי פשיטא להו לחכמים דעומאח נימא כחמכ"ש וכמו לר"ש דהעומד לשרוף כיון דאיסורי הנאה נינהו יולא יטמאו לאחרים.

וגרפעי"ד לומר דודאי כחותי מיכתה שיעוריה ועומד לשרוף חרי מילי נינהו ולא דמי להדיא ולא כמו שהבין כמה מבאחרונים ז"ל דחדא מילתא היא וכו' דליחא צ"ח א"כ סי' קכ"ד ס"א גט שכתבו על איסורי הנאה כשר בג"ה מיכו בדבר שריך ציעור מן העולם ולריך שריפה אי כתב בגמ' בטל ועיין ח"מ וצ"ש שם מה

אוכלין, ואי נימא דערלע צשריפּה היא ומלוחה דוקא כך, א"כ ערלע עומדה לשרוף היא ועטמיה פשוט משום כל העומד לשרוף כשרוף דמי, ומדלג משני הכי משמע באמת דכל בני איסור' דחשיב שם לאו עומדים לשרוף הם, וע"כ דאין מלוחם צשריפּה דוקא, וא"כ זה לכאורה ראוי גדולה לדעת הח"ס ז"ל, אמנם החוס' דס"ל דמלוחה צשריפּה א"כ לא מחלקין צבאי ואפשר דלכן באמת הקשו בסוטה כ"ב מכלאים מכחתי מיכח ודו"ק היעב כי קלחתי צב.

שבת וראיתי דדא הוא מחלוקת הראשונים ז"ל דראיתי לצב"מ סוכה ל"ה שכתב, ושמעין מינה דאחריו של ערלע שפסול משום שאין צב לא היור אכילה ולא היור ממון לא שנו אלא ציום ראשון וכו', וכחצ הראב"ד צהשגות א"א לא מחזורא הא מלחא דהא חרומה עמאח וערלע מן הנשרפין הן כדאיחא במס' חמורה הנכך מיכח שיטורייכו ע"כ, ומשמע דס"ל דערלע כחרומה עמאח היא ומלוחה צשריפּה.

אבר הרשב"א (הוא הריטב"א כידוע) סוכה הנ"ל כתב לחלק צין איסורי הנאה של חרומה עמאח, ושל אשירה ושל עיר הגדחה דהני מחויבים צשריפּה, ושל ערלע אינו צחיוצ שריפּה אצל עומד לשריפּה. וז"ל והנכון דבתרומה עמאח וערלע כ"ע לא פליגי דפסולין כל שצב משום דלא חזי למידי וקיימי לשריפּה וכחתי מיכח שיטורייכו וכו', ומש"ה חגי לה צמתניחין כל חד צאנפי נפשי, דכיינו של אשירה ושל עיר הגדחה חייב צשריפּה, ושל ערלע אינו צחיוצ שריפּה אצל עומד לכך ואי אפשר ליבנות צשריפּהו ושל הרומה עמאח חייב שריפּה ואפשר ליבנות צשריפּהו, ומש"ה פליגי להו צחלחא צבי, אע"ג דעטמא דכולה משום דכחתי מיכח שיטורא ע"כ. הרי לן מפורש מדברי הריטב"א ז"ל דס"ל דערלע אינו צחיוצ שריפּה איצרא דגם דעת הראב"ד צהשגת ו"ל דטווחו שכתב דערלע מן הנשרפין הן כיינו דקיימי לשריפּה, וכדעת הריטב"א ז"ל ומה של"ע צסחירה דברי הראב"ד ז"ל, עיין צחשוצחי (סו' נ"ט ח"צ) ועיין שעה"מ פ"ד מגירושין ה"צ צסס משאח משה אהע"ז סו' כ' שכתב ג"כ דליכא מלוח צשריפּהו.

ורתב עיני צחידושי הרי"ס אה"ע סו' קכ"ד ס"ק ה', שח"ר"ך הרצב צקושיחיו הנ"ל, ולפי צצעוניה לא זכיתי להצין קלח מודצרו הקדושים אחרתי להעלותם על הכחצ אולי יש תקור ח"ל, ולריך שריפּה וכו' הצט צעל, הרי"ן ז"ל כתב ואע"ג דלא אמרינן כחתי מיכח שיטורי אלא צדצר הלריך שיטור וכו', וכ"כ הריטב"א והכח לכאורה יש לחמוה הא קדשים עמאין מן החורה צשריפּה דוקא, וא"כ איך משכחת לה דראשון עושה שני שלישי וכו' הא לעמא אחרים לכ"ע צבי שיטור כצילה, והא כיון דראשון עמא עומד לשרף ומיכח שיטורי ומכ"ש לר"ש דכשרוף דמי ועפרא צעלמא ניכור וכו', והנה צגוף הרה"י הנ"ל מהא דערלע וכה"כ דמעמא עומאח אוכלין דמוכח דלא כר"ש כמ"ש הפרי"ח נלפעי"ד דאינו ראיח, דהנה באמת

דנימא דכחתי מיכח שיטורי ולא יעמא וכקושיא מהר"ס מינן ור"י אסאד ועוד דכני לא דמי להדדי ומיושב נמי מה צצכורות פשיטא להו לרצנן דצאסר"י מעמא צכיות ולא אמרינן דחסר השיטור צמנחות הקשו כן לר"ש דהסס לא הקשו אלא נמ"ד העומד לשרוף וזה נכון צס"ד.

ובזה נראה נלפעי"ד ישב מה שקשה לכאורה מהא דמנחות לר"ש דס"ג כל העומד לשרוף כשרוף דמי פיגול ונותר ופרה אמאי מעמאין, וצכורות הנ"ל אמרו, ר"ש אומר כולן אינן מעמאין עומאח אוכלין, אמר רבי יוחנן מ"ט דר"ש דכתיב מכל האוכל אשר יאכל אוכל שאחא יכול להאכילו לאחרים קרוי אוכל שאי אחא יכול להאכילו לאחרים אינו קרוי אוכל, ופרש"י ז"ל כולן אינן מעמאין הוואיל ואסורין צהנאה, וצגמי שקנו וערו, וחמוה דמאי צבי ר' יוחנן מ"ט דר"ש ומשני דכתיב מכל האוכל, והלא ר"ש ס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי, ואסר"י כחתי מיכח שיטורי, וממילא עומדין לצבר ולכן אינן מעמאין עומאח אוכלין, וכמו שאמרו להדיא צגמי צמנחות ואמאי לא ניחא לר"י צעסס צגמי דמנחות, וזו קושי' עצומה. אמנם לפ"מ שכתבתי צס"ד ודאי לא קשה מידי, ומעטס דליכא שיטורי דכחתי מיכח לא ה"י יכול ר"ש לטור, דמה לן דכחתי מיכח הלא עדיין איכא שיטור מכוחה ולכחיה לא איכפת אי מכוחה הוא, ולכן שפיר צבי. רבי יוחנן מ"ט דר"ש ותי' מה שחירן, משום דכתיב וזה נכון צס"ד. (*) עיין הוספה בסוף הספר **וקצת** ל"ע מש"ס ר"ה כ"ח א' אר"י צשופר של ע"א וכו' ופרש"י צשופר של ע"א שמששו צו לפ"א ונאסר צהנאה וכו' ואס תקע יאל דמלוח לאו ליבנות ניחא אצל צשופר של איסור' לא יאל דכחתי מיכח שיטורי דהא קאי לשופר ומשמע דחלה זה צב וי"ל, ועיין ירושלמי סופ"א דחרומות וצמראס"פ סס. ור"ן פ"צ דגיטין ופנ"י סוכה ל"ה ואור חדש פסחים מ"ו צסס אמרנא לרופה, וצל"ח סס.

סימן ק"ס

להנ"ל אי ערלה מצותה בשרפה

ור"א אכחד מעמי מה שראיתי צח"ס יו"ד סו' רפ"ו שמשחפק אי ערלה מלוחה צשרפּה, וכחצ דלא מלינו צסום מקום דמחויב לשרוף, ותמהתי על מרן ז"ל דברי צרש"י וחוס' חמורה ל"ג כחצו להדיא דילפינן לה מכנאי הכרס, גב מודצרי הגר"א שחצחתי לעיל משמע להדיא דהנה מלוח, שכתב חז"ל ולכן הליכו צסוכה ל"ה א' עטס אחר נערלה אע"ג שמלוחה צשרפּה כמ"ש המפרשים, שוב ראיתי צמנחת קנאות סוטה כ"ה שהרגיש ג"כ צזה והניח צצ"כ ע"ש. ולפי מה שכתבתי נראה נלפעי"ד ראוי למרן החת"ס ז"ל דצאמת ערלה אין מלוחה צשרפּה דוקא דברי הסס צכורות אמרו הערלה והכלאוי הכרס והסור הנסקל וכו', ואכולהו צבי רבי יוחנן מ"ט דר"ש דס"ל דכולן אינן מעמאין עומאח

עיין רמב"ם פט"ו מהמ"א הכ"ז וצערלה וכלאי הכרס דין הפירות שלהם שישורפו ובגליון הש"ס שלי חמורה ובחידושי הארכתי בס"ד

לשיטת החוס' קשה גם לרצון הא ליכא שיעורא וכמו שכתבו חוס' בעלמא בסוטה, וגם אמאי פריך לר"ש דוקא, ומא שכתב הפר"ח ד"ל לרצון נעמא כ"ש ולא צ"ע שיעור הוא דוקא דאלא לקבל הכשר כחצו החוס' פסחים דנכ"ע צ"ע שיעור וכו'.

ואת לשיטת החוס' עירובין גבי נחי שם דף פ' שכתבו דכיון דלא צ"ע רק רוחב משהו לא החמירו בו דנימא כחותי מיכתח שיעורי ע"ש, היינו דוקא בלחי שהוא דרבנן ולא החמירו בו חכמים וכו', אלא לענין דצ"ע שיעורי מה"ט כיון דקצוב שייך צ"ח כחותי מיכתח שיעורי וכו', ומכ"ש למ"ש בה"מ הלכות עירובין דהוא רק כמו קוין שא"ל רוחב כלל ע"ש שמבואר מדבריו שאם ה' לריך רוחב אינו מועיל וא"כ קשה כנ"ל גם לרצון ע"כ.

והנראה מדברי הגאון ז"ל שלא פ"י כמו שכתבתי בזה דכחותי מיכתח שיעורי, וצ"ע דרבנן דצ"ע בה"מ שכתבתי ממנו רא"י דס"ל דלענין כזית מודה דהוי שיעור רק דהוי מכותח, הגאון ז"ל מראה דלא ס"ל הכי דרבנן ואדרבה ס"ל דה"מ מפ' דדוקא בלחי הוא דאמרי' או מטעם דהוי דרבנן, או מטעם שא"ל רוחב כלל, אבל אי צ"ע שום שיעור אז אמרינן כחותי מיכתח וליכא שיעורי. ונא ידענא אמאי לא ניחא ל"י להגאון ז"ל לומר דלענין כזית הוי שיעור, והכי משמע לשון קדשו של ה"מ ז"ל שם שכתב כקורה ושופר וגם שאר דיוקים שדייקתי בו, ועיין ג"כ פסחים דף י"ט, ובש"ס אר"ח סי' שס"ג צ"ע וצ"ח וע"ז שם.

עוד כתב שם הגאון ז"ל ח"ל, והנה עיקר הפלוגתא דר"ש ורבנן באוכל שאינו יכול להאכיל לאחרים הוא, דר"ש סובר דאף שחושב עליהן ורואה לאכילה ולעצור על מה שאסרה החורה מ"מ לא מהני מחשבתו לשווי' אוכל ולבעול האיסור כיון שאמרה חורה שאינו אוכל רק אשר יאכל, ורבנן סברי דמהני נגד החורה דכיון שרואה לאכלו מקרי אוכל אשר יאכל כיון שיכול לעצור ולאכלו, אבל לרבנן צ"ע שפיר מחשבה, והקשה דא"כ מאי פריך כל העומד לשרוף וכו' ולא חטמא עוממא אוכלין דעפרא בעלמא הוא מה צ"ח דהוי כאלו הוא עפר הא גם עפר אס' ה' ראוי לאכילה ה' ג"כ מטמא עוממא אוכלין, רק דעפר אינו ראוי לאכילה אבל זה אע"ג דעומד לשרפה והוי כעפר מ"מ עפר זה ראוי לאכילה הוא וכו', וא"כ לרבנן דפליגי בזה אר"ש וסברי דאוכל שאינו יכול להאכילו מטמא ולא צ"ע בזה דדוקא, א"כ ממילא אף דס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי, מ"מ שפיר מטמא עוממא אוכלין דעפר זה קרוי אוכל, כיון שחושב עליו לאכילה ויכול לאכלו באיסור קרוי אשר יאכל כנ"ל, ולכן לא פריך לרבנן, וא"כ אין רא"י כלל מהא דקוי"ל דערלה וכלאי הכרם מטמא עוממא אוכלים שיבי' הדין דלא כר"ש בזה דכל העומד וכו', רק משום דקוי"ל כרבנן דאוכל שאינו יכול להאכילו וכו' מטמא ממילא רק דכל העומד וכו', מ"מ מטמא עוממא אוכלין חב לענין עוממא משא"כ בלולב וכב"ג ע"כ ע"ש.

והנה מה דקשה ל"י להגאון ז"ל, דאף דהוב עפרא מ"מ אפי' עפר מטמא אי הוב ראוי לאכילה, לולא דבריו הקדושים לירידי לא קשה שברי גרעא ר"ש דכל העומד לשרוף כשרוף דמי פירושא כמי שאין צ"ח ממש לגמרי, וכמו שכתבתי לעיל בשם הריטב"א והגר"א ועוד ז"ל, ואפי' אי נימא דיש צ"ח ממש וכמו שמשמע פשטא לישנא עפרא בעלמא, מ"מ ע"כ ז"ל דפנים חדשות באו לכאן דאמרינן כשרוף דמי וגשרף כבר המאכל הראשון, וא"כ אף אי נימא דהאי עפרא ראוי לאכילה אפילו הכי אין עליו שום עוממא, דבשעה שאמרנו כשרוף דמי עוממא אלא לה בשעה השריפה, ואין לומר דא"כ כיון שאזלה העוממא ממנה יאכלנו, זה אינו דאדרבה כיון שיאכלנו איגלאי מילתא למפרע דלא היה עומד לשרוף אלא לאכילה כיון דאכלה וממילא לא הוב כשרוף ואכל עוממא, אבל ודאי לפע"ד אי נימא כשרוף דמי לר"ש אף דהוב עפר ראוי לאכילה, מ"מ אינו עמא עוממא אוכל דברי כבר גרעא כל העוממא.

עוד קשה ל"י דאפי' ניחא דהוב עפר ראוי לאכילה עדיין לפע"ד ז"ע פשיטתי' דהגאון ז"ל דמטמא עוממא אוכלין, שברי לאו כל אוכלין מטמאין ומחטמאין אלא אוכלין שנכללו בשבועה משקין, אבל אוכלין שאינן נכללין בזה משקין אף דהוי אוכל ראוי אינו מקבל עוממא, וכמו שכתב הרמב"ם בפ"א מהב"א ח"ל כל אוכל המיוחד למאכל אדם בגון לחם ובשר וכו' מקבל עוממא וכל שאינו מיוחד נמאכל אדם כ"ז טהור ואינו מקבל עוממא אלא"כ חושב עליו ויחדו למאכל אדם, זה חב אינו מקבל עוממא עד שיכלל תחלה בחד משבועה משקין וזהו הנקרא הכשר שנאמר וכו' יוחן מים על זרע ע"כ. וא"כ אוכלין שאינן נכללין בשבועה משקין אינם מקבלין עוממא. ומעתה אי נימא דכשרוף דמי וכו' עפרא בעלמא אף דהאי עפר ראוי לאכילה מ"מ אכתי לא מקבל עוממא דכיון דאמרינן כשרוף דמי א"כ המשקין שבו נמי נשרפו וא"כ הוי רק עפר בעלמא ולא נכלל בו מים דעפר וכמו שכתבו להדיא עפר בעלמא הוא, וכוונתם דהוי רק עפר, ועפר בלא משקה אף שראוי לאכילה מ"מ אינו מקבל עוממא מכ"ש דכל שאר מאכלי אדם דאינם מקבלין עוממא עד שיכללו במשקים, זה העפר לא נכלל בו לאחר השרפה והוי ודאי טהור זה צ"ח ודברי הגאון ז"ע לפע"ד.

ובמה שכתבתי לעיל בסמוך דב"ה והנה מה דקשה ל"י נלפע"ד ליישב מה שכתב הר"ן ז"ל דלריך שריפה וכתב משמע דלא הוי גט למ"ד כל העומד לשרוף וכו' וחמה הפר"ח ז"ל למה כתב בלשון משמע כאלו אינו צ"ח וזהו מבואר להדיא בש"ס מנחות ק"ב דעפרא בעלמא הוא וכמאן דליחנהו ע"ש וצ"ח שכתבתי נראה דהבא הרי הוא רואה שלא לשרפו שברי כותב עליו גט ורואה שחבי' מגורש צ"ח הוא רואה שלא לשרפו ואדרבה רואה בקיומו עכ"פ עד לאחר הבט וא"כ היה אפשר לומר לבאורה דהוי גט כיון דאינו עומד לשרוף, וכדי לדחות זה כתב הר"ן ז"ל דאפי"ה י"ל דלא לחלק כן דעכ"פ עומד לשרוף הוא, ולא דמי לאכלו דאיגלאי מילתא למפרע דלא ה' עומד לשרוף דברי התם

וכרי הלחי אינך לריק צו לחזק ואח"כ דנו כעומד במקומו מכוחת וברי עפר כיוצא בו כשר אצל קורב וכו' אמנם לדינא נראה דמתאים לפירושיהו כמו שפירשו בו בני גלוני.

שוב העיר ד' עיני ומלאתי להדיא כדברי צ"ח תורת גיטין וז"ל צ"ח קכ"ד שהקשה שם אהא דפריך צ"ח מנחות נותר ופרק לר"ש וכו' דאמאי לא פריך גס לרבנן וכו' ותי' דשאני עו"א דפירורין ג"כ מלערפין לשיעור לעמא וכמ"ש הראב"ד בפ"ט מהל' עו"א לא שייך גבי כחותי מיכתת שיעורי משא"כ לר"ש דאמר דכוי כשרוף וכמאן דליחת צעולס כלל דמי פריך שפיר עכ"ל ע"ש והביאו צ"ח תורת האשם סי' צ'.

ומעתה כיון דזכינו לדון דכל מקום דכוי כחותי מיכתת שיעורי לא אמרינן כשרוף דמי וכמי שאינו צעולס ויש לו שיעור מכוחת לענין כזית דלא חזיק צו הכתיחת וא"כ מיושבת קושית כבוד גאווה מהא דירושלמי דמודה ר"ל באסכ"ג דח"ש אסור מה"ט ובה להני גאוי דמטעם אינערופי לא חזי לאינערופי כלל זה אינו דבאמת הכי נמי היו חזי לאינערופי לענין כזית רק דכוי כזית מכוחת וענין אסכ"ג אין נפקא מינה בשלמות וכו' חזי לאינערופי ושלום על רבנן ותלמידיו. ועיין עוד שבע"מ פ"ד מהל' גירושין ומכרש"א סוכה ל"ב ובספר תורת האשם האריך הרבה וקא"ת יש לי להשיב שם אצל לא יכולתי להאריך לפת הפנאי. ועיין חולין פ"ב ע"ב כל העומד לחתוך כחתוך דמי ובתוס' פ"ג שם ד"ה חזירו אוכלים כמאן דמפרתי דמי.

ובזה נראה לפע"ד ליישב שיעת הל"ה ברכות דף מ' שכתב בדברי המג"א ז"ל א"ח סי' תמ"ג ס"ק יוד אי חזי שיעור אסור מה"ט שייך בכל שיעורי תורה או רק במאכלות ומאינו לענין כל יראה פלוגתא בזה וכתב ואמנם בגליון המג"א שם צירתי דכזו דין תורה דמ"ט אין ח"ש אסור רק במאכלות אסורות אצל עכ"פ מדרבנן אסור ח"ש בכל עניני שיעורין וכו' ע"ש ותקשה לי נמי ח"ש דאסכ"ג אמנם לפי מה שצירתי צעזכ"י ולפי שיעתי שהבאתי לעיל אחי שפיר.

איברא דלכאורה דברי הל"ה ז"ל תמוהין מדברי כ"מ כה"ל דס"ל דאפי' בגיבצ ח"ש אסור מה"ט וכן כתב בסמ"ע ועיין תשו' מברש"ס חלק ו' א"ח סי' י"ט ובאמת הל"ה בתשובותיו לא החליט כן לענין מי שגושב מלאכה ח"ש שצ"ח זה וח"ש שצ"ח אחר הניח צ"ע אי חייב חטאת או מיתת צ"ד בכתראה וי"ל עוד נלפס"ד להעיר בדברי אדונינו הל"ה צפסחים כ"ב ד"ה וברי אמ"ה שכתב שם בקושי' הגמ' וכל זה לרי יוחנן אצל לרשב"ל דח"ש מותר מן התורה בדק"ל ודילמא כך דריג' בחזי שיעור מייירי ע"ש מה שדחק לתרץ אמנם לפי דעת הירושלמי דמודה ר"ל באסכ"ג אחי שפיר שם אפי' לר"ל ע"ש וצ"ע.

ח"א עוד לשפרו משא"כ הכא כרי עדיין עומד לשרוף לאחר נתנית הבט כנ"ל שצ ראייתי כעין זה בחידושי הרי"ם שם צ"ח בסמוך.

הן אמת דראיתי להמנ"ה מל"ה ע"ז שהקשה צעלמות שמשמו נותר וצנפסל ויואל ועומאח הא כשר עומד לשרוף ונימא כחותי מיכתת שיעורי דאמרינן אף לקולא כן וכתב אף קושיא זו יש להעיר בכמה מקומות צ"ח ואין לדמות בדברים אלה במקום שאח"ל עיין תוס' סוכה כ"ה ע"ב ונראה כוונתו דהוא ז"ל ס"ל דבאמת הכי דלא הקשו חז"ל כחותי מיכתת שיעורי אכן לא מקשינן כן והכין מפרש כוונת התוס' בקושי' דכלאים שכתבו דליכא לדמויי להדיא ולהקשות כמכת"ש אלא הכי שאמרו אמרו וס"ל דהתוס' ז"ל הכי ס"ל דאין להקשות צ"ח מקום משום כחותי מיכתת שיעורי אלא במקום שאמרו חז"ל ולפי דבריו ז"ל כי אחי שפיר בכמה מקומות שהקשו כן וגם קושיותיו לא הי' קשה כלל אמנם נראה דהראשונים לא ס"ל כן וכמו שהבאתי שהקשו כן משאר איסורים ע"כ איברא דדברי המנ"ה תמוהים הרבה שברי התוס' עצמם סוכה ל"ה הקשו אמאי לא אמרינן באתרוג של ערלה כחותי מיכתת שיעורי ונראה להדיא דהתוס' באמת ס"ל דיש להקשות כן ובה דסוכה אין כוונתם כמו שמפרש בזה המנ"ה ז"ל אלא כוונתם צ"ח שכתבו דלא דמי אהדיי היינו למכ שרף לדמותו לעניני דגזיו ולא לא דמי ע"ש וכן ראייתי צ"ח תורת האשם סי' צ' שהקשה עליו ז"ל.

והן בקודש חיותי להגאון צעל צרוך טעם א"ח סי' ח' תתשי' עטרת חכמים וז"ל וישנין בחידושי הגאונים בספר מפעל רוקח על הרמב"ם ח"א ש' בזה"ל כתב כרי המאירי ז"ל בחידושי וז"ל ועיקרי הדברים כפסק הרמב"ם ז"ל דלחי של אשירה כשר וקורה של אשירה לא וכתעם בדבר ומה שהכל תלוי עליו הוא צפי' כחותי מיכתת שיעורי שאינו כמו שהבין הראב"ד ז"ל ושאר המפרשים שיהי' כמו שאינו אלא כנפוך ולא דבר שלם וא"כ צלחי בגע עצמך שיהי' חל עפר וגבול וכו' מועיל אצל בקורה דבעינן שיהא חזקה לקבל אריח אילו חשבת לו כנחפרכת ולא כוי חזקה ופי' נכון הוא וכן באתרוג ולולב אלו נחשבים כנפרכים היו חסרים וכו' ע"כ ע"ש.

והנראה להדיא מדברי המאירי ז"ל לפי דעת המפרשים צו ולדעתם כן היא שיעת הרמב"ם ז"ל דכחותי מיכתת שיעורי' פירוש דיש כאן שיעור מכוחת ונשרר לפרכים הרבה אצל ודאי דיש כאן שיעור רק דהוא מכוחת ויהי' דבעינן שיהא שלם כמו באתרוג ולולב כוי חסר אצל הכי דלא צפי' שלמות כוי שיעור ג"כ זה צעזכ"י ראי' צרורה למכ שכתבתי לעיל צ"ח לחלק בין כוי דעומדים לשרף ובין הא דמכת"ש, ועיינתי במאירי פירושין פ' ע"ב ומלאתי דבאמת לשונו שם משונה ק"ת ממה שהביאו בעטרת חכמים וז"ל שכל שאח"כ אומר כחותי מיכתת שיעורי אין פירוש שיהא כמו שאינו אלא כמו שהוא מכוחת במקומו

סימן קס"א

לחנ"ל מצותות חזו איפור הפצא או גברא

עוד נלפע"ד לומר דבר חדש בסי"ד ביישוב דברי הפוסקים
 כה"ל ז"ל והוא לפי חקירת כמה מהפוסקים ז"ל או
 מלוות ואיסורי התורה הם איסור גברא או איסור הפלא
 ועיין שו"ת קול ארי' יו"ד סי' ע"ז והנה בר"ן ז"ל נדריס
 דף י"ח כתב נשבע שיאכל ככר זה ואח"כ אסרו עליו נדר
 אסור לאכלו כדאמרין קונם סוכה שאני עושה וכו' אסור
 ובדל"ה דכי כיכי נדר חל על דבר מלוך חייל נמי אשבעה
 דמלוך ושבעות שחיב איסורי גברא בן וחייל עליהו נדר
 דכוי איסור הפלא לבעל בשוא"ת ואפשר ג"כ דכשם שהגדר
 חל על השבעה לבעל כך הוא חל עליה לקיימה וכן בד"ן
 אם לבעל הם חלין לקיים לא כ"ש ומה"ע גופא דכתיבנא
 דכיון דשבעות ליתנייהו אלא איסור גברא כי אמר קונם
 איתוסף זה איסור הפלא אבל אין השבעות חלין על הגדרים
 לא לבעל ולא לקיים שאם אסר עליו ככר בקונם וחזר והשבע
 עליו שיאכלנו פשיטא שאינו רשאי לאכלו וכן אם נשבע
 אח"כ שלא יאכלנו אינו עובר אלא משום כל יחל וליכא
 נמימר דכי כיכי דאיסור הפלא חייל על איסור גברא דשבעה
 כ"ג איסור גברא דשבעה ניהול ואיסור הפלא דנדרים
 משום דנדרים כי כיכי דאית ד' איסור הפלא איסור גברא
 נמי אית ד' שברי מכיון שנאסרו עליו מושבע ועומד עליו
 שלא יאכל דבר איסור ועובר בכל יחל והוא לאו איסור
 גברא הוא ככל ל"ת שבתורה הלכך אין מקום לשבעה
 לחל על נדרים עכ"ל.

והנראה מדעת בר"ן ז"ל בעליל דס"ל דכל איסורין
 שבתורה לא הוי אלא איסור גברא ולא איסור
 הפלא ומשכ"כ חל הגדר עליהם לקיים משום נדר הוב
 איסור הפלא ואיסור גברא ועל הכפץ בעלמיותו ליכא איסור
 מהשבעת התורה דכח איסור גברא.

אבל הרשב"א ז"ל בתשובה סי' תרע"ו ס"ל דנדרין אינן
 חלין על האיסורים לקיים וכן ס"ל תוס' שבעות
 דף כ' ד"ה לא נדר ע"ש וטעמם משום דס"ל דכל איסורי
 התורה הוי איסור הפלא והתורה אסרה חלב ודם מאד
 ענמיותם ואיכא ממילא א"ת ואיסור גברא דמושבע ועומד
 מבר סיני שלא לאכול נבלות כמו נדרים דאיכא איסור הפלא
 ואיסור גברא וכן נראה ברש"י בריית ד"ד דכל איסורין
 הוי איסור הפלא וכיון שבתורה אסרה חלב ודם ממילא
 הוב איסור הפלא ואיסור גברא מכה דמושבע ועומד מבר
 סיני.

ובזה נלפע"ד לומר הרשב"א לשיטתו דראיתי בשו"ת כוכב
 מועקב סי' ל"ו שכתב ליישב קושית הגאון רבינו
 ע"ה ז"ל שבקשה על דברי החו"מ שבעות דף כ"ג ד"ה
 כגון שבקשו דמאי אריא אכל ופילו שחב תרי זימני
 לחייב שחים מגו דחל לאכילה חייל נמי אשתי וכו' ובקשה
 בגאון ז"ל הא שיטת החו"מ לקמן דף כ"ד דדוקא בלומר
 בפירוש שלא אוכל חאנים וענבים אבל אמר שלא אוכל סתם

אין דעתו על חאנים כיון דכבר נשבע עליהם וכי משתבע
 אכחירה לחוד משתבע וככ"ג נימא כיון דכבר אסר א"ע
 בשתי' א"כ כשנשבע אח"כ שלא יאכל בודל"ה ה' כוונתו רק
 על אכילה ולא על השתי' ותי' בגאון ז"ל ח"ל דכבר נודע
 והמה צפי העולם בשם הרשב"א דהסבירא של חזי לאיטרופי
 דמש"כ אסור ח"ש הוא משום דכיון דהזין דלא חייב
 התורה רק על שיעור שלם א"כ איך נוכל לומר דעד משכו
 האחרון של הכזית ה' היתר והמשכו האחרון הוא האיסור
 הא' לא חייב התורה רק על שיעור שלם אלא על כרחך
 כל משכו ומשכו הוא אסור ובעת אכילה משכו מתחיל
 האיסור ואח"כ נשבע שאלו כל הכזית נגמר האיסור לחייבו
 מלקות וחזי בהסבירא של חזי לאיטרופי דמדחזי ללרף אותו
 משכו הראשון למשכו האחרון למלקות ע"כ כל משכו ומשכו
 הוא איסור ולפי"ז מיושבת קו' הגרע"ה דלע"ג דמפרש
 ח"ש ל"ה מושבע ועומד היינו דוקא בלסר א"ע כ"ש ולא
 צפי שום שיעור כלל משא"כ הכא דלסר השתי' בלשון
 אכילה דנכו דלא צפי רביעית מ"מ שיעור כזית צפי א"כ
 ל"ל דחל השבעה על הראשונה כיון דבראשונה לא נאסר
 רק ברביעית וצנני' נאסר אף בשעה כזית וכו' ע"ש.

והנראה דהרשב"א לשיטתו ז"ל אחי נכון מאוד דס"ל דכל
 איסורי תורה הוי א"ת ולכן ה' קשה ל' דאיך
 אפשר דעד משכו האחרון של כזית ה' המאכל היתר וצמחו
 האחרון נשבע האיסור דכיון דהאיסור על הכפץ אמאי לא
 נימא דכל הכפץ אסור ולכן ה' מוכרח לפרש דבאמת כל
 משכו ומשכו הוא איסור רק דלא חייב התורה עד המשכו
 האחרון דנעשה כזית, וכן נמי לשיטתו אילו בתשו' סי'
 תרי"ו שכתב שם להשאל דס"ל דשבעה חלב על חזי שיעור
 ח"ל תשובה לא ירדתי לסוף דעתך במה שאמרת דאפילו
 למאי דקיי"ל ח"ש דאורייתא שבעה חלב עליה והכיפך
 בגמ' גזי האי דאכל נבילות וטריפות דמוקי ר"ל בח"ש
 ורבי יוחנן בכולל ולא מוקי לה בח"ש משום דקסבר ח"ש
 אסור דאורייתא ואין שבעה חלב עליה וכו' ע"ש ודעת
 בר"ן דחלב השבעה על ח"ש וי"ל דלשיטתו אילו דלעת
 הרשב"א דכוי א"ת א"כ ח"ש נמי אסור מכה ע"ס בדבר
 לא כן לדעת בר"ן דס"ל דח"ש אינו אסור מכה ע"ס בדבר
 ולכן חלב השבעה אח"ש ומה שכתב בר"ן דקליש איסורי'
 כוונתו דע"ז קליש איסורי' ובגן, ולבר"ן לא קשה ל' קושית
 הרשב"א ז"ל דאיך נוכל לומר דעד משכו האחרון ליכא
 איסורא בדבר וצמחו האחרון הוא האיסור דבאמת האיסור
 אגברא ולא על הכפץ והכפץ לעולם אחד הוא בין קודם
 כזית או לאחריו, ובזה אחי נמי שפיר לפע"ד שיטת בר"ן
 שבעות כ"ז ח"ל אלמא ח"ש אפילו באיסורי תורה לא
 מיתסר אלא משום דחזי לאיטרופי וכו' וכוונתו מראה
 פשוט דרזינו לומר דבאמת אין איסור על הכפץ וממילא
 חזי שיעור לא אסר כלל רק משום דחזי לאיטרופי וממילא
 יתחייב על שיעור שלם.

ונלפע"ד להביא רא' בסי"ד לדעת בר"ן ז"ל ודעתי
 מהא דאמרו בגמ' שבעות כ"ז ע"כ ח"ש

שצוה של אכל ואלו נבילות ועריפות שקלים ורמשים חייב ורבי שמעון פוטר וכו' אלא חפשו דעבי רבא שצוה של אכל עפר בכמה חפשו דמד לאיכא כזית דכא נבילה כעפר דמיה ועממא דפריש הא לא פריש דעמי' אכזית לא עפר לאו דר אכילה הוא כלל נבילה בת אכילה היא וארי' הוא דרביע עילוט ע"כ ופרש"י נבילה בת אכילה היא ושייך בה שיעורא, דרביע עליה ארי', הזכרת המקום ע"כ.

ורבאורה נראה דבאמת הנבילה צעממה היא בת אכילה וארי' הוא דרביע היינו האיסור שהגבירא חסור לאכלה וכמו שפי' רש"י הזכרת המקום והיינו השצוה מסמיני וכו' לכאורה ראוי צורח לדעת הר"ן ז"ל אבל באמת יש לדחות ולומר דאדרבה מדכתבו וארי' הוא דרביע עילוט משמע דהאיסור באמת רביע על הנבילה ולא אגבירא.

איברא דלפע"ד בני ראשונים ז"ל פליגי בחילופי גרסאות במלאים בגמ' בני' דלפי מה שהוא לפנינו בגירסא נבילה בת אכילה היא ואריא הוא דרביע עילוט, אמנם גירסת רש"י דרביע עליה ע"ש ומעתה אני אומר דלמאן דגרס בגמ' רביע עילוט משמע דהאיסור הוא על הנבילה ולמאן דגרס בגירסת רש"י דרביע עליה ע"כ פירושו דהאיסור הוא על האדם ולא על הנבילה והוי האיסור גבירא ומעתה י"ל דהר"ן ה' גרס בגירסת רש"י עליה וס"ל דהוי איסור גבירא וברשב"א ודעימיה גרסי' בגירסת בגמ' וס"ל דהוי איסור חפלא וכל אחד מיישב שיטתו בגמ' בני' וברבינו חננאל מלמדי דגרס בגירסת רש"י וז"ל ואריא הוא דרביע עליה כלומר ארי רובן עליה ואין כח לאדם לאכל ממנה ע"כ הרי להדיא דמפרש דהאיסור הוא מכה האדם ואין כח לאדם וביינו דכוכ האיסור גבירא וזה לפע"ד נכון.

והנה למ"ד דכל איסורין הוי איסור חפלא ודאי ליכא שום סבירא לחלק בין פחות מכזית לכזית לענין האיסור דכיון דהאיסור רובן על החפץ מה לי משהו מה לי כזית או יותר סוף סוף האיסור רביע עליה וממילא הוכיח"ש נמי אסור מה"ת רק דאחי הלכתא ואפיקחיה לכזית לענין של יתחייב צפחות מכה וכסבירא ברשב"א אבל למ"ד דכל האיסורין הוי איסור גבירא לדידיה שפיר יש לומר דח"ש אינו אסור דברי החפץ אינו אסור לעולם ולא תקשה לי קושיא ברשב"א האידך יהי' משהו האחרון איסור ולא הראשון דבאמת גם משהו האחרון לא שני מן הראשון לענין איסורא רק המשהו האחרון משלים לשיעור ואז חל על הגבירא האיסור והוא אינו מתחייב אלא בכשיעור וחיי שיעור דאסור לא הוכיח אלא מטעם דחיי לאיטרופי ולעמוד על שיעור שום ויתחייב הגבירא מכה איסור גבירא כנ"ל.

ומעתה נראה מה דעת הפוסקים האחרונים שכתבו דכל האיסורין הם רק משום דחיי לאיטרופי אסור ח"ש ע"כ ז"ל דס"ל כפי' הר"ן ז"ל דכל איסורין שכתורה לא הוי אלא איסור גבירא ולכן באמת הכי דלא יבא האדם לאיסור לעולם מחמת שאין כאן עוד איסור על האדם שוב אין כאן איסור אפי' בח"ש דאי נימא דס"ל דהוי א"ח וכדעת ברשב"א ז"ל א"כ אמאי אמרו דמקום שאין לגרף

עוד אין כאן איסור כלל כיון דהאיסור על החפץ בח"ש לענין איסור מנ"מ אי חייב האדם עלי' או לא וכקושיא ברשב"א אלא כיון דהחפץ צעמם הוכיח דבר איסור ע"כ דס"ל כהר"ן חכ צורר.

וגר'א לפע"ד לומר דאף לדעת הר"ן דכל האיסורין הם איסור גבירא אבל ודאי דאסר"י כולי עממא מודי דכוכ האיסור חפלא וכטעם דברי הכא החפץ נאסר בהנאה ולא דמי לנבילה ועריפה דהחפץ צעממו לא נאסר כלל ומותר למכרו וליתנו לכלבו וליהנות ממנו בכל הנאות מזה נראה דהחפץ באמת אין בו שום גריעותא מלד עצמו רק שהגבירא הוא דלא חיי לאכלו מכה השצעת התורה משא"כ באיסורי הנאה דהתורה אסרה ליהנות מן החפץ צעממו ונאסרו ממנו כל הנאות בעולם נראה צעליל דהאיסור רובן על עצם החפץ וכולי עממא מודי דכ"ג הוכיח ודאי איסור חפלא.

ועיין רש"י כריתות דף י"ד ע"א איסור הנאה מוסיף דאיתוסף איסור אחפלא ועיין ירושלמי נזיר פ"א ה"ב האומר כריני מיין של ערלה לא אומר כלום חבירי' אמרין מחלוקת כר"ש דתנין תמן (שצוה פ"ג) שצוה שלא אוכל ואלו נבילות ועריפות שקלים ורמשים חייב ור"ש פוטר וכו' א"ר יודן כאן בגדרים כאן שצוה נדרים חלין על איסורין ואין שצוה חלות על האיסורין ועיין פנ"מ שם, וז"ע.

ומעתה ניחוי אכן צעיקר מחלוקת רבי ורשב"א בח"ש הקשו האחרונים ז"ל לפי דעת ברשב"א ז"ל דס"ל דא"ל למשהו הראשון שיהי' היתר וכמשהו האחרון הוא שיהי' איסור ולכן ס"ל רבי יוחנן דח"ש אסור מן התורה היא באמת סבירא חילוני' ולכאורה ליכא לפלוגי עליה ומעתה הקושיא היא לר"ל כיון דר"י יש לו סבירא חזקה כ"כ א"כ אמאי פליג וס"ל דח"ש מותר מה"ת והאידך יתכן קושיא ברשב"א ז"ל וכי המשהו האחרון הוא שצפשה איסור ולא הראשון ותקשה לי קושיא ברשב"א אלא על כרחך לומר דר"ל ס"ל בשעת הר"ן ז"ל דכל איסורין הוי איסור גבירא וממילא באמת אין שום איסור על המשהו הראשון של החפץ רק משום דחיי לאיטרופי ור"ל לית ליה חיי לאיטרופי וממילא ס"ל דח"ש מותר מה"ת אמנם ר"י נמי ס"ל דאיסור גבירא אבל א"ל חיי לאיטרופי (או יאמר דר"י באמת ס"ל דכל איסורין הוי איסור חפלא ור"ל ס"ל דהוי איסור גבירא וא"כ ה' אפשר לומר דבאמת דא היא מחלוקת התנאים אמנם לפי זה ודאי דלית הלכתא כר"ל לגבי ר"י וא"כ ה' תיובתא לכל בני פוסקים ז"ל וע"כ להפוסקים דס"ל דהוי איסור גבירא ס"ל דהמחלוקת דר"י ור"ל תרוייבו ס"ל דהוי איסור גבירא וק"ל).

ומעתה על דברי האחרונים ז"ל כמין חומר עם דברי הירושלמי בני' דנשלמא צבאר איסורין של תורה דאין אלא איסור גבירא ואיסור חיי שיעור לא הוכיח אלא מטעם דחיי לאיטרופי אפי' לר"י ס"ל לר"ל מאחר דאין האיסור על החפץ ולא הוכיח רק איסור גבירא ס"ל דח"ש מותר מן התורה (ואפשר דס"ל דכוכ כעין דלא מאינו גזירה מה"ת) אבל באיסורי הנאה דכוכ איסור חפלא לר"י

כמו שבי' אלא במקום דנימא דהאיסור הוא מכה החלצ
 אנו אמרין דהאיסור הוא על הגזרה שלא לאכול החלצ
 ומאי ג"מ לן סוף סוף האיסור יש כאן, גם מה דקשה לי'
 מאיסור מוסף שענינו הוא דמחוסף איסור על החפץ נמי
 לפע"ד יש ליישב דהאיסור על החפץ נחוסף מכה שנתוסף
 איסור על האדם אבל החפץ הוא כמו שבי', וק"ל ראי'
 לזה מחמתו ונעשית א"א אמרין מגו דלחוסף וכו' וכוה
 איסור מוסף ודאי דהאיסור שנוסף הוא איסור גזרה שהרי
 האשה אין צב איסור מלד עלמיותה ואין אסורה לבעלה
 והאיסור הוא רק על חתנה או על שאר בני אדם שצאו
 עליה בשעה שהיא א"א אבל בעלה מותר צב ואי נימא
 דהאיסור הוא על החפץ א"כ הי' לה להאשה ליתסר אפי'
 לבעלה, וי"ל. ועיין רד"ז בלשונות הרמב"ם ח"ב סי' ק"ס
 ובשע"מ פ"ז מהא"צ ובעטם המלך שם ועוד עיין רש"י
 ותוס' חולין ק"א ופיכ"מ לרמב"ם פ"ג דכריתות וירושלמי
 נזיר פ"ו ה"א ועיין רש"י א"א יצמות ל"ג בשם הראש"ד
 וריעצ"א קידושין פ"ז ולי"ע. *

סימן קס"ב

ח"ש בשונג וח"ש במזיד אי מצטרף למלקות

בס"ק כ"ע הביא מה שהעיר לו הגר"ז עפ"ע עיין שי' ר"מ
 צמתיצתא תו"ד מחקירת כרי"מ אורבך צאס אכל ח"ש
 בשונג וכדא"פ השלים לכשיעור צמוד ובהתראה אס חייב
 מלקות והגאון ז"ל הביאו מס' פנים יפות על התורה
 דפשיטא לי' דחייב והוא ז"ל השיג עליו לא מיצטי לרי'
 דח"ש אסור מה"ת הא דחייב על הצירוף הוא דהמשהו
 הראשון נמי הוה איסור ואף לר"ל דח"ש מותר מ"מ הא
 דחייב על הצירוף הוא דלריך שיבה מיד דוקא על כל השיעור
 עכ"ל וכ"ג יא' לישט לו מירושלמי הג"ל דמודר ר"ל צעיד
 להשלים וכפי' הפנ"מ והגר"א וכפי' מה שצייר כ"ג צהס
 הרי מפורש הוא בירושלמי דגם לר"ל החיוב צדי אכילת
 פרס הוא על אכילת צ' החלואי זיתים דע"כ צעיק לר"ל
 דוקא שיבי' עתיד להשלים והאריך שם בדבר.

ונפלאותי דהרי הדבר מפורש להדיא בירושלמי הג"ל ח"ל
 ח"ר יוסי הדא אמרה השב לו מדיעתו חייב
 על שגתה אמר אני פורש מכזית ואיני פורש מכחלי זית
 אמר רבי זון בר חייה נעשה כאוכל חלי זית שונג וחלי זית
 צמוד ואין יסבור רבי זון בר חייה כרש"ל דאמר רש"ל
 אכל חלי זית צבעלס אחד פטור וכה"ל אכל שני חלואי זיתים
 וחסר כל שהוא פטור. ופי' הפנ"מ ואין יסבור, כלומר
 וי"מ מהא דרבי זון דאס יסבור כרש"ל דאמר אכל חלי
 זית צבעלס אחר פטור כלומר דאין חלי שיעור אסור מה"ת
 ודקאמר צבעלס אחד מפני שדין השונג ק' הוא שצריך
 שיאכל השיעור צבעלס אחד ואין כאן כשיעור צבעלס אחד
 והכא השתא למאי דקאמר רבי זון דנעשה כאכל ח"ז בשונג
 משום דחלי זית השני אינו מעטרף שברי לא שב מדיעתו

וא"כ צאמת מה"ת איכא איסורא על כל משהו ומשהו
 דהחפץ צעלמו הוא אסור וע"כ דאין זה עוד מעטס דחזי
 לאילטרופי אלא משום דצאמת איסורא הוא דרביע עלה
 מה"ת על משהו רק לענין מלקות לא עונשים עד דאיכא
 כזית צהא מודר ר"ל דח"ש אסור מה"ת כיון דהאיסור
 הוי על החפץ ובהא לית ליה לפלוגי ולכן מודר דאסור
 וא"כ לא קשה מידי אהני פוסקים ז"ל מן הירושלמי דלא
 חזי לאילטרופי דצאמת צאסכ"י האיסור של חלי שיעור לא
 הוי מעטס חזי לאילטרופי כשאר ח"ש דכהא האיסור על
 החפץ וזה לפע"ד נכון צס"ד.

ומעתה אי צעינא חו"א ליישב נמי הא דמודר ר"ל
 ציוה"כ דהנה החוס' שצועות דף כ' ע"צ ד"ה
 דכי לא נדר כתבו ח"ל אבל נדר לקיים מזה כגון קונס שלא
 אוכל ציוה"כ או שלא אוכל נצילות לא חייל דלחחע"ה ע"כ
 ומשמע דס"ל להתוס' דאיסור יוה"כ הוי איסור חפלא
 דאל"כ הא אגן קיי"ל נדר חל אשצופה אף לקיים משום
 דשצופה לא הוה רק איסור גזרה ונדר הוא איסור חפלא
 וא"כ אמאי אס אמר קונס שלא אוכל ציוה"כ לא הייל, הא
 איסור יוה"כ לא הוה אלא איסור גזרה א"ו דהתוס' ס"ל
 דגם יוה"כ איסור חפלא וכן מלאחי צתשי' קול ארי' יו"ד
 סי' ע"ז (ועיין כפות תמרים ציוה"כ הוי איסור גזרה וכן
 כתבו שאר פוסקים ועיין רש"י כריתות דף י"ד ע"א יוה"כ
 איסור כולל; דאיתוסף איסורא אגזרה אמידי דמשתרי ליה
 עד השתא ע"כ וכן מסתבר דהרי ליכא שום איסור על הלחם
 כמובן) אבל לדעת התוס' דהוי איסור חפלא שפיר י"ל נמי
 ומודר ר"ל ציוה"כ מאחר דהוה איסור חפלא וי"ל.

אן יאמר דהנה טעמא צבי צהא דמודר ר"ל צדעתו להצטרף,
 והעטס נראה דכשדעתו להצטרף הוי מעשיו מוכיחין
 עליו שצדעתו לעשות איסור וככ"ג גם ר"ל גוזר אח"ש
 והנה נראה לפע"ד דציוה"כ שאסור צאכילה ושתיה וצחלי
 שיעור ליכא מיתצא דעתא אמרין לעולם צאוכל חלי שיעור
 ודאי דעתא להצטרף ולאכול כדי יתיצבי דעת דאל"כ אמאי
 אוכל חלי שיעור צכלל וא"כ י"ל ציוה"כ ס"ל לר"ל דהוי
 לעולם כדעתא להצטרף וזה שאמר ומודר ר"ל ציוה"כ וכו'
 צבי טעס למח וסוים ומודר ר"ל צדעתא להצטרף ויוה"כ
 הוה כדעתא להצטרף ולי"ע.

שבתי וראיתי בקונטרסו היקר והנחמד בדף י"א ממש
 מתחלתו דכבר עמד דהר"ג צבאי מחלוקת הראשונים
 אי איסורים הוי איסור גזרה או איסור חפלא וכחצ שם
 דתרוויכו איתנהו בתרוויכו וסמך עלמו על קונטרסו
 הראשון שצייר שם סברתו החדשה צזה אמנם אין לי
 קונטרסו הראשון לעיין צו צפנים מ"מ לפע"ד אין צזה
 להשיצ עלי דצרינו שאפשר לומר דדעת האחרונים לפרש
 כפשוטו ומה שהקשה כ"ג דלמ"ד דאיסורים ושצועות אינם
 אלא איסור גזרה כפשיטות הדברים היתכן לומר דהחלצ
 אינו חפלא של איסור לא זכיתי לבצין תמיכתו ואמאי לא
 יתכן לומר כן אפשר דהאכ"י וכו' צצציל זה אנו מתירין
 חלצ אס נימא דאינו חפלא של איסור והלא האיסור הוא

חזי שיעור דס"ל לר"ל דממכ"ח ואדרבה עיקר ראייתו מכח חזי שיעור דעלמא הוא דס"ל ר"ל דמוחר מה"ח ככ"י כן הוא לענין שז מדיעתו דליכא שיעורא אצל ודאי דכן הוא נמי לענין מלקות דסוף סוף חזי שיעור הוא וימינה יליף.

וגם מדסיים שם והכא אכל שני ח"ז וחסר כל שהוא פטור ופי' הפני"מ והשחא למאי דקאמר רבי בון דנעשה כאוכל ח"ז בשוגג משום דח"ז השני אינו מלעוף שהרי לא שז מדיעתו הוא א"כ לסברת ר"ל הוי כאלו אכל שני ח"ז וחסר כ"ש כלומר כאוכל פחות מכשיעור בשוגג ופטור מחומש ע"כ והרואה יראה דכוונתו ז"ל הוא דכיון דלית כאן כזית לחייב דחסר חזי שיעור וכיון דהוי כחזי שיעור ודאי דכן הוא נמי לענין מזיד והתראה ולענין מלקות דכ"ש הוא מלקות מקרבן גם מדסיים מודה ר"ל באיסורי הנאה ומודה רש"ל בזה"כ ומודה רש"ל בעתיד להשלים נמי נראה פשוט דכוונתו דמודה לכל דיני זין לענין שז מדיעתו זין לענין חיובי מלקות ואכל ענין של חזי שיעור ואשר לכן נראה לפע"ד כמו שכתבתי בקונטרסי הקודם דחקירת האמ"צ הוא מפורש בירושלמי.

והנה ראיתי בהפלאה פ' שלח שפי' הא דדרשו ז"ל ויחיו בני ישראל במדבר וימלאו איש מקושו ואחז"ל שמלאכו מקושם והתרו זו ועדיין הוא מקושם וכחז ז"ל וז"ל לענין מאי כחזה החורב שכבר התחיל להיות מקושם קודם להתראה ונראה דלמ"ד מעביר ד' אמות צרי"ב הוי קמ"ל קרא דלע"ג שהתרו זו לאחר שהעביר שתי אמות שלא יגמור המלאכה הוי התראה אף שנתחלה הוי עקירה בלא התראה וכן למ"ד קולר כיון דקיי"ל דבעינן שיקלור כשיעור א"כ י"ל דמייירי שהתרו זו לאחר שהתחיל לקלור קודם שגמר השיעור ואחר ההתראה גמר שיעור המלאכה חייב ע"ש והנראה דעת הפלאה דבאמנע השיעור סגי בהתראה אף שנתחלה השיעור היחה בלי התראה ואפשר דהיחה כוונתו לדיוק מדבריו אלו דס"ל דחזי שיעור בשוגג וחזי שיעור במזיד הוי התראה אצל אי משום הא יש לומר דלא מוכרח דאפשר דגם בהפלאה ז"ל מודה דהיכי דחזי שיעור הוי בשוגג ודאי דאין מחייבין אותו אף דהוי חזי שיעור השני במזיד והכא שאני דהמקושש בלמח כל דה' אמות היחה במזיד גם החזי שיעור הראשון רק שהיחה בלי התראה החזי הראשון וכיון דלא נתנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד ומאחר שהתרו זו באמנע המלאכה ולא חזר זו ואמר אעפ"כ איגלאי מילתא דמזיד הוא וגם הוא לא כחש בדבר וחייב אצל היכי דאין ידעין דחזי שיעור הוי בשוגג ודאי גם בהפלאה מודה דבהתראה על חזי שיעור לא מועיל כלום לחייבו זה לפע"ד פשוט. אצל כאמור לא ידענא איח מקום ההפלאה שהביא האמ"צ ז"ל דאפשר שהביא ממקום אחר מפורש כדבריו.

וברך הערה והעצרה בעלמא לפעפועי מילי אמרתי לעיין בהא פלוגתא דרבי יוחנן ורש' לקיש בגמ' חולק כ"ט ע"כ דס"ל לר"ל איחא לשחיטת אלא לבסוף ורבי יוחנן

הוא א"כ לסברת ר"ל הוי הכא כאלו אכל שני חלאי זיתים וחסר כל שהוא כלומר כאוכל פחות מכשיעור בשוגג ופטור מחומש ע"כ.

ודרי לדידא דלר"ל באוכל ח"ש בשוגג וחזי שיעור במזיד הוא פטור ומשמע לר"י אהכ"נ דחייב מדמדייק לומר ואין יסבור כר"ל הוא דפטור ודו"ק ועיין רידב"ז שם ובאמת יש לי פ"י אחר בדברי ירושלמי כאן בס"ד ולעת הפנאי לא יכולתי להאריך מ"מ לפי פשטות הדברים יש לפשוט מכאן חקירת הגאונים הנ"ל לכאן או לכאן וי"ע.

ומעתה אתן קנצי למלין וכבר הארכתי יותר מדאי לרוב אהבה הדוחקת את הבשר ואסיים מעין הפתיחה שהי' לי לעונג יו"ט דבריו המאירים כספידים יתן ד' נוכח לישב על מי מנוח עד ביאת בר נפלי ולו יקחת עצמים מגאי ידידו עוז אוהבו אהבת עולם המכבדו ומוקירו כערכו הרם.

הצעיר מנשה הקטן

בלאאמור' הקדוש א"ז הי"ד

סימן קס"ג

קור בה"ש בשותג

ב"ה.

כבוד הרב הגאון הגדול מעוז ומגדל המפורסם שבחו מי ימלאו אינן גומרים עליו להלל פיה כש"ת חנרד"ב ריבקיין שליט"א ר"מ בשיבת תורה.

אחר שהד"ג צאהבכ רבה צלחתי בבערותי הקטנה על מכתבו היקר שכתב לי מזמן ויסלח לי על איחור הדן כי כ"ג כתב במכתבו שצדעתו לכתוב בערות נוספות על קונטרסי ולכן נחשכב הדבר. ועתה אצא לישב דברי הראשונים במה שמתחתי לדעת האמרי בינה מדברי ירושלמי תרומות דמפורש דלר"ל אכל חזי זית בשוגג וחז"ל במזיד פטור כ"כ אם אכל ח"ש בשוגג ובכדא"פ השלים לשיעור במזיד ובתראה דהוא הוא וכ"ג כתב דהירושלמי לא מייירי אלא לענין שז מדיעתו אצל חקירת האמ"צ הוא לענין חיוב מלקות.

וראשית הדברים עלי להתנצל שלא ראיתי חקירת האמרי בינה מצפנים אלא ממה שהעתיקו כ"ג ולכן לא ידעתי היעז חקירתו אצל לפי מה שהביאו כ"ג לפע"ד הראי' מירושלמי מוכרחת והוא דדואי ידעתי שהירושלמי הצביא הוא אי זה מקרי שז מדיעתו בכ"ג אצל ראיתי הוא מדאמר רב בון בר חייא נעשה כאוכל חזי זית שוגג וחז"ל מזיד ומשמע דכוונתו דנעשה כאוכל חז"ל שוגג וחז"ל מזיד בכל מקום גם לענין חיוב ולא דוקא לענין שז מדיעתו ועל זה סיים שם ואין יסבור רבי בון בר חייא כרש"ל דאמר רש"ל אכל חז"ל כהעלם אחד פטור ופי' הפני"מ כלומר דאין חזי שיעור אסור מן החורב וכו' משמע לדידא דחלוי זה בזה דאי נימא דעת רבי בון כרש"ל הוי ככל

יחשע ונחלת יחשע וכחצתי קונטרס ארוך וליקוטו רס על כל רמזי אך צעוני'ה נשאר צעיר העתיקה.
נאם ידידו ויפלל.

פנחס בהגרי"י וצ"ל עפשטיין

ראב"ד פה עה"ק היהדות החרדית יבב"ץ
ויתרבה כבוד שמים ותורתו ה"ק.

סימן קס"ה

תוספתא ספורשת דאפח"ג אפור לגזול וישוב חפתירה

ב"ה מ' למטמנים התשי"ב בדוקלין נ"י יצוא.
אל הנשר הגדול דיו ליה כבר בתי' מקנא קנאת ד'
צבאות לחם מלחמת ד' במסירת נפש גאון ישראל רב הרבנים
פ"ה המפורסם בכל קצוי תבל חכם חרשים שבחו מי ימלל
אין גומדין עליו להלל וכו', כהר"ג מוה"ר פנחס עפשטיין
שליט"א אב"ד דעדה החרדית ירושלים עיה"ק.
אחרי'שהר"ג ושל"ת צלחתי בחשובה מאכבד ואכבד עולם
על מכתבו היקר לי מאוד מאוד וגלוי דרעא
נפל נכורה זו חורה וכו' להשתעשע בכם קלת לפי מוסת
הפנאי.

מה שכתבתי בשו"ת ח"צ סי' נ"ז ונ"ט צאיסורי הנאח אי
הם הפקר ומותרין משום גזל וכל הרוכז לנעול רשאי
וכבוד גאווה הביא לן תוספתא מפורשת כלאים פ"ה הלכה
א' ח"ל כלאי הכרם מותרין משום גזל ופטורין מן המעשר
וכלאי זרעים אסורים משום גזל וחייבים במעשר ועיי' מנחת
ביכורים שם שהוא משום דבוכ איסורי הנאח ומפורש
ומבואר וזודאי ה"ה ערלה ואפשר יש לחלק בין כה"כ לערלה
דכלה"כ זודאי צשריפכ וצערלה יש מחוכמים צז עיין חו"י
ועצוב"ג ומלבושי יו"ט ח"ש ה"ו פ"ב. דברים משמחי לב
הם לפי פו' המ"צ שם ומח נראה לכאורה ראי' צרורה
וכי מפורש נמי צירושלמי כלאים פ"ב כ"ג ח"ל מעשה
מלא כלאים צכרם יבא אסורים משום גזל וכו' ומשמע
דפשיטא להו דצכר"כ ליכא שום איסור גזל ואי נימא
דמעט משום דאסכ"ג נינהו א"כ ככ"ג צכל איסורי הנאח
כן אלא שלפ"ז תקשה לכל הני פוסקים הראשונים דס"ל
דאסכ"ג אסור משום גזל וכי ס"ל כמה ראשונים וכו'
שהלכתיו צס"ד וצארתיו זה רצו צו שיטת הראשונים כמעט
רובא ככולו.

איברא דאני צבר כחצתי בחשובה לידידי הגרמ"ד ריבקן
שליט"א ר"מ חו"ד פה, תוספתא מפורשת לביץ
צצ"ק פ"ג ה"ז וכן איתא להדיא צמכילתא פ' משפטים
פ' י"ג קל"ו. ח"ל צצעה צנצין בן הראשון צצנצנים צוצ
דעת הצריות ומסר צלצרו לצארו ואן צלצו לצארו וצמכר
צחקריות וידע שאינו מקבל וצפוחה צציותיו וכן מצרות
לחוננים וצמזעל צמדות וצמזק צמשקולות וצמזער אה
צגנרן צתלתן וצחול צפול וצחומן צשמן מפני שאמרו צשמן

ס"ל ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אי ו"ל דלשיטתיהו
אזלי צח"ש דלר"ל דס"ל דח"ש מותר מכ"ת וא"כ חלי שיעור
לא הוי כלום לדינא דאיסורא וככ"כ ס"ל דחלי סימן לאו
כלום הוא צשחיטה ולכן ס"ל דאינה לשחיטה אלא לצסוק
אצל לר"י דס"ל ח"ש אסור מכ"ת א"כ כל חלק וחלק
מאטרף דהוי איסור וככ"כ ס"ל דישנה לשחיטה מתחלה ועד
סוף וצנן אצל לקושטא דמילתא אינו חולק זה צז עיין
חוס' צצחים ל' שפסקו צצא כר"ל וי"ל.

והנני בזה אוהבו אהבת עולם המכבדו ומוקירדו כערבו
הרם המצפה לדחמי שמים מדובים בביאת בר נפלי כנפש.
מנשה הקטן

סימן קס"ד

ראיה מתוספתא דאפח"ג הוח הפקר

ב"ה יום ג' שנכפל בו כי טוב ו' אייר יום שהתחל בו
גיות ישראל ושכינתא בגלותא בארעא ד"י התשי"ב לפ"ק.
ירושלים תובב"א.

שפעת שלום וברכה מדובה והצלחה על ראש כבוד
ידי"ע הרב הגאון הקטן גדול הוא ושם לו ברכת טוב ומטיב
וכ' כש"ת רבי מנשה קליין שליט"א עבאש"ל שלהו והשקט.

אחרי'שה"מ וכו' קבלתי צצצוע העצרה ספרו החשוב ח"צ
ועיינתי גם צו וצני כרצ ר"י שליט"א קבלו
עוד מקודם וצנה רליתי מה שערך להשיב על כל הערה
והערה וכו' יש לי כעת ג"כ הערות קטנות רק לאות שעיינתי
ולא העמדתי אחריו הדלת צמה שמפללים צענין איסורי
הנאח אהם הם הפקר לגמרי ומותרים ליקח של חצירו הנכ
אנא מצכר הימים חוספתא ידענא צכלאים פ"ה הלכה א'
כלאי הכרם מותרים משום גזל ופטורין מן המעשר וכלאי
זרעים אסורין משום גזל וחייבין צמעשרות עכ"ל מפורש
ומבואר וזודאי ה"ה ערלה ועיין צמנחת ביכורים ופ"מ
דמותרין משום גזל, ואולי צין כלה"כ לערלה לחלק דכלה"כ
זודאי צשריפכ וצערלה יש וויכוחים צז עיין חו"י ועצוב"ג
ומלבושי יו"ט ח"ש ק"ו חוצה קרקע גזל הוא לענין חולק שיש
צו סכנה ועיין קידושין דף נ"ט ע"ב.

גם צז שפטורין מן המעשר יל"ע וי"ל נפ"מ גם לצני צית
מלא ועיין שאג"א סי' ל"ו וקלרתי וכבודו ועיין צז.

בענין מליות לאו ליהנות ניתנו ודברי החזון צבר הארכתיו
צשנת חר"ע חרע"ג צספרא אוריין תליתאי ענין
מליות לאו ליהנות ניתנו ועלם כ"ז מחזון וצחס ממנו
כל מה צשהצתי מהראשונים והצני מילואים.

לענין חירות אי הוי איסור צצרה או איסור חפלא הארכתיו
צז צלמדי מסכ' נדרים וצמדומה צצבדו לא הביא
את הצני מילואים צצו"ת דברים יקרים ועמוקים ועמק

אינו מקבל מכל לפיכך מושכן בו מלכים ולא עוד אלא שמעלין עליו שאם הי' יכול לגנוב דעת העליונה גונב וכו' ואעפ"כ וכו' רחום יכפר עון ואמר כסף סגים מנפח על חרש וגו' משלי כ"ז. למעלה מכן גנב איסורי הנאה פטור מלשם, עבדים ושטרות שפחות וקרקעות ובקדשות אינו משלם אלא קרן כסות וכלים בזהב ח' ועוף וכו', בגונב פטר חמור משלם תשלומי כפל אע"פ שהוא אסור עכשיו יש לו היתר לאחר זמן ע"כ, ובתוספתא צ"ק ה"ל בזה בדברים בשינוי לשון קלף וע"ס דמוכח שם וכמ"ס המפרשים שם.

והגרא"ה מדברי המכילתא ובתוספתא ה"ל דודאי אסבי"נ נמי אסור לגנוב והגוועלים בלי רשות בעלים גנב הוא וכמו שאמרנו להדיא דשבעה גנבים הם וגנב אסבי"נ אחד מהם אלא שאם גנב אפי"כ פטור מלשם מפני שאיסורי הנאה אין לו שוה ולאו מידי חסרי' דכוח כפחות משוי"פ ועוד פחות מזה דפחות משוי"פ עכ"פ יש בו חלי שיעור וכמ"ס ה"כ ז"ל דבגונב פתש"פ חייב משום חלי שיעור שאסור מה"ט משום דחזי לאיטרופי לשיעור אבל איסורי הנאה לעולם לא יצא לידי שיעור דברי איסבי"נ לא חזי לאיטרופי לעולם כמוכן אבל אעפ"כ אסור משום גזל וכוונתם גנב מקרי ואפשר דחזי למזכר באופן שאמרין דמלכבי"נ וכמו שכתב הי"ש"ש צ"ק וצ"ד בבואו בדברים או יכ"י מאחזק טעם שיכיר עכ"פ מפורש יולא דאסור לגנוב איסבי"נ, אבל לפי זה לכאורה נמצאו בני תרי חוספתות סותרים דבתוספתא כלאים מפורש דאסבי"נ מותרים משום גזל וצ"ק מפורש דאסורים משום גזל וע"כ ז"ל דהא דכלבי"כ פטורים משום גזל אין זה בטעם משום דאסבי"נ יניחו וכמו שכתב המנחת ציבורים ז"ל אלא טעם אחר בדבר ומה נעמו דברי כ"ג בזה שכתב דאפשר יש לחלק אסבי"נ דערלה וכולו מאסבי"נ דכלאי הכרם וע"כ לריב"ז אנו לחלק ציניכס או מטעם כ"ג דכני בשריפה וכו' יש בזה חולקים או שיש לומר כפי טעם הירושלמי בכלאים פ"ב ה"ג שכתבו לר"י משום דאינו רואה בזה.

ר"י הירושלמי מעתה מלא כלאים בזהם וכו' אסורים משום גזל שהוא רואה בזהם כאלו עקורים ומונחין לפניו ומשני כאן יש לו עם מי להכניס וכו' אין לו עם מי להכניס ופי' הפני משה שאני בכלבי"כ שכבר יש לו אחי דבר עם מי לקשרן ולהכניסם ולאסוף ולהביאן לביתו ובתלתן אין לו עם מי להכניסם ורואה הוא בעצמים שיבו ללכוד ויכו עקורין ומונחין לפניו ולא יעלו אותן אחרים, ובגרא"ה דס"ל להירושלמי דכאן כעין טעם יאוש בעלים הוא ומשום יאוש בעלים נגזר בו ובכלבי"כ מיהאשי ממנו בבעלים כיון דלא צריכין לו ולא בשאר אסבי"נ ואף שבגמ' שם שקיל וערי בזה דר"י מ"מ נראה דבטעם טעם בגון הוא וא"כ נמצא דבאמת כל אסבי"נ קודם היאוש הם של בעל הבית ואסור לגחן אלא שבכלבי"כ מיהאשי ממנו בבעלים ולא בשאר אסבי"נ וממילא אחי שפיר סתירת בתוספתא ותירוויכו איתא, ועיין בעמק יבוש ד"י חמ"ק סי' ו' שכתב דגם שאר אסבי"נ

היו כמו יאוש בעלים גם בזה מרחשח לר' בעקד אייגם סי' ח' האריך הרבה בזה עניינים וגם אני כבר הארכתי בזהם תשובות צ"ד ובגרא"ה דנעלם מכני פוסקים ז"ל דברי התוספתא ובמכילתא משפטים ה"ל ודברי המנחת צבורים ז"ע, ועיין מל"מ פט"ז מה"ל מזכיר כי"ד מה שנסתפק המוכר אסבי"נ בגון ערלה וכלבי"כ אם חייב הלוקח ליתן מעות או לא.

ובמקום אחר כתבתי דידוע מחלוקת הרשב"א ור"ן ז"ל נדרים פ"ה ד"ה ומכאן שמעיין שהאוסר הנאת פירות על עצמו יכולין אחרים ליעול אותן בע"כ ואינו יכול לעכב וכו' ור"ן מסתפק בדבר ולפי התוספתא ה"ל דאסבי"נ אסורים משום גזל אמאי אינו יכול לעכב ובפרט לפי מה שאמרנו שם בתוספתא לחלק בין איסור הנאה דפטור חמור שיש היתר לאיסורו וכן בצאתי מגמ' בכורות דף י"א הפוסק פטר חמור שיש היתר לאיסורו וכן בצאתי מגמ' בכורות דף י"א הפוסק פטר חמור ופרש"י דר"ה או דילמא ואע"ג דכולו לא קני ליה כל זמן שלא פדאו אפי"ה ממונה ידידי הוא ע"כ, וא"כ בבי"נ נזודר הנאת פירות על עצמו כרי יכול לשאול על נדרו וא"כ אמאי יכולים אחרים ליעול בע"כ אבל לפי הטעם דמשום יאוש בעלים נגזר י"ל דכ"כ כיון שאוסר הנאת פירות עליו ממילא מראש בזה שמתחילתא מהם וכו' כעין יאוש בעלים ז"ע ועיין ח"ס אור"ח סי' ק"ה וקידושין ל"ז ע"כ.

סימן קס"ו

להנ"ל ערלה אי הוה מן הנשרפים

גם בזה אי ערלה היו מן הנשרפים הארכתי כבר קלף ועיין בכורות ט' ע"ב בערלה וכלאי הכרם ושור הנסקל וזיפורי מזרע וכו' ופר"ך מאי טעמא דר"ש וכו' ולכאורה טעמא דר"ש פשוט הוא משום דאמרין כל בעומד לישרף כשרוף דמי וא"כ מדפרין מאי טעמא משמע לכאורה דלא ס"ל דערלה היו מהנשרפים וי"ל ועיין ח"ס יו"ד סי' רפ"ו אבל בתוס' חמור כתבו דכוח מן הנשרפים בדף ל"ג שם ועיין תוס' סוכה ל"ה ח' ובעב"מ סוכה ל"ה כתב נמי דהיו מן הנשרפים אבל הרשב"א שהוא בריעצ"ה שם ס"ל דאינו מן הנשרפים אלא שצומד לשרפה וחלוק גדול הוא אם הוא צומד לכך או שהוא מחוייב בכך חז' חלוק הרשב"א ובאחרונים לא הביאו בני פוסקים בזה, ועיין לעיל סי' קס.

סימן קס"ז

כלאי הכרם פטורים מן המעשר

גם בזה שכתבתי כ"ג שליט"ה ח"ל גם בזה שפטורין מן המעשר יל"ע וכוונתו בתוספתא שכתבו דכלבי"כ פטורין מן המעשר וי"ל נפ"מ לגבי כזית מלא עין שאג"ה

סי' ל"ו וכדורו יענין כזה ע"כ. גרלח כוונתו כזה דכ"י קשה לו' כיון דכס"כ אסורים בנאכל מאי משמענו דפטורים מן המעשר וכלל בין כה ובין כה אסור בנאכל וע"ז תירץ דיש נ"מ לפ"ד השאג"ה שהפעל שם דאסכ"ג וכו"כ וילאין בזה באכילת מלח כשאין לו מלח אחרת דלחי עשה דאכילת מלח ודוחה ל"ת דחדש וכו"כ ואסכ"ג ועצל בעצול למעשר שני או מעשר עני ודחה שם טעם החוס' קידושין דאין עשה דמלח קודם כדיבור דוחה ל"ת אבל לא דחי ל"ת שיש בזה מיתת צ"ד או כרת ולכן אי כוח עצל ודחי לא דחי אבל כיון דפטורין מן המעשר ממילא ליכא רק חיבור לאו ויואל בזה כשאין לו מלח אחרת, ודברים ראויים למו שאמרם הם, והוא דבר מושכל ולפעטות הדברים ה"י גרלח דכוונתו כהנה להשמיטנו דיש לה דין הפקר לכס"כ ולכן ממילא פטורים מן המעשר כדון כל הפקר שפטר מתרומות ומעשרות כמבואר בפ"ק דפאה ומעשרות וחלה וזירושלמי וברמב"ם פ"ג מהל' תרומות ה"א והכי מורה הלשון מדכ"ה צסיפא כללי זרעים אסורים משום גזל וחייבין במעשר הרי דחלו זה בזה וזה להשמיטנו כיון דהם הפקר פטורין מן המעשר ואפשר שלא נימא כשאר אסכ"ג דאסורין בגזל ויש כמה נפקותות בזה אי הוי אסכ"ג של עצל או סתם אסכ"ג לענין ציטול כמוכן, גם שאין לר"ך להרים, כמשנה א' פ"ב דערלה, ועוד נפקותות בזה. ואמת אגיד שלעת עתה לפום ריבועא חפשי קאת ולא מלאחי דדין מפורש שערלה פטור מן המעשר אם לא רק ממה שאפשר לדייק כן ממכה מקומות כיון שאינו ראוי לאכילה אבל שיהא מפורש כמו שכתבו בכללי הכרס בחוספתא לעת עתה לא מלאחי ודחי שרק מיעוט ידיעתי גרמה לזה, ואף שלדינא ודחי דדין כן לפע"ד.

ומעתה אסיים מעין הפתיחה ומי יתן והי' לקבל עוד הערות מכ"ג מה שרמזו בדבריו היקירים שיש לו אריכות דברים בענין מצללה"ג ובענין א"ג דגזיר ומי יתן ואוכליהו ואני מקוה לשמוע רק טוב כל הימים עד ביאת בר נפלי ולו יקתה ימים כנפשו.

משנה הקטן

סימן קס"ח

גולד לח' חדשים וחי שלשים אי חייב בפדיון
בן שמונה הרי הוא כאבן לא חי ולא מת

מוצש"ק י"ב למסמונים ברוקלין נ"י יצוא התשי"ב.

כבוד ידידי ורב חביבי הרב הגאון הגדול מעוז ומגדל חוב"ט המפורסם לשם ולתהלה בתוך עם אנכי יושב שמו מפארים בנש"ק ורע ברך וכו' כש"ת מוה"ר שלום יחזקאל שרנא רבין הלבדשטאם שליט"א אדמו"ר מציעשינוב.

אחודשת"ה באהבת עולם יקרת מכתבו קבלתי ושמתחי לקראתו והנני להשחשע בדבריו היקרים לו.

ובתחלה מה שכתב על מה שנסתפקתי אם גולד פחות מכן ז' חדשים מה דינו לענין פדיון הבן אם חי יותר משלשים יום וכגון שכתובו באינקוויזציעאר בלע"ז וכת"ה מלא

שצט"ת אמרי יוסר כבר נסתפק בזה תשובה חן חן לו ואי"ה כשאפנה אענין בדבריו כי לעת עתה אין לי שו"ת אמרי יוסר הנ"ל ובמקום אחר הארכתי בזה דינא צמ"ד.

וב"ש כהדר"ג לחדש מדבריו רש"י צ"ב דף כ' א' ד"ה עו"כ לענין בן שמונה שכתב ח"ל וכן בן שמונה שברי הוא כאבן לא חי ולא מת ע"כ ודייק מה דכוונת רש"י דאף דלהלכך אין לו שום דין חי וברי הוא כמה אבל לענין מציאות הרי הוא חי ולכן גם יש לו דין חי לענין מציאות ואעתיק כאן לשון כת"ה ח"ל אבל יש ענין שגם בדיעבד אינו מכיר בקיום הדבר באופן חוקי ד"ה — יורי — רק באופן מציאותי ד"ה — פאקטא ולפע"ד הכך אחי צבן שמונה באופן חוקי אין לו דין חי ובאופן מציאותי יש לו דין חי ותדייק דברי רש"י וכו' וסיים ואשמה לראות אם יש צו לדחות דברי ע"כ דבריו האכזבים לו.

והנה לעלם הענין אי יש בחורה דברים כאלו כעת לא אכנס בזה רק לשמה את כבוד ידידי כ"ג חפאתי ולהשחשע בדבריו רש"י שהוא מקור ראיתו ובהשקפה ראשונה לכאורה דברי רש"י הללו ל"צ ואין להם מוצן וכנראה סותרין דבריו דכאן פרש"י שכן שמונה הרי הוא כאבן לא חי ולא מת אבל בגמ' שבת דף קל"ה א' ד"ה בן ח' אין מחללין עליו פרש"י ח"ל שברי כמה הוא ואין מילתו מלוב וכו' ע"ש הרי שכתב רש"י שם מפורש דבן ח' הוי כמה וזה סותר למה שכתב צ"ב דלוינו לא כחי ולא כמה ולא מלאחי הרגשת הפוסקים בסתירת הדברים.

אבל האמת יורה דרכו והחלוק הוא פשוט דודאי דעת רש"י כמו שכתב בגמ' שבת דלוינו כמה לכל דבר ואין לו דין חי כלל אפי' לענין מציאות ומ"ש צ"ב הנ"ל דלוינו לא כחי ולא כמה אין כוונתו דיש לו שני דינים של חי ושל מת כמו שר"ה כ"ג לומר ואדרכה הרי רש"י מפורש כתב שאינו לא כחי ולא כמה וא"כ איך נאמר היפך דבריו דהוי תרומתו כחי וכמת ונמלא מחז דין חדש לחלק בין חוקי למציאותי אלא כוונת רש"י בזה דלא תימא מאחר שכן שמונה אינו חי ממילא הוה כבר כמה וא"כ ליעמא עומאח מת נמי ולכן מדיוק רש"י דלוינו לא כחי ולא כמה ואינו מטמא עומאח מת ודייק רש"י כן מלשון רבותינו ז"ל שאמרו בכל מקום בן שמונה הרי הוא כאבן וכתבו רש"י ז"ל בנחות לשונו ח"ל שברי הוא כאבן ור"ל דבכיון אמרו חז"ל דברי הוא כאבן דיש לו דין מיוחד שאינו לא חי ולא מת אלא הרי הוא כאבן ממש ודין אבן לו ולא מטמא כמה אבל ודאי דלוינו כחי לשום דבר ז' לענין חוקי או מציאותי.

וראיתי לרבינו נסים גאון שכתב בן ח' הרי הוא כאבן ח"ל לפי מה שזולד לה' חדשים אי אפשר נו לחיות כל עיקר ותמלא פירושו צבראשית דר' אשעיא (פרשה י"ד) ויירצ' ב' יצירות יצירה לאדם ויצירה לחור יצירה לנ' ויצירה לז' רב הונא אמר גזר לנ' וגזר לז' חי לנ' אינו חי ע"כ ע"ש. גרלח מדבריהם ז"ל דבן ח' הוא יצירה בפני עצמו ויצירה זו אינה ח' אבל יש לו דין מיוחד שהוא כאבן וענין חוספתא שבת פט"ז וירושלמי יבמות פ"א הל' ז'.

ועיין חולין ע"ב ע"ב בין שמיני אין במינו שחיטה.

שהוא מדברי רש"י ז"ל אבל מ"מ נסבול הדוחק ולא נקיים הסתירה.

עוד ה' אפשר לדחוק בדברי רש"י ולקיים הגירסא שלפנינו דכותה רש"י צמה שכתב סכנה שניהם הבן והאם כותהו ז"ל שאם ימות הבן אז יהיה האם צמנה שירצה לה חלב הדדין ולא יהי' לה מי יניקהו והיה א"כ פירושו סכנה הבן ג"כ הסכנה רק צמצול האם ולא משום סכנה עלמו ור"ל שמתחת להניקו שלא ימות הבן ויוכל להניק ממנה החלב שלא ירצה דדדי' ותמות ולפי זה לא תקשה קושיה המפרשים דברי אין הבן בר קיימא ומאי סכנה איכא דכ"כ והסכנה היא לגבי האם ולפי"ז אחי נמי שפיר הכל דבן ח' הרי הוא כמה ודו"ק.

עכ"פ מדברי רש"י צ"ב ודאי לפע"ד שפיר דחיתי דאין משם ראיה לבי' דינים חוקי ומליאותי וכנ"ל. ומ"ש לעיין באתרי יושר דכל שחי שלשים יום מחללין עליו את השבת הנה כבר כתבתי לעיל שאין הספר תחת ידי לעיין בו אבל אי משום הא לא אריא לפע"ד מכמה טעמים חדא דברי איכא רש"י ועוד שהרי כבר כתבו החוס' שבת הג"ל דעכשיו מותר לטעול כל החינוקות ועיין עוד א"כ סי' ד' סי"ח וצנז"י סי' כ"ב ועיין ש"ע אור"ח סי' של"א סי"ג וצ"ע יו"ד סי' רס"ו סי"א וצ"ח"ע סי' קנ"ו ס"ד דאם שהה ל' יום ה"ז ולד בן קיימא ועיין מ"ש בצ"ש שם סק"ג שכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל וצינאור הגר"א שם וצ"ח"א סי' של"א ג"כ דחה מה שכתב בצ"ש סק"ו וס"ל דסגי לי יום א"כ"פ שלא נגמרו שערינו ולפנינו ועיין רב המגיד רפ"א דה' יבום וצ"ח"מ שם ד"ה עוד כ' ה"ה ועיין ח"ס אר"ע ח"ב סי' קמ"א וצ"ח"א הגר"א סי' ז"ח ובגליון מהרש"א יו"ד סי' רס"ו סי"א צ"ס צ"ח עסק דאם נולד צעירות לקויים לא מהני כשיגדיל אח"כ, והנה ספק נפל עוד יש לעיין בכמה מקומות בצפרי הלדיקים האחרונים ז"ל אלא שאין לי פנאי להאריך כעת, והנם מפורשים אחת הנה.

סימן קס"ט

אי אמרינן נשתנה הפסע ביולדות

ולענין מה שאמרתי לדעת כמה פוסקים עכשיו נשתנו העצמים וצחוקם הרמ"א ז"ל עיין אר"ע סי' קנ"ו ס"ד דס"ל כן לענין יולדות לט' יולדות למקוטעין ועיי"ש צינאור הגר"א שהציא ראיה מכמה מקומות לדברי הרמ"א דאמרין נשתנה העצם ועיין מג"א אור"ח סי' קע"ט וצ"ב שם אבל עיין רמ"א אור"ח סי' ע' לענין מלה צסעודה וקולא ז"ע דנראים דבריו סותרים מאר"ע הנ"ל וי"ל ועיין מג"א סי' קע"ג דנשתנה העצם וצו"ד סי' שצ"ז ועיין ח"ס יו"ד סי' ק"א שדחה הדברים אבל צ"ח"א הגר"א וצ"ח"א יעקב סמכו אדברי רמ"א ע"ש ודו"ק.

ומדי דברי זכור אזכרתי דרש"י שבת הג"ל שכתב בן ח' אין מחללין עליו שהרי כמה הוא ואין מילתו מלוא וכו'.

איברא דלפע"ד דבר זה מפורש בגמ' וטעמו עמו צצח קל"ו ע"א אמר אביי כחנאי (פרש"י נפל גמור אם חשב כמות) וכי ימות מן הצמחה אשר הוא לכם לאכלה להציא בן שמה שאין שחיתו מטהרתו רבי יוסי צרבי יהודה ור' אלעזר צר' שמעון אומרים שחיתו מטהרתו מאי לאו צהא קמפילגי דמר סבר חי הוא ומ"ס מת הוא אמר רבא חי הכי אדמפלגי לענין טומאה וטהרה ליפלגי לענין אכילה אלא דכולי עלמא מת הוא ור"י צר"י ור"א צר"ש צר"י כערפה וכו' ע"ש והרי דכורא גמ' מפורשת דכ"ע מת הוא למסקנא דשמעתא אלא שהוא כערפה דאף שהוא נמי אינו חי אפ"כ אינו מעמא אבל עכ"פ א"א לומר דיש לו דין חי לשום דבר.

אל"א חי קשיא הא קשיא דציצמות דף פ' שאמרו שם בגמ' אבל אמו שוחה עליו ומניקתו מפני הסכנה ופרש"י מפני הסכנה, סכנה שניהם הבן והאם שלא ירצה חלב הדדין ותיאנס ותמות ע"כ ומדפירש מפני סכנה שניהם משמע דס"ל דגם הולד עכ"פ יש לו דין חי דאל"כ אלא כמה מה סכנה הולד שייך הכא ודבריו אלו ודאי לכאורה סותרין מה שכתב צצח וצ"ב. עוד קשה מגמ' שבת הנ"ל דלמסקנא סלקא שמעתא דכ"ע מת הוא וא"כ איך כתב מפני סכנה הבן.

וקצת ה' נראה ליישב פרש"י דלשון הגמ' הכריחו לפרש * כן שהרי החוס' שבת שם צ"ח"א מפני הסכנה כתבו ח"ל ולא ידע רש"י מאי אריא מפני הסכנה דאפילו לא יהא אלא צערא צעלמא מותר אפילו היא לחלוצ עלמה ולהוציא חלב שצדין וכו' ע"ש. ובאמת לדעת החוס' א"כ למח כתבו מפני הסכנה וא"ל דמכת קושיא זו של החוס' ז"ל פירש נמי סכנה הבן אבל סוף סוף לא עלתה לה ארוכה כיון דלדינא מת הוא ולענין קושיה החוס' למח כתב מפני הסכנה דקדקתי בחוספתא וצירושלמי הג"ל ולא גרסי הני צ' חיבות מפני הסכנה ע"ש ואי לא גרסינן ל' הוה אחי שפיר אבל הלא בכל הספרים שלנו גרסינן ל'.

ועיין הגה' הצ"ח צצח הנ"ל ויצימות הנ"ל שכתב הרג"ש וזיין דצצח פרש"י מפני הסכנה מפני שחלב הרצה צדדיה ומציאה לידי חולי ולא הזכיר כלל סכנה הולד ורואתי צרש"י על הרי"ף ז"ל יצימות הנ"ל שגרם מפני הסכנה סכנה האם והבן כי יש לאם סכנה שלא ירצה החלב צדדין ותיאנס ותמות ע"כ. וכתב שם בהגהות חו"י ז"ע צמ"ש והבן גם צמ"ש ותמות לשון רש"י צפ' ר"א דמילא מפני הסכנה שחלב הרצה צדדיה ותחלה ע"כ וכוונתו לומר דתמות לאו דוקא והוא כקושיה החוס'.

אבל ראיתי בחידושי אנשי שם מוהר"ן שפירא שכתב ח"ל בגמ' של מוהר"ר שכתב ז"ל ראיתי שהעתיק ס"א ולא כתב בהן חיבת הבן והיינו מאחר דאינו בר קיימא ועיין על כל זה בכתבי בגמ' ע"כ והציאו הרש"ש שם ע"ש. ולפי הגירסא זו שהציא מוהר"ן שפירא ז"ל אחי שפיר הכל כל סחירות דברי רש"י ז"ל אף שדוחק גדול למחוק בצפריים וגם עיין בגמק"י שכתב מפני הסכנה סכנה שניהם הבן והאם וכנראה

וקושיא זו כבר הקשו בריעב"ה וברש"ש שם ולא מלאו מעבד ומכ אדע אשר לא ידעו ומכ לתנן את חבר אמנם מאחר דכבר בא לידי לא אשיב ריקס ואימא צב מילתא צב"ד. וכלל הוא צדי להשיב וליושב צב"ד עד מקום שידי מגעת כל קושיות מכראשונים ז"ל וצפרע מגמרא. ולפ"ם ריבוע לולא דמיסתפינא הוה אמינא דלא תקשה כלל דכדי אמרו בגמרא באומר לחצירו לא

ושכור לי פועלים וכו' ולכאורכ יש לדיוק למכ אמרו באומר לחצירו ולא אמרו באומר לשליחו לא ושכור לי פועלים וכן הוא דרך צב"ס בכל במקומות ודוגמא צקידושין דף ג' באומר לשליחו לא וקדש לי אשכ פלונית וצכתוצות ז"ע באומר לשליחו לא וחרוס ועיין צכורות ס"א ועוד מקומות רבים צב"ס ולפ"ם דרך בגמרא לומר באומר לשליחו וא"כ אמאי שינו הכא באומר נהצירו ולא אמרו לשליחו וי"ל צכיון אמרו הכא לחצירו ושינו צלשון במורגל צב משום דכא לא מיירי שפשא שליח על זכ ולא אמר לו שישכרם צתורת שליח ולא צתורת שליח שלו שכרם. ולפ"י פירוש זכ אחי נמי שפיר מכ שאמרו לקמן כיכי דמי אי דאמר ליכ שכרם עלי שכרו עליו דחניא כשוכר את הפועל לעשות צשלו וכראכ צשל צחצירו וותן לו שכרו משלם וכו' ולכאורכ צריך עיון מאי הוה צצרת המקשה כיכי דמי ומכ הוה ככוכ אמינא שלו דאמר ליכ שכרם עלי הרי צתורת שליח שלחו שישכור לו פועלים ומאי ס"ד דשכרם עליו וצפרע למסקנא דכדי מסיק דמיירי שאמר להם שכרם על צעל צבית משמע אי לא אמר להם כן ודאי דכוכ חייב כיוון כשוכר לפרעם ודבר חומה כוכ שכרי כוכ שכרם צשליחותו וא"כ ודאי צעל צעל צבית לשלם דשליחו כוכ אמאי אמר אי לא אמר שכרם על צבית עליו לשלם, אמנם לפי מכ שפירשתי ככא לא מיירי ששלחו צשליחותו ממילא אי לא אמר להם שכרם על צעל צבית עליו לשלם דכוי שוכר את הפועל לעשות צשלו וכראכ לו צשל צחצירו.

וזה לכאורכ ראיכ לפירושי וא"כ ממילא חין כאן קושיא כיון דחין כאן תורת שליחות כלל ולכן שפיר מדמכו לשוכר את הפועל לעשות צשלו דכוכ הוא ואחתי שפיר צב"ד, ומתחן לא צריכי דאמר להו שכרם על צעל צבית ודו"ק, כ"ז כי' נלפע"ד לפ"ם ריבוע לולא דברי רבותינו הקדושים שלא פירשו כן וליישב בקושיא. בר"ם לקושטא דמילתא דברי צעלים כס שכרי כרי"ף ז"ל כתב אכל אס לא אמר הכי בשליח עובר משמע דס"ל דכוי שליח וציתור מורכ לשון כרמב"ם ז"ל פיר"א מכ' שכירות כ"ד ח"ל באומר לשליחו לא ושכור גס שאר כראשונים ז"ל כולס פכ אחד פירשו דכדי מיירי שפשא שליח ולכן אמרתי ליישב לפי דבריהם ז"ל.

והנה בריעב"ה ז"ל תירן ח"ל ושמא לא אמרין הכי לחובתו פ"כ ודבריו לפשע כמיוי ז"ע דמאי חובתו שייך הכי צשעת שכירה וכבר כרגשת צב צעלמך יופכ כיוונת צב דא"כ לעולם נימא אי יאל אחכ מכ"י:

לשיעתו חזיל שכניה חו"ז כנ"ל ככלי מילכ ס"י ק"ד ששאל אודות כמכב שוכנו לחתוך פרלת קטן שמת קודם שמת ימים וכניה ששאלו כן לרש"י מעיר רומי וכשיצ דאן צב מלכ דכי יכיו צב"כ מלות לחיי כוכ דייכיו ולא למיתכ ועיין פיו"ד רס"ג צסם גאון וצרא"ש פ"ג דמועד קטן סס"י פ"ח.

סימן ק"ע

מילת בן ח' אינו מעבד מלאכל בפסח

עוד מסתפקא ליכ לכ"ג אי מילת בן ח' מעבד מלאכול צפסח כמו מילת שאר דברים ולפע"ד פשוטא לי דחינו מעבד כיון שכוכ מת ופפור מכל כמותו ואין שום מלכ למולו וכמו שכתב רש"י לכדיא ומלאתי בדבר מפורש כן לרצונו חננאל שצת קנ"ז פ"א ד"כ תניא צא"ד ח"ל ואס יש להקשות עוד אי ככי אס כמילכ חותך צצר כוכ ואיכ מלאככ שאיכ צומכ יכא נימול צצצת מתחן צצצר כוכ ופירקו כי מילכ דחי מלאככ כוכ כי כיון שחותך כעלכל מתקנו לכול תרומכ ולשחוט עליו חציו את כפסח פ"כ ומשמע צצצן ח' לא מעבדו מלעשות כפסח ולכן לא הוי מתקן כלל צמתכתו ח"פ.

אלו דברי אהבה ואחזה וידידות לקה בכפליים ומצפה להגותם פי שנים ברחמי שמים מדובים להרמת קרן התורה ולומדיה בביאת בר גפלי ברוב רחמי וחסדיו ויעביר דוח הטומאה מן הארץ וישוכו המים הדוונים ויתרבה הקדושה בדיד.

והנני בזה ידיד נפשו עז אהבו אהבת עולם כנפש מנצח הקטן

סימן קע"א

שליח ששכר פועלים שניהם אין עוברים בכל תלין

כ"ג לעומר תשי"ז לפ"ק פה ברקלין ג"י יציר"א. כבוד אהובי ידידי ויריד נפשי הרב החו"ב צמ"ס וכו' אין גומדין עליו את הלל הרב מוה"ר פישל פערנראוויטש הי"ו.

אחד"ש"ה צאכצכ ואכצת עולם עתכ צחתי צדברים מועטים לפי כפנאי וצאמת גס צב עשיתי יותר מכשור רק כי אכצכ מקלקלת את כשורכ כי ידוע קך שאני ערוד עד למלוד צעול כישיצכ וכקכל וצפרע עכשיו צכולאת ספרי צכוכ"י מ"מ לקחתי לי מעט פנאי לעיון צקושיק שמתקשית צבמי צ"מ דף ק"י פ"ב. ודו"א ח"ר באומר לחצירו לא ושכור לי פועלים שיוכן חין עובדים משום צל תלין זכ לפי שלא שכך חכ לפי שאין פועלתו אכלו ומקוי לכ צש"ס דאמר להו שכרם על צעל צבית פ"כ והקשת שכרי קוי"ל צככ"ת כולכ שלחו של אדס כמותו א"כ אמאי חינו עובר צעל צבית

עד חזון למועד דברי ידיד אוהבך אהבה עזה ומצפה להרמת קרן התורה בביאת בר נפלי.
בנשוא הקטן בן לאומיר הקדוש איז הי"ד

סימן קע"ב

תשלומי דו"ח אי נוחג בעינים

בדברי את כבוד ידיד הרב הגאון המובהק מהרא"ל
וילנער שליט"א ד"מ דשיבתנו אמר לי קשיא מאת
הרה"ג אדמו"ר מראדזין שליט"א.
בדברי יש"ש ז"ל ב"ק ס"ז ע"ב אלא דאמרו דתשלומי דו"ח
אינו נובג אלא צבור ושב בלבוז דלא ילפיק שור שור
משבת דתרי מיעוטי כחייבי שור דסיפא ושב דרישא
שכי יכול לכוזב כי יגנוב איש שור ועצחו או מכרו
חמשה בקר ושלם תחתיו ודי' לאן תחת השב שור דסיפא
ושב דרישא למח לי אלא ש"מ שור ושב אין מידי אחרוני
לא וכתב היש"ש שם דאפילו בעזים אינו נובג אפי"ג
דכחייב שם כעשים ושב עזים הי"מ דליכא מיעוטא אצל
היכי דאיתר קרא למעוטי דוקא קאמר ע"כ ע"ש.
והקשה ליה דאישתמיתיה מנייה דמכרש"ל ז"ל גמ'
לרובכ כחובות ל"ד ע"ב ואזל רב לעעמי
דאמר רב כיב גדי גנוז לו ועצחו בשבת חייב שכר
נחייב בגניבה קודם שיצא לידי איסור שבת ואמר רב
היב גדי גנוז לו ועצחו במחמרת חייב שכר נחייב
בגניבה קודם שיצא לידי איסור מחמרת כרי מפורש ואלא
דאגדי נמי חייב בתשלומי דו"ח ודלא כיש"ש ע"כ.
וגראה דפשיטא ליה דמח שאלמו בגמ' היב גדי גנוז
היינו עז ולשון גדי מדויק אצל לפע"ד אין
הדבר כן ומפורש אמרו בגמרא חולין ק"ג ע"א לא
תבשל גדי בחלב אמו ג' פעמים פרט לחי ולעוף ולבכמה
עמאל ובגמ' מנכ"מ א"ר אליעזר אמר קרא וישלח יכודם
את גדי העזים כאן גדי עזים הא כ"מ שנאמר גדי סחם
אפילו פרס ורחל במשמע וילקף מינה כחוב קרא אחרונה
ואת עורות גדיי העזים כאן גדיי העזים הא כ"מ שנאמר
גדי סחם אפי' פרס ורחל במשמע וילקף מינה משום דהוי
ג' כחובים הבאים כאחד וכו' הניחה למ"ד אין מלמד
אלא למ"ד מלמד מאי איכא למימר תרי מיעוטא כחייבי
עזים בעזים ע"כ ועיין ברש"י ובתוס' ד"ה דאם לאו גדי
הוא ועיין כו"פ ס' ס"ט דמכאן הוכיח רש"י דם שביטלו
דאורייתא ועיין לב ארי' בג"ל ובמקום אחר בארתי
בזה דם שביטלו.

וברש"י עכ"ת משפטים בג"ל לא תבשל גדי אף עגל
וכבש בכלל גדי שאין גדי אלא לשון ולד רק
ממח שאלח מולא בכמה מקומות בתורה שכתוב גדי
וכולך לפרס אחריו עזים וכו' ללמד שכי"מ שגאמר גדי
סחם אף עגל וכבש במשמע ע"כ. הן אמר דבר אבן עזרא

משליחותו לאחר זמן יומא דשליחותו בטל כגון במקדש
אשכ ע"י שליח ואח"כ צא על אמה, וי"ל דהכא אחי
ממילא והחס לא אחי האיסור ממילא ודוחק וגדול
מח מלחתי בטל חורב שהקשה ג"כ אדברי הריב"ז
ז"ל וכו' שכרי טעמא דאין שלד"ע משום דברי רב
ודברי התלמוד דברי מי שומעין ומוכח דאי לאו הכי
טעמא אף שהוא לחובתו נעשה שליח ע"ש.

ובעיקר הקושיא כתב שם בגאון ר"מ אריק ז"ל
דאפשר דהוה כיו רב מיני ששולח אותו לשכור
פועלים ומיילי לא ממכרי לשליח ע"ש ועיין חו"מ ס'
רמ"ד וחשו' ח"ס ס' ס' ארי"ה ומח אלא הרגיש ז"ל
חורב הכ"ל וגם דבריו ז"ל ע"ג ונראה דלא הרגיש ז"ל
דברי הרש"ש ז"ל שכבר הביא חירון זה ומיין בו משום
דכבר הקשו האחרונים אפסדות מהרי"ט ז"ל ועיין נו"ב
מ"ת חיו"ד ס' קמ"ז ומכרש"ל לאנדוי שם ובתשובה
שיבת ליון וברש"ש ז"ל הביא שם גם מח שחירן ברש"ש
ז"ל דכעס משום דכיון דפועל יכול לחזור בו לא שייך
בזה שליחות לפע"ד א"ע גדול ונראה כמח מן הדוחק
בזה שכרי סוף כל סוף הכא נעשה הקנין נידו רק דכחורב
נחכ רשות לפועל לחזור הקנין שנעשה על ידו ובקנין
ומכיר אחריו שליחו של אדם כמותו לד"ה ועיין ח"ס
ארי"ה ס' ר"א דברים נפלאים צעוניו שליחו של אדם
כמותו ודו"ק.

ובחפשי בים התלמוד האיר ד' עיני בתוס' רי"ד שכתב
ז"ל ואע"פ דאיכא אחר לשלוח לא וכו' וקו"ל
בכל החורה שליחו של אדם כמותו, וטעמא דמילתא, דכי חזו
פועלין לבעל הבית כד מייגר לבו, סמכו דעתיכו דלפרעיכו
ציומיה אצל כי לא חזי ליה לא סמכו דעתיכו דלפרעיכו
דאפי"ג דאמר לבו ששכרם על צעק"ב וסמכו עליו נכי
דסמכו עליו דלפרעיכו אצל לאלתר לא סמכו דעתיכו
משום הכי אינו עובר ע"כ. ובספרא לזה נראה דכיון דלא
ראו את בעל הבית מנא ידעו לבו דחזי ליה עד בער
אפשר דאפילו אינו צניחו רק שהוא שוכר אותם לו
וכשיצא לביתו ישלם להם וזה דמי קנא להא דאמרו שם
בסמוך בגמרא. אמר רב רב רב הונא הכי שוקאי
דסורא לא עברי משום כל תלין מידע ידעו דעל יומי
דשוקי סמיכו ע"כ ופרש"י הלכך אפילו אית ליה מעות
גביה לא עבר דאדעתא דהכי איתגר ליה ועיין רא"ש
שם ואפשר דלכן סמכו הכי תרי הלכות לבדדי ברא"ש
ע"ש דהו טעמא לבו. יהיב אף שיהיב עכ"פ נראה
דבסמיכת הדעת חולב האיסור ואם אין כאן סמיכת
הדעת אין כאן איסור כל תלין. וטעם זה לפע"ד נכון
וצרור וספרא ישרה, וי"ע שלא ראוה האחרונים ז"ל
ומיושב הכל בטוב טעם ודעת. ועיין חו"מ ס' שליט.

ומעתה אסיים ואל יקשה בעיניך מיעוט פלפולי בזה
כי בעונה אין לי פנאי קצת וגם זה כתבתי שעה אחת
אחר חצות לילה ולכן גם הלשון אינה מסודרת כיכ ואי"ה

לשור ליעול אבל כהן כיס לו לזרחה ועיין שם בתוס' דף כ"ב ד"ה וכהן כהן ודאי לר"ה גדי לאו דוקא הוא דודאי דמכ שאמרו גדי כפות ה"ה שור ופרה במשמע וגם שם אפי"כ דמכ שאמרו חכמינו ז"ל הוא שם תואר לולד רך וכמו שפי' רש"י ז"ל וממילא לא קשה מידי להי"ש"ש מכתובות ה"ל ממכ שאמרו גדי דאין זה משמעות על העזים אלא על כל ולדות רכוס. וק"ל.

והנה ידידי הרב הגאון המוצחק מוכר"ל ווינצער שטי"א בעיר לי עוד ממתינתין שקלים פרק ה' מ"ג ד' חותמות היו במקדש ואחד כתוב עליו גדי וכו' לכל המין וע"כ דגדי כולל כל המין וכהן במ"ה מלכ נ"ד כתב בפשיטות היפוך דעת הי"ש"ש ה"ל ח"ל וכהן ל"ד שור ושם אלא מין שור וכן זכרים וכן נקבות וכן שם נכלל ג"כ מין עזים כמבואר בכמה מקומות בש"ס ור"מ ה' זכורים גדי פדיון חמור ע"ש. וברמב"ם שם פ"ב ה"ח וכוונתו נראה אמה שאמרו שם ואין קרוי שם אלא כששים ועזים חיים בלבד וס"ל כיון שכתב ברמב"ם דשם כולל עזים א"כ ה"כ וז"ל שלא הרגיש בדברי הי"ש"ש ז"ל שכתב היפוך דבריו ומדברי הרמב"ם לא קשה ליה להי"ש"ש ז"ל דודאי מודה הוא דשאר מקומות גם עזים בכלל רק דכהן עזים נמנעו להדיא משום דאית לן תרי מינעו וכו"ל ולפי דעת הי"ש"ש יש ליישב כמה מהספקות מ"כמנחת חינוך ה"ל.

אמנם מה שקשה לי כעת הוא דמלאתי בתוספתא צ"ק פ"ז ה"ה חו' לזרחה בגונז ערפח ומכר משלם תשלומי דו"ה כלאים ומכר משלם תשלומי דו"ה דברי ר"מ וחכמים אומרים אין משלם אלא תשלומי כפל בלבד ר"א אומר הכלאים מן הרחל ומן הגדי משלם תשלומי ארבעה וחמשה מן הכזי משלם תשלומי כפל ופטור ועיין בגמ' דף ע"ז וכהן לכאורה ז"ל במאי פליגי הני תנאי ובשלמא ר"מ וחכמים שפיר פליגי דר"מ מחייב וחכמים פוטריין דשם דוקא אלא לר"א ממ"כ אי שם דוקא א"כ מ"ש מן הרחל ומן הגדי ואי שם לאו דוקא אפי' שאר כלאים וכו' אפשר לומר דבהא באמת פליגי דר"א סבר דאגדי נמי מחייב כמו אשכ וא"כ הוי תרווייהו מין המחויב ולכן ס"ל בהא כר"מ דמשלם תשלומי דו"ה וחכמים ס"ל דאגדי לא מחייב רק ארחל וא"כ מה לו גדי עם רחל מה לא כזי עם רחל ולכן ס"ל דלעולם פטור ור"מ ס"ל כחכמים רק דס"ל או לרבות את הכלאים ועיין מהפך שמואל מה שקשה מתוספתא חולין רפ"ה ורפ"ו ופ"ע ופ"י ודו"ק.

איברא דאפשר דכ"ע ס"ל דבין שם ובין גדי חייבים בדו"ה ולא פליגי ור"מ ס"ל דאכל כללית חייב מדרשת דאו וחכמים ס"ל דאכלית פטור מכא שם ור"א ס"ל דכללית מן הרחל ומן הגדי דתרווייהו צר חיוצי יניחו חייב ובשאר כללית כיון דכ"י לאו צר. חייבי הוא פטור.

בפירושו הקשה אפרש"י ז"ל ח"ל ורבי שלמה אמר כי גדי הקטן והכר זה השם יאמר לקטן השור וכנכש וראייתו גדי עזים כי מה נורך לסמכו ואינו כן כי גדי לא יקרא רק שהוא מכעזים וכו' ע"ש אבל כבר כתב עליו המרחי להמליץ על רש"י שדבריו אלו הם ע"פ הפשט אבל דברי הרב דברי ח"ל הם ואין לעשות עליהם כי כל דבריהם דברי קבלה ע"כ ודבריו הם ברורים בטעמים דכיון דגמי מפורשת היא כדעת רש"י מה לן אם הערביים קורין לו כן ובגמ' שבת דף פ"ה ע"ב אשכול הכפר דודי לי זכרמי עין גדי מני שהכל שלו מכפר לי על עון גדי. ופרש"י עין גדי עון עגל שהוא מין בהמה לשון אחר וכו' הרי להדיא דגדי אפי' עגל במשמע וכן שאר מיני בהמה ולאו דוקא פז.

ומכאן ז"ע מה שכתב הגור ארי בפסוק ה"ל לדברי הא"ע ח"ל והוא לא הבין דברי חכמים כי לפי דבריו למכ יקרא גדי עזים ה"ל לקרא גדי עז שער עז מאי גדי עזים וכו' שתי עזים לריך ומה שאמר שלא יקרא בשם גדי רק מין העז הכג מודים שדוקא מין העז יקרא כך ומ"מ אין לשון גדי אלא וולד רך אלא שזה השם נקרא לגדי העזים מפני שהוא רך ציוחר מכל בהמות ומ"מ שם גדי אינו רק בשביל שהוא ולד רך ומאחר ששם הזה שהוא שם גדי אינו שם המין למין העז רק נקרא על שם רכות אין לנו לומר שדוקא מן העז אסור לבשל אבל לא שאר מיני בהמות א"כ הוי למכתב שם המין לומר גדי עזים וכו' ע"ש ונראה דבאמת ס"ל נמי דאכ"כ גדי לא מקרי אלא מין העז ושהכל מודים לזה ודבריו הקדושים ז"ע מדברי הגמ' חולין ה"ל והמרחי ה"ל וכמו שכתבתי.

איברא דמדברי הגמרא גופי' כתובות ה"ל אציה לי ראי' ב"מ דגדי לאו דוקא שכתב שם רש"י בקדוש דד"ה ה' גדי גונז לו ח"ל גנז גדי בחול ומחויב בקרן ועצמו בשבת וכו' חייב ד' וכו' דקנס חידוש הוא ורבה ס"ל כר"מ ע"כ והנראה דרש"י פ"י דמחייב ד' וכו' וע"כ דגדי לאו דוקא דאי נימא דגדי כמשמעו ודוקא עז א"כ הוה בהמה דקה שתשלומה ד' ולא ה' וא"כ ה"ל לרש"י לפרש חייב ד' דאגדי לא מחייב אלא ד' ומדפירש מילתא דגדי דתשלומי ארבעה הוא למכ ליה לבזכיר תשלומי דשור דהוא תשלומי חמשה א"ו דס"ל דמה שאמרו בגמרא גדי חייבו כל ולד רך ולשיטתיה אילן כמו שפי' בחומש. עוד נלפס"ד ראי' מהא שאמרו צ"ק דף כ"ב ודף מ"ג וס"א כיס גדי כפות לו ועבד סמוך לו ונשרף עמו חייב עבד כפות לו וגדי סמוך לו ונשרף פטור ופרש"י דד"ה כיס גדי כפות לו וכו' חייב על הגדי דבעלי חיים נמי איתרבי וכו' ואיכא דאמרו בגדי נמי דוקא נקט סמוך פטור דהוה ליה לזרחה וכו' כיס עבד כפות לו או גדי סמוך לו פטור ואע"ג דפשיט בשינוי פרק שני שורו דממונו דאם הוה גמלת עליו ונשרף חייב בהם הוא דהניח על גדי שור דלא כיס לו

וממילא אפשר שגם הרמב"ם מפרש הכי בגמ' וכיון דאזכי ורצא לא פליגי בקטעור שפיר פסק הרמב"ם בפני חזירו או שלא בפניו.

ובתירוצו הדין כח"כ הוא דר גילו לבעל עיון יעקב שג"כ תיזן כן בערכין הג"ל שכחז אכן למ"ש חוס' דר"כ דהא דאזכי ורצא קאי רק אמרו נורא זיה פלגיא אכל דדבר קטעור אפילו בפניו אליבא דכ"ע אית זיה משום נישנא זישא וכהאי דר' נתן דספרי וכ"פ הרמב"ם וכו' והכ"מ תמה עליו האידן פסק דלא כרצא דהנחתא כוותיה נגד אביו ובאמת לק"מ ועיין בפ'י הר"ש נגעים מ"ה פ"ב מ"ש בשם הח"כ וכו' ע"ש.

אמנם כשאני לעולמי לא זכיתי להבין דבריו האכזבים ולפענ"ד תמיכה הכ"מ במקומו עומדת ונראה דהרמב"ם אינו מפרש הגמ' כפי' החוס' שהרי כתב שם בה"כ והמספר דברים שגורמים אם נשמעו איש מפי איש להזיק חזירו בגופו או צממונו ואפילו להזר לו או להפחידו הרי זה לה"ר ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה כבר נשמע הדבר ויודע ואם ספר הדבר אחד מן השלשה פעם אחרת אין צו משום לה"ר וכו' ובכ"מ בעובדא דיהודא בן גרים פ'י במה מדליקין שבת ל"ג והוא ממה שהלשין על רשביי והגבות מיימוני כתב שהאי משנה פ' זה בורר מנין לדיון שלא יאמר אני מזכה וחזירי מחייבין וכו' ועיין במגדל שו" שהביא עוד מירושלמי.

ומדברתב הרמב"ם דברים שגורמים חיזק אם נשמעו וכו' משמע דאפי' אם הם דברי קטעור מיירי דאלת"ה רק דאיכא למשמע מינה נמי דלא אמרה משום ל"ב וכגון נורא זיה פלגיא וכדעת החוס' האידן גורמים דברים אלו חיזק כשישמעו ומדברי הרמב"ם משמע שאם נשמעו בלי שום שנוי איש מפי איש גורמים להזיק את חזירו ואפי"ה כתב ע"ז ואם נאמרו דברים אלו בפני שלשה וכווינו דברים אלו שגורמין להזיק וכו' אם סיפר הדבר אחד מן השלשה פעם אחרת שוב אין צו משום לה"ר הרי דהרמב"ם ס"ל דאפי' דברים של קטעור אי נאמרו בפני שלשה אין צו מליצ' חכ' היפוך פ'י החוס' שפ"י דוקא במקום דאיכא למשמע מינה דלא אמרה מל"ב.

ומצאתי לי און בגמ' ב"ב ל"ט ע"א לימא דדרבה דר רב הונא קמפלגי דאמר רבה כל מלתא דמחאמרא באפי זיה תלתא לית זב משום לישנא זישא ופי' הרשב"ם כל מילתא של גנאי דמחאמרא באפי זיה תלתא וכו' אם יחזור ויאמרו לזכ כך אמר פלוני עילך וטעמא כדמפרש בערכין זיש ערכין מ"ט חפדך חזרת אית ליה ואמר אזיי החס כל מילתא דעבדי לגלויי וכו' ובע"כ שם דר"ב ומ"ד בפני ג' ח"ל ולקמן נמי מוכח דמאן דצעי גלויי מילתא במחאה צעי שלשה וכו' הוי מסקנא דשמעתא וכל רבותיו מפרשים דגמי מחאה נמי לה"ר איכא דקאמר פלגיא גזלנא הוא והלכך לרבה דר"ב אי מחאמרא קמי תרי לא הוי מחאה משום דאית זיה מליצ' ולא יאמרו לו למחזיק וכו'.

ומעתה מדברי ר"א נשמע לר"מ וחכמים נמי דלד"כ גדי נמי חייב ולא נחלקו אלא לענין כלאים אכל בעלם הבדי ודאי דמחייב בלא כלאים וככא אין לומר דמה שאמרו גדי לאו דוקא כיון שכתבו להדיא גדי עם רחל וע"כ דכאי גדי כוונתו לפז וכן ראיתי לדיוק בא"ר בחידושו לז"ק מדברי רש"י ז"ל היפוך מיש"ש ז"ל ח"ל ברש"י ד"כ גנז וכו' ואע"ג דכתיב גדי עזיחה וכו' הכי מחייב וכו' לכאורה תמוה מאי הולירו לפרש קושיא ופירוקה שמקשה הש"ס בסמוך מיד ונ"ל דק"ל מאי קמ"ל דחייב דו"כ על כלאים דפשיטא היא כיון דמכבשה ומחיש בל ומתחן דכ"א למעטנו מכח שח קמ"ל דאו מתרבי ע"כ. ונראה נמי דס"ל לא"ר ז"ל בפשיטות דעז נמי מחייב בדו"כ ולכן פשיטא ליה דמחייב נמי אכלאים הבאים מתחיש וכבשה דאל"כ מאי פשיטות יוחר משאר כלאים ומעתה מדברי החוספתא לכאורה מפורש יולא דגם אעז מחייב תשלומי ד' ודברי היש"ש ל"ע והנה דברי החוספתא הג"ל מיושבים כמה מהספקות שנחשפקו במג"ח הג"ל ולא הרגיש דבחוספתא מפורשים הם ועיין בהגות אור שמח על המג"ח וק"ל.

מנשה הקטן

סימן קע"ג

מלתא דמתאמרא באפי תלתא. ישוב לחרמב"ם שפסק דלא כרבא

בעזה"י. למרבה המשרה ולרוב שלום אין קץ להרה"ג המפורסם צמ"ס בעל תריסין חו"פ בנשיק שבחו מי ימלא אין גומרין עליו את ההלל וכו' במש"ת נחום מרדכי פערלאווא אדמ"ר מנובומינסק שליט"א עב"צ.

אחרשבת"ה צאכבה רבה כראוי וכיאות לגבזא רבה דכוותיה יסלה לי כדכ"ג דכעריתו דדברי, את קולו שמעתי מתוך השמחה של מלוח שינא זישוכו של הרמב"ם ז"ל אמר שכתבו הכ"מ דתומה בפ"ז מה' דעות (ה"ה) כתב הרמב"ם אחד המספר בלכ"ר בפני חזירו או שלא בפניו וכו' וכתב הכ"מ בפ"ג דערכין ע"ז אמר רבא כל מילתא דמחאמרא באפי מרל לית זב משום לישנא זישא ח"ל אזיי כ"ש חולפא ולישנא זישא (ח"ל אזיי כן הוא הגירסא ברי"ף במה מדליקין ובע"ז) ח"ל כר"י דאמר מימי לא אמרתי דבר והחזרתי לאחריו ויש לתמוה על רבינו למה כתב דלא כרבא.

ותמה כח"כ שאשתמיטתיה לכב"מ דברי החוס' שם דר"כ כל מלתא ח"ל פירוש כגון דנורא זי פלגיא דאיכא למשמע דלא אמרה משום לישנא זישא אכל אם הוא אמר דבר קטעור על חזירו אפילו כי אמרה בפניו אית זיה משום לישנא זישא ונראה מדברי החוס' דאזכי ורצא לפי המסקנא לא פליגי בדבר קטעור וקאי רק אאמר נורא זיה פלגיא

דבר כן שנאמר וישמע ד' והאיש משה וכו' ונראה דפליגי
 אי מקרא נדרש לפניו ולאחריו ולכאורה אצוי ורצא פליגי
 במאי דפליגי חנאי ולפי פי' החוס' ניחא וכו' ע"ש.

וּלְפַעֲמָא לא קשה מידי ואין משם הכרח לומר דבהא
 פליגי ד"ל דשם בא לומר עניויות משה רבינו עד
 היכן מגיעה שהח"ק סבר שלא ה' שם צריח ומשה לא שמע
 מה שדברו עליו ואלו שמע אפשר שה' מעמידן על האמת
 ולא שחק להם ולכן כתב לא שמע רק ד' ור' נתן סבר שאף
 צפניו דברו ואעפ"כ לא אמר להם כלום וזו ענותנותו חזק
 הוא שסיים שם אלא שכבש משה על הדבר וכוונתו אף
 ששמע שדברו בו מ"מ לא השיבם כלום ולדברי בע"י סיוס
 דבריו אין להם פי' לכאורה ועיין שם במנצ"ס, וי"ל
 בדוחק.

וְלִדְרָא דמסתפינא מדבריו הקדושים של הכ"מ ז"ל ואחר
 נשיקת עפר רגליו ה' נראה לפע"ד ליישב פסק
 הרמב"ם שפסק כאצוי דהנה רצא חלה טעמו צדרי' דא"ל
 אלא כר' יוס' ס"ל וכו' והנה צפי' דבריו ר"י מלאחי ב'
 פירושים צרש"י שבת קי"ח פ' לא אמרתי דבר וחזרתיו
 לאחריו וכו' לפי שמחלה אמת אמרתי וכו' פי' ב' שאם
 באו הצעלים ואמרו לא אמרתי כן לא חזרתיו צי לאמור
 לא אמרתי אלא בפניהם הודיתי ורליתו עוד פ' אחר
 להר"ף וכן שאר פוסקים שר"י מעולם לא אמר על שום
 אדם דברים שאינם מהוגנים או לה"ר שהאומרים חוזר
 לראות אחריו אם יש אדם שומע אותו לכבוד לאותו אדם
 ומימיו לא ה' אומר מאחורי האדם דבר אלא מה שבי'
 יכול לומר צפניו ולא ה' מכלים.

וְלִפְי' פ' ז' דצדרי ר"י לכאורה אין ראייה כלום לפלוגתא
 אצוי ורצא דפלוגתתם היא במקום שאמרו דברים שהם
 של חולפא ור"י לא מייירי מזה לפי' בג' ונראה דהכי פ'י
 בגמ' אמר רצא וכו' לצמל"צ אמר ליה אצוי כ"ש דאיכא
 חולפא ול"צ ופי' דאצוי ה' סבור דמה שאמר רצא כל
 דמתאמר צאפי מרא לית צב מל"צ כוונתו אפי' דברים
 של חולפא שה' חוזר לאחריו שלא יאמרוכו לצעלים לולא
 הצעלים כאן ולכן שפיר הקשה לו אצוי כ"ש חולפא ולישנא
 בישא אמנם כיון שראה רצא שאצוי טעה דצדרי ולכן א"ל
 אלא כר"י ס"ל דאמר וכו' היינו שרק דבר שאין בו שום
 ציט למרא זה מותר אבל ודאי דבר של חולפא ודאי אסור
 כאצוי דבהא גם ר"י מודה וכפי' בג' הנ"ל ורצא דהציאו
 דצרי ר"י לא בא רק לפרש דבריו דמה שאמר שאין בו מל"צ
 כוונתו כהא דר"י אבל צענין אחר ודאי מודה לאצוי ולכן
 שפיר פסק הרמב"ם כאצוי דרצא נמי מודה ליה ודו"ק.

וְבִהָא נראה לי שפיר לשון בגמ' שמחלה אמרו כל מלחא
 וכו' לית צב משום לישנא בישא ואח"כ הציאו אלא
 כר"י וכו' דאמר מימי לא אמרתי דבר וחזרתיו לאחריו
 ולכאורה גבי ר"י למא לא אמר נמי מימי לא אמרתי לישנא
 בישא וחזרתיו לאחריו אמנם להנ"ל ניחא דודאי לא צריך

דרי מרבותיו של רש"ס שאפילו אמר פלוני גזלנא הוא
 זה בודאי אי אפשר לישתמע דלא אמר משום ל"צ
 שהרי אמר פלוני גזלנא ואפ"כ כשאמרה צאפי תלחא לית
 צב משום ל"צ וגם הרש"ס שחולק שם עליהם לאו משום
 זה רק מטעמא אחרינא אבל ודאי מודי לכו דכהא גוונא
 לית צב משום לישנא בישא ועיי"ש צד"ה לא דכ"ע ועיין
 צרש"ס וכן כתב צ' גרסום שם כל מלחא של גנאי
 דמתאמר צאפי תלחא ואזלי הני תלחא ומשתעי לה
 לאחרנא לית צב משום לישנא בישא והא נמי דבר גנאי
 הוה דקאמר ליה פלוני גזלנא הוא (ואי) מתאמר צאפי תרי
 והני תרי אמרה לה לאחרנא אית צב משום לישנא בישא
 ע"כ ומכל הפוסקים הנ"ל נראה שפי' דלא כדברי החוס'
 וגם הרמב"ם נראה דפי' כוונתו וכומו שכתבתי לעיל צס"ד
 וכיון דהרמב"ם מפרש דלא כדברי החוס' א"כ שפיר קשה
 תמיכה הכ"מ למא פסק כאצוי נגד רצא והע"י לא העלה
 ארוכה לתמיכתו ז"ל.

ואגב עלה בידי להסתפק אי הראשון שספר לפני שלשה
 עבר לאיסור לשון הרע ומה שהצאני לידי זה הוא
 שהרמב"ם כתב ואם סיפר הדבר אחד מן השלשה פעם
 אחרת אין בו משום לה"ר משמע דרק אותו האחרון אין בו
 וכו' משום לה"ר אבל הראשון עבר לאיסור לה"ר וכן נראה
 מר"ג הנ"ל וברש"ס אמנם החוס' צ"צ הנ"ל צד"ה לית
 צב וכו' פירוש לאותו שאומר לפני ג' דצפרק יש צערכין
 וכו' ע"ש נראה להדיא שהחוס' ס"ל דגם לראשון אין בו
 משום לה"ר וה' אפשר לומר דגם הרמב"ם הכי ס"ל
 והטעם כמו שכתב הרש"ס משום דהוי מילחא דעבירה
 לגלוי וכומו גבי מחאה לרבותיו של הרש"ס דס"ל דהוי
 מטעם לה"ר וכנ"ל ואפ"כ בודאי מי שעושה מחאה לשדכו
 צפני שלשה ודאי אין עליו איסור לשון הרע ה"כ כל דבר
 הנאמר צ"ג אין בו משום ל"צ והא דלא כתב הרמב"ם
 רק אחריו מן השלשה נראה דרבותא אחי לאשמעינן
 דהאי אחרון מותר אפי' שלא צפני שלשה כיון שכבר נאמרה
 פעם אחת צפני ג' שוב אין בו מל"צ וכו' אחי הרמב"ם
 והתו' צשיטת חדא ולמעט במחלוקת עדיף אמנם לאחר
 העיון נראה דהרמב"ם ס"ל דבראשון ודאי אית צב משום
 ל"צ דלא גרע מאלו אמרו צפניו דג"כ עבר להרמב"ם
 ולכן הדברים כפשוטן מה שכתב ואם סיפר אחד מן השלשה
 והחוס' לשיטתם אזלי שפי' צערכין הנ"ל דצפני שלשה אין
 צו מל"צ הוא רק במקום דאיכא למשמע מיניה דל"א
 מל"צ וככהא גוונא ודאי גם הראשון פטור וברמב"ם לשיטתו
 שפי' צפני שלשה אפי' דבר של קטעור וממילא ליכא לטעמא
 דעבירה לגלוי דהוי אפילו אומרו צפניו נמי אסור דחולפא
 הוא ולכן ודאי הראשון חייב כנלפע"ד ועיין צרש"ס הנ"ל
 ודו"ק היטב.

וראיתי צעיון יעקב הנ"ל שהקשה בספרי פ' בהעלותך
 שם וז"ל וישמע ד' מלמד שלא ה' שם צריח אלא
 ציון לבין עמלן דצרי דברי ר', ר' נתן אומר צפניו של משה

לכשמיטנו לישנא זישא לא אמר ר"י מימיו ולכן אמר מימי
לא אמרתי דבר וביינו שאינו לישנא זישא רק כג"ל ודו"ק.
ובמה שכתבתי בעזכ"י נלפע"ד ליישב קושית הל"ק
המכרש"א דרכה מהרש"א בערכין שם כתב ח"ל
לכאורח מאי ראיא מר"י דאימא ה"ק לא אמרתי דביינו
לישנא זישא שהייתי לריך לחזור לאחורי צפני הבעלים וכן
נראה מפרש"י צ"כ כ"כ וי"ל דה"כ ה"ק כל מילתא גם
שכח נראה קל"ה לישנא זישא אלו האומרה לא ה"י חש
לאומרה גם בפניו אין זה לישנא זישא וכו'.

וכתב עליו נל"ק וכתב מ"ו מהרש"א מאי ראיא אימא
דכ"ק וכו' ותמיה לי על מהרש"א דכתב וכן נראה
מפרש"י אדרבה דרש"י מפרש הכס כמו הכא ומסיים וכן
מפרש בערכין ועוד הא"ך אמר ר"י דלא אמר לישנא זישא
מפני שה"י חושש שהבעלים יכ"י אחריו משמע דאם ה"י
יודע שהבעלים אינם שם ה"י אומר מ"מ ה"י לישנא זישא
רק דחולפא לא ה"י ע"כ.

והנראה שכו"ז ה"י מפרש שטות מהרש"א משום
שה"י לריך לחזור לאחוריו צפני הבעלים שהבעלים
עומדים שם או עכ"פ ה"י חושש שהבעלים יכ"י אחריו
אמנם ה"י ה"כ צרור ל"ה שאינם שם ה"י אמר לישנא זישא
ולכן שפיר ה"י קשה ל"ה מהרש"א דה"כ עכ"פ לישנא זישא
ה"י אף שאינה חולפא וכג"ל אמנם האמת יורה דרכו דכוות
מהרש"א כמו שהבאתי לעיל בשם המפרשים דר"י לא אמר
לישנא זישא מימיו אפילו צפני הבעלים או כשאין הבעלים
שם וא"כ אין ראיא כלום לדברי רבא וכמו שכתבתי לעיל
בעזכ"י ופ"י ז"ל אינה לישנא לא אמרתי דביינו לישנא
זישא שהייתי לריך לחזור לאחורי צפני הבעלים אבל בודאי
אפילו ה"י ה"כ ידע דאין הבעלים שם לא ה"י אמרה
וכמהרש"א לא זכ"ה רק לפרש אינה לישנא זישא ר"ל ולא
קשה קושית הל"ק ודבר זה ודאי מוכח בן פפרש"י בפכ"כ
כמו שהביא מהרש"א ז"ל ח"ל רש"י שם שאם זכ"ה מי
שאמרתי עליו דבר ושאל אם אמרתי בן עליו לא חזרתי צי
לומר אינו כדברי לפי שמתחלה אמר אמרתי וכו' ודיוקו של
המהרש"א מבלשון שמתחלה אמר אמרתי היינו שמתחלה
לא התחיל לדבר לשון ז"ה וממילא לא ה"י לריך לחזור
לאחוריו ולא ה"י חש לאומרה בפניו כנלפע"ד ליישב דברי
מהרש"א ז"ל וממילא גם מדברי מהרש"א ורש"י הג"ל כפי
שהבין מהרש"א בדבריו ראיא בעזכ"י לפירושו ודו"ק.

וראייתי קדוש אחד מדבר מוכר"י צרונא בחדש י"ח א"ס
אדם רשאי לומר על חבירו דברים שהם אמת
והשיבו אינו רשאי אפי"ג דפ"י כל כתבי כתבו אר"י יחי
לי מעולם לא אמרתי דבר וכו' ופרש"י לפי שאמרתי אמת
וקסבר ר"י כל מילתא דמתאמר בלפי מר"ה ל"ה זכ"ה משום
לישנא זישא אלמא דאמת שפיר דמי נ"ל לריך פ"י לפירושו
דא"כ מאי רבותיה דר"י דלא אמר ל"ה דאפילו לקבולי
אסור אלא ר"י מיירי בגון דאמר פ"י גולגל הוא דאכיל
לארעא בגולגולתא ואפי"ג דר"י ידע דפ"י אוכל קרקעוהי

בגזילה ומלוא לשנאותו ולפרסם מ"מ נזכר ר"י מלאמר
וכיח נפסד קרקע שלו אא"כ ידיעו סבדי ואית ל"ה עדים
דאז מותר לומר כך שלא בפני אותו פ"י קודם שחוצעו לדין
כיון דמתאמר בלפי מר"ה א"כ ראונו אמר צפני שלש
גולגל וכיון דמתאמר צפני שלש כך מותר לספר מ"מ ה"כ
חבר ר"י א"כ כשה"כ לו להזכיר אדם לא אמר פ"י עשה
דבר זה אלא בסתם מחירו אפי"ו שכח מותר לאמר צפני
אלא נ"ל דלא לריבין לכ"ז דלא קוייל כר"י אלא כדפסקין
צ"י חזקת הכתים כל מילתא דתאמר וכו' ולא מציעא מי
שבדח מלבו דברים כדפרש"י צ"י אלא אפי"ו דברים אמיתיים
לא יאמר אפי"ו להוליא את עצמו מן הכשר לא יאמר פ"י עשה
אלא יאמר אני לא עשיתי כדפי"ו החוס' פ"י ג"פ בהדיא
דחשוב ל"ה ע"כ.

ובאמת רש"י ערכין ט"ז ע"א פ"י דמתאמר בלפי תלחא
שבעלים אמרה צפני ג' המגלה אותה אינו
לשון הרע שזה גילה תחלה דעמו שאם מגלה אותו אינו
חושש דמדיע ידע דסופו להגלות דחברך חזרה אית ל"ה זה
מגלה לחבירו זה לחבירו עד שיודע ע"כ ולפירושו ודאי
אינה אחריתא ה"י אמר בלפי תלחא אית ז"ה משום לישנא
זישא דרק כשהבעלים מגלים מראים בעצמן דלא איכפת
לכו אם יתגלה הדבר אבל לא אחרים וז"ע.

ומדי דברי אליב כאן גרגיר אחד מה דקשה לי כעת דראיתי
בפר"ח ס"י חמ"ג אמה שנתקשה ברא"מ ה"י לוקין
על הנאה וכתב מיהו צ"ח ובכלאי הכרח ה"י אמרין בגמ'
שנזקין עליהם אף שלכדי"ה משום דלא כתיבא אכילה זכו
והרב שלא הזכיר צרי"ה פ"ט מלקות באיסור הנאה מצ"ח
אולי סמך אמה שכתב צפי"ד מה' הגז' וצ"ח מהי"ס
שצ"ח וכ"ה חייב עליהם אף שלא בדרך הנאה וממילא
שמעיקר נמי דלוקי אדרך הנאה אפי"פ שאין דרך אכילה או
אפשר דס"ל לפסוק כהאי תנא ר"פ כ"ש דא"ה מיתין לה
מק"י ואין עושין מה"ד וכו'.

ולפע"ד ז"ע דנראה דאישתמיטתיה ל"ה דברי הרמב"ם
צפ"י המשניות כריתות י"ג י"ה אוכל אכילה אחת
וחייב עליה ארבע בהקדוש נפלאה שם שגראה להדיא
מדבריו דאאיסור הנאה אין לוקין להרמב"ם ז"ל ועיין
ברמ"ע מפאנו צ"ח קכ"ג טוונת הרמב"ם צפ"י המשנה
הג"ל ועיין בלח"מ צפ"ט מהמ"א ה"ז אמה שכתב
הרמב"ם ובלח"מ צ"ח מהל' הג"ל וג"כ לא זכר מדברי
הרמב"ם הג"ל צעת כתבו שם דלפי הרמב"ם האלו לא
קשה קושית הח"מ ודו"ק כי קלרתי וסמכתי על רוח צינח
כי לא לריך לדידי ולדכותי. ובמקום אחר כתבתי למחותי
הכ"ג מוכ"ר יוסף דוב הכהן לעצמאן הארכתי הרבה
בעזכ"י ציטוט הדברים.

ובכן אתן קנצי למלין ואם ימצא דברים שאינם ראויים
להאמר נא להודיעני כי צעיר לימים אנכי וחכמה אין בי
ואני דק בתלמיד הדן וכו'.

ועיין א"ח ס"י קנ"י במג"א ס"ק ב'.

כ"ד ידיו אוהבו עז אהבה שאינה תלויה בדבר המסיים
בברכת התורה, אני הצעיר המצפה להרמת קרן התורה
בבג"צ בב"א.

מנשה הקטן

מגילי טשעכין

סימן קע"ד

אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר חלכה. ישוב
לפי ר"י דכתב חלכה פסוקה

כתב הרי"ף בפ"ה דזרכות וז"ל רבנן עבדי כמחני ורב
שימי בר אשי עבד כברייתא דנטיא אין עומדין
להתפלל לא מחוך שמחה ולא מחוך שחוק ולא מחוך קלות
ראש ולא מחוך דברים בטלים אלא מחוך דבר הלכה שכן
מלינו הנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבת
וחנומים וכן חאגי מארי. ורבינו יונתן ז"ל פירש שאל
יעמוד להתפלל אלא מחוך דבר הלכה פסוקה דאולי בהלכה
שאינה פסוקה הא אמרי לעיל דאסור ומא דאמרי דרב
שימי עבד כברייתא וכו' ר"ל אפי"פ שביה מתפלל כבוד
ראש עדיין ביה מחזר להתפלל מחוך הלכה פסוקה כמו
שאומר כברייתא ע"כ.

וכתב עליו רבינו יונה וז"ל ואין גירסא זו ולא הפירוש
זה נראה למורי רבנן גר"י חדא דלא שייך למימר
שלא יעמוד אדם להתפלל אלא מחוך הלכה ולא יפטור
מחבירו אלא מחוך הלכה מטעם שסיימו הנביאים דבריהם
בדברי שבת וחנומים וכו' שאר כל הדברים של הנביאים
אינם ג"כ ד"ת. עוד הקשה וז"ל ומה שפי' שר"ל מחוך דבר
הלכה פסוקה ג"כ א"א שכרי לא הזכירו כגון הלכה פסוקה
כמו שהזכיר למעלה אלא דבר הלכה סתם ועוד דאמרין
בסמוך וכן אל יפטר אדם מחבירו אלא מחוך דבר הלכה
ובדאי אינו ר"ל הלכה פסוקה דשאלמא גבי חפלה אמרו
הלכה פסוקה שלא יחשוב זה בשעת חפלה ויוכל לכוין
בחפלתו אלא כשפותר מחבירו מאי אירא הלכה פסוקה אפי'
הלכה שאינה פסוקה וגרס שם גירסא אחרת.

ולפענ"ד נראה ליישב בס"ד קושיא ראשונה לפי גירסת
הירושלמי שהביא שם בגאון ז"ל בסופו דגרסין
שם לא יעמוד אדם להתפלל אלא מחוך שיחה נאה ולא מחוך
שחוק ולא מחוך קלות ראש ולא מחוך דברים בטלים אלא
מחוך דברי תורה שכן מלינו הנביאים וכו' ופי' ר"י דלפי
שיטה זו לערך לומר דמאי דאמר הכס שכן מלינו דלא קאי
למאי דאמר מחוך דברי תורה אלא למאי דאמר מעיקרא
אלא מחוך שיחה נאה שכן מלינו הנביאים שסיימו בשיחה
נאה כגון שבת וחנומים ע"ש וא"כ בני חרי מילי נימא
ומחוך שיחה נאה הוא דבר אחד וזה שעשו הנביאים ומחוך
דברי תורה הוא דבר אחר ואינו קאי לעצם שסיימו הנביאים
בדברי שבת. ומה שבקשה דמאי הלכה פסוקה שייך לומר
באל יפטר מחבירו אלא מחוך דבר הלכה פסוקה לולי דברי

קדשו ביה נלפענ"ד דאפשר דכתיב נמי דוקא הלכה פסוקה
ומטעם שכתב בחפלה גופה שלא יחשוב זה בשעת חפלה
הכ"נ שלא יחשוב זה בדרך וכן מלינו שדרשו ז"ל אל תרגזו
בדרך שאמר יוסף לאחיו ודרשו ז"ל אל תתעסקו בדבר הלכה
וכונתם ז"ל כיון דדרכים בחזקת סכנה חיישין מחמת שיעור
במחשבתו בעסק הלכה ויצא ח"ו לידי סכנה מחמת העין
ולכן שפיר נזכר לומר דגם זה הוא משום מחשבה ולכן לריך
דוקא הלכה פסוקה. ולהדיא אמרו בגמ' חטנית ד"י ע"כ כן
וז"ל אל תרגזו בדרך אמר רבי אלעזר אמר לכם יוסף לאחיו
אל תתעסקו בדבר הלכה שמא תרגזו עליהם בדרך איני וזה
אמר רבי אלעזר בר ברכיה שני חלמידי חכמים שמכלכין
בדרך ואין צויהן דברי תורה ראויין לישקף שנאמר ויהי המה
הולכין ודבר וכו' רבא אש וסוסי אש ויפרידו בין שניהם
עממא דאיכא דיבור הא ליכא דיבור ראויין לישקף ל"ק הא
למיגרם הא לעיוני ע"כ ע"ש וגרסא דדריך נמי חוששין שלא
לעיון בהלכה וא"כ ז"ל נמי כיון דאמרו אל יפטר אדם מחבירו
אלא מחוך דבר הלכה פסוקה אמרו דאלי"כ חיישין
לעיוני כמו בחפלה. וזהו יש לרמז אשרי חמימי דרך ההולכים
בחורח ד' כלומר שהכולך בדרך לריך להיות חמים וחייו
הלכה פסוקה אבל אשרי האיש אשר לא הלך וגו' אלא יושב
בבית אב ונחורחו יבנה יומם ולילה כיון שהוא בביתו **לפי**
בגין דוקא וק"ל.

ומה שבקשה דלא הזכירו כלל הלכה פסוקה ברב שימי בר
אשי כמו לעיל יש לומר כיון שכבר הזכיר לעיל שצריך
הלכה פסוקה וחד עממא לתרווייהו איכא ולא מלינו
ברב שימי בר אשי שחולק אכרייתא דלעיל ולכן סבירא
לי' דאפשי בפלוגתא לא מפשינן וע"כ דגם כן כונתו
ההלכה פסוקה וסמך אדלעיל אף שלא כתב אלא סתם
הלכה ואמר שרצנן ורבי שימי בר אשי חד עבד כמחני' וחד
עבד כברייתא ור"ל לאלף ידי שנים.

ומעתה עלתה לן דמה שאמרו אל יפטר אדם מחבירו אלא
מחוך דבר הלכה במחלוקה שנויה אי הלכה פסוקה
דוקא או סתם הלכה ודעת רבינו יונתן וכן נראה דעת
הרי"ף לכאורה דדוקא הלכה פסוקה ורבינו יונה ורבו ז"ל
פליגי דדוקא בחפלה בעי הלכה פסוקה אבל באל יפטר
אדם אפילו הלכה שאינה פסוקה ולדעתם ז"ל הא דאמרו
אל תרגזו בדרך דרך כשהם כבר באמצע הדרך אסור
לכם לעסוק בדבר הלכה משום סכנה אבל בשעת פטירתו
מותר לומר לו אף הלכה שאינה פסוקה אלא שאח"כ לריך
שלא יתרחק זה ולא חיישין לערעל בדרך ועיין פירושין
ס"ד ע"א וזרכות ל"א.

ובאמת תמהני למה לא הביאו הפוסקים הא דינא דמר
בר רב הונא דאל יפטר אדם מחבירו והרי"ף ז"ל
אף שהשמינו במס' פירושין מ"מ הביאו במס' זרכות אמנם
אשר פוסקים ז"ע שלא הביאוכו.

מנשה הקטן

סימן קע"ה

הלכות חמץ חיז נכתבים, ירושלמי שקלים

כבוד הרב הג' וכו' מנחם נמן איש ירושלים שליט"א
שלום וברכה!

תורתא דמר לא ידענא אבל חורב הוא וכיון שראיתי
שנחקש בפי' הירושלמי שקלים פ"ו כ"א וז"ל
רשב"י אומר עשרים על לוח זה ועשרים על לוח זה דכתיב
ויכתבם על שני לוחות אבנים עשרים על לוח זה ועשרים על
לוח זה חז' מאמר נפלא ומכוסה ע"כ. ולכאורח קר' במקום
שכיר להאריך דגרסינן עוד שם ר' סימאי אומר מ' על לוח
זה ומ' על לוח זה שנאמר מזה ומזה הם כתובים עטרגזא
חנניא בן אחי ר' יכושע אומר בין כל דבור ודבור דקדוקיה
ואותיותיה של חורב ממולאים כחשיש כימא רבא, ר"ל כי
מטא להאי קרא כוכ אחר יפכ למדני חנניא בן אחי יכושע
מכ הים הזה בין גל גדול לגל קטן גלים קטנים כך בין דבור
לדבור דקדוקיה ואותיותיה של חורב ע"ש.

ומעתה אפרש בס"ד כל המאמר והנה מהר"א פי' רשב"י
ס"ל כרבנן דכל הדברות היו על לוח אחד ובפרשת
משפטים כתיב לוח האבן משמע כל מה שנאמר במשנה
חורב על שני לוחות היו על לוח אבן אחד וכן עשרים לכל
לוח וכונתו דלוח חסר משמע לוח אחד והיינו לוחם
שנחצרו דמנייכו קמיירי שם וכיון דרבנן קאמרי שם עשרה
על לוח זה ועשרה על לוח זה בלוחות שניות א"כ בראשונות
שעל לוח אחד היו כתובים א"כ היו עשרים על לוח אחד
והיינו דמשני עצריהם היו כתובים פנים ואחור וכו' כי
פעמים י' ורבי סימאי דס"ל דעטרגזא היו כתובים פי'
עטרגזא מרובעים מארבע רוחות היו כתובים א"כ מ' על
לוח זה ומ' על לוח זה הם כתובים הכי פי' רבינו יעקב בן
חביב וכן פי' הארוך, ורשב"י ור"ם שוים בחדא ופליגי בחדא
שוים בחדא דיותר מרוח אחד היו כתובים ופליגי דלרשב"י
משני עצריהם היו כתובים ולר"ם עטרגזא היו כתובים אבל
בקרנן העדכ פי' שם פי' אחר ודבריו הם מקושי' הכנה
לכאורח למעיין שם.

וראיתי לרבינו הגר"א ז"ל שכי' לו גירסא אחרת ודרש
מדכתיב ויכתבם י' על לוח זה וי' על לוח זה וגרס
גבי רשב"י במקום דכתיב ויכתבם ז"ל שנאמר כתובים משני
עצריהם כי' על לוח זה וכו' על לוח זה ולפי גירסא זו אחי
שפיר צפשיטות שאמר כתובים משני עצריהם וכיון שכל
לוח היו י' הדברים וכתובים משני עצריהם היו עשרים על
לוח זה וכו' על לוח זה וא"כ אחי שפיר רשב"י ממש כר'
סימאי דאמר מ' על לוח זה וכו' דכתיב מזה ומזה הם
כתובים עטרגזא מרובע וכפי' הר"א פילדא ע"ש.

ומצאתי בס' אחד הנקרא דרכיו זכז' להגאון משה כ"ץ
שכתב זה לשון ורבנן אמרי י' על לוח זה וי' על
לוח זה שנאמר ויגד לכם את בריחו אשר נזכ אחכם לעשות
עשרת הדברים מדכתיב בריחו ולא כתיב ויגד לכם את בריחו

היינו משני לוחות עשרת הדברים אלא ודאי בכל לוח אחד
היה כתוב י' דברים וכ"כ למאי לריך כי' לוחות אס נכתב
הכל על אי' כמו דאמרינן לקמן שכי' כתוב עליהם כל חרי"ג
מלוח ודקדוקי חורב ולכך היה לריך כי' לוחות רשב"י אומר
כי' על ל"ז וכו' על ל"ז ר"ם אומר מ' וכו' פי' בלוח אי' היה
נכתב כי' דברות היינו כי' פעמים עשרת הדברות היינו מפנים
ומאחוריו על כל לוח שנאמר ויכתבם על כי' לוחות היינו אי'
בשני לוחות היינו כי' בלוח אחד על כי' לדדים ובר"ם אמר
מ' על ל"ז וכו' שנאמר מזה ומזה הם כתובים לא פי' על
זה כלום דפשוט הוא ע"ש וא"כ נמצא דברי הירושלמי
מבוארין לפענ"ד שריין וקיימין ושלום למר ולחורחו.

מנאי הצעיר המצפה להרמת קרן התורה וישראל בביאת
בר נפלי.

משנה הקטן

סימן קע"ו

טעם למה אין מברכין על מצות אכילת עי"ב

קצת ח"ת ממה שדשמתי בס"ד לבר מצוה ש"ב נבד
הגה"ק בק"ז מרן הגאון ר' עמרם בלום זצלה"ה למחדת
יורכ' התשכ"א בדוקלין ג"י.

ראיתי לק"י בשו"ת בית שערס אור"ח סי' רנ"א שנשאל
למה אין מברכין על מלוא אכילת עי"ב לדעת
המג"א דדרש וענינים הוא מה"ת וק"ז ז"ל השיב דלענין
ברכה אין נ"מ דאפילו היה מדרבנן ודאי דדבריהם צ"י
בכ"כ בשב"כ כ"ג, ונתן ג' טעמים למה אין מברכין. (א)
לפמ"ש המג"א סי' ק"ו סק"ד צ"ש האבדורכ"ס טעם דאין
מברכין על הכפלה מפני שאין לה קצב ופי' הפמ"ג אור"ח
בפתחיה לה' חפלה יען דאמרינן הלואי שיחפלה אדם כל
היום כלו וכיון דמשמע צ"ע דמאז לאכול כל היום כלו
ולברכות בסעודה ולכן אין מברכין. (ב) לפמ"ש רש"י יומא
פ"א ע"ב ועור וע"ז דכתיב קאמר קרא הכינו עמיכם בחדש
לזורך עינוי של מחר וכו' רק כדי שלא חיק לו הכענית
ומה"ט נ"ל דמי שיועד שלא יתענה צו"כ מחמת סכנה
וכדומה בלחמא אין שום מלוא לאכול בעי"ב וכיון דקו"ל
בסי' חקס"ה ס"ג דאין היחיד אומר ענוו בשחרית שמה
יאחזנו בזלמוס ונמצא שקרן בחפלתו ה"י אפשר שיאחזנו
בזלמוס צו"כ ולא יוכל להכענות ונמצא אין האכילה
בעי"ב מלוא ולכן מסתפק לא יברך. ולפי סדרת קח"ז י"ל
בשינוי קלח דאמרינן בגמ' עי"ב אחר מנחה ויתודה (קודם
הסעודה) שמה יתקנו אומנא וימות בלא וידוי וז"ל דכא
ללא חיישינן כן בכל יום משום שהשען מקטרג בשעת הסכנה
וכן כתבו ספרי המוסר, וי"ל דלכן אין מברכין על מלוא
סעודה בעי"ב דחיישינן שמה יתקנו אומנא וימות ונמצא
בירך לצמלה. (ג) לפמ"ש ט"ז אור"ח סי' קס"ז ס"ק י"ז דאפילו
בשב"כ שחייב לאכול פה לא יברך לו חצרו ברכה המו"ח אס

אינו אוכל ותי' דדוקא במאכל ויין קידוש שעכשיו יש שינוי מאכילה ושתייה דרשות מקרי זכרה המאכל משא"כ באכילה שבת דפת הוא עיקר אכילתו אין שייך צרכ אכילה מאכל דגם בחול הוא אוכל פת והסביר בדברים דכיון דהמאכל לא ניכרת רק בכוונת הלכ ואין מצרכין על דברים שנלכ ע"כ ע"ש.

וְרַפִּי שדב"ק עלי אכזבים אמרתי להשפיע שם ולהכניס לפי מיעוט השגתי ואפרש את שיחתי. מ"ש בטעם ה' מידי דהוכח אהפלה דאין מצרכין מפני שאין לה קצב כיון דמאכל לאכול כל היום ל"ע לאחורא מאכילה מאכל צליל פסח דנמי אין לה קצב משך הלילה וכן אכילה פסח ואכילה קרבנות כ"א לפי זמנו אבל אין לו קצב אלא יום ולילה או שני ימים ולילה אחד ומאכל להרבות צרכ אכילה ואפ"כ מצרכין אכילה. ואכילה תרומה נמי נחלקו בה הפוסקים חי כוח מאכל לאכול אבל לד"ה האוכלה מקיים מאכל באכילה ואפ"כ מצרכין אשקצ"ק של אהרן וגו' לאכול תרומה דרמב"ם פט"ו מה' תרומות ועיין רד"ז שם והכ"נ אין לה קצב לאכילה.

וּבִ"ש ראוי מדברי אבודרה"ם שכתב דאין מצרכין אהפלה משום דאין לה קצב ומפרש הפמ"ג מטעם דהלאוי שיחפלה אדם כל היום לאחר נשיקות עפרות לק"ק היה אפשר לפרש כונתם ז"ל דומיא דזכרה הכורה לדעת כמה פוסקים שאם לא יאן צליל שאין לברך דלימוד הכורה מחויב לעולם ולא נפסקה דברכה ממנו לעולם והכ"נ ס"ל לפנין תפלה כיון דהלאוי שיחפלה כל היום ה"ה כל הלילה א"כ לעולם זמנה היא ואין כאן זמן פטור ולכן אינו מצרכין ו"ע. גם מ"ש ח"ל והבס שכתב המג"א שאם אכל פ"א ולא ידא חובתו מ"מ אם אוכל מאכל קצביו כמו בתפלה שיואל מה"ת בפעם אחד ומדברין צ"פ ולידן צ"פ ומ"מ אם מתפלל כל היום מאכל קצביו ומא"כ אין לה קצב ואין מצרכין הכי נמי אין קצב למאכל אכילה ולכן אין מצרכין ע"כ. אבל ודאי שדברים אלו ל"ע מתרומה דג"כ אין קצב למאכל אכילה (ועיין לקמן מס' רכ"ז עד רכ"ב) ואפ"כ מצרכין בכל פת שאוכל וכן אכילה בסוכה ומאכל וקרבנות שהבאתי לעיל.

ז **וּבִ"ש** לפמ"ש רש"י יומא דעיקר אכילה הוא הכנה בשביל האדם של מחר שלא יזיק לו התענית והמאכל מחר דבר חדש דמי שיועף שלא יוכל להתענות למחר מחמת סכנה וכדומה אין שום מאכל לאכול צעיו"כ וכיון דאפשר שיאחזו צולמוס ציו"כ ולא יוכל להתענות נמאץ אין האכילה צער צ"כ מאכל ומספק לא יצרך, אדון בקרקע מול גאון קדשו חדא שברי האוכל ציו"כ מחמת אונס נמי מתענה מקרי ומחויב תענית הוא ולא כותר לו לאכול אלא כדי חיותו ואם די לו בשתייה לא יאכל ואם די לו באכילה פ"א ובכזית לא יאכל בכזית ולא יותר מחי נפשו וגם בשאר שינויים לא יתיר כלל אם אינו בכלל פ"ג עליהם, נמאץ שהוא באמת מן המתענים אפילו שהוא אוכל והאכילה שלו כוח תענית והיו דומיא דציו"כ שאמר תורה שכל האוכל בתענית מעלה עליו הכתוב כאלו התענה תעניתו ועשירי ככ"ג צעשירי

שאוכל מחמת סכנה מעלה עליו הכתוב כאלו התענה וכן כתב הראב"ד דרשות שיאלו לאור צלונדון שכתב על הרמב"ם פ"ב מה' שבתות עשור ואם לא מאכילם וכו' פי' דוקא עד שתשיב נפשה אבל אחר שתשיב אין לה לאכול שאר היום שלא אמרין כאן שכותר מקצת היום באכילה כותר כולו וכן כתב הר"ם ז"ל חלו"ה סי' קנ"ז להדיא פ"ט, * גם שהרי ודאי שאכילה תשיעי יתקבץ שיוכל ציו"כ להסתפק במיעוט קצת מאכל שלא היה אוכל צעיו"כ א"כ כועיל ליה אכילה ציו"כ להתענות דיו"כ כפי' רש"י שהוא הכנה ליום ואפ"י שיתקבץ לאכול מחמת אונס ח"ו. **והנה** העור סי' תר"ד כתב ועניתם את נפשותכם בתענה לחדש וכו' בתענה מתענין וכו' וכו"ק קרא הכינו ענאכם בתשיעי לפינוי של מחר ומדאפקיה רחמנא לאכילה צלונדון עינוי א"כ חשוב כמו עינוי כאלו התענה ע' וי' פירוש כאלו נעשו להתענות בשניהם וכו' והנראה כונתו צמ"ש כאלו נעשו להתענות בשניהם לאכילה צעיו"כ הוא עינוי צפני ענאו וכו' תענית צפני ענאו אך שהוא הכנה לציו"כ היינו התענית השני וכ"כ בצ"י ולפי פירוש אחד שם אם רוצה להתענות בתשיעי מתענה ג"כ ואין לריך לישב תענית תעניתו ולפי פי' ב' אסור להתענות, וכ"פ כאלו נעשו להתענות ע' וי' אבל השתא דלא נעשו מאכל לאכול ולשתות צו ואסור להתענות, וכ"כ בהב"מ וי' פ"ק דזכרות וצ"ח בשם ב"ה.

וְבִזְוָה יש לומר הא דמר זכריה דרבינא הוה יתיב בתעניתא כולא שתא בר ממעשרתא ופוריא ומעלי יומא דכפורי ומפרש טעמא דמעלי יומא דכפורי משום דתני חיילא דר רב ועניתם את נפשותיכם וכו' ואיתא במוהרי"ל הביאו המג"א דמר זכריה דרבינא יתב כולי שתא וכו' מיירי כשתלם לו חלם רע הוה מתענה חוץ מימים הללו והמג"א תמה ארמ"א ז"ל למה צעיו"כ כתב דאסור להתענות ח"ה וגבי פורים ושבוש לא בזכור כלל מזה ולפי פי' ב' ה"ל אחי שפיר דברי עיקר הטעם שמתענים תענית חלום הוא משום דיפס תענית לחלום כאש נגשרת אבל צעיו"כ כיון שהאכילה בתשיעי הוא בכלל מתענה א"כ באכילה כרי יש לו התענית לחלום ואין לריך תענית אחר להטות חלומו ולכן כתב הרמ"א צעיו"כ דאסור לו להתענות כיון דהמאכל באכילה וגם התענית לא יחסר לו משא"כ צפנים ועלית דאף שהמאכל באכילה אבל לא כוח תענית ולחלום צעיו"כ דוקא תענית ולכן לא כתב שם דאסור להתענות שוב נתיישבתי דלוח מכיון שם ח"ה המג"א.

ג **בִּ"ש** ק"ז לפי דעת הט"ז ח"ה סי' קס"ו ס"ק י"ז ליישב מ"ש המחבר דאפילו בשבת שהוא חייב לאכול פת לא יצרך לו חצירו זכרה המאכל אם אינו אוכל והקשה הט"ז מ"ש מצרכה המאכל דמאכל וזכרה היין דקידוש דיכול להוליו משום דהוא זכרה המאכל ולא זכרה הכהן וכו"נ מאכל ותי' דדוקא במאכל ויין קידוש שיש שינוי מאכילה ושתייה דרשות מקרי זכרה המאכל משא"כ באכילה שבת דפת הוא עיקר אכילתו אין שייך צרכ אכילה מאכל דגם

וכ"כ הרשב"א קידושין כ"א ע"ב ח"ל ולא דמי אלא ליה שאחזו בולמוס שמאכילין אותו עד שיאירו עיניו ומשם ואילך באיסורי קאי עכ"ל.

כי סעודה פורים ומשלות מנות הם ג"כ מלות מדברי קבלה וראוי היה לזכר עליהם אקצ"ו וכו' ושכחיו דכא ממון לזמן קאחי כמו שמזכרין אגר חנוכה ואקריאת מגילה רק שהזכרות של המגילה קאי על קריאת המגילה ועל קיום מ"ש במגילה דהיינו הסעודה ומשלות מנות וכו' כמו שכחיו בקידוש י"ט קאי גם על הסוכה ע"ש וכצ"ל המג"א בסי' תרנ"ג סק"א ע"ש נראה דבאמת דעת הש"ס ז"ל דעל סעודה פורים דין היה לזכר אלא שזכרת מגילה הוא נמי זכרת סעודה, וי"ל.

והמג"א כחז וי"ל דמי שאין לו מגילה לא יזכר שכחיו על משלות מנות וסעודה דזכו דבר הנכבד בכל יום וזכר שבת ויו"ט דכא לא חקנו כלל זכרת עליהם ודבריו לכאורה סותרים ממה שכתב בסי' קס"ז הטעם דאין מזכרין בשבת ויו"ט אפ"ה משום דאכילה שבת ויו"ט אינו חובה על האדם אלא משום שלא יטעור משמע דאלו הוה מלוא וחובה בכ"ז דהיו לריכים לזכר וטעם המג"א בכא דפורים שכתב דזו דבר הנכבד בכל יום מתאים עם טעם הט"ז בסי' קס"ז וכפי שכתבנו כק"ז לעיל ולפי מה שכתבתי לעיל אחי שפיר הכל והבדל יבאר.

משנה הקטן

סימן קע"ז

לכם הנצרך באחריו אי בעי לכל צרכיכם

ב"ה י"ז בתמוז הפוך לנו ליום ישועה ונחמה ברוקלין
נ"י יצ"א.

למאן דלא חזינא קמברכינא אבל מכותלי מכתבו ניכר כי בר אוריין הוא ויקבל הכבוד כפי הראוי לו וכו'...
אחד דש"ה ה' הגני בחשוכה מאהבה על דבר הערמונות נספרי שו"ת ח"צ סי' נ"ח בחש"י אדמו"ר הכה"ק שר החורב מן מקלוצניצור שליט"א ד"ה וצעוק שכתב דברי רש"י סוכה ל"ה דאסכ"ג לית ליה צעלים לפי שאינו שו"פ הוא הלכך לאו שלכם הוא עיי"ש וכ"ה בעיר דאפי' דלכם הנצרך לאחריו אין הפ"י סתם צעלות שיכ"י שלו רק לר"ך לכם לכל לרביכם שיכ"י לכם להשתמשות ומש"כ אפי' שאסכ"ג הוי שלו מ"מ לענין אחריו לא סגי בכא חש"כ רש"י הלכך לאו שלכם הוא ע"כ.

לאחר הסליחה דברי כ"ק מן לודקים שברי רש"י קאי שם אהא פלוגתא דר' חייה בר אבין ור' יוסי ולפי הסלקא דעתיך דמאן דצבי היתר אכילה לא צבי דין ממון ומאן דצבי דין ממון לא צבי היתר אכילה וכוון דמאן דצבי דין ממון לא צבי היתר אכילה אי"כ לא דריש לכם לכל לרביכם לשאר דברים אלא שיהא לו דין ממון וכן ראיתי מפורש בזכרות חמרים סוכה ה"ל ד"ה פוסקא ח"ל חד אמר לפי שאין צב היתר אכילה פרש"י לפי שאין צב היתר אכילה

בחול הוא אוכל פת. והסביר הדברים לפמ"ש ב"י א"ח סי' חל"צ דכ"ט דלא מזכרין על ציטול חמץ משום דציטול הוה בלל ואין מזכרין על דברים שבלל ע"ש וכאן נמי כיון דלא נשתנה מעשה האכילה מאכילה רשות אין כאן אלא דברים שבלל שאוכל לשם מלוא אכילה שבת ואין מזכרין על דברים שבלל ע"ש.

ולפ"ע דברים אלו לריכים ציבור חדא מקושייתו הראשונה האוכל פת תרומה שבו כדרך כל האוכלין ומזכר וכו' יש ליישב דשניא ליה דרך כהנים אוכלין אותו אלא מפ"ה שבת צעלמו קשה כשמוקדם על פה כגון שאין לו יין לקידוש וכו' מו"ק אחרים אפילו בזכרת המו"ק כמ"ש הלבוש סי' רע"ג בזה"ה והב"ח ועיין א"ח סי' קס"ז ס"ק כ"ט וסי' רע"ג ויש לדחות קצת. איברא שברי דברי הט"ז צעלמו לריכין עיין רב דבסי' רע"ג ס"ק ג' כתב הט"ז טעם אחר למי אינו מו"ק בזכרת פת בשבת והוא דכיון דאין החוב עליו משום מלוא אלא כדי שיהיה מסעודה שבת ואין לזה המלוא עצמה חוב דכא אם נהנה ממה שמחננה א"ל לאכול כדאיתא בסי' רפ"ח ע"כ אין מו"ק אחרים ע"ש נמלא דברי הט"ז סתראי ניכרו וכבר הרגיש בזה הא"ח ע"ש. גם המג"א בסי' קס"ז ס"ק מ"א כתב הטעם משום דאכילה שבת ויו"ט אינו חובה אלא משום הנחלא דכא מוטעור פטור לאכול והוא כתי' הט"ז בסי' רע"ג ולפי"ז עיי"כ כיון דהוה מלוא וחובה האכילה כדרא קושיא בגאון ז"ל למי אין מזכרין. גם לדעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דכזית פת הוי מלוא וחוב למי אין מזכרין, איברא שברי מלינו עוד אכילה חובה ומלוא בסעודה פורים והתם לר"ה חובה ומלוא הוא ואין מזכרין עליה.

ונלפ"ע ד' להסביר דברי כק"ז לפי פי' ה' דלא חקנו חז"ל זכרת על המלוא אלא היכי שהמלוא או החיוב הוא על דבר מסוים והחקינו חז"ל או חייבה התורה לאכול דבר פרטי כגון מלוא שהמלוא הוא לאכול מלוא צליל פסח וכן בתרומה וקרבנות ופסח שהמלוא הוא לאכול אותו מאכל וכו' כעין מלוא חפלא ולכן חקנו לזכר שזינו לאכול אותו מאכל מלוא או תרומה וכו' אבל היכא שמלוא סתם לאכול מה שהוא וא"כ המלוא על הגזרה לאכול כדי שלא יתענה או שיתענה וכדומה אבל ליכא מלוא או חיוב על דבר מאכל פרטי אין מזכרין עליו והכין הוא חיוקן בזכרת שזינו לאכול תרומה או פסח אבל מעולם לא מלינו זכרת שחסיים אשקצ"ו לאכול, וזה לפענ"ד צדור ומעשה אחי שפיר קושייתו מסעודה שבת ופורים וכל הני שהבאחי לעיל דבכל הני המלוא הוא רק לאכול ומלוא על הגזרה הוא אבל ליכא שום מלוא לאכול דוקא שום מאכל מיוחד ולכן אין מזכרין עליהם (וקצת נ"ע לשיטת הרמב"ם עדיין והבנ'). וזה נלפענ"ד סבת המג"א והט"ז בסי' רע"ג ה"ל.

שבתי וראיתי לרבינו הש"ס מסכת מגילה שכתב כשמזכרין על קריאת המגילה ושהחיינו יכין שיואל בזכרות אלו גם על סעודה פורים שיאכל ומלוא משלות מנות וכו'

והא' אגיד גביה עדיין בגט ברשותו קלח ואין ונתן צידה
בעינין עד שיבא כולו ברשותו ע"כ ח"פ. ואפשר שר"ל לפרש
והא' אגיד גביה ר"ל במשיכה כהא' דאמר רב חסדא גט
צידה ומשיכה צידו בלוחו עמוד שם בסמוך אבל זה טעות
דהכא פירושו והא' אגיד גביה כלומר שעדיין הוא ברשותו.

(ג) בגמ' מגילה דף כ"ט אין עושין אותו (בבב"י) קפנדריא
ח"ר אצורו אם היה שציל מעיקרה מותר וקשיא
ליה בטעם הדבר כיון דסוף סוף עתה כבר הוא קדושה
בבב"י מה נ"מ מה שיהי קודם לזה. הטעם פשוט דהא
דאין עושין קפנדריא מבבב"י אין הטעם משום דאסור
לעצור דרך מקום קדוש שחוקקת לבבב"י אלא שאינו מדרך
כבוד שעושה מבבב"י חשמים לעלמו וכמו שפ"י רש"י צעוד
שאקיף שורות של בתים הללו אכנס דרך הבית הזה ואקלר
את הדרך ממזיו למזיו וצית הכנסת צין שניבן, ואסור
חכמים זה שלא לנהוג מעשה בית עם בבב"י לקלר צד דרכו
אבל לא אסור כן אלא למי שרוצה ע"י בבב"י לקלר הדרך
אבל אם היה שם שציל מעיקרה ח"כ אינו מקלר לו את
הדרך דרך ציבב"י שכרי עד עכשיו ג"כ דרך שם הלך ולא
נראה כלום שעושה מבבב"י קפנדריא ואין כאן ציון ולכן
שפיר דמי. וכדי דיוק לישנא אין עושין אותו אבל אם היה
כבר הדרך שם אין זה עשיה אלא שכבר היה שם הדרך
ובב"י. ואמרת שברמב"ם ז"ל לא הביא הא' הלכתא דר"א
צפ"א מכלי חפלה וכבר תמכו עליו נושאי כליו למח בשמיט
הלכה מדומת עלי חולק ובעל"א ס' קנ"א הביאו להלכה.

סימן קע"ט

אסור לומר לנכרי בע"ש תעשה מלאכה זו בשבת
דחזה במפניו

(ד) מזה דקשה ליה צלשון המדרכי שבת פ"ק ס' רמ"ט
שכתב וז"ל ומכאן פסק בר' יוסף שאסור לומר
לנכרי בע"ש תעשה מלאכה זו בשבת מפני שהוא כמסייע
וקשה ל' דכאן לשון מסייע אין לו פ"י דמאי מסייע שייך
כאן. לפענ"ד שיבת רבינו יוסף הוא לפי מה שפ"י רש"י
אהא דאמרו במשנה שבת י"ז ע"ב אין מוכרין לנכרי ואין
טוענין עמו ואין מגזיכין עליו אלא כדי שיגע למקום קרוב
וב"כ מחירין ופרש"י ולא מגזיכין עליו משאוי על כתיפו
דנראה כמסייע להוליך בשבת ע"כ. ועיין גירסת הר"ן שם
ובבב"א שצ"ד.

והנראה דס"ל לנ"ש כיון דהעכו"ם עושה מלאכה ע"י
שישראל סייעו להגזירה עליו ע"ש אף דהא
הגבחה כבר בע"ש היתה והעכו"ם עושה מלאכה במשא
בשבת מ"מ כיון דאי לאו שהישראל הגזירה עליו לא היה
עושה מלאכה משא זו נראה כמסייע לו במשא ואסור ודיוק
מכאן ר' יוסף שבב"י אסור לומר לנכרי בע"ש תעשה מלאכה

ורחמנא אמר לכם בכל דרכי הנחתו וק' כיון דמ"ד לפי שאין
צב היתר אכילה לא צפי דין ממון כרי ח"ל בכל דרכי הנחתו
וכו' ות"י רש"י דכ"ר מ"ד ס"ל דלכם הראוי לכם בכל דרכי
הנחתו דכיונו היתר אכילה דכיונו אורח"י שרוב הנחת
פירות הם לאכילה אבל הנחת דין ממון למכור פירות טבל
או לקדש אשה בטבל הוא מילתא דלא שכיחא ולאו כיונו
דרך הנחתן אלא חסוד קלח שלא כדרך הנחתן וכו' ואידך
מ"ד ס"ל דין ממון צפי היתר אכילה לא צפי לפי הס"ד
משום דס"ל דעיקר פ"י לכם הוי לממון שיבא רשאי למכור
ולקדש בו אשה וכו' ע"ש. וא"כ ע"כ דברי רש"י כפשוטן
כן דלפי שאין לו דין ממון לאו שלכם הוא ופשוט.

ועיין תוס' שם ד"ה לפי, מה שהקשו צלולב למ"ל טעמא
דמיכתח שיעורא וכו', וא"כ גם מה שר"ל לבבב
דברי רבינו הגר"א ז"ל לכוונה אחרת זה אינו והדברים הם
ג"כ כפשוטן. ובעיקר דברי הרשב"א הארכתו צ"ב במקום
אחר צ"ד.

אל"א שבעיקר דברי רש"י ל"ע קלח שכתב שאין צב דין
ממון שאינו שוב פרוטה וכו' ולכאורה הוא שאינו
ש"פ לישנא יחידא הוא וכל"ל שאינו שוב כלום ומדנקט
שאינו שוב פרוטה משמע לכאורה דפחות משו"פ כזה וא"כ
אכתי שלו הוא דהא פמשו"פ נמי אסור בגזל כמו שכתב
ברמב"ם צפ"א מה"ג ולפי מה שכתב ב"ה דפמשו"פ כזה
בכלל ח"ש וא"כ צאסב"י כיון דלא חזי לאזטרופי לפי דעת
האחרונים שזה טעם דח"ש אסור מה"ת ח"כ פמשו"פ לא
כזה בכלל גזל כיון דאסב"י לעולם לא חזי לאזטרופי וכבר
הארכתי בכעין זה לידידי הרכ"ג רמ"ד ריבזקן ר"מ תו"ד
אי צאסב"י נמי אמרין כן דנראה מירושלמי דמודה ר"ל
בח"ש של אסב"י ועיין לעיל ס' קנ"ט ועיין ערוך לנר
סוכה כ"ל שכבר הרגיש צדרי רש"י כ"ל ומה שהעיר
צדרינו.

סימן קע"ח

בגיתין ע"ה בח' אמות מצומצמות ופי' והא' אגיד
גביה. במגילה כ"ט אם היה שביל מעיקרה מותר
לעשות קפנדריא

(ז) בהא דאמר רב כהנא בח' אמות מלומדות עסקין וגט
יולא מדי' שלו לר' שלם צ"ס גיטין ע"ה ופריך שם
והא' אגיד גביה ומשני אלא וכו' וקשה ליה דגדולה מזו כיל"ל
לבקשות מעיקרה דדינא דכאך מכני כלל הא' לריך שכל
הגט יבא ברשותה ממש וכיון שעומד קלח חוץ לרשותה לא
מכני ע"כ. לא ידענא מאי קשיא ליה דזה הוא צאמת קושיה
הגמ' והא' אגיד גביה פ"י דהא עדיין הגט אגיד ברשותו
צבאי מקלח שעדיין צד' אמות שלו הוא מונה ואין ונתן צידה
בעינין עד שיבא כולו ברשותו וכן פרש"י שם במקומו וז"ל

זו בשבת מפני שהוא כמסייע כלומר דכיון דאלו לא אמר לו ישראל לעשות המלאכה לא היה עושהו ויהי יושב בטל ממלאכה זו ורק ע"י דבורו של ישראל לתעבדו המעשה שהוא עושה המלאכה ס"ל דכא דבור הוא כמסייע במלאכה דומיא דהתם בהגבחה שג"כ אינו מסייע לו כלום במשאו בשבת אלא שפ"י שהגבחה עליו מע"ש נקרא מסייע ס"ל לר"י דכ"כ כן הוא ואין חלוק אם מסייע לו בידים בהגבחה למשל או בדיבור כיון דתרווייהו מע"ש ואין להם שייכות במעשה השבת אלא כיון דע"י פעולתו נחשבד המעשה ולולי פעולתו לא היה עושה הכו"ס כלום נראה כמסייע כן נראה לפענ"ד.

ואין להקשות דאין קו"ל כ"כ בהא מחנ' דאין מוכרין דהתם מיירי בעושה מלאכה לעצמו ולכן ז"כ חולקין אבל כשעושה המלאכה בשביל ישראל גם ז"כ מודין דאסור לפי שיטת ר"י.

בברכת התורה.

מנשה הקטן

סימן ק"פ

במתנה על מנת לחזור לקדושי אשה, ובגמ' קדושין ו' ע"ב חילך מנה ע"מ שתחזירהו לי

ב"ה אור ליום ג' בשבת כ"ה מרחשון התשכ"א ברוקלין ג"י יצ"א.

בבד ידידי חד מבני עליה הרב חר"ב וכו' המכבדו בכל הכבוד הראוי לו כש"ת מוה"ד ברוך גופבויז הי"ו.

אחרש"ה"פ וש"מ לתאן דלא חזינא קא במרכינא ומכותלי מכתבו יוכר כי זר אורין הוא והנה קבלתי מכתבו היקר בעידנא דאין כלכלר יולא בקולמסו ימי החג העל"ט והנחתי את עמו עד שאקה עמי וצין כה לא נחפתי עד הנה ואת כ"ת הסליחה על איחור המכתב. ספר"י משגי"ב אשר בקש כ"ת ממני נחתי לשלחו ואני מקוב שיקבלו במשך שבועות כאשר דאר רגיל לוקח יותר זמן כמובן.

ובדבר הערתו אשר העיר כת"ר ליישן קושית החידושי כר"ס קידושין דף ו' ע"ב אמר רבא חילך מנה ע"מ שתחזירכו לי ואמר ר"א ככולכו קנה לזר מאשה לפי שאין אשה נקנית בחליפין וקשה כיון דהתנאי על מנת להחזיר מנבל הקדושין אי"כ כוח ליה תנאי סותר למעשה ותנאי בטל וכמעשה קיים היינו הקידושין ות' לפי שיטת הקצו"ס בה' רמ"א דמ"מ האשה חכיה מחוייבת להחזיר המנה מדן שכירות כיון שאמר לה ע"מ שתחזירכו לי וכו' עכ"ל. הנה יתחול נח לעיין בהצני מילואים אי"ע ריש סי' כ"ע דד"ס אמנם שצטנמו כתב כן בדברי בגמ' לפי שיטתו בקצו"ס הג"ל.

אל"א שצ"ק דברי הקצו"ס הג"ל ראיתי לאחרונים ז"ל דשדו זיב נרגא בהתיבות שם דחכ דבריו גם בספר חת"ס דיני תנאי הקשה עליו וכלום ראיתי בערך השלחן סי' כ"ע ס"ו שהצ"א ג"כ דברי הקצו"ס הג"ל וכתב ולפי זה בכל עניין לא הוי קדושין כיון שמחייבת להחזיר לו (חכ כמ"ש כת"ר) והקשה עליו דא"כ גריעתא כה תנאי כפול מאינו כפול דבתנאי כפול אם ירצה יקיים תנאו עם המעשה ואם לא ירצה לא יקיים לא התנאי ולא המעשה ודאינו כפול שחמשה קיים צע"כ אם נאמר שגם התנאי קיים צע"כ גריעתא עוצא כה תנאי כפול מאינו כפול וכו' וצ"ק ראיתי כתב דאין זה ענין לקדושין ומקח וממכר וגם מכל הראשונים לא משמע כן ע"ש.

ולפ"ם ריבועא עלה במהשכחי ליישן לפי דעת מוכר"ס כן חזיו ז"ל בספרו שמות באלף בקונטרס כ"ת דמ"ב ע"ד שכתב במחלוקת רבא ורב אדא בר אבהו במשפטו התנאי דיש ג' מילואות ב' שאמר בלשון אם בגון כ"ז גיעך אם תחזירי לי את הכיור תכא מגורשת ב' אם אמר רבי זה גיעך ע"מ שהייר שלי בהכך חרי גווי מודכ רבא דהתנאי בטל משום דהתנאי סותר למעשה דאפי' דאמר ע"מ כיון דאמר שהייר שלי ולא שתחזיר לי את הכיור אי"כ אפילו מעכשיו לא הקנה לה את הכיור דהשתא נמי בשעת מסירה התנה שהייר שלו יבא וכיון דתנאי סותר למעשה התנאי בטל אבל יש מילואות ג' בגון דאמר כ"ז גיעך ע"מ שתחזירכו לי כהא הוא דנחלקו רבא ור"א דרבא ס"ל כיון דע"מ כמעכשיו אי"כ אינו סותר למעשה והתנאי קיים וזכר מיישן דברי הרא"ש בפי' מי שאלחו דכתב דגם צע"מ לריך שלא יבא תנאי ומעשה דר"א היינו בגון דאמר ע"מ שהייר שלי דכ"ה"ג התנאי סותר למעשה וכן נראה מדברי הטור בה' ל"ה כשהצ"א המשל תנאי ומעשה דר"א כתב או שלא התנה בדבר אחר אלא אמר אם היירי שלי תחזיר לי חכ"ל וכו' שכתב דגם צע"מ לריך משפטי התנאים היינו לאפוקי אם אמר ע"מ שהייר שלי דהתנאי סותר למעשה עכ"ל. גר"א דמדריו ז"ל דס"ל חלוק מביבא שאמר על מנת שתחזירכו לי כה"ג לא מקרי תנאי סותר למעשה דעכ"פ בשעת נתינת הוא נותן להמקבל המנה רק שמבקש ממנו שיחזיר לו ועיין אצ"מ סי' ל"ה ס"ו ולפ"ז כוח אחי שפיר מאד קושית כר"ס ז"ל דבגמ' דידן מיירי צע"מ שתחזירכו וא"כ כה"ג לא כוח תנאי סותר למעשה אלא דכשע"מ פ"ו מבי' אישות דחכ דברי הרמב"ם הג"ל וצ"ע.

וראיתי צו"ת מוכר"י ברוגא סי' פ' שכתב דמתנה עמ"ל שנקרא מתנה גמורה זכו שנותן לו זמן קצוב שעב אחת או יום ושבע במתנה גמורה שאפילו יאחד צאונם או אפילו יפגע צו חור הזמן יפטר מלשלם אך לאחר שני שבועות או שלשה כשכלל הזמן שקצב יחזיר לו זהו מתנה עמ"ל כדמשמע במדרכי צפ"ק קדושין וראצ"ה דפדיון כזן לריך שילא ידי נתינת שעב אחת שיבא גומר דעמחו ממנו מתנה גמורה אבל אי עייל ונסיק דמיתה דאפילו שעב אחת

שיעורים לצד משיעורי ציהמ"ד כמו שדברנו לכל הפחות דף אחד לצד השיעור בכל יום כדי לרחוש לך ידיעות החורב כי עמקות בלי ידיעות וכן ידיעות בלי עמקות הם כגוף בלי נשמה ושיניהם כאחד עוצים והפך זה הפך זה דכולהו זה ואם תוכל לסדר ללמוד כל דבר לכל הפחות ד' פעמים זה סגולה נפלאה לזכרון ולהבנה ונסיחתי בזה וצ"ה עלתה לי וכן אני מוכה לומד איזה דפין ציוס ועוצר ולמחרתו אני עוצר עוד על של אחרון עד ד' פעמים ואח"כ לומד עוד חדשות וכן בכל יום צמ"ד ותוכל לנסות זה האופן כי בצמ"ד עוצר הוא ולתועלת גדול. והעיקר שיכ"י לך קציעות בכל יום חכ ממילא יעזור לך להתמדה.

ועתה באתי בשביל דברי תורה שכתבת ונכחתי מאוד ואני משיב ממך צרע שקבלתי לרוב חציבותך ואחר כך קצת לכבדך אף שהשעה כבר מאוחרת אחר חצות לילה וגם לריבות שאני ערוד הרבה בכוללת ספרי ח"ג צמ"ד מ"מ פניתי מכל להשתעשע בדבריך.

בדבר אשר כתבת שכיב שם וויכוח גדול בין הראשי ישיבה אם אפשר לשאול אלל חכם על שתיקה של בעל או אף ציוס שמעו את הנדר ולא הביעו למסקנה. הנה לא בררת כוונת המחלוקת וצמח נחלקו ולכן אכתוב לך מה שעלה בידי צמ"ד בזה ענינא. הנה העור וי"ד סי' רל"ד כתב קיים מדרי אשתו או בתו ונחתרע נשאל לחכם על הקמתו ומתיר לו יוש לדקדק אם לריך לשאול ציוס שמעו דאויכא למימר דלא גרע משתיקה ומיכו נראה כיון שאינו יכול לומר כיו כמו שאינו יודע שיכול לומר שאין שתיקתו קיום אם הפר אפי' אחר כמה ימים ע"כ. ומדכתב דא"ל דלא גרע משתיקה נראה דבשתיקה פשיטא ליה דאיו יכול לשאול עליו דא"ל אכתי מאי רבותיה דלא גרע משתיקה כיון דבשתיקה נמי יכול לשאול ועיין ש"ך שם ד"ה ומתיר.

איברא דהר"ן כתובות ר"פ המדיר כתב מפורש דבשתיקה ליכא שאלה וז"ל בד"ה המדיר את אשתו אכא קושיא שהקשו חוס' לרש"י דכא קיי"ל דנשאלין על ההקס וא"כ נמתין שמה ימלא (הבעל) פתח להקמתו ויחזור ויפר לה ותי' דאין נשאלין על ההקס אלא ציוס שמעו ועוד דודאי כי אמרינן קיים לה איכו לא דוקא דבשחק לה נמי אמרינן דכוא נתן אכצב בין שניהם והכי איתא בגמ' (דף ע"א) וכו' ובשתיקה ודאי לא שייכא שאלה ע"כ.

ודעתה ד"ר סי' רע"ג בלמנע כתשו' כתב הכיח שאלה לא מכחי אלא ציוס שמעו שאז מתיר החכם הקמתו מה שאמר לה קיים ליכי ואותו הקיום עוקר החכם כאלו לא נעשה כלל ומימי עדיון היי כמו חתיהם לה ולא קיים ולא הפיר דאין החכם מתיר השתיקה אלא הקיום שמוציא בשפתיו אצל השתיקה אינו יכול להתיר ולכן לריך לשאול על הקיום דוקא ציוס שומעו ע"ש והרי בדבר מפורש דא"ל לשאול על השתיקה וכן כתב המאורי ז"ל דף ס"ט ע"א בד"ה ממך ושאר פוסקים וע"כ שלא היה כוונתו צמ"ג דבר מפורש לכל.

לא גמר בלבו מתנה גמורה לאו כלום הוא אפילו בפדיון כגן ע"ש.

ומעתה לפי חלק זה נמי יש לומר דבנדון דידן לא הוה תנאי סותר למעשה דכיון דבשנותן המתנה נותן המתנה גמורה וגומר דעתו לשעב אחת שיכ"י שלב ממך ואח"כ תחזירכו לו אצל הכחזר הוה כבר דבר אחר ואינו בעיקר המעשה שיכא סותר המעשה כיון דלא מצטל ע"ס המעשה אלא שמתנה עמה שלאחר המעשה תחזירכו לו א"כ כה"ג אמרינן המעשה קיים וא"כ כה"ג ה"י כן וא"כ בקדושין לא קנה וע"כ ז"ל משום דנראה כחליפין כמו שכתבו בתוס' ומדאורייתא בלמח כוח קדושין אלא דאפקעיכו רבנן לקדושין מינה.

ועיין ר"ן ורי"ף שם שפירשו נמי דמדאורייתא כה"ג דכוח קדושין וכן הביאו בשם רב האי גאון ז"ל אלא דאפקעתא דרבנן איכא הכא אלא שהרמב"ם ז"ל צמ"ה מכ"ה נראה שכתב שם משום שאין אשה מקנה עממה בזה שהרי אם אינה מחזרת אותה לא קנתה כלל ואם מחזרת הוה אינה נכנית ע"ש נראה דס"ל דאין כאן קדושין כלל ממ"י ולא מטעם משום דנראה כחליפין אלא שאינה נכנית ואפשר לרחוק דהוה בלמח הוה ע"ס אחד ע"ס ע"ס בתוס' דאין אשה מקנה עממה כחליפין דכיון נמי טעמא משום דאויכא נכנית כלום בכוני קדושין וי"ל. והנה ספר חדושי הרי"ם אין לי לעיין בו בדבריו הקדושים כי לפענ"ד לפי בני פוסקים שפיר יש ליישב קושיותו.

הנני לסיים בברכה ברכת התורה ובידידות יה"ד שיזכה לישב על מי נח וללמוד תורה לשמה יראו עיניו וישמח לבבו בישועתו באמת וישלח מהרה הולך תמים וקרן התורה יתרום. בביאת בר נפלי בב"א.

בברכת התורה.

מנשה הקטן

סימן קפ"א

אי יש שאלה אצל חכם על שתיקה בבחוק

ב"ה מצטט לך לסדר והוא יושב פתח תהלה התשכ"א ברוקלין נ"י יצ"א.

כבוד אהובי גיסי היקר וי"ה חר"ב פרי עץ הדר בנשיק וכו' ה"י משולם פייש פרנקל הי"ו יושב באהלה של ישיבת קול תורה עיה"ק ירושלים.

אחרונה פ' קבלתי מתכנן ושמתתי לראות שאתה צ"כ מתעמק בזה"ק ומתפלל בתורת הראשונים נוסף ע"ס האחרונים וי"ר שזוכה לעלות מעלה מעלה לתפארת אבותיו הקדושים חכמת אבותיך חקניך בגאונים הקדושים יעמוד לך שלא ימוש החורב הזה מפיד ומפיו עד עולם. והעיקר להתמיד בלימוד ושלא לבעל זמן ח"ו אף רגע אחד כי אם תעצנו שטב שעתיים תמצין וכו' ותראה לסדר לך

ואולי טונתך דהויכוח היכ בשחק על מנת לקיים דקו"ל
בגמ' דף ע"ט קיים בלבו קיים וגם חפזו בזה אי
כ"ג נמי הוכיח בלבו קיים דקו"ל דנשאלין על ההקס
ואי לזה כונתם נחזה. אן הכי בנמרה הג"ל אמרו
קיים בלבו קיים הכי בלבו אינו מופר. ונחלקו במפי'
ז"ל בפירוש קיים בלבו מה הוא הרא"ש הביא בשם
הרא"ה ממיץ קיים בלבו קיים שחישב בלבו לקיים ושחק כל
היום ומילתא דפשיעא הוא לאפילו שחק סתם הוי קיום
כ"ש שחק לקיים אלא אבז דצמי למימר הכי בלבו אינו
מופר נקטיה ע"ש ולפי פירושו בשחק לקיים מיירי נמי כששחק
כל היום ודאי דהוכיח בלבו שחק כל היום שאין מועיל לו
שאלה ח"פ.

ורפי פי' הרא"ה ז"ל לא קשה מה שהביא מן הגרע"ה
ז"ל בצע"ג דמאי מועיל קיום שבלב מאחר דקו"ל
דדברים שבלב שאינו גלוי לכל דלא הוכיח דברים וא"כ אמאי
מהני כשקיים בלבו דהא לא הוכיח אלא דברים שבלב והניח
בצע"ג ע"ש ולפי דעת הרא"ה אחי שפיר מאד ואין מקום
לקושיות ז"ל כמובן אצל הכי הפוסקים מילאו בפירוש (ועיין
בספרי על מס' נדרים ס' ל"ב מה שכתבתי בדברי הרא"ה
הג"ל). והרא"ה הקשה שם לפירוש הרא"ה ז"ל גם שאר
מפרשים נראה דפי' דברים כפשוטן דהקיום מועיל בלב
ובהו קיום מיד.

ותבט עיני לקדוש אחד מדבר בעל הלבזשים בעטרת וכו'
יו"ד ס' רל"ד סעי' ו' שראה מבואר דס"ל דעל
קיום בלב אינו מועיל שאלה שכתב וז"ל אם קיים האחד
אפילו חזר וגשאל על ההקמה אינו יכול להכריע עם השני
וג"ל אפילו נשאל על ההקמה בו זיוס של שמועה שניהם
אינו יכול שזכר להכריע עם השני אע"ג דאמרין לקמן סעיף
מ"ט דההקמה נשאל ומיפר היינו כשהפרכה חלויח בו אצל
הכא כשהפרכה חלויח בשניהם מיד שקיים אחד מהם השני
לא בעלה על דעתו להכריע כיון שידע שלא יביח בו ממש והוי
כאלו קיימו במחשבתו ואמרין לקמן סעיף מ"ה דקיום
דמחשבה מהני לגבי דידיה „ולכא למימר שישאל ג"כ על
הקמתו (כלומר שהשני ג"כ ישאל על הקמתו שהקיים ע"י
מחשבה בלב) דהא לא נדר כלום והחורב אמר לא יחל
דברו אצל אחרים מוחלין דברו משמע ולא מחשבתו כן ג"ל
עממא ודו"ק, ע"כ. (ועיין ע"ז וע"ך יו"ד הג"ל סעיף ו'
שם מה שכתבו והלבוש כיוון בזה לתרץ קושיות ודו"ק).

והנראה מפורש מדברי הלבוש ז"ל דס"ל דההקס במחשבה
בלב אינו מועיל לו שאלה דדוקא לדיבור מועיל
התרה אצל לא למחשבה והוא מקרא דלא יחל דברו, ובאמת
הכין מדויק גם לשון התכ"ד שהבאתי לעיל בסמוך שדיוק
בלשונו דאין התכס מתיר בהתיקב „אלא הקיום שמו"א
בשפתיו" הרי ברור מילל שפתי דדיק דדוקא הקיום שמו"א
בשפתיו הוא דמתיר אצל קיום שפ"י שתיקב אינו מתיר
וממילא שפיר איפשיע ספקתם דקיום ע"י שתיקב א"א
בשאלה.

ואשא עיני בחידושי רש"י דף ס"ט נדרים בדי"ח ר"ן שהביא
דעת הפוסקים דבשתיקב לא שייך שאלה וחמם מדוע
לא כיון דהכתוב אומר הקים אותם כי החרש וגו' הרי
דמטעם הקמה קאחי עלה ובתקמה גופא מכני שאלה ע"ש
ובמחשבה אישחמיעתיה מיניה דברי התכ"ד והלבושים
הג"ל דהכתוב לזו ולא יחל דברו על דברו הוא דמועיל
היתר דאחרים מוחלין לו ולא שתיקב וי"ע.

עוד נלפענ"ד לומר דבר חדש לחלק בין קיום בפה לקיום
בלב ובהא יחייב אי"ה גם קושיות הגרע"ה ז"ל והוא
דלכאורח ל"ב מאי טעמא באמת נשאלין על ההקס בפה
בכלל דלפי פשטות אין לו מובן כלל מאי שאלה שייך בהקס
ושאלה לא מלינו אלא בגדר או שצוה אצל להקס מאי שאלה
שייך. ובשלמא נדרים אית לן קרא לא יחל דברו אצל אחרים
מוחלין לו אצל בהקס שהוא רק הסכמה לגדר אשחזו מאי
שאלה שייך בזה שאמר רבי יוחנן נשאלין על ההקס. ובידו"ל
נדרים כאן באמת נראה דנשאר איבעיא דלא איפשיעא אי
נשאלין על ההקס או לא ע"ש בק"ע ושאר מפרשים.

וראיתי לרבינו המצ"ט בק"ם ב' נדרים פ"ג שכח
דקיום נדר הוא כנדר ח"ל קיום נדרה וניחם נשאל
לחכם ומתיר לו הקמתו ובהכרח לה וניחם אינו נשאל לחכם
כדי שיחזור ויקיים ועממא דקיום נדר כנדר דאחרים מוחלין
לו אצל הפרכה אינה כנדר להשאל עליה ע"כ וכעין זה כתב
הר"ן בזה ס"ט ד"ה צמי רבה ח"ל נראה צעני דאף על גב
דבהפרכה לא שייך שאלה דנשלמא הקס כעין נדרה הוא אצל
הפרכה לא ע"ש ונראה כוונתם ז"ל דהקמתה בעל לאשה הוא
כעין נדר וכוז כמו שגדיר הוא צע"מ נדר זה שגדיר אשחזו
שהכי עשה מעשה והקס אח נדרה ואמר לה יפה עשית או
אי לא נדרת בייתי מדיך א"כ דברו להקס הוכיח כנדר
ממש ולכן לענין שאלה נמי הוכיח בכלל נדר דנשאלין עליו
ומתירין לו ככל נדר והבן. אצל הקס כזה הוא דוקא כשההקס
הוא ע"י דבור.

ומעתה נראה מה טעם של קיום הנדר כשהחרש לה בזיוס
שמשו שאמר חורב קיים הנדר וע"כ דהקס זה
אינו בהקס הראשון ואינו כנדר צע"מ שהרי כאן לא דבר
שום דבר ולא עשה שום פעולה לא בדבור ולא במעשה אלא
שחק לה כל היום וממילא נעשה בקיום שחתיים הנדר
שגדיר אשחזו. הקס כזה ודאי דאינו כעין נדר מלד בעל
וכיון שכן אין צידו לשאלו על הקמתו ע"י שתיקב דעל מה
ישאל כיון שלא עשה שום מעשה או דבור שפ"י ילך לחכם
ויחיר לו בדבר ואין לו לחכם מה להחזיר ואין זה בכלל לא יחל
דברו ואינו בכלל הנדר כלל וכלל באופן מעשי אלא באופן
שלילי והנדר נעשה בלעדו לגמרי על ידי דבורה של האשה
אלא שהחורב נתנה לו כח ורשות אם יראה להכריע הנדר,
ובשתיקתו יום אחד הראה שיתר על האי כח ורובה
שתיקתו הנדר וממילא נחתיים הנדר והבן זה היע"ב.

ומעתה נראה בלחזק סוג כוכ קיום שבלב ע"כ בסוג השני
בהקס נעשה ע"י שתיקב וכן כתב הר"ן מפורש

כיון דמיד לאחר שקיים כגדר לא יוכל עוד להפך וכוך דומיא דנשתחק ולאחר שנשאל על הכנס חזר ומפר וי"ל דכא הכנס מלד עלמו צא ולא כן השתיקה שנשתחק שצדי שמים הוא וי"ל.

ובררך אגז דע דרתי גליוני כש"ס דף ס"ט ד"ה נשאלין על הכנס שכתב כ"מ בכנס דבעל אכל כהיקס דלאחר כגון שגורר ע"מ שירלב פלוני ושמע אותו פלוני ונחלל אז א"א שישאל אותו פלוני על החרלחו וכוך משו"ת הרא"ש וברא"ש ז"ל נתן טעם לדבר וכגב"ש כתב עוד טעם אחר לדבר ולכסוף כתב שיש לעיין לפי טעמו צאז אס יכול לשאל על הקמתו דאז נמי כאחר דמי וכניח צ"ע ע"ש ואישתמיטתיה מניח ש"ס מפורש נדרים ס"ז שס ע"א אציה ובעל מפירין נדריה וכו' ואין ל"ל שקיים אחד מכן למ"ל למיתנא כגון דכפר אחד מכן וקיים אחד וחזר במקיים ונשאל על הקמתו מכו דתימא מאי דאוקי בא עקריה קמ"ל דמפירין שניהן צנת אחת ע"כ ומפשטות כדברים מבואר דחזר במקיים ונשאל ביהו דין בארוס וצין בעל ולשון בעור קיים נדרי אשתו או צתו ונחמרת נשאל לחכם וכן הוא לשון הש"ע והמאירי כתב ואף בשקיימו שיהיה חכם יכול להחיר וכן בהקמת אצ לצתו ובעל לאשתו ע"כ וכן כתבו כל המפרשים וי"ע.

ומה שנתקשית בדברי בר"ן נדרים ע"כ ע"א ד"ה אמרי שפי' המשנה צדי אופנים פן אי' ארוכה בתחלה ונשואה בסוף ופן כצ' נשואה בתחלה וארוכה בסוף וקשה לך למה א"א להעמיד בארוכה בתחלה ועד סוף.

דע לך אהובי גיסי כי פליעת הקולמוס הוא שכרי בר"ן לא פי' שם מדעתיך דנפשיך כן אלא בגמ' שם חיי' אמרי הכא נשואה עסקין ורק בס"ד היתח דמיירי בארוכה וע"ש בר"ן ד"ה ח"ש. איצתא דתקשה לבייך דקא ארי ליה מאי ארי ליה דע"כ נשואה איירי דהא מתני' הוא דף פ"ט ע"א שם וקחני עלה זה הכלל כל שיאחזה שעה אחת לרשות עצמה אינו יכול להפך וכיון שאמר יתח לרשות עצמה ע"כ נשואה מיירי וכה קושית כבר תי' בתוס' וכביאה המאירי דמכל מקום ביי' המקשה סבור שלא חכה כאן דין הפרס בקודמין, הואיל ותחתיו נדרה אע"פ שנחגרשה אלא שיהא בעטס דוירושין כהקמה, ומאחר שנשואה גירושין כהקמה אף באירוסין כן, ועיין מאירי כאן וק"ל. ומעתה אתן קנצי למילין והארכתי יותר משהפנאי מסכים לאהבתך והגני לברכך בברכת צלה ורכב על דבר אמת ואסיים מעין הפתיחה שתזכה לעלות מעלה מעלה בזכות אבותינו וקנדי הקדושים הגאונים ולאילגא דבא ותקיף תתעבד עד דאתי עם ענני שמיא ותחזינה עינינו בבנין ציון וירושלים עה"ק וביהמ"ק ולבוש הבדים בכהנתו ולוים לשירים ולזמרם בהרמת קרן התורה בב"ד. מגיסך המברכך בלב וגפשי.

משנה הקטן

צדק ע"ט ד"ה כפר שכתב דשתיקה דיוס שמעו שכוך מקיימה טעמא מאי משום דכיון שעבר יוס בשמועב ולא כפר גלי אדעתיה שכוך רוצה בקיומו של נדר חלמא כל שנלבו לקיימו סגי אלא דכיכז ליה רחמנא כל הכוה יומא להפרכ וכו' ומיהו דכל שקיים נלבו קיים לאחר דכוה ליה כאלו עבר יוס שמועב וכו' ע"ש הרי דקיוס נלבו ילפיין לך מהכחיש דכל היום דכי כיכי דהתם מועיל קיוס נלבו הכי נמי צאמנא היום מועיל קיוס נלבו וכוה קיוס אכל א"כ כיון דטיקר ילפוחא דילפיין לך הוא משתיקה דכל היום ע"כ דדין אחד להם נמי לפנין שאלה וביינו דאין שואלין עליו כיון דטעם אחד להם דין אחד להם. וככה לא כוה אלא שתיקה וכן ככה וזה לפענ"ד צרור צס"ד ונמלא דאין שואלין על הקס שנלבו וכמו שכתבו בלבוש והתכ"ד חכ צרור צס"ד ואם תרצה להראות את מכתבי להכרנים בעלי וויכוח הזה תודיעני חו"ד על זה.

ור"פ הנחה כנ"ל מה מאוד מוזנים דברי בר"ן ז"ל מקושית מכן בגרע"א ז"ל דודאי כדבריו כן הוא דדברים שנלבו אינם דברים כמו בכל מקום אלא שזה אינו ענין לדברי בר"ן דככה אדרבה הרי אינו צעי דברים כלל ובעיקר הוא השתיקה וחייב שבהליע לשחק ממילא נעשה בקיוס מעלמו ולא כוה בכלל דברים שנלבו שדברים עושים או לריכים לעשות איזה פעולה בעטס בענין או איזה שינוי צדד וככה הרי כגדר שגדדה אשתו בתקפו הוא אלא שבהתורה נתנה רשות לבעל להפך ביום שמועב וכיון שבהליע לומר על שלו נתקיים כגדר ולא כוה דברים שנלבו וכו'.

ור"א תימא דחויא כמדחינא לך אלא דככה מפורש בדברי כרעצ"א קדושין ג' דכי אמריין דברים שנלבו לא כוה דברים ביינו שאין דברים לבעל מה שאמר צפוי אכל כל שדברים שנלבו אינן מצטלין למעשיו אלא מקיימין כגזיר שאומר נלבו הוה להיות כזה שהיה עובר או מחשב בתרומה שאין דברי לבו מצטלין שום דבר כוה דברים ע"ש (ועיין צספרי שו"ת ח"צ סי' ע"א שבהרכתי צס"ד צזה) וא"כ כ"ש ככה כשקיים נלבו שאין צרצונו לבעל שום דבר אלא לקיים צמחשצתו כה"ג לא אמריין דלא כוה דברים ומיושצים דברי בר"ן ז"ל צס"ד מקושית מכן בגרע"א ז"ל.

ובצחזור להראשונות שכתבתי לעיל דברי בעור דס"ל דשואלין על הכנס אפילו לאחר כמה ימים לכאורה מלאתי לו כעין ראוי מגמ' ירושלמי פי' אלו נדרים כ"ה כגדרה ונשתחק בעל כל יומו ואחר היום חזר לדבריו נחלקו חכמים ור' יוסי צרי' לדעת חכמים מפר כל היום ולדעת ר"י צרי' מעת לעת ר"ל אחר חזרת הדבור וכן יראה משם שאם ביום שחזר לדבריו חזר ונשתחק קודם שיפר נותנין לו יוס אחר וכן לשולם ע"ש וכביאה המאירי ז"ל נראה מדברי ירושלמי דכיון דנשתחק בעל ולא יכול לדבר אף דשמע כגדר ועבר יוס שמעו כיון דנאנס ולא יכול להפך לא נחשב לו סוף היום לשתיקה שלא יוכל להפך עוד אלא מפר ביום שחזר לדבריו חכ נקרא לו אז יוס שמעו וא"כ כה"ג י"ל

סימן קפ"ב

בתוספת לבע"ח למה לא מהני שליחות חלא קדושין נמי חוח חב לאחריני, צ"ע להנזכר וישוב בג' אופנים

ח"ת אשר כתבתי בהיותי בישיבה כד הויגא טליא צעיר לימים מאד ולפי שהם מפירות הראשונות חשובות הם בעיני ואמרתי להעלותם על הכתב אף שיש קצת לפלפל בהם מ"מ מדעת זקנים בהם בס"ד וי"ר שלא נברש מילדותינו ונשמח בהם לעת זקנתינו.

כבוד אהובי ידידי הב' החשוב מופלג במעלותי וכו' הב' מ"ח... נ"י עבגצ"א.

אחרשה"ט וש"ח דבר קושיהך מה שכתב הנוכח"י א"ע ס' ס"ד בשוב קושיה חסנו אשיעת ר"י בר ברזילי הבא דבריו בחשו' מכריז"ק דאז מקדש אשה לבנו קטן דבר חורב משום דזכין לאדם שלא בפניו מגמ' קדושין י"ע ח"ש פרט לאשת קטן ואי אמרת מיעד א"כ מלינו אישות לקטן ומסיק בש"ס דמיעד לבנו גדול ולשיעת ר"י צ"ב אכתי יכול ליעד לבנו קטן דהא זכין לאדם שלא בפניו והשיב לו הנוכח"י ז"ל דכלאו הא קשיא לריב"ז דלמה יועיל כאן זכיה כלל חלא זה דומה כחופס לבע"ה במקום שחב לאחרים דכל זמן שהיה פנויה היא מותרת לכל אדם וכל אחד יכול לקדשה ופתח שזה מקדשה לזורך קטן נמלא נועל דלה בפני כל אדם ששזב אינם יכולין לקדשה ותי' ע"פ חוס' גיעוין דמינו דכי נלפשיה זכי נמי לחצריה וככ"ג הכי הוא מינו דיכול לקדשה לעמה. עוד ח"י דזה לא מקרי חב לאחרים מה שאחרים שזב אינם יכולים לישא אוחה כיוון שהיא בעלת בחירה ומתרתית לקמים מי יכול לטופס להחקדש לאחר אף אם לא היחב מקדשה לזה ואינו דומה למגזיר מליחב לחצירו שהיה דבר שאין בו דעת ולא בעל בחירה וכל המולא יכול לזכות בה נמלא מי שקדם וזכה חב הוא לאחרים אבל אשה היא ברזונה חלוא או ברזון אביה ואם היא או אביה מתרתים אין כאן חב לאחרים וכ"ז בקדושי אשה בה חורין אבל ביעוד דלדעת החוס' קדושין דף כ' בד"ה שכן שייכול ליעד צע"כ ודאי הוי חב לאחרים ולאשה שהיחב מתרתית בהם חלא גזירת הכחז הוא ואם לבנו ייעדנה והיינו לבנו גדול אבל לבנו קטן שאין יעוד לקטן חלא מטעם זכיה א"א, שזכ הוי חופס לבע"ה במקום שחב לאחרים וממילא לקדש מדעתה היחב שהיה מרצה לקטן ע"י אביה בודאי יכול מטעם זכיה ולא הוי חופס לבע"ה וכדעת ריב"ז עכ"ל.

וקשה לך מהא דאמרו בגמ' קדושין ס"ה ע"א אמר רב יהודה במקדש בעד אחד אין חוששין לקדושין וכו' אמר ליה ר"א לר"כ מאי דפתח דילפת דבר מממון אי מה להלן כדלחא בעל דין כמאכ עדים דמי אף כאן ח"ל חסם לא קא חב לאחרינא הכא קא חב לאחרינא ע"כ ומשמע דס"ל לבע"הם וקדושי אשה נמי חב לאחרינא מקרי ע"כ.

לאחר זמן הרבה ראיתי שכבר הקשה בפניי כחובות דף פ"ד דלמה לא מהני בחופס לבע"ה שליחות חלא קדושין נמי כוכ חב לאחרינא בקדושין ס"ה ואפ"כ מהני בו שליחות.

ונלפע"ד לומר בג' אופנים א' ברשצ"א קדושין כנ"ל פי ח"ל פרש"י הכא קא מחייב לאחרינא שקרובותיו נאסרו וכו' וק"ל א"כ גר וגזירת א"י מי שאין להם קרובים שיאסרו מחמת קדושין דלא מחייב לאחרינא נימא כדלחא צע"ד כמאכ עדים דמי ומסתברא דה"פ מיחייב לאחרינא דנאסר אכולי עלמא כדלחא חזו ואין לך מודע שחקדשה שאינה מחייבת אחרים וכן פי' ר"ח פעמים שזא אחד וקדשה וגמלחא כדלחא מחייבת לאחרים ע"כ מיכו אכתי קשה מאי חייבת איכא דמאי אית לכו עלה ומאי שייכא בה דנימא שהוא חובב לכן כדלחא חזו מי שחודה שמכר לחצרו אינו נאמן ומי קריין לו מחייב לאחרינא אפי' לר"י ועוד אפי' במקום שחב לאחרינא כל כיוולא בזה שהיה יכול לחזב עכשוו לכן בפנינו צע"כ נאמנת היא בזה שהיה מחייבת בה כדלחא משום מגו וי"ל דגבי ממון דאי לאו דכחז רחמנא אשר יאמר כי הוא זה דמיני' גמרין כדלחא צע"ד הוי"א דלעולם לא מקיים מילחא חלא בסכדי משום דכתיב ע"פ שני עדים או שלשה עדים יקום דבר וכדאיסתפקא מילחא למר זוטרא ור"א דבסמוך חלא דא, כי הוא זה וגלי לן דיקום דבר במקום דאיכא חובב לאחרינא כתיב והלכך עריות כתיב בהו דבר ע"כ לזד ממון שיש בו חובב הקשו ולא לזד ממון שאין בו חובב וכו' ולא שחבא חובביו של זה כזה דזה חב ממנו זה אינו חב ממנו כדאמך חדע לך דאלו חב לאחרים ממנו אע"ג דאמר כזה וכזה הוי ובפני עדים הוי והלכו להם למ"ה אינו נאמן ואלו הכא אי אמר נחקדשתי בפני שנים והלכו להם למ"ה או שמחו נאמנת דאין לא קפדין חלא שחקדש באפי סכדי וכו' ע"ש.

דיוצא מדברי ברשצ"א ז"ל שמה שאמרו הכא קא חב לאחרינא לאו כוונתם חב ממנו רק שכיון דגמרין עדות בקדושין ד"ד ממון ועריות. דכתיב בהו דבר לזד ממון שיש בו חובב לאחרינא הקשו דבמקום שאין בו חובב גמרין מבי הוא זה וא"כ כיון שכאן מפורש דיליף דבר דבר ממון, א"כ מוכרח להקישו לזד ממון שיש בו חובב לאחריני ובמקום שיש בו חובב לאחרינא שזב מוכרחין להיות ב' עדים וזה שאמר ר"כ כיון שילפינן דבר דבר ממון לכן אין חוששין לקדושין ויחיה פי' הגמ' כך ח"ל ר"א לר"כ מ"ד דילפת ד"ד ממון אי מה להלן כדלחא צע"ד וכו' פי' אי ילפת מממון לריך שיח' כממון לגמרי והכא אינו מחייב לאחרינא, כיון שאין לאחרים עליה כלל ומי יאמר לה מה חפשה, ח"ל הכא קא מחייב לאחרינא ר"ל דכחא הוא כלמוד מד"ד וכו' ל' דינא לענין עדות כאלו מחייב לאחרינא דלגמרי הקשו אף שצאמח אין זה מחייב לאחרינא כלום רק כיון שגלמד מד"ד הוי ל' דין מחייב וכו'. ולפי פי' ברשצ"א ז"ל לא קשה מידי אנוכ"י ז"ל דודאי לענין שליחות לא הוי ל' דין חלציה במקום שחלי"א שחרי לא מחייב לאחרים כלום דמאן נאמר

וְלַפִּי זה נמי אין זה ענין כלל להכניס דודאי לענין שלח שקידש בודאי קידושיו קידושין כיון שביא בדעתה בסמיכה לזה ולא הוי חב לאחרינהו אכל לענין עונשין בודאי נריכין ב' עדים ואין זה ענין לעסם חב לאחרינהו בג"ל ודוק.

עוֹר נלע"ד ליישב ע"פ דברי הפני" שפי' דבר חדש דבא דמשני ר"כ הכא מחייב לאחריני לאו אג"ש דדבר דבר קאי דעיקר ג"ש דדבר דבר לאו לענין שניבס מודים איירי אלא לענין אם אחד מהם מכחיש או למי שאינו יודע וכל דלא מכחי בקדושין אפילו שניבס מודים הוא מסביר דכיון דקדושין כיונו לאסרה אכולי עלמא דליקו עלי' באיסור וחזקה א"ל וכיון דלחייב לאחרינהו לא מכחי הכן קדושין לפי שאין יודעין כלל מקדושין וכולא בחזקה פנוי' לגבי אחרינהו מצ"ש בג"ל ממילא דלא הוי קדושין כלל אף לגבי דנפשיהו שאין קדושין לחלואין ע"ש ולפי סברתו הכי קא מחייב לאחרינהו קאי הכי שאחד מהם מכחיש ולא כששניבס מודים וכתם בודאי אם נאמין לע"ל א"כ מחייב לאחרינהו שברי הוא עומד ולוח שקר הדבר ולא שייך זה לענין שלח כמוזן.

וּבְסִבְרָא זו יש ליישב נמי שיטת רש"י שברשב"א ובר"ן בקשו אפרש"י אכל הכא קא מחייב לאחרינהו שהוא אסור בקרובותיה והיא נאסרת בקרוביו ורקשו כיון כיון שנעשית א"ל ממילא נאסרה אכולי עלמא ואמאי פירש"י דייקא אקרובותיה ובר"ה כתב וברור הוא שרש"י כיוון לתת טעם לאומרת קדשתהי וכולא אומר לא קדשתהי שאינה נאמנת בכוותהא ורש"י דלא אסרה ליה אכולי עלמא משום שהוא אסור בקרובותיה ומשום הכי פי' נמי לגבי ידיה והיא נאסרת בקרוביו כדי לקרר לפרש בענין אחר. ותמיה על הפני" ז"ל שלא הביא ראיה לדבריו מדברי בב"ה בללו.

וְנִרְאָה לחקור בזה דאי חוששין לקדושין לאיזה דבר חוששין שברי לדיכא הא דאמרו חוששין אפי' לר"פ לאו קדושי ודאי הם וכמו שבבבלי לעיל וע"כ השאלה כגון שמת הבצל ומצטיל לן אי מותרת לכה"ג או בסתם שרואת לאחת ממנו דאין לומר דהשאלה לענין מלקות דודאי לא מחייבין מלקות על קידושין בללו וגם ממחר לפענ"ד לא הוי מקידושין בללו אפי' לר"פ דממחר ודאי אמר רחמנא ולא ממחר ספק ועיין במפרשים ג"מ אי בספק בעיקר הקידושין או בספק בזולד אי ממנו הוא לענין ממחר. וא"ל ג"כ במקום שרואה לקיימה דודאי צריך שוב שנית לקדש קידושי ודאי לדיכא נמלא דהשאלה הוא רק בכגון שלא ראו באחד או שניבס בקידושין בללו ומצטיל לן אי הוי קידושין ומעשה דקדו דברי רש"י ז"ל דודאי לאחרינהו לא חב משום א"ל וקבוקות הרשב"א ובר"ן שברי השאלה שרואה לשלח ולבחירה לעלמא מאיסור א"ל וכנ"ל ולכן דייק רש"י בלשונו בטבור ומיין לפרש דקא חב לאחרינהו הוא משום דנעשית א"ל דודאי אין זה חוב כלל וקבוקות הרשב"א בג"ל וע"כ בחוב הוא כאלו

שתחלף לזה וכיון דנרשית ונדעתה נחלף ומה שאמרו דקמחייב לאחרינהו אוקרי ביינו רק לענין בלמוד דדבר דבר ולענין עדות וכן.

וּמִדְּבַר הרשב"א בג"ל ז"ע מה שראיתי בג"ל למכר"ל ז"ל במס' מכות דף ב' בתוס' ד"ה בעין כאשר זמם והקשו ז"ל הכי שמעידין שהוא מזרי שני דאין באלו לפסול זרעו כ"ל לפסול א"כ נפסול וי"ל דמ"מ אשתו נפסלת דפסלה בציאתה וכתוב ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לאשתו וכתב המכר"ל ז"ל ולי נראה דקושי' מעיקרא ליתא דודאי ליכא דין הזמה הכי דאפשר לבוא חובב לאחרים עי"ז דכתוב ועשיתם לו כאשר זמם לו ולא לאחרים בלכך אם בעידו על זה שהוא פסול לבא בקהל ואפי' בעידו שהוא מזרי שני וחזמו אם אהב פוסלו אהב מחייב לאחרים דשז א"ל לשום בת ישראל הכשרה לבוא בקהל להנשא לו וכל כי כ"ג חשוב לב מחייב לאחרינהו בפ"ג מקדושין דף ס"ו (ז"ל ס"ה) גבי הא דמקדש בע"ל דאין חוששין לקידושין אפי' שנים מודים דהוי מחייב לאחרינהו דהוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו כדפרש"י בתם ולפיכך א"ל לפסול בעדים מקבל מדין הזמה דכיון דמחייבו עם אחרים הוי לו ולא לקרוביו וכו' ע"ש ולפי שיטת הרשב"א אין תירוץ עולה ויפך דזה לא מקרי חב לאחרינהו לענין זה וכנ"ל וע"כ דדברי מכר"ל לא אחי אלא לפרש"י ז"ל וז"ע אי דעת בתוס' כפרש"י בזה. לאחר שנים ראיתי בסי' פלם חיים להגאון ר' חיים סופר בסוגיא דתלצמ"ה שברריך שם בקושית הפני" וכתב ג"כ לדעת הרשב"א אין כאלו קושיא.

וְקִצְצָה ז"ע להכניס שהמליא סברא חדשה דלא מקרי חב לאחרים מה שאחרים אינם יכולים לנשאה כיון שהוא צעלה בחירה ומחלית לזה מי יכול לכופה מה שכתב לכן נראה לי וכן הביאו האחרונים סברא זו בשמו ז"ע שברי היא סברת הרשב"א צאמת בקידושין ס"ה בג"ל כתב כן לבדאי וז"ע שלא הביא עכ"פ סעד לדבריו ז"ל מדברי הרשב"א בג"ל.

עוֹר נראה לי לומר לפי פי' הריעב"א שכתב שם בתם לא מחייב לאחרינהו וכל שחב לאחרים אינו נאמן הכא מחייב לאחרינהו פי' לחייב בזה עליה מיתה הילכך לא מבימה לגבי הא מיהא מבימה לשווי' נפש חתיכה דאיסורא כשהי' המעשה צעדים כראוי ולא באומרת שנתקדש צעד אחד ועד אי' אע"ג דמעיד שנתקדש צעדי שנים דכיון דתורת עדות הוא אין דבר שצערות פחות משנים חב מבואר ע"כ נראה דהריעב"א לישא דגמי דייק שברי כתב בתם לא מחייב ולא כתב בתם לא קא חב לאחרינהו אלא כתב חייב לישא שמשמע שמחייב לאחרים ולאבבא ודאי מחייב שברי ע"י מעשה זו וחייב מיתה בזה עליה במחיד ולכן לא מבימה וכו' קשה ליה לפירושו א"כ אמאי נאמנת באומרת א"ל אני אף שאין כאלו בעדים דבכא ג"כ מחייב בזה עליה, ותי' משום דשוי' נפש חתיכה דאיסורא אכל באומרת שנתקדש צעד אחד אין בדבריו כלום.

רק משום שחיה אסורה בקרוביו שזה צודקו חוב הוא לה אם נאמר שחוששין לקידושיו שאפי' יגרש עכ"פ תשאר בתיאור לעולם משום ספק גרושתו.

סימן קפ"ג

המשך. צ"ע לשיטת ר"י ב"ב א"ב מצינו אישות לקמן. אי משבח קדושין אחר קדושין

ואי קשיא הא קשיא בדברי הנוב"י ז"ל דלדידי' הא דמסיק בש"ס דאין יעוד לקטן היינו דוקא בע"כ ובמקום שאינה רואה בו ומעטם תלצפ"ה אבל מדעתה הכ"נ דיש יעוד א"כ כדלא קושית בש"ס לדוכתי' א"כ מלינו אישות לקטן ובגן כיכי דתחלה בו והוי מדעתה וז"ע.

ובינותי בספרים ומלאתי שכבר בקשה בן המכרי"ט הבאו דבריו בל"מ א"ע סי' ה"ל אדברי ר"י בר ברוני ב' צ"ח סי' מ"ב וע"ש מה שחירן בל"מ. וכחצ עוד שם אלא אי קשיא הא קשיא בזה דאמר תיפשוט מינה דמייעד ור' אשי מוקי לה ביבס קטן הא שפיר משכחת לה אישות בקטן ובתורה ממעט לי' ממיכה עכ"ל וחי' שם לפי דעת המ"ל בפ"ז מה' אישות שנכתב בקטן נאמר לחצרו לא וקדש לי אשכ פ' וכלך וקדש קידושין דרבנן או ספק קידושין מהו מי אמרין דהוי קידושין דרבנן או ספק מקודשת או דלמא הוי שינוי בשליחות דמני למימר במשלה אלא לא עשיחך שלוח אלא לקידושין ודאי מה"ט אבל קידושין דרבנן או ספק קידושין לא ניחא לי' והוי שינוי בשליחות ואינה מקודשת כלל עכ"ל.

ומעתה אי נימא דבתורה מיעט ממיכה אינה אשכ קטן כלל דלא הוי זיכוי כיון דקפידא הוי בזה לקידושין שקידושיו אחר חפסו בזה לכהי' אולטרין ר' אשי לאוקמי ביבס בן ט' וקמ"ל קרא שלא יבא בזה דין א"א וכו' ע"ש ובגמרא מדבריו ז"ל דס"ל דכיכי שאין מיכה בקידושיו חפסו בזה קידושיו אחר א"כ א"א שוב לאוקמי קרא דא"א פרע לקטן ע"י זכי' שכיון שאין כאן מיכה ממילא חפסו קידושיו אחר וממילא אין בקידושין אלו זכות להמשלה ע"ש כי קלרתי.

ולפענ"ד לא ראיתי משמעות בדברי התוס' שכתבו שם בד"ה מנכ"מ ואר"י דאב"נ דכל זה איחא אליבא דר"ע ובכא צפי אליבא דר' יבוע דאמר אין ממחר מחייבי לאוין ובריתות אלא מחייבי מיחה ב"ד ואפ"ה מודי דאין קידושין תופסין בח"כ כדאמר לעיל מ"ו ע"ב אדם יודע שאין קידושין תופסין באחרות אלא דדבר פשוט הוא לכ"ע ואליבא דר"י צפי גמרי מלן דלא חפסו קידושין בח"כ, הרי נראה שבהיקש הוי אפי' כיכי שאינו חייב מיכה דנראה דכ"י פ' אפי' ר"י שמודה שאין ממחר אלא מחייבי מיחות ב"ד אפ"ה מודי דאין קידושין תופסין בח"כ אף שאינם חייבי מיחות וא"כ בקשו כל העריות אף שאינם בני מיכה

ואין ממחר מכן לר"י בגון ח"כ אפ"ה אין קידושין תופסין בכן מהיקשא בג"ל ואפי' נדח וסוטב הוי גמרינן אי לאו קרא ע"ש וא"כ הכ"נ קידושיו קטן אף דלא מחייבי מיכה הוא מ"מ קדושיו הוי קדושין ועיין תוס' יבמות ו' ע"ב ד"ה לר"י וממילא שפיר יש לומר דלא חפסו בזה קידושיו אחר אף שאין חייב מיכה בקדושיו ודו"ק כי קלרתי בזה.

שוב מלאתי בפניי שכתב קושי' ברש"א ז"ל אגמ' בג"ל לר"א אמאי לא מוקי לה בכ"כ אפי' לענין יעוד קטן ואשמעינן קרא דאפ"ג דבר יעוד הוא אפ"ה לא שייך בזה חייב מיכה ע"כ וכחצ עליו ז"ל ודבריו אינם מובנים לי דודאי ר"א לא חייש בשחא להאי דיוקא דמתיקרא דא"כ מלינו אישות לקטן דשפיר א"ל דאפ"ה גזירת הכתוב הוא למעט ממיכה כדאמרין לענין יבס אלא דעיקר מיימרא דר' אשי דלא נפשוט לאידך גיסא דמייעד וע"ז דחי דא"ל דאינו מייעד וקרא אחי ליבס בן ט' ולעולם דאיכא למימר דאחי נמי לענין ייעוד אש נאמר דקטן בר ייעוד הוא וכיניו דאמר בחר ואוקימחא דר"א מחא הוא עוב אלא דלא נפשוט באיבטי' ע"ש ולפי דברי הפני' לא קשה מידי מדברי ר' אשי אמאי לא ילפינן דיש אישות לקטן דאב"נ מדר"א הוי אפשר לדיוק בן וכ"ל אמנם עיקר מיימרא דר"א לאו עלי' נאמרה וק"ל.

ובפ' השולח דף מ"ג ע"א אמר ר"ח ח"ש וחצ"ח שנתקדשה לראובן וגשתחררה וכו' ואין אני קורא בזה אשכ שני מחים וכו' וכו' הפני' וקשיא לי דלכתי משכחת אשכ שני מחים בשלל שגתחררה וחצ"ח ונתקדשה לשמעון דכ"י דקדושי ראובן חפסו בזה מ"מ כיון שאין חייבים ע"י קידושין כללו אלא אשכ כדמשמע מפרש"י ז"ל וכמו שכתב הרא"ש א"כ נראה דקדושי שמעון נמי תופסין בזה דכא קיי"ל קידושין תופסין בח"ל ובכא ליבא אפי' לאו אלא אשכ גרידא וכו' ונלפע"ד ליישב דכא דקיי"ל בשלל קידושין תופסין בח"ל היינו חייבי לאוין דעלמא אבל ע"י קידושין לא ובלא"כ לא משכחת קידושין אחר קידושין דכיון שנתפסו קידושין של ראובן הרי הוא ברשותו ואין לה יד לקבל קידושין מאחר בג"ל עכ"ל הרי ברור מלל דעת הפני' ז"ל דאין אחר קידושין עוד קידושין אפי' לא הוי רק חייבי לאוין ואין חייבים עליהם מיכה חב רא"י ברורה לדברי בעצמ"י דאף במקום שאין מיכה מ"מ מקודשת ואין קידושיו אחר תופסין בזה.

ואפ"ה להסביר יותר לפי דעת הר"ן נדרים כ"ט ח"ל כיון דכתבי כי יקח אשכ ולא כי תלקח אשכ לאיש מש"כ צפינן נחן הוא ואמר הוא ולא כל הימנכ שכתבים עלמא לרשות הבצל אלא מכיון שהוא מסכמת לקידושיו האיש הכוא היא מצעת דעתה. ולרואה ומשוי נפשו כדבר של הפקר והבצל מכניסה לרשותו הלכך אין דנין בקידושין מאד האשכ אלא מאד הבצל עכ"ל וא"ל הכי נמי דידון כיון שנתקדשה ובפקירה עלמא צשעת קידושיו ראשון ואז זכב בזה בעל מקדש הראשון כזכב מן ההפקר כל זכות שיש בזה וממילא לא תוכל שוב להקדיש עלמא לשני דאינה ברשותה

לכם נשים בתורת זכי' וכלן אין שייך לומר אין שלוחות לקטן דהרי מטעם זכי' קאחינן עלה ושפיר מיושבת קושית החום' ארש"י ז"ל ואין לר"ך להשתמש גירסת הספרים וזפרט שר"ת העיד שכלל הספרים הוא כמו גירסת רש"י וגמלא דגם רש"י ס"ל כשיטת ריב"ז.

ואין לומר לפי מה שהקשה הנוכחי אר"י הכ"ל דאך כתב דבקטן זכין לאדם שלא בפניו הוא וכלה חוב הוא לו שנתחייב בשאר כסות וכתב לכן נלפע"ד דרבינו ילחם שקידש לו אציו מיירי והיינו קידושין לחוד בלא חופה ושואין כמו שהי' נהוג בימיהם לארס ואחר זמן לכנוס וא"כ בשעת האירוסין הארום אינו מחייב בשום דבר לאריסתו וכל חיוב הצעל לאשתו הם בנשואין אבל לא בלחוסה וגם כחוצה ל"ל ושפיר הוי רק זכי' ולא שום דבר חוב אבל בזמנינו שמקדשין תחת החופה ואירוסין ונשואין כאחד והוא מחייב בכל חיוב הצעל לאשתו וכו' וא"כ חוב הוא לו ע"ש בת' ס"ב, והכ"ז כיון דבשעת כניסתה לחופה החליפו זה לזה ושז' הוי חוב להם וא"כ א"ל ליישב דקיבל אציהם קידושין מטעם זכי' כיון דהכי הוי חוב להם, זה אינו כלום דלדרכה הכי משמע להדי' דהקידושין היו קודם כניסתה לחופה והכי מוכח הלשון שנים שקדשו שתי נשים ובשעת כניסתה לחופה החליפו הרי דומן קידושין לחוד חמן חופה לחוד, וא"כ שז' בשעת קידושין הוי זכי' להם וכנ"ל ויכול אציהם לקדשם מתורת זכי', וליישב שיטת החום' הוי אפשר דהלשון דשוייכווהו עליה ושויי אינהו עליה הוי משמע לכו לחום' שבהם עשו עליה ומתורת שלוחות קאחי עליה ודו"ק.

ומדי דברי דברי החום' הכ"ל ה"ל לפשוט מה שנסתפקתי אי בשעת קטנו עשה עליה לשום דבר שכשיגדיל יקיים שלוחותו אי שייך בזה נמי דקטן לאו בר שלוחות הוא ממילא אף שכשיגדיל לאו שלוחו הוא ולר"ך לעשות עליה דוקא לכשיגדיל או דילמא כיון דכשהשליח עשה שלוחותו כבר הוא בר שלוחות וראוי לך אף שמינהו בקטנותו ל"ל זה ולפוס' ריב"ט נראה דזה הוא מחלוקת רש"י ותוס' דרש"י ס"ל דאפשר לעשות עליה כשהוא קטן שיחול לכשיגדיל ותוס' ס"ל דדוקא לכשיגדיל צעיקן שיעשהו ואי לאו לא חל שלוחות כלל כיון דבשעת עשייתו לא ה"י בן הכי ולכן פרש"י דשוייכווהו עליה ושויי אינהו עליה והיינו שהשלוחות והקידושין יחולו בנ"א ובשעה אחת אס' הקידושין לכשיגדלו והחום' ס"ל דא"ל כיון שאינו מחויב בדבר ואין מעשה קטן כלום.

וראיתי קדוש אחד מדרב במ"ל פ"ו מה' גירושין ה"ג שהקשה אמה שכתב העור א"ע סי' קמ"א דהמגרש ע"י שליח ואם הצעל רך בשנים עוב להכריך לדקדק אחריו אם הביא סימנים כשעושה שליח שאין קטן עושה שליח ע"כ ותמה עליו דאם הוא קטן אין כאן קידושין כלל ואפילו מדרבנן כמבואר ב"ע סי' מ"ג ותיור' דלגבי קידושין מחוסר זמן לא הוי דבר שלא בא לעולם וה"כ לגבי גירושין ולפ"ז אחי שפיר דברי העור שהכריך דדיקא דמיירי בשקידש בקטנותו שיחולו הקידושין בעודו גדול ואם הוא הוי המגרש

לא הוי לר"ך דדיקא לפי שגירושיו נמי הוי ע"מ שיחולו הקדושין בגדלתו אבל שהוא מגרשו ע"י שליח לר"ך דדיקא משום דאין קטן עושה שליח ע"כ ע"ש ועיין בתש"י מהרש"ם ח"א סי' מ"ז ובתש"י מהרימ"ט א"ע סי' מ"א שפירושו דדברי העור הללו ולפי מה שכתבתי נראה דזה פלוגתא רש"י ותוס' הכ"ל דרש"י ס"ל דקטן שקידש ע"מ שיחולו הקידושין בגדלתו שפיר דמי והחום' ס"ל דלא הוי קידושין.

שוב ראיתי במ"ל פ"ד מה"א ה"ז שכתב בן להדי' דזה הוא פלוגתא רש"י ותוס' וב"כ שטוחתי לדעתו הרמב"ם ז"ל ועוד עיין נוכחי מה"ת חת"כ"ע סי' נ"ב פלפול גדול בזה.

ובמה שכתבתי נראה לפענ"ד ליישב נמי קושית החום' ב"ז דף קנ"ו ע"א דר"ב ובי מאחר דדקניח לקדושין לגירושין למח לי וכתבו וא"ת ומאי קושית ובי חוצה הוא לדקדק לקדושין, אבל לגירושין לר"ך הוא לדקדק אס' הוא גדול לגרש ועוד דה"ל למימר האי לישנא למאי הלכתא דדקין לגירושין דממ"נ היא מגורשת שחם ה"י קטן בשעת קידושין אפי' גירושין לא צפי ואם ה"י גדול עכשווהו הוא נמי גדול בשעת גירושין ואם ה"י ספיקא הא ספיקא דאורייתא לחומר' וכו' ע"ש ולפי הכ"ל אפשר לומר דהכ"ז מיירי כגון שקידש בקטנותו ע"מ שיחולו הקידושין בעודו גדול וכגון שמגרש ע"י שליח ולר"ך דדיקא משום דאין קטן עושה שליח ויותר ניחא לדעת הר"י בר צרילי דס"ל דקידושי קטן חלק ע"י האב ומטעם זכי' א"כ אפשר הכ"ז לומר בכ"כ שקדש אציו בקטנותו ומכאן זכי' ומשום הא דדקין לגירושין ודו"ק.

עוד נלפע"ד ממה שאמרו בגמ' יבמות נ"ט ע"א האשכח שנתערב וולד בולד בלתי בגדילו התערבות וכו' הכהנא שנתערב וולד בולד שפחתה הרי אלו אוכלים בתרומה וחולקין חלק אחד בגורן ואין מעמאים למחים ואין נושאין נשים בין כשרות בין פסולות בגדילו התערבות ישחררו זה את זה נושאין נשים ראיות לכאורה ואין מעמאים למחים ואם נעמאו אינן סופגים את הארבעים וכו' ובחום' הקשו דר"ב ואין תמיה לר"י דאמאי לא קתני נמי ואין סופגין את הארבעים דקתני בסיפא ואי משום דתנן בסיפא, הא קתני ואין מעמאים למחים וא"ע"ג דתני בסיפא, וכתב המהרש"א ק"ת קשה מאי קשיא לי דהא כיון כשעדיין קטנים הם מיירי ברישא דמשהבגדילו חייבים לשחרר זה את זה דקתני בסיפא וא"כ אין שייך למחני אין סופגין דהא קטנים הם אלא בסיפא דגדולים הם אינעריך למחני דאין סופגין משום דהוב התראת ספק וכו' ע"ש אמנם בק"ר שם כתב המהרש"א ז"ל א"י מה קשיא לרבינו דהרי קתני ואין נושאין נשים בין כשרות בין פסולות וברי נשואין א"ל בקטנותו וע"כ מיירי כשגדלו מקודם ששחררו וא"כ גם קושית החום' מבוארת עכ"ל. והשאלה אי נימא כר"י ב"ז שפיר אחי דברי המהרש"א ז"ל כהגון דודאי שייך נשואין ע"י זכי' ולא קשה קושית קרני ראש דנשואין א"ל בקטנותו כמובן ושפיר

שוב נתיישבתי דיש ליישב דברי הטור כגון בקטן שנפלה לו יבמה ובא עליה למעלה מט' שנה דקיי"ל דקונה ביבמה ואינה מוציאה בגט עד שיגדיל וא"כ אפשר בכה"ג בבעל רך בשנים ועיין טור סי' קס"ז.

סמוך וא"כ הכ"ג אפשר לומר דמה שאמרו דאין נושאין נשים בין כשרות וכו' רלונו לומר דאפי' כה"ג אין נושאין נשים ולעולם מיירי בקטנותם. איברא דלפי זה אין כאן שוב ראוי לר"י הכ"ל והא דאין נושאין אפשר דקאי בכה"ג דמנא משום וידעת דשלים אהלך ותקנו בשאר קטנים דלא הוי צב"ז וצאלו שנתערבו לא תקנו להם כלל כשרות משום עבד ופסולות משום כהן וי"ל.

ובעיקר תמיכת החום' כיון שכבר באחי עד הנה לולי דבריהם הקדושים שהניחו בחימה רישה דמחני' ה"י נלפענ"ד לומר ולחלק דברישא דמיירי קודם השחרור לא הס"ד לומר לספוג את הארבעים דכל אחד בספק עבד קאי חיל הכא קא מדחי ל' וכו' ואם יצאו העדים להחרות איזה מהם שיבי' ואפי' שניהם כאחד הוי התראת ספק דזה אומר עבדא אנה ודין אומר עבדא אנה וליכא לברורי וממילא אפי' אי נעמא אין סופג את הארבעים דהוי ה"ס אמנם בסופא כשהגדילו ושיחררו זה את זה כל אחד בשעה שמשחרר את חברו חזקה כהן מקבל עליו ומשחרר את עבדו דאל"כ האידך יכול לשחררו ע"כ דבשעת השחרור הוא מחזיק עצמו בכהן וכן אידך וא"כ ה' לכאורא סברא לומר כיון שבאו עדים ובהרו זו מעומאה וכיון שקבלו על עצמם חזקה כהן כל אחד מהם צעת שחרור וידועים דברי הרמב"ם פט"ז מה' סוכדרין דאין לריך שני עדים להחזיק הדבר וע"פ עצמו אם נחזק סוקלין על החזקות ועיין לקמן מה שהבאחי בשם הש"ס צב"ד וא"כ ה' סברא לומר דכיון שהחזיקו עצמן בחזקה כהן כה"ג סופגין אותן את הארבעים או מעטס שוי' לגפשי' חתיכה דליסורא ולכן אמרו בסופא ואינו סופג את הארבעים דס"ס עדיין בספק הוא עומד וכו' ה"ס ומה שהחזיק עצמו בכהן לאו חזקה מעלתא הוא דמכה ספק קאחיא אצל דרישא שאין להסתפק כלל בזה פשיטא לכו' דאינו סופג את הארבעים כנלפענ"ד בישור קושית החום' ז"ל ודו"ק.

סימן קפ"ה

בדין התראת ספק, ומה נקרא ח"ם, השוחט הפסח על חמץ מי הם חלוקין. ישוב לקושית שאב"א וציונים לתורה בוחמץ ובלאים דלא היה ח"ם

ובעיקר דין התראת ספק הואיל ואחי לידן נימא צב מילחא דריתאי בתום' פסחים ס"ג השוחט את הפסח על החמץ עובר בל"ת וכו' במאי קמפליגי וכו' אלא בה"ס קמפליגי וכו' ופי' בקונטרס דמלקות ליחא אלא בהתראה ובתום' שם ד"ה ה"ס כחצו מתוך פ"ה משמע דלא הוי התראה משום כיון דלא ידעינן לאו התראה הוא ולא נהירא לר"י דמה לנו אם ספק למתירא אלא שיהא דלאי למיתירא דלא נחנה התראה אלא להבחין בין שוגג למזיד ולי' הקו' נמי יש ליישב דה"ק כיון דאין לא הוי ידעינן

יהי מיושב קושית החום' דלמה לא כתב דרישא ואין סופגין את הארבעים וכנ"ל וע"כ כתב מהרש"א וא"כ איך שייך נושאין בקטן ע"כ כר"י צ"ב וכו' יהי לכאורא ראוי לר"י הכ"ל.

עוד יש ליישב דמיירי כשעשאו שליח בקטן להתקדש בגדלן וכנ"ל בשם המ"ל ז"ל והחום' לשיטתו וכו' דס"ל דקטן אינו עושה שליח בקטנו שיקיים כשיחידל ומכרש"א ס"ל כשיטה רש"י הנ"ל דאפשר, אמנם א"כ מאי משני לפי דעת החום' כיון דהחום' לא ס"ל הכי, וברקני ראם לא נחית לזה ואפשר דהכא לכ"ע אי אפשר לעשות שליח לקדש כשיגדלו כיון דעבד לאו בגדר שליח הוא והחלוק הוא דבשלמא החם ר"ל בקטן צב שליח הוא כיון דישראל כשר הוא רק דמחוסר זמן הוא כיון שאינו צב וי"ג שנים וכיון דזמן ממילא קאחי שפיר אפשר לו לעשות שליח שיחול בשעת גדלותו כיון דאינו מחוסר מעשה כלל משא"כ הכא גבי עבד שנתערב בקטן ישראל העבד לא הוי בגדר שליחות בכלל ולא הוי בגדר קידושין כלל ועיין רמב"ם פ"ד מהא"צ שם דעבד אין לו אישות כלל אף על השפחה דאין דין אישות אלא על ישראל או לעכו"ם על עכו"ם אצל לא עבד (ועיין רמב"ם פ"ע מה' מלכים והחם מיירי בעבד עכו"ם דדין עכו"ם לו ודו"ק) וא"כ ע"כ לריך קודם מעשה לשחררו ובכה"ג כולי עלמי מורה דא"א לעשות שליח בקטנו אף דכשיגדלו ישחררו עצמם כיון דעכשיו אינו בגדר הדבר גרע הוא ממחוסר זמן שעכ"פ הוא בגדר הדבר רק שמחוסר הזמן שיצא ממילא והחם מעשה צטיין וזה לפענ"ד ברור ואמת אמנם לשיטת ר"י צ"ב אחי שפיר קושית החום' כמו שחי' מהרש"א ז"ל ודו"ק.

ולפום ריהטא יש להקשות אחי' מהרש"א ממה שאמרו שם בגמ' ע"צ ת"ר עשרה אין חולקין להם תרומה צבית הגרנות ואלו בן חרש שוטח וקטן עומטוס וכו' וחשוב קטן דאין חולקין לו את התרומה צב"ה ובמחני' קחני שם וחולקין חלק אחד בגרן ומדחולקין להם תרומה ע"כ גדולים הם ובגדולים נמי מיירי רישא דמחני' וא"כ מאי מתרן מהרש"א כיון דבגדולים נמי מיירי, אמנם לאחר העיון אין זה קושי' דהחום' שם צד"ה ואלו פי' דמה שאמרו דקטן אינו חולק ביינו דחקא קטן שאינו יודע לישא כפיו דבסוף לילך בהחל (סוכה מ"ב) תניא יודע לישא את כפיו חולקין לו תרומה ואקטן קאי החם וכן פי' הרמב"ם צפ"צ מה"ח הכ"ז וממילא לא קשה מידי אמהרש"א דאוקי מחני' דמיירי בשכבר יודעין לישא את כפיו וק"ל.

וקושית הק"ר בלא"ה אפשר ליישב לפי מה שאמרו בגמ' סוכדרין ע"ז ע"צ ויצמות ס"ב ע"צ והמדריך צניו וצנותיו בדרך ישרה והמשיאן סמוך לפירקן עליו הכתוב אומר וידעת כי שלום אהלך ועיין בתום' שם ד"ה סמוך לפירקן אצניו נמי קאי כדאמרין בהגשרפין ואע"ג דקטן לא תקנו ל' רצנן נושאין וכדאמרין לקמן (דף ס"ט ודף ק"יג) מ"מ להכי תקנו ל' נושאין דלא הוי צטילתן צ"ז ע"ש ועיין ביטוי חום' יצמות ל"ז ד"ה נשא וסוכדרין ל"ה

כטוונת החוס' שהרי הם חצורכ כולכ וכעדים חצרו כשוחט
 ובצורק לפי דעת החוס' שפי' דכ"ה או דלג מחייב בעל
 החמץ רק השוחט או הצורק ולדעת הרמב"ם אף המקטיר
 חט באימורין דכס עשו מעשה אצל בני החצורכ פטורין
 דלג עשו מעשה וא"כ שפיר מלינו שואמר אח"כ שוגג הייתי
 כגון שחמץ הי' לאלה מצני החצורכ וכעדים חצרו כשוחט
 חורק א"כ אע"פ שאמר אעפ"כ מ"מ יכול לעטון אח"כ שוגג
 הייתי דלג הי' יודע שיש לזכר ודאי חמץ, וע"כ ל"ל כן דל"כ
 חקשכ סברת המקשכ בגמ' שמחלכל רלכ לומר דכ"ס
 קמפליגי ואי מיירי שהי' לו החמץ וגם חצרו לו בעלמו מאי
 ה"ס שייך כלל וכנ"ל ודו"ק ובג"כ מ"מ סי' ס"א פי' דצברי
 החוס' דהוי ה"ס שאל ככר ככר ונחצער ואח"כ רואין שהוא
 עדיין בעין ע"ש וקל"ה ל"ע דכי לא מיירי ג"כ שמונח ככוסס
 סגור ומסוגר שדולאי אין לחוש שאל ככר נחצער וצורר שהוא
 עדיין בעין וי"ל.

אמנם כמה שכח הלח"מ שם דלח"ה למח לי' לר"י טעמא
 אחרונה לימא טעמא משום ה"ס ומשמע דס"ל
 דבאמת לבסוף דהרינן וס"ל דאין כלל ה"ס כלל לא זכיתי
 להבין דצרי ז"ל דכל דבצור ר"י טעמא אחרונה שם משום
 דאמר' בגמ' וכל אפליגי כה חדא זימנא ולכן אינו מן
 הצורך לפלוג דצבר חרי זימני וע"כ דמשום טעמא אחרונה
 הצורכ הכא התנא אמנם ודאי אי לא פליגי כה הוי שפיר
 טעמא משום דהוי ה"ס דודאי גם למסקנא הכא הוי ה"ס
 רק שיש טעמא אחרונה למח הצורכ כלל ולאו ה"ס קמ"ל כלל
 ודו"ק ועיין מנחות ע"ה ע"כ וכל אפליגי כה וי"ע ועיין
 מה שבערותי דצברי הלח"מ כללנו (בסי' כ"ז ח"כ משו"ת
 משנה הלכות) היוולא לנו שעכ"פ התראה במקום שאומר
 המותרכ אעפ"כ חייב אף דהוי ספק למתכר כיון דהוי ודאי
 למותרכ וכן נראה להדיא מדצרי הרמב"ם הנ"ל וכן כח
 בגמ' מ"מ סי' ס"א שצמקוס שקבל התראה לא חשצין
 זה לספק כלל שאל ציעל כלכו שככי קבל התראה וכו' בגמ' וכו'
 ז"ל הוסף להצור ראי' לדצרי מדצרי החוס' גיטין ל"ג
 ע"ה דמעמידין כל דבר על חזקתו כמו שהוא עכשיו ע"ש
 ועיין באו"ת ח"מ סי' ע"ג ס"ק י' מתוך אימת המלקות
 יתחרט וח"ס יו"ד סי' ע' דכ"ה ישוב ומכר'ן חיות גיטין
 ל"ד ומ"ל פט"ז מה' סנהדרין ודו"ק בכל זה. *

וראיתי לשג"ה סי' ע"ז שהקשה אגמ' הנ"ל וז"ל והשתא
 יש להקשות דמ"מ צין לר"י וצין לר"ל אם החמץ
 עמו בעצרה לכ"ע לוקין עליו ויכיו משכחה לה דלוקין על
 לאו זה דלג חשחט על חמץ הא מלי למימר דכבר ציעל את
 החמץ קודם זמן איסורו וכמו שאין עובר על כל יראה לאחר
 שציעל ה"ג אינו עובר על לא חשחט על חמץ לאחר ציעולו
 כיון דהאי חמץ לאו ידידי הוא וכל אינו חייב וכו' ע"ש.
 עוד הקשה שם דאפילו למ"ד ה"ס שמה התראה כל כי האי
 גוונא לאו התראה הוא כלל דהיכי דמי ה"ס היכי שדצבר
 עומד להחצער לאחר זמן דעציד איסורה אלא שצשעת התראה
 ספיקא הוא כגון שצועט שכולל ככר זה היום ועבר היום
 ע"ש וא"כ הכי נמי מצי טעין כן וי"ל דהרי אפילו הפניי מודה
 כיון דל"ל כלום להראות ולא אתי דיבורו כעת ומבטל מה
 שאמר לעדים בשעת התראה ועיין ב"ש יו"ד סי' ק"ח
 ובמהרש"א גיטין ל"ג.

לאו התראה היא שיכול המותרכ להכחישנו ולומר שוגג
 הייתי ע"כ וכעין זה פירשו עוד החוס' במס' שבוטח ל"ז
 ע"ה דכ"ה הויד דלג חשחט ספק כיון דלמותרכ אין ספק
 דכל בעדים זוממין אי הוי לריכס התראה הוי מתרינן ככו
 אע"ג דמתחריס כהם אין יודעים אם הם משקרים ועיין
 במהרש"ל שם קושית מוכר"י בן לב שאל יש עדים אחרים
 ומכרש"ל שם. וכן כחצו החוס' כחצות ל"ג ע"ה ועיין
 חוס' מכות ע"ו ע"כ דכ"ה במאי קמיפלגי.

ורב"ר החוס' לנאורכ ל"כ כמה שפי' לשון הקו' שיכול
 המותרכ להכחישנו ולומר שוגג הייתי לא ידענא
 במאי קמיירי דאי כשהתרו צו כדרך המתרינן ע"כ מיירי
 כשאמר אעפ"כ והחיר עלמו למיחכ או למלקות ועבר חוק
 כדי דבור וכמו שאמרנו בסנהדרין דף ח' ע"כ ע"ש ובחוס'
 שם ד"ה מניין ופי' רש"י שם שז"ל יודע אני שכן אני מזהיר
 ואמר אעפ"כ וכו' ועשכ והחיר עלמו למיחכ וכן כחצ
 הרמב"ם פי"ג מה' סנהדרין וכיון שכן ע"כ הכ"ג מיירי
 שהתראה היחכ באופן הנ"ל באעפ"כ וא"כ ודאי חזיד
 גמור הוא כשעת התראה ובחמ"ס כחצ וז"ל ונריך שיחיר
 עלמו למיחכ ויאמר ע"מ כן אני עושכ ואח"כ יכרג ונריך
 שיעצור חיבק להתראה כחוק כדי דבור ע"ש ובכ"מ שם
 ומעתה איך יכול לומר אח"כ שוגג הייתי כרי כשעת מעשה
 הודה לעדים דמזיד הי' ואיך שזכ יכול להכחיש דצרי
 הראשונים עם העדים.

ולכאורה הי' נראה דראיתי בגליון הש"ס לרבינו ע"ה
 שבוטח ל"ז ע"כ שחקר לומר דאפשר דהוי ה"ס
 כגון שהיו העדים קרובים כשחזירכס כשעת התראה וכל
 חושכ שבג"ד לא יחייבו אותו כהתראה זו ואח"כ מחו
 נשחירכס והוי קרובים ונחרחקו שכשירים להעיד עליו א"ג
 ככ"ג התראה ספק הוי וכוונתו נראה דכשעת התראה
 לריך המותרכ יודע שאפשר לחייבו כעדות זאת ואי לאו
 לעולם ה"ס מקרי א"כ הכ"ג הי' אפשר להמליח ככ"ג ובגון
 שידע שא"ה לחייבו כחחוס עדים אמר אעפ"כ ודו"ק אמנם
 הדרנא כי חדא דלג דמי כ"כ להחוס ועוד שכרי בגמ' וז"ל
 שם פשע ספיקתו לאידך גיסא מגמ' יבמות דף פ' ע"ש
 ובחוס' ד"ה נעשה.

וביננו צריכין וראיתי בלח"מ פ"ה מה' ק"פ הי"ה אמר
 שכח הרמב"ם שם השוחט את הפסח בזמנו
 והי' לו חזית חמץ כרשיתו לוקח כחצ וז"ל וא"ה וכל פסק
 רבינו ז"ל כה' סנהדרין דה"ס לא שמה התראה ובפי' תמיד
 נשחט דף ס"ג משמע דרך הוי ה"ס כדכחצ רש"י ז"ל
 והחוס' ז"ל דהמותרכ מי יודע אלא אם ידע שיש חמץ לאחר
 מן החצורכ וי"ל דמעיקרל דהוי סבר דפלוגחא כה"ס הוי
 אמר הכי אצל לפי האמת דלג פליגי כהא מיירי ידיעין
 דהמותרכ ידע דהיינו שאמר צפירות אעפ"כ אני עושכ
 דל"ה הכי למח לי' לר"י טעמא אחרונה לימא טעמא משום
 ה"ס אלא ודאי איירי דהמותרכ ידע צודאי כדכחצנא ובכ"י
 נמי איירי רבינו ז"ל כה' ע"ש ונראה סברתו ז"ל דמפרש
 וראיתי לפניי גיטין י"ז שהקשה איך אפשר לחפות עליה
 שתאמר גרשה הייתי בשעה שזינתה הא כיון דהתרו בה וקבלה
 התראה ודאי הייתה א"ה ותי' כיון שגיטה בידה מצי למימר רמה
 שקבלה התראה אחוכי היא רקמחייכת בהו דאגיטה קא סמכה

איסור זריעה כלאים ליכא רק בכרם ושדה שלו עיין ברמב"ם הל"כ פ"ג הע"ז וכ"כ המנ"ח מאור רל"ח ולפ"ז קשה במחנה דאיירי בשביעית ול"ה שלו והאריך חייז משום זורע כלאים ותי' האחרונים לפי"מ דמצואר בש"ס דגדרים מ"ב ע"ב דגוף בקרקע אינה הפקר בשביעית רק הזרעין ועיין ר"ן ומקמ"י צ"מ פ' הוצב ושפיר מקרי כרמך אף בשביעית ועיין שו"ת מוכרש"ס ח"א סי' קמ"ט ובקשה ז"ל דהאריך משכחה לה מלקות בזורע כלאים דילמא הפקיר השדה ולא הוי שלו וליכא הלוא וא"כ הוי התר"ס והאריך מחייב מלקות וכן בקשה ב"ס חמדת ישראל קו"י נ"מ אות נ"ט ועיין שם מה שתי'.

ורפ"י מה שכתבתי לא קשה שכרי בהתראה ז"ל בתוך כדי דיבור להמשיך דל"כ יכול לעשות שכתתי וא"כ הכ"י מיירי שהעדים התרו בו בשעת זריעה שאסור לזרוע כלאים וקבל ההתראה באעפ"כ והתיר עצמו למלקות ובתוך כדי דיבור זרע כלאים והעדים עמדו שם משעת ההתראה עד לאחר הזריעה ולא שמשו ממנו שהפקיר וכדעת הר"ן שהמפקיר נר"ץ להוליא בשפתיו אפילו ציוו לבין עצמו ולא די מה שמפקיר בלבו וכב"ג ודאי אינו יכול לעשות שהפקיר מקודם הזריעה ולא מקודם ההתראה דל"כ ה"י לו לומר לעדים שכבר הפקיר השדה כיון שידע שיחייבוהו העדים וכנ"ל וא"ל דסו"ס הוי התר"ס כיון דכ"פ בשעת ההתראה עדיין בספק קיימין דילמא יפקיר קודם שזרע או לא יפקיר זה אינו כלום דל"כ לעולם נימא כ"ס דילמא לא יעבור על האיסור וספק יעשה וספק לא יעשה ואפי' נימא דלא דמי מ"מ א"ן אחזקתו דהשאה מוקמין ל"י כמו שהבאתי כבר בשם החוס' לענין נזיר וגדרים וככ"ג כן הוי דהשאה קמן בחזקת שלו כמו שהודק לעדים לא חיישינן דילמא יפקיר בתוך כדי דיבור וק"ל וא"ל נמי דלהוי ה"ס דכרי צידו להפקיר עד אחר שישרשו הזרעים ואז ודאי דוחק לומר דעמדו העדים עמו עד לאחר השרשה וכמו שכתב השא"ג כעין זה הבאתי דבריו לעיל ע"ש זה אינו דהא הזורע כלאים לוקח על הזריעה כדאיתא בגמ' ורמב"ם פ"א מה' כלאים ח"ל הזורע שני מיני זרעים כאחד בארץ ישראל לוקח שנאמר שדך לא תזרע כלאים ואחד הזורע או המנכש או המחפכ וכו' ועיין רדב"ז שם ובכ"מ ובמ"ל ודו"ק בכ"ז.

האמנם מה דעדיין לא נחא ל"י דבמס' כלאים פ"ה מ"י ה"רואה ירק ואומר לכשאגיע אלקטנו אפילו הוסיף מאחים מותר ע"ש והקשו החוס' יצמות פ"ג ע"ב ד"ה אין אדם אוסר דבר שאינו שלו ח"ל ומ"ש מנותן נבלה או חלב בתבשיל של חבירו שנאסרו ותי' ואור"י דדבר החלוי במחשבה דאמר הכי וכו' ואיסור כלאים נמי חלוי במחשבה כדאמר במס' כלאים פ"ה מ"י ג"ז ה"רואה ירק כשאגיע אלקטנו וכו' ע"ש וכיון שכן שכלאים חלוי במחשבה שפיר קשה דהוי התר"ס שכרי יכול לעשות שלא היחב מחשבתו כן כיון שהדבר חלוי במחשבתו.

ולא אכלו נתכרר דעבד איסורא ועבר על שזעמו אלא שזעמא התראה כו"ל ה"ס וכו' אכל הכי א"א להתכרר לעולם אי עבר אחימרא דהמנא או לא דהא אפשר להתנלל לעולם בהתירה קשה שזעמא קודם זמן איסורו כל כב"ג לכ"ע ודאי לאו התראה הוא וא"כ היכי משכחה לה דלוקח על לאו זה דלא תשחט על חמץ וכו' עיי"ש.

ואני צנני לא זכיתי להבין דבריו ז"ל דודאי אי כו"ל חמץ בעצרה ואנו מתירים בו ומקבל עליו התראה ודאי לאו ה"ס הוא ואין צידו לעשות שזעמא מקודם כיון שאנו מתירים בו שהוא חמץ ומקבל עליו שכן הוא לא מהימן לומר בטלתי מקודם זמן איסורו וכמו שזכרתי לעיל בצב"י גם מה שכתב דהכי לא הוי ה"ס כיון דלעולם אי אפשר להתכרר אי עבר או לא כיון דאפשר לו להתנלל לעולם שזעמא מקודם לשיעמו ז"ל אזיל צד דמהני התנלות כזה אמנם ז"ע שכרי הכא מיירי שהודק לעדים ואמר אעפ"כ א"כ איך יחזור ויאמר שכבר ציטל החמץ שהוא היפוך דבריו לעדים וכו' כל כמיני הוא להכחיש ומכ התנלות שייך כאן שזעמא קודם זמן איסורו כרי לאחר זמן איסורו עדיין הודק דשלו הוא וגם אין לומר שעדיין יש לו התנלות שזעמא לאחר ההתראה קודם השחיטה חדא שכרי השג"א כתב שיכול לעשות קודם זמן איסורו צעלו חמץ השחיטה ודאי לאחר זמן איסורו הוא ובכ"ג שז' לא מהני ציטול כלום ודוקא ציטור צעי וכמו שאיתא בגמ' ופוסקים דציטול דלא מהני רק קודם זמן איסורו דר מן דין לא מני לעשות הכי שכרי העדים עמדו שם משעת התראה עד לאחר השחיטה כיון שהשחיטה נר"ץ להיות חיבב להתראה בתוך כדי דיבור וא"ל צעלו בזמן הזה העדים היו שומעין צעולו ועכ"פ לדעת הר"ן דס"ל דהפקר דוקא צב"ע וממילא כיון שלא שמשו העדים שהפקיר ודאי לא מני עשון הכי וצפרע דלא לא מהני בהפקר וכמו שכתבתי. בן אמת שהגאון שם כתב לאמור דדוחק לומר דמשכחה לה בגון דלא אזו העדים מתחת ידו משעה שצא חמץ זה לרשותו עד שעה ששחט הפסח על החמץ לא כתב אלא לשיעמו שצא לומר דל"ש משכחה לה בגון דלא אזו וכו' חכ ודאי דוחק לומר דדוקא כב"ג קאי הכתוב אמנם לפי מה שכתבתי ודאי אינו דוחק לעולם העדים שם הם ואדרבה עוד ראוי לדבריו דעכ"פ גם בגאון ז"ל מודי דאי הוי שם העדים ולא אזו ממנו לעולם דחייב רק דדוחק ל"י לאוקמי בכרי ולדידי לא צ"י ל"י דכיון שקבל עליו ההתראה חזקתו דשלו הוא ושז' הוי העדים אחו עד לאחר המעשה לעולם ולא מני לעשות ציטול וכנ"ל. וז"ע גם מה שכתב דכ"ג לא הוי ה"ס לפענ"ד ודאי הוי ה"ס כמו שהסברתי הענין לעיל בצב"י.

ותב"ש עיני צניונים לחורב כלל ג' שהקשה לפ"מ דמצואר במשנה כלאים פ"ז מ"ד המסבך את גפנו ע"ג תבואתו של חבירו כו' ר"י ור"ש אומרים אין אדם מקדש דבר שאינו שלו ופי' הרע"ב משום דכתיב לא תזרע כרמך כלאים משמע כרמך ולא כרם אחר וכ"כ בר"ש שם נמלא גם

אבל גם מה לא קשה דמה שאמרו דהכל חלוי במחשבתו לא אמרו כן רק היכי שלא זרע לדעתו הכלאים רק רואה כלאים שכבר נזרעו כגון רואה ירק במחנה' דאז ודאי חלוי במחשבתו ואם חשב להזיח אינו עובר אף שהוסיף מאחים כיון דמחשבתו להזיחו משא"כ כשזרע כלאים בידים אי אפשר לומר שיפטר דהרי מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ואז אין לו לומר שלא ה' מחשבתו לכך ואין אין מאמינ' ל' בזה כיון שמעשיו מוכיחין היפך זה וכן חלקו החוס' להדיא בצ"ב דף ג' ע"ב דר"ה נחיש' ועסק כל שעה לגדור וז"ל אע"פ שהוסיף מאחים מותר וכו' והטעם יש לפרש משום דכתיב דברים כי"ב לא חזרע כמך כלאים דומיא דזרעית דניחא ל' ע"כ וכונתו דודאי כיון שזרע ניחא ל' בזה ולא דמי היכי דמלא ירק דדוקא במחשבת חלוי ופשוט ועיין מנחות ג' ע"ב מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו ודוק.

סימן קפ"ז

המשך, לפי דעת הרשב"א דהיבא דהדבור מותר
המחשבה דברים שבלב ל"ה דברים, ישוב להפמ"ג אי חשביה פסולה במכוין לשם נחירה מקרית ק"א.
אי לוקין על פי עצמו

עוד אפשר לומר לפי דעת הרשב"א ז"ל דבנה השערי חורב בקשה על הפוסקים דס"ל דפיגול מהני במחשבתו וכו' אין קיי"ל בצ"מ דברים שבלב אין דברים וכתבו הפוסקים דאף דנאמן שה' כן במחשבתו מ"מ ל"ה דברים ואי ז"ל דאף דכל מקום דברים שבלב לא הוי דברים מ"מ בקדשים כיון דלריך כוונה וכיון דכוונה עושה פעולה להמנע שפיר מהני הכוונה לפסול דהא בקדשים הכוונה עושה פעולה להמנע אצל בשחיטת חולין דא"ל כוונה וא"כ אין הכוונה עושה פעולה להמנע שחיטה ממילא אינו פוסל במחשבתו דדברים שבלב לא הוי דברים וכתשו' קול ארי' הביא ח' אחר בשם רבו ז"ל עפ"י הרשב"א בקידושין דהיבא דהדיבור אינו סותר המחשבה דשז"ל הוי דברים ואם הדיבור סותר המחשבה אז דברים שבלב לא הוי דברים ע"ש וממילא הכא דידן כיון שהדיבור סותר המחשבה שהרי דייבורו הוא אומר אעפ"כ שהוא זרע כלאים וכן גבי חמץ לעיל הוא אומר שיש לו חמץ ובכלאים גדולה מזו איכא שכרי יש כאן מעשה היפך המחשבה שכרי זרע לתוך השדה ומי הוא אשר חרע בשדה שאינו שלו א"ו דלא הפקיר בשדה וא"כ אפי' נאמר לדעת הפוסקים דהפקר במחשבה נמי מועיל מ"מ היכי דהדיבור הוי היפך מחשבתו ודאי לא הוי דברים וא"כ ההפקר נמי לא הוי הפקר לכ"ע ושפיר הוי התרתו התראה וז"ל בערכי.

ובמה שכתבתי נלע"ד נמי ליישב מה שראיתי בקול ארי' סי' נ' דאיחא בפמ"ג אכא דכתב ביש"ש דשחיטה

א"ל כוונה אצל אם מכיון להיפוך נאחור פוסל השחיטה וכו' כעין מה שכתבו הפוסקים לענין מל"כ דהיפוך כוונה לכ"ע מזיק ועיין דר' יונה בסוגי' דמל"כ ונסחפך הפמ"ג דכמו דבקדשים איכא פלוגתא בין הפוסקים אי מהני במחשבתו וא"כ לדעת הפוסקים דפיגול מהני במחשבתו אי גם בשחיטה השחיטה פסול' אם מכיון לשם נחירה אף דלא הוליא בשפחיו ור"ה לפשוט ספקו מהא דקיי"ל דכתיב שוחט באחרים רואין אותו, וקשה דילמא מכיון במחשבתו לשם נחירה אלא ודאי דמחשבתו אינה פוסלת השחיטה ואח"כ כח דמשם אין רא' דיי"ל דכתיב אינו חסוד לקלקל במחכוין ולהכעיס ע"ש. והק"א ז"ל חמה עליו אמאי לא הביא רא' ממשנה ארוכה מהא דקיי"ל השוחט אותו ואח' צנו סופג את הארבעים וקשה איך לוקין מלד ספק דילמא ה' כוונתו לשם נחירה וכוונתו ומעקר פטור דל"ה שחיטה וא"ל דהוא אמר דלא הוי כוונתו לשם נחירה הא אין לוקין ע"פ עצמו והוי ספק וספק מלקות להקל א"ו דמחשבתו אינו פוסל השחיטה ועוד נ"ל רא' מהשוחט בשבת אע"פ שמחייב צנפשו שחיטתו כשרה וכתבו הפוסקים דמיירי באחרים עומדים ע"ג וע"ש בחוס' וא"כ קשה איך מותר לאכול מהו השחיטה דלמא כיוון לשם נחירה דהא הוי מומר א"ו דמחשבתו אינו פוסל השחיטה רק במנעא או שהוליא בשפחיו וע"כ שפיר מהני אחרים רואים והיא פלג על הפמ"ג ז"ל שלא הרגיש בכל זה. וכתב הק"א ז"ל וכשהנעתי קושיא זו מאו"ב לפני אמרי' הציב לי ג"כ עפ"י דהרשב"א וכו' וא"כ הכא כיון שמצריך על השחיטה ממילא הדיבור סותר המחשבה וכתב"ג המחשבה אינה פוסלת ולי"ה דברים וכו' ע"כ ועיין תשו' חכ"ל סי' א' ודוק. אך הדבר אינו אמת דהא ברכות ל"ה רק מדרבנן וא"כ מה"כ לפ"ז ל"ש מלקות לפ"ד אדמו"ר סוף דבר כי דברי הפמ"ג ל"ע ולפי שעה אינו יודע ליישב דבריו עכ"ל.

ואנני אומר מטובותי דמר אישצ דבריו ז"ל דברי באותו ואח' צנו שהוא סופג את הארבעים מיירי ע"כ שהתרו אותו והוא אומר אעפ"כ הוא שוחט לשם שחיטה וא"כ דייבורו סותר את מחשבתו לו יכא שחש היפוך כוונה מ"מ אחי הדיבור של ואעפ"כ ומצטל הכוונה ולא דמי למצריך דהוי רק דרבנן שכיון שהתרו אותו על השחיטה הלו במלקות והוא אומר אעפ"כ ומחיר עצמו למלקות ע"כ שלשם שחיטה כשרה שחטו דאי לשם שחיטה פסולה נאכוין האך אומר אעפ"כ אע"כ כיון שקבל התרתו ע"כ דלשם שחיטה נאכוין ואפי' נימא דבאמת כוונתו ה' לשם נחירה מ"מ אחי הדיבור שלשם שחיטה שחטו ומצטל מחשבתו וממילא לא קשי מה שהקשה הגאון ז"ל האך לוקח ע"פ עצמו דאין זה ע"פ עצמו מקרי רק ע"פ עדים וק"ל. וכן נמי מה שהקשה ממחנה' דשחט דהשוחט בשבת וכו' נמי לא קשה דכיון שהתרו אותו משום שבת וקבל התרתו משום שבת ע"כ דלשם שחיטה נאכוין דאי לאו הכי האך קבל התרתו ע"ז שכיון שנותר הוא כרי מקלקל הוא וכל המקלקלן פטורין דרש שחיטה הוי מתקן (ואפשר דהוי מתקן לענין אחר מן הדי

יסודו על השערות נשברות ראיות מוכחות אשר לא ראו לכת"כ ואפי' לבר זי רב דחד יומא וכו' דרך המשכילים שבזמננו ומאד תמכני על כת"כ הכיך מלאו לבו לבעות מן האמת כ"כ ואל יחר צעיונו מה שאנכי כותב כי לבי כואב לי מאד מאד ולא די שיש לנו ללחוס נגד הפושעים יאמרו הרי כאן שגם החרדים משערים דברים שלא היו וכל אחד לבו יאמר לו כל הישר צעיוני ודי בזה ולא אפרסם שמו אבל ימחול מהיום והלאה שלא יטב מדברי ח"ל ואם יקשה לו יתלה במיעוט הבנתו ולא שיטער דברים אשר לא היו ופוק חזי מורנו בגאון רע"א אשר הביא כמה קושיות בנע"ג ולא דייק כלום. ח"ו לבעות בשביל זה מדרך הראשונים ואם לו קשה אחרים אולי יצינו וכ"ש אכן יתמי דיתמי, ורק בכדי להראות פעונו אליג כאן מקומות בש"ס שרש"י הקדוש מציא דברי ירושלמי.

ברכות דף ב' ע"א ד"כ עד סוף דף ד' ע"ב ד"כ זה
 בסומך, ודף י"א ע"א ד"כ נשחר, ודף י"ז ע"א ד"כ כעושה. שבת ל"ד ע"א ד"כ תורמסי, ודף ס' ע"א ד"כ צומן, ודף ל"ב ע"א ד"כ שכן, ודף ק"ל ע"ב ד"כ שמות, ודף קנ"ג ע"ב ד"כ ותוכס. ר"כ י"ד ע"א ד"כ איכא צנייכו. יומא כ"ח ע"ב ד"כ ואיצטית אימא, ודף נ"ב ע"א ד"כ טרקסין, ודף פ"ז ע"ב ד"כ נחות קמיה דרבא. סוכה דף מ"ז ע"ב ד"כ עטוין קרבן. תענית דף כ' ע"ב ד"כ ימיו של שמואל ודף ט"ז ע"א ד"כ ולמא, ודף כ"ז ע"א ד"כ נעילת שערים. מגילה דף כ' ע"א ד"כ ותגיב. דף כ"ט ע"א ד"כ צרביטית כחדש. חגיגה דף י' ע"א ד"כ אפילו מש"ס לש"ס, ודף כ"ז ע"א ד"כ על כלי חרס. סוטה דף ט' ע"ב ד"כ לב אציו ודף ט"ז ע"א ד"כ וכלכך ודף מ"א ע"ב ד"כ מאימא. גיטין דף ס' ע"ב ד"כ ופרשת פרה. קדושין דף ל"א ע"ב ד"כ ומציא ודף ס"ט ע"ב ד"כ כתרשחא. בבב"ק דף קי"ז ע"ב ד"כ ואי לא. מכות דף י"א ע"א ד"כ שכר דוד. זבחים דף ל"ז ע"א ד"כ תרי תנאי ודף נ"ז ע"א ד"כ צרס. מנחות דף נ"ח ע"א ד"כ לעטר צבורים ודף ק' ע"א ד"כ מתחיל בן שמואל. תמורה דף ו' ע"ב ד"כ הכי גרסינן ודף ט' ע"ב ד"כ שני גופין ודף י' ע"א ד"כ מכו ודף י"א ע"ב ד"כ צאומד ודף י"ג ע"ב ד"כ תובע ודף י"ט ע"א ד"כ אבל ודף כ' ע"ב ד"כ עושב תמורה וד"כ ע"א ירושלמי, ודף כ"א ע"ב ד"כ מאי א"ל, ודף כ"ב ע"א ד"כ לשון ירושלמי, וע"ב שם ד"כ ל"א, ודף כ"ד ע"ב ד"כ לשון ירושלמי, ודף כ"ז ע"א ד"כ ורבי יוסן, וע"ב שם ד"כ לישנא דאחולי, ודף כ"ז ע"א ד"כ גברא, ודף ל' ע"א ד"כ מהד, ודף ל"א ע"א ד"כ לא, ודף ל"ב ע"ב ד"כ ל"א ירושלמי. (ול"ע בכל הלשונות דמס' תמורה של רש"י שנכתבין צ"ל) כריתות דף ד' ע"ב ד"כ כ"ג. נדכ דף ח' ע"א ד"כ ואמר רבי אלעזר. ודאי יש עוד מקומות שמציא רש"י דברי ירושלמי ועיין תשובת רש"י כמה פעמים מזכיר דברי ירושלמי וכל זה פשוט בכמה מקומות

ודף ק"ה ע"א ד"ה בקולסי.

וכעין זה כתבו לענין למכ לא אמרין כהשוחט בשבת כל מילתא דאמר רחמנא לא תעבוד אי עבד לא מהני ותירלו בשם מוכרי"ט דזכ דוקא הכי דאי אמרין אי עבד לא מהני חזר כל המעשה אבל הכא הרי עכ"פ מהני לענין אבר מן החי) עכ"פ כיון שכתרו בו משום שחיטת וקבל התרתו לשם שחיטת ואמר אע"פ ממילא אחי הדבור ומצטל המחשבה אפי' אי חושב להיפוך וכנ"ל זה ברור לפענ"ד ואני תמה אהגאון ק"א ז"ל שלא הרגיש בזה ודברי הפמ"ג ז"ל ברורין בזה לפענ"ד.

ובישוב דברי מר רבו בגאון ז"ל שכתב מזכרות דאחי דבור ומצטל דבור וכו' וז"ל הקשה עליו לולי קושיתו ז"ל כי אפשר לפענ"ד לומר דכוונתו ז"ל דאף דעיקר צרכות תקנת חכמים הוא מ"מ הרי כמה פוסקים ס"ל דהמצרך צרכה לבעול עובר משום שזוהי שוא דאורייתא ומעשה זה כי' כוונת רבו דכיון דאי נימא שחי' לו היפוך כוונה א"כ יכ"י צרכתו לבעול ויעבור אש"ש דאורייתא וממילא אחי הדבור הכוא שכו' צרכתו שלא יכא לבעול ומצטל המחשבה ולכן לא היו דברים וממילא מחויב מלקות מדאורייתא כן נלפע"ד ודוחק קצת. ובמה שכתבתי לעיל מיושב נמי מה שהקשתי לעיל מחוס' יצמות פ"ג ע"ב ומכ"י כלאים ודו"ק כי קצתני בזה.

ודע דמה שכתב בגאון ז"ל דאין לוקין ע"פ עלמו מלאחי דפעמים מלקין אותו ע"פ עלמו ממכ שביא רבינו ירוחם נתיב ח' חלק ג' בשם הגאונים ז"ל וז"ל הכא לביד ואמר הרבנא אח הכפש או חללתי שבת או עברתי עבירה אכן מגדין אותו ואין מלקין אותו ואין פוסלין אותו לעדות דאין אדם משים עלמו רשע דכלכתא כרצא אבל אם ראה לעשות תשובה מלקין אותו ועושי' לו כפרה חו' הוא כפרתו ומלקות במקום מיתב וכו' דאמר רבא אין אדם משים עלמו רשע לא לענין כריתות אלא לענין מיתות צ"ד כ"כ בגאונים והביאו דרכיהם ביהא יוסף יו"ד ס' קי"ז ע"ש ודו"ק ונמלא פעמים מלקין ג"כ על פי עלמו אף שקיי"ל אין אדם משים עלמו רשע וק"ל מ"מ משום תשובה מאמינים לו ודניחא לי' עבדינן לי'.

ומעשה אתן קנצי למילין והאדכתי יותר מדאי ויהא רעוא שנוכה לשוב באמת ובלב שלם לעבודתו יתב"ש כ"ד יירדך הדיש בכל עת.

מנשה הקטן

בן לאאמריר הקדוש אליעזר זאב הי"ד

סימן קפ"ז

אי רש"י ראה חירושלמי

בבד הרב החשוב בהעלם שמו וכו' שליט"א
אחז"ש"ה"פ כני עט סופר מכ שראיתי שילא במאמר אחד שרש"י הקדוש לא ראה דברי ירושלמי וצנכ

וללמד לשמור ולעשות את כל דברי תלמוד תורתך באהבה
תורה שבכתב ובע"פ ש"ס בבלי וירושלמי וכל מה שתלמיד
ותיק עתיד לחדש עד ביאת ינון ולו יקתה עמים.
בברכת התורה מנפש.

מנשה הקטן

סימן קפ"ח

אין לפרש בדרשה כל נדרי לפני העם

בהא דנכנו רבני ומדברנא דעמא לילי יוה"כ לדרוש
קודם כל נדרי ולפרש ולתרגם מוזן הדברים של
כל נדרי להמון עם נלפע"ד ולא שפיר עבדי ולריך להודיען
על זכ דאמרינן בגמ' נדרים דף כ"ג הו"א שיתקיימו
נדריה כל השנה יעמוד צראש השנה ויאמר וכו' ובגמ'
רב הונא בר חיינא סבר למידרשי' בפרקיה אמר ליה
רבא חנא קא מסתים לה סתומי כדי שלא יבא קלות
ראש נדרים ואת דרשא ליה בפירקא ע"כ. ובה דרש
הונא איפסק מכל הפוסקים דאסור למדרשי' בפירקא
וכרמז"ן ז"ל בהלכותיו לא הביאו וכחצ הריעב"א ז"ל
דעתו משום מפני הא דרבא דחנא קא מסתים נכ
סתומי.

והנה דעת ר"ת והתוס' וריעב"א ושאר פוסקים דכ:
נדרי נחקק עפ"י גמרא הג"ל והקשו התוס'
נדרים הג"ל א"כ האך אן אמרינן כל נדרי צב"כ
בכופות צני עם וחילולו משום דכח כתרנומו ואין
כל העם מצינן וגם אין לומר להם מותרין אחס ע"ש
וכרי דכל הדיור לומר כל נדרי מפני שאין העם מצינים
הדברים ואנו אסור לן לומר להם מותרין אחס וכ"ש
לתרגם להם מדרבא וא"כ לריך ליחבר כלילי יוה"כ שלא
לתרגם בדרשות הכל נדרי כנלפע"ד.

סימן קפ"ט

מצות ישוב ארץ ישראל בזמן הזה, והעולה על מנת
לחזור לדעת הרמב"ן אי חוה מצות. מצות עליה אי
חוה מצוה בפני עצמה, ואי גדולה מצות עליה מקניית
קרקע למי שהוא שם. הנודר לעלות אי יש לו חתרה
ופי' בדברי מהרי"ט. ראיה מוכרחת דאפי' לראות
א"י חוה מצוה

ב"ה אור ליום ו' לסדר כי ברוך הוא ברוקלין ג"י יצ"א.
דובי שלומים וכל טוב סלה אל כבוד ידידי ורב חביבי
הרה"ג חריב שמו מפארים וכו' כש"ת הרב אליהו שטרנבוך
שליט"א ר"מ ישיבת סערעד ויושניץ חיפה ת"א.
אחרשה"ט צאצא עולם קבלתי מכתבו היקר וכנני
לכתיבו אשר ידידותי אליו לא נשכח

עד אין מספר לצד מרש"י צחני"ך שביא צכמה מקומות
דברי ירושלמי.

ומה שביא ראי' להשערותו מפרש"י צרכות ד"כ ומת
הערוך שביא שמה צב"ג אמרו צמערצא כשהערוך
נושך את האדם וכו' ובשנת דף ל"ב ע"א ד"כ שכן משא
צני קבא כחצ רש"י צשם ר"י צר יהודה שאמר צשם רב
האי גאון שפורש צהש"ס ירושלמי וכו' ולמה לא הביא רש"י
צשם הירושלמי עלמה מה שפורש צירושלמי במקומו עוד
הביא מפרש"י צרכות י"ז ע"ב ד"כ ואינו מצרך שפרש"י
ואינו לריך לצרך משמע דאי צני מצרך והתוס' שם הביאו
שפורש דאס רבא להחמיר אין שומעין לו (אגב עיין
לפיל סימן ק' מה שכתבתי ליושב דברי רש"י) וע"ז צנה
יסודו דע"כ לא רבא רש"י דברי ירושלמי וצאמח שאין לריך
להשיב על דברים אלו וכי צבצול שרש"י לא הביא דברי
ירושלמי במקום אחד לא רבא דברי ירושלמי ולמה לא הביא
דברי רש"י צמס' שנת דף ס' שהוא קודם לשם צע"א צד"כ
צזמן שאין צרגלו מכה וז"ל צש"ס ירושלמי מפרש ולא
ליחשדיבו דטעין ליה לחצריה חיתי כנפיה ולשון רצויה דילמא
מחייבי עליה ושקיל דשליף ליה וכו' הרי שביא צשם
הירושלמי ואפי' הכי הביא פי' אחר צשם רצויה ג"כ גם
ציומא מ"ז ע"א לא ראו קורות ציתי וכו' כחצ ראייתי צהש"ס
ירושלמי כל כבוד צח מלך פנימה ממעצלות וצב לצוה
אשכ לצוה ראי' ללא ממנה כהן גדול לצוה מעצלות
וצב.

וכמה פעמים מצינו לראשונים שביאו דבר שראו בספר מן
הראשונים צשמו אף שפורש צחלמוד ירושלמי ואפילו
לפעמים מה שצוהר צבצלי ובעטם לפי שציימיהם לא היו
ספרים נמצאים כ"כ לפי שכויו כוחצים ציד ולפעמים לא היו
להם דוקא אותה מסכת צשעת כחיצב ועתה מדויל ידיה
אשלים ליה ובה צהא ודאי מודה דהתוס' ראו דברי ירושלמי
וכמו שביא צעלמו ובה התוס' יומא דף מ"ו ע"ב ד"כ
כי פליגי וכו' הקשו צשם רצויה שמה וכו' וכן הקשה רצויה
צרוך צרי יחקק צחוס' חמיר וחירן צחוס' וכחצ שרצויה
נסיס ז"ל הקשה אותה צמגילת סתרים וחי' דצירושלמי
מקשה זאת הקושיא צפ' צחרל דחגיגה וכו"ג חסם וכו' הרי
דעת התוס' מפורש דביאו דבר מרצויה נסיס גאון מה
שפורש צירושלמי צחגיגה ולא הביאו התי' מירושלמי עלמה
אלא הביאו חירולס ואח"כ ה' הירושלמי מרצויה נסיס גאון
ומה יאמר כאן דלא ראו הצעלי חתוס' ג"כ דברי ירושלמי
אחמה. ואפשר דלא היו רגילין כ"כ צירושלמי כמו צבצלי כיון
שהלכה צבצלי. ועיקר לימודם היתה ש"ס צבצלי וכנראה שהרי
התוס' הוסיפו על ש"ס צבצלי ורק צמקומות מעטים הביאו
דברי ירושלמי חכ פשוט.

וחנני חחר על הראשונות ימחול לי שמה פלטה קולמסי
דבר שלא צרצויה כי מאד גרעתי שכבודו יכתוב דברים
כאלו ואסיים באת הוב בסופה ואין רצוני חיו לפגום בכבוד
שום בן אדם והשי"ת שמו הגדול יברכנו בשלום וצוה ללמוד

שם הרגיש בקושיה הדברים דמנא ליה לחלק בן ולכן כתב
אבל מי שעלה על מנת לחזור לא מילי כה מלך מפורסמת
משמע דעכ"פ מלך הוה, וכחצ ואפי' חימה שזכות הוא לו
שאמרו כל המהלך ד' אמות בא"י מוצטח לו שכוה בן
עוב"צ דכתיב ורוח להולכים כה מ"מ מלך עשה ליכא וכו',
משמע דודאי מלך הוה אלא ליכא מל"ע.

והרשב"ש חשש ח' ב', ג', האריך הרבה בהאי ענינה
ובדברי הרא"ש הנ"ל וחלק המלך ב' חלקים
וכחצ דהעליה עמיה אינה אלא מכשירי מלך ולכן הנשבע
שידור בא"י ורואה לשאול אז אין מחירין לו אבל הנשבע
לעלות כיון דהעליה אינה מלך מחירין לו ע"ש ומפירושו
נראה דאפי' מי שפולה ומחכוין להחייש שם אעפ"כ כיון
שלא נשבע אלא לעלות והעליה אינה אלא ממכשירי המלך
לכן מותר להשאיל ומחירין לו.

אמנם הריב"ש ז"ל תשובה ק"א כתב היפך דבריו וז"ל
ואחרי שלדבר מלך מותר אפילו בע"ש אין ספק
שהעליה לא"י מלך הוה וז"ל אמרו בפרק שני דייני גזירות
שכדור בחו"ל דומה כמו שאין לו חלק וכן אמרו שם כל
ההולך ד' אמות בארץ ישראל מוצטח לו שכוה בן עוב"צ
וכו' וכן אין לומר שאין העליה מלך כי אם הישיבה שהרי
העולה על דעת להחייש נקרא עוסק במלך כמו שאמרו
רז"ל בפ"ק דחולין במעשה דגנאי נהרא וכו' הרי שכחצ
מפורש דגם העליה הוה מעיקר המלך ולא ממכשירי המלך
וז"ל דלא כרשב"ש ז"ל.

וראיתי לקח פוסקים שרזו לדייק מדברי הריב"ש ז"ל
דס"ל דאפי' על מנת לחזור נמי הוה מלך
העליה ופליג נמי אסבירא מהרי"ט והביאו ראוי לדבריהם
מדכתב הריב"ש ז"ל ראוי לדבריו דהעליה הוה מלך מכל
המהלך ד"א בא"י מוצטח לו שכוה בן עוב"צ ומשמע דמיד
שכולך ד"א בכלל המלך הוה אף שחצר חייב אפי"ה הוה
עליה מלך ואף שלפני"ד לכאורה ל"ע ממה שכחצ הריב"ש
ז"ל שם בסמוך וכן אין לומר שאין העליה מלך כי אם
הישיבה שהרי העולה על דעת להחייש נקרא עוסק במלך
וכו' ומשמע דמתן טעם שהרי העולה על דעת להחייש דוקא
נקרא מלך ולא באופן אחר וזה לכאורה כשיטת מהרי"ט
ז"ל (ועיין בסמוך בשם הרא"ר שחייש זה).

גם התשצ"ן ז"ל סי' כ"א כתב להדיא דגם העליה הוה
מלך וז"ל וא"ת ומנא לך הוה דמקילין כולי האי
משום עליה לא"י דילמא לא אמרין הכי אלא למלך אחרת
כגון להכניס כלה וכיוצא בזה אבל בעלייה לא"י דילמא לא
מקילין כולי האי לא היא דאדרבה טפי מקילין בעלייה לא"י
ממלך אחרת שהרי מילך בזמנה נהנה בשבט לדחות אלא
דכתיב וציון השמיני יומל בשר. ערלתו ואפי' בשבת ואפי"ה
אסרו הרי"ף והרמב"ם ז"ל אמירה לגוי וכו' ואלו משום
ישוב א"י החירו אמירה לעכו"ם אפי' במלכא דאורייתא
דגרסינן בפ"ק דגיטין (ח' ע"ב) דאמרין בקוה שדכ צטוריא
בקוה צפוריא ירושלים ואמרין למאי הלכא א"ר שח

ואדרבה, ואני זוכר את ההתקצרות שנתן לי בן מעלמו בן
ע"י ידידיו כשהייתי בחיפה והשי"ת יגדלו וישלם לו שכרו
בחורב וגדולה במקום אחד.

וברב"ר הערוותיו בספרי משנה הלכות שו"ת ח"צ שכתבתי
בתשובה נ"ו שגם אם עולים לא"י ע"מ לחזור
ומסייעים שם קצת צננין וישוב הארץ הוה מלך לפי דעת
הרמב"ן ז"ל, וכתיב העיר ח"ל ולפלא לי שנעלם מעיני
הבדולח דברי המהרי"ט בחלק ב' סימן כ"ח דלהרמב"ן כשלא
מתיישב בא"י אינו מקיים מלך וישוב א"י ע"כ.

ולפענ"ד אם תראה הרי זה פלא ואם תראה אין זה פלא
שהרי אני הבאתי שם דברי המהרי"ט ז"ל בספרי
משנה הלכות ה' כתובות סי' ער"ב ח"ל שם ונחלקו
הפוסקים אי לעלות לא"י על דעת לחזור אי הוה מלך דעת
רבו של הכנה"ג (שהוה המהרי"ט) דליכא מלך וכו' והוה
מכנה"ג ח"ע סי' ע"ה הגב"י ס"ק כ"ז ח"ל שם עלית
לא"י ע"ד לחזור אעפ"י שזכות הוא אין שום מלך מו"ה
ז"ל בתשובה ח"צ יו"ד סי' כ"ח ועיין בס' צנימין זאב סי'
פ"ה (נ"ל דל"ל סי' ר"ע) ע"כ. והרי שהבאתי שם דברי
הכנה"ג שכתב שם דברי רבו המהרי"ט ואין להשוותו בס' כ"ח.
והא תשובה בח"צ הוה כבר המשך ותשובה על מה
שכתבתי בכתובות הנ"ל ולכן לא הכפלתי הדברים שסמכתי
על מה שכתבתי שם כמוצן.

אלא שלפי זה תקשה למי כתבתי לדעת הרמב"ן הוי
מלך אפי' כשדעתו לחזור שגורא לכאורה היפך דעת
המהרי"ט (מה שזאתה לפענ"ד גם המהרי"ט מודה כמו
שאבאר בס"ד) ואפרש שיחתי דהנה ראיתי מלאכי חלקים
עולים ויורדים במקור דברי המהרי"ט ז"ל וצפירושו שמקור
הדברים על מה שזכר המהרי"ט הם תשובה הרא"ש בכלל
י"ב בסופו שכתב ח"ל ששאלת צננין שגד ללכת לא"י דע שיש
לאותו נדר החרה כמו לשאר נדרים ואם נדר ונחמרת ילך
לפני שלשה יודעים צטיב נדרים ויחירו לו ע"ש.

ונחלקו הפוסקים בטעם הרא"ש ז"ל דעת רבו של המהרי"ט
מוכר"ר שלמה סניג ז"ל דהרא"ש חזיל בשיטת
רבינו חיים הכהן בחוס' כתובות דצומה"ז אין מלך לדור
בא"י דאל"כ האך קאמר הרא"ש סחם שיש לאותו נדר
החרה כמו לשאר נדרים הא הוה בכלל נדר לדבר מלך אבל
המהרי"ט חולק עליו דודאי דעת הרא"ש כשאר פוסקים
דגם צומה"ז יישוב א"י הוה מלך ואדרבה המליך דבר
חדש דגם דעת רבינו חיים בתשובה דגם צומה"ז יישוב א"י
הוה מלך והא דכתבו החוס' בשמיה אינו מצדיו חיים
הכהן אלא איזה תלמיד טועה כחצו. והא קושי' שהקשה
רבו ז"ל דא"כ האך קאמר הרא"ש סחם דיש לו החרה הא
הוה בכלל נדר לדבר מלך מיישב המהרי"ט ז"ל דהרא"ש
בתשובה לא מיירי אלא צמי שגד לעלות לא"י ולרשות את
הארץ ולחזור חייב וכיון דאין דעתו להשתקע שם כה"ג
לא הוה מלך שאין עיקר המלך בעליה אלא ציטוב והדירה
שמה כמו שכתב הרמב"ן ז"ל אבל כנראה המהרי"ט צעלמו

נימא דעל מנת להשתקע הוא אחאי קרי לה מלוא לשפחה וכלא הוא נמי מלוא עולמית כיון שאינו חוזר עוד מא"י ואף שיש לדחוק ולומר דכוונתו דלגבי מלוא ישוב שהוא עולמית במלוא המוצן וכיוון דזר אחר דור עד ביאת משיח לדקינו ועוד הללך ולגבי זמן כזה מקרי לשפחה אפי' אם רואה להחישב ומאינו כה"ג לענין למיחב לא חישינן דלא שכיחא בגמ' יומא ובגמ' גיטין דף ל' ע"ב ופ"כ ע"א אמרו מיחב שכיחא וכתב מהרנ"ח וברש"א דלגבי עשירות מיחב שכיחא לא שכיחא וכן מיחב שכיחא וגירות לא שכיחא דלגבי זה שכיחא (ועיין בספרי שו"ת משגי"ח ח"ב ס' מח) וככ"י י"ל דלגבי פולס עליה של יחיד מלוא לשפחה מקרי אבל מפשעות הדברים יש מקום גם לשיעור הכ"ל דדעת הריב"ש דגם לחזור כוח מלוא כמוצן.

וגחזור לעניינינו והנה צטוו"ד סי' רכ"ח סעי' ל' כתב מי שגדר לעלות לא"י יש לו החרה כשאר נדרים וכו' תשובת הרא"ש הכ"ל וכתב"ג שם בהגב"י ס"ק ע"ב הביא שם דברי רבו המהרי"ט בסי' כ"ח בעטם הרא"ש ז"ל דהעולה על מנת לחזור לא הוה מלוא ותמה עליו דמנא ליה לפרש דברא"ש מיירי שגדר לעלות על מנת לחזור וכלא מי שגדר סתם כתב הרא"ש ז"ל ומסתברים הדברים דעל מנת להשתקע שם נדר ואי משום דמדייק לשון שגשגה לעלות וכלא כמה לשונות כאלו מלינו בגמ' ודאי כוונתם לעלות ולהחישב. ומה דקשיא ליה למח פסק הרא"ש דיש היתר לנדרו כתב דהתם משום פקוח נפש החיר ע"ש. וכעין זה מלאחי בתשו' צנימין זאב סי' ר"ע ח"ל מלאחי הגה"ה ברמב"ם ז"ל בספר הפלגה ה' שבעות פ"י ח"ל אכובי בר' מנחם לענין נדרך לעלות לא"י יש לך הפרכה אחר שאשתך הרה דאין כל איסור עומד בפני פקוח נפש ויש סכנה להולידה עוברת וגם הילד עד שיחגבר ויכנסו ימי הקץ ואע"פ שאין פותחין בגולד מילתא דשכיח הוא שרוב נשים מתעברות ויולדות ומילתא דשכיחא מודי בה רבנן כההוא דירדו מנכסיבין פרק רבי אליעזר אומר פותחין ואל תשיצנו דאין זה פ"י לפי שחובל לילך בלא אשתך זה הבל כי לא חובל לעגנה ואחרי משועבד לה ומלוא רבה ויש לה הפרכה כמקרי דרדקי ושלוש שמשון בר' אברהם ז"ל ע"כ.

והגרא"ה דהם מפרשים ז"ל דמשום פקוח נפש נגשו בה ולכן התירו הנדר ובאמת גם זה קשה כי מדוייל ידיו משלם ליה דכיכי מלא דדברי הרא"ש לפרש דרך צפ"י מתיר וכלא הרא"ש בסתם קאמר דמתירין ומשמע אפילו בלי פ"י גם מדברי הב"ז שם משמע דפ"י לאו דוקא אבל הכון נראה כמו שכתב הגר"א ז"ל שם ביו"ד ס"ק ק"צ שמועיל החרה דהוה כמו נדרי הקדש ד"ל החרה כמ"ש בערכין כ"ג א'. וכמ"ש הרמב"ם צפ"ד מהל' נדרים וכן נדרי לזקק כמ"ש בסמ"ב ובצר קדמו בזה בשו"ת מהרנ"ח ח"ב סי' מ"ד ע"ש ולפ"י לא נריך למח שגדוק מהרי"ק לחלק בין עליה לעליה וכ"ש חלוק הרשב"ש ז"ל אלא

לומר שכותבין עליו אונן בשבת ואע"ג דאמירא לעכו"ם שבת כהא משום יישוב א"י לא גזרו רבנן. ואעפ"י שכבר הוא צא"י אלא לקנות שם קרקע וכיישוב עלמנו אינו דוחה שבת שאם ראה לבנות לו דירה או לטעם אילנות משום יישוב א"י כדליתא צ"י בשאל (ק"א ע"ב) ודאי אינו דוחה שבת ואפ"כ שריה שבת דאמירא ככתובת שהוא מלאכה דאורייתא כ"ש שיש לנו להחירא משום עלייה לא"י שעדיין הוא חולב לה וכו'. וברי נמי מפורש ויאל דהעליה עומה נמי הוה מלוא ולא מכשירי מלוא וצ"ע לרשב"ש ז"ל שלא הביא כלל דעת אביו החשב"ץ ז"ל וכתב בפשיטות להיפך מדבריו ז"ל. **ובהיותי** כזה מלאחי מחלוקת בין החשב"ץ והריב"ש ז"ל דכתב שם החשב"ץ כ"ש שיש לנו להחירא משום עלייה לא"י שעדיין הוא חולב לה ורואה לעלות אליה שהוא מלוא יותר גדול מקניית קרקע בה למי שהוא שם וכו' וא"כ דין הוא שנתיר בעלייה זו מה שהוא מותר בשאר מלוא אע"פ שלא נתנה שבת לרחות אללם במילה שבאותה מלוא אפילו אמירא דדבר שאין בו מלאכה אלא שבת אומר הרמב"ן ז"ל שאסור וציישוב א"י שרי אפילו אמירא דמלאכה דאורייתא ככתובת אונן כ"ש שנתיר בעלייה דאמירא עפי מן היישוב וכו' ע"ש. והגר"א מפורש דעת החשב"ץ דס"ל דעלייה מלוא גדולה יותר אפילו מן היישוב. ונראה נמי לומר דאפי' על מנת לחזור נמי הוה עלייה מלוא שחיר נתן טעם לדבר שעליה גדולה מיישובה ממח שאמרו ז"ל כל דבר בחו"ל דומה כמי שאין לו חלוקי ולפי עעם זה כל שעה ושעה שאינו דר בחו"ל אלא צא"י דומה כמי שיש לו חלוקי וא"כ ודאי דהוה מלוא עכ"פ בשעתו וי"ל.

אבל הריב"ש ז"ל בסי' ק"א הכ"ל חולק על החשב"ץ בזה וס"ל דמלוא יישוב גדול מן מלוא עולה שכתב שם ח"ל ומה שכתב המשיב ההוא יעשה ק"ו מהקונה שדך צא"י שכותבין עליו אונן ואפי' בשבת וכתירו שבת דאמירא לעכו"ם במלאכה דאורייתא משום יישוב א"י ואמר שהקונה קרקע שהוא דבר מלוא קלה לגבי העליה לא דבר נכונה בזה אדרבה הקונה שדך מן העכו"ם הוא מלוא גדולה מן העליה כי העליה הוא מלוא לשפחה ולעלמו לצד ולא נתיר בה שבת בין דמעשה בידיים בין דאמירא לעכו"ם במלאכה דאורייתא אבל ישוב א"י אינה מלוא לשפחה אלא מלוא המתקיימת לעולם הוא ומלוא ותועלת לכל ישראל שלא תשקע ארץ קדושה ביד עממים ואין למדין ממנה לשאר מלוא וכן כתב זה להרמב"ן ז"ל ע"כ. וברי דדבר זה הוא מחלוקת הפוסקים דעת החשב"ץ דמלוא עליה גדולה ממלוא יישוב ודעת הריב"ש דמלוא יישוב גדולה ממלוא עליה אבל לתרווייהו מלוא הוא.

ומדברי קדשו של הריב"ש ז"ל שכתב דמלוא עליה הוא מלוא לשפחה ולעלמו בלבד אבל מלוא יישוב א"י אינה מלוא לשפחה אלא לעולם הוה נראה לכאורה לדייק דס"ל דאפי' לעלות ולחזור נמי הוה מלוא מדכתב דהוה מלוא לשפחה משמע דרק עולה לזמן ואפ"כ הוה מלוא דאי

קיים במעשיו ישוב הארץ ממש ומי שלא עשה כל ימיו כלום לשוב הארץ אלא נכנס בצית הזה אשר צנח לו הכי שחזר קיים מלאת ישוב הארץ ויהי יליצא בארעה וגיורלא בשמי שמיא וכלא חנן שלא יהי הארץ ביד הגויים ושלא יהי שמיא בעינן כמו שכתבו הפוסקים והרי"ש הבי"ל בחוכם, ומעשה נראה לדייק מלשון המהרי"ט ז"ל כדברי בס"ד וכו' והוא דהמהרי"ט דייק מלשון הרא"ש שלשון לעלות לפי פירושו כוונתו כפשוטו לעלות ממש ולחזור ולא לעשות שום דבר זולתו לראות הארץ ואפי' אם נכנסו בעינים סגורות ועמד על אדמת הקודש וחזר כבר קיים הגדר לפירושו שפי' נדר לעלות היינו רק לעלות ולא יותר וכמו שהבין בן הכנה"ג בדבריו ובהא מדויק הלשון שכתב המהרי"ט ז"ל אצל מי שעולה לראותה ע"ד לחזור לא מנינו זה מלוא, והנה הכי חיצית לראותה לכאורה הוא לשון מיותר וברא"ש לא כתיב כלל וכו' לומר בדרך פשוט אצל מי שעולה ע"ד לחזור לא מנינו זה מלוא ונראה דכיוון דייק המהרי"ט ז"ל דדוקא שעולה לראותה הוא דלא הוה מלוא כיון שלא עלה אלא לראותה בלבד ולא לסייע כלל בכבוש וצנין הארץ ובישועה אצל המסייע בישועה ג"כ לית מאן דפליג בזה דהוה מלוא וגם הוא ז"ל מודה ושלוס על רבנן ותלמידיהן.

ומעתה מיושבים דברי בתשובה מפליאת כח"ר שהרי דקדקתי בתשובתי הבי"ל דמי שעולה על מנת נחזור עכ"פ יקיים שם מה שהוא בשוב הארץ וצנינו ז"ל ובאמת מי שמקיים מלאת כיבוש או לשבת אפילו רק שעה אחת נמי הוה כיבוש וכוונתי שעה אחת עכ"פ עוסק במלוא זו וכן עוד שם ד"ה ועיין ח"ס כתבתי ועכ"פ אם יעשה שם שום מלאכה ואפילו בעבודת האדמה או באומניות וקיים בזה המלוא של ישוב וע"כ לפעמי"ד אין שום ספק דכל מי שעולה רק לזמן ומסייע בשוב הארץ הרי הוא בכלל המלוא בלואותה שעה כפי שיטת הרמב"ן והח"ס ע"כ ע"ש. והרי שהתנתי שעכ"פ יעשה שם שום מעשה בשוב הארץ או אפילו אם יתן כסף שעי' יקיימו בשוב שם נמי הוה בכלל המלוא ולזה ודאי דגם המהרי"ט מודה וכ"ש הרמב"ן ז"ל וכנ"ל.

איברא ללולי דמיסתפינא מרבינו המהרי"ט ודעמי' ללענ"ד ראי' מוכרחת דאפי' לראותה בלבד נמי הוה מלוא ומקרא מלא דבר הכתוב לעצרה נא ונראה את הארץ העובד אשר בעצב הירדן הבר העובד הזה והלבנון ובגמ' סוטה י"ד א' דרש ר' שמנאי מפני מה נתאחד משה ליכנס לא"י וכי נאכל מפריה או לשבוע מטובה הוא לריק אלא אמר הרבה מלוא נטעו ישראל ואין מתקיימין אלא בא"י לכן אני כדי שתקיימו על ידי ובגמ' ברכות דף ל"ב ע"ב אמר רבי אלעזר גדולה חפלה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול ממעשים טובים יותר ממשה רבינו אעפ"כ לא נענה אלא בהפלה שנאמר אל תוסף דבר אלי וגו' וסמוך עלה ראש הפסוק פי' דה"ק אל תוסף דבר אלי בדבר הזה דהיינו לבקש לעצרה נא אצל בדבר אחר שנקשה ונראה את הארץ

כדברים כפשוטו וממילא שפיר יש לומר בשאר הדברים דכפשוטו הם דמהלך ד"א בא"י הוה מלוא כפשוטו וכמשמעו ואפי' על מנת לחזור. *

אלא שבר מן דן אני לומר בס"ד דבר חדש דאפי' לדעת המהרי"ט ז"ל שכתב דעולה על מנת לחזור לא הוי מלוא לא אמר בן אלא למי שעולה לראותה בלבד וחזר מיד בלי שהייה שם כלל ואינו יושב ודר שם כלל ואינו עושה שום דבר בעיני ישוב הארץ אצל מי שעולה להחזיק שם קאת ואפי' רק יום או יומים או חדש ימים ובמשך זמן שהייתו שם עוסק קאת בעיני ישוב הארץ ובכבוש בזמן שהייתו שם ודאי מקיים המלוא שעה קטנה שהוא שם שעוסק בצרכי הארץ ובתפתחתה וא"כ עליה לנדר אוחה מלוא הוה מלוא אפילו לדעת המהרי"ט ז"ל וכו' דלא לסיק עלה דעת המהרי"ט דוקא באופן שאינו עושה שם מעשה מלוא כלל ואינו רואה אלא לראותה בלבד ובראי' בעלמא לא קנה ואז אין כל כך הפלגתא רחוקה צנינו ואדרבה אפשר להשוות דעת הפוסקים באופן זה דהם ס"ל עכ"פ כשמקיים קאת צנין וישוב הארץ והמהרי"ט מיייר כשאינו עושה שם כלום ולא בא אלא לראות הארץ ומר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי ואצ"ל ראי' לחלק זה מדברי הרי"ש ז"ל שכתב ראי' לדבריו דעליה נמי הוה מלוא, ממה שאמרו בגמ' פ"ק דחולין במעשה דגנאי נכרה הוה הכי גבירא דהוה דרי חוטי לפסח אמר לו חלוק נמי להאי דמלוא קא עסיק וכן התירו ציוב"כ להלך לקבל פני רבו או לשמוע דרשה לעצור במים עד נאחרו וכן להלך לאכול סעודה אירוסין בצית חמוי התירו שלא לחזור לביתו לבשר החמץ אלא מצטלו בלבו ואם הולך לדבר הרשות יחזור מיד הנה שכל אלו אע"פ שאין בהליכה עיקר המלוא מ"מ כיון שהולך לעשות המלוא נקרא עוסק במלוא וכן הוא בכולך לעשות לא"י ע"כ ע"ש.

והנראה דראיית הרי"ש ז"ל כיון דכל הכולך לקיים מלוא איזה שהוא בהליכה נמי הוה מלוא וא"כ לדברי המהרי"ט נמי דוקא הכולך לראות את הארץ דאינו עושה שם שום מלוא בכב"ג ס"ל דנא הוה מלוא אצל העובד לעסוק שם צנין הארץ ובישועה ולקיים שם מלוא התלויות בארץ כן זמן היותו שם ודאי דעליה נמי הוה מלוא דלא גרע משאר מלוא התורה שכולך לקיימם הוי הכולך נמי מלוא והכ"ז הכא ולא מנינו נמי שחולק על טעם זה של הרי"ש ז"י (כי אם הרשב"ש) אצל דעת המהרי"ט אינו כהרשב"ש גם הרמב"ן ודאי נמי מודה בכב"ג דהוה מלוא דעכ"פ מקיים המלוא וא"כ עלה לן דהא דפי' המהרי"ט דעולה על מנת לחזור אינו מלוא היינו דוקא על מנת לחזור מיד אצל אם יש בדעתו לעסוק בשוב הארץ אפי' רק לזמן הוה מלוא לשיטתו ג"כ.

וע"כ ל"ל בן דאל"כ הגע עתמך צמי שעולה לא"י ושהה שם זמן מה וכבש כפרים וקנה חלקה שדה מבערביוס ונטע ד' מאות כרמים ובנה כמה בתים ואח"כ חזר וכי לא עיין שו"ת רב"ח ח"א ס' תנ"ד ח"ל אבל לעלות לא"י לסורה ולשוב מיד אין כאן מצוה רבה משמע דעכ"פ מצוה איכא ע"ש.

כידו הואיל ויש לו על מי לסמוך ואף לסחורב אין צנו כח למחות הואיל ורמ"א כ"כ אף בחו"ל אבל לעיל יש להסתפק כיוון שאינו מתכוין כלל למנות הליכה בא"י וא"ע צכ"ג ע"כ ע"ש. הרי דס"ל נמי דהוי מזהב אפי' לחזור אלא שכתב שצריך להתכוין כן וצ"כ בעלמי כתבתי לעיל כן אלא שמה שכתב דלסחורב לצו מהבס ורק מעטם שיטת ר"ת ר"ה להחזיר לפי מה שהצאתי לעיל בשם ח"ס אפשר דכח"ל לכ"ע מותר שהרי מסייע צד ישוב א"י ואפשר שצמנו שלא היו שם רק גוים וממילא לא היה צד מסייע בישוב ארץ ישראל כמוצן.

זאת חורת העולה עליה כחד מצני עליה וכו' עליה של מזהב אפי' כשדעתו לחזור והשי"ת יו"אנו מגלות המר הזה מצין הגוים ונפלותינו כנס מירכתי ארץ צבית בר נפלי ולו יקבת עמים.

סימן ק"צ

אי יש איפור למול בלילה. ואי חוה כמל בתוך ח'

ב"ש צסי' י"ג בעבר ומל בשבת שלא צמנה לאחר ח' שצם' חי נפש לידיד נפשי ברה"ג מוהרי"א זלמנוצין ראצ"ד קרית לאח כתב דלר"ך לחזור ולהטוף ממנו דם ברית לפי שיטת החוה המשולש דבא דמל תוך ח' או בלילה תלוי בפלוגתא דאב"י ורבא תמורה דף כ' כל מילתא דאמר רחמנא לא תעביד א"ע ל"מ וכתבתי דלא דמי עבר ומל בלילה לעבר ומל בשבת דשבת הוי איסור תלוי צמן וכת"ר בעיר שצ"ב, הכה ביאור הדברים הוא דמל בלילה לא עשה ולא כלום ולא כוח המילה כלל וכ"ל מעשות שלא יוכל לתקן וכו' כמו מי שמל בתוך ח' שכתב ברה"ג א' שצמנה בציאו בצי' יו"ד סי' רס"ד שכיון דלר"ך למולו בתוך זמנו כיון דאין עליו שם מלות מילה יכול למולו אפי' ע"י הפסולין למול בגון עכו"ם ושאר פסולים אבל משעלה עמוד השחר כשר ואם לריכוס למולו לרפואה לר"ך למולו ע"י הכשרים למול דווקא ועיין שאג"א סי' נ"ב ונ"ג דבליה כיון דמינתו פסולה אין שם מלות מילה עליו.

והמנ"ח מזהב צ' דימה המל בלילה למל לפני ח' ח"ל וכן אפילו לאח"ז, בלילה דאז בלילה אין במזהב חלב עליו כלל כי החורה גזרה שאין זמן מילה בלילה ולא חל עליו המלות ע"ש כלל אבל אם ר"ה לחתוך בערלה איני יודע שום איסור וכשיגיע היום לא יחול עליו המזהב והד"מ ציו"ד סי' רס"ב כתב דלילה גרע מתוך ח' ציוס ח"ל ואפשר דעדיף תוך ח' ציוס מאלו נימול צמנו בלילה ע"כ. אבל שבת ודאי זמן מילה הוא וראוי לימול צו ומילה צמנה דוחה שבת אלא שאר"י הוא דרביע עלה במילה שלא צמנה ולא דמי בני תרתי אהדי ולכן אף אי נימא בלילה אי עבד לא מהני כיון דחסר לן דין בעלם המילה והוא כלל

וגו' אעשה כדצריך ועל ראש הפסגה וגו' וראה צעיק וגו' הכי מפורש בילקוט פי' הדברים ועיין תוס' ומכרש"א שם. **וע"כ** דלר"ת את הארץ נמי כוח מזהב שהרי כבר בקדים לן רבי שמלאי דמשה רבנו לא התאזהב לארץ משום פריה או שום חטונג עוב"ז גשמי ח"ו אלא משום מלות התלויות בארץ ואי נימא דבראוי לא כוח מזהב אמאי נתאזהב לה וכתפלל לראותה ולהדיח אמרו דהני תרי מילי נינהו ואחד נתנו לו ואחד לא נתנו לו ולא עוד עד שאמרו מזה שגדולה חפלה ממעשים טובים שמשח רבינו לא נענה אלא בתפלה ואי נימא דלא כוח מזהב בראיה במה נענה ומה נתנו לו והלא הוא בקש מזהב ומלשון אבל בדבר אחר שצקש אעשה כדצריך משמע דהוא כדבר הראשון וע"כ מוכרח מזה דגם לראות נמי כוח מזהב אלא דלא דמי לישוב הארץ דהוא מזהב אחרינא ולפ"ז אפילו מי שעולה רק לראות את הארץ נמי מקיים מזהב וכו' מזהב כנ"ל חז' לפענ"ד דבר נכון צס"ד.

ובתש"ו מהראנ"ח ח"ס סי' מ"ד משמע נמי מפורש דאפילו על מנת לחזור כוח מזהב שכתב שם בשאלה שנשבע לעלות לא"י ח"ל תשובה לכאורה גראה שאין צנדר זה ממש וכו' אבל ברה"ש ז"ל פי' הא דרז גידל בלא שצובע ומחייב מדין נדר מפני שהוא לנדר מזהב וכדאמרין צפ"ך זו לזקב ולפ"ז ודאי לר"ך היתר ולא עוד אלא שאין נשאלין עליה אלא מדוחק וכמו שכתב ברה"ג א' חס מדר לזקב או להקדש מזהב לקיימה ולא ישאל אלא מדוחק והנראה דס"ל דכוח מזהב לעלות לא"י ולאחר שקלא ועריא כתב ח"ל ועוד שלפענ"ד לא אמר מעלין אלא צמי שדעתו להשתקע שם אבל מי שדעתו ללכת ולחזור למקומו אינו יכול לכופ את אשתו ולהעלותה ולהחזירה וכ"ת נאמר לו שישתקע שם כדי לקיים שצעתה הא איכא לא ע"ד כן נשבע וא"א לו להו"א מצוותיו שם ולא נשבע אלא ללכת לחזור למקומו וכו' ע"ש הרי ששאלתו היתה צמי שגדר לעלות ע"מ להחזיר ואפי"כ ס"ל דכוח נדר לנדר מזהב כיון שהוא לעלות לא"י.

ובש"ע אור"ח סי' רמ"ח ס"ד והעולה לא"י חס חדמנה לו שירא וכו' כתב במג"א סק"ע דווקא ע"ד להתיישב וי"א אפי' ע"מ להחזיר כיון דאפי' מהלך ד"א בא"י מזהב הוא (כ"ה) והא"ר שם צס"ק י"ג כתב והעולה לא"י דוקא על דעת להתיישב וי"א דאפילו מהלך בא"י מזהב הוא וסברא ראשונה כתב כ"ג בשם ריב"ש ותימא עליו דריב"ש סי' ק"א כתב הא דהולך ד"א בא"י וכו' אלא ע"כ מ"ש להתיישב לאו דוקא ולא צא אלא להורות דעליה למזהב נמי מזהב הוא ע"כ. וכבר הארכתי בזה לעיל.

וראיתי בש"ע הרב סי' הנ"ל סי' י"ג בא"ד ואפי' מי שהולך לא"י לסחורב ולא כדי להתיישב צה אין למחות בידו לפי שיש מי שאומר שצו ג"כ דבר מזהב שהרי אמרו חכמים כל המהלך ד"א בא"י מוצטת לו שהוא כן עוב"צ ובקונטרס אחרון שם כתב וכ"ש חס מתכוין כדי לילך צה ד"א שמתכוין לנדר מזהב שאין צנו כח למחות

סימן קצ"א

הלוק בין נולד חפסק אנברא אם טבל או אפקח
אי כשר

ומה שהצו להעיר על קושיהי שהקשתי לסדרת הכוז"י והמכרי"ע וכחז כח"ר דעיקר קושיתי למד בלמח לא יועיל חזקה טברה של הככר לעבר עלמו כיון שהוא רק ספק ורוב ליישב לפי דעת העונג יו"ע צ"ל דחזקה המכריע לאחרים לא אמרינן העמד דבר על חזקתו וכו'. אבל לאחר הסליחה לא עיין יפה בדברי ונראה דמחוך הערדות כתב מה שלא כחצתי, וקושיתי הוא למד שחלקו המכרי"ע והכוז"י צ"ל כי הכי שגולד הספק אגבא חס עבל או לא או במקור כשר עבל אשר יש בו מ"ם או לא ככ"ג מוקמינן הטמא על חזקתו אבל הכי דגולד הספק על המקור בעלמו חס הוא מים שאובים או לא ובעת שאלו דנין על המקור לא הוב נגד החזקה וכשר המקור אי"כ ממילא טהור אח"כ הטמא ע"ש ולפ"ז הקשתי מגמ' מכות דף ד' ע"ל בחצית יין שנפלה ציס שאמרינן העמד טמא על חזקתו ואעפ"כ אמרינן הככר נמי טמא ולפי שיעתס ז"ל כיון דהכא נמי הרי השאלה הוא על המים היינו הים שנפל בו היין חס הוא כשר למקור ולטבול בו או לא והכי לכאורח נריך לפסוק להקל דין כל ספק שאובין דפסקין להקל ומותר לטבול בו וא"כ אמאי הככר טמא אע"כ לא מחלקין כחלק המכרי"ע והכוז"י זה הוא קושיתי שם אבל בסופו דף צמור גס צוז נחישצתי דאפשר דלא חקשכ לכו ואדרכה ע"ש וי"ע **ובעיקר** דברי העונג יו"ע יש לי להעיר על דבריו מגמ' כג"ל וגם משאר מקומות אבל אין הפנאי מסכים כעת בעונג"ר ועיין בספרי שו"ת ח"א ס' ח' שהארכתי קלת צדיני חזקה צס"ד, והנה כבר הארכתי יותר משכפנאי מסכים והארכה מקלקלת השורח יתן ד' ויחכה ללמוד וללמד ולהרבות הדעת בין החלמודים ענגנ"א.

ידידו עוז המכבדו ומוקירו כערבו וכפפש.

מנשה הקטן

סימן קצ"ב

במחלוקת הרשב"ש והתשב"ץ אי עליה לא"י חוז
מצוה או הכשר מצוה, ומה נקרא הכשר מצוה, אינו
שומר התורה לא יעלה לארץ ישראל

ב"ה ד' לחדש שיתהפך לנו לישועה ולנחמה התשי"ב
ברוקלין נ"י יצ"א.

בין המצדים, יקבץ אחינו המפחדים, בביאת מדלג על
ההדים, ובט"ס אל כבוד ידיד נפשי הרה"ג חוב"ט וכו' מוה"ר
אליהו שטרנבוך שליט"א ד"מ ישיבת סערעד ויוניץ חיפה
בארצה"ק.

אחורשה"מ בלמח ונחמים, מכחבו היקר קבלתי וחשתי
להשיבו על דבר הערבו צמכתי להעיר כי

מל כלל אבל לא כן המל צצצח אף שער כזר זמנו ואינו
דוחה צצח מ"מ הרי הוא צר מילכ שכרי הוא יוס שראוי
למילכ ואלו היו לריכין למולו לרפואה צצצח ודאי שכיו
לריכים למולו ע"י הכשרים למולו ולכן לא דמי הכי אהדדי
ובלמח ז"ע לכח"ר שהצו דברי המנ"ח שם דבליה לוכא
עליו המצוה כלל ואפי' הכי הקשכ לוכ מה שהקשכ לי ח"פ,
אבל לעיקר דינא לא לריכנא לוכ שכרי הצלחתי צ"ה ראיות
מפורשות ממנהג ופוסקים.

ובעיקר דברי החוט המשולש שחמה כח"ר דאחכ איסור
יש למול צחוך שמונה דימח ציכ אי עבד לא
מהני והצו מהמנ"ח ז"ל שאין כלן שום איסור ע"כ. הנה
ודאי דבר זה הוא מחלוקת הפוסקים אי רשאי להפקיע
עלמו ממלח עשכ ע"י ערמה ועיין רצ פעלים ס' ד'
ובחלים צעמיים ח"ד ס' ג' וצו"ת בני ליון ס' י"ד
גם צחורה שלימה צראשית אוח ח"ל ועוד פוסקים שהאריכו
נענין אי מותר לעוס צאורין כל השנה ממקום למקום
צמחירות רכח עד צצחורתו מקום שיהיה לעולם לא יגיע
לאיסור צצח שהחס עכשיו לאו צצח היא כידוע מקו
הצאורין גם צצ"ע אוח"ל לענין המפלג צספינה, וי"ל כי
הכי כבר מחויב כמובן משא"כ הכא אכתי לוכא שום מלח. *

איברא דלפענ"ד מחצוה הרשצ"א הנ"ל רחיה צחורה
דאחכ איסור צצצר דז"ל הצ"י הנ"ל כתב הרשצ"א
קטן שהריכוכו רופאים צקאים למולו חוך ח' מפני הסכנה
ויש שם מוכל ישראל כל מחמת הסכנה מותר שאין לך דבר
עומד צפני פקוה נפש מיכו כל שמו לו אוחו קודם שמונה
אין זו מילכ אלא החיכה צצר צעלמח ואין הפרש צוז בין
נכרי לישראל ע"כ והרואה יראה דדוקא מחמת הסכנה החיר
למולו קודם ח' וכמו שאמר מפורש שאין לך דבר עומד צפני
פ"י וגם השאלה היחה דוקא שרופאים צקאים להריכוכו
מפני הסכנה למול משמע דבלא סכנה אסור דל"כ מפני
הסכנה ל"ל וגם הרשצ"א היל"ל להשיבו פשוט חשוכה כל
שמו קודם ח' אין זו מילכ ואין זה אלא חחוכה צצר וכו'
אלא ע"כ דס"ל דדוקא מפני הסכנה הוא דמותר ובלאו
הכי אסור וזה פשוט שוז רחיתי צמנ"ח שהצו דברי
הרשצ"א אלו וכחז דהרשצ"א רק אורחא דמילחא נקט
ודבריו חמוהין הרצכ צוז דהרואה יראה מפורש דהרשצ"א
דייק צלשונו שם דדוקא מפני הסכנה וכמו שכתבתי צס"ד.
וגם שאר רחיותיו שם מחמץ וחקיעת שופר צלילכ יש לדחות
כמובן אלא שניך לוכ חצור מיוחד ואריכות זמן הרצכ מה
צצצו"כ אין לי.

בסימן ד' צענין שיעת הרמב"ם ז"ל דמענין מטהר צכ"ש
צמקומו ולא חולק לה ליון לענין צר"ח הלוי ומחול
נח לענין צספרי שם דף ע' ע"כ צצצמני ליינתי כן לענין
צר"ח הלוי וצאור שחמ. גם מה שנין לענין צמל"מ ג"כ
ליינתי כן צדף י' שם.

ועיין לעיל ס' ל"ה ומה שצינתי שם.

וע"ע מש"כ בתשובה מדברי האדמו"ר מאוסטרואולא ז"ע ועוד דקדושת א"י קדשה מימות זריאת העולם ומאבות ואין זהוה ענין של קדושת הארץ שנתקדשה שנית ע"י ביאת ישראל ודו"ק.

סימן קצ"ג

בהגדרה ששכחו להכניס עשרים כרטיסים וחלקו הפרטים אי צריך לחזור ולהגדיר

ובדבר שאלנו נעשה כהוגן כי קיימא לי שטחי ע"פ חז"ל או ע"פ חפתי וכמ"ס אהרן חומיק גורלי ע"ס. והנהגה מפורש דאין נ"מ אם הוא בשוגג או במזיד או באונס כיון דלא נעשה כהוגן בגורל מקולקל ויכולים לעשות טעות יהי' מי שיביא ולא דוקא אוחס שלא היו בקלפי אלא גם אוחס שכוין בקלפי ואפי' אוחס שזכו בפרס נמי יכולים לעשות טעות כמובן. אלא שלמדתי עוד מדברי החו"י דבר אחד וכו' דדוקא אם יש מי שטוען טעות בגורל ורוצה בחזרת בהגדרה ה' מחויבים לחזור ולהגדיר אבל אם אין מי שטוען טעות אף שבאמת היה כאן אחד טעות אמרינן דודאי ויתרו בשאר ואין לחזור בהגדרה ולמדתי כן ממ"ס עכ"פ בגורל מקולקל ומלי כן הד למימא אלו נעשה בגורל כהוגן וכו' משמע דוקא שמי למימא הכי ואם אומר כפי מחויבים לחזור ולהגדיר אבל אם לא אמרו כלום ושחקו וכל אחד לקח את פרסו זכו בהם ונא מחייבים לחזור ולהגדיר וישאר הכל כמו שהוא וכן משמע בש"ס ז"צ דף ק"ו ע"ב ובש"ע חו"מ סי' קע"ג ועיין עוד שו"ת שו"י סי' קע"ג ובכל אלו המקומות משמע דדוקא אם רוצה אחד שיכול לבטל בגורל אבל אם לא הכי קיים כמו שהוא זה פשוט. אלא שז"ע אי מחויבין להודיע נכנ אחד שהשתתף בהגדרה שכך וכך אירע שאם יראה יכול לערער וממילא יהיו מחויבים לחזור ולהגדיר או דילמא כיון שסמכו על צעלי בהגדרה מה שנעשה נעשה והראשון נראה עיקר שהרי הם סמכו שלא יעשו להם עוולת וכיון שילא מכשול אף בשוגג לריכים להודיעם ואם לא יעשו טעות לא אין לריך לחזור ולהגדיר כנלפענ"ד.

וקצת יש לעיין בזה אי יש נ"מ לפי מחלוקת הפוסקים אי גורל מקנה או רק מזכר שחלקו בזה הרמב"ם בפ"ב מהל' שנים כ"י י"א ס"ל שהגורל מקנה וכ"כ בעור סי' קע"ג והרא"ש והראב"ד ס"ל דאין אלא מזכר הדבר ואינו קונה וכ"פ הרמ"א בח"מ וי"ל.

והנהי מעתה באהבה וידידות המצפה לרחמי שמים בכל יום פעמים לבד מצהרים וי"ד שנוכה לראות בבנין בהמ"ק ע"י משיח צדיקנו ונוכה להסתופף בצל אמנו ציון ולקיים את כל מצות התלויות בה ואת כל דברי תלמוד תרתנו באהבה המכבדו ומוקירו כערכו בברכת התורה מנפש.

מנשה הקטן

שאלות ותשובות

משנה עניני קדשים הלכות

סימן קצ"ד

ישראל מאכיל פסח לעכו"ם אי עובר בלאו בגמ' פסחים בחאי ארמאח דאכל מפסח וקפלוחו

ב"ה.

כבוד ידיד עליך וידיד נפשי הרב הגאון המפורסם צמ"ס אוצר בלום בנש"ק נ"ג שמו מפארים כלו מחמדים וכו' כש"ת מוה"ר לוי יצחק גרינוואלד שליט"א אבדק"ק ערוגת הבושם ברוקלין נ"י.

אחור"ש"מ וס"ת נאכצת עולם ובידידות לנצח הנני להשתעשע בדבריו היקרים לי מאוד בזה קושיא שהקשה כ"ג בגמ' פסחים דף ג' בבהוא ארמאח דהוב סליק ואכיל פסחים צירושלים אמר כח"ב כל בן נכר לא יאכל בו כל ערל לא יאכל בו ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי אמר ליה רבי יוחנן בן זכוריה בן קא ספו לך מאליה אמר ליה לא אמר ליה כי סלקת להחם אימא לכו ספו לי מאליה כי סליק וכו' אמרו ליה מאן אמר לך הכי אמר לכו ריב"ז אמרו מאי האי דקמן דקמו דתריכו ואשכחוהו דארמאח הוא וקטלוהו ע"כ והקשה כ"ג שליט"א אמאי קטלוהו דהרי הללו שלא להאכיל מנשר הפסח לעכו"ם לישראל נאמר ולא לעכו"ם ובמאי הוה חייב מיתה, ותו ד"ל דהי' חייב מיתה משום גזל דעכו"ם נכרג על גזל ע"כ.

והנה אחרי צואי הביתח עיינתי קצת בזה קושיא ואענה חלקי גם אני בס"ד והנה בזהאי ח"י שאמר כ"ג מטעם גזל לכאורה ל"ע שברי רש"י שם ד"ה ר' יוחנן ב"ב כתב ח"ל קאמר לי שאין אחס נותנים לי חלק יפה אלל מן הכחוש ואני נתתי דמים כמו כן ע"ש והרי שפי' רש"י ז"ל דהאי ארמאח נתן דמים כמובס וא"כ ודאי א"ל לפרש משום גזל עכ"פ לפי שיטת רש"י ז"ל.

והגר"א דלפנינו דהנה לכאורה דבר זה הוא מחלוקת הפוסקים על מי קאי הלאו דכל בן נכר לא יאכל בו דעת הסמ"ג דהללו הוא בלול וקאי על העכו"ם ולדידיה ודאי לא קשה מידי ואדרבה ראי' לדבריו מגמ' ה"ל וכבר ראיתי בגמ"ח שר"ה לביא ראי' מכאן לדברי הסמ"ג אלל לדעת הרמב"ם פ"ע מה"ל ק"פ ה"ז שכתב המאכיל כחית

הפסח וכו' ואין מאכילין ממנו לנכרי אפילו גר חושב או שכיר שנאמר חושב ושכיר לא יאכל בו משמע דקאי רק על המאכיל ע"ש וכן כתב הכ"מ שם בדעת הרמב"ם ז"ל ולדידיה ודאי קשה.

וראיתי קדוש אחד מדבר הל"ח פסחים דף ע"ג ע"א ד"ה שחט שלא לאוכליו שכתב דאין איסור על ב"י שלא יאכל קדשים וכל זה בשאר קדשים אבל בפסח כח"ב כל בן נכר לא יאכל בו וכו' לא נאמר לא יאכל לכן נכר ממנו שאז על הישראל הזכיר שלא יאכל לכן נכר אבל כח"ב בן נכר לא יאכל א"כ את הבן נכר הזכיר שלא יאכל בו וכו' בלי ספק טעם הרמב"ם בפי' ט' מק"פ ה"ל ז' שפסק שהמאכיל כחית מן הפסח לב"י עובר בל"ח ולא הוה חייב מלקות רק מכות מדרות והכ"מ נדחק בזה ולדידי פשוט שעובר בל"ח שכתב הרמב"ם היינו לפ"ע לא חתן מכשול כמו המושיע אצמיה"ח לב"י אבל גוף האזהרה של בן נכר לא יאכל את הבן נכר הוה מחיור וכו' ע"ש. והנראה דעת הל"ח ז"ל שיטת חדשה דגם הרמב"ם ס"ל כהסמ"ג וא"כ לד"ה על העכו"ם קאי ולפי דבריו לא קשה מידי.

ונלפ"ענ"ד להכריח שיטת הל"ח והסמ"ג דלכאורה ל"ע דברי בגמ' בבהוא ארמאח ויתור לשון איכא בזה שאמר כח"ב כל בן נכר לא יאכל בו כל ערל לא יאכל בו וכו' והדברים מתמיהים דמאי שייכות ליה להעכו"ם עם הקרא דכל ערל לא יאכל בו והלא הוא לא בא רק לומר דאף דאסור לעכו"ם לאכול מק"פ אפי"ה הוא אוכל וא"כ הי"ל מקרא שמפורש דין עכו"ם ומאי בפי' בקרא השני דכל ערל לא יאכל בו שאינו נוגע לו לכ"ע. חב לפענ"ד חמיה עזומה ולא ראיתי כעת מי שהרגיש בזה.

ונלפ"ענ"ד דגרסינן במכילתא פ' בא כל בן נכר לא יאכל בו - אחד ישראל מומר ואחד נכרי במשמע שנאמר וכל בן נכר ערל לב (יחזקאל מ"ד) ולקמן בסמוך וכל ערל לא יאכל בו למה נאמר והלא כבר נאמר כל בן נכר לא יאכל בו אבל ישראל ערל שומע אני יבא כשר לאכול פסח חלמוד לומר וכל ערל לא יאכל בו ע"כ. (ושיי"ש גירסת הגר"א ז"ל לפי שנאמר כל בן נכר במקום והלא כבר נאמר) ונלפ"ענ"ד לקיים גירסת הספר והכי פירושה וכל ערל לא יאכל בו למה

משמיטנו בפסח מקרא מיוחד ולפי"ז נסחר ח' המניח נמי משום גזל קדשים קטלוהו דאי לאו משום קרא דכל בר נכר לא חייב כלום דליכא איסור מכה קדשים בכלל.

ובאמת כבר נסחפקתי בצנן זה בספרי שו"ת משנ"ה ח"ג סי' מ"א בהשואת קדשים בשבת דלא ליחייב משום שבת לפי טעם מהרי"ט ז"ל שכתב דלכך השואת חולין בשבת לא חמירין ביה אי עביד לא מכני משום דלא ניתקן האיסור דאפי' נימא דהשואת לא מכני מ"מ תיקון גבוליו מידי אצמכה"ח לב"ג וחייב משום חקון קנה וא"א לומר אי עביד לא מכני וגם רבא מודה בכה"ג דמהני ונסחפקתי בשואת קדשים דאי נימא כיון דאסורין בהנאה גם לעכו"ם אסורי א"כ בשואת קדשים בשבת יבא פטור מטעם דאי עביד לא מכני והשמיטה יבא פסולה וכעת נראה דאפשר דא הוא מהנקה בני לדיקי אחרונים ז"ל דלדעת הלל"ח ז"ל אין שום ספק דחייב אכל להמניח ל"ע דאי נימא כה"ג אעל"מ.

עוד יש לומר בקושיה כ"ג לפי מה שאמרו בגמ' סנהדרין נ"ט אמר רבי יוחנן עכו"ם שעסק בחורב חייב מיחה וכיון שבת לפני רבי יהודה ואמר לו כתיב וכתיב וראה שנמד תורה ולכן היה חייב מיחה וזכר מיושב מה שכתב רש"י ז"ל בד"ה מי קא ספו וכו' ובידי רבי יהודה בן בתירא לא היה להרגו משמע דאלו היה צידו היה הרגו ריב"ז חז' חמיה דמא עשה וראה דו ריב"ז שמוחר להרגו ולהגיל י"ל משום שעסק בחורה אלא שלא היה צידו ועיין רמב"ם פ"י מכל' מלכים ה"ט וע"א חגיגה י"ג א' ומג"א אור"ח סי' של"ד ס"ק י"ז וכבר הארכתי בזה במקום אחר בס"ד וז"ע. וי"ל נמי דכיון דעכו"ם נהרג ע"פ עד אחד ודין אחד וע"פ ע"פ ע"פ ועיין ח"ס יו"ד סי' ע' וכיון שהעיד לפני ריב"ז שאלו מפסח ממילא שפיר מחייב מיחה.

עוד י"ל לפ"מ שאמרו ז"ל חולין רפ"ק השואת אחר ר' אחא ברי' יעקב ש"מ מדר"ל מזמנין ישראל על בני מעיים ואין מזמנין עכו"ם על בני מעיים מ"ע ישראל דנשחיתו חליא מילתא כיון דאיכא שחיטה מעלייתא אישחרי לכו עכו"ם דנחמירי סגי לכו וצמיחה חליא מילתא בני כחמכה"ח דמי וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ט מכל' מלכים ה"ג וי"ג וכבר הקשו להי המפרשים מהא דפריך בגמ' מי איכא מידי דלישראל שרי ולב"ג אסור ולפי דעת הרמב"ם י"ל דהאי ארמאה אכל מבני מעיים של הפסח שהוא לו בכלל אצמכה"ח ולכן קטלוהו ודו"ק. שוב מלאחי בזמנא סולת שהביא משו"ת בית יצחק יו"ד ח"א סי' ל"ז שכתב כעין זה אלא שכתב מטעם כיון דבפסח נלחב כלאחד יקבל טעם בני מעיים וכו' כל הפסח אצמכה"ח לב"ג ע"ש ואין לי הסבר לעיין בו כי לבאורה דבריו ל"ע.

אן יאמר לפי מה שכתב הרמב"ם דעכו"ם ששבת חייב מיחה ואין לר"ך לומר אם עושה מועד לעצמו שהוא חייב מיחה ע"ש בפ"י מה' מלכים והנה הוא ארמאה ודאי כשעשה בחורב בני ישראל ואכל הפסח עם החבורה צידו בעמ' שמר גם יו"ט ע"ש שלא יכירוהו עכ"פ אכל כיון שעשה מועד לעצמו מה שאינו מחוייב ואסור בו ולכן שפיר

נאמר והלא כבר נאמר כל בן נכר לא יאכל בו פי' כיון דכבר נאמר כל בן נכר לא יאכל בו וכן נכר קאי אמי שנחנכו מעשיו לאציו שבשמים וממילא נלמד ממנו דישאל על נמי לא יאכל בו דהאי נמי נחנכו מעשיו וא"כ האי וכל ערל למח לי ח"ש וכל ערל וכו' למח נאמר והלא כבר נאמר כל בן נכר לא יאכל בו וע"כ ז"ל דהאי קרא דכל בן נכר לא יאכל בו קאי אכן נכר ממש אבל ישראל ערל שומע אני שיהא כשר שאין ללמדו מכל בן נכר חלמוד לומר וכל ערל לא יאכל בו ודו"ק בזה ועיין יבמות דף ע"א ופסחים י"ו ואיטריך למיכתב ערל ואיטריך למכתב בן נכר ע"ש.

והגר"א מדברי המכילתא דכתיב תרי קראי שייכי אהדדי ובא זה וגילה על זה דאי לאו דוכל ערל הוה מוקמינן כל בן נכר אישראל שנחנכו מעשיו לאציו שבשמים ולכן בא הקרא דכל ערל ומעתה זה הוא פי' הדברים שאמר האי ארמאה כתיב כל בן נכר לא יאכל בו וכתיב כל ערל לא יאכל ומדכתבה התורה תרווייהו ע"כ מוכרח מזה דעכו"ם אסור לאכול מן הפסח ואנא הא קא איניגא משופרי וכו' ואחי שפיר מה שהביא הקרא השני ג"כ של וכל ערל לא יאכל בו וכמ"ש במכילתא. חז' לפענ"ד דבר יקר צפי' בגמ'. ולפי"ז אחי שפיר קושיה כ"ג דכיון דהביא ארמאה הכריח השיטה לעצמו דקאי בלחו על העכו"ם ולכן קטלוהו ומלאחי בבגרות מהרש"ם על מס' פסחים שכתב הקשה קושיא זו בשו"ת מהרי"א אור"ח סי' נ"ה וח' כעין מה שכתבתי בס"ד. **ודאיתי** בזמנא מלוא יו"ד שהביא ג"כ הא קושיא ושקיל וערי זה וכתב עוד נלפענ"ד לישב משום גזל וכמ"ש כ"ג אלא ששמר עצמו מקושייתו שכתב רש"י שהוא שילם ממון וחדש דבר חדש על פי שיטה רש"י דקק"ל ממון גבוה הוא והעכו"ם האוכלים חייב משום גזל דמח לי ממון הדיוט מח לי ממון גבוה אך לישראל זה לבו רחמנא לאכול אכל לעכו"ם דלא זכר לבו רחמנא הוי גזל גבוה א"כ עכו"ם קאכל קדשים קלים כיון דהוה מי"ג ה"ל גזל וסיים והוא דבר נחמד ואמיתי. ולפי שיטתו היה אפשר נמי ליישב ח' כ"ג דמה שאמר שחייב משום גזל היינו משום קדשים ואף ששילם עבור חלקו. *

א"א דמה דפשיטא ליה להמניח ז"ל ואף שקלסיה לדבריו ראיתי להלל"ח ז"ל דפשיטא ליה להיפך שכתב בפסחים דף ע"ג ה"ל בדברי רש"י ז"ל שפי' מידי אצמכה"ח לבני נח שאם אכלו לא היה חייב ופי' שם דלישראל לא הוי חקון דבלא"ה אסורה משום קדשים אכל לב"ג שפיר עשה חקון שעתה אינו אסור לב"ג שאף שכל ספק שהישראל אסור היה ליתן קדשים לב"ג היינו שהישראל אסור ליהנות אכל אין האיסור על הב"ג שלא יאכל קדשים ע"ש והרי מפורש דעת הלל"ח בפשיטות בדברי רש"י ז"ל דליכא שום איסור צב"ג שלא יאכל קדשים וצאמח כי לפענ"ד לא מלינו בזה שום איסור לב"ג איכר דנראה ממקומו מוכרח מדבולר הכתוב לאסור בן נח בפסח מכל בן נכר משמע דבשאר קדשים קלים לא נאסר דאליכ' למח לן קרא בפסח ודאי דלא גרע משאר קדשים אע"כ דבשאר קדשים אין עליו שום איסור ולכן

קטלוהו ול"ע. והנה בני ג' תירולי משום תורה ואצמכ"ה ויו"ט ל"ע זכו דנראה דאף דהייז עליהו מיתב מ"מ אין ממיתים אותם על אלו וכמ"ש הרמב"ם ז"ל אבל הראשון נראה עיקר כס"ד.

ומעתה אסיים מעין הפתיחה באהבת עולם ובידידות לנצח המצפה לרחמי שמים מרובים בביאת בר נפלי ונזכה לאכול מן הובחים ומן הפסחים ונאמר לפניו שירה חדשה אמן ואמן.

המכבדו ומוקירו כערבו הרם והנשגב כנפש.

מנשה הקטן

סימן קצ"ה

אכילת תרומה אי הוה מ"ע, והאכילה אי הוה בכלל עוסק במצוה. ישוב קושית מהרש"א בהנים גופיה מתי קורין

בעזה"י.

למרבית המשרה ולרוב שלום אין קץ אל כבוד ידידי אהובי הרה"ג המפר"צ צמ"ס חוב"ב בעל תריסין כהן ד' וכו' כש"ת הרב מוה"ר חנניה קאהן שליט"א מלפנים דומ"ץ דק"ק בודאפעטש ברוקלין נ"י יצ"א.

אחדשכת"ה נאכנכ רבנא ואכנכ עולם נאחי להעיר מה שעלה בידו בעזכ"י על דבר פלפולו מה שדרש דרש והנה נורף נישני עמו נאוחא חדא בסעודת הילולא של כ"ק אדמו"ר הגה"ק רשכנכ"ג מנ"ר יוסף אלימלך כהנא הי"ד ז"ל אב"ד דק"ק אונגוואר וילא לנעוץ סוף מסכת נרכות נחלחל נדברי פח"ח דרננו הקדוש מתחיל מאומתי קורין את שמע בערצית משעב שהכנים נכנסים לאכול בתרומתן עד סוף האשמורה הראשונה וסיים עת לעשות לך הפרו תורתך לפי דעת הל"ה שכתב ליישב קושית מהרש"א שהקשה אמה שהקשו בתוס' דף ב' ע"ב דכ"ה עני, ועני גופי' מתי וכו' וקשה אמאי לא הי' קשה לכו במתני' כהנים גופי' מתי קורין ק"ש ע"ש ותירץ הל"ה ז"ל וז"ל ואף שאסור לאכול משיגיע זמן ק"ש וכו' כהנים מותרים לאכול בתרומתן אז אפילו בזמן ק"ש כיון שאכילת תרומה מזה היא כעבודת עבודה במקדש וכו' ר"ע נעל זמן ביהמ"ד בשביל אכילת תרומה כמבואר בפסחים דף ע"ג ע"א ולכך לא הקשו בתוס' קושיתן על המשנה ואין לנו לריכים לדברי מהרש"א לקמן ע"ב וכו'.

ולפי זה שפיר נעוץ סופו נחלחלו שמתחיל מאומתי קורין את שמע וכו' וקשה כהנים גופייהו מתי קורין וע"ז מסיים עת לעשות לך הפרו תורתך שזיון שהשעב לאכול בתרומה הפרו תורתך מקריאת שמע ועוסק במצוה פטור מן המאכל והוא דבר הגון לפי דעת הל"ה.

ברם לאחר קידה והשתחוויה ונשיקת עפר רגליו לאדונו מן צעל הל"ה ז"ל דבריו הקדושים ל"ע ושחי תשובות בדבר חדא דנראה כאן דמפשט פשיטא ליה להגאון דאכילת תרומה הוי מ"ע ולכן שפיר הוי עוסק במצוה אמנם דבר זה לריך תלמוד לפשט כמוני וכבר השנתי בזה תשובה ארוכה לידידי הרה"ג שלמה זלמן פריעדמן (מלפנים אבדוק"ק טענקע אונגארן) והוכחתי בראיות ברורות בעזכ"י דוהי מחלוקת הראשונים ז"ל דהרמב"ם בספר המלות מזה פ"ט וביד החזקה בפ"י מהמשעב"ק והר"א"ה בספר החינוך מזה ק"ב ועוד כמה פוסקים נראה דס"ל דאכילת תרומה וקק"ל אין באכילתם מ"ע וכן נראה דעת הר"ן נדרים דף ד' ע"ב וכן כתב להדיא הרדכ"ז פט"ו מה' תרומות הכ"ב ע"ש.

והרא"ש והתוס' נדרים הנ"ל והתוס' גיטין י"א ע"ב ס"ל דהוי מ"ע (כנה ולא אמנע טוב דדברי הרמב"ם לכאורה נראים כסותרים שצ"י המשניות כתב בפ"י מאכלות מ"ד וז"ל אבל אכילת תרומה הנה אין בזה רק מלות עשה שכל אכילת קדשים מ"ע היא הרי שכתב להדיא להיפוך ממה שבי' בסכ"מ וז"ל שצחצחו חזר בו וכמה פעמים מלינו כה"ג ודו"ק) איברא דעת הל"ה לכאורה סותרים ג"כ דכאן כתב בפשיטות דאכילת תרומה הוי מ"ע ובצילה דף י"ע ע"ב מסתפק בזה אי יש מ"ע באכילת קק"ל ותרומה כלל ובסופו מסיק שם וז"ל באופן שאני מסתפק אם שייך באכילת תרומה ובאכילת קק"ל עשה דוחה לא תעשה ע"ש ולריך עיון שלא כרגיש בגאון ז"ל שם דהוי מחלוקת הראשונים ז"ל ודו"ק ביעבז ככל המקומות הנ"ל כי קצתני בכל זה כי אם נאחי להעתיק כל התשובה חביל יותר מ"א דפין ולא אביא רק מה דשייך לענינו. אמנם לפי דעת הל"ה צ"ה הנ"ל דבריו סותרים ולפי דבריו צ"ה הנ"ל ודאי נסתר תירוצו על מהרש"א ז"ל ולע"ג על אדונו צעל הל"ה ז"ל שלא כרגיש בסתירה דבריו וכתב בפשיטות דאכילת תרומה הוי מ"ע והוי עוסק במצוה ופטור מן המאכל.

ב) דאפילו נימא כדעת התוס' והר"ש ז"ל דאכילת תרומה הוי מ"ע וכפשיטות דבעל הל"ה בצרכות אעפ"כ לפע"ד לא שייך כאן דין עצמפתי' ומכאן קאחינא עליה דהא ודאי כולי עלמא מודי דאפילו לדעת הפוסקים דאכילת תרומה הוי מ"ע מ"מ ודאי דלא הוי מזה חיובית שיהא החוב מוטל על הכהן לאכול את התרומה רק מלות רשות דאם אוכל מקיים מ"ע באכילתו ובודאי אם רוצה הכהן שלא לאכול תרומה כל ימיו הרשות בידו אפילו לדעת התוס' והר"ש וכמו שכתב הרדכ"ז להדיא וא"כ כיון שק"ש מזה חיובית היא ואכילת תרומה לא בודאי כי האי גוונא לא אמרינן העוסק במצוה פטור מן המאכל.

וגדולה מזו מלינו צסוכה כ"ה אמה שאמרו שם שלוחי מאכל פטורין מן הסוכה וכו' מאי משמע אמר רב הונא כי דרך וכתבו בתוס' פי' בקונטרס אפי' איברא דגמ' מפורשת הוא פסחים ג"ט ע"א בשאר ימות השנה וברש"י שם ובגמ' מאי אולמא דהאי עשה מהאי עשה מבואר להדיא דאכילת קק"ל מ"ע הוא וגם דוחה דדברי רבינו הצ"ח צ"ע.

ועיין מרדכי שבת פ"ק סי' רנ"ז אין מפליגין בספינה בשבת וכו' ופי' ר"ת דלכאורה לסחורה חשוב דבר מזה ומותר להפליג אפילו פ"ש כדאמרין פ"ק דקידושין (דף ל' ע"ב) ראה חיים זו אומנות ואמרו נמי ז"מ כ"ע וכוונתו להם את הדרך וכו' וגם הבולל להתראות פנים לחבירו חשוב דבר מזה רק לעיל חשוב דבר רשות ועיין שו"ת נרדק החיים למכר"ם ק"ע דמפרש דהוא מטעם עוסק במצוה.

בחזור לענינו עכ"פ נראה ברור דבמקום ששתי המלות באות כאחת עושים הקבוצה א"כ כ"ש הכא דלא הוי מזה חיוצת כלל וכי"ל האיך מותר להם נכחלה לישב ולאכול תרומה משום העוסק במצוה לכן דברי הל"ה הג"ל נע"ג לפע"ד.

ובעיקר קושית המכרש"א לולא דצריכה הקדושים הוי נראה לפע"ד לומר דבר הגון בעצה"י ומתחלה עוד נדקדק קושיא אחת מה ששמעתי שהקשו כן להגר"א ז"ל דהתנא פתח במאימתי קורין וסיים עד סוף האשמורה הראשונה ולכאורה האי עד סוף אין לו שחר כלל בכלן שהרי האצטעא היתה רק על התחלת הזמן ולא על סוף זמן ק"ש ובשלמא אי הוי מתחיל מאימתי ועד מתי שפיר משיב עד סוף וזפרע לפי מה שאמרו בגמ' דהאי עד סוף ר"א הוא ולא רבנן ורישא כ"ע פ"ש א"כ למד ליה להביא כאן מחלוקת כלל מה שלא ציינו מיניה.

ונראה לפע"ד דהנה בגמ' דף ד' ע"ב אמרו חכמים עשו סייג לדצריהם כדי שלא יהא אדם בא מן השדה בערב ואומר אלך אל ביתי ואוכל קימעה ואשעה קימעה ואישן קימעה ואח"כ אקרא ק"ש ואחפול וחוטפתו שינה ונמצא ימן כל הלילה אבל אדם בא מן השדה בערב וכנס לבית הכנסת אם רגיל לקרות קורא ואם רגיל לשנות שונה וקורא ק"ש ומתפלל ואוכל פתו ומצרך וכו' וכתבו החוס' מאן משמע שמשעה שהגיע זמן ק"ש של לילה שאין לו לאכול סעודה עד שיקרא ק"ש ויחפול ערצית ע"כ.

והנראה דעיקר הטעם למד אסרו לאכול קודם ק"ש של ערצית הוא מטעם שלא יאכל וישתכר וישן כל הלילה וחלילה ישכח לקרא ק"ש ויבט ככל מקום שחיישין לשכחה או לעגלות אמרינן כהנים זריזין הן ורש"י בשבת כ' פ"י דכהנים זריזין הם שכולן היו בני תורה וחרדים ונזכרים ולא אחי לחטוי משתחשך ולא חיישין לזה ועיין בעירובין ומנחות ופסחים ועוד כמה מקומות שש"ס עד אין מספר ובהם מחמת זריזותן לא ישכחו ולא יאונה להם כל און וא"כ לולא דמסתפינא הוה אמינא דרך פלפול דהאי דעשו סייג שלא יהא אדם בא מן השדה דוקא לישראל עשו דחיישין בזה לשכחה או לעגלות אמנם כהנים זריזין הן לא עשו בזה תקנה זו וצ"ח יש לכוון הלשון שאמרו שלא יהא אדם בא מן השדה וכו' הלא אדם בא מן השדה ולכאורה מן השדה למד לי ה"י לו לומר סתם שלא יהא אדם יושב ואוכל

בשעת חנייתו פטורין מן הסוכה וכו' וחימה אם יוכלו לקיים שניהם אמאי פטורין דאטו אדם שיש לו ליתא בצננו ותפילין בראשו מי מפטר בכך משאר מלות וזפרק אין בין המודר (דף ל"ג) גבי המודר הנאה דמחזיר לו אצירתו אע"פ דמכני ליה פרוטה דר"י משום דלא שכיחא ואי כל זמן שאצירה צדיחו מפטר מלמיתב ריפתא לעני א"כ שכיחא היא אלא ודאי לא מפטר אלא בשעה שהוא עוסק בה וכו' ע"ש.

והריטב"א ז"ל שם כתב וא"ל דהא ודאי וכו' אלא בשא"א לקיים שניהם כי צעודו בסוכה או שמניח תפילין וכו' אין לפטור מכל המלות וכו' וכיון דלא מפטר אלא צעודו עוסק במצוה זו למד לי קרא פשיטא למד יניח מצוה זו מפני מצוה אחרת וי"ל דהא קמ"ל דאפי' ציי להניח מצוה לעשות מצוה אחרת גדולה הימנה אין הכרעה בידו דסד"א אפיערי מפטר מיניה אבל אי ציי למשכב הא ולמעבד אידך הכרעה בידו קמ"ל וכו' ועוד למדנו בכחצו דאע"ג דאיכא עליה מצוה הקבוצה זמן ודאי כגון ק"ש ושחיתת פסח וקודם לכן בזה לו מצוה אחרת שתבטלו מן הקבוצה אם יתחיל בה רשאי הוא להתחיל בזו שבה לידו עכשיו ואם יבטל מן האחרת אינו חשוב שורק עלמו ממנה כשפורק מעליו מחמת דבר מצוה שאין חיוצ המלות עליו עד שיגיע זמנה וראשונה קודמת עכ"ל ועיין צנמק"י נדרים ל"ג ונמק"י צ"מ בפרוטה דר"י.

ונראה להדיא דעת הריטב"א דאפי' ציי מצוה שכן חוצת בגוף ומחוייב לקיימן אפ"כ לא התיר רק אם התחיל המצוה שאין לה קביעות קודם שבה זמן החיוצ למצוה הקבוצה רק אז רשאי להתחיל אף שברור לו שצריך העסק יבא זמן המצוה הקבוצה ויהא מוכנה לעבור עליה מ"מ מותר משום דאז כבר יהא עוסק במצוה ויהא פטור מן המצוה הקבוצה ודייק בלשונו דוקא שאין חיוצ המלות עליו עד שיגיע זמנה וראשונה קודמת אבל אם הם שתייהן כאחת בודאי מחוייב לקיים מצוה הקבוצה לה זמן קודם דהו מצוה עוברת ויש לה זמן קבוע א"כ כ"ש כאן באכילת תרומה שאין כאן מצוה חיוצת כלל לכל הדעות רק אם אוכל אותה מקיים מצוה וכיון שבה בידו שהרי זמן ק"ש מתחיל בדיוק עם זמן אכילת תרומה וק"ש יש לה זמן קבוע בודאי אסור להניח ולאכול בתרומה. **וכן** נראה דעת הרמב"ם שכתב בפ"ב מה' ק"ש ה"י עוסק בצרכי רבים לא יפסוק וכתב הכ"מ בשם ה"ר מנוח שהוא הטעם משום העוסק במצוה וכו' ע"ש ונראה נמי דהרמב"ם דייק לכתוב ה"י עוסק היינו שכבר עסק ולכן אין להפסיק אבל להתחיל להתחלה בשעה שהוא זמן ק"ש בודאי אסור דהו מצוה שיש לה זמן קבוע ולכרי רבים אין להם זמן קבוע ועיין ברי' יונה ברכות י"ד וברש"י ברכות י"א ע"א ע"ש ועוד עיין בדינים הללו בצ"ק נ"ו ובה"מ ס' רס"ז ועיין בצע"מ ובראש"ד ז"ל בסוכה הג"ל שהאריכו שם הרבה ודו"ק.

ושתכ וישן ולפי כג"ל ניתח דמי נח מן השד דוקא
ישראלים דכבנים אין להם קרקע ואינם כולכים בשדות
רק יושבים ועוסקים בתורה ואני חלקם אמר ר' ודייק
אדם נח מן השדה לרמז לישראלים דוקא דכבנים לא
שייך לגזור כיון דכבנים זריזין הם.

וּלְפִי כג"ל אחי שפיר קושית המכרש"א דודאי כבנים
לא שייך להקשות כבנים גופייהו מחי קוראים כיון
שפדיין יש להם שבות לקרות לאחר האכילה רק דהכמים
גזרו משום סייג שאסור לאכול מקודם ובכבנים לא גזרו
וכג"ל.

וְאֵל תשיבני שכרי בסופא דמתני' עד כוף כהשמוכר
דברי ר"א והכמים אומרים עד היות ר"ג אומר
עד שיעלה עמוד השחר וכו' ולא זו בלבד הלא כל מה
שאמרו חכמים עד היות מלותן עד שיעלה עמוד השחר
הקטר חלבים ואזורים מלותן עד שיעלה עמוד השחר ה"כ
נמח אומר חכמים עד היות כרי להרחיק את האדם מן
העצירה ופי' הרע"ז שלא יבא לאכלן אחר עמוד השחר
ותחייב כרת וכן בק"ש שלא יאמר עדיין יש לי שבות
ותעבור עונתו פ"כ.

דְּרִי דגם כבנים עשו סייג והרחקו כרי שלא יבואו
לידי איסור ולא סמכו אחאי טעמא דכבנים זריזין
וא"כ כמו דלא סמכו אחאי טעמא דסופו מנלן לחלק
כן בתחלתן ומאי שנא חו סתירה למח שכתבתי אמנם
באמת שנא ושנא כול ודאי אף שצופו גזרו בתחילתו
לא גזרו כרי בקדשים גופי' כתבו החוס' ז'הים נ"ז ד"כ
להרחיק וכו' דלגאלתין לשני ימים ולילה אחד לא עשו
הרחק עד היות דניכר הוא מחי יחי' שקיעת ההמה
אצל זליה אינך ניכר ע"ש כרי דהתם נמי לא הששו
גבי כבנים לעשות סייג ולא חששו רק בזמן שאינו ניכר
ולא חששו דילמא מחמת אי בקיאות לא ידע אם עבר
הזמן אצל משום חשש שמה ישכח לא חששו וא"כ בתחלת
זמן ק"ש שהוא רק כעטם שמה יאכל קמעה וישתח
קמעה וישן וזה חשש עלולת ובהא כבנים זריזין כן וכמו
שלא גזרו בקדשים הנאכלים לבי ימים, אמנם בסופו
דשייך טעם שאינו ניכר וכמו בנאכלים ליום ולילה ולכן
שפיר גזרו.

וּגְדוּלָה מו מנינו לרש"י והרע"ז גבי הקטר חלבים
ואזורים שמתותן עד שיעלה עמוד השחר וס"ל
דלא עשו כהם הרחק כלל וז"ל א"כ למח אומר חכמים
עד היות בק"ש ובאכילת קדשים אצל בהקטר חלבים
ואזורים לא אמרו בו חכמים עד היות כלל ולא נקט ליה
הכא הלא להודיע שכל דבר שמתוהו זליה כשר כל הלילה
פ"כ ע"ש והרמז"ם פ"ד מקרבנות פליג עלייהו והרמ"ז
כתב מחסור בוותייהו מדלא פירז חלבים וכל הנאכלים
נחדא צנא שם, דלא הביא הכנה להקטר חלבים וכו'
רק לאשמעינן דמדא"מ צין הקטר ואכילה שוין מלותן עד
שכשי"ח וכו' דלא גזרו נמי בהקטר שיכ"י עד היות

כ"ט דכבנים זריזין הם מה שא"כ אכילת קדשים אף
לקטנים שאינן זריזין.

דְּרִי שאפילו לסוף זמנה דיש לחוש ולעשות סייג לא
גזרו לרש"י והרע"ז דכבנים זריזין כן כל שכן
בתחילתו דעיקר כעטם משום שכתב ובכבנים לא
שייך כיון שיש עוד שבות ובאמת ר"ג לא ס"ל להרחק
בק"ש כלל ובכלל קודם ק"ש קיל עפי ועיין במג"א סי'
רל"ז ועיין בתוס' רע"א ס"ק ב' שם ודו"ק בכל זה.

וּבְהֵא מיושנת שפיר הקושיא השניה דלמח פתח באימתי
ומסייב עד כוף כהשמוכר ראשונה דכיון שפתח

מאימתי והשיב שזמן ק"ש משעה שבהכנים נכנסים לאכול
בתרומתן ה"י קשה ליה להנהיג בקושית מהרש"א כבנים
גופי' מחי קורין ולכן כרי שנא יקשה סיים מיד עד כוף
ההשמוכר ראשונה וא"כ יש עוד שבות לקרות אחר
האכילה למח כדאית ליה ולמח כדאית ליה אמנם בישראל
חכמים עשו חזק לדבריהם משום סייג ובכבנים אוקמוה
אדינא כיון שיש עוד שבות לקרות אחר האכילה ולא
חיישין דכו לשכתה וכג"ל.

וּבְהֵא נמי מיושב מה שדקדק שם הלל"ח דר"ה כבנים
וז"ל לכאורה למח הולך לומר הכבנים ודי באמרו
משעה שנכנסין לאכול בתרומה ופשיטא דכבנים ניבחו
דור אסור בתרומה ותיזן שם, לפי שיטתו ז"ל ע"ש ולפי
מה שכתבתי אחי שפיר בפשיטות דכתנא ה"י לריך לומר
דוקא כבנים כיון דזריזין הם ולכן מותרים להוציא נשים
דאף שג"כ אוכלות בתרומה מ"מ אסורות לאכול שאף
שפטורות מק"ש מ"מ חייבות בתפלה וכמו שכתב שם
בגאון ז"ל בחיורו ה"ב וז"ל דברי דבג"ע הזמן גם
משום תפלה אסור דלא גרע מחפלת מנחה ועיין במג"א
סי' רל"ז ס"ק ע"ו או משום י"מ כמבואר במ"א ע'
ס"ק א' והוא ז"ל כתב לשיטתו ע"ש ולפי מה שכתבתי
אחי שפיר בעזכ"ל.

סימן קצ"ו

המשך, לנעוץ מ"ב ברכות פסוק לתחלתו, וחדרן לש"ס

וּכְרִי לנעוץ סופו בתחילתו ה"י נראה לי כך דהנה אמרו
במנחות ז"ע ע"ז אמר ר"י משום רש"י (בש"ך
יו"ד סי' רמ"ו ס"ק א') משום ר"ש בן יבולדק גה"ש
שם וכן נראה מהירושלמי שכתבתי לקמן בס"ד) אפי' לא
קרא אדם אלא קריאת שמע שחרית וערבית קיים לא
ימוש ודבר זה אסור לאמרו בפ"י עם הארץ ורצא אמר
מזה לאמרו בפני עמי הארץ ועיין ברין נדרים האומר
אשכים ואשנה פרק אחד נדר גדול נדר וכו' ע"ש ודו"ק.
וּבִירושלמי ברכות פ"א כ"ב ר"י צ"ס רש"י בגון
אנו שעוסקים בתלמוד תורכ אפילו לק"ש
אין אנו מפסיקין ר' יוחנן אמר על גרמיה בגון אנו

להגות בה יומם ולילה מ"ל כלל דאיכא חיוב ק"ש אבל כחצו הפוסקים ז"ל דחיוב של והגיה בו יומם ולילה ממש אינו אלא עד שימלא כריסו בשי"ם ופוסקים ואחר שלמד כל החורב כולה על צוריה סגי אם לומד בכל יום הלכות הבריכות וילמוד כל כך שלא ישכח תלמודו ושאר הזמן יכול לעסוק במשאל ומתן וע"ז אמרו טוב חורב עם דרך ארץ ועיין ש"ע הרב ה"י ת"ח.

ומעתה אחר שסיים כל השי"ם כולה עד מסכת נדה ויודע כבר כל החורב על צוריה מותר לו מעט לעסוק בהליכות עולם ורק ישנה הלכות בכל יום שלא ישכח תלמודו אבל א"כ אז אין כבר תורתו אומנתו וכיון שכן מחויב בק"ש דהא בהא תליא וזה שמסיים תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום וכו' וע"כ שכבר סיים כל החורב כולה וכבר יכול ללכת בהליכות עולם לו ולא תקרא הליכות אלא הלכות שעכשיו כבר סגי שלמוד רק בהלכות ולא צ"ע לעסוק יומם ולילה וא"כ כיון שהליכות עולם לו ולא הוי תו תורתו אומנתו ממילא נחתייב בק"ש שחרית וערבית וכמאמר רבי יוחנן כגון אהן דאין תורתן אומנתן אפילו לק"ש מפסיקין ושפיר קא מקשה התנא מאימתי קורין את שמע בערבית כיון דכבר מלאנו חיוב ק"ש.

ובהא מיושב קושיה הערוך לנר ה"ל למכ לא הביא כאן המימרא דריב"ל מה שסיים בה המשנה דמנח לא ידענא דין של חיוב ק"ש. ובהא נלע"ד ליישב נמי מה שדייקו המפרשים שכתב כל השונה הלכות בכל יום ולא כתב השונה הלכות כל היום, ולהב"ל ניחא דדוקא הני בכל יום דבהא מיירי אחר שסיים כל החורב ויודע בכל על צוריו ואין צריך ללמוד כל היום אלא מחויב ללמוד בכל ויס מקלע היום ולא כולו ואדרבה אלו ה"י הני כל היום לא ה"י מוכרח מינה כלום ולא ה"י מציאה כאן וק"ל.

והנה לדעת הפוסקים דס"ל דהאי תנודנ"א אין כאן מקומו בסוף נדה וא"כ סיוס מסכת נדה הוא עם שומרת יום כנגד יום ונראה לענ"ד בס"ד לנעוץ סופו בתחלתו לפי גירסא זו, דהנה כבר כתבתי בס"ד מחלוקת אי כיכי דבחרו לכהנים משום דרזין בן אי ה"י דינא שייך נמי אפילו בדבר דשייך בישראל נמי בחירו ולא חיישינן משום לא פלוג או דילמא חיישינן משום לא פלוג ואני העלתי בס"ד מנחת עני דהשי"ם בבלי חולק בזכ אש"ם ירושלמי ולבבלי לא חיישינן משום לא פלוג.

והנה בירושלמי פסחים פ"א ה"א ר' ירמיה צ"ע בתי כנסיות וכו' ייצא כהדא ר' זכריה חתני דר' לוי נדה חופפת וכו' נדה כהנת חופפת וסורקת כלי שלא לחלוק אף הכא שלא לחלוק בין ציפור וציפור הני ר' גמליאל צרבי אינינוא קומי ר' מנח נדה שהוא מפסקת כל שצעה חופפת וסורקת כהנת שהיא עובלת בכל יום אינה חופפת ואינה סורקת א"ל לשומרת יום נלכח ע"כ. והנה לפי דעת המפרשים דר"ג פלוג אהאי כלל דהחם

שחין אנו עוסקין בתלמוד תורה אפילו לתפלה אנו מפסיקין דין כדעתיה וכו' ולא מודח ר"ש צ"י שמפסיקין לעשות סוכה ולעשות לולב ול"ל לרשב"י הלמוד על מנת לעשות ולא הלמוד שלא לעשות שהלמוד שלא לעשות נח לו שלא נברא וכו' ור"י הלמוד שלא לעשות נח לו שנהפכה שלייתו על פניו ולא ילא לעולם טעמיה דרשב"י זה שינון וזה שינון ואין מצטלן שינון מפני שינון. ופ"י הפני"מ זה שינון משום דמלוא ק"ש שינון ודיבור הוא ואין מצטלן דיבור הלימוד מפני לימוד אחר וכו' ע"ש.

והנראה מדברי הירושלמי לדעת רשב"י מי שעוסק בחורב כל היום פטור מן הק"ש וגם ר"י דפליג עליו אעיקר דינא מודח ליה רק דר"י אגרמיח מחמת רוב ענותותו אמר דאנו אין לומדין אמנם למי שחורתו אומנתו נראה דמודח לרשב"י דזה שינון וזה שינון ואין מצטלן הא מפני הא ע"ש ודו"ק היעניב בדברי הירושלמי ועיין בר' יונה ברכות פ' ה' קורא ובעה"מ שבה על המשכה לא ישב אדם לפני הספר אמנם ש"ס דילן נראה דפליג אירושלמי עיין שבה י"א ע"א ודו"ק. **והנה** לפי דעת רשב"י וחבריו אין שייך כלל באי משנה מאימתי קורין את שמע ולדודקה ה"י שינון וה"י שינון וא"כ לכל מי שחורתו אומנתו לא שייך כלל ה"י משנה אמנם מי שאין תורתו אומנתו וחלילה מיפר החורב כאיך מקיים לא ימוש סה"כ הזה מפוך והגיה בו יומם ולילה ע"כ בק"ש שחרית וערבית א"כ ק"ש שחרית וערבית לא נאמרה רק למי שמפר החורב.

והשתא שפיר נעוץ סופו בתחלתו דלכאורה ה"י קשה ליה מאי מקשה מאימתי קורין את שמע וכו' דמנח לך דאית לן ק"ש כלל וכקושיה בגמ' תנא אהיכא קאי דחני מאימתי אמנם כיון שסמיים עת לעשות לך הפרו תורתיך וכו' קשה ל' א"כ כאיך מקיים מלוא לא ימוש אע"כ בק"ש שחרית וערבית נמי מקיים לא ימוש ודלא כרשב"י ולכך שפיר מתחיל מאימתי קורין כיון שכבר ידענו דיש דין ק"ש ואנו מחויבין בק"ש וכו' ה"ל וזה מיושבה נמי בקושי' תנא כיכי קאי ותירלו תנא אקרא קאי ע"ש ולפי מה שכתבתי מיושב דנעוץ סופו בתחלתו ודו"ק.

ובזה נראה נמי לנעוץ סוף השי"ם בתחלתו בס"ד והוא, דבגמ' שלבי נדה מסיים תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום מוצעת לו שהוא בן עולם הבא שנאמר הליכות עולם לו אל תקרי הליכות אלא הלכות הדרן עלך חינוקה וסליקא לה מסכת נדה ע"כ, וכחצו רש"י וחוס' דהאי צריחא אינו מקומה כאן אלא משום דרלח לסיים בדבר טוב, ואיחא נמי בן במגילה צ"י בתרא דף כ"ח ע"ש, והקשה בערוך לנר דאי רק משום לסיים בדבר טוב אמאי לא מסיים בהא דריב"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל לדיק ולדיק ש"י עולמות כמה שסיים המשנה ע"ש.

ונלע"ד דהנה כבר מילתי אמירה דמי שחורתו אומנתו פטור מן הק"ש וכיון דכל ישראל מחויבים

לר"ך לקראו אבל באמת לר"ך לילך מעצמו או עכ"פ אם קראו אף שאינו לר"ך עובר דבעיקר הוא אמירה וכמו שכתב התרגום אמור להם כד חמרון לבן ואם קרא אפילו ליחיד עובר ואם לא קרא אפילו רבים אינם עוברין והחילוק בין יחיד לרבים הוא כך דליחיד לר"ך לקרות ולרבים אינו לר"ך וכן כתב הבצל שכן רוקח צידן שמועב פ' בהעלותך ע"ש.

איברא דבירושלמי פ' אין עומדין ה"ד אמר רב חסדא אפילו כהן אחד שאינו קורא אלא לשבט ופי' הפנ"מ כהן אחד אומר המקריא כהן ולשנים קורא כהנים שאינו קורא אלא לשבט כהנים עם קדושך ולעולם שיד כהנים ואף דלא קיי"ל כר"ם עכ"פ נראה ודאי מהא דלא פליגי רק לענין קריאה אם לקרות או לא אבל לענין ברכה נראה דלא פליגי אש"ס דילן דלמעט במחלוקת עדיף וגם ש"ס דילן מודה דאף שאין לר"ך לקרות מ"מ צרכי מצרכין בלא קריאה וכן דעת העור ודעמייה דבבבא אחד נמי עובר אם קראו ע"ש צבי קכ"ח מה שכתב מחלוקת הפוסקים בזה.

ומדברי הירושלמי לכאורה קשה אמר שכתב שם העור שיטת ר"פ שאם אין שם אלא אחד אינו עובר דילפינן מאמור להם וכו' והעור ז"ל חלק עליו דלהם על אהרן ובניו קאי ופי' אמור להם על כל אחד מהם וכו' עליו כצ"י בשם המהרי"א תימה דבא צ"י ח"ג אמר אצ"י נקטין לשנים קורא כהנים לא' אינו קורא מ"ע אמור להם לשנים ותי' דאש"ג דפרש"י הכי בגמ' מ"מ לא נפקא ממשמעותיה דלהם על אהרן ובניו קאי ואמור להם לכל אחד מהם משמע וא"ת כיון דאינו קורא כהנים אלא לשנים וכל שאין קורין לכהן לעלות אינו עובר הא"ך אמר אם אין שם אלא אחד עובר וי"ל שמ"מ אם קרא ולא עלה עובר עכ"ל ולענ"ד לר"ך עיון דעשו דרשב מעצמם דלהם על אהרן ובניו קאי משום דלא נפקי קרא ממשמעותיה ומשמע דאין זה חולק על הדרש דאמור להם ובירושלמי נראה להדיא דזוכי מחלוקת ר' נצ"י ור"ם וכיון דלא קיי"ל כרב חסדא ח"כ בודאי לא דרשין אמור להם על השבט קאי וח"כ ע"כ לא דרשין נמי דרשב העור דעל אהרן ובניו קאי וממילא אפשר לומר דאכאן אחד אין שום חיוב לברך ומדברי הירושלמי הנ"ל הי' לכאורה ראייה לשיטת ר"פ כיון שלא קיי"ל בדרשב העור.

ברם לאחר העיון זה אינו דודאי שיטת הירושלמי דאפי' א' עובר אם קראו אותו ואפי' רנצ"י מודה בזה שהרי הם לא פליגי בעיקר דין האמירה אם לומר או לא ותרווייכו מודי לזה דלריבין לקרות אפי' א' ופליגי הא"ך לומר שרנצ"י אומר דלכהן אחד אומר כהן בלשון יחיד ולר"ם אפי' לכהן אחד אומר כהנים בלשון רבים דאשכח קאי אמנם בזה ליכא פלגתא בירושלמי דאפי' אחד עובר ואדרבא מהירושלמי הי' לכאורה ראייה לשיטת

לאו טעמא משום לא פלוג הוא אלא טעמא הוא משום שגדה מפסקת כל שבעה ולכן חופפת וסורקת ואחא הוא וא"ל שומרת יום נלכה וא"כ לכאורה משומרת יום יש גדייק דחיישין משום לא פלוג דהתם אף שלא שהכה אלא יום אחד אפי' לריבה חפיכה וסריקה לשיטת הירושלמי. אמנם הש"ס דילן חולק ע"ז וא"ל דלא חיישין משום לא פלוג וכמו שכתבתי.

ומעתה שוב נעון סופו לתחלתו מאחר שסיים דין שומרת יום כנגד יום ואפשר לטעות דס"ל כדעת הירושלמי דחיישין משום לא פלוג דדייקין מניח בן גדת הירושלמי משומרת יום כנגד יום אבל לקושטא דמילתא הש"ס דילן חולק ולכאורה מנגן ומתחיל מיד מאימתי קורין את שמע בערבין משעה שהכהנים נכנסין לכול בתרומתן וקשה קושיה המהרש"א כהנים גופיהו מחי קורין וקושיה התוס' צעני גופי' מחי קורא וע"כ ז"ל כמו שחילתני דכהנים זריזין הם ויכולים לקרות לאחר אכילתן ולא גזרו בהם שלא יאכלו קודם ק"ש של ערבית אלא בישראל חיישין שמה יתעטפו שינה ולא ככהנים ואף דזוכה גם בישראל והי' לן לחוש משום לא פלוג ולאסור גם להו ע"כ ש"ס דילן חולק וא"ל דלא חיישין משום לא פלוג ואח"י שפיר נעילת סופו בתחילתו.

סימן קצ"ז

להנ"ל ש"צ האריך קורא כהן אחד. ואי עולה לדוכן דרבנן או דאורייתא. ואי עובר אג' עשות

עוד רגע אדבר לפי שדברי כה"ה עלי אהבים אשתעשע בדבריו במה שראה ליישב דברי ר"י בתוס' שכתב קיי"ח ע"כ דג"ה אלו לא ידע ר"י מה איסור עשה יש צור העולה לדוכן אם לא משום ברכה לבטלה שלכהנים אמרה תורה לברך ולא לישראל ע"כ. וכת"ה מלא ליישב נפי מה שאמרו בגמ' פ' אלו נאמרין (סוטה ל"ח) אמר אצ"י נקטין לשנים קורא כהנים לא' אינו קורא כהן שגא' אמור להם לשנים ופרש"י מקרא דלהם נפקא לן ששליח ליצור מזכיר אותן לברך ואסקין שם דהילכתא כאצ"י נמלא דבכהן אחד לא שייך בצרכה כהנים כלל וא"כ אף אי נימא דצורים שייך איסור עשה זה דוקא לשנים או יותר דומיא דכהנים אמנם זר אחד בודאי אין שום איסור וזה לעומת זה עשה כמו שאין חיוב בכהן אחד כן אין איסור צור אחד וזה שאמרו התוס' לא ידע ר"י מה איסור יש צור העולה היינו זר אחד עכ"ל.

והנראה דלכת"ה דבר פשוט הוא דכהן אחד אינו עולה לדוכן ומה דפשיטא ליה למר להצ"י לר"ך עיון רב והיא מחלוקת גדולה בין הראשונים ונחי נפש אם אינו עולה אי עובר צ"י עשות או לא ולדעתם דמה שאמרו לשנים קורא כהנים ולאחד אינו קורא כהן היינו שאינו

יש כח ביד חכמים לפעור בשוא"ת ועיין בפר"ח, אמנם הפוסקים החולקים מציאין ראי' לבייך דמדאמר רש"י ולא אמר חייב משמע דרשות היא ולא חובה ובהפ"ח מיישב זה עוד נראה לכאורה ראי' ממנו שאמרו בצרכות ל"ד וצירושלמי פ' א"ע ה"ד ומנחות מ"ד כל כהן העומד בצבהכ"ס וכו' עובר בל"ת ומשמע אפי' כהן אחד נמי כן ה' נראה לכאורה.

אמנם החוס' במנחות שם כתבו דכל כהן דוקא כשאמרו לו עלה כדאיחא בסוטה וכו' ואע"ג דדרשינן מינה עשה וכו' תרתי שמעינן מינה ומ"מ אומר ר"ח שאפי' כהן אחד עולה לכל הפחות מדרבנן ודייק מלישנא דלא קאמר שני כהנים עולים ולא אחד משמע אפי' אחד ועליו לקבל באימה וצירא פ' התוס' ז"ל ולכופ ראש מפניהם אף שלולא דצריכס הקדושים ולולא שאינו כדאי להצין אפי' אות אחת מדברי החוס' על צורים ה' נראה לפע"ד דאפי' כהן אחד עולה מדאורייתא. ומראיית ר"ח בעצמו דמדלא קאמר שנים עולים ולא אחד משמע אפי' אחד עולה ועולה מדאורייתא דהאחד דומיא דשנים הוא ומג"ל לחלק דשנים מדאורייתא ואחד מדרבנן אע"כ דאחד נמי מדאורייתא רק דלשנים קוראין ולא לאחד וכדעת הטור וכנ"ל אמנם ר"ח לא ס"ל הכי ועיין בר"ן מגילה פ"ד דף ל"ח נקטינן לשנים קורא צבהכ"ס וצ"ג שם ובצ"ח מנחות כנ"ל ודו"ק.

ור"ל דמסחפינא בייחתי אומר דבר חדש דאף לשיטת ר"ח דס"ל דכהן אחד עולה מדרבנן אין טווחו דלא מקיים מ"ע דאורייתא בצרכותו רק שמדאורייתא אינו מחוייב לעלות רק מדרבנן אבל אם עלה בודאי קיים מ"ע מה"ח ובאמת נראה דעיקר החיוב לנדר מוטל על כל כהן וכהן ואפי' שהוא יחיד רק דהתורה גלתה דאף שהחוב מוטל על כל כהן לריך שנים לקרות וכהן שני שריך הוא רק כמו מסובב לדבר ואינו הסובב לדבר (וכוא' ז' טכני בלבד) שריך שנים לקריאה אמנם לייגא גם כהן אחד צר צריכה הוא ולכן אם צריך קיים מ"ע דאורייתא אפי' לר"ח.

והח"י צ"ח בין אחד לשנים הוא כך דשנים מזהר לעלות בין קוראין בין לא קוראין רק כשקוראין ואינו עולה עובר עליו ואם אין קוראין אין עובר ובאחד לעולם לא ליכא בין קוראין בין לא ומדרבנן לריך לעלות ואם עלה קיים מזהר עשה דאורייתא ואי לא אינו עובר רק מדרבנן וגמלא כוונת ר"ח אינו לומר אעיקר הצרכה דבהא לית מאן דפליג דמקיים מדאורייתא רק בעליה פליגי אם לא עלה אי עובר או לא ואם לריך לעלות ובהא ס"ל דהוי רק מדרבנן והטור ודעימיה ס"ל דעולה מדאורייתא שוב ראייתו במ"ח מזהר שע"ה שכתב כן ח"ל ולפמ"ש בכל הכהן אפילו דאינס עוברים עכ"פ מקיים מ"ע וה"ל כתפילין כ"ז שמניח מצדך וכו' ולדעת החוס' נמי דס"ל דמדרבנן אחד עולה ביינו ג"כ שמחוייב

הטור ודעימיה דאפי' כהן אחד עובר כיון דדברי הכל הוא צירושלמי שם ועיין בתוס' סוטה שם ד"ה לשנים שהציאו דברי הירושלמי כנ"ל.

ואת דאסקין הילכתא דלא כר"ח צ"ח דילן ואיפסקא הילכתא כותיה דאבי ואבי אמר נקטינן לשנים קורא כהנים ולאחד אינו קורא כהן וא"כ הש"ס צבלי חולק הירושלמי וכו"מ שחולקין הלכה כש"ס דילן והאיך פסק הטור כהירושלמי. מ"מ אפשר דהטור ס"ל דמה דאמר אביי לאחד אינו קורא כהן ביינו דאין לריך לקרות ופליג רק בקריאה לירושלמי גם לאחד לריך לקרות ולש"ס צבלי רק לשנים לריכס לקרות אמנם אי קראו אפי' ש"ס צבלי בודאי מודי בזה להירושלמי דעובר דכיון דלא מנינו בזה צ"ח דילן צ"ח שחולקין וצירושלמי ס"ל להדיא דאפי' אי עובר אין סברא לומר דפליגי גם בזה כיון דאפשי במחלוקת לא מפשינן זה נראה לכאורה ראי' גדולה לשיטת הטור.

אבל בספר המנהיג הנש"כ סי' ע"ד ואמר אביי לשנים אומר כהנים ולא לאחד אינו קורא שנאמר אמור להם נשים ולא לאחד וכן כתבו הגאונים שכן הלכה וצירושלמי דפ' אין עומדין מלאחי כל כהן שהוא צבהכ"ס ואינו נושא את כפיו עובר בעשה וכו' אם ה' כהן אחד אומר כהן שנים אומר כהנים אומר רב חסדא אף לכהן אחד אומר כהנים שאינו קורא אלא לשבע וחולק אבבלי בזה גם צמח שאמר עובר בעשה וצבלי אומר בשלשה עשה ולי"ע (אב"ן) עכ"ל.

וראיתי בפר"ח סי' קכ"ח ס"ק י' וס"ק י"ח דפשיטא ליה דאפי' כהן אחד עובר ורצונו לומר דעובר אפי' בלא קריאה ושנים אינם עוצרין אלא בקריאה ועיין בט"ז ס"ק ג' ובפמ"ג שם ובצ"ח דכלהו ס"ל דאפי' אחד עובר ונראה לפע"ד לומר סברא אחת אמאי חמור כהן אחד משני כהנים לפר"ח ודעימיה אפשר לומר שסברתם ז"ל היא כך דכשהם שנים או יותר לעולם אחד ימתין לחצירו שיעלה קודם או מפני הכבוד או מפני העללות שכיון דבלא קריאה אינו עובר א"כ יחשוב שילך השני וכן השני יחשוב על זה וצונו לצינו לא ילך לא זה ולא זה וגמלא אין הקהל מתצרכין ולכן לשנים לריך לקרות אמנם כשהוא רק יחיד אז אין לו שום התנלות ושום סברא שלא לעלות כיון שאין שם אחר שע"י תחקיים המנוח בודאי יעלה אף בלא קריאה ומחוייב לעלות ולכן ביחוד לריך לעלות אף בלא קריאה ובודאי אם לא יעלה עובר אף בלי קריאה כן נראה לי סברתם ז"ל.

ונראה לפע"ד ראי' לשיטתם ז"ל מצרכות ל"ד העובר לפני התיבה אם אין שם כהן אלא הוא לא ישא כפיו ואם הבעתחו שנושא את כפיו וחרח לחפלתו רשאי הרי דעכ"פ החוב מוטל אפי' על כהן אחד לנדר דאל"כ כיון שהוא רק כהן אחד אמאי כשהבעתחו נושא את כפיו כיון שכהן אחד אינו מצדך ורק כשאינו צמח

דווקא לישראל אמנם כבהים הא אמרינן כבהים זריזין בן וממילא לא ישכחו ולכן באמת דלכא הכירו לק"ש גם לאזה"כ לכתחילה, וכ"ק בעיר היכן מלינו כעין זה שנחיר לכהנים דבר ששייך גם לישראל משום דכהנים זריזין הם ע"כ מה שהעיר בק"ח.

סוהרי לו במדומים כי ידעתי שיש להקשות בן ובאמת הבאתי בחשוכתי להרצ קאבן מלפנים דומ"ץ דצודאפעסט איז ראוות קטנות לזה ולחחר שצ"ק בעיר בן אצאר הדבר בצמח"י.

גרסינן בגמ' חגיגה ד' כ"ד ע"ב אובלין אובלי' נגוצים בידיים מסואצות וכו' חניא א"ר חנינא בן אנטיגנוס וכו' יש נגוצה לקודש והלא חיצת הקודש מכשרתן לא לריכא כגון שחצו לו חצירו לחור פיו או שחצו הוא לעצמו כבש וכו' ופי' רש"י חלל אין נגוצה זו לומר כשלא הכשרו חלל כשהכשרו לעומתה ועכשיו בן נגוצין ועומתה בן מקצלין ולא לריכא משנחנו לדבר באובלי קדש נגוצין חלל באובלי חולין נגוצין ואובלי קדש חצו לו חצירו בידיים עבירות חכ האוכל ידיו מסואצות ע"כ ועיין בחסו' שם ד"ה ל"ג.

והנה בע"א דר"ח לא לריכא כתב וז"ל ק"ל הא כה"ג אפי' בתרומה וחולין לריך נע"י משום האוכל שחצו לחצירו לחור פיו כדמסקין בפ"ח ד' ק"ז דחולין וכלתא חולל מחמת מאכיל לריך נע"י ולחולין מיירי חסם כל כסוגיא וכו' עד ואם נפרש הא דהחירו ע"י מפס כ"ש ע"י מאכל לאובלי תרומה משום דכהנים זריזין בן ולא חיישינן לשמא נגעו אפי' באוכל ככהן חולין שרי ככה"ג מה"ע גופיה דכהנים זריזין בן כ"ש דאחי שפיר טפי דאפי' נחצו לו חצירו נקט אובלין נגוצים בקדש משום ככלל שאכל עמו ונ"מ חס אוכל ע"י מאכיל הוא כבן דש"ד ולא חיישינן לשמא יגע מ"מ ע"י ככלל של חולין שאוכל עמו ע"י עצמו חיישינן יותר לשמא יגע אע"פ שהוא כבן אפי"ה בקדש גזרו מיכו מדנקט בגמ' בפ"ח מחולין החירו מפס לאובלי תרומה ולא נקט החירו לכהנים משמע קצת דלכהנים גופייהו לא החירו חלל לאובלי תרומה לחוד דליתא חלל כבהים אכל לאכילה חולין וקדשים הואיל ואיתא בישראל נמי, לא פלוג בין ישראל לכהנים וכו' ונ"ל לה"ר מהא דאמר דירושלמי דפ"ב דפסחים גבי הא דאין לשין מזה כפושטין ופריך חנינא כל המנחות נילשות כפושטין ר"ח בשם רשב"ל חמן בדבר מסור לכהנים דכהנים זריזין הם וככא מסור לגשים וכגשים עולות בן ומצט"י ל"י ככהנים עצמן מהו שילישו מלחן כפושטין ופשט ל"י מהא דר' זכרי' חתני' דר' ל"י חמר נדח חופפת וסורקת כהנא אינח חופפת וסורקת נדח כהנא חופפת וסורקת שלא לחלוק בין נדח לנדח כ"ג שלא לחלוק בין מזה למזה חלמא דבר שנובג ככהן וישראל לא אמרינן כהנים זריזין בן למישרי אפי' ככהנים ולא פלוג בין כהן לישראל וכו"ג דכוחה ע"כ ע"ש.

אכל לענין קיום המזבח לכ"ע מקיים וז"ל עכ"ל חו ראיח ברורח למח שכחתי בצמח"י והנאני מאוד כי כוננתי לדעמו הרמח ז"ל.

ולפי' זה שוב ל"ע פירושו מה שפירש דכבן אחד אינו עולה וס"ל לכת"ח דכיון שאינו עולה אינו צר חיוב וכו"ג בישראל אחד שהרי ככהן אחד אין העטם משום דכוא צמח אינו מחויב רק שחמר המסובב כנ"ל ובאמת כל כבן אי מצרך קיים העטם וא"כ בישראל נמי חסור כיון שבישראל אין כאן המסובב ודו"ק.

ובעיקר דין אי זר שצריך עובר בעשה כבר ידועה קושית המפרשים מחצותה דכא חצרכו חסם ונא זרים ועיין במג"א ומכרי"ע ח' דבעשה הוא דוקא במקדש ולא במדינה ולפע"ד עוד נראה חסור גבי ר' יוסי דחרי אמרו כשם שמאכל לצרך כך מאכל לישראל להצרך מן הכהנים ואם כ"י ר"י עולה לדוכן עם הכהנים לא כ"י מחצרך מהם ועיר שכולה כהנים מצרכין לחאיהן שצדות א"כ אפשר שזו היתה הכוונה גבי ר"י ואמר מעולם לא עברתי על דברי חבירי דלף שאם כ"י עולה עם הכהנים לא כ"י מחצרך מהם ואפ"ה כדי שלא יעבור על דברי חבירי כ"י עולה ועיין בצמח"י ח' ה' מה שהביא ראיח מחסו' זכחים ועיין בהגהות ברורח טעם מה שאין ככח מקומות ובעינין יעקב פי' שכו' עולה ולא מצרך וכדברים עתיקים.

ולא באחי ככל זה רק לפלפל כדרכה של חורח ויסלח לי על מיעוט פלפול כי באישון לילה כתבתי וכד ניים נים ולא נים חיר ולא חיר כתבתי אח כל זה לעת הפנאי ובאמת לא כ"י לי לכתוב כלל עד כי היתה הכוונה אמנם כבר אמרו אל חלמא לכשאפנה אשנה וכו' ואכבד מקלקלת השורח ולכן אחן קנאי למלון.

כ"ד ידידו אהבו ומוקירו המצפה לביאת גואל צדקתו במהרה ולהרמת קרן התורה אני הצעיר.
יום ה' לסדר להעלות גר תמיד.

משנה חקמן

סימן קצ"ח

בסוגיא דכחנים זריזין, ואי חיישינן משום לא פלוג

כ"ק האי גברא רבה חכם חרשים משכיל לאיתן בעל פיות נ"י פ"ה שמו מפארים שבחו מי ימלא וכו' כ"ק הרה"צ חסיד ועניו מתלמידיו של אהרן מוהר"י העשיל אדמו"ר מקאמישעניץ שליט"א עבגצ"א.

אחרש"ב ק"ח אז אמרתי כהנא באחי לייסד קושית מהרש"א בצרכות ד' ע"א ככהנים גופיה מחי קוראין ק"ש ואמרתי צורך אפשר דהא כל עיקר העטם דלריך לקרות ק"ש חיכך עם חלל הכוכבים הוא מעטם חסם דא מן השדח ויאמר אוכל קמעה ואשתח קמעה וכו' וחיישינן דימא חוטפתו שנה וישכח לקרוא ק"ש חסם העטם שייך

ודרי ברור מילל דעת הט"א ז"ל דצמקום דאית צ"ב משום לא פלוג לא אמרינן כהנים זריזין הם וכן נראה דעת החוס' יומא פ"ט ע"ב דצ"ב הא כצ"ב חז"ל צ"פ הישן כ"ז פריך מיניה לר' יוסף ואצ"י דאמרו לאוכלין עראי חוץ לסוכה ומפרש ר"י תרתי תלת צעי ואצ"י מפרש כדקאי טעים צר צי רב ואזיל לכלבו ומשני לא הא כצ"ב צעי נ"י וצרכה ולא מישתרי צמפה דחיישין דילמא נגע כדאמר צפ' כ"ה (ק' ע"ב) ותימא והא ר' לדוק כהן ה' ואמר צפ' כל הבשר החירו מפה לאוכלי תרומה ולא החירו מפה לאוכלי עכרות י"ל דלא החירו מפה אלא לאוכלי תרומה צעפת אכילת תרומה דחירו צ"ב טפי אצל לא החירו לאוכלי עכרות אפי' כהנים האוכלין על עכרת תרומה והכא לאו תרומה הוי ע"כ ונ"ע אט"א ז"ל למה הביא ממרחק לחמו ולא הביא שבתוס' ס"ל כן, וכן ראיתי מקשים כן.

דן אמת כשאני לעממי הייתי יכול לחלק כשנדייק היעזב בדברי החוס' דחרי טעמי קא חזינא הכא ותרי פירושי נינהו מה שני"מ להלכה הרבה והוא דהחוס' מפרשים הא דהחירו מפה לאוכלי תרומה צעפת אכילת תרומה דחירו צ"ב טפי והט"א מפרש משום דכהנים זריזין ורחילוק בין הני תרי טעמי הוא דלטעם החוס' קא דהחירו מפה לאוכלי תרומה הוא דמשום חומר התרומה זכירי צ"ב ולא משום זריזות דוקא של כהנים ואפי' ישראלים אי ה' להם דבר חמור כתרומה ה' נזכרין צ"ב טפי דיש כאן עשה דאח משמרת תרומותי ואסור להפסיד תרומה מה"ת ובאם מטמא ממיילא מפסידה ועיין ברמזים פ"צ מתרומות וצ"ב התרומה ה' ארץ ישראל ובאצ"מ ס' י"ח שכתב דאסור לאבד תרומה הוא מה"ת וא"כ כיון שיעמא התרומה צידים מסואצות ויהא אסור לשרפה דמאורייתא עכורה ומדבצן אסור לאכלה וממילא תבא לאיצוד ועיין במ"ל צממה מקומות ובשאר מפרשים שנסתפקו אי איסור דרבנן עושה פסול דאורייתא ובפרט חיוב מיתה בטומאת בגוף ועוד כמה דברים חמורים. ועיין רש"י חולין הנ"ל מה שמחלק בין זכירי לזריזין חז"ל זריז עדיף מחזיר זכיר שיועד להזכר צעפת מעשה שלא יעבור על המלוא חרץ הרואה את הנוול ומתקן עצמו שלא יבא לידי כך והיינו דאמרינן צ"ע דף כ' זכירות מציאה לידי זריזות.

אמנם לפי טעם הט"א דמה שהחירו מפה לאוכלי תרומה משום כהנים זריזין ואפי"ב דוקא לכהנים בתרומה החירו ולא בחולין ומשום לא פלוג א"כ כי"מ דאיתנהו ישראל וכהנים צדד לא אמרינן כהנים זריזין כן אפי' להו משום ל"פ ולדידהו נמי אסור ולטעם החוס' אין זה מוכרח בשאר מקומות. ויש לדחוק קצת כמוצן. ובזה יש ליישב נמי מה שהבאתי לקמן קושית תוס"א לחוס' יומא שכתבו טעמא משום דחירו טפי וק"ל **ואפשר** דלכן באמת לא הביא הט"א ראיתו מדברי החוס' דיש לדחות כמו שכתבתי וצירושלמי

הדבר מפורש ועיין לקמן מה שכתב עוד אי"ב מה. **וראיתי** ברש"א צ"ב דף י"ח חז"ל אלא ספק ולד הטמא היכי משכחת לה גבי כהנים, כהנים זריזין הן כלומר ונשמרים הן בכליהם שלא יטמאו דמילתא דלא שכיחא הוא ולא גזרו צ"ב רבנן, וקשיא לי א"כ אפי' צ"ב הטומאה נמי וכ"ש דכל שטומאח חמורה יותר גם הם נזכרין יותר והוי ל' מילתא דלא שכיחא י"ל דה"ק כיון דטומאת ולד הטומאה לא משכחת לה אלא בכהנים וכהנים זריזין הם לא גזרו צ"ב אצל צ"ב הטומאה משכחת לה אפי' צ"ב דידוע אף הם החמירו צ"ב אף אצל כהנים וא"ת ולד הטומאה נמי משכחת לה צ"ב דידוע וצחולין כגון כלי שנעמא צמסקין דכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה תירלו צחוס' דמיירי צ"ב שאינו ראוי למשקין כגון סל או כיפה ומסתברא צ"ב כלי ור"ק רב טומאח ולד הטומאה היכי משכחת לה גבי כהנים ואע"ג שפועמים משכחת לה נמי אפי' צחולין מילתא דלא שכיחא הוא ואף צ"ב לא גזרו רבנן ע"כ. ונראה דהרש"א ג"כ ס"ל דגזרו משום ל"פ וגם נ"ע אט"א שלא הרגיש בדברי הרש"א.

אמנם הי"ש חולין פ' כ"ה ס' ל"ד שיטה אחרת לו חז"ל איבעיא להו מכו לאכול צמפה מי גזרינן דילמא נגע צפת או לא ומסקין א"ר תחליפי צ"ב אצ"י א"ש החירו מפה לאוכלי תרומה ולא החירו מפה לאוכלי עכרות ופי' רש"י החירו לאוכלי תרומה דכהנים זריזין הן ולא נגעו ולא החירו לאוכלי עכרות לפי שאין למודין להשמר כמו כהנים ע"כ משמע צ"ב דאין חלוק בין חולין שנעשו על עכרת תרומה או חולין גרידא אלא לכהנים החירו לאכול צמפה אפילו אוכל חולין כדאיתא להדיא בסוגיא ולישראלים לא החירו כלל לאכול אפילו גרידא וכ"כ הרא"ש לקמן שלא החירו מפה לאוכלי עכרות וכ"ש לחולין גרידא וכו' ע"ש, ודרי לן דהי"ש ס"ל דשיטת רש"י לפי פירושו צ"ב דלכהנים החירו לאכול אפי' חולין ולא לישראל ולא חיישין משום לא פלוג כיון דכהנים זריזין הם וזה היפוך דעת הפוסקים הנ"ל, וכן ה' אפשר לכאורה להבין מדברי הר"ח צ"ב דה"ל שפירש ולד הטומאה לא משכחת לה דלריך עציבה לעכרות שלא יטמא אלא גבי כהנים דאכלי תרומה ושי עושה שלישי וכן זריזין ולא אחי לאטבולי כלים שנעמא צ"ב הטומאה אצל ולד הטומאה אין מטמא דאין שני עושה שלישי צחולין וכו' ומדכתב סתם ומחמת זריזותן לא יעצלו כלים שנעמא צ"ב הטומאה ומעלתן שכן זריזין שייך צ"מ, אמנם יש לדייק לאידך גיסא מדכתב דלא משכחת לה אלא גבי כהנים דאכלי משמע דאילו משכחת אף גבי ישראל לא מהני זריזות מל"פ, ואע"ג דמשכחת לה נמי לפעמים בישראל מילתא דלא שכיחא הוא וכמו שכתבו החוס'. עכ"פ אין הכרח.

וראיתי צ"ב רצה חו"מ סקס"ג הביא דברי הי"ש ובהקשה עליו חז"ל וכתב רש"ל ס' ל"ד דלכהנים

החירו במפח אפי' לחולין כדאיחא להדיא בסוגי ע"כ. וחמכני דלא מלינו זה מפורש בסוגיא דחולין דף ק"ז ד"ל דר"א ור"א אכלי תרומה ויותר חומה דתחום יומא ע"ע ד"ה הא וכו' כתבו להדיא דדוקא תרומה מותר לכהנים ולא חולין עכ"ל הא"ר.

והנה מה דקשה ליה לא"ר דתחום מפורש דלא כותיבי ונראה דזה הוא עיקר קושיתו לפע"ד חמיהו ל"ע שברי היש"ש כתב כן לדעת רש"י ונאמח משמעות רש"י כן הוא דכתב החירו לאוכלי תרומה דכהנים זרזין הם ולא נגעו ולא החירו לאוכלי עכרות לפי שאין למודין להשמר כמו כהנים ומשמע דישראלים דוקא לפי שאין למודין להשמר ואי הוי למודין הי' דהחירו לאוכלי עכרות וא"כ כהנים כיון שס' למודין לא חיישין משום לא פלוג ודו"ק. וא"כ מאי דמקשה הא"ר מחוס' לא קשה כלום דאטו גברא אגברא קרמית ורש"י יש לו לחלק תחום' גם מה שכתב דלא מלינו זה מפורש בסוגיא דחולין לולא דברי קדשו לכאורה נמי יש ליישב דלכאורה הכנה הי' יכול לקבל ולומר החירו מפח לתרומה וכו' ידענא דרק אכהנים קאי דאטו שאר אוכלי תרומה יש וממילא כוכ ידענא דלכהנים מותר לאכול תרומה במפח ודוקא תרומה ולא דבר אחר, אמנם מדבאריך הכנה ואמר לאוכלי תרומה דהביתר קאי לאוכלים ולא לתרומה וביינו שכתירו לאותם שאוכלים תרומה לאכול במפח אפי' חולין ואז שפיר מדויק חיבה אוכלי שנראה כמיותר לכאורה לפי גשון הברייתא דאילו כתב החירו מפח לתרומה הוי קאי בביתר לתרומה וכיון שכתב לאוכלי תרומה קאי אלאותן שאוכלין התרומה וכל מה שאוכלין בכלל ודו"ק זה לכאורה ראי' בזהר לשיטת רש"י והיש"ש.

והנה ראי' בג"ל הוא היפך ממה שר"ה בע"ה לביא לעצמו בבאחי דבריו לעיל דמדנקט בגמ' החירו מפח לאוכלי תרומה ולא נקט החירו לכהנים ואני אומר היפך זה דלא לכהנים ולא לאוכלי תרומה הי' נריך רק סתם לתרומה.

ור"פ שיעת רש"י נאמח יש ליישב דברי הגמ' בחגיגה בג"ל בפשיטות כס"ד דשאג"א ז"ל דכיון דהחירו מפח לאוכלי תרומה אפי' לחולין א"כ כ"ש דהחירו לו לחובד לפיו ודו"ק.

וראייתי צם' תורת האשם סי' א' סק"ל שכתב אד' א"ר בג"ל ח"ל וכו' מה שכתב הא"ר דלא מלינו זה מפורש בסוגי' נאמח לא נמלא כן מפורש אכל יש להוכיח ק"ח כדברי היש"ש מהסוגי' שם דאיחא כי סליק ר"ז אשכחינכו לר"א ור"א דקאכלי צללי תמחות אמר תרי גברא רבדרי כותיבי ליטעו דדרב ושמואל הא דעמי קארה קאמר ואמר' אשתמיטת' הא דאמר ר' תחליפא אחר שמואל החירו מפח לאוכלי תרומה ולא החירו מפח לאוכלי עכרות ור"א ור"א כהנים היו ע"ש ואי נימא דמה דהחירו מפח לאוכלי תרומה היינו בתרומה

דוקא ולא בחולין שנעשו עט"ס או חולין גרידא ור"א ור"א כהנים היו ותרומה אכלו אם כן מה קאמרין דאשתמיטת' לר"ז וכו' דילמא ידע ר"ז הא דרב תחליפא א"ש אלא דלא ידע דר"א ור"א אכלו אז תרומה במפח רק סבר שס' אוכלין עט"ס לכן שפיר קאמר לכו שטעו בדרו"ש וכן דוחק לומר שידע ר"ז שכן אוכלין אז תרומה במפח א"י כד' יש"ש דהחירו מפח לכהנים צין לתרומה צין לחולין וכו' ושפיר קאמרין דאשתמיטת' לר"ז וכו' דאי ידע ר"ז מהא דרב תחליפא א"ש א"כ מה קאמר לכו דטעו וכו' דכלא מה שכתבו הי' מותר להם לאכול במפח צין חוב"ה אפי"כ דאשתמיטת' וכו' ע"ש.

והנה לפענ"ד בגאון ז"ל דחק לעיל צפירא דחיקא דמה שכתב זה דוחק לומר שידע ר"ז שכן אוכלין תרומה במפח לא ידענא מאי דחקי' דודאי אילו ידע הא דרב תחליפא אחר שמואל לא הי' לו לומר תרי גברא רבדרי כותיבי ליטעו דמג"ל דטעו דאפשר דאוכלין תרומה ואפי' לא ידע בודאי שאוכלין תרומה מ"מ הוי ליה להעמיד על חזקתן דלא טעו וכל היכי דאפשר ליישב מיישבין א"כ הי' בג"ל לר"ז ליישבן דאכלו תרומה ולא טעו בדרב ושמואל אלו ידע הא דר"ה א"ש וכו' מפני שהוא קסבר שכן אוכלין חולין הם טעו א"י דאשתמיטת' הא דתחא"ש ודו"ק אמנם מה שכתבתי לעיל לפע"ד ראי' נכונה הוא.

וקושי' שיה ג"כ חירן כמו שכתבתי דאטו רש"י מוכרח לם' החוס' והגאון שם הביא כמה ראיות מש"ס דינן וצונה וסותר וגם ראיות שם שמיישב קושית הרשב"א מביא בג"ל דלא חקשה ליה לרש"י ז"ל וכתב דלפי פי' רש"י לא קשה שפי' שם דמש"כ אכ"ע אין מעבילין אותו ציו"ט דכיון דממא מה"ח הוי ליה כמתקן אכל ולכ"ע לא הוי כמתקן דמדאורייתא טבור מעלייא הוא ע"ש וא"כ לפי פרש"י לא קשה כלל קושית הרשב"א דשפיר אכ"ע גם כהנים אין מעבילין אותו ציו"ט אף דזרזין כן כיון דהוי כמתקן והרשב"א שם לא פירש כפרש"י אלא דגם אכ"ע אין מעבילין אותו מטעם גזירה ולפי פירושו מקשה שפיר אמנם לפי פי' רש"י אין ראי' מהבס דלא אמרין כהנים זרזין הם צמקוס שנובג גם בישראל ודו"ק.

ועיין צל"ח ביצה בג"ל דד"ה ואומר אני דמלכד מה שאמרנו לעיל שכתב בפשיטות אכל נטמא צעיו"ט שהוא שכיחא גזריק אטו נטמא צבא"ע דאורייתא וכאן לא שייך כהנים זרזין כן שברי כיון שנעמא צבא"ע אף שהוא אכ"ע דרבנן מ"מ הכלי הוא ראשון ועושה שני אף בחולין ומשכחת לה בישראל ולכן נעמא צעיו"ט אין מעבילין אותו וצריית' שני' דמחלקת צין אכל לולד וגבי ולד ודאי לא משכחת רק בכהנים ששני עושה שלישי וכו' ע"ש וכו' פי' כפי' הרשב"א ז"ל אמנם מה שכתב דגבי ולד ודאי לא משכחת רק בכהנים ושנה דלא משכחת רק בכהנים ע"כ נריך לומר דע"פ רוב לא משכחת רק בכהנים וכמו שכתב הרשב"א ז"ל צסם החוס' רק דהוי מילתא דל"ש ואף שלא כתב כן ז"ל דסמך אפשיטותיה.

תנן החוס' הביאו מהירושלמי חגיגה דפ' חומר בקודש
הטעם דהחמירו בקודש יותר מבחרומה מפני שאוכלי
חרומה זריזין הן אוכלי קודש אין זריזין ופי' הפ"מ שם
דאוכלי חרומה שהן כהנים זריזין הן אזל אוכלי קודש
שנתנה אף לבעלים כגון קק"ל אין זריזין וע"כ משום
לא פלוג לא החירו אפי' לכהנים. והגאון צעלמו הביא
דברי החוס' לעיל וז"ע שלא הרגיש בזה דנראה להדיא
דהחוס' ס"ל הטעם משום דלא פלוג וגדולה מזו תמכני
הרבה אע"א ואחכ"א דלפע"ד לכאורה אשתימע' לכו
צעת כחכם דברי החוס' צ"ב מקומות.

בגדה ס"ו פ"ג אמר דאמר רבא עזלה ועלחה (נדה)
וגמלא עליה דבר חוץ אס' סמוך לחפיפה
עזלה חינה לריכה לחוף ולעזול ואס' לאו לריכה לחוף
ולעזול והקשו בחוס' בד"ה אס' והא דאמר בפ"ק דחולין
ד' י"א עזל ועלה וגמלא עליו דבר חוץ אפילו נחטפס
באותו המין כל היום כולו לא עלתה לו עזילה עד שיאמר
ברי' לו שלא ה"י עלי קודש לכן וכו' ועוד אורי' דאי כך
דחולין מייירי לעכרות איכא לאוקמה בשלא חפפה כלל
כדאיחא בירושלמי דמסכת פסחים סוף פרק כל שעה
נדה חופפת וסורקת ועזלת כהנת אינה חופפת וסורקת
נדה כהנת חופפת וסורקת כדי שלא תחלוק בין נדה
לנדה ועממא מפרש החס' לפי שכהנת חדירה בעזילה
לא החמירו עליה וצטיון סגי לה וכן פירשו בחולין בג"ל
בחוס' ד"ה עד כסופו וכן איחא בחוס' הרא"ש נדה
בג"ל וכן הביא בשעמ"ק בפ"ק דף פ"ב ע"ב ד"ה אחא
ובביא כן בשם ר' ישעי' ז"ל ודו"ק הרי דבכל אלו
המקומות הביאו דברי הירושלמי בג"ל משום שלא תחלוק
וגראה דס"ל הכי ונע"ג שלא הרגישו בזה הני גאוני עולם
ועכ"פ ה"י להם להטיר מדברי החוס' ושאר פוסקים הללו
וכעת לא מלאחי מענה.

ומה נמי קשה מה שרציתי לחלק בדברי החוס' דלא
ס"ל כהע"א ומכאן משמע להיפוך. אמנם לפי
זה קשה דלמה באמת לא הביאו החוס' האי טעמא
ביומא בג"ל ואס' נאמר כחירון המ"ל הוי אחי שפיר
דהיכי דאיחמר איחמר ובג"ל ז"ע.

סימן קצ"ט

**חמשוך. מחלוקת בבלי וירושלמי אי גזרינן משום
לא פלוג, וישוב ליש"ש חולין, דלא חייש**

ולכאורה עלה בדעתנו לומר דהאי דינא אי גזרו משום
לא פלוג או לא פלוגתא דתנאי הוא בירושלמי
פסחים פ"א ה"א דגרסי' החס' ר' ירמ' צעי צחי כנסיות
וצ"מ מכו שיבא לריכין דדיקה מכ לריכא ל"י שכן מכניסין
לשם בשצחות ובראשי חדשים ותכא פשיטא ל"י הכן הוא
לריכא ל"י הואיל ואזרין מרובכ מכו שיבא לריכ' לצדקן
תחלכ ביום לאור כנר ר' יוסב צעי חלירות בירושלים

ונראה לי לבבא ראי' לשיעת החוס' וברש"א מש"ס
דילן דגרסי' בשבת י"ט צמחני' ומאחיזין את
האור במדורת בית המוקד ובגבולים כדי שתאחז האור
ברובו, ופרש"י לשכך גדולה הוא שהכהנים מתחממין שם
במדורת אש בהסקת תמיד מפני שהולכין יחפין על רגפת
שם בעזרה כדאמרין בצבחים פ"ב דף כ"ד הואיל ורפא
מקדשת דכתיב ביום ההוא קדש המלך תוך החצר וכלי
שרת מקידושין וכו' ובגבולין פרש"י לריכ' להצטיר מדורתן
מצטוד יום כדי שתאחז האש ברובו ובגמ' כ' ע"א מנה"מ
א"ר הונא לא תצטרו אש בכל מושבותיכם בכל מושבותיכם
אי אחכ מצטיר אבל אחכ מצטיר במדורת צ"ה מתקיף
לב ר"ח א"ה אפי' בשבת נמי אלא א"ר חסדא קרא
כי אחי למשירי איברים ופדרים הוא דאחי וכהנים זריזין
כן ועיין רש"י שם.

והנה נראה דמה שכתב שם ובגבולין כדי שתאחז האור
ברובו גם לכהנים נאמרה וכ"ש דעליהו קאי החס'
ואף שצמדורת צ"ה סומכין אזריותן מ"מ בגבולין לא
החירו להם רק ברובו כשאר ישראל וע"כ הטעם משום
לא פלוג הוא דאין לומר דמה שאמרו החס' ובגבולין
אישראל נאמרה ולא אכהנים דלא לישתימע התנא להשמיענו
דבר זה ועכ"פ כגון זה ודאי ה"י לריכ' להשמיענו שום
פוסק וזה לכאורה ראי' גדולה לשיעת הפוסקים דמשום
ל"פ לא סמכין אזריותן.

וראייתי בתוכ"א בג"ל שכתב מיהו ז"ע גם על חוס'
יומא בג"ל שכתבו דלא החירו לכהנים רק
בחרומה ולא בחולין וכתבו טעמא משום דבחרומה זכירי
טפי משא"כ בחולין ונ"ל דסברתם בזה הוא משום דחרומה
אסור לעמאלה מה"ת וגם אס' מעמאלה הרי הוא מפסידה
לגמרי משא"כ בחולין דקו"ל דמוחר לגרום עומאלה לחולין
שבא"י וכמש"כ הרמב"ם ז"ל בבע"א פט"ז ה"ט וגם אס'
מעמאלה אינה מפסידה שכרי עדיין ראוייה היא למי
שאינו אוכל חולין צטברה לכן זכירי כ"כ וחיישינן שמה
יגע וא"כ ז"ע מדוע ל"כ החוס' הטעם משום דכהנים
זריזין הם ודבר שנוכח צככן ובישראל לא אמרינן הכי
משום ל"פ וכדעת ברש"א והירושלמי בג"ל.

אך י"ל בזה עפוימ"ש המ"ל פ"ב מכלי גירושין צענין
דלא פלוג דזה הוא היכי דאיחמר איחמר היכי דלא
איחמר לא איחמר וכו"ג בכהנים זריזין הן דמצוחר בירושלמי
ובש"ס דידן בג"ל דל"א כהנים זריזין הן צדכר שנוכח
צככן ובישראל למשירי אפי' וכו' י"ל דאין ללמוד מהחס'
כלל לכל מקום דל"א כל זה אלא היכי דאיחמר איחמר
והיכי דל"א ל"א וא"כ אחי שפיר מה דלא כתבו החוס'
הטעם משום דכהנים זריזין הן דאין זה כלל צכ"מ וממילא
מיושב נמי דעת רש"י בג"ל דלא קשה מהירושלמי ג"כ
פ"ט.

ומה אעשה שפונותי גרמו ולא זכיתי לבבין דאף שהדבר
נראה כגון צישוב בדברים מ"מ א"א להעמיס זה
הטעם בדברי החוס' שהרי בחגיגה כ"ד פ"ב ד"ה והא

שאוכלין חלות חודה ורקיקי נזיר מהו שיכא לריכין דדיקא
 זלזל כך און דדיקות מן הנוחר ייצא כהדא חנא ר"ז
 חתני דר"ל נדה חופפת וכו' אף הכא שלא לחלוק בין
 ציעור לביעור חני ר' גמליאל ברבי אינונא קימי ר' מנא
 נדה שביא מפסקא כל שבעה חופפת וסורקת כהנה שביא
 עובנה בכל יום אינה חופפת ואינה סורקת ח"ל לשומרת
 יום נזרכה ע"כ.

ופירשו הב"ע והפ"מ שם מה לריכא ליה מפני מה
 מספקא ליה ומשני משום שבה וחדש שעושין
 שם סעודות ופריך ח"כ תהא פשיטא ליה דלריכין דדיקא
 ומשני להבן הוא מצטי ליה כוואיל ואורן מרובא דודק
 הוא לאור היום חלות חודה ופריך וזלזל כך וכו' אין
 דדיקות מן הנוחר שבה לריכין לדדוק בכל פעם אם יש
 חיוב נותר מהן כדי לשפרו וא"כ למא לריך דדיקא עכשיו
 הלא כבר דדוקת הן וקאמר הש"ס דמצטי כך דינא כהדא
 דחני ר"ז וכו' דאף שכן דדוקת מ"מ כדי שלא לחלוק
 בין דדיקא לדדיקא לריכין דדיקא עוד הפעם.

חני ר"ג פי' הפ"מ טעמא מפרש מה ראו לחלק בין
 נדה לכהנה ח"כ ר"ג פליג תהא דלעיל דאפי' נדה
 כהנה ס"ל ח"ל חפיפה וסריקת כוואיל וביא עובנה בכל
 יום כלומר דשיחא לה עבילה בכל זמן מפני החרומה
 ח"ל ר"מ לשומרת יום וכו' כלומר הא דחני נדה כהנה
 נה"ו היינו בין נדה שומרת יום דכל נדה שעבלה לאחר
 ז' ימי נדה שומרת יום היא דקאמר וביא לא הפסיקה
 חלל יום אחד בין עבילה נדה ובין עבילה שומרת יום
 ואעפ"כ לריכא ח"ו ח"כ שפיר קאמר שלא לחלוק בין
 נדה כגון זו ובין נדה כהנה זו חמית דצריכה אף שאין
 זה לשום ממא.

והנה לפירש הב"ע שפי' הפ"מ ר"ג פליג תהא דינא דרי
 זכרי כדי שלא לחלוק וס"ל דאמת דמחלקין בין
 נדה לנדה ג"כ ואף שא"ל ר"מ שומרת יום לא מצינו
 דקיבלו ממנו וא"כ לר"ג שפיר אחי שיטת רש"י והי"ש.
 ואפי' נימא דר"ג לא פליג ורק לפרושי אחי מ"מ כי
 אפשר לכאורה להביא ראיה לשיטת הנ"ל דהאי דינא דלא
 פליג היכי דאיתמר איתמר דלמא מקשה בפי' כ"ש כ"ז
 כהנים עצמן מהו שילושו מלכות בפושטין ומשני דלא פליג
 כיון דכבר הדבר מצוה דלא פליג רבנן ובודאי כן כלל
 הוא בכל מקום ולמא ליה להקשות בכל דין בפרטיות
 ח"ו דהאי לאו כללל הוא וכיכי דאיתמר איתמר ויכי
 דלא איתמר לא איתמר כן כי נראה לכאורה ליישב דלא
 חקשה להם כל הקשיות שהקשו עליהם וצפרע מהירושלמי
 שדין מפורש סיפך דצריכה חמס כרואה יראה שהדבר
 דחוק ורחוק שהרי הפוסקים הבינו דברי ירושלמי ע"פ
 פשטות וגם קשה לחלק כל החלוקים הנ"ל ולכן נלפע"ד
 להביא ראיה דהש"ס דידן ל"ם כהירושלמי כהא ופליג
 עליה וממילא ליה הילכתא כהירושלמי הנ"ל.

כתב המדרכי פ"ק דפסחים סי' תקל"ה ח"ל חמירין
 בירושלמי כ"א ז"כ וז"מ מהו שיכא לריכין

דיקא מה לריכא ליה מפני שביאין שם חמין בשבתות
 וצ"ח ותהא פשיטא לן הכין לריכא ליה מפני שאמרו
 אורח מרובא מהו שיכא לריך לבדוקה מתחלה ביום לאור
 הנו ומסיק שלא לחלק בין ציעור לביעור דלריך לבדוק
 בלילה לאור הנו וגם אם כבר עמאטא את הביא מקודם
 לכן אפי"ה לריך לחזור ולבדוק שלא לחלוק בין דדיקא
 לדדיקא וכן פי' ראב"ן והכי איתא בירושלמי ריש פסחים
 ר' מני צעי חלרות שצירושלים וכו' ופריך והלא כבר דדוק
 מן הנוחר ומשני שלא לחלוק בין ציעור לביעור מיהו
 בתלמוד שלנו ד"ח ע"א יש אכסדרה לאורח נבדקה ע"כ.
 ועיין בצבדי ישע שם מה שביא בשם רי"ו לחתך, ועיין
 צב"י סי' תל"ג מה שכתב אדברי רי"ו הנ"ל והנראה
 מדברי המדרכי מפורש דס"ל דהש"ס דין חולק אש"ס
 ירושלמי לענין דדיקא אכסדרה לאורח.

ובש"ע אור"ח סי' תל"ג ס"א כתב אכסדרה שאורח רב אם
 בדק לאור החמא דיו וכתב הפ"מ כתב צב"י
 בדוק ביום הוא עכ"ל נראה כוונתו דגם דין זה דאכסדרה
 מיירי בעושה כל הבדיקה ביום י"ד כגון שפער ולא דק
 בלילה אבל להתחילת יבדוק גם האכסדרה לאור הנו
 ומפרש"י משמע אפי' להתחלה ח"ל לאור הנו חלל ביום
 וכן דעת הרי"ף ומסקנת מו"ח ז"ל כשאר פוסקים דדוקא
 בדיעבד קאמר ועיין מ"א שם סק"ב.

והח"י שם כתב דבצ"ח והלבוש הפריו על המדח דאף
 אם בדק ליל י"ג לריך לחזור ולבדוק ליל י"ד
 כוואיל כן מדברי המדרכי צפ"ק דפסחים בשם ירושלמי
 דאמת שאין דבריו מוכרחין דמיירי בירושלמי מליל י"ג
 ואדרבה הפ"מ ר"ס תנ"א מוכיח מתוך בירושלמי להיפך
 ועוד דהמדרכי מסיק מיהו בתלמוד שגנו וכו' הרי להדיא
 דהמדרכי עצמו כתב דתלמוד שלנו חולק בירושלמי וכלל
 בדידיו צכ"מ הילכתא בתלמוד דידן נגד בירושלמי וכו'
 ועיין במגן אלקי ובפמ"ג ובשאר אחרונים מה שפלפלו בזה.
אמנם הרי"ו ז"ל ילא לחלק וליישב דלא חקשה מש"ס
 דין בירושלמי ופי' דהש"ס דין מיירי בדיעבד
 ובירושלמי מיירי להתחלה ולא פליגי בהבחי דבריו צרמיח
 לעיל וזה הוא שיטת האחרונים דס"ל דרק בדיעבד אם
 בדק אין לחזור ולבדוק ולהתחלה אפי' אכסדרה אין לבדוק
 לאורח חלל לאור הנו כן כתב המ"א בדיעבד שכתבו
 הפוסקים הוא משום דרנא להשוות הש"ס דין עם בירוש'
 ע"ש ודו"ק.

והנה רש"י שפי' אכסדרה לאורח נבדקה אפי' להתחלה
 וז"ל צב"ה לאורח נבדקה לאור שלה נבדקה ואין
 לריך להביא לה אור הנו בלילה חלל בדוקה ביום (וכן
 הוא דעת הרי"ף והלח"מ פ"ב מהחומ"מ כתב דגם דעת
 הרמב"ם כן אף שכתב בלשון בדיעבד שכתב חלל אכסדרה
 שאורח רב אם בדק לאור החמא דיו ע"ש בלח"מ ודו"ק).
 ע"כ ס"ל דהש"ס דין חולק בירושלמי וכתו שכתב המדרכי
 ז"ל וא"כ הש"ס דין לא ס"ל הטעם שלא לחלוק בין

כהירושלמי דכיון דלא דחי בישראל צבכנים לא דחי ע"ש ואני לא באתי לידי מדה זו דכבר הבאתי לעיל דש"ס דילן חולק לכמה פוסקים ולפי פ"י החוס' נראה לכאורה כדברי הגאון אמנם הרשב"א דעת אחרת לנכח צו צסוגי' זו ופ"י דמה שאמרו שלוחי צ"ד מיייתי לה מצעוד יום והוא מזומנת לכל אדם למחר ואינו צריך לחזור אחריו וכיון שבמקדש הם נוטלין אותה ע"י שלוחי צ"ד שהם זריזין חו לית צב משום גזירה דרצה ועיין בר"ן שהביא כעין זה בשם יש מפרשים ולפי פירושם אין כאן שום רא"י מזה בגמ' כלל רק לפי שיטת החוס' ולפי מה שפ"י צבוגות רש"י ראייתו רא"י אמנם החוס' לשיטתם אזלי וכמו שהבאתי לעיל.

ונלפע"ד דהיינו שפרש כוונת אחרת בשיטת רש"י ז"ל צסוכה בג"ל והוא דהנה בחידושי הרשב"א ובר"ן ז"ל מביא דברי רש"י צשינו קלת ממה שבוט לפינו וצחוס' שברש"י דיון וכן צחוס' כתיב ולמחרת אינה מלוב לכל אדם אלא על הכהנים וברשב"א ובר"ן העתיקו אינה מלוב לכל אדם ומשמע דמלוב הוא על כל אדם רק דאין ישראל נכנסין צין האולם ולמזבח וא"כ הכהנים מקיימין במלוב לנו צחורת שלוחות וצחמת המלוב על כל ישראל וצבקפתם המה מקיימין המלוב לכל ישראל (ואין זה צכלל כל מה דליבו לא מלי עמיד שלוחה לא מלי מיעבד ודו"ק) והכי נראה דהמלוב הוא על כל ישראל מדחתקנו באידנא לאחר חורבן ערבב לכל אחד זכר למקדש לפרסמה שבי מלכ"ת ואי דלא הי' במקדש רק מלוב כהנים למה חקנו הזכר לכל אחד דה לא הוא במקדש וא"כ לא הוא זכר למקדש א"ו דהמלוב על כל אחד הי' גם במקדש רק שאינה מלוב לכל אדם במקדש כיון שהכהנים מקיפין צמקוס שאין רשות ליכנס לישראל והקיפו צשציל כל ישראל כללפע"ד ואם כנים אנתנו צזה שפיר מיושב קושית החוס' דליחקן נמי צלולב שיציאם שלצ"ד ולידחו וכו' ולפי בג"ל יש לומר דלא דמי דלולב חי אפשר לעשות ע"י שליח דהוי מלוב שצגופו דאין מקיימין ע"י שליח וכמו שכתבו החוס' מנחות כ"ז צד"ה ולקחתם וסוכה כ"ע ע"א צד"ה וא"כ מה יושילו שלצ"ד צבצחתם כיון דס"ס לא ילאו כל ישראל ולחנס לכל אר"א א"א משום גזירה דרצה ולא דמי כלל לערבב דהכהנים מקיפין וישראל מקיימין המלוב וממילא לא קשה דליחקן נמי צלולב כי האי גוונא וא"כ אין כאן הוכחה דלכן לא חקנו צלולב כיון דהוי דבר שובב צבכנים וישראלים ומשום לא פלוג דאפשר בג"ל וליחקן דיצואו עכ"פ לצ"ד לכהנים עתם אפשר דאין עושין חקנה למיעוט הקבל לכהנים גופייהו כיון שכל הקבל ממילא אין יכולין ללאח ולכן צלולב לא חקנו שלצ"ד להביא ועכ"פ קושית בגמ' אכל ישראל ולא אכהנים דוקא ולכל אדם אין חקנה צלולב וכג"ל כן כללפע"ד ליישב דלא חקשה סחירת רש"י לפי דברי הי"ש.

צדיקה צדיקה וס"ל דשפיר יש לחלוק ולא חיישין משום לא פלוג דאין הלכה כר' זכריה חתניה דר' לוי וא"כ רש"י לשיטתו שפיר ס"ל דהתירו מפס לאוכלי תרומה אפי' לחולין ולא חיישין משום לא פלוג כהירושלמי דאין הלכה כן כיון דש"ס דילן חולק.

איברא דקשה השתא לכאורה אט"א ז"ל האיך מיייתי רא"י מהירושלמי בג"ל ולא הרגיש דהירושלמי שלא כהילכתא הוא כיון דש"ס דילן חולק אמנם זה לא קשה כ"כ דהט"א יכול ליישב דס"ל כשאר פוסקים דהא דיעבד והא לכתחילה ואין מחולקין, עכ"פ שפיר מיושבין דברי רש"י חולין.

ובהא נלפע"ד עוד לומר הי"ש לשיטתו דצטערת זקנים אר"א בג"ל צד"ה שאורה רב כתב ויש מי שכתב אפי' צאכסדרה וב"כ שאורן מרובה צריך לצדוק לול י"ד אפי"פ שכבר צדק צלול י"ג לאור הנה או ציום י"ג לאור החמה והטעם כדי שלא תחליק צין ציעור לציעור כי רוב הגאונים ס"ל דאין לצדוק ציום אלא"כ לא צדק צלולב ואפי' דציעבד לא מהני הצדיקה ציום י"ג צבית שיש צב אורה וכו' דדוקא צאכסדרה אם צדק לאור החמה דיו אצל לא צחדרי צבית וצלצוש משמע דאפילו לכתחלה מותר צאכסדרה לאור היום וכ"כ רש"ל ז"ל וכן משמע בגמ' ע"כ ע"ש, מעשה הרש"ל כיון דאזיל בשיטת רש"י ז"ל צצדיקה אכסדרה ממילא ס"ל נמי דהש"ס דילן חולק אירושלמי צהא דלא פלוג ואזיל לשיטתו צחולין בג"ל ולא קשה עליו כלום מהירושלמי והחוס' ומיושב נמי קושית הא"ר שהקשה עליו ותוב"א דחק הרצה לישבו ול"ל והדבר כמו שכתבתי צעוה"י ול"ע רק אהני פוסקים הא"ר והט"א והתוב"א שלא הרגישו צכל זה ומקום הניחו לי להחגדר צו צס"ד.

ולאחר זמן ראיתי צחוס' סוכה מ"ג ע"צ צד"ה שלוחי צ"ד אמה שאמרו שם צגמרא ערבה צשציעי מ"ט דחיה צבת א"ר יוחנן כדי לפרסמה א"כ לולב נמי וכו' לולב גזירה משום דרצה א"כ ערבב נמי נגזור ערבב שלוחי צ"ד מיייתי לה לולב לכל מסור ופרש"י צד"ה שצ"ד מע"ש ולמחרת אינה מלוב לכל אדם אלא כהנים המקיפין את המזבח והחוס' צד"ה שלוחי כתבו ולכן הולך הקוגני' לעטם זה שהכהנים מקיפין ואין ישראל שכן מוכח הלשון דקאמר לולב לכל מסור ועוד הבאת שליב מה יש לו להועיל ועוד דא"כ ליחקן נמי צלולב שיציאם שלוחי צ"ד ולידחו א"ו הדבר תלוי צב שהכהנים זריזין כן ולא אחי לידי חילול צבת אצל לולב דלכל מסור כיון דלא דחי בישראל צבכנים נמי לא דחי וכן פ"י בר"ן ז"ל ועיין ברשב"א שפי' פירש אחר צגמ'.

וראיתי צבכ"א בג"ל שהביא דברי החוס' בג"ל וכתב מכאן נראה רא"י צרורה דש"ס דילן ס"ל

לקרחה קודם היום שמה חמשוך עליהם בעבודת וימנעו לקרחה נראה ראוי גדולה לדבריו דאפי' בשחרית לא קראו ככהנים ק"ש זמן כל ישראל ועיין בחומ' שם ד"כ אמר אצוי וא"כ כ"כ סברה הוא לומר דבערצית נמי לא היו לריכין לקרחה דוקא זמן כל ישראל מטעם זריזותן וכ"ל אצל עכ"פ לד"כ נראה מכאן דאף בדבר שנוכח ככהנים וישראלים אמרינן ד"כ כהנים זריזין הן כדמשני בגמ' דהא דתנן להבדיל לישראל נאמרה ולא לכהנים. ועוד עיין ברכות נ"ב ע"ב צמאי קמפלגי ד"ש סברי אסור להשתמש בשלחן שני גזרע משום אוכלי תרומה זריזין הן ע"כ.

סוף דבר דברי היש"ש נרש"י ברורין הם בטעמים ויש להם על מה שיסמוכו היינו דאמרין כהנים זריזין הם אפילו צמא שנוגע לישראל ולא רק לכהנים וכמו שבררתי בעזכ"י בראיות ברורות וחזקות כראי מולקוה וממילא יש ליישב דברי מהרש"א כמו שכתבתי להרב קאהן שליט"א דכהנים זריזין הם ולא גזרו צבו לקרחה ק"ש מקודם אכילה ולא שייך צבוא כך טעמא דאדם צא מן השדה ושפיר מיושב קושיה מהרש"א דאמאי לא הקשו צמחני' כהנים גופיהו מחי יקראו ק"ש.

ואף שאם יחלוק החולק דהחומ' לא ס"ל כדעת רש"י וכמו שהבאתי לעיל מ"מ כבר הבאתי סמוכין דגם החומ' אפשר דמודין ליה וכ"ל ויכחי דאיתמר איתמר ועכ"פ לשיטת רש"י ודעימיה הדבר נכון בעזכ"י.

ואני אכן קנאי למילין כי כבר הארכתי יותר מדלי ואני יודע כי כק"ת ערוד בעבודתו הקדושה ואין לו פנאי מ"מ נא להעביר עין פיונו עלי מכתבי אפילו מקופי', כי לפע"ד דבר הגון הוא.

כ"ד אהבו אהבת עולם שאינה תלוי' בדבר אני הצעיר המתאבק בעפר רגלי חכמים ושותה בצמא את בריהם ומצפה להרמת קרן התורה והיראה בביאת בר נפלי במהרה רידן ברוב רחמי וחסדיו.

מנשה הקטן

סימן ר'

אברים ופררים שמשלה בהן אור אי עובר בבל תלין

את חג המצות יחוג בדיעות, ה"ה רב הרבנים גאון יעקב שמו מפארים בכל קצוי חבל דזיו לי' כבר בתי' וכו' כהדר"ג תפארתו מוהר"ם פיינשטיין שליט"א ר"מ תפארת ירושלים.

אחד שהדר"ג צאכצת עולם ראוף פכ וכו' עבור ככולל. יתן ד' ואזכר גם אני ליישב על מנוחות

בתוך כלל ישראל וללמוד חורה לשמה עבג"א.

ובדרך אגב אליג כאן מה שפלתה בידי צס"ד ליישב קושיה הזכרון יוסף לפימ"ש החומ' שצח כי

ובעין ראוי נראה לדברי דהנה החומ' הקשו ומיכו קשה דפריך האידנא נמי לידחו והאידנא ערבה לכל מסורה ובקונטרס דחק לפרש לידחו ויעלוב ויחצטוב שלב"ד וכן הקשה הרשב"א ז"ל וצרין הגירסא ויעלוב ויחצטוב שלוחי צ"ד של כהנים ולכאורה למד דוקא צ"ד של כהנים וע"כ משום דכהנים זריזין הם וכמו שפי' החומ' ז"ל ויחצטוב צחורה שלוחות לכל ישראל אלמא דאפי' האידנא דשייך לכל ישראל והאידנא לד"כ ערבה לכל אדם אפי"כ היתה סברה המקשה דיעלו הכהנים לכל ישראל וע"כ מחורה שלוחות הוא וכ"ל אמנם מה שכתבתי צ"ד של כהנים יש לפקפק דכל צ"ד זריזין הן ודו"ק.

איברא ולכאורה ה' נראה עוד מכאן ראוי להיפך מדמקשה והאידנא נמי לידחו הוי משמע להיפך דבר שנוכח צין ככהנים צין בישראל ואפי"כ פריך דהאידנא נמי לידחי וע"כ משום כהנים זריזין הם והחרגן שם מתרץ דאין לא ידעינן בקיצועא דירחא פריך אינוה דידעי בקיצועא דירחא לידחו וכו' ואי כדברי הגאון כנ"ל ה' לו לחרגן לומר דא"א כיון דהאידנא לכל מסור ומשום לא פלוג ומדלא השיב לו כך נראה דלא חיישין לזכ ח"י לפע"ד צרור ואפשר דזכ ה' ג"כ כוונה החומ' ז"ל צמא שכתבו צסופו ומיכו קשה ודו"ק כי זה דבר הגון לפע"ד ואמיתו.

והנה צמא שצח קי"ד ע"ב לר"י חלצי שצח קריצין ציו"כ ליחקע כי היכי דליהוי ידעי דחלצי שצח קריצין ציוס הכיפורים ואמיתו לי' אלא כהנים זריזין א"ל מר קשישא צרי' דרב חסדא לרב אשי מי אמרינן כהנים זריזין הן והחקן שלש להבטיל העם ממלאכה שלש להבדיל צין קודש לחול כדאמר אצוי לשאר עמא דצירושלים הכ"ג לשאר עמא דצירושלים ע"כ ופרש"י זריזין הם צקוהין הן צכל ואין לריכין סימן דכתבי צבן יורו משפטיך ליעקב וכו' ג' להבטיל וכו'. קס"ד דחקטו להו צמקדש להיכרע דכהנים חקטו להו כדאמר אצוי צסדר יומא צפ"ג נצרשא שעשהה חילוי המלכה על פתחו של היכל צשעה שהחמה זורחת נינולות ויאלות הימנה והכל יודעים שזמן ק"ש הגיע ומוחצין ורמינהו הקורא ק"ש עם אנשי משמר לא ילא אלמא לאו צזימנא קריין ואמר אצוי האי סימן דנצרשא לשאר עמא שיקראו ק"ש צעונתה ע"כ.

ור"ח שם פי' אלא לר' ישמעאל וכו' כהנים זריזין הן ויודעינן שחלצי שצח קריצין ציו"כ וכו' אינו דכהנין זריזין הן והחקן ג' להבדיל צין קודש לחול ושניין הא דחקן צין קודש לחול אינה שנוי' לגבי כהנים אלא לישראל צלבד כדאמר אצוי החם ציומא לענין נצרשא של זכב שעשהה חילוי וכו' דלאו לכהנים איתעציד אלא לשאר עמא דצירושלים ועיין רציו נסים גאון שם.

והנה מהא דאמר אצוי נצרשא לשאר עמא הוא דאיתקין ופרש"י שהכהנים שהעבודת מועלת עליהם מקדימין

אבל אף אם נימא שהאיסור דלא ילין הוא רק מחמת שפוסלן וכדמשמע מלשון ברמב"ם פ"א מק"פ שכתב הניח אימורין ולא הקטירן עד שלנו ונפסלו בלינה כ"ז עובר בלינת עי"ש נמי מסתבר שאינו משום שהפסיד הקדשים אלא על שפסלן דרך לינה דאם על ההפסד ליכא לכאורה כלל מקום לחלק בזה אופן הפסידים אבל אם הוא על שפסלן יש מקום לחלק בין הפסולין משום דכל פסול הוא שם וענין בפני עצמו ושייך להיות בנייביו קלים וחמורים שלכן שייך שלפסול בלינה יהיה לאו אף שלפסול בלינה ועומא ליכא לאו. ולכן אף שבמשלה האור עולין גם פסולין מ"מ הם פסולין שלא הכשרו בזה אלא שמי"מ עולין ושייך לאסור בלא ילין שלא לפוסלם אף שלא יהיה חלוק לענין הקטרה.

ואם שבזבחים דף מ"ג א"ר יוחנן אר"י הפיגול והנותר והעמא שהענין לגבי מצבה פקע איסור מהן במשלה בזה האור כדאוקים ר' זירא ופרש"י שלא יתחייב האוכלו וכן הוא ברמב"ם פ"ח מפסולי"מ הכ"א עי"ש וא"כ משמע שגם הפסולין הוכשרו וא"כ לברמב"ם שאיסור לא ילין הוא שלא לפוסלן בלינה לא שייך במשנה בזה האור שאף שנפסלו כבר הוכשרו, אבל הא מפורש בכריתות דף י"ד בזה פגול שהעלו ע"ג מצבה דפקע איסור פיגול ויהיה עליו איסור נותר כשילין ואיירי ג"כ במשלה בזה האור כמפורש בחומ' שם ובזבחים בחומ' דף מ"ב וליך להלק דרך כשהעלה אחר שנעשה נותר נפקע איסור נותר אבל כהעלה קודם שנעשה נותר נעשה אח"כ כשיעבור הזמן בפסול ואיסור נותר אף שלענין הקטרה מסתבר שיעלו דלא יגרע בזה שנעשה לחמו של מצבה עוד בזהכשר, מ"מ כיון שיפסל בלינה שייך לאסור בלא ילין.

ובעצם מראה שאף שנחלק איסור האכילה כשמשלה בזה האור אינו משום דהוכשר בזה דהא עדיין יקשה וכו' האור דמצבה מקוה טהרה הוא כמו שכתב ר"ח על כהעלאה לבד ומה יוחא ליה בחירון ר"ז משלה בזה האור, אלא דהוא משום דאיסורי אכילה שנאמרו בפסולין לא נאמרו אלא כשכן באותה הקדושה עצמה שהיו צעח שנפסלו אבל כשנתקדשו בקדושה היתירה דחידושה החורה בעליה על המצבה כדריש מקרא בר"פ המצבה מקדש לא נאמרו באיסורין אף שנשאר בפסולין אף בעליה לבד על המצבה בלא משלה האור אף שג"כ נתקדשו אבל הא רק על המצבה הן בקדושה היתירה דמצבה ולא כשירדו דהא ירדו לא יעלו וא"כ ליכא המציאות שיסולק איסור האכילה דכשאוכלם אינם בטהרה על המצבה אלא בפיו. לכן מקשה דכי מצבה מקוה טהרה הוא לסלק עומא ופסול והקשה גם מסבירא אף שהי"ל גם להקשות מהא דחזין שאם ירדו לא יעלו, אבל כשמשלה בזה האור דנשאר קדושה היתירה של מצבה עליו אף לכשירד נסתלקו ממילא באיסורין שנעשו רק בטהרה בקדושה הקטנה דסתם קדשים, ולכן סוברת הגמ' דכשירד

ע"א ד"כ למשרי אברים ופדרים של חול במשלה בזה האור מצב"י והא דאמרין ולא עולת חול צו"ט היינו דוקא בלא משלה בזה אור מצב"י וא"כ אמאי לא משני הש"ס פסחים נ"ט דקרא דלא ילין מיירי בכה"ג שמשלה בזה האור מצב"י דשרי להקטירן בליל יו"ט ואפ"ה לא ילין לבקר ע"כ. וכן הקשה לי ידיד ד' וידיד נפשי הגאון המובהק מוכר"י שטייף מדעתי דנפשי' ואמרתי בס"ד דע"כ הקרא לא מיירי במשלה בזה האור דאי מיירי במשלה בזה האור א"כ אמאי קאמר לבקר הוא דלא ילין ואי במשלה בזה האור אפ"י כל הלינה עד הבקר נמי ילין דכשמשלה בזה האור חו לא מפסלו בלינה וכיון דדיוק הקרא דכל הלינה הוא דילין הוא עד הבקר לא ילין ומפסלה בלינה ע"כ דלא מיירי במשלה בזה האור וע"כ לריך לדחוק לאוקמי לקרא צו"ט שהל להיות בשנה ושקלי' לקרא דדחוק ומוקי אנפשי' כנלפע"ד.

ואסיים מעין הפתיחה באהבת עולם ובחג כשר ושמן ממני עבד לעבדי ד' המצפה לרחמי שמים בביאת בר נפלי בב"א.

משנה הקטן

סימן ר"א

במשלה בהן אור אי מתבשר המאכל, ואי עובר בבל תלין

ב"ה עש"ק שמיני כ"ה ניסן תשי"ג.

מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר מנשה קליין שליט"א שלום וברכה למר ולתורתו אחדשה"ט באהבה רבה ואהבת עולם.

בדבר מה שחירן כתר"כ קושית הזכרון יוסף דלמה לא חירן בגמ' פסחים דף נ"ט דהקרא דמשמע דלבקר הוא דלא ילין הא כל הלינה ילין איירי במשלה בזה האור וקרא דלא עולת חול צו"ט עוז איירי דוקא בלא משלה בזה האור כדברי החוספות בשנה דף כ', דאם במשלה האור הא אף כשילין יעלו. הנה פשיטא לי' לכתר"כ שכיון שבמשלה האור עולין אף בפסולין אין להקפיד כלל אם ילינו, אבל הא יותר מסתבר לכאורה דאף שגם פסולין יעלו תהי' קפידא שלא ילינו דאפשר אין איסור דלא ילין מחמת שפוסלן מלהקריב דהא לפוסלן נשאר פסולין כגון להוילא חוץ נעזר אף שאסור להפסיד קדשים אבל ליכא לאו ואף נעמא הקדשים ליכא לאו לרי' יוחנן במכות דף י"ד שקרא בכל קדש לא תגע הוא אזכרה רק לתרומה ואיפסק בן ברמב"ם פ"ח מפסולי"מ כ"ז וא"כ מה שנאמר לאו על לא ילין אינו מזה הפסול מה דמ"ש משאר פסולין אלא הוא קפידא בעלמא שלא להלין ולכן אף שמשלה האור שעולין גם כשנפסלו וליכא הפסד קדשים נמי יש לומר דהקפידא תורה שלא ילין אותם.

לענין הלאו ועיין ברמב"ן זכ"ל השא משמע שרצא פליג על הכתובים הלא ודאי יש לומר לחוס' שסברו שרצא לא פליג כדמסתבר ומורה לענין הלאו. וא"כ למכ שצירתי גם צירדו אם משלכ דכס האור לא יכיר איסור הלאו ומקשה ר' ספרא אף לרצא שפיר.

הגני ידידו מוקירו דוש"ת באהבה

משח פיינשטיין

סימן ר"ב

איפור נותר בפסולי המוקדשין, לינה מועלת בראשו של מזבח אי נפסל הקרבן.

ב"ה

אל הנשר הגדול אתו העוז המשל, ממשלת שמים תורה וי"ש רב הרבנים גאון יעקב שמו הגדול הולך מסוף העולם ועד סופו לשם ולתהלה בתוך עמי אנכי יושב וכו' כהדר"ג מוחר"מ פיינשטיין שליט"א ר"מ תפארת ירושלים.

אחרי דרך מצא החיים וצרכי ושלום מצאצא עולם ואחרי צקש סליחם על העריות דצדרי כי יודע אני מק ערכי ומיעוט ידיעתי בעונ"ה ומה ליחוש לקמן נגד הארי הכי וכו' ואולי שזכר לבין ולא להשיב אבל כבר אמרו לנו חז"ל עירובין י"ד דריה ירווך ככל עת ולכן שמתי נפשי בכפי לעיין ולבנות בה חמיר וחכ אזכר אצנכ גם אנכי ממנה חכ החלי צמר לורי וגואלי. ב"ג כחצ הכה פשיעא ליה לכח"ה שכין שנמשלכ דכן אור עולין אף בפסולין אין להקפיד כלל אם ילנו אבל הוא יותר מסתבר לכאורה דאף שגם פסולין יעלו יהיה קפידא שלא ינינו דאפשר שאין הא דגא ילן מחמת פסולין מלהקריב וכו' ולכן אף שנמשלכ דכן אור עולין גם פסולין מ"מ הם פסולין שלא הכשרו דזכ אלא שמ"מ עולין ושייך לאסור דגא ילן שלא לפוסלן אף שגא יהי חלוק לענין הקטרה ע"כ ד"ק.

ולפי שדברי כ"ג עלי אכזבים אשחשע דצדרי לפי מיעוט השגתי והנה מחלל נחקור אי שייך כלל דין איסור נותר בפסולי המוקדשין וראיתי דבר זה כבר נפתח בגדולי עולם בלל"ה פסחים דף כ"ח ע"א ברש"י ד"ה אשם חלוי ילא לדון דצדרי חדש כי אזכרת נותר שלא יוחירו עד צוקר שייך דין צוצה כשר וכן צוצה פסול ואל חתמה שכרי שצירח בעלם בפסח אי לאו דגלי קרא דו צקשר ולא בפסול כי' נוכג גם בפסול וכו' ומה ששנינו דף פ"ב הפסח שיאל או שנעמא ישרף מיד הכוונה שמחויב לשרפו מיד ואינו רשאי להחירו עד צוקר אלא שכל קרבן כ"ז שהוא כשר אינו רשאי לשרפו וצילי שלישי אף שכבר אינו יכול לאכלו אלא לשרפו שאין שורפין קדשים צליל אבל קרבן שנפסל

אזכר הפיגול מהמצח אף אחר שמשלכ דו האור שנחלק איסור הפיגול ולן עד שנעשה נותר שאיסור הנותר נעשה כשהיה כבר צקדושה היחירה האסר שאיסור נותר אף שדדין דו כשיעלו וי"ד לנותר קודם שהעלה על המצח שנעשה האיסור כשהיה רק צקדושה הקטנה שלא האסר כשהיה צקדושה היחירה דמצח. ולפי"ו ודאי שייך לאסור צלא ילן כיון שלא מחכר כלל אף צמשלכ האור. וגם לחוס' זכחים דף פ"ו אליצא דרש"י שמפרש וכולן שפקעו מע"ג המצח אל יעלו גם אפסולין יש חלוק גם לדינא דהעללכ דין קודם לינה לאחר שילין נכל ג' החירותים לחירון א' שקודם לינה שהם כשרים אף כשפקעו אחר שנעכלו יתחייב להחזיר ואחר לינה לאחר שנעכלו לא יחזיר. לחירון ב' לאחר לינה שנפסלו אינו מחויב להחזיר וממילא כיון שהוא יו"ע יהיה אסור וקודם לינה שכן כשרין יהי מחויב, ולחירון ג' קודם לינה אף צירדו מאליהן יעלו ולאחר לינה רק צבורידן יעלו ולא צירדו מאליהן. אף אף להרמב"ם שלא מחלק חלוקי החוס' אליצא דרש"י עיין צמל"מ פ"ג מהפסוק"מ ה"ע נמי שייך לאסור צלא ילן דלעיל ונמאל שהקשה הצכרן יוסף שפיר.

ולתריץ קושיותיו החמורה יש מקום לפע"ד לומר דהנה צצחים דף פ"ז ארי יוסף מאן לימא לן דחלות צראש המצח משויא ליה עיכול דלמא כל היכא דמשכחא לכו משויא לכו עיכול וכן איפסק צגמ' שם ונפרש טעמו שהוא דכיון שמשלכ דכן האור נחשבו צצ"מ שנמלאים כמו שכן על המצח ולכן אם הגיעו למדח שרידי שנעשים עיכול צחלות נעשים עיכול גם כל היכא דמשכחא לכו. אבל לפי זה גם קודם שנעשו שרידי יתחשבו כאלו כן ע"ג המצח דאין מקום לומר שכהשרירי יעשה זה אלא ממשלת האור שצוצה שייך למצח יוחר. ואף אם בפסולין לא נימא כאלו כן ע"ג המצח מ"מ צכשרין ודאי יש לומר כן שהוא צעטס ר' יוסף. ולכן למ"ד שאין לינה מועלת צראשו של מצח אפשר גם צירדו מהמצח אחר שמשלכ דכן האור הוא כעל המצח שאין לינה מועלת לדידיה.

והסוגיא דכרייתוח שסובר דנעשה נותר אף אחר שמשלכ דכן האור הוא כמ"ד דלינה מועלת צראשו של מצח וא"כ יהי אפשר לומר דצפסחים שהקשה ר' ספרא הוא למ"ד אין לינה מועלת צראשו של מצח לכן אם משלכ דכן האור גם כשירדו אין לינה מועלת, אבל יקשה להגירסא רמי ליה רב ספרא לרצא דרצא הא סובר לינה מועלת צראשו של מצח. ולכן אחינא דבר חדש דכדי שלא יקשה מהרגום אונקלוס שאמרו ע"פ ר"א ור' יהושע כדליחא צמגילכ דף ג' על רצא דהא הוא הרגם צצ' מקומות צצ' משפטים וצצ' חשא לא יצוחין צר ממדחא עיין ברש"י שם. שרצא יחלק דין הלאו להפסול דאף שנפסל גם צראשו של מצח מ"מ איסור הלאו ליכא צראשו של מצח והכרגום איירי רק

ביום זבחו חייב גשפרו ביומו וקאי עליו צבל תותירו וצקרבן כשר לא משכחת שיביח קאי צבל תותירו ויביח בשפרה שכ"ז שלא נעשה נותר חינו רשאי לשורפו וכשכבר נעשה נותר שוב ל"ש דקאי צבל תותירו שכבר עבר ושוב חינו עובר ואין זה דומה לחמן שכל רגע עובר צבל יראה משא"כ קרבן שנפסל ביום זבחו זה קאי עליו צבל תותירו והוא בשריפה אבל חינו צכרת ונותר גמור מקרבן כשר הוא צכרת ואינו צל תותירו ולכן חזר ר"י ודנו דין אחר ולא כמו שפירשו בתוס' דאף איסור אכילה והגאה וצרת אלא דלא משכחת צרת דכשכח צצ"ת חינו צכרת וכשכח חינו צצ"ת ע"כ ועיין לל"ח שם דף ל"ד לול קטן וצמנ"ח מלוח קמ"ב. וממשנה שקלים פ"ז בשר הנמא לאחור ל"ע קלח.

והנראה עכ"פ דעת הל"ח דאיסור נותר שייך בין בכשר ובין בפסול ומשכח ודאי סברה גדולה לומר נמי בפסולין שמשלה צכן אור ועולין על המזבח מ"מ לא ילינו ואי מלינו על המזבח עובר על לא ילין אף שלא ירדו מן המזבח שכרי ראינו דהאיסור של צ"ת חינו תולה בכשרות הקרבן או בפסלות הקרבן גם מדברי רבא בעמנו צזכחים פ"ז יש לדייק דס"ל דאף דנקרב לגבי מזבח מ"מ עובר עליו דהרי הוא ס"ל ליינה מועלת בראשו של מזבח ואם ירדו לא יעלו וע"כ בעמס דאף שבתירה התורה להקריב כשכח בראשו של מזבח אפילו לאחר זמן הרבה מ"מ לינה מועלת זו ונפסל צזמן ולכן כשירד שוב לא יעלה ואף דרבא מיירי בכשרים שעלו לינה מועלת זו מ"מ מה לי כשרים ומה לי פסולים דאתרווייכו שייך איסור נותר וכדעת הל"ח ז"ל וא"כ יביח מכאן ראי' גדולה דגם בפסולין אף דיקרבו על גבי מזבח מ"מ אסור להשקות משום צל ילין.

דן חמת דדברי הל"ח לכאורה תמוהין הרבה מגמ' כריתות דף י"ד דנותר ופיגול צחדא צהמה לא משכחת לה רק צמשלה צכן אור ולדעת הל"ח שפיר משכחת לה אפילו צלי משלה צהן אור כיון דגם צפסולי קרבן שייך איסור נותר ומלאתי צנוצ"י מ"ת ס' נ"ג שכן הקשה לו הגאון מוה"ר ר' צער אפענהויס והנוצ"י ז"ל ח' דמה שכתב דפסולים אית צכו איסור נותר היינו רק לענין איסור ולא לעונש צרת דצעונש צרת כתיב ואוכליו עונו ישא כי את קדש ד' חלל וצכרתה וצזנה פסול לא שייך קודש חלל שכבר צחולל ועומד ע"ש ולפ"י הכ"ז י"ל לענין איסור צמשלה צכן אור דאף דאתרינן אס עלו לא ירדו מ"מ אפשר דאפ"ה עובר צאיסור צל ילין אפ"י בראשו של מזבח.

ותב עיני צם' ח"ה פ"ג מה' פסכ"מ ה"א וי"צ שפקשה לדעת רבא צזכחים ה"ל ליינה מועלת בראשו של מזבח ודייק כלשון ת"ש דאתמר אצרים שלנו וכו' לנו בראשו של מזבח מקטיר והולך לעולם ע"כ וכתב הכה לנן מקטיר והולך לעולם ק"ק לרבא דס"ל

ללינה מועלת שם דמלשון זה משמע דמעמס הקטיר כשר הוא ואין אפ"ל כן לדידיה הא צבר הוכחנו דלאו מעמס הקטיר איתין דלא ירדו אלא מעמס שרפה ע"כ נ"ל לומר דצחמת כ"ז שכאברים עומדים בראש המזבח גם צבא מודה דלא חל עלייכו פסול כמו דס"ל לרבא צבה מגין עלייכו דלא יחול עלייכו פסול כמו דס"ל לרבא צבה וכל שכם על המזבח מקטירין אותם כמו כשר דלא חל עלייכו פסול ע"ג המזבח וכו' דקתני מקטיר והולך לעולם ופולגותייכו לא כוי אלא לענין אס ירדו וכו' וצבא פליגי רבא ורבא דרבא אמר אס ירדו יעלו ס"ל דכיון דצשעת עמוד השחר לא נפסלו צלינה דהוי ע"ג המזבח דאינו נפסל שם א"כ אע"ג דאחר כך ירדו שוב אינו נפסל משום דס"ל דעמוד השחר הוא דמשוי לנותר וחו לא ורבא ס"ל דלאו דוקא עמוד השחר אלא דכל דהוי חוץ לזמנו נפסל אלא דצזמן מתחיל צעמוד השחר כצזמן וכאן אע"פ שצעמוד השחר לא נפסלו האימורים משום דהוי ע"ג המזבח דאין לינה מועיל מ"מ תיכף כשירדו למטה נפסלו צלינה משום דהא כוי חוץ לזמנו דאימורין אינן נקטירין אלא צתוך יוס וליכל של צזיחתו ולאחר מכאן נפסלו צנותר ומש"ה ס"ל דלא יעלו שוב שעודם על המזבח לא חל עלייכו פסול אפ"י לרבא ע"כ.

והנראה מדבריו דס"ל דמה שאמרו לינה מועלת בראשו של מזבח פירושו אחר שנעלו מן המזבח אבל בראשו כל זמן שיביח עליו עוד לא נפסלו אפילו לרבא ודברים אלו תמוהים הם דודאי פירוש הגמ' בראשו של מזבח משמע דכ"ז שהוא בראשו של מזבח נפסל עכ"פ לרבא ואף שדברים אלו לפע"ד פשוטין הם מ"מ צביא לי ראי' ממה שאמרו צגמ' ר"ה דף ל' ע"צ בראשונה היו מקצלין עדות צחדש כל היום פעם אחת נשחכו בעדים מלצא ונתקלקלו כלים צשיר התקינו וכו' והקשו צתוס' שם וא"ת אמאי לא צשיצ קלקול של מוסף שלא הקריבו מוסף של ר"ח שאחר צחמיד אין יכולין להקריבו כדדרשינן עליה השלם צפי צמיד נשחט כ"ח וכ"ת דמעלה ומלין בראשו של מזבח דעליה השלם לא שייך אלא צבקטיר ואין מקטיר עד למחר הניחא למ"ד צפי המזבח מקדש פ"ז אין לינה מועלת בראשו של מזבח אבל למ"ד מועלת מאי איכא למימר וכו' ועתה לפי צצרת ה"ה ה"ל מאי מקשים צתוס' למ"ד מועלת מאי איכא למימר הא אכתי שפיר מאי להפלותו בראשו של מזבח עד למחר ולהקטירו דהא דמועלת הוא דוקא כשמיטרו ח"ו הדבר צרור דלרבא ליינה מועלת בראשו של מזבח כונתו שנפסל בראשו של מזבח אף דכל זמן שלא הורידו מותר להקטירו לעולם אבל אי משכח אותו שם עובר אפ"י בראשו של מזבח לרבא וכו' פשוט וצרור לפע"ד. וכן נראה מדברי צתוס' צזכחים נ"ו צד"ה מגין לדס שנפסל צשקיעה צחמה פ' צקונטרס דלא מהניא ליה כלנה בראש המזבח לאכשורי למחר אריקב ותימא הניחא למ"ד אין לינה מועלת בראשו

של מצה חלה למאן דאמר מועלת למד לי קרא בליב
אין יכול לזרוק דביוס לוותו כתיב (שם ז') ולמחר מופסל
בעמוד השחר כאימורים ומשמע נמי להדיא דס"ל להחוס'
לרצא בראשו של מצה נמי מופסל רק שלא ירדו חבל
אם ירדו אסור להפלותם משום דכבר נפסלו בראשו
של מצה וכן איתא עוד בכמה מקומות שבהי ורואי
דגם הכ"ה בג"ל ג"כ חזר בו בסופו מסבירתו זו.

אבר' מדברי החוס' ר"ה בג"ל לכאורה משמע דס"ל
למ"ד דאין לינה מועלת בראשו של מצה
אין שום איסור בדבר ולא נפסל דבר לעולם כ"ז שהוא
על המצה מדיחא לכו בקרבן מוסף למ"ד דאין לינה
מועלת בראשו של מצה מעלהו לכתחילה ומלינו בראשו
של מצה ואין שום איסור דאל"כ תקשה גם למ"ד דאין
לינה מועלת בראשו של מצה א"ו דדעת החוס' דליכא
איסור כלל בראשו של מצה למ"ד דאין לינה מועלת
ולקמן עוד נאריך בזה בס"ד.

והנה רש"י פסחים נ"ט ע"א כתב מעלה ומלינה בראש
המצה כדכתיב ובהקריבו לפני ד' וכפר עליה
ולמחר יקטירנה לאחר חמיד של שחר ולינה אינה פוסלת
בראש המצה כדאמר בזבחים צ"ה המצה לד"ה דלא
ירדו וכן כתב עוד רש"י שם ד"ה הא כל הלילה ילין
למעט ומעל ומקטירן כל הלילה ואינו נפסל אלא
מלאן בעלות השחר כשהוא למעט ע"כ בע"כ שם הכי
נראה ברור שיטת רש"י דכשהוא בראשו של מצה, אינו
נפסל כלל וכיון דאינו נפסל ודאי דאינו עובר עליו ג"כ
דכיון דאינו נפסל במה יעבור ונראה דס"ל כן אפי'
לרצא שהרי כתב לד"ה דלא ירדו ומדכתב לד"ה משמע
דגם לרצא ס"ל כן אבל ברש"י זבחים פ"ז ע"א כתב
להדיא לרצא דלינה מועלת והוי לכו פסולין כיון דירדו
לא יעלו וכן כתב עוד שם דף פ"ז ע"כ דר"ה הכי
משכחת לה וא"כ לכאורה דברי רש"י נראין כסותרין
ועיין ש"מ שם ד"ה עולת העוף וחוס' מנחות מ"ט ד"ה
ח"ל.

וברפשי מלאתי לרצוני במ"ל פ"א מה' חמידין ומוספין
שהרגיש בזה ח"ל ודע דלרצא דכ"ע כל
שלא ירדו מראשו של מצה מקטירן לעולם מ"מ אליבא
דמ"ד דאם ירדו לא יעלו משום דלינה מועלת אפילו
אי לא ירדו נמי נפסלו בלינה ומא שלא ירדו הוי משום
דאפילו לנו בעמרה אם עלו לראשו של מצה לא ירדו
ומש"כ כתבו החוס' דלמ"ד לינה מועלת לא מהני שיטלה
וילין אותם בראשו של מצה משום דנפסלים כאימורים
בלינה ואפי"ג שאם העלה נקטרים לעולם היינו משום
דמצה מקדש את הפסולים וא"כ לפ"ז הריא דריש
חמיד נשחט דמוקי להביא דר"י דמעלה ומלינה בראשו
של מצה ס"ל כמאן דאמר אין לינה בראשו של מצה
דאין יתכן דכדי לקיים עשה דלכילת קדשים ישחט אחר
החמיד ויפסול כאימורין וקא עבר אלאו דל"י ורואי
לרש"י שכתב צ"ה חמיד נשחט ולינה אינה פוסלת ברש"מ

וכו' משמע מחוך דבריו דהביא דר' ישמעאל אחי
אפי' כמ"ד אם ירדו לא יעלו וכו' חמור צפוני וז"ע
פ"ב ושישו בני מעי שצ"כ כונתי לעתה כהאן חמור
גדול בזה ליה להקשות מדברי רש"י בעמנו שגראה
דבריו סותרין גם בצ"ש שם ל"ן לעיין בחוס' מנחות
ויותר ה"י ליה לליין לדברי רש"י זבחים בג"ל דמדברי
החוס' אין להקשות כ"כ דיש לומר וכי גברא אגברא
קרמית אבל מדברי רש"י ז"ע. ומלשון הגמ' שם דאמר
רצ פפא מעלה ומלינה בראשו של מצה נראה ודאי דאין
כאן איסור כלל בזה העלאת וכו' מדמקשה שם פ"ב
ועבדין מילתא לכהנים דאחי בכו לידי תקלה ואי נימא
דגם הלכא יש בו איסור גדולה ה"י ליה להקשות ועבדין
מילתא דאית בה איסורא לפשות דעובר משום כל ילין
ועיין ר"ה שם ד"ה ירושלמי.

גם כלום ראינו צ"מ מנחות כ"ה ע"א אמה שאמרו
בגמ' ח"ר ונשא אהרן את עון הקדשים וכו'
אחז עון הוא נושא א"ת עון פיגול וכו' וא"ת עון
נוחר הרי כבר נאמר לא ירצה הא אינו נושא חלה עון
טומאה וכו' וכתב צ"מ שם וא"ת מאי פריך מפיוגול
ויותר וכו' לא הותרו מכללן וי"ל דאשכחן הותר מכללו
ביותר כגון שלן בראשו של מצה דחו לא שייך בזה
פסול לינה וכו' והנראה דס"ל ז"ל דבראשו של מצה
לא שייך פסול לינה כלל אפילו לרצא וס"ל כדעת רש"י
פסחים בג"ל אבל זה אינו דודאי לרצא איתא פסול
לינה אפילו בראשו של מצה וכן כתב שם ר"ת בחוס'
להדיא דר"ה הוא ח"ל וא"ת ויותר ופיגול היכן הותרו
מכללן דליטעריך ליה לא ירצה וכו' אי נמי הותר מכללו
בראשו של מצה דליכא למ"ד אין לינה מועלת שם
צריש חמיד וצריש המצה מקדש ומיכו פלוגתא דאמוראי
היא וקשיא למ"ד לינה מועלת שם בראשו מכך ברייתא
פ"כ וא"כ אמאי כתב הש"מ ק בפשיטות דיותר הותר
מכללו כגון שלן בראשו של מצה וז"ע.

ולא אכחד מעמי מה שראיתי עוד שם בחוס' בג"ל
וא"ת ויותר ופיגול היכן הותרו מכללו דליטעריך
ליה לא ירצה ולא יחשב ואומר ר"ת דפיגול הותר מכללג
בבבא דלא שייך שם מחשבת חוץ למקומו ויותר כדי
נכבד ואגב פיגול נקט נותר וכו' עוד י"ל דפיגול ויותר
הותר מכללו במנחת כהנים כדתנן במס' מעילה ו' ע"א
דאין חייבין עליהו משום מעילה ונראה דס"ל להחוס'
ז"ל דפיגול מקרי הותר מכללו ועונותי גרמו שלא זכיתי
להבין מהא דאמור במעילה דף ו' ע"כ מה"מ וכו' ומא
פיגול שהוא בדיעבד וקרבנו קצוב ולא הותר מכללו אין
חייבין חלה על דבר שיש לו מחירין וכו' הרי מפורש
דפיגול דבר שלא הותר מכללו קרי ליה וכן קשה אש"מ
שם שכתבו דפיגול הוי דבר שהותר מכללו וכו' בגמ'
אמרו שאינו מקרי דבר שהותר מכללו והא דלא שייך
פיגול במנחת כהנים ס"ל להגמ' דזה לא מקרי הותר
מכללו דהותר מכללו פירושו דאף שדבר זה אסור ביחוד

משום פיגול דנותר לא חל על אותו אבר משום כדפרש"י
החם ואח"כ העלה אבר אחר מאותה בהמה ע"ג המזבח
ולקח מע"ג המזבח קודם שמשלכ האור ואכל צדו אכילה
וחייב משום נותר כיון דפקע פיגול מיינה ע"כ.

ואם נאמר כפי' האלף קדשים כוב אחי שפיר דהחם
צבריות מיירי שלא משלכ צדן האור ולהכי צדו

חל עליו ואיסור נותר אצל הכא מיירי בשמשלכ צדן
האור ובכ"ג אפילו נותר לא בוי אצל ברי כ"ג מילין
צחי' ה"ק וכוונתו נראה דעכ"פ ברי החום' מפרשים
דמיירי במשלכ צדן האור וא"כ האיד יפרנס הסוגיא
לפי דעת החום' ז"ל וכן ראיתי במלפא חיתן על כריתות
הג"ל שצביא בשם ס' מ"כ שחולק על ה"ק. אצל ראיתי
בפנים מאירות זכאים הג"ל שהקשה נמי אפי' החום'
שכתבו למכ לא פריך מאבד גופי' דאמר עולה דאם
משלכ צו את האור דאפילו ירד יעלה וא"כ ש"מ דנעשה
לחמו של מזבח ופקע פיגולו ממנו וכחצ ע"ז וטובא
קשיא לי לפי הבנת החום' דכא דאמר עולה קומץ
פיגול דפקע פיגולו ממנו ושרי באכילה מיירי שמשלכ
צו את האור א"כ איסור נותר נמי אינו חל דכא צדו
אמרינן הכא הפיגול והנותר וכו' ומיירי שמשלכ צדן
את האור עכ"ל והנראה דהפ"מ נמי פשיטא ליה דנמשלכ
צו אור חו לא חל עליו איסור נותר לעולם וגם אין
צו שום פסול לניכ ומכני תרי גאוני ראוי צדורכ
בס"ד לדברי דנמשלכ צדן האור אין עוד איסור לניכ.

וראיתי קדוש אחד מדבר בספר מעיין גנים להגאון
ר' עקיבא ערעני ממ"ץ שכתב על דברי הפ"מ
ובמחילה מכבודו שלא ירד לעמקו ולא קרב זה אל זה
דכא דאמרינן דנותר שבעל לגבי מזבח פקע איסור
היינו היכא דכבר ה' חל עליו איסור נותר כגון שחרק
דמו כהילכתא ואח"כ ניתוח הכשר או האימורין והעלן
לגבי מזבח אמרינן דנעשה לחמו של מזבח לאחר שמשלכ
צו האור אצל היכא דנתפגל הקרבן דמשולם לא חל
עליו איסור נותר כמו שפרש"י צבריות ואח"כ העלה
אבר פיגול לגבי מזבח ופקע פיגולו ממנו לא שייך
לומר דאיסור נותר פקע ג"כ ממנו דאכתי לא היכ חל
עליו איסור נותר א"כ אם לאחר שבעל האבר פיגול
ומשלכ צו האור ופקע פיגולו ממנו אם ירד לאחר
מכאן מעל המזבח וניתוח חייב עליו משום נותר וגדול
מזו כא דאמרינן דאיסור נותר פקע אם העלה לגבי
מזבח היינו איסור נותר שכיב מקודם אצל אם ניתוח
אח"כ חייב עליו משום נותר וראייה לדברי דהמשנה
למלך על הרמזים כתב פ' חיי מהפסח"מ לדעת רש"י
ור"ת האוכל מן הקומץ קודם הקטרה אין חייבין עליו
משום נותר ועמא דוקא לאחר שקרב הקומץ ודקדק כן
ממחני' דלקמן פ' חטאת הכוף דקתני קרב הקומץ
חייבין עליו משום פיגול נותר ועמא משמע דקודם
הקרבא אין חייבין משום נותר ועמא ברי שלך לפניך
דכתב להדיא דוקא בקומץ לאחר הקטרה וכיינו לאחר

מ"מ כותר מכללו וכגון עומאכ למ"ד כותרכ ציצור
דכאיסור עומאכ שייך גם עכשיו צפרעות רק שכוותר
מכללו אלל צדור אצל הא דפיגול לא שייך צככים צמנחת
או הא דלא שייך צכמה אין זה מטעם כותר מכללו
אלא דהחם לא נאסר כלל צככאי גוונא ואין זה נקרא
כותר מכללו דכ"ג לא נאסר ומכ שנאסר פיגול לא
כותר מכללו ול"ע ופיין חום' יומא דף ס' ע"א ד"כ
חל.

נחזור לדין וכנכ עכ"פ נראה דכא אי לניכ מועלת
בראשו של מזבח ואיכא איסור צדור צמחלות
שנויכ לדעת רש"י נראה דליכא פסול כלל אפי' לרצא
ולדעת החום' וכמו שנראה מדבר רש"י צעלמו זכאים
עכ"פ לרצא איכא איסורא אצל לרצא דס"ל דליכא איכא
מועלת בראשו של מזבח נראה דל"כ ליכא פסול ואיסור
ולפ"ז שפיר אינעמוד סברתי דנמשלכ צדן אור דעולין
גם פסולין לא חיישין ציכ משום לא ילין עכ"פ לרצא.

— * —

סימן ר"ג

המשך. ישוב פתירת מאמרם פפולין שחילו על ראשו
של מזבח **הכשרה** ובכריתות מחלפת חשיטה, חלוק
במשלח אור ברובה או מקצתה. קומץ שנתנו ע"ג
האישיות והפריחתו חרות, אימתי נתבשרו הבעלים

אמנם לאחר כל הכריות שכתבתי עומדת לגדי כחומה
גבוה קושיית דר"ג שכתב ח"ל ואף שצדכאים
דף מ"ג א"ר יחזק אר"י הפיגול והנותר וכוונתו שבעלן
לגבי המזבח פקע איסור מכן במשלכ צדן האור כדאוקים
ר' זירא וכו' ומשמע שם הפסולין כוכשור וכו' אצל הא
מפורש צבריות דף י"ד צדור פיגול שבעלכו ע"ג
מזבח ופקע איסור פיגול ויכיה עליו איסור נותר כשילין
ואיירי ג"כ במשלכ צככא האור כמפורש בחום' שם וצדכאים
בחום' דף מ"צ ור"ך לחלק דרך כשבעל אחר שנעשה נותר
נפקע איסור נותר אצל צבעל קודם שנעשה נותר נעשה
אח"כ כשיעבור הזמן צפסול ואיסור נותר אף שלענין
הקטרה מסתבר שיעלו דלא יגרע צוה שנעשה לחמו
של מזבח עוד צככש מ"מ כיון שיפסל צלינה שייך
לאסור כלל ילין ע"כ. חו צלמח סחירה גדולה לדברינו
דגם במשלכ צדן אור גם כשבעלכו על המזבח יכיה
עליו איסור נותר.

ודנה ראיתי צלף קדשים זכאים הג"ל שכתב הקשה כן
מכריתות הג"ל וכו' לדעתו לאו קושיא היא כלל
ושצוה הוא דכא דקאמר הכא דעולא מיירי צממשלכ צדן
את האור לענין דאם ירדו יעלו אצל צלמח אפי' צלל משלכ
צדן האור פקע פיגולו ממנו ואם עלו לא ירדו והחם
מיירי צלל משלכ צדן ופקע פיגולו וחל נותר
ופריך החם שפיר דמסכת פיגול ונותר צדור צככמה
כגון שאלכ אבר אי' מכתמה שכיח פיגול ונותר וחיוב

ועיין תרי"ט על המשנה ולא הסריח בשד הקדוש כשלא הי' לו
פנאי בלילה להקטיד כל האברים שנחעכבו מבערב מעלין אותן
בראשו של מזבח ועומדין שם ב' או ג' ימים עד שיהא פגרי

שהלית האור ברובא הוא דחייבין עליו משום נותר אע"ג דכבר נעשה לחמו של מצחא אפי"ה אם ירד מן המצחא אח"כ וניתוחר חייבין עליו משום נותר א"כ ה"ה אם העלה אצור פיגול לגבי מצחא ופקע פיגולו ממנו חל עליו אח"כ איסור נותר אם ירד מן המצחא וניתוחר וזה ברור ואמת ע"כ העתקתי כל דבריו כי הספר אינו בנמצא כ"כ.

והנראה מדבריו הקדושים ז"ל דכחז ממנו כסברת כ"ג דבא דאמרין דנותר שהעלה לגבי מצחא פקע איסורו היינו דוקא באופן שכבר היה עליו איסור אבל היכא דנחפגל הקרבן דמעולם לא חל עליו איסור נותר וכו' לא שייך לומר דאיסור נותר פקע כיון דלא היה עליו איסור נותר עד השחא וחל עליו איסור נותר מכאן ולהבא וזו ראייה ברורה לדברי כ"ג וחרי נביאים ניבאו בסגנון אחד. אבל אחי פש לן חלוק בין סברה הדרי"ג להרב מעיין גנים דדעת כח"ה דאפי' כשהוא עדיין על המצחא בראשו נמי נפסל ונעשה נותר ולהרב מעיין גנים נראה דדוקא לאחר שהורידו מעל גבי מצחא חל עליו איסור נותר במשלה בזה אור אבל כ"ז שעדיין על המצחא לית כאן איסור נותר לפולם וזה שדייק בלשונו א"כ לאחר שהעלה האצור פיגול ומשלה זו האור ופקע פיגולו ממנו אם ירד לאחר מכאן מעל המצחא וניתוחר חייב עליו משום נותר ומשמע דוקא כשירד אח"כ אז חייב משום נותר, ואינו מוכרח כ"כ גם ממה שכחז שם וגדולה מזו הא דאמרין דאיסור נותר פקע אם העלה לגבי מצחא היינו איסור נותר שהיה מקודם אבל אם ניתוחר אח"כ חייב עליו משום נותר וכו' וי"ל דכוונתו אפילו כשהוא עדיין על המצחא והאיסור נותר לא פקע אלא על לשעבר ולא מה שהחיל משעה שהעלהו על גבי המצחא ולהבא וי"ע.

ומעתה היה לן מחלוקת הפוסקים לכאורה אי במשלה בזה האור ועלה על גבי המצחא אי שייך זו איסור מכאן ולהבא ונראה להביא ראיה ממנו נגד דעת מעיין גנים דאמרין במנחות כ"ז ע"כ איסור קומץ מאימתי מחיר שירים באכילה רבי חנינא אומר משמשלה זו את האור רבי יוחנן אומר משחית זו את האור ברובו וכו' אמר ליה רבין בר רב אדא לרבא אמרי חלמיך אמר רב עמרם חניא אין לי אלא דברים שדרך ליקרב בלילה כגון אברים ופדרים שמעלן ומקטירין מצוא השמש ומחשכלין וחולכין כל הלילה כולו דברים שדרך ליקרב ביום כגון הקומץ והלזונה והקטורה ומנחת כהנים ומנחת כהן משיח ומנחת כהנים שמעלן ומקטירין מצוא השמש ובה אמרת דרך ליקרב ביום אלא עם זא השמש שמחשכלין וחולכין כל הלילה מיין ח"ל זא חורח העולה רובו ובה עם זא השמש לא משכחת לה שחית האור ברובו לא קשיא כאן לקטעו כאן להחיר ע"כ ופרש"י שם ובה עם זא השמש לא משכחת דלית האור ברובו קודם

עוד י"ל לפי מה שכתב המ"ל בפ"ג מה' פסח"מ כ"ו ח"ל ומיהו י"ל אליבא דכ"ע אם ירדו הכך פסולים

מועלת צראש המצח חלה לרצה דאמר אין לינה מועלת צראש המצח יתחל למחשבתו לרצה נמי משכחת לה כגון דאמר רייני מולקב על מנת להורידה קודם עמוד השחר ולהעלותה לאחר עמוד השחר ע"כ ופרש"י עולת העוף שמליקתה צראש המצח היכי משכחת לה דפסל בה מחשבת חזון לזמנו הא קלטוב אויר מצח חלמה לא בתמייה ולא משכחת בה פסול מחשבת ובה משכחת כגון שחישב עליה להורידה למחר לאחר שפסלה ולהעלותה ולהקטירה וכו' דהא איפסל ליה בלינה השתא נמי אכני בה מחשבת ופרכין אסתקפתא דרז שימי הניחא לרצה דאמר לינה מועלת איכא לאשכחא כה"ג חלה לרצה אפי' קיימא למחשבתו לא מיפסל וכו"ש דמחשבת לא הוי (מכילה) ומדורין לרצה נמי להורידה קודם עמוד השחר וכיון דבעמוד השחר משכחת לה ארפס פסול לה בלינה הילכך מכילה לה נמי מחשבת ע"כ.

ומכאן נראה ברור נמי דלרצה כל זמן שחול על ראשו של מצח אין לינה מועלת זו אפילו לפסול בזיוס שני הוי כאלו לא הן כלל וכמו ששטענבוך זו בזיוס דאל"כ אכתי לרצה נמי משכחת לה עולת העוף דפסלה במחשבת וכיון דפשיטא ליה דלרצה לפסול לא משכחת לה דיפסל צראש המצח א"כ כ"ש דאיו עובר עליו משום לא ילין והוא אפי' בלא משלכ בו האור. שזכר האור ד' עיני ומלאחי ציראים להרא' ממין מלוא שפ"ח שכח ח"ל לזה כיוצא בפרשת משפטים שלא ילין אימורי קדשים עד הבוקר דכתיב לא ילין חלב חגי עד בקר פירוש לא תלין אימורין עד הבוקר חלה הקטירים קודם הבקר ואם לנו צראשו של מצח אינו עובר עליהם דאמרין בזה ציראים צירק המצח אין לינה מועלת צראשו של מצח דלשלתן מדמי לה ותניא אפי' הן על השלחן ימים רבים אין בכך כלום ותניא בבידא אברים שלא היו בעצרה מקטיר והולך כל הלינה לנו צראשו של מצח יקטיר לפסול ע"כ ונראה נמי מדברי הרא"ה ז"ל דאם לנו ליכא שום לאו מדכחז ואם לנו צראשו של מצח אינו עובר עליהן ומשמע דאיו עובר בלא כלום גם מדמכ ליה לשלחן ושלחן ודאי ליכא שום איסורא אם היו על השלחן ימים רבים וא"כ כה"ג באימורים וכן ראיתי בזה מנחות דף ז' ע"א דה"כ שאפילו הוא על השלחן וכו' וי"ל דלשון שאפי' הוא על השלחן משמע ליה נחיתה טעם אהבא דסדרו אחר השבת ולכך לא חישיין עליה משום דבכל לחם הפנים כמו הכנסר בזמנו אפי' הוא על השלחן ימים רבים אין בכך כלום ע"כ ומשמע נמי מדכחזו דאין בכך כלום שאין כאן שום פסול או איסור נמי חו צנכ"י ראינו ברורה דעל ראשו של מצח אינו נפסל ג"כ לפע"ד.

וראיתי בירושלמי יומא פ"ב ה"א חרס וספריהו הרוח פלוגתא דר"י ור' חנינא דאמר חנינא קומן שנתנו ע"ג האיש וספריהו הרוח צרחה באחרונה

אפי"ג דמשלכ בהם האור לא יעלו וכו' חלה בדרגים שאם עלה ירד לא מהני משלכ בו האור חלה חד דרגא דכיוניו שאם עלה לא ירד חלה לא חרי דרגי שאם ירד יעלה וכו' ע"ש וא"כ כה"ג י"ל במשלכ בהן האור במיעוטו מועיל חלה ליפסל בלינה דוקא בקרבן כשר חלה בקרבן פיגול לפשות חרי דרגות חדא דיפקע פיגולו מיניה וכו' דיועיל ג"כ חלה ליפסל בלינה נמי חלה ליכוי נותר אח"כ חדא דרגא דאמרין וכו' דרגות לא אמרין ולכן בכריתות דמייירי במשלכ בו האור במיעוטו פקע פיגולו מיניה אמנם הוי עדיין נותר אח"כ ועיין בהבכות בה"ח זכחים מ"ג ע"ב ארש"י ד"ה פקע ועוד עיין במ"ל פ"ג מה' פסח"מ ה' ט"ו והראשון נראה.

סימן ר"ד

המשך, אברים שעלו בשבת אי אמרין לא ירדו

ובבמ"ם מצינו דף ג' ע"ב אומר ליה רב אשי לרצה ובה אומר עולה קומץ פיגול שבעלו לגבי מצח פקע פיגולו ממנו וקמינא היינו שחיתב ופרש"י דה"כ אומר לי וכו' במ"ם זכחים צ"כ ד"ש דף מ"ג קומץ פיגול שחישב עליו לפגל בשעת קמינא והעלהו לגבי המצח כיון שמשלכ בו האור פקע פיגולו ממנו שאם פקע מיד וירד מעל גבי המצח יעלה וי"כ לאיצרי פיגול שבעלן לגבי המצח כיון שמשלכ בהן האור פקע פיגולן מכן ובהי דנקט קומץ פיגול משום דאי חנה באיצרי פיגול לחוד לא הוי אחי קומץ מיניה דס"ד דאמינא כ"מ אבר דמיחצר להכי כיון שמשלכ בו האור במקלח וכו' כמו שמשלכ בכולו ופקע פיגולו ממנו חלה קומץ דמיפרת אימא לא קמ"ל ולבכי נקט קומץ דאפי"ג דמיפרת פקע פיגולו ממנו וכו"ש גבי אבר פיגול דכיון דמיחצר כי משלכ האור במקלחו הוי כנשרף כולו ופקע פיגולו וכו' ע"ש.

והנראה מדברי רש"י מפורש דס"ל דמשלכ בהן אפי' רק במקלחו הוי כנשרף כולו לעיני דאם ירדו יעלו ופקע פיגולו ממנו ועיין חוס' שם ד"ה קומץ פיגול ובש"מ ס"ק כ"ז שם וי"ע.

והנה לאחר זמן זמנים בלמדי מסכת זכחים מלאחי לי עוד ראוי צמ"ד דלרצה בלינה אינו מועלת צראשו של מצח כה"ג דאיו עובר עליה וכו' בגמ' פ"ג ע"ב אויר מצח כמצח דמי או לא ח"ש וכו' מתקין לה רבא בר רב חנן ואי אמרת אויר מצח כמצח דמי עולת העוף דפסלה במחשבת היכי משכחת לה הא קלטוב מצח מתקין לה רב שימי בר אשי חלמה לא משכחת לה כגון דאמר רייני מולקב על מנת להורידה למחר ולהעלותה ולהקטירה הניחא לרצה דאמר לינה

סימן ר"ה

שליחות בקדשים מהיכן ילפינן וישוב לקדושת פס"א

קצת מהפסול שאמרת בשבת הגדול תשי"ז בס"ד לפני קה"ק ח' ליאדי הי"ו. בסוגיא דשליחות בקדשים.

בגמ' קידושין מ"א ע"ז ח"ר יבועש בן קרח מנין ששלחו של אדם כמוהו שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל קהל כולן שחטין והלא אינו שוחט חלא אחד חלא מכאן ששלחו של אדם כמוהו ע"כ. ומכאן למדין שליחות בקדשים. ובחוס' שם ד"ה נפקא ליה מדרי' יבועש בן קרחא הקשו וא"ת אמאי לא יליף דשליחות מהני בקדשים משחיטת פרו של אהרן מדאילטריך לומר שחור בקדשים כדכתיב (ויקרא ע"ז) ושחט את החטאת אשר לו מכלל דשאר קדשים לא צעין בעלים וי"ל דהא דממעטין מפרו של אהרן היינו חטאת דוקא דומיא דפרו של אהרן וה"ע משום דבטעמא כתיב אותו אפי' צע"כ וכו' אבל שאר קרבנות דלא מקריבין צע"כ לא הוה ידעינן שיכול לעשות שליח אי לא כנ"ל מדריצ"ק ועיין מהרש"א חילופי גרסאות בפ"י החוס' והרש"ש ז"ל מיישב גירסת החוס'.

וראי'תי בפנים מאירות צהשו' שהקשה לקדושת החוס' דנילף שליחות מפרו של אהרן ודלמא שאני החס' דאית ליה שחפות צבוי', וגרסא כוונתו דהכי בקידושין שם בגמ' פריך הניחא לר' יבועש בן קרחא פ"י דנפקא ליה שליחות דקדשים מושחטו אותו חלא לר' יונתן דמפיק לה להאי קרא לדרשא אחריונא מנא לן דהניחא ר' יונתן אומר מנין שכל ישראל כולם יולאים בפסח אחד שנאמר ושחטו אותו כל קהל עדת ישראל בין הערבים וכי כל הקהל כולם שוחטים והלא אינו שוחט חלא אחד חלא מכאן וכו' בקדשים מנא ליה (פ"י) מן המקרא עלמא דמכל מקום אחד מהם שוחטו בשליחותם) ודלמא שאני החס' דאית ליה שחפות צבוי' וכו'. ומעשה לריצ"ק נמי יקשה ודלמא שאני החס' דאית ליה שחפות ועדיין שליחות בקדשים מנ"ל וא"כ מפרו של אהרן אי אפשר ללמוד. והי' ז"ל צלירוף מה שבקשו בחוס' שם מ"צ ע"א למה לא פריך גם לריצ"ק ודלמא שאני החס' דאית ליה שחפות צבוי' וחיתך קושיא חדא בירך חצרתה דהנה צמס' יומא דף ג' ע"צ מצעי לן פר של אהרן בקציעותא מחכפרי או דילמא בקופיא מחכפרי ופרש"י בקציעותא מחכפר כשארי המכפרים שהפרישו אחרים עליהם שחקו להם הצבחה לכפר אף כאן נקנה להן חלק זו וה"ל חטאת השוחטים לענין תמורה או דלמא בקופיא מחכפרי כלומר אין כפרתן קבועה זו חלא כדבר הלץ על המים וכו' והוב' חטאת יחיד ולפי' מיושבת קושיא ראשונה בחוס' דלא מלי וליף מפרו של אהרן ד"ל בקציעותא מחכפרי וכו' חטאת השוחטים וגבי שוחף הוא דמאי משוי שליח לכך מוכרח למילף מפסח היכא דליכא שחפות וצ"ב מיושבת גם קושיא שניה של חוס' דעל ריצ"ק לא מלי למפרך ודלמא קרא מיירי היכא דאית ליה שחפות צבוי' ז"א דהא לריצ"ק

נחכפרו בצעלים וי"ל כשיריים ידי מעילה ר"י אומר משאחז האור צביו מה צביו צביו של קומץ או צביו כל פרידכ ופרידכ אית אמרת אחא ר' חזקיה ר' יונה ר' צא ר' חייא צעס ר' יונתן צביו כל פרידכ ופרידכ וכו' ופ"י בק"ע חרס הדשן והפריחו הרוח אם יולא ידי חרמה או לא היינו פלוגתא דר"ח ור"י בפריחה האחרונה כשפרח כל הקומץ מע"ג המצח נחכפרו בצעלים והשיריים מותרים לכהנים ע"כ.

והירושלמי פליג צהא אש"ס דילן דצש"ס דילן בצחאי לפיל ר"ח ס"ל דעכ"פ כשמעלה האור צמיטעו הוא דנחכפרו הצעלים אבל צלה מעלה זו האור כלום ודאי לא נחכפרו הצעלים וצירושלמי ר"ח ס"ל אפי' צלה מעלה האור נמי כיון שנחנו ע"ג האש"ס נחכפרו הצעלים וצ"ע והנה בהשקפה ראשונה ריחוי לדחוק ק"ת דצירושלמי לא מיירי לענין אכילה חלא לענין אי נחכפרו הצעלים או לא אבל צאכילה אסור ומה שאמרו ויולא כשיריים ידי מעילה אבל אסור צאכילה ודלא בק"ע שם וכו' שחמרו דדם שנעמא דצעלים מחכפרין ובשר אסור צאכילה צימח דף ז' ועיין פסחים ר"ע ע"צ ובחוס' שם ד"ה יכול אבל קשה להעמיס כן בדברי הירושלמי גם צעיקר סברת ר"ח ז"ע אמאי צכפריחתו הרוח נחכפרו בצעלים ויש להאריך בדבר אבל אין כעת הפנאי מסכים לי צעונ"כ.

עוד ראינו צמל"מ פ"א מחו"מ הוכיח שם דאפילו צצצת נמי אמרינן צאצרים אם עלו לא ירדו ויקריצם אפילו צצצת וכו' וכו' כן מחוס' יומא מ"ו והכוונה שם עם מוכ"ר אלפדרי וכן כח צוד צפ"א מ"י שצת צעס מהר"א דהולך קרא חקריצ אפילו צצצת לפסולה שעלמה ע"ג מצח וצפמ"ג אור"ח סי' שצ"א העיר עליה דאפשר דצצצת וי"ע לא אמרינן כלל דין אם עלה לא ירד וסתר חירונו הג"ל ולא זכר השר דכבר הרגיש צזה המל"מ צעלמו צפ"א מ"י חמדין. ועיין מנ"ח מל"ח ז' ובעל חורר צצחים פ"ז שהביא ראי' לדעת המל"מ. ומעשה אהן קנלי למילין וכבר הארכתי יותר מדאי צמעט צר וברצח חצן ואצקש מל"ח כהדר"ג לעיין דצצרים יותר מחקופיא אולי ימלא צהם טעם לשצת שצחא דחאי מרצותיו הקדושים אשר מימיכם אנו שוחים צלמא ומשחוחים וקוראים וכו' לפניהם אף שצמקום אשר דצריכם אינם נראים לפי מיעוט השגחתי אנו כוחצים מה שגראכ לעינינו ויהן ד' שאזכה לישב על מי מנוחות ולפסוק צחורתנו הקדושה לשמח מעשה ועד עולם.

כ"ד ידירו עוז אוהבו אהבת עולם המשתחוה מול הדר"ג.

הצעיר מנשה הקטן

אי לא דשלוהו של אדם כמותו וא"כ אין ראייה מפרו של אהרן דאף אי בעלמא צעינ בעלים דוקא אינעריך למיכתב ושחט פפרו של אהרן דאי לאו ושחט בוי"א דלא צעינ אפילו שליחות כלל דשחיטה לאו עבודה היא ע"כ ונראה דג"כ לא ראה דברי תוס' בראש"ש ז"ל ודו"ק בכל זה. ועיין חו"מ סי' קפ"ב דיני שליחות.

סימן ר"ז

מביא תודה בי"ד יוצא בה ידי שמחה ותמיחה מחרי"ק להרמב"ם, תודה שנזרק דמה לשם שלמים. אין מביאין קרשים לבית הפסול דאורייתא או דרבנן

למאן דלא חזינא קמברכינא ומכותלי מכתביו ניכר כי גברא רבא הוא ה"ה בכד הרה"ג חר"ב מריה אליעזר זאב פערלאוו שליט"א. שלום ובדרכה כל הימים. **קבלתי** את ספר איוב עם פיי' הרמב"ן ז"ל ששלח לי וגם לרבות דברי תורה מה שחידש כח"כ וצריך שגבר צדק וצמחנותם וצדדי לברכות שעיניתו בדבריו אלפי כאן מה שעלה צמחשצתי לפוס ריכטא אף שאיני עוסק כעת צאלו הדברים מ"מ מפני הכבוד.

כת"ה הביא פסק הרמב"ם ז"ל פ"ב דהגיגה לא יביא אדם תודת ביום י"ד מפני החמץ שבה שאין מביאין קרשים לבית הפסול ואם הביא יולא זה ידי חובת שמחה כמו שצא לנו וצ"ח הביא חמץ בשם מוכרי"י קורקוס דכיון דאין תודת נאכלת אלא ליום וליכל אחד א"כ הא"ך יולא ידי חובת שמחה ואין לומר בלילה ראשונה שברי אמרו כה"ה לכו"ה ליל י"ט בראשון מן השמחה וכלח"מ חירין דכשמלנו לשם שמחה ליחא פסול ליכא עיי"ש ובקשה עליו כת"ה דכיון דגז"כ הוא אין חלוק.

וכת"ה ילא לישב לפי מה שצוהר במנחות דף מ"ו ע"א שאני תודת דרחמנא קרי' שלמים ופרש"י דתודת שלמיו דכתיב בקרא משמע דאפי"פ שהוא תודת בשעת לחם חחרת לביות שלמים בלא לחם וכן פיי' שם ד"ה דם יזרק לשם שלמים ולא לשם תודת כשנפסל הלחם וא"כ הכ"י בתודת ערב פסח דמופסל הלחם משום איסור חמץ כו"ל בתודת שנפסל הלחם ביו"א או בטומאה דנכלל בכלל גז"כ דרחמנא קריה שלמים וא"כ כו"ל ג"כ שלמי שמחה לפיכך יולא בכן משום שמחה ע"כ.

ורפ"ע ד"ר לא דמי אהדדי כלל דהתם במנחות מיירי כשי"א הלחם צין שחיטה לזריקה ופליגי בזה בן ננס ור"ע בתנופה אי עשה זריקה אי לא וקא מצעי' ליכ צפי' ר' יוחנן מה טומאה שאם החקקו זה לזה שמעבצין זה את זה ומשחטת נפרם לחמץ כדם חרק ובצער יאכל וע"ז פרש"י יאכל לשם שלמים ולא לשם תודת ולכן כיון דגז"כ הוא דרחמנא קרייה שלמים ומא שלמים קריבים

כל הקרא של ושחטו מיותר וע"כ דמורכ על היכא דליח ליה שחפות וכו' ע"ש.

וראיתי בספר כהנות אור צאור חדש שם שהקשה על דבריו ז"ל צפי' אחרי חדה דכלא זו היא צפי' במס' יומא שם וגא איפשיטא ותו א"כ מאי פריך על ר' יוחנן כשמשי' אמר קרא איש לרבות שליח כרי קרא מיותר ואפי"פ פריך ודילמא שאני הכא דליח ליה שחפות כלל כאן י"ל שפיר דמיותר מוכח היכא דליכא שחפות וע"כ קרא דליח מוכח היכא דליכא שחפות ע"ש.

ול"ה פניי היכא נראה לישב דכרי"ף ז"ל הביא בא דתני רבי יכושע בן קרח מנין ששלוהו של אדם כמותו שנאמר ושחטו אותו כל קבל עדת ישראל וכו' וכתב עליו כר"ן ז"ל דנפקא ליה מדכתיב תזבח שלא יכא שנים שוחטין זבח אחד כדאיתא בחולין פרק השוחט דף כ"ט ואפי"פ אמר רחמנא ושחטו דמשמע שכולם ישחטו והיינו משום שהוא שוחט בשביל כולם ובשליחותם ושלוהו של אדם כמותו, מיכא בגמ' מסקינן דמכא קרא ליכא למיגמר לכל הכורכ דמכ לקדשים שכן רוב מעשיהם ע"י שליח וכו' וכרי"ף ז"ל כתב בא דריצ"ק משום דתני צב כה"ה מכאן אמרו וכו'. ומיכא לאו דוקא דמיכא בלחוד ילפינן כהי אלא מציינו דידים וגירושין כדכתיבנא ע"כ.

והגר"א דדעת כר"ן וגם דעת כרי"ף לדעתו דלמסקנא ילפינן לה משני ליומדים דלא מני יליף לה מקרא דושחטו גופיה ומסתח הכ"י י"ל לדעת החוס' ז"ל דכיון דלמסקנא לא יליף מקרא אחד היכא יכול לילף אפי' מפרו של אהרן ומציינו או צאם אינו ענין כמו שמיישב שם לר' יוחנן דא"כ תרי קראי למכ לי אם אינו ענין להיכא דשייך תכבו להיכא דלא שייך ע"ש. שצתי וראיתי דהאי חירולא בלחמא נוטח קא' לחי' הפנים מאירות בעלמו ע"ש רק בשני קא' ודו"ק.

אב"ר צעיקר בקושי'א תמכני ברבא אהני גאוו ז"ל שלא כרגישו דכדבר מפורש בתוס' בראש"ש ז"ל בקידושין ה"ל ח"ל ד"ה מכאן צא"ד וא"ת וילף דשייך שליחות בקדשים מדגלי רחמנא פפרו של אהרן דצפי' שחטה שחיטה בצעלים מכלל דשאר קרבנות אפי' ע"י שליח ובכ"ה"ג אמרינן במנחות וי"ל דמכתם לא שמעינן אלא היכא דליח ליה שחפות כה"ה כגון פפרו של אהרן שחטו כהנים מתכפרים זו כרי להדיא דכתב לישב קושי'א זו דמכא טעמא אה"כ דלא ילפינן מפרו של אהרן ופ"ג. עוד כתב שם בראש"ש ז"ל ועוד י"ל דלא שייך למיכף שליחות מכתם אלא בכ"ה"ג איכא למיכף דפפרו של אהרן כה"ה הכחוב שחיטה בצעלים אצל שאר קרבנות לא צעינ דעת בעלים כלל אלא אפי' שחט בלא דעת בעלים או אפילו בצעלים מוחים זו כשר אצל בפסח דכתיב ציה ושחטו אותו כל קבל עדת ישראל וכדריך לכולם לשחטו וכשישחטו אי' חשוד כאלו שחטו כולם מה י' ללמוד דשלוהו של אדם כמותו ע"כ.

ובפנ"י קידושין ה"ל כתב לישב קושי'א בתוס' דדוקא היכא דכתב ושחט קשי'א לן דליכוי דוקא בצעלים

בלא לחם אף חודר קריבה בלא לחם אצל חין זה דומה לביכא שנפסל הלחם לאחר שהוכשר הקרבן כהלכתו כמובן. איברא דגם החם לאו דברי הכל הוא דכחוס' דף מ"ז ע"ב שם ד"ה וברי חודה כחבו דאם נפרס הלחם או שאבד וחזק כדם לשמה פסולה דהא אבד הלחם אבדה החודה דליח ליה סוגיא דלעיל אלא קסבר דדוקא שלא לשמן צפי למזרק וכי זריק שלא לשמה כשר והגאון רע"א בגליון שם ז"ן לדברי החוס' וכוונתו לפענ"ד לדייק דכחוס' דף מ"ז ס"ל דאפי' בשחטו סחם לשם חודה כשר וע"כ האי דף מ"ז פליגי ולמה פרש"י חרק לשם שלמים ולא כחב חרק סחם.

אבר רש"י ה"י קשה ל"י מגמ' הג"ל דנראה פליג אסוגיא דידן וכדי שלא לשוי' מחלוקת פירשה דשחטו לשם שלמים ולא לשם חודה ואז כשרה אצל אי שחט לשם חודה ככ"ג דפסולה וכן כחב עוד רש"י שם ד"ה ופסול נמי חודה ולא חזק אפילו שלא לשמה ע"כ משמע דלשמה פשיטא ליה דפסולה וע"ז פירש רחמנ' קריי' שלמים דחודה שלמיו דכחב צקרא משמע דאע"פ שהיכה חודה בשעת לחמה חזרה להיות שלמים בלא לחם ע"ש אצל כשנשחטה סחם או לשם חודה ככ"ג דנפסלה החודה לדברי רש"י ז"ל ובה אלא ראייתו שהביא מדברי רש"י ז"ל דאע"פ שהוא חודה בשעת לחמה חזרה להיות שלמים בלא לחם וכי דה דוקא. אי זרק דמה לשם שלמים אצל כיכי דזרק דמה סחם לשם חודה ככ"ג דנפסלה חודה נמי. וברמז"ס ע"כ מייירי שנשחטה לשם חודה או סחם וכמו שמשמע לשוני לא יביא חודה וכו' ואם הביא יולא צב ידי חובה שמהח חב צסחם מייירי כפשטות הלשון, ועיין חוס' שם דף מ"ז דבכא לא נעקר ממילא כיון דשחטה לשם חודה לריק עקירה מחודה ודו"ק.

ואי נימא כדעת החוס' דס"ל דזרק דמו צסחם אפ"ה גזירה הכחבז היא דחזרה להיות שלמים ונאמר דברמז"ס נמי כוונתו ס"ל וסוגיא דלקמן פליגא אדידן והכי נראה לכאורה מסתבר דעת הרמז"ס ז"ל דכחב פ"ב מופסל"מ ה"י ואם אחר שנשחט נפרס או נעמא או ילא ו"ס חרק והבשר יאכל והלחם כולו פסול וידי נדרו ולא ילא ועיין השגות ומדכחב חרק סחם משמע דאפילו על דעת ראשונה וכדעת החוס' ובהא ה"י מקום לסברה כח"ה אצל כל זה לא שור לי שהרי עכ"פ לא מייירי הכא ברמז"ס רק כשנפרס הלחם צין שחטת לזריקת וכפשטות בגמ' שם אצל לאחר שנעשה מזוהו לגמרי ודאי אי נפסלה הלחם לא נפסל הקרבן ודומה לכל קרבן שלאחר שנעשה מזוהו ואח"כ נמלא צו איזה אונס ונפסל הבשר או נאבד הלחם לא אמריין דנפסל הקרבן למפרע ולא עלה לצעלים והכ"ג כן הוא צמה שנפסל הפח לאחר שהקריב החודה ככל מזוהו עם פח וביה יכול לאכלו כולו קודם זמן איסור חמץ ע"י אוכלין הרבה וכי משום דלא אכלו ובזיו קדשים לצית הפסול ע"ז נימא דנפסל הקרבן למפרע ונעשה שלמים אחמה.

ול"א מביע"י למ"ד דאין מביאין קדשים לצית הפסול כוא דרבנן ודאי חין לומר דע"ז יפסל הקרבן או יעשה שלמים אלא אפילו למ"ד דאין מביאין קדשים לצית הפסול דאורייתא ועיין צשמן רוקח דהיה לאו הכא מכלל עשה וכ"כ צשערי חורה ועיין רמז"ס פ"ב מה' חרומות ובאצנ"מ ס"י י"ח מ"מ ודאי דאין לומר דע"ז יפסל הקרבן. כן אמר דכחוס' פסחים רפ"ה אהא דחניא שם נעמאו אימורין או נאבדו כהנים זכאין צחזה ושוק ואפילו למ"ד ה"ן מרזב על העולין צנעמאו כיון דמדרבנן אסור ה"ל כאבדו, נראה דס"ל דאיסור דרבנן עושה אוחס כאלו אינס אצל צט"א חגיגה דף ז' ע"ב צד"ה עולת נדרים הביא שם דצריהם וכתב דצריהם מרפסין איגרא וכי ע"י חומרא דרבנן אבדה לב איסור של חורה ע"ש ודו"ק והכ"ג כן הוא לפע"ד. ולפי שיטת כ"ח חודה צשעלה צשלמים דזה נאכל ליום ולילה חב לשני ימים ולילה אחד ומביא קדשים לצית הפסול וכי נימא דהכי דבישל יכה נפסל הקרבן צשציל זה או דהחודה יעשה שלמים ויהא אכילתן לצי' ימים ולילה אחד וכו'. ונעשה שלמה אמרו צחוס פ"ח נחשצרו חחיכות צחחיכות יאכלו כחמור צבכין ע"ש. אלא נראה צורר דכל שנעשה מזוהו חין עליו עוד שום דין קרבן אלא דין צשר קדשים שאסור להביאו לצית הפסול והכ"ג כן צחודה שהקריב קודם זמן איסור חמץ כיון שנגמרה כמזוהה הרי זה חודה כשרה ואין עליה דין שלמים כלל.

והנה ברמז"ס פ"א מה' ק"פ ה"ה כחב השוחט חח הפסח צזמנו והיה לו חית חמץ צשרוחו לוקה שנאמר לא חזבה על חמץ דם צחתי שלא יחבה הפסח והחמץ קיים וכו' והפסח כשר ובמל"מ מסתפק שם אם זרק או הקטיר על חמץ אחר שנפסל הקרבן צחדה מן הדברים הפוסלים אם לוקה על לאו זה והביא דברי הירושלמי צפי' חמיד נשחט בלכב ד' מנין לשוחט פסח על החמץ שהוא עובר צליח ח"ל על חמץ דם וא"ר שמואל ממה שהוא מחחיב על הצריקה דהא אמרה פסח כשר ע"כ חו גרסינן החם צירושלמי חני חזקיה לא חשחט על חמץ דם צחתי החורה קראה אוחו צבה א"ר מנא חילולא דחגיגה חזקיה מצינו דבר פסול וחחיבין עליו, במחמץ חח הפסולה חית חניי חני חייב חית חניי חני פטור ע"כ. והמל"מ הקשה שם צדברי הירושלמי דמשמע דמן הסברה השוחט על חמץ נפסל הוצה כיון דעבר אהורמנא דמלכא אי לאו דגלי קרא שקראו צבה אף לאחר ששחטו על חמץ וצריש פי' ה' דמנחיה אמריין מחקיף לב צבינא ואימא לא חאפיה חמץ למיקס גברא בלאו צעלמא ואיפסולי לא מפסלי וחירלו מנא חכ"ה הכחב קצעה חוצה ע"כ הרי חלעטריך קרא להבכשיר וצ"ע ועיין פי' כל המנחות דף נ"ט לא ישים עליה שמן ואם שם פסול יכול לא יתן עליה לצנה ואם נתן פסול ח"ל כחטאת ע"ש. ובהא חוס נמי השקלי' וטרי' כשעבר אהורמנא דחמננא צשעת הקריב ממש ואפ"ה אמריין דלא נפסל אצל הכא דלאחר שהוכשר הקרבן באיך מצינו דלאחר שהוכשר יחזור ויפסל

אבל כבר הקשב כן הל"ח מהא דאין מציאין חודש ז"ד ואי דכיון דחלות החמץ כן גדולה לא חשוב מקצת הקרבן עוד חי' דכיון דכתיב בקרא אחד מכל קרבן כרי דחזין לכל מין ממניי החלות חשוב קרבן לצדו עכ"ל ור"ח ב"מ ס' מ"ז שהקשה לפי הכ"מ משלבי בכורות שנחשב עשירי ז"ל דחייב חזק יקרב וחיוב אידך ירשו וכו' ומוקי הא דחייב יקרב כר"ש ובה דירשו כרבנן דאין מציאין קדשים לביה הפסול ופרש"י דממעט באכילה חזק ושוק כרי דאפי' חזק ושוק דלא כוי רק מקצת נמי חשוב ממעט, והגאון מהר"ש שם בחשו' מ"ח י"א לחלק דוקא בחודש ואיל נזיר דגם בל"ז אין האיל כלל נאכל לכל אדם שברי איכא חזק ושוק דאין נאכל חזק נאכלים לפיכך לא חשוב זה הבאה לביה הפסול משא"כ בבאי דשלבי בכורות ע"ש.

ובקושית הל"ח כחז דקושיא מעיקרא ליחא דודאי לכתחלה אין מציאין קדשים לביה הפסול אפילו רק מקצתן אבל נחשב חודש ואיל נזיר דאין חקנן חזק דרביה שפיר קאמר הכ"מ דלא חיישין למקצת, עוד כחז ואולי י"ל נמי דמי שנחשביי בחודש ולא הביאה וכבר עברו עליו ז' רגלים וצ"ע"פ הוא מביאה כדי שלא יעבור צל האחר אפשר דלא דמי הקרבן לחלה דאין עובר צל האחר ובאמת יכול להביאה צ"ע"פ וכחז שיש לו ראי' על זה מגמ' זכאים ע"כ ע"ש והוא דבר חדש שיש לפקפק עליו חזק לענינו הכל מודים דדיעבד הקרבן כשר.

סימן ר"ח

להנ"ל, שלמי תורה ומותר הפסח אי דין שלמים ליה לזמן אכילה. וצ"ע להרמב"ם שלא הביא דין זה

עוד פשיטא לי' לכה"ה דמה שאמרו שאני חודש דרחמנא קריה שלמים פירושו דיש לו דין שלמים לגמרי ונאכלת לז' ימים ולילה אחד ג"כ כדן שלמים דאלי"כ לא כועיל כלום בחיורו אבל נראה יותר דאף דרחמנא קריה שלמים דוקא לענין שלא יפסל הקרבן אבל כיון כמו חודש שלמים ונשחית דדיו של יום ולילה עד חלות לענין אכילתו חזק אפילו בלא לחם בשלמים ואף שכבר ראינו בזה מהאחרונים שר"ה ג"כ לומר דנאכלת נמי לשני ימים ולילה אחד לפענ"ד אינו כן ואפשר שיחתי.

בת"כ פ' לו פ' ה' אמרו ז"ל חורה זבח השלמים חס על חודש מלמד שבהחודש נשחטת לשם חודש ולשם שלמים יכול אף שלמים יהיו נשחטים לשם שלמים ולשם חודש ח"ל זאת ע"כ, ובגמ' זכאים דף ד' ע"א ודף ז' ע"א איחמר חודש ששחט לשם חודש חזירו (כשרה) רב אמר כשרה רב חסדא אמר פסולה וכו' חזק חזק אמר משום ר' אליעזר ב"ר חסדא חודש ששחט לשם שלמים כשרה שלמים שנשחטו לשם חודש פסולים ומה הפרש בין זה לזה

ובזה"ל אמרין בגמ' זכאים דף כ"ט ע"א אחר שהוא כשר יחזיר ויפסול ופרש"י מאחר שהוכשר בעצודה דמן כחוקן ע"ש וכן כחז רש"י זכאים כ"ג ע"כ ד"ה כרי כבר נאמר וז"ל וזריך אחת לפרש נותר ממש וא"ל לומר כן שאין הקרבן שקרב מחיירו בהכשר חזר ונפסל מלרעות ולעלות לשם חזק חס בחיורו ממנו ע"כ ע"ש וזה ברור לפענ"ד.

וראינו במהרי"ל ה' חפלת פסח וז"ל בחור"מ של פסח ח"א מזמור לחודש על קרבן חודש ונקרבה עמה חמץ כדאמר אין מציאין חודש בחג המלוא מפני חמץ שבה וז"ל דגם צ"ע"פ לא היה לאמרו שהרי לא היו יכולין לאכול חלה עד חז' היום וזמן חודש יום ולילה ונמנא ממעט זמן אכילתו והיו קדשים לביה הפסול שזריך להכענות חיים פלטיאל ע"כ והנראה נמי דס"ל דהקרבן ודאי קרבן חודש כשר הוא חלה דאין מציאין כדי שלא להביא קדשים לביה הפסול חלה מה שכתב שם דהמציא קדשים לביה הפסול מחייב להכענות הוא דבר חדש לפענ"ד ולא מלאחי צנייניי איח מקום כבודו.

שוב דקדקתי בדברי הרמב"ם פ"ו מהפסח"מ שכתב נחשבנו מין בשאינו מינו כגון עולה בשלמים לא יקרב אפילו כחמורה שבהן שאין מציאין קדשים לביה הפסול וכשם שאין ממעטין בזמן אכילתו כך אין ממעטין באכילתו ולא במקום אכילתו חלה כולל יעשה ירשו הכל עד שיפול בהם מוס וימכר כל אחד מהן לצדו ויצא דמי היפה שבהן ממין זה ודמי היפה שבהן ממין האחר ויפסיד המותר מביחו ובה"ל י"ז כתב וכל חלו המעריצין צחיים חס הקריב הוראה שאין צעלי חיים נדחין ועיין כ"מ שם ובש"מ זכאים דף ע"ג ע"כ שלבי המסכת לרצא דאין מראה האידך דרבנן יכול לפסול דאורייתא ויצא חולין לעזרה ומה שחי' ועיין בסמוך מה שכתבתי בשם ה"ה וז"ע. עכ"פ נראה מפורש מדברי הרמב"ם דאף דאין מקריבין לכתחילה אבל חס הקריב הוראה.

סימן ר"ז

המשך, ישוב לכ"מ הממעט באכילת מקצת קרבן מתורת י"ד

ודע דהרמב"ם שם ה' יו"ד כתב חודש שנחשבנו בחמורה שחיבה חקרבנו ויניף הלחם עמהן וכו' ה"א נחשבנו חזק נזיר שחיבה חקרבנו ויניף הלחם עמהן ובהכענות ח"א ובה קא ממעט באכילת זרוע בשלה ע"כ ופי' הכ"מ ואני אומר חס השגב זו השגב אינה על רבינו מפני שהוא העתיק דברי החוספחא חזק לפי האמת אפשר לומר דכיון שאינו ממעט באכילת כל הקרבן חלה במקצתו לא חיישין ע"כ משמע דעמו דמקצת הקרבן לא חשוב הבאה קדשים לביה הפסול חלה לפי זה חקשה מחודש ע"פ דמי רק הלחם נפסל ולא היו חלה מקצת קרבן וכחז הרמב"ם דאין מציאין.

בפסחים דף ע"א דריש מקרא צבדיא דחגיגה י"ד נאכלת לשני ימים ולילה אחד וכן בקשו בפסחים כ"ל ופירשו דכאי שלמי פסח פירושו הפסח שאמרו ככל מקום שמותר הפסח נעשה שלמים אבל אינו נאכל אלא ליום ולילה כמפורש בפסחים דף פ"ט ע"א ובגמ' ר"כ דף כ' רב שש אמר מאי פסח שלמי פסח ופרש"י שלמי פסח בשלל קרב צמנו שאזד ונחכפר בלחוד הוא נעשה שלמים כדנפקא לה בפסחים דף ל"ז ע"ב ועיין תוס' שם ד"כ שלמי פסח. *

ובגמ' קידושין נ"ב ע"א חנן הכהן צבמכ שנמלאת מירושלים למגדל עדר וכו' ואמר מר זכריה עולות דילמא תודכ היא דמיייתי נמי תודכ וכו' צמי להם דמיייתי נמי להם והקשו בתוס' שם ד"כ דמיייתי וא"ת ואמאי לריך להביא צבמכ אחרת לתודכ בלחוד עמלם שיעשה צמיי שלמים יתכב ויאמר אס איכא שלמים תכא תודכ ואי משום דלא שזו באכילתן דשלמים נאכלין לשני ימים ולילה אחד ותודכ ליום ולילה ואין מצויין קדשים לצית הפסול ע"כ האי חננא קסבר דמצויין מדקתני צמנוך פסח שלא צמנו שלמים ואע"ג דפסח אינו נאכל אלא ליום ולילה ושלמים נאכלין לז' ימים ולילה אחד אלמא לא חייש מן האכילה וכן כתב הרשב"א שם וברע"ב"א קדושין כ"ל ומפורש מכללו דאף דפסח בשאר ימות השנה שלמים בן מ"מ אינו נאכל אלא ליום ולילה עד חלות. ועיין מהרש"א קידושין נ"ה.

והגר"א מפורש דאף דמותר הפסח נקרב שלמים ושלמים מקרי כמו שאמרו ואפ"כ לענין דינא של אכילתו אינו נאכל כשאר שלמים לשני ימים ולילה אחד אלא ליום ולילה עד חלות מדבקישו הכחז לתודכ שלמי וכו' כשלמי תודכ שנאכלים ליום ולילה עד חלות ועיין רמב"ם פ"י מהמסב"ק ה' ו' ז' ומעטכ יביצא צארעא וגיוורא צשמי שמיא מותר הפסח הקרע שלמים נאכל ליום ולילה עד חלות מהבקישה של שלמי תודכ ושלמי תודכ עמלם היינו תודכ בלא להם שנעשו שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אתמכב.

דן אמת דבעיקר דין של מותר הפסח שקרב שלמים ונאכל ליום ולילה עד חלות אני קלח נכוח שחפשתי בספרי רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל ולא מלאתי הא הלכתא מפורש בדבריו ז"ל אף שהוא גמ' מפורשת בפסחים פ"ט ע"א ורש"י הביא בן מן התוספתא אבל ברמב"ם לא מלאתי דין זה ואדרבה מדברי הרמב"ם פ"ד מכל' ק"פ ה"ז שכתב פסח שעצרה שנתו ושלמים בצאים מחמת הפסח הרי הם כשלמים לכל דבר טעוין סמיכה ונסבין ותופת חזק ושוק מה שאין בן בפסח ע"כ, ומפשטות הדברים ה' נראה דלכל דבר יש לו דין שלמים וכו' ועיין כ"מ שם שהביא זה ממרעב המקום שם דף ל"ו והדברים לכאורה מתמיכים שהרי בגמ' מפורש היפך דבריו ז"ל לענין אכילה. ועיין עוד רמב"ם פ"ו מהפסח"מ ה"י"ח והאחר שלמים עם הלחם שמה תודכ היא וכו' ואס פסח אחר צמנו הוא הרי זה שלמים ועיין כ"מ ולח"מ שם ו"ע.

ועיין מיר דף ק"ד ע"א וברך ק"ח ע"ב ע"ש שלמי מיר יביאו שלמים נאכלים ליום אחד ואינם טעונין לחם ובתוס' שם שכיין שהוא קידושן לשלמי מיר יאכלו כחומר שבהם.

תודכ קרוי שלמים ואין שלמים קרוי תודכ ועיין מנחות ע"י הכתוב מפעלת את הלחם והלחם אינו מפעל את הכתוב כיצד לאכול מן הלחם למחר הלחם מפעל והתודכ איכא מפעולת וכו' הכא כיון דהלחם מפעל הוי כתודכ בלי להם ולא אמרינן דנעשה שלמים. וברמב"ם פט"ו מכל' פסח"מ ה"י"ג כתב תודכ שנעשה לשם שלמים עלתה לצעלים ושלמים שנעשו לשם תודכ לא עלו לצעלים וכיון דעלתה לצעלים ע"כ דדין תודכ עליה דאל"כ האין עלתה לצעלים ומפורש כתב הרמב"ם שם בהלכה א' כל הצמים שנעשו צמחשצת שינוי השם חוץ מן הכטות והפסח וכו' ה"כ וכן כל המנחות שנעשו צמחשצת שינוי השם כשרים ולא עלו לצעלים חוץ ממנחת חוטא וא"כ ע"כ כיון דכתב תודכ כשרה ועלתה לצעלים כוונתו דלכל דיניה כשרה ולא נשתנו דיניה כמו מנחת חוטא ושאר הקרבות שם ככ"ג בתודכ בן הוא.

איברא דכתיב נראה מפורש מדברי בגמ' שם שאמרו שאני תודכ דרמחמא קרוי שלמים מה שלמים קרבים בלא להם אף תודכ קרבה בלא להם הרי שנצמח קראו אותה תודכ שאמרו אף תודכ קרבה בלא להם ומשמעות דבאמת תודכ היא אלא שלכתיב קרי התודכ שלמים שקריבה בלא להם אבל לשאר דברים בדיני תודכ עומדת ולכן אמרו אף תודכ קרבה וכו', ולא אמרו אף תודכ קריבה שלמים בלא להם. עוד נראה דכבר בצאתי מחלוקת הפוסקים בזה דתודכ קריבה בלא להם אי דוקא שלא לשמח אבל לשמח פסולת או דילמא אפילו לשמח נמי מקריב בלא להם משום דשלמים קריב רחמנא ועיין שטמ"ק שם ולקמן דף מ"ז בגמ' א"ל יש לך דבר שאינו כשר לשמו וכשר שלא לשמו וכו' והרי תודכ שאני תודכ דרמחמא קריב שלמים. ופרש"י ז"ל והרי תודכ דאמנן צבאי פרקא דף מ"ז מששחטב נפרם לחמך כדס יורק לשם שלמים והצער יאכל וידי נדרו לא יאכל הא ככא שנשחטב לשמו ונדחית מלשמו וכשרה שלא לשמו תודכ קרי וכו' ומעולם לא נדחית מלשמו וכן פ"י רבינו גרשום ולא הוי דיחוי לשמו.

אבר התוס' שם צ"כ והרי תודכ פ"י דאס חזק לשמח פסולת דהא אצד הלחם אצדכ התודכ אלא שלא לשמו צמי למחרק וסוגיא זו פליג אדלעיל ע"ש ועיין מנחות פ"י ע"ג. והנה לשיעור דס"ל דאפי' לשמו מצי למחרק והתודכ כשרה אי נימא דמח שקראה התודכ שלמים שלמים ממש לכל דיניה וא"כ כי שחטב לשמח לשם תודכ הוי לה שלמים שנעשו לשם תודכ שלא עלו לצעלים לשם תודכ כמובן ודו"ק בכל זה.

ותב עיני בגמ' צבחים דף ל"ו ע"א מ"ט דר"י וכו' ור"י הא קרא להכי הוא דאחא הא קרא מיציעי ליה לכדתניא ובשר צבח תודכ שלמי למדנו לתודכ שנאכלת ליום ולילה חליפין וולדות תמורות מנין ת"ל ובשר חטאת ואשם מנין ת"ל צבח ומנין לרבות שלמי חזיר ושלמי פסח ת"ל שלמי ופרש"י ושלמי פסח חגיגה ארבעה עשר אבל שלמים צעלמא לא מצי לרבויה דכא כתוב צבדיא צבו שני ימים ביום צבחכס יאכל וממחרת. ובתוס' דף ע' ע"א בקשו על פרש"י דהא

גם בתוס' מנחות פ"ג ע"ב ר"ה ושלמים כתבו דנאכלין ליום ולילה ועיין רמב"ן פ"י צו ד"ל ואין הדבר בן אלא שלמים הבאים מחמת הפסח היינו מותר הפסח כגון תמורתו ופסח שנתכפר בעליי באחר דכיון שמתחלתו אינו נאכל אלא ליום ולילה אף סופו בן.

נפסלת בליכא במוציא שבת לאמרינן אוקי לילות בכדי ימים
וכיו לכו שני לילות ויום אחד כנגד שני ימים ולילה אחד
ולקמן דף ק"כ אמרינן גבי פסחא ס"ד אמינא אוקי לילות
לכדי ימים אי לאו מיעוטא ולגבי חגיגה דליכא מיעוטא
אמאי לא נימא הכי והר"ש ז"ל הקשה עליהם ע"ש וגם
מכתם לא דמי לדין כמוזן סוף דבר דברי הלח"מ הם לע"ג.

סימן ר"ט

המשך, ישוב קדושת מוהרי"ק, והפוסקים דליל יו"ט
ראשון חייבת בשמחה דאורייתא מאמרם ז"ל לחוציא
ליל יו"ט ראשון בשמחה

וכדי ליישב קדושת מוהרי"ק קורקום לברמז"ם ז"ל דכיון
דאין תורה נאכלת האין יולא בשמחה דבילול יו"ט
ראשון ליכא שמחה. ה"כ אפשר לפענ"ד לומר דהכא ה"א דאי
ליל יו"ט ראשון חייבת בשמחה במחלוקת שו"י דגרסינן בגמ'
פסחים ע"א והיית אך שמח לרבות ליל יו"ט האחרון לשמחה
אחרי אומר ליל יו"ט האחרון או אינו אלא ליל יו"ט הראשון
ח"ל אך שמח אך חלק מ"ט לאו משום דאין לו במה ישמח
לא כדקתני טעמא מה ראיית לרבות ליל יו"ט האחרון
ולכו"ל ליל יו"ט הראשון מרוב אינו ליל יו"ט האחרון שיש
לפניו שמחה ומוציא אינו ליל יו"ט הראשון שאין לפניו שמחה
ועיין רש"י שם וחו"מ ועיין סוכה מ"ח ע"א וברש"י וז"ל
סחירת הדברים ועיין ל"ח ומכרש"א שם.

והג"ה כר"י ז"ל ר"פ א"מ כתב שאין אכלת נוכח מכ"ח
אלא ביום המיחה ולא בלילה שאחריו והקשה מדאמרינן
התם אכל אינו נוכח אכלת ברגל דאי אכלת דמיעקרא הוא
אחרי עשה דרבים ודחי עשה דיחיד וש"מ דאיכא חיובא
דאורייתא בחר דנפק ליה יומא קמא דהוא יום מיחה וחי'
דכ"ק אכל אינו נוכח אכלת לד"ה אפילו למ"ד יום ראשון
חופם את לילו מדאורייתא. וראיתי בשא"ג א"י ס"ח דרשב
כר"י נראה מה דס"ל דליל יו"ט הראשון נמי מחויב
בשמחה דהא האי אכלת דמיעקרא למ"ד יום מיחה חופם
לילו עמו מכ"ח היינו שמח צעיר"ע וליל יום המיחה כיו
לילה ראשונה של יו"ט ואפ"ה קאמר דאחי עשה דרבים
דשמחה ברגל ודחי לעש"ה דיחיד ואי ס"ל דליל יו"ט הראשון
אין מלכות שמחה נוכח צו מכ"ח היכי אחי עשה דרבנן ודחי
לאכלת של תורה בקום ועשה וכו' אפ"ה דס"ל דליל יו"ט
הראשון נמי איכא שמחה והשא"ג ז"ל הקשה מגמ' פסחים
כ"ג, דממעט ליל יו"ט הראשון משמחה ע"ש.

עוד הקשה השא"ג ז"ל מהא דאמר עולא אר"א שלמים
ששחטן מצוי"ע אין יולא בהם משום שמחה דצענין
זכיחה בשעת שמחה ומחיצ ר"י חגיגה י"ד יולא בהם משום
שמחה ואינו יולא בהם משום חגיגה ואמאי ה"א צענין זכיחה
בשעת שמחה א"ר אידי ב"א צענין ושחטה אר"א ה"מ
דאלת"ה ה"א מחניחא מאן קתני לה בן תימא לבן תימא ה"א

ומצאתי שכבר הקשה כן בשע"מ פ"י מה"ל פסח"ק הלכא
י"ח ד"ה בכוותי אלא שהוא ז"ל לא הקשה
אלא אכ"מ ולי קשה גם ארצנו הרמז"ם ז"ל למה לא הביא
כלל דין זה המפורש בגמ', ובחז"ל דרשו אם כשז לרבות
פסח שעבר זמנו ושלמים הבאים מחמת פסח לכל מלכות
שלמים שיטענו סמיכה וסכום ותנופה חזק וכשוק וכו' לכל
מלכות שלמים אבל אין נאכלין אלא ליום ולילה כחחילת
הקדשן ע"כ ע"ש. וא"כ יש לומר לברמז"ם נמי מה שאמר
הרי הן כשלמים לכל דבר רק לענין סמיכה ותנופה וחזק
ושוק וכלל דברים המפורשים אבל לא לענין אכילה קדשים
וכלשון החז"ל שכתב נמי לכל מלכות שלמים ומפרש הדברים
והוציא אכילתן שנאכלין ליום ולילה ובזה מיושב מה שכתב
הרמז"ם הרי הן כשלמים לכל דבר ומפרט סמיכה וסכום
וכו' ולכאורה סגי ליה בלאמר בשלמים לכל דבר ודיו דכבר
פ"י דין שלמים במקום אחר וע"כ שצ"ל לדייק כלשון החזקתה
דרק אלאו הדברים ה"ה כשלמים אבל לא לאכילה אלא שלא
כתב כאן מדיון אכילתן כלל דאין כאן מקומו כמוזן ועיין אור
שמה מה שדחק לפרש והקשה בדברי הרמז"ם ובכ"מ ז"ל.
וה"מ מדברי החז"ל ע"ש למה שלמי פסח נאכלין ליום
ולילה עד מלכות ולא כשלמים ונחנו ע"ש כחחילת
הקדשן, נראה לעולם לענין אכילה אית לן למיזל בחר
חחילת הקדשן וא"כ כ"כ בשלמי תורה כיון דחחלת הקדשן
היתה תורה ושלמי תורה הם תורה עלמה אלא שרמז"ה
קריה שלמים ודאי דאין נאכלים אלא ליום ולילה עד מלכות
ועיין אור שמה עוד פ"י מהמכ"ה"כ ה"ו (ואגב עיין רמב"ן
על התורה שכתב דמשפט הכתוב דאפי' שלמים ממש עיקר
מלכותו שיכא נאכל ביום זכיחתו רק אם נותר למחרתו יאכל
ע"ש).

שוב העיר ד' את עיני וראיתי בדבר מפורש לר"ע
מזרעטורה זכחים פ"ח מ"ג נחשברו חחיות נחחיות
קדשי קדשים בקדשים קלים הנאכלין ליום אחד נאכלין לשני
ימים יאכלו כחמור שבהן ופי' הרע"ז חחיות נחחיות,
אם נחשברו חחיות קדשי קדשים נחחיות של קדשים קלים
או חחיות של קדשים קלים אם נאכלים ליום אחד כגון
שלמי תורה עם חחיות של קדשים קלים הנאכלים לשני ימים
ולילה אחד דהיינו שאר שלמים כהא מודי רבנן לר"ש דיאכלו
כחמור שבהן ע"ש וכו' שכתב מפורש דשלמי תורה נאכלין
ליום ולילה הן ולא כשלמים שנאכלין לשני ימים ולילה אחד.
גם מה שכתב כח"ה לישב בחגיגה י"ד לבן תימא דיו"א בה
משום שמחה ואין יולא בה משום חגיגה לדעת רמב"ם
דאם מלינה לשם שלמי שמחה הוא משום דנפקא ממנה דין
חגיגה ונעשית שלמי שמחה גם זה אינו מכיר כמוזן ועיין
בכ"מ ולח"מ שם ובהשגות וע"כ דדבריהם כפשוטן הם דאף
זמן שהוא חגיגה ס"ל דיו"א בה וז"ע.

ובעיקר הברית הלח"מ כבר נזכר עליו קמאי דקמאי
וכדי להמליץ עליו ק"ת אמרתי לפי שיעת דרבי
מאורלייגש ובר"י מקורב"ל הביאם הרא"ש צע"פ הכ"ה
דס"ל דע"פ שחל בשבת היו שוחטים חגיגה ע"ש ואינה

• **שו"ת** בל"ח פסחים פ"ט שכתב דהרמז"ם ס"ל דשלמי פסח
נאכל לשני ימים ולילה אחד ועיין אכן האול על הרמז"ם פ"ד
מהק"פ ה"ח וז"ע.

אלו שאין חגיגה בזה מהם רב אשי אמר מעשה נפקא ואלו אלו שאין בהם שמחה ובחג דרש לדרש דניאל בר קמינא אמר רב מנין שאין נושאים נשים שנאמר ושמחת בחגך ע"ש וטוהיב פסק הרמב"ם ז"ל דבתראה הוא וכן כתב הלח"מ ע"ש וע"כ נראה דכיו דמאורייתא ועיין יש"ש בינה פ"ב.

אבל לפי זה תקשה קושיה השג"ח ז"ל דהא מפורש בגמ' לכוזיא ליל יו"ט ראשון משמחה. ולולי דמסתפינא נלפענ"ד לומר דבר חדש בס"ד דהרמב"ם ודעמי' ס"ל דהא דדרשו וכו"ל אך שמה לרבות ליל יו"ט האחרון ולכוזיא ליל יו"ט הראשון זה דוקא בסוכות ודוכות משמחי קרא ובמקום שבה לרבות ליל יו"ט האחרון שהוא שמי"ע החס בה למטע ליל יו"ט הראשון משמחה אבל בפסח ושמיטות דליכא לרבות ליל יו"ט האחרון לשמחה הכ"י דלא ממעטינן ליל יו"ט הראשון משמחה מאחר דאין כאן רובא מיעוטא נמי ליכא ומהיכא תיתי לכוזיא ליל יו"ט הראשון יותר משאר לילות ולכן ס"ל דודאי ליל ראשון עמו לשמחה כמו שאר לילות דלא לריכי רובא כלל כמו שכתב רש"י בסוכה כ"ל ד"ה לרבות ליל יו"ט דימים אפילו לילות במשמע כדרכין גבי סוכה ודלא כמו שמשמע מחוס' פסחים ע"א דגם שאר לילות לריכים רבוי אלא ימים אפילו לילות משמע ולולי הראשונה בכלל וגם בסוכות לולי המיעוט של אך שמה בוי אמרין דגם לילי הראשונה בכלל שמחה אלא דהתם איכא מיעוטא וממעטינן לילי הראשונה ומרבינן לילי אחרונה לשמחה אבל בשאר יו"ט דליכא לרבויו מיעוטי נמי לא ממעטינן וכן לפענ"ד נכון ולפ"ז אחי שפיר שיעת הפוסקים דודאי לילי הראשונה נמי מחוייבת בשמחה והיינו בפסח ושמיטות וממילא אחי שפיר שיעת הרמב"ם ז"ל שפסק דאם שחט חודש ע"פ יולא בה ידי שמחה והיינו לילי הראשונה ואחי שפיר הכל על מקומו בשלום ומה שהקשה שם השאג"ח משאר מקומות שפיר יש ליישב ג"כ לפענ"ד רק שלא רציתי להאריך עכ"פ מראה מקום אני.

וראיתי קדוש אחד מדבר ברא"ה ממין ציראים ס"י קכ"ז שכתב בחג המזלות לא מזינו שמחה אבל מזינו גז"ש צפ"י"ע דשבת ע"ז ע"ז מחג הסוכות מדכתיב ג' רגלים תחוג לי בשנה למזנו מזלות חגיגה בחג המזלות ומדכתיב ושמחת בחגך ו"ל כ"מ שיש חגיגה יש שמחה (ועיין ירושלמי סוכה פ"ד ה"ד וחגיגה ואצ"אס אי"ה בסמוך) ועיין סמ"ג עשין רכ"ז כ"ח כ"ט. וראיתי צ"ח חגיגה דף ו' שהקשה לרבו הרא"ה ז"ל דאי רק משום ושמחת בחגך נפקא ליה שמחה לחג המזלות הואיל וישנו בחגיגה מנלן לאקושי דהא השמחה לסוכות כל ז' נקיש לשמיטות דאינו נוכח אלא יום אחד עוד הקשה אי מעי' ע"ז א"כ מה להלן נוכח כל ח' אף הכא נמי נוכח כל ח' ואמאי אינו נוכח אלא ז' ע"ש.

והנה החוס' חגיגה ח' ע"א ד"ה ושמחת כתבו גבי חג הסוכות כתיב ודרשין ליה מדכדכר כתביב הכא כיון דכתביב גבי עזרת ופסח ויפין מיהא דהיקש וכן מלא רבי אלחנן בספרי דמעלתא הוא דדרשין לה דכתיב וזכרת כי עזר

פסול לה בלילה ש"מ ואי בליל יו"ט א' מזלות שמחה נוכח מה"ח מאי ק"ל הא פסול לה בלילה דילמא לעולם מיירי ששחט צערב פסח כמזלותו ולא בעינן זכירה בשעת שמחה ויולא בה משום שמחה ליל יו"ט ראשון קאמר דאכתי לא איפסל לה עד דוקר אע"כ אין מזלות שמחה נוכח בליל יו"ט ראשון מה"ח ע"ש.

אבל המ"ח א"ח ס' תקמ"ו סק"ד נראה דס"ל דליל יו"ט ראשון נמי בוי דאורייתא שכתב שם ז"ל ולעשות סעודה ברגל שאין עיקר השמחה אלא בתחילת הגשוחין וכו' ובתשובה אחרת לברש"ח נמלא לאכור לעשות סעודת הגשוחין ברגל אפילו נשא צערב ברגל וכ"מ ברמב"ם וכו' דמילי דרבנן הוא נקטינן לקולא עכ"ל צ"י ודבריו תמוהים דהא התי' צמ"ק הכריחו שיהא דרשה גמורה דאורייתא וגם בכתובות דף מ"ז כתבו שהוא מדאורייתא וכו' לכן נ"כ דליל הראשונה אסור לעשות סעודה דאיתא בגמ' דעיקר שמחה אינו אלא חד יומא ולילה הראשונה נגרר אחר היום דהשמחה מתחלת ביום ונגמר בלילה וכן למ"ד משום עירחא בסעודה הראשונה איכא ערחא יתירה וכו' וצט"ע לא נכוני לישא כלל ונ"ל דזכו מטעם שכתבתי ע"ש ועיין צמ"מ ס"ק ד' וס"ק ה' שם. *

והנראה דס"ל להמ"ח דליל יו"ט הראשון נמי איכא שמחה דאורייתא וכן כתב בשערי תשובה א"ח ס' תקכ"ע סק"ד דדברי המ"ח ולשיטתו נראה דגם דעת הרמב"ם כן זה נראה נמי דעת הרי"ף ז"ל וברש"ח ולפ"ז שפיר מיושב דעת הרמב"ם ז"ל מקושיה ברי' קורקום דמאחר דדעת הרמב"ם ז"ל דליל יו"ט הראשון נמי מחויב בשמחה א"כ יולא בתורה ששחט ע"פ בשמחה יו"ט ולא ס"ל כהא לכוזיא ליל יו"ט הראשון משמחה אלא כדעת הרי"ף וברש"ח וכו"מ. וכן מלאחי עוד לברש"ם צ"פ דף ק"ח ע"ב אמה שאמרו בגמ' שחלן בבת אחת רב אמר ידי יין ילא ידי ד' כוסות לא ילא ופי' רש"ם ידי יין ילא משום שמחה יו"ט דתני לקמן ק"ט ושמחת בחגך במה משמחו ציין ובה הכי נמי בליל יו"ט ראשון אפ"כ כתב שידו יין ילא היינו ידי שמחה ויין משום שמחה יו"ט וכן פסק הרמב"ם ז"ל. וכתבתי כתב ידי יין ילא פ"ה משום שמחה יו"ט דתני וכו' פשיטא וכו' צט"ע שמחת יו"ט ד' כוסות ושמח י"ל כיון דתיקון רבנן ד' כוסות וגם לריך ויין בשביל שמחת יו"ט דפרישית א"כ לריך שיהא אותו יין מארבע כוסות ע"ש. וכתבתי עכ"פ מפורש מכני פוסקים דס"ל ג"כ דליל יו"ט הראשון נמי איכא שמחה.

דן אמת דהשאג"ח ז"ל הריגה צדרי ברש"ם ז"ל וכתב עליו דעכ"פ מדרבנן חייב בשמחה גם בלילי הראשונה אבל לפענ"ד לא משמע דברש"ם רק מדרבנן מיירי מדמית' לי סיעתא מקרא דשמחת בחגך במה משמחו ציין וכדורש הוה דאורייתא הוא וכן נראה מדברי המרדכי ז"ל דיון משום שמחת יו"ט אין לו שייכות עם הארבע כוסות וכוה דאורייתא ובחגיגה דף ח' ע"א ושמחת בחגך לרבות כל מיני שמחות לשמחה מכאן אמרו חכמים וכו' מי שחגיגה בזה מהם ילאו

לעיל דרש"ה ש"ס צבלי כזה וברמז"ס פסק כרז אשי דס"ל
ושמחה לרבות כל מיני שמחות וחגג לענין נשואין בחו"מ
וכיון שכן ממילא איכא למימר דלילי יו"ט הראשון נמי
מחייב בשמחה היינו לילי יו"ט פסח ושבועות, איכא דגם
דרש"ה בירושלמי אפשר לדחוק דדוקא אסוכות קאי דהא
כולה קרא בסוכות מיירי אבל בפסח ושבועות ככ"ז דלילי
יו"ט הראשון נמי מחוייב בשמחה. שצחי ורואחי בספרי
ראה פ' ר"א וכו"ה אך שמח לרבות ליל יו"ט ראשון לשמחה
יכול שאני מרבה אף ליל יו"ט האחרון וכו' ובגמ"א ז"ל
הביא בגירסתו אבל נראה דנאמח ביה גירסא כזו וא"כ
לא רחוק לומר שגם הרי"ף וברמז"ס ב' להם גירסא זו
כמוכ"ן.

עוד הקשה השאג"א שם מהא דאמר עולא אר"ה שלמים
ששחטן מעיי"ט אין יולא זה משום שמחה ומחייב ר"י
חגיגה י"ד יולא זה משום שמחה ואינו יולא זה משום
חגיגה ואמאי הא צעינן זביחה בשעת שמחה וליכא א"ר
אידי בשעיכז ושחטה וכו' ואי צבלי יו"ט הראשון נמי איכא
מלות שמחה מה"ת מאי קמ"ל דילמא לעולם מיירי ששחטה
צעי"ט כמותרו ולא צעינן זביחה בשעת שמחה ויולא זה
משום שמחה ליל יו"ט ראשון ונראה לפענ"ד לומר דהכא
הא דמחייב ר"י מחגיגה י"ד אי אפשר לומר בשמחה ליל
יו"ט הראשון דכרי התנא אמר הכא דחגיגה י"ד יולא זה
משום שמחה ואינו יולא משום חגיגה ומדקאמר ואינו יולא
זה משום חגיגה ע"כ לומר דאזמן חגיגה קאי היינו ציוס
ולא צבלי ראשון דצבילה ליכא כלל מלות חגיגה וכיון דצעיית
התנא היחא לשמחה היום ולא לשמחה הלילה מדקתפסין לה
בכדיא חגיגה ולכן שפיר קשה ליה לנן תימא אפסיל ליה
צבליה ואין לומר דמיירי צבלי ראשונה וכדעת השאג"א ז"ל
דכרי הכא ע"כ מיירי משמחה של יום צמן דאיכא חגיגה
ובכי היחא צעיית התנא וע"ז השיב לו צעבר צעיכז ושחט
אבל ודאי אפשר דלענין שמחה גם לילי ראשון מחוייב בשמחה
ואין מכאן ראיה להיפך ודו"ק היטוב בזה כי זה לפענ"ד
נכון.

ובשזכירתי לעלות לאה"ק שנת חשי"ט ציקרתי אלל בגאון
ר' ראובן כ"ץ רב הראשי צפי"ת נתן לי את
ספרו דגל ראובן במתנה ומלאתי שם צב"י ז' שכתב ליישב
קושית הש"א להרי"ף דהכא הרי"ף וברמז"ס פ"ו מה"ל
יו"ט ובש"ע אור"ח ס' תתכ"ט מצויין להלכה רק בצרייתא
דתינא צפסחים דף ק"ט ת"ר חייב אדם לשמח צניו וצני
ביתו צבגל שנאמר ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך ועבדך
ואמתך וכו' וברמז"ס הוסיף וחייב אדם להיות צבגל שמה
הוא וצניו ואשחו וצ"ב וכל הכללים אליו שנאמר ושמחת
בחגך וכו' אשפ"י שהשמחה האמורה כאן היא קרבן שלמים
כמו שאנו מצאנן בזה"ל חגיגה י"ב ככלל אותה שמחה לשמח
הוא וצניו וצ"ב כל אחד כראוי לו עכ"ל ומשמע דכל ימי
החג חייב בשמחה.

והיד"ש דמקרא ושמחת בחגך כולל צ' מלות, מלות שמחה
לכדיא קרבן וגם מלות שמחה לשמח הוא וצניו

היית צאריך מארים לומד כל שנוכח צעלרת נוכח צפסח וחג
או אינו כל שנוכח צפסח נוכח צעלרת ח"ל אלא נוכחין
צעלרת (ועיין ספרי ראה קל"ב רי"צ) ואין מנח סוכה לולב
ושעבר נוכחין צעלרת וכבר הקשו שם אט"א ה"ל מדברי
התוס' ה"ל.

ולפי מה שכתבתי ב' נראה לכאורה ליישב קושיתו ז"ל
דעיקר שמחה בסוכות אשעמח ימים כתיב ובהא
אכב"י גמרינן ע"ז ע"ז לפסח מסוכות אבל יום השמיני
שהוא רגל צפני עלמא ואין לו שום שייכות עם חג המלות
ולכן לא גמרינן מיניה ח' ימים לשמחה צפסח ועיין ערוך
לגר סוכה מ"ח צד"ה בגמ' מנה"מ שכתב כעין זה ומיישב שם
דברי ה"א והיראים ועוד עיין שבת קל"א ע"ב ובתוס' שם.
אמנם הוה קשה ראיתי בירושלמי סוכה פ"ד ה"ה ר' י
זעירי עולא בר ישמעאל צב"ס ר' לעזר שלמי חגיגה
ששחטן מערב הרגל אינו יולא צבגל ידי חובתו צבגל ר' חייא
צב"ס ר' לעזר וכו"ה אך שמח לרבות לילי יו"ט הראשון
לשמחה או יכול אף ליל יו"ט האחרון ת"ל אך אף חלק ר'
חייא צב"ס ר' לעזר ושמחת בחגך משמחה מחחייב בחגיגה
את מחחייב בשמחה הדיבין והתניין הכלל והשמחה שמונה
הגע עלמך שחל יום הראשון להיות צבצת לשחטן מערב
הרגל אין את יכול דא"ר זעירא עולא בר ישמעאל צב"ס ר' י
לעזר שלמי חגיגה ששחטן מערב הרגל אינו יולא צבגל ידי
חובתו צבגל ופי' המפרש ושמחת בחגך צא לתרץ למח לא
מרבין לילי יו"ט הראשון וממעטין מאך לילי יו"ט האחרון
וקאמר ושמחת בחגך משמחה מחחייב בחגיגה אתה מחחייב
לשחט שלמי חגיגה ועי"ע עדיין לא נחחייב בחגיגה ע"כ
והנראה דעת בירושלמי דעד שלא נחחייב בחגיגה לא נחחייב
בשמחה ולייל ראשון אחתי לא נחחייב בחגיגה וצ"ע.

הן אמח דכשאי לעלמי הייתי מפרש דברי בירושלמי צאופן
אחר ולפי גרסתנו דהכא בירושלמי גרס היפך הש"ס
צבלי דצמ"י דילן גרים וכו"ה אך שמח לרבות לילי יו"ט
אחרון של חג ובירושלמי לפי גרסתנו צב גרס לרבות לילי
יו"ט הראשון של חג וא"כ אדרבה לדעת בירושלמי מרבה לילי
יו"ט הראשון לשמחה ולפי גירסא זו היה אחי שפיר למאוד
פסק הרי"ף וברמז"ס ז"ל דאפשר דגם הם היו להם גירסא
זו לרבות לילי יו"ט הראשון של חג ור' חייא בר' לעזר צא
לתרץ למח צריך לרבות לילי יו"ט הראשון לשמחה דמכחי
חיתי להפיקו ומתוך מדכחיב ושמחת בחגך משעב שאתה
מחחייב בחגיגה אתה מחחייב בשמחה וכו"א דלילי יו"ט
הראשון לא לחייב בשמחה וע"ז אחא קרא ושמחת בחגך
לרבות לילי יו"ט הראשון לשמחה.

ואת שהדבר פשוט אבל אינו נראה אמח חדא דא"כ כיון
דש"ס צבלי פליג הכי חית לן למיפסק כצבלי נגד
בירושלמי ועוד דבירושלמי חגיגה נמי מציה הא צרייתא והתם
גרס בגרסתנו לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה ע"ש פ"א
ה"ד גם המפרש גרס בגירסא דידן, אבל צב"ס דילן חולק
נמי אהא דרש"ה דשמחת בחגך משעב שאתה מחחייב בחגיגה
אתה מחחייב בשמחה ודרשו צב דבר אחר וכבר הצאחי

יוסב קיימח רב אצדומי נחיתח צככיס וכי ועיין ק"ע שם ומפורש מדברי הירושלמי דשלמי חגיגה אפילו הקדישן מחלכ ושחטן לשם חגיגה ט"ו עיו"ט אפ"ה אינו יולא צכן ידי חובת הרגל ולאו צכסם שלמים מיידי זכ חיובחא להראצ"ד ז"ל וכמפרשים לא הרגישו צכז גם ל"ט מכאן למח שבצאחי לעיל שיטת ר"י מאורלויני"ש ובר"י מקורצ"ל דס"ל ג"כ דשוחטין מע"ש חגיגת פסח בצאחי דצריכס לעיל צסמוך ומדברי הירושלמי לכאורכ מפורש היפך ואפשר דלא דמי חגיגה י"ד ולא צאחי רק לעורר. ועיין לל"ח מח שכתב צדצרי החוס' הני"ל וצחדושיו כרע"ש דחכ דצרייו וכנראה דגם כס לא ראו דצרי הירושלמי עת כהצס ע"ש ודו"ק.

ועיין אור שמה חגיגה הני"ל שחקש להצרי להראצ"ד מכא דאמרינן צציה דאפית שחי הלחס אינן דוחיס יו"ט משום שיכול לאפותן מעיו"ט כן חגיגה להראצ"ד הלא יכול לשחטכ מעיו"ט ואיך דחי יו"ט דכוי דומיא דנדריס ונדצות ועמד צכז כמכר"ס צצרי וע"ש מח שחיך וצט"ל מגילה דף ה' כחצ דחלוי צכקערת אימורין אס מקטיעין צליל יו"ט אז אף אס שחטן מעיו"ט יולא משום חגיגה ולא כוי כחלציו חול שאינן קרצין ציו"ט ע"ש ועיין ירושלמי ציכ פ"צ דמוקי דפליגי צ"ש וצ"ה אס התרכ סמיכח שלא צעטת שחיטכ כוי ע"ש ודו"ק ולא צאחי רק לעורר צכז. ועוד עיין ערוך לגר סוכה ריש פ"ד ודף מ"ח צד"ה צמחני' הבלל וכשמחכ צפסק כרמצ"ס ודו"ק.

מנשה הקטן

סימן רי"א

מחופר זמן לקרבן, חוה בגדר בע"מ קבוע או עובר, ולמה השמים הרמב"ם סוגיא דר' אפסוריקי לילה לקדושח יום להצצאח

קצת מחידושי תורה אשר אמרתי בבהכ"נ הגדול בבני ברק דחי ר"ע בארצנו הקדושה פ' חקת שנת התשי"ט וגם קצת ממה שאמרתי בבהכ"נ הגדול עדת יראים הנקרא ווינער שוהל בברוקלין ארה"ב.

גרסינן בגמ' זכחיס י"צ ע"א רב פפא אמר אפילו חימח מאורחא לילה אין מחוסר זמן דחני רבי ישמעאל ליל שמיני נכנס לדיר להחעשר וכדצרי אפטוריקי דצרי אפטוריקי רמי כחיכ וכוה צעטת ימים תחת אמו כה לילה חזי וכחיכ מיום השמיני וכלאח ירצה כה לילה לא חזי כה כיצד לילה לקדושכ ויום להרלכח ופרש"י לקדושח רלוי להקדישו ואע"ג דלא חזי להקרבכ קאמרינן דמקדיש ליה אלמח לילה אין מחוסר זמן הוליל ומחר יכוי רלוי ע"כ.

והרמב"ם לא הביא המימרח דר' אפטוריקי צחצורו כלל וכקשו עליו נושא כליו למח השמיט כה מימרח שנראה מוסכמח מן הפוסקים צלי חולק ועיין מנ"ח מלוב רל"ג ושפת אמת זכחיס הני"ל מח שכתבו צכז. עוד רלחתי

וצ"ב. ובגמ' פסחים כצצא לרצות ליל יו"ט אחרון ולמעט ליל יו"ט ראשון משמחכ מקרע דוכיית אף שמה כוח דממעטין והקרא דוכיית אף שמה מיידי צשמחכ הקרבן דכחיכ צו צעטת ימים תחוב לר' וממילא לא ממעטין מחך אלא מדיון שמה קרבן שלמים צליל יו"ט ראשון דילפינן מקרע דאך אכל דין שמה דילפינן מושמחכ צחגך משמחכ זו לא ממעטין ומחויב מדאורייתח גם צליל יו"ט ראשון צשמחכ ובציא רלוי לדצריו מפסחים דף ע"א ע"ש. וע"ש עוד מח שחי צלופן אחד וקלח ל"ט לפי פירושו דא"כ מחי משני צגמ' אכח שחקשו מח רלחית לרצות ליל יו"ט האחרון ולכויח ליל יו"ט ראשון ומשני מרצח אני ליל יו"ט האחרון שיש שמחכ לפניו ומויח אני ליל יו"ט ראשון שאין שמחכ לפניו משמע דכמיטעו לליל ראשון כוח משום דאין שמחכ לפניו ועיין פ"י רצינו חנגאל ליל יום הראשון שאין לו שמחכ לפניו כי יום י"ג וי"ד חול הן ואין צכן שמחכ ולעולם חגיגה י"ד יולא צכז לשם שמחכ ע"כ וכיון דכמיטעו כוח משום דאין שמחכ לפניו ע"כ דכל מיני שמחכ ממעט כן של קרבן וכן שמחכ סחס דזיל צחר עטמח ול"ט.

סימן ר"י

צ"ע להראב"ד בחגיגת ט"ו דלא בעי שחיטת בשעה הראויה לה, מירושלמי שמפורש בתוס'

ומידי דצרי צדצרי הירושלמי הני"ל זכור אצכרנו מח דקשכ לי אצדרי רצנו להראצ"ד ז"ל פ"צ מח' חגיגה כ"י שכתב כרמצ"ס כצרי ציארנו צפסחים שחגיגה י"ד רשות לפיכך אין אדם יולא צכ ידי חובת חגיגה אלא יולא צכ ידי חובת שמחכ וצכשגות א"ח אינו יודע מחי לפיכך ולוחכ צרייתח צן חימח שונה לוחכ דסצרי חגיגה י"ד הוככ צפסח אכל לרצן כיון דרשות כוח יולא צכ אף משום חגיגה אס התנה עליה ללחח צכ ושחטכ ציו"ט ע"כ. וצלח"מ כחצ ח"ל החוס' ז"ל פליגי עליה שכתבו צ"י אלו דצריס על מימרח דר"ח דשלמים ששחטן מעיו"ט אינו יולא לא משום שמחכ ולא משום חגיגה וכוי משום דחגיגה כוי דצרי צצחובכ ואין דצרי צצחובכ אלא מן החולין דלפי' הקדישן מחחלכ ושחטן לשם חגיגה ט"ו אינו יולא ידי חגיגה משום דצעינן שחיטכ צעטת הראויה לחגיגה וכוי ולצדרי כר"ח ז"ל י"ל דקרא לא חשוב אלא ימי החג שמהלכ מן המוצקרי להקריצ צכן אכל מעיו"ט אינה מלוב מן המוצחר צכך וצגמ' ששחטן קאמר ולא שישחוט לכחלכ לכך ע"כ.

אבר צירושלמי שצבאחי לעיל מפורש להדיח כצדרי החוס' ח"ל דא"ר זעירח שולח צ"ר ישמעאל צשם רבי לעמר שלמי חגיגה ששחטן מערב הרגל אינו יולא צכן ידי חובתו צרגל לשוחטן צרגל אין אח יכול שצכר למדנו שאין חגיגה דוחכ אח השצת אימחי אמרו הבלל וכשמחכ שמונה א"ר

שנשים באדם דלא ילא מחורת נפל בג"מ מח"ז צבכמה כל שצבט ובג"מ דאי נימא דכוא גזכ"כ א"כ לעולם אסור לקרבן אבל אי מטעם נפל אז כיכי דקים לן שכלו חדשיו ליכא איסורא ומקריבין אפילו בן יום אחד ע"ש. ולא זכיתי לבדן דבריו הקדושים דודאי אין שום בוי"א לומר דמח"ז כוא מטעם נפל, ואפרש שיחתי דבגמ' זכאים דף י"ב בקא חתום' בשם הר"ר יוסף כרי בתמורה דף י' במקדש' במעי אמו מקודשת וחק' לתרווייהו דאין מקדישין בתוך ז' ובגמ' תמורה חירו' כחוס' דהא דעובר מקודשת במרין לב מצבור, ועיין רע"א שם ובג"מ זכאים בג"ל הביא בשם חו"א דעובר במעי אמו לא הוה מחוסר זמן ע"ש ואי נימא דהטעם דמח"ז אסור להקריב הוא משום דלא ילא מכלל נפל מאי קשיא ליה להר"ר יוסף מתמורה דילמא הכם מיירי צשידענו שכלו לו חדשיו, איברא דבגמ' תמורה יש להקשות לאידך גיסא האין אמרו דהמקדש עובר מקודשת יחוש דילמא נפל הוא ומדלא חשו לזה ש"מ דאין זה מטעם נפל.

ובגמ' יומא דף ס"ג ע"ב ואינעריך למכתב שיער במשחנה ואינעריך למכתב בעל מוס ואינעריך למכתב מחוסר זמן דאי כתב רחמנא מחוסר זמן משום דלא מטי זמניו' אבל בעל מוס דמטי זמניה אימא לא וכו' רבא אמר כגון שהיה לו חולב בתוך ביתו ושחט אמו ציום הכפורים וכו' ופרש"י ז"ל מחוסר זמן דאינעריך קרא לשעיר במשחנה כגון שהיה לו למי שמוכרן לליבור חולב בתוך ביתו שמוחר לחלל עליו יו"כ ושחט את אמו של שעיר שנעשה מחוסר זמן משום אותו ואת בנו לאחר שבגריל עליו. ועיין חזו"ן דף פ' ודף פ"א בהנ' למח"ז דהכתוב נחקו לעשה וכהנ' בני מח"ז דיומא וחולין ע"כ מח"ז מכה איסור הכם דהא באו"צ אפילו גדולים מיירי לאחר ז' ימים ואפכ"כ כיוי ליה דין מחוסר זמן ודימוכו לשאר מח"ז ודין אחד לכס לכל מח"ז וע"כ דאין בעטם מטעם נפל אלא מטעם גזכ"כ כמובן.

והרינוך מלכ ר"ג כתב שיכ"י כל קרבן שנקרב מן הצבכמה מכן שמונת ימים לא פחות מזה, חה הוא מחוסר זמן בגופו והמקרא המזהירו בזה הוא שכתב שור או כשז' או עז כי יולד וכהי' שצעת ימים תחת אמו וכו' מדיני המלוא מה שאמרו ז"ל שחורים שלא הביע זמנם שהם אסורים לקרבן כמו צבכמה שלא הביע זמנם וכן בני יונק וכו' והנראה נמי מפורש דמח"ז זמן הוא איסור שגופו כמו שדייק בלשון חה הוא מחוסר זמן בגופו וכן מהא דכתב מדיני המלוא שחורים ובני יונק הכם בכלל מח"ז וכתם ע"כ אין לומר דכזה מטעם נפל וצטופות לא שייך כלל דין נפל ח"פ. ובהיותי בזה ל"ע על המנ"ח מלוא בג"ל שהביא שם חקירת המל"מ ז"ל ולא ברגיש ז"ל שכן החינוך עלמו מפורש דכיוי איסור שגופו ול"ע ובאמת צטופו גם המל"מ העלה דמח"ז כיוי גזכ"כ.

ובחזו"ר לפנינו באיזה גדר הוא מח"ז ונראה לפענ"ד דדבר זה הוא מחלוקת הפוסקים כרמב"ם פ"ג מה'

מלאכי אלקים עולים ויורדים בדברי רש"י שבת קל"ו ע"א ד"ה אכלינן מיניה ח"ל דמקל' היום ככולו כדכתיב וכהי' שצעת ימים תחת אמו הא לילה חזי ומיכו מיום השמיני כוא דירא דלורחא לאו צה הקרבה היא כדכתיב ציום לוותו להקריב אבל מכלל נפל נפקי ליה וחזי לאקדושי כדאמרין בצנחם לילה לקדושה יום להנאח וכלכך לענין חולין חזי מאורחא למישחמיה ומיכל ע"ש. נראה מדבריו ז"ל דס"ל דרשת מדכתיב ציום לוותו ובגמ' דרשו זה מציום השמיני ועיין בגמ' שם וכבר הקשה בן צחינת גומא.

והתוס' זכאים דף י"ב שם בקא אמאי לא גמרין מציום לוותו וחירו' דאי מציום לוותו בוי"א דאם עלו לא ירדו בכלל קרבן שנקרב בלילה דס"ל דאם עלו לא ירדו ולכן כתבה התורה וציום השמיני דאכתי הוה מח"ז ואפי' אם עלו ירדו ע"ש ולדעת רש"י נראה באמת דאם קידש בלילה והעל' ע"ג המזבח אם עלו לא ירדו וכן כתב להדיא בם' טכ"ק ותקשה לדעת רש"י וציום השמיני למה ואין לומר כתי' החוס' דכרי רש"י ס"ל דאם עלו לא ירדו. וראיתי בשפת אמת זכאים בג"ל שדחק לפרש דרש"י ז"ל מודק לדעת החוס' דאם עלו ירדו ודלא דעתה כטכ"ק ולפענ"ד דבריו ז"ל דחוקים ול"ע שברי רש"י ז"ל זכאים בג"ל כתב להדיא לילה לקדושה דלא הוה חו מחוסר זמן וא"כ ע"כ כיון דלא כיו מח"ז ככ"ז דאם עלו לא ירדו דכוכ ל"י בכלל כל שפסולו בקדש וקדש מקבלתו, וע"כ ל"ל כן שברי החוס' נתנו טעם למה אם עלו ירדו משום דאכתי הוה מח"ז ע"ש וכיון דרש"י כתב מפורש דבליל שמיני לא כיו חו מח"ז לשיטתו ודאי דס"ל דאם עלו לא ירדו ככל קדשים שנקרב בלילה וכדעת כטכ"ק וא"כ הדרכ קשיא לדוכתא ציום השמיני למה לי.

ונלפע"ד ובתחלה נחקור בדין פסול מח"ז באיזה גדר הוא פ"י אי דימא דכיו בגדר ערפס שאינו ראוי כלל צין לחולין וצין לקדשים וככ"ז מח"ז אסורה צין לחולין וצין לקדשים או דכוכ כעין צבכמה צע"מ קצוב שאין יכולין לקדש כרמב"ם (פ"א מח"מ) ועיין חינוך מלוא קנ"ג שכתב דוכדלתם הוה מלוא עשה ומלאתי באצני חז' צמי ששחט ולד בתוך שצעת ימים עבר אהא עשה שברי לא יכול לקיים העשה של וכדלתם ע"ש, או דילמא איסור דמח"ז לא הוה בכלל עריפס דכוכ סוף סוף כשיעבור בזמן כשרה היא ואם היא בכלל עריפס האין חזרה לכשרותה וכן אם הוא בגדר מוס כרי הוא בגדר מוס עובר והחלוק צין בני טעמי פשוט דאי נימא דמח"ז כיו בגדר עריפס או בעל מוס קצוב א"כ אם עבר והקדיש מח"ז אינה מקודשת דאין קדושה בגוף חל על איסור עריפס או מוס קצוב אבל אי נימא דכוכ בגדר מוס עובר אם עבר וקידש בתוך זמנו נמי מקודשת כמובן, חה לפענ"ד פשוט.

וראיתי במל"מ פ"ג מהל' איסורי המזבח שמתפק אי מח"ז בקרבן הוה גזכ"כ שאין מקריבין מח"ז או דהטעם משום דכל ז' לא ילא עדיין מחורת נפל כמו עד

איסורי מצח כ"י כתב ח"ל וכן המקדים מחוסר זמן כרי זה במקדים בעל מוס עובר ואינו לוקח ע"כ נראה מפורש דס"ל דמחוסר זמן כוכ בגדר כע"מ עובר והמקדים מח"ז כוכ במקדים כע"מ עובר וכן כתב החיטוב מזה ר"צ ח"ל אבל מ"מ ראיתי לרמב"ם ז"ל שכתב וז"ל וכן המקדים מח"ז כ"י במקדים בעל מוס עובר ואינו לוקח כמו שביארנו ע"כ נראה מדבריו שהוא סובר שחיוצ מזה זו היא אף על ישראל המקדים אותו וכו' ועובר ע"ז והקריב מח"ז או המקדים לדעת הרמב"ם ז"ל בעל עשה אבל אינו לוקח לפי שהוא לא בזה מכלל עשה ע"כ וכן כתבו החוס' תמורה דף י"ט ע"ב ד"ה אף מחוסר זמן להדיא ע"ש.

וְלִפִּי שיעת הרמב"ם ודעמינו' לריך לפרש הא דאמרו בגמ' לילה לקדוש יום להרצא חין כוונתו דעד השתא חי קידש לא חלה הקדוש אלא כוונתו דעד השתא נמי חי עבר וקידש נתקדשה אלא שלכתחילה חין להקדים מח"ז אבל צילב כבר מותר להקדים אף לכתחילה מדאמרו לילה לקדוש וזה שאמרו לילה לקדוש היינו אפי' לכתחילה וכן כתבו החוס' להדיא בתמורה הג"ל צפי' בגמ' וז"ל דגזירת הכתוב הוא לדעת החוס' דצילב שמיני מקדים אפי' לכתחילה דאל"כ תקשה לכו לשיעתיכו דס"ל בצנחוס הג"ל דאם הקדים צילב שמיני יעבר והקריב ס"ל דאם ענה ירד משום דכוח אכתי מח"ז עד יום השמיני א"כ כיון דאכתי מח"ז צילב שמיני ג"כ האין מותר להקדים לכתחילה הא מח"ז חין מקדישין לכתחילה וכו' לפ"ז גם צילב שמיני אסור לכתחילה להקדים אלא ע"כ דהוא גז"כ לדירכו ולכן מקדים לכתחילה וכן, ועיין בסמוך לדעת הרמב"ם.

אב"ד דעת רש"י נראה דס"ל דמח"ז כוי בגדר כע"מ קצוב דלא חלה עליו קדושה כלל ואם קידש מח"ז אינה חלה עליו קדושה ומפרש דברי הגמ' כפשוטה לילה לקדוש דמליל שמיני ואילך יא' מכלל מח"ז וחלה עליו קדושה ויום להרצא להקריב אבל ממח"ז נפק עוד מאורחת ולכן אם עבר וקידש והעלה לא ירד כנ"ל. ובזה מבואר דברי רש"י בצנחוס הג"ל שכתב וז"ל הא ליל שמיני חזי ולא כוי מח"ז וכו' ע"ש וכן לשיעטו דס"ל דמח"ז חין קדושה חלה עליו אבל צילב שמיני כבר יא' ממח"ז ולכן חל עליו קדושה. וכן מלאחי להדיא דדברי רש"י בכורות דף כ"א ע"ב אמר שאמרו שם בגמ' מח"ז נכנס לדיר להטעש וכו' ככור מה ככור קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו אף מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו ופריך ואדילוף מצבור נילוף מקדשים מסתברא מצבור ה"ל למילף וכו'. ופרש"י דר"ה לילוף מקדשים ח"ל משלמים שאין יכול להקדישן מחוסר זמן שאין קדושה חלה עליהן כדאמרין בתורת כהנים ומיום השמיני והלאה ירבה לקרבן אשה לדי' חין לי אלא לאשה מנין אף להקדים תלמוד לומר לקרבן ע"כ ומפורש דס"ל דהמקדים מח"ז חין קדושה חלה עליו בתוך זמנו כלל.

והנה החוס' תמורה הג"ל ג"כ הקשו מגמ' בכורות הג"ל ונילף מקדשים דלא קדישי משמע דקדשים אינם קדושים במח"ז ותירלו דרך לכתחלה קאמר ע"ש. ובזה נראה

ליישב למח לי' לרש"י להביא מתו"כ שאין קדושה חלה ענין ולא פי' כן בגמ' סתם ומראה דרש"י ז"ל כרגיש בזה דדברי בגמ' יש ליישב כמו שפירשו החוס' דרך לכתחלה קאמר אבל דיעבד חלה הקדושה ולכן הביא מתו"כ דמפורש שם מדרשת דלקרבן דאין קדושה חלה עליו אפי' דיעבד. וכן לפענ"ד ברור בס"ד. ובזה יש ליישב מה שהקשתי לעיל דרש"י דילוף מציוס לוחו בשבת הג"ל א"כ ציוס השמיני למח לי' דליכא למימר כדעת החוס' שאם עלה ירד שכרי רש"י ס"ל דאם עלה לא ירד, וז"ל דברי רש"י לשיעטו שהביא הא דציוס השמיני והלאה ירבה לקרבן לדרשת דתו"כ דאין קדושה חלה אמח"ז.

וְלִשְׁיִפּוֹת רש"י מלאחי לו חצר רצונו בגדול כראב"ד ז"ל צפ"א מה' פרה אדומה ה"א כהשגות שכתב וז"ל א"א לא מן השם הוא זה אלא שאין מקדישין מחוסר זמן למצח חו קרוי' חטאת וכשם שאין מקדישין בעלת מוס כך חין מקדישין אותה במחוסרת זמן ואמור רבין לילה לקדוש יום להרצא, ליל שמיני מקדישין אבל לא יום שביעי ע"כ. והנראה נמי מפורש דבראב"ד ז"ל מפרש דמח"ז חין קדושה חלה עליו כלל וכן ראי' לשיעט רש"י ז"ל (ועיין לקמן בסמוך מה שכתבתי בזה בס"ד).

וּמַעֲרֵתָה נראה ליישב פסק הרמב"ם ולשיעטיו חזיל דס"ל דמח"ז חל עליו קדושה דכוי כע"מ עובר א"כ אם עבר וקידש בתוך שבעה נמי חלה הקדושה דיעבד ולכן לא פסק לילה לקדושה דכוי משמע דרך לילה לקדושה אבל בתוך שבעה לא חלה הקדושה דברי הוא ס"ל דגם בתוך שבעה חלה הקדושה כע"מ עובר וצפרע לפי מה שכתבתי לעיל דעת החוס' והרמב"ם דאם עלה ירד צילב שמיני דאכתי כוכ מחוסר זמן וא"כ אפשר דגם צילב שמיני נמי לכתחלה חין להקדים כמו בכל שבעה דאכתי מחוסר זמן הוא וכו' בכלל מחוסר זמן של כל שבעה ולכן לא הביא הרמב"ם הא דלילה לקדוש ויום להרצא לדלדיה חין ג"מ צין ליל שמיני לכל שבעה דכלל שבעה חלה הקדושה דיעבד וליל שמיני נמי לכתחלה חין להקדים משום דאכתי כוכ מח"ז. ולכן לא הביא הרמב"ם כלל הא הלכה.

וּבְהָא מיושב נמי קושית הכ"מ לרמב"ם צפ"ו מה' בכורות הי"ד שכתב הכל נכנסין לדיר להטעש צין תמימים צין צעלי מומים וכל איסורי מצח חוץ מן הכלאים והטריפס ויולא דופן ומחוסר זמן שכל אלו פטורין מן המעשר וכו', וכן הכ"מ הכל נכנסים לדיר להטעש וכו' עד ודע דאמר' צפ"ק דצנחוס ליל שמיני נכנס לדיר להטעש ואינו יודע למח השמיטו רצונו עכ"ל. ולפי מה שכתבתי יש לומר דהרמב"ם ס"ל דלילה אכתי מח"ז הוא וכיון דס"ל דמח"ז פטור מן המעשר הכ"י צילב שמיני חין נכנס לדיר להטעש ולא פסק כהא דפי' קמא דצנחוס וכן.

וְרִשְׁיָא לשיעטו דס"ל דאין קדושה חלה אמח"ז כמ"ש מתו"כ שפיר כתב לילה לקדושה יום להרצא וכמו שהביאו בשבת הג"ל. ולפי זה יש ליישב נמי מה שהביא רש"י בדרש מציוס לוחו ולא מיום השמיני דלכאורה לפי דעת

הח"כ דגמרינן מלקרבן דאין קדוש חלב אמת"ז מדרשין וציוס השמיני ח"כ אמאי יכול להקדיש צליל שמיני הא ליל שמיני נמי אכתי מח"ז הוי מדכחיב ציוס השמיני ואפי' דאף לחולין נמי אסור עד יום השמיני ומאורחא אכתי יבא אסור אכל הרי רש"י לשיטתו דלילה לא הוי מחוסר זמן ולענין חולין מאורחא כבר מותר באכילה ולענין קדשים דאין מקריבין מאורחא אין הטעם משום דאכתי מח"ז הוא אלא משום דאורחא לאו זה הקרבנה היא ולכן דייק בלשוננו לומר דאורחא לאו זה הקרבנה היא כדכחיב ציוס לווחו להקריב וכוחו דלא חטעב לומר דאורחא אכתי מחוסר זמן הוא מדגמרינן מציוס השמיני ורק מציוס מותר אכל מאורחא אכתי מח"ז זה אינו דהטעם רק מציוס לווחו דאין אורחא זה הקרבנה דאל"כ גם להקדיש אסור מצלילה כיון דמחוסר זמן הוא ומחוסר זמן לא חלב עליו קדוש לדעת רש"י וע"כ כיון דחלב עליו קדוש מוכח דלאו מחוסר זמן ואין איסורו להקריב משום דמחוסר זמן אלא איסורו משום דלאו זה הקרבנה היא אכל מאורחא כבר יבא מכלל נפל וממילא לענין חולין חזי מאורחא והאי קרא דציוס השמיני דרש לי כמו שדרשו בחו"כ דאין חלב קדוש אמת"ז וא"כ דריש כפשוטו לילה לקדוש שכבר יבא מתורת נפל ולא הוי מח"ז ויום להרצאה להקריבו כנ"ל ודו"ק כי זה לפע"ד נכון.

סימן רי"ב

המשך והפבר למחלוקת הרמב"ם והראב"ד פרה אדומה בת שלשה אי משום מח"ז או גזה"כ

ובמה שכתבתי נלפענ"ד להסביר מחלוקת הרמב"ם ובראש"ד דרפ"א מה' פרה אדומה כ"א שכתב הרמב"ם מזה פרה אדומה שחבי' זה שלש שנים או זה ארבע ואם היזה זקנה כשרה אלא שאין ממתינין לה שמה השחור ותפסל ואין לוקחין עגלה ומגדלין אותה שנאמר ויקחו אליך פרה ולא עגלה וכו' ובכשגות ח"א לא מן השם הוא זה אלא שאין מקדישין מחוסר זמן למזבח חו קרוי חטאת וכשם שאין מקדישין בעלת מוס כך אין מקדישין אותה מחוסרת זמן ואמור רבנן לילה לקדוש יום להרצאה לילי שמיני מקדישין אכל לא יום שביעי ע"כ ועיין כ"מ שם. ור"פום ריבטא ז"ע צמאי פליגי הרמב"ם ובראש"ד ז"ל אכל לפי מה שכתבתי נראה בם"ד לשיטתיהו אולי דכבר כתבתי דעת הרמב"ם דהמקדיש מח"ז חלב עליו הקדושה אלא שכוהן כמקדיש צע"מ עובר ולכן לא פסק כלל הא מימרא דלילה לקדוש יום להרצאה דכרי גם מקודם חלב הקדוש וא"כ צפרה נמי לא מצי לומר הטעם בעגלה משום מח"ז דאמת"ז חלב הקדושה ולכן כתב הטעם שנאמר ויקחו אליך פרה ולא עגלה אכל הראש"ד ס"ל דאין קדושה חלב אמת"ז זמן וכשיטת רש"י דמחוסר זמן הוי צע"מ קבוע ולכן השיג על הרמב"ם דלא מן השם הוא זה אלא שאין מקדישין מחוסר זמן למזבח ומדייק לשונו שכתב וכשם

שאין מקדישין בעלת מוס כך אין מקדישין אותה מחוסרת זמן כלומר דמת"ז הוי צע"מ קבוע ולא כתב צע"מ עובר דלא ס"ל כדעת הרמב"ם ז"ל.

ובזה מוזן סיוס דברי הראש"ד ז"ל שסיוס ואמור רבנן לילה לקדוש יום להרצאה ליל שמיני מקדישין אכל לא יום שביעי דלכאורה אין לו מוזן כלל מה רצח להשמיטנו בציוס דברים אלו ולפמ"ש נראה דעובא משמיטנו דרצח להכריח מכאן שיעתו ז"ל דאין מקדישין מח"ז אף בדיעבד הוא ולכן קאמר ואמור רבנן לילה לקדוש יום להרצאה ופי' ליל שמיני הוא דמקדישין אכל לא יום שביעי שציוס שביעי לא חלב הקדוש ודלא כמו שכתבו החוס' דזה רק לכתחלה אלא כדעת רש"י דאפי' בדיעבד זה נכון בם"ד.

סימן רי"ג

המשך, בהא דר' אפסוריקי, חלוק בין קדשים לחולין לענין נפל וישב שיטת רש"י

באופן אחר נלפענ"ד ליישב שיטת רש"י וברמב"ם ז"ל בזהדים הא כלל דקדשים הלינה הולך אחר היום דקדו"ל סוף פ' אר"י וכנה ידוע שיטת הפמ"ג דהא דבעין שצעת ימים יב' עס אמו צעין מעת לעת וכבר הקשו עליו האחרונים ז"ל ורואיני צמ"ס יו"ד סי' י"ז שהקשה בזה דר' אפסוריקי רמי קראי אהדדי כחיב שצעת ימים הא לילה חזי וכו' ואמאי לא הקשה כן אקרא צפ' משפטים דקדים וגם החס ח"א לתוך לילה לקדוש דהא צבור מרחם הוא קדוש חע"ג דמזכר על צעליו להקדישו צפ"מ מ"מ אותה קדוש אין לריך להמתין עד ליל ח' ותי' דמזכור מעיקרא נא קשיא מידי דקדו"ל בזהדים הלינה הולך אחר היום נמלא צבור דמרחם קדוש מחתיל יום ח' שלו עס עמוד השחר דשמיני וכל הלינה שייכי ליום ז' ולק"מ קראי אהדדי דשצעת ימים יב' עס אמו כלים צעמוד השחר דיום ח' ומלא וכלאח חתנו לי אף קשיחו אקרא דפ' אמור דמייירי מצבחת חולין שרואה להקדישה וצחולין היום הולך אחר הלינה וכלים ז' ימים עס נב"כ נבחי ח' ושוב כחיב מיום השמיני הלאה יראה משמע ציוס דוקא ע"כ הוצרך לחלק לילה לקדוש יום להרצאה ע"כ ע"ש ועיין ג"כ מה שמישצ שיטת הפמ"ג ועיין עוד ח"ס יו"ד סי' שמ"ג ודו"ק.

ומעתה י"ל דהרמב"ם לשיטתיהו דס"ל דמת"ז חל עליו הקדושה וא"כ המקדיש צליל שמיני אף דכבר יבא מכלל נפל לענין חולין משום דצחולין היום הולך אחר הלינה מ"מ כיון דלענין קדשים הלינה הולך אחר ח"כ לאחר שהקדיש צליל שמיני ונעשה קדשים, ודין קדשים לו, ובקדשים הלינה הולך אחר, היום ונעשה מח"ז למפרע דאכתי רק יום שביעי הוא בקדשים ולא יבא אכתי מתורת נפל אף שצחולין הוא כבר ליל שמיני ויבא מתורת נפל אכל לאחר שקדיש ונעשה לו דין קדשים גם לענין נפל נעשה נפל למפרע ולענין קדשים אכתי לא הוי אלא יום שביעי וכמו שכתב

לכדיא דאסור להקדיש מח"ז כצ"מ עובר אלא שאינו לוקח משום דכיו לאו הבא מכלל עשה וכן כחז החנוך לכדיא מלכא ר"ג הבאחי דבריו לעיל שכתב בשם הרמב"ם דהמקדיש מח"ז עובר בעשה דכח לאו הבא מכלל עשה ולי"מ.

שוב מלאחי לקח"ז מרן ר' עמרם זלברס ז"ל בשו"ת בית שער סי' שי"ח שפלה בדברי פמ"ג הכ"ל דבעי דוקא מעה לעה ומיישב דבריו ממח שהקשו עליו מגמ' יומא דס"ג הא אין הגורל קובע אלא בראוי לשם הא משכחה שביא שער אחד בן ח' יום ונחלית למשל יכנו לו ז' מעל"ע ומגריל בשחרית דשפיר הגורל קובע דהא אם יעלה על שער זה גורל לשם ימחין עד אחר חלות ואשמעין קרא דאסור והגאון מוכר"ש גאנלפריד בספרו העלה שלמח ח' דאין בעינן שצטעה בגרלה יכ"י ראוי לקדשו לה' כי צטעה הגורל קורא לו שם ואומר לה' חטאת ומחוסר זמן אין מקדישין. וק"ז חוק שם דעה מוכר"ש גאנלפריד וביא ראי' בדבריו מדברי חוס' יומא דס"ד ד"כ החס ונפוס ריבועא נראה דנקט דאפי' דיעבד המקדיש מח"ז אינו מקודשת.

עוד כתב שם ח"ל ומה שחמך פר"מ על מרכבה המשנה שחי' דמשו"ה לא הביא הרמב"ם הא דליל ח' נכנס לדייר נחשעשר משום דפסק בפ"ג ממחוסרי כפרה דלילה מחוסר זמן וכתב פר"מ שהוסף דפ"ה שם ב"ג פסק כר"פ במנחות ה' אלא דכל אלו מיירי לענין הקרבה אבל לענין להקדיש לילה לאו מחוסר זמן ולפענ"ד נראה דסברת חוס' במנחות ה' דלענין הפרשה לא מקרי לילה מח"ז שנימא ביה דכיו יחויי מטיקרא כיון שאין החסרון בגוף אותו הקרבן אלא בזמן וכן במלורע שמפריש חטאתו קודם שהקריב אשם וכן בפסח קודם חלות אין חסרון בקרבן זה רק בזמן וכו' ובזה נדחק מה שדימך מעלתו קודם ששלמו ז' מעל"ע לדעה פמ"ג למחוסר זמן דקודם ז' מעל"ע החסרון בגוף הקרבן כזה לא בזמן ואין העם משום זמן ממילא קאחי.

והנראה מדבריו הקדושים ז"ל דס"ל דחוק ז' ימים שהקרבן אסור הוא החסרון בגוף הקרבן ואין זה מטעם מחוסר זמן שממילא יבא ולא זכיתי להבין דבריו הקדושים שכרי לכדיא אמרו דמח"ז דשצטעה ימים היו בכלל מחוסר זמן של אותו ואת בנו ועוד כמו שהבאחי לעיל וא"כ ע"כ דכיו בכלל מחוסר זמן סהס. הן אמח דמדברי החנוך שהבאחי לעיל שכתב הרי זה מחוסר זמן בגופו משמע לכאורה דכיו חסרון בגוף הקרבן וא"כ לא דמי למח"ז דאחור ואח בנו דאין החסרון בגוף הקרבן אלא בזמן אבל מפשטות דברי הפוסקים נראה דלא מחלקי בכהי וגם דבריו החנוך נראה דלא בא לחלק בכן ולי"מ.

איברא דלדעה הרמב"ם ע"כ ז"ל דאין לחלק ביניהם וכן לדעה החוס' דס"ל דאפי' מח"ז בחוק שצטעה אם עבר והקדיש מקודשה ע"כ משום דכיו מח"ז משום זמן ממילא קאחי וי"ל דאף דכיו כמו חסרון בגוף הקרבן אפ"כ

הח"ם צנכור למרחם קדוש מתחיל יום ח' שלו מעמוד השחר דשמיני וכל הלילה שייכי ליום ז' הכ"ג מוסיף אני לדעה הרמב"ם ז"ל במקדיש ליל שמיני נמי כיון שנעשה קדשים דיינינן אותו דיון קדשים ולא הוה אלא יום שביעי כל ליל שמיני עד עמוד השחר של שמיני והמקדשו א"כ עובר בעשה לדעה הרמב"ם דכח בכלל מקדיש צע"מ עובר ולכן לא הביא הרמב"ם כלל הא דין דלילה לקדשה דא"א לפי שיטתו כיון דהמקדיש צליל שמיני הוי כמקדיש מחוסר זמן דנעשה יום שביעי למפרע וס"ל דאם עלה ירד וכדעה החוס' ז"ל דלילה הוי מחוסר זמן דמאחר דהקדישו נעשו מחוסר זמן דאכתי לא הוי אלא יום שביעי בקדשים עד עמוד השחר. והבן.

אבר' רש"י ס"ל כיון דינא פסח אחת מדין נפל צליל שמיני לענין חולין ולא הוה עוד מחוסר זמן שוב לא נעשה מחוסר זמן למפרע והטעם דלשיטתיה אזיל כיון דמחוסר זמן לא חלה עליו קדושה כלל ואם נאמר דע"י ההקדש שנחקדש נעשה יום שביעי לו ונעשה מחוסר זמן למפרע א"כ לא חלה עליו קדושה דמחוסר זמן לא חל עליו קדושה וכיון דלא חלה עליו קדושה והוי חולין א"כ כבר יבא מכלל נפל דאז כבר הוי ליל שמיני דלענין חולין היום הולך אחר הלילה ויבא מכבר מחורה נפל וכיון שיבא מחורה נפל ולא הוי מחוסר זמן יכול להקדישו ג"כ וחזר הלילה וע"כ א"א לפשט חרתי דסחרי צכ"ג להפקיע בהקדש מכה מחוסר זמן וע"כ חל עליו ההקדש ולא הוי מחוסר זמן למפרע להפקיעו מההקדש ולכן ס"ל נמי דאם עלה לא ירד דלא הוי מחוסר זמן לשיטתו אבל הרמב"ם דס"ל דמח"ז חל עליו הקדושה א"כ לא הוי חרתי דסחרי וחזר להיות מח"ז למפרע ולא הוה לי אלא יום שביעי משום דהלילה הולך אחר היום וכיון דכיו מח"ז אין להקדיש לנחלחל ולכן לא הביא הרמב"ם לפסק הלכה משום דלנחלחל אסור להקדיש אפי' צליל שמיני, ולכן הביא נמי רש"י מקרא דביום נוחו ולא מקרא דביום השמיני להדיגם דלילה לא הוי מחוסר זמן דא"כ הוי אסור להקדישו אלא שאין מקריבין צלילה ודו"ק כי זה דבר חריף צמ"ד, ועיין שאג"א חשו"ג.

סימן רי"ד

חקירת מל"מ אי אסור להקדיש מח"ז מפורש ברמב"ם שם. ישוב לפמ"ג ד' ימים מעת לעת בעינן. מח"ז אי הוה איפור בגוף הקרבן

וראיתי במל"מ פ"ג מה' איסורי המחצה שחמך למח לשמיני הרמב"ם הא דינא דאסור להקדיש מח"ז למחצה והביא ראיות דאסור להקדיש מח"ז נמחצה ע"ש ודבריו נע"ג שבהי צפי' דיבר הרמב"ם בזה' י' פ"ג שם דאסור להקדיש ח"ל אבל המקדיש רובע וגרבע וכן במקדיש מחוסר זמן הרי זה כמקדיש צע"מ עובר ואינו לוקח הרי שכתב

דכיונו טעמא דלא חשז נדמה צדדי י"ד משום דס"ל כדעת החוס' דנדמה בכלל כלאים הוא ולכן דילג נדמה ע"ש וא"כ הכי נמי מפורש מדברי החוס' והרמב"ם והכ"מ דנדמה בכלל כלאים הוא וכלאים בלא מפורש צדדי הרמב"ם כמו שכתבתי ולכן דברי המג"ח ז"ע.

סימן רמ"ז

המשך, ביאור השגת הראב"ד למה השמיט הרמב"ם יתום שנולד אחר שנשחטה אמו

וְלֹא אֶחָד מֵעֵטוּי מִה שֶׁנִּלְפָּעַנִיד לְיִשָּׁע דְּבָרֵי רִבּוּי הֶרָצָדִיד צִבְּשִׁגוֹת צִפְיָג מִה' אִי"מ הִי"א הִנֵּל שִׁכְחָה שֶׁס הֶרָצָדִים נִמְלָאוּ כֹל הַאֲסוּרִין לִמְצָה הִרִי כֵן יִיד וְאֵלּוּ כֵן צֶעַל מוֹס וְשִׁאֲנוּ מִן הַמּוֹצֵחַ וּמִחוֹסֵר אֶבֶר מִצִּנְטִים וְעִרְפָּה וְכִלְאִים וְיוֹאֵל דּוֹפֵן וְרוֹצֵעַ וְנִרְצֵעַ וְצִבְּשִׁגוֹת אִי"א מֵאִי טַעמָא לֹא חֲנִי יִתוֹם שְׁנוֹלֵד אַחֵר שֶׁנִּשְׁחַטָּה אִמּוֹ עִכ"ל. וְכַתֵּב עֲלוּי הַכִּי"מ וּמִשְׁמַע דְּקָאִי לִמָּה שִׁכְחָה אֶבֶר הַמִּקְדִּישׁ רוֹצֵעַ וְנִרְצֵעַ וְכו' הִרִי כִּצְעַל מוֹס עוֹבֵר אִמְאִי לֹא חֲשׂוֹב צִבְּדִיכּוֹ יִתוֹם וְהִרִי קוֹרְקוֹס ז"ל חִירָן דִּיתוֹם הוּב צִבְּלָל יוֹאֵל דּוֹפֵן דְּכִיוּן שְׁנוֹלֵד אַחֵר שֶׁנִּשְׁחַטָּה אִמּוֹ אֵין זֶה לִידָה וְכך אִמְרוּ פֶּרֶק שֵׁנִי דְּחוֹלִין דָּף ל"ח אִי דִּמְחָה אִימִיָּה וְהִדֵּר יִלּוּדִיתִּיכּוֹ מִכִּי יוֹלֵד נִפְקָא וְכַתֵּב רִש"י דְּכִיּוֹנוּ יוֹאֵל דּוֹפֵן ע"ש וְעִינִי לַח"מ.

וְלִפְעַנִיד לֹלִי דְּצִרְיָהס הַקְדוּשִׁים נִרְאָה דִּבְשִׁגָּה הֶרָצָדִיד הוּא דְּצִפִּי הִנֵּל הִלִּי דִּי כִתֵּב הֶרָצָדִים ז"ל ח"ל וְכֵן הַכִּלְאִים וְיוֹאֵל דּוֹפֵן וּמִחוֹסֵר זִמֵּן פִּסּוּלִין אִע"פ שֶׁאֵין צֶהֱס מוֹס וְכו' כִּי יוֹלֵד פֶּרֶעַ לְיוֹאֵל דּוֹפֵן וְהִיב שִׁצְעָה יִמִּים פֶּרֶעַ לִמְחוֹסֵר זִמֵּן תַּחַת אִמּוֹ פֶּרֶעַ לִיתוֹם שְׁנוֹלֵד אַחֵר שֶׁנִּשְׁחַטָּה אִמּוֹ ע"כ הִרִי דְּחִשִּׁיב הֶרָצָדִים ז"ל תַּרְוִיכּוֹ וְיוֹאֵל דּוֹפֵן וְיִתוֹם שְׁנוֹלֵד לֵאחֵר שֶׁנִּשְׁחַטָּה אִמּוֹ תַּרְוִיכּוֹ וְלִפְיָן לְכוּ מִקְרָא וַיֵּשׁ לִימוֹד מִיּוֹחַד לְכֹל אֶחָד וְאִי"כ ע"כ לֹא סִיל הֶרָצָדִים ז"ל דִּיתוֹם הוּי צִבְּלָל יוֹאֵל דּוֹפֵן מֵאַחֵר שֶׁצִּבְּא לִימוֹד מִיּוֹחַד לְיוֹאֵל דּוֹפֵן וְלִיתוֹם וְחִשְׁבֵּן צִפְנִי עֲמֵן וְדִלָּא כִּמו שִׁכְחָה הִרִי קוֹרְקוֹס ז"ל דִּס"ל דְּיוֹאֵל דּוֹפֵן וְיִתוֹם צִבְּלָל אֶחָד הֵס וְלִכֵּן הִשִּׁיג עֲלוּי הֶרָצָדִיד ז"ל אִמְאִי לֹא חֲשִׁיב יִתוֹם בֵּין הִנִּי יִיד וְצִדְרִי הַמַּהֲרִי"ק וְהַכ"מ דִּיתוֹם הוּי צִבְּלָל יוֹאֵל דּוֹפֵן לְדַעַת הֶרָצָדִים ז"ע. וְרִאֲשִׁיתִי צִמְנִיָּה ז"ל מִזֹּכֶה רִלִּיג שִׁחְמָה בִּיתוֹם שְׁנוֹלֵד לֵאחֵר שֶׁנִּשְׁחַטָּה אִמּוֹ דִּרְכָּה הוּי בֵּן פִּקּוּעָה וְהוּב כְּצִינְרָא דִּיקוּלָּא וְפַעוֹר מִשְׁחִיעָה וְהַכּ מִשְׁמִיעָנוּ שֶׁפִּסּוֹל לְקִרְצֵן ע"ש וְלִפְעַד י"ל דְּמִיירִי דְּנִשְׁחַטָּה אִמּוֹ וּנְמַלְתָּה עִרְפָּה דִּלָּא הוֹלֵד לִרְיָן שִׁחִיעָה כְּצִינְרָא סִי יִיג ע"ש.

וּבַפ"ו דְּצִטּוֹרוֹת הִי"ד הַכֵּל נִכְנָסִין לִדִּיר לִכְתַּעֲשֵׁר וְכו' חוּץ מִן הַכִּלְאִים וְהַעֲרִיפָה וְיוֹאֵל דּוֹפֵן וּמִחוֹסֵר זִמֵּן שֶׁכֵּל אֵלּוּ פִּטּוֹרִין מִן הַמַּעֲשֵׂה וְכֵן הִיתוֹם שִׁחְמָה אִמּוֹ אוֹ שֶׁנִּשְׁחַטָּה עִס לִידָתוֹ אִינוּ מִתַּעֲשֵׂה וְצִדְרִים אֵלּוּ מִפִּי הַשְּׁמוּעָה

מִקְדוּשָׁה וְאִפְשֵׁר מִשּׁוּם זֶה דִּימָכוּ הֶרָצָדִים דְּכִוִּי כִּמוֹס עוֹבֵר וְכוונָתוֹ אִף דְּכִוִּי חֲסֵרוֹן צִגּוֹף הַקִּרְצֵן מ"מ הוּו כִּמוֹס עוֹבֵר. **וְסִיִּים** שֶׁס וְלִפ"ז לַעֲנִין מִתַּעֲשֵׂה צֶהֱמָה נָכִי נָמִי דִּלְיָלָה לְקִדּוּשָׁה הִיִּינוּ שִׁיכּוֹל לְהַקְדִּישׁ וְאֵין צוּ מִשּׁוּם דִּיתוּי רַק דְּצִאֲמָה הִיִּינוּ אִוְמִרִים מִה שֶׁאִינוּ רָאוּי לְהַקְרִיב אִינוּ מִחוּיִב לַעֲשֵׂה כֹלֵל אֵלּוּ דִּילִפְיָן מִקְרָא דִּלָּא יִצְקֵר צִבְּכוֹרוֹת נ"ז דִּמְחִיִּיב צִמְעֵשֶׁר אֶבֶר מִחוֹסֵר זִמֵּן דִּאִינוּ רָאוּי לְהַקְרִיב דִּלָּא יִלֵּף מֵלָא יִצְקֵר אִינוּ מִחוּיִב צִמְעֵשֶׁר צֶהֱמָה וּמִמִּילָא אִינוּ נִכְנָס לִדִּיר לִכְתַּעֲשֵׁר דִּאֲכַתִּי לֹא מִעִי זִמֵּן חִיּוּצָא וּמִפְרִישׁ מִפְּעוֹר עַל הַחִיּוּץ חֹב מִצּוֹרֵר הֶרָצָדִים פ"ו מִצְּכוֹרוֹת הִי"ד שֶׁנָּתַן טַעַם שֶׁכֵּל אֵלּוּ פִּטּוֹרִין מִן הַמַּעֲשֵׂה אֵלּוּ דְּבִי ר"י צִזְנָחִים י"ב ס"ל דָּגַם לַעֲנִין זֶה לִילָה לֹא מִחוֹסֵר זִמֵּן וְכו' אֶבֶר הֶרָצָדִים דִּפְסָק פ"ג מִמְחוּ"כ הִי"ד וּפ"ו דְּנִזְרִיתָה הַע"ז כְּחִזְקִי צִבְּרִיתוֹת ח' דִּאִינוּ מִצִּיָּא רַק קִרְצֵן אֶחָד וּמִשּׁוּם דִּלַּעֲנִין דִּלְיָכוּ צֶר חִיּוּצָא מִקְרִי לִילָה מִחוֹסֵר זִמֵּן שִׁפִּיר לֹא מִצִּיָּא הֵא דִּלִּיל ח' נִכְנָס לִדִּיר לִכְתַּעֲשֵׁר וְאִי"ש עכ"ל. **וְשִׁשְׁתִּי** כַּעַל כֹּל הוּו שֶׁצִּיָּה כּוֹנָתִי לְדַעַתוֹ הֶרָמָה צִישׁוֹב דְּבִרִי הֶרָצָדִים ז"ל דִּס"ל דְּמִשּׁוּם הִכִּי לֹא פִּסָּק לִילָה לְקִדּוּשָׁה מִשּׁוּם דִּס"ל דְּכִוִּי מִח"ז אִף שֵׁשׁ קָאָה שִׁינִי דְּצִרִים צִינִינוּ אֶבֶר לַעֲמָס הַלֵּכָה נִרְאִין דְּצִדְרִים שׁוּיִם צִס"ד.

סימן רמ"ז

המשך, חקירת המג"ח במקריש יוצא דופן כלאים ונרמזה מפורש ברמב"ם

עוֹד רַגַע אֶדְבֵּר מִה שֶׁרִאֲשִׁיתִי צִמְנִיָּה מִזֹּכֶה הִנֵּל צִסּוּפו שִׁכְחָה וְלֹא נִחְצָרָה אִי עוֹבֵר ג"כ עַל הַמִּקְדִּישׁ צִיוֹאֵל דּוֹפֵן וְכִלְאִים וְנִדְמָה אוֹ דִּילְמָא דּוּקָא מִח"ז דְּמִרְצִין מִתּוֹרָה קִרְצֵן אֶבֶר דְּצִרִים אֵלּוּ אֵין עוֹבֵר עַל הַקְדֵּשׁ וְאִי"ש עכ"ל. וְג"כ נַעֲלָמָה מִיִּיכָה דְּבִרִי הֶרָצָדִים צִפְיָג מִה' אִיסוּרִי מִצָּה הִי שִׁכְחָה מִפּוֹרֵשׁ וְז"ל הַמִּקְדִּישׁ טַעֲמוֹס וְאִנְדְּרוּגִינוֹס וְעִרְפָּה וְכִלְאִים וְיוֹאֵל דּוֹפֵן לִמְצָה הִי"ז כְּמִקְדִּישׁ עֲשִׂים וְאֶצְנִים לִפִּי שֶׁאֵין קִדּוּשָׁה חֵלֶה עַל גּוֹפֵן וְהִרִי כֵּן חוֹלִין לְכֹל דְּבִר וּיִמְכְרוּ וּצִא דְּצִמִּיכָן כֹּל קִרְצֵן שִׁירָאָה הִרִי מִפּוֹרֵשׁ מִדְּבִרִי הֶרָצָדִים דִּאִינוּ עוֹבֵר וְלֹא כִלוֹס אֵלּוּ הוּי כְּמִקְדִּישׁ עֲשִׂים וְאֶצְנִים וְאֵין לְדוּחֹק דְּכוֹנָתוֹ דִּלָּא נִחְצָרָה דַּעַת הַחֲנוּךְ מֵאִי דִינִס שֶׁל אֵלּוּ כִּמוֹ שִׁירָאָה הַמַּעֲשִׂין שֶׁס וְאִי"ש. אֶבֶר מִנְדָּמָה לְכִאֲוֹרָה דְּצִרִי נִכוּיִס דְּנִרְאָה דִּלָּא נִחְצָרָה דִּינוּ אִי מוֹתֵר לְהַקְדִּישׁוֹ.

אִיבְרָא דָּגַם מִנְדָּמָה דְּצִרִי ז"ע דִּבְחוֹס' פֶּרֶק צִחֲרָה דְּכִרִיתוֹת כְּתִבּוּ דְּנִדְמָה צִבְּלָל כִּלְאִים הוּא ע"ש וְהֶרָצָדִים פ"ג מִה' אִיסוּרִי מִצָּה הִלִּי הִי כִתֵּב הַנְּדָמָה אִע"פ שֶׁאִינוּ כִּלְאִים הִרִי הוּא פִּסּוֹל לִמְצָה אֶבֶר צֶהֱלָכָה יִי"א שֶׁס כְּשִׁמְנָה כֹּל הַאֲיסוּרִים לִמְצָה וְכַתֵּב נִמְלָא הַאֲסוּרִין לִמְצָה יִיד וְלֹא מִנֵּה נְדָמָה צִינִיכָן וְכַתֵּב הַכ"מ צֶהֱיָה שֶׁס

הם ע"ל. וברי מפורש שחשך יולא דופן לחוד ויתום שגולד אחד שנשחטתו אמו דתרוויכו פטורין מן המעשר, וממילא אחי שפיר דברי הראש"ד ז"ל בכשגותיו שם ובכ"ן.

מנשה הקטן

סימן רי"ז

אכילת תרומה וקק"ל אי הוה מצות עשה, וישוב להרדב"ז

מה שכתבתי לידידי הרכ"ג וכו' מוכ"ר שלמה זלמן פריעדמאן אבדק"ק טענקא לייזש קושית גדול אחד מה שחמך בדברי הרדב"ז ז"ל שכתב בדברי הרמב"ם פ' ע"ו מכל' תרומות ככ"ז כל האוכל תרומה יצרך אשקב"ק של אכרן וזונו לאכול תרומה וכתב ככ"מ מאחר שאכילת תרומה מצוה פשיטא שיצרך עליה עכ"ל. אבל הרדב"ז כתב שם דאין אכילת תרומה מצוה עשה וכה דמצרך וזונו שיאכלו הכהנים תרומה ולא זרים ותמה דכלא גמ' מפורשת יומא ע"ד ע"כ דתרומה קום אכול הוא כקדשים ואין חלוק ביניהם אלא שזה ליתא בצל תותירו וקדשים איכא בצל תותירו אבל לענין מצוה אכילה שיהיה שוים, וכתובים גיעין י"ב ע"כ ד"ה שכתבתי כתבו דכלא דיש מצוה באכילת תרומה, ואין לומר וליישב שיעת הרדב"ז דברי הוא ז"ל אזיל בשיעת הרמב"ם וכתובים אינו מוכיח אכילת תרומה למ"ע כמו הרמב"ן (מ"ע ז' ששכח הרמב"ם למנות) זה אינו כלום דברי גם אכילת מע"ש צירושלים לא מנה הרמב"ם למ"ע כמו הרמב"ן (שם מ"ע א') וע"כ ז"ל דעת הרמב"ם כמ"ש המגילה אסתר כמ"ע א' להרמב"ן שהוא רק חלק מחלקי המצוה דכלא הרמב"ם בעצמו כתב דאכילת מע"ש צירושלים הוא מ"ע דאורייתא ה' ממרים פ"ז כ"ב וכו' וא"כ כ"ה תרומה וכו' שכי' המג"א שם במצוה ז' להרמב"ן ודברי הרדב"ז נע"ג. ובפרט שבעצמו מביא הגמ' פסחים וכנראה רבינו הרדב"ז הרגיש בעצמו וע"כ הוסיף דלכן אין לומר וזונו דאם רחב הכהן שלא לאכול התרומה כל ימיו ברשות צידו וזה תמיך וכו' רק על מצוה שעל קרקפתא דא"ש מצרכין וזונו וזה סותר את דברי רבינו הרמב"ם פ"א מכל' ברכות כ"ב שמצרכין על המחזק ועל מעקב וסוים וכל מצוה שצ"ן אדם למקום צ"ן שהוא חוצב או אינה חוצב מצרך וא"כ איך כתב הרדב"ז היפך הדבר בשיעת רבנו וע"כ ע"כ.

ולפענ"ד דברי הרדב"ז נכונים דהרמב"ם צ"ה מצוה

פ"מ כתב ח"ל הוא שזוהי הכהנים לאכול בשר קדשים כלומר הכהנים והאשם ששם קדשי הקדשים והוא אמרו ואכלו אותם אשר כפר בכם ולשון ספרי מנין שאכילת קדשים כפרת תלמוד לומר ואותה נתן לכם לשאת את עון בעדכ כיצד כהנים אוכלים ובעלים מתכפרים ומתנחלי מצוה

זו שהוא האכילה שהוא מצוה חמשה חכ"כ ליום ולילה עד חלות ואח"כ חאסר אכילת הכהנים והוא או האשם חמשה חכ"כ אכילת מצוה צומן המוגבל וכו' וכן גם תרומה חכ"כ אכילת נגרת אחר המצוה אבל אין אכילת הקדשים קלים ותרומה באכילת בשר חמשה חכ"כ כי אכילת בשר הוא מן הכהנים ומן האשם גם תשלם כפרת המתכפר כמו שכתבנו וזה לשון הא"י באכילתם מה שלא צא בקדשים קלים ותרומה ולפיכך הוא נגרת אחר המצוה ובאכול אותם עשה מצוה ע"כ ע"כ.

והנראה מדברי הרמב"ם ז"ל דס"ל דתרומה וקק"ל לא כיו מצוה עשה מעטם שלא צא הא"י באכילתם אלא שהאכלם עשה מצוה וכו"כ תרומה ולכן לא הובא מצוה בפני עצמה אלא נגרת בשר המצוה וזה כלשון רבנו הרדב"ז ז"ל שכתב דאכילת תרומה לא כיו מ"ע אלא אם אוכלה מקיים מצוה. והרמב"ם פ"ו מה' מע"ק כתב וז"ל אכילת הכהנים והאשם מ"ע שנאמר ואכלו אותם אשר כופר בכם הכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים והוא הדין לשאר קדשים שאוכלין אותם כהנים שאכילתן מצוה (כ"ב) וכן אכילת שירי מנחות מצוה עשה שנאמר וכוונתה ממנה יאכלו אכרן וכו' וכן שלמי לבור הכי הן כהנים והאשם כמו שכתבנו. חזק ושוק וכו' וכן בבור וכו' וכל אלו הנאכלים לכהנים נאכלים לעצדי הכהנים ולנשיהם כתרומה וכו' והנה גבי שלמי לבור ושירי מנחות כתב הרמב"ם ז"ל מפורש דהוה מצוה עשה אבל בזהר ושוק של שלמים וכוונתו מכן ובבבב"ז וכו' אמר בסתם הכי הם כתרומה ולא זכר כלל שיש מצוה עשה באכילתן והלא דבר הוא וע"כ דס"ל דכלל אלו אין כאן מצוה עשה באכילתן ובעצם הרדב"ז בתרומה כ"ל. ומה שכתבתי כח"ה ראיות מגמ' יבמות ל"ד ופסחים ע"כ ויומא ע"ד יש ליישבם לדעת הרדב"ז כמ"ש בעצמו כמובן.

ומה שהקשה כח"ה וכו' רק על מצוה של קרקפתא דא"ש מצרכין וזונו וזה סותר דברי הרמב"ם בעצמו פ"א מכל' ברכות שמצרכין על מחזק מעקב וכו' הנה זה קשה לפי שיעתו דס"ל דאכילת תרומה כיו מצוה עשה ושפיר קשיא דא"כ מאי נ"מ אי כיו מצוה של חוצב או לא אבל לפי מה שפירשתי בס"ד דהרדב"ז ס"ל דאכילת תרומה לא כיו מ"ע אחי שפיר דעת הרדב"ז ז"ל ולא תקשה לי ממחזק דעכ"פ כיו מצוה. איצטא דאפילו לפי שיעת כח"ה יש לפענ"ד לחלק צ"ן בני תרי ואין כאן סתירה ממחזק ומעקב דאף שחמשה שמחזק ומעקב אין חיוצ לחזור אחר המצוה ולקיימה ואם יראה ידור בחוץ כל ימיו אבל יש לו בית שבו מחזק לעשות לו מעקב וליתן מחזק צ"ן רואה או לא אבל תרומה אף שיש לו צ"ת לעולם לא יתכן שיתחייב באכילתה כיון שאין מצוה לאכלה כדעת הרדב"ז ולא דמי לבני שכתב הרמב"ם ז"ל מחזק ומעקב ועוד מצוה אף שאין חיוצות כ"ל.

סימן רי"ח

המשך, וצ"ע להצ"ח שנראין דבריו פותרין במצות אכילת תרומה וקק"ל

ולא אחת מעט מה שראיתי דברים לפענ"ד תמוהים לרצונו הלא"ה בילכ י"ע ע"כ שכתב ח"ל ומדי עסקי בזה נפל במחשבותי אם יש מצוה עשה באכילת קק"ל כלל וכתום' זכאים דף ל"ז ד"ה יתח עשה משמע משטחיות דבריהם שאף בשלמים יש מ"ע באכילתו ושייך בו תורה עשה דוחה ל"ת אבל כאשר דקדקתי בדברי רבינו הגדול משמע שאין מ"ע באכילת קק"ל (זולת בקרבן פסח שודאי אכילתו מ"ע ועיקרו לאכילה בל) הן בדבריו צפרק י' מהמשכ"ק בלי' אי' שכתב אכילת חטאת ואשם מ"ע וכו' וכן מוכח עוד מדבריו בראש בלי' משכ"ק כאשר חושב ר"ג מצוה שבהם כתב ז' שיאכלו הכהנים בשר ק"ק במקדש ושוב לא ביאר כלל מ"ע באכילת קדשים קלים הרי שאין באכילת קק"ל מ"ע ובפסחים דף ע"ב דלומר ולא ר' יחושע דתרומה וכו' משמע לאכילת תרומה בזה מצוה ובתרומה דברים הלא"ה כשחושב כל המצוה שבהם ז' לא מלאחי כלל שימנח אכילת תרומה למצוה עשה. וראיתי ברמב"ם סוף בלי' תרומות שכתב כל האוכל תרומה מדרך אותו המאכל ואח"כ מדרך וכו' וכתב ככ"מ מאחר שאכילת תרומה מצוה פשיטא שמדרך עליה ע"ש מה שכתבתי הלא"ה ומסיק באופן שאני מסתפק אם שייך לומר באכילת תרומה ובאכילת קק"ל עשה דוחה ל"ת ע"כ ע"ש.

וזה דבר פלא אשר נעלמה מיני' ממאור ישראל בנצ"י דברי הרמב"ם מפורשים בסכ"מ ה"ל דס"ל לאכילת תרומה וקק"ל לא היו מצוה אלא נגזר בזה המצוה וכן ל"ע לרבינו הכ"מ שכתב בפשיטות שאכילת תרומה מצוה והדברים נריכים עיון רב לפי שיטת הרמב"ם וקל"ה יש לדחוק בדברי הכ"מ דכוונתו כיון דכשאוכל עכ"פ מקיים מצוה שנגזר בזה המצוה וכן יש לדייק מלשנו שלא כתב שמ"ע לאכול תרומה וז"ע.

איברא דדברי הלא"ה לכאורה סותרים דכא' סיים בל"ע אי' צקק"ל שייך מ"ע לענין עשה דוחה ל"ת ובצ"ח ברכות דף ב' ע"ב ד"ה עני אהא קושיא שבקשה מהרש"א ז"ל אקושיא בתום' דעני גופי' מחי קורא ולמה לא בקשו ג"כ במתני' כהנים גופיהו מחי קורין ע"ש ות"י הלא"ה ז"ל כיון שאכילת תרומה מצוה היא כעצות עצודת במקדש והרי ר"ע ביטל בהמ"ד בשביל אכילת תרומה ממילא היו עוסק במצוה פטור מן המצוה ע"ש. ונראה בדבריו פשיטא לי' לאכילת תרומה מ"ע דאל"כ הא"ך דוחה ק"ש כמובן וא"כ דבריו ז"ל סותרים וכבר הבאתי דבר זה בנשואי (קל"ה) לבקשות הדברי רבינו הלא"ה (ועיון ס' רכ"א). וזהו דלא קשה ליה להרמב"ם ז"ל מהא דגמ' פסחים ריש דף ע"ג שכתב הלא"ה שדרשו שם עצודת מחנה אתן את כהנתכם עשו אכילת תרומה בגזולין כעצודת קדשים

יותר יש לדמותו לקדושי אשכ שכתב הרא"ש דאין מצרכין על קידושי אשכ בלקדש כיון דיכול לקיים מצוה פרו ורבו בלא קידושין וא"כ אף שיש מצוה אם מקדש אשכ מ"מ אין מצרכין משום דאפשר בלי קידושין ובפלגש לדעת הרא"ש ז"ל (ועיון בספרי שו"ת משנה הלכות ח"ב ס' י"ב) הן אמת דקל"ה ל"ע סברת הרא"ש וברדב"ז ז"ל משחיטת דמצרכין על מצוה שחיטה אף שאינו מחוייב לשחוט ולאכול ואפילו הכי כששוחט ואוכל מצרכין אבל כבר יישב זה הרא"ש ואבדורכס בה"ל ברכות מצוה פ"ז וז"ל דהתם א"א לו לאכול בלא שחיטה אבל הכא אפשר לקיים מצוה פ"ז בלא קידושין וגם התם אפשר קרא בלשון זוי שנאמר וזבחת ואכלה אבל הכא כתיב כי יקח איש אשה ועוד דבקדשים א"א בלי שחיטה הילכך מצרכין על כל שחיטה פכ"ל ע"ש. ועיון ע"ז ה"ש למח מצרכין בשחיטה. **והנה** אף שהי' הראשון דהתם א"א לו לאכול בלא שחיטה והכא אפשר לקיים מצוה פ"ז לא אחי שפיר הכא דברי הכא נמי א"א לו לאכול תרומה בלי מצוה לשיטת כ"ח אבל ב' החילוקים האחרונים דבשחיטה איכא זוי וגם דע"כ בקדשים א"א בלי שחיטה אחי שפיר נמי לדין ולכן כיון דבדין בתרומה לעולם ליכא חיוב לאכלה ולכן אין מצרכין על אכילתה כמו בקידושין לשיטת הרא"ש וזה דעת הרדב"ז וא"כ אפילו ניימא לאכילת תרומה מקיים בזה מצוה עשה מ"מ פטור מלצרכין עליה כנ"ל.

וראיתי לרבותינו הדיקים האחרונים ז"ל שחמכו למח בשמיט רבינו הרמב"ם להשמיטנו אי מצרכין על מצוה שלוח הכן וברשב"א כתב דאין מצרכין ועיון השו"ת מהר"ם שיק שבעל דמהר"ר בלצו. וראיתי בשו"ת חו"י שמתפק אי מצוה שלוח הכן הוא מצוה חיובית כלומר שאם ימלא קן עם האם ובכנים בדרך מחויב לקיים מצוה שלוח הכן אף שאינו רואה לא בזה ולא בכנים או דילמא דוקא אם רואה בזהקן מחויב לשלוח האם אבל אם אינו רואה אינו מחויב בשלוח ועיון השו"ת ח"ם מה שפלג בזה. עוד נחלקו הפוסקים אי שלח האם ולא לקח בכנים אם קיים המצוה ובתשובת חכ"ז פשיטא לי' דאינו מחויב ליקח בכנים אלא יכול לשלח גם שניהם והא דאמרו ובכנים תקח לך אינו זוי אלא כמו ששת ימים תעשה מלאכה ומוכח כן ממחגי אמר הריני נוטל האם ומשלח בכנים חייב ע"ש השו"ת פ"ג ובתשו' ח"ם ס' ק' ואי נחליט דאין כאן מצוה לשלח אלא שאם רואה משלח י"ל דודאי לא מצרכין כיון דאין כאן חיוב וכו' כהא דתרומה וקידושין.

איברא דא"ל אדרבה דבשלמא התם גבי תרומה אי אפשר לעולם לצא לידו חיוב אכילת תרומה אבל הכא אי ירכא ליעול בכנים תחול עליו חיוב שלוח האם וא"כ אפשר דכ"נ דמחויב לצרכין לדעת הרמב"ם וי"ל כמובן.

במקדש וממילא כשם שבעבודת הוא מאז כן אכילת תרומה ומינה דגם אכילת חזק ושוק של קדשים קלים כיון שהוא ממחנות כהונה איחקה לעבודת וכו' מאז אכל בשר קק"ל שאינה מתנה לכבן אולי אין אכילתן מאז ע"כ כהן הרמז"ם ז"ל הרגיש בזה במאור הכ"ל ח"ל ולשון ספרי עבודה מתנה אהן את הכהנים לעשות אכילת קדשים בגבולות כעבודת מקדש במקדש מה עבודה מקדש מקדש ידיו ואח"כ אוכל אף אכילת קדשים מקדש ידיו ואח"כ אוכל ונמצא שאין זה בא נומר שיש מאז באכילת קק"ל רק לקדוש ידים לקדשים וק"ל ואין להקשות נמי מדברי הרד"ק להוציאו ז"ל דידוע דהרד"ק נדפס מכ"י זמן אחר הוציאו ולכן לא תקשה ליה מיניה אכל מדברי הסה"מ ז"ל.

ובמה שכתבתי יש להבין דברי המגלה אסתר שהרמז"ן הקשה להרמז"ם למה לא מנה אכילת תרומה עמאל אסור בעשה במזבח ציבורות בשערך וכו' וה"ל לאו הבא מכלל עשה וכן איחא בירושלמי וכתב עליו המג"א כי מה שאמרו שחאכל תרומה עמאל שהיא בעשה פירשו שיש עליה איסור כעובר על עשה ולא שיהא באכלו אותה בטערה מ"ע וגם הסמ"ג סובר כן ממה שהביא בלח"ר וכו' ע"כ. וכתב עליו במנחת כהנים שהשמות ח"ל ומ"ם שאין מאז באכילת תרומה טהורה עיין כ"מ פט"ו מה"ת דחאכל תרומה מברך אשר קדשנו וכו' לאכול תרומה אף אפשר דאזינו בעשה בפ"ע דבזה חלק מחלקי העבודה ולימוד זה דעבודה מתנה מזבח בפסחים דף ע"ג ועיין בגל"ה דף ס"ט (ל"ל י"ט) ומפולל בזה דאפשר דאף הוא מאז וכו' ע"ש ולפענ"ד דברי המג"א ברורים בטעמם שהם דברי הרד"ק והרמז"ם ז"ל בסה"מ וכמ"ס וי"ע.

והריגון מאז ק"צ כתב ח"ל שנתנו הכהנים לאכול בשר קלח מן הקרבנות כגון החטאת והאשם שנאמר עליהם ואכלו אותו אשר כופר בהם וכו' ובכלל מ"ע זו ג"כ שיאכלו חלקם המגיע להם מכל הקרבנות הנקראים קדשים קלים וכן אכילת תרומה בכלל המאכל ואולם אין אכילת קק"ל ותרומה כמו אכילת בשר חטאת ואשם שבאכילת חטאת ואשם שלם כפרת המחכפר כמשאז"ל כהנים אוכלין ובעלין מחכפרין ואכילת קק"ל ותרומה לא יוסף וגו' יגרע במלות המקריש והנותן ע"כ. ודבריו לריבין ציור מה טוונתו דלפוס ריבטא נראה דס"ל דכזה מ"ע מדכתב ובכלל מ"ע זו שיאכלו וכו' הנקראים קק"ל וכן אכילת תרומה בכלל המאכל. אכל אפשר נמי דכזה טוונתו דעת הרמז"ם דנגרר אחר המאכל אכל אינו מאז בפ"ע כמוזן והראשון נראה עיקר.

ברם מדברי החוס' והרא"ש נדרים דף ד' ע"ג נראה להדיא דס"ל דהוי מאז עשה ח"ל החוס' דכ"ה הדיא אע"ג דחזיר נמי שרי ליה לשתות ביון אין זה מאז אכל לאכול בקדשים מאז הוא דכתיב ואכלו אותו אשר כופר בהם וכן לשון הרא"ש שאכילת קדשים מאז הוא דכ' וכו' ועוד שלא יצאו לידיו נותר ונראה דס"ל דגם קק"ל מקרא דואכלו אותו נפקא לכו דהוי מ"ע דאקדשים קלים

דרשו בהם ואכלו אותו אשר כפר בהם כמוזן אמנם כר"ן ז"ל שם פירש קשריו באכילת קדשים וכו' פ"י ואכילת קדשים מאז הוא כגון אכילת פסחים דהאשם נמי מחייבה ע"כ נראה דבשאר קק"ל לשיטתו לא הוי מאז מדכתיב לאוקמי דוקא בפסחים ולא בסתם קק"ל כמזבח למעיין שם. **ומעתה** עלה לן ה"א דאי קק"ל כזה מאז עשה הוא מחלוקת הפוסקים דעת החוס' וברא"ש דכזה מ"ע וכן נראה דעת החינוך לכתורב דעת הרמז"ם ובר"ן דלא הוי מאז זה נראה דעת הרד"ק. וקל"ה יש לדחות עוד בדברי הרא"ש ז"ל מזהבית עוד שם וכתב ועוד שלא יצאו לידיו נותר ולכתורב למה ליה האי טעמא דלא יצאו לידיו נותר ואפשר טוונת הרא"ש לומר כיון דואכלו אותו לא קאי אלא לק"ק ולכן כתב אפילו נימא הכי מ"מ כזה מאז שלא יצאו לידיו נותר וא"כ יש ליישב שיטת הרא"ש עם שיטת הרמז"ם ז"ל דאף דבעיקר אכילה ליכא מאז מ"מ אם אכל בכדי שלא יצא לידיו נותר מקיים מאז.

וגראה להביא ראיה מגמ' מנחות ז"ע חל יו"כ להיות בשבת וכו' ובגבולות אוכלין אותו כשכח חי מפני שדעתן יפה וזכר ק' שם בסתם ד"ה ששואלין את הבבליים וכו' כתב אע"ג דמאז קעבדי שלא יצאו לידיו נותר לפי שהרגילו עלמן כ"כ לאוכלם חיים אף בכל השנים דמחזי כרעצנותא וכתב שם ברש"ש מדליק דמקיימי מ"ע דואכלו אותו משמע דבאמת לא מקיימי באכילה כזו דהיא שלא כדרך אכילתן ואע"ג דאלן הוא דרך אכילה לא מהני עיין מל"מ פ"ה מה' יסר"ה ה"ה ונפשת ספיקן שם דכ"ה יש לחקור וכן הכריע השעה"מ שם בראיות נכוחות ע"כ.

והגראה מפורש מדברי הגמ' דאף במקום שאינו מקיים מאז באכילה משום ואכלו אותו וכגון שאינו דרך אכילה ואפס"כ מקיים מאז ומאז קעבדי בזה שלא בא לידיו נותר זה פשוט וא"כ הכ"י ז"ל לדעת הרא"ש מה שכתב ועוד שלא יצאו לידיו נותר וזהו אפי' שפיר למה ליה הכי השני של ועוד וכו' דאי נימא דס"ל להרא"ש דבאכילתו יש מאז עשה א"כ למה ליה עוד להעטם השני והבן. וי"ל דכ"ה בא הרא"ש להוציא באופן הכ"ל שאוכלו שלא כדרך הגאחן אפס"כ מקיים מאז וי"ע.

ודעת רש"י פסחים נ"ע ע"א מפורש דהוי מאז ח"ל דכ"ה בשאר ימות השנה אם הביא שלמי נדבה קודם החמיד וכו' הדי מחוסר כפורים ואם לא יצא כפרתו לא יאכל את שלמיו דכתיב ואכלו אותו אשר כפר בהם אלמא אכילת קדשים עשה הוא בין הנאכלים לכהנים בין הנאכלים לישראל ע"כ ומפורש דס"ל דכזה מ"ע. והחוס' נדרים נראה דלשיטתייהו אזלי למס' גיעין דף י"ב ע"ג דכ"ה שבצנתי כמוזן.

וראיתי בתוספתא ברכות פ"ה ה"ו הכל חייבין בצרכת כמוזן כהנים לוי וישראלים וגרים ועבדים וכו' ובגמ' ערכין דף ד' ע"א הכל חייבין בזיומן כהנים וכו' פשיטא לא נלכא דקאכלי קדשים סד"א ואכלו אותו אשר כופר בהם אמר רחמנא וזה כפרה הוא קמ"ל ואכלת

המאכל והאוכל אותם עושה מאכל ע"כ כרי נראה מפורש
דגם הגשים בכלל ואיפשיטא ליה ספיקת הגאון.

ג מה שהקשה שם וז"ל והנה דר"מ והרמ"ח מצאנו
דמאכל על הכהנים היינו דקק"ל או המורס מקק"ל
אצל ישראלים מקק"ל מה שהוא שלהם אינו מצאנו אס הוא
מ"ע עליהם לאכול שלמים וכדומה וכו' אח"כ מצאנו
לברמזין על סכ"מ מאכל אי' להדיא דאכילת קדשים קלים
לבעלים מ"ע כמו אכילת ק"ק לכהנים וכמו שהוא מ"ע
לכהנים בחטאות ואשמות כך הוא צבעלים בחלק להם
וממילא גם צגשים אס הם צעלי בקרבן גם עליהם המאכל
ואמאי כתב הרמז"ס דמאכל צבעלים וגם הרמ"ח כתב
שנלעוו הכהנים וכו' ולפמ"ש מאכל זו כוללת כהנים וישראלים
וגשים ועצדים ע"כ. ולפי מה שכתבתי לא קשה מידי
דברמז"ס לשיטתו אזיל דקק"ל אינה מ"ע ולכן כתב דמאכל
צבעלים ומדכתב בחינוך גמי שנלעוו הכהנים ולא כתב גשים
וישראלים כיח אפשר לפשוט ספקתו ודחינוך דעת הרמז"ס
ס"ל ג"כ דל"ל מ"ע באכילת קדשים קלים. ומ"ש המנ"ח
דמאכל זו כוללת כהנים וישראלים עצדים כיון מפורש בחס"י
גיטין דף י"ב ה"ל שכתבו מפורש שיש מאכל באכילת תרומה
והתם צעצד מיירי ודו"ק בכל זה.

וראיתי דברים המיוחסים להגאון ר' צבי אלימלך בלאנדוויין
שפירא אי יולאין באכילת קטן מ"ע דואכלו אותם
אשר כופר בכן ושקיל וטרי דדבר וכתב וברור הדבר שאל
שכן כהנים אין רבותא בזה משאר אישי ישראל רק טומאת
הכ"מ ל' הכל"ח ביא"ר שדוקא באכילת הכהנים בזה
מאכל והגם שהרמ"ח מאכל ק"צ התפלה בזה ועיין שו"מ
רביעאח ח"ב סי' כ"ט מ"מ מרש"י סנהדרין ד"ה תנחומי
אבלים משמע הכל"ח ועיין חוספתא ברכות פ"ב דרך כהן
המקריב מצרך על האכילת של קדשים ועי' מה שכתב בזה
צלפתא פנחנ על הרמז"ס כי נדרים פ"א סוף הלכה י"ב
וכנראה שלא הרגיש ג"כ בדברי הרמז"ס ובכל מה שכתבתי
בזה.

איברא דלאחר כתבי מלאחי מפורש לברמז"ס צפי'
המשניות פ"ח דהלכות מ"ד דאכילת קק"ל כיו
מ"ע ח"ל ומודים צ"ש וצ"ה שדוקים לעושה פסח ואין
בדוקין לתרומה וכתב הרמז"ס ז"ל ומודים וכו' וכן אס
נכנס לבית הפרס לענין מענינים הפגשו פרק הפסח בודק
ועושה פסחו ולא יעשה זה לתרומה אצל הנכנס לבית הפרס
כבר נעמא לתרומה ואינו בודק כלל וסיבת זו שטומאת
צב"פ דרבנן ופסח צומנו ברכת ולא העמידו דבריהם במקום
כרת בכל הדברים וכו' אצל אכילת תרומה בזה אין צד
זולת מאכל עשה שכל אכילת קדשים מאכל עשה הוא ובמקום
עשה העמידו דבריהם וכו' ע"ש. כרי מפורש מדברי הרמז"ס
ז"ל דאכילת קק"ל כתרומה וכדומה, גמי מאכל עשה הוא
דומיא דכל הקדשים וכן כתב הרמ"ב שם ועיין תו"ע ור"ש
שם. וגם זה נשמע מהני בגאונים ז"ל ולע"ג.

ולפי זה לכאורה גמי צ"ע מה שכתבתי שיעת הרמז"ס
דס"ל דקק"ל לא כיו מ"ע וכן שיעת הרדב"ז בזה

ושצטת אמר רחמנא ובה איתנכו. ופי' שהס"ד כיו' כיון
שאכילת קדשים מאכל פטור מצרכה כחזון והנה מדקאמר
התם דאכלו קדשים משמע דקאי אכלכו כהנים לויס
וישראלים דאכלכו פריך פשיטא ואכלכו כוח אמינא דפטורים
מצב"מ וא"כ ע"כ דאכלו קק"ל דלויס וישראלים רק קק"ל
מותר ואפ"כ קאמר כיון שאכילת קדשים מאכל פטור וכו'
מפורש דגם קק"ל מ"ע לאכלן. ואין לומר דבה דקאמר ואכלו
אותם וגו' לא קאי אלא אכהנים ולא אלוים וישראלים ורק
צבעלים רצח לפוטורם מכה הכו"א דכוח מ"ע מדקאמר
לפול דף ג' ע"ב הכל חייבין צסוכה כהנים וכו' ופריך
פשיטא כהנים אינעריכא ליה סד"א וכו' והני כהני הואיל
וצני עבודה ניהבו לא ליחייבו קמ"ל עוד שם הכל חייבים
צניית כהנים לויס וישראלים וכו' ופריך פשיטא כהנים
אינעריכא ליה סד"א הואיל וכתבי לא תלגש שטענו וכו'
וכני כהנים הואיל ואינערי כלמיס לגביהו לא ליחייבו קמ"ל
וכו' וכן פריך שם מחפילין ותקיעות שופר ובכולן חי' כהנים
אינעריכא ומדלא מתרן הכא גמי כהנים אינעריכא ליה רק
כתב סתם לא לריכא דקאכלו קדשים משמע דכ"כ קאי
אישראלים ולויס וע"כ דקאכלו קדשים קלים וא"כ מפורש
דכו מ"ע.

ואין להקשות מהכל חייבין צמגילה כהנים לויס וישראלים
ופריך פשיטא לא לריכא לביטול עבודתם ועבודה
צבעלים ולא קאמר כהנים אינעריכא וא"כ י"ל הכ"כ בקדשים
זה אינו כלום דודאי האי לא לריכא לביטול עבודתם צני'
לאשמעין אפי' צישראלים ולויס וכדרי' יהודה אמר שמואל
דאמר כהנים צעבודתם ולויס צדוכנס וישראל צמעמדם
מצטלין עבודתם וצאין לשמוע מקרא מגילה וקאי אכלכו
וכהנים מצטלין צשלכן ולויס וישראלים צשלכן וזה פשוט.
וא"כ נראה לכאורה מפורש דאכילת קק"ל כוח מאכל.

סימן רי"ט

נשים במצות אכילת קק"ל וצ"ע למנ"ח. ישוב
סתירת הרמב"ם מפיה"מ לפה"מ

עוד רגע אדבר מה שראיתי דברים לפענ"ד תמוכים צמג"ח
מאכל ק"צ צד"ה שנלעוו שכתב והמורס מקק"ל נאכלין
לכרי כהונה וללקצות ועצדיהם ולנשיהם א"כ אפשר המ"ע
מוטל על הנקצות אס נתנו להם מקק"ל וכו' אך מ"מ ה"ל
לברמז"ח להביא דמ"ע זו נוכחת צו"ר וגם מדברי הרמז"ס
כאן שכתב אכילת חטאת ואשם וכו' ה"ה לשאר קדשים
שאוכלים אותם הכהנים שאכילתו מאכל נראה ג"כ דוקא
צבעלים ולא נשיהם ועצדיהם ע"כ והנראה שהוא כמסתפק
אס זו המאכל הוא ג"כ צגשים או לא אצל מדברי הרמז"ס
סכ"מ ה"ל נראה מפורש שאף הגשים בכלל אס אכלו ח"ל
אמנם שאר קדשים כלומר קק"ל וכו' ואע"פ שהס קק"ל
ותאכלנה הגשים ג"כ אלו הקק"ל ואכילתם ג"כ נגדרת אחר

גם מה שכתב ז"ל כיון דעיקר בהמ"ז חויבו על הנאת מעיו ואז שוב ליכא מלוא דהנאה נמשכת אחר זמן המלוא גם הרשצ"א מודה דלכ"י מה דפשיטא ליה להגאון ז"ל דעיקר בהמ"ז צשציל הנאת מעיו לדידי מצעי לי עובדא ואדרכא איפכא שמעינן לה כמבואר בש"ס חולין ק"ג פלוגתא ר"י ור"ל מ"ם הנאת גרון צעינן ומ"ם הנאת מעיים צעינן והלכתא דהנאת גרונו צעינן כמבואר ברמב"ם פ"ד מהמ"א ואפי' למ"ד הנאת מעיים צעינן מ"מ מודה דצעינן נמי הנאת גרון ועיין שו"ת קול אליהו ובזכר"י סי' ר"ח וכו"ס סי' ע"א ומנ"ח סי' ש"ג והאחיעזר דמי שמאכילין אותו דרך נקב הצטן אף שע"כ הוא שצט אפי"ה פטור לענין יו"כ ואין כאן דין בהמ"ז (ועיין שו"ת משנה הלכות ח"ב סי' ס"ו ס"ק ד') ומעתה כיון דצשעת הנאת גרונו ה"י פטור מבהמ"ז א"א לן נמי לחייבו על הנאת מעיו דעל הנאת מעיים לחוד ליכא בהמ"ז כלל.

עוד כתב שם הגאון ז"ל ולכן נראה להעיר בדבר חדש דהנה כבר נחצאר ההבדל בין צרכה שלפניה לצרכה שלאחריה בצרכה שלפניה חויבה גם על הנאת אכילה וא"ל שיעור משא"כ צרכה"ז אינו חייב כ"א על הנאת גרון ומעיו נראה מזה דא"ח צרכה"ז כ"א כשנהנה כל הנאה שיש בהאכל אכילה ושציעה ומעתה ה"י מקום לומר דאכילת קדשים שאוכלין הכהנים דעיקר אכילת הכהנים הוא משום כפרה שיתכפרו צו הצטלים וא"כ עיקר הנאת המאכל הוא הכפרה וזה אין להם לכהנים האוכלים כי אם לצעלים המתכפרים א"כ סד"א דל"ש צרכה"ז ע"ז צרכה"ז כיון דאין כל הנאת המאכל שלהם ע"ז אמרינן קמ"ל ואכלת ושצעת אמר רחמנא והא איתני' והיינו דל"ל שיהי' לו אלא כל הנאות שיש בצטלם אוכלין דהיינו הנאת גרונו ומעיו אכילה ושציעה משא"כ שאר הנאות שיש במאכל זה שהן מחוזה לו וד"א גרס להם זה אינו מעלה ומוריד לענין צרכה"ז וזה מראה פי' נכון צס"ד ועפ"ז אחי שפיר לשון הראצ"ה ז"ל שכתב צזה הלשון וכ"ש שאר אכילה דמלוא בגון מלוא צליל פסח דמחייב עכ"ל וצ"ע דמה כ"ש הוא זה הא מלוא צליל פסח הוא מלוא חויבות יותר מאכילת קדשים הכהנים דלאו רמיא עליה צדוקא ומי שאוכלה מקיים המלוא אמנם להני"ל דהכוונה משום דאין כל הנאה שלו א"ש דמכ"ש מלוא דהוי דהוא אכילת מלוא מ"מ כל הנאה שלו פשיטא דחייב לצרך צרכה"ז ע"כ.

והנה גם צזה מה דפשיטא לי' להגאון דצקדשים מי שאכלה קיים המלוא לאו דצרי הכל הוא ויש סוברים שכן שאינו מאותה משמורה או שהיה עומא צשעת שחיטה הקרבן ואח"כ עזל וטהר כיון שלא היה ראוי צשעת שחיטה אינו מקיים המלוא של ואכלו. אותם ועיין במנ"ח מלוא ק"ב. גם סברה הגאון ז"ל דכיון שיש לצעלים הנאת כפרה סד"א דצשציל זה הכהנים לא יתחייבו צצרכה"ז סברה רחוקה זו ועוד שהרי כבר כתבתי דהכא שיעת הגמי' אפילו אליהו דישאל והסד"א הוי אפי' ישראל שאכל קק"ל שלו ואפי"ה

ובכא מפורש היפך וכן קשה השגת הרמב"ן עליו במלוא ח' לכאורה ועכ"ל צ"י אנופי או נאמר דהרמב"ם צחצורו חזר צו ממה שכתב צפי' המשנה כדרכו צכמה מקומות וכוללים צחר צחצורו חכ מאוי מלוד או נאמר דצחצור דעת הרמב"ם נמי דאכילת קדשים קלים הוי מ"ע וכדעת הפוסקים החוס' והרא"ש ועוד ודלא כלל"ה צצילה שמסתפק צזה ודלא כהרדצ"י ג"כ אלא שמה שכתב וכן גם תרומה הכה אכילתה נגרת אחר המלוא וכו' והאכלו אותם עושא מלוא טווחו כלומר שגם זה צכלל מלוא זו אלא שאינו נמנה צמלוא צפני עצמה מפני שלא נאמר צה האוי כלנפענ"ד צישצ סחירת הדברים וד' יאיר עיני.

סימן ר"ב

המשך. אכילת מצה בגון תרומה וקדשים אי חייב בבהמ"ז

ודע דבדברי הגמ' ערכין שהצחתי לעיל נתקשיתי הרבה צחירולס סד"א ואכלו אותם אשר כיפר צהם ומשמע לפי שהוא מלוא לא יתחייב צצרכה"ז זה דבר חדש מלוד דמחיכי חיתי לא יצרך על דבר מלוא. וצפרט לדעת הראשונים צשעולס הזה אין לן רשות אלא או איסור או מלוא וא"כ כל אכילה שאדם אוכל להחיות את נפשו הוא והוי סעודה מלוא. וצינוחי צספרים וראיתי קדוש אחד מדבר צכלי חמודה פי' עקב להגאון מהמ"ד אצד"ק אסעראצ צכצר הקשה דלריך מוצן דמה צכך דאכילתו כפרה אמאי לא יתחייבו צצרכה"ז. וצכאורה עלה דרעתי עפ"ד הרשצ"א ז"ל דהא דמלוא לאו ליכנות ניתנו דאפי' בהנאת הגוף צהדי מלוא ג"כ מלות ללה"ג דהנאת הגוף צעל לגצי המלוא א"כ הכא צאכילת קדשים כיון דהוא מלוא על הכהנים משום שיתכפרו הצעלים לא יתחייבו צצרכה"ז דאין צגדר נהנין כיון דהנאת הגוף צעל לגצי מלוא וע"ז אמרינן קמ"ל ואכלת ושצעת אמר רחמנא והא איתניה והיינו כיון דעיקר צצרכה"ז חויבו על הנאת מעיו ואז שוב ליכא מלוא דהנאה נמשכת אחר זמן המלוא גם הרשצ"א מודה דמלות דלה"ג וכמו שכתבו המפרשים לתרי' לדעת הרשצ"א ז"ל צזה דהנודר הנאה מן המעין דא"ע צו צימות החמין דהוא מעטס זה כיון דהנאה נמשכת לאחר העצילה ג"כ אך מה שצ"ע דלפ"ז אמאי לא נקיט הגמ' הרבותא צישראלים ובגון דאכלו מלוא של מלוא דסד"א דלא יצרכו צצרכה"ז מעטס זה דמללה"ג ומלשון הגמ' נראה מצואר דמשום דאכילה הוי כפרה סד"א דלא לצעי צצרכה"ז טכ"ל.

והנהגה משיטת הגאון ז"ל דס"ל דמה שאמרו צגמי' ל"ל דקאכלי קדשים לא קאי אלא אכהנים ולא אלוים וישראלים וס"ל כיון דמ"ע לאכול צקדשים הוא רק לכהנים ודבריו ז"ל צ"ע שהרי כבר הוכחתי צס"ד דהאי ל"ל קאי צין אכהנים צין אלוים וישראלים.

פסור מצרכמ"ז וכח' ודאי לא שייך טעם חדש של בגאון ז"ל ו"ע.

ובזה שנלפסנ"ד דהכ' בגמ' ברכות מ"ע ע"א רבי אומר אין חותמין בשחים ופרש"י שדומין לעושין מלוח חבילות חבילות כי ה' דאמר פסחים ק"צ ע"ז אין אומרים שני קדושות על כוס אחד ואמרי שם מ"ע א"ר נחמן בר ינחק לפי שאין עושין מלוח חבילות חבילות וכתב כרשב"ס ז"ל שני קדושות ברכמ"ז קורא קדושה כקידוש כיום כלומר שני מלוח וכתום' שם ד"ה שאין כתבו ויש נוכגין בחופה מטעם זה שלא לומר ז' ברכות על כוס ברכמ"ז אלא מציאין כוס אחר ע"ש והנראה משם דברמ"ז ה' מלוח ואם נעשה בלוחו כוס מלוח אחת אין לעשות עוד עליו מלוח שנית משום דאין עושין מלוח חבילות חבילות וא"כ הכ' נמי הו"א כיון שאכילת קדשים ה' מלוח א"כ כבר קיים מלוח אחת בלוחה אכילה ובלוחו פת והו"א דאין עושין מלוח חבילות חבילות ולכן האוכל קדשים אין לריך לברך קמ"ל דכ"ג לא מקרי חבילות חבילות דואכלת ושצעת כתיב.

עוד א"ל דהש"ג הביא מחלוקת הפוסקים צ"י שלש שאלה לענין לברך אחר כל המלוח תחום' כתבו דאפי' בני מערבא לא היו מצרכין אלא אחר התפילין ולא אחר ליטת ושאר המלוח והמרדכי בשם ראב"י כתב דקבלה בידו דדוקא אחר התפילין אין מצרכין אבל אחר שאר מלוח מצרכין ובריא"ז שם כתב ואחר כל שאר מלוח אינו ראוי לברך וכן קיי"ל ואפשר לומר דכ"ד של בגמ' היח' כיון דאין מצרכין אחר המלוח א"כ הכ"י כיון דאכילת קדשים הוי מלוח נא ליצטי לברך דל"כ הוי בכלל ברכה אחר המלוח ומשני דאין זה דומה דואכלת ושצעת כתיב ואין טעם ברכמ"ז משום ברכת המלוח אחרים.

ובזה אחי שפיר דברי הראב"י שהביא בכל"ח כנ"ל שכי וכ"ש שאר אכילה דמלוח כגון מלח צליל פסח דמחייבה עכ"ל. ולפי מה שכתבתי ודאי כ"ש הוא דבראב"י לשיטתי' שכתב המרדכי בשמו דמצרכין אחר שאר המלוח וא"כ הכ' בקדשים נמי מצרכין אחר המלוח וכ"ש אכילת מלח שהיא מלוח חיונית יותר לברך ולכן קאמר כ"ש הוא ודו"ק.

עוד ה' אפשר לפרש לפי שיטת הכל"ח ומשום מלכ"ג מגמ' כיצ' מצרכין השותה מים למלאון לאפוקי מאי לאפוקי אומנא וכתב רבינו יונה בשם ר' עמרם גאון ור' פלגאי ראש ישיבה ז"ל שמתחלה אינו מצרך אבל בסוף לריך לברך ורבינו גרפת חולקים מדאמרו גבי חושש בגרונו לא יעראנו בשמן מ"ד כיון דלרפואה קא מכוין לא ליברך קמ"ל כיון דאית ליה הנאה מיני' צעי צרכי עיין ברכות ל"ו והנראה דצמקום שאינו נהנה אינו מצרך כלל לא בתחלה ולא בסוף וא"כ הכ"ג כיון דאמרינן מלכ"ג וא"כ בלחמ' אינו נהנה מהאכילה כלום סד"א לא ליברך קמ"ל ומה דק"ל להגאון למח לא הביא כן מירא'ל ישבתי כבר לעיל דאכ"ג דירא'ל נמי בכלל שם. אלא שראיתי גירסת רש"י ותום' ור"ג ושעמ"ק שם נראה דהיה להם בגירסא ואכלו אותם

אשר כופר בהם מלמד שהכנהיים אוכלים ובעלים מתכפרים ולפי גירסתם ה' נראה דלא קאי אלא אכנהיים וכסדרת הכל"ח ז"ל אבל לפי גרסתינו אחי שפיר וגם לפי גירסתם יש לישב דמירי ה"כ לישראל ודו"ק.

שבת וראיתי לרבינו גרשום שפי' ז"ל ואכלו אותם וכו' מלמד שהכנהיים אוכלים ובעלים מתכפרים וכה אכילת חובב הוא ולא תיבטי זימון קמ"ל ואכלת ושצעת בשצעת חלב רחמנא וכה אחת נראה שהוא ז"ל פי' שפשיעא דואכלת ושצעת ה' משמע דדוקא דדבר רשות כשהאדם אוכל לשם שציעתו אבל כשהואל לשם חובב ולא לשם שציעה כלל מה"ד דלא לחייב ברכמ"ז וכיון דהכ' אמרו ואכלו אותם אשר כופר בהם ממילא האכילה כאן לשם כפרה ולא לשם שציעה קמ"ל דשציעה חלב רחמנא וכיון שצעת מצרך וכנראה שהדיוק הוא מלשון ואכלת ושצעת ולשון ואכלת משמע כשאחת האכלת צרשות אס תרנח ולא של חיוצ קמ"ל דשציעה חלוב מילתא, והבן.

ומעתה אסיים באהבה וידידות המברכו בברכת התורה וכט"ס ועד המצפה לרחמי שמים בביאת בר נפלי כנפשו. **משנה** הקטן (ג. ב. תשובה זו כתבתי לירידי הרה"ג הג"ל וכשקבלה העיר לי כי הקושיא בדברי הרב"ז אינה משלו).

סימן רכ"א

אכילת תרומה אי הוה מ"ע, וישוב להרדב"ז

מוצש"ק ב' דר"ח תמוז התש"כ ברוקלין נ"י יצו"א. למרבה המשנה ולרוב שלום ער אין קץ לכבוד האי גאון יעקב דיו ליה כבר בתי' נאה דורש משה שפיר קאמר דרש בקל וחומר חסיד ועניו המפורסם בכל קצוי' תבל וכו' כהדר"ג מוהר"מ פיינשטיין שליטא ר"מ תפארת ירושלים יצו"א.

אחרי דרך מלוח חיים ברכה ושלום לכבוד גאון שליט"א הנני לאשר קבלת ספרו הגדול אגרות משכ חלק יו"ד היקר לי מאד מאד ותשואת חן חן לו על אשר כבדני זו ולאות אשר עברתי זו ועיינתי זו יותר מכקופי' אחי כאן אחי הערה להשתעשע בדבריו היקרים צסימן רע"ו דן בדברי הרדב"ז שליבי ה' תרומות על מש"כ הרמב"ם שהאוכל תרומה מצרך ברכת אותו מאכל ואח"כ מצרך אשר קדשנו צשי"א ולונו לאכול תרומה וכתב הרדב"ז ז"ל ואין אכילת תרומה מלוח עשה כאכילת קדשים לפיכך אמאי מצרך עליה אשר קדשנו וכו' וי"ל שזונו שיאכלו התרומה הכנהיים ולא זרים שהדבר ידוע שאם רנח הכהן שלא לאכול תרומה כל ימיו ברשות בידו ולא עבר על עשה וא"כ היכן נזכר אלא ודאי כך הוא שזכר שכתבי' התרומה מותרת להם כנ"ל עכ"ל.

ואף שח"י הראשון של אבודרהם דחתם ח"א לו לאכול בלא שחיטה לא אחי שפיר לדין דכרי הכי נמי ח"א לו לאכול תרומה בלי מלוא חבל ב' החירותים באחרונים דשחיטה איכא לוי וגם דע"כ בקדשים ח"א בלי שחיטה אחי שפיר נמי לדין וא"כ נמצא מדברי הרא"ש עולה לן דמקום דליכא חיוב בדבר הכ"כ דלא מצד אף דשמיים בדבר עושה מלוא וא"כ הכ"כ נראה דזה הוא שיטת הרד"ז ז"ל.

ולדעת הפוסקים דס"ל דמצד על מלוא קידושין נמי אפשר דפליגי על סברת הרא"ש ז"ל וגמלא דכוי דבר זה מחלוקת הראשונים ז"ל וז"ע גם בזה דפשיטא ליה לכבוד גאון דאכילת תרומה כוי מ"ע לפענ"ד אני קל"ה נבדך בזה דמדברי הרד"ז לכאורכ ה"י נראה דס"ל דאין אכילת תרומה מ"ע ממח שכתב ואין אכילת תרומה מ"ע באכילת קדשים אכל י"ל דכוונתו שאין אכילתה מ"ע כלומר שאין מ"ע חיונית באכילתה אלא מלוא ששמיים כוי מ"ע וכל"ה ביא"ר י"ט מסתפק בזה ובצרכות דף כ' כתב בפשיטות דכוי מ"ע ועיין רמב"ם סכ"מ מלוא פ"ט וז"ע ובמקום אחר בארתי בזה בס"ד.

סימן רכ"ב

ראייה להפוזבליה בכל יום במקוה קודם חתופה
מגמרא ברבות

וברד"ך אנב ארשום כאן לזכרון דברים בעלמא מה שמלאתי לכאורכ ראייה לאותם חסידים ואנשי מעשה שמוצלין בכל יום קודם חתופה במקוה שיש בה מ' סאה דלכאורכ היכן מלינו דבר זה ואדרבה מתקנת עזרא לכאורכ ה"י היפך זה שתקנו עזירא רק לבעל קרי כדי שלא יהיו ת"ח מצוין אלא נשותיהם כתרנגולין ואי יעצלו אעפ"כ בכל יום ח"כ מה כוונת עזרא בתקנתו. ולפענ"ד דיש סמך לעזירא קודם חתופה אפי' לעבור מגמ' ברכות דף ע"ו ע"א ח"ר חייא בר אבא אמר רבי יוחנן כל הנפנח ונוטל ידיו ומניח תפילין וקורא ק"ש ומחפיל מעלה עליו הכתוב כאלו בנה למצח והקריב עליו קרבן דכתיב ארחץ בנקיון כפי ואסובב את מצחך ד' ח"ל רבא לא סבר לה מר כאלו עזל דכתיב ארחץ בנקיון ולא כתיב ארחץ כפי ע"כ ופרש"י דכתיב ארחץ בנקיון משמע ארחץ כל הבגד ולא כתיב ארחץ כפי לדרש אחר לומר שמעלה עליו שער רחיצת כפיו כאלו עזל כל גופו ע"כ. **והגר"א** דמעלה גדולה היא לעזול כל גופו קודם חתופה מדתלה קבלת שער של רחיצת כפים ונקיות שמקבל שער כאילו עזל כל גופו וע"כ דאעזל ודאי שמקבל שער אם עזל קוד' חתופה בכל יום דמי מחלל במי כמוכן וע"כ דנכון לעזול בכל יום קודם חתופה ומקבלים ע"ז שער וכמאמר ברכות בג"ל כתב קל"ה חכמים היו נוכחי' לבינת תפילין בימי' שצין ר"ח ליו"כ אחר החטוב והטעילה וכדדבר

ובדד"ג תמה דכא על מלוא רשות נמי מצד כיון שפ"פ עושה מלוא וכיון שאכילת תרומה נחשבת עבודה כרי עכ"פ מקיים מלוא באכילתו וא"כ מה איכפת בן במה שאין עליו חיוב לקיים וכן מה שח"י שבצרכה הוא על מה שרק הכהנים מותרים ולא הזרים לא מוצן דויבן מלינו ברכה כזו שיצרך על איסור הזרים עכ"ל ותי' דכונן שקושיית הרד"ז הוא רק בתרומת חו"ל שלא מסתבר לו שיתקנו שיקיים מלוא באכילתו שאין לורך בזה לתקן כיון שאף בתרומה דאורייתא כרשות ביד כהן שלא לאכול לעולם אכל שיכא מלוא לאיכא לורך יתקנו וכאריך שם דבריו בקודש. **ולר"י** דברי כבוד דר"ג לפענ"ד י"ע לומר דהרד"ז לא מיידי אלא בתרומת חו"ל ופשיטות דבריו לא נראה הכא דהא מדכתיב ראי' מגמ' פסחים ואמר עשו אכילת תרומה בגזולין כעבודת ב"ב משמע דין אחד לו ממע ועוד מדאמר דאין מצד עליה אשר קדשו וכו' משמע דקאי גם אזמן שאכילת קדשים מ"ע ממע ובאורח זמן נמי אין אכילת תרומה מ"ע גם מה שח"י שזנו שיאכלו בתרומה הכהנים ולא זרים שבדבר ידוע וכו' כרשות בידו ולא עבר על עשה ע"כ שכוונתו לומר כן גם בתרומה דאורייתא וגם מה שסיים אלא ודאי כך הוא שח"י תרומה מותרת נכס ע"כ דקאי אכל תרומה וכ"ש אחרונה דאורייתא כמוצן ולכן נראה לפענ"ד פשוט דהרד"ז אחרונה דאורייתא קאי ושגם שפשיטות דברי רמב"ם משמע דקאי אדאורייתא וא"כ תקשה באין יפרש דברי רמב"ם שמיירי מתרומה דאורייתא אחרונה חו"ל כמוצן.

ובעי"ק דברי הרד"ז כתבתי זה כבר לחכם אחד לפי מה שכתב הרא"ש בכתובות בזה דאין מצד כיון על קידושי אשה בלקדש וכתב הרא"ש ז"ל דכיון דיכול לקיים מלוא פרו ורבו בלא קידושין וא"כ אף שיש מלוא אם מקדש אשה מ"מ אין מצד כיון עליה משום דאפשר בלי קידושין ובפלגא לדעת הרא"ש (וכאורכתי קל"ה בזה בספרי שו"ת משנה בלכות ח"כ ס"י נ"ב) וכנראה מדברי הרא"ש ז"ל דכיון דאין החיוב עליו לקדש אשה אף כשמקדש עושה מלוא אין מצד כיון לקדש אשה וזה ראי' לסברת הרד"ז ז"ל דכיון דליכא מלוא חיונית לעולם בכ"כ לא תקנו לצדך ברכה במלוא. אכל דעת האו"ז ועוד כמה ראשונים דבאמת לר"ך לצדך בקידושי אשה נמי וא"כ יש לומר דשיטת הרד"ז הוא מחלוקת הפוסקים.

דן אמת דלכאורכ י"ע סברת הרא"ש וברד"ז כרי שחיטה נמי דמצד אשר קדשו במלואו וכו' על השחיטה דאף שאין חיוב לשחוט ואם רואה אינו שוחט כל ימיו ואפ"כ כששוחט ואוכל מצד אכל הרא"ש ז"ל כבר הרגיש בזה וכתב ולא דמי לשחיטה וכן ראיתי באבודרהם שכבר הקשה בן דעת הרא"ש ז"ל ותי' דהתם ח"א לו לאכול בלא שחיטה אכל הכא אפשר לקיים מלוא פ"ז בלא קידושין וגם התם אפשר קרא בלשון לוי שנאמר חצתה ואכלת אכל הכא כתיב כי יקח איש אשה ועוד דבקדשים ח"א בלי שחיטה בלילך מצרכים על כל שחיטה עכ"ל ע"ש ועיין ע"ז ב' שחיטה.

וע"כ נריך לומר כן דאל"כ תקשה קושיא האחרונים דעזרא חיקון כן כדי שלא יבא מזוין וכו' והלא מצטל עי"ז הפועלים מעונתם דעונת הפועל בכל יום וא"כ ע"י חקנת עזרא יצטל עונת הפועל שבוטא חיוז כל יום ואפי' דאורייתא אצל לפי מה שכתבתי אחי שפיר דהתקנה היתה שלא ישמש ביום אצל לא ממעט בלילה לע"כ דממילא יצטלו כל יום וליכא בזה שום נגוד נגד התקנה וי"ל ובר מזה לפענ"ד לא תקשה מתקנת עזרא דודאי מעלה גדולה היא לעבול קודם התפלה בכל יום אצל זה לא נהגו כל העולם רק אנשי מעשה היו נוכחין כן ועזרא חיקון לכל העולם שלא נהגו כן כמובן ואותן אנשי מעשה ממילא לא היו מזוין אלא נשוחתים כמובן ולכן ולפענ"ד דודאי מי שצידו לעבול בכל יום ענין גדול הוא ושכר יקבל על זה וכמו שכתב רש"י מפורש בגמ' ברכות כ"ג דאימא כאלו עבול והשי"ת יעברו במים העליונים כמ"ש וזרקתי אליהם מים טבירים וטברתם מכל עומלוחתים ומכל גילוליהם אטבר אחסם ויעבור רוח הטומאה ויתרצב הקדוש בצניא בר נפלי במהרה דידן.

ואצ"ע כאן מה שנחשפתי לענין מה דקו"ל בגמ' נזיר מ"ג ובש"ע יו"ד ס' שעי"ג דלאצ"ו כשבוטא שלם ולא כשבוטא חסר דאין הכן ממעל לו ונחשפתי כשחסר אבר מצפנים כגון שחתכו לו אבר לאחר מיתא להחלמה צו כמו שעושין צענ"כ כרופאים בזמן הזה הנקרא (אטאפסי בלע"ז) אף שלא פתחו את הבוקר אלא שבוטאו האבר דרך החתחון אי צנו ממעל לו ואי נימא דתלוי בפלוגתא דגמ' מנחות אי חסרון צפנים שמים חסרון או לא ולכאורח יש לפשוט מזה דקו"ל דהרוג נמי אין ממעל לו משום דנחסר דמו ורצונו יחיאל חולק ולמ"ד דהרוג נמי אין ממעל לו לא מצטל לו דודאי דם נמי בוי חסרון מצפנים ואפ"כ שמי' חסרון וא"כ ככ"ג אבר מצפנים אלא דאפשר דאפילו לפי דעת רצונו יחיאל לא פליג אלא דחסרון אבר צעין שגשמה חלוי' צו אצל אם נחתך אבר כזה אפי' מצפנים סוף סוף חסרון הוא ואינו ממעל לו וכן נראה לכאורח דאל"כ היל"ל לברר ר' יחיאל לחלוק גם בזה ולומר דהרוג אינו ממעט כיון דחסרון מצפנים הוא גם מגמ' נזיר דף נ"א לענין רקב ונדב כ"ז ע"כ נראה דאף בחסרון מצפנים עכ"פ לא מקרי שלם ובחדושי הארזתי בזה אשר לפענ"ד ברור דבני כהן אשר הניחו לעשות לאציהם אטאפסי בלע"ז דאין מעמלין לו וצענ"כ כי כמה נכשלים בזה ואפי' רוב מהנקראים רבנים וכולכים ללויות אינם יודעים לכאורח את זה לבנים מחוסר ידיעתם ולפענ"ד דבר זה מזה לפירוש בן הרבנים דמלמד איסור של ניוול המת יש עוד בכך איסור זה שבני אסורים לנחות ח"ו.

והשי"ת יטהרנו במים הסהורים ממי דינור ויחיינו ויקימנו עד כי יבא בר נפלי ולו יקחת עצמים דברי ידיד נפשו באמת אוהבו לנצח המצפה לדחמי שמים מרובים ולהרמת קרן התורה וישראל ולביאת בני משה בנפשו.

מנשה הקטן

נכון צעני ע"כ ואפשר עוד דכוי דומיא דמה שכתב הר"מ מרענבורג דבעל תשובה נריך לעבול במקום כדון גר שנחגיגר וע"ז סמכו עבילת פרצ יוכ"כ ע"ש באחרונים ואמרו שצו יום אחד לפני מיתתו וכו' אדם יודע מתי שימות ואמר ר"א כ"ש שישוב ביום דילמא ימות למחר וא"כ נריך בכל יום לשוב לפני המקום ב"ה וב"ש ולכן עובלין בכל יום קודם התפילה שחזרין בתשובה כדעת הר"מ.

ובעין זה כתב הש"כ הקדוש מסכת שבת ענין יום הששי וז"ל ע"כ יפסע צמטטיו ומשורר בתשובה ויחקן כל קלקול וכו' ואח"כ יטול צפרניו וילך לעבילה כאשכ המסכרת מנדחת כי אין עומאח כעומאח בעצירה.

ובזה כי ולפענ"ד לפרש לשון התוספתא דמסכת ידים שלכי פ"ב וז"ל אומרים עובלי שחרית קובלי אליהם פרושים שאתם מזכירים את השם בשחרית בלא עבילה אומרים הפרושים קובלי אליהם עובלי שחרית שאתם מזכירים את השם מן הבוקר שיש צו עומאח ועיין ביאור הגר"א שם ובר"ש צפ"ד דמס' ידים פ' דבני עובלי שחרית הם שזכרו בברכות דף כ"ב אמר רבי יהושע בן לוי מה עיבן של עובלי שחרית וכו' ואותם עובלי שחרית חלמידי חכמים היו ע"כ ולפי דברי בגמ' ברכות כ"ג יש לומר בדרך פשוט דבני עובלי שחרית היו אנשים שהנהגו כן לעבול בכל יום קודם התפלה בכדי שלא להזכיר את השם בשחרית בלא עבילה משום עומאח לילה אף בלא קרי. ובזה מדויק לשון שאמרו שאתם מזכירים את השם בשחרית בלא עבילה ולא אמרו שאתם מזכירין את השם בעומאח וע"כ דהוה סתם משום שלא עבול אף שאינו עומא. עוד אפשר ק"ת לפי מה שאמרו דשינה אחד מששים במיתא ואמרו כשארם ישן עולה נשמתו השמימה וא"כ נשאר גופו בלי נשמה כעין מה בר מינן וא"כ בצקר כשנשמתו חזרה אל גופו נריך עבילה לעברה מאחד מששים במיתא של לילה וי"ל.

ודא קושיא שהקשה כבוד גאון דא"כ זה נגד עבילת עזרא שחזר חיקון שלא יהיו מזוין וכו' וכיון שטובלין ממילא בכל יום א"כ מצטלין בזה חקנת עזרא ראוהו הוא למי שאמרה אלא ולפענ"ד אמרתי לישב ק"ת בדיוק לשון בגמ' שלא יהיו ח"ח מזוים אלא נשוחתים כחרנגולין ואיכא למידק בחרתי חדא למי אמר דוקא ח"ח והלא התקנה היתה גם לע"כ ועוד למי הקישן לחרנגולין וי"ל לפי מה דקו"ל ח"ח מאפיל בעליהו ומשמש ביום וזה דוקא לח"ח כמבואר בש"ע ואמרו בגמ' ב"ב דף ז' כל שחשמישו ביום מוליד ביום זה חרנגול ולא היתה חקנת עזרא דוקא לח"ח שלא יהיו מזוים אלא נשוחתים ביום כחרנגולין וא"כ עיקר התקנה היתה דוקא אצוים ולא ללילה דבשחר ממילא כל אחד עובל קודם התפלה ועכ"פ אי צני מותר ובכלל נראה דהתקנה היתה דרך משום חורב נגעי צב ולא משום חפלה וכרמזים ס"ל בלמח דתרי חקנות בוי חד לחורב וחד לתפלה ועיין ירושלמי כאן שצ מלאתי צמל כרועים בהכות על הש"ס שפי' כעין מה שכתבתי בגמ'.

סימן רכ"ג

הולדה ששתתח מי חמאת נפסלו במלאכה, ישוב לפרש"י מקושית הרש"ש, ומה נקרא חיפה חרעת

בעזרי' יום שנפסל בו כי טוב לסדר ככל היוצא מפיו
התשי"ג פה ברוקלין נ"י יצ"א.
בין המצרים אשא עיני אל ההרים גבר בגוברין הרה"ג
המפורסם מוה"ר אפרים א' יאלעף שליט"א ראב"ד דק"ק
פילאדלפיה.

אחורשכת"ה כראוי וכליות זכויותי כפלאדעלפיה שאל
ממני כת"ר לכתוב לו אחס חדושי תורה חשתי
ולא התמהמתי ולעשות לזונו חפצתי אף כי ידעתי כי לא
לריך לידיו ולדכותי ואני אפי' לא כי אלצעתא בקיורא
לסכרה ויותר מכאלצע בקיורא לשכחא חמס כזר אמרו
(עירובין נ"ד) דריה ירוון ככל עת ותמכתי יתדותי בזכות
אבותי הקדושים אולי אבנה גם אנכי ממנה. וזה החלי צמר
לורי וגואלי.

גרסי' בגמ' חולין דף ע' ע"ב אס יכולה החולדה לשחות
ממנה וכו' ופי' רש"י דר"כ אס וכו' דתנן (בפרק
פ"ט מ"ג) כל השרצים חיון פוסלים במי חמאת חוץ מן
החולדה מפני שהיא מלקקת ר"ג אומר אף כנחש דכל המקיאה
פוסל דהואיל והפרישו מכן לשחות הרי נעשה בכן מלאכה
ונפסלו וכשמקיאות פוסלות את הראשונות דמי חמאת נפסלו
במלאכה אחרת כדאמרין גיטין דף נ"ג וכו' והקשו בתוס'
דמאי מלאכה שייך כלן ותירלו ע"ש.

ובחדושי הרש"ש הקשה ח"ל ק"ל דהא בעינן שווד דומיא
דנעמד דניחא ליה עיין גיטין נ"ג בפרש"י ותוס'
ובשתיית נחש מאי ניחוחא אית ליה עכ"ל. והנה לכאורה
נע"ג שהרי רש"י בעלמו הביא בגמ' בג"ל והאריך אישתימתי
מיניח דבעינן שווד דומיא וכו'.

ונלפע"ד דדברי רש"י נכונים הם ובתחלה עוד נדקדק
לשיטת הרש"ש לתם בקשה כן רק גבי נחש
דמאי ניחוחא אית ליה ולא בקשה ג"כ גבי חולדה דמאי
ניחוחא אית ליה דהא תרומתו כדדדי ניכר וז"ל דגבי
חולדה ה"י ניחא ליה דאפשר דמיירי בחולדה שרואה לקיימו
בזיתו וכדרך כמה שרים ולכן שפיר ניחא ליה בשחית מי
חמאת כי כיכי דלא תמות בנמא וא"כ ה"נ גבי נחש אפשר
לומר דמיירי באדם שרואה בקיומו של נחש ובגון אותם אנשים
שעשין לירקום קרקס בלע"ז מהנחשים וניחא לכו כמה
ששותה ממי החמאת כדי שלא ימות וכל זה לשיטתו ז"ל
שנראה שבקשה רק מנחש ולא החולדה.

ברם לעיקר אישתימתייה מיה לכאון במחכת"כ דברי
הרא"ש בנמס' פרכ פ"ט מ"ג שהביא שם דברי
רש"י בג"ל ופי' דברי רש"י שהוא מטעם היסח הדעת וז"ל
פסולין משום משקש שזפיהם בחור עס המים לתוך הכלי
והרוק פסול ומעורב עס המים ודלא כר"א וכו' אצל אין
לפרש כדפרש"י בפ"ק דחולין משום דבעינן מים חיים אל

כלי וכו' אין חשש בזה כדפרישית ועוד פי' שם טעם אחר
משום דנעשית בזה מלאכה כשהפרישה לשחות וכשמקיאות
פוסלת השאר וכך מלאכה לאו מכל הני מלאכות דלעיל
שעשאות בממלא והמקדש אלא ככחול דפי' הכזין העושה
מלאכה במי חמאת ששקל בדם משקולות (נ"ב נ"ל שזכר יש
ב' פירושים בא' בגון שכלגין א' יש כמו משקל ליערמ מים
ומשימים אותו בכף שנים ופי' השני בגון שלגין מלא מים
כדאמרין יש נקב אחד דוופן בלגין ומשימים בשר במים
שבתוך זה הכלי וכשמגישים המים לאותו נקב יודעים כמה
משקלו ונראה דלענין הרא"ש ככאן כך פי' בתרא עיקר
שבעשיית מלאכה בעלמות המים כגון ששחב מכן בכהמ וחי'
וכו' דכחא הוי בגוף המים) דמיירי שאינו בעל המים ושאני
פוסל במלאכה אלא משום ה"ה הכ"י כשנכנסו המים בפי
הבכהמ והחיה בסיה דעתו מהם נפסל מפני שהיא מוללת
ואין המים חורין לתוך פיה וכו'.

ונראה דבאמת הוא מלאכה שכתב רש"י בטעם הוא משום
היסח הדעת רק שרש"י קורא אותו היסח הדעת
מלאכה דהוי דומיא דהזקין ששקל בכן משקולות דקרי לה
נמי מלאכה בגמ' שם ואפי"ה בטעם הוא משום הכ"ה ולפי
זה לא קשה מידי קושית הרש"ש ז"ל ובזה ודאי אין חלוק
שזב בין נחש לחולדה דהיסח הדעת איכא בשניהם וכיון
שאח"כ נחשערו במים הכשרים נפסלו כל המים. ועיין תוס'
פסחים י"ח ע"א דר"כ בעלו שהביאו נמי טעם רש"י שהוא
מלאכה ולכאורה ל"ע שהרי בחולין בג"ל הקשו אפי' רש"י
ז"ל לפי פירוש אחר וכאן הביאו בסתם דנפסל משום מלאכה
ודבריהם לכאורה סותרים.

וכן פי' הר"ש שם וז"ל ועוד מפרש"י דהואיל והפריש מכן
לשחות הרי נעשית בכן מלאכה ונפסלו וכשמקיאות
פוסלת את הראשונות וגם זה לא יתכן דאי חשיבא מלאכה
נפסול כי לא מקיאו נמי מפסלן כלבו דמלאכה פוסלת במים
לאו דוקא מלאכה שגופו דכל מלאכה שאחר מילוי וקודם
קידוש וכו' ועושה מלאכה במי חמאת דפי' הכזין נ"ג דשקל
בכן משקולות התם בזהו דלאו בעל המים שאינו פוסל
במלאכה אלא מטעם היסח הדעת כדקאמרין הא דאסח
דעתיב הא לא אסח דעתיב ומיכו יש לפרש כאן משום היסח
הדעת דמכיון דנכנסו המים בפי הבכהמ ושוף בסיה דעתו
מהם וכשמקיאות פוסלת הראשונות וכו' ע"ש הרי שרש"ש
והרא"ש שניהם נבאו בסגנון אחד ופי' דהאי משום מלאכה
היינו מטעם היסח הדעת ובזה אין נ"מ בין נחש לחולדה
ושפיר מיושבים דברי רש"י ז"ל ונע"ג אהגאון רש"ש ז"ל שלא
הרגיש בזה.

ובזה נ"ל נמי לישב מה שכתב ברש"י בג"ל דמי חמאת
נפסלו במלאכה אחרת וכתב הרש"ש ז"ל שם חזינת
אחרת נ"ל למחוק ע"ש אמנם זה לשיטתו ז"ל אצל לפי מה
שכתבתי בס"ד נ"ל ליישב דרש"י נראה כוונתו דאף דכאן לא
הוי מלאכה גמורה כמו שאר מלאכות דהוי בגוף המים
אמנם כמו גבי משקולת אף שאינו עושה מלאכה במים
גופיכו רק שמניחם על המשקולת נפסלו ע"י מלאכה אחרת

ריב"ז"ק אמר וכאשר באמת השיב דכאי חנא דבי ר"א ולמה לא הקשה מחסם משנה מסדר מועד פ"ז דשקלים צר הנמלא וכו' זה חזי ויאל לבית השריפה ואי היסח הדעת פסול בגוף למד לו עיבור לזרע הרי כיון שנמלא לא ידע אדם ממנו לשמרו ונפסל בביסח הדעת ומלבד שזו משנה קדומה בסדר מועד חלל שזו סתם משנה היא ולא שייך לתרץ חנא דבי ר"א הוא דא"כ קשיא סתמא סתמא שברי שנינו בפסח שילא או שנעמא ישרף מיד וכו' פ"ט.

אמנם אי נגרום צמח' שקלים כנ"ל בגירסת החוס' אחי שפיר קושית הלל"ח ז"ל ולא הי' יכול להקשות מניח לר"ל דהתם גרסי' דלעולם נקרב וחטאת חאלל ולא מפסול כלום ולכן הולך התנא להקשות ממשנה דמדות וא"כ נמלא לפי קושית ר"י דגם גירסת הגמ' היסח בגירסת החוס' דאל"כ קשה קושית הלל"ח ז"ל ודו"ק.

ברם הלל"ח שם חידש מעלמו דלא מיקרי היסח הדעת רק כיכי שידוע ממנו ומסיח דעתו ממנו אבל זה שנאבד ולא ידע צו אדם לא מיקרי היסח הדעת ולכן לא יכלו להקשות מזה המשנה כלל וז"ע שלא הרגיש צד שצבר חדשו כן החוס' חגיגה כנ"ל אמנם לדידו צלחו הכי לא קשי' קושית הלל"ח דהם גרסו צמשה שקלים גירסה אחרת וכנ"ל שזר ראיתי שצבר הקשו המפרשים אלל"ח הנ"ל מדברי חוס' הנ"ל ועיין ברש"ש פסחים כנ"ל וז"ל הלל"ח הקשה וכו' חלל שכוועק שם המשנה בצבוס ע"ש וצבור"ר ואנכי מנאחי צירושלמי שם על המשנה ר' אלעזר וכו' בס"ד טעון עיבור לזרע אר"כ מתניתין אמר כן כו' אר"י ויאלו וכו' פ"ט. ועיין רש"י כריתות כ"א דס"ל היסח הדעת משום עומאה.

ור"י שבדרי החוס' הי' נלפענ"ד דהנה צירושלמי שם איתא ר"ל צמח ר"כ היסח הדעת טעון עיבור לזרע אר"י ויאלו לאכלו אין אחי יכול שמא נתקלקלה לזרעו לפוס כן לר"ך מימר תעובר לזרעו ויאל לבית השריפה ופ"י הק"ע שם דר"י ס"ל היסח הדעת לא צעי עיבור לזרע והמשנה דצעי עיבור לזרע הוא שמא נתקלקלה לזרעו נמלא דהירושלמי מבאר הכא דלא הוי הטעם משום היסח הדעת דאי משום היסח הדעת לא צעי עיבור לזרע ומדצעי עיבור לזרע ש"מ דלא ניפסל משום היסח הדעת ומשני היסח הדעת מני אף לאכלו וכו' ואם ידע שכיוס נאבדו ולא נתקלקלה לזרעו שרינן אף לאכלו ש"מ דצדכ לזרע היסח הדעת ע"ש ומיושב צד שפיר דברי החוס' ודו"ק שזר ראיתי צכר המלך פ"ט מהפכהמ"ק שפ"י כעון זה ע"ש ועיין בחפ"י שצבר הביא קושא זו על החוס' צמח בגדי ככוונה ומח שחירן שם ועיין ריב"ז דו"ק.

ועיין עוד בלל"ח מח שביא ממ"ל פ"ט מהפכהמ"ק תמיח אמאי לא זכר ברמז"ם כלל דין זה דהיסח הדעת אף דצבור לזרע דכלכ כר"י לגבי ר"ל.

שעשה וביינו שאינם נפסלים במלאכה בגופם רק משום שעשה מלאכה אחרת ומשום היסח הדעת כ"ג הרי נפסלו במים משום היסח הדעת ובכיון דיוק רש"י ז"ל לכתוב חיבת אחרת להוליא מסבחת רש"ש דהכא במלאכה ממח מיירי וכתב חיבת אחרת שפ"י שעשה מלאכה אחרת מסיח דעתו ממנו וכ"כ כן הוא וכן צ"ד.

לאחר שנים רבות מנאחי צרש"י חולין ל"ב ע"א שכתב בד"ה קמ"ל וז"ל דחולין נמי משמע אבל רישא דנחכיון לא אחרת לא אינעריכא דנכי נמי דלוחה וחצרתה משמע שתי פרות אדומות מיכו כיון דנחכיון למלאכה אחרת מופסל משום היסח הדעת ולא גרע מחחיכת דלעת ע"ש.

וראיתי צבז אר"י חולין כנ"ל שביא ג"כ דברי הרא"ש כנ"ל (ולא הרגיש ג"כ שם בר"ש פ"י כן) ומיושב צד קושית החוס' מח שבקשו ארש"י דמח מלאכה שייך כאן ולפי דברי הרא"ש נוחא ע"ש.

ולפענ"ד דברי הגאון ז"ל ל"ע דברי החוס' לא ס"ל באי טעמא דבר"ש וברא"ש ז"ל וס"ל דכ"ג אינו נפסל מח היסח הדעת כיון שאינו צידו לא שייך ציח היסח הדעת ולשעתיכו אזלי דכתבו צ"י חומר בקודש דף כ"א ע"א ד"כ חון וז"ל ובקשה בר"ר אליכו לפסול באי סכין בביסח הדעת דלמח לעיל וכו' ותי' בר"י דלא שייך היסח הדעת לפסול רק דומיא דהתם שבי' צידו ואסח דעתה כימנח אבל היכא שאין צידו כגון שאבד לא שייך התם היסח הדעת ליפסול וביא בר"א סעד לדבריו מפ' ז' דשקלים מ"ג דלמח התם נמלא צמח איברי עולות חחיכות חטאות ומשמע שעולה נקרב וחטאת נאכל ולא מופסלה בביסח הדעת וכיון דס"ל להחוס' דהכי שאין צידו לא שייך היסח הדעת א"כ הכ"ג כששתח ממנו חולדה נמי לא הוי צידו לאסוח דעתה מניח ולכן שפיר בקשו החוס' אפרש"י דלשעתם ז"ל לא שייך כאן היסח הדעת וכנ"ל.

אמנם רש"י וברא"ש נראה דס"ל דשפיר שייך בס"כ אפי' צמקום שאינו צידו נמאש למידין דהיסח הדעת מחלוקת הראשונים היא דלדעת החוס' היסח הדעת שייך רק כשהוא צידו ואסוח דעתה ולדעת רש"י וברא"ש ובר"ש אפי' כשאינו צידו ודו"ק.

וראיתי בגליון הש"ס חגיגה כנ"ל שביא דברי החוס' צ"ע ח"ל וביא בר"א סעד וכו' חחיכות חטאת זה חזי תעובר לזרעו ויאל לבית השריפה כך הוא צמחתי פ"ז דשקלים מ"ג ודברי חוס' ללע"ג ע"ב. ולולי דברי קדשו נראה דהחוס' גירסא אחרת הי' לכו צמשה שקלים כנ"ל ונלפענ"ד ראי' לגירסתם ז"ל דהנה צפסחים ל"ד ע"א איתובי' ר"י לר"ל ר"י צנו של ריב"ז אומר לל קטן הי' צין כצו למחצו צמערבו של כצו ששם הי' זורקן פסולי חטאת כעוף ותעובר לזרעו וכו'.

והקשה בלל"ח יש לדקדק למח הקשה אוחו ממשנה דמדות שבוה צבור קדשים ודבריו יחיד דר"י צנו של

סימן רכ"ד

להנ"ל, בתום מנחות פגול וותר אי התרו מפלגן צ"ע במג' מעילה דף י'

ולא אחזק מעמי מה דקשה לי כעת מה שכח ר"ח מנחות כ"ב ע"ב בחום ד"ה הא ח"ל וא"ח וותר ופגול כיין החירו מכללן דאיטריך ליה לא יראה ולא יחשב ואומר ר"ח דפיגול הותר מכללו בזמנו דלא שייך שם מחשבת חוץ למקומו וותר כדי נסבה ואגב פיגול נקט נותר ע"ש ובש"מ שם כתב וי"ל דפיגול וותר הותר מכללו בזמנו כהנים כדחתן וכו' וחמיה לי הרבה שכרי צמיעה דף י' ע"ב אמרו מה"מ וכו' ומכ פיגול שהוא צידעה אחת וקרצנו קצוץ ולא הותר מכללו חוץ חייבין חלה על דבר שיש לו מחירין וכו' הרי להדיא דפיגול חשבו ליה דבר שלא הותר מכללו והא"ח קאמרו ז"ל דפיגול דבר שהותר מכללו מקרי. וותר מכללו לפענ"ד פירושו דבזמן ששייך בדבר הזה גופי' איסור צפרעות ויותר ע"י שום דבר לכלל וכגון איסור עומאה דותרת ציצור ובודאי איסור עומאה שייך בכל זמן רק שציצור הותרת זה שייך לומר הותר מכללו חמיה גבי מנחת כהנים או בזמנו דלא שייך בהם כלל כדין מחשבת חוץ למקומו לפענ"ד חוץ זה הותר מכללו מקרי ובחדושי הארכתי בזה בעמ"ל. *

וראיתי בחום יומא ז' ע"ב ד"ה הא חו"ל נושא ח"ל וא"ח פגול וותר הכי ס"ד לאוקמי קרא בגוייכו אי לאו דכתיב לא יחשב ולא יראה חיפוק ליה דלא הותרו מכללו ואומר ר"ח פגול הותר מכללו בזמנו שאין פסול מקום בזמנו וותר כדי נסבה אי נמי הותר בראשו שלמנחה אבל קשה למ"ד לינה מועלת בראשו של מנחה צפרק המנחה מקדש דף פ"ז מא"ל ועוד מחשבת נותר לא הותרת ואומר ריב"ז דהותרת במנחת כהונה ובמנחת כהן משום וכל דבר שאין לו מחירין דאין חייבין עליו משום פיגול כדחתן צ"י צ"ש זבחים מ"ג ע"ב וכו' ואין לומר דזמנה לא מקרי הותר מכללו כיון דהכשירו בכך כדמשינה בהם גבי שמאל דלא דמי דשמאל כיון דהכשירו בפנים צמחאל קרי ליה הכשירו בכך אבל חוץ למקומו כיון דפגנים לא אשכחן ליה הכשירו לא חשבו הכשירו בכך מה שהותר בזמנו וי"מ דפגול וותר אע"פ דלא הותרו מכללן וכו' ע"ש ודו"ק.

עוד ראיתי להעיר על מה דראיתי בדרך מלכות למרנה רמ"מ בעל ז"ל ז"ל מלויצאויטש ענין פסח ומלח פ"ב ד"ה ולהבין ח"ל דהנה שורש השגת הנציאים הוא מזה"י נוי"ה דצ"ע ופי' מזה"י חל"י המחלש צב"י"ע רק החלוקין מדרגות הנציאים הוא צענין החלשנות ישעיה ביה' נציאחו מנז"ה דבריאה ויחזקאל לא השיג רק מיל"י ביינו הארת האל"י המלכות צ"י"י מלכד משרע"ה שכיחה נציאחו מבחינת נה"י חל"י"י ואף גם זאת צמחשכתן דרך מעבור צבריאה רק שאלו צבחי' החלשנות וכו'.

והנה משרע"ה השיג ג"כ צבחי' אחריים דיסוד אבא כמלכות צ"א אבל פנימיות לא השיג וע"ז נאמר וראית את אחורי פני לא יראו ואותן שנכנסו לפרדס שכן רע"ן חוס' פסחים ט"ו ע"ב ד"ה הא רס"ל לר"ת רפגול וותר הותרו מכללם.

צעלי רכ"ק שלא הביעו למדריגה הנבואה וכו' ולפ"ז יש לחמוק איך רש"י וחזריו שלא היו נציאים (ולא נז' עליהם בגמ' שנכנסו לפרדס ואף אם נכנסו חלה נח' שאין זה רק השגת אורות די"י"י לנז' השיגו השגות גבוהים ונעלים מהשגת הנציאים שמדבר בחדר' מעניני פרטיו ח"א וע"י וא"ן וכן האר"ז"ל השיג בזה כמבואר בבהאריז"ל וא"ח השיגו יותר ממשכ רבן של כל הנציאים שלא השיג פנימי יסוד אבא וכו' רק אחריים לנז' וחס' השיגו אפי' צמ"י וא"ק וכו' וברב יגעתי להבין דבריו הקדושים ז"ל חמיה מה דקשה לי עדיין שכרי אמרו ח"ל הראה לו הקצ"ה למשכ כל מה שחלמיד ותיק עתיד לחדש ונאמר זו וחסכרכו מעט מחלקים והחסם מכל אדם אמר אמרתי אחכמה ויהי רחוקה ממני ואפי"ה למשכ נאמר הכעס וכמו דאיתא צמדרש ויקחו אליך פרק לך אני מגלה סודי וכו' וא"כ הא"ח אפשר שלא השיג מה שהשיג הרש"י והאר"י ז"ל ומכ שחי' שם בגאון ז"ל צמ"ה לא זכיתי להבין.

שוב נחישצתי בדבר ע"פ שאמרו בגמ' מנחות דף כ"ע אמר רב יהודה אמר רב צמ"ה שכל משכ למדוס מלאו להקצ"ה שושב וקושר כהרים לאחיות אמר לפניו רש"י"ע מי מעבד על ידך ח"ל אדם אחד יש שעתיד להיות צמ"ה כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ חילי חלום של כלכות אמר לפניו רש"י"ע בראש לא ח"ל חזור לאחוריק כלך וישב לסוף שמונה (עשר) שורות ולא ב"י יודע מה הם אומרים חשש כמו כיון שכביע לדבר אחד ח"ל חלמיו די רבי מנין לך אמר להם כלכך למשכ מסיני נחישצת דעמו וכו' ועיין מהרש"א שם שיש ח' מיני ח"צ ובכולם רמזות סודות לפי הנקודות וצ"ק משכ שיגלב לו אותן סודות ועיין ברבך ובתחומא פ' חקת ופי' המפרשים כי בן אמה שכל דבר חורב נאמר למשכ עד שחמלה הארץ דעב אין חידוש שלא נאמר למשכ אבל נחנה לו בכלכך למשכ מסיני והסודות שבו וחדרשות כולם רמזות צמורח וזה שדרשות החנאים ועד סוף כל הדורות ע"ש ועיין עץ יוסף וממילא יש לישיב בזה גם קושיתו ממנה וכו'.

ולרוב הטרדות אסיים בברכת הדיוט מגאי מוקירו עבד לעבדי ד' המתאבק בעפר רגליהם ושותה בצמא את דבריהם ומצפה להרמת קרן התורה המשופלת בעונ"ה עד לדיוטא התחתונה וכבר נפלה ולא תוכל קום בתולת ישראל ופי' שאמר לעולמו די יאמר לצדותו די ויבשרנו בביאת גואלנו. אני הצעיר.

סימן רכ"ה

בשעבודו חכירא בכלים של תרומה שנמסמו במשקין כי היכי דלא לשרפו עליהם תרומה וקרשים בכלי קרשים אמאי לא עבדו חכירא. פי' גמ' בכורות תרומה וקרשים

ב"ה אור ליום ג' לסדר וירא התשכ"א. ברוקלין נ"י יצ"א.

רובי שלומים מגבחי מרומים יחירותו לימי עלומים. וברכתא במותב תלתא להאי גברא רבה ידידי הרה"ג המפורסם זקן הרבנים שמו מפארים כש"ת מוה"ר ר' יצחק בונן שליט"א נשיא הבוד לאגודת הרבנים דארה"ב, בעמ"ח ספרי דברי יצחק והגייתי יצחק.

אחדשה"פ ושת"כ נאכצב וידידות כגני עט סופר מכיר מחמת רוצ בערדות דדנר קושיתו על רגיו הרמז"ם ז"ל שכתב בפ"ז מה"ל אכ"ע כ"ג כשגזרו על המשקין שיטמאו את הכלים גזרו שיכיו מטמאין את הכלים מחוכן וכו' אבל אם נגעו משקים עמאין בלחוריו הכלי שיש לו חור בין כללי חרס בין כללי שטף וכלי מחכות נטמאו לחוריו בלדו וכו' לחוריו שני ולא נטמא חוכו דר"א לתרומה אבל לקדש שנטמאו לחוריו נטמא כולו וכו' כולו שני לטומאה ע"כ. וכת"כ קשה ליה לדעת הרמז"ם דמחלק בין תרומה לקדשים מגמ' בכורות (דף ל"ה ע"א) שאמרו שם בגמ' עבדו רצון היכירא כי היכי דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים וכוונתם דגם קדשים בכלל האין תקנה הוא דנטמאו לחוריו לא נטמא חוכו ולא מלא מי שבעיר בזה, אלא שאלא להר"ש פכ"ה דכלים מ"ו שכתב משום דעבדי היכירא כי היכי דלא לשרוף עליה תרומה, ולא כתב קדשים כלל, וכבר הקשה קוש"א זו לגדול אחד ות"י דמה שאמרו בגמ' בכורות קדשים לאו דוקא וע"ס הוא וכוונתם רק לתרומה וביעז אשר דבר כת"כ שאין לומר כן.

א"ל שצניק הקוש"א לא על הרמז"ם קשה שכרי דברי הרמז"ם הם משנה מפורשת פכ"ה דכלים מ"ט וז"ל כלי הקדש אין להם לחורים וחור ואין להם בית צביע (ג"ס צביע, כלצביע) וכן פסק הרמז"ם פכ"ה מה"ל כלים הלכה א' ע"ש ועיין גם בפ"ז מה"ל אכ"ע כ"ג וליכא בזה שום מחלוקת.

והגרא"ה בזה דכנה כת"כ ס"ל דמה שאמרו בגמ' בכורות כי היכי דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים פירושו דהתקנה היתה לתרווייהו כן לקדשים כמו לתרומה דנטמאו לחורים לא נטמאו חוכן ומעט היכירא וכל זה גרמא לו מה שאמרו תרומה וקדשים כדדי וס"ל דלכל דבר כדדי יניחו אבל נראה דהתקנה דנטמאו לחוריו וכו' לא היתה אלא לתרומה וצ"ע דהתקנה היתה מאחר שגזרו על המשקין שיטמאו את הכלים מדרבנן (מטעם משקין עלולין בן) חששו שמה במשך הזמן ישכח בגזירה ולא ידעו דטומאה כלי ע"י משקין לא הוה אלא דרבנן ויחשבו שהוא כעין כל עומאות דאורייתא וכשיטמא כלי ע"י משקין ויגע בתרומה וקדשים יעשו שום עמאין דאורייתא וישרפו עליהן תרומה וקדשים ולכן עבדו רצון היכירא לענין תרומה בכלי שנטמאו לחוריו במשקין שיכיו לחוריו עמאין וחוכו אגזו וידיו עכו"ר ומחור הכיכר כזה שיראו שמשכח טומאה כלים ע"י משקין משאר עומאות יתנו לב שטומאה זו רק מדרבנן ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים. והכיכר ששטמו בתרומה הוא דעשו אלא

ממילא ידעו מה גם בקדשים דטומאה כלים ע"י משקין לא כוכ רק דרבנן.

ואין להקשות דלמה לא עבדו היכירא גם בקדשים כמו בתרומה, כיון דכבר היה לן היכירא בתרומה עוד היכירא למה לן כיון שכבר ליכא לעשות דמ"כ כוכ דאורייתא, ולכן נשאר טומאה כלים בבקדש אפי' ע"י משקין ככל שאר עומאות שאין להם לחורים וחור, וכא דעבדו הכיכר בתרומה ולא בקדשים הוא למעלה הקדש ולגדלו החמירו בו וכבר נמנו אלו הדברים בכלל מעלת הקדש כמו שכתבנו בשלישי מחגיגה (דף כ' ע"ב) וכן כתב הר"ם בפ"ה פכ"ה מכלים מ"ט ע"ש ומיושב למה עבדו הכיכר בתרומה ולא בקדשים וגם אין לחוש משום דילמא ישרפו קדשים דטומאה כלי ע"י משקין ועיין מחגיגה כ"ל.

ודברי הגמ' בכורות ל"ה כי היכי דלא לשרוף עליה תרומה וקדשים כלומר ולכן עבדו היכירא בתרומה בשביל תרומה וקדשים אבל הכיכר לא עשו רק בכלי תרומה ולא בכלי הקדש אלא שממילא הכיכר הוא לתרומה ולקדשים וז"ל פ"ה בגמ'.

ומה שאלא כת"כ פ"ה כ"ה כלים הנ"ל שכתב כי היכי דלא לשרוף עליהו תרומה ולא כתב קדשים ודאי אין כוונתו להוליא קדשים מכלל זה היפוך הגמ' תרומה וקדשים וכן בחגיגה כ"ל חומר קדשים מבתרומה וצמטת כלים כ"ל מ"ט מפורש דכלי הקדש אין להם לחורים וחור ועוד סוף סוף ודאי דכ"ה הוא דאין שורפין קדשים על עומאה דרבנן, וכמפורש בגמרא שבת ועוד כמה מקומות, לכן אפשר לומר דכ"ה אפי' או דילמא דכיון דהיכירא עבדו בתרומה ולכן הכיכר תרומה אף שגם קדשים בכלל זה, פן צ"ל אפשר דהשמיטה בדפוס הוא וז"ל קדשים ג"כ דודאי להלכה מודה דקדשים בכלל הוא ועיין רא"ש שם שכתב ג"כ תרומה וקדשים עכ"פ ברור שאין כוונתו להוליא קדשים ונמלא אחי שפיר וכולל כס"ד על מכונו יבא בשלום.

ומעתה אסיים מצ"ח הפתיחה באהבת עולם ידידי המכבד בכל הכבוד הראוי לו המצפה לרחמי שמים מרובים בביתא בר נפלי ולו יקחת עמים ויתרומם קרן התורה ויעבור רוח הטומאה מן הארץ ויתרבה הקדושה וכל הנשאר בציון קדוש יאמר לו המבכר בלב ונפש.

משנה הקטן

ג. ב. א"ל כ"ל מה שאני עוסק כעת בקושית מן רע"א נדרים ע"ע פ"א במקיים בלבו דכוכ קיום ובקשה בגאון ז"ל הא כוכ דברים שכלל ואינם דברים והינה צלע"ג ולפענ"ד לולי דבריו הקדושים פ"ה כ"ר"ן ובגמ' שם דכיון דקיום בלל הוא רק החלטה שלא יינה אותה עוד ואין עושין שום מעשה אלא סלוק או ויתור על כה שיכול לטעל ככ"ג לא הוי דברים שכלל וכ"ש לפי מה שכתב הרשב"א ז"ל קדושין י' דכל שהדברים שכלל אין מבעלין מעשיו אלא מקיימין בגון נחיר שאומד בלבו הוה לכיכר כזה שכיכר עובר או מחשב בתרומה שאין דברי לבו מבעלין שום

דבר כוח מעשה וא"כ הכ"י דברים שכלנו חין מצטלח
שום דבר רק מקיימין וכוח דברים. ומיושנת קושיא
הגרע"א ז"ל בג"ל.

סימן רכ"ז

חומרא דמצורע מזה, פסחים פ"ו בתוס' שכן פסחא
בבא אל האהל, וישבד לפי הרמ"ל, חלוק בין מצורע
יושב למצורע עובר, ומצורע הנכנס דרך אחריו

בבד ידידי ורב חביבי (הב"י) הרב התריב מוה"ר פישל
פענדראויפיש הי"ו

אחד'שה"פ וש"ת צידיות כניי כהא קושיא שנתקשית
מכ שאלמרו צנמי פסחים דף ס"ז ע"כ מאי
חומרא דמלורע מחז שכן טעון פריעה ופרימה וכו' ורקשו
בתוס' תימה לריי אמאי לא קאמר נמי שכן מעמא צביא
כהא אל האהל ע"כ. ופי' מהר"ם מלוצקן ז"ל פי' היינו
כהא לצית המנוגע נעמא, וקשה לך אמאי פי' דהתוס'
כוונתם שצבית מטעם ולא פי' סתם דכוונת התוס' שמלורע
מעמא צביא כהא אל האהל וכי איתא להדיא ברמז"ם
פי' הי"ב מה' ע"ל ח"ל חומרא יתירה יש מצלורע שמעמא
צביאחו לבית בין צימי החלט בין צימי הסגר כאלו כהנא
לצית נעמא כל אשר צבית בין אדם בין כלים אע"פ שלא
נגע בהן נעשו ראשון לעומתם שנאמר מחוץ למחנה מושבו
מכ הוא עמא אף מושבו עמא ע"כ ומי הכריחו למכר"ם
לפרש בדברי התוס' דלא כפשוטו.

וברדרך פשוט נראה לומר ולשון התוס' קשייתו למכר"ם
שכתבו שכן מעמא צביא כהא אל האהל ויתור
לשון איכה כהא שחיל"ל שכן מעמא צביא או חיל"ל סתם
שכן מעמא צביא לאהל ומדכחו התוס' לשון שכן מעמא
צביא כהא אל האהל דיוק מכר"ם ז"ל שכוונתם לומר
שכהא אל האהל מעמא אותו האהל שהוא מנוגע צביא.
חכ לפענ"ד פשוט.

אל"א דלכתי יש להקשות למח צמח התוס' לא פירשו
חומרא דמלורע שמעמא צביא ונלפענ"ד דגרסינן
במס' כלים פ"א שחשיב ואזיל מעלות העומא וצמ"ד שם
למעלה מן הכז זכר שחיה מעמא אח צועלה למעלה מן
הכזה מלורע שחיה מעמא צביא למעלה מן המלורע עלם
כשעורה וכו' חמור מכולם המת שהוא מעמא צביא מה
שחין כולם מעמאין ע"כ ותמכו במפרשים למח אמרו חמור
מכולם המת שמעמא צביא והלא אמרו למעלה מן הכזה
מלורע שמעמא צביא ומאי חומריה דמת אי"כ ופי' בר"ש
ז"ל דכשהמלורע מעמא צביא אינה עומא כעומא אחל
דאם הכנים ידו לצית המנוגע עכור דצביא צמקא לא שמה
צביא כדאמרינן צ"י שני דחולין ל"ג ע"כ ואם נכנס דרך
אחריו אפילו נכנס כולו חוץ מחוטמו עכור כדאמרינן צ"י

שני דשבוט דף י"ז ע"כ ואפילו מחיה עכור מלח צבית
שכמלורע שם כדחנן צפרק י"ג דנגעים נכנס לבכ"כ עושין
לו מחיה צבית עכור עכורים נכנס ראשון ויואל אחרון
וכיואל צמח מעמא צביא עוד צמחן שיעור שחיה לצית
המנוגע לענין בגדים ועוד יש חילוק בין מלורע יושב למלורע
עובר כדפי' לעיל מה שאין כן צמח ע"כ וכן פי' הרע"ב
והרא"ש שם ע"ש.

אל"א שצמח שכתב לחלק צמחורע יושב למלורע עובר הוא
ממח דדרשין צמ"כ מחוץ למחנה מושבו מושבו עמא
מכאן אמרו בעמא יושב תחת האילן ובעכור עובר עמא
עכור שהוא יושב תחת האילן ועמא עובר עכור ואם יושב
עמא וכן צמחן המנוגע ע"כ וכן הוא צמחש פ"ג דנגעים
מ"ז וכתבו בחו"מ ובהקדמן אהרן שלמד כן מיתור דמושב
דכא כתיב דדד יושב ושיין חו"מ נגעים בג"ל ד"ה בעמא
וחילופי בגירסאות שם. אמנם צמחש י"א פרק בג"ל אמרו
מלורע שכתב לצית כל הכלים שיש שם עמאין אפילו עד
הקורות רש"א כלים עד ד' אמות כלים מיד עמאין ר"י אומר
אם שכתב כדי דלקת הכר ע"כ וגירסת הגר"א כולם מיד
עמאין ופי' הרע"ב כלים כלומר כלים שאלמנו עד הקורות
לח"ק ועד ד' אמות לר"ש מיד הן עמאין כשנכנס עמאין
לצית המנוגע ע"כ ורקשו הרע"ב ז"ל וירך לדקדק דכתיב
מיד חין עמאין אם לא עמד דעמא עובר לא מעמא ע"כ.
אל"א הרא"ש ז"ל כתב כלים מיד עמאין כשעמד כדי
דלקת הכר צמחשפות מוכח כשנכנס שלא צמח
אלו צמחש מודי דעמאין מיד משום דכתיב מושבו עמא
וצמחש מקרי מושבו ושלא צמחש כשכתב כדי דלקת הכר
מלח אפקי צמחש קאי ופעמים שאדם ערוד כדלקת
הכר או תשמיש אחר כיואל צו ולא מאי מפיק ליה לא מוכח
שהוא צמחש ע"כ ולפי דבריו ז"ל יש לישב קושיא בר"ש
דמה שאלמנו שטמא עובר אינו מעמא היינו כשנכנס שלא
צמחש וכהא שאלמנו עמאין מיד מיירי כשנכנס צמחש.
אל"א שברא"ש ז"ל צמחש צמח' כלים מ"ד לא כתב כדבריו
כהא אלא כדבריו בר"ש ז"ל ח"ל שהוא מעמא צביא
כדדרש צמ"כ מחוץ למחנה מושבו וכו' עובר עכור ואם
ישב עמא וכן עוד שם ד"ה שהוא וגם יש חילוק בין מלורע
יושב למלורע עובר כדפרי' לעיל ע"כ ע"ש וע"כ לריך לומר
דצמח' כלים מיירי כשנכנס שלא צמחש ולכן חילק בין יושב
או עובר וס"ל דיושב כיון כעין שיעור של דלקת הכר או
דס"ל דצמחש אפילו כ"ש כיון עמא מגזירה הכתוב אלל אם
עומד שלא צמחש אז לריך שיעור דכי דלקת הכר וכו'.

ד"צ צמחש לנו מכל זה דכ"פ משמע דמה שמלורע מעמא
צביא אין זה כשאר עומא אחל וכעומא אחל
וחילוקים יש לדעת הרא"ש ר"מ שאם נכנס צמחש מעמא
מיד ואם לא נכנס צמחש צ"י דכי דלקת הכר או שישב
וצביא גרידא צ"י ישיבה לא מעמא ולדעת בר"ש ז"ל אפילו
צמחש צ"י אחר לא מעמא צביא וצ"י דוקא ישיבה
וכשהוא אחי שפיר דברי התוס' ומכר"ם מלוצקן ז"ל שברי
התוס' כתבו שכן מעמא צביא כהא אל האהל ומשמע ככל

וכי מוה"ר דוד מאיר זי"ע יושב באהלה של תורה ירושלים
עז"ה הי"ו.

אחר"ש"ה"פ נאכבד, מכחך קבלתי ושמחתי לראות שאתה
צ"ה עוסק בכוונות דלזיי ורצא דבר גדול
ודבר קטן כן יתן ד' עד עולם מתוך נחת ובהנחת דעת.
ובדבר אשר נחקשית במשנה בכוונות פ"ב מ"ו שאמרו אחרוג
שוק לאילן בג' דרכים ולירק בדרך אחד שוק לאילן בערלה
ורבתי ובשביעית ולירק בדרך אחד שבשעת לקיחתו עישורו
ופשטות הדברים נראים כי לענין שבועות הולכין תמיד בחר
חנכה וא"כ כשנלקט בשביעית נמי ה"ל למחל בחר חנכה
והא"ך כחצו הרע"ב והתפא"י בפשיטות שלענין מעשר הדין
כירק דממ"ד דאם יתחשב האחרוג כפרי שבועות ממילא
יתחשב גם לענין מעשר ויתחייב במעשר דא"כ נראה הדבר
כתרתי דסחרי. וכן לפי הרמב"ם ז"ל שאם נגמר בשביעית
ונלקט בשמינית אותו האחרוג הפקר הדין פירות שבועות
למח לענין מעשר יתחייב. ולפי ח' הראשון שבתום קידושין
דף ג' דה"ה דרכו שכתבו דרך לחומרא אזילין בחר חניטה
ניחא אצל לחי' כז' קשה ע"כ.

דבר גדול שאלת וקושיהך גדולה היא אלא שאין קושיהך
על הרע"ב והתפא"י או הרמב"ם ז"ל שם ע"כ
מוכרחים לפרש פשט המשנה ובמשנה מפורש שאף ששוק
לאילן לענין שבועות אפ"ה שוק הירק נמי שבשעת לקיחתו
עישורו וע"כ לריכוס לפרש המשנה כמו שמפורש בה אלא
שקושיהך תקשה על המשנה בעצמה הא"ך אמרו ז"ל תרתי
דסחרי דאם הוא שוק לאילן ואזילין בחר חנכה, לכל דבר
הי"ל למחל ואם שוק לירק לכל דבר הי"ל למחל והא"ך תקנו
ז"ל תרתי דסחרי אהדדי. אצל קושיהך היא קושיה הירושלמי
במס' בכוונות ה' ד' אמתני' וז"ל אם לאילן למח לירק אם
לירק למח לאילן ופי' הפנ"מ כלומר הא כיצד דאם אחת
אומר שהוא שוק לאילן לשבועות א"כ אם נחנע בשביעית
פטור הוא ממעשרות וכדן אמת שלענין מעשר הולכין אחר
לקיחתו כירק ואם נלקט בשמינית חייב הוא במעשרות ותי'
תמן אמרו וכו' פי' בבבלי אמרו דהולכין בו להקל לענין
שניכס. וכנה זה הוא אשר פי' הרע"ב והתפא"י דאף ששוק
לאילן בחר חנכה אצל לענין מעשר שוק לירק אף דכוח
תרתי דסחרי דכתי תקנו ז"ל דהולכין להקל לענין שניכס.

ופר"ך שם אמר לון רב המנוגא אומרי' דבתר נכנס
משביעית לשמינית הרי הוא הבקר כאילן וחייב
במעשרות כירק ובבקר חייב במעשרות אמר רבי יוחנן בשאר
שני שבע את מהלך בו כירק ובשביעית את מהלך בו כאילן
פי' דרב המנוגא פריך אהא דאמרו נכנס משביעית לשמינית
הרי הוא הפקר כאילן דאזילין בחר חנכה והא"ך חייב במעשר
וכי הפקר חייב במעשר ומשני בשאר שני שבע אזילין בו
כירק ובשביעית אזילין בו כאילן ע"כ וכנה דעת רב
המנוגא הוא פי' שני במתני' ופליג אמתא קמא שפי' המתני'
דכתי תקנו ז"ל דהולכין להקל אפי' בתרתי דסחרי אלא
מחלק בין שאל שנים לשביעית וכתי תרי פירושי' הם שרע"ב

אופן שזה אל האכל מעמא צביאכ בין עומד בין יושב ובין
ברשות ובין שלא ברשות וזה א"ה וע"כ דכוונתם ז"ל שבעות
מנוגע ומעמא צביאכ היינו שנכנס בבעית המנוגע ואז נעמא
מיד לכל הדעות ואפילו רק כהנים ראשו ורצו לביט עמא
נעמא כמשנה ח' פ"ג דנגעים ורמב"ם פט"ז מהכ"ל ה"ו.

איברא שעדיין לא ילאנו ידי חובת ביאור שכרי החוס'
לשיעתייהו לא אחי לנכון דהחוס' יבמות דף ק"ג
ע"כ ד"ה כיון שנכנס רצו לביט עמא כחצו אחר
ר"י אע"פ שלא ישב שם אלא שבעות והוליאכ עמא ואע"כ
דחנן ומייתין לה צפ"ק דקידושין דף ל"ג ע"כ עמא עובר
תחת האילן ועבור יושב עמא כיון דוקא גבי אילן שאין שם
מחילות בעינן שכו"ה יושב בדכתיב דדו ישב אצל בבעית דאויכ
מחילות כאילו יושב תחתיו העמא ומעמא בבעית ע"כ. והגראכ
דכס מפרשים באופן אחר קושיה בר"ש ז"ל וס"ל דהאי
חילוק בין יושב לעובר לא נאמר אלא באילן שאין שם
מחילות אצל בבעית שיש שם מחילות אין נ"מ בין יושב לעובר
ולעולם הוי כיושב תחתיו וזה ג"כ דלא כמו שכתב הר"ש
ז"ל גם נראה דלא מחלקין בין שנכנס ברשות או לא וגם
לא ס"ל טעם הר"ש משום שאדם ערוד כמובן. אצל לפי זה
א"כ תקשה לכו למח באמת לא פירשו בפשטות לשיעתייהו
שכן מעמא צביאכ היינו מאורע שנכנס בבעית עמאכ.

וגרא שכרי החוס' שם בעצמם הקשו ג"כ וא"ה דכנה
משמע דמאורע מעמא צביאכ ובריש מס' כלים פ"א
מ"ד אמר למעלה מכן מה שמעמא צביאכ מה שאין כולם
מעמאין והם לעיל חשבו מאורע בהדייהו ואומר רבינו
יהודה דמ"מ מה חמור דאפילו תחת האילן מעמא צביאכ
כל מה שחתה האילן ועוד דמת חמור שמעמא אפי' מה
שבבעית אחר אם יש בו חלון פתוח טפה מה שאין כן
במאורע דאין מעמא אלא בבעית שנכנס בו דכתיב ובהא אל
בעית ע"כ. והגראכ דכס פירשו לעצמם ח' אחר אהא
קושיה בר"ש שם דמאורע מעמא צביאכ ופי' דלאו בכל
ביאח אכל מעמא ולא בכל מקום מעמא ועכ"פ צביאכ
תחת האילן אינו מעמא בעובר ולכן ה' ניחא לכו להקשות
יותר שכן מעמא צביאכ הלא אל האכל שזה אליבא דכל
הדעות ובלי שום מחלוקת כמובן.

ואסיים באהבה וידידות וכט"ס הודשית המכבד ומקירד

בברכת התורה.

מנשה הקטן

סימן רכ"ז

אחרת הנלקט בשביעית למח לא אזילין בחר חנכה,
פי' הרע"ב שם, בקושיה ע"כ בתום קדושין
אמאי לא חשיב בירק בב' דרכים

כ"ה עש"ק פ' שלח התשי"ב ברוקלין נ"י יצ"א.
בבד ידיד נמשי נחמד ונעים הרה"ח ת"ח מפורר בנשי"ק

סי' רכ"ח

המקדיש פוממום ואנדרוגינום מרפה וכלאים אי עובר בלאו, וחלוק ביניהו למעל מום.

ב"ה אור ליום ג' בשבת ט"ו טבת התשכ"א ברוקלין
נ"י יצ"א.

כבוד ידיד נפשי נחמד ונעים משכיל לאיתן מרי דחסי
חריב משנתו זך ונקי איש אשכולות וכו' כש"ת הרה"ג מוה"ר
פישל הערשקאוויטש אב"ד האליין, דומ"ץ דקהל יסדי
תורה קלויזענבורג ברוקלין נ"י יצ"א.

אחרונה"ז ושח"כ צאהצת נפש כגני בקלירת האומר
לפי מיסת הפנאי מרוצ הערדות כידוע לכ"ת,
דדברי הערתו אמ"ש בספרי שור"ת משנה הלכות ח"ג כס'י
רע"ו בספיקת המנ"ח מזכר רל"ג שכתב שלא נתבאר אי
עובר המקדש ויאל דופן וכלאים וגדמח או דילמא דוקא
מחובר זמן דמרבין מתורת קרבן אבל דברים אלו אין עובר
על הקדשן והניח הדבר בל"ע ותמכתי עליו דמפורש דדברי
הרמב"ם ז"ל פ"ג מכ' איסורי הכחזה כ"י דהמקדיש
טומעם ואנדרוגינום וטריפח וכלאים ויאל דופן למחזה כ"י
כמקדיש פנים ואזנים לפי שאין קדושם חלב על גופן וכו'
כרי מפורש מדברי הרמב"ם ז"ל דאינו עובר ולא כלום וכו'
ע"ש.

ובת"ה בעיר דאפשר דאין ראיח מדברי הרמב"ם ז"ל די"ל
דכוונתו דאין קדושם חלב עליהן כמו אצל מום
אבל מ"מ עובר בלאו המקדשן והא דכתב דלא כ"י אלא
כמקדיש פנים ואזנים אין כוונתו כעלים ואזנים ממש אלא
לשון מושאל הוא והביא ראיח לדבריו מגמ' סמורח דף
ז' ע"א אמר ליה ר' יוחנן לא שמיט לך הא דאמר ר' ינאי
בחבורה נמו וגמרו המקדיש צעל מום לגבי מחזה עובר
משום חמשה שמות ואי בחמורח נמי ששכ בוויין דאיכא נמי
לאו דחמורח אלא מאי צעל מום מעיקרא אמאי לקי דיקלא
צעלמא הוא א"ל דיקלא לאו זילא מילתא מין פנים הוא
צע"מ מעיקרא זילא מילתא כיון דשציק תמים ואקדיש צע"מ
מייחייב לישנא אחרינא א"ל אפילו הכי ציח מילתא דדקל
ליכא צמינו לא לקי לאפוקי צע"מ כיון דאיכא צמינו לקי
ע"כ. והגראכ דצע"מ נמי אפילו דא"ל דיקלא צעלמא הוא
אפ"כ מסיק דמחייב עליו והטעם כיון דאינו צמינו ראוי
איכא ציון דשציק מידי דחזי ואקדיש מידי דלא חזי ולא דמי
לפנים ואזנים דליכא צמינו וא"כ ככ"ג צעומטום ואנדרוגינום
וכו' דמין צהמח הם ואיכא צמינו דחזי לבקרצב ממילא
ליחייב ע"כ.

ולפ"ענ"ד לאחר העיון נראה כמו שכתבתי בס"ד ולא דמי
צעומטום ואנדרוגינום וכו' לצע"מ וכ"י לא
מקרי איכא קרב צמינו ומפורש אמרו בחמורח י"ז צממח
חומר צקדיש מצחמורח וחומר צחמורח מצקדיש וכו'

ובתפא"י פי' פי' הכנה קמא צמחני' וברמב"ם ז"ל פי' כרצ
המנוח.

ובזה נמי מיושג מכ שקשה לך צחי' צ' של החום' שכתום'
צכיון כחצו ומכ"מ לענין מעשר שכוה דרבנן תקנו
חכמים אחר לקיעתו עישורו הואיל וגדל על כל מים כירק
וגראכ כוונתם לומר דאף דשוכ לאילן לענין חטב מ"מ כך
היחב תקנת חז"ל שלענין מעשר צחר לקיעתו וכיינו כחי'
הכנה קמא שכך תקנו אף דכ"י תרתי דחמרי כולכין צו
להקל לענין שניהם וק"ל.

ומה שקשה לכ"ת לדעת הרמב"ם שמפ' דצממינו כ"י הפקר
וכי הפקר חייב צמעשר הא לא קשיא לברמב"ם ז"ל
דאכ"כ הרמב"ם ס"ל דצממינו אינו חייב מעשר דברמב"ם
מפרש מחני' חלק צין שאר שני לשציעות וכמו שכתב להדיא
בפירושו חז"ל ואמרס צצעת לקיעתו עישורו ענינו שאם
נלקטו צצנה השלישית או הששית שיואלא ממנו מעשר עני
אע"פ שאותו אחרוג נגמר צצנה הששית או החמישית וכן
אם נלקט צצנה הרביעית ויולא ממנו מע"ש אע"פ שנגמר
ציוולו צצנה השלישית וכו' כרי שלא הזכיר צצנה השמינית
וכיינו שנה הראשונה שנתחייב צמעשר כלל והוא מטעם
הירושלמי דמפרש דלדדין קחני כמוצן וזה פשוט ומיושג
הכל צס"ד.

ומה שקשה לך צסוף דברי החום' קידושין הג"ל וא"ת
אמאי לא חשיב לירק צצני דרכין לענין פאה וקשה
הלא צחום' שם צחי' הקודם כחצו דלא חנה אלא כהנה
לענין חטב ולקיעה וישצת כיון שלענין פאה צעינ לקיעתו
כאחד חטב להלך צו צחר לקיעה וכן מלאת צעלמות יוסף
אבל קשה לך אחירוולו ז"ל כי צירק אין הפטור מחמת לקיעתו
באחד רק מפני שאין דבר המחקיים, כגראכ שצעלמות
יוסף שלפנין חסרו כ"י חיצות צצמעת הדפוס אבל צעלמות
יוסף שלפני כן הקשה ז"ל צעלמו אחירוולו דאין הפטור משם
אחד תמחול נא לעיין צעלמות יוסף דפוס וורשא שנת תרס"ט.
אבל צחמת החום' צעלמן יצמות ל"א ע"כ דר"כ והא עבדא
חירלו צצמקום שאינו מטעם אחד אין שייך להשוותם ע"ש
ועיין רש"ש קידושין הג"ל שצביא כל הדברים ע"ש ופשוט.
ולפי מה שכתב מהרש"א ז"ל שם דר"כ צא"ד ומכ"ע אחי
נמי שפיר ודו"ק.

ומעתה אסיים באהבה וידידות ואבקשך סליחה על איחור
מכתבי הדין כי אני טרוד כעת בהדפסת ספרי חלק שלישי
בס"ד יתן ד' לי הצלחה ואי"ה כשתכתוב עוד חדושי תורה
בטח אי"ה אשתעשע בדבריך הנעימים לי מאוד.

דברי המצפה לרחמי שמים מרובים לקה בכפלים
ומצפה להנחם פי שנים בהרמת קרן התורה וישראל בביאת
בר נפלי בב"ד אמן.

בכבוד והוקרה ובברכת התורה מנפשו.

מנשה הקטן

וקצרות כאות נפשי וכראוי לכת"ר אלא שכבר הזהירו לנו ז"ל אל תאמר לכשאפנה וכו' וגם שרציתי שיכנסו עוד דברי אלו בספרי זה אשר ב"ה כמעט יצא מהדפוס כידוע לכת"ר ולכן הברחתי לקצר ואי"ה עוד חזון למועד להשתעשע בדבריו היקרים לי ועד התם הנני ידיד נפשו המכבוד ומוקיריו כערכו הרם והנשגב.

המברכו בברכת התורה בלב ונפש.

מנשה הקטן

סי' רכט

קמן שהגיע לחינוך אי מחויב במצות דרבנן, ואי כותב תפילין ומטיל ציצית לעצמו, ואי מוציא קמן אחר, עשה ציצית והגדיל.

ב"ה אור ליום ה' ט"ו טבת התשכ"א ברוקלין נ"י יצ"א.

למרבחה המשרה ולרוב שלום אין קץ אל כבוד ידיד נפשי נחמד, ונעים הרה"ח ור"ח ת"ח משכיל לאיתן אשכול הסופר וכו' עוסק במלאכת שמים מזה ד' דוד גרינצווייג הי"ו עם כל אשר לו. ירושלים ע"ה"ק תי"א.

אחדש"ת קבלתי מכתבו ביקר ובתוכו רחוק שאלה כלכם למעשה בקטן שביצע לחינוך אם יוכל לקשור ליצית לעצמו וכן אי מותר לעשות לעצמו שאר מצוות, וכן אם יכול לעשות ליצית בשביל קטן אחר מחוייב בחינוך, ואי מוציא קטן אחר שמחייב במצוות כמותו, ולפי שהתורכ קדמה לכל דבר יש לה דין קדומה לכל דבר ואמרתיו לעיין ק"ח בדבריו לפי הפנאי ולהשיב במקום האפשר וכו' בעזר יתנו בדרכך אמת עד עולם.

והנה דין קטן להטיל ליצית לעצמו או בשביל חברו קטן דמספקא ליה אי שפיר דמי נראה דלכאורח פשיטא ליה לדגדול אינו יכול להטיל ליצית ולכן מספקא ליה גם בשביל עצמו אבל באמת דא הוא מחלוקת הפוסקים אי קטן מטיל ליצית בשביל גדול, ובעור א"ח סי' י"ד כתב פש"ח כותי פסולה ואשה כשרה לעשותה, וצ"י החבלת דף מ"ב ע"א אפליגי בהא כר"ת והתוס' והרא"ש דעת ר"ת דאשה נחמטת מלהטיל ליצית כמו בתפילין דדרשו מי שחינו בקשיר אינו בעשירי וככ"ג בליצית והתוס' והרא"ש חולקין עליו ועפ"י פסקו בעור והש"ע ס"א דאשה כשרה לעשותה וכרמ"א ז"ל בהג"ח כתב ויש מחמירין להכריז אנשים שיעשו אותן ועוד לעשות כן לכתחלה אבל בדיעבד נראה דגם הוא ז"ל מודה דכשר וכמג"א בס"ק ג' כתב דקטן דינו כאשה ועיין פמ"ג דמהלק מאיזה טעם ילפינן ע"ש. וכן כתבו שאר אחרונים דקטן דינו כאשה.

א"א ש"ע דכיון דמצות ליצית לריך פשייתן לשמך וקטן לאו בר הכי הוא ועיין חולין אי קטן אית ליה

ר' אלעזר אומר הכלאים והטרפה וכיוצא דופן ועומטום ואנריגונים לא קדושין ולא מקדישין ובגמ' אמר רב פפא מ"ע דר"א כבכמה עמאכ מה כבמה עמאכ לא קרבה ולא נחתא לה קדושת בגוף אף הכן לא קרבי ולא נחתא לכו קדושת בגוף אמר ליה רב פפא וכו' בע"מ דלא קרבי ונחתא ליה קדושת בגוף א"ל בע"מ קרב צמינו וכו' ופרש"י קרב צמינו שאר צממות תמימות אבל כל הכי לא קרבי צמינו ויולא דופן לא חשוד ליה מין שאר צממות דתמימו אינשי על יולא דופן וכו' עוד בגמ' אלא אמר רבא כבכמה עמאכ מה כבמה עמאכ דליכא צמינה אף כל דליכא צמינה לאפקין בע"מ דהא איכא צמינה מאי אמרת טריפה וכו'.

ובתוס' שם ד"ה אי הכי טרפה נמי וכו' כתבו אבל מן השאר לא פריך דעומטום ואנריגונים צריות משונות כן וכו' כאלו לא קרב צמינן וכך יולא דופן תכי צב אינשי וכו' כאלו לא קרב צמינו וכן כלאים משונה הוא וכו' כאלו לא קרב צמינו וכן פרש"י ע"כ.

והרמב"ם פ"א מה' תמורה כ' י"ז כתב הממיר בכלאים או בערפס ויולא דופן או בעומטום ואנריגונים אין הקדושה חלה עליהן וכו' זה כמי שכתב בגמל או בתמור לפי שאין צמינן קרבן ולפיכך אינו לוקה מה בין אלו לבע"מ ככל מוס ים צמינן קרבן אילו אין צמינן קרבן ע"כ ומפורש מדברי הרמב"ם ז"ל דכני שני מצע"מ דבע"מ המקדיש לוקה עליו ולא המקדיש הכי והטעם משום דכני אין צמינן קרבן, וכו' דייק לשון צפי"מ מה' איסורי המחצה צכ"י כ"ל ח"ל המקדיש עומטום וכו' ואינו כבעל מוס שבעל מוס יש צמינו קרבן וכו' נראה ברור כוונתו ליישב הא חילוק דהמקדיש בע"מ לוקה והמקדיש אלו אינו לוקה ומשני משום דבע"מ יש צמינו קרבן והוא כמו שאמרו בגמ' תמורה כ"ל.

שוב פיקחתי עיני וראיתי צכ"מ שם ח"ל וי"ל שמיש רבינו ואינם כבעל מוס לא לענין קדושי ולא קדושי קאמר אלא לענין מ"ש הכי זה במקדיש פנים ואצנים קאי כלומר ואינו חייב מלקות ואחא למיכב טעמא אמאי לא מחייב מלקות כמו מקדיש בעלי מומין וקאמר דשאלני התם שיש צמינו קרבן וחס דברי רב פפא ע"כ ומיישב שם צ"ח השגת הראב"ד על הרמב"ם ז"ל וסבדי לי צמדותם שצ"ח בעלמי כוונתי כן צפי"מ הרמב"ם ז"ל וכן מלאתי עוד בלח"מ כ"ל תמורה כ"ל ע"ש ואחי שפיר בכל צס"ד. וממילא תמיכתי ג"כ קיימת על המנ"ח ז"ל שבהיה צל"ע אי המקדש עומטום וכל אלו עובר בלאו או שאר איסור שברי מפורש כתב הרמב"ם דלא כוח אלא כעל"ם ואצנים ונחצאר בדבר צביאור גמור וכן בדברי ככ"מ ולח"מ ולי"ע.

אלין דברי אהבה וידידות אשר עלתה בידי לפום ריהטא לעת הפנאי וא"י שלא היה לי לכתוב כעת בקיצור כזה ולהמתין עד שיבא עתו שאוכל לצאת בעמי ולטיל אריכות

ובמהכ"ת אשתמיטתיה מניח ז"ל דקושיא זו באמת
 כבר הוקשה בכ"ח ז"ל בעמנו אלא שכתב
 ליושב קושיא ח"ל ורצונו שכתב כאן דלריך לקנות לקטן
 זליא לחנכו הוא לפי שעכשיו הוצרכו הכל לקנות לעצמן
 כדלקמן בס"י כ"ד לפיכך רריך לקנות גם לקטן לחנכו כמו
 לעצמו דכל חינוך לקטן הוא שיכא רגיל מקטנותו לקיים
 המצות כאשר רואה באצו והציא דברי המרדכי וכירושלמי.
 והא"ר ס"י בג"ל כתב אדברי בכ"ח דאשתמיטתיה דברי
 תוס' ערכין דגבי זליא לא נקיט לישנא דלוקח דמסתמא
 עלית יש לו וגבי לולב נמי יכול ללאת צולצו של אצו אי
 נמי משום דתפילין דמיו יקרים שייך צבו לקוחה עכ"ל
 ומבואר מדברי תוס' דאפי' דברים יקרים מחויב ליקח לצבו
 לחנכו ואם אין לו עלית נראה דמחויב ליקח לו עלית
 לחנכו וכו' ע"ש וכ"ז נעלמה מניח דבגאון בעל ע"כ ז"ל.
גם מה דמסקא ליה אי מותר לעשות שאר מצות לעצמו
 ודאי מותר ומחויב בדבר ומפורש אמרו קטן מניח
 תפילין ומקיים שאר מצות וזה הוא עיקר חינוך לו.

איברא שאני מסתפק אי קטן כותב תפילין לעצמו ומקום
 הספק הוא כיון דקיי"ל בש"ע א"ח ס"י ע"ל
 דקטן פסול לכתוב תפילין משום דכתוב וקשרתם וכתבתם
 כל שאינו בקשירה אינו בכתוב וכיון דקטן אינו בקשירה
 אינו בכתוב וא"כ אפשר כיון דאינו בכתוב א"כ אין כאן
 בכתוב כלל ואין כאן תפילין וכן אמרו אצו קונס לו
 תפילין כשרים, והנה תוס' גיעין כ"כ בקשו אמאי חש"י
 כשרים לכתוב גט בגדול עומד על גביו הא לאו דר כריתות
 נינהו ותו' דקטן אחי לכלל דר כריתות לכשיגדל וח"ש
 לכשישחפו ע"ש וא"כ לכאורה הכ"י הרי כיון שקטן יצא
 לכלל קשירה לכשיגדל הכ"י כותב תפילין והו' דר כתיבה
 וא"כ למח פסקו דקטן פסול לכתוב תפילין. איצרא דכבר
 הקשה כן הפמ"ג בפתיחה כוללת ח"צ אות ג' אפסק ש"ע
 מהא דמכשירין ביו"ד ס"א ס"ב שחיעת קטן באחרים ע"ג
 ואמאי לא דרשין וזכתה ואכלת אותו שהוא דר זכיח אכול
 מזבח כמ"ש הרא"ש ריש חולין לענין שחיעת נכרי ע"ש ועין
 בש"ך ס"א ס"ק כ"ז. *

וראיתי לקדוש חמי זקני בשו"ת בית שערם תשו' ל"א
 שהציא קושית הפמ"ג בג"ל והציא גם דברי
 תוס' בג"ל והתפלל עליהם מרש"י גיעין דף י' דחשיב קטן
 אינו בכלל נתינה ע"ש ותו' לפמ"ש תוס' שכת דף קל"א
 ד"ה ושון דמסתבר דמילה עם עבר זמנה לא בעלל דלוחה
 מילה עצמה שהוא מחויב צה' הוא עושה צ"י שאם היה
 מל צה' לא היה חחר ומל צ"י אכל סוכה וזליא ומחזק
 בכל יומא מחויב צה' ואפי' קיימס היום חייב לקיימס
 למחר הלכך כשעבר היום ולא עשה מצות היום לא יקיים
 עוד לעולם ע"ש ולפ"ז כתב זקני בתפילין לא שייך אחי
 לכלל קשירה לכשיגדל שהרי יוכיח חיוצ קשירה אחרת אכל
 לכלל חיוצ קשירה דהאידינא לא יצא לעולם ומי שאינו בחיוצ

מחשבה, וי"ל דסתמן נשמן כן או שמלמדכו לעשות לשמח
 או כשגדול עומד על גבן שוב ראיתי במ"צ סק"ד שכתב
 בשם ארלות החיים שמחיר אפילו לכתחלה לקטן להטיל זליא
 בצגד של גדול וכתב במ"צ שריך עכ"פ שיכא גדול עומד
 ע"ג ומלמדכו לעשות לשמח ועיין בציאור הלכה שם, וכ"כ
 בח"א, וכן ראיתי בערוך השלחן ס"י י"ד ס"י ז' דמירי
 שלמדו אותו לעשות לשמח ע"ש נמצא דקטן אי מטיל זליא
 בצגדו של גדול הוא מחלוקת הראשונים ואחרונים ז"ל
 ועכ"פ דיעבד נראה דכ"ע מודי דכשר לצד מהציאור
 הלכה ע"ש.

ומעתה כיון שזכינו לזן ודאי ליתכא שום ספק דקטן
 לעצמו מותר אפי' לכתחלה להטיל זליא אף
 לגדול מחמירין וכמו שנראה מדברי המג"א שם, אכל בשלו
 ליתכא שום חשש וכן כתב מפורש בערוך השלחן בג"ל ס"ז
 ע"ש, איצרא דגם להטיל זליא בצגד הוא בכלל חינוך וגם
 צה' לריכים לחנכו שידע כדת מה לעשות להטיל זליא
 בצגדיו ומלבושיו וליכא צה' שום חשש.

אל"א ש"ע היכא שהטיל זליא כשהיה קטן לעצמו וצניתיים
 הגדול אי שפיר דמי לכתובם או לריך להחירם
 ולחזור ולקשרם לשמח ולכאורה מסתבר דלא לריך כיון
 דקיי"ל דקטן שהטיל זליא דיעבד כשרים אפילו לגדול א"כ
 כשהטיל בשעת קטנו ונחגל צניתיים לא גרע משכטיל
 לאחרים בשעת קטנו דדיעבד כשר וכו"י לעצמו עכשיו
 כבר דיעבד הוא, אלא כיון שציארנו לפיל לגדול צ"י עומד
 ע"ג והיכי דלא היה עומד ע"ג בציאור הלכה פוסל אפי'
 דיעבד דגרע צה' מאשה א"כ נראה דודאי לריך להחירם
 ולחזור ולקשרם וכן ראיתי שכתבו בשם שו"ת אצו זכרון
 ח"צ ס"י ה' שכתב לחזור ולהחירם ולקשרם בשעת גדלו ואין
 זו הספר לפיין בדבריו עכ"פ נראה בס"ד כמו שכתבתי.

וממיר"א לענין לקשור לקטן אחר נראה נמי פשוט דיכול
 להטיל לו אפילו לכתחלה דאם דיעבד כשר
 אפילו לגדול נחת דרגא חדא דלקטן שאינו מחויב בדבר
 אלא מדרבנן מטיל אפילו לכתחלה ונראה דמלמדו לכיוון
 לשמח לקטן ומותר לקשרו ואין גדול עומד על גביו דכמו
 לעצמו מטיל הכ"י לאחרים, ומצות לשמח שצ"י צליא
 לגדול אפשר ליתכא בקטן דלגביה מצות זליא היא רק מעט
 חינוך כמוזן ולכן עושה לחצרו כמו לעצמו וזה צדו.

ור"פ שראיתי דברים תמוהים בערוך השלחן בג"ל איגס
 כאן שכתב שם בס"י י"ז ס"ב אחר שהציא דברי
 הרמב"ם שכתב מדברי סופרים שכל קטן דיועד להכעטק
 חייב צליא כדי לחנכו במצות כלומר שאצו חייב ליקח לו
 עלית (צ"ח ומג"א) וכן הוא במרדכי ע"פ ירושלמי שם
 וכתב וז"ל והדבר חמיר הוא גם הוא בעצמו אינו חייב
 ליקח עלית ואין נחמיר על חינוך צו יוחר ממנו ואני לא
 מלאחי זה בירושלמי שם כלל אלא כלשון הש"ס שלנו חייב
 צליא כלומר אם לובש בגד צה' ד' כנפות וז"ע עכ"ל.

ועיין משנה ברורה ס"י י"ד בבאיור הלכה שקטן לעצמו מותר
 להטיל צליא לכ"ע ואפילו נעשה גדול אח"כ כשרים לו והו"ל
 כדיעבד ובעה"ש שם ס"ו.

א"ל שראיתי בצולה שנת סי' תרפ"ט סק"ג שכתב ו"ל וקטן שהגיע לחינוך מו"ל את חזירו קטן שהגיע לחינוך ואפשר דחינוך צעין שישמעו מן הגדולים ע"כ ע"ש, ונראה דע"ש כמסתפק אי קטן מו"ל קטן ואף שמחלה ברור ליה מ"מ בסופו מספקא ליה וא"כ ו"ל דזכר נמי סברה הא"ר ז"ל כמוזן, אלא שסברה זו לכאורה ל"ע ועממא צעי דאמאי נימא דחינוך צעין דוקא שישמע מן הגדולים.

וראיתי להרמב"ן במלחמות זכרות דף כ' ע"ב שכתב בה דבן מצרך לאציו ו"ל דקטן אפי' הגיע לחינוך אינו מו"ל אחרים אפילו דדרבנן כדחנן הכל כשרים לקרוא את המגילה חוץ מחרש שוטט וקטן ועממא דמילתא משום דחינוך מלוא דאציו הוא ואיכו לאו בר חיובה הוא כלל וכן אמרו בהלל כשהיה מקרא קטן ע"כ נראה סברה הרמב"ן ז"ל דקטן אינו מו"ל אחרים אפילו דדרבנן משום דקטן כשהוא לעצמו אינו בר חיוב כלל ובהיותו מוטל רק על אציו לחנכו ולפ"י פשוט א"כ דאפילו לקטן אחר אינו מו"ל אף דלא הוה אלא דרבנן ושיין הן מ"מ הרי ליכא שום חיוב מלוא אחריו ויכו רק במלוא מוטל על אציו לחנכו וא"כ הא"ך מו"ל הוא קטן להשגי חיוב שהאב מחויב ועל האב דוקא מוטל לחנכו, ובזה שפיר מוזן סברה כע"ש שכתב ואפשר דחינוך צעין שישמעו מן הגדולים.

א"ל שלפ"י א"כ כשהקטן שומע מאדם אחר שאינו אציו נמי לא יאלץ אציו בזה כיון דעל האב דוקא הוא מוטל החיוב לחנכו ולא על המקריא וי"ל דלא דמי דודאי כשגדול אחר קורא מו"ל גם את אציו בקריאתו ומו"ל גם את בנו דלא חלים בנו מאציו ולא יפה כה כהן מכה האב וכיון שלאציו מו"ל הכ"נ כשציל בנו משא"כ קטן דלאו בר הכי הוא להו"ל את אציו של חזירו השני הכ"נ דאינו מו"ל קטן אחר, ונמצא פלוגתא לן דבר חדש דלדעת הרמב"ן דקטן אינו מחויב במלוא לעצמו אלא מלוא על האב מוטל לחנכו א"כ אינו מו"ל לקטן אחר שאינו בר חיוב כמוהו ולדעת הראשונים דקטן מחויב במלוא דרבנן מו"ל לקטן אחר דבחד דרגא נינהו.

והא דלא תקשה מסוגיא דזכרות דמשמע דקטן מחויב עכ"פ מדרבנן ס"ל להרמב"ן ז"ל דאדחייא אדחא לב מקמי דסוגיא דגמ' יומא וס"ל דבהמ"ז אכזית נמי דאורייתא הוא ע"ש אבל הפוסקים כנראה לא ס"ל הכי וא"כ נראה פשוט דקטן מו"ל קטן אחר ידי חובתו אבל דלענין מלוא חינוך שמחויב בו אציו אכתי ל"ע אי מקיים בזה די"ל סוף סוף הרי אציו לא חנכו, וי"ל עכ"פ מדברי שאר פוסקים נראה פשוט דהיכא דתרווייכו שוין צין שהוא דאורייתא או דרבנן או ספק כיון שהן שוין בחיובן מו"ליון זה את זה ולפ"י פשוט דקטן מו"ל קטן אחר, ושיין סוכה כ"ח ע"ב קטן שהגיע לחינוך דרבנן שז פיקחתי עיני צממ"ג סי' תרפ"ט בא"ח ס"ק א"כ שכתב בפשיטות דקטן מו"ל

קשירא דהאידנא אינו כנתיבא דהאידנא אבל בגט אין כאן חיוב נתיבא רק תורת נתיבא וכו' ולפ"י שפיר מיושבת קושית הפמ"ג דגבי שחיטה נמי שאין חיוב לשחוט ולאכול בכל יום שפיר אמרין כיון דאחי לכלל בר זכיאה כשיגדיל ובזה לדקו דברי המג"ח סי' י"ד ס"ק ג' דקטן פסול לעשות ליתא כיון דאינו בלבישת ליתא דהאידנא דמלוא ליתא דהאידנא לא יקיים לעולם כמ"ש החוס' הג"ל אינו צעושה דהאידנא ע"כ ע"ש.

והנה לפי זה לכאורה הכ"נ לענין כתיבת תפילין לעצמו נמי אינו כשר כיון דליכא בקשירא ליכא כתיבתא וכה דאחי לכלל קשירא אינו מוטל כאן כלום כנ"ל אבל וי"ל דסוף סוף החס לא מיירי רק לענין כתיבת תפילין לגדול שאינו בכלל קשירא בתפילין כאלו אבל כשכתב תפילין לעצמו הרי הוא בכלל קשירא לתפילין כאלו שהרי הוא מחויב בתפילין מדרבנן מטעם חינוך וכיון דהוא מחויב בתפילין כאלו הכ"נ דמותר לכתוב וכו' בכלל קשירא וכתיבתא וכו' כמו סוכה ולייתא אלא שאינו מוטל לעשות לגדולים כנלפענ"ד.

ומה שנסתפק אי קטן מו"ל קטן אחר ידי חובתו כששניהם מחויבים מדרבנן, לכאורה נראה פשוט דמו"ל כיון דתרווייכו דרבנן הן וכמו שמפורש בגמ' זכרות כ' ע"ב ח"ש באמת אמרו בן מצרך לאציו וכו' ולטעמיה קטן בר חיובה הוא אלא הכא צמאי עסקין כגון שאכל שיעורא דרבנן דאחי דרבנן ומפיק דרבנן ע"כ וכן מפורש בזממא מקומות בש"ס דאחי דרבנן ומו"ל דרבנן וכלל גדול הוא דכל המחויב בדבר מו"ל דרגא שלו או הפחות ממנו ולא הגדול ממנו ובגון דאורייתא מו"ל דאורייתא ודרבנן וספק דאורייתא אבל ספק דאורייתא אינו מו"ל דאורייתא וכן ודאי דרבנן אינו מו"ל דאורייתא אבל דרבנן מו"ל (ועיין רא"ש זכרות כ"א) אי נשים הוה בכלל ערבות וצנוצ"י האריך בזה וגם אני כבר כתבתי מזה בס"ד. ושיין חוס' מגילה דף י"ט ע"ב ד"ה ור"י וחוס' ר"ה דף ל"ג ד"ה וכה וצטוש"ע א"ח סי' קפ"ו וסי' תרפ"ט.

ומצאתי בא"ר סי' תרפ"ט (ס"ק ח' לבוש) וז"ל אין מו"ליון אחרים משמע דלעצמן מו"ליון כמו נשים ס"ב וכן קטן מו"ל לקטן אחר, ובצ"י מסופק אי קטן מו"ל לקטן ולאנשים ויש להחמיר ע"כ ע"ש. ומה שכתב ובצ"י מסופק אי קטן מו"ל לקטן לא מלאחי כן בצ"י ונראה לפענ"ד דע"ס הוא שם וי"ל ובצ"י מסופק אי קטן מו"ל לנשים, וזה לשון בצ"י שם מספקא ליה לראצ"י"ה אי קטן מ"ל לאפוקי נשים דשמא אפ"ג דתרווייכו פטורים מקריאה ותייבוס בשמיטת דילמא אין חיובן בשום כדאיתא צ"י מי שכתשך (דף ק"ג ע"א) גבי חש"ו כי מנייבו עדיף עכ"ל ע"ש ועי' קא"י הא"ר ז"ל במה שכתב ובצ"י מסופק כנלפענ"ד ובזה אחי שפיר מה שמחלה כתב בפשיטות וקטן מו"ל קטן אחר, ואח"כ מספקא ליה וי"ל.

סי' קכ

קמן שהגדיל בין שני פסחים ושחטו עליו בראשון
פטור משני וישוב שיטת הרמב"ם.

הרמב"ם פ"ה מה' קרבן פסח ה"ז כחז גר שנחגיג בין
פסח ראשון לפסח שני וכן קמן שהגדיל בין
שני פסחים חייבין לעשות פסח שני ואם שחטו עליו בראשון
פטור ע"כ ומקורו בגמ' פסחים ל"ג ע"א וז"ל ואזדו לעטמיכו
דחניא גר שנחגיג בין שני פסחים וכן קמן שהגדיל בין
שני פסחים חייב לעשות פסח שני דברי רבי נחן אומר
כל שזקוק לראשון זקוק לשני ע"כ וכחז בכ"מ שפסק כרבי
מחזירו ומ"ש ואם שחטו עליו בראשון פטור איכא למידק
אטו קמן בר חייבא ופטורא הוא וכחז בר"י קורקום ז"ל
דכיון דרחמנא רבייה לקמן שישחט עליו וממנין אורו נפטר
הוא בכך מן השני ע"כ.

ורב"ר בר"י קורקום ל"ע מגמ' נדרים ל"ז ע"א אומר רבי
זירא שז' לזית אבות לאו דאורייתא הוא מדתקן
האומר לבניו בריתי שוחט את הפסח על מי שיעלה מכס
ראשון לירושלים וכו' ועיין פסחים פ"ט ע"א במשנה ובתוס'
פסחים פ"ח ע"א כחזו שמעת מינה יש צריכה א"ר זירא
שז' לזית אבות מ"מ ופי' התוס' משום דשז' לזית אבות
לאו דאורייתא והכי אית ליה לר"ז גופיה צ"י אין בין
המודר וא"ת והאיך מאכיל פסח שלא למנויו ונחי דקמן
אוכל נבילות אין צ"ד מלווין להפרישו לספות לו צידים אסור
כדאיתא צ"י חרש ואורי' דבתם ילפינן מלא תאכלו ולא
אסור אלא דומיא דשרצים ונבלות אבל כהאי גוונא דאיכא
חינוך מלוב שרי ע"כ. ולפי זה מה הועיל המכריזק ז"ל
בחירו'ו והלא שז' לזית אבות לאו דאורייתא הוא ואיך נאמר
שילא כזה חובת פסח ואינו לר"ך להביא בשני שהוא כבר
מחויב דאורייתא וכשהרמב"ם הדברים לפניו באותו המושב
מח"כ יונתן שטייף (שליט"א) זל"כ"ה הראה לי שכן הקשה
המנ"ח ושמתחי שכינותי לעתהו ברמב"ם.

ורבאורה עלה בדעתו לפי מה שכתב בשערי תשובה א"ח
סי' חפ"ט שקמן שהגדיל חוץ ימי העומר וכן
גר שנחגיג חוץ ימי העומר מונים שאר הימים בלא צרכ
וכחז שם ומ"ש בקמן אין זה לדידן שהקטנים שהגיעו לחינוך
סופרים ג"כ ומכ"ש מופלא סמוך לאיש ואם לא ספר עד
שהגדיל וכו' והרי שמוחר לו לספור בצרכה ולא אמרינן
כיון שהיה קטן עד שהשחט אסור לו לספור בצרכה והכא
נמי נימא כיון דעכ"פ מחויב מדרבנן יפטור את הדאורייתא
אבל זה אינו כלום חדא דספירה בזמן הזה דרבנן וגם לכמה
פוסקים אין ספירה בימים מעכצין זה את זה וס"ל דכל
יומא מלוב מפני עלמא היא ועוד טעמים אחרים כמובן.

וקצת כי אפשר ללמד לפי דעת ר' עובדי' מווינא והמדרכי
בציא במג"א א"ח סי' רס"ז דאם קודש מצע"י
אף אי אמרינן תוספת שבת ורבנן מ"מ יולא כז' ידי

קמן וא"כ נראה דאין כזה ספק ולא שצקין פשוטיהו דכל
הפוסקים הללו מפני ספקו של הע"ש.

ועיין ר"ן מגילה דף י"ט ע"ב במשנה הכל כשרים שהביא
דברי הרמב"ן הג"ל לחינוך דקמן לאו מלוב דידה
הוא אלא דאזדו דאיכו לא מחייב במלוב כל עיקר ולא
ניחא ליה כהאי פירוקא דאי איכו לאו בר חייבא הוא במלוב
אפילו מדרבנן כי הוי בלובא נם מאי הוי והאי טעמא לא
שייך אלא במלוב דהוי בר חייבא בשאר מלוב כגשים דמחייבין
לבו נמי כהאי מפני שאף הן הוי בלובא בנס אבל מלוב
דלא שייך בו חייבא היכי מחייבין ליה משום הכי לפיכך.
נראה דברי החוס' עיקר ע"כ פ"ט. נראה נמי דפשיטות
לא ניחא ליה לפרש כדברי הרמב"ן ז"ל.

ורב"ר עם ידיד נפשי הרכ"ג מהר"ל ווילנער שליט"א
בעיר לי דהגרע"א צ"י המשניות ג"כ הקשה
אדברי הרמב"ן ז"ל מגמ' ברכות שכתבו ולטעמך קמן בר
חייבא הוא אלא דאכל שיעורא דרבנן ולהרמב"ן הא בקמן
לא מהני אף שאלא אכיו שיעורא דרבנן ומיירי רק בצנ
גדול ואיך אמרינן קמן בר חייבא הוא ולע"ג ע"כ ודבריו
הקדושים ל"ע שהרי הרמב"ן כחז דבריו אליבא דגמ' ברכות
הג"ל והאיך חשדו שלא ראה דברי הגמ' במקומו ועיין
במלחמות שם אבל הרמב"ן גירסא אחרת הי"ל בגמ' למשיין
שם וז"ל וא"ת בן לאכיו חפחר כשמגיע לכלל שנותיו לפום
גמרא דילן דלא קשיא לכו בן לאכיו בעיקר נוסחי ע"ש
שוב ראיתי בגרע"ס ברכות דף כ' דהגרע"א בעלמו הרגיש
שם וכחז דהרמב"ן ז"ל הי"ל גירסא אחרת וכן בעיר עליו
גרע"ש מגילה הג"ל ול"ע שלא זכר השר הגרע"א עת
כחזו מדבריו בברכות.

ועיין סוכה דף ל"ח ע"א ח"ר צלמח אמרו בן מצרך לאכיו
ועבד מצרך לרבו וברש"י שם בן מצרך לאכיו כצמ"ז
משכגיע לחינוך דחייב מדרבנן וכו' (וזה דלא כמו שכתבו
קלח מפרשים דעת רש"י הרמב"ן ועיין ר"ן שם ד"ה בן
מצרך וכו' אבל למאי דקו"ל דאשכח מחויב דאורייתא ול"ע.
וראיתי לכת' שכתב בקמן שביע לחינוך היינו כגון בן
ח' או בן ט' ובאמת אין לזה זמן וכל אחד לפי
חורפו וצירושלמי אמרו אנה חכימא למחילאן פי' שהוא
מכיר את הבור המוכל שלו מיום לידתו וכן שאר וברכ
מלוב לקמן מלוב ומלוב לפום חורפיה וכן כתבו החוס'
סוכה דף כ"ח ע"ב ד"ה כאן וז"ל ובשחא הגיע לחינוך
דאמרינן בכל דוכחא אין אלון שוין אלא כל אחד לפי עניינו
דכחא אמרינן באין לר"ך לאמו וגבי חגיגה שיקול לעלות
ובסוף לולב בגזול (דף מ"ב) גבי לולב צידע לנענע וגבי
ליזית צידע להחטט וגבי חורב צידע לדבר ע"כ ע"ש.

והגני בזה ידידו הטרוד הדו"ש הטוב בכל עת המצפה
לרחמי שמים מרובים בביאת בר גפלי המכבדו ומקירו
ומברכו בברכת התורה בלב וגוש.

משנה הקטן

ידי מלך ואם נחלם בלוחו לילך אחי מחויב לקיים מצוה
אבל קטן בלחמ בל חיוב הוא באכילת כפסח ולכן ילא
באכילת ראשון אף דעדין קטן הוא וכן.

ועיין ר"ן מגילת דף י"ט ע"ב ורמב"ן במלחמות ברכות
דף כ' ודו"ק שוב ראיתי בחידושי ר"ח בלוי כ' ק"פ
שפי' כעין מה שכתבתי בס"ד בדברי הרמב"ם ושינוי מעי.

סי' קל"א

אשה אי מצוה בחינוך בנים וב"ע בבמ"א סי' שמ"ג

והחינוך הואיל ואחי לידי יומא זכ מילתא דבש"ע אורי"ח
סי' שמ"ג אמרו קטן אוכל נבלות אין צ"ד מל"ן
עליו להפרישו אבל אביו מלך לגמור בו ולהפרישו ובמ"א
סי' א' כתב שם אביו מלך אבל אמו אינה מלך וכ"כ
בגמ' נזיר דף כ"ט ובת"כ סי' ל"ד ומעשה דבילוי בסוכה דף
כ' שבושיב בנים בסוכה היא בחמירא על עמח תשובה
מכרי"ם ד"ק סימן ר' עסי' תרי"ו ובתוס' נזיר הקשו מ"ש
דבי"ב מחייב לחנך בתו ע"ש ואפשר דכל במלך דמי לי"ב
ונריך לחנכו וכ"כ בילקוט אמור דף קע"ח ע"ג.

ובספר אורח מישור נזיר שם בקשה דלדרכא מגמרא שם
משמע איפכא דכא זכ קאי שם אליבא דריש
לקיש ואן קיי"ל כ' יוחנן לגבי ריש לקיש לבר מהני
תלה כדליתא בכמה דוכתא בש"ס ואין לומר דר' יוחנן
לא פליג בכה אר"ל אלא דפליג ואמר דאף הלכא למשכא מסוי
הוא זכ אינו שכרי שם בגמ' אמר איש אין אבל אשכ לא
מ"ע ר"א הלכא היא בזויר ור"ל אמר כדי לחנכו במלכות
אי הכי אפי' אשכ נמי קסבר איש חייב לחנך בנו ואין אשכ
חייבת לחנך בנה עכ"ל מדקאמר אי הכי אפילו אשכ נמי
משמע דבסברא חלוכה היא בפשיטות דאיש ואשכ שוים
ועל כולך לתרן קסבר ר"ל איש חייב ומדקאמר קסבר
ר"ל ואמאי לא מתרן סתמא איש חייב ואין אשכ וכו'
מכלל דזה דווקא ר"ל סבירא ותו דכה לקמן בגמ' עוד כמה
פעמים קסבר ר"ל וזה אין סברא לומר שגם בכל זה ר"י
מודה שגם רק מדרבנן וכו' ע"ש.

וראיתי במחש"ש שהקשה אדברי א"מ בגי' ח"ל וכתב בסי'
ח"ש וראיתי בא"מ וכו' עד מיכא לענין דינא
בבר כתבתי שדין עם הא"מ מחמת כמה ראיות חזקות
שכביא דבסוגיא לא קאי אלא לר"ל ואן קיי"ל כרי' עכ"ל
סי' ח"ש וכתב סי' א"מ לא ראיתי מימי אף נפלאות הוא
בעיני שבעיניו שזיכר דבסוגיא דנזיר אלא דוקא לר"ל
אבל לר"י אפי' באם חייבת לחנך את בתה מלבד שבו דוחק
לחדש פלוגתא כג"ל וכו' והקשה עלי דבריכם באריכות
גדול אבל אולי הכי ראה דברי האר"ח מישור מצפנים ודאי
לא הכי מתפלגא עליו כי דבריו נראים נכונים וכמו שכתב
עליו גם בח"ש שביא לו רא"י גם מח"ב.

איברא ולכאורא דברי המחש"ש תמוכים הם שכתב בסופו
ח"ל ואפשר אם המח"ש הכי מסיק לדעתיה בלוחו
זמן סוגיא דנזיר גם לא הכי מספקת בתי ר"י דע"כ ל"ל

קידוש דאורייתא ע"ש ועיין מגמ"ה מ"י ש"ו ומ"י ח"כ אבל
לאחר בעיין לא דמי ואין מכאן רא"י והארכתי בזה בס"ד
לידיו בגמ' פלאגראבנן שליט"א.

והג"פ צ"ד צ"ש דברי הרמב"ם דראיתי בח"ס חלק ששי
סי' י"ג שפי' בא דאר"י שם לבית אבות לאו
דאורייתא הוא אף כוונתו דאין חיוב מדאורייתא לאכול
בפסח לקמן אלא ודאי באכילת פסח לקמן כיו מ"ע דאורייתא
לכ"ע ור"י מודק לזה אלא דמן החורב אינו מחויב למנות
הקמן על הפסח ומאכליו בלא מינוי וכן הוא במ"ע שכתב
ואכל בלא מינוי ור"ל שם לבית אבות לאו דאורייתא ביינו
למנותו על הפסח ע"ש. וכעין רא"י נראה לדברי הח"ס ז"ל
ממה שכתבו בגמ' פסחים פ"ח ע"א וכו'ן ששחטו ושחט
רבן עליהן יולאין בשל רבן ואין יולאין בשל עמח חוץ מן
האשכ שיכולה למנות ולכאורה גבי קטנים אי נימא דאין
עליהן חיוב אכילת פסח בכלל א"כ מאי שייך לומר יולאין
בשל רבן כיון דאין כאן חיוב בכלל ליכא כאן יולאין אבל
אי נימא כדעת הח"ס נימא דע"כ חיוב פסח איכא עליהן
ויש לדחוק קצת ועיין רמב"ם פ"ב מה' ק"פ כ"ע.

עכ"פ נראה מדברי הח"ס דבחיוב ובמינוי תרי מילי ניבחו
ולקמן אכילת פסח כיו חיוב ולא במינוי מדאורייתא
אבל לפי זה אחי שפיר דברי הרמב"ם דכיון שאכילת פסח
מלך מדאורייתא אפילו לקמן ולכן בודאי אי שחטו עליו
בראשון ילא דבמינוי ודאי דאינו מעכב וידי קרבן ילא ולכן
שפיר כתב הרמב"ם ז"ל וכן קטן שהגדיל צין שני הפסחים
אם שחטו עליו בראשון פטור ודו"ק כי זה נכון בס"ד.

וראיתי במגמ"ה מלך ז' שכתב בפשיטות להיפוך וכו'
דפשיטת דכיכא דלא מנו לקמן על הפסח אסור
בהאכילו ממנו וגם אסור להאכיל מפסח לקמן אחר ואינו
מוחר להאכיל אלא לקטנים שאזיכרם או אפטרופסים מינוי
אותן עליו וזה כיו שפיר חינוך אבל בנזוגא דכתבין ודאי
אסור לעשות איסור דאורייתא משום חינוך דלי"ב חינוך
כלל דבגלותו אסור לעשות פסח כזה כוללפני"ד צרור צ"כ
עכ"ל. נראה דס"ל דקטן שלא נמנה על הפסח אסור לאכול
ממנו וגם ס"ל דליכא עליו חיוב אלא מטעם חינוך ולא
מעמיתו וי"ע שנה הרגיש בדברי הח"ס ז"ל שדרכו להביאו
בכמה מקומות כידוע.

וראיתי בע"א ר"כ דף כ"ח ד"כ אלא כפאו שד באבני
מלאים שם ח"ל בבר כתבתי בפנים וכו' ואמאי
יאל בנפלא שד כיון דבלוחו ששכ הכי שוטב ופטור מן
המנות אכילת דלוחו אכילתו לאו כלום הוא וכי בדר חלים
בלוחו לילך ונעשה בל חיוב לריך לחזור ולאכול ואכילת
קמיתא לא פטרתו כיון דלא הכי בלוחו ששכ בל חיוב
וכי ומכאן קשה לי על מש"כ הרמב"ם בפ"ב מכל' פסחים
גר שנתגייר צין פסח ראשון לפסח שני וכן קטן וכו' ואמאי
פטור כיון דבראשון לאו בל חיוב הכי שכיב עודנו קטן
וכי ע"ש ולפי מה שכתבתי לא דמי בני אכדי דודאי
שוטב בשעת שטותו פטור לגמרי ולכן שפיר לא יאל באכילתו

כן וגם בוסוף מ"א להביא תשובת מהר"ם שגם הוא כתב כתי' ר"י וכיון דשני גדולים כתבו ח"י זה ודאי יש לסמוך עליהם ולא על פקפוק דברי ח"ה ע"כ ובסימן תרע"ז בס"ק צ' בסופו כתב וז"ל אולם הח"ה בסוף התשובה הקשה על החוס' ה"ל וזכית ממם' עירוצין דגם האם חייבת בחינוך צנח וסוים שאין להקל ע"ש כרי שכאן בודק לדברי הח"ה ונמלא דבריו ז"ל סותרים.

ומה שהביא המג"א ה"ל דמשמע צמור דאין מחויב לחנך צחו כבר הביאנו דהא"מ הקשה עליו בזה דהסוגיא שם אחיה אליה דר"ל ולא אליה דר"י וכו' צ"י א"ח סימן שמ"ג בשם הרשב"א דהקשה על דברי האומרים דהא דאין צ"ד מלווין להפרישו מיירי בקטן שלא בגיע לחינוך וראוי ממחנתינן קטנה צח ישראל שנשאת לכהן שאוכלת בחרומה דהאם משמע אפילו בגיע לחינוך ואפ"כ מקשים בגמ' וליכול קטן אוכל נבלות הוא ואין צ"ד וכו' ואם אחיה דצח אינן מחויבים לחנך אפילו אציו כ"ש אחר מאי מיייתי ראי' דלמא לעולם אין צ"ד מלווין להפרישו מיירי בלא בגיע לחינוך והא דמקשינן מקטן אוכל נבלות הא מיירי בביע לחינוך והא מיירי בקטנה ואינה צח חינוך ה"כ ג"כ דאין צ"ד מלווין להפרישה דברי כ"ש הוא מאציו דאין מחויב לחנך צחו וכ"ש אחר אלא ודאי דאפילו צחו מחויב לחנך ע"כ.

ונראה לפענ"ד ראי' לדבריו מגמ' נדח דף מ"ז ע"ב מחזיק ר' ירמיה יתומה שגדורה בעלה מפר לה אי אחרת בשלמא מופלא סמוך לאיש דרבנן אחי נשואין דרבנן ומצטלי נדרא דרבנן אלא אי אחרת דאורייתא אחי נשואין דרבנן ומצטנא נדרא דאורייתא אחר רצ יהודה אחר שמואל בעלה מפר לה ממה נפשך אי דרבנן דרבנן הוא אי דאורייתא קטן אוכל נבלות הוא ואין צ"ד מלווין עליו להפרישו ופרש"י יתומה שהשיאה אמה דצח מלאה היא דנשואין דידה דרבנן וצ"ע שם כתב לכאורה ל"ע מה לשיטת החוס' שצח קב"א דצבגיה לחינוך לכ"ע מלווין להפרישו ועיין בהגרע"א א"ח סי' שמ"ג סק"ח ע"כ ומשמע דאיתומה אשכח נמי מקשי קטן אוכל נבלות הוא ומשמע דאין אחד לה אם קטן זכר לפנין דין קטנות וחינוך ועיין ריענ"א נדח שם ד"כ מר סבר ה"ג אלא כדכר פנחס ויצמות ל' ע"א תוס' ד"ה אוכלת בגיו.

איברא דלכאורה גם מדברי החוס' נראה דס"ל דיש חינוך גם בצנות שכתבו צפסחים ה"ל אצל הכי דאיכא חינוך מזה שרי ע"כ והרי הכא צנים וצנות מיירי וכמו שאמרו להדיא צנו וצחו הקטנים ואם אין מחויב בחינוך צנות האין מותר לתת לה לאכול מפסח וכן נראה מדברי רש"י שם להדיא ע"ש וז"ע. וי"ל דכל זה נ"מ צבגי טעמי דאין צ"ד מלווין עליו להפרישו אי משום דאחי למסרך ואף שהדבר עליו עכשיו היתר גמור דקטן הוא (או כדעת הרמב"ן דס"ל דהחינוך לא כוח מזה על הקטן כלל אלא כמזהב מוטלת על אציו לחנכו.) צ' דהכ"ז בקטן נמי איכא איסור אלא שהחורב לא חייב עליו וכו' כעין חלי שיעור

דף מ"ג ע"ב ד"ה החורב וב"ק דף ה'.

שהחורב לא חייב עליו ופחות ממנו דצחי שיעור עכ"פ לר"י דאיסור מה"ח איכא איסור רצ אצל בקטן חסר השיעור לגמרי וליכא אפילו חלי שיעור, וצבגי חרי טעמי ו"ל דחלוי נמי חייב בצנות ובהן צבגי כי לא יכולתי להאריך יותר לעת הפנאי ואי"ה עוד חזון למועד.

משנה הקטן

סימן ל"ב

ישוב קושית הפנ"י דהמפגל בקדשים הוה לאו שאין בו מעשה מתמורה בדבריו אתעבר מעשה

ב"ה.

כבוד הרב החשוב וכו'.

במה שכתב בקושית הפנ"י גיעין נ"ד ע"ב אמאי אמרינן בצנחים כ"ע דהמפגל בקדשים אינו לוקה דכו"ל לאו שאין בו מעשה הא בתמורה דף ג' אמרינן כל לאו שבתמורה עשה צב מעשה לוקה וכו' וא"ל ר"י לא תחתי מימר דדיבורו אחפצד מעשה וא"כ הכ"ז דדיבורו אחפצד מעשה דנפסל בקרבן ע"י פיגולו, הנוצ"י מ"ח סי' קס"ח כתב ליושב דמימר קודם שהמיר היח מותרת להדיעט וע"י דיבורו שלו נאסרה להדיעט שפיר כוח מעשה אצל צפיגול קודם שנאסרה ג"כ היח אסורה להדיעט ולגזור ועכשיו ג"כ אסורה א"כ לא הוי צב מעשה רק שלא ניתרת ע"י הפיגול חכ אינו מעשה וכו' ע"ש מה שהאריך. ועיין מנ"ח מ"י קמ"ד שהקשה ג"כ בקושית הפנ"י ולא הרגיש בדברי הנוצ"י ועיין רמב"ן שכלי צ"צ צדינא דגרמי שנתן טעם אמאי מפגל פטור מתשלומין וז"ל וכדור לעיקרן דאמרן דהיחק שאינו ניכר פטור אי קשיא לך טעם שקלקל אמאי חייב בשלמא בהגרמא ועיקר היח ניכר הוא אלא שכייה ודרסה הא לא ידוע לא קשיא דכיון שלא שחט כראוי השחיטה עצמה הוא ההיחק שאין זו שחיטה אלא כמחיה ראש בסיף הוי והרי ניכר צין חיב לשחיטה.

ואם קשיא לך א"כ מפגל נמי לחייב דעיקר שחיטתו ליכוי היחק איכא למימר כי אמרינן הכי הני מילי לפסולי שחיטה שכל שעשה לה פסול בשחיטה לא שחטב אלא נבלה אצל כל ששחיטתו כראוי ואיסור אחר גורם לה אין בשחיטה כנחירה' או כמחיה ראש בסיף אלא השחיטה כשרה שברי הולאה מיד נבלה ואיסור אחר גורם לה ואינו ניכר צבגי כנ"ל ע"ש ועיין רמב"ם פ"י"ח מה' פסח"מ ובמל"מ שם אי מחשבת פיגול צריך דיבור וצחוס' חולין ל"ט ע"א וב"מ דף כ' ע"א ד"ה למעוטי וצ"ע שם ד"ה ומפגל וצחיו"ט צ"מ פ"ג מ"י"צ וצבגותה רעק"א שם ועיין פנ"י מה שהקשה שם וכבר הקשו עליו דדברי רש"י הם ממנחות מ"ט ע"א.

איברא דבתיקור קושית הפנ"י והגמ"ח שנתלצו צב האחרונים ז"ל אף שאינו כדאי אצל נראה לכאורה דאשחמיעתיב לכו דברי הש"מ צ"מ שהביא בשם א"י דלא אמרינן עקימת שפחים הוי מעשה רק אם לא משכחת ענין זה שאנו דנין עליו רק דדיבור וא"כ כיון דדיבור הוא

שלא בציא דברי הש"מ וא"ז וי"ל קצת דסבר לייסד אפילו למ"ד פיגול נמי צפי דיבור ולי"ע. וצמח שכתבתי נראה נמי להסביר אחרי מפגל פטור מחטאותיו וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל שברי פיגול סגי במחשבה ואחשבה ליכא לחייבו לשלם ואף שכוף בעלמו אומר ומודה שפיגל הקרבן ואז כבר איכא עקימת שפתיים שכו"מ מעשה מ"מ בשעה שפגלו לא אסרו אלא במחשבה ודיבור לא כיון אלא לבידוי איסורו ולכן אין חייב לשלם.

ובזה י"ל מה שכתב מהר"ט בתשובה סי' קכ"ז דמי שעשה שליח שיקדים בשבילו לא עשה כלום דכיון מילי ומילי לא מימסרי לשליח ותרומה שאני דמחשבת תרומה חשובה מעשה דכתיב ונחשז לכס תרומתכם וצמחם אפרים בלי שלוחין סי' ז' תמך דהא דאמרין דמילי לא מימסרי לשליח היינו לומר דלא מימסרין לשליח שיחזור וימסרם לשליח אבל כל שאמר להקדים מה מסירה שייך כאן הלא שלוחו של אדם כמותו וכן מציא ר"ן בגיטין פ' התקבל מילי לא מימסרי לשליח שאין כח בדברים לבית חוזרים וגמסרים אבל המשלח עלמו אפילו יכול למסור ועוד תמך עליו דנעלם מניה סוגיא בגדרים דף ע"ב דאימר לאפטרופוס דסובר ר' יונתן דיכול לפרש דשלוחו של אדם כמותו ע"ש ועיין נוצ"י מה"ט יו"ד סי' קמ"ז שכתב דברי מהר"ט זצ"ל, עוד הקשו האחרונים בתשובותיהם דלפי דבריו איך משכחת להוליך אחרים ידי חובתו בק"ש ותפלה וכו' מטעם שליחות וכו' מילי לא מימסר.

אבל לפי דעת הא"ז הכ"ל יש לומר כיון דהקדש מהני בלבד כמבואר בשבועות שם מדכחיז כל נדיב לב וא"כ ממילא אף מקדים בדבור לא חשוב כדיבור מעשה רק מילי בעלמא ולפי"ז ביאור מהר"ט הוא כך לפימ"ש הכ"ז דעל מחשבה שכלל לא מהני שליחות ומעשה גבי הקדש כיון דלגבי המשלח מהני בהקדש בלבד ממילא לא הוי כדיבור רק מילי בעלמא וא"כ לא שייך לומר כדיבור של השליח הוי כאלו המשלח בעלמו אמר והיינו דאוחו כח שיש לו להקדש מוסר לשלוחו דהרי הטיקרה הוא כאן במחשבה ועל המחשבה לא שייך שליחות וכיון דמהני במחשבה ממילא הוי כדיבור רק מילי בעלמא דהא כח בהקדש לא הוי מלך כדיבור אלא מלך במחשבה ודברים כאלו לא מימסרי לשליח ועיין בשו"ת קול אריה מה שהאריך בזה באור"ח סי' כ"ג ומישושים דברי מהר"ט. ובס' מ"ה ח"א סי' י' הקשה אנוכ"ז הכ"ל וצמח"ט לא נחית בעומק דברי הנוכ"ז שם ולא הרגיש ג"כ בכל מה שכתבתי.

לגורר מעשה כיון עקימת שפתיים מעשה אבל פיגול בלחמה מהני במחשבה וא"כ לענין גוף הדבר כדיבור כיון שלא לגורר בכ"כ לא הוי עקימת שפתיים מעשה כמו דאמרין בש"ס סנהדרין שאני מגדף שישנו בלבד וביאור הדבר כיון דמשכחת לה בלא עקימת שפתיים ממילא לא הוי עקימת שפתיים מעשה ומש"כ הולך הש"ס לומר דאחרי כר"י משא"כ בתמורה דצמח"ט לא אחשבד מעשה וע"כ לריך דיבור והוי כדיבור במעשה בכ"כ הוי עקימת שפתיים מעשה וכן צמח"ט בקול ע"כ ע"ש וכבר הבאנו סברה זו במקום אחר דלא דאמרין עקימת שפתיים הוי רק במקום שמוכרח כדיבור. ודומה לזה כתב החינוך לענין מעשה דכל לאו שאפשר בלי מעשה אף שעשה מעשה מ"מ מקרי לאו שאין בו מעשה וכו'.

ומצאתי ראייה לשיטת הא"ז מגמ' ברייתא דף ג' ע"ב מגדף מאי מעשה איכא עקימת שפתיים הוי מעשה לר' יוחנן דאמר כפיפת קומתו הוי מעשה עקימת שפתיים נהוי מעשה גבי מגדף אמר רבא שאני מגדף הואיל וישנו בלבד בעלמא עקימת שפתיים הוי מעשה מחיב ר' זירא ילאו עדים זוממין וכו' אמר רבא שאני עדים זוממין הואיל וישנן בראייה ע"כ ופרש"י וישנו בלבד עיקר איסורו תלוי ברע לבו ידע למי גודף הלכך לא חשוב מעשה השתחואה אלו רואין שמשחוח לעו"כ, ועיין שיטת מקובלת שם ובגליון פירש פירוש אחר הואיל וישנו בלבד עיקר איסורו במחשבה בלבד ואין כאן מעשה ומה שמדבר אינו אלא משמיט איסורו אבל כפיפת קומתו היינו עיקר איסורו דאלו היה מדבר במקבל עבודה בלא השתחואה לא מהייב דאין עיקר בלבד אלא כפיפת הוא החיוב, ועיין עוד שם לקמן דף ד' ע"א רש"י ד"כ וכו' ובגליון ואזלי לשיטתם ע"ש והנראה דהוא מחלוקת הפוסקים ז"ל ודעת רש"י וחס' נראה דלא כה"ז אבל דעת הגליון כה"ז וכן דעת רבינו גרשון שם הוא כדעת א"ז ח"ל אמר רבא שאני מגדף הואיל ועיקר איסורו היינו במחשבה בלבד ומחשבה לא הוי מעשה אבל בעלמא היכא דלא אזלינן בחר מחשבה דאמרין דהקשה שפתיים הוי מעשה חב כדעת א"ז. ודעת הרמב"ם נראה דלא הוי מעשה דמכא פיי"ח מה' סנהדרין מימר גבי לאו שאין בו מעשה משמע דס"ל דר"י גופיה דר' זיב וס"ל דדוקא כפיפת קומה הוי מעשה ועיין חוס' סנהדרין סי"ב ע"ב וירושלמי שבועות שלהי פ"ג כ"י לית כאן מימר ומשמע דס"ל לר"י מימר הוי לאו שאין בו מעשה ע"ש.

ולפי שיטת הא"ז לא קשה מידי קושיה בפניי והמנ"ח מתמורה דכני לא דמי אכדדי דפיגול עיקר איסורו במחשבה ולא כן תמורה דצפי דוקא דיבור גם אנוכ"ז ל"ע

מנשה הקטן

מנפח.

בן לאמור' הקדוש אליעזר זאב ח"ד

ואמי מרת' הצדיקת רחל לאה הי"ד.

הוידע מחשבות. ובחן לבבות. צפה נסתרות. מבין כליות. שוקף תעלומות. מגלה סודות. מכיר הרהורים. במח תמורים. יודע ועד. לעולם ועד. יצרם לטובה. ולא לחובה. לקדשם ולטהרם. לזככם ולברדם. ולהוציאם לפועל. ולא לפגל. בדיבור ומעשה. לרם וגשא. תפארת עומה. ברוך שמו. ואפס זולתו. אין תמורתו. וכשם שזכני. ובביהמ"ד השבני. בין התלמידים. צדיקים וחסידיהם. כן יוכני. ויקמני ויחיני. כסוד שיח. בביאת משיח. ולראות בבנינה. ולשמוח בתקונה. בחטאת שמונה. כחלכה ומשנה.

מפתח ענינים במשנה הלכות — מדור התשובות חלק שלישי קנח

אורח חיים

א — דף ב' ע"א

מי מקלחת (שאוועד) אם מטהרים לטבילת עזרא.
ט"ק אי בעי כלי וכו' גברא. מכמה כלים מצטרפין.

ב — דף ג' ע"ב

המשך, לא אמרינן הלכה כבתראי היכא דלא דאו
דברי הראשונים. מתי יכולין האחרונים לחלוק על
הראשונים. ט"ק בעי כ"ג לר"ה.

ג — דף ה' ע"א

המשך, נטילת ידים אי בעי כח גברא ואי קי"ל
כרשב"א דלא בעי. דעת רבנו הבה"ג שמכשיר לטבול
ידים בתוך הכלי.

ד — דף ו' ע"א

להנ"ל, בטעם שיעור רביעית לנט"י מחלוקת הר"א
והראב"ד. תשעה קבין אי שוין לנט"י לכל הלכותיהם.

ה — דף ו' ע"ב

להנ"ל, כח גברא בט"ק הוא תקנת חז"ל, והטעם
לתקנתם. מי מקלחת אי הוה זוחלין שפסול לט"ק.
מטה חביות ונוטל ידיו אי הוה כ"ג. הפותח ברזא
אי הוה כח גברא.

ו — דף ח' ע"א

להנ"ל, ט"ק בעי כח גברא מתקנת חז"ל כ"ב הראב"ד
והמאירי וכ"ג דעת הרשב"א והס"ח.

ז — דף ט' ע"א

זוחלין פסולי לט"ק ושאו"בין כשדים. חלוק בין
דבר הנלמד מהיקש לנלמד מקרא.

ח — דף י' ע"א

איסור להכניס ראויא לביה"כ ומרחץ להאזין שם
לדברי תורה. אי המציא עובר אלפ"ע.

ט — דף י' ע"ב

שם ישראל שלום וכדומה האיך יחתום באגרת.

י — דף י"א ע"א

סדר ונוסח התפלה לר"ה דרבנן. המתפלל אי מקיים
מצוה דאורייתא.

יב — דף י"א ע"ב

כהן שעלה לרוכן אחר העבודה אם ירד. מנהג
מקומות שלא אמרו רצה במנחה וערבית.

יג — דף י"ב ע"ב

קראו לישראל ראשון ועלה לבימה וישגם כהנים
כיצד יעשו. אם יש לחלק שוי"ט מבר"ה וגם אם אין
שם לוי

יד — דף י"ד ע"א

אי ת"ח קודם לכהן ע"ה בזמן הזה. אי כהן מוחל
לישראל פחות ממנו.

טו — דף י"ד ע"ב

כהן שמוחל אי צריך לצאת מביה"כ כמהרי"ק.

טז — דף ט"ז ע"ב

האבות האיך שמרו שבת למיד דדין ב"ג להם

יז — דף ט"ז ע"ב

בשביל כמה אנשים מציאין ס"ת לקרות.

יח — דף ט"ז ע"א

בזמן המשנה אי כל העולה לתורה בדרך ברכו. ישוב
לתמיהת הט"ז וח"ס בהא דאין מפסיקין לקללות.
שתיקה והילוך אי תוה הפסק.

יט — דף י"ז ע"א

אי החיוב קריאת התורה או השמיעה.

כ — דף י"ז ע"ב

באיסור אחים וקרובים להגבה וגלילה וקריאת
התורה.

כב — דף י"ח ע"ב

כהן שהמיר וחזר בתשובה אי נושא את כפיו. כהן
סומא אי עולה לתורה.

כג — דף כ' ע"א

כל כולו משמע או אפילו בציר חזא.

כו — דף כ"א ע"א

ברוך שפטרנו להמגדל ילד, (אדאפריט בלע"ז) ואבי
זקנו אי מברך ליתום.

כז — דף כ"א ע"ב

קריש יתום לאחר זמור שיר ליום השבת.

כח — דף כ"א ע"ב

ישראל מברך במקום כהנים בסעודות גדולות דשכיח
רבים.

כט — דף כ"ב ע"א

בדרך על פירות ויצא מחדר וחזר אי חזר ומברך.
אם יש להתפלל על מינים שיחזרו בתשובה.

ל — דף כ"ב ע"ב

יצא לנקות הפירות וחזר לחדרו אי חזר ומברך.
ההולך למקום אחר באמצע הסעודה איצ' לחזור לברך
על הפירות.

לא — דף כ"ב ע"א

טעם אכילת בשר ויין בשבת ויו"ט. מכבסים בה'
בשבת מתקנת עזרא. ישוב סתירת דברי מג"א. יר"ט
אי מחויב בעונג.

לב — דף כ"ד ע"א

המשכיר מרחץ לעכ"ם לשבת. עכ"ם שעושה מלאכה
בכלי ישראל וקצץ רמים. חילוק בין ימים לנהרות
להפליג בספינה. אי מותר להתענות בע"ש. מקום
שאמרו אינו רואה סימן ברכה אי איכא איסור בדבר.
אונין של פשתן בקדרה בשבת.

לג — דף כ"ה ע"א

עכ"ם העושה בכלי ישראל וקצץ לו רמים. ישוב
שיטות ב"ח וראב"ן ובעה"מ ורא"ש בשביתת כלים.

לד — דף כ"ז ע"א

המשכיר מרחץ לעכ"ם לשבת וחול. חלוק הרשבים
בין תיובתא לקשיא צ"ע.

לה — דף כ"ז ע"א

בדין להעמיד עצמו בדרכו למבחן הצבא (אפיסטרס
או נעוועל רעזערור). בידור סוגית דאין מפליגין
בספינה. אנוסים לחלל שבת ויכולים לברוח למדינה
אחרת אי מקרי אונס.

לו — דף כ"ח ע"ב

אונס הבא ע"י פשיעתו אי תוה אונס.

לז — דף ל' ע"א

אונס לחלל שבת ויכול לברוח למדינה אחרת. טעם
דמפליגים ג' ימים קודם השבת. דאביי טשאפליין
ישראל ממלא מקום טשאפליין עכרים ומתודה ועושה
שירותו עם העכרים אי הוה בכלל אבזריהו או לפ"ע.
אם מותר להעמיד עצמו לטשאפליין או חיל סתם
במקום שממילא יקראוהו.

לח — דף ל' ע"א

איוה קשר מתיר בשבת. נקשרה רצועה במגעלו
מותר להתירו.

לפ — דף ל"א ע"א

ב' בר מצות בביהכ"נ ושניהם רוצים מפטיר כיצד
יעשו.

מ — דף ל"ב ע"ב

מהו להדיח כלים בשבת כשיש לו אחרים לאכול
מהם.

מא — דף ל"ג ע"ב

בהגיל.

מב — דף ל"ד ע"א

אמבולנס המביא חולה לביה"ח מהו לחזור לתחנה
להיות מוכן לחולים אחרים. אי אמרינן הראיל
במלאכת שבת. פי' בתוס' חולה שיב"ס אינו שכיח
כלל. פלפול בסוגיא דספק פ"נ דוחה שבת.

מג — דף ל"ז ע"ב

המשך. עכרים אנס לישראל לעשות מלאכה אי הוי
מלשאצ"ג.

מד — דף ל"ז ע"א

להגיל. אמבולנס שחזר באיסור ומצא חולה שיב"ס
אי אזל ליה האיסור למפרע. המבשל בשבת ואח"כ
מצא פ"נ צריך להתבטל.

מז — דף ל"ז ע"א

להגיל. מהו לכבות המכונה לאחר שהביא החולה
לביה"ח. פי' בגמ' כל היוצאין להציל חורין למקומן
וישוב להרמב"ם. רופא יתדי מהו לרפית עכרים
בשבת.

מו — דף ל"ח ע"א

להגיל. מהו להחזיר הידית הטעלעפאן לאחר שהזמין
הרופא.

מז — דף ל"ח ע"ב

להגיל. הרופא מהו להחזיר הידית שיקרא חולים
אחרים.

מח — דף ל"ח ע"ב

להגיל. נהג לוקח אשה לביה"ח אם יש לחוש משום
יחוד, וכיצד יעשה בש"ק. אנסותו להתייחר אי יהרג
ואל יעבור. נגמר דינו למיתה אי מפקחין עליו תגל
בשבת.

מט — דף ל"ח ע"א

אם יש למחות לנותנין ספרים לקטנים להביאן
לביהכ"נ ובאיוה קטן אמרו ששביטתו עליך.

נ — דף מ' ע"א

כיצד ינהג באמירת יעלה ויבא בערב שבת ומצש"ק
בתוספתו. וישוב לסתירת מג"א.

נא — דף מ' ע"ב

חדישה וחקירה. לערי קירוש החדש. וישוב סתירת
הרמב"ם בה. טעם לר"ח ועדים זוממין. ועדות שאי"ל
בקה"ח.

נב — דף מ"א ע"ב

היכי דא"א אי בעינן ערות שאתה יכול להזמנה.
ובתוס' מכות. וישוב ב' לסתירת הרמב"ם.

נג — דף מ"ג ע"א

קירוש החדש לא בעי עשאי"ל לדעת הרמב"ם. בא
ערי הזמה לאחר קה"ח.

נד — דף מ"ג ע"ב

אמאי סמכו ליתן משקאות י"ש ושכר של כמה שנים
בשמחות. הא הוי חמץ שעבר עליו תפסת.

נה — דף מ"ד ע"א

מכר חמצו לעכרים ואח"כ השכיר עצמו להעכרים
לעבוד בחמצו אי בטלה המכירה. הערמה במכירת
חמץ אמאי מועיל.

נו — דף מ"ה ע"ב

הכשר שיניים תותבות לפסת.

נז — דף מ"ז ע"א

בקושיית ה"טו תקצ"ב לא ישיח לא התוקע וכו'.

נח — דף מ"ז ע"א

בשביל כמה מתענין קוראים ויחל בת"צ. חוצרך לאכול
בתע"צ אם יעלה לתורה.

נפ — דף מ"ז ע"ב

צורת הלולב ופי' התיומת לשיטת הגאונים ולד"ת.

פ — דף מ"ח ע"א

עונה וגויה אי הוי שתי מנות. הנותן מנות פורים
לעכרים. טעם החוזרים על הפסחים במסוה בפורים.

פר — דף נ' ע"ב

ד' מינים שבלולב שנטלן בזה אחר זה. בדין עובר
לעשייתן בלולב ואתרוג.

פה — דף נ"ב ע"א

נטל לולב במתנה ולא התנה בד' דברים שהתנאי
מתקיים בהם. וישוב להגמ"י.

פו — דף נ"ב ע"ב

סדר קריאת התורה בחוה"מ ובהושענא רבת.

רב — דף קמ"ט ע"א
האוכל אכילת מצוה אי חייב בברכת המזון.
רבב — דף ק"נ ע"ב
ראיה מגמ' לטבול בכל יום במקוה קודם התפלה.
רבב — דף קנ"ד ע"ב
קטן שהגיע לחינוך אי מחויב במצות דרבנן. ואי
כותב תפילין ומטיל ציצית לעצמו. ואי מוציא קטן
אחר במצות. ואם הגדיל בינתיים.
רלא — דף קנ"ו ע"ב
אשה אי מצווה בחינוך בנים וצ"ע למג"א סי' שמ"ג.

יורה דעה

כד — דף כ' ע"א
נכרית שנגעה בצימוקים שמבשלים לין. יין מצי-
מוקים שנתבשלו אי יש בו משום נסך.
כה — דף כ' ע"ב
פי' מה נקרא מצות עשה שהזמן גרמא. ובקושי
מוהרי"ט במילה שלא בזמנה.
לו — דף כ"ח ע"ב
אונס הבא ע"י פשיעתו אי תוה אונס.
פז — דף נ"ג ע"א
בדברי הפלתי התמהים דידי הנשה נוהג בזר-
פח — דף נ"ג ע"ב
פי' דברי רבנו הבה"ג בנה"ג. סדר הניקור להעיסור.
קא — דף נ"ח ע"א
מים שאובים או מקלחת לאחר הטבילה.
קח — דף נ"ו ע"א
ליכנס במים שאובים או מקלחת לאחר הטבילה.
פח — דף נ"ט ע"ב
ישוב להרמ"א מסי' ל"ג לליט בבדיקת הרשט.
צ — דף פ' ע"ב
עוף שנמצא הגף שבור סמוך לגוף לאחר מליחה.
צא — דף פ"א ע"א
אי עושין מקוה כולה מאדים. המוציא טעות בספר אי
צריך להודיע להמחבר ראשונה.
צב — דף פ"א ע"ב
שלג קודם שנתפשר אי כשר למקוה. ואי עושין מקוה
משלג לכתחלה.
צג — דף פ"ב ע"א
זיעא הבא מחום המים דין משקים ראשונים ליה.
צד — דף פ"ב ע"ב
ישוב סתירת הבי' דאם עשה כל המקוה משלג פסול
משום שאוב.
צז — דף פ"ג ע"א
קושיא במה שכתב הרמב"ם בשר מה"ח ואבמה"ח

עב — דף נ"ח ע"ב
מהו לכתוב חדושי תורה בתול המועד.
עב — דף נ"ו ע"א
אינו מתענה אי יכול לעלות לתורה בתעצ. לכמה
מתענין קורין ויחל.
עז — דף נ"ו ע"ב
לכתוב חדושי תורה בחוה"מ.
עז — דף נ' ע"ב
אינו מתענה מהו לעלות לתורה.
עט — דף נ"ו ע"א
בענין לכתוב חדושי תורה בחוה"מ.
פ — דף נ"ו ע"ב
בתעצ קורין ויחל עם ג' מתענין.
פא — דף נ"ו ע"ב
בענין הכרות דמי התפלה לאינן בקיאות.
פב — דף נ"ז ע"ב
האוכל עיריכ לפנות ערב ואין זמן לעכל המזון.
פג — דף נ"ח ע"א
ישוב למה השמיט הרמב"ם דתפלה בכל לשון. ובקיש
פסק דנאמרת בכל לשון. בזמן הזה אין אנו בקיאים
בטוב לשונות להתפלל בהם.
פר — דף נ"ט ע"א
צ"ע בשג"א שאסר להוציא לולב לצורך נענועים.
פה — דף נ"ט ע"א
לכתוב ח"ת בחוה"מ. ודברי ח"ס וכ"ס בזה.
פו — דף נ"ט ע"א
להכריז יעלה ויבא במעריב ר"ח והכרות דפין בתפלה.
פז — דף נ"ט ע"א
שכחה אי מקרי אונס. ושכחה מחמת עצלות.
ק — דף פ"ו ע"ב
ישוב לרש"י ברכות הפסור מברכה שאם רצה לברך
מברך שהוא נגד הירושלמי.
קיג — דף ע"ד ע"ב
גדר חי אי מועיל משום מחיצה בשבת.
קיד — דף ע"ח ע"א
מותר ליהנות מן המוקצה בשבת.
קעז — דף קפ"ו ע"ב
טעם למה אין מברכין על מצות אכילת עיריכ.
קעז — דף קי"ו ע"א
לכם הנצרך באתרוג אי בעי לכל צרכיכם.
קעט — דף קי"ז ע"ב
בפסקי הר"ד יוסף במרדכי שבת אסור לומר לנברי
בעיש תעשה מלאכה זו בשבת דהוה כמסייע.
קעז — דף קל"ב ע"א
ש"צ האיד קורא לכהן אחד. ואי אינו עולה אי
עובר בג' עשות. וזר העולה לדוכן במה.
רפ — דף קמ"ב ע"ב
ישוב לפוסקים דליל יר"ט ראשון חייבת בשמחה.

קבא — דף פ"א ע"א
 ב"מ כהן שעשו לו נתוח (אטאפסי) קרוביו אסורים
 לטמא לו. חסדון מבפנים נמי הוה חסדון. מחלוקת
 אי הדוג הוה חסר. ועיין לקמן סי' רכ"ב.

קכב — דף פ"ב ע"א
 ב"מ שהלבשוהו והניחוהו בארון בלי שפיכת ט"ק
 צריך לחזור ולהוציאו ולטהרו בט"ק. טעם ט"ק
 לטהרה.

קכג — דף פ"ג ע"א
 כהן מהו ליכנס בביה"ק במכונה. טעם שהביה"ק
 אסור בהנאה.

קכד — דף פ"ד ע"א
 המשך, מכונה אי הוה בכלל אהל זרק. ביאור דיני
 אהל זרק.

קכה — דף פ"ה ע"א
 בסוגיא דנתגיירתי ביני לבין עצמי.

קכו — דף פ"ה ע"ב
 המשך, שויה אנפשיה חתיכא דאיסודא מטעם נדר או
 הודעת בע"ד.

קכז — דף פ"ו ע"ב
 בפייט ר' ישמעאל כה"ג האיך טימא לרשב"ג, כה"ג
 אי מטמא לנשיא. ובהא דקברי צדיקים אינן מטמאים.

קכח — דף ק"ח ע"ב
 מצוות אי הוה איסור גברא או איסור חפצא.

קכח — דף ק"ח ע"ב
 נולד לה' חדשים וחי שלשים יום אי חייב בפדיון, פי'
 בן שמנה הרי הוא כאבן, וישוב סתירת רש"י בזה.

קכח — דף ק"ח ע"א
 מקיים נדר בשתיקה אי יכול לשאור על ההקם, פי'
 הר"ן נדרים ע"ב.

קכח — דף קכ"ה ע"א
 אין דורשין בכל נדרי ברכים.

קכז — דף קכ"ז ע"א
 המל בלילה אי הוה כמל בתוך ח'. ואי מותר למול
 בלילה.

קכז — דף קכ"ז ע"ב
 חלוק בין נולד הספק אגברא אם טבל או אפקה אם
 כשר.

אבן העזר

כא — דף י"ח ע"א
 כהן בע"מ אי קדשתו עליו. ותמיה על חכם אחד.
 כהן פצוע דכא אי מקרי קהל.

כב — דף י"ח ע"ב
 גיורת נתונה וממדת איזה מהם דאורייתא ואיזה
 דרבנן, וישוב סתירת הריטב"א יבמות. פצ"ד כהן
 לאיזה דבר יצא מקדשתו, נשא אשה ואח"כ נעשה
 פצ"ד. פצ"ד אשתו ועבדיו אוכלין בתרומה.

**לכ"ג — ב"ג אי מתרפאין באיסור, ואי שייכים בקרא
 דוחי בהם.**

צז — דף ס"ד ע"ב
 המשך, המושיט לעכ"ם אכמה"ח, ישראל אי עובר
 לפ"ע בשיעור של עכ"ם. ג' תירוצים בישוב הרמב"ם
 שכתב בשר ואכמה"ח לכ"ג.

צח — דף ס"ו ע"א
 המשך, ישוב לדברי הפלתי סי' כ"ז בסוגיא דלא
 יושיט כוס יין לנזיר.

צט — דף ס"ו ע"א
 המשך, איסור חל על איסור אי שייך בעכ"ם.

קג — דף ס"ט ע"ב
 באיסור טומאה אי שייך ביטול.

קט — דף ע"א ע"ב
 איסור דרבנן בהפסד מדובה וחשאב"ס. ומתי מחויב
 לפזר כל ממונו. במחלוקת הפוסקים מתי אזלינן
 לקולא בא"ד. יחיד נגד רבים בא"ד.

קי — דף ע"ב ע"ב
 הכול בין איסורי דאורייתא לדרבנן, טעם העובר
 אדרבנן חייב מיתה. בדרבנן מתי עבדינן עובדא והדר
 אותבינן תיובתא.

קיא — דף ע"ג ע"ב
 באיסור הג'עלעטין. להתרפאות בבשר המת ובבשר
 מומיא שלא במקום סכנה. מת עכ"ם אי אסור בהנאה.
 אין להתיר דבר התמיה לרבים.

קיב — דף ע"ד ע"ב
 מרתף, פתח שאין לה משקוף אי חייבים במזוזה, פתח
 מזה ומזה ומשקוף והמזוזות באמצע היכן יתן המזוזה.

קיד — דף ע"ה ע"א
 בסוגיא דמרבא עליהם עצים מוכנים וברשב"א שבת.
 מותר ליהנות מן המוקצה. מבטלין היתר בהיתר
 לכתחילה.

קמו — דף ע"ו ע"א
 דבר הלמד באם אינו ענין אי לוקין עליו.

קמז — דף ע"ו ע"ב
 המשך, לא תעשוק אי הוה ניתק לעשה, ועוד בדיני
 לאו הניתק לעשה, מתי מוקמינן לעבור עליו בשני
 לאוין ומתי מוקמינן באם אינו ענין. ישוב להלח"מ.

קכז — דף ע"ז ע"ב
 הנהנה מכב"ח אי איכא לאו בפני עצמו ואי לוקין
 עליו. ישוב למה פסק הרמב"ם כמ"ר בב"ח.

קיה — דף ע"ט ע"א
 בב"ח אי הוה איסור מוסיף.

קיט — דף ע"ט ע"ב
 ביאור לדברי הרמב"ם פ"א מטומאת משא, באיזה
 אופן עונשין מה"ד.

קכ — דף פ' ע"ב
 נשבע לקיים מצוה ועבר אי הוה חשוד אשבועה.

מח — דף ל"ח ע"ב

נהג הלוקח אשה לביה"ח אם יש לחוש משום יחוד,
וכיצד יעשה בשבת. אנסוהו להתייחד אי יהרג ואל
יעבור.

קא — דף ס"ט ע"א

האבות אי יצאו מכלל ב"נ. אברהם אם שחרר הגר לא
עבר אלעולם בהם תעבודו. הגר נ"מ של שרה היתה.

קב — דף ס"ט ע"ב

אי נושא אדם פלגש אביו תלוי אי פלגש בקדושין.

קה — דף ע' ע"ב

אברהם שחרר הגר משום פ"ו.

קו — דף ע' ע"ב

הגר נ"מ או מתנתה של שרה היתה.

קז — דף ע' ע"ב

אבות שמרו תורה, איסור פלגש לראובן.

קח — דף ע"א ע"א

סוד דלא יבא ממזר בקהל ואופן טהרתו. טעם למ"ד
שהשבתים נשאו נשים כנעניות.

קכח — דף פ"ז ע"א

איסור להחזיק נכריות לזנות עם עכו"ם.

קכט — דף פ"ז ע"ב

ברכת קדושין להרא"ש אי הוה ברכת המצוה.

קל — דף פ"ז ע"ב

טעם לשבע ברכות בפנים חדשות, ומי נקרא פ"ח.

קלא — דף פ"ח ע"ב

המשך, שבת אי מקרי פ"ח מחלוקת הירושלמי
והמדרש. וצ"ע אמאי סמכו לפסוק כמדרש נגד
הירושלמי. ופ"ח בכמה.

קלב — דף פ"ח ע"ב

ישוב שיטת רבותיו של רש"י שויוהו לכל המקדש
בביאה בעילת זנות. המקדש בביאת איסור אי הוי
קדושין.

קלג — דף צ' ע"א

המשך, מדרבנן שלא לקדש בביאה. ביאור שיטת
הרי"ף המקדש בפסולי עדות דרבנן.

קלד — דף צ' ע"ב

המגרש מדעתה מורים ב"ש דלא בעי עדות דבר.

קלו — דף צ"א ע"א

ישוב לדברי בספרי ריש כתובות. ברכת אירוסין אי
הוה ברכת המצוה. טעם דבעינן כוס ועשרה בב"נ.

קלח — דף צ"ג ע"ב

בירור השיטות באיסורי הנאה אי אית להו בעלים.
הכותב גט על נייר הפקר.

קלט — דף צ"ה ע"א

המשך, בירור השיטות באסוה"נ אי אית להו בעלים.

קמ — דף צ"ו ע"א

ספק בגט אי צריך ב"ד לפסוק. טעם חדש דאין
קדושין תופסין בלא עדים.

קמא — דף צ"ז ע"א

בתוס' גיטין ד' ד"ה מזוייף ודף כ"ז ד"ה בזמן.

קמב — דף צ"ז ע"ב

להנ"ל, ביאור למהר"ם שיף רשליח לבטל צריך רוקא
שילך בשביל זה וההולך ממילא אינו נעשה שליח
לבטל.

קמג — דף צ"ז ע"ב

ביאור דברי רעקא גיטין ל"ב רביטול שלא בפני
השליח בעי עדים.

קמד — דף צ"ח ע"א

רוצה לבטל מקצת השליח אי אמרינן בטלה כולה.

קמה — דף צ"ח ע"א

האיך אשה עושה שליח לקבל גטה, במצות שבגופו,
ובדבר שממילא אי שייך שליחות.

קמו — דף צ"ט ע"ב

נאמנות מומר במסל"ת לעדות אשה, עכו"ם מסל"ת
ונאמוניתה.

קמז — דף צ' ע"ב

על מה סמכו לסדר קדושין כשאנשים ונשים תחת
החופה.

קמט — דף ק' ע"א

בחקירת האחרונים המקדש בתו לחייבי לאוין אי הוה
שליח לדבר עברה.

קנ — דף ק' ע"ב

בחקירה הנ"ל, ואי האב מוסר בתו לביאה לפסול.

קנג — דף ק"ג ע"א

דברי הרשב"א דבפ"ו לא אמרינן מללה"נ משום
דאפשר באחרת.

קנו — דף ק"ד ע"ב

אשה קבלה מעט כסף מנכסי מלוג וטוענת נ"ד
עשיתי לבעלי.

קסא — דף ק"ב ע"א

אי אמרינן נשתנו הטבעים ביולדות לט' יולדות
למקטעין.

קעח — דף ק"ז ע"א

בח' אמות מצומצמות ופי' והא אגיד ביה גיטין ע"ח.

קפ — דף ק"ח ע"א

מתנה על מנת להחזיר אי מועיל בקדושי אשה, ופי'
הגמ' הילך מנה ע"מ שתחזירה לי.

קפב — דף ק"ב ע"א

בתופס לבע"ח שחב לאחרים למה לא מהני כמו
בקדושין דהוה נמי חב לאחרים. צ"ע לנוביי וישוב
בג' פנים.

קפג — דף קכ"א ע"א

להנ"ל, צ"ע לשיטת ר"י מצינו אישות לקטן. אי שייך
קדושין אחר קדושין. טעם שתקנו נשואין לחרש
מדרבנן.

קפר — דף קכ"א ע"א

ישוב שיטת ר"י הג"ל דאביו מקדש אשה לבנו כסן מטעם זכיה. כסן שעשה שליח שיחול לכשיגריל אי מהני.

חושן משפט

ב — דף נ' ע"ב

מתי אמדינן הלכה כבתראי נגד הראשונים והיכא דהאחרונים לא ראו הראשונים אם האחרונים יכולים לחלוק עליהם.

פה — דף נ"ב ע"א

ד' דברים שהתנאי מתקיים בהם, וישוב להנמי"י הלי לולב.

ספ — דף נ"ד ע"ב

תשלומין שחייבה תורה למזיק דוקא כשיש לו נזק או לאו דוקא. תשלומי נזק מריגת בולגריא הרשעה.

ע — דף נ"ה ע"א

בהג"ל.

קפז — דף ע"ו ע"א

דבר הלמד באם אינו ענין אי לוקין עליו.

קפז — דף ע"פ ע"א

בדיני לאו הניתק לעשה ומתי מוקמינן בבי לארין או באם אינו ענין.

קיה — דף ע"פ ע"א

בשר בחלב אי היה איסור מוסיף.

קלח — דף צ"א ע"א

אי יש לחלק בין אסה"נ של חמץ לשאר אסה"נ.

קלח — דף צ"ג ע"ב

בידור השיטות באסה"נ אי אית ליה בעלים.

קלפ — דף צ"ה ע"א

המשך להג"ל.

קנא — דף ק"א ע"ב

ביאור דברי רש"י כתובות אנוסים והיינו מחמת ממון. טעם דהפה שאסר הוא הפה שהתיר משום מגו או סברא או גזירת הכתוב.

קנב — דף ק"ב ע"ב

בגמ' מסחים שורפין תרומה טמאה עם הטהורה וישוב קושית השעה"מ משום דעומד לישרף וליכא שיעור ואינו מטמא.

קנג דף ק"ג ע"א

השואל ספר אי חייב באונסין. טלית ותפלין שואל שלא מדעת. בדברי הרשב"א דבפ"ו לא אמרינן מללה"נ משום דאפשר באחרת.

קנז — דף ק"ג ע"ב

בדין קדימה בצדקה הלוואה וגמ"ח. מצות צדקה וגמ"ח דאז מצוה הוא.

קנה — דף ק"ד ע"א

אי שייך חזקה למקומות שהתלמידים וחסידים יושבים לפני רבותיהם.

קנו — דף ק"ד ע"ב

אשה קבלה מעט כסף מנכסי מלוג. וטוענת נחת דוח עשיתי לבעלי. אי שייך כפיה בקרקע.

קנו — דף ק"ה ע"א

ביאור להרמב"ם בנוקי ממון שכתב סכ"ג בנ"א כאחד הנה מועד. והא בעי' ג' ימים בזה אחר זה. מועד לבהמה אי היה מועד לאדם וצ"ע להרמב"ם בזה.

קנפ — דף ק"ה ע"ב

ביאור דחב בס"ד להפוסקים דס"ל ח"ש אסור מה"ח מטעם חזי לאיצטרופי. אסה"נ אי אסורים לגזול. ביאור מאמר כתותי מיכתת וכל העומד לשרוף וכו'.

קפ — דף ק"ז ע"א

להג"ל ערלה אי מצותה בשרפה.

קפא — דף ק"ח ע"ב

המשך. מצוות הו"א איסור גברא או חפצא. ישוב חדש באיסור ח"ש מטעם חזי לאיצטרופי.

קפב — דף קפ ע"ב

אכל ח"ש בשוגג וח"ש במזיד אי מצטרף למלקות.

קפב — דף ק"י ע"א

להג"ל בח"ש בשוגג וח"ש במזיד. התראה אי מהני באמצע השיעור.

קפד — דף ק"י ע"ב

אסה"נ מותרים משום גזל. ראייה מתוספתא כלאים.

קפה — דף קי"א ע"א

בתוספתא בב"ק ומכילתא מפורש דאסה"נ אסורים משום גזל. וישוב הסתירה. וראיה יזה מירושלמי כלאים.

קפו — דף קי"א ע"א

להג"ל. ערלה אי היה מן הגשרפים.

קפז — דף קי"א ע"א

ביאור תוספתא וכלה"כ פטורים מן המעשר למאי נ"מ. ערלה אי פטורה מן המעשר.

קע"א — דף קי"ב ע"ב

שליח ששכר פועלים שניהם אין עוברין בלאו רבל תלין. וישוב קושית הריטב"א הא קי"ל שלוחו של אדם כמותו.

קע"ב — דף קי"ג ע"ב

תשלומי ד"ה אי נוהג בעזים. אי שאר בהמות רכות בכלל גרי.

קעג — דף קכ"ח ע"ב

בהגלה ששכחו להכניס עשרים כרטיסים וכבר חלקו הפרטים.

מפתח ענינים במשנה הלכות — מדור התשובות חלק שלישי קמא

ענינים שונים

קא — דף קמ"א ע"ב
פי' רברי ירושלמי שקלים הלוחות האיד היו כתובים.
קב — דף קב"ב ע"ב
ברין התראת ספק. ואיזה נקרא ה"ס. השוחט על חמץ
מי הן הלוקין. ישוב לקושית שג"א. וצ"ל. דחמץ
וכלאים לא הוי ה"ס.
קכ — דף קכ"ד ע"א
עוד ישוב לנ"ל. לפי דעת הרשב"א היכי דהדיבור
סותר המחשבה דברים שבלב לא הוי דברים. ישוב
לסמ"ג בשוחט חולין ומתכוין לנחירה מקושית ק"א.
אי לוקין ע"ס עצמו.
קכז — דף קכ"ד ע"ב
אי רש"י ראה הירושלמי ומראה מקומות בש"ס
שרש"י מביא הירושלמי.
קכח — דף קכ"ח ע"א
מצות ישוב ארץ ישראל בזמן הזה. עליה אי הוה מצוה
בפני עצמה. מצות עליה אי גדולה. מקניית קרקע למי
שהוא שם. הנדרר לעלות אי יש לו התרה. ופי' בדברי
מהר"ט. העולה על מנת לחזור (תייר) אי הוה מצוה.
ראיה מוכרחת דאפי' לראות איי הוה מצוה.
קכט — דף קכ"ז ע"ב
עליה לאיי הוה מצוה או הכשר מצוה. מה נקרא הכשר
מצוה. אינו שומר התורה לא יעלה לאיי.
עניני קרשים
קכ — דף פ' ע"א
ישוב לקושית הרע"ב חלה פ"א מ"ט ואסורה לזרים.
קכז — דף קי"א ע"א
ביאור התוספתא וכלה"כ פטורים מן המעשר למאי
נ"מ. ערלה אי פטורה מן המעשר.
קכד — דף קכ"ט ע"א
ישראל המאכיל פסח לעכ"ם אי עובר בלאו. פי' בגמ'
פסחים האי ארמאה דאכל פסח וקטלוהו.
קכח — דף ק"ל ע"א
אכילת תרומה אי הוה מ"ע. והאוכלת אי הוה בכלל
עוסק במצוה. ישוב קושית מהרש"א ברכות. כהנים
גופיהו מתי קורין.
קכז — דף ק"ל ע"א
להג"ל. נעוץ סוף מס' ברכות לתחלתו. וחדרן לש"ס.
קכח — דף קל"ג ע"א
מתי אמרינן כהנים ודיוין. אי חיישינן משום לא
פלוג במקום שנוגע גם לישראל. אי התירו משה
לכהנים בחולין.
קכט — דף קל"ד ע"ב
לנ"ל. מחלוקת בבלי וירושלמי אי חיישינן משום לא
פלוג. וישוב ליש"ש חולין בזה מקושית השג"א.

קכ — דף ק"א ע"ב
שביעית אי נוהג בערלה וזכרם דבעי.
קכז — דף מ"א ע"ב
בדיני עדות שאתה יכול להזימה ובמקום שאין צדיכין.
קכ — דף מ"ט ע"ב
פי' האוכל ממה שאכל עכבר ושיעורו. דברים שחשו
ז"ל משום סכנה והעולם מקילים בהם.
קכ — דף נ' ע"ב
האוכל אוכלין הקשים לשכחה א"ע בלאו דפן תשכח.
קכ — דף נ' ע"ב
פי' מימרא הני עכברי רשיעי גינהו.
קכז — דף נ"ו ע"א
חיוב לקבל הסכמות על כל ספר חדש.
קכח — דף נ"ו ע"א
חיוב לקבל הסכמות על ספרים חדשים.
קכח — דף פ"ג ע"א
ברש"י בב"ק אין שורין פשתן בין של שביעית.
קכ — דף ע' ע"א
עכ"ם אי קונה עכ"ם לעבדות. והטובלו לשם עבדות.
אברהם האיד קיים תרי"ג מצות.
קכ — דף ע' ע"ב
הגר שפחת שדה נכסי פלוג או מתנתה.
קכז — דף צ"ג ע"א
ביאור ברברי הרמב"ם פרק ר' משמיטה והפקד
פירות שביעית לאחר הביעור. ובמ"ש הפקר יד הכל
שוין בו.
קכח — דף צ"ד ע"ב
אין לעשות שחוק ממעשה יוסף או שאר מיני שחוק
וכ"ש מבחורי ישיבה.
קכט — דף ק"ב ע"א
בשורפין תרומה טמאה עם הטהורה. וישוב קושית
השעה"מ דטמאה עומדת לישרף וליכא שיעור ולמה
מטמא.
קכח — דף ק"ה ע"ב
ביאור רברי רש"י ב"ק ב' ואגב אורחא אדם אית ליה
מזלא.
קכז — דף קי"א ע"א
ערלה אי הוה מן הנשרפים. ועיין לעיל סי' קס.
קכ — דף קי"ב ע"ב
מילת בן ח' אי מעכב מלאכול בפסח.
קכט — דף קי"ד ע"א
פי' כל מילתא דמתאמרא באפי תלתא לית ב' משום
ל"ב. וישוב להרמב"ם מקושית הכ"מ למה פסק דלא
כרבא.
קכד — דף קמ"ו ע"ב
בהא דאל יפטר אדם מחבירו וכו' אי בעי הלכה
פסוקה במחלוקת שנויה.

ר — דף קל"ו ע"א

אברים ופדרים אחר שמשלה בהן האור אי עובר בבל תלין.

רא — דף קל"ו ע"ב

פסולי קדשים שמשלה בהן אור אי הכשרו. ואי עובר עליהן בבית.

רב — דף קי"ו ע"א

אי שייך איסור נותר בפסולי המוקדשין. למ"ד לינה מועלת בראשו של מזבח אי נפסל הקרבן.

רג — דף קל"ח ע"ב

להנ"ל. ישוב סתירת הגמ' פסולין שהעלו על ראשן של מזבח הכשרו ובכריתות מוחלפת השיטה. חילוק במשלה האור ברובה או מקצתה. קומץ שנתנו ע"ג האששים והפריחו הרוח אי כופר.

רד — דף קל"ט ע"ב

להנ"ל. אברים שעלו בשבת אי אמרינן לא ירדו.

רה — דף ק"מ ע"א

שליחות בקדשים מהיכן ילפינן וצ"ע לקושיה פמ"א.

רו — דף ק"מ ע"ב

המביא תודה ביד אי יוצא בה ידי שמחה, ותמיהה מהרי"ק לרמב"ם. תודה שנוקד דמה לשם שלמים עד מתי זמן אכילתה. המביא קדשים לבית הפסול איסור דאורייתא או דרבנן.

רז — דף קמ"א ע"ב

להנ"ל. ישוב לכ"מ בממעט אכילת מקצת קרבן שקשה עליו מתורת י"ד.

רח — דף קמ"א ע"ב

המשך. שלמי תודה ומותר הפסח עד אימתי זמן אכילתו. וצ"ע להרמב"ם שלא הביא דין זה.

ריט — דף קמ"ב ע"ב

להנ"ל. ישוב לפוסקים דליל יו"ט ראשון חייבת בשמחה מגמ' להוציא ליל יו"ט ראשון משמחה.

רי — דף קמ"ד ע"א

חגיגת ט"ו אי בעי שחיטה בשעה הראויה לה וצ"ע להראב"ד דבירושלמי מפורש כתוס'.

ריא — דף קמ"ד ע"א

איסור מחוסר זמן לקרבן הוא בגדר בע"מ עובר או קבוע. טעם למה השמיט הרמב"ם סוגיא דלילה לקדושה יום להרצאה.

ריב — דף קמ"ה ע"א

המשך. הסבר למחלוקת הרמב"ם והראב"ד דפרה בת ג' משום מח"ז או גזה"כ.

ריג — דף קמ"ה ע"א

המשך. חלוק בין קדשים לחולין לזמן יציאתו מנפל. וישוב לשיטת רש"י.

ריד — דף קמ"ו ע"א

המקדיש מחוסר זמן עובר בעשה וצ"ע למל"מ שאישתמיטתיה דברי הרמב"ם שם בזה.

רפו — דף קמ"ו ע"ב

צ"ע לחקירת המנ"ח במקדיש יוצא דופן כלאים ונדמה דמפורש הדבר ברמב"ם.

רפז — דף קמ"ו ע"ב

ביאור השגת הראב"ד למה השמיט הרמב"ם יתום שגולד אחר שנשחטה אמו.

ריז — דף קמ"ז ע"א

אכילת תרומה וקק"ל אי הוה מ"ע. וישוב להרדב"ז בה' תרומות דכתב דלא הוה מצוה.

ריח — דף קמ"ז ע"ב

להנ"ל. וצ"ע בצ"ח שנראין דבריו סותרין במצות אכילת תרומה וקק"ל.

ריש — דף קמ"ח ע"ב

נשים אי שייכי במצות אכילת קק"ל וצ"ע למנ"ח. ישוב סתירת הרמב"ם מפיה"מ לספר המצות.

ריב — דף קמ"ט ע"א

להנ"ל אכילת מצוה כגון תרומה וקדשים אי חייב בברכת המזון.

ריכא — דף קמ"ט ע"א

אכילת תרומה אי הוה מ"ע.

ריכז — דף קנ"א ע"א

חולדה ששתתה מי חטאת נפסלו במלאכה. ישוב לפרש"י מקושיה הרש"ש. בענין היסח הדעת בקדשים.

ריכד — דף קנ"ב ע"א

להנ"ל. בתוס' מנחות פגול אי מקרי הותר מכללו וצ"ע מגמ' מעילה קנ"ב ע"א.

ריכה — דף קנ"ב ע"א

אחוריים ותוך לתרומה. וטעם שעבדו היכרא בכלי תרומה ולא בקדשים. פי' בגמ' בכורות כי היכי דלא לשרפי עליהו תרומה וקדשים.

ריכו — דף קנ"ג ע"א

פסחים ס"ז בתוס' שבן מטמא חומד מצודע מזב. וישוב לפי' הדמ"ל בהם. חלוק בין מצודע יושב לעובד. מצודע הנכנס דרך אחוריו.

זכר — דף קנ"ג ע"ב

אתרוג הנלקט בשביעית למה לא אזלינן בתר חנטה. והסבר לפי' הרע"ב במשנה וירושלמי בכורים. ישוב לקושיה עצמי קדושין למה לא חשוב בירק ב' דרכים.

ריכז — דף קנ"ג ע"א

המקדיש טומטום ואנדרוניוס טריפה וכלאים אי עובר בלאו. חילוק ביניהו לבע"מ.

רל — דף קנ"ז ע"א

ישוב להרמב"ם בקטן שהגדיל בין שני פסחים ושחטו עליו בראשון פטור משני.

רלב — דף קנ"ז ע"א

ישוב קושיה פני דהמפגל בקדשים הוי לאו שאין בו מעשה מתמדה דברבורי איתעבד מעשה.

מפתח לביאורים קושיות ותירוצים בענינים שונים המובאים באנב באמצע התשובות

מצוה שלא יכול לקיים רק פעם בחייו אי הוה זמן
גרמא.

כח — דף כ"א ע"ב

צ"ע בדברי חמודות ברכות, שכתב בסעודות גדולות
אין ישראל מברך כשיש כהן.

לא — דף כ"ד ע"ב

ישוב סתירת המג"א במצות אכילת בשר לשבת.

לב — דף כ"ד ע"א

שביתת כלי ישראל ועכ"מ עושה בה מלאכה אי הוה
דאורייתא. שיטת בעה"מ פסחים ריש ג' מיני תענית.

לג — דף כ"ה ע"ב

צ"ע בק"ג שבת י"ט שכתב דהר"ה מתיר להשכיר
בהמה בד"ה.

לד — דף כ"ו ע"א

ביאור סתירת הט"ז במשכיר מרחץ לעכ"מ מועיל
להתנות עם העכ"מ מס' ת"ג דעכ"מ לא ציית.

לה — דף כ"ז ע"א

ביאור שיטת הר"ה דלפני שלשה ימים קודם השבת
מותר ליכנס אף שברור שיצטרך לחלל שבת. אי
מותר להערים ולהוציא עצמו מחיוב מצוה.

לו — דף כ"ח ע"ב

המשך, טעם הר"ה דלא גזרו חכמים ברבר שאין
רוב הצבור יכולין לעמוד בו. וישוב דברי הריב"ש
במחלל שבת באונס הוה מויד.

לח — דף ל' ע"ב

סברא חדשה דקשר הנעשה מעצמו בשבת מותר
להתירו לד"ה.

לט — דף ל"א ע"ב

טעם שמפסידין בנביא וישוב דברי האר"י הקדוש שכל
אחד יקרא ההפסדה. ישוב הנהגים לברך בש"ת שנים
יחד לתורה.

מב — דף ל"ד ע"ב

צ"ע להראב"ד יומא שכתב מחמין לו חמין שא"א
שלא יהיה קטן בסוף העולם מגמ' פסחים. צ"ע באבני
נזר דס"ל דעת הרמב"ם שבת הותרה אצל פ"ג. ישוב
סתירת הטור אי שבת דחוייה או הותרה בפ"ג. ישוב
קושית גליון מהרש"א בחשיב"ס אי מקרי שכית.

מה — דף ל"ז ע"ב

ישוב סתירת הרמב"ם ביוצאין להציל חורין למקומן
והתירו סופן משום תחלתן.

מו — דף ל"ח ע"א

איסור צלצול בטעלעפאן ואי הוה דאורייתא או דרבנן.

מח — דף ל"ח ע"ב

איסור יחוד דאורייתא הוא. חלוק בין חולה האיש
לאשה. צ"ע בפלטי בן ליש שעבר לאיסור יחוד כל
ימיו וישוב לזה.

א — דף ג' ע"א

ישוב לרבינו יונה דט"ק בעי מכלי אחד מקושית
הב"י. טעם דתקנו כלי לנט"י וט"ק.

ב — דף ד' ע"א

ישוב גירסת הס"ח עם שיטת הראב"ד דט"ק בעי כ"ג
ודלא כאחרונים.

ג — דף ו' ע"א

שכשוך יריו בכלי אי מקרי כח גברא.

ה — דף ז' ע"ב

מקלחת מים אי הוה כח ראשון עכ"פ. ח' טעמים לפסול
מקלחת לט"ק.

ו — דף ח' ע"ב

ביאור דברי הראב"ד בבעה"נ שגראין סותרין למס'
ירם.

ז — דף ט' ע"א

צ"ע לאחרונים שמספקא להו אי זוחלין פסולין לט"ק.
זוחלין פסולין דאורייתא ושאוובין דרבנן למקוה.

ט — דף י"א ע"א

צ"ע לאחרונים שאסרו לחתום במכתבים שם ישראל
או שלום

יב — דף י"א ע"א

ביאור בגמ' כל כהן שאינו עולה בעבודה, ופי' חדש
ברב"ז דאם עלה לא ירד.

יג — דף י"ב ע"א

איך יכולין הקהל לתקן להוציא הנהגים מביהכ"נ
שהוא נגר תקנת חז"ל שבהן קורא ראשון וישוב
למהרי"ק.

יד — דף י"ד ע"ב

ביאור ברברי הרמב"ם דת"ח קודם לכהן אפי' בזמן
הזה ורבירי נראים סותרים. וצ"ע למהרש"ם.

טו — דף ט"ז ע"א

אינו מתענה בה"ב אי מקרי פורש מן הצבור.

יח — דף ט"ז ע"א

תמיה בט"ז וח"ס שהקשו אגמ' מגילה רבזמן המשנה
לא ברכו כולם מירושלמי מפורש רמברכין בקללות.

כא — דף י"ח ע"ב

צ"ע לט"ז או"ח קכ"ח שנעלמה מינ' גמ' תענית.

כב — דף י"ח ע"א

מבאר דברי הרמב"ם מקושית הח"מ דכרות שפכה אוכל
בק"ק. ישוב סתירת הריטב"א יבמות בגיורת לכהן.
וישוב קושית הח"מ להרמב"ם פ"ז מהפסה"מ.

כג — דף כ' ע"א

ביאור הספרי מטות שדרשו כל לרבות שבט לוי.

כח — דף כ' ע"ב

מצות שאין יכולין לקיימן בשבת לא מקרי זמן גרמא.

ממ — דף מ' ע"א

ביאור דברי רש"י בקטן שבא לכבות ותמיה על משכנתא יעקב שלא זכר מפרש"י על החומש והניח דבריו בצע"ג. ישראל מזהר אשכיתת עבדו ולא על שבתת עכרים.

נ — דף מ' ע"א

תוספת שבת דאורייתא או דרבנן.

נא — דף מ"א ע"א

ישוב קושית הלח"מ להרמב"ם בדר"ח דעדי קדוש החדש. טעם ד"ח הוא לברר האמת או גז"כ חלוק בין ד"ח. פי' תוס' מכות דף ב' שנתקשו בהם אחרונים. ישוב לקושית הגר"א בסרפה שהרג דלא הוה עאש"ל. ישוב קושית ברוך טעם עדי חדש האיד מחללים שבת.

נב — דף מ"ב ע"א

בב' תירוצים בתוס' מכות בעדות שאא"ל איזה תי' עיקר.

נג — דף מ"ג ע"א

שיטת הרמב"ם כתי' ב' בתוס' מכות ובקה"ח לא בעי עשאי"ל. ישוב לסתירת התוס' בדכתובות כתבו דקה"ח בעי עשאי"ל. ישוב לקושית השעה"מ דלפי דעת הרמב"ם דעדות ב"ג יכול לקיים חומה בממון.

נד — דף מ"ג ע"ב

מומר והמוכר לו חמצו אי קנסתו לאחר הפסח.

נה — דף מ"ח ע"ב

אי מותר לסחור בחמצו של עכרים בפסח. בדין שליחות לעכרים. הערמה מצד אחד במכירת חמץ. עכרים נאמן בבית חרושת ישראל מכר חמצו, ועוסק במסחריו בפסח.

נו — דף מ"ז ע"א

צ"ע בשורת יד יצחק שהקיש שן תותבת לשן טבעי.

נז — דף מ"ז ע"ב

ישוב לס"ז במי שאינו מתענה אינו עולה לתורה שתפסו עליו כל האחרונים. ישוב פי' הב"י במהרי"ק דקחן שאינו מתענה לא יעלה.

נח — דף מ"ז ע"ב

צ"ע להכפ"ת והז"ס שכתבו דבעלי תוס' לא היו בקיאים בגידול לולבים. ופי' דברי התוס'. גם מה שכתב שלא פסלו הגאונים לולבים שהיה להם תיומת בעודם מחבורים ואח"כ נתקלקלו.

נכ — דף נ' ע"ב

מוטב לאכול דברים הגורמים שכחה לשכח דברים בטלים למי שאינו עוסק בתורה מספר חסידים.

נכז — דף נ' ע"ב

בירך על הלולב וראה שחסר לו מין אחד. שיטת בעל השלמה מי שאין לו אלא ג' מינים יברך עליהם. נטל ג' מינים וקודם שנטל הד' גשרפו הג' מי יצא.

פג — דף נ"ח ע"ב

בתקנת עזרא וב"ד שתקנו להתפלל בלה"ק.

פא — דף פ"א ע"א

אדים אי הוה בכלל מים שאובין. חלוק בין זיע לאדים הבא מכח חום המים.

פב — דף פ"ב ע"א

פי' נאה בגמ' שהעבים שואפים מים להוריד גשמים לאמת דברי חז"ל נגד משכילים שירידת גשמים הוא דבר טבעי ח"ו. תי' קדמון אחד דמי מקוה אינם מתטמאין מהטובל.

פג — דף פ"ג ע"א

בגמ' ב"ק הנאנו וביעורו שוה. בענין שוכרין בפירות שביעית. כבסין' חלה עליהן קדושת שביעית. וישוב לרמב"ם פ"ה מהל' שמיטה.

פד — דף פ"ד ע"א

בעכרים אי שייך אחשביה לשיעורין. ביטול ברוב בעכרים. שלא כדרך אכילתן או נסרחה המאכל אי דין אחד להם.

פע — דף פ"ה ע"א

באיסור שישראל ועכרים יש להם שיעורים מיוחדים באיזה שיעור עובר ישראל אלפני עור. עכרים שלא בתרי עברי דנהרא או בח"ש לענין לפ"ע. חלב אי מקרי בשר ואי הוה מין במינו.

פז — דף פ"ז ע"ב

מחלוקת רש"י ותוס' בזה"ל אי נאסרה לב"נ דוקא קודם מ"ת. האיד לא חש יוסף להוציא גה"נ בפניהם שמא יכירוהו. ביאור רש"י ופרע להם בית השחיטה. איך חל אבמה"ח בטמאה. בחקירה הפמ"ג אבמה"ח אי חל אטריפה.

ק — דף פ"ח ע"א

בדין עוסק במצוה פטור ממצוה מחלוקת בבלי וירושל', מחשיכין על התחום להביא ארון ותכריכין.

קג — דף פ"ח ע"ב

בנס חנוכה למה לא בטלו לשמן טמא.

קז — דף ע"א ע"א

צ"ע להראב"ד בבעה"נ שכתב דלאה לא נחעברה מביאה ראשונה.

קי — דף ע"ב ע"ב

צ"ע במהרש"א עירובין בעובר על דברי חכמים ח"מ. ובנה"מ שכתב עבר א"ד בשוגג אין צריך כפרה.

קיא — דף ע"ג ע"ב

מ"ש המ"ל בהמ"א שבשר מומיא אסור מדרבנן צ"ע מתשרי הרדב"ז.

קיד — דף ע"ה

ביטול עצי איסור בעצי היתר.

קפז — דף ע"ז ע"ב

בדין לאו שקדמו עשה. לאו של תשלומין אמאי לוקין עליו.

מפתח לביאורים קושיות ותירוצים בענינים שונים המובאים בדרך אנב קסג

קיו — דף ע"ח ע"ב

איסור הנאה בביח אינו איסור בפני עצמו לרמב"ם.

קיה — דף ע"ט ע"א

ישוב קושית לחי' להרמב"ם רבב"ח הוי איסור מוסיף.

קיפ — דף ע"ט ע"ב

ישוב קושית מוצל מאש מהרמב"ם פ"א מטומאת משא.

קכא — דף פ"א ע"א

אי יש לחלק במת שחסר מחיים או לאחר מיתה לענין טומאת כהנים. מת חסר אי יש לו דקב. הרוג אין לו דקב.

קכ"ג — דף פ"ב ע"א

ביאור מה שאמרו בכהן נכנס לביה"ק לוקה מה"ת.

קכד — דף פ"ד ע"א

ישוב סתירת הרמב"ם מאהל ודוק. צ"ע בשבויי והגר"ח הלוי.

קל — דף פ"ה ע"א

פנים חדשות ל' ברכות מטעם שמחה וצ"ע להגר"ו מבריסק וצ"ל מירושלמי.

קלב — דף פ"ט ע"א

ישוב סתירת הר"ן שכתב ביאת איסור אינה קונה וחופת נדה קונה. בסוגיא דחופה קונה. ואי יש חופה אחר חופה. ביאה אירוסין או נשואין עושה.

קלג — דף צ' ע"א

ביאור גמ' כתובות תנח קדש בכספא קדש בביאה מאי איכא למימר. ישוב שיטת הרי"ף המקדש בפסולי עדות רבנן לא חלו הקדושים מקדושים דחייבי לאוין. וישוב לרביתו של רש"י.

קלד — דף צ' ע"ב

ארוסה אי יש לה כתובה.

קלו — דף צ"א ע"ב

ביאור דברי הרי"ף בתשו' בברכת אירוסין הוה ברכת המצוה. המחזיר גרושתו אי בעי ו' ברכות מחדש. שיטת היראים דמצות קדושים אינו אלא באשה חדשה. המאירס בלא ברכה ופי' בס' המנהיג בזה. ביאור דברי רש"י כתובות ברכת אירוסין מירי דהוה אשחיסה ומילה.

קלז — דף צ"ג ע"א

הפקד אי בעי יד הכל שוין בו. בשיטת הרמב"ם דהפקד מכה נדר. המפקיר פירות שביעית.

קלח — דף צ"ג ע"ב

ישוב שיטת הפוסקים דאסה"נ ליל בעלים מגמ' גיטין הכותב גט על אסה"נ כשר. חלוק בין אסה"נ לזמן או לעולם. וישוב לסתירת הר"ן. צ"ע להמח"א שכתב דהנודד דעתו להפקיר. גט שכתבו על נייר הפקר או אסה"נ אי כשר.

קמ — דף צ"ו ע"ב

הסופר צריך להוציא בפיו שכותב הגט לשמה.

קמג — דף צ"ח ע"א

אי סגי בערי ברור היכי שאין העדות בעצם הגרושין.

קמח — דף צ"ח ע"ב

ביאור דברי הרא"ש דעל דבר שממילא לא מהני שליחות. ביאור דברי הקצוה"ח סי' ר' בגיטת וחצירה באין כאחד. ישוב קושית הכפ"ת סוכה דלמ"ל ולקחתם לכל אחד רבמנות שבגופו לא שייך שלוחו ש"א כמותו.

קנ — דף ק"א ע"א

ממזר שקידש בת ישראל אינו לוקה דכתיב לא יבא ושאר חייבי לאוין לוקין דכתיב לא יקח.

קנא — דף ק"ב ע"א

שיטת ר"י מיג"ש דאדם נאמן לעשות עצמו רשע אלמפרע.

קנב — דף ק"ב ע"ב

פי' כל העומד לשרוף וכתותי מכתת שיעורי. הכותב גט על דבר שצריך ביעור מן העולם.

קנד — דף ק"ג ע"א

ישוב קושית מנ"ח שהרמב"ם לא הביא דין קדימה במלוה.

קנז — דף ק"ז ע"א

איסור גולה באיסורי הנאה. פי' גמ' מנחות כל העומד לשרוף, ובכורות דף ט' ועוד אריכות בענין איסור ח"ש ואסה"נ.

קס — דף ק"ז ע"ב

ערלה אי מצותה בשרפה נחלקו בו הראשונים וצ"ע להח"ס שלא הרגיש בזה. צ"ע לחידושי הרי"ם בפ"י כתותי מכתת שיעורי. ועומד לשרוף. ישוב שיטת הר"ן מקושית הפ"ח בעומר לשרוף.

קסא — דף ק"ח ע"ב

איסור ח"ש מטעם חזי לאיצטרופי תלוי במחלוקת רשב"א ור"ן אי כל משהו אסור. ואי מצות הוא א"ג או חפצא. אסה"נ הוא איסור חפצא לד"ה. יריב אי הוה איסור חפצא.

קסב — דף ק"א ע"ב

בן שמונה הוא יצירה בפני עצמה ואינו חי במדרש. גרי כל ולד דך וקטן במשמע. צ"ע איש"ש שכתב דעז לא הוי בכלל תשלומין דד"ה מתוספתא ב"ק.

קסג — דף קכ"ו ע"א

צ"ע לפר"ח שכתב דלהרמב"ם לוקין על הנאה רבב"ח מפיה"מ כריתות שמפורש דאין לוקין.

קעו — דף קכ"ו ע"א

נאנס לאכול ביריב אי קיים מצוה באכילה עיריב. טעם למה אין מברכין על אכילת שבת ופורים ברכת המצוה.

קעז — דף קי"ז ע"ב

צ"ע ברש"י סוכה שפי' אין בה דין ממון אינה שריט.

- קפ** — דף קי"ח ע"א
מתנה על מנת להחזיר צריך ליתנה מתנה גמורה עכ"פ לשעה אחת ואם לאו לא מקרי מתנה. ופי' מוהר"י ברונא.
- קפא** — דף קי"ט ע"א
ישוב לקושית הגרע"א מקיים נדר בלבו ולא הוי דברים שבלב.
- קפב** — דף ק"ב ע"א
פי' בגמ' קרושין הכא קא חב לאחרינא. וצ"ע למהר"ל מכות בענין כאשר זמם.
- קפג** — דף קכ"א ע"א
צ"ע לשיטת ר"י ב"ב מצינו אישות לקטן.
- קפר** — דף קכ"ג ע"א
ישוב גירסת הש"ס יבמות מקושית ר"ת בשופעת מתוך ג'. ישוב קושית התוס' ב"ב בריקה לגירושין למה. וישוב למהרש"א מקושית ק"ר יבמות הנ"ל. ישוב לקושית התוס' יבמות דלא כתב ברישא ואין סופגין את הארבעים.
- קפה** — דף קכ"ב ע"א
צ"ע בלח"מ פ"א מק"פ בה"ס אי שמה התראה. הוורע כלאים אפי' מחשבתו לבערם חייב.
- קפו** — דף קכ"ד ע"א
שחיטת חולין אי בעי כוונה.
- קפז** — דף קכ"ט ע"א
עכ"ם האוכל קדשים אי חייב משום גזל.
- קפח** — דף ק"ל ע"א
סתירה לצל"ח באכילת קק"ל אי הוה מצוה. והאוכל בתרומה אי הוה בכלל עוסק במצוה ופטור מן המצוה.
- קצו** — דף קל"א
רשב"י וחבריו פטורין מק"ש, וש"ס דילן חולק.
- קצז** — דף קל"ב ע"א
צ"ע לרבינו פרץ רס"ל כהן אחד אינו עובר אם אינו עולה לרוכן. כהן אחד העולה לרוכן לר"ה מקיים מ"ע ראורייתא.
- קצח** — דף קל"ג ע"א
פי' בגמ' חגיגה אוכלין אוכלין נגובין בידים מסואבות ומחלוקת השג"א ויש"ש, וצ"ע לשג"א דנעלמה מינה תוס' בב' מקומות. חלוק בין זריז לזהיר.
- קצט** — דף קל"ד ע"ב, קל"ה ע"א
מחלוקת בבלי וירושלמי באכסדרה לאורה נבדקת לכתחלה או דיעבד. בשבת אי ב"ר יכולין ליטול לולב והושענות בשליחות כל ישראל.
- רב** — דף קל"ז ע"א
פי' הא דאמרו לינה מועלת בראשו של מזבח. ישוב סתירת רש"י מפסחים לזבחים. צ"ע בתוס' דס"ל פיגול הוה הותר מכללו.
- רג** — דף קל"ח ע"א
נותר שהעליהו על המזבח אי פקע פיגולו מיניה, ומהו להבא.
- רד** — דף ק"מ ע"א
קדשים על ראשו של מזבח לעולם לא נפסלים לרבה. נתנם על המזבח והפריחתם הרוח ולא משלה בהם אור אי נתכפרו הבעלים.
- רה** — דף ק"מ ע"א
קושית להפמ"א דאשתמיטתיה רברי הרא"ש בשליחות בקדשים.
- רו** — דף ק"מ ע"ב
ביאור שיטת רש"י ותוס' מנחות מ"ו מ"ז תורה ששחטה בלא לחם ורק או הקטיר על חמץ אחר שנפסל הקרבן אי לוקה.
- רפ** — דף קמ"ג ע"א
ישוב להר"א ממין רבחג המצות לא מצינו שמחה מקושית הט"א. ישוב לפוסקים רל"ל יו"ט ראשון מחויב בשמחה לפי גירסת ירושלמי. וספרי, לרבות ליל יו"ט ראשון לשמחה.
- ריא** — דף קמ"ד ע"א
ישוב לרש"י שבת שכתב רמיום השמיני ירצה ילפינן מרכתיב ביום צותו מקושית הפוסקים עליו. ישוב לקושית כ"מ על הרמב"ם פ"ו רבכורות
- ריג** — דף קמ"ה ע"ב
ישוב לפמ"ג דשבעת ימים תחת אמו בעינן מעת לעת.
- ריז** — דף קמ"ז ע"א
מצוה שאפשר בלערה אי מברך עליה כגון קדושין שאפשר בפלגש. אי מברכין על מצות שלוח הקן.
- ריח** — דף קמ"ז ע"ב
הסבר לבעל מגלת אסתר באוכל תרומה טמאה שהוא בעשה ואינה מ"ע לאכלה בטהרה.
- רב** — דף קמ"ט ע"א
אי אמרינן מצוות ללה"ג לענין ברכת המזון.
- רבא** — דף קנ"ג ע"א
ישוב לטובלים במקוה בכל יום שנראה נגד תקנת עזרא.
- רבג** — דף קנ"א ע"א
צ"ע לצל"ח פסחים ורש"י חולין בענין היסח הדעת. ישוב לתוס' חגיגה מקושית גליון הש"ס.
- רבד** — דף קנ"ב ע"א
רשב"י והארי השיגו מה שלא השיג משה רבינו.
- רבו** — דף קנ"ג ע"א
ישוב סתירת תוס' פסחים ליבמות במצורע יושב או עובר.

מראה מקומות על סדר הש"ס ופוסקים רמב"ם וטוש"ע

מימין דף הגמ', באמצע סימן הספר, משמאל דף הספר

דף	סימן	דף	סימן	דף	סימן	דף	סימן
				ברכות			
ב.	—	קצה	קל:	ג.	—	צו	סה.
ד.	—	ק	עב.	י.	—	ח ט	י: יא.
ד:	—	פז קצה	נט: קל:	יא.	—	קצו	קלא:
ו:	—	ס	מט:	יג.	—	עא	נה:
יא:	—	יב ק	יב: סח:	יו:	—	קעט	קיו:
טו.	—	רכב	קנ.	יט.	—	לה לג קצט	כו. כה: קלד:
טז:	—	ק	סח.	כ	—	קצט	קלד:
יז:	—	ק	סז:	כג.	—	קעו	קטז:
יט:	—	ק קבג	עב. פג.	כט	—	קיד	עה.
כ.	—	ק	סז:	לג.	—	קעג	קיד.
כב.	—	א ז	ב ג. ז. ח.	לד.	—	כד	כ.
כו:	—	ג	מ:	מב.	—	מה	לז:
ל.	—	כט	כב:	מו.	—	לו	כת:
לא.	—	קעד	קטז:	סב.	—	כה	כ.
לב:	—	קפט	קכ:	סג.	—	קנד	קד.
לד.	—	קצו	קלב:	עב:	—	לב	כד:
לו.	—	רכ	קמט:	עה:	—	צו	סד.
מט.	—	רכ	קמט:	עז.	—	צו	סד.
נב:	—	קצט	קלז.	פח:	—	קעב	קיצ:
				צב.	—	קפז	קכה.
				קיא:	—	לח	ל:
				קיב.	—	לח	ל:
				קיד.	—	קצט	קלו.
				קיה:	—	יב לא מ קעג	
				קכא.	—	מט	יא: כג: לב: קיד:
				קלא.	—	קסז קצב רט	לט:
				קלה.	—	קסז	קיב. קכה. קמג:
				קלו.	—	ריא	קיא:
				קנא.	—	קכב	קמד:
				עירובין			
				יא:	—	קיב	עד:
				טו.	—	קיג	עד:
				יז.	—	לו	כט.
				יט:	—	קיג	עד:
				כא.	—	קי	עב:
				ל.	—	קכד	פד.
				לא.	—	קכד	פה.
				לב.	—	קי	עג.
				לה:	—	קי	עג.
				מא.	—	קי	עג.
				מג.	—	לה	כו.
				מה.	—	מה	לז:
				מו.	—	קט קיו	עא: עח:
				פאה			
פ"א מ"א	—	קנד	קג:				
פ"ו מ"א	—	קלו.	צג.				
				כלאים			
פ"ה מ"ו	—	קפה	קכג:				
פ"ז מ"ד	—	קפה	קכג:				
				שביעית			
פ"ה מ"ג	—	קלו	צג.				
פ"ט מ"ח	—	קלו	צג.				
				תרומות			
פ"ו	—	פט	ס:				
פ"ט	—	פט	ס:				
				מעשר שני			
פ"ה מ"א	—	יא	יא:				
				חלה			
פ"א ה"ט	—	פט	ס.				
				ערלה			
פ"ב מ"א	—	קסז	קיא:				
				בכורים			
פ"ב מ"א	—	פט	ס:				
פ"ב מ"ו	—	רכז	קנג:				
				פסחים			
ג.	—	קצד	קכט.				
ז:	—	קלו	צא:				
יב:	—	רכ	קמט.				
יד.	—	קנב	קב:				
טז.	—	צג.	סב.				
כח.	—	קיו	עח.				
לד:	—	רכג	קנא:				
מד:	—	קיט	פ.				
מו:	—	מב	לד לה.				
נט:	—	ר רד	קלו: קמ.				
סג	—	קפד	קכב:				
סז:	—	רכז	קנג.				
עא.	—	רח רט	קמב: קמג:				
עב:	—	מב קלב ריו ריח	לד לה. פט. קמז.				
עג.	—	קצה	קל.				
פא.	—	צו	סד:				
פב.	—	רב	קלז.				
פט.	—	רח	קמב:				
צה.	—	קטז	עז:				
צו	—	קצד	קכט:				
צז:	—	רח	קמב.				
קא:	—	ל.	כג.				
קט	—	לא רט	כג: קמג:				
קיב.	—	סא	מט:				
קיו:	—	קא	סט.				
קכ	—	רח	קמב:				
				שקלים			
פ"ה מ"ג	—	קעב	קיג:				
פ"ז מ"ג	—	רכג	קנא:				
פ"ז	—	רב	קלז:				

מראה מקומות על סדר הש"ס ופוסקים רמב"ם ומוש"ע

דף	סימן	דף	דף	סימן	דף	דף	סימן	דף
ראש השנה								
ה	—	רח	קמב.	ה	—	כח	—	קצו
ט.	—	פב	כט	—	קעח	קלא.	—	קלא.
יח:	—	קי	מ"ק	—	פג.	קמב.	—	קמב.
כח.	—	קנט	ה.	—	קכב	חגיגה	—	חגיגה
ל.	—	רב	ח.	—	רט	קמב.	—	קמב.
לב:	—	קא.	יג.	—	צו	סה.	—	סה.
יומא								
ז.	—	רכב	קנב.	—	קצח	קנב:	—	קנב:
יא:	—	קיב	עד:	—	קכד	כח.	—	כח.
מז.	—	קפז	קכח.	—	—	—	—	—
ג.	—	דה	קמ.	—	—	—	—	—
סג.	—	דיא ריד	קמד: קמו.	—	—	—	—	—
ע.	—	לס	לב.	—	—	—	—	—
עג.	—	קיט	פ.	—	—	—	—	—
עד:	—	ריו	קמו.	—	—	—	—	—
פ.	—	צו	סד.	—	—	—	—	—
פא:	—	צו קעו	סד. קטז.	—	—	—	—	—
פג.	—	מב	לד.	—	—	—	—	—
פד:	—	מב	לה.	—	—	—	—	—
פה	—	צו	סד.	—	—	—	—	—
פסח								
כה	—	ק קצה	סח. קל.	—	—	—	—	—
לא.	—	קלח קנב	צד: קב:	—	—	—	—	—
לא:	—	קנט	קו:	—	—	—	—	—
לב.	—	נט	מז:	—	—	—	—	—
לה.	—	קנב קעז	קב: קיו.	—	—	—	—	—
לו:	—	סא	מט:	—	—	—	—	—
מ.	—	צה	סג.	—	—	—	—	—
מא:	—	קמה	צט.	—	—	—	—	—
מב.	—	פד קפד	נט. קכב:	—	—	—	—	—
מג.	—	קצט.	קלה:	—	—	—	—	—
מו:	—	סא	מט:	—	—	—	—	—
מח.	—	רט	קמב:	—	—	—	—	—
ביצה								
ד:	—	קיד	עה.	—	—	—	—	—
ז:	—	קנט רכב	קו. קנ:	—	—	—	—	—
טו:	—	ס עז	מט. נט:	—	—	—	—	—
יו:	—	ס	מט.	—	—	—	—	—
כח:	—	פח	ס.	—	—	—	—	—
לז:	—	לא	כד.	—	—	—	—	—
תענית								
י:	—	קעד	קטו.	—	—	—	—	—
טו:	—	קי	עג.	—	—	—	—	—
כז:	—	כא	יח:	—	—	—	—	—
כט.	—	לט	לא:	—	—	—	—	—
מגילה								
ג.	—	רא	קלו.	—	—	—	—	—
ז.	—	ס	מט.	—	—	—	—	—
כא:	—	יח	טז.	—	—	—	—	—
כג.	—	לט	לא:	—	—	—	—	—
נדרים								
כג	—	קפח	כג	—	—	—	—	—
לג.	—	קצה	לג.	—	—	—	—	—
מב:	—	קפה	מב:	—	—	—	—	—
מז	—	קלח	מז	—	—	—	—	—

מראה מקומות על סדר הש"ס ופוסקים רמב"ם ומוש"ע

קסה

דף	סימן	דף	דף	סימן	דף	דף	סימן	דף
מא: —	רה	קמ.	קנו. —	קפד	קכב.	קנו. —	קפד	קכב.
ג. —	קעא	קיב:	קסח. —	קלח	צד:	קסח. —	קלח	צד:
נה. —	רח	קמב.	מנחת דרין					
נו. —	צז קלח	סה. צג:	ח: —	קפד	קכג.	ח: —	קפד	קכג.
נט: —	קסד	קי:	יט: —	מח	לט.	יט: —	מח	לט.
סג. —	קכו	פו.	כח. —	קטז	עז:	כח. —	קטז	עז:
סד. —	קמט	ק.	מ. —	נא	מא.	מ. —	נא	מא.
סה. —	קפב	קכ.	נט. —	קצד	קכט:	נט. —	קצד	קכט:
סח: —	קא	סט.	עב. —	מח	לט.	עב. —	מח	לט.
עז. —	כב	יט.	עז: —	קפג	קכא:	עז: —	קפג	קכא:
פא. —	קמז	צט:	פד. —	נא	מא:	פד. —	נא	מא:
			קא. —	קמח	ק.	קא. —	קמח	ק.
בבא קמא								
ב. —	קנו	קה:	מכות					
כב. —	קעב	קיג:	ב. —	נא קפב	מא. מב: קכ:	ב. —	נא קפב	מא. מב: קכ:
כד. —	קנו	קה.	ג. —	נג	מג.	ג. —	נג	מג.
מ. —	קנו	קה.	ד. —	קצא	קכז:	ד. —	קצא	קכז:
מא. —	קנו	קה.	יד. —	רא	קלז:	יד. —	רא	קלז:
מג. —	קעב	קיג:	טו. —	קטו	עז:	טו. —	קטו	עז:
נו. —	קצה	קל:	טז. —	צו	סד.	טז. —	צו	סד.
סא. —	קעב	קיג:	שבועות					
סט: —	י	יא:	יז: —	רכו	קנג.	יז: —	רכו	קנג.
עז. —	קעב	קיג:	כא. —	צו	סד.	כא. —	צו	סד.
פג. —	לב	כד.	כב: —	קסא	קחז:	כב: —	קסא	קחז:
פח. —	נב	מא: מב:	מז: —	קכח	פז:	מז: —	קכח	פז:
צו. —	נט	מז:	ע"ז					
קא. —	קכג	פג:	ד: —	כט	כב.	ד: —	כט	כב.
קב. —	צה	סג.	ו. —	ח צז	י. סה.	ו. —	ח צז	י. סה.
בבא מציעא								
ה. —	צז	סה.	ז. —	קי	עב:	ז. —	קי	עב:
יז. —	קלד	צ:	יג. —	קכג	פג.	יג. —	קכג	פג.
יט. —	נה	מה.	טו. —	לג	כה:	טו. —	לג	כה:
כט. —	קצה	קל:	יח: —	קמח	צט:	יח: —	קמח	צט:
ל. —	קכג	פג.	כ. —	קצח	קלג:	כ. —	קצח	קלג:
לה: —	סט ע	נה.	ל. —	כד	כ.	ל. —	כד	כ.
לו. —	ע	נה.	לח. —	לב	כד:	לח. —	לב	כד:
מ. —	סג	ג.	עדינות					
נד. —	לא	כג.	פ"א מ"ה —	קמב	צז:	פ"א מ"ה —	קמב	צז:
סא. —	קטו	עז.	חוריות					
עא. —	קנד	קד.	יג. —	סא	מט: ג.	יג. —	סא	מט: ג.
קא: —	קעא	קיב:	זבחים					
קא: —	קפט	קכו.	ד. —	רח	קמא:	ד. —	רח	קמא:
בבא בתרא								
טו. —	לט	לא:	ז. —	רח	קמא:	ז. —	רח	קמא:
כ. —	קסח	קיא.	יב. —	ריא	קמד:	יב. —	ריא	קמד:
לז. —	קנה	קד:	כג: —	רו	קמא.	כג: —	רו	קמא.
לט. —	קעג	קיד:	כה: —	צב	סב.	כה: —	צב	סב.
נב: —	לד	ט:	כט. —	רו	קמא.	כט. —	רו	קמא.
סה. —	ה	ז.	לו. —	רח	קמב.	לו. —	רח	קמב.
סו. —	ז.	ט:	מג. —	רא רד רכד	קלז קלח: קמב.	מג. —	רא רד רכד	קלז קלח: קמב.
ק. —	קכד	פד.	מנחות					
קו. —	קצג	קכז:	ג. —	קפה	קכד.	ג. —	קפה	קכד.
קכו. —	לד	ט:	ה. —	ריד	קמו.	ה. —	ריד	קמו.
			ו. —	קלט	צה:	ו. —	קלט	צה:
			כג. —	קג	סט:	כג. —	קג	סט:
			כה. —	רב	קלח.	כה. —	רב	קלח.
			כז: —	רג	קלט.	כז: —	רג	קלט.
			כז. —	סג	נא.	כז. —	סג	נא.
			כט. —	רכד	קנב.	כט. —	רכד	קנב.
			לא. —	קכד	פה.	לא. —	קכד	פה.
			לת. —	סג	נא:	לת. —	סג	נא:
			מו. —	רו	קמ:	מו. —	רו	קמ:
			נט. —	דו	קמא.	נט. —	דו	קמא.
			סד. —	מד	לז.	סד. —	מד	לז.
			עז: —	קפד	קכג.	עז: —	קפד	קכג.
			פז: —	רח	קמב.	פז: —	רח	קמב.
			צט: —	קצה ריח	קלא קמח.	צט: —	קצה ריח	קלא קמח.
			קב. —	קנב קנט	קס	קב. —	קנב קנט	קס
			קט. —	כא	יח:	קט. —	כא	יח:
חולין								
טז. —	רכג	קנא.	טז. —	רכג	קנא.	טז. —	רכג	קנא.
יא. —	קצח	קלג.	יא. —	קצח	קלג.	יא. —	קצח	קלג.
יב. —	פח	נט:	יב. —	פח	נט:	יב. —	פח	נט:
טז: —	מב	לה.	טז: —	מב	לה.	טז: —	מב	לה.
טז. —	ה	ז:	טז. —	ה	ז:	טז. —	ה	ז:
כט: —	קט קצט	קה. קלד:	כט: —	קט קצט	קה. קלד:	כט: —	קט קצט	קה. קלד:
לב. —	רכג	קנא.	לב. —	רכג	קנא.	לב. —	רכג	קנא.
לג: —	צח רכו	סו. קנג.	לג: —	צח רכו	סו. קנג.	לג: —	צח רכו	סו. קנג.
לח. —	רסז	קמז:	לח. —	רסז	קמז:	לח. —	רסז	קמז:
עב: —	קג קנט	סט: קו.	עב: —	קג קנט	סט: קו.	עב: —	קג קנט	סט: קו.
פ. —	רה	קמ:	פ. —	רה	קמ:	פ. —	רה	קמ:
פא. —	ריא	קמד:	פא. —	ריא	קמד:	פא. —	ריא	קמד:
פד. —	לא	כג:	פד. —	לא	כג:	פד. —	לא	כג:
פז: —	יג יט	יד. יז.	פז: —	יג יט	יד. יז.	פז: —	יג יט	יד. יז.
פס: —	י קנב	סז. קב:	פס: —	י קנב	סז. קב:	פס: —	י קנב	סז. קב:
צ. —	צט	סו.	צ. —	צט	סו.	צ. —	צט	סו.
צא. —	צט	סו.	צא. —	צט	סו.	צא. —	צט	סו.
צג: —	סח	נד.	צג: —	סח	נד.	צג: —	סח	נד.
קא. —	צז	סז:	קא. —	צז	סז:	קא. —	צז	סז:
קב. —	צז צט	סז: סז.	קב. —	צז צט	סז: סז.	קב. —	צז צט	סז: סז.

דף	סימן	דף	דף	סימן	דף	דף	סימן	דף
קג	—	צט רב	סו: קמט.	פ"ו —	קכד	פ"ו —	קכד	פ"ו
קו.	—	א קעב	ג. קיג.	פ"ח מ"ה	—	קכד	פ"ח	פ"ו
קיג	—	קיו קסג	עח: קי:	פס"ו מ"ח	—	קכג	קכד	פ"ו
קטו.	—	קטו	עו.	פג: פד.				
קלג	—	יד	יד:	ננעים				
קמ.	—	קלט	צה:	פ"ג מ"א	—	רכו	קנג.	קנג.
				פ"ג מ"א	—	רכו	קנג.	קנג.
בכורות								
ג.	—	כג	כ.	פ"ג מ"ב	—	קכד	פ"ד:	פ"ד:
ט:	—	קנב קנט קסו	קב: קו: קיא.	פ"ט מ"ג	—	רכג	קכא.	קכא.
יא	—	קלח קסה	צג: קיא.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
יב	—	צה	סג.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
סא:	—	ריא	קמה.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
כב.	—	קג	סט:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
לח.	—	רכה	קנב:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
נו	—	ריד	קמו:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
סא	—	קעא	קיב:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
ערכין								
ג.	—	ריח	קמח.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
ד.	—	קע ריח	צד. קמח.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
טו:	—	קעג	קד.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
כג.	—	קלד קפט	צ: קכו.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
תמורה								
י.	—	ריא	קמד:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
ה.	—	קצ	קכו.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
יב:	—	א ז	ב. ט:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
כריתות								
ח.	—	ריד	קמו:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
ט.	—	מט	מ.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
יג.	—	קיו	עת.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
יד	—	רא רב	קלו: קלו:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
יד	—	רג	קלח:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
כד.	—	קלט	צה:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
מעילה								
ג.	—	רד	קלט:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
ו.	—	רב	קלח.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
י.	—	רב רכד	קלח קנב.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
נדה								
יב	—	קי	עג.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
יז	—	צב	סב.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
כו:	—	קכא קלה רכב	פא. צא: קנ:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
סו:	—	קצט	קלד:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
עג.	—	קצו	קלא:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
כלים								
פ"א מ"ד	—	רכו	קנג.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
פס"ו	—	קכד	פה.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
פכ"ה מ' ר"ט	—	רכה	קנב:	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.
אחלות								
פ"ב	—	קכא	פא.	פ"ח מ"ה	—	רכג	קכא.	קכא.

קסו

[illegible]

דף	סימן	דף	סימן	דף	סימן
		חלכות פוען ונפען		פסולי המוקדשין	
יט:	כלה סי"ג — כב	פי"ב הי"ב — קנט	קו.	פ"ו ה"ח — רו	קמא: קמב.
ג.	כלה וט"ז — סו	עבדים		פ"ז — כב	יט
גב:	קלו מג"א — סו	שכנים		פי"ב הי"ד — רו	קמא.
ז. טז. יט:	קלט — ה יח כב	פנח דרין		פט"ו הי"ג — רו	קמב.
טז:	קמ ס"ב — יח	פ"ב הי"א — קצג	קכח:	פי"ח הי"ב כ"א — רא	קלו:
יז:	קמא ס"ז — כ	מנהג דרין		קרבן פסח	
קיז:	קנא — קעח	פט"ז — קפ"ד	קכג.	פ"א — רא רו	קלו: קמא:
ז. ו. ו.	קנט ס"ז — ג ד ה	פי"ב — קפד	קכג.	פ"ד הי"ז ח' — רו	קמב:
	קנט ס"י, ס"ז — א ב ז	פי"ט הי"ד — קיט	פ.	פ"ה — קפד	קכג.
	ב. ד. ז. ט.	עדות		פ"ט הי"ז — קצד	קכט:
קלג:	קסג — קצח	פ"ו — קמג	צח:	חגיגה	
קסז:	קסז ס"ז סי"ז — קעו	פי"ח הי"א ד' — נג	מג.	פ"ב — רו	קמ:
קיב:	קעג — קע	פ"כ הי"ח — נג	מג.	פ"ב הי"ז — רי	קמד:
כב:	קעח — כט ל	פכ"א הי"א — נג	מג.	בכורות	
ג. קיב:	קעט — סא קע	ממרים		פ"ג — ריד	קמו:
מ:	קפח — ג	פ"א ה"ה — ק	עב:	פ"ו הי"ד — ריד רטז	פ"ו הי"ד
קפט ס"א — נד	קפט ס"א — נד	פ"ו הי"ב — ריז	קמז.	מחוסרי כפרה	
רא ס"ד — יג יט כט	רא ס"ד — יג יט כט	אבל		פ"ג הי"ד — ריד	קמו:
יד. יז: כב.	יד. יז: כב.	פ"ב הי"ד — קכא	פא.	פ"ה הי"ג — ריד	קמו:
טז:	רו ס"ד — יח	פ"ג הי"ג — קכג קכז	פג. פו.	תמורה	
לב:	רטו ס"ו — לט	פי"ד הי"ג — קכג קנד	פג. קג	פ"א הי"ז — רכח	קנר.
כא:	רכה — כו	מלכים		פזמאות מת	
קלא:	רלב — קצה	פ"ו הי"ג — לו	כט:	פ"ג הי"ד — קכא	פא:
כב:	רמא — כט	פ"ט הי"ב י"ג — קפד קצד	קכב. קכט:	פ"ח הי"ד — קכד	פד:
כג:	רמב ס"א — לא	ספר חמצות		פ"י הי"ט — קכד	פ"ד.
כד:	רמב סמ"ג — לב	מצוה לב — יד	יד:	פ"א — קכד	פד.
רמג ס"ב — לב לג לד	רמג ס"ב — לב לג לד	מצוה פט — ריז	קמז.	פרה	
כד. כה. כז:	כד. כה. כז:	אורח חיים		פ"א הי"א — ריא ריב	קמה:
כז:	רמו ס"ג — לד	ד סי"ח — סב	ג.	טומאת צרעת	
כז:	רמו סליח — לב לג	יד — קנב	קג.	פ"י הי"ב — רכו	קנג.
רמח ס"ג ח' ט' — לב לה קפט	רמח ס"ג ח' ט' — לב לה קפט	לח סי"ח — ק	סח:	פט"ז הי"ז — רכו	קנג.
כז. כז. קסז.	כז. כז. קסז.	מה — קכג	פג.	אבות הטומאה	
כז:	רמט סע"א — לב	מט מג"א — יז לט	טו: לא:	פ"ו ח"ג — רכה	קנב:
כז:	רנא — לב	נה סי"ב — ח	י:	פי"ב הי"ב — רכה	קנב:
רנב סי"ב ג' — לא לב לג	רנב סי"ב ג' — לא לב לג	ע — קע	קיב:	טומאת משא	
כז. כז. כה.	כז. כז. כה.	עב ב"י — ו	ח:	פ"א הי"ב — קיט	עט:
כז:	רנג ס"ו — לב	עט ס"א — ח	י:	טומאת אוכלין	
מ:	רטא — ג	פד ט"ז — ט	יא.	פ"א הי"א כ"ג — צב	קט
קז:	רעג — קעו	פה ס"ב — ח	י:	סא: קז:	
לב:	רפד — לט	פח וביי — א ה ז	ב. ג. ז. ט.	פ"א הכ"ה — קנב קנט	קב: קז:
לז:	רפח — קעו	קא סי"ד — פג	נח.	פ"ט הי"ט — קצט	קלד:
לח:	שב — מב	קצ ס"א ט"ז — יח	טז:	פ"י הי"ז — סא צ	ג. סא:
עג:	שג סי"ח — ק	קו סק"ד מג"א — קעו	קטז.	כלים	
לט:	דש — מט	קח סי"ח — פז לו	כח:	פ"ג — קכד	פה.
צא:	שז ס"ה — קט	קכה ב"י — נח	מז.	פכ"ח הי"א — רכה	קנב:
ל:	שיז — לח	קכח ס"ז ח ל — יב כא קצז	יב. יח: קלב.	מקראות	
לב: לג:	שכב — מ מא	קלה ס"ז — יג	יג.	פ"ד א ב — ז	ט. י.
סג:	שכו סי"ד — צו			נזקי ממון	
לה:	שכח — מה			פ"ו ה"ה — קנו	קת.
צא:	שכח ס"ט, יז — קט			פ"י הי"ג — קנו	קת.
לז:	שכט — מב מט				
קיב:	שלא ס"ג — קסח				

מראה מקומות על סדר הש"ס ופוסקים רמב"ם ושו"ע

קמו

דף	סימן	דף	סימן	דף	סימן
עא: פא: פו:		כח — יד יט		שלד — מח קי קצד	
פג.	שעו — קכג	לג — פח	יז: יז.	לס. עג. קכט	
		לס — פח	נט: ס.	שלד סכ"ה ל — מט קט	
	אבן העזר	נג ס"ג — צ	נט: ס.	לס: עא:	
ד — קסח	ק"ב.	סב ס"ג — צו צז צח	סא.	שלו ס"ט — קט	עא:
ה — כא	יח:	סג סד: סו.		שמג — כז מט	כא: כב. לס:
ו — כא	יח:	סד.		שמז ס"ד — צו	סה.
ז — כא כב	יח: יט:	סה — פח סט ע		שסב ס"א — קיג	עד:
יג — ב	ג	סט — קמו		שסג ב"י, ב"ח — קט	קז:
יז — קמו	צט.	פא. ש"ך — קט	עא:	תיט — ג	מ.
כב — מח	לח:	פז ס"ד — קט	עב.	תלב — קעז	קז.
מב — קלג	צ:	צח — צו קמו	סה: צט:	תלג — קצט	קלה.
מג — קפד	קכב.	צט — קיא	עד.	תמו — קלח	צג:
מד ס"ט — גד	מד	ק — צו	סה:	תמח — נד נה	מג: מדי:
נ — לה לו	כז. כח	קז — קמו	צט:	תנ ס"ה יז — לב נה	כד: מדי:
נה ס"ז — קלד	צ:	קטז ס"ה — סא	ג.	תסו — קיא	עג:
ס — קלב	פט:	קיו — קלג קפו	צ. קכד.	תמו — קלח	צג:
סב — לא קלו	כג: צב.	קכב ס"ג — כז	כא.	תפח — לא	כג:
פה — קה	ע:	קלג ס"ד — סא	מט:	תצב — טו	טו.
קכ — קלח	צד:	קלד — קג	סט:	תקכו ס"ז — פז	נט:
קכד — קלח קנב קנט		קנא — צו	סה.	תקכט ס"ג יד — לא רט	
קלד: קב: קז:		קנה — קט	עא:	כג: קמג:	
צו.	קלא — קמ	קנז — לו קט	כט. עא:	תקלו — עט	נו:
צח: קכב.	קמא — קמה קפד	קסט ס"ט — לה	כח.	תקמה — עב עז	נה: נו:
קב.	קנב — קנא	קסח — קי	עג.	תקמו — רט	קמג:
סט: קיב.	קנו — קא קע	קצח — מז	לח:	תקנב — לד	כו:
מה.	קסד ס"ב — נה	קצו — ג	מז:	תקס. ס"ז — קמח	ק.
		קא — ז	ט:	תקסה ס"ג — קעז	קטז.
חושן משפט		קכא — קנב	קג.	תקסו — יז נח עג	ט: מז: ג.
כא — לו	כח:	קכה — קכה	פה:	תקסח ס"ה — קי	עג.
כה — א קט קנו	ג עא: קה.	קכז ס"ל — קמ קפט צו: קכו.		תקעב ס"ה — לא לד	כג: כו:
לח — קפ	קיח.	קלב ס"ב — לו פז קט		תקמב — כג	כז.
מז ס"ז — קנב	קב.	כח: נט: עא:		תקצב ס"ב — נז	מז.
נה — לו	כח:	קיח.		תקד — קעז	קטז:
עב ס"ל יד — קנב	קג.	עא: עד:		תרו — א	ג.
צו ס"א — קנד	קד.	כא.		תריח — צו	סג:
קג — קא	סט:	קד.		תרמה ס"ג יד — נט	מז: מדי:
קסח — נה	מד:	צג.		תרמט — סא סב	מט: ג.
קעג — קצג	קכז:	קכו.		תרנא ס"ב — סג	נא:
קפה — רה	קמז:	קכז.		תרנו — לו קט	כט. עא:
קצב — קנה	קד:	צב.		תרנב — סד	גב.
ר — קמה	צח:	קיב.		תרסג ס"א — טו	גב:
רלד — קי	עג.	עד:		תרסח — ג	מז:
רמא — קפ	קית.	עד:		תרעא — טו	ט.
רמב — סה	גב.	צג.		תרפו ס"ב — לב	כד.
רמז — קעא	קיב.	קיב.		תרפט — לט	לב.
רסז — קצה	קל:	צ. א		תרצב — קעז	קיז.
רעג — קלז	צג.	כג.		תרצח — ס	מט.
שלט — קעא	קיב.	פב.			
שע — קמח	צט:	פג: פה.		יורה דעה	
שפב — יט	יז.	פג.		יא — סז	גג:
תז — קנט	קז.	פא. צא.		יג — רטז	קמז:
תז — קלח	צג:			כא — צד	סב:
		שעז — קט קכא קכז			

קונטרס בית דוד שלמה

מאת כ"ק חותני הרב הגאון הקדוש
מוה"ר דוד שלמה פרענקל הי"ד

מבער עפיאופא לא

מצד אמו היה מגזע דיינים גאונים מפורסמים גדולי תורה מגולי שפאניא נכד הקדוש ר' דניאל מחכמי פראווינצא אשר מסר נפשו על קידוש השם בשעת הגירוש ומאז התורה מחזרת על אכסניא שלה דוד אחר דוד חזר נמסר לי ע"י ש"ב הרה"ג ר' דניאל בריסק שליט"א שנושא שם ר' דניאל הקדוש ראש המשפחה שלהם.

בוצין בוצין מקטפי ידע וגם במעללי יתגבר נער ובעודו כאבו כבר נראו בו סימני טהרה ופרישות וחסידות מלבד השקירה הנפלאה בלימודו שהיתה בו ואכן רוח הוא באנוש אשר כמעט לא מש פומיה מגירסא יומם ולילה לבד הלחם אשר הוא אוכל והיה נזהר מאוד מבטול זמן ובשמירת הלשון ודבור, ולא הסתכל חוץ מד' אמות שלו והכל ראו בו עתידות גדולה. למד תורה אצל אביו הגאון זצ"ל ובשאר ישיבות בהונגריא, ומצא כדי מדתו עד שיצא עליו שם בגבורים לומדי התורה נושאי דגלה כעלוי עצום בעל כשרון נפלא בבקיאות וחרירות ודחיל חטאין.

בימים ההם כשהגיע לפרקו נשא לאשה את אחותי היקרה הצדיקת טובת לב מד' אשה משכלת מרת מרים ע"ה בת כ"ק אאמיר הגאון הקדוש מרן ר' בן ציון בלום הי"ד אבדק"ק סארוואש (עיין בהקדמה להגדה ערבי פסחים ושרית בית שערים מגילת יוחסין). ואאמיר קבל עליו לפרנסו ולהחזיקו בכל ההצטרכות בכדי שיוכל להקדיש ימיו ושנותיו ולהשלים עצמו בתורה ועבודה כי ראה בו בתורתו ומדותיו משכמו ולמעלה גבוה מכל עם וכמו שרבים נבאו לו עתידות גדולה. וכן ישב על התורה ועבודה יומם ולילה וכתב חדושי תורה רבות בשנים (שנאבדו בעו"ה בימי הזעם, וחבל על דאבדין). ולא פנה אל שום דבר, ואחותי הצדיקת ע"ה עשתה הכל כדי להקל המשא ממנו שיוכל לישב על התורה והעבודה כאות נפשו.

כשנת תר"צ נתקבל אאמיר למלא מקום אביו הגאון האדיר המפורסם בכל העולם מרן ר' עמרם בלום וצלה"ה בעל שרית בית שערים ועוד חיבורים (אשר נודע בשערים

(חייב אדם בכבוד חמיו בכבוד אביו מכילתא יתרו. ומדרש תהלים מז.).

קונטרס זה אוד מוצל מאש מהרכבה חדושו אשר כתב כ"ח בעודו צעיר לימים מאוד וניצולו ע"פ גם ע"י ש"ב הרה"ג ר' גבריאל איליאוויטש שליט"א אבדק"ק שאמשאן כעת בנוא יאָרק. ויישר כחו על אשר המציא לי להדפיסה ולשום בזה שארית לדבריו הקדושים. וקראתיו בית דוד שלמה כי איזה בית אשר תבנו לי גם כי יהי' לשם ביתו זו אשתו חמותי הצדיקת הרבנית מרים ע"ה בת הגאון הקדוש מרן ר' בן ציון בלום הי"ד, והני נשי במאי קא זכין בשכר וכו'. ואצננ כאן סקירה קצרה מאשיותו הגדולה תולדותיו וחיויו הקצרים שנקטף בדמי ימיו במחנה פאקשאני, בשבי רוסיא, ביום ל"ב בעומר שנת התש"ה בן מ"ב שנה וסימנך וצדיקים ילכו „בם" בגימטריא הכי הוה מיום ליום כי ביום ל"ב בעומר נולד ונתקיים בו צדיקים הקדוש ברוך הוא ממלא שנותיהם סיום ליום בבחינת ואת מספר ימיך אמלא. כפי שנמסרו לי ע"י כבוד דודי היקר משכיל לאיתן אי"א וכו' הרב ר' שמואל יודא בלום הי"ו גיסו של כק"ח הי"ד.

הרב הגה"ק רד"ש פרענקל נולד בשנת תרס"ג ל"ב בעומר לאביו הגאון הצדיק ר' משולם פייש פרענקל זצ"ל רב ור"מ בעיר הגדולה דעברעצין בהונגאריא אשר בשעת פטירתו קרא לאשתו הרבנית מרת רבקה תחי' לאויש"ט ואמר לה בזה הלשון איננו מפחד כלום ממיתתי כי ב"ה אני מניח בעולם הזה אלף תלמידים, לומדי וגדולי התורה. היה מגזע תרשישים גאונים וחסידים, אבי זקיננו מצד אביו גאון וחסיד ראש של בעלי מקובלים נהידן לון שבילי דקבלה הנקרא בפי כל אשווארער חסידים, וידוע ומקובל בפי כל אשר בכל מוצאי ש"ק היה להם מלוה מלכה יחד לכל התבריא קדישא הדן והיה להם גלוי אליהו בכל מוצש"ק.

גייסי היקר לבדו ולהפריד ממנו והחלטתי לילך אתו במחלתי עד אפיסת כחי והלכתי רגלי ביום הזה לערך כ' ק"מ וישנתי בטחב כמה לילות מבלי שום טיפול רפואי ואני בטוח שמלבד זכות אבותי הקדושים הגאונים נבג"מ זכות אותו צדיק הגן עלי והיינו דאהני לי שגם כמה פעמים אח"כ היה כפתע ביני ובין המות והשאדני הבורא ב"ה בחיים לאיוש"ט, ותיתי לי שבכל משך היותנו יחד לבחל"ח חסתי עליו ושמשתיו בכל יכולתי.

הרוסים תחת לשלוח אותנו לבתינו כאשר הבטיחו לנו מיוני ליום הובילו אותנו ממחנה למחנה וסבלנו יסורים וצרות רבות תחתיהם עד שהגענו בשנת תש"ה לפאקשאני ברומאניא בדרך לשלחנו לסיביר. הצדות גברו וקשה כח הסבל וצדות האחרונות מירי הרוסים ימח שמם משכחות הראשונות מהנאצים ימ"ש וכ"ק גיסי נזהר מכל דבר טמא אבל גופו השבור והרצון לא יכול לקבל עוד ופתאום קודם הפסח נחלה גיסי היקר הנ"ל הוא החולי אשר ימות בה, והגם שמחלה בגופו אבל פניו מלא שברה אשר על ידי זה תבא גאולתו כי הוליכוהו לבית החולים שמחוץ למחנה וצפה שממש יצא חפשי וילך וישוב לביתו. והנה למרות חליו שהתגברה עליו שמר את עצמו כל ימי הפסח שלא לאכול ח"ו משהו חמץ כמוכן היה הדבר קשה מאוד במצב כזה וכמעט שלא אכל כל משך ימי החג בין כה לכה אחר שלשלת ארוכה של שקרים ומו"מ מצד הרוסים והליכו אותי עם שלש מאות יהודים אחרים לארכאנגלסק רוסיה הצפונית ומשם נתפרדה התבילה ביננו, גיסי היקר נשאר בביה"ח ואני מצד שני נלקחתי לרוסיה.

כל ימי היותי ברוסיה חשבתי על גיסי היקר אשר הנחתיו בביה"ח. רק לאחר שנה בשבי ברוסיה קבלתי הידיעה המוזעת במכתב מאחי היקר ר' יוסף דוב הי"ו אשר בעונה כ"ק גיסי היקר החזיר נשמתו בטהרה ונאסף אל עמיו ביום ל"ב בעומר שנה הנ"ל בביה"ח הנ"ל והאנשים שהעידו על מותו ספרו נפלאות מעבודתו עבדה"ק בביה"ח עד הרגעים אחרונים מימי חייו.

מהאגרת הנ"ל נודעתי ג"כ מהשמועה המדה אשר בעונה נפלה עטרת ראשינו ונלקח מאתנו ארון אלקים מחמד עינינו אאמ"ר הגאון הקדוש מרן ר' בן ציון בלום ה"ר יצחק נשמתו בטהרה בגעטא בודאפעסט תחת הנאצים, מזלעפות דעב ביום כ' טבת התשי"ה והבא לקבר במרתף בית הגעטא שם ע"י ידידיו ותלמידיו ומעריציו ואמי מרת הצדיקת הרבנית מרת גאלדע תחי' לאיוש"ט דשנים ורעננים אתנו ואחד הפסח הובא למנוחתו כבוד בבית הקברות החרדי בבודאפעסט ז"ע ועל כל ישראל.

אלן מילין דקשות אשר עלתה בידי לתאר קצת תואר האיש ומעשהו ווי להאי שופרא דבלע בעפרא דלולי גבר אריב היה גיסי הנ"ל כ"ח עולה במעלות לגדולה עד דוד הגדיל כאחד הגאונים ועכשיו שלא זכינו נשארו בעונה לבדנה, ונשארה אחותי הצדיקת הרבנית מרת מרים

המצוינים כהלכה ובקדושתו כאחד הראשונים) בבערעטיא אוי-פאלא לקח אתו את חתנו הנ"ל ומשפחתו ותיכף נשא חן בעיני כל דואיו או התחיל לישא בעול עם כ"ק אאמ"ר הי"ר בהוראה ובדבנות והיתה מצורתו פרוסה בביה"מ בית עמרם ומשם למד ולימד לבני ישראל דרכי ד' ותורתו כשמעתתא ואגדתא ולהורות להם הדרך ילכו בה.

והנה אמרו ז"ל אין הקומץ משביע את האדי כי בזמן ההוא כבד התחילו הצדות מהרשעים והמצב הכלכלי ירד למאד והדחקות והעניות גדלה מיום והעיר גדולה ואנשים בה מעט שיוכלו להחזיק כי לבר מאאמ"ר הגאב"ד דק"ק הנ"ל וכבוד גיסי היקר הרה"ג היו עוד בקהלה ב' דינים, וכלה פרוסה מן הכיס עד שכמה פעמים לא היה פרוסה לכסא דהרסנא להכין לצדכי שבת או החליט בהסכמת אאמ"ר הי"ר לעשות חנות קטן כרי להשלים קצת חסרון הפרנסה וכאשר יעיד עליו תשובה זו שנכתבה ג"כ בחנות הנ"ל וגם שם לא נח ולא שקט מדבדי תורה והיה גופו בחנות ולבו בביהמ"ד וקנאת סופרים מתבטא מתוך דבריו אלו כגון "שאני יודע כך שאתה לומד בהתמדה וכ"ו" כה המשיך דרכו בקדש איזה שעות בחנות ויומם ולילה בביהמ"ד בית עמרם מרביץ תורה והוראה, עד שעלה הכורת בשנת התשי"ד הרשע ימ"ש.

בשנת האיומה לעם ישראל אשר נודעצה בה העולם שנת הנ"ל אחר חג הפסח נלקחנו שנינו כ"ק גיסי היקר ואני להבדיל בחל"ח בצבא העבודה למחנה אחד, גם שם ראיתי גדל מסירת נפשו בעד כל קוץ וקוץ ועל כל מצה קלה ומנהג ישראל כחוט השערה ממש עד אין לשער ולספר וכ"ש להאמין בעידנא רותתא זו אשר היה שבור ורצון בגוף ונפש מן העבודה ומן התעניתים עלה שועתו אל האלקים מן "העבודה" (חכרנו שפעם אמר לי שאפי' על ניגון ומזמור אחד מזמירות של מוצש"ק לא יוותר חי"ו) הצער של ביטול תורה וקיום המצוות היו על פניו תמיד ובכל רגע אשר יד שונאינו הניחה קצת מיד שב וחזר לתורתו ותפלתו. אך למותר להרגיש אשר לא התגעל ח"ו בפתבגם בשום דבר כי אם הלחם אשר הוא אוכל ועליו לבדו יחיה האדם.

במחנה הצבא נסחבנו למקומות שונות עד שנתקרב צבא הרוסי ואז עלה בידנו לערך ארבעים אנשים ממחנה בדרך נס ממש לנוס ולהמלט מתחת ידי הנאצים ימ"ש (ובעונה לערך שבעים מחברנו נתפסו במחבואם ונהרגו שמה ע"י הנאצים והונגרים ובתוכם ידידי הצדיק תמים ר' שם טוב מיער הי"ד) ואחרי נדוד מסכנה לסכנה הגיע השעה הנשקפה כמו שחר ונפלטו בשבי צבא הרוסים ימ"ש. בצפיותנו צפינו שבמשך איזה ימים נשיב למקומות מרשבותינו מלפנים, אבל גם אלה תפשו בנו ולא הרפו ממנו.

וכרגע לא אוכל להתאפק מבילתי הזכיר חסדי ד' אשר עשה עמדי זכרני בבוקר אחד עמדנו בתור כנהוג יצא כרח במחנה כל חולה יצעד מן התור וילך לביתו ואני הייתי אז חולה מאוד בשלחפת עם חום גדול והיה יום קר ומעונן בסתיו ומטר סוחף אבל לא רציתי להשאיר אותו צדיק כבוד

מה"ת, ומיהו בזה י"ל דכיון שמצאה דם אחר הטלת מ"ד ויש באפשרי שבשעת הטלת מ"ד ראתה אמרינן דודאי ראתה בזה הרגע בהרגשה משום דרוב דמים באים בהרגשה עיי' ברמב"ם פ"ט מהלכות איסורי ביאה שהעיד שסתם דם בא בהרגשה ובכל רוב או חזקה היכא דלא ידעינן בדאי שיצא מחזקה או רוב הולכין אחר רוב או חזקה ה"ג כיון די"ל שראתה בהרגשה בשעת הטלת מ"ד רק שתלתה ההרגשה בהרגשת מ"ד אמרינן דהכא הוי כרוב נשים ודמים דהא אין אנו יודעין בבידור שנשתנה מהרוב או חזקה, ואין להקשות דבאשה שמצאה דם אחר הטלת מ"ד נמי יש נגד חזקה רוב דמים באים בהרגשה, וחזקה סתרה של אשה חזקה מול חזקה, חזקה סתרה של אשה נגד חזקה שהעיד הרמב"ם שסתם דמים באים בהרגשה והוי חזקה דרוב דמים בהרגשה כמאן דליתא דהק"ל (רמ"ם אמרינן דטמאה וא"כ בג"ד נמי בדין היא שנאסרה על בעלה בלי ד' ג'קיים) דיש לחלק (דשאני התם) כיון דאשה שמצאה דם טמאה ודאי מדרבנן אפי' בראתה בלא הרגשה ממילא אבדה חזקה סתרתה גם לדאורייתא, עיי' ח"י פנ"י בסוגי' דשמא יחפה שכי' שאם באותו דבר עושה עכ"פ איסור דרבנן איתרע ל"י חזקה צדקת וחשידינן ל"י גם לאיסור דאורייתא ועיי' בתומים סריס כ"ט. — ועוד כיון שמצאה דם איתרע לה חזקה סתרתה והיכא שאיתרע החזקה לא אוקמינן אחזקה מה"ת עיי' פרמ"ג י"ד סימן ק"ה סק"ג במשכבות, ממילא הוי כאילו לית לה חזקה סתרה וא"ש, אבל באשה שבשעת וסתה לא ראתה ולא הרגישה כלום דק שהטילה מים ועל דג'ע זו (אנו באים) שספק דילמא ראתה דם בהרגשה ואין לפנינו שום דם מהיכי תיתי לחוש שראתה בזה הרגע שהטילה מים, בדאי לא ראתה כאשר לא ראתה עד דג'ע זו שהטילה ולא אח"כ ואוקמי אשה על חזקתה חזקה סתרה. — הגם שהחריד כ' בחי' סק"ד דאם בדקה ונאבד העד ומכ"ש אם השליכה או פשעה באבירה העד אסורה עיי' באורים שהסביר משום דאפשר שארגשה רק שתלתה בהרגשת העד ודומה ממש לעניינינו, על גוף דין של החריד ג"כ קשי' לי הא הני גשי וידן אין להן שעה קבוצה ביום רק במשך זמן יום או לילה עלולה לראות דם עיי' בש"ך י"ד סי' קפ"ד סק"ו דמשום הכי מצריך לפרוש עוד עונה שלימה וזולת יום שראתה בו דהיינו עוד עונה סמוך לוסתה אי"כ בכל העונה ב"ב שעות יש לחוש שתראה וא"כ מהיכי תיתי לחוש לדג'ע זו שהטילה מים, אמת שכ"ב שעות שהיא שעת וסתה עלולה לראות דם אבל אינה עלולה רק ב"ב שעות ביחד אבל לא לשעה קטנה עת הטלת מים לחוד או שעות בריקת אשה לחוד דשעה הזאת אינה רק חלק קטן מאוד מהזמן שהיא עלולה לראות דם דהיינו י"ב שעות.

ועיי' בסו"ט י"ד סי' ל"ט סק"ד באמצע שכי' חיל: סירכות מצויות בבהמות וכל הריאה היא בחזקה זו דאמרינן אילו היתה בפנינו שמא היינו מוצאים בה סירכות שיותר מצוי' שנמצא סירכות ממה שלא נמצא וסירכו' אסורות ברוב הריאה וזולת במקומות מועטים שיותר דהיינו כסדרן ע"כ

ע"ה הרכה וענוגה מאד אשר במסירת נפשה עזרה לבעלה בששה ילדים וסבלה הרבה צרות ולא יכלה עוד וחזרה נשמתה ליוצרה ביום ח' מ'אב שנת תשי"א בארצנו הקדושה ומנוחתה כבוד בפתח תקוה.

ו"ד שזכותם יגן על יוצאי חלציהם ועלינו ועל כל ישראל תנצב"ה והי"ד.

ישאו הדים שלום וברכה לראש אחיבי ש"ב הרב הגאון חריף ובקי איש חמדות בעל מדות טובות וישרות ה"ה כש"ת מוה"ר גבריאל אילאוויטש שליט"א אב"ד דק"ק שאמשאן יצ"ו.

אחרי דרך מבוא השלום בכל מיני דרישה וחקירה לטובה אשלח רבדי אלה לפניך שתעיין בהם כי יודע אני שיש לך פנאי ללמוד ואתה יושב ועוסק בתורה ותשוב לי תשובה שלימה.

אשה שהטילה מים בשעת וסתה ולא בדקה עצמה ולא הרגישה אם מהני לה בדיקה אחר שעת וסתה, הנה החו"ד כתב דהיכא שבדיקה עצמה ונאבד העד שבדיקה עצמה בו אסורה דשוב ליכא ראי' במה דלא הרגישה דסברה הרגשת העד הוא וכ"ש אם השליכה או פשעה באבירה העד דאסורה, וכתב בפתחי תשובה סימן קפ"ד סק"ח ח"ל: דה"ה אם בשעת וסתה הטילה מים ג"כ טמאה כשעבר הוסת ולא הרגישה ולא בדקה עצמה דאימור הרגישה וסברה הרגשת מי דגלים הוא דמה"ט כתבתי לעיל ר"ס קפ"ג דאם ראתה אחר הטלת מ"ד אף בלא הרגשה דאורייתא הוא וצ"ע, ופשוט דכ"ש אפי' אם בדקה עצמה אחר הוסת ומצאה עצמה סתורה ג"כ טמאה כיון דחשישינן שבשעת וסתה ראתה על העד או נפל לארץ ולא הרגישה דסברה הרגשת העד היא או הרגשת מ"ד היא, ממילא מפורש יוצא מדבריהם דלא מהני בדיקה אחר זמן וסתה היכא שהטילה מים בשעת וסתה וצריכה ספירת ז'ג'קיים, וכן נראה מדברי הקצשו"ע סימן קנ"ד סק"ט.

ולענ"ד נראה שאין ראי' מהיכא שמצאה דם אחר הטלת מ"ד שהיא טמאה מה"ת דחשישינן שמא ארגשה ותלתה בהרגשת מ"ד לעניינינו, חדא דשם גופא יש להבין דמהיכא תיתי לחוש לדם שמצאה אחר הטלת מ"ד שראתה בשעת הטלת מ"ד בהרגשה ותלתה בהרגשת מ"ד, דילמא ראתה קודם הטלת מ"ד או אח"כ ולא ברע זו דוקא בשעת הטלת מ"ד דזה מצוי יותר שבמשך זמן ראתה ולא דוקא ברע אחד והוי בלא הרגשה ואינה טמאה רק מדרבנן, עיי' בתשרי ח"צ סימן ג' שתי' קושי' התוס' חולין דף י' ע"ב ד"ה דילמא (ובאמת הוא תי' התוס' ולא קושי' ע"ש) ח"ל: וי"ל משום דודאי טפי שכיח שיחסר הנגע בכל הו' ימי הסגרו משיחסר בשעה קטנה שבין ראיית הנגע להסגרו.

וזה"ל ראי' לדבריו מתוס' נדה ע"ש אלמא אעפ"י שאפשר שחסר לפני הסגרו מ"מ אמרינן דודאי במשך שבעה ימים נחסר ולא בזה הרגע ה"ג נימא דאחרי הפלת מ"ד או קודם הטלת מ"ד ראתה דם זו בלא הרגשה ואינה טמאה

דק, ומה שהקשית למה חזר מדבריו הראשונים דאזלינן בתר רוב ל"ק דרוב מקום בקודקבון הוא עב אבל גם הרק הוא קבוע בפנינו ובקבוע אמרינן מע"מ אע"ג שהרוב כנגדו ולכן כיון שיש ספק אם הוא תחוב במקום העב או במקום הרק ובמקום הרק ה"ה אסורה עכ"ל ה"נ בושט שאצל הראש שהוא קבוע לפנינו ניהוש דילמא יש דיעותא בחתיכה זו אע"ג דלא מצא בשאר הוושט דהא הוי קבוע, על גוף הרין של המהר"ם שיק יש לי לפלפל שכ' (בפשיטות) דהוי קבוע עיין בתשובותיו סי' שפ"ד באמצע התשובה וז"ל והנה גוף הרין של הרמב"ם ז"ל בפ"ט מא"ב הנ"ל דחזקת דם בא בהרגשה נ"ל דלמד כן מסוגי' מפורש בב"ב כ"ד ע"א דמייתי שם דא"י לר"ח ממתני' דדם שנמצא בפרודור דחזקתן מן המקור ואע"ג דאיכא עלי' דמקרבא וכ' ובש"ש שמעתתא ד' פ"א הקשה הא אין דם טמא מן התורה אא"כ יצא בהרגשה והכא נולד הספק במקום קביעות וכל קבוע כמע"מ ע"ש שתי' דבאמת הראי' דק דמוכח דמצוי מהני דשם לא שייך קבוע דמצוי רק הרוב הוא המסייע למצוי ודו"ק.

ועיין בשמ"ק כתובות על הקושי' אי סומכין על רוב מא"ש כשהולכין אצל השוחט לשחוט הא בביתו הוי קבוע וכל קבוע כמע"מ ותי' דרוב שמחמת סברא לא אמרינן קבוע, ומצאתי בכת"י של ח"ו הגה"ק בבית שערם סי' תקע"ו שהעלה דהא דאזלינן בתר רוב שאין מתים מחמת מילה הוי מכח סברא כיון שהמיעוט אינו בעולם וא"כ ה"נ המיעוט אינו בעולם פי' שיהא תחוב בהמיעוט אינו בודאי בעולם הוי הרוב מחמת סברא כמוש"כ ח"ו זי"ע ושוב לא יחשב למע"מ דלא הוי קבוע ויש להצדיק אותן האנשים שאינן בודקין החלק של הוושט שאצל הראש.

נחזור לראשונות בנ"ד כיון שלא הרגישה קודם הטלת מ"ד וגם אח"כ לא הרגישה כלום ואינה רואה שום דם מוכתא מילתא שעתה נשתנה עת וסתה ולא הרגישה ולא ראתה שום דם והי' באמת רק הרגשת מ"ד, וכיוצא כזה מצאתי בנה"כ סי' נ"ב סק"ט וז"ל כיון שאין כאן דיעותא רק בכבוד מוכתא מילתא שהיא מן המדבריות שכבוד ירוק דאלי"כ הוי לן לאשכחי שום דיעותא גם בשאר אברים עכ"ל ה"נ אם הי' הרגישה ראיית דם בשעת הטלת מ"ד ה"ל לאשכחי דמים גם אח"כ וכיון שלא מצאת דם וגם ביום שאחר וסתה לא הרגישה ולא ראתה שום דם זה מעיד שלא הרגישה בשעת הטלת מ"ד רק הרגשת מ"ד לחד ולמה לה לספור ז' נקיים תמתין יום אחר וסתה ואם לא תראה ולא תרגיש שום דם הא איגלאי מילתא למפרע דלא ראתה דם בשעת וסתה ונשתנה עתה וסתה.

ועיין בס"ט סי' קפ"ג שהביא בשם שב יעקב הוא והגאון מהרשש"ך דטפת דם כחרדל אינו רק גזירת תכזיל והכוונה דאין דרך המקור להוציא פחות מכגדים כמוש"כ התוס' נדה דף נ"ב ד"ה ג' גריסין ע"ש ועיין בב"ח סי' קפ"ג ובפרט בשעת וסת דרך נשים הוא לראות איזה ימים רצופים ע"כ אינו מסתבר שניהוש שראתה ונאבדה ממנ"פ אם ראתה הרבה היכן הוא לא נשאר על גופה שום דם

חשו שמא יש מסירות ברובה של ריאה משא"כ בב' הסעיפים דהכל רואין שריאה זו יפה היא כולה רק שבמקום א' נסתפק בה בזה אם היא אסורה או לא דודאי לא אמרינן דסירכה אסורה מצוי טפי במקום הזה מסירכה שאינה אסורה ואין שום דיעותא לאיסור דהיינו לומר שהיתה שלא כסדרן ממה שנאמר שהיתה כסדרן וכן בכל הדומה שיש ספק לפנינו ושני הצדדים שווין וכי' עכ"ל — וה"נ באשה דעלולא היא לראות דם ביום וסתה במשך זמן י"ב שעות וע"כ חשו חכמים שמא תראה ביום הזה שהיא רגילה בו כי במשך י"ב שעות בזה היום עלולה (לראות) אבל רק אם הם ביחד נידונים אבל ברגע א' מן היום ההיא אינה עלולה, ואין לומר כיון שיש כאן חזקה אורח בזמנו בא ע"כ יש לחוש טפי שראתה כדרך הנשים, דהא לא חיישינן אם לא ארגשה או מטעם שכתב הנובי' בתשו' סי' נ"ה דכנגד חזקה דאורח בזמנו בא יש חזקת טהרה דמיעקרא או משום הטעם שכ' המהר"ם שיק יו"ד סי' קע"ד בשם מקור החיים סי' תס"ו דחזקה דאורח בזמנו בא אינו חזקה מעולה ע"ש ודו"ק.

ובסברה זו יש להמליץ על אותן שאין בודקין חתיכת הוושט הדבוק בראש דלכאורה קשה הא כ' הרמ"א שיותר מצוי' ריעותות בושט באווחות המפוטמות מסירות הריאה וע"כ תקנו לבדוק הוושטין והרבה גדולים הרעשו ע"ז ולפמ"ש א"ש דהן אמת שיש הרבה ריעותות מצויים בושט אבל עפ"י רוב הם נמצאים בחתיכה גדולה ולא בקטנה, למשל במאה וושטין של אווחות מפוטמות יש לכל הפחות שמונים כשרים וכ' שאינם כשרים ומהני עשרים נמצאים הריעותות כ"ט וושטין בחתיכה גדולה שבושט ובא' בחלק הקטן של הוושט דהוי מיעוטא דמיעוטא בחלק שאצל הראש וכיון דלא הוי רק מיעוטא דמיעוטא אינו מן החיוב לבדוק חלק הזה כמו שאין אנו נוהגין לבדוק הוושטין של אווחות שאינן מפוטמות.

ומצאתי ברע"ק סי' ל"ט שכ' דהיכא שנבדקה הריאה ונשאר קצת בריאה בלי בדיקה שכשר, ואפשר שמטעמא שכתבתי, אבל באמת אפי' לרעת האוסרין בריאה מורים כאן בושט דשאני ריאה דחמור דהא (אם) נאבדה הריאה טריפה לדין מטעם קנס ע"כ משום שלא עשה כהוגן לבדוק כל הריאה אסורה אבל בושטין שאנו מתירין בנאבדה בלא בדיקה אפשר דאפי' לכתחילה א"צ לבדוק חלקו הקטן שאצל הראש.

ועוד יש לחלק בין ריאה לושט דבריאה שתקנו חכמ"ל לבדוק הריאה בודאי היתה התקנה לבדוק אותה כולה בכל מקום דמה חזית (לאפוקי מן החיוב) צד זה של ריאה מן הצד האחר של ריאה אבל הכא בושט שיש שני חתיכות א' גדולה וא' קטנה ובגדולה מצויים בו ריעותות ובהקטן אינו מצויים בו ריעותות כ"כ ואינם (לפנינו) ביחד אפשר דלחלק הגדול חששו ולקטן לא חששו ודו"ק. הגם שמהר"ם שיק ז"ל חיריד סי' ט"ז כ' ובקורקבן ז"ל: דובר גדול דבר הרב כנפי יונה הטעם שגם שבקודקבון יש מקום

בו כי היבא שגורו שצריכה אשה להמתין חמשה ימים משעת ראיית דם קודם ספירת שבעה נקיים משום שמא תפלוט ש"ז וזא פלוג רבנן ואפי' שלא שמשו עמ בעלה ועיין בש"ך יו"ד סי' קצ"ז סק"כ וכן גורו שלא תטבול אשה ביום אפי' ביום שמיני משום סרך בתה ולא חילקו אפי' היבא דלית לה בת ועיין בנדה דף ג' ע"א דכסבורה הרגשת מ"ר הוא ועיין בתוס' שם דף ג' ע"ב ד"ה אימור הרגשת שמש הוא שכתבו דאפי' היבא שלא הטילה מים נמי חיישין ודריק. ועוד יש לחוש היבא שלא היתה ישינה בהחלוק שמצאה בו הדם שראתה דם זו בשעת שינה וכותלי בית הרוחם העמידהו וא"ש.

עכ"פ נשמע מזה דלא אמרינן אם ארגשה מתערע ועוד מידי ספיקא לא נפקא אפי' לשי' הנוביי עיין בתשובותיו ביו"ד סי' ק"כ וז"ל: איש ואשתו היו במטה והאשה היתה מעוברת והיתה ישינה והאיש ה' נייער ושמע קול העובר בוכה במעי אמו דטמאה י"ד יום ולא אמרינן אם אדגשה מתערע אלו יצא ראשו היתה גוערת מחמת צערה כדאי' נדה דף ג' דהכא כיון דרוב ילדות אינם בוכים קודם הוצאת הראש מידי ספיקא לא נפקא עכ"ל. ובהוצאת הראש איכא בודאי טפי צער מהרגשת פתיחת המקור או שאר הרגשות הטמאות מן התורה ואעפ"כ אינה בודאי דמתערע כיון דרוב ילדות אינם בוכים במעי אמם חיישין ה"נ יניחוש כיון שיש חזקה דאורח בזמנו בא ואפשר דארגשה בשעת שינה ולא מתערע. ואע"ג שיש לחלק דהתם יש רוב מעולה דרוב ילדות אינם בוכים במעי אמם הוא רוב גמור וחזקה דאורח בזמנו בא אינה חזקה גמורה משום שיש כנגדה חזקת טהרה כמ"ש הנוביי, (זה אינו דמאי טעמא הוא אורח בזמנו בא חזקה שאינה גמורה משום שיש כנגדה חזקת טהרה כמ"ש הנוביי). חזק דגם שם איכא חזקת טהרה נגד רוב ולדות אינם בוכים במעי אמם. ועוד אפי' נימא דלא הוא חזקה מעולה מטעם שכ' המקור חיים סי' תס"ז מ"מ נגד זה ליכא צער גדול בהרגשה כמו שיש בהוצאת הראש וכי היכי דהתם אמרינן דאגב צערה מתערע אינה בודאי ה"נ נימא אגב הרגשה אינה מתערע דהא לא הוא צער כ"כ אלא ודאי כיון דוסת לא הוא רק מדרבנן לא חיישין ה"נ לא חיישין על שעת הטלת מים.

ומו"ז הקשיתי על יוסף דעת שכ' לתרץ קושי' האחרונים אמאי דאמרינן דוסת דרבנן ואם עברה זמן ועידן של הוסת ולא ארגשה טהורה הלא נתחזקה ע"י ג"פ והוי חזקה דאורייתא. ותי' דהטעם דוסת דרבנן ואם עברה זמן ולא ארגשה טהורה היא משום דחזקת הדם שבא בהרגשה כמ"ש הרמב"ם ולכך אחר הוסת כל שלא ארגשה א"כ מזה ראי' שלא ראתה אבל סמוך לוסת חוששין לשמא תרגיש ותראה עכ"ל ולפי מ"ש דאם תרגיש אינה בודאי דמתערע א"כ אם היתה ישינה בשעת וסתה ולא ראתה ולא ארגשה אמאי טהורה דילמא ארגשה בשעת שינה ואין כאן ראי' מדלא אדגשה ונשאר החזקה על מקומו ותהי' טמאה מהי"ת ואם היו דבריו כנים לא היו שתקו הפוסקים מזה ודריק.

אלא (ודאי) אין דק חשש על טפת דם ועל זה (לא) חיישין דהוי לא שכ"ח שיבא מהמקור. ואע"ג דאמרינן בכתם שנמצא בחלוקה שהיא טמאה אע"ג שלא נמצא על גופה כלום עיי' ש"ך יו"ד סי' ק"ץ סק"ז מ"מ אינה שכ"ח כ"כ שלא ישאר על גופה ולא על חלוקה מאומה מהדם שראתה ואין צריכה ז' נקיים.

ועוד כיון שיש לאשה זו חזקה שתראה ביום וסתה דאורח בזמנו בא ויהא נמשך דאייתה איזה ימים כאשר רגילות הנשים ועתה אם המתינה עוד יום אחד אחר הוסת ולא ראתה איגלאי מילתא שנשתנה ואיתרע חזקתה וכיון שאיתרע חזקתה אין חוששין לה עיין בת"ש הובא בפרי"ג בפתחה לה' טריפות וז"ל כיון דבהמה זו יצאה מן הרוב דרוב אין להם מים בראש תו לית לן לומר אוקי אחזקתה עיי"ש וה"נ אמרינן לענין חזקה. ואע"ג דהתם הוא לחומרא והכא הוא לקולא עיין בחי' הר"ן נדה דף ג"ח רכ' דפריך מכח כ"ש דכיון דלא מחזיקינן לקולא כ"ש דלא מחזיקינן לחומרא דכתם דרבנן וה"נ אפי' לשי' הנוביי והח"ס דוסת דאורייתא היינו לחוש לשמא תראה אבל אם עברה זמן הוסת לכ"ע לא הוי רק מדרבנן לחוש לשמא ראתה שתהא צריכה בדיקה ממילא כי היכי דהתם ל"ה רוב לקולא כ"ש הכא דלא הוי חזקה לחומרא כיון שאין כאן רק איסור דרבנן ויש לטהר אשה זו לבעלה בלי שבעה נקיים ובפרט שאם תמתין עוד יום א' אחר וסתה.

ועוד אמאי ניחוש על רגע שהטילה מים טפי מהיבא שהיתה ישינה בשעת וסתה ניחוש דילמא בשעת שינה הרגישה ונאבדה הדם ואין לומר שאם היתה ארגשה בשעת שינה מיתרע עיין בשו"ת נוב"י חיו"ד סי' קי"ח בסופה שדוחה דברי תה"ד שסובר שחיישין להרגשת פתיחת המקור ואף אם לא מצאה כלום טמאה מה"ת דהרגשה דאורייתא וז"ל גם דברי רש"י נדה ג"ח ע"א ד"ה מדרבנן דילמא ארגשה ולא אדעתא. ודאי שפירושו שלא שמה על לבה לההרגשה דהיא מילתא דלא רמיא עלי' דאם ה' כוונת רש"י דילמא ארגשה בשעת שינה ולכך לאו אדעתא א"כ לרש"י שכל טומאת כתמים אפי' מדרבנן אינה טמאה רק מחמת חשש שמא ארגשה בשעת שינה ולא אדעתא א"כ אם לבשה חלוק הבדוק ואח"כ לעת ערב מצאה בו כתם ולא היתה ישינה בו כלל נימא שאינה טמאה לרש"י אתממה! הוא ודאי ליתא. אלא ודאי כוונת רש"י ולא אדעתא שלא שמה לבה להרגשה מכלל שאין חיוב עלי' לשום לב על זה. ודלא כתה"ד עכ"ל. הנה גדולי האחרונים קבלו דעת תה"ד להלכה דלא כנוביי א"כ מנ"י"ח הפוסקים האלו לפרש כוונת רש"י דלא ארגשה בשעת שינה ולכך לאו אדעתא ומה שהקשה הנוביי א"כ אם לא היתה ישינה בהחלוק שמצאה בו הכתם נמצא שאינה טמאה וזה לא ניתן להאמר.

ולע"ד לק"מ ש"ל כיון ששינה שכ"ח טפי וי"ל דילמא אז בשעת שינה ראתה דם שמצאה והוה ע"י הרגשה גזרו חכמים על הכתמים ולא פלוג רבנן בין שהיתה ישינה בהחלוק זו שמצאה בו הדם ובין היתה שלא היתה ישינה

חשש גמור ומתאי טעמא גזור חכמים על הכתמים. וכעין סברה זו מצאתי בתוס' סוכה דף ג' וז"ל: כיון שרגילים בהן להרבות בשאר כלי שיר בלא מספר וכדנתן בפרקין גזור שלא יתקע כלל ועיין במחצית השקל סי' תקפ"ח שהסביר כן דברי התוס' ד"ה דף כ"ט ד"ה אבל לא במדינה ע"ש.

ובסברא זו י"ל קושי' הרגול מרבבה סי' קפ"ו שהקשה על הש"ך סקל"ה שכו' ונ"ל דה"ה לוסת החודש חוששת כגון אם שמשה פעם ב' בט"ו ניסן חוששת אח"כ בט"ו באייר ואסודה לשמש בט"ו באייר ואם לא ראתה בט"ו באייר חוששת להפלגה חצי שנה ושוב אינה חוששת לט"ו בחודש וה"ה אחד ששמשה פעם ראשונה חוששת מיד לוסת החודש ולדעת רגול מרבבה אי"א להיות עקירה אלא כשעברה ושמשה ולא דאתה אבל אם לא שמשה אין ראי' מה שלא דאתה וא"כ לא משכחת לה בזה עקירה בהיתר ע"ש.

ולע"ד לק"מ דהא מסיק בש"ך שם דתשמיש הוי אונס כמו קפיצה, וטבילה נמי הוי כאונס ולכאורה לא הוי צריך לחוש דק אחד ג"פ כבוסת קפיצה ואז נמי כבוסת שאינה קבוצה אלא היינו טעמא אע"ג דלכל חד אינה צריכה לחוש מ"מ הכא כיון שיש לתלות בטבילה ובתשמיש וביום התודש הוי כבקפיצה ג"פ דדילמא היום גורם דילמא הטבילה גורם דילמא התשמיש גורם דילמא שניהם יחדיו ועתה כיון שעברה יום בחודש והטבילה ולא ראתה לא נשאר רק שתשמיש עם הטבילה יגרום זה לא הוי דק חד צד ובהד צד כיון דלא הוי דק ע"י אונס לא חיישינן ובוזה א"ש קושי' התוריד סקי"ד ע"ש ודו"ק כי קצרתי.

(א) ובוזה א"ש שלא תקשה מדברי רמ"א סי' פ"ד סעיף ה' ומדברי הש"ך סקכ"ח ע"ש ודו"ק.

(ב) ועיין בחוריד גופא סי' ק"צ ס"ק כ"ו בביאורים ודו"ק.

(ג) ומצאתי און לסברא זו בגמרא ביצה דף ו' ע"א אימור לא בדק יפה יפה וכו' ע"ש.

ורוב מצאתי בח"ת מחתן הגאון המחבר מהר"ם שיק ז"ע שהביא שגם מההר"ם שיק הסכים ע"י שאינה צריכה ו' נקיים.

הנה אני יושב וכותב בחנות דברים אלה כדי להשתעשע עמך ואסתגר בזה כי הפנאי אינו מספיק לע"ע. ב"ה תח"ש אתנו ע"כ אקוה לשמוע מכם שכמוכם כמותי זרין חדשות המשמעות אין אתנו ואחתום בכל ברכות לראשך ונזכה לשמוע ולהשמיע אך טוב סלה כאות נפשו הסתורה ונפש ש"ב הודושת בלר"ה.

דוד שלמה פרענקעל

נא למסור ד"ש לגיסך הב' החשוב מ"ה נפתלי ג"י (ה"ד).

ועיין בש"ך יורד סי' קפ"ו סקכ"ו שכו' דהיכא שיש לה מכה ומרגשת שדם זה בא מן המכה אפי' בשעת וסתה סתורה דלא חיישינן לזיבת דם מן המקור כיון שיש לתלות במכה ואינה מרגשת מן המקור ע"כ ה"נ בג"ד אמרינן דלא ארגשה דק הטלת מ"ד וסתורה היא.

הגם שהתוריד הרגיש בזה ודחק עצמו מאוד לחלק בין מכה ובין תשמיש והטלת מ"ד ובדיקת העד דבהרגשת הדם מן המכה אינה יכולה להכיר שני מיני הרגשות אבל הרגשה ג' יכולה להכיר ובתשמיש והטלת מ"ד ובדיקת העד אינה יכולה להכיר שום הרגשה כמבואר בר"ש הראוה אבל באמת הוא דחוק מאוד כמו שנראה לעין כל.

ומ"ה שהביא ראי' מדיש פ' הראוה אינה ראי' כלל דהתם מיירי שמצאה דם ואינה יודעת אם היא בהרגשה או לא ואין לה במה לתלות אמרינן דבהרגשה ראתה דם בשעת תשמיש או הטלת מ"ד או בשעת בדיקת העד כדוב נשים רוב דמים אבל במכה יצאה אשה זו מן הרוב דהא יש לה מכה שמוציא דם והיא מרגשת שדם זה בא מן המכה אמרינן שלא בא רק מן המכה עד שתרגיש שמוציא דם מן המקור וה"נ בהטלת מ"ד נמי אמרינן כן וסתורה היא. ועיין בס"ס בכמה מקומות שכו' דרוב פעמים מבחינים הנשים אם היא מרגשת מ"ד או הרגשת דם דאע"ג דאמרינן בגדה בריש הראוה אימור הרגשת מ"ד או שמש ועד מ"מ לא שכיח שתטעה האשה בכך דק היכא שיש הוכחה לומר שטעתה אז תלינן בטעות ע"ש ובאמת נראה כן מדברי תוס' נדה דף ג' ד"ה מרגשת וז"ל: אלא שמאלי אית (ליה) דלעולם מרגשת ואינה חוששת בהרגשת העד ושמש כמו שאינה חוששת בהרגשת מ"ד, וכיון דאליבא ב"ש לעולם מרגשת מסתמא גם ב"ה מודים שרוב פעמים מרגשת ובפרט בשעת וסתה רמ"י עלי' ביותר לתת לב להבין בין ההרגשות וכיון שלא ארגשה בשעת הטלת מ"ד בודאי לא דאתה ואין לחוש.

ומ"ה שהביא הנוביי ראי' נגד התה"ד מפירש"י נדה דכיון דלא חיישינן דארגשה וראתה בשעת שינה מוכרח לפרש דברי רש"י דארגשה פתיחת המקור ולא אדעתה נשמע שאינה צריכה לחוש לפתיחת המקור אפשר לפרש באופן אחר שלא תקשה על התה"ד דדילמא ראתה ולא אדעתה יכול להיות באופנים הרבה, בשעת הטלת מ"ד ובשעת שינה ובשעת בדיקה כיון דאי' בשי"ס ופוסקים ובגשים כל המדבה לבדוק ה"ז משובה מפילא רגילים הנשים לבדוק עצמם הרבה פעמים ביום וכיון דבדיקה זו אינה חובה אינם שומות על לבן ליוצר היטב בבדיקה וראתה דם ולא הרגישה בזה ה"נ כיון שאין עלי' חובה, או שכותלי בית הרחם העמידה ותלתה התרגשה בבדיקת העד ע"י בש"ך סי' קצ"ב סק"ז ובצ"צ סי' ס"ה ועוד עיין בח"ס סי' קפ"ו ואע"ג שבכל הני חששות הוי ל"ש מ"מ י"ל שמצטרפים יחד וע"י ונעשה מזה

עין סמ"ק מצוה קנ"ה ואם יש עשדה כנ"א וכו' מותר שאינו מבטל מצות שמיעת הקריאה ע"ש. איכרא רבגמ' כ"ב מ"ג ע"א שאני ס"ח ולשמיעה קאי ופרש"י ואין יכול לסלק עצמו שלא יהא נוגע בעדות שהרי נהנה בו ויוצא כשמיעתו, ובח"מ סי' ל"ט בני העיד שנגב ס"ח שלהם הואיל ולשמיעה הוא עשוי שה"א לאדם לסלק עצמו ממנו אין דייגין בדיני אותה העיד ע"ש ומיהו בדגמ"ה שם פ"י דלא מצי לסחומי אורנייהו שלא לשמוע לס"ח ע"ש, וצ"ע.

שוכ העיר ה' עיני ומצאתי בשו"ת מהר"י ברונא סי' ק"ג ח"ל אמר אלי ר' כנדיט ששאל את מהר"י ווייל ז"ל השומע מן הקורא קריאת התורה כב"ה או יוצא בה פעם א' ידי מקרא ושוב לא יצטרך לקרא שנים מקרא וא' תרגום אלא מקרא פעם א'. והשיב ולא יצא משום דלא קיימא כב"ה רק לשמיעה ולא לקריאה וג"ל רמסתמא דאי' ידי' מראמינן כפ' חזקת הבתים (כ"ב מ"ג א') ולשמיעה קיימא לא מצי מסלק נפש' ע"כ. והרי לו דעת מהר"י וייל ומהר"י ברונא דקה"ת מצוה השמיעה ולא לקריאה.

ואפשר לפי"ז שהוא מחלוקת הפוסקים דלרעת הפוסקים דיוצא ידי פ"א בשעת קה"ת אי"ב ס"ל דהו"ל מצות קריאה ולרעת הפוסקים דלא יצא ס"ל דהמצוה היא שמיעה ולא קריאה.

שוכ דקרקתי במדרש תנחומא בראשית (אות ג') ותשובת שאלה זו ממתיכתא וכו' ליושב כתענית שאם חל י"ד להיות באחד בשבת אסור להתענות בשבת ובע"ש מפני טורח שבת שעיקר תענית סליחות ורחמים הוא ואתי לאימנועי מכבוד שבת ובכבוד שבת עדיף מאלף תעניות רכבוד שבת דאורייתא ואתי בכבוד שבת דאורייתא ורחי תענית דרבנן וכו' ומהני שמעתתא ילפינן דלא יתיבין כתענית כע"ש כעניני הרשות לא ציכוד ולא יחיד כלל וכן הלכתא עכ"ל. ומבואר דהאיסור הוא משום בכבוד שבת ולא משום תענית. ועיין עידוכין דף מ"א ע"א שבת הואיל ואין מתענין בה שעות אין משלימין בה עדכיות ועיין רש"י שם ד"ה שאני יו"ט דרבנן בא"ד אבל שבת וכו' שהמתענה כע"ש מתענה במקצת שבת ע"כ מבואר דבע"ש ליכא איסור תענית אלא משום שהמשלים מתענה במקצת שבת וד"פ וכבוד, ופלא שלא הרגישו כזה הרוקח והט"ז הג"ל.

והנה כהקדמה לס' החרדים וז"ל ויש מצות עשה שלא יתחייב אדם בהם כי אם כסבה כגון מזוזה שמי שדד באהל פטור מן המזוזה וכו' וכן ציצית מי שאינו לבוש טלית שיש בו ר' כנפות פטור ובתרומה ומעשר כח"ל האדם פטור וגם בא"י פעמים דפטור וכן מצות שבר שכיד וכו' ופעמים שלא תבא סיבה לאדם כל ימיו וגמצא שלא עשה מצוה לעולם וכן ביוצא כאלו אין כ"ר של מטה מענישין את האדם למה אינו משתדל להביא עצמו לידי חיוב כדי לקיים אותן אבל ב"ד של מעלה מענישין עליהם כשיש חרון אף כדאיתא במס' מנחות וכו' השיבו המלאך בעידן ריחאח ענשינן אעשה ולשון הרב רבינו יונה גם על מצות כאלה אמרו ז"ל ענוש יענוש לענות בצרה על דבר אשר לא חמד כלבבו יופי המצוה ושכרה לבעבור סבב פני דבר חיובה עליו ובפ' ע"פ אמרו דמי שאין לו ציצית בבגדו היה מנודה לשמים וכתבו התוס' א"נ אפילו אין לו יש לו לחזור ולהביא עצמו לידי חיוב כדאשכחן במשה שה' תבא ליכנס לארץ כדי לקיים המצות התלויות בה.

והרא"ש פ' אלו מגלחין סי' ה' כתב מיהו יש לו לאדם לחזור ולקיים כל המצות כראמך בסוטה י"ד משה רבינו ע"ה שלא הי' תאב וכו' אלא לקיים מצות וכו' ועיין תוס' ערכין כ' ע"כ ד"ה הכל והחתן סופר שער הגידולים פ' ט"ו ובתוס' הנ"ל מבואר מיהו רבשמשה להיפטר אז נענוש והרשב"א מנחות מ"א פ"י גמי שאמר לו המלאך שה' לו לקנות טלית צמר להטיל בו ציצית רבהא מילתא מרקרקין על כיוצא בזה במי שיכול לעשות מצוה ואינו מחזיר אחריה אלא נפטר ממנה ובמשנת חכמים קונטרס מעלות המדות ה' ציצית דר' מרי בר רחל (בבבדור ג') מתו כל חיזתי' על שהקנה אותם לעכו"ם והפקיע מקדושת כבוד.

והגאון מהרש"ק בספרו חכמת שלמה א"ח סי' כ"ח סי"ח ז"ל נסתפקתי באם יש לאדם איזה דרך לחייב עצמו באיזה מצוה ויש לו דרך להיפך להפקיע עצמו מן המצוה אם נימא שמחויב להבניס עצמו למצוה כפי שדעת נוטה או נימא כהיפך דהיי ככלל פטור ועושה דנקרא הירוט והביא מפסחים מ"ו ראסור להפקיע מחלה וכו"ה בשע" א"ח סי' שכ"ד סי"ד ובשו"ת שו"מ מהר" חליטאי ח"א סי' ק"ב הקשה דבקרשין ל"ג אמרו דאסור להעצים עין ולהפטר מן המצוה ובכמה מקומות אמרו רמותר ובגון להערים על התכואה לפוטרה מן המעשר וע"ש מה שחילק ועיין בשו"ת מראה יחזקאל סי' ג"ד ומהר"ם שיי"ק יו"ד סי' ר"ג שמהלךין דוקא לענין ציצית אמרו מענישין אם אינו מהדר עליהם ריש בהם סגולה יחירה ומיהו עיין פמ"א סי' כ"א רגם על עשה מענישין והביא מרש"י פ' יתרו בקרא וידבר אלקים וגו' ועיין מזרחי שם וכרטי"ז תמה עליו ובראש יהודה על החרדים האריך כזה. ועיין עוד בס' מקו"ה להגאון מליסא בדיני בדוי"ב ובשו"ת לחם שלמה א"ח סי' י"ד אות ח'.

והנה בגמ' קידושין ל"ג ע"א אלא יכול יעצום עיניו מקמי דלימטיה זמן חיובא הא לא חזי ליה דקאים מקמיה ח"ל תקום וידאת פרש"י ח"ל ויראת יש לך לידא מן היוצר היודע מחשבותיך שאתה מבקש תחבולות להפטר ממצות ע"כ ובגמ' כ"ב צ"א ע"א ח"ד אין יוצאין מא"י לחו"ל אא"כ עמדו סאתים כסלע ופרש"ב"ם אין יוצאין שמפקיע עצמו מן המצות ובגמ' מנחות מ"א ע"א אמר ליה מלאכא קטינא קטינא סדינא כקייטא וסרבלא בסיתורא ציצות מה תהא עליה אלא הכי קאמר ליה טצדקי למפטר נפשך מציצית ופרש"י תבקש תחבולות לפטור עצמך מציצית, ועיין תוס' פסחים קי"ג ע"ב ד"ה ואין א"נ יש לחזר ולהביא עצמו לידי חיוב ע"ש ועיין משנה הלכות ח"ח סי' י"א ובפר"ד להמ"ל דרך ה' ודרך ב"א ובס' נחלת יהושע (סי' כ"ה) וגם בשו"ת צ"צ יו"ד סי' צ"ב ובמהר"ם שיי"ק על המצות מצוה ו'.

ובשלה"ק שער האותיות סוף אות א' כתב דכמ"ע שאין מחויב להדר אחריהן כגון לקט שכחה ופאה אין מחויב לקנות שדה כדי ליתן לקט שו"פ וכן ושפטתם צדק אין חיוב להדר להיות דין אלא שאם הוא דין מחויב לשפוט צדק ועי' בהג"ה שם ומוכח דאפילו בעידן ריחאח ועיין דרכ"ה ריש הל' שחיטה שחקר אי ראוי לח"ח ללמוד הלכות שחיטה מטעם החרדים הנ"ל ועיין שו"ת מראה יחזקאל לבק"ז סי' ג"ד שכתב שם לענין מצות שילוח הקן דאינו מחויב להביא עצמו לידי מצוה זו והאחרונים נחלקו בדבר. ואדרבה אם מרמן לאדם מצוה שאפשר לו לקיים הרי הוא מתנה טובה לו ונראה שהוא מרצה

ה שמות

עירובין מ"א ע"א א"ל ר' יוסי אי אתם מדדים לי בט' באב שחל להיות באחד בשבת שמפסיק מבעוד מידם א"ל אבל א"ל מה לי ליכנס בה כשהוא מעונה מה לי לצאת ממנה כשהוא מעונה וכו' ע"ש נראה לכאורה שהוא מחלוקת ח"ק ור"י ור"ל דהכי בזוונתם אם אמרת לצאת ממנה שהרי אבל ושתה כל היום ולכן אין העינוי מקרי בשבת שהרי כבר אבל בשבת אבל ודאי מקרי מחענה ודוק.

לעמוד צו

שוב נתיישבתי בדבר והבאתי רא"י גמורה מגמ' בכורות י"א ע"א ת"ש הגונב פ"ח של חבריו משלם תשלומי כפל לבעלים ואעפ"י שאין לו עבשיו יש לו לאחר מבאן ומוקי בר' יהודה דפ"ח איסה"ג ניהו ואפ"ה כיון שלאחר זמן יש לו בו ע"י שיפדהו הו"ל ממון שלו גם עבשיו ודוק.

לעמוד ק

ועיין ס"ח סי' תרמ"ד מעשה באחד אמר לבנו מדוע הלכת אחר הבחורים הפרוצים א"ל לקחתי חבלי חכמים ומשכתיים אל תחת כנפי השכינה כי ראיתי שהיו חפצים לשחוק בקוביא אמרתי להם תשחקו בפסוקים מי שיאמר פסוק שסופו א' יאמר חבריו פסוק שראשו א' וכן על כל אות ואות ומי שלא ימצא פסוק יפסיד הרי עשיתי שלומדים תורה ואמרו חכמים ומקרבן לתורה א"ל אביו עד שבאת למשוך ונמשכת ונלבדת בחבלי שוא ובעבותות החטאת כי למדתם דברי תורה להתלוצץ בהם ולשחוק. וזה בפרתך אל תלך בדרך אתם יותר ועל כל אות אות שיצא מפהם צריך אתה או תענית או מעות לעניים שאין להם כמה להשכיר מלמדים לכניהם ותגרום שילמדו כנגד מה שהחטאת אותם ולמדך וצריך אתה ללמוד לאותם שלא ידעו ללמוד כגון קטנים ויתכפר ע"ב.

ועיין שו"ת דבר שמואל סי' רמ"ז ד"ה ולא אכחד וז"ל מעולם מצטער הייתי בקרבי על עשיית הדיוקנאות הללו של ספורי תורתנו הקדושה לא מחמת דין מעשה הצורה לנוי בשאינה שלימה אלא מפני חשש זלוול הקדושים אשר דמו אותם במלאכי אלקים ובמעט אין עין שלנו היתה שולטת להסתכל בהם ואיך נעריך אותם במעשה ידינו וכו' בצורות מדומות בזווית כוזבות ומשתנות כל אחד לפי העולה על דעתו וכו' וחוששני שאף זו מן התוכחות המדומות בפסוק ויתעברו בגוים וגו' ע"ש.

ועיין ח"י הרמב"ם בקובץ ראשונים על משנה תורה דף נ"א ע"א ד"ה כח"א מה שהאריך להוכיח אפילו על קטנים ובחי' הארכת.

קז

ועיין יבמות ק"ג ע"ב דפריך מהבא אל הבית דאי ס"ד בדמכתת דמי והוא בעינן דהבא אל הבית וליבא שאני התם דאמר קרא ונתן את הבית אפילו בשעת נתיצת קדרי בית. אי פריך מבגד ומשני דאמר קרא ושרף את הבגד אפילו בשעת שריפה קרוי בגד ופריך ולגמור מינה ומשני איסור מטומאה לא גמרינן ע"ש. והנה למדנו דכטומאה באמת לא אמרינן כתיבה מבחת שיעורי דרך איסור מטומאה לא ילפינן אבל טומאה מטומאה ודאי ילפינן. ועוד למדנו דהיבא דאמר קרא להדיא לא אמדינן בתיתי ואו מיושב נמי מחמץ בפסח שהקשה המהר"מ מינץ הנ"ל ומה שהקשה השעה"מ עיין לעיל סקנ"ב ודוק.

לעמוד קכח

באבודרהם וכו' רבינו יהודה בן יקיר רבו של הרמב"ן ז"ל מה שאומרים על ארץ חמדה טובה ורחבה בבהמ"ז ובכרכה מעי

בעיני קונו ויש לו לשמוח שמצוה הזמינו לו מן השמים ועד"ז אמרו ז"ל שבר מצוה מצוה האר"י הקדוש ז"ל גילה לאיש סודו שכל מה שהשיג שנפתחו לו שערי חכמה ורוח הקדוש ה"י כשבר שהי' שמח בעשיית כל מצוה שמחה גדולה לאין תכלית ואמר דהיינו דכתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל פירוש שצריך לעבוד השמחה בשמחה שתעבוד השמחה אצלו מרוב כל מיני תענוג שבועול ומכל זהב ופז רב ואבנים טובות ומרגליות, עיין הקדמת החרדים כתנאי המצוה תנאי רביעי.

ובתנאי הי"ב שם שלא יחמיץ המצוה אלא בהגיעה לידו ימהר לעשותה ולא יאמר מחר אעשנה דכתיב ושמרתם את המצות וקרינן המצות כחיריק המ' ובחולם הו'. ובתנאי י"ג שם שיהא ממתין ומשתוקק מתי תבא המצוה לידו לקיימה דכתיב ולמדתם אותם ושמרתם לשון המתנה כמו ואביו שמר את הדבר וחיוב להשתדל ולקנות מצות בממונו ובגופו במבואר כוזה"ק תרומה ע"ש.

ובספר עזרא (י' ג-) כתיב והחרדים אל מצות אלקינו וישע"י הנביא (שם טו ב-) אמר שמעו דבר ה' החרדים אל דברו וכתיב ואל זה אביט אל עני ונבה רוח וחרד על דברי ואיתא בספרי פ' אמור ויאמרו האנשים אליו וגו' למה נגרע לבלתי הקריב את קרבן ה' במועדו וגו' מלמד שהי' בשרים וחרדים על המצות ובפ' ואתחנן עה"פ או יבדיל משה שלש ערים פרש"י נתן לב להיות חרד לדבר שיבדילם ואע"פ שאינן קולטות עד שיבדילו אותן שבארץ כנען אמר משה מצוה שאפשר לקיימה אקיימנה עכ"ל.

לעמוד לט

שוב ראיתי דבר זה מחלוקת האחרונים ז"ל דהב"ט א"ע סי' כ"ב סק"י הביא מהב"ח בשם מהרש"ל דביחוד בדרך לא מוזי קטנה אלא בגי' או כי אנשים עם קטנה גם כח"מ סק"יד ובכ"ש סקט"ז ובט"ז סק"ט הביאו כן בשם מהרש"ל אמנם הט"ז בעצמו חולק עליו גם באפי' וטור סקכ"ב חולק ועיין ארצה"פ סי' מ"ה אות א'. ועיין בקונטרס אחרון אות כ"ב מה שצווח ככרכא הב"ח ז"ל על מהר"ק שרצה ללמד זכות על היוצאים עם עגלון בקטן אחד וכתב עליו ושאר ליה מארי'.

לעמוד מט

ועיין באה"ט א"ח סי' תרצ"ח סק"ז נסתפקתי בשם עדות ביעקב סי' צ"ב ובה"ג ואין ספורים הללו לעיין בהם וראיתי בשו"ת ברית אברהם שכבר עמד בס' קמ"ח בדברי הבה"ט הג"ל והביא ג"כ מדברי גמ' ביצה הג"ל ואח"כ רחה לעצמו דאפ"ל שאני עירוב וכשנות דרבנן הקילו בו לא במש"מ דברי קבלה והביא רא"י מביאור הגר"א סי' תקנ"ב וכו' סי' תקנ"ב הביא בשם הרמב"ן ויש מחמירין לאסור בבי' מינים בקרידה א' ואפי' בדג וכיצה שעליו מפני שהם קריים ב' תבשילין לענין עירוב ואינו כן קל הוא לענין עירוב ואינו לענין ט"ב. עכ"ל. הרי שכתב שאין למדין כזה מדין עירובי תבשילין ולענין לאו מוכרח וי"ל ולענין משלוח מנות העיקר שיהי' לו כי מנות ואפילו ממין אחד נמי ובט"ב אתרי מיני קפרי וא"כ אף ולא הרי תרי מיני מ"מ תרי מנות הרי צ"ע.

לעמוד נח

ועיין ח"ס בחי' סוגיות הנדפס בסוף ספר רשב"ץ סי' יז"ד סוגיא דתוס' שביעית שגי' רצה לחדש שצריך לסיים אכילה ולהפסיק שעה מסוימת קודם הלילה שיעור עיכול וכ"כ בסוד המשנה על הרמב"ם ה"י שביחת עשור עמוד ס"ט ועיין ספר עקדת יצחק עה"ת שער שלשה וששים דף ס"ט ע"ב ובגמ'

השמות

ושבע ואם לא אמר מחזירין אותו "דחייב אדם להזכיר בכל יום
ובכל עת מטובת ארץ ישראל " ואיתא בזה"ק פ' וירא והי'
הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו הנותר בציון
ובירושלים דייקא אמר רבי אחא א"כ זעירין אינון אלא כל
אינון דאישתארו בארעא קרישא דישאל דינא דלהון
כירושלים וכציון לכל דבר מלמד דכל א"י בכלל ירושלים היא
ממשמע דכתיב ובי תבואו אל הארץ בכלל, רבי יהודה ברכי
אלעזר שאל לר' חזקי' אמר לו מתים שעתיד הקב"ה להחיותם
למה לא יהיב נשמחיהון באתר דאתקברו תמן וייתון בארעא
דישראל א"ל נשבע הקב"ה לבנות ירושלים ושלא תהרס
לעולמים דאמר רבי ירמ' עתיד הקב"ה לחדש עולמו ולבנות
ירושלים ולהורידה בנויה מלמעלה בגין (בנין ס"א) שלא יהרס
ונשבע שלא תגלה עוד כנסת ישראל ונשבע שלא יהרס בנין
ירושלים שנאמר לא יאמר לך עוד עזובה ולא רצך לא יאמר עוד
שממה ובכ"מ שאתה מוצא לא לא היא שבועה וכו' ועתיד
הקב"ה לקיים עולמו קיום שלא תגלה כנסת ישראל ולא תהרס
בנין ביהמ"ק לפיכך אין מקבלין נשמתן אלא במקום קיים
לעולמים כדי שתהי' הנשמה קיימת בגוף לעולמים ודא היא
דכתיב הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו ע"כ.
ועיין שו"ת רדב"ז החדשות מבתי ס"י קצ"ז על מה שנהגו

כמצרים להוליך עצמות לירושלים אם יפה הם עושים ואם
מותר לקבור מת אחר באותו קבר תשובה יפה הם עושים
להעלותם לירושלים דקבלה כידענו שאין תחיית המתים אלא
בעמק יהושפט ושם ירדו הנשמות לגוף ונמצא ניצול מגלגול
מחילות ואפילו מתי א"י לא יקבלו נשמות אלא שם וכו' ע"ש
ועיין תרגום שה"ש רבה ח' ה' מי זאת עולה מן המדבר וברשי'
סנהדרין צ' ע"ב ד"ה ויציצו.

מקום וכו' והבן הדברים ע"כ.
ובביאורי עה"ת פ' ויצא עה"פ אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא
ידעתי ופרש"י ואילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה והקשו
המפרשים איך לא שת לבו בתחילה לילך למקום העקידה מקום
המקדש ואמרתי לפמ"ש במחלוקת הרמב"ם והראב"ד אי
קדושה ראשונה קדושה לשעתה וקדושה לע"ל וכו' וסבר יעקב
דכודאי קודם שנבנה ביהמ"ק ודאי הקדושה פקעה לאחר
שנעקר יצחק אבינו רק שחשב שעכ"פ הוא המקום והנהגה סלם וגו' שהראו
אבותי, ולכן וישכב במקום ההוא ויחלום והנהגה סלם וגו' שהראו
מן השמים כי המקום הזה מקודש מאד"ר שהקריב שם קרבן
ומנח ומא"א, וז"ש ואנכי לא ידעתי שחשב כהראב"ד ולא
קדושה לע"ל והראו לו דמקום המקדש וירושלים קדוש מאז
ומקדם וק"ל כי קצתו.

אין זה כי אם בית מדור עולם זה שער התפלה, לפניך אבינו שבשמים שמע אל תפילת
עבדך להיות עיניך פתוחות על אחותי הגבירה השולמית הצנועה מנשים באהל תבורך

מרת רעכל תחי

השקיפה ממעון קדשך על צדקת פזרונה ואשר בטובה עזרה לי הרבה בכל השנים אחר
המלחמה וגם בהוצאת ספרי דן.